

ՄԱՅՐ ՅՈՒՅԱԿ
ՁԵՌԱԳՐԱՅ
ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ

ՀԱՏՈՐ ԱՌԱՋԻՆ

ԿԱԶՄԵՅ
ՆՈՐԱՅՐ ԵՊՍ. ՊՈՂԱՐԵԱՆ

CALOUSTE GULBENKIAN FOUNDATION ARMENIAN LIBRARY

ՀԱՅԿՍՏԱՆԻ ՍՏԵՆՈՂՈՐ ԳՍՈՒՄՑ ԿԻՆՈՂԵԿԵՍԸ ՀԻՄՆՈՐԿՈՒԹՅԱՆ

ՄԱՅՐ ՑՈՒՑԱԿ ՁԵՌԱԳՐԱՑ
ՍՐՐՈՑ ՅԱԿՈՐԵԱՆՑ

ՀԱՏՈՐ ԱՌԱՋԻՆ

GRAND CATALOGUE
OF
ST. JAMES MANUSCRIPTS

VOLUME I

CALOUSTE GULBENKIAN FOUNDATION ARMENIAN LIBRARY

ՀԱՅԿԱԶՆ ՍՏԵՆԱԶՈՐ ԳՈՐԾԻՍ ԿԻՆՂԷԿԵԼ ՇԻՐԱԴԿՈՒԹՅՈՒՆ

GRAND CATALOGUE
OF
ST. JAMES MANUSCRIPTS

VOLUME I

BY
BISHOP NORAIR BOGHARIAN

JERUSALEM
ARMENIAN CONVENT PRINTING PRESS

1966

CALOUSTE GULBENKIAN FOUNDATION ARMENIAN LIBRARY

ՎԵԿՈՎԱՆ ՍՏԵՆԱՅՐ ԳՈՒՈՒՍ ԿԻՂՂԷԿԵՍ ՀԻՄՈՐԿՈՒԹՅԱՆ

ՄԱՅՐ ՅՈՒՅԱԿ ԶԵՌԱԳՐԱՅ ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ

ՀԱՏՈՐ ԱՌԱՋԻՆ

ԿԱԶՄԵՑ

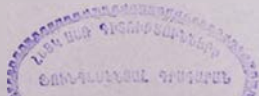
ՆՈՐԱՅՐ ԵՊՍ. ՊՈՂԱՐԵԱՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ՏՊԱՐԱՆ ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ

1986

A ^{III}
3292

ՀՐԱՄԱՆԱԻ
ՏՆՕՐԷՆ ԺՈՂՈՎՈՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ
ՍՈՒՐԲ ԱԹՈՒՌՈՑՍ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Արքեոց Յակոբեանց Ձեռագրաց Ցուցակի այս նոր հրատարակութեան մեկեանսութիւնը ազնուարար ստուսմանեց Գալուստ Ս. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Պատուարժան Վարչութիւնը, որուն կը յայտնենք մեր քերով շնորհակալութիւնը:

Վստահ ենք որ, մեզի հետ միասին, Հայ բանասիրութեան եւ մշակոյթի բոլոր նուիրեալ աշխատաւորներն ու բարեկամները, երախտագիտութեամբ եւ օրհնութեամբ պիտի յիշեն անունը այն Մեծ Հայուն, Գալուստ Ս. Կիւլպէնկեանի, որ իր հաստատած հոյակապ Հիմնարկութեամբ, բազմաթիւ բարերարութեանց կարգին, հանգիսացաւ նաեւ Հայ մշակոյթի գերագանց գնահատողը. հովանաւորողը եւ տարածիչը:

Հայ երուսաղէմը, որուն հանդէպ այնքան ինքնաբուի սէր եւ հոգածութիւն ունէր Մեծանուն Բարերարը, այս Հրատարակութեամբ համեստ յուշարձան մը կը կանգնէ իր անգուգական բարեկամին՝ Գալուստ Ս. Կիւլպէնկեանի յաւերժայեան յիշատակին:

ՆՈՐԱՅՐ ԵՊՍ. ՊՈՂԱՐԵԱՆ:

Երուսաղէմի Սրբոց Յակոբեանց Ձեռագրաց Մատենադարանի գրքազփրններում Յուլիանի այս Առաջին Հատարը կը պարունակէ նկարագրութիւնը 240 գիրքերու, որոնցմէ առաջին 140 հատը նոր գրուեցան մեր կողմէ, իսկ մնացեալ հարիւրը կը ներկայացնէ 1953ին հրատարակուած մեր Երկրորդ Հատարին Բ. տպագրութիւնը՝ կարգ մը փոփոխութիւններով:

Ձեռագիրներու յաջորդական թուահամարներէն գատ, գիրքերու աւանդին թիւ, կ'երեւին թուանշաններ, որոնք կը ցուցնեն յիշեալ գիրքին քանակը օրինակն ըլլալը: Իսկ հեղինակի կամ թարգմանչի անունին կից գտնուող թուականը կը ներկայացնէ երկին յօդման կամ թարգմանութեան տարին: Ձեռագրին գրութեան թուականը, եթէ ծանօթ է, դրուած է աջակողմեան սիւնակին վերեւ, իսկ վայրը՝ անոր հանդիպակաց կողմը:

Այս հատարին մէջ զետեղած ենք մանրանկարչական եւ գորգազրական վեց տառնեակ մոյշմեր, առնելով աստ նկարագրուած ձեռագիրներէն այդ կերպով գաղափար մը տուած ըլլալու համար ծանօթ կամ անյայտ նկարագրներու եւ ծաղկազներու արուեստին մասին:

ՆՈՐԱՅՐ ԵՊՍ. ՊՈՂԱՐԵԱՆ

21 Դեկտեմբեր 1966

Երուսաղէմ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ ՏԵՍԱԿԱԽՈՐԵԱԼ

Ազաթանգեղառ — Թիւ 230

Անայանիա — Մարտինոս պէք 117

Անտառ Ալլաբանդութեան — Հ. Լաւաէթ 3, 17, 46

» Նորագոյն Մտածմանց — Ալ. Գալամթոս 96, 117, 160, 193, 235

» Նորգ. Մտածմանց — Հմա. Գ. պար. Աղբիւնուպոլսեցի 219, 240
Աշխարհագրութիւն — 125

» — Վարդան Վրդ — 68, 157

Առերկութիւնք եւ Լուծմանք — Մ. Ֆեպուռոս 118

Աստուածաբանութիւն — Թ. Աղուիւնացի 20

» — Լուս. Հաբերտ 237

» — Սկոթոս 19, 72

Աստուածամանութիւն — Գ. Վրդ. Աղամալեան 177

Արամեան Լեզուի Գանձ — Յ. Յ. Սքոուեր 108

Բանք Աստուածաբանական — Մի. Վրդ. Սասնեցի 98, 147

» Իմաստասիրական — Ստ. Լեւոնցի 69

» Բանք Ոսկիական — Յ. Վոռաճիկ 26, 38, 41, 52, 54, 80, 114, 151.
170, 193, 195. 197, 217, 227, 238, 239

Բառարան Բացատրական — 110

Բաղգիրք Գոյական Անուանց — Գէորգ Եպս. 229

Բարոյական Աստուածաբանութիւն — Ալփոնսոս 220

Բացատրութիւն Յանախապատումի — Երեմիա Վրդ. 194

Բացատրութիւն Շարականաց — 203

Բժշկարան — 168

Բնաբանութիւն — Թրգմ. Յակոբ Ճամճոնց 55

Բնագանգութիւն — Արիստոտէլ, Թրգմ. Ստ. Լեւոնցի 48

Բնագնութիւն — Թրգմ. Վ. Յունանեան 69

Բուրաստան Ս. Երուսաղէմի — Գոգոս Արք. Աղբիւնուպոլսեցի 170

Գանձարան — 135, 231

Գիրք Օրինական եւ Նմանութեանց — Է. Էդոնացի 31, 188

Դաշանք Թուղթ — 169, 230

Դատաստանագիրք — Միսիթար Գոշ 157, 171, 182

Իական Գիրք — 68

Ժամագիրք — 64, 232

Ժամանակագրութիւն — Միսի. Ասորի 32. 169

» — Սամ. Անեցի 69, 169

ժողովածոյ — 49, 56, 68, 69, 85, 103, 184. 208

» — Մ. Վրդ. Արծրունեան 213

» — » » » 222

» Իրանական Գրոց — 64

Լուծմանի նախակամաց — ? 87

» Գր. Նիսանցոյ — 173

» Փիլոմի — Դաւիթ Քարալեցի 172

» Դիմիտրի — Դաւիթ և Յակոբ Վարդապետ 172

» Հարցողաց Գրոցն — 172

» Պետոց Բարսիլի — 172

Լուսաշարիկ — Գր. Փէլախաճեան 165

Լուսաւորութիւն Խոստովանութեան — Դուլիկմոս 103, 185

Խորհրդատեւոր — Պատարագամատոյց — 63, 64, 183, 198, 233

Խորատ Գրչութեան — Արիստակէս 68, 84

Իւանուցման Սրբատեղեաց — Մ. Վրդ. Արծրունեան 212

Կանոնագիրք — 157, 171, 182

» Եկեղեցւոյն Հաւմայ — 69

Կերական Քանանայից — 221

Կտակ Ձարարամաց — Ե. Նալեան 152

Կցուրդ — Եփրեմ 63

Համայնագիտարան — 108

Համարադութիւն — 143

Հարանց Վարդ — 23, 176, 228

Հարցմանց Գիրք — Գրիգոր Տաթևացի 205, 216

Հաւատարմական Աստուածաբանութիւն — Պետրոս Վրդ. Հոռիկյանցի 49

Հաւատածոյ Ընտիր Առաջնածոց — 123

Հաւաքումն Մեկնութեանց Կուսնիքիսի — Հմու. Սամուէլ Վրդ. 217

Հնախոսութիւն — Թրդմ. Պետրոս Դղիբ 189

Հաշոց — 5, 12, 15, 16, 22, 30, 62, 96, 121, 122

Հառքնտիր — 1, 9, 71, 73, 74, 154, 173

Հառք — Ե. Ուկերերան, 62

Մաշտոց — 183, 233

Մատենագրութիւն — Եւսէպ Պետաքի 62

» — Ն. Համբարձումի 146

» — Փիլոն 157

Մեկնութիւն Առեկաց — Գր. Տաթևացի 49

» » — Ն. Համբարձումի 49

» » Աւետարանի — Պետրոս Վրդ. Բերքումեան 57, 111

» » Առ Որտի — Մեհարպ Գամակեցի 128

» Գործոց Առաջիւղց — Գէորգ Համբարձումի 84, 179

» » — Եփրեմ և Ուկերերան 84

» » — Կուսնիքիս 80, 124, 150

- ԼՐԵՆԴԱՅԻՆ ԴԱՄԻԷԼԻ.— Կուռնեյիոս 113, 129, 156
 » » — Վարդան Վրդ. 207
 » » — Յովհաննէս Ծործորեցի 207
 » Եղեկիելի.— Եսայի Նչեցի 152, 207
 » » — Կիւրեղ Եպս. (Թէոդորեոս Եպս. Կիւրացի) 208
 » » — Կուռնեյիոս 18, 60, 133, 150
 » Խալայ.— Գէորգ Վրդ. 166
 » » — Կուռնեյիոս 40, 59
 » Երզնգ Երզնայ.— Բեռնարդոս 199
 » » — Գր. Նարեկացի 49
 » » — Տաթևացի 49
 » » — Կուռնեյիոս 51, 142, 163
 » » — Որոգինէս 49
 » » — Վարդան Վրդ. 132, 137
 » Երեմիայի.— Կուռնեյիոս 202, 210
 » » — Միխիթան Գոշ 207
 » » — ? 202, 210
 » ԺԲ. Մարգարէից.— Կուռնեյիոս 24, 47
 » » — Ն. Լամբրոնացի 49, 220
 » » — ? 225
 » Ժամակարգութեամբ.— Մովսէս Վրդ. 68
 » Ժողովազի.— Գր. Տաթևացի 49
 » — Ն. Լամբրոնացի 49
 » Իմաստ. Սողոմոնի.— Գր. Տաթևացի 49
 » » — Ն. Լամբրոնացի 49
 » Խորի. Նշանաց.— Կուռնեյիոս 103
 » Կաթողիկոսայց.— Սարգիս Վրդ. 2, 7, 67, 70, 163
 » Հարիրաւորացն Եւագրայ.— Կիր. Վրդ. Երզնկացի 132
 » Հնգամատենի.— Կուռնեյիոս 100, 101, 112, 155, 101, 181
 » — Վարդան Վրդ. 193
 » Հոռմ. Թղթայ.— Կուռնեյիոս 127
 » Դուկասու.— Սարգիս (Կունտ) 149
 » Մատթէոսի.— Գր. Տաթևացի 70
 » Մարկոսի.— Բարսեղ Վրդ. 126, 120, 172
 » Յակոբայ Թղթայ.— Կուռնեյիոս 77
 » Յայտնութեամբ.— Իւնդրէաս Էպս. 209
 » — Բերթումեան 131
 » — Կուռնեյիոս 39, 61, 91
 » — Հմատ. Պ. Վրդ. Լլգրիանուպոլսեցի 164
 » Յոբայ.— Պետրոս Լլգր. Աղամալեան 196
 » — Վանական Վրդ. 68, 207
 » Յովհաննու.— Գրիգոր Տաթևացի 141
 » — Բ. Ոսկերեան 206
 » — Նանա 68
 » — Նիկ. Լիւրացի 187, 202
 » Յովնանու.— Եփրեմ Վրդ. Սոսեցի 178
 » — Ն. Լամբրոնացի 178
 » Նմիւմն Յովհաննու.— Ն. Լամբրոնացի 68
 » Ոգրաց.— Կուռնեյիոս 210

Մեկնութիւն ԺԴ. Թղթոց Պողոսի.— Անանիա Վրդ. 234

» Պատարագի.— Մովսէս Վրդ. 68

» Սաղմոսաց.— Եփրեմ Կթղ. 18

» » — Ն. Լամբրոնադի 33

» » — Պողոս Վրդ. Մեդիկիոյ 115

» » — Վաղդան Վրդ. 218

» » — 81, 93

» Սիրաբայ.— Ե. Նալեան 36, 44, 65, 106, 140

Յազագս Անկիւնաւոր Թուոց.— Եովհ. Քաւանայ 157

» Երկ. Քահանայապետութեանց.— Թրգմ. Ստ. Լեւոնցի 48

» Եօթն հորե. Եկեղեցւոյ.— Ե. Նալեան 43, 58, 159, 180

Յանայապատում.— 94

Յայսմաւորք.— 6, 8, 25, 27, 66, 76

Նամակամի (Եղիազարեան).— 186

» — Ն. Շնորհալի 39

» (Սաւալանեան).— 215

» (Փէշտիմալեան).— 99

Ներբողեան Լուսաւորչի.— Թէոփիլոս 39

Շարական.— 201, 224

Ոսկեփորիկ (Ժողովածու).— 11

Պատմառ Սահմանաց Դրոց.— 172

» Վեցաւրէից Բարադի.— 172

Պատմութիւն.— Թ. Արծրունի 148

» — Մ. Քոչինադի 230

» — Փաւստոս Բուզանդ.— 230

» Գիտոյ Ամերիկայի.— 14

» Եկեղեցական.— 108

» Եկեղեցւոյ.— Եւս. Կեսարացի 230

» Ընդհ. Աշխարհի.— Եովհ. Քհն. 29, 50

» Թաթարաց.— 32

» Ժողովոց.— Թրգմ. Եակոբ Դպիր 4, 136

» Ժողովոյն Քաղկեդոնի.— 34, 130

» Մեծիմ Պետրոսի.— Ա. Քանչեյադիոս 119

» Ս. Երկրի.— Մադիանոս 104, 153

» Օսմ. Թագաւորաց.— 14

» Օսմ. Վէզիրներու.— 83

Պարգատումար.— 64, 183

Պարտեզ Հովնաց.— Ե. Մարգանտիոս 102

Սաղմոս.— 64, 174, 190, 232

Վարք Ոսկեքերամի.— 79

» Սրբոց.— 97

Վեցօրեից Գիրք — Բարթ. Եպս. 49

» — Բարսեղ 69

» — Մատթէոս Վրդ. 192

Վէմ Գայրակզութեան — Էլիս. Եպս. Մինիադիս 226

Տաղարան — 231

Տօնապատճառ — 69, 120, 145

Տօնացոյց — 64, 183, 232

Փիլիսոփայութիւն — Ա. Կօուսին 223

» Եկեղեցի — Թրգմ. Յակոբ Ճամճոնց 65

Քարագագիրք — 10, 138, 214

» — Բարթողիմէոս 147

» — Բերդումեան 42, 57, 107

» — Գէորդ Եպս. Զինուորացի 37, 45, 185

» — Գր. Տաթևացի, (Ամարան) 69, 189

» — » » (Զմեքան) 110

» — Մ. Վրդ. Արծրունեան 200

» Կիրակեից — Յ. Եպս. 13, 21, 28, 78, 82, 90, 109, 110, 144, 191, 211, 230

» — Սիմէոն Կթղ. 107

» — Տիրատուր Վրդ. 49

Քերականութիւն — Դ. Թրակացի 110

Որինակ Բանադրանաց եւ Օրհնութեանց — Մարտիրոս Արք. 88

» Կանդակագ եւ Բարեւագրոց — Մարտիրոս Արք. 158

Յ Ա Ն Կ Ն Ի Ի Թ Ո Յ

Շնորհակալիք	Եւ
Բացատրական	Է
Բովանդակութիւն Տեսակաւորեալ	Թ
Ցանկ Նիւթոց	Ժ
Մայր Ցուցակ Զեռագրաց, թիւ 1	1
Բնագիրներ	651
Նկարներ	652
Ժամանակագրական Ցուցակ	654
Ցանկ Յատուկ Անուանց	657
Ուղղելիք եւ Յաւելիք	676

ՀԱՌԸՆՏԻՐ. — I

Ս. Յակոբ (Երուսաղէմ)

ՊԿԶ = 1417

ՆԵՍԻՐԱԿԻՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծառայ 56.43,7 սնթ. : էջ 462 : Հան-
րամանք յաւ, նորարարին կրած : Թուղթ :
Դրիշք՝ Մանուէլ Արեղայ (էջ 1—331), Յո-
հաննէս Արեղայ (էջ 333—462) : Թղթակոչ՝
Մկրտիչ : Գրութիւն սեւ մկանով, երկսիւն,
44 տող : Բոլորդիր մեծ, յստակ, կանոնա-
ւոր : Համառոտագրութիւնք սոփորական :
Լուսանդապարզ և մեծ զարդադիր զլիաւոր
նառերու սկիւրք : Կիսախորան, էջ 333 ա :
կրտանապարզ, էջ 1 : Կաշեկազմ խաւա-
րարտեայ : Ստացող՝ Պօղոս Արքեպս. Երու-
սաղիմայ :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Ա. — էջ 1. — Ի Մեծի աւուր քրազա-
յուցին, որ է յունուարի ամսոյ ի հիմկն, և
է սկիզբն տօնից : Երանելոյն Սեբիանոսի
նպիսկպսոսի Մծբին քաղաքի, Խօսք յերու-
սաղէմ վասն հաւատոց Ար. Եմուդեան ՏՈ-
մերոյ Յի. Բի. : — Ի մէջ աստուածախրաց
զԲրիտոսէ խոստացայ ճառել... :

Բ. — էջ 4. — Ս. Աթանասի ասացեալ
յԱմենասուրբ Երրորդաբիւնն. — Հաւատք
Էկեղեցականք զարթուցանեն զմիտս երկիւ-
ղածաց... :

Գ. — էջ 5. — ((Ս. Գր. Լուսաւորչի
ասացեալ?)). Ի վարդապետութենէ Նո-
րին. — Արդ այր մի աստուածեղէն աղոթե-
ցութիւնոր զարթուցեալ երանելի ամենեցուն
որո Աբրահամ անուն ճանաչիւր, ճշմարիտ
Այ. ուղ(ղ)Էկից լեալ, երթեալ զՏէտ Հրա-
մանաշն Հնազանդէր, առ որ բարբառ արկե-
ալ Այ. Լեառել ի Հայրենեաց իւրոց, քանդի
պարտաստական զտանի Ած. խնդրողաց իւ-
րոց... : — Հմմտ. Աղաթանդեղոս, Վենե-
տիկ, 1930, էջ 225 :

Դ. — էջ 7. — Ի Մեծի աւուր Յայտ-
նութեան ՏՈ. մերոյ Յի. Բի., Ս. Գրիգորի
Նսյս. ի Նազիաճու, Ի Եմուդե, և ի Յայտ-

նութիւն ՏՈ. — Քս. ծնեալ լինի՝ փառաւո-
րեցէք... :

Ե. — էջ 13. — Ս. Կիրիզի Եպիսկոպո-
սապետի մեկնութեմէն Աւետարանին որ
լստ Ղուկասոս. — Եւ Հովիթն էին ի տեղ-
ւոյն յայնմիկ բացաթեալք... :

Զ. — էջ 15. — Երկրորդ Աւուրն : Զա-
քարիայի Հայոց Կարողիկոսի ասացեալ ի
Եմուդե ՏՈ. մերոյ Յի. Բի. : — Զի թէ զառն
ճաղատորի ուրուք և զոտիղերակայի... :

Է. — էջ 23. — Երրորդ Աւուրն : Երա-
նելոյն Աբբայ Եփրեմի խորին Ասորոյ, Ներ-
սեղեան ասացեալ ի Եմուդե Բի. Այ. մե-
րոյ. — Աքանչելի է Եմուդե քո որդի Այ. և
զժուարիս բերանոյ իմոյ խաւել... :

Ը. — էջ 35. — Զարբորդ Աւուրն : Երա-
նելոյն Յոհաննու Ոսկեբերանի Կոստանդ-
նուպոլսի Եպիսկոպոսապետի, Յաւուր
Յայտնութեան և Մկրտութեան ՏՈ. մերոյ. —
Քս. աշխարհի յայնմեաց և զանդարդ աշ-
խարհն զարդարեալ... :

Թ. — էջ 36. — Երանելոյն Ս. Ամբի-
պատրոսի Բուստրացո Եպիսկոպոսի ի մկր-
տութիւնն ՏՈ. մերոյ Յի. Բի. : — Հրաշա-
փառ է տանախմբութիւնս եւս առաւել աշ-
ուար, և ոքանչունն տանիս, վասն որոյ
Էյի ի բեմն աւտարագոյնս ինչ սակ ձեղ... :
— Հմմտ. Թարդ. Նախն., էջ 305 :

Ժ. — էջ 38. — Պրոկլիի Եպիսկոպոսա-
պետի Կոստանդինուպոլսի ի Ս. Աստուա-
ծածինն և ի միշտ Կոյսն Մարիամ. — Այ-
սաւոր արեկական արդարութեան ծաղկաց և
զյոռուջապոյն ծաղկայն ծածկեալ : Փր-
կեցա ի խաւարէն և ոչ տանիմ ճառադա-
բիցն : Ենա. ինձ դարձեալ լոյս և բնդա-
ղատանամ յերկեղէն... : — Հմմտ. Թարդ.
Նախն., էջ 663 :

ԺԱ. — էջ 39. — Հիմգեր(ր)որդ Աւուրն :
Լորանելոյն Ս. Պետրոսի Սիւնեաց Եպիսկո-
պոսի ասացեալ ի Եմուդե Բի. և ի Կոյսն
Մարիամ. — Մի ոք իշխեսցէ զծնեալն ի

արդյոք կուսին ասել ստեղծարդ... — Հմմտ. Հրատ. Գ. Տէր Մկրտիչեան, Վաղարշապատ, 1902. էջ 14:

ԺԲ. — էջ 41. — Սեւերիանոսի երիցու հաւաքի ի մնումն Քի. ի Բերդաւեմ Հրէաստանի և մագուցմ երկր: — Երբժամ ձմեռնային սառնամանեաց զէր զարունն պայծառանայ...:

ԺԳ. — էջ 44. — Վեցեր(ւ)որդ Աւարն: Երանելոյն Հիպոդիտա Բուստրացո Նպիսկոպետի, ի Մեկնութեմն Թեանմու Աւետարանչին. — Զոր աւրեանկ մարբ որդէսէր տեսակ զստիկնս ցմանուկն...:

ԺԴ. — էջ 46. — Սեւերիանոսի երիցու ասացեալ Ղուկասու Աւետարանին մեկնութեմն որ ասէ. Հոր եկի արկանել յերկիր և ոչ խաղաղութիւն այլ սուր. — Տղոցն մոնկասէր մարքն ցորթնս առ ի մեծապոյն հասակն...:

ԺԵ. — էջ 49. — Երանելոյն Ս. Կիրզդի Նպիսկոպետապետի Ազգեամդրացո խօսք ի Ս. Աստուածածինն, որ ասացան յմիկնստի ժողովումն. — Պայծառ է մեկ բանս և շորհաւոր յցեալ, վասնոր պայծառ է և սրբոց հարանցո հաւարումն...:

ԺԶ. — էջ 53. — Եւքմեբորդ Աւարն: Երանելոյն Ս. Նպիսկանու Արքեպս. Կիպրացոյ, Ներբողեան ի Ս. Աստուածածին և ի միշտ Կոյնն Մարիամ — Զհաճաւորեալ և զպայծառացեալ ճառողայթս աստուածային...:

ԺԷ. — էջ 58. — Երանելոյն Տճ. Թեանմու Ոսկեբերանի Կոստանդնուպոլսի Նպիսկոպետապետի Ներբողեան ի Ս. Աստուածածինն. — Ամենայն տառախմբութիւնք միայնիք հրաշալիք Էն...:

ԺԸ. — էջ 60. — Տճ. Թեանմու Ոսկեբերանին. ի Մեկնութեմն Մարգարէին Եւսեպիայ որ ասէ. — Տէր ո՞ հաւատաց ի լուր մէր և բազմիկ Տճ. ում յայտնեալ...:

ԺԹ. — էջ 61 ա. — Երանելոյն Կիրզդի Լւմ. ի Հայրապետի ասացեալ. — Արժատ և տոնաց ապոկալիսէնկ ծնունդն...:

Ի. — էջ 61 ա. — Գրիգորի Աստուածաբանին Նպիսկագու Նպիսկոպետի ասացեալ. — Աճ. մարդ լինի և որ նաորին յերկնս Էրկնից...:

ԻԱ. — էջ 61 բ. — Ուրբորդ Աւարն: Երանելոյն Ս. Տճ. Կիրզդի Նպիսկոպետա-

պետի Ազգեամդրի. յԱւետարանի Մեկնութեմն որ ըստ Ղուկա: Ուրարտա ըլկաւ տարիսն Տճ. մերոյ Յի. Քի. և խորհուրդս անորէնութեան բանին Այ.: — Էն իրբէն յցան աւուրք ութ թլիստեղ զնա...:

ԻԲ. — էջ 62 բ. — Եւսեպէ Կեսարու՝ յեկեղեցեակն Պատմութեմն. — Էն էին նորա ի Նազարէթի և ի Բոփթափ զեղից յուղալականից...:

ԻԳ. — էջ 63 ա. — Երան. Ս. Բարսղի Կեսարու ասացեալ. — Եթէլ զտանեմք մէք, զի խառնակեալ են ազգն Յուդա և Ղէի ընդ միմեանս...:

ԻԴ. — էջ 63ա. — Սուրբ Նպիսկանու Կիպրացոյ ասացեալ. — Դարձեալ ասէ Էսայի, որ վարեացն տան լուծք Էդանց...:

ԻԵ. — էջ 63 բ. — Նորին յաւանդագրացն Էրէնց, մեկնութիւն, վասն մնողեան Քի.: — Մեկալ լինի ի Բեթղէմ յարէ անտի աճեալ լինի յիմ...:

ԻԶ. — էջ 64 ա. — Հիպոդիտա Բուստրացո, ի մնումն Քի. Այ. մերոյ. — Ըստ աւետեաց հրէշտակին Թաճեալ ծնաւ և Լաւան մկրեցաւ...:

ԻԷ. — էջ 64 բ. — Նեփտարիոսի Հայրապետի ասացեալ. — Բառաքելոցն հրամանն հաստատեալ...:

ԻԸ. — էջ 64 բ. — Մեղիտոնու Նպի. Թուխյ. առ Նաւրիպիսն. — Այսպէս զրեաց մասն միտալոյ ընդին Այ. ընդ մեկ... պա՛հէն միտալէս Խ. որ. բայց միայն զարաթն և զմիտալարաթն: Եւ համարէմ հաւատացելոց Ը աւր պա՛հէ եղիցի, զարարն և զմիտալարաթն ընդ նմին պա՛հեցեն: ԵՄԷք և տղայք... — Հմմտ. Մ. Բ. Զեռ. Ս. Բաղդեանց, Բ. Հատոր, 1953, էջ 30, որ կը պակսին ընդզեալ տողերը:

ԻԹ. — էջ 65 ա. — Արամասի Նպի. ի վասն տնօրէնութեան Քի.: — Արդ Էկաթ ի բանն Էրանայ ընթացուք...:

Լ. — էջ 65 բ. — Սեղբեստրոսի Նպիսկոպետապետի ի բանն Պաղոսի որ ասէ ընդ մեզ խաւսեցաւ Աճ. որդովն. — Ո՞ մեծի զթոյս...:

ԼԱ. — էջ 65 բ. — Գրիգորի Նիսացո բան յստուովանութեան հաւատոյ. — Որ ոչ խոստովանի զՊս. իննամեա ծնեալ ի Կուսէն...:

ԼԲ. — էջ 65 բ. — Նեփտարիոսի Նպիս-

կոպտոսպետի. — Տառեմք բառ աւետեացն ղնենունչն...

ԼԳ. — Էջ 65 ր. — Բոհանմու Ոսկեքե-
րամի. — Եղիշիան ի պար առնու ղյանդիմա-
նաւորն, առ ղ պտանիցեա ղպատասխանին,
Բ. աւրէ ղյաշն ի աւանարին Փրչիչն, ղպա-
րատին աւեմ և ղիսուողինեայն յերկա-
թ....:

ԼԴ. — Էջ 66 ա. — Գրիգորի Աստուա-
ծարամի նազիպազ. — Ածեմ քեզ ղթլիա-
տութիւնն Քի....:

ԼԵ. — Էջ 66 ա. — Դեղորդա Աճ-
կիրեա Եպիսկոպոսին. — Որպէսզի
մի ոք ի պատուական սկանց, զոր
բազմաք ղիտեմք, ղոր պտեալ ուրուք
կորիցէ ի բազմու ջուրց: Եւ այնպէս
բարասութիւնն ջուրց ի սպիտակու-
թիւնն ղարձուցանէ: Եւ յետ այնորիկ
զիւր կէլոնն առանց թերութեանն բերէ:
Նոյնպէս իմա ղթլիատութիւնն Քի.:
Առանց ղհետ ընթացեալ, յաղապս
փոխուելոյ ըղհատապեղեալ յիւր
մաքրականն անապականութիւնն: Իսկ
ոչ բառնի յեղծումն թրիատութիւնն
Քի. քանզի ի ձեռն հօր տա ղթլիա-
տութիւնն: Եւ որ յիւրաքանչիւր ու-
մեքէ ոչ է հետի, ղիւրդ ինքն յին-
քեկն հետանա երբեք:

ԼԶ. — Էջ 66 ա. — Յանանմու եմացոյ
Եպիսկոպոսի. — Թրիատի Յա. ղի ծայրա-
կաուր յիցի քողատուեալ մասն չարու-
թեան....:

ՄԱՆՈԹ. — Համարալորդը մոռցած է
նշանակել Ա թիւը և յաջորդ հաստատածը
թուարած է ԼԶ:

ԼԸ. — Էջ 66 ր. — Երէ ճշմարտապէս
մարմնացեալ որդին Այ. և ոչ է պարտ վասն
բլիատութեանն և կերակրոցն և չորչա-
րամացն ապականացու ասել. — Թլիատի
Յա. ղի ծայրակաուր յիցի ((ի)) մեղ քողա-
տուր մասն չարութեանն....:

ՄԱՆՈԹ. — Հմտ. այս հաստատածին
վերնադիրը կնիք Հաստատյ մատենին Դ.
Գլխակարգութեան հետ. «Երէ ճշմարտա-
պէս բլիատեցալ ի մարմնացալ Որդին Աս-
տուծոյ, և ոչ պարտ է յաղապս բլիատու-
րեանն և կերակրոցն և ըմպելեացն և չորչա-
րամաց ապականացու ասել ղմարմնն Քրիս-
տոսի» (էջ 1): Ինչպէս յայտնի է յիշեալ

մատենին մէջ Գ. Գլուխին վերջին մասը և
Դ. Գլուխին առաջին մասը կը պահպին,
մեղադրէն «միս տեսալ կորած ըլլալուն
պատճառով (ԿՈՒԷ Հատոյց, էջ 248): Արդ
մեր ներկոյ ճատրտիւրն այս հաստատածը
յայտնապէս կոյտ ունի կնիք Հաստատյ կո-
րած այդ մասին հետ, ինչպէս կը ցուցնէ
վերնադիրներու ակնարխ նմանութիւնը:

ԼԹ. — Էջ 68 ր. — Երանելոյն Պրոկղի
Արշեպս. Կոստանդնուպոլսի ասացեալ ի
պատուական յաստուածաշնորհ և ի Սբ.
Դմեմոյ երկց երջամիկ և յառաջըմբաց կա-
րապետին Յովանու. «Նոյնադրդի ՏՈ. մերոյ
Յի. Քի.: — Այսաբ ծաղեցու ուրախու-
թիւն նախաւանդին Աղամա....:

Խ. — Էջ 74. — Վկայաբանութիւն Սբ.
Հայրապետին Պետրոս Ազնաւանդը Եպիս-
կոպոսին և Արքիտղոս սարկապետին. — Ի
Թաղաւորութեանն Դեղորդախանութի կայսեր
էր Հալածումն մեծ....:

ԽԱ. — Էջ 78. — Յիշատակ է Ամոռնի,
ի պատմութիւնէ վերոց Ս. Ամոռնի անա-
պատականի. — Նախանձ բարոյ առաքինու-
թեան հաստատեալ առ միանձնուս եղիպ-
տոսի....:

ԽԲ. — Էջ 80. — Ի յիշատակի Ս. Թաղա-
ւորին Թեղորդի, ի Սոկրատէ Պատմութե-
նէն. — Իսկ Թաղաւոր Ղրատախան, առե-
ալ սկարապեղ ղհոռմայեցոց պետու-
թիւնս....:

Էջ 91. — Ի տաւմի Ս. Թաղաւորին Թեղ-
որսի Սիմեոնոսէն. — Նետարիոս ուն եղ-
եալ մեծատեւ....:

Էջ 97. — Ս. Կիրղի Խոստովանութիւն
երկուտեան ղլուխ. — Որ ոք ասէ այլ ղախ-
տակրեայն, և այլ ղոչ արտակրեայն....:

Էջ 98. — Ս. Ռուլիա Հայրապետին Հոռ-
մա, ընդդէմ Քաղեկոսմի սեղծ ժողով: —
Իսկ որ վերկուս աստուածան խոստովանին ի
կուսէն մարմնացեալ, և մի ղոյ շնորհքով
մարմնով, ղատապարտեալ միկն, և բանք
նոցա մարտադրանութիւնն արտարեալ....:
— Հմտ. Տիմոթէոս Կոյղ, Հակահառու-
թիւն, էջ 8:

Էջ 99. — Ս. Արամասի Ազնաւանդ-
րացի, ընդդէմ երկարմակ խոստովանու-
րեան. — Եւ ղոյ ղերն Ած. և որդի Այ. բառ
հայոյ, ոչ Երկուս բնութիւնն ղմի որ-
դին....:

էջ 287— 88— Արաքսամու շայնց կա-
րադիկաթի խոստովանութիւն.— *Աստու-
ծեմ որպէս աւանգիւն զմեզ որ. Գիրք և ճշմա-
րիտ վարդապետք...* — Տեա. Յուշակ Չեռ.
Ս. Յակոբեանց. Բ. Հատոր. 1853, էջ
22—23:

ԽԳ— էջ 94— Վկայաբանութիւն Ս. Կի-
րակոսի և մօր մօրա Յազիտա. Պատմու-
թիւն Իւեղորոսի Եպիսկոպոսի առ մեծ
եպիսկոպոսութեան Ջոսիմս. Ի Տէր խըն-
դալ.— *Սոյորոսի թիւն է շար թշնամոյն
մարդկան ընդ բարի սերման ցորենոյ՝ սեր-
մանը որուն...*

ԽԺ— էջ 102— Վանան Գորգնեց. Պատմութիւն անցիցն անցիցն նախայայն
պղծեմի ի վերա շայնց հրկիզութեամբ ի
Նալսմունանի. գրեալ զորեղեկամ բամիւշ,
և մկալսութիւն Ս. Վանան, որդի Խորո-
ւոյ Գորգան Տեառն, որ վկայեաց յուրեան
և վեց բուսակամին շայնց Մեծաց.— *Ահա
մերկայաւ վաղակաւոր սուրն...* — Պէտք
էր բլլար, թէ հարկի ութնուն և վեց թուա-
կանին շայնց:

ԽԻ— էջ 108— Վկայաբանութիւն Ս.
Սոգիմեա Կուսիմ, և հօրն մօրա Փիլիպոսի և
մայրն մօրա, և եղբորցն, և որք ընդ մօտ
կատարեցան ի Քս., Յունարի ԺԶ: Ով
կարմ Վի. վան իմ եղբի և բշտառա-
կամիա բարեխաւանայ.— *Ի թաղաւորու-
թեանն մեծ քաղաքին հոռմայեցոց ինքնա-
կալ Կամիլեա...*

ԽԶ— էջ 118— Վարք և քաղաքավա-
րութիւն Ս. հօրն մերոյ Գրիգորի Աստու-
ծարաւի Նալիկազու Սոյիսկոպոսի, զոր
զրեաց բաւաւանով կեսարու Կապադոկիա-
ցոց եկեղեցոյն և համանուն մարին, զոր
յուրդմունեաց ի յունակամեմ Արքագան Կա-
րողիկոսն շայնց Մեծաց՝ Գրիգորիոս
Վկայաւերմ, յունարի ին.— *Արդ պատմե-
նից դարութիւն և զքանչեկին զոր գործեաց
նորաւ Ս. Ի Բիւզանդիա և յալլ բազմ
բողոք...*

ԽԷ— էջ 127— Վարք և սեմնելիք Ս.
Տրիփոնի մանկութեան և քաղաքավարու-
թեանն և Ոսեստակութեան ի գեաւզն Սա-
սասու, յամսեանմ փետրուար.— *Էր Տրո-
փոն հաստացելոյ հար և մար որդի...*

ԽԸ— էջ 132— Վկայաբանութիւն Ս.
Իսաիմուսայոսեան Վլասայ Սեբաստաց Ե-

պիսկոպոսին.— *Եւ. Ժորոս Թեան հօգոյ իմ. յ
հակառակ կալ մտաց իմոց տկարութիւն...*

ԽԹ— էջ 136— Յայնմ ասուր Վկայութիւն
Ս. Ոննսիմա աշակերտին Պոզոսի.— *Արդ
դայն որ աշակէ...*

ԽՐ— էջ 137— Պատմ. վարուց Ս.
Սեդրեստոսի Հօսեա շայնակեան.— *Սկզբն
սրբոյն Սեդրեստոսի պատմու-
թեան արասցուք...*

Ս— էջ 141— Վկայութիւն Սր. և
Յզմագեցեաց վկային Պի. Գորգիոսի, որ
վկայեաց ի Կոստարիա Կապադոկիացոց քաղա-
քին.— *Եւ. Թե. Երկրորդորդի քաղաքորդի
դէմն Երանուէտ ծագման կենաբարբն մերոյ
Յի. Գի., Ի Թաղաւորութեանն Լեկիանոսի
ամբարջութիւն...*

ՍԱ— էջ 155— Վկայաբանութիւն յա-
ղացս Պոզիկարպոսի Խայր., յեկեղեցա-
կան պատմութեանն, Ի չորրորդ դարու-
քեմն.— *Բայց յասուր Անիկոստեայ, այն
որ ասացար մեր զմանն...*

ՍԲ— էջ 159— Պատմութիւն Խոյե-
նայ վայոց Սրբոյն Մարութա Նալի-
կապոսի քաղաքն Նփրկերտոյ, որ յարդ-
մանի Մարտիրոսաց քաղաք.— *Ով Էդրաբ
Իմ և հարք, յուրորդ դպաստութիւն
սրբոյն Մարութայի...* ... Որոց բարե-
խաւորութեան Տէր ԱՅ. և մեկ սպարմեցի,
որ Թարգմանեցաք յասորոց ի հայ լիպու, և
Դադիկ հայր, և Գրիգոր սարկաւաղ իմ որ
ընդ իս ... (էջ 166 ա):

ՍԳ— էջ 166— Վարք և քաղաքավա-
րութիւն Ս. Արտանոս շայնակեան Աղէ-
սամորոյ.— *Ի մամանկա բարեպաշտ Թա-
ղաւորին Մեծին Կաստաղիանոսի...*

ՍԴ— էջ 177— Վարք և քաղաքավա-
րութիւն Ս. Կիրիլի Աղէսամորոյ շայնա-
պետի.— *Երանելին Կիրիլոս էր ի մամանկա
բարեպաշտ արքային Թէոփոսի փոքուն...*

ՍԵ— էջ 178— Վկայութիւն Ս. Կող-
րատիոսի վկայի.— *Ի մամանկա Դեկեա
Կասեւր և Վաղեքիանոսի...*

ՍԶ— էջ 185— Մեծի ասուր զայտեան
ՏՍ. Ի Տաճար քաղաքաւանայ, Կրտսեկոյն
Կիրիլի Աղէսամորի Սոյիսկոպոսայտի, Ի
Մեկնութեմն Աւետարանիմ որ ըստ Լուկա-
սաւ.— *Եւ իրբն լցան տաւրք սրբութեան
նոցա ըստ արեւնացն Մովսէսի...*

Էջ 187— Ս. Բարդի ասացեալ ի խըն-

դրոյ ունեւիմ.— Իսկ Սթէֆէնի բանքն առ
ամենատարբեր կոյսն ստացեալ... :

Էջ 189— Գրիգորի Արծրամեաց Եպո. ի
Թուխոյ յիմէ. ի Հայս, վասն ((Տեառն))
յնդատացիմ.— Ի մամանայն Ուստիանոսի
Կայսեր, չերենկերողի երկրորդի ամի Թա-
ւաւորութեան իւրոյ... : — Տես, Սիոն,
1961, էջ 33-36:

Ի՛րէ— էջ 191— Առաջաւորի Բարեկեն-
դանին կիրակին: Յիշատակարամէ՛ ար եղեն
վասն Գի. առաջի Պոմտղաց Պետրոսի իշ-
խանիմ ճիւղատանի.— Բաժն ութուստենե-
լորդի ի խանութեանն կայսեր Թաւաւորին
Յաւնաց և Հերովիս որդոյ Հերովդէի... :
— Հմտ. Անկանոն Գրիգ Նոր Կառկարա-
նաց. Վենետիկ, 1898, էջ 313, Բ քր.:

Ի՛րէ— էջ 200— Առաջաւորի Պահոց Եր-
կաշարքին, վայրդպետութիւն կատարեալ
ի Տէր ամենարուեստ պահոց, Երանելոյն Ս.
Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի.— Եւ քանզի
տե՛հնայն կարգաց շափ եղեալ յամենակալ
Տեառնէն և յարարէին... այլ կալ մնալ ի
թարեւապաշտութեան ջանք ի Քա. Եւ ի Տէր
մէր որում փութք յաւիտեանս ամէն.—
Հմտ. Բաճախարարում, Վենետիկ, 1838,
էջ 76—84:

Ի՛րէ— էջ 206— Երեմի (Հարաքի): Յի-
շուտակ ամ. հաւատացելոց Ոմբեցեաց, Երա-
նելոյն Յոսիմնու Ոսկերբանի Կատանդմա-
պալսի Սոյիսկոպոստպետի, Առ ի չսգալ
զվախմանեալսն, մամաւանդ արջ տղայ՝ ա-
մարստք յողիմ զայն կենցաղս.— Բեր աշ-
տուհեան մանաւանդ... :

Կ— էջ 208— Նորին ՏՈ. Յոսեմնու ի
նոյն խորհուրդ Յառ ի յիշատակ Ոմբեցե-
լոց.— Քա. առ երկրպագեցուք ստեղծչին,
փրկութիւն ասեղծ, մի՛ տրտնջեցուք... :

ԿԼ— էջ 210— Նորին ՏՈ. Յոսեմնու
Ոսկերբանի վասն տղայոց համգուցելոց.—
Այոցիկի Հոյ տանել կարեւոր է... :

ԿԶ— էջ 212— Ս. Նալիֆանու Կիպրա-
ցոյ վասն յարութեան մեռելոց ասացեալ ի
պարսմակաց զրոց.— Եւ արդ զանշարժ
խոստալանութիւնն որ յարինաց և ի մար-
դարկից... :

ԿԷ— էջ 214— Զարեհաքքի պահոց:
Երանելոյն Յոսեմնու Ոսկերբանին ի Թե-
ստղունիկեց թխրոյն Մեկնույքենէ վաճմ

Ոմբեցեցեաց ի Քա.— Ոչ կամ ((իմ)) եղարք
Էթէ աղէտք իցէք... :

Էջ 215— Նորին ՏՈ. Յ. Ոսկերբանի
ի նոյն թխրոյն Մեկնույքենէ.— Զայն ասե՛ք
Տե. բանի... :

ԿԸ— էջ 217— Ս. Գրիգորի Հայոց Լու-
սաւորչի ի վարդապետութենէ.— Եղեն
փողք առաքելոյն մամատուք տիեղերաց... :
— Հմտ. Այոթմանդեղոս, Վենետիկ, 1930,
էջ 472—486:

ԿԹ— էջ 219— Երանելոյն կիրգի Եմի.
Հայրապետիմ ասացեալ. վասն Յարութեան
Ոմբեցեցիլոց.— Արմատ ամենայն բարութեանց
և յոյս կենաց՝ է՛ յոյսն յարութեան... :

ՎՁ— էջ 220— Երանելոյն Յոսեմնու
Ոսկերբանի ի Գաղատացց թխրոյն Մեկ-
նութենէ.— Այլ գրարիս դործել մի՛ ման-
րացուք... :

ՎԼ— էջ 222— Հիմզեաբլի ար կար-
դա. Զովմանու մի փոխմ այսաւր կարդա,
և միւսն վաղիւն, ըստ պատշաճի տուրն:
Երանելոյն Ամանիայի Հայոց վարդապետի,
խարհաւոր Յովմանու Մարգարէի.— Եւ-
զպս Յովնանու Հակիրն և Համատուր Բա-
նիս անցցուք, բայցայտեղով դժանկեալ
խորհուրդն որ ի նմա... :

ՎԼ— էջ 228— Ուրբարի ար, Յովմա-
նու Մարգարէի, Երանելոյն Սփրեմի ա-
սացեալ. Ուղագս Նիմուէացոց.— Ահա
Հրաման Հասեալ առ մարդաբէն Յունան
քարոզել ի Նինու... :

ԿԹ— էջ 231— Շարաք ար, Ս.
Մարգի գորավարի և որդի... : Թուխ առ
ի Ներսէս Սոյսէ յեղարարէ ՏՈ. Գրիգորիւն
Կարադիկսէն Հայոց: Պատասխանի թխրոյն
Գիւրգեա, արեւելեան Լագի, առաջնորդ
Սր. Ուխտիմ Հազարտա: Ուղագս հետա-
դուտելոյ սո ի ստուգութիւն գպատմա-
քիւն Երանելոյն Ոստատակիմ Սրբոյն Սար-
գիս.— Բայց յաղձայի է՛ ճշմարտութիւն... :

Հ— էջ 237— Վկայաբանութիւն Ս.
Մարգի գորավարի և որդոյն Սրբաւոր-
ութի, և այլոց գիմատարացն արջ ընդ մոտս
վկայեցին յաւուրս ամբարիշտ քաղաքացն
յումաց և պարսից. Յովնանսի և Շապու-
հոյ, և այլ չար քաղաքացն.— Ի մամա-
նակս Թաղաւորութեանն Հոռմայեցոց Մե-
ծին Կոստանդիանոսի... :

ՀԱ— էջ 244— Կիրակի աւուր: Յաղագս

Քիւ. մարմնայն. մահու և խաչի, և քրոյն որ ել ի կողէն. և վասն մկրտութեան. յորմէ մաքրին հաւատով և սիրով գործաւդէն.— *Ձխարհուրդ խաչին և դժահն Քիւ. մարմնայն դժտաւ անկրով...*

ՀԲ— Էջ 250— Երկուշաբթի. Աստուծանց. վկայութիւն Ս. Աստուծա և որդայ իւրում. և վարտարի և ներսեհի և ընգերաց հորայ.— *Արք. եղբարք և հարք լուարուք ինձ...*

ՀԳ— Էջ 252— Երեքշաբթի Սուխասանց. վկայաբանութիւն Ս. Սուխասանց, որք վկայեցին ի Հայս. ի Բագրեւանդ գաւառի. ի Սուկաւ լերինն.— *Նահատակք որք գնացին յԱրանաց գրանէ զհետ Սաթենկա տիկնոջ ի Հայս...*

ԷԶ— Էջ 258— Տեսիլ Կոստանդինոսի քաղաքին.— *Տեսանէր ի տեսլան զհրէշտակ Այ. գիւտէր. երթ ի Հայս ի Բագրեւանդ ի լեռն Սուկաւ...* Եւ Անտոն անապատական ի Հոռմա ցանկացաւ վկայութեան շուքա...

ԸԴ— Էջ 259— Զորեքշաբթի, Յոսեանն ու Ոսկեքերանի Կոստանդնուպոլսի Եպիսկոպոսայետի ասացեալ, Յեղեկէլի Մարգարէի Մեկնութենէ. Յաղագս հանգուցելոցն ի Քու.— *Այլ թերեւ ոք առ լուծեալ և քաղտեալ մարտինն հայեցի...*

ԸԵ— Էջ 261— Ս. Զօրն Եփրեմի, Յաղագս Յարութեան մեռելոց.— *Մի՛ ոք անհատառցի յաղագս յախտեանական կեանացն...*

ԸԶ— Էջ 264— Հինգշաբթի, Վկայաբանութիւն Ս. Ոսկեանց.— *Գտի միւս եւս այլ պատմութիւն ի կողման յունաց. Այր մի քնթեղապետ՝ Տառխանտ անուն, որ լիեալ էր յաւուրս Ուտօխանսի Կայսեր, բաղում ինչ պատմեաց նա մեզ ի յունական մատենից...*

ԸԷ— Էջ 265— Ուրբաթի աւուր. Ս. Եփրեմի հորին ապրու, ի Թեսաղոնիկեցոց Թիւրքոյն Մեկնութենէ. վասն Ննջեցելոց.— *Մի՛ տղաւ լինիցիք մասն չնջեցելոցն և մի՛ տրտմիցիք իրեւ. զայլ հեթանոսն...*

ԸԸ— Էջ 266— Ս. Քեդէոսի Առաքելոյն. վասն Յարութեանն մեռելոցն.— *Արդ հոգի տանեալն մարդկան...*

ԸԹ— Էջ 266— Թուիւր Արամասի Եպիսկոպոսի առ Ազոստիմէ. յԱփրիկիէ.— *Եւ*

այսպէս կարծէի թէ աղանդն ելկեաացուց...

ԸՁ— 267— Ս. Կիրոյի Եմայ. Հայրապետին.— *Քանզի յորժամ պատարագ մատուցանեմք, յանձամ յիշեմք ի Քու. զնշեցեալսն...*

ԸՁ— 267— Բարսեղ Կեսարու առ Տրեմատիոս Ստրատելատն. վասն մահու զստեղացն.— *Եւ արդ առ քեզ բանքս իմ, ով քաջդ, առաքինի նահատակ...*

ԸՁ— 267— Գրիգորի Աստուածաբանի առ Կեսարոս. վասն հորին խորհրդեանն.— *Հաւանիմ իմաստոնոցն բանից Լթի՛ հոգի ամենաւորի...*

ԸՁ— 268— Նորին ի մահն Մաքսիմիանոսի՝ ուսումնակցի իւրոյ.— *Ով բարեմիտ սիրելի, և մերձուոր հոգի իմոյ Երկրորդ Յովնաթան...*

ԸՁ— 268— Յոսեանն ու Ոսկեքերանի ի Կորնիպացոց Թիւրքոյն Մեկնութենէ ասացեալ վասն ճնշ.— *Աղէ ասա ինձ, ով կին դու, զի՞ ճշեալ...*

ԸԴ— Էջ 269— Շաբաթ աւր, Յաղագս վարաց Ս. Սահակա Պարբեի և Հայոց Մեծաց Կարողիկոսի ասացեալ.— *Երաւելի Ս. Եպիսկոպոսապետն Հայոց աշխարհիս, և յաւա խնամով հոգին բանասոր հատի...*

ԸԵ— 270— Տեսիլ Ս. Սահակա Պարբեի, զոր խոսն ի վաղարշապատ քաղաքի, ի Ս. Եկեղեցոյն, ի Մեծի Հինգշաբթի. մինչ էրն ի հսկման գիշերին.— *Արդ ունկնդիր լերուք ինձ մտադիւրս թեմար և պատմեցից մեզ...*

ԸԶ— Էջ 275— Կիրակի աւուր. Յաղագս միաբանութեան Եկեղեցին յունաց և հռոմայեցոց, և յէ որպէս և յոր սակս ընդալս Եկեղեցին Հռոմա գջուրն ի յարիւրոյ Ս. Արեւանն Քիւ. յաւուրս Մարտինոսի Հռոմա իշարայետի և Պարտաղի յունաց արքային.— *Ի ժամանակ բարեկալաւ թաղաւորին յունաց, որում անուն կոչիր Պարտաղ, որ կամեցաւ տանել իսպաղաթիւն և միաբանութիւն ընդ հռոմայեցիս...* Արդ զայս վերայ գրեալ բանս պատմական մասն ջրոյն զոր ասին փառեկք ի յունաց, ի Զի (— 127) Հայոց, յաւուրս Լեւոն Թաղաւորի՝ որդոյն Հեթմոյ, այլ մի անուն պեւտին աֆեհնա, որ թարգմանի տղա պարսն,

պղպղա լուն բարեկարգչաւուն և լի իմաստութեամբ և սիրովն որ առ ԱՅ՝ նաւաստի և կատարելով նաւաշրջեւտ, ոչ ի հարկէ, և ոչ նախանձու շարժեալ, այլ բարի կամաք պատաշարք մեկոյ, ի քաղաքն Նիղիսս, ի տաճարն Առաքելեոյ, որ կոչէի Ս. Լաղար ... (ՀՅ 279 ք)։

2— ԿՅ 280— Երկուշաբթի, Վկայա-
րիւն Ս. Պիոնի Բախամայի Զմեռնացոյ.—
Յիշատակ սրբոյ Հաւասարել առաքելալ Պո-
ղոս խրատ տալ... :

20- և 19 285- նրեհաբրի, Ս. Ղե-
տնդանց, Ս. Սահակա, Յուսեփա, Ղե-
տնդի, Մուշալի, Արսենի, և այլ ամենայն
սրբոցն։— Արդ ի վեհաառնեորդի ամի-
նողութեան նորն թաղաւորն, դարձեալ
անդրեի խաղարդ զհար յերկրն Քուշա-
նաց... Բայց այդ քի խուժիկ անուն ի
զարբացն արթունի, որ ի ծածուկ ունէր
զբրիտանիւթիւն, և վիճակեալ էր ի դասս
դահճացն, և իար ի սպասու կապանաւո-
րապահացն... — Հմտ. եղիշէ, Քնն.
Հրատ., երևան, 1957, էջ 141—160։

24.— ԸՅ 203:— Զորեհշաբբի, զմա-
ցոյոյ ճառիս կարդալ.— Եւ արդ զհնչ խաւ-
որիք տնասն բանից միւրոց եւ առնիցն զկամե-
թապաւորին... Եւ կառարեցան սոքա վե-
ցեղեանս սուրբ եւ ցանկեղեւ ճառաւորք իւր-
եանց որ օր քահն եւ հինգ էր հրորդից ամ-
սոյ, ի մէծ յանապատին յԱկարս աշխարհի,
ի սահման Նիւշապուռ Քաղաքին, ի փառս
Գի... — Հմմտ. նոյն, ԸՅ 161—182:

29— 49 :302— Հինգշաբթի, Սրբոց
Վարդանանց, երեք եղբայրաց, Հմանկի,
Վահանա, և միանգամայն հազար և երեսուն
վախկեցն, և այլոցն որ կատարեցան ի մեծ
պատերազմին, ի Յագեկերտ ամօրինէ, և
որք յայլ տեղիս մարտուցեալ՝ պսակեցան ի
Բէ։ Մեծ է սէրն Այ. քան դամեանյ մե-
ծութիւնն երկրաւորս... Յողզէն Պալուն-
հայ արին Արսիկ տառն և եւթն արամբ...
... Յաղզէն Անձառացեաց արարան Արսէն
և եւթն արամբ... Վասն այնորիկ Հրամանի
խոյստարին ոչ կարէին Հատառալ։ Եւ Քի-
մարդապարկին վտարց յաւիտեան։— Հմտ-
նայ, 49 98—121։

27— 48 311,— Ուրբաթի ար: Երա-
նելոյն եփրեմի, Վասն Ննջեցելոց.— Մ/

առաքիչ ղյուսահատութիւն ձեր առ դատաւարն ։ ։ ։

Էջ 311ր— Նորին Եփրեմի ասացեալ
Վասն Ննջեցելոց.— Արդ Տերձեցարուք առ
իս կղբարք, պարզեցէք զոտս իմ... :

Էջ 312ա— Արքանախու Մամիկոնէից
Եպիսկոպոսի առ Վաչագան Աղունից ար-
քա. վասն տգիտութեան.— *Որտ դէր, ոյ
սիրելի, դի թէ տղիտութիւն անդիտութեան
ասիցէ ոք...*

էջ 312-ը՝ Ս. Բարսեղի Կեսարու Արք-
եպս-ի վեցաւորց Գրոց. — Բիւսցէ ասէ
Էրկիր զրանջար խոտոյ սերմանեաւք հան-
ցերմ. . . .

էջ 314ա— Նորին ի մոյն գրոց, վասն
ննջեցելոց.— Զի՞նչ է հոգի առ մարմին,
որովէս զայս մէր աւղս... :

Էջ 314-ը՝ Յոհաննու Ոսկեբերանի Կոստանդինուպոլսի եպս.ի, Յոհաննու Աւետարանիմ Մեկնութեմէն.՝ Սարգսի և մահ. ի լրացում երկիշիւ, ալ ոչ առ այնոսիկ, որ զվերին իմաստութիւնն ծանեան . . .

26— 49 316— Այս գրած է վասն այն չգրեցաք: Շարաք ալ բուն բարեկենդակնի: Յիշատակ է ամենայն ուղղափառ եկեղեցականացն է վարդապետաց, և ամ. հեթ. ամենաժողաց ղազմն ձգովի: ՏՆ. Արքայաժամ. ասացալ ստորագործյալն իրաց եղելոց, Եպիսկոպոսի, առ Վաչագամ արքա ազուննից, արքայի.— Արդ այս ինչ է դոր հանդիմանեալ էր պատմել: Նևստորիս ոմն եղևոս Եպիսկոպոս մեծանուն քաղաքին Կոստանկյնուպոլսի . . . :

էջ 317—8, դատարկ, մէկ թւրթ:

2Է— 42 319ա— Շարաք արմ Բարեկեղծարմն Սք. հարցմ, Արամասի, Բարսդի, Գրիգորի Աստուածաբանի, Գրիգորի Նիւսացայ, Յոնանմու Ոսկեբերդամի, Կիրիդի, Պրակդի, Սքամնու, Յակիվանու, Նիքրեմի, Լճիխտուի. Ներսիսի, և ալյոցմ: Թուխտ Ստեփանուսի՝ Սիւնեաց Նսպ.ի և իմաստաւորի: Պատասխանի Թիքթայմ Գերսմանուսի՝ իտսանդնուկալսի Նսպ.ի, զոր իմնի իսկ երբեր: — Յոնապատուհ ճոշալկի փառաւորութամբ... 2ԶԻ. խաղաղութիւն առեղբրելով մեկ արքիւնա լարեկաշտութեան... Արդ նա յաղաղ աստուածութեան և յարդիւութեանն հասարակաց ստան, իսկ ղոնարութիւնդ ձեր առեկալ

դայտոսիկ ընդ կրունկն դարձուցանելով
Բա՛խն Այ. և ժարմնոյն իւրոյ Հպեցուցանէ՛ք
և ասացէ՛ք. — Երկուս ստաց ներդործու-
թիւնս սուրբն Կիրենդ, իբր կապտեալ իմն
դալլոյ պայծառութիւն. զձերդ քնայք
փայլեցուցանել զոսկարութիւնդ, ըստ Ուղ-
պիանոս առասպելաբանութեանն զԷ՛րար-
տեակ հաւուն, ի լոյսարանս այլոց պէր-
նայեալ թեւաք... ի ձէնք երկուց ներդոր-
ծութեանցդ (էջ 326 ա, այսպէս կը լրացուին
Թղրոց Գրքի օրինակին բերքըրները, էջ
385) :

Էջ 322. դատարկ :

ՉԶ.— էջ 333ա.— Ի սկիզբն պահաց աղու-
հացիցն, բուն բարեկեանդանին, ՏՃ. Յոնան-
նու ասացեալ, ի Մեկնութեմն Եսայեայ
Մարգարէի. — Դու՛նա դարութեամբ և մի՛
խնայեր, բարձրացոյ իրբն զիդոյդ զբար-
բառ ըստ... :

ՉԷ.— էջ 334բ.— Բուն Բարեկեանդանին,
Աղուհացիցն, երանելոյն Բարսէի Արքեպս. ի
կեսարու Կապտոսկացոց, Ասացեալ վասն
սլաւոց. — Փողեցէ՛ք ասէ ի նոր ամսեան ի
բարեկեան տաւն ի մերոյ... :

ՉԸ.— էջ 340ա.— Յառաջնումն շարա-
բուն պահեց Բառամարդաց աղուհացիցն
շարաբի ար, Յիշատակի Ս. Թէոդորոսի
Զարաւարի, Յելիայիսայ, պատմութիւն
Ս. Թէոդորոսի Զարաւարի ծննդեանն և
անդիման և զեղեցիկ բազաւալարութեանն :
Այգնէ ինձ Տէր.— Ի ժամանակն յայնմիկ
Մակեդոնացին Աղկիսանդրոս Փիլիպեան
կուչեցեալ... :

Էջ 341բ.— Վկայարանութիւն Ս. Թէո-
դորոսի Զարաւարի. — Ընդ ժամանակս
Թալարորութեանն Մաքսիմոսի էր հալա-
ծունն քրիստոնէից... :

Էջ 343ա.— Ս. Թէոդորոսի, վասն կու-
լիբային. — Երա՛ւմնաւ մա՛ի Յուլիանոսի,
մինչ զեւ նորոնծայ էր ի Թաղաւորու-
թեանն... :

ՉԹ.— էջ 345բ.— Երկրորդ Կիրակէին,
երանելոյն Սեւերիանոսի, Յղուկասու Աւե-
տարանին Մեկնութեմն. — Այբ մի իջանէր
յեւթմէ յերբիբով, և անկա ի ձեռս առգա-
կաց... :

Պ.— էջ 346բ.— Կիրակէի, երանելոյն
Յոնաննու Ոսկեբերանին, Կոստանդիանու-
սլաւսի Սեպ. ի, ասացեալ, Յաղագս Ապաշ-

խաբութեան. — Տեւէք յառաջնունն կիրա-
կէի զպատերազմ և զյաղթութիւնն, զպա-
տերազմ սատանայի, և զյաղթութիւնն
Քրիստոսի... :

ՂԱ.— էջ 349բ.— Հարցումն Թէոդորոսի
Դաւանայի ընդ երանելին Սպիփան, վասն
Բառամարդաց պահաց պատէփի. — Էթէ
Մո՛ւսէս ըստանունն ար պահեաց, և Եղիա,
և Տէրն ժէր... :

ՂԲ.— էջ 351բ.— Երրորդ շարաբանուն,
վկայութիւն Ս. Կիրակի Եմի. Սպիսկապոսի
և մարմ Անճայի. — Միաձինն և Հար բն-
շարք... :

ՂԳ.— էջ 355բ.— Վարք Ս. Կիրակի
Եմեայ. Հայրապետի և վկայութիւն Ու-
րայ. — Ի ժամանակս Թալարեւորեւյ Մեծի
Կոստանդիանոսի բարեկալստի... :

ՂԴ.— էջ 358բ.— Երրորդ Կիրակէին, ե-
րանելոյն Իգնատիոսի տիեզերայոյս վար-
դապետի ասացեալ, Յաղագս Անտոնիւն. —
Սրդարեւ մեծ են զորձք բո Տէր՛ ըստ Դա-
թայ... :

ՂԵ.— էջ 368բ.— Ի չորրորդում շարա-
բուն, ի յիշատակի Ս. Յոնաննու Եմեայոյ,
երանելոյն Սեւեքի ժամանակագրի յեկեղե-
ցական Պատմութեմն, յերրորդ Դպրու-
թեմն. — Եկեցուք այսուհետեւ յայս, Էթէ
յեւ վկայութեան Յակոբոս... :

Էջ 368բ.— Ի նոյն գրոց, քէ ո՛րպէս
վկայեաց Եմեայոն յեմ. — Յեւ Ներոնի և
Դեմետրիանոսի, յաւուր Տրսիլիանոսի... :

Էջ 369ա.— Ի նոյն գրոց, ի չորրորդ
Դպրութեմն. — Իսկ Եպիսկոպոսացն, որ
Էղեն յերստաղէմ... :

Էջ 369բ.— Ի նոյն գրոց, ի հինգերորդ
Դպրութեմն. — Ընդ ժամանակս յայնի էր
Եպիսկոպոս Եկեղեցոյն Եմի. Նարեկե-
սոս... :

Էջ 370ա.— Ի նոյն գրոց, Յաղագս
սեմեղեղեացն Նարեկեան, ի վեցերորդ
Դպրութեմն. — Այլ սքանչելիս բազումն
էրբն ի նաշտութեմն... :

Էջ 371ա.— Ի յիշատակ Յոնաննու Եմի.
Հայրապետի, ի պատմութեմն Սպիփանու. —
Եւ Էղեն Էրբեմն, զի սարկաւայ ուն, Էկն
յերուսղեմէ առ Եպիփան, և պատմեաց
վասն Յոնաննու... :

ՂԶ.— էջ 372ա.— Պատմութիւն սեմ-
չելեաց Այ. առ Հայ ազգս եղեալ. — Արեւ-

դայ մի Տէր Գոհանէս անուն Բիւնջի պատմակց ժեղ...

Էջ 372ր.— Պատմութիւն այլ ուստեք.— Հրէշտակապետն ձայնէ՛ ահադին, ձայնէ՛ հրամանաւ Այ. դու փող անունէ՛ Պաղոս...:

Դէ.— էջ 374ա.— Զորքարդ Կիրակէն: Եռանմուռ Ոսկեքերանին ասացեալ, ի մեծատունն և Ղազար, Ղուկասու Աւետարանին Մեկնութենէ.— Տեսէք զԱյ. դարութիւնն, տեսէք և զԱյ. ժարդարութիւնն...:

ԴԼ.— էջ 384— Նրանելոյն Սիսիանոսի ասացեալ ի Սբ. Քառասուն Վկայսն, յամենաթողով տաւմին, ի նմին իսկ ի Սեբաստացոց քաղաքին, և ի խորհուրդ Ս. Քառասնորդոց աղուսացիցն.— Զմեծ զթութիւնն Այ. և զմարդասիրութիւնն ածել միշտ զմտաւ հրաման ընկալաք յաստուածաշունչ զրոյ...:

ԴԲ.— էջ 395— Հինգերորդ Կիրակէին, նրանելոյն Յոհաննու Ոսկեքերանի ասացեալ ի փարիսեցիին և ի մաքսաւորն, և վասն խաւարիութեանն.— Զփարիսեցիին և զմաքսաւորն յիշեցաք յառաջագոյն...:

Էջ 396ր.— Նորին ի նոյն խորհուրդ.— Երրորդ ճանապարհ ապաշխարութեան...:

Ճ.— էջ 397ր.— Նորին ՏՏ. Յոհաննու Ոսկեքերանի ասացեալ ի Սրբէտն, և վասն ապաշխարութեան.— Եւ Լղեւ յամին յորում մեռաւ Ողիայ արքայ...:

ՃԱ.— էջ 401— Ի յիշատակի Ս. Գրիգորի: Վկայաբանութիւն Ս. Գրիգորի, ելմ ի Վիրապէն.— Յառաջին ամին Տրդատայ արքայութեանն Հայոց Մեծաց, խաղացին, Էրկին, Հասին յեկեղեց զուտաւ, ի զԼաւղն Երեզայ...: Զի զարձկն և ապաշխարութեան հնարս զտանել ժարթացն:— Հմտ. Աղաթանգեղոս, Վենետիկ, 1930, էջ 45—168: Կր պարունակէ Լուսաւորչի չարչարանքներուն պատմութիւնը, առանց մեծ սղօթքին (էջ 61—86), Տրդատի հրովարտանքներուն և Հոբիթիմեանց վկայարանութեան (էջ 102—160):

ՃԲ.— էջ 408— Վեցերորդ Կիրակէին, նրանելոյն ՏՏ. Յոհաննու Ոսկեքերանի Կոստանդինուպոլսի Նիքիականոսացի, ի Զաւէտ ունաւորն ասացեալ.— Արք բարեւոյն ևն ցանկացող...:

Էջ 410ր.— Նորին Յոհաննու Ոսկեքերանի, ի վնիո Քանաւսցոյն.— Եւ զնացեալ

անտի Յի. Լկն ի սահման Տիւրոսի և Սիւրոսի...:

ՃԳ.— էջ 415— Գալստեան ՏՏ. ի Բեքանիայ. ուր էր Ղազար մեռեալն զոր յայնց ի մեռելոց: Նրանելոյն ՏՏ. Յ. Ոսկեքերանի Կոստանդինուպոլսի Նիքիականոսացի Ղազար չորեքարեայ մեռեալն, ի Մեկնութենէ Աւետարանին, որ ըստ Յոհաննու.— Էր ոմն Հուսեղ Ղազարոս ի Բեթանիայ...:

ՃԴ.— էջ 420— Մեծի աւուր զալստեան ՏՏ. մերոյ Յի. Քի. յողգոմէնն, որ է աւր փառաբանութեան: Նրանելոյն Աքբայ Նիքիսի Խորին ասորոյ վարդապետի ասացեալ ի Գալուստ Փրկչին յնմ. յարմարեցեալ արմ.— ի տաւնա տունից լի ընտրողութեամբ հրախրեալ Լղէք Լորարք իմ սիրելիք...:

ՃԵ.— էջ 422— Նրանելոյն Ս. Կիրիլի Նմայ. Հայրապետի ասացեալ.— Զլաւուստոյն Քի. պատմեմք. ոչ միանպամ, այլ և Երկիրց...:

ՃԶ.— էջ 424— Մեծի աւուր Նրկուշաբարին Զատկին: Նրանելոյն ՏՏ. Յ. Ոսկեքերանի, Կոստանդինուպոլսի Նիքիականոսացի, յԱրաբածոց Մեկնութենէ.— ի սկզբանէ արար Ած. զԵրկին և զԵրկիր...:

ՃԷ.— էջ 430— Մեծի Նրեքշաբարին Զատկին: Նրանելոյն ՏՏ. Ոսկեքերանի, ի Մարէոսի Աւետարանին Մեկնութենէն.— Յայնժամ նմանեցի արքայութիւն Երկնից տաւն կուսանաց...:

ՃԸ.— էջ 437ր.— Տեառն Զաւարիայ Հայոց Կարաղիկոսի ասացեալ, յաւր մեծի Նրեքշաբարիին, ի Մարէոսի Աւետարանին Մեկնութենէ.— Յայնժամ առէ մատենացին զձեզ յատեանս... քանի Տիւրքեր կայսր, յաւուրս իշխանութեան իւրոյ, աւերնդակաց սրբոց առաքելոց...:

ՃԹ.— էջ 438— Ի մեծի աւուրն չորեքշաբարին, մատուցեմք Տեառն: Նրանելոյն Զաւարիայ Հայոց. ի Մարէոսի Աւետարանին Մեկնութենէ.— Եւ Լղեւ իրրեւ կատարեաց Յս. զրանս իսր ի լսելիս ժողովրդեան: Զրանն զոր ի լրկին Զիթենեաց Նաբցու յաշակերտաց...:

Էջ 442ր.— Նրանելոյն Զնոքայ Նպս. ի ի նոյն խորհուրդ.— Մինչդեռ անդէն իսկ ի խորհրդին էին զսահմանադրեալ...:

ՃԺ— Էջ 444ա— Ի մեծի հիմզարա-
քին. որ է հին գատիկն. ընդ առաջնոցն:
Երանելոյն Յ. Ոսկերբրանի. Կոստանդնու-
պալսի Եպիսկոպոսապետի. Ի Մաքէտսի
Աւետարանին Մեկնութեմէ. Ի փարսեցոց
գրոց:— **Յառաջումն աւուր բաղարջակե-**
րացն ժառան աշակերտքն առ Յս. և ա-
սեն...:

ՃԺԿ— Էջ 447ա— Երանելոյն Զեմե-
քայ Եպիսկոպոսի. Ի Ռոյն խորհուրդ:—
Յետ խառնելոյ Յուդայի ընդ քաշանայա-
պետան, և զայոյ առ աշակերտան միսան-
դամ...:

ՃԺԸ— Էջ 448բ— Յոհաննու Ոսկերե-
րանին Ի Յովհաննու Աւետարանին Մեկնու-
թեմէն:— **Եւ յորժամ լուաց զոտս նոցա, և**
առեալ զհանդերձս իւր, և զարձեալ բազմե-
ցաւ, և սակ...:

ՃԺԹ— Էջ 450ա— Ի մեծի աւուր ուր-
բարին, Յոհաննու Ոսկերբրանի, Ի Մաք-
էտսի Աւետարանին Մեկնութեմէ:— **Յայն-**
ժամ դայ Յս. ընդ նոսա ի տեղի մի, որ կո-
չէր Գեթսեմանի...:

ՃԺԿ— Էջ 452ա— Ս. Եղիշէի վարդա-
պետի. Ի խաչելութիւն Տեառն. — **Եւ առեալ**
ածէին սակ զՅս. ի վանացն Կայիափայ կա-
պանաք առ Պիղատոս...:

ՃԺԸ— Էջ 453բ— Ս. Եղիշէի Հայոց
վարդապետի. Ի բաղումն Տճ. մերոյ Յի-
րի:— **Եկն սակ Յովսէփ Արեմաթացին,**
Համարձակեցաւ, Էմուտ առ զատուորն...:

ՃԺԶ— Էջ 457բ— Երանելոյն Եփրեմի
սասցեալ Ի բաղումն Տեառն. — **Իրբեւ Երե-**
կայ Լգիւ Եկն այր ոմն Մեծատուն անուն
նորա Յովսէփ...:

ՃԺԷ— Էջ 459ա— Տճ. Զաքարիայ, Ի
Ռոյն խորհուրդ:— **Տէրն ժեր և արարելն**
զտապակի ժառանգաւոր արար զբախտին
կենաց...:

ՃԺԸ— Էջ 461ա— Երանելոյն Յ. Ոս-
կերբրանի Կոստանդնուպալսի Եպիսկո-
պոսի. Ի Մաքէտսի Աւետարանի Մեկնու-
թեմէ:— **Զոր արինակ սակ էր Յովնան ի**
փոր ձկանն...:

Մամբ յիշատակարաններ կը գտնուին
զյիշուոր ճառերու վերջը. կ'առնենք քանի
մը Հատ իրբեւ նմոյշ:

1— Էջ 7— Զսրբադան Արքեպիսկոպոս

Երուսաղեմա Տէր Պօղոս, որ Լոյ յոյժ փա-
փաքամար սրտիւ զձաղբէլ զսա, յիշատակ
իւր և ծնողաց, և զիս զրազմավէրս զՄան-
ուէլ զծոցս և զծնողսն իմ, աղաչեմ յիշել ի
Տէր, և զուք յիշողք յիշեալ լիջիք ի Գրի-
տոս, ամէն:

2— Էջ 23— Տէր Աճ. բարեխաւառ-
թեամբ Սր. Աճածնին և Սր. առաքելոյս
Յակոբայ Լեղարա Տն., ողորմեայ ստացողի
զրոցս Տէր Պաղոսի եմա. Եպս. ի որ յոյժ
փափաքամար և ջերմն սիրով էրէտ զբէլ
յիշատակ իւրն և ծնողացն և Լերիխաու-
րացն և թխթի կոկողացն. նաեւ ընակացս
Սր. Յակոբայ և սպասաւորաց սր. զամբա-
րանիս* ստաջնոցն և միջնոցն և վերջնոցն.
նաեւ կարգացողացս և լսողացի և որ զամէն
ասնն, ամէն և կղիքի: Եւ լոյզդից սորա
զՄանվէլ առկա յիշեցէք ի Տէր:

3— Էջ 52— Տէր Աճ., թո սր. ծնողիդ
բարեխաւառութեամբ և Սրբոյն Յակոբայ,
ողորմեա Տէր Պօղոսի Արքեպս. եմա., որ
փափաքամար Լոյ զբէլ զսա յիշատակ իւր
և ծնողացն և Լերիխաուրացն, և Աստուա-
ժատուր միայնակեցին, և ծնողացն. նաեւ
ինձ մեղսամած Մանուէլ զծողիս և ծնողացն
իմ և Հոյեւոր մօրն իմ Թանկուպ. Այլ և
սր. Յակոբա սպասաւորաց և միարմից,
կարգացողաց և լսողացն ողորմի Քս. Աճ.
ամէն: Եւ Մկրտչի թխթի կոկողին:

4— Էջ 185— Տէր Աճ. բարեխաւառ-
թեամբ սրբոյն Կողբատա և սարին նմո-
ւացս, ողորմեա Քս. ստացողի սորա սրա-
սնեալ արքեպս. եմա. Տէր Պօղոսի, որ յոյժ
փափաքամար Լոյ զսա յիշատակ իւր
և ծնողաց, այլ և միս արքեպս. եմա. Տէր
Մարտիրոսի և ծնողաց իւր. այլ և սպասա-
ւորք Սր. Յակոբա, և Աճատուր միայնակեցին
և ծնողաց իւր. այլ և ինձ մեղսամած և
բազմավէր Մանուէլ անարեւատ զրշիս և
ծնողաց իմոց, և Մկրտչի թխթի կոկողին.
այլ և կարգացողացի և լսողացի առ Հասա-
րակ ողորմի Քս. Աճ., ամէն:

5— Էջ 331— Քս. Աճ. ուղիղ պաշէա ի
բեկի՝ ի Հայր և յՈրդի և ի Սր. Հոյին զՀա-
ւատ ամ. քրիստոնէի, Լեւ առաւել սրբա-
դան և արքեպս. եմա. Տէր Պաղոս, որ յոյժ
ջերմեանդ սրտիւ Լոյ զսա զբէլ յիշատակ
իւր և ծնողաց իւրոց, և ամ. Լերիխաու-
րացն, և սպասաւորացս Սր. Յակոբա, այլ

և Աստուածատուր միակեցի և ծնողաց իւրոց, և ինձ բազմամեկ և մեղասամած Մանուկը պնդոյիս և ծնողաց իմոց, և Թեթիս կոկոյի, այլ և կարդացողաց և լսողացը: Նա որ առաւան է ի տուրս բարեաց, ձեզ յիշողացը և մեկ յիշելոցս առ Հասարակ ողորմեացի իւր միասնեպա՞մ դալուստն ամէն, և որ դամէնն առէ: Այլ և Մաթէոս Աշնադղեաց արեղին ողորմեացի Քս. Ած. և ծնողաց իւրոց, յի լստ աշխատեցաւ ծախիւք և սպասաւորելոյ, յոր Ած. զերկնից արքայութիւն տալ իւր Հոյոյն, և մեկ ամէն:

Եւ իջ 340— Ով սուրբ ընթերցողք և միարանք Սր. Յակորայ, յիշեցէք ի սուրբ աղօթիս՝ ձեր դարձի եպոսն Եկեմ. զՏէր Պապոսն և զծնողան իւր: Վասնդի ջերմեանոյ սիրով զբնէս յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց, ի վայելութեն Սր. Յակորայ: Ընդ նմին և զանարձան զծնողս զՅոհաննէս արեղս, և որ առաւան է ի տուրս բարեաց Ոս. Քս. մեկ յիշողացը և լսողացը և մեկ յիշելոցս Հասարակ սարդեւէ զիւր երկնից սր. արքայութիւնն, ամէն: Եւ Մկրտիչ Թղթիս կոկոյին արեղնութիւն և արքայութիւն պտցէ յԱյ. ամէն:

7— իջ 349— Տէր Ած. բարեխաւութեամբ Սր. Ածանին, և սր. տաաքելոյս Յակորայ եղբարն Տեառն, ողորմեա ստացողի զորոց Տէր Պապոսն Եմայ. եպոսի,

որ յայժ փախալմամբ և ջերմեանոյ սիրով երես զերեք յիշատակ իւրն և ծնողացն և երախտաւորացն, Նա և բնակչացս Սր. Յակորայ, առաջոցն, և միջոցն և վերջոցն: Նա և Թղթիս կոկոյին Մկրտչին: Նա և զրողի տուր Յոհաննէս արեղի, և ծնողացն: Նա և կարդացողացս և լսողացս և որ պամէնն առէ, ամէն:

8— իջ 358— Տէր Ած. մեր, բարեխաւութեամբ Սր. Կիրեղ Հայրապետիս և ամ. արքայ ողորմեայ ստացողի զորոց Տէր Պապոսն Եմայ. եպոսի, զի յայժ ջերմեանոյ սիրով երես զբնէս յիշատակ իւր և ծնողացն, և երախտաւորացն, և Մկրտիչ Թղթիս կոկոյին, և բնակչաց Սր. Յակորայ: Նա և զծնողիս Յոհաննէս արեղի և իմոցն ամեանային, և կարդացողացն և լսողացն, և որ ամէնն առնէ, ամէն: Այլ և Մաթէոսին:

9— իջ 462ա— Տէր Ած. ողորմեա ստացողի զորոցս սրբասնեայ և արժի Տէր Պապոսն, Եմայ. եպիսկոպոսին, և որ ետ զբնէս յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց, և ամ. երախտաւորաց: Եւ զրողի տուր Յոհաննէս արեղի և ծնողի իւր, և Աստուածատուր միակեցի և ծնողի իւր, և Մկրտիչ Թղթի կոկոյի և ծնողի իւր, և սպասաւորաց Սր. Յակորայ, և կարդացողացս և լսողացը, Տէր Ած. ողորմեացի, և իւր որ ամէնն առնէ, ամէն:

1Բ.

ՃԱՌԸՆՏԻՐ — 1

Ս. Յակոբ (Երուսաղէմ)

1418

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտալ 56, 43, 7: իջ 463—952: Հանդամանք լաւ, նորոգութիւն կրած: Թուղթ: Գրիչ Յոհաննէս արեղայ: Գրութիւն եւայլն, ըստ նախընթացին: Խորանաղարդ իջ 463: Թուղթ կոկոյ՝ Խաւատուր միակեցաց, Կաշեկեպա՞մ խաւաքարեայ: Ստացող՝ Պօղոս Արքեպս. Երուսաղիմայ, ապա Կաթողիկոս ամենայն Հայոց (իջ 770):

ԲՈՎԱՆԴԱՌՈՒԹԻՒՆ.—

ՃԺԺ.— իջ 463ա— Յովի. Ոսկերեքանի ի Մեկնութեմնէ Մատրէի Աւետարանին.— Եւ յերեկոյի Շարաթու, յորում լուսանայր միայնարաթիւն...:

Իջ 464ա— Երանելոյն Գրիգորի Աւտուածարամի Նաղիազաւ Եպոսի, ի Պապա և ի ենգզուլիւծ.— Յարութեան աւր և սկիզբն աշողակ...:

էջ 465ա— Նորին Գրիգորի Աստուածաբանի: Ի Սուրբ Պատեմայ.— Ի պահուիմում կացի, ասէ սքանչելին Անբակում...:

ՃԻԷ— էջ 467ա— Երանելոյն Եպիփանու Եպս-ի կիպրացեայ ասացեայ Յաղագս Յարութեան և վասն մեռելոցն որք յարեան ի ժամ խաչելութեանն, քէ ուստի էին և ոյժ և քանիք.— Աստուածային առաքելն Պաւղոս առ Կորնթացիսն զրէ ասելով...:

ՃԻԱ— էջ 474— Երանելոյն Մարութայի արքեպս-ին Քաղքիդայ, որ կոչի Նփրկերտ, որ է Մարտիրոսաց Քաղաք, ասացեալն հոռոս Ի Ս. Յարութիւնն Քի.— Ենթա անպատմելի և անհասանելի են տնարինական զործքն Քի. ով Եղբարք...:

ՃԻԲ— էջ 478— Ի մեծի աւուր Յարութեան Տն. մերոյ Յի. Քի.: Երանելոյն Ս. Յոհ. Ոսկեբերանի ասացեալ ի Ջատիկն և ի Յարութիւնն Քի. Այ. մերոյ.— Այսպէս է զոր արար Տէր, սղակակէ բարձրաձայն բարբառով...:

ՃԻԳ— էջ 482— Հինգշաբաթի Աւուր: Նորին Ս. Յոհ. Ոսկեբերանի, յԱւետարանի Մեկնութիւնէ որ քստ Յոհաննուն.— Ջողան զարձակ առ միմեանս աշակերտքն, բայց Մարիամ կայր արտաքոյն զԵրեմանին և յայր...:

ՃԻԴ— էջ 485— Ուրբաթ Աւուրն: Երանելոյն Եպիփանու Եպս-ի ասացեալ Յաղագս Յարութեան Քի.: Ասացեալ ի Մարտոս, ի Մարկոս, Ղուկաս, Յոհանէս.— Ամենափրկազործ տնարէնութեան Քի. խորհուրդք յեմ. կատարեցան...:

էջ 488ա— Մարկոսի Սրբոյ Աւետարանի.— Եւ ընդ առաւուտս միաշարաթին զան ի զԵրեմանն...:

էջ 489ա— Ղուկասու Աւետարանի.— Բայց ի միաշարաթոյն միայ քաջ ընդ առաւուտն Եկին ի զԵրեմանն...:

ՃԻԵ— էջ 490բ— Երանելոյն Աբրա եփյեմի հորին Ասորոյ Ներբողեան պատմադարձար ասացեալ ի զլիսատումն Ս. Յովանու Մկրտչին Քի.— Հրաւիրելով կոչեցաւ լեզու իմ յարախարուր և ի կենսաբեր բարեւ...: Անբամանելի Սր. Երբորդութիւնն պարզեւեա զգործութիւնն և զխորդութիւնն մեզայն աստուգոյցս և յաղագս ի փափազողի Ներկայելիս Տն. Գրկորիս Կալայսիբի, խորցմանոյի ճառիս և Քի. փառք:

ՃԻԶ— էջ 495— Նորին Ս. Յակոբայ Սրբոյ Եպս-ի ի Նոր կիրակէն, և ի Ս. Առաքեալն Քի. Խումաս.— Եորժամ յարեաւ չորիւն ի մեռելոց պարութեամբ սքանչելեւեալք...:

ՃԻԷ— էջ 500— Երանելոյն Ոսկեբերանին, ի Յովհաննու Աւետարանի Մեկնութեան.— Իսկ Թովմաս մի յերկրտառանդին անուանեալն Երկուրեակ...:

ՃԻԸ— էջ 502բ— Արեգ ԻԲ. և ապրիլ Զ. տաւն է Աւետաց ամենազորուտ աստուածամինն Մարիամու, զոր ետ մնա Գարիիէ Հնչտակապետն և յղացաւ գրանն Ած.— Ամենաբարեւ Մարիամ մայր Տեառն զուստր էր Յովակիմայ արդարոյ...:

էջ 503բ— Տն. Ջաւարիա Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ յԱւետիս Սր. Աստուածամինն.— Եւ յարուցեալ Մարիամ յաւուրս յայնսպիկ Լի լեռնակողմն քանդի Գալիլիայ մերձաւոր և տարեթեալաց է ծովակին Տփրեւեայ, ցած և զաշտովայր...:

էջ 504բ— Երանելոյն Իգնատիոսի Ս. վարդապետին ի յԱւետարանի Մեկնութեանն, քստ Ղուկասու.— Եւ յամենան զհեղեղի ռաւաքեցաւ Գարբիէլ Հնչտակ...:

ՃԻԹ— էջ 507բ— Գրիգորի Աստուածաբանի Նազիագու Եպիսկոպոսի Ի Նոր կիրակէն.— Նաւակառիք պատուեցին Հին աւրէնք...:

ՃԻԱ— էջ 511— Նորին Ս. Յոհաննու Ոսկեբերանին յԱւետարանին Մեկնութեանն քստ Յոհաննուն.— Եւ ի միաշարաթոյն Մարիամ Մաղպոդեանցին ինքն միայն զայ ի զԵրեմանն...:

ՃԻԱ— էջ 516— Հոռի Ա. Աշխարհաւարան, Երանելոյն Սր. հարմ մերոյ վարդապետի վարդապետին բուն զովաւական խաւսեցեալ, հերբողական համդիսի ի խորհուրդ հրաշալի աւուրս որ կոչի Աշխարհաւարան, այսինքն վարդապետի եկեղեցի հանրականն մոյ? Սին հարսն յուսեղեն և զշխոյն զերաշխարիկ.— Աճային և Երկնաւոր է տաւն, Հրապարտ և Նոգեւորական է առնան, առաքելական և մարգարէական է Հանդիսաւոր մոլով...: Վայ քեզ տնձն իմ զի առ ԻԼ. ի կատարման յիսուն տմին Հարկանէր ապագափոյնն ապատութեան, որով արձակէր ծառայի և տմ. ոք ընդունէր զկորստեալ Հայրենիսն իւր, ի զի տմ միայ

պակաս լցելը պարբերաբար ամեն յիսուն, և ոչ աղատեցար ի ծառայութենէն թշնամոյն և յախտից նորա, և ոչ կամիս կրկին ընդունել զհայրենի ժառանգութիւնն զոր կորուսեր, զպարզեւեայն քեզ արեամբ փրկչին...

ՃԼԳ— Էջ 522— Երանելոյն Յոնանու Ոսկեքերամին Կ. պալսի Եպս. ի Սբ. Զատիկն.— Պայծառ է Զատիկս ժողովս և մեծապատիւ է տառն...

ՃԼԴ— Էջ 523— Երանելոյն Դիմնէսիոսի Նպիսկոպոսի Ազեմամդրու, և Յարութիւն Բրկչին.— Յարեաւ այսաւր ի մեռելոց Քս. կենդանին յախտենից...

ՃԼԵ— Էջ 524— Ս. Կիրիլի Ազեմամդրու հայրապետի.— Արդ պահելով զարք յորում մատնեցաւ, և մատնեցաւ ի յարեալստաններորդի լուսնին, յառաջում ամսանն...

ՃԼԶ— Էջ 525— Երանելոյն Հիպոդիտեայ Բուստրացոյ Նպս. ի, Յերգերցոց Մեկնութենէ.— Ի զիշիբի խնդրեցի զոր սիրեաց անձն իմ, խնդրեցի զնա և ոչ զտի...

ՃԼԸ— Էջ 526— Ս. Կիրիլի Նմի. Հայրապետի ի Սբ. Յարութիւն.— Ուրախ ընր եկէմ. և զուարճացարեք ամենեքան...

ՃԼԿ— Էջ 527— Ի Վարդապետութենէ Ս. Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի.— Յայդպս թաղմանն խրոյ և յարութեանն ինքն իսկ Քս. կոնիստ զուսակեաց արինա-կելով բոտ մարդարէին, որպէս Լոյս ասէ Յունան ի փոք ձկանն... և յառնել ի մեռելոց յառաւ Երրորդի.— Հմտ. Ագաթանկեղոս, Վենետիկ, 1930, էջ 349—361:

ՃԼԸ— Էջ 529— Երանելոյն Գրիգորի Սեանչիպազարծի ասացեալ Նիոյկեսարեայ, ի Յարութիւն Բրկչին.— Լուսաւորեայ եկէմ. զի հոսեալ է լոյս քո, զտո ի մեծին Շատկա զարծարողոյն և զհոգեակաւոր աւետարանութիւնն...

Էջ 532— Ս. Կիրիլի Ազեմամդրու Հայրապետի. Յեսայեա Մարգարէի Մեկնութենէ.— Եւ Լս ամէն զիսպաղովութիւն ի վերա իշխանաց նոցա...

ՃԼԹ— Էջ 533— Երանելոյն Յոնանու Ոսկեքերամի ի Մարէոսի Աւետարանին Մեկնութենէ.— Իսկ մետառան աշակերտք տալ զնացին ի Գալիլիա Երկիր պաղին...

ՃԼԺ— Էջ 533— Երանելոյն Երանոսի,

Հետնուդի Առաքելոցն.— Աւրէնք և մար-դարէք և աւետարանք քարոզեցին զՔս. ձեւալ ի Կուսէն, և շարժարեալ ի խաչին... — Հմտ. Կնիք Հաւատոյ, էջ 101. Նաեւ Հակաճառութիւն, Տիմոթէոսի, Ս. Էջմիածին, էջ 256:

ՃԽԱ— Էջ 534— Երանելոյն Յոնանու Ոսկեքերամի. յԱւետարանի Մեկնութենէ.— Եւ իբրեւ զնացին նոքա անտի, աշաւասիկ ի դասուէ զհնուորացն Լիւն ի քաղաքն...

Էջ 535— Երանելոյն Նիքիփանու Կիսրացոյ.— Այսաւր հրաջեք յեմ. արկին ձեռս ի վերայ փրկչին...

ՃԽԲ— Էջ 536— Յոնանու Ոսկեքերամի Կ. պալսի Եպս. ի յԱմբակումայ Մարգարէին Մեկնութենէ.— Տէր զլուր քո լուայ և Երկեայ...

ՃԽԳ— Էջ 537— Յոնանու Ոսկեքերամի ասացեալ ի Յարութիւն Քի.— Յորժամ զտիբական ձմեռնն զարնանային ժամանակին փոխանորդեացէ...

ՃԽԴ— Էջ 540— Երանելոյն Յ. Ոսկեքերամի Կ. պալսի Նպիսկոպոսապետի ի յերանաւատութիւնն Թումայի.— Ահա զարձակ տառն, ահա զարձակ փրկութիւն ողոց...

Էջ 542— Երանելոյն Տն. Նպիփանու, Յաղագս վերստին կոչման Թումայի և հաստատուն առնել զՅարութիւնն Քի.— Եւ յետ ութ աւուր զարձակ էին ի ներքս առաքելքն և Թումոս ընդ նոսա...

ՃԽԵ— Էջ 545— Մայիս Է, Տաւմ Է Երեւման Սբ. Խաչին Քի.— Ի ժամանակս արքային Կոստանդէա...

Էջ 545— Ս. Գրիգորի Սարկաւագի Երուսաղիմացոյ Գովեստ ի Սբ. Խաչն Քի. Այ. լեկոյ.— Աւրհեստցոք Եզրարք զԵրուսաղործ տաւրէնութիւն միանին և անհոտ, որ ի սկզբանէ առ Ած. և Ած. ն լանի, զոր կատարեաց ի մէջ տիեզերաց ի ձեռն կենդանարմատ խաչին...

ԵՄՈՒԹ.— Տէս Կիրիլի Աղեքսանդրոցիի Տառնութիւն մէջ, Մատ. Թրդմ. Նախնեաց, էջ 523:

ՃԽԶ— Էջ 551— Երանելոյն Յակոբայ Սրնեցոյն Նպս. ի ասացեալ ի Համբարձումն Տն. Յի. Քի.— Զարթիւր քնար իմ և Երդես տարհնութիւնն Միանին մինչեւ լոյսուց-

ևայլ ի մահու գրանաւոր լարս աւրհնութեան
Լրդցոց քոց... :

ՃԽԼ— Էջ 558— Ներսիսի Արքեպս-ի
Տարածնի կիլիկեցոյ, Ներքազկան զովու-
րիւն ի Համբարձումն— *Յնձայ աշաւար*
հարան ողջախոհ Լկեղեցի Հեթանոսաց...

ՃԽԼ— Էջ 566— Երկրորդ մազկազար-
դին որ յառաջ բան զՊենտակոստէ, ՏՅ-
Զաքարիա Հայոց կարողիկոսի— *Եւ յկա-*
նէրն նորա յերեքովէ և ահա զնացին զհետ
նորա ժողովուրդ բազումք...

ՃԽԹ— Էջ 570— Երանելոյն Աբբայ
Եփրեմի խորին Ատրոյ, Ի Գալուստ Փրկչին
յնիւ, Նի ի սբ. տան բարեբանութեան— *Ի*
տաւնս տաւնից լի ընտրութեամբ հրաւիր-
եալ էք, Լորարք իմ սիրելիք...

ՃԽ— Էջ 577— Ներսէսի Արքեպս-ի
Տարածնի կիլիկեցոյ, Գովեստ Ներքազ-
կան բացասացութեամբ ի ճշմարիտ Ած.
Հոգին Սուրբ, և յիջանելն մորա ի դասս
առաքելոցն յաւր. պենտակոստէին— *Ստի-*
պիմ ի սիրոյ սրտիս բազմանաց...

ՃԽԱ— Էջ 584— Յանգիւրմանուքիւն մո-
լար ստաց և ըմտայութիւն աստուածապաշ-
տութեան, Երանելոյն Ս. Գրիգորի Հայոց
Լուսաւորչի ասացեալ— *Զի անհամեմատ*
ամենակալ ամենատարբ Երրորդութիւնն է
և յանկիրքն Լուսինէն և ի մշտնջենաւո-
րութենէն հաստատեցան ամ. արարածք...
— Զմտ. Բաճարապատում, Վենետիկ,
1838, էջ 23—32:

ՃԽԲ— Էջ 589— Յոսեմնու Ոսկեքե-
լանին ասացեալ Յազագս ապաշխարու-
րեան— *Տեսէք զկէ. զարուսթիւնն, տեսէք*
զկէ. մարդասիրութիւնն...

ՃԽԳ— Էջ 593— Կազմելու ատեն խո-
րազիլը կտրուած է) : — *Եկայք ամենեքեան*
Երրարք յուարուք ինձ և խորհրդակցու-
թեան իմոյ մեղաւորի և տղիտի Եփրեմի,
բանդի ժամանեաց մէկ տարն այն և ահաւոր
և մեծ...

ՃԽԴ— Էջ 597— Ի յիշատակի Ս. մար-
գարէիցն Նիկիայի, Երեմիայի, և Նաբանայ :
Պետրոսի րիւրոյն մեծ : — *Դիտէ՛ Տէր դաս-*
տաւածապաշտան փրկել ի փորձութենէ...

ՃԽԵ— Էջ 599ա— Մահ Երեմիայ Մարգա-
րէի— *Սա էր յԱնթովթայ Բենիամենի...*

ՃԽԶ— Էջ 599բ— Մահ Նաբանայ Մարգա-
րէի— *Սա էր մարդարէ յուարս Դաւթի...*

ՃԽԷ— Էջ 599բ— Յազագս Նիկիայ Մարգա-
րէի— *Եւ Լղէ Բան ՏՅ. առ Եղիա և ասէ,*
զնայ աստի ընդ արեւելս...

ՃԽԸ— Էջ 601բ— Վասն Նիկիայի իւր յորմէ
ցեղէ Էր— *Եղիա էր Թէրարացի, Ի ցեղէն*
Ահարոնի...

ՃԽԹ— Էջ 602ա— Երանելոյն Եփրեմի
խորին Ատրոյ, Յազագս Խանդերմանայ դա-
տաստան, և ապաշխար : — *Եկայք ամենե-*
քի՛ Երրարք յուարուք խորհրդակցութեան
իմոյ մեղաւորի և տղէտ Եփրեմի...

ՃԽԺ— Էջ 605— Վկայարանութիւն
Արքոյ Հոլիսիւսիւնմը— *Եւ Լղէ Բան այն*
ժամանակ, խնդրեաց իւր կին կայսրն
Դիոկղետիանոս... *Զի այնչափ զօրացան*
կախարակութիւնն միշտ ինձ յաղթեցին.
Հմտ. Արաթանդեղոս, Վենետիկ, 1930, էջ
109—156:

ՃԽԳ— Էջ 611— Վկայարանութիւն
Արքոյն Գալիանայ և ընկերաց մորա—
Արդ ի վաղիս տնայր մատուցեալ անտոյր
հրաման զամենապետն վասն սրբոյն Գալի-
անեայ սպանմանն... *Ի զաշտն փառա-*
կան նշանակաց : ... և անհարկն սուր
վասն հարուածոցն լինէր... — Զմտ.
նոյն, էջ 156—162:

ՃԽԴ— Էջ 612բ— Վասն Զեմոնդրութեան
Արքոյն Գրիգորի— *Խորհուրդ ի մէջ առ-*
նոյր թաղաւորն ընդ ամենեւին ... և հրա-
մանեաց զրեւ զհրովարտական արեւնակ
դաս. — Զմտ. նոյն, էջ 588—591:

ՃԽԵ— Էջ 613ա— Պատմէն Հրովարտակին—
Ի վաղիցնոց հետէ կարուսեալք տղիտու-
թեամբ մեղաւորն պաշարեալք... — Զմտ.
նոյն, էջ 592:

ՃԽԶ— Էջ 616ա— Պատմէն Թղթին պատա-
սանի— *Գոնեակայ և խորտեակայ, հար-*
ուածեակայ և զոգորեակայ... *... միշտ*
յկտրուարական ձգտել զուստարանութիւնն
իւր. — Զմտ. նոյն, էջ 607—622:

ՃԽԷ— Էջ 618բ— Չորեքշաբթի ի մեմա-
ցորդաց պատմութեանէ Ար. Լուսաւորչին—
Զամենայն ժամանակս կենաց, զամսոն և
զմեռն, զտի և զփշիւր անյնհեր և ատանց
յապաղելոյ... *Ոչ ստատուպատմ ճար-*
տարախոսելի առ ի մերոց բանիցն, այլ
զյամսնապաղտնն թողել, և ի նշանաւոր պի-
տակացն թողելով, զհամատարան կարգե-
ցաք, որ ոչ միայն մէկ, ո՛վ թաղաւոր, այլ

և յորժամ քո առօրէի դատականը ընթերցուցուն յայտնի է Զի նորա առարար-
չութիւն անդր աշակէն բարբառ արժանեալ
ասացեն, Տէր Ած. մեր դու ես, և նա ա-
սացել՝ յողովորդի իմ էք յուր. — Հմմտ.
նոյն, էջ 622—656:

Ո՞րք — էջ 625 — Ս. Յովսէփ Կարա-
պետիմ և Արամազդիմ Եպս. իմ պատմու-
թիւն երէ վասն էր ի միտսիմ կատարի յի-
շատակ Ողջայ. — Եւ մեծին Տրդատայ թա-
յաւորին առաքեալ դարձ. Գրիգորի Կեսար-
կայ Կապադոկեացոյ, զի բառ տեսչութեանն
ի վերսուտ ձեռնադրեցի եպիսկոպոսապետ
աշխարհին Հայոց առ մեծն Ղևոնդիոս.
Որոց ընկալեալ սերով և պատուեալ
յուսրբն ըստ արժանի առաքինութեանցն
նշխարեան վկայական մարտին որ
ընդ պատահէն իսկ լի առնէր զմեծնեմի՞ն
ողջունի. Աւետարանին Բի. — Հմմտ.
նոյն, էջ 607—607:

Ո՞րք — էջ 627 — Ուրբար. ի Ս. Գրի-
գորի Հայոց Լուսաւորչի վարդապետու-
թեմէ. — Ապա առնալ աշխուհեան զյառա-
ջադիր խորհուրդ չարչարանացն Յա. Կա-
տարեալ վասն որոյ բազում անգամ դու-
շակեալ . . . — Հմմտ. նոյն, էջ 335:

Ո՞րք — էջ 629 — Ս. Եպիփանու Կիպ-
րացոց, ի Սաղմասաց Մեկնութեմէ. — Ած.
իմ, նոյնաց առ իս, ընդէ՞ր թողեր
դիս . . . :

Ո՞րք — էջ 630 — Երար. Ս. Գրիգորի
նյմ ի Վիրապէմ, յայտնութեամբ հրեշտա-
կիմ ի ձեռն խորովիդիստոյ. — Արդ աւուրս
վեց ի խոր տխրութեան և յանճարին
տրտմութեան եղեալ թաղաւորն Տրդատ,
առ անձուկ զեղոյն Հոփոսիմեայ . . . երթալ
ի դաշտն փառական նշմականց . . . և դուք
գործանի եկիջիք մտանէ ի շնորհ մարդա-
սիրութեանն ի ձեռն Տն. մերոյ Յի. Բի. . . .
— Հմմտ. Այաթ., էջ 160—180:

Ո՞րք — էջ 633 — Կիրակէ. Յաղագս մա-
ւակտեաց եկեղեցոյ, յեկեղեցական պատ-
մութեմէ. — Այլ շնորհք Այ. ի վերայ ան-
դաստն պարզեանց նորա, և աւրճնութիւն
և զօրութիւն . . . :

Ո՞րք — էջ 634 — Երանելոյն Յ. Ոսկե-
բերանի, ի Մեկնութեմէ Մարգարէիմ Ե-
սայեայ. — Եւ հիշցի յաւուրս յետեւս

յայտնի լեռն: Տեանն՝ զուսուղութիւն
մարգարէին . . . :

Ո՞րք — էջ 636 — Երկաշարայ Խուրմ;
Երանելոյն Գրիգորի Նիսացոյ Եպս. ի, ի
Կատարումն Մեմկանցն ի Հնթովդէ. —
Դարձեալ ձերանին ես ի բանէս անձն յառ-
պալս, դարձեալ որպէս զմարս որ, որ ի
բազում մանկանց թշուառացեալ . . . :

Ո՞րք — էջ 638 — Երեմիայի. Պատ-
մութիւն Սրբայ կնոքն Նումէ՝ Վրաց առաք-
նորդի. — Կին ոմն Նումի անուն յընկերաց
սրբոց Հոփոսիմեանց ի ցրուելոցն փա-
խարտեամբ հասեալ յաշխարհն Վրաց . . . :

Ո՞րք — էջ 639 — Վասն կնոքն Մանեայ. — Ա-
ւելի քան զԱթանասոս ոսկի, դարբոց տիկ-
նանցն անս սրտմայիրն. իսկ որ կատարե-
ցան ի Նոր Բաղարքին, բառ պատմութեան
երեսուն և եփ, բայց այլքն մեկնեալ զսա-
ցին ի Տոսոյ պատռ, և կրանաւորեցան ի
լերինս ուրեմն անարարտի որ կոչի Վարալ,
յոր ասնն թէ խրճիթս նոցա իւրաքանչիւրաց
յայտնի երեւին . . . :

Ո՞րք — էջ 640 — Պատմութիւն Յաղագս
Գիւտ Նշխարայ Ս. Գրիգորի, Հայոց Լու-
սաւորչի, ի մեծի քաղաքիմ Կոստանդնու-
պոլսի. — Ի ժամանակին յորում Հայոց
ձեռն էր. առաքեալ լինէր ներքինի ոմն, ա-
նուն նորա Նիկիտ, ի Վալէ կայսերէ յու-
նաց Հրէշտակութեամբ առ Անտ իշխանաց
Խաւան յաշխարհն Հայոց Առեալ և
պատրիարկի քաղաքին, որում անուն էր
Փոտոս, զոսիտ սրբոյ եկեղեցոյն Սոփեայ
ընդ իւր, և զոր այլ ևս չուրջանակի Հապ-
տրապոյնք էին . . . :

Ո՞րք — էջ 642 — Դըքք., երաւոք եղե-
շտի ի Սարգիս Դրաց. — Յակորոս Այ. և Տն.
Յի. Բի. ծառայ . . . :

Ո՞րք — էջ 646 — Երեմի., Վկայաբա-
նութիւն Ս. Սարգիսի և Բագոսի. — Յամին
առաջնում յերեք հարիւր և վեցերորդ զինի
յալստեան փրկին Տն. մերոյ Յի. Բի.
յերկնից, յառժամ թաղաւորեաց Մարտիմ-
խանոս ամբարիշտ . . . :

Ո՞րք — էջ 635 — Երար. աւր, Վկայա-
բանութիւն Մովկիմայ Գանանայիմ. — Յա-
մին չորրորդի յանթհիպատութեան Լա-
ւողէ, ի կողմանն Երովկա . . . :

Ո՞րք — էջ 650 — Կիրակի Խուր Կաթա-
նայ Երանելոյն Մարտիայ Եպս. ի. — Եր-

մամ դուրս նոր կոչեցեալ տաճեմք մեք ով
 եղբարք յիւեմք առ ոմին և զվերնատունն
 խորհրդոյ, ուր աշակերտքն ժողովեալ էին :
 Եւ յորժամ տեսանիցեմք և ճանաչեցեմք
 զխորհուրդս վերնատանն, անդէն իսկ և իսկ
 յերկինս յարեցիմք մտաւք մերովք... :

ՃՃԲ.— Ըջ 663— Պոլոքիոսի Եպս. ի.
 սեանշնիս Եփիփամու Եպս. ի կիպրացոյ.—
 Փառք չնորհողին մեկ զկենդանութիւնն բո-
 լորէնց Այ. որ փառաւորինն 1/2 այնոցիկ որ
 փառաւորեն զնա... :

ՃՃԳ.— Ըջ 664— Եւսեֆաբքի. Յիշա-
 տակ է Սր. քգն. Կոստանդիանոսի, ի Սոկ-
 րատայ Պատմութեմէ.— Յայնմ ժամանակի
 լինէր մարտ պատերազմի առ Բիզանդա-
 ցիան, Կոստանդիանոս կայսրն պատանեակ
 զոլով... :

ՃՃԴ.— Ըջ 675— Երանելոյնմ Սեբեքայ
 յկեկեղեցական Պատմութեմէն. ի չորրորդ
 դպրութեմէ. Յաղագս Կոստանդիանոսի
 յազատրի. Այսպէս իբրեւ կիաց Կոս-
 տանդիանոսն այն, որ ասացաք զյանձն թէ
 եղև որդի թաղարոր ստալդ... :

Էջ 674— ՅԱզարանգեղայ Պատմու-
 քեմէն վասն Կոստանդիանոսի.— Ընդ մա-
 մանակս ընդ այնոսիկ թաղարորեաց Կոս-
 տանդիանոս որդի Կոստա արքայի յերկրին
 Սպարիացոց... :— Զմտմ. Արաթ. Ըջ 639 :

Էջ 673— ի Սոկրատայ. Յաղագս
 մահուանն Ս. Կոստանդիանոսի.— Իսկ թա-
 ցարորն տառել ևս յաւելոյր ի հաւատս,
 և ճշմարտապէս Այ. վկայեալս՝ զնիկիայ
 մոպսին եղիտ... :

ՃՃԵ.— Ըջ 676— Ջորեֆաբքի. ի
 Սարգիս Դիոց է.— Նեխեցան և փոեցան
 վէրք իմ յերեսաց անդգամութեան իմոյ... :

ՃՃԶ.— Ըջ 678— Էփիզաբքի. Վկայա-
 քաւորիւն Ս. Թեոդոտի Գաղատացոյ.—
 Յապում ժամանակս ունէր ժողորութիւնն և
 ճարտարակէր ամպարելու ճեթանոսացն
 չարատութիւն... :

ՃՃԷ.— Ըջ 684— Պատմութիւն Գիւտ
 Նշխար Ս. Գրիգորի և ծննդեան և սննդեան
 և կատարման նորա.— Արդ ի զայն Անիակայ
 ի Պարթևից ի Հայկ հառուածի պատճա-
 ռաւս, պատաճէ ուրեմն տիկնանս յԱր-
 տոյ գաւառի, մատ ի հանդատի զիրս
 սրբոյ տառքիւն ինչ Թողկտի, որպէս թէ
 ի ներքնացոյնն իսկ սպարսնից խորանին,

և անդ ասեն զգովութիւն մար սրբոյն Գրի-
 գորի և մեծին մերոյ Լուսաւորչին... :—
 Զմտմ. Յորենացի. Պատմութիւն, Բ. իդ :

ՃՃԸ.— Ըջ 685— Երանելոյնմ Յոսիանու
 լսկեքերանի Կոստանդիանոսի կիպս-
 կապտապետի ասացեալ ի Սուրբ Լուս.
 Հայաստանեայց ի Մեծն Գրիգորիոս.—
 Աստուածապարզից արանց զօգասանութիւն
 բալում և զանպարն Է... :

ՃՃԹ.— Ըջ 693— Պատմութիւն Ս. Ներ-
 սիսի Հայրապետի և հաղոյ Եպիսկոպո-
 սի.— Յերեմիայ ամի թաղարորութեանն Ար-
 չակայ Էկազ Եպիսկոպոսապետ Հայոց Մեծն
 Ներսէս, որդի Աթանայինէի, որպէս Յուս-
 կանն, որդւոյ Վրթանայ սրբոյն Գրիգոր-
 րի... :— Զմտմ. Յորենացի, Գ. ի. : ...
 բայց Երկու անապատաւորք էին ի լերինս,
 տնուն միոյն Շաղիս(ե)այ աղպա և սորի,
 որ էր յԱփիւս լերինն, և միոյն Եփիպան
 աղպա յոյն... :— Զմտմ. Փաստոս, Ե. ին :

ՃՃԺ.— Ըջ 696— Պատմ. Յաղագս Ս.
 Ներսէսի Հայոց Հայրապետին. վասն վա-
 րուց և մահուան նորա.— Յուսի և ի տան
 ամիւ Տրդատայ հետու յաթոռ Ս. Առաքե-
 լոյն Թաղկոսի, Լուսաւորչն Հայոց Սուրբ
 Գրիգորիոս... :

ՃՃԻ.— Ըջ 716— Կանիէլի ի Նրից
 Մանկանց.— Էւ սակ Դանիէլ Ած. մեծ
 Էջոյց որ ինչ լիճեւոցն է առ յապա... :

Էջ 717— Գիւտ Նշխարաց Սրբոց Նրից
 Մանկանցն Անմոխանց.— Յամս Վառմայ
 պարսից արքայի յայտնեցան Նիխարք սակե-
 րաց Երանելեացն Անանիանց, կամաւն Այ.
 բարեբարի... :

ՃՃԼ.— Ըջ 719— Պատմութիւն քարգ-
 մանութեան Ս. Սահակայ և Մեքորմբայ և
 այլոց քարգմանեացն և Գիւտ Գրոյն քէ որ-
 պէս եղև.— Իբրև տիրեաց Ռոստոյ Հա-
 յոց, ի ի վախճանի Լեւո. ին Վաղարա-
 կանի յաջորդ Ս. Սահակ ի Հայրապետու-
 թիւն, որդին Մեծին Ներսէսի... :— Զմտմ.
 Յորենացի, Գ. յը :

Էջ 720— Վասն նշանագրութեան հա-
 յերէն գրոց ի քաղաւորութեան վառմ-
 չապիոյ ի ձեռն յեղորդ Սահակայ և Մե-
 քորմբայ.— Իսկ յետ ժամանակի ինչ անցա-
 նելոյ բերեալ տառելութիւն նախարարացն
 Հայոց որ ընդ պարսից իշխանութեամբ էին
 ընդ թաղարորն իրեանց Ռոստոյ... :

Եւ հրամայեաց բերել հանդերձս ոսկե-
զաւծս և իդս անուշս. խնգեաց զմարմին
սրբոյն. և զարդարեաց պայծառ հանդեր-
ձիւք. և պատրաստեաց կաւս և սպիտակ
ջորիս. և հաննայ ի կաւսն յաւարկեաց
զատարն յաշխարհն Հայոց, և իմին դարձաւ
յաշխարհն իւր. և ասէր ցգարս իւր. Եթէ
ոչ էր եկեալ այսոյ այս պատուական և
սուրբ. կործանումն էի ամել աշխարհին
Հայոց: Իսկ այժմ լուս գերավարտակ սըր-
բոյն և քաղցրացան ցասմանք սրտի իմոյ,
և համարեցայ զմա իբրեւ գեայր իմ և իբրեւ
գիրեշտակ Աստուծոյ: Եւ դարձեալ հաստա-
տեցից զգիրս Մանեմտայ արեւմտուի իմոյ,
և գերից ամաց հարկս Հայոց բազեալ եմ
յաղագս մահաւան ասն Աստուծոյ սրբոյ
հայրապետին. քանզի արդարեւ Յշմարիտ
ձառայ Աստուծոյ է:

Եւ արար խաղաղութիւն և դարձաւ ի
բաղաք իւր: Եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մեղք
փառք յախտեանս ամեն: — Հմմտ. Պատմ.
Շապիդ Բագրատունոյ, էջմիածին, 1921,
էջ 25-29:

ՃԶԴ— էջ 730— Ի յիշատակի Ս. Մար-
գարէին Զաքարիայ. Ս. Կիրոզի Եպիսկո-
պոսապետին, ի Մեկնութեան ճորին Մար-
գարէին Զաքարիայ— Յուլիոսըրդուս ամա-
հան, յամի Երկրորդի առ Դարեւել, և Էլե-
րան Տն. առ Զաքարիայ որդւոյ Բարեքեայ,
որդւոյ Աղգնիայ ժարգարէի և աւէ...:

էջ 773ա— Մահ Զաքարիայ
Մարգարէին— Սայ էր յեմ. Երկ-
րորդ Բաղայէ քաշանայէ, զոր սպան
Յովսրայ որբայ մերձ առ սեղանն
Հեղեալ զարիւն նորա ի սան զարի-
րայն, ի մէջ բեմին, և առին զմա քա-
շանայքն և թաղեցին առ հարս իւր.
Յայնմ հեղե ոչ լինին նշանք աշագիւնք
ի տաճարին, և ոչ կարէին քաշա-
նայքն տեսանել զտեսիլ հրեշտակացն
Աստուծոյ, և ոչ տալ հրաման ի դա-
րբարայն, և կամ հարցանել զեփուտն:
Եւ ոչ տալ պատասխանի ժողովրդ-
եանն յայտնութեամբ իբրեւ զառա-
ջինն:

էջ 773ա— Անուամք Սր. Մարգարէիցն
բէ ուստի էին, և որպէս վախճանեցան, և
որք քաղեցան: Եպիսկոպոս Կլարացոյ ա-

սացեալ: Ովէէ Մարգարէ— Սա էր ի
Բեթլամոյթայ...:

Միքիէ Մարգարէ— Սա էր Մորստա-
ցի...:

Յովէ Մարգարէ— Սա էր ի դաւակէ
Ռուրէնի...:

Արդիւ Մարգարէ— Սա էր ի Սիւրէ-
ժայ...:

էջ 733բ— Յովնան Մարգարէ— Սա
էր ի Կարիսթարիմայ...:

էջ 734ա— Նաուս Մարգարէ— Սա
էր յեղեկեսայ...:

Ամբակում Մարգարէ— Սա էր ի
ցեղէ Շմաւոնի...:

էջ 734բ— Սափոնիայ Մարգարէ— Սա
էր ի ցեղէն Շմաւոնի...:

Անգեա Մարգարէ— Սա էր ի ցեղէն
Ղեւեայ...:

Զաքարիայ Մարգարէ— Սա էր յաղ-
ղէն Ղեւեայ, և ծնաւ ի Գաղղի, յերկրին
Քաղթէացոյ...:

Մարգարիա Մարգարէ— Սա յետ
դարձին ծնաւ ի Սոփորայ...:

ՃԶԵ— էջ 735ա— Վարք և պատմու-
թիւն Ռեմփրիտի Սր. Հաւրն, ի կիրակէ
աւր կարեալ— Պատմեաց սուրբն Պափ-
նոսիւս Լեւի ի միւս ասոր փութացայ բն-
թանայ...:

ՃԶԶ— էջ 742— Տրդատայ և Աշխէն
տիկնոցն և խաղաղութիւն. Ռահատակու-
թիւն Տրդատայ ի քաղաքութեանն, յա-
ռաջ քան զխաղաղութեանն. Քաշիկ ոչ է պատ-
մութիւն ճշմարիտ տանց ժամանակագրու-
թեան... — Հմմտ. Խորենացի, Բ. ձր.:

էջ 743բ— Նահատակութիւն Տրդատայ
ի պատեքազմին յԱղուսնա, յորում և մի-
ջակտուր արար զԲաղայ քաղաքն. Իսկ
Թաղաւորն Տրդատ ամենայն Հայաստա-
նաւ ի իջեալ յաշխարհն Գարգարացոյ...
— Հմմտ. Նոյն, ձն:

էջ 745ա— Յաղագս վախճանին մեծի
քաղաքին Տրդատայ, բնդ որում և ող-
բերակաւնութիւն մեղադրուաց — Զարրոյ
և զԲեմէ և զերկրորդ նահատակէ, և զԲե-
րոյ յառաջագոյն Հոգեւոր զերու-
կալցուէ Տառնիւք... — Հմմտ. Նոյն,
զր:

ՃԶԷ— էջ 746բ— Նրեքարայի կար-
դայ. Դրուստ զովնտի պատմագրութեան ի

սուրբն Առիստակէս, և ի Վերամէս, ի Յուսիկն, և ի Գրիգորիս. և ի Դաւիթիլ. — Բաղձանք սրտի իմոյ բարբաթի, և անարժանութիւն իմ նշանֆեայ կասեցուցանէ ի յաւթաբարթիկնէս...

Էջ 752 — Ի մնացեալ ճառէս չորեքշաբաթի ար կարդայ. խրատք եմ Յուսկեմն առ յազատորն. — Զի թէ ի վայրարեակ տեղիս կուտս պաշտեմն կորուստ է անձին... :

ՃԶԲ. — Էջ 757 — Ի յիշատակի սբ. մարգարէին Նղիսէի, ի չորրորդ քաղաւորութեմն, ի հինգշաբաթի օր կարդայ. — Եւ ասէ Տէր ցեղեալ, զնայ և զարժիր զճանապարհս քս... :

Էջ 760 — Մահ Նղիսէի Մարգարէի. — Ըսէ ի յԱրիւմտայ. ... :

Նղիսէի Մարգարէ. — Ըսէ ի յԱրիւմտայ. ... :

Էջ 761 — Դաւիթիլ Մարգարէ. — Ըսէ ի յԵղէն Յուդայ, ի թաղաւորական սպասարութեանէ...

ՃԶԹ. — Էջ 762 — Վկայաբանութիւն Ս. Արղիւսեանի. որ յարգմանի ծառայիս ստոյն: Ուրախի ար, կարդայ. — Սկիւրն արասցուք պատմութեան սրտն իրդիմեհի...

Էջ 765 — Ի մնացեալ ճառէս Ս. Արղիւսեանի: Երաբար ար կարդայ. — Եւ առեալ սրտն իրդիմեհի զգուցն և զմտազն հովութեան իւրոյ ասէ... :

Էջ 771-2, տարբեր նոր թուղթ, դատարկ, որուն կից կը մնայ կորուսած թերթի մը արժատը: Թաղորդ, 773րդ էջի առաջին սիւնակին վերի կէսը կը պահէ պակտող ճառին վերջին մասը, այսպէս, « և նա ասէ, զՅի. որդւոյն Այ. և եւ ասէ ցնա Յս. մի՞թէ տալաւք էր, և չէր որդի Այ. և ասէ Աբգար, ևս զիս չեմ տեսնալ, այլ զպատկերն առաքելաց առ իս... »:

ՃԶ. — Էջ 773 — Պատմ. կամաւոր աղբատին որուն անուն Ալէքսիոս, յերկուշաբաթի ար կարդայ. — Այր ոհմ էր ի Հոռմայեցոց քաղաքին մեծատուն յոյժ, և անուն նորա Ուիմիանոս...

ՃԶԱ. — Էջ 777 — Վկայութիւն Սրբոց Խոստովանողացմ, Արքանատմ և Խորհմոյ: Նրեքշաբաթի ար կարդայ. — Իսկ աշակերտք երանելեացն էին ի կապանս ի քաղաքին...

ՃԶԲ. — Էջ 781 — Վկայաբանութիւն Ս. Վկային Յիզորուգտայ. — Ընդ ժամանակս թաղաւորութեանն Խոսրովու որդւոյ կաւատայ արքային պարսից... :

ՃԶԳ. — Էջ 784 — Վկայաբանութիւն Սրբոց անբոծար բժշկանց Կոզմայի և Դամիանոսի, և որոց ընդ մոտին վկայեցին: Ի Հինգշաբաթի ար կարդայ. — Ի Հուպատոյն Դիոկղիսիանի և Մաքսիմիանոսի, ի խան ոհմ լիեալ ժանտարարույ, անուն Լիւսիայ, յեղիպտացոց քաղաքին... :

Էջ 785 — Պատմ. յաղագս սեմնեյեաց սբ. և փառաւորեալ վկայիցմ Գի., Կոզմայի և Դամիանոսի. — Զմեծապարզ և զարուրթիւն վկայիցս և զյաճարութիւն սքանչելեացն... :

Էջ 787 — Ի մնացեալ ճառէս յարաբար կարդայ. — Այլ ոհմ այր որ ունէր չարաչար տանջանս ի փորի իւրեմ... :

ՃԶԴ. — Էջ 789 — Երաբար ար: Յաղագս Ս. Տապմանկին Այ. որ ի Կորիթթորիւմ. — Եւ խաւսեցաւ Տէր ընդ Մովսէսի և ասէ. արասցես ըստ ամենայնի որ ցուցաւ քեզ ի լերինն յարիւնակ խորանին... :

Էջ 791 — Յետեալ, որդւոյ Նաւեայ. — Եւ կանխեաց Յեսու ընդ առաւանտն և չուեցին ի Սատիմայ... :

Էջ 792 — Յետեալն քաղաւորութեմն. — Եւ Նղե ընդ առեւտն ընդ այնոսիկ ժողովէին այլազգիքն ի վերայ Խորայեղի... :

Էջ 793 — Ի Մնացորդաց Գրաց. — Եւ Հրաման Լու Դաւիթ ժողովել զամ. ազգս Իլի. յեմ. զի Հանցեւ զտապանակ կտակարանացն Տեսան... — Զմտ. Գիրք Մնացորդաց, Հրատ. Գր. Խալաթեաց, Մոսկուա, էջ 29, Ա. Մնաց. ԺԵ. 3: ... Եւ ամ. Իէլ, առեալ իւրին զտապանակ կտակարանաց Տն. ի ձեռն աղոյց և ի ձայն շիփորայ, ի ձայն փողոյ կրկնէին (ԺԵ. 28): ... Եւ յայնժմ ժամանակի ժողով Հրամայէր առնել Սողոմոն ամ. ծերակոյտ ժողովրդեանն Իլի. զի Լիցեւ ըրցեւ զտապանակ Տն. ի քաղաք Դաւթի, այսինքն Սիոն, և առին մատուցին ամ. Ղեւտաքիքն զտապանակ կտակարանացն և զլիւրեմ ժամուն և զամ. կաւ և զկարտախ նուիրեալ ի վրան ժամուն անդ և ընդ ինն յեմ. ի տեղի իւր ի դարբնայն ի տան սրբոյն, ի ներքոյ քերթէցն (Բ. Մնաց. Ե, 2-7): ... Եւ ոչ Հանդարտէին քահանայ

նային կալ առաջի ՏՆ. յերեսաց ամպոյն, զի ի հղև տունն փառաւքն Տևառն (Ե. 14) :
 ԾՐԱՆՈՒԹ— Հոս կը վերջանայ Մնացորդաց Գիրքերէն քաղովի կազմուած այս հատուածը, որ շահեկան է ինքնին, առնուած բլլայով նոյն գիրքերու ոչ թէ բնկալը եւս այլ հնագոյն հայ թարգմանութենէն, ինչպէս մատնանդեցիք վերեն :

ՃԼԵ— Էջ 794ա— Ի մեծի վարդավառին : Երանելոյն Յ. Ոսկեքերտին Կ. պալսի եպիսկոպոսապետի, ի Մարէնսի Աւետարանին Մեկնութենէն.— Ամէն ասեմ ձեզ զի են ոմանք ի սոցանէ որ աստ կան... :

ՃԼԶ— Էջ 798— Երկրորդ արմ : Երանելոյն ար. հարմ մերոյ Մովսէսի Քերթոզանար. Յաղագս վարդավառի հարիւրը ղայ.— Լուսաւոր և պայծառ են իրք մեր ձաւոր տառերս... :

Էջ 801— Յերրորդ արմ ի մնացեալ մատէս կարդայ.— Վասն զի երանելն ի յեռոնն, վերատանն էր զմերս ինքեամբ ի հայրական աթոռն... :

ՃԼԷ— Էջ 804— Վկայաբանութիւն Աբ. Մանկանցն Եւրամեցոյնց որ մնջեցին յեփեսոս և յարեամ. յաւարս թողորսն քագաւորի քարտիքի և ուղղափառի.— Ամենեցուն Տէրն և արարիչն, որ զիտէ զյետինսն և գառաջինսն... :

ՃԼԸ— Էջ 809— Ի յիշատակի Ս. Մարգարէին Նսայեայ. Ս. Կիրղի Ազեխամղրոս եպիսկոպոսի, յՆսայեայ Մեկնութենէ.— Աներևոյթն են միշտ սրբոց մարդարէիցն բանք, և լցեալ՝ ծածկեալ իմաստիւք խորհրդոյն տառուածայնոց... :

Էջ 813— Ի մնացեալ մատէս յուրբարի արկ կարդայ.— Եւ առաքեալս առ իս մի ի սերորդիցն, և ի ձեռին իւրում ունէր կայծակն... :

Էջ 814ր— Ամովս Մարգարէ.— Սայ էր ի Թեկուայ... :

Էջ 815ա— Նսայի Մարգարէ.— Սա էր սրդի Ամովսայ : Ի Թեկուայ, ի ցեղէ Յուդայ... :

ՃԼԹ— Էջ 815բ— Վկայաբանութիւն Աբ. Առաքելոյն Թաղէտի : Շաքաք արկ կարդայ.— Բաղմայիմն են ճանապարհք երկնաւոր և յուսեղէն մտակաց, և ոռոյր երկնաւորայուն բաժակաւք... :

Էջ 821— Ի մնացեալ մատէս Ս. Թաղ-

էտի առաքելոյն : Կիրակի արկ կարդայ.— Եւ հաւատաց իշխանն ամենայն տամբ իւրով ի Քս. և մկրտեցաւ, և կոչեցաւ անուն նորա Սամուէլ... :

Մ— Էջ 826— Ի յերկուշաբարի արկ : Վկայաբանութիւն Ս. Շաւղմկանն, բռնիմ Ս. Սահակայ. զստիւր Ս. վարդանայ, որ յիւրմէ առնէմ յաւարեցաւ զամագմ տանջանաւ, վասն Քի. հաւատոցն.— Եւ եղև ի ժամանակս թաղաւորութեանն Պարսից, բղեաշխ ոմն աշխարհին վրաց... :

ՄԱ— Էջ 835— Վկայաբանութիւն Ս. Կիպրիանոսի Նպիսկոպոսի և Յուսիմանէ կուսի : Երեմիշաբարի.— ՏՆ. մերոյ և փրկչի Յի. Քի. յերկնից յերկիր երևեալ առ ի փրկութիւն մարդկան... :

Էջ 839— Ի չորեքշաբարի արկ կարդայ, ի մնացեալ մատէմ կիպրիանոսի Նպիսկոպոսի և Յուսիմանէ.— Եւ յետ սակաւաւորաց հանդուցեալ երանելոյն Անթիմոսի ի Քս... :

ՄԲ— Էջ 842— Վկայաբանութիւն Սրբոց Բառաստմ և հիմզ վկայիցն, որ կատարեցան ի փառս Քի. ի Նիկիապոլիս Հայոց Յշարիտ խոստովանութեամբ : Ի Հիմզշաբարի ար.— Իրեւ թաղաւորաց անարկէն Լիկիանոս առաքեաց հրաման հրովարտակաց ընդ ամենայն տիեպերս... :

Էջ 846— Ի մնացեալ մատէս յուրբարի արկ կարդայ յէ կամիս.— Դուքսն ասէ, ապաշաւուս զմէզ թկպէտ և թշնամանէք զիս... :

ՄԳ— Էջ 850— Սրբոց Նախնաւորն, Արրահամու, Սահակայ. Յակոբայ, Մովսէսի, Ահարոնի, Յեսուայ և Սամուէլի : Ի վարդապետութենէ Ս. Գրիգորի Լուսաւորչի : Ի շաբար արկ կարդայ.— Արդ այր ոմն աստուածեղէն իմաստութեամբ արթմուցեալ երանելի ամենեցուն, որոյ Արքաճաճ տնուն ճանաչի... — Հմմտ. Աղաթանդեղոս, էջ 225 :

ՄԴ— Էջ 852բ— Նրանելոյն Ս. Յակոբայ Մոնոյ Նպիսկոպոսի, Յաղագս հիմ խորհրդոցն և արիմակաց ՏՆ. մերոյ որ ի մարգարէս և ի մահապետում գուշակեցաւ.— Ի ծով խորհրդոց քոց ահա իբանմ ի վաճառ որդի Աստուծոյ, յեր ինձ նաւահանդիստ և խաղապութիւն մեծ... :

Էջ 854բ— Ի մնացեալ մատէս ի կիրակի

ուր կարդայ:— *Երբեք ոչ ես ամբողջապէս չեմ տես* ի յայնչ դարձանալի...:

Ի՛նչ էջ 858— Գերբաշտապետի ար. վկայարանութիւն Ս. Սահակայ և Յովսէփայ որ ի կարեւոր քաղաքն կտարեցան:— *Յամա թաղապետութեանն Նիկիփոսայ Հռոմայեցոց իշխանութեանն, և ի բռնակալութեանն տաճկաց Ահարոնի*...:

Ի՛ջ էջ 861ա— Գերբաշտապետի ար., երկուտասան Մարգարեիցն: Մարգարեաւորիւն Ովսէի Մարգարեի.— *Բան Տն. որ եղև առ Ովսէ մարգարէ*...:

էջ 861ա— Մահ Ովսէի Մարգարեի:

էջ 861ա— Մարգարեաւորիւն Ամովսայ.— *Պատգամ Ամովսայ, որ եղև յազարսի թեկու*...:

էջ 861բ— Մարգարեաւորիւն Միքիայ.— *եւ եղև բան Տն. առ Միքիայ*...:

էջ 862ա— Մարգարեաւորիւն Յովսէփայ.— *Պատգամ Տն. որ եղև առ Յովսէ*...: Մարգարեաւորիւն Արդիու. մարգարեի.— *Տեսի Արդիու*...:

էջ 862բ— Մարգարեաւորիւն Նաուամայ Մարգարեաւորիւն Գիրք տեսականաւումայ...: Մարգարեաւորիւն Ամբակումայ.— *Այսպէս առ Տէր: Վա՛յ որ աղահէ*...:

էջ 863ա— Սոփոնիայ մարգարեաւորիւն— *Բան Տն. որ եղև առ Սոփոնիայ*...: Մարգարեաւորիւն Ամգի.— *Յամին երկրորդի Դարեհի արքայի*...:

էջ 863բ— Ջափարիա Մարգարեի.— *Յամեսանն ութերորդի, յամին երկրորդի Դարեհի արքայի*...:

էջ 864ա— Մաղափայ Մարգարեաւորիւն— *Բան Տն. ի վերայ Իլի. ի ձեռն Հրեկտակին խորայ Մաղափայ*...:

Ի՛նչ էջ 864բ— Ի չորեքշաբաթի ար. կարդայ: Վկայարանութիւն Ս. Սամուէլտայ՝ դստեր Սամատրիայ քաղաւորին.— *Մուրն Սանդուխտ էր գոստոր Սանտրիկոյ թագաւորին Հայոց*...:

Ի՛նչ էջ 866— Գիւտ ճշխարաց Ս. Առաքելայն թաղեալի, և Սամուէլտայ, և Իսրայելի, և այլ արքայն, որ քաղաւ ժամանակս կային ի ծածակ, և յայտնեցան ամս միայն ճգնաւորի կիրակոս ամսուն.— *Արդ, սկսեալ նորա պատմել և ասէ. եւ Կիրակոս, աշակերտեալ Դավթի միայնակեցի*...: ... *եւ եղև զիւտ նշխարաց արքայն ի չորեքշաբ*

Սուրբ Հոգւոյն, յաւուրս Հոգեկարգ և աստուածակր Տն. Յունու Հայոց Կաթողիկոսի, և քաջանուն և նախանձակնդիր աստուածային պատուիրանացն Վահանայ Մամիկոնէից Տն. և Հայոց մարգարէն և սպարապետի...:

Ի՛նչ էջ 868բ— Վկայարանութիւն Ս. Արամեայիցնայ Եպիսկոպոսին: Հիմզեաբար ի ար. կարդայ.— *Աթանաղիհէս Աբ. Վկայն, եղև ի բրիտանիայ ծնողաց լեզուսացոց զաւարին*...:

էջ 873— Ի յարաբարի ար. կարդայ ի մնացեալ մատն Աքամեայիցն.— *Պարագեաց աշուհեաւ զաւտուորն Սեւերիանոսի և ասէ ցնա. զոհեցն աստուածոցն*...:

Ի՛նչ էջ 878բ— Ի շաբաթի ար. կարդայ: Յազգս ժողովոյն որ յեփեսոս եղև յաւուրս Թեոդոսի փառւ, վասն ամբարշտին Նեստորի.— *Ընդ աւուրսն ընդ աշուհիկ, եկաց յաթու եպիսկոպոսութեանն Բեզանդացոց, անարժանն Նեստոր*...:

էջ 879ա— Երանելոյն Կիրակի Ազեֆսանդրու Հայրապետի արգեալ մզովս արքոյ իստատմանն զՏէր Յս. մի արդի միւսլ բնութեամբ, և Ածածին զԱբ. Կոյնն Մարիամ.— *Եթէ ոչ ոչ խոստովանեցի եթէ Ած. ճշմարտութեամբ է իմանուէն*...:

էջ 879բ— Դիմեկտիոսի Եպիսկոպոսի.— *Ջարչարեցաւ Այ. բանն*...:

Երանելոյն Զննաբայ Եպիսկոպոսին.— *Մէջ ոչ ասեմ զմահն մարմնոյն միայն*...:

Ի՛նչ էջ 880ա— Պատմութիւն վասն Ս. Ժողովոյն Եփեսոսին, որ եղև ի ժամանակ Թեոդոսի փառւ, յաղագս ամբարշտին Նեստորի.— *Այս ինչ է զոր Հանդերձեալս եմ պատմել*...:

Ի՛նչ էջ 883— Ի Կիրակի ար. Յիշատակ Ս. Մակարայեցոցն: Երանելոյն Եփեսիի ասացեալ, վասն կերակրաց զոր մտնին հաւատացեալք՝ առաջ մտաւ.— *Արար Ած. զերկինս և զերկրի, և զամ. որ է ի նոսա, և ահա բարի են յոյժ*...:

Ի՛նչ էջ 886— Գրիգորի Առաւուծաբանի ի Մակարայեցի վկայում ասացեալ.— *Զի՞նչ են Մակարայեցիք, վասնդ սոցա է մեծաւոր տառն*...:

էջ 888— Ի յերկուշաբաթի ար. կարդայ ի մնացեալ մատն Մակարայեցոցն.—

Գեղեցիկը և մանկանցն առ բանաւորն բան,
և յան գեղեցկադոյնան գեղեցիկը...:

ՄԺԴ— Էջ 593— Սրեբէշաբարի, վկայաբանութիւն Ս. Սոփիայ և երբց Կուստանայի, Պիստասի, Նիպիսի, Ազապի, որ յարգմանին անուամբ մեզա՝ Լուստա, Յոյս, Սէր, և մար անցա Սոփիայ, որ բարգմանի լուստասութիւն... Բանը երկնաւորք Յի. Գի. փրկէին մերոյ և բարեբարին ամ. բնութեան մարդկան...:

ՄԺԵ— Էջ 599— Ի չորեքշաբարի ար. վկայաբանութիւն Ս. Մարիանայ Կուսիմ, որ անհատակեցեալ վառմ անուամբ Գի.— Սուրբ Մարիանէ զուար էր մեծատան, և չայրն էր քանանայ կոոցն...:

ՄԺԶ— Էջ 903— Ի հինգշաբարի ար. վկայաբանութիւն Ս. Բրիտանիոյի և երկուց կանանց վկայից.— Գոսա Բաղաւորութեան Յուլիանոսի, և Գոսա Բաղաւորութեան Դեկտի...:

Էջ 909— Ի մնացեալ ճառէս յարարի ար կարդայ՝ վկայութեանն Բրիտանիոյի.— Եւ Հրամայեաց զատուարն զմարմին նորա և չորս արկանեկ...:

ՄԺԷ— Էջ 912— վկայաբանութիւն Ս. Անտոնիմոսի վկայի: Ետքաւ ար կարդա.— Որչափ չորս ունին բարեխոս վկայք Բրիտանիոյի...:

ՄԺԸ— Էջ 913— վկայաբանութիւն Ս. Իսիդորիսի և կնոջ մարա Պատրիկեա, և սրղոյ մոցիմ Արամեգեա — Առտերիոս բղեւշիկ և Երուզի, զգեցեալ զգեցաւ սատանայի, և մարտեալ ինքն ի պաշտան կոոցը...:

ՄԺԹ— Էջ 916— Ի կիրակի ար: վկայաբանութիւն Ս. և փառաւորեալ վկայիցն և երանեալ ճառատակաց Գի. Փոսիլոսի, և Անիկտասի, և արք ընդ մոտա — Եւ յերկրորդումն ամի Թաղաւորութեանն Իրիկիկտանոսի եղև Կալանուսի մեծ բրիտանեկիցն ի հեղինակաց ամբարշտաց...:

Էջ 922— Ի յերկուշաբարի ար կարդայ ի մնացեալ ճառէս Անիկտասի օրրոյ.— Իսկ երբցս երանելին, և յաջամարտիկ և մեծ նահատակն...:

Էջ 927— Ի յերեքշաբարի ար կարդայ ի մնացեալ ճառէս — Ջայն տեսեալ անարիւնիքն և ամբարշտին Դեռիկիւրիանոսի՝ առ...: Զարգմանոյ պատմութեան

զտէր Գրիգորիս Կաթողիկոս Հայոց յիշեալիք ի Տէր:

ՄԻ— Էջ 931— Ի չորեքշաբարի ար: Խոստովանութիւն և ապաշխարութիւն Կիւրիանոսի, և մորիմ զարմ.— Որք Գի. Խորհրդորք յառաջ գայր ձերոյն արտասուալ չայնցարուք և գիտացէր թղաւորութիւն բանիցն...:

Էջ 937— Ի հինգշաբարի ար. ի մնացեալ ճառէս կարդայ.— Եւ իմ զայն լուսալ ի նմանէ՝ ի միտս իմ եկի...:

ՄԻԱ— Էջ 941— Ի յուրբարի ար կարդայ: Տեղի Ս. Դրիգորի գոր ետեւ զկնի Գորգուրեան Հայոց, զիմուածս կարուղիկէ եկեղեցեալ.— Արդ եկայր Կորարք դատուտն վառն Հասարակաց շինութեան փութացարուք... — Հմմտ. Աղաթանգեղոս, Էջ 535:

Էջ 947— Ի մնացեալ ճառէս շաբար ար Շոգակարին կարդայ.— Եւ արդ եկայր շինեցուք զվկայաբանն փոխել զվկայան ի նանդիտա... — Հմմտ. Նոյն Էջ 562:

Ընդ յիշատակարմոցն կր դռնոյն զիտար ճառերու վերջը. կ'առնենք քանի մը հաս որպէս նմալ:

1— Էջ 171— Տէր Աճ. բարեխոսութեամբ Ս. Անանիոս և Ս. Առաքելոյս Ռակոյրայ Կորարք Տե. ուրբմա ստացողի գրուցս արքայան և արշ կայի. Եմի. տէր Պաղոսի, որ յոյժ վախաւորեալ և քերմեռանդ արեւիկ ևս զրեկ յիշատակ իւրն և ծնողացն և երախտութեանցն, նաեւ բնակչացս Ս. Յակոբայ և սպասարարց Ս. զամբարանիս, տառնեցն և միջոցն և վերջոցս, և կարդացողաց և յաղացող և թղթի կոկողացն, և մեղուցեալ զմոգիս Ս. վանէս Գաւանայի, և ծնողաց իմոց, և ամարեան մերձաւորացն և ամ. հաստացեղոց ամենն:

2— Էջ 179— Տէր Աճ. բարեխոսութեամբ յո Ս. Ծնողին և Ս. Թարգմանչացս և ամ. արքոց, ուրբմա արքունեալ և արշիկ կայ. ի տէր Պաղոսի և ծնողաց իւրոց, և միտ արեւիկաւ տէր Մարտիրոսի և ծնողաց իւրոց, և սպասարարց Ս. Յակոբայ և ամ. միարանիցս: Նա և յոյնմեղ և անարհատ զմոգիս Սոյմեալ լոկ անուն արեւիկալ և ծնողաց իմոց և Անատուր մականեցի և

ծնողաց իւրոց, և թղթի կոկողի Սաշատուր միակեցի և ծնողաց իւրոց, և կարգացողաց և յտղացող առհասարակ և որ դամէն ասեն յորոյ սորոյ։ Եւ Գինէպետ միակեցին։

3— Էջ 770ր— Տէր Ած․, բարեխաւսութեամբ Ս․ Նահատուրի քո, ողորմեա ստացողի գրոցս սրբասնեալ և արհիւ կապիւնմայ․ տէր Պաւղոսի, և ծնաւզաց իւրոց, զոր յետոյ աղղկեցութեամբն Այ․ եղև կաթողիկոս ընդհանուր ամ․ Հայոց։ Զի միւս կաթողիկոսն, որ էր ի յաթոն, ընկեցին վասն ապիրատ գործոյ իւրոյ յաքսորս, և եկին մեծ պատուով տարան զտէր Պաւղոս նստուցին յաթոն կաթողիկոսութեան, երկոտասան կախկոսութեալ, և երկու վարդապետք։ Զի գիրքս մինչև յայս տեղս գրած էր իմ Հատորս երկի թուղթն յնմս․ և մեք գրեցաք։ Եւ յոյժ փափաղմամբ ետ զսա գրել յիշատակ իւր և ամ․ Երախտաւորաց իւրոց։ Նաև Ածատուր միակեցին և խաշատուր միակեցին, և ծնողաց նոցա։ Այլ և սպասաւորաց Սր․ Դամբարանիս Ս․ Յակոբոյ, և ինձ մեղսամած Յոհաննէս ղծողիս և ծնողաց իմոց, նաև կարգացողացս և յտղացող, և որ դամէն ասեն, ամէն։ Եւ Մաթէոս արեղին Տէրն ողորմի, ամէն։

4— Էջ 773ա— Տէր Յս․ ողորմեա ստացողի գրոցս՝ սրբասնեալ կաթողիկոսին ամ Հայոց, տէր Պաւղոսի, և ծնողի իւրոյ, և զորոյի սորա՝ Յոհաննէս մեղաւոր արեղի, և ծնողի իւր, և Ածատուր և խաշատուր միակեցանուն, և ծնողաց նոցա (և Գինէպետին) և սպասաւորաց Ս․ Յակոբայ և կարգացողացս և յտղացող, և որ ամէն ասեն, ամէն։

5— Էջ 952բ— Տէր Ած․ ողորմեա Տն․ Պաւղոսի Կաթողիկոսի ամ․ Հայոց, և զորոյի սորա Յոհաննէս արեղի և Մաթէոս արեղի և ծնողաց սոցայ։ Եւ Աստուածատուր և Գինէպետ և խաշատուր միակեցանուն և ծնողաց նոցա։ Եւ Սր․ Յակոբա սպասաւորացն, և կարգացողացս և յտղացող և որ ամէն ասեն,

ամէն, ամէն։ Եւ Մելքիսէթ արեղի և ծնողի իւր, որ այսաւոր գրագրիս խաթ երես ստաւորայ և փիլոն, Ած․ իւր լուսեղէն պսակ տայ, ամէն։

Սոյն Հոյակապ ծառընտիրը, որ այժմ չորս Հատորներու վերածուած է, նախապէս բաղկացած է եղբւր երկու Հատորներէ, և բոտ այնմ ունեցած է բովանդակութեան այբուբենական ցանկ։ Առաջին Հատորին վերաբերող ցանկին վերնագիրն է․ «Ճանկ և ցուցակ ի վերայ այբուբենից տառից, և ի վերայ զլիտց և թղթաներեսաց— Հատոր Առաջին»։ Յանկը դրուած է առանձին թերթի վրայ և ունի յատուկ յիշատակարան, որուն մէկ մասը պատուուած է։ Պակտող մասը տեղ տեղ կը լրացնենք փակագործերու մէջ, ողտուելով երկրորդ Հատորի նոյնանման յիշատակարանէն։

Սրբոյ Աթոռոյն ծայրագոյն ղործակալ, Վանքի չուխածի Սիմէօն վարդապետն պատճառ եղև երկու կաղմելոյ, և զցանկսն ժողովել տալոյ։ — Եւ նա յիշեցէ։

Ի թուին Հայոց ՌՄԾԸ (= 1809), յամանն յունիսի տասնեւերեցին, ի պատրիարկութեան Տն․ Թէոդորոսի երջանիկ) ծնողի իմոյ։ Ես ծառայ սրբոյ յաստուածադէր Աթոռոյս, Եւդոկիացի, այսինքն Թոխաթցի, Երեմն գրագիր, և երբեմն էմիր(հաճ) (կարապետ) արեղայս, սոյն սա ծառընտիր կոչեցելոյ զրքոյս զցանկսն և զթղթահաճմարսն յաղղութեամբն Այ․ ձեռամբ իմով ուրեմն ով սիրելիէ Հարք և Լղարք իմ, Սրբոց տօնախմբութեանց և թէ տէրունեաց զլիտց և թղթաներեսաց (ցան)կոյս յորժամ զտանիցէք, յայնժամ յիշեցէ զիս զանարժան ծառայս (զկարապետ) արեղայս միով ողորմիւ...։

1Գ.

ՀԱՌՈՐՈՍԻՐ. — 1

Ս. Յակոբ (Երուսաղէմ)

1418

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասայ 56. 43. 7: էջ 528: Հանգամանք
յաւ, նորոգութիւն կրած: Թուիթ: Գրիշք
Յովհաննէս Արեղայ (էջ 1—148), Մանուէլ
Արեղայ (էջ 149—528): Գրութիւն եւայն
բառ նախընթացին: Կիսախորան էջ 1ա:
Կաշկակած խաւարարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

ԻԲԻ. — էջ 1ա. — Յազոնտոս ամսոյ ի
ժ. փառաւորեալ և երաշխաւ մնջումն ա-
մենապարտեոյ Աստուածածնին Մարիամայ,
երանելոյն Դիոնէսիոսի Արիապազացոյ.
առաջին Եպիսկոպոսի Արեւմտեաց Բաղաբին
և նախաշար վարդապետի, զոր գրեաց պա-
տաւսանի թղթոյն Տիտոսի Եպիսկոպոսին
կրեւտացոյ. Յաղագս մըմջման սրբութեոյ և
միշտ կուսին Մարիամու Աստուածածնին. —
Մանեղէկ Կարայրութիւնդ քո, ով վսեմա-
կանց Տիտէ...:

ԻԲԻԳ. — էջ 2ա. — Երանելոյն Նիկողի-
մոսի առաջեալ Յաղագս մըմջման և փոխ-
ման Մարիամու Աստուածածնին և միշտ
կուսի. — Սուրբ Կոյնն Մարիամ Աստուա-
ծածինն էր յերուսաղէմ, և եկն ճրէչտակն
Տեառն և առ ցնա. յորուցեալ Երթիցեա ի
բառն Զիթենեաց և տաղից Բելզ դբանն
Տեառն...: — Հմմտ. Անկ. Գիրք Ն. Կա-
կարանայ, 1898, էջ 451:

ԻԲԻԴ. — էջ 10ա. — Վկայաբանութիւն Ս.
Բարեղայ Եպիսկոպոսին և երից մամ-
կանցին. — Ի քաղաքն Անտիոքացոց եկեալ
ՆուաԷրիանոս Թաղաւոր...:

ԻԲԻԵ. — էջ 14. — Ուրբարի աւր կար-
դայ: Ներրողեան ի վերափոխումն ամէ-
նապիսեալ Աստուածածնին, առաջեալ ի
Ներսէսէ ծնողաց խոստամբ մէջն ընծայ-
եալ ձուռայէ. — Պարտական դատմ կուսա-
կան ուսուրս տաւն ընծայել զպատուոյ
բանի...:

էջ 19. — Ի մընացեալ մառէս շաբա-
ար կարդայ. — Արդ յորքանս վերանա-
սորա պատիւ...:

էջ 25. — Ի մընացեալ մառէս կիրակի
կարդայ. — Եւ անդ կայով ընդ շոսա ի վեր-
նատունն...:

ԻԲԻԶ. — էջ 30. — Վկայութիւն Ս. Պիոմի
բահանայի Զմեմացոյ. — Յիշատակ սրբոյ
Հաւասարել Պաշտոն խրատ տայ...:

ԻԲԻԷ. — էջ 36. — Պատմութիւն Ս. Սոս-
փանոսի ծննդեանն և սննդեանն և քէ ուստի.
և կամ յո՞ գնաց, և վասն նախատակութեան
նարա և ԼԳ ընկերացն, որք վկայեցին ի
Սակրատէս դատաւորէ, ի սահմանս դիմելի
որ կոչի կամչի. — Ջուսն սրբոց մարտիրո-
սաց և գլխատակս առաքինաւոր վկայիցն
կատարել սիրով ի Տէր...: Եւ էր այր
մի ի քաղաքն Անտիոքայ Դազարոս անուն
նորա ... փախստեալ եղեալ ի քաղաքն
Կոկիսոն անկանէր ... և մանուկ գտով
մուսնացաւ, և Հանդիպալ կին նորա քրիս-
տոնեալ, և անուն նորա Մարիամ...: Գլխատակս
ի նոցանէ անուանէն են ուսու-
թիւ. Սուրբ Թաղաւորուն Վաղարոս, Բա-
սիլիոս, և Սիմէոն Կեսարացի, Երանելին
Գրիգորիոս, որ և նա յառաջագոյն էր Հա-
ւատապեալ, և երկու որդիք նորա, Սմբատ
և Յովհաննէս, և Ղեւոնդիոս ձեր...:

ԻԲԻԸ. — էջ 44. — Վկայաբանութիւն Ս.
Թէոդորոսի ստրատելատի որ վկայեաց
յամս Լիկիանոսի քաղաւորի. — Ջանքին և
դարձմալի Երկնածիւ պարգևս մեծաճառ
սրանէկեաց տարաշին տո զաստ սրբոց վկա-
յիցն...:

ԻԲԻԹ. — էջ 52. — Վկայաբանութիւն սրբ-
բոցն որք ի Նիկիոմիդա կատարեցան ի Գ. :
Եւ Աղրիանոսի և կմոց Ուրա Ամատոյեայ.
ի ինքզնարապ աւր կարդայ. — Եւ ԼԳԵ
յերկրորդեմ զայստեանն Մաքսիմիանո-
սի...:

էջ 57. — ՅԱղրիանոսի մառէս զմընաց-

եայն ի յուրբայի ար կարդայ։ — Եւ Երանելին Անտառի Հուպ յեկա ի յԱղբիւնոս ասէ... :

ՄԼ— Էջ 61— Ի յիշատակի Ս. Առաքելոյն Թովայի, Երանելոյն Եպիփանու կիպրացոյ, ի Սաղմոսաց Մեկնութենէ։ — Ած. ընդ Երանել քիզ առաջի Ժողովրդեան քո, ընդ անցանել քիզ ընդ անապատ, Երկեր չարժեցաւ... :

Էջ 63ա— Պրալէ Ս. Առաքելոյն Թովայի, և վկայութիւն մտնիւ։ — Ի Ժամանակին իրբեւ Էին Ժողովակալ Ս. Առաքելալէն յԵրուսաղէմ... : — Հմմտ. Անկ. Գիրք Աստեղականք, 1904, էջ 369 :

Էջ 68ա— Ի Ս. Առաքելոյն Թովայի ի մրմացեալ մատէս Կիրակի գիշեր կարդայ։ — Եւ Ս. Առաքելոյն Թովմաս մինչդեռ աղաւթէր յաւուր միտմ Կիրակէի, Երեւեցաւ նմա Յս. և ասէ. Յուդայ Թովմաս, արի կանխեալ ի պաշտօնն աստատարին... : — Հմմտ. Անկ. Գիրք Առաքելականք, էջ 380-400 :

ՄԼԱ— Էջ 74ր— Տեսութիւն քանի պատմագրաբար ի Սուրբն Սահակ և ի Մեծրոպ և ի Թարգմանիչն ամենայն։ — Յետոմաց Հնդից պիտմանի Հայրապետն մեծ Առաքելակէս, և յաջորդէ զաթոռ պատրիարքութեանն ասորբն Սահակ, որդի Մեծին Ներսէսի... :

Էջ 80— Ի մրմացեալ մատէս յերեքշաբայի ար կարդայ. ի պատմութենէ Թարգմանչացն։ — Եւ ապա զԻնչ գործէին Երանելի Թարգմանիքն... :

ՄԼԲ— Էջ 84ա— Եզեկիէլի, Եզրի և Զաքարիայի, ի չորեքշաբայի ար կարդայ։ Մահ Եզեկիէլի մարգարէի։ — Եզեկիէլէ էր ի Կարբիլայ ի քահանայիցն... :

Էջ 84բ— Վասն Եզրի Գաեանայի։ — Եզր քահանայ ի մարգարէ... :

Էջ 85ր— Մահ Զաքարիայ մարգարէի. հաւրն Յովհաննու։ — Զաքարիա էր ի դուստի Արտայ, որդի Աղուրա... :

Էջ 86ա— Յայտնութիւն Նշխարաց Զաքարիայի, հաւրն Յովհաննու Մկրտչի, և Երանելոյն Պանտալեոնի, որ վկայեաց ի Նիւիտիղա քաղաքի, զոր տարեալ էր մամկումն Գրիգորեայ յաշխարհն ձգրաց։ — Բայց ուսնիք և պրուստօք լինէին ի քաղաքին Յրի, ի ռեզոլի յորում Երանելի վկայիցն Գրի. կալին Նշխարք, և ոչ ումեք յայտնի էր

զիր Նշխարացն... : — Հմմտ. Կաղանկատուացի, Ա. Ժք. :

ՄԼԴ— Էջ 88ր— Ի հինգշաբայի ար. Նիկիայ Ս. Ժողովոյն։ Յաղագս ժողովոյն որ եղեւ ի Նիկիայ Բիւթանացոց. երեք հարիւր և ԺԸ հայրապետացն։ — Ընդ ժամանակս ընդ այն Երեւցա. Արիոս Աղեքսանդրացի, որ ուսոյց չարաբար ամբարշտել... :

Էջ 89ա— Խստութեամբիւն Խաւատայ ասացեալ Ս. Գրիգորի Աստուածաբանի — Զի մեք քան զսրբոց Հարցն անդր Ժողովուրց ի քալտունն արհաւուրաց Հերձուածոյն... :

Էջ 90ա— Սահմանգի հաւատոյ Հայստանեաց եկեղեցոյ, գրեալ ՏՃ. Ներսէսի Հայոց Կաթողիկոսի, ի խնդրոյ քրիստոսաւեր յազաւորին հռոմոց Էմմանուէլի։ — Թէպէտ և աղբատու թիւն մտաց և քանի ոչ տայ թոյլ ի բարձրագոյնն քան զմեզ Համարձակել... :

ՄԼԴ— Էջ 95ա— Յուրբայի ար կարդայ զպատմութիւն վասն Յոռանու մեհակեցի։ — (4)ին ոմն էր քրիստոսաւեր որում անուն կոչուր Յուրիա... :

ՄԼԵ— Էջ 100ա— Հրոտից ի հիմնցն, տանէ ծննդեանն Յովհաննու Մկրտչի։ — Մեծ քահանայն Զաքարիայ ի տունն քաւութեանն առ աւետիս ի Գարբիէլ Հրեշտակակոտն... :

Էջ 100ա— Երանելոյն Ս. վարդապետին իզմատիւնի ասացեալ յԱնտարանին Մեկնութենէ որ ըստ Ղուկասայ։ — Եղեւ քահանայ անուն Զաքարիայ ի դասակարգէ Արիայ. բարիւք է... :

ՄԼԶ— Էջ 107— ՏՃ. Եպիփանի խորիմ ասորոյ ասացեալ Յաղագս Խանդերձալ դատաստանին և ապաշխարութեան։ Ի Կիրակէ ար։ — Եկալք ամենեքան Եզրայրք լուսութեք խորհրդակցութեան խոր մեղաւորի և տղէն Եփրեմի... :

Էջ 110ր— Նորիմ Եպիփանի կցուրդ արիմութեան։ — Եւ արդ իրբեւ Եկեր Տէր մեր և արր, որ յաւելան զԻ՞ արար դայն. զի ահա զուարթունքն Հոգեղէնքն որ սպասաւորէին, չեն կարողաւ կերակրոց։ Ամենայն որ եկն յաշինչ ի մարմնոյն պէտա, որ քաղցաւն զանն մարդկութեան, յայնչ դարձոց դայն աստուածութիւնն։ Որք զմեզ Հրաւիրեցին, մեաւք զԳս. Հրաւիրեցին, և տեսցեն զնա,

և այսուհետք տեսցնե՞լ զնա, սաղմոսիւք և արշնութեամբբ... :

ՄԼԷ— Էջ 112— Պատմութիւն արդւոյ յազատարիմ հռոմոց. որում ամուսն էր Ներսէսի. որ մատարդեաց ընդ համատարած ծովմ զկնի մզմատրացն յեգիպտոս. կրամուսնեցաւ ի վտմս բազմակեցաց Ս. Հաւրմ Ամտոնի: Յերկուշաբթի կարդայ.— *Ի պատմել զխարս բարեկաշտիցն Երկիւղ է...*

ՄԼԷ— Էջ 118— Վկայաբանութիւն մզմագեցաց վկային Քի. Մերկիւտիոսի որ վկայեաց յամսեանն նոյեմբեր իջ.— *Ի ժամանակս Թաղաւորութեանն Դեկտի, ի Հոռոմ բաղաբ...*

ՄԼԷ— Էջ 123— Զորեհշաբաթի ար: Վկայաբանութիւն Ս. Նսիւհեայ կուսի, և որոց ընդ մեզ վկայիցն, մզմագեցեաց մարտիրոսն, ի Քաղկեդոն քաղաքի, սեպտեմբեր ժջ.— *Ի քաղաքն Քաղկեդոնացւոց եկեալ Պրիսկոսն, ի ժամանակս ամարաբիտ Թաղաւորին Դիոկղիտիանոսի...*

ՄԷ— Էջ 130— Ի Հինգշաբթի ար: Ի մնացեալ նառէն Նիկողայոսի Ջմրոնացոյ սմանչեկացործ Ս. Հայրապետին.— *Իսկ զկնի սուղ ինչ ժամանակի, երանելին Նիկողայոս, յասն սուրբ Սիրնի քարինս մեծամեծս զտեալ յատալ ժամանակաւ, ի պէտս կամարի տաճարին ի լերին անդ, տաշել զնոսս հրամայեաց...*

Էջ 138— Ի մրմացեալ սմանչեկեաց ճառիս Ս. հայրապետի Նիկողայոսի, յուրբարի ար կարդայ.— *Այր մի Աբրիզոս առնուն, որ ընակեալ էր ի ծովկորն Միւսիոյ քաղաքին...*

ՄԷԼ— Էջ 141— Վկայաբանութիւն Լաբկոսի Արեւրստեա նպիսկապետի, և կիրդի սակաւագի, և որք ընդ մասա.— *Ի ժամանակին յորում Թաղաւորեաց անաւրէնն Յովնանոս...*

ՄԷԲ— Էջ 145— Շաբաթ. օր մաւականեաց Ս. հաշիմ կաթողիկէ եկեղեցոյ որ կատարի յեմ. ի Ս. Տեղիսն Քի. Կիրդի եմ. ի հայրապետի.— *Յաղազս սուրբ և կաթողիկէ Լեկեղեցոյ մարթ և պաշտած էր բաղում ինչ ասել...*

Էջ 146— Նրամնելոյն Նսեբեա եպս. ի կեսարու, յեկեղեցական Պատմութեանն, ի տասներորդոյ Դպրութեանն.— *Ով քահանայ է Այ. որ զկեցեալ էք զհանդերձ փրբ-*

կութեան և զպատակն Երկնաւոր փառացն, և զամբոսն Այ. և զպատմութեանն քահանայութեանն և զհոգիին սուրբ: Եւ զու ով զովնաս նոր տաճարի սրբոյ Այ. որ պատուեալ է ի մատուութեամբ որ յԱյ. որ արդեամբք և առաւելալ զործովք և առաքելի ընտրութեամբք սքանչելի եւ, զի ինքն Ամ. որ ունի զամ. զտիեղեթս, առաւել պատուոք պսակեաց զքեզ... — Հմմտ. Տպ. Վնեմարիկ, 1877, էջ 723: Տես, Սիրն, 1964, էջ 294:

ՄԼՆՈՅ— Էջ 148 առաջին սիւնակին կէսը միայն զրուած է և մնացեալ մէկուկէս սիւնակը զատարկ ձգուած: Գրուածքին վերջին չիղի տողերը կը գտնուին յաջորդ էջին առաջին սիւնակին սկիզբը:

Էջ 149— Նրամնելոյն Նսիւհեայ եպիսկոպոսի, ի Սաղմոսաց Մեկնութեանն.— *Երանի՜ զոր ընտրեցեր և ընդալար և բնակեցնել ի զաւիթս քո. լցցուք մեք ի բարութեանն տան քո...*

Էջ 151— Ս. Սահակ Հայոց կաթողիկոսի, յի որպէս հաստատեցաւ կարգ եկեղեցոյ և որոշումն վանաց.— *Հաւատք եկեղեցականք զարթոյցանեն զփոտս երկիւր զամաց Քի. ի զիտութիւն ճամբարտութեան պատուիրանացն Աստուծոյ...*

ՄԷԳ— Էջ 153— Ի մեծի կիրակի հաշվեբացին. Դարի փիլիսոփայի մերգինացոյ մերքողեան ի Ս. հաշմ Աստուածընդալ.— *Բարձրացուցէք զՏէր Ամ. մեր...*

ՄԷԴ— Էջ 159— Նրամնելոյն Նսիսկապետի կիպրացոյ տացեալ, Գովնատ Ս. հաշիմ.— *Խաշիս Քի. տաւնեցուք և յորում Լեկեղեցեաց պայծառանա...*

Էջ 164— Նորին Նսիսկապետ կիպրացոյ Նսիսկապետի ասացեալ ի տուն կեանքեր հաշվեբացին.— *Շարեկեցուք իրեւ. զնոսս պարան այսարս սրբիւրք սրեղուս մեր...*

ՄԷԵ— Էջ 167— Նրամնելոյն Նսիսկապետի եմի. Հայրապետի, ի հաշմ Ս. և Աստուածընդալ.— *Պարծաւք սրբութեան կաթողիկէ Լեկեղեցոյ...*

Էջ 169— Նրամնելոյն Ս. Ոսկեբերամին կոստանդնուպոլսի Նսիսկապետապետի, ի խաշմ փրկչական.— *Մի՜ այսուհետեւ ոք առաւ ճամբարեցի զպարկեւտ Նշան փրկութեան մերոյ...*

Էջ 171— Տեսուն Ջափարիաի Հայոց կաթողիկոսի յաստուածընդալ Ս. խաշմ.—

Այսուր ուրախացաւ երկինք և ցնծացաւ երկիր...:

ԴԽԶ— Հի 1775— Զորորդ տաւրմ: Երանելոյն Զեմորդ Սպիկապոսի, Զառա-
նեմորդ չորորդ տաղմոսէն— Արդ եկ լուր
դու և երդ մի հոգեւոր Երդոց ի հոգեւոր-
բառն Երդոց...:

Հի 1774— Վերլուծութիւն Կաթողիկէ
Եկեղեցոյ, և որ ի մտա յաւրինեալ կարգ?
— Երանելի Պատրիարք Գրէ առ Սրբայե-
ցոցն աշտակաւ աւելոյ...: — Զմտ. Շողա-
կաթ, Վաղարշապատ, 1913, Հի 131, ուր
վերնադրութեան է յանուն Յունական Մայրա-
դոմեցոյ: Տաղարեւոյն կարդ մը սխա-
ղէրը և թերթները կրեան սրբադրուի
Անուարդի միջոցաւ...:

Հի 1825— Ս. Զաւրմ մերոյ Գրիգորի
Նարեկացոյ Դրուատ զովստի ասացեալ ի
Ս. Եկեղեցի— Դասանեմք ի հաստ ուղիղ
և ախտորոշակ...:

ԴԽԷ— Հի 1855— Հիմնորդ տաւրմ,
Տնտն Զաւրիա շայոց Կարողիկոսի, ի Ս.
Եկեղեցի— Այսուր սրբոյ կուսիս հարա-
նացեալ ա. եկեղեցոյս կոչեալ յորջորջի ա-
նուն կաթողիկէ և սրեռն և զշտոյ...:

ԴԽԸ— Հի 191— Վեցերորդ տաւրմ:
Երանելոյն Թեաղորոսի— ճգմաւոր միայնա-
կեցի և վարդապետի մերթաքան ի Ս. Խաչմ
աստուածըմովալ և ի տնաւորմութիւն Տճ.
մերոյ և փրկչին Յի. Թի.— Զահաւոր և
դանքեցի խորհուրդ անհատութեան ար-
փաւհաստ աստուածային սուր Նշանիս...:
— Տպ. Վեներիկ, 1833:

Հի 197— Երանելոյն Յ. Ոսկեբերամի
ի Ս. Խաչմ, ի ժողովոց գրոց— Բազում
անկամ խնդրեցի յիս յիւրեան թէ ընդէ՞ր
արդեաւս հարքն մեր դադարթաւանաց
բոլորմարք, որ ի քաղաքս են, դանց առնելով
սրբութիւն քան զքաղաքս մեր աշտար աստ
մոլորիկ արեւնաբերեցի...:

ԴԽԹ— Հի 199— Երանելոյն տաւրմ:
Երանելոյն Կիրդի Սպիկապոսի ի Ս. Խաչմ
Աստուածըմովալ— Յորմամ ի դանազան
թատերս մոլորութեանց և ի փողոցս քա-
ղաքացի...:

Հի 201— Գրիգորի Աստուածաբանի
Ներքաղեմ ի Ս. Խաչմ Աստուածըմովալ—
Երկինք պատմեն դիւրս Աստուծոյ...:

ԴԽԺ— Հի 206— Ուրբորդ տաւրմ:

Երանելոյն Միստիկ շայոց Սպիկապոսի
մեծի Կողմանց և Քաւթիփամիս մեռան-
գին. ի Ս. Խաչմ— Աստուածային Նշանն
երկնաւոր արքային մերոյ մարդացելոյ, որ
յերկինն ծագելոց է...:

ԴԽՊ— Հի 212— Սրկուշաքի Գեորգա
պանացն: Պատմ. Ս. Մամեստ ծնրնգեան և
սնրնգեան և վկայութիւն մարին— ի ժա-
մանակ հալածանացն Վաղերիանոսի կա-
սեր...: Երանելոյն Զոռ պատմութեան
սրբոյ վկայիս Մամեստ, մամեստը ինչ բոռ
հնոց արքանակաց և բովանդակն բոռ նոր
թարգմանութեան սրբադան կաթողիկոսին
շայոց մեծաց՝ Տն. Գրիգորիս վկայաւ-
բի, դու և պատկալեց սրբոյս արագչ
Քրիստոս...:

ԴԽԸ— Հի 218— Դարձալ վկայութիւն
Ս. Թիլիքիստմանի և Դարգիանայի բազաւորի
և կնոջ մարա և ղստեր մարա Թէստոսիա, որ
վկայեցին ի Լուիս Բազալի— ի ժամա-
նակ հալածանացն յորմամ աստանա դուար-
ճացեալ ջրքերէ հրամանաւ իւրոց պաշտ-
նէիցն...:

ԴԽԳ— Հի 220— Երեմիայարի: Վարժ
և վկայարանութիւն Ս. Կուսին և մեծ վկա-
յին Երանելոյն Փեպրանեա, և որք ընդ մեռ
կնոցաղալարեցան ի կեանս. յամիս իծ—
նի, եղև ի ժամանակ աստուր Գրիգորիստ-
նոսի կայսեր, Անթիմոս ոմն եպարքոս անկ-
եալ զնէր ի հեանդութիւն մարմնոյ...:

Հի 228— Եւ զմացեալ ժառիո ի շա-
լեմիայարի կարդալ— Իրեւն Խոսեւ տիկինն
Բրոնիա յայնպէս պատու պատու կուտրեալ
զմարմին փերրեան...:

ԴԽԴ— Հի 243— Վկայարանութիւն
Ս. Մարիամնի Կուսի, որ մահատակեցաւ
վասն ամուսնմ Թի.: Գերբոնեա կուսին և
Մարիամնի ի միւսմ աւուր Է. ապա զմաց-
եալմ ի Գերբոնեա մառն և գայս ի չորեք-
շաքի կարդալ— Սուրբ Մարիանէ Հի
դուստր մեծասան և հայրն Հի քահանա
կոռցն...:

ԴԽԵ— Հի 248— Հիմնարարի: Վկայա-
բանութիւն Ս. Ամբիմանի, Նիկամիդացոց
Բաղաթիմ Սպիկապոսի, որ վկայեց յամս
Լաւսիսիանոսի. տպտեմբեր Գ.— Սրբոյ
Եկեղեցոյն Այ. մար քաղաքին Նիկամիդաց-
ոց...:

Հի 255— Զմացեալմ ուրբարի կալ-

դայ։— Դարձեալ ասէ ցնա Մարտիմանոս, հասանաց իմն արքանեան։...

ՄԻԶ— ՀԲ 246— Եարար ար։ Վկայարանութիւն Ս. Գեորգա Ջաւրայվարիւն։— Տեառն մերոյ և փրկչին Յի. Քրի. աստուածութեանն ոչ սկիզբն տուեց և ոչ վախճան ժամանակաց։... Էս Պատկերաւն ծառայ Ս. Գեորգեան՝ դէստ զնացի իմում ծառան, և ամենայն հաստատութեամբ ստուգի։ Կարգեցի դիշատակարանն վկայութեան նորա ի փառս ամենասուրբ երբոր գոթեանն այժմ և միշտ և յաւիտ։

ՄԻԶ— ՀԲ 247— Ինչ գիշեր կայ գայս էլ կարդա։ Վկայութիւն Ս. Գեորգա Աւկանցի. և Ս. Խոսրովա, որ ի Դարբաղեմ տնոմէն, որք ճախտակեցամ յայնարնիս Հայոց, յի ձեռաց ամօրէն իշխամին Իսմայելացաց, որում Բաւխայն կոչէին։— Ի ծածանակին յայնմիկ մինչդեռ բունցեալ էր իշխանն Խամայկացոյ ի վերայ աշխարհիս Հայոց։... Իսկ այս քաջ հաստատեցա Դեղորդ և Խոսրով և իկայ յարդարանէն ընդ այլ կաշանաւորն, մինչդեռ իւրաքանչիւր վաղապարտ անկող էր ընդ մէջ իւրեանց, և վաճառն ի վերայ թիկանց եղեալ, ամբարձին դուռն իւրեանց և տեսին, զի զկանայս իւրեանց և զմանկունս անկին ընդ աշխարհական զերեսն։... — Հմտ. Թ. Արծրունի, 1009. Պատկերութիւն, ՀԲ 140։

ՄԻԶ— ՀԲ 250— Կիրտակի տամ է Եմենամուղով և սքանչելի երեսմամ փրկակամ Ս. Խաչիմ Քրիստոսի ի լեւոմն վարաւայալ։— Փրկական և կենդանարար խաչին Քրի. որ երեւցաւ յաշխարհս Հայոց ի խառն վարդապետութիւնն և յայտնէ։ Կին կղաղղաւ կայսերն Հոռոմ, որում անուն էր Պատրսնիկէա։...

ՀԲ 252— Բազազս երեսմամ Ս. Խաչին ի լեւոմն վարաւայալ։— Ընդ ժամանակն հայրապետութեանն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի, և Վարդա Ռչտունոյ պատրիկ։...

ՄԻԶ— ՀԲ 254— Պատմութիւն սրբոյ Ռչամին նոմէի, վրաց տուն ամալմորդի։— Հար Անարունի վանանդադ, թոռն Զեւոնդ իրիցի. Բիւանից զեղջէ, բաղում աշխատութեամբ և խուրի քնեալ... զամ[պ]րոպային պատկերն Արամադդա... որպէս թէ աշտիսեալ է ի [Բ]ջէ անտառ[ն] ձոցա

և փաղոցամ զէն։... — Տես Եփես. Զհասարաց. ՀԲ 9-11։

ՀԲ 255— Սրբոյն Ողորդաւոր տաղեալ։— Իսկ Ափոյն Եղիսիպոսոյ գրանն արքունի, և Սպարէս վանական։... — Տես Եփես. Զհասարաց. ՀԲ 11-16։

ՀԲ 258— Իսմ գովեստի ասպնայ ի Սր. Խաչիւ։— Բաղում ժամաժրք և բաղում երեսիկ արիւնեալաք։...

ՄԿ— ՀԲ 259— Երկուշարքի. վկայարանութիւն Դարի որ ի Դվին կատարեցա ի փառս Այ։— Աստուծաւ սկիզբն արացոյց պատմութեան կարճատաւ րաւնի. համատառի յարդարել զեւանտակութիւն երջանկին Դաւթի. նախ դայն թէ տառի էր։... — Հմտ. Սոփեր, 18. ՀԲ 85։

ՄԿ— ՀԲ 261— Երկուշարքի. փորձութիւն վկայարանութիւն Ս. Եստուրէի և կնոջ Որոս և արգոց ճոցին և Բ կուտմացն, ի սեղտնմբի ի Ժ. Բամին Երկրորդի Մարկիանոսի կայսեր, եղև նորա պարաւոր մի ճշտաւոր։...

ՄԿ— ՀԲ 268— Զարեշարքի որ կարդա զմնացեալ Գ. Է. Վկայարանութիւն սրբոյ կուտին Երմանիկայ և Նեփտոնեա կուտին։— Սուրբս այս Երմանիկոս, զորս սկիզբն արարաւ պատմել զմարտիրոսական գիտատարութիւն նորա։...

ՀԲ 269— Պոտմ. Ս. Նեփտադինեա փիլիսոփայի կուտի և սուրբ վկային Քրիստոսի։— Յատուր բունուր արքային Մարտինի։...

ՄԿ— ՀԲ 269— Զինդարարի որ։ Վկայութիւն ս. Սահակա և Համազասպա Ուխարարացն ճամն Արժրունեաց։— Այս մեծատունն իշխանաւ և փառաւոր, Համադասպ և Սահակ Լին մեծ ապղէն Արծրունեաց։...

ՄԿ— ՀԲ 269— Ուրարի որ կարդա։ Կրտսէ արտատաղ առ միամնունս, կրմնելոյն և հոգեշահ վարդապետին Ամօնիայի, յաջօրից Նարեկեցոյ։— Զրանն զոր պատուիրեցեր և ասացեր իմն զգլման և արտատաղ խրատ զրեալ։...

ՄԿ— ՀԲ 270— Եարար ար։ Գովեստ քան Ուրբողական Եմանիկիս՝ տաղեալ վարդան վարդապետի ի Ս. աստուալմ Դի. Բակոբոս և եղբայր Եորին Յոհաննէ և

յայլ առաջնական երկուտասանն և եւրամասուններէլու առաջնայն և յամենայն աւարքս որք սիրեցին զՏէր յամ. յամենն իւրեանց.— Հրապարակարարն և վերապաշտու է խորհուրդ և պատիւ, աւարքս, ուր կարգը... :

ՄԿԶ— Էջ 311— Կիրակի օր կարդայ: Իշ. ի Փակասու և Սրամոսի հետեւողի առաջնայն է: Սրամոսիմ այստաւ Բշ. քի, զինկասուն կարգա իւր տեղմ.— Սքանչելի էր յայնմ ժամանակ իրենիտ երանելի քան առնուն իւրում, աշակերտեալ Պաղկեարսոսի, որ էր աշակերտեալ Յոհաննես Աւետարանչին... :

ՄԿԷ— Էջ 314— Երկուշաբթի: Վկաարանութիւն Ս. փակասու Նպիւնպասի, որ յարչարեալ վասն ամուսն 80. մերս մեծաւ փայտիքեամբ ի քաղաքն Սիմուղ.— Արդ քաղաքի բազում անդամ յանդիւնէր զարքստենն փրկին մերոյ Յի. Բի. ... :

ՄԿԸ— Էջ 320— Պատմ. վարացն Փակասու Նպսի ծնընդեան և սնընդեան և սքանչելեաց և մաւարկութեամ.— Ընդ ժամանակս բարեկարգութեան՝ յոթաներորդի չիղղերորդի Հաստույն Հաստատութեան... :

ՄԿԹ— Էջ 323— Երեքշաբթի: Վկաարանութիւն Ս. Կուսիմ Թեկզի, աշակերտ առաջնայն Պաղկեարսի, և վաւառա՝ չորեքշաբթի կարդա.— Իւրեւ եւեւ իւրաք Պաղկեարս ի յիշմանի քաղաք յետ Հաւանանայ իւրոց... :

ՄԼ— Էջ 331— Չորեքշաբթի օր կարդա զմտացեալ կուսամացս: Վկայարանութիւն Ս. Կուսամացն վարվառեան և Յուլիանեան, որ վկայեցին յամս Մաքսիմիանոսի քաղաքի, չարեգակն քաղաք կոչեցեալ, որ է իլուպալիս.— Ընդ ժամանակս ընդ աշոտիկ թապաւորեաց անաւրէն Մաքսիմիանոս... :

ՄԼԱ— Էջ 338— Հիմզաբարի: Վկաարանութիւն Ս. Պատալիւսիմի և Նրմազեա ֆախսմայի և Նրմակրատեա ծերայ.— Առաջ թապաւորութեանն Մաքսիմիանոսի ամբարիտի... :

ՄԼԲ— Էջ 342— Ուրբաթի օր կարդա, Շարտի աւարն է, պապ յաւելի է, մէկ զիշերն չի կարդացուիլ, վստայն ի յայտ տեղ դրաք, որ կարդան ի տեղ կուսմայ: Վկայարանութիւն Սրբոյն Ղուկիանոսի քաղաքի Սիմուղ, որ վկայեաց ի

Նիկովիդացոց քաղաքն, եսկոմբեր ամսայ. որ օր ժն.— Ընդ ժամանակս ընդ աշոտիկ թապաւորեաց ամբարիտն Յուլիանոս... :

ՄԼԳ— Էջ 348— Շաբաթ ար: Վկաարանութիւն Ս. Կալիստրաստի և որոց ընդ մնայ քաղաքն և ինն վկայեցին. ի սեպտեմբեր իւր.— Ի ժամանակս թապաւորութեանն Դիոկղեսիանոսի ամբարիտի... :

Էջ 357— Զմայեցեալ ճառիս ի կիրակի կարդա.— Պատալիւսիմ և Նր Դեմետրիանոս և ասէ... :

ՄԼԴ— Էջ 364— Նրկուշաբթի: Ծաղագս Բրիգորիսի վախճանին և Դիւտ Նշխարաց.— Այլ վասն Դրիգորիսի Աղուանեց կաթողիկոսի որդոյ Վրթանան, կարաւոր Ոսկանան, որ կաթողիկոս էր կողմանց Վրաց և Աղուանեաց... :

Էջ 365— Դիւտ Նշխարաց Ս. Դրիգորիսի Աղուանից կաթողիկոսի, որ վկայեաց ի Մաղբալիս ի ճնաց Սանատմայ.— Յոյժ ցանկալի տեւանս ունէր բարեպաշտն Վաշական արքայն Աղուանեց առ ի Դիւտ Նշխարաց սրբոյն Դրիգորիսի... — Լմմտ. Մ. Կալիստրաստայի, Ա. ի, իս:

ՄԼԵ— Էջ 367— Երեքշաբթի Յորա ճգմաւորի հաւատացուցեմն զմեծագոյն Արցախս քաղաքն Պարգիլան.— Յոր ունայր ճշնաւոր և յոյժ ստաքինի վարիւք կեցեալ յաշխարհի, ունէր և տառքեալան չնոր, որ բաղմաշան աշխատութեամբն իւրով, Հաստուլ և սերոյն Բի. զմեծագոյն Արմախա աշխարհի, Պարգիլան կոչեցեալ, դարձուցաւ ի մուր ճանապարհչին, և ի դիւտնէր զնախ պաշտանանք փոխարկեալ առնէր ծանաթա Բի. աստուածութեանն և անճառ խորհրդոյ երբորութեանն պաշտանաւար... — Լմմտ. նոյն, իր:

ՄԼԶ— Էջ 368— Ի մայն խորհուրդ՝ տեսիլ մի, և եռնկորիկ պառնկորիկ Վաղեմայ արքայի, որ էր կարգեալ կողմնապետ, պատմէ արքայի.— Այլն այն եռնկորիկ առնուն, որոյ ի Զրի յայտնեացն սուրբն Զաքարիա և Պատալիւսիմ... — Լմմտ. նոյն, իր:

ՄԼԷ— Էջ 371— Երեքշաբթի: Դարձ Ե. Առաքելոյն Ամամիա Դամասկայայ և վկայութիւն մարիմ.— Յետ Համառոտացոյն Տն. մերոյ Յի. Բի. յերկինս... : Եւ Բար-

սարայ գրեցի Վիշառակարանս զայս և եղի ի պատուական նշխարս նորա...

ՄՀԸ— էջ 376— Զարեհաբքի: Զմնացեալն ի յերկուշաբթի մտներէն այսօր կարդա որ չմտա ի տեղ: Քրիստոսասիրի վարագալ՝ Գաբեղիմից տեսան աղաչեալ զՅովսիս մշմարտութեան և երկիւլած ի տեսանէլ գտաւգոյլ գլատամբիւն երամեկեացն թաքելոյ, և Գիտի, և թալմատու, և վարսի մգնաւարաց Քի. ի մայն օր— Ընդալ զժող հարկեցուցանող խնդիրս մասնաւորաբար խնդութեամբ ի Քս. և երկուղիւ... — Տես ՅԷջո. ԶԷո. էջ 3:

էջ 379 ա— Ս. Թաքելոյ բամ խրատու յարծամ առաջնորդ կացոյց իւրոյ Ուխտիմ զԹուման— Որդեակ իմ Թովմաս, կոչեաց զգեղ Հոգին Սուրբ յառաջորդութիւն եղբարց, երկայնամիտ լեր և ողորմած...:

ՄՀԹ— էջ 382— Հիմզաբքի: Պատմութիւն յաղագս կեանաց Դիմնէսեանի Եպիսկոպոսի, որ էր որդի Սակրատոս գլխաւորիմ Աթեմացոց քաղաքիմ: Հակոբեմբերի Գ.— Պատմաց յաղագրս անձին իւրոյ երանելին Դիմնէսիոս և ասէ...: Այս պատմութիւն ս. Դիմնէսիոսի ի ս. քաղաքն Եմ. թարգմանեալ էր յունականին: Իսկ ի մերս թարգմանեաց Յովանէս բժիշկ, յերեքհարիւր ջառն և ութ [= 879] թուականութեան Հայոց...:

ՄՁ— էջ 386— Վկայաբանութիւն Ս. Առաքելոյն Տիմոթէոսի, աշակերտիմ Պաղատի Առաքելոյն— Սուրբ առաքեալն Տիմոթէոս էր ի քաղաքէն Լիւսարացոց, որդի հարց Հեթանոսի և մար հրէի...:

էջ 387— Վարք և սեմնչեւագործութիւն և եամգիստ Ս. Առաքելոյն Տիմոթի, աշակերտիմ Պաղատի, զոր ձեռնադրեաց Եպիսկոպոս Փոլսիմայ քաղաքիմ ի Կրիստոկոսոյ— Զենոֆոն զոր յիշէ Պաղոս ի թուղթոս իւր, զորեաց զպատմութիւն վարուց Ս. Առաքելոյն Տիմոթի, որ էր յեթանոսնից անտի...:

ՄՁԱ— էջ 389— Ուրբաքի ար: Աւետարանացս շարաք օրէն է, աղայ այստար կարդայ, որ շարաքի օր զՏարագոսեանցն կարդէ: Վկայաբանութիւն Մաթեոսի Առաքելոյն և Աւետարանչի— Մինչդեռ առաքեալն Քի. Մաթէոս Աւետարանին ի լերինն էր բոկ և միով պատմուեալս...:

էջ 392— Վկայաբանութիւն Ս. Առա-

քելոյն Մարկոսի Աւետարանչի— Առաքեալն Քի. Մարկոս զնաց ի դաւառն Եգիպտոսի, ի Լիբիա, ի Մարմարիկա, յմենիառն և ի Պենտապոլիս...:

էջ 393ա— Հանգիստ Ս. Առաքելոյն՝ Հուկատու Աւետարանչի, ի հակոբեմբերի ամսոյ որ ար ծԼ— Քրիստոսի առաքեալն Հուկաս՝ անտիրացի էր, աշակերտ Գաղիանոսի խաթաբէլի...:

ՄՁԲ— էջ 393բ— Շարաք ատուր: Վկայաբանութիւն սրբոց վկայիցն Քի., Տարագոսի, Պաղատի, և Անդրանիկոսի, որք կատարեցան ի մայրաքաղաքիմ Կիլիկեցոց յԱմարգարա, յամսեանն հակոբեմբերի ժր.— Ընդ մամանկս թաղաւորութեանն Դիոկղիտիանոսի և ի դատաւորութեանն Փղաբիոսի...:

էջ 397— Ի Մամոնեստիա քաղաք Կիլիկեցոց— Եւ երեալ ի Տարսոն քաղաքէն ի Մամոնեստիա քաղաք...:

էջ 400բ— Երբորդ քննութիւն յԱմարգարա ի փառաբանեալ մայրաքաղաքիմ— Փղաբիոս, Գալիոն, Նոմեթիոս, և Մաքսիմոս, երեալ ի Մամոնեստիա եկին յԱմարգարա...:

էջ 401բ— Զմնացեալ մտիւ վաղիմ կարդայ— Տարաղոս ասէ. քաղում անգամ յուր յիշէ թէ արա զոր կամիս...:

էջ 408ա— Երեցն ի միտսն իմ քննութիւն— Անտուրն Մաքսիմոս՝ կոչեցեալ զՏերեւեհանոս իշխանն Կիլիկեցոց և պատուասիրեալ զնա հրամայեաց...:

էջ 408ա— Թուղթ ատ իմնետամ եղբարեմ գլխաւորացմառն որ յիշումիմ— Պանիկիս, և Մարկիան, և Լիւթիա...: Թարգմանեցաւ ճառ սրբոց վկայիցս, ի թուականս վեց հարիւր և վեցն [= 1167] ի ձեռն Ներսիսի Հայոց կաթողիկոսի, յարմարութեանն բանի և զրութեամբ բառի: Իսկ ի յունականին ի ձեռն ջաւանայի Կոստանդան ի մերս փոխադրելով, որոց ողորմեացի Քս. ան. ամէն:

ՄՁԳ— էջ 409— Երկուշաբթի: Վկայաբանութիւն Ս. Հովնկիմոսի հաքիրպսիտի, որ հաւատաց ի խաչելութեանն Քի.— Երաննիկ այդ այս Հունկիմոսն էր յաւուրս Տն. մերոյ Յի. Քի. զինուորեալ հարիւրապետ...:

ՄՁԴ— էջ 412— Երեքշաբթի: Վկայա-

բաժնույթիւն Ս. Թեոդորիտոսի Գեմ.ի, ի հոկտեմբեր ամսոյ որ օր ժն.— Առաջինի և աստուածասէր յաժարութիւն երանելոյն Թեոդորիտոսի քահանայի...:

ՄԶԵ.— էջ 418— Չորեքշաբթի օր: Ջերկեան ատար սրբոց մնացեալ գտնու կարդա: Վկայաբաժնույթիւն Ս. Նուստիսի, Մարիմոս կոչեցեալ, և Ռամելի և Ջեմնի և Մակարա, որք եղևն յամս Մարկիմոսի ամբարիշտ քաղաորի, յամսնմն սեպտեմբերի ժն.— ի ժամանակին յայնմի թաղաւորելով Տրախանոսի...: Թարգմանեցաւ պատմութիւն սրբոց վկայիցս ի յունականէն ի մեր՝ ի մայրաքաղաքիս Մեղետոնոյ, ի Թուականիս Հայոց ՇՈՒԱ [— 1092], ընդ որս Քս. տացէ վարձո բարեաց աշխատողացս ի սմա:

ՄԶԶ.— էջ 424— Հինգշաբթի: Վկայաբաժնույթիւն սրբոց հարիւրեանց և որոց ընդ հոսա վկայիցն ի կազմանս Հնդկաց աշխարհիմ, ի գաւառիմ Ունիւտացոց որ է Սարա, ի քաղաքիմ որ կոչի Նեմգրմ.— Յամին Հինդ չարիւրերորդի, ի ժամանակս քրիստոսասէր թաղաւորին Յուստիանոսի, որ թաղաւորեաց յաշխարհին Հոռոմոց յերկրորդումն ղեքտիոնին, իսկ ըստ անտիոքացոց թուոյն յուժարիւրերորդի երեսներորդի Հինդերորդ ամին, յամսանն Հիպերբերիտոս, յակսիւպորտութեանն Նմի. Յունանու, յինտիոք Նեպիանու, յԱղեքսանդր՝ Տիմոթէոսի: Յայնմ ժամանակի թաղաւորեաց յեթոպիա թաղաւոր ելեղբաւոր յԱղսոմի քաղաքին եթէոպացոց...:

ՄԶԷ.— էջ 433— Ուրբաթի ատուր: Ս. Նփրեմի ասացեալ վասն Ոգոբնութեան և Ագատսիւրնութեան.— Մի ոք տղաական բարուր և անընտրող մտաւ ժպրհեցի ի սպասաւորութիւն բանին Այ. ...:

ՄԶԸ.— էջ 438— Շաբաթ ատուր: Վկայաբաժնույթիւն մեծ և փառաւորեալ վկայիմ Բի. Դեմետրիոսի, հոկտեմբեր իԶ.— Արդ ի ժամանակին յորում էր չարաղեւ և աստուածամարտն Մաքսիմիանոս ի քաղաքին Թեսաղոնիկեցոց...:

էջ 440— Պատմ. սմանչելեացն որ եղեմ ի ձեռն Ս. վկայիմ Դեմետրիոսի, և թէ որպէս եղև խնդիր Ոշխարաց մորս յետ քաղում ժամանակաց, յաւարս Յուստիանոսի և Մոսիկոսի քաղաւորացն յունաց.—

եկեսցուց արդ, ով սերելիք, եթէ կամեցիք զրադմաւն զանց արարեալ պատմեցուց զսքանչելիսն...:

էջ 441— Յազգս Մարիմոսի եպարքոսի քէ որպէս ըծչեցեալ յայտնեալ անգամայնութեանն, ի ձեռն սմանչելի վկայիմ Դեմետրիոսի.— Պատմեցից և այլ սքանչելիս որ եղև ի ձեռն ս. վկային Դեմետրիոսի...:

էջ 445— Թէ որպէս փրկեցաւ քաղաքս Թեսաղոնիկեցոց ի պաշարման քաղաքասացն, և ի վտանգէ սովոյն, ի ձեռն սմանչելեացն վկայիմ Բի. Դեմետրիոսի.— Պատմեցից և այլ սքանչելիս զոր արար Ած. ի ձեռն ճպնդողեաց վկային Դեմետրիոսի...:

ՄԶԹ.— էջ 448— Կիրակի, Մարտիի ժ. Գիւտ հաշիմ յմ.— ի վարդապետութեմ Թադէոսի առաքելոյն, վասն տաղի գիւտի հաշիմ, ի ձեռն քաղաւորն Պատրոնիկէ.— Եւ արդ պատմեցից ձեզ վասն ս. Խաչին, որ ի ձեռն Հաւատացելոց որ իբրեւ ղձեղդ էին... — Հմմտ. Անկ. Գիրք Առաքելականք, 1904, էջ 453:

էջ 451— Տեպի Կոստանդիանոսի արքայի.— Յամի յեւթն և տասներորդի թաղաւորութեանն Կոստանդիանոսի թաղաւորի մեծի...:

էջ 451— Գիւտ Ս. Խաչիմ ի ձեռն Հեղինայ տիկնոցն.— Եւ եղև ի ժամանակին յայնմի թաղաւորել Կոստանդիանոսի մեծի...:

էջ 455— Գիւտ Բեւեռաց ս. Խաչիմ.— Երանելոյն Հեղինեա լցեալ Հաւատովն որ առ Ած. ...:

ՄԶԶ.— էջ 456— Երկուշաբթի: Վարք և ճգնութիւն և կատարումն սրբոյն Անաստասայ և որոց ընդ մեա սուրբ իցնն, և Թեոդորիտոս և որոցն մարիմ, և այլ սրբոցն որ ի Քս. ի մայն օր.— ի թաղաւորութեանն Դիոկիտիանոսի երեսեալ սրբոյն Անաստասի...:

ՄԶԱ.— էջ 463— Երեքշաբթի: Վկայաբաժնույթիւն սրբոցն որք կատարեցան ի Սամսոսացոց քաղաքիմ, Հեպերիքի, Փիլոթէ, Յակոբոսի, Պարեգորի, Արիքա, Դումնոսի և Յուլիանոսի, հոկտեմբեր ին.— Մաքսիմիանոս թաղաւոր, յերկրորդում ամի թա-

լաւորութեանն իւրոյ, Հրամայեաց զոհս մատուցանել կողմն...:

ՄՂԲ— էջ 472— Զօրեֆշաբքի կարգազմացեալն երկուշաբքի մտնէն: Վկայաբանութիւն սրբաց Վարդապետացն. հոկտեմբերի իծ— Եւ հզեւ յաւուրս Մաքսիմիանոսի փեսայի Դիոկղիտիանոսի...:

ՄՂԳ— էջ 478— Հիմզշաբքի: Վկայաբանութիւն սուրբ և փառաւորեալ վկային Քի. Սեւերիանոսի, որ վկայեաց ի Սեբաստիա քաղաքի— Յետ մրցանաց և վկայական նահատակութեանց սրբոց քառասնիցն...:

ՄՂԴ— էջ 483— Ուրբաբքի օր կարգա: Վկայաբանութիւն սրբոցն որք կատարեցան ի Նիկիոյիցաւոց քաղաքին, մեծին Բաբել և որոց ընդ մեա, ուրբանու չորս տաշկերտաց իւրաց. սեպտեմբերի Դ— Մաքսիմիանոս Թաղաւոր մտեալ ի քաղաքն Նիկիոյից զոհեաց Ապոկոնի...:

ՄՂԵ— էջ 487— Ծաքաք: Վկայաբանութիւն ս. Բարդաւմու Անտիոքացու. մայեմբերի իԲ— Եւ հզեւ ընդ ժամանակն ընդ աշխոսիկ Թաղաւորել Հոռովմանցաւոց Նոմերիանոսի ամբարշտի...:

ՄՂԶ— էջ 491— Կիրակի աւուր, գմացեալ մտեալոյ կարգա: Վկայաբանութիւն ս. Քրիստիմեա կոստին, ի փետրուար ամսոյ իԼ— Ընդ ժամանակն Թաղաւորութեանն Տրալիանոսի էր այր ոմն առնուն Ուրբանոս, և անուն կնոջ նորա Նիկիորուս...:

ՄՂԷ— էջ 498— Երկուշաբքի: Վկայաբանութիւն սրբոյն Ստեփանոսի Հռոմեա կայսրացեալին և որք ընդ մեա վկայեցին, ի հոկտեմբեր ամսոյ իԹ— Ի ժամանակին յայնմիկ առեալ զԵրիստոսիւն Հոռմայեցոց Վաղերիանոս Հանդերձ Գաղղիանոսիւ որդով իւրով...:

ՄՂԸ— էջ 506— Երեֆշաբքի: Նաեաւանութիւն սրբաց վկայիցն Քի. Ակիփսիմեա եպս. ին Յովսիփա քառամայի և Այիքալի սարկաւագի. մայեմբեր Գ— Սքանչելի է Ած. ի վերայ սրբոց իւրոց, այսպէս բարբառի աստուածաշար մարգարէն...:

Էջ 513— Զօրեֆշաբքի կարգազմացեալ մտառ: Վկայաբանութիւն ս. Յովսիփա քառամայի և Այիքալ սարկաւագին, որ վկայեցին ընդ օրոյն Ակիփսիմեա եպիսկո-

պոսին— Զկնի վկայական մարտի և մրցանաց երկուս երանելոյն եպիսկոպոսին Ակիփսիմայ...:

ՄՂԹ— էջ 521— Հիմզշաբքի: Վարք և քաղաքավարութիւն ս. Խայրապետացն Կ. պալլսի, Մեռափմոնոսի, Ալեքսանդրի, և վկայութիւն Պօղոսի յոստալմանդի, որ վկայեաց յարիմանացն վառն ուղղափառ հաւատոյ, յամսեամն մայեմբերի ի վեցն— Ի ժամանակս Կոստանդնի, որդոյ մեծին Կոստանդնիանոսի...:

Յ— էջ 525— Վկայութիւն սրբոց մատարացն, որ քաղաքամին դպիրք, Մարկիանոսի և Մարտիրոսին, ի մայն աւր կատարուին— Արդ յետ փոխման աստուածաւոր Թաղաւորին Կոստանդնիանոսի, որ Թաղաւորեաց ամս երեսուն և երկու...:

Մամր յիշատակարաններ կը դառնան զխաւոր ճառերու վերջը. կառնենք քանի մը հատ որպէս նմոյշ:

1— էջ 9— Ով երջանիկ ամենաւրահեալ Ս. Կոյս Ածածին Մարիամ, բարեխաւսեա առ ժամին որդիդ քո Ած. մեր, զի ողորմեացի մեզ մեղաւորաց և թողութիւն շնորհեացէ տաւնողացս դաւը փառաւոր ննջման քո: Նա և ստացողի դրոցս սրբասնեալ և արհի եպիսկոպոսացս Երուսաղիմայ տէր Պաղոսի և ծնողի իւր, և տէր Մարտիրոսի և ծնողի իւր, և զորդի սորա Յոհաննէս արեղի և ծնողի իւր, և Ածատուր միակեցի և ծնողի իւր, և Քաջատուր միակեցի և ծնողի իւր, և ամ. երախտաւորաց, և Ս. Յակոբա միաբանիցս, կարգացողացս և յողացող և որ դամէն ասէն, ամէն:

2— էջ 61— Տէր Ած., բարեխաւսութեամբ ամ. որդոցս ողորմեա ստացողի դրոցս սրբասնեալ և արհի եպս. Նմ. ի տէր Պաղոսի և ծնողի իւր, և խաւսայ Գարիմատին, և ծնողի իւր, որ զպակասութիւն դրոցս Դ. դաստայ թուղթ երեւր, և զորդի սորա Յոհաննէս արեղի և ծնողի իւր, և Ածատուր և Քաջատուր միակեցնուն, և Գիւնեպոսին, և Ս. Յակոբայ սպասաւորացս, և որ դամէն ասէն, ամէն:

3— էջ 152— Քս. Ած. քո ս. ծնողիդ բարեխաւսութեամբ ողորմեալ ստացողի սորա արքեպս. Նմ. տէր Պօղոսի, որ ետ զծագրել զսա յիշատակ իւր և ծնողաց իւ-

րոց, այլ և միւս Արքեպս. Եմ.ա տէր Մարտիրոսի: Նա և սպասաւորացոյ Ս. Յակոբայ, այլ և Ածատուր միակեցի և ծնողաց իւրոց, և ինձ բաղմամբէր և մեղսամած Մանուէլ գծողիս և ծնողաց իմոց, նա և կարդացողաց և լսողացդ, ամէն:

4— Էջ 279ա— Գ. Ած. վասն խաչի քո պատուականի ողորմեա ստացողի սորա՝ սրբասնեալ և արքեպս. Եմ.ա տէր Պաւլոսի, և ծնողաց իւրոց. և խոջա Քարիմաղինին, որ զթուխթն երբեր: Նայեւ Ածատուր միայնակեցի և ծնողաց իւրոց: Այլ և սպասաւորաց թամբարանիս Ս. Յակոբա, և ինձ մեղապարտ, փցուն և անարհեստ գրչի Մանուէլի, և ծնողաց իմոց: Այլ և կարդացողաց և լսողացդ, և թխթիս կոկողի Քաջատուր ժամկոչի: Նա որ առատն է ի տուրս բարեաց ձեզ յիշողացդ և մեզ յիշելոցս առհասարակ ողորմեացի իւր միւսանգամ գալուստն, ամէն:

5— Էջ 295ա— Սոցին բարեխաւուրթեամբ Գ. Ած. ողորմեա ստացողի սորա սրբասնեալ և արքեպս. Եմ.ա տէր Պօղոսի և ծնողաց իւրոց, զոր յետո ազդեցութեամբն Այ. եղև կաթողիկոս ընդհանուր ամ. Հայոց: Զի միւս կաթողիկոսն, որ էր ի յաթոռն, ընդեցին վասն ապիրատ գործոյ իւրո՝ յաջսորս: Եւ եկին մեծ պատուով տարան զտէր Պօղոս նստուցին յաթոռ կաթողիկոսութեան երկուտասան եպս.օք և երկու վարդապետօք: Զի գիրքս մինչ յայս տեղս գրած էր իմ հատորս երեկ թուխթն յԵմ.ա. և մեք գրեցաք: Եւ յոյժ փափաքմամբ ետ դառ գրել յիշատակ իւր և ամ. երախտաւորաց իւրոց: Նաեւ Ածատուր միակեցին և ծնողացն, այլ և սպասաւորացս. թամբարանիս Ս. Յակոբա: Եւ ինձ մեղսամած Մանուէլ գծողիս և ծնողաց իմոց: Նաեւ կարդացողաց և լսողաց և կոկող թխթիս

Քաջատուր ժամկոչիս, և որ զամէնն ասեն, ամէն:

6— Էջ 508բ— Գ. Ած. բարեխաւուրթեամբս. քահանայապետիս Ստեփաննոսի և որք ընդ նմա կատարեցան, ողորմեա տէր Պօղոս կաթողիկոսի, որ մեծաւ բազմանաւք և փափաքմամբ ետ գրել զպատմութիւն վկայիցս, յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց և ամ. երախտաւորացն և Ածատուր միակեցի և ծնողաց իւրոց և Գինեպետ միակեցի, այլ և սպասաւորացս. թամբարանիս Ս. Յակոբա, և Մաթէոս արեղին, և Ոսկիկանթեղ հաւատաւորին: Ո՛հ և ինձ բազմամեղ Մանուէլ գծողիս և ծնողաց իմոց և բազմերախտ հոգեւոր մօրն իմ, և Մելքեմէթի մէր ապաշխարողին, և Տատկանն որ շատ աշխատել են ի սպասաւորութիւն մեզ. և թխթիս կոկողին, այլ և կարդացողացդ և լսողացդ, ամէն:

7— Էջ 528ա— Ճգնամարտիկ և յաղթող ս. վկայիցս բարեխաւուրթեամբ Գ. Ած. ողորմեա ստացողի սորա տէր Պաւլոս կաթողիկոսի և ծնողաց իւրոց, և Ածատուր միակեցի և Գինեպետ միակեցին, այլ և Մաթէոս արեղին, և Տատկանն և Մելքեմէթի մայր ապաշխարողին, որ բազում աշխատութեամբ սպասաւորէին մեզ: Ո՛հ և ինձ բաղմամբէր և մեղսամած Մանուէլ գծողիս և ծնողաց իմոց, և բազմերախտ հոգեւոր մօրն իմոյ: Զի յոյժ ուրախութիւն է նաւավարի ծփմանէ ալեաց հասանել ի նաւահանդիստ: Այսպէս և ինձ ուրախութիւն է հասանել յետին դրիս: Զի յայսմ տեղով աւարտ եղև իմ հատորի: Այլ և կարդացողացդ և լսողացդ և թխթիս կոկողին: Նա որ առատն ի տուրս բարեաց ձեզ յիշողացդ և մեզ յիշելոցս առհասարակ ողորմեացի, ամէն:

17.

ՀԱՌԸՆՏԻՐ. — 1

Ս. Յակոբ (Երուսաղէմ)

ՊԿԸ = 1419

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաս 1. 57, 44, 5: էջ 529-928: Հանգստանք լաւ, նորոգութիւն կրած: Բուղթ, կոկոզ՝ անասունք: Գրէէք Յովհաննէս Արշ. էջ 529-923: Մանուէլ Արշ. էջ 923-927: Կրթութիւն եւայլն ըստ նախընթացին, Ուղղորդէ՛ր Մկրտիչ կրօնաւոր: Մազկոզ Մանուէլ Արեղայ, Կաշեկազմ խաւաքարտեայ:

ՌՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

ՈՒ— էջ 529— Ի ծառէմ Պամտայէտնի, վասն Ս. Երնշտակապետին Միքայէլի: Նայեմբերի Ը. Ի յուրաքի տար կարգայ.— Յաւուրս անասունածութեան, յորժամ զկառս ձեռնադրած անասունս պաշտէրն...:

ՅԲ— էջ 531— Տեառն Ներսիսի Հայոց կարգիկոսի, Գովեստ բառի մերթադականի քացասացութեամբ, յազագո տաւմի գերագունիցն էութեանց, Հրնշտակապետացն սրբոց Գարիկի և Միքայէլի և ամ. երկմայիմ գաւառութեանցն, գոր տաւմն եկեղեցիք Ք. Ի ընդ տիեզերս իմաստաբայք ուրախութեամբ, մայեմբերի Ը.:— Այսուր երկրաւորս եկեղեցւոյ Հանդիսաւորեալ քահանայապետութիւն ցնծայ...:

էջ 535— Ի մրնացեալ ճառէս Հրնշտակապետացն, շարաք օր կարգայ.— Զի թէպէտ և առ տնաւորեականսն խորհուրդս ՈՒ...:

էջ 541— Ի կիրակէ տար, Ի մրնացեալ ճառէս կարգայ, որ վասն Հրնշտակացն.— Զի՞նչ իմաստաց և զթեւոցն թեւս, ոմանց երկեակս...:

էջ 547— Նարին Ներսիսի կաթողիկոսի ասացեալ բանս մարդամոց տա Ս. Հրնշտակոս, ռումմաւոր չափով.— Այլ պաղատիմք առ Հոգեգէշտոք...:

ՅԳ— էջ 548— Երկուշարքի տար: Երանելոյմ Ս. Զեմարայ եպիսկոպոսի ասաց-

եալ Ի տարքն Մեխիտոս Հայրապետն Ամտիաճայ. մայեմբեր ժԲ.— Արհնեալ է այն որ յառաջ քան զնկարելն յորովայնի գիտէ զարդարս...:

ՅԴ— էջ 550— Վկայութիւն Միմասայ եգիպտացայ.— Յամս թաղաւորութեանն Դիոկիթիանոսի և Մաքսիմիանոսի...:

ՅԵ— էջ 554— Վասն վարուց երանելոյմ Յեանման Ոսկերեւոմի, Ի Սպիրտոյ պալատութեան: Յերեմիաքի.— Յեա ոչ տակաւ ինչ աւուրց և Նեքաստիոս կոտորեղեմապալտի եպիսկոպոսն վախճանի...:

ՅԶ— էջ 554— Զորեմշարաքի տար: Վկայարանութիւն սրբոց խոստովանողաց վկայիցն, Գուրիաստ և Սամնմաստ, որ վկայեցին յեղեցացոց թագաժիմ.— Յամի վեցհարիւրերորդի յԱղեքաւնդրի Մակեդոնացւոյ և իրենեբորդի ամի Դիոկիթիանոսի ամբարշտի, Ի Հիպատուշի Մաքսիմոսի, և յիշատակութեանն Արդարու Զուրիայ, և յառաջին ամին սրբազան եպիսկոպոսին Կողնատիոսի յՆիկեացոց քաղաքին եղև չափութեանն մեծ...:

ՅԷ— էջ 558— Վկայարանութիւն սրբոյ սարկուազգին Արիքայ, որ Ի մարմն աւուր կատարի յիշատակ մորա, ընդ սրբոց վկայիցն Գուրիաստ և Սամնմայ.— Յամի վեց հարիւրերորդի թաղաւորութեանն Աղէքսանդրի Մակեդոնացոյ, Ի Հիպատուշի Լիկիանոսի և Կոստանդինի...: Իսկ ես իշտատու Թէոփիլոս, որ ուրաջայ զպաշտանն Հելլենացոց, և աշկերտեցայ ճշմարտութեանն, մեծ կալով սրբոցն Գուրիասայ, Սամնմաս, և Արիքայ, զրեցի և յաւրիեցի զճշտութիւն իրաց...:

ՅԸ— էջ 570— Հիմզարաքի տար: Սքանչելիք մեծք որ եղան Ի ծեռն սրբոց խոստովանողաց վկայիցն Գուրիաստ և Սամնմասայ և Արիքայ.— Այժմ կատարեցաւ բարբառ Հոգեբողոքին Դաւթի մարդարէին...:

ԹԹ. էջ 576— Ուրբաթի ար: Վկայաբանութիւն Ս. Թումանովի միայնակեցի, և Մանանն հաստովանողի, և Հիւսիսեան գիմնուորի.— Ասկզգիտաբան հազարապետի կամեցեալ ժտանել յեկեղեցին Անտիոքացւոց և Հայածել զդրստոնեայսն...:

ԹԺ. էջ 583— Վկայաբանութիւն Ս. Առաքելոյն Փիլիպպոսի, որ վկայեաց յնիւիորմէ քաղաքի: Շարաք կարդայ.— Միշէդեո Հին սուրբ առաքեալէն Փիլիպպոս և Բարդղղիմէոս և Մարիամ յնփոքումէ քաղաքի... — Հմտո. Անկ. Գրիգ Առաքելականք, էջ 300:

ԹԺԱ. էջ 588— Յեկեղեցական Պատմութենէն, վասն Փիլիպպոսի Առաքելոյն: Ի կիրակի ար կարդայ.— Փիլիպպոս էր յերկոտասանեց առաքելոցն, և Հանդեաւ Յարապաւլոս, ինքն և երկու դստերքն իւր կոյսք...:

էջ 589— Երանելոյն Յանաբնու Ոսկերեանի, ի Մաթեոսի Անտարանին Մեկնութենէն.— Եւ կոչեաց ասէ Յս. զերկոտասան աշակերտսն, ետ նոցա իշխանութիւն...:

ԹԺԲ. էջ 592— Յերկուշաբթի ար: Սարգիս վարդապետի ի կաթողիկէից Մեկնութենէն.— Ի բաց Թաւթափել աշուհեանեւ դամ. չարութիւն և դամ. նենգութիւն...:

էջ 598— Յերեքշաբթի ար, ի մնացեալ քաղաքէ կարդայ.— Որ Թէպէտ ի ժարդկանէ անարդեալ...:

էջ 606— Ի յերեքշաբթի ար կարդայ, ի մնացեալ քաղաքէ.— Միտն իրի ասէ. Ջճեր առաքիլութիւնդ նուիրեցէք: Նուիրելն զտալն նշանակէ...:

էջ 613— Մեկն. Կաթողիկէ, Սարգիս վարդապետի: Հիմզեարաթի ար կարդայ.— Արթուր յերուք և հակեցէ...:

էջ 619— Ի մնացեալ քաղաքէ, Ուրբաթ ար կարդայ.— Ողջոյ տան ձեզ որ ի Բարեւոն ընտրեալից եկեղեցին է...:

ԹԺԳ. էջ 625— Երանելոյն Գրիգորի Նիսացոյն ի վարս և ի սքանչելիս մեծիմ Գրիգորի Սքանչեալգործի, ի մոյնբեր ժէ.— Այս դիտաւորութիւն մերոյս բանի առաջիկայ յարարումն պատմութեանս...:

ԹԺԴ. Պատմ. վարուց Երանելոյն Գրիգորի Անապանդացոյ: Ի կիրակէ կար-

դայ.— Յաւուրս Թապաւորին Յուստիանոսի, երանելին Գրիգորիոս, ի Սիկելոյ կղզոյն, յԱռաքանդացոց քաղաքէն...:

ԹԺԵ. էջ 640— Վկայաբանութիւն Ս. Կուսիմ Յուլիանայ և որոց ընդ մտա վեց հարիւր վկայիցն Այ. որք ի Նիկիայիէ քաղաքի. և է կատարումն սոցա ի քամ և ի միմ ղեկեղեցիքի ամայ, ի յիմնակալութեանն հռոմայեցոց Մաքսիմիանոսի.— Ի ժամանակս Հալածանաց մերոց, այր ոմն երեւելի ի Նիկոմիդեան քաղաքի, որոյ անուն Նելսանոս կոչիւր...:

ԹԺԶ. էջ 650— Երեքշաբթի: Վկայաբանութիւն Յակոբու Առաքելոյն և Մեմուռի.— Յակոբոս Արիեան էր յերկոտասան առաքելոցն...:

էջ 651— Վկայաբանութիւն Մեմուռի Առաքելոյ.— Սիմոն նախնեայոցն աստուածատեան ի յերկոտասան աշակերտացն * Ի. էր...:

ԹԺԷ. էջ 651— Երկուշաբթի: Համառու Պատմութիւն Նշխարաց Ս. Առաքելոյն Պետրոսի, սակաւ համեալ ի բազմոց Մեղր վարդապետի, զոր արքայալ էր Պեմուտալիւնն երիցու.— Գահանայ ոմն արժանաւոր, և զարդարեալ ամ. առաքիլութեամբ և սրբութեամբ, յԱպաղոնոնեաց զաւանդէն, որ կոչի Կողովիտ...:

ԹԺԸ. էջ 654— Երեքշաբթի ար: Ի Սարգիս Գրոց.— Եւ զարձեալ ամենայն զառնութիւն ի բերանոյ ձերմէ մի՛ ելցէ...:

ԹԺԹ. էջ 659— Վկայաբանութիւն Կղեմա Հայրապետի.— Ս. Կղէմիս Հոռմայեցի էր, և ուսեալ էր զգալութիւն Հեր լինական արտաքին զրոց...:

ԹԺ. էջ 660— Վկայաբանութիւն Ս. Բագարատայ Եղիսկապետի Տառնմեմոյ քաղաքի.— Ս. Բագարատ աշակերտ էր Ս. Առաքելոյն Պետրոսի...:

ԹԺԱ. էջ 664— Ս. Յակարայ Սքմոյ եպս. ի սացեալ յաւուր մեծ ուրբաթում չարչարամաց Տմ. մերոյ Թի. Գի., յիմնաբարդ ժամում, յաւազակն, որ հրաւիրեցաւ ի դրախտ, և ի քերթէն, որ պահէր գծառոյն կնեաց զմտապարեմ.— Անծանաթ ծնունդ ծոցոյ զօ Հուր միածին, զարթոյ զքնարս իմ...:

ԵԱՆՈՑ.— Ստորին լուսանցքին նտոր զրով կը կարդացուին Հետեւեալ տողերը.

Տեա ի Պօլիս տպեալ Հին Ճառգիրքն։
Որ զպակասն զտեալ գրեցէ, օրհնեացի ի Տեառնէ և գրեցի ի զպարութիւն կենաց։

Էջ 665—668, դատարկ։

ՅԻԲ— էջ 671— Յաղագս Ամգրէի առաքելոյն, և Առիմ սեմնելիեացն, գոր Տէրարար ի ձեռն ձարա և Մտաքէի ի մարդակերացն աշխարհին.— Յետ Համբարձարոյ Տն. յերկինս, և զսուրբ Հոգին առաքեալ...։

ՅԻԳ— էջ 677— Կիրակէ կարգայ։ Վկայութիւն Ս. Ամգրէի Առաքելոյ, որ չարչարեցաւ ի Սպատարայ, որ է մայրաքաղաքաց Սյւխաղաց, յառաջ քան զմիմն կազմեաց զԵկեղեցիքի տնայ.— Ես եղբարք առաքեցայ ի Տեառնէ ի կողմանս յախոսիկ... — Հմտ. Անկ. Գիրք Առաքելականք, էջ 146։

ՅԻԴ— էջ 685— Վկայաբանութիւն Ս. Գեորգիոսի եղիսկապոսի Բնեղեմնոյ քաղաքի, և արց ընդ մեռ վկայիցն, ի տնայ տար կարգայ.— Դէոկղիտիանոսի բռնաւորի առեալ զԹաղաւորութիւնն Հոռոմայեցոյ...։

ՅԻԵ— էջ 688— Երեմիայարքի։ Վկայաբանութիւն Ս. Յակովկայ քաղաւորագնոյ, որ վկայեաց զամբան տեղեւորութիւն ի Բելապատ քաղաքի ի մէջ Խուժատումի, ի մայր.— Եւ եղև յերկ[ր]որդ ամին Վառայ արքային Պարսից երեւեցաւ այր ժի առտուածապալտ անուռ նորա Յակովկ...։

ՅԻԶ— էջ 695— Զորեմիարքի կարգայ։ Վկայաբանութիւն Ս. Թեմեստոկլեայ, որ քարգմանի իրաւապետ.— Բազում և զարմանալի են արքայ վկայիցն քաղութիւնք...։

ՅԻԷ— էջ 698— Հիմգշարքի տար։ Վարք և քաղաքավարութիւն Պաղատի տնայատակամի.— Առ բազում բազում անգամ խնդր լինէր, եթէ յո՞ւս ու՞նեք զառաջինն սկսաւ բնակել յանապատ...։

ՅԻԸ— էջ 703— Ուրբարքի տար։ Վարք և կատարումն Պաղատի զգնաւորի՝ աշակերտի Անտոնի.— Պաղ էր այր Հոգադործ, առաւել անբիծ և անարատ և սուրբ վարուք...։

ՅԻԹ— էջ 705— Վարք երանելոյն մեծ զգնաւորի և առաքիմոյ Նազարայ.—

Ի բազում իրա, ով սերելիք, կարի յոյժ զարմանալի...։

ՅԻ— էջ 707— Պատմ. Ս. Նիկողայոսի ծննդեանն և սննդեանն, վարուց և սեմնելիեացն և կատարումն, մեծ քաղաքայտեան Բի., արքայաւիմ Միւսաղացոյ մեծանգին.— Զամենայն սուրբ և զերջանիկ ընտրեալս Այ. զովել և պատուել ամենեցուն արժան է...։

Էջ 715— Ի սեմնելիեաց Նիկողայոսի Հայրապետի, ի կիրակէ կարգայ.— Ի ժամանակի յայնիկ եղև ուղ յԱսիայ. և քաղաքին Միւսիոյ տարակուսեալ...։

ՅԻԱ— էջ 721— Վկայաբանութիւն Ս. Միմասի և Երմեոյնի և Գրարոսի։ Ի զեկեղեցիքի ի ժ, Նիկողայարքի տար.— Բի. շնորհացն յաճախման և յեկեղեցեաց բազմանայ...։

Էջ 725— Յաղագս սեմնելիեացն, որ եղև ի ձեռն Ս. Միմասի.— Արդ լուարուք եղբարք զքանչիւնն զոր արար Ած. ի ձեռն Ս. Միմասի...։

ՅԻԲ— էջ 729— Պատմ. Բարդուղիմէոսի Ս. Առաքելոյն և վկայութիւն կատարումն Առաք.— Գլխաւորք սրբոց առաքելոցն, ընտրեալ երկոտասան աշակերտք, վիճակեցան յազգս ազգաց... — Հմտ. Անկ. Գիրք Առաքելականք, էջ 333։

ՅԻԳ— էջ 735— Վարք երանելոյն Յեաննիսի կատարար քաղաքացիոյն վտան Բի.— Յամս ժամանակաց Թաղաւորութեանն Արկադէոսի...։

ՅԻԴ— էջ 741— Հիմգշարքի։ Վկայութիւն տարք և քաղաքավարութիւն վկայիցն Բի., Նատառապետ, Ագնեստիոսի, Եւգենիոսի, Մարգարիտի, և Ովրեստի. ի զեկեղեցիքի ժԳ.— Ի Թաղաւորել ամբարշտին անաւրիւն Դիոկղիտիանոսի...։

Էջ 753— Ի մեմոցոյնացն մեծն Նիւստատիոսեանց, յարարքի տար կարգայ.— Զախոսիկ լուեալ երանելին Նատառապետ, վտակք արտասուաց Հոռէին յաշաց նորա...։

ՅԻԵ— էջ 761— Պատմ. Յակոբայ Մծրմա Հայրապետի, գոր գրեաց Մաղաքիէ, աշակերտ արքայ Մարուգէի միայնակցի։ Մարքի տար յիւր տուն կարգայ.— Մովսէս աստուածային արէնսդէրն որ եւերձ զիսոր կարմիր ծովուն...։

էջ 768— Ի Ս. Յակոբայ պատմութեան, կիրակեալ կարդայ զմնացեալն ի Յառեմ.— Եւ յիս աշար ամենայնէ եղելոյ, ելիաւ Ս. Յակոբ ի վիճակեալսն չըջէր...:

ՅԱԶ.— էջ 773— Վկայարանութիւն Ս. Իգնատիոսի իյսոսի Աստուածազգեաց եղիսկեպոսիմ Անտիոքայ մեծի քաղաքի Ատարց.— Այն ինչ դիւանութիւնն Հոռոմայեցոց առեալ Տրայանոսի կայսեր...:

ՄԱՆՕԹ.— Ստորին լուսանցքին Գրիշը կը յայտնէ. «Ով եղբայր զմէկ էջն ի փոքր դրոշմէ գրեցի, և չհաւանեցայ»:

ՅԱԶ.— էջ 781— Նրեքնաբարքի արք.: Վկայարանութիւն Ս. Թեոփանիոսի եղիսկեպոսի և Թեոփանի կաթողիկոսի.— Յամբին իննետասներորդի, Դիոկղեանոսի թագաւորի, և յառաջին ամի հալածանացն, արար Դիոկղեանոսնու եւթնասունն առաւածն ոսկեղէնա, կոշիք ի նոսա յարունն զԱյդուհն մեծ աստուած, և յէզնն զԱստղիկն...:

ՅԱԶ.— էջ 786— Ջոքեշարաբարքի արք. կարդայ: Վկայարանութիւն սրբոցն Բառասի, Սեանքի, Սուրիի, և Բասլի, չորից զհիմարացն որք էին պահապանէր աստուածոցն Դիակղիսիանոսի.— Յետ վկայութեանն սրբոյ եպիսկոպոսին Թէոփանիոսի և Թէոփանի կաթողիկոսի...:

էջ 789— Վկայարանութիւն Ս. Սեանքի՝ օրդույ Բասլի՝ և որդոց նմա ի մայն արք.— Այս չորից զինուորացս որ վկայեցին, ոչ ոք ի նոցանէ ունէր որդի, բայց միայն Բասլի, սա մի որդի ունէր...:

ՅԱԶ.— էջ 791— Վկայարանութիւն Ս. Հեմիտ, և Իզոգեա և Փիզգուտա, որք էին ազգեպիմէ չորից զհիմարացն, ի մայն արք.— Յետ երեց աւուրց զալ եղև թագաւորին ի կամպոնն...:

ՅԱԶ.— էջ 792— Ազգէի Հայրապետի: Թաւաթ Արգարու քաղաքորին, Նգեսեայ քաղաքի, որ քաղաքմի յատարի լիզու Ուրեայ, որդոյ Մամուլայ.— Յամին երեք հարիւրերորդի, քառասներորդի, երբորդի, թագաւորութեանն յանաջ, ի թագաւորութեանն Տիւրքեայ կայսեր Հոռոմոց, յորմաւ թագաւորեաց Արգար որդի Մանուկայ արքայի, ի մէջպիսա աւուրց...:

էջ 802— Ի մեմացարդաց մառիս Աղդէի. ի յաւրաբար արք. կարդայ.— Բայց Ար-

դար թագաւոր քանդի ոչ կարաց անցանել ընդ Հոռոմոց առեւ... այլ պատուի և երկրպագութեան և մեծարանաց ի նոցանէ արք.

ՄԱՆՕԹ.— էջ 802 Բ. Երեսուկը կը վերջանայ այսպէս. շարունակութիւնը կը տեսնուի էջ 805ա:

ՅԱԶ.— էջ 803— ՏԱ. Յահանու, ասացեալ, ի վերաւստ իշեալ պատմութեանն ՏԱ.: Եւ պատմութիւն քաղաքորին Հայոց Մեծաց Արգարու: Ի կիրակէ կարդայ.— Ի սորա ժամանակին եղև անտիոն Ս. Կոստին Մարիամու Աստուածածնին...:

ՄԱՆՕԹ.— Այս զուրկը կը վերջանայ յաւելութեանն Թերթի մը վրայ, անկի վրոջ ծաւալով և նոր թուղթով, թուագրութեամբ 804 յ:

էջ 805— Ժանի էջ, և առաւել եւս դիւանելի իրերանց տեսանկիւն...:

ՅԱԶ.— էջ 810— Վկայարանութիւն Ս. Դովմայի և Իմզոսի, և երկուց բիւրացն որք կատարեցան երկիւրեւեմաբ ի Նիկիոսիացոց քաղաքին.— Հնդ ժամանակը ընդ աշնոսիկ եղև. թագաւորն անաբիւնին Մաքսիմիանոսի...:

էջ 820— Ի մեմացեալ մառէս կիրակի կարդայ.— Եւ զինուորս բարդում օպարաւ զինեալ առաքեալ ի վերայ մեհաստանաց կուսանացն...:

էջ 828— Ղառարկ և ոչ մաքուր:

ՅԱԶ.— էջ 829— Ի Դեկտեմբերի ամսոյ ին, տուն է Դարքի մարգարէի և Յակոբայ Առաքելոյ՝ եղբայր Տեառն.— Սկիզբուն և զուրկ ամ. առանից է Մեքեդեան և Յայտնութեանն Գրիստոսի...:

էջ 829— Ի յիշատակի Ս. Մարգարէիմ Դարքի և Առաքելոյմ Յակոբայ՝ եղբայր Տեառն. յառաջին քաղաքութեանն.— Եւ զղջացաւ Տէր զի թագաւորեցոյց զՄանուկ ի վերայ Իսրայէլի...:

էջ 835— Ի չորրորդ քաղաքութեանն.— Եւ արքայ Դաւիթ ծերացեալ էր...:

ՅԱԶ.— Նրամնոյմ Սեանքի ժամանակագրի ասացեալ վասն Յազարու, որ ամուսնեցաւ Նգարայ Տեառն: Յեկեղեցեակմ Պատմութեան.— Իսկ Հրէայք, ի ժամանակին իրբն կալա Պաղոս...:

ՅԱԶ.— էջ 839— Ի դեկտեմբերի ամսոյ ին. Տեառն է Ս. Ստեփանոսի Յալա-

վկայի, առաջին մարտիրոսի: Սրաձեռնումը
Աթոռանի տասնեայ, մերթադեմն է Ս. Ստե-
փանոս մայրասարկեալագ ի առաջին վկայն
Գի. — *Պայծառ և շորհաբաշ է խորհուրդ
ստանիս, ով եղբարք իմ սիրելիքք...*

ՅՆԶ— էջ 845— Ի դիկտանթերի ամսոյ
իւլ. տամ է տարր և գլխաւոր առաջնոցն
Պետրոսի և Պաւլոսի: Գործք Պետրոսի և
Պաւլոսի, քէ որպէս ի Հոսմ կատարեցան ի
փառս Այ. — *Սէ եղեւ յես եղանելոյն Պաւ-
ղոսի ի Կողովելեացոց կղզոյն, զալ Նմա
ի կողմանս Խաւաքոցոց ...* — Հմմտ. Անկ.
Գիրք Առաքելականք, էջ 1:

էջ 854— Վկայութիւն Ս. Առաքելոյն
Պետրոսի. — *Երանելիք Պետրոս Առաքեալ
Հանդերձ եղբարքք էր ի Հոսմ քաղաքի...*

ՅՆԷ— էջ 857— Ի յիշատակի Սրբոց
Առաքելոցն Յոնաննու և Յակոբայ: Սրանն-
այն Նստերի, Յեկեղեցեանց Պատմութե-
ան. — *Յամա Կղաւթեայ կայսեր, ձեռնառուի
եղեւ Հերովդէս չարխարել զմահն յեկեղեց-
ւոյն...*

էջ 857բ— Այլ պատմութիւն Առաքելոյն
Յակոբայ, քէ որպէս գնաց ի Սպանիայ և
դարձեալ եկն յԵւ. և գլխատեցաւ, և մեռ-
եալ մարմնով գնաց դարձեալ ի Սպանիայ. —
*Պատգոյսք արքիմանրաշ և անպարտադրելի,
և լոյս համատարած, անմատոյց և անշիջ-
նելի...* — Հմմտ. Անկ. Գիրք Առաքելա-
կանք, էջ 174:

ՅՆԸ— էջ 864— Ի դիկտանթերի ամսոյ
ի իԹ, տամ է սրբոց առաքելոցն, Որդւոցն
Որստամն, Յոնաննու և Յակոբայ. բայց է
նմզամն Յոնաննու աւետարանչին ի սեղ-
անքերի ի Իձ, իսկ զլստաւումն Յակոբայ
ի փետրուարի ի Իձ է: Վարք սրբութեան,
յաստաւածակեան ժառանգութիւնն, հազարդ
և ժառանգակիցս առնիլ զմարդիկ, ամենա-
զովքի սուրբ առաքելոյն Յովնաննու Աս-
տուածաբանի և Աւետարանչի, իբրաւր
Տեռնոն, վտան յոյս ասաց իւր ամենաաւոր
բերնովն, տարածմամբ ի վերայ խաչին,
ցտմնեատուրք և փառաւորեալ ծնալն իւր,
և տիրուքին մեր Աստուածածինն, Երէ տեա-
ւասիկ որդիք քն, և դարձեալ Յովնաննու՝
քէ Աստ մայր քն: Քանց յեղացեալ տաշա-
րիկ ամուսնի Յոնաննու տատածեղբայր:
Սէ արդ սկիզբն արտացում պատմել. — *Յես
ամբառանալոյն Տն. ժերոյ Յի. Քի. յերկնս,*

ժողովեալ սբ. առաքելոցն յերուսաղէմ...

էջ 876— Յաղագս աւետարանաց ամենա-
զովքի Ս. Առաքելոյն Յոնաննու. — *Իսկ ի
միում աւուր երեւեալ Նմա ամենաաւեր ի
տեւելանն, առէ ցնա, Թէ դարձիւր անդրէն
և մուտ յսփոսոս...*

էջ 878— Յաղագս Միւստի և եղեւոցն
յամ. տամ նորա. — *Եւ էր այլ մի ի քաղա-
քին յայիկ անուանելոյ Ջահաւոր...*

էջ 885— Յաղագս Կիմագոսու և չա-
րարաւետ կայսերադուքեան նորա, զոր ա-
րար առաջի Յովնաննու, ի ձեռն չար մարդ-
կան. — *Քանզի ի նոր ուն ի Բաւմալ
կղզոյն կախարդ, որոյ տունն Կիմագոս...*

էջ 883— Յաղագս Յոնաննու Աւետա-
րանչին, քէ որպէս պատմեցաւ ի Յովնան-
նու, և կամ յարմար տեղաց ընկալան հաւա-
սացեալք զպարգեւս զայս ի Տեռնոն փրկչէ
մեքմէ Յս. է Քս. է. — *Յես Հաւատաւոյ ամ.
կղզոյն Բաւմալի, և վախճանել Թագաւոր
բին Գեմեախանոս...*

էջ 896— Յաղագս Տեւեղանն Յովնան-
նու Աւետարանչի և Աստուածաբանի. — *Եւ
յետ ժամանակի ինչ առեալ զին Յովնաննէս
եղաց արտաց ի քաղաքէն...*

ՅՆԹ— էջ 897— Պատմ. վարուց և
նզմութեան և տմանչեղագործութեանց սուրբ
և փառաւորեալ հայրապետին Բարադի,
արքեպիսկոպոսագետստիս Կեսարաւ Կաթողի-
կացոյն, ի յունուարի. — *Սիրելիք և բա-
րեկամք, ոչ է անհաւատալի ճառս բանիցս
միաժիտ որդւոց, որք Հայրենատուր վա-
րուցն Հետեիք...*

էջ 902— Վասն ստատկամն Յովնա-
նուի. — *Ընդ ժամանակս ընդ այնորիկ Թա-
ղաւորեաց յանցաւորն Յուլիանոս...*

էջ 906— Վասն երիտասարդին մուրե-
նայ՝ ուրաքողին զգն. — *Լուսաւորց եղբարք
զոքանչիկին զոր արար Ած. ի ձեռն Ս.
Բարադի...*

էջ 908— Վասն Ամաստասայ Քանտեա-
լի. — *Եւ այլ միւս եւս սքանչելիս պատմեմ
ձեզ եղբարք...*

էջ 909— Վասն Միլիւսի Ատարյ, տարր
նզմաւորի և մեծի վարդապետի. — *Եղբարք,
և այլ սքանչելիս արար Ած. առ Միլիւս ա-
նապատաւոր ի ձեռն ո. Բարադի...*

էջ 911— Յաղագս կնոջն մեղաւորի, որ
քանցաւ աղաւթիւս ս. Բարադի. — *Կին ոմն*

մեծատուն յաղատ ազդէ ի քաղաքէն կե-
տարացւոյ... 1

Էջ 913— Վասն արիամնոսացն, որ յազ-
րաիսթիցամ ի Ս. Հայրապետէն Բարսէլ—
Ըստ ամ. ի գոր յուսաք և տեսաք որպէս պատ-
մեցաք ձեզ... 1

Էջ 914— Վասն Յովսէփայ բժշկի, որ
հաւատարմ ի Տէր ի ձեռն Ե. Բարսէլի— Այս
Յովսէփ, ով եղբարք, հմուտ էր արուեստի
բժշկութեան, յոյժ փորձ էր առ որոշումն
երակաց... 1

ԵԱՆՈԹ— Բարսէլ Հայրապետի այս
փարբը, որուն սկիզբը կը գտնուի 897 էջին
վրայ, կը կրէ նախնական թուարկութեան
համաձայն ՄԳ համարագրերը: Նախնական
համարագրութեան ճշգրտութիւնը տեղ տեղ
տակաւին կ'երեւին, բայց յաճախ կտրուած
են Ճառքներէն նորոգ կազմ ստանալուն
տրթիւ: Մեր հետեւած համարագրերը հե-
տապայիտ դրուած են և շատ անիւն են թի-
ւով քան սկզբնականները:

ՅՄ— Էջ 916— Սփանջիւի որ եղին ի
ձեռն արքայ և մեծ վկայիմ Գի. Գէորգեայ,
գոր արարեալ է պատմունայն Գէորգեայ,
գերեցելոյն յազգէն Գիաց— Որք պարզե-
ւացն Սյ. արժանի լինել փափազէք... Խ-
րադոքեցեալ գործ քանչիւնացս ի մամա-
նակս ֆոկասու Տիւրքոսի կայսերն յոնաց,
և Թարգմանաց ի հոռոմոց ի Հայս սուրբ
քահանայապետն Հայոց Մեծաց Գրիգորին
Վկայսէր, զոր և պատկանից արարցէ ա.
վկային, աղաւթիք ամ. արքոց:

Մամր յիշատակարաններ, Յովհաննէս
Գրչէն, կը գտնուին դիտաւոր ճառերու
վերջը: Կ'առնենք քանի մը կարեւորները
միայն:

1— էջ 548ր— Տէր Ած., բարեխառու-
թեամբ սր. հրեշտակացս, ողորմեա օտա-
ցողի գրոցս, Տն. Պաւղոսի Հայոց կաթողի-
կոսի, և իւր ծնողի, և Յոհաննէս սորա
գնդդի, և իւր ծնողի, և Աստուածատուր, և
Նալատուր, և Գիւնեպետ, միակեցեան, և
իւրնց ծնողի, և Մաթէոս ճշնագրեաց արե-
ղի, և Սր. Յակոբայս սպասաւորացս, և կար-
դացողացս, և լսողացս, և որ ամէն ասեմ,
ամէն:

2— էջ 582ր— Տէր Ած., բարեխառու-
թեամբ սուրբ նահատակացս, թողութիւն

մեղաց շնորհեա ստացողի գրոցս, տեսան
Պաւղոսի կաթողիկոսի ամենայն Հայոց, և
ծնողի իւրոյ, և զրդի սորա Յոհաննէս մե-
շաւոր արեղի, և ծնողի իւր, և Մաթէոս և
Միւսիսիթ արեղացն և ծնողաց նոցա, և
փակակալ Գրիգոր եկեղեցապանին, և ծնողի
իւր, և Գիւնեպետ և Աստուածատուր և Նա-
լատուր միակեցեան, և ծնողաց նոցա, և
Տաաիկ մայր ապաշխարողին, և միւս ա-
պաշխարողին, և ծնողաց նոցա, որ մեզ շատ
սպասաւորութիւն արարին. Ած. ի յերկնից
արքայութեան տանի դիւրեանց Հոգին,
ամէն: Ընդ նմին և ողորմի Տէր Ած. սպա-
սաւորացս սր. Յակոբայ, առաջնոցն և միջ-
նոցն և վերջնոցն, ընդ նմին և կարդացողացս
և լսողացս և որ ամէն՝ ամէն իւր ամէն:

3— էջ 923ր— Տէր Ած., ողորմեա տէր
Պաւղոսի կաթողիկոսի ամ. Հայոց, և ծնողի
իւր, և Յոհաննէս զրդի սորա, և Մաթէոս
արեղի, և ծնողի նոցա, և Գիւնեպետ և Աս-
տուածատուր միակեցեան, և ծնողաց նո-
ցա, և Սր. Յակոբայ սպասաւորացս և կար-
դացողացս և լսողացս և որ զամէն ասեմ
ամէն:

Գլխաւոր յիշատակարան, ի Մանուէլ
Գրչէ.— 1419—

Էջ 928ր— Փառք ցեղ միայնոյ սկզբաւոր
և անսկզբաւոր, ընդ սկզբաւոր, և սկզբաւոր-
րիւր սկզբանց, երկցող մի և միւսիւր յերկր,
եռանձնեա տէրութեանը և եղակի թնու-
թեանը, յաւիտեանս և անդր քան զքնաւ
յաւիտեանս, և յաւիտեանից յաւիտեանս,
յերկնաւորաց Հոգեզէն և Հրեզէն անթիւ
ղաւրութեանց, և ի տարեղէն Հողանիւթեա
րանականաց երկրպագութեամբ և դուա-
ցողական սրբասացութեամբ, ամէն:

Յիշատակարան գրացս այս է:

Ջնահատակութիւն սրբոց քոց վկայից
և յաղթող նահատակաց Գի. և զվարս
ճշնութեան մենամարտից, ընդդէմ բազ-
մահար շարին Բելիարս մէլա ի յիշում ա-
ծել կարի բարեօք է և վայելուչ լսողաց... 1

Վասն որոյ սր. և երջանիք սրբանեալ
և ամ. առաքինութեամբ զարդարեալ Տէր
Պողոս, որ էր Արքեպ. մամ. գոր յետ սուղ
ինչ աւուրց եղև կաթողիկոս ամ. Հայոց,
յոյժ շնորհեաւոր սրբով ցանկացող և փա-
փաքող եղև յայտ մազմեքաւոր և յոգնա-

դորով մատենիս ... ետ դրել զսա կարգաւ
դամ. աւելը ըստ պատշաճի, զպատմութիւն
սր. նահատակաց, զոր ստացա զսայ ծա-
խիւք իմովք և ետու. նազելի ծօրս մերոյ
կաթողիկէիս սր. Յակոբայ յիշատակ ինձ և
ծնողաց իմոց և ամ. երախտաւորաց, յա-
պաւնեալ ամենապարզեւ շնորհս մարդա-
սիրին Այ. և ի բարեխաւածութիւն սրբոց
վկայիցս, զի բռնկութիւն զսայց չնզույց և
մարմնոյ. Ս. դոք, ոչ սուրբ չաբք և եղ-
բարք և որդիք ի Տէր, ընդալարուք սերով և
աննախանձ կամօք դիմս աշխատութիւն և
հասունցէք ինձ զպարտս յիշմամբ աղօթից
սրտահառաչ և արտասուհառս պաղատա-
նաւք, խնդրելով ի Տեառնէ զՊՐՈՂԱՅԻՆ
մեղաց մերոց, զի Թերեւս աղօթիւք մեր, և
բարեխաւածութեամբ սուրբ նահատակացս,
դորոց և նորոզ ստացա զպատմութիւնս,
արժանացայց մասին ողորմութեան յա-
պաղա աւուրն մեծի, յանկ զայստեան զա-
տաւորին, ուր ոչ կաշառք և ոչ աղաչանք,
այլ իւրաքանչիւր քց և զորքէ իւր. ոչ վեր-
կել կարող է եղբար զեղբար, և ոչ հայր
զորդի, այլ իւրովք վաստակօք առնու ամ.
ոք զհատուցումն բարւոյ և չարի, զոր ինչ
աստ զործեաց իւրով մարմնով:

Վասն որոյ աղ[ալ]եմ զմեզ ով տաւ-
նաւոր և վկայաւոր չաբք և եղբարք, յոր-
մամ ընթերցեալ և յաւատարեալ և խրա-
խացեալ ուրախութեամբ ճոխանայք պատ-
մութեամբ և նահատակութեամբ սրբոցս,
յիշեալիք ի մաքրափայլ և յարժանաւոր յա-
ղօթն մեր, զՏէր Պօղոս կաթողիկոսն և
զծնողն, զհայրն իւր ՂԱՒԱՐԷԱՆ և զմայրն
իւր Թեմնա, և զամ. երախտաւորն, զի
կարող է Ան. ի մեռն այլոց բարեխաւածու-
թեան այլոց ողորմութիւն առնել:

Ս. ընդ նմա յիշեալիք զԱՍՏՈՒԱԾԱ-
տուր միակեցն զԼՈՒՆԱԿՈՂՈՅՑԻՆ, որ ի
ծախցն աղանկան եղեւ, և գրիներդեան
միակեց ծննդեանն. այլ և առհասարակ
միարանք և բնակիչք Սր. Յակոբոս և Սր.
փրկչին և Սր. Հրեշտակապետացն. Թէ որք
որ ի կրանաւորաց և յաշխարհակեանաց, և
որ ի հաւատաւոր կանանց, Թէ միով հացիւ,
կամ միով դրամով, կամ սպասարկել զբա-
ղերեսոյն: Նա որ առասն է ի տուրս բարեաց
տացէ զվարձս վաստակոց, զդործոց և ըստ

դոյից, հաղարպաւտիկ և բիւրապաւտիկ աստ
և ի հանդերձեալն, ամէն:

Ս. արդ եղեւ դրաւ զընութեան այսմ
տառիս ճեմամբ մեղատմանաւ և յոգնամեզ
և յոյժ մեղատրի, որ զանուն միայն ունիմ
և ի բարի դործոց դատարկ ամենայնի, որ
զմեւս ունիմ կրանաւորի, և այլ ոչ զայ
մասն բարի, Մանուէլ անուն յորթյորթի. և
միւս զբողիք Եղեղեցի հեղանդի և բարի,
և երկուսս սկսաք զբել ի սր. աստուածա-
կոն քաղաքս Նրուսաղէմ, ընդ հովանեաւ
աստուածընդալ Սր. Գերեզմանիս, ի հաշ-
կաւոր Վանքս ի Սր. Յակոբ, և զէրբս այս
վասն այսոր զրեցաւ. Ի Թվականութեան
Հայոց ԳԿԸ [= 1419], և յիշխանութեան
այլանեոյց ի սուլտանութիւն Ենիոյն, և
Հայրապետութեան Տն. Պօղոս, որոյ
զդիքք ետ զբել. և եպիսկոպոսութեան Սր.
Քաղաքիս Նրուսաղէմայ յԱԹՈՒ Տեառնեղ-
բօր՝ Տէր Մարտիրոս Մօրցոյն, զոր Տէր
Ան. պահեցէ մինչեւ ի խորին ծերութիւնն.
և զփա[կա]կալ Սր. Յակոբս զԳրիգորէս
փիլոսոփայն, և զայլ սպասաւորք Սր. Թաւ-
բարանիս Այլ և զկրանաւոր եղբարքս,
զՄկրտին որ օջանակն էր ի կարէն ուղղել
և յուղորդելն. և Յակոբ արեղայն որ զտեա-
րն չէնէր և խաղէր, և ի կապելն. և Ստե-
փանոս արեղայն, և առհասարակ միա-
բանքն ամէն, որ ինչ պէտս և օքնական են
եղել, տացէ Դս. Ան. զվարձս վաստակոց
իւրոց ամէն:

Այլ և յայսմ ամի կաթողիկոսն որ էր
նստած յաթոն, Դրիգոր անուն, մականուն
էր Խաննուպ, վասն ապիւրտս ինչ զործոյ
ընդհեկան եղեւ յաթոնոյ, և եկեալ տարան
զՏէր Պօղոս նստուցին յԱԹՈՒ կաթողիկո-
սութեան. և եղ յիւրում անդուղ զիւր խո-
տովանաւորն զՄարթոն արեղայն վերա-
կացու զրոցս. և յստ աշխատեցաւ արդ-
եամբք և զործովք, մէլտ սպասաւորներ
մեզ, Այլ և ... մայրապետ ... շատ աշխա-
տել է ի օպտատարութիւն ... և զՄէլքե-
նէթ արեղայն և զմայրն իւր զապաւորարոյն
որ յոյժ աշխատութեամբ սպասաւորէր մեզ
յեւել ի Թափել, հանապազ սպասաւորու-
թիւն մեզ, յիշեալիք ընդ նմա և զՄարքն
ապաւորարոյն և ... այլ և զկողիզ իմիքս
առաջինն Մկրտին, որ է մօտ ի կաթողի-
կոսն, և ետոյ Խաչատուր մամկուն, և զեղ-

բայրն մեր զԹարաջն, որ շատ աշխատեցաւ ի հետ հողեւոր տիմիրն ի յերթի եկն:

Արդ որք յաւժար կամաւք և փափաք մամբ սրտիւ կատարեն զյիշատակս սրբոց որք աստ հաւաքեալ կան, մասն բարի ժառանգութեան ընդաշխն ի Քէ., որ ասաց, Որ զձեզ ընդունի, զիս ընդունի, և [որ] զիս ընդունի՝ զառաքելն իմ ընդունի. և որ զձեզ անաղիչ, զիս անաղիչ: Վասն այսորիկ և մեզ պարտ է անխափան օրըստօրէ զյիշատակս նոցա կատարել, զի ամ. աւուր կատարման իւրեանց բարեխաւս և միջնորդ ունելով միշտ առ պաակադիրն Քո., զսուրբս և զսիրելիս անուան իւրոյ, զի ամ. սուրբք յաւուր տօնի իւրեանց առաւել համարձակութիւն ունին բարեխաւսել առ Ած. վասն տաւնողաց և պատուողաց զօր Հանդիսի իւրեանց, խնդրելով զհաստատութիւն եկեղեցւոյ և զխաղաղութիւն ամ. քրիստոնէից և աշխարհի, և զհայտութիւն և զմեծ զողորմութիւն հոգւոց մերոց ի Քէ. Այ. մերոյ, որոմ փառք ընդ Հօր և Սբ. Հոգւոյն յաւիտեանս ամէն:

Արդ դրեցաւ սա ձեռնարք մեղապարտ և անարհեստ դրչի Մանուէլի և Յուանիսի, ի մեծի գերահալչ աստուածակոխ քաղաքս յերուսաղէմ, ի հռչակաւոր վանքս ի Սբ. Յակոբ, [Երկու տող փերաւած եղծաւած], աւանականութեամբն Այ., և յոյժ աշխատեցաւ: Եւ ես Մանուէլս ծաղկեցի և ուսիսի որդի Յակոբ արեղայն լաւ օգնական եղև մեզ ի ծաղկելն, զի Հայր նորա Էւստոնսն դնացեալ էր ի Կիպրոս կղզին, այս աւուրքս երեկ խաբար թէ փոխեալ է ի Քս. դոր Տէր Ած. յարութեան կեանքն պարգեւէ նմայ:

Դարձեալ աղայեմք պաղատանօք և հայցմամբ, և մաղթեմք յամենեցունց, որք ընթեռնոյք և լսէք և օգտիք ի սմանէ, յիշել առ Տէր սրտի մտօք, և մեղաց թողութիւն խնդրել ստացող դրոցս օրբանեալ և ամ. առաքինութեամբ զարդարեալ Տէր Օղոս կաթողիկոսի և ծնողաց իւրոց, զի յոյժ Եբմեռանդ և փափաքմամբ սրտիւ ետ զսա դրել յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց: Այլ և մեզ փցուն և անարհեստ գծող Մանուէլիս և ծնողաց իմոց, և բաղմեքախտ հողեւոր մօր իմոյ և ամ. արեան մերձաւորաց իմոց, աղայեմք զհանդիպողքդ, զի լիալիւր սրտիւ

յիշել ի Տէր, զի այդ է հոռք և վարձ մեր, եւ զմիւս զրադիր Յուանիէս և զծնողքն իւր յիշել ի Տէր: Եւ դուք յիշողքդ յիշեալ լիիլք ի միւսանդամ զալուստն Քի. ամէն:

Այլ դարձեալ աղայեմք զի սխալանաց և խռոքութեան դրոյս անմեղադիր լիւրօք, զի այդչափ էր կար մեր. մի մեղադրէք: Եւ այլ առհասարակ ամ. երախտաւորաց և սպասաւորաց, այլ և կարդացողաց և լսողաց, և խնամով պահողաց, եւ ինքն Տէրն ողորմութեանց և տուիչն ամ. բարութեանց ձեզ. յիշողացդ և մեզ յիշելոցս առհասարակ ողորմեսի իւր կրկնակի գալստեանն, ամէն եղիցի:

Եւ յորժամ սկսաք զգիրքս Թիւն ՊԿԶ [= 1417] էր, ի մտանել ՊԿԼ [= 1419] Թիւն եղև կատարումս դրոցս, ի փառս մարդասիրին Այ. յաւիտեանս ամէն:

Երանաբայն յիշատակագրութիւն, 1680.—

Էջ 928ա, բոլորգիր.— նորոգեցաւ վերստին Թաւանիս մերում ՌձԻ և Թ. Դեռամբ Սարգիս պարունտերին, որ է ինքն Թաթթի, որք հանդիպիք ասացէք Ած. ող[որ]մի իւրն և ծնողացն և ամ. արեան մերձաւորացն, և նոյն Թաթթի մահտեսի ինչպարին, որ զսպրչումն ինքն երեստ, Ած. իւր վարձահատուց լինի, և ամ. միայրան եղբարցն, որք կամակից եղեն և աշխատանացն ձեռնառու, որք կան ի ծոց մօրս մեր Սբ. Յակոբայ և սպասեն զալստեան Քի., որ և անմասն արասցէ, ամէն:

Եւ Թումայեկս յիշեցէք որ զյիշատակաւ դրեցի, զոր ինձ տացի՝ նոյն և ձեզ տացի, որ անսուրբ բերանն հրամանաց ողորմած զողորմութիւն որ աւրհնեալ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

Ճառնտրիիս նախնական բաժանման համաձայն Բ. Հատորն ալ ունի Ցանկ մը, զորումս առանձին թերթի վրայ, հետեւեալ յիշատակարանով:

Ի Թուին ՌՄՄԼ [= 1809], յամսեանս մայիսի տասն և հինգին, ի պատրիարքութեան Տն. Թէոդորոսի երկցս երանեալ երջանիկ Արքեպիսկոպոսապետի և հոգեւորի ծնողին իմոյ, ես ծառայ Սրբոց Յակոբեանց և աստուածադիր Աթոռոյս, Եւդոկիացի,

այսինքն Թօխաթցի, երբեմն գրագիր և երբեմն էմիրահան տրուպն յաբեղայիցն Կարապետ արեղայս, սոյն սա ձառնութիւն կոչեցելոյ գրչոյս ղցանկան և զթղթահամարոն յաջողութեամբն Այ. ձեռամբ իմով գրեցի ըստ խնդրանաց սրբոց հարց, Ուրեմն ով սիրելիք հարք և եղբարք իմ, որոց տօնա-

խմբութեանց և տօնից տէրունեանց, զգրլխոց և զթղթահերեսաց զթիւան և զհամարան ի ներ ցանկոյս ի յորժամ դառանիցէք, յայնժամ յիշեցէք զիս զանաբժան ծառայս զՎարապետ Արեղայս միով ողորմիւ, որք և յիշողք Ած. և ձեզ ողորմեացի այժմ և ի միւս անգամ զայստեանն իւրոյ, ամէն:

2

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՈՂԻԿԵԱՅՑ — 1

ՍԱՐԳԻՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ (1154)

Տեղի

1338

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

44×30×11: Էջ ԺԲ + 852: Հանգամանք լաւ. նորոգուած՝ մասնաւորաբար սկիզբը և վերջը: Թուղթ, էջ Ա-Դ, և 845-852 մագաղաթ: Գրիչ՝ Գրիգոր: Գրութիւն՝ սեւ մելանով, երկսիւն, 37 տող: Բոլորգիր: Գունաւոր սկզբնատառք և լուսանցազարդք ճառերու սկիզբը: Ծաղկող՝ Առաքեալ Սարկաւազ: Քորանազարդ էջ 1: Մանրանկարք էջ 218, Պետրոս Առաքեալ, էջ 615 լւ., Յովհ. Առաքեալ, Նկարք էջ Դ, Սարգիս Վրդ., Մելքիսեդեկ, Մելքիսաւէ և Ելիմելեք. էջ ԺԲ, Յս. Քս., Յակոբոս Առաքեալ, և Ստացող Վարդան երէց, Կաշեկազմ տախտակեայ, Ստացող Վարդան երէց: Յիշատակագիրք՝ Ա.— Գրիգոր Գրիչ: Բ.— Վարդան երէց: Գ.— Ղեւոնդ վարդապետ, 1355: Դ.— Յովհաննէս կազմող, 1591: Ե.— Նիկողայոս Արք. Թորոսեան, 1630: Զ.— Պր. Սողոմոն, 1648: Է.— Ապտուղարիպ: Ը.— Պր. Թովմայ: Թ.— Գրիգոր քահանայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

էջ Ե 1— Յառաջադրանքի մասացեալ Յաղագր ս. վարդապետի մարգարէի. — Ամենայն ոք որ զգիրս աստուածային ի ձեռն առնուցուն նախկի զճակագրութիւն նորա ընթեռնու...:

էջ 1— Երանելոյն Սարգսի վարդա-

պետի ասացեալ Մեկնութիւն կաթողիկեայց քիթքայն Յաղագրայ. — Ածային տեսութեանց և իրողութեանց պարապել մտաց այնոցիկ է որ սուրբ են սրաիւք...:

էջ 218ա— Երանելոյն Սարգսի վարդապետի ասացեալ Մեկնութիւն կաթողիկեայց Ա. քիթքայն Պետրոսի. — Բանք Աստուածայինք մանայնք արդիւնագործք են և շահանաւք...:

էջ 500բ— Նորին Սարգսի վարդապետի ասացեալ Մեկնութիւն երկրորդ քիթքայն Պետրոսի. — Բաղմաց յառաջագոյն ի հարցն մերոց...:

էջ 615ա— Երանելոյն Սարգսի վարդապետի ասացեալ Մեկն. Ա. քիթքայն Յովհաննէս: — Ի փոքունս մեծամեծացն յանդիմանից լին ասանց զաստապարտութեան...:

էջ 759բ— Սարգսի վարդապետի ասացեալ Մեկն. Բ. քիթքայն Յովհաննէս. — Են են բաղումք ի Սրբոցն և մանաւանդ յառաջելոցն և ի մարգարէիցն...:

ՄԱՆՈՒԹ— էջ 775 լուսանցքի վրայ Նշանակուած է նորադիր. «Էրնչեւ ցաստ է փոքր դաղափարի վերջ»:

էջ 779ա— Նմին երանելոյն Սարգսի վարդապետի ասացեալ Մեկն. երրորդ քիթքայն Յովհաննէս. — Առ աստուածային արան և առաքինութեամբ զարդարեալսն...:

էջ 796ա— Նորին երանելոյն Սարգսի

1.— Սարգիս Վարդապետ, Թ. 2, էջ Դ

վարդապետի ասացեալ Մեկն. քիթռլն Յուդայի.— Շնորհք իմաստից հոգւոյն որ ի ձեռս առաքելոցն տուաւ եկեղեցւոյ...

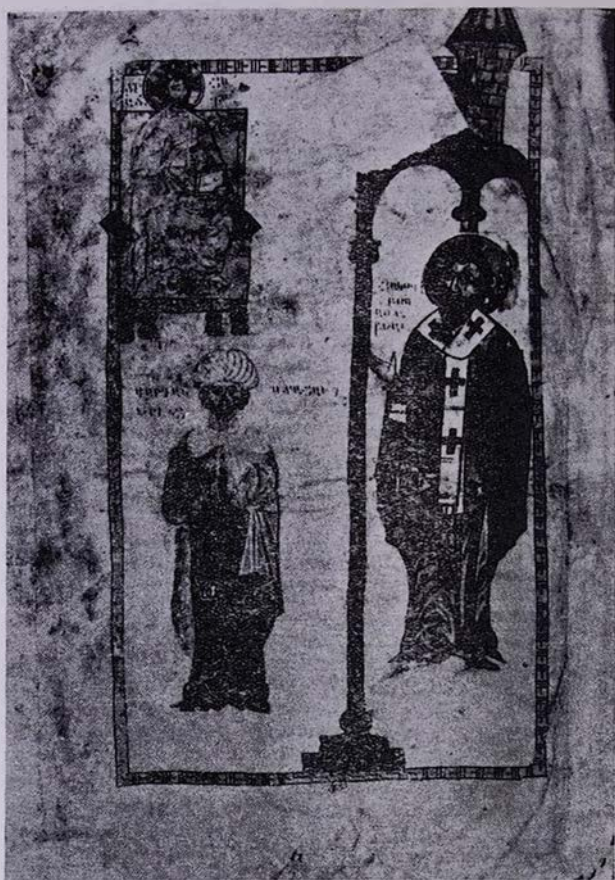
Յիշատակարամբ.— Ա.— Գրչի

Մանր յիշատակադրութիւնք իւրաքանչիւր ճառի վերջը, կ'առնենք կարեւորները միայն:

1— էջ 259բ— Զաժենամաքուր և

դարբաղան քահանայ զՎարդան. և զպարկեշտ ամուսինն իւր զՅուհար տիկին. և զսիրելի մանկունս նոցա, զՄեղիսեդեկ՝ և զԵլիմեկե, յիշեալիք ի Տէր սրտի մտաւք ով պատուական ընթերցաւդ՝ աղաչեմք:

2— էջ 499բ— Ով պատուական ընթերցաւդ, յիշեալիք ի Տէր զստացաւդ սորա զերիցս երանեալ քահանայն զՎարդան, և զշնորհաղարդ հարազատսն իւր, զՄեղի-

2.— Վարդան Երեց, Թ. 2, էջ ԺԲ

սեթ, և զՆիմեղեք, և զՄելքիսաւի. Հանդերձ ըարեբարոյ մարբն իւրեանց, որք նոսրափառ սիրով ցանկացաւդ եղեն այսմ աստուածային զանձիս և անգին մարգարտիս:

3— ՀՂ 581բ— Ով պատուական ընթերցաւդ, յիշեալիք ի Տէր զամենայն աւրհնութեանց արժանաւորն զառաջնորդ իսայիք

յեղշս զպարոն Կարապետն և զաստուածասէր կենակիցն իւր զՄուլքայն և զբարի շառաւիղս նոցին զհարադատ մանկունս նոցա, զՄկրտիչն, զՏէրն և զՏիրացուն, զԹովաննէսն, և զԹովհաննէսն, զԽաղաղութիւն և զքոյրս իւրեանց. զի բազում մարդասիրութիւն և սէր ցուցին առ մեզ, զամենայն պէտս մեր հոգալով առաւել քան զարժանն

մեր: Հատուացէ նոցա Տէր ըստ ամենայն բարեացն նոցա հազարապատիկ աստ, և ի հանդերձեան զանապառ բարինս և զանտրուում ուրախութիւնսն: Ամէն:

4— Էջ 646բ— Չստացաւ սորա զՎարդան քահանայ և զամենայն տուն նորա յիշնալիք ի Տէր, ով պատուելի ընթերցաւ, և զԹովաննէս քահանայ և զծնաւորսն իւր և զամենայն ազգայինսն իւր, որ զԹուղթս կոկեաց: Տէր Ած. վարժաբարեաց հատուացէ նմա այժմ և յաներեկ աւուրն:

5— Էջ 836բ— Տէր Ած. ողորմես Թորոս քահանայի և հարս իւրոյ Պաշատուր երկցու և ամենայն տան իւրոյ:

6— Էջ 848բ — 850բ— Գլխաւոր յիշատակարան — 1338

Փառք անսկզբան և անծնին Հաւր և ծնիցելոյն ի նմանէ միածնի որդւոյ նորա Յի. Բի. Տն. մերոյ, և ելողին ի նոցունց էութենէ Սբ. Հոգւոյն ճշմարտի յաւիտենից յաւիտեանս: Որ արժանի արար զանարժանութիւնս իմ հասանել յաւարտումն մեծափառ և աստուածազարդ կտակիս. որ է բուրաստան ամարանի ծաղիկեալ, դրախտ պլուղալից զանազան երանգաւք զեղեցկացեալ, աղբիւր յորդառատ արբուցանել զանձինս ծարաւելոց և մխիթարել աստուածային վարդապետութեամբ:

Արդ ի դառն և յանբարի ժամանակիս, ի դարս վերջին յորում դաղարեալ լինէր ամենայն բարեգործութիւն ի մարդկային բնութեանս, և ոչ գոյր սէր ընթեռնուլ զդիրս սուրբս, կամ(ի) ի միտ առնուլ՝ այլ իւրաքանչիւր ոք անանաբար զկամս մարմնոյ եւեթ ջանայր տնաւորինել ամենեւին անփոյթ առնելով հոգեւորացն:

Յայսմ ժամանակի շարժեալ ի շնորհաց հոգւոյն սրբոյ աստուածաբնաւ և երջանիկ Հայրն Վարդան քահանայ, և իբրեւ իմաստուն վաճառական ի խնդիր ելեալ աստուածային և պատուական զանձինս, զեղեցիկ և անգին մարգարտիս, ետ գրել զսաեռափափաք բաղձանաւք, և անձկալի սիրով, ի վայելումն անձին իւրոյ և սիրելի որդւոց իւրոց, և ի յիշատակ հոգւոյ իւրոյ և իւրայոցն: Ի պաշտառութիւն սրբոյ եկեղեցւոյ, ի վարժումն և ի լուսաւորութիւն և յուրախութիւն մանկանց նորոյ սիրովն,

որք զմայլեալք յերկնաւոր պարգեւացս և ի քաղցրահամ խորտկացս և յանուշաճաշակ ըմբելեացս, որ ի սմա ամբարեալ կան աստուածային պատգամք: Նախ ինքեանք բերկրին ընթեռնուլ և ապա զլուսւոյն յորդորել ուրախակիցս առնելով ինքեանց զամենեանս, որք հաւանին և առնեն զկամս Այ. և զպատուիրանս աւանդեալ մեզ ի ձեռն սրբոց առաքելոցն և վարդապետաց, զի և մեք ընդ նոսին արժանաւորք եղիցուք փառաւորել զհայր և զորդի և սբ. հոգին, այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից:

Յանգ ելումն աւարտի,
Յարեթականս տուամբի,
Ի հնկետասան որելենի,
Ի յերիւս տանեկի,
Եւ եզակ եւթնեկի, [= 1338],
Ի յունիս ամսոյ յունի,
Եւ ի սիւան երբայեցի,
Եւ յարաց իմում սեռի,
Եւ ի յարդեան ժամանակի,
Տեառն Յակովբայ հեղինակի,
Ի Թաղաւորութեան Լեւոնի,
Տղայ կոչեցեալ բարեպաշտի,
Եւ ի մերուն նահանգի,
Տէր Սահակայ առաջնորդի,
Ի բռնակալութեան սուլտանի,
Կոչեցելոյ Պուսայիտի:
Ի վրդովմանց ժամանակի,
Նեղ և ի դառն վայրկենի,
Ի յաւրման բազմախնի,
Ի գերութեան մերում ցեղի,
Ամանակաց դառն անբարի,
Եւ պաշարման խումբ խաւարի,
Յորում զրաւ է գործ բարի,
Ի փորձութեանց բազմադէմի,
Եւ ոչ ոք է յազգս ուղղակի,
Որ և ակամբ յուսով հայի,
Ձի ամենից կամք հոլովի,
Հակամիտէ ընդ խաւարի,
Ձի երկ և գործ համայն սեռի,
Ի պահարանս առաւրէի,
Ի նազումն խումբախի,
Եւ ի չղոյէ հիւթանիթի,
Ձի քան զկար եւս աւելի
Դժբարեք փորձից ազգի ազգի,
Ձի սով և սուր սեռ ըստ սեռի,
Եւս և խուճապ Պարթեւ սոճի,
Եւ այս յաւէտ գործ յիրաւի,

Եղեռնագործս չուսուի,
 Զի պատարալի բարութի նախկին,
 Բիւրապատիւ չար Հատուցի,
 Ըստ կամս աւարտման Բեխարի:

Արդ աղայեմ դամենեսեան, որք ընթեռնուք զսա և լուսատիւք և կամ ընդ (յ)արբինակէք, յիշեմիք ի Տէր սրտի մտաւ զստացաւ սորա զերիցս երանեալն և զիմաստութեամբ լցեալն, և առաքինութեամբ զարդարեալն ընդունակ եղեալ երկնաւոր շնորհացն, զսրբազան քահանայն զՎարդան և պարկեշտ ամուսին իւր զՃակար տիկին, և զաստուածատուր զաւակս նոցա՝ զՄելքիսեդեկ, զԵլիմէէք, և զՄելքիսաւ, և զՆայր նորա՝ զՄիթարն, և զՆայր նորա՝ զՇնոֆոր, և զեղբայր իւր՝ զՍովէն, և զգորս նորա՝ զԼալն և զԳոյրխաթունն: Եղեմիք ի Տէր և զաներ Վարդանայ՝ զպարագետ քահանայ, և զկենակից նորա՝ զԵլի Սաթունն, և զգաւակս նոցա՝ զՎարդապետն: Եղեմիք ի Տէր զՍարկաւադ քահանայ, որ աշխատեցաւ ի բերել թղթին, եւ զպարագետ քահանայ, որ ըզթուղթն ծախեաց: Եւ զՏանայ տիկինն, որ յուսով խնդրեաց: Եւ զԼուսաբանիւր զերկոցս ի սմա զարեան մերձակայս, յիշեմիք ի մեղաց թողութիւն, ով ընթերցաւդ:

Եղեմիք ի Տէր զպատուելի քահանայ զՍահակ որ զարբինակն շնորհեաց, զծնաւորն նորա: Նա և թէ արժանի Համարիք զապերախտ և զանարժան ծառայս՝ զԳր[ի]գոր աշխատաւդ, մանաւանդ թէ և ոչ այսպիսի անուան զոյ արժանաւոր, և զծնաւորն իմ և զեղբայրս և ըզգորս զկենդանիս և զմեռեալս, և որպէս զմեզ յիշէ և զուք յիշեալ լիւրիք ի նոյն ողորմածն Ած., որով փառք պատիւն և իշխանութիւն այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից:

Եղեմիք ի Տէր և զեղբայրն մեր Ըստ Հովուդ՝ զԱռաքեալ սարկաւադ, որ զգիրքս ծաղկեաց մեծաւ աշխատութեամբ, և ըզծնաւորս նորա՝ և զընտանիս: Եւ խորորութեան զրիս և սխալանաց մի մեղադրէք, զի կար մեր այս քան էր և ոչ աւելի:

Եղեմիք ի Տէր զՍտեփանոս զպիւրս զաշխատաւդ Տանս:

Եղեմիք ի Քս. և զամէնաւրհնեալ պատուական տանուտէրն զՊարոն Ամիր-

շահն, որ աւանական եղեւ զինս գրոյս. Քս. Ած. զիւր Հոգին և զիւր ծնաւոցն Հոգին յերկնից արքայութեանն արժանացէ. Ամէն:

Եղեմիք ի Քս. և զամէնաւրհնեալ պատուական տանուտէրն զպարոն Ստեփուպէկն և զՆայր իւր, որ Հանդուցեալ է ի Քս., և զՀանդուցեալ կենակիցն՝ զՄարթախաթունն և զղուստր իւր. զՍիրախաթունն, և զեռարոյս զաւակն իւր զԼուսպէկն, և իւր ծնաւոցն Հոգին յերկնից արքայութեանն արժանի արացէ. Ամէն:

Բ. Վարդառ Երեցու

Էլ 359 ա, Բուրգիր.— ԶՔարմատար անարժան երեց Վարդան անմասն ի բարիս և անյադ ի չարիս, որ թշնամին արդարութեան խանդաց ընդ մեծապատիւ փառս այսմ անդուգական մեծութեանս և ջանաց ապականել, և ի յԱստուծոյն կործանեցաւ:

Գ. Լեւոնդ Վարդապետի.— 1355.—

1— Էլ 27ր, Բուրգիր անարթ.— Կաման Այ. ես՝ Լեւոնդ վարդապետ և առաջնորդ սբ. ուխտին սբ. Նշանի Հանդիպցի յազգարութիւն սբ. կտակիս, և մեք այլ աւերդականցաք զհաւատացեալքս զԱզախիս քարոզութեամբ, որ աղատեցին զայս ի յանորինաց յոս բարի առ Տէր, և յետ իստեցս յիշատակ Հան. իւրենց ի սբ. Սիրոն: Արդ յիշման արժան լիցին որ և զմեզ յիշեցեն առ Տէր Յս. միով Տէր ողորմայիւ: Թվ. ԳԴ. յուլիս Զ. դրի.:

2— Էլ 778ր.— Բուրգիր, գունաթափ.— զԼեւոնդ բանի սպասաւոր յիշեալ առ Տէր Յս. ով սբ. ընթերցող, զի շատ աշխատեցայ ի թափե(ա)լն սորայ և Ած. ահ. զԱղախիս քրիստոնէ[ե]այք որ...: Թվ. ԳԴ [1355] յունիս Ը.:

Դ. Յովհաննէս Կազմողի.— 1591.—

Էլ 851ա.— Ի թվականութեանս յաբեղական տումարի ՌՌ ամի, և ի յամսեանն Յունվարի Ժ և ի ութի, Իլով քաղաքի, աստուածասէր տանուտէրն Պարոն Զախնոյի որդին բան Եագուպն յայժմուս ժամանակի տեսաւ զայս անգլին մարդարիտս, որ եղծեալ և ապականեալ էր ի Հելթալի տեղով և

փափաղամբ հառուր կրկին նորոգելն, վառն իւր. հողուն և իւր ծնողին և իւր արեան մերձաւորացն. զիւք յիշեցէք զուրք ի բարին և զուրք ասացէք զԱմ. ողորմէիւ: Աբարելն Ամ. փարձաւատոյց լիցի նորա յանանց յարաբարութիւնն. Ամէն:

Դարձեալ աղաւթմ,
Ով քահանայաջէ նազելի,
Եւ ընթերցողք տյամ զդի,
Մի մոռանայք զիս եղկելի,
Ըզնվհանէս զվերստին կաղճող զբի.
Որ զդիրքս կապեցի,
Եւ զպակասութիւն ճառիս զրեցի.
Եւ ծնողաց իմոց բարի,
Սարգիս անուն Եսայէլիցի,
Որ զառածնայս մեղաւք զբի,
Ծնան զաւակ ողորմելի.
Եւ փարպետն իմ Միեռսի,
Որ զիս ուսոյց յարուստս զբարի,
Նորա հողուն Տէրն ողորմի,
Դասէ ի դասն յալակողմի:

Առաջնոց, միջնոց և վերջնոց կրկին կրկին աշխատողաց զԱմ. ողորմիւն չի խնայէք. և Ամ. մեղ ողորմի յաւուրն անեղին. Ամէն:

Եւ Նիկողայոս Արք. Թորոսեցի, բորբորի նախորդներէն և յաջորդէն տարբեր. — 1630. —

Էջ 861թ. — Եւ Նիկողայոս Թորոսեցի, ողորմութեամբ Այ. Արքեպիսկոպոս յաթոռակալ Լովս և ամ. Լեւոն աշխարհի և Պողոսեաց երկրին Հայոց Առաջնորդ. Թվ. ԹՀԹ. Նոյնմարտի ԹԹ:

Զ. Պարոն Առաջմտի, Նորապետի, 1648. —

1. — էջ 217, լս. — Եւ զվերջին ստացողս զպարոն Սողոմոնն յիշեցէք ի Գ. և զիւր ուրն, և զուրք յիշողքս և մեղ յիշելոցս Հոմասյուսմայն ողորմեսցի Ամ.:

ԾԱՆՕԹ. — Նման մանր յիշատակագրութիւններ կը գտնուին նաեւ 499, 524, 759 և 778 էջերուն վրայ:

2. — էջ 851թ. — 852ա. — Դարձեալ աղաւթմ աստուածաբեալ վեհ ընթերցողք արհրոցս, ի բարեբախտան ձեր յիշեցէք ի Գ. — զվերջին ստացող բարեբարոյ զհեղաւորի պարոն Սողոմոնն, և զիւր ծնողսն, Մեղիքն և Աննան և զիշեցէք և զաւակուն

զվաղիւնեանսն, Մովսէսն և Զաքարիայն, Սահակն և Աղարիայն, Դիւրոյն և Զմրութն, և զհենդանիսն՝ Թակոսն, Տերուհին, Սուլթանն, Զմրութն, և ամ. արեան մերձաւորացն, որ ըստացաւ զսա ի Հալալ արդեանցն և եղ յիշատակ վերոյ զբեղոցն, ի խալիֆայի Սր. Լուսաւորիլ, ի վայելուհի մանկանց եկեղեցոյ, Եւ զուրք երանելի ար. Հայրք ի յաւակիլ ձեր ի ս. տառն, զԹացէք ի մեղ որպէս անդամոց մերոց միով ողորմիւ:

Եւ որք յիշեն զմեղ սիրով,
առ ողորմանն բորբոր սրտով,
Եւ զի և Զանք մեր ցաւելով,
Վասն սարին ակն ունելով,
Լուսարուք զԱստուծոյ բան հողով,
Զոր և կոչէ ար. բարբառով,
Որով չափէք յոյս ամանով,
Նոյն եղիցի մեղ քանակով,
Եւ որ պատճառ եղև սարս
Տէր Կարապետն զբարակայ,
Աստուածային շնորհովն նա,
Կեալ երիւք մասն(ե)ամբ նորա,
Զիշեցէք անց, զղործնականն,
Եւ զմատակարարականն եւս զվերայ,
Եւ Գ. փառք յաւիտեանս ամէն:
Իմանալ զթիւն Հայկազան,
Եւ Ա [== քսան և Թի] յորեկան,
Խ [== քառասուն] Թիւ շարաղառեան,
և Է [== եօթն] Թիւ եւս յաւակն [== 1648]:

Է. Ապտուլգաբիպի, բորբորի, զուր նաթափ մեկանով, տեղ տեղ անընթեռնել. —

1. — էջ 40թ, լս. — Եւս առաւել յիշեցէք ի Գ. զԱպտուլգաբիպի և զհենակեցն իւր զԾամալախաթունն, և զեղբարսն իւր զԼիւրիսն և զհենակեցն իւր [զԵլիսաթունն], որ յետոյ աղանական եղ:

2. — էջ 463ա, լս. — Եւս առաւել յիշեցէք ի մեր սուրբ յաղաթս զԱպտուլգաբիպի և զհենակեցն իւր զԾամալախաթունն, և զեղբարսն իւր զԼիւրիսն և զհենակեցն իւր զԵլիսաթունն, և զծնողսն յիշեցէք ի Գ. և զուրք յիշեալ:

ԾԱՆՕԹ. — Նման յիշատակագրութիւններ կը գտնուին նաեւ. էջ 217, 283, 359, 499, 524, 581, 646, 658, և 716, յաւակն զոմանթափ և զրեթէ անընթեռնել:

Ը — Պարոն Թովմայի, բուրգեր —
 էջ 216 լս. — Եւ ստացաւ առտուածա-
 յին բուրաստանիս զՊր. Թովման յիշեցիք
 ի Տէր:

Թ — Դրիգոր Բաղամայի: Նոտրագիր. —
 1 — էջ 646ա, լս. — Յիշեցիք զԴրիգոր
 քահանայս զմեղոօրս:
 2 — էջ 658 լս. — Յորժամ ընթեռայք
 յիշեցիք և զԴրիգոր քահանայս զմեղոօրս:

3

ԱՆՏԱՌ ԱՅԼԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ. — 1

ՀԵՐՈՆԻՄՈՍ ԼԱՌԻՌԵՐՈ

Կ. Պալիս

ՌՄԺԹ = 1770

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 43 x 30 x 8: էջ 940: Հանգա-
 մանք շատ լաւ: Թուղթ սպիտակ փայլուն:
 Գրիէ՝ Նիկողոս Նոտար, Գրութիւն՝ սեւ մե-
 լանով, երկսիւն 50 տող: Նոտրագիր կա-
 նոնաւոր: Համառոտագրութիւնք առատ:
 Գունաւոր ճակատ. էջ 1, և խորանագրող,
 էջ 17: Կաշեկազմ տախտակեայ, ոսկեզօծ:
 Դատարկ թուղթք երեքական թերթ սկիզբը
 և վերջը: Ստացող՝ Պօղոս Պար. Աղբիանա-
 պոլսեցի:

ՃԱԿԱՏ. —

էջ 1 — Անտառ Այլաքամուքեան բո-
 լորի Մուրբ Գրոց, որ պարունակէ յինքեան
 զնորին խորհրդաւոր մեկնութիւնն. և ըստ
 մեծի մասին զգրականն յոյժ օգտակար և
 հարկաւոր պայծառ և պարզ Աստուածաբա-
 նութեանն:

Արարեալ և շարադրեալ ի հեղինակէ
 եղբոր հօր Հերոնիմոսի կոչեցելոյ Լաուդէ-
 թոյ ձէրվարիէնսիոյ, ի կարգէ Սրբոյն Պէ-
 նէտիլոսի կրօնաւորին, ի վանս Սոնթիւէ-
 րաթոյ և Աբբայի վանացն Սրբոյն Յէլի-
 չիոսի Գուլքսուէնսիոյ:

Մեծաւ խնդրանօք և բազմօք ծախիւք
 թարգմանեցուցեալ Արհի և Պանծալի Պատ-
 րիարքին Տեառն Յոհաննու Մեծի Աստուա-
 ծաբան վարդապետին և զերապայծառ ե-
 պիսկոպոսին Գոստանդնուպոլսոյ Բաղիշեց-
 տոյ և Սրբոյ Տեղեացն Բրիտանոսի Աստուծոյ
 մերոյ գլխովին այցելուի, և անարժան ծա-
 ուայի և պաշտօնէի:

Ի փառս մեծազոյնս Աստուծոյ և ի յօ-
 դուտ աշակերտաց եղելոց մերոյս դասատան
 և այլոց ընթերցասիրաց անձանց:
 Թարգմանեցեալ ի Լաթինականէ լեզ-
 ուէ ի բարբառ Հայկական ի Ղուկասու վար-
 դապետէ խարբերթացւոյ: Ի Գոստանդնու-
 պօլիս քաղաքի:

Սկսի Տեառն 1733 և ըստ Հայոց ՌՃՁԲ,
 1733:

էջ 3 — Յառաջաբանութիւն, Պայծառ
 ընթերցողի գնորատուիլի եղբայր Յօսեփ
 մէտ Ռօպէլեան վանացն. և ճշմամբ ժողո-
 վաբանի Սրբոյն վիմլէմսիոսի Մովսէսի-
 չէմսի Աբբայ Սրբազան վարդապետ. — Հե-
 րոնիմոսի Լաուդէթոսի գիրք, զոր նա Ան-
 տառ և Մրգանոց Այլաքանութեանց յորջոր-
 ջելի վարկեաց...

էջ 11 — Բ. Յիշատակաբան Քարգմտ-
 մնի տուղի գրքոյս Կոչեցելոյ Անտառ Այլա-
 քամուքեան:

Մեանչլիւհրաւ, ամենայաղթ, ընտիր
 և հեղաբարոյ ծառայն Այ. Մովսէս, գլխե-
 լութիւն Համատարած աշխարհի ճառերով
 զբազմակուտակումն տարրական ջրոց ի բե-
 րանոյ բարձրելոյն կոչեաց ծովս...:

(էջ 13 Բ) Բայց կամ նկատեալ ի փա-
 րամութիւնս լաթինացւոց և յաղքատու-
 թիւն աղին իմոյ և իմ իսկ գլխովին (ի կող-
 մանէ իմաստութեան և մեկնութեան Ածա-
 շունչ գրոց) թաղձէի և մորմոգէի ի սրտի
 իմում թէ՛ վասն ո՞ր զհեղուքիւն նախա-
 մեծար առնէ ազգն իմ և զանուուրմութիւն

քան զուսումնասիրութիւնն ընտրելի համարել, և մանաւանդ թէ վասն ո՞ր պատճառի քան զաղոն իմ այլ առաւել աղքատագոյն աղինք պերճացեալք իցնն իմաստութեամբ, որպիսիք են ասորիք և վրացիք, յորոց և դբադում լսան ի նոցունց թարգմանեալ ցուցանեն նախնիք մեր. վասն որոյ զո՞նէ զի թերեւս այլոցն փարթամութեամբ զաղոն իմ և իրս փարթամեցունցից և բլրորի Ածաշունչ զրոց զհամառատարան այլաբանական մեկնութիւն ի լոյս ածից (ոչ իմովս ուշիմութեամբ յորմէ շնորհէ մեկնէի և եմ) այլ թարգմանութեամբ և ածանցեցունցմամբ զայլոցն բարիս յիմումս աղգի շտեմարանի. Վասն բարոյ ի գտանելն իմ զհեղինակական զրքուկս Անտառի Այլաբանութեան Ածաշունչ զրոց ցնծացայ և բերկրեցայ որպէս զայն որ դստանէ աւար բազում, և ետու թարգմանել զսա ի հայկականն բարբառ աղքատութեանս արդեամբք, որոյ թարգմանիչն եղև խարբերդացի Ղուկաս վարդապետն հմտագոյնն լաթինական լեզուի, զոր զրեթի է մէջ չըջնացեալ հնչից և վեցից ամաց հաղու թէ աւարտեաց յամի տեսնն Ռէժիձ և Հայոց ՌժՁԵ [= 1736]:

Ես ունմ. յետին ի բանասիրաց և ծառայիցն տր. անարժան ծառայս Յօհաննէս վարդապետս Բաղիշեցի, (և շնորհիւ Հոգւոյ Սրբոյ իբրու Պատրիարքս Կոստանդնուպօլսոյ, աշակերտս մեծի և քաջ իտալեանպետին իմոյ և հոգեւոր ծնողի, Տառնմ վարդապետ վրանորհի և իւրում ժամանակին վարժապետաց վարժապետի) ցանկացեալ նոյնոյ Մրդանդիս աստուածային տուրբ զրոց և Անտառիս Այլաբանութեան, զկնի բազմաց թարգմանեցունցալ զրեանց, յաւելի և զայս զանձն ի շտեմարանս ազգին Հայոց, ի յնշատակ բազմամեղ հոգւոյս և երանաշնորհ վարժապետին իմոյ Տեառն Վարդանայ, զկնի սրբոց թարգմանչաց զիմաստասիրութիւն և զաստուածաբանութիւն ի լոյս բերողի. նաեւ Տեառն Քրիզորի մեծի վարդապետի և Սրբոյն Երուսաղէմի գերբնտիր Պատրիարքի. և մարմնաւոր ծնողացս հանգուցելոց ի Տէր, և հոգեւոր որդւոց իմոց ննջեցելոց ի Քս., և կենդանեացն իմոց զաւակաց Յարութիւն և Յակօր Տեառն բանի պաշտօնէից և այլոց որդեկացս ի Տէր. Որոյ այսմ յիշատակի և այլոցն փոխարէն ոչ զայլ

ինչ պահանջեմ ի հանդիպողացդ եթէ ոչ զբաւութիւն Հայցել բազմամեղ անձինս իմոյ առ Տէր միով Հայր մերիւ յիշման. Եւ կանոնիւք զայս ինչ ներկայիս ի վախճան յիշատակարանիս, զի որքան իցեմ կենդանի եղիցի զբրեւկս այս ի վայելումն և ի դբասան ինձ և աշակերտաց զաւակաց իմոց հոգեւորաց, Եւ զայս եւս նոյովիւք փակեմ առաքելական կարգիս շնորհիւ և ասեմ թէ ով ոք յիմ աշակերտացս զսա ոչ ծաղկեցուցեմ և կամ անխնամ թողցեմ և կամ ի վարչամակի ծուլութեան բարձի թողցի արասցէ, և ընդ կամամ Հայնացի, հատցէ Ած. դբածին նորա յերկրէն կենդանեաց. և թէ ոք սիրով դիպեցի, ընթերցի, օգտեցի և օգտեցուցէ զայլս, և կամ ի գաղափարեւն զայս յիշատակարանիս ևս գաղափարեցէ, ինդրեմ ի Տեառնէ մերմէ Յիսուսէ Քրիստոսէ զի երկրորմբք կենօք յԱյ. սիրեցի, ի գէրն կենաց անյինջ զրեացի և երանութեան սրբորոց ի վերնում դաւառին արժանի եղիցի. ամէն:

Գրեցաւ յիշատակարանս յամի Տեառն, 1740, Թուին, և Հայոց ՌժՁԹ, Յունիսի ամսոյ իգ, ի Կոստանդնուպօլիս, ընդ հովանեաւ սրբոյ Աստուածածնի մայր Եկեղեցւոյ:

Էջ 17— Արարիմ, Անցք կամ Անցաւորք, են լերինք առնթեր Յորդաննու ի սահման Երեւոյի յարեւելից կողմանէ որ ի Մովսրացւոյ սկզբանէ դէպի ներքինս Գաղգաղայու երկարութեանն տարածին...:

Էջ 137ա— Երկրորդ տառն այս որ է բնմ սկսամի այսպէս.— Բառալ. այսինքն հնութիւն ժողովրդեան, կամ առանց ժողովրդեան, կամ կլանումն կամ աւերումն նոցա, կամ ժողովուրդ ունայն ըստ Հերոդէիսի, Փիլոնի և Հերոդէոսի...:

Էջ 903ա— Նրեւում և վեցերորդ տառն որ է այս, Օ, սկսամի այսպէս, Օրէք.—

Օրէք, այսինքն ծառայ կամ մշակ որդի Բողա և Հրդութայ, Հայր Եսայայ. Հոռւ, Գ. գ.— Մատ. 1. 1: Նշանակէ զայնոսիկ, որք ծնանին ի Քրիստոսն և յեկեղեցւոյ են ծառայէ այ::

Օգագաթ, այսինքն ժառանգութիւնն կամ ըմբռնումն, կամ ունող, կամ հաւա-

3.— Խորանագարդ, Թ. 3, էջ 17

քուն, կամ տեսութիւն կամ ձեռքի եղ-
բօր...

Էջ 915ա— Կցարդ անտառի այլաբանու-
թեանց, ըստ քառոց.— Ի մէջ ամէնից, որք
առնկատունն և հայեցունն իրիւսովայական
և եւս աստուածարանական պատկանին...

Գլխաւոր յիշատակարամ.—

Էջ 940— Յիշատակագրութիւն սակս
գաղափարեցումնոյ Ազնուագունեղի մա-
տննիս:

Մարդկանց բանականագունից ասեմ*
զործ է ախորժ տնջանօք ածել զինքեանս
առ յիրս օգտակարս, առ պիտանիս և առ
սիրելազոյն բարիս, զի նոքօք որքան զինք-
եանս նոյնպէս և դայնոսիկ որք շուրջ են

կատարագործեալք վախճալացոցն զորն յարեալն այն ժողորար կենդանայն վաստակաւորի, անխնայ յաշխատան զինքեանս առաջով, ի դումարել յամենայն հովտաց զծաղիկս պիտանին, արհեստի իւրոյ օգտակարացունի խորախացն պատրաստութեան: Որոյ այն յաղաղաւ մեծապէս զբուստի յիմաստայն, նորին գործն կազմուած առ նիւթ արուեստի ապաքինութեան և յուսեանայ հանդերձանի ոչ միայն յաղնուսականութեան եղելոցն պարուց այլեւ չգոտեաց անձանց փանաքեաց: Ուստի հանդոյն այս յարացուցի պայծառազոյնքն ի լուսով բանականութեան, անձինք յարդեցեալք անփոյթ զտապոյ տապնապի խոնջեցման արարեալք, ամեն զինքեանս դեմաւ վայրեօք, կարգել, կաղմել և հանդերձել զիրս պիտանին զբարեզոյն և զօղակար, ինքեանց և այլոց ի շահ, հաղորդակցական վերացելոյ բարեոյն ունելով զբարս:

Որ և աւանաւորիկ այս արաջարեալ մեծագործութեան կարգի մայր մեղ ասելոյ ասկս դադափարեցուցանողի մատենինս զդրուստանս զոր դում գործեալ ետ զինքն ի անել առ ի առերել և ստանալ զայս մասեանս պիտանի, օգտակարաբոյն ասեմ և յոյժ բարի յինքեան երջանիկ գրտանն և իւրայնոցն յապաղայն հետեւեցելովք հանդերձ փափաքողացն ի բարեմ ի վախճաղիկ կատարունութիւնս, զաստուածաբան զաննէն ասեմք զարժանաժատանդ այցելուն և զառաքելապատիւ Պատրիարքն զերապայծառ Աթոռոյն Սրբոց Յակոբեանց ի Սաղիմ, զսեանն Պողոսէ արհիական պետէ, զոր և ոչ միայն մի եւեթ այս զեղեցիկազոյնս մատենան, այլ հանապազ յայսպիսեալ ըզմիւք խարուկեալ, զբաղումս ետ յօրինակել համակցորդ և յօրհորիչ ունելով ինքեանս այս ըղձականութեանց զմիակամ լծակիցն իւր, զի միոյ շնորհաբուդիս յլսաննէ անընդակեցն զգերգոծն Պատրիարքն արքայական զաղաքին քանչիւրոյն զուսանդնուսպոյսով զղիտապետն Աթոռն տնուն: Եւ այս ասացեալս պաշտօնի յօրինակելոյ զգրեանս ունելով ոստիկան զհաւատարիմ փոխանորդն իւր ի կայսերական զաղաքով զՏէր Եովակիմ արհիպիսկոպոսն, ուստի որոյն այս զանմեծագին ընդ այլոց բաղձօք յասացեալս զերապայծառ տեառնէ ի յօգուտ

վախճողաց ընծայեալս յիշատակ անջինջ Սրբոյ երկնահանգէս Աթոռոյն Սրբոց Յակոբեանցն ի Սաղիմ: Զի այնու բարեոյն փափաքողք պիտանայն և օգտակարին եղբարք զասակրք մեծացնն և կատարեալեալք ճոխացին ի դատութիւնս:

Փանդի յառաջեղեալս այս մատենս պատուականս դանձարանէ պահեալս սուսածայնոցն զրեանց, հնոց և նորոց կտակարանացն մեկնութեանց, ուստի և խորհրդականապէս մակադիցեալս յիւրմէ հեղինակէ օրբազոյն մատենանս այս Անտառ Ալլաբանութեանց Ս. Գրոց, ըստ որում ըսակերպի ընդարձակ իրանանեան անտառացն մայրաւորաց, թովանդակացն տնկոց ցեղից ունողաց, և երկնողէջ ծառոցն արգասաւորաց, ընդ դեղափայլ ծաղկանց մեղրածորաց, հանդերձ ռեանարուղիս արժատոց, և հարստազոյն հանդիչ մետաղաց, ոսկեաց դեղաւորաց համայնց կերպից ակնաց պատուականաց: Որոց այնոցիկ անառապն ասարաթի, սոյնս այս, Անտառս աստուածային սուրբ զորոց ունի ամփոփեցեալ յընդարձակագունիս տարածութեան ծոցի իւրում զլուսնազան տեսակս պէսպիսեալ օգտակարաց վարդապետութեանց, բարեպատեհ մեկնութեանց և պիտանի պաշտաւաւոր այլաբանութեանց, միանգամայն ասել ունող յարառացարար զամենայն վախճալութիւնս մատենադրացն արտաբութեանց, ի դիւրութիւն բեմադրութեանց, կաղմեցեալ զործի պատրաստական, որեւիցէ ձեռնարկութեանց բանի Տեսոն աշակերտելոց վարդապետացն հանդիսի: Վասն որոյ սորի պիտարուութեան վերանստու լեալ վերոյ յիշատակեալս պետն երջանիկ սերահարն սմին, սերելի ամենեցունց առնել զիւրն սերելին կամելով անշան սերալի զբարեւ եղբարց առաջի սահմանեաց, որոյ յիշատակն օրհնութեան եղիցի և զարմ փոխարինի նոցին ի համայնիք փոխառուէն ընկալցի յարգալուծիւն վերին, հանդերձ բարեաւոր ընկերակցելովք: Ամէն:

Արդ եղև մատենիս ասացեալս զադափարումս, ի չրջանի Թուարբութեան կենարարին 1770: Եւ ի հայդիքն համարողութեան յատուկ հալուի ՌՄԺԻ: Եւ ի Յուլիոսի մասոյ ջտան և ութին: Ի բաղձալիւրով և ի ստանեալ մամանակին յորս

տատանիւր աշխարհ ամենայն յերկիւղէ և ի կարծեաց եկեւոյ ի վերայ տեղեւոյց ի բախմանէ ահաւոր պատերազմաց: Յօրի-նակեալ ձեռամբ նոսար տիրացու Նիկողայոսին, ի Կոստանդնուպոլիս քաղաքի, զոր բազմաւ աշխատութեամբ յաւարտն էած զմեծագոյն մատնանս, որոյ աշխատութեանց վարձս ընկալցի յԱստուծոյ բարեբարէն, որ դիտէ տալ զդոժարէնս ըստ

քանքարաց շահեցուցման: Ուստի խնդրի ի յընթերցասէր եղբարցդ՝ յիշատակել ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զգրողոս և զգրեցուցանողն սրբոյ մատենիս:

Այլևս յիշեցիք զԵւդիկեցի զՍարգիս խոհմագոյն սարկաւազն, որ շարադրեաց զՅիշատակարանս ի փառս անեղին Աստուծայ: Որ և դուք յիշողքդ լինիլիք յիշեալք ի Տեառնէ մերմէ Յիսուսէ Քրիստոսէ: ամէն:

4

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԺՈՂՈՎՈՑ — 1

ԹՐԳՄ. ՅԱՎՈՐ ԴՊԻՐ

Տեղի

ՌՄԻԱ = 1772

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 43×30×6: էջք 576: Հանգամանք շատ լաւ: Թուղթ սպիտակ տոկուն: Գրութիւն սեւ մեխնով, երկսիւն, 38 տող: Նոտր շեղաչիր: Համառօտագրութիւնք բաւական առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ, կոնակէն մասամբ քակուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-2, դատարկ:

Ա— էջ 3— [Ի թագաւորութեան Մեծի և Օգոստոսի Կոստանդինոսին, էր ի քաղաքին Աղէքսանդրիայ Արիոս անուամբ էրէջ մի...:

էջ 12— Թուղթ գրեցեալ յառաջ քան զՆիկիոյ ժողովմ:

Բ— Թուղթ Ալէքսանդրի Ալէքսանդրիոյ Յպիսկոպոսին:

Դ— էջ 24— Ճառ Կոստանդինոսի թագաւորին Առ Ս. Ժողովմ Նիկիոյ: Յաղագս խաղաղութեամբ.— [Մ]իշտ փափաքէի ուրախ լինել, ով սերելիք, ձերոյ զոմարին տեսեանն...:

Զ— էջ 29— Անուամբ Յով. Հարց, որք ստորագրեցին ի Ժողովմ Նիկիոյ:

Ժ— էջ 41— Պատմութիւն Սրբոյ Ժողովոյն Սարդիկայ, Որ է իբր մասն ինչ

առակցեալն Նիկիոյն.— [Ի]բբեւ հարքն Նիկիոյն ուրոց ճշմարիտ վկայութիւնն և մեծահամբաւ իշխանութիւնն անպարտելի զէն և անվանելի վաճան էր եղեալ ուղղափառութեան...:

ԺԵ— էջ 46բ— Կամոմք սրբոց և երանելաց Հարցն ի Սարդիկիոյ գումարեցելոցն:

ԺԹ— էջ 65բ— Պատմութիւն Կոստանդինոպոլսոյ Ս. Ժողովոյն, Որ է երկրորդ ընդհանրեալն ժողով:— [Թ]ամի չորրորդի յետ Սարգիսիոյ ժողովոյն, և յետ մահուան Կոստանդի Կայսերն...:

ԻԱ— էջ 79ա— Համագումակ մայմոյ Ս. Ժողովոյն Կոստանդինոպոլսոյ:

ԻԴ— էջ 85ա— Պատմութիւն Ս. Ժողովոյն Սինեոսի, Որ է երրորդ Տիեզերական ժողով:

ԼԴ— էջ 112բ— Թուղթ Կիրիլի Ալեքսանդրիոյ Յպիսկոպոսի առ Կեղեստինոս Հոսիոմ իշխողեան.— Ամենասուրբ և յոյժ աստուածասէր Հօր Կեղեստինոսիդ՝ Կիրիլոս ի Տէր խնդալ: Ինչ որ ժամանակէն ի ժամ. ինչ յուզեալն զրեկով աստուածապատկեան քում, հնար իցէր առանց մեղադրանաց լինիլ...:

ԼԵ— էջ 115բ— Թուղթ Կեղեստինոսի

Պապին առ կիրեղքն Աղէփամարիոյ.— Սբ-
բէլոյ եղբոր Կերդիդ Կեղեւորնոս, Թուղթ-
քն զորս սրբութիւնդ քո առ արամու-
թիւնս զրեալ ուղարկեաց ձեռամբն որդւոյ
մերոյ Պաղիդոնի սարկաւադի...:

Խ— էջ 133— Այլ քաղք Կեղեւոր-
նոսին առ Նեստարն.— Սբբէլի եղբայր Նե-
ստորիդ՝ Կեղեւորնոս, Հանդեաւ սակաւիկ
մի ընդհանուր հաստան...:

ԾԹ— էջ 168— Մասն երկրորդ, որով
այառումակին գործք գործեցեալք ի մէջ ժո-
ղովոյն: Սկիզբն Սաւրք ժողովոյն նիւնասի:
Գործք առաջին:

Կ— էջ 268— Երկրորդ գործ Ս. Ժո-
ղովոյն նիւնասի:

ԿԵ— էջ 374— Մասն երրորդ որով
բովանդակին մամեք, որք առ Սիւնեացոսն
պատկանին, և այլք մամեք յետ ժողովոյն
որք գործեցան: Մեկնութիւն երկուստսն
գլխադրութեանցն ասացեալ ի յմիջոցս ի
կիրեղք դիտապետն Աղէփամարիոյաւ, երբ
Ս. Ժողովն խնդրեաց ի մամեք առաւել

յայտնապէս մեկնել զմաստ.— [Ա]մենայն
ինչ ուղիղ է իմաստեաց...:

ՃԺԵ— էջ 573— Պատուէր եղեալ ի
ճեռն իշխանաց ընդ սրբոյն իրավարարի
ընդդէմ Պարփիրոսի, Նեստարի և Իրէմա-
յոսի.— Եւ սրբեաց և Թաղաւորութեան
հաստատութիւնն զու զուղղափառ հա-
ստան...:

էջ 574— Վերջ Գործոցն Առաջին Ս.
Ժողովոյն նիւնասի:

էջ 575-576 դատարկ:

Յիշատակագրութիւն.—

1— էջ 40— Բարգմանեցեալ ի
Նուսատ Թակուր զպրէն ի լեզուէն Յունաց
և Լատինացոց ի փառս Աստուծոյ և ի
լուսարճութիւն Հայկաղոսեանցն:

2— էջ 3 լս.— Նոստրադիք տարբեր
գրչէ.— Յիշատակ է ի գրքատունն Սբ. Յա-
կոբայ ամ. Հայոց, որ յԵրուսաղէմ ի
Քուրիւն, ՌՄԻԱ [= 1772]:

5

ՃԱՇՈՑ.— 1

Ս. Յակոբ (Երուսաղէմ)

ՌՃԺԺ = 1670

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 42x28x9: էջք Դ+920: Հան-
դամանք լատ լաւ: Թուղթ տակուն: Գրիչ
և Մաղիդը Երեմէա: Գրութիւն սեւ մեղա-
նով, երկնիւն: 35 տող: Բոլորգիր կանոնա-
ւոր: Գունաւոր դարձադիր և լուսանցադարձ
իւրաքանչիւր զլուսի սկիզբը: Գլխադարձ՝
էջ 110 ր. 703 ր. 747 ր.: Խորանագրաւ՝ էջ 1,
350: Նկարք՝ էջ 2, Ծնունդ Յիսուսի, էջ
358, Յարութիւն. էջ 510, Հողեղալուստ:
Ստացող՝ Տէր Ածառուր Վրդ. Պատրիարք
Երուսաղէմի, որուն նկարը կ'երեւի էջ 358
վարի լուսանցին, Հեռեւեալ արձանագրու-
թեամբ. ՎԳ. ԱՃ. Սբ. Յարութեամբ ո-
ղորմեա ստացողի գրոցս Տէր Ածառուր
վարդապետին: Կաշիկաղմ առխաւակեայ:
Յիշատակագիրք.— Ա.— Գրիչ Երեմէա:

Բ.— Սահկ. Վրդ. Ջուղայեցի: Գ.— Տէր
Ռաֆայէլ Բաղիչեցի.— Դ.— Թաղէոս Ա-
րեղայ:

ՌՈՒԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1— Ճրտագլուցին Յունվարի, Ե.
ժողովին ի օր. Հովանոցն ի տասն ժամն, և
այս կանոն կատարի: Սաղմոս, Տէր հով-
անոցէ զիս և իմ: Սարկաւազմ քարոզէ, և
ես խաղաղութեան: Արեւմուտքիւն և փառք
չոր և Որ.: Դարձեալ Սաղմոս, Ո՛ր հովետ
իլի. մայեաց, որ առաջ: Զկնի փոխիս,
Որքիւ...: Անտարան ըստ Ղուկասու.—
Եւ հովիւք էին ի սեղանն յայնմիկ բա-
ցաւթեայք...:

էջ 2— Յետ այսորիկ ելանն ի Հո-
վանոցն ի Սբ. Բեքգեհեմ: Եւ ժողովն ի

4.— Խորանագարդ, Թ. 5, էջ 1.

Սր. Սիւն: Եւ այս կանոն կատարի. Սաղմոս կց. Տէր ասաց ցիս որդի: Դարձաւ Սաղմոս կց. Ասաց Տէր ցՏէր իմ ճիստ: Աւտարան ըստ Մատթէոսի.— Եւ Յի. Քի. Յնունդն էր այսպէս...:

էջ 120 — Առաջին շաբաթուն քառասներորդացն Պահոց, Ուրբաթի օրն, ի տասնորորդ ժամուն, ժողովին ի Սր. Սիւն և

այս կանոն կատարի: Ընթերցուած յերկուորդ Արիմաց.— Լուր ի էջ. Տէր Ած. յեր Տէր յի է...:

էջ 224ր— Կիրակի Արմաւենեացն Առաւօտին ժողովին ի Սր. Մատրաջ քաղաքին և այս կանոն կատարի...:

էջ 258ա— Մեծի հինգշաբաթի արին: Հին գատկին, վասն որոյ ասաց Յս. ցաշա-

կերտում իւր: Յանկանալով ցանկացա զձա-
տիկս գայա ռուսի ընդ ձեզ: Եւ ժողովին
յեւրոնորոշ ժամու ի Սբ. Մատրանն ի քա-
ղաքի, և այս կանալն կատարի ընթերցում
ի Ծմնդոց:— Եւ հղեւ յետ բանիցս այսոցիկ
փորձեաց Ած. զԱրարւմս:...

Էջ 259— Ընթերցում յետայնա
Մարգարէէ:— Հոգի Տէ. ի վերա իմ...:

Էջ 259— Ընթերցում ի Գործոց Ա-
ռաքեաց:— Եւ յաւուրս յախոսիկ յա-
րուցեալ Պետրոս ի մէջ եղբարցն առէ...:

Էջ 260— Սգ. ԾԳ. կց. կակուզ էին
բանք մոցա քան զգէր ք. Ունկն դիր Տէր
ազօրից իմոց: Եւ յետ սաղմոսին ի քաղ-
մանութիւն մտտին, և արծակին երա-
խայքն: Եւ յետ արծակեան երախայիցն ժա-
զովին, և այս կանալն կատարի...:

Էջ 267— Կանոն մեծի եինգընաքին
Ոսմուլային ըստ զբաւն ասաց Յս. քէ տերի-
մակ մի ետու ձեզ: Զոր արարեալ է Սրբոյն
Եփեսիսի խորին Աստույ, զոր քարգտնեաց
սուրբ հայրապետն հայոց մեծն Գրիգորիոս
վկայեալեքն յԱսորայ:

Էջ 279— Խառն Բաժանման Ոսկիք-
րանին, զոր ասացեալ է յաւուր մեծի եինգ-
ընաքին վասն քանանայից և ժողովոյոց:—
Արշնեալ է ամենասուրբ երրորդութիւնն ի
բարձունս, Հայր և Որդի և Հոգի Սուրբ...:

Էջ 324— Մեծի շաքարին Սրբոյ
Ջատիկին, երեկոյին ժողովին ի Ս. Մատ-
րան, և լուցանեն երիտ կանթեղս, և եպիս-
կոպոսն սկսանի Սաղմոս ճԺԲ...:

Էջ 362— Կանոն Տեսնուալան տարեմե-
լոյ: Ածեն զխոստացեալն ի դուռն կեկեղե-
ցոյն առայի սրբոյ Խաչին, այլ մատուցանեն
գանարտուն և մի յակամայս, զի ընդունելի
լիցի Այ.:

ԵԱԼՕԹ.— Էջ 363, ստորին լուսանց-
քին կը կարդացուի Հետեւեալ տողը. «Մեծի
շարաթ աւր առաւանդուն, զկնի արձակման
ժամուն, կատարի Տեսնուալանդ»:

Էջ 369— Զատիկին կիրակեի տոաւա-
տին. Սաղմոս կց. Բեզ վայելէ տարեմութիւն
Ած. ի Սիւնի: Ընթերցում ի Գործոց Ա-
ռաքեաց:— Զբանն առաջին զոր արարի
վասն ամենայնի...:

Էջ 386— Երեւոյնի տար ժողովին ի
Ս. Մատրան Սոսկիւմնոսի մախովկային, և
այս կանոն կատարի:

Էջ 444— Մայիս ի է երեսման Ս.
Խաչին. ժողովին առաջի Ս. Գազարային,
յար երեւելոյ մշտնի Խաչին յերկմից, և
այս կանալն կատարի: Սղմ. Պատմեցեն
երկիմք գարդարութիւն. ք. Տէր քաղաւոր-
եաց ցնծացէ երկիր: Թաւաք Կիրակի Ե-
րուսաղիմացոյ, առ որդին Կոստանդիտ-
նոսի արքայի, վասն երեւելոյ մշմնի Ս.
Խաչին ի յերկմից:

Էջ 510— Ի Մեծի աւուր Պնդէկոս-
տինն. ժողովին ի Ս. Լեւոն Զիքեմեաց, և
այս կանոն կատարի:

Էջ 521— Գովեստ մերքադի տառցեալ
ի Հոգին Սուրբ Ած., Ս. Երեսնի Լամբրու-
մեցոյ Արքեպիսկոպոսի Տարտանի Կիլիկեց-
ոյ:— Սուրբ ի միոյ...:

Էջ 618— Ի մեծի աւուր Այլակերպու-
քեան Բի. կիրակեի առաւանդին, կանոն ի
Թաքար ի բարձր տեղաւ, և այս կանոն
կատարի...:

Էջ 628— Ազօք Կանդեքոն ծուր
դնելով զՏէր աղայեցոս: Ազօք Ս.
Բարադի Հայրապետի տառցեալ յոր մեծի
վարդավառին:— Արշնեալ էս Տէր Ած.
ամենակալ, որդի և բանդ Ած., Հակեց և ա-
րարչակեց Հաւր...:

ԵԱԼՕԹ.— Էջ 642 ստորին լուսանց-
քին կայ Հետեւեալ տողը. «Քէ Գ. օր չի
տունն զու վարդավառին, նա Բէ. ի Արա-
Համու, Խորենա և անարծաթ բժշկացն
տաւնէ»:

Էջ 816— Շաքարի տար Բարաղամու
Անտիոքայ եպիսկոպոսին, ...:

Թիշատակարանք,

Ա.— Գրիչ և Մաղկոզ Երեսնայի.—

1670.—

1— Էջ 919— Գլխաւոր յիշատակա-
րան.—

Փառք ամէնազօր, ամէնիմաստ, ա-
մէնառաւ Հօր բարեբարի, որ անդական
ծնելութեամբ զորդի ծնեալ յառաջ քան զա-
մենայն, ի կերպարանս Հօր. և Հոգւոյն Հա-
մալոյն աղբիւրաբար ըղիմամբ, որ նոյն
ինքն ընդ Հօր և ընդ Որդոյն փառակեց և
զողաւհաւասար, բա(յ)ցայայտական երեք-
անձնական և մի իսկութեամբ Հաւասարեալ:
Որհաւարթ և միազօր, միափառ և մի Ած.,
երրորդութիւն կատարեալ անձամբ երեւեւ և

մի բնութիւն, որում վայելէ փառք և պատիւ յաւիտեանս յաւիտեանից ամէն։

Արդ այսմ գեղեցկայարմար և խորհրդաւոր զրոյս, որ կոչի Տարոյգիրք, որ ունի բովանդակ ի ծոց իւր զբոլոր ամին ընթերցմունսն, զտունից տէրունականաց և զմարդարէից նախատեսողաց, զառաքելոց երկնադատարից և զհայրապետաց սրբազանից, զմիանձնաց հրեշտակաւորոնց և զխալաւորաց կրկնաթառնադից, զմարտիրոսաց պսակաւորաց և զկուսանաց ճգնադրեցից, զկիրակէից, զշաբաթաթից և զուրբաթից և զբոլոր տարոյն միահամուռ, զոր ի հոգիւնսլ և յերջանիկ արանց աստուածազգեցից, որ ի նախնեաց անտի հիմանց եկեղեցոյ շարադրեցաւ ի փառս Քրի. և ի պայծառութիւն որդոց Սիոնի, զի ժիւր ընթերցմամբ լուսաւորեցանք միտք մարդկան ի պատուիրանս Տեառն, որ է լոյս, և լոյս տան աշաց։

Արդ ի յայսմ անբարի և ի սառնացեալ անպտուղ ժամանակիս ընտրեաց և մերեաց զհրաման աստուածային, որ ի պէտս մարդուն ազդի պատմաբանի, այրս աստուածահաճոյ, և ընդունակ արժանաւոր հոգոյն սրբոյ կենարարի, երջանիկ և երանելի հայրապետն Ս. երուսաղէմայ, առաջնորդ Հայկաղեան ազգի, և աթոռակալ սրբոյն Յակորա Տեառնեղօրն և սպասաւոր որդոյն Չեբեթեան, Ս. Յակորա զլխոյ դամբարանին, Տէր Աստուածատուր վարդապետն, զոր ըղձամբ սրտիւ և տենչալի փափաղանօք ետ զրել զսուրբ զիրքս յիշատակ հոգոյ իւրոյ և ծնողացն իւրոց, ի թուակննութեան հայոց ՌժժԹ [≈ 1670] ամին, և եղ յիշատակ ի Սր. յեմ. առ դրան Ս. Յակորա, ի յառաջնորդութեան և ի Հայրապետութեան Ս. Յակորա հոգեւոր որդոյն իւրոյ Տէր Մարտիրոս վարդապետին։

Եւ արդ մինչդեռ ի Քաջի վերացման կարկն էաք հասեալ, եհաս վախճան հոգեւոր չոր մերոյ, Աստուածատուր վարդապետին, ի ղեկտեմբերի ամսոյ ի յիտնակաց սլահոց չորեքշաբաթին, որ էր ծերացեալ և աշիօք ծաղկեալ, որ և ի մանկութենէ մինչեւ ի խորին ծերութիւն բարի վարուց և խստակրօն ճշնութեան էր հետեւեալ, համամանեալ հարցն սրբոց առաջնոց և վարդապետաց սրբազանից, որ և ի ժամ մահուն

մինչդեռ ի մահինսն էր, ձայնեաց առ ինքն զմիաբան եղբայրք սուրբ ուխտիս առ ինքն և առաջ. Որդեակդ իմ, ահա ժամանակ մահուան իմոյ հասեալ է, և սիրելի աշակերաս և հոգեւոր որդիս իմ. Մարտիրոս վարդապետն ոչ է աստ, քանզի զնացեալ էր ի Կոստանդնուպոլիս, վասն լինութեան և հաստատութեան Աթոռոյն Ս. Յակորա զոր և նստաւ ի վերայ մահճացն և առթիւք ինդրեաց յԱյ. զհաստատութիւն և զպաշտառութիւն սուրբ տանն, և օշնութիւն և ժրութիւն հոգեւոր որդոյն իւրոյ Մարտիրոս վարդապետին, որ գնացեալ էր ի Ստամբուլ վասն խաղաղութեան և հաստատութեան Ս. Աթոռոյս, և եղեալ էր ի տեղի իւր վէթիլ զՏէր Քաջատուրն, որ էր յերկրէն ի Բերիւս, եւ աւերչեաց զմիաբան եղբայրք ուխտիս՝ առաջնորդով հանդերձ հոգեւոր որդեանն իւրով. և սկսաւ տալ աւերչնութիւն հայկազեան ազգին, արամեան տոհմին, կաթողիկոսաց, վարդապետաց, եպիսկոպոսաց և քահանայից, սարկաւազաց և ժողովրդոց, արանց և կանանց, ծերոց և տղայոց և ամենայն աշխարհի խաղաղութիւն ինդրեաց։

Եւ յանձնեաց զգրոցս աւարտումն ի Տէր Քաջատուրն, թէ հոգեւոր որդեակ իմ, վերակացու և հոգաբարձու լինիս սուրբ զրոցս, և հասուցանես յաւարտ, որպէս թէ երախտաւոր լինիս ինձ։ Զոր և յանձն առեալ Տէր Քաջատուրն կատարել զիղձ և ըզփափաք հոգեւոր չոր մերոյ Աստուածատուր վարդապետին, որ և ի նոյն օրն վերափոխեցաւ առ Քս. Տէր Աստուածատուր վարդապետն, և դասեցաւ ի յերկրին ընդ երկուստանս վարդապետացն, ի յարկն լուսեղէն, ի դասս արդարացն, որոյ յիշատակն աւերչնութեամբ եղիցի, և աստուածահայտ աղթք նորա ի վերայ մեր լիցի։ Եւ զկնի հանդստեան Աստուածատուր վարդապետին եղեւ վերակացու և հոգաբարձու Ս. Գրոցս Տէր Քաջատուրն [շարունակելուիմը կը պակսի, քերթ իմկնմը ըլլալով]։

2— Էջ Գ, բոլորգիր. — Զեղկելի հոգս. ըզմտօք պըղտորս, զմարմնով ճղտորս. զերեմիա գծողս և ծաղկողս. յիշեցէք ի Քս. թվին Հայոց ՌժժԹ. [≈ 1670]։

3— Էջ 703, լս. ... և զգծող եղկելի երեմիայն յիշեաց։

Բ— Ջուղայեցի Ստեփանոս վարդապետի, 1758, չեղադիր։—

Էջ Ա.— ԹՎ. ՌՄԷ ն Հոկտեմբերի է ն, յունքն ար. Մնունդ առաջն Ֆոնանկիցն ես ջուղայեցի մեղապարտ Ստեփանոս վարդապետս պրեցի վասն յիշման։ Յիշողքս յիշեալ լինիք առաջի Այ, Ամէն։

Գ— Բաղիշեցի Տէր Ռափայելի, 1815.—

Էջ Ա. չեղադիր։— Թւին Ռ.Մ.Կ.Բ. և ամսականն նոյեմբերի ԺԲ. ողորմութեամբն Այ. օրթաղ եղաք Սր. Մննդեան տեղեացն և թէ նորայ վերայի եկեղեցոյն Յունաց հետ, բայց նեղութեամբ և չարչարանք պօրս, զշափաթս, և կամ թէ զամիսն, և յոտարիսն անցուցաք, ժամանակ մի սակաւ սրտուի խաղաղացաք։ Գրեցաւ ձեռամբ տէր Ռափայելին Թւին Ռ.Մ.Կ.Բ. Մարտի ԺԻն որ էլ լուսարար նախկին ար. Ծննդեան, երկրէն Բաղիշեցի. երես անկեալ աղայեմ դի(?) Հողոցիւ կամ Հայր մերիւ յիշեալիք, և դուք յիշեալ լիջիք ահեղ ատենին Ամէն։ Այս պիտի յայնժամ պրեցի որ օրթաղ եղաք յետ Յունաց։

Դ— Թադէոս Աքեղայի, 1827, չեղադիր։—

Էջ Բ.— Ձկնի հ(Ա)րկիղութեան Ս. Յարութեան Տաճարին, որ յետոյ յունքն լինիցին, ես Թադէոս արեղայս 1804 թուին եղէ միաբան Ս. Նրուսաղէմաւ Ականատես և ականջալուր եղէ բազում նեղութեանն՝ զոր ի Յունաց, Լատինացոց և ի Տաճկացն, զոր կրեցաք մեք և անգն մեր։ Յորժամ յունքն զմեզ տեսանէին՝ թքով և ապտակաւ Հարկանէին զանկէ մեր և ասէին՝ դուք այրեցիք զՍուրբ Յարութիւնն։ Ով ոք ի շուկայն կամ Ս. Յարութեանն դուռն երթալ վասն ուխտի, յունք և Տաճիկն ծաղր առնէին զմեզ, այսպէս սակաւ ժամանակս րազում նախատինս կրեցաք։

Յետոյ ողորմութիւն Այ. Հասաւ ի Թիկունս մեր, եկն Փարման ի Պօլսոյ մեծաղալր Թադաւորէն, Դափուճկաշի մէմար և Հայ Դալֆաներ Դափեցին գտեղիքն մեր զոր յունքն շինեալ էին. Վ. և կամ եթանասուն [բաւ մը եղծուած] քեսա դրամ տուաք մեր տեղեաց շինողէք Յունաց առ-

դին. այս այսպէս իմացէք Հարք և եղբարք մեր։

Սուրբ Յարութեան տաճարի եղեալ տեղիքն մեր՝ ամենեւին խանդարեցին անգն Յունաց. եղաբերից սեղան նորէն շինեցաք, վերատան երկու սեղանքն Յունքն իւրեանց սեղանի կերպին շինած էյին գնտաբակեցաք, նորէն շինեցաք դեղեցիկ աստիճանաւ։ Այսպէս Հայր Հօսէփ և Հանդերձ րաժանուցն և Լուսաւորչի երկու սեղան անշարժ մնաց ի Հրկիզութենէն։ Այսպէս իմանաք և արթուն կացէք։

Յորժամ զմեր Փարման կարգացին ի դատարան դատոյն և քաղաքապետն Հաւանեցան կատարել զՀրաման Թադաւորին։ Ի գիշերի զնացին Յունքն կաշառեցին զնոսա, դատաւորն, դադաքապետ և Խլաքան այսինքն Դափուճկաշին և նոքա արգելեցին զՀրաման Թադաւորին։ Նորէն գնացաք Փարման բերաք, սոքա երեքեան՝ դատաւորն քաղաքապետն և Դափուճկաշին ոտքերնին սեւ ճիզմա Հաղուցին և երկաթի կապանօք քաշորեցին։ Ձկնի սոցին դատաւոր մին և քաղաքապետ մի եւս աքսորեցին։ Յետոյ առաք զԱստուածածին և Ս. Մննդե և Ս. Մննդեան վերի եկեղեցւոյ Հիւսիսային կողմն, առաք և Ֆոնանկաց դուռն։ Բազում պարգևաւ տուաք, Հաղիւ գոցեցաք, տարի զոց մնաց։ Յետոյ Ֆոնանկիդի Թադաւորին տղէն այս կողմերս եկաւ, տեսաւ, զնաց խնդրեաց Սուլթան Մահմուտ Թադաւորէն և Մահմուտ Ալի փաշն. սոցա Հրամանաւ բացին դուռն։ Սուրբ Աստուածածնայ դերեղման վրայ, Ս. Մննդեան տեղու մարտմեք անխափան(?) պատ[ար]աք կու մատուցանէաք։ Այսպէս ամանաք և արթուն մնաք դուք։

1815 Վայս եւս տեսի աջօք իմով ի ժամանակս տեսան Փարբիէլ Պատրիարքին, վասն դատութեան ժամանակին և Հարկապահանջութեան ծանրացաւ պարտքն Ս. Աթոռոյս, մինչ զի երկաթի դուռն գոցեցաք. աստ և անդ փախչէաք, Յունք և Լատինք աւաղ և եղուկ ասելով ծաղր առնէին զմեզ։ Զարաշուք անգն Տաճկաց գտիւ և զգիշերս ոչ դադարէին պաշնոյ գորունքս վանից, զի մի ուրէք փաղչեալ երթիցեն։ Իրեւուսան Պօլսոյ յարդի ամիրայք գնեղութիւն Սրբոյ Աթոռոյս և զԾանրութիւն պար-

տուեցն, խորհեցան և կարգեցին կառավարիչ ՂԱՐԱՊԱՆ ՊՈՂՈՍ Պատրիարք և ուշարկեցին ի Սուրբ Աթոռս մեր: Իբրեւ ետես և ծանեաւ ծանրութիւնն պարտուց, սկսաւ հսկել և աղօթել զյաջողութիւն Այ. և տուաւ Ած. նմա, զտիւ և զիշերն ամենայն ջանաբ վասն հատուցանելոյ զպարտոս Ս. Աթոռոյս: Սրտադէտն Ած. բացաւ նմա զդուռն ողորմութեան և յաջողութեան յամենայն կողմանցն, որպէս քաջ նաւապետ որ ազատէ զնաւն իւր յալեկոծութենէն: Այսպէս Պոլոս Սրբազան Հայր մեր ազատեաց Սբ. Աթոռս մեր ի ծանրագոյն պարտուց դրամոց և ի այլ հարկապահանջութենէ Տաճկաց՝ զոր կամաւ և հակամասն առնէին ի Ս. Աթոռոյս մերմէ: Դեռ եւս կայր Սրբոյ Աթոռոյս մերոյ սակաւ ինչ պարտք, ջանայր հատուցանել:

Յայսմ միջոցիւ Մուշիկ Զաքարիայ արքեպիսկոպոս էր վէճել ի Պօլիս ի Սրբոյ Աթոռոյս կողմանէ, արի և քաջ արդեան Հայկազնեան սեռիս, իւր իմաստութեամբն դուռն զհնար պայծառութեան ազգի մերոյ, իառ Ֆարման և իսթը շարիֆ ի Սուլթան Մահմուտ մեծազոր Թալուարէն և յղեաց ի Ս. Աթոռս վասն պատարադելոյ ի վերայ Գրիստոսի աստուածընկալ Սբ. Գրեղմանին և մուշտարակ պատկերի, շամատանի,

կանթեղի և այլ ամենայն պարագայիցն, և Սրբազան Պոլոս Հայրն մեր զհրաման ֆարմանին կատարեց առաւելագոյն բազում կաշառօք և պարգեւօք առաւ և մուշտարակ եղեւ Գրեղմանին և Պատանատեղին զուռին և Տաճկաց տեղին վլանալոյ, աւելելոյ և ծածկոց փռելոյ ի վերայ Սուրբ Գրիստոսի Պատանատեղւոյն: Այսպէս իմանայք:

Եւ դարձեալ սկսեալ ի տալոյ զմնացեալ պարտոսն զոր ունէաք և առեալ վասն հարկաւորութեան Սրբոյ Աթոռոյս, ի Տաճկաց, Յունաց, և Լատինացոց, Ղպտոց և յԱսորոցն և ի Հրէից և Հայոցն միաբանից և մայրապետաց, պարտքն, բարդեալ կուտեալ, անթիւ և անհամար մինչեւ Վ. . . հազարի քիսալի չափ. զայս ամենայն պարտս հատուց պարտատէրանց կառավարիչ Սրբազան Պոլոս Պատրիարք Հայրն մեր, ինդրեցեցուք յԱստուծոյ տացէ նմա վարձս բարեաց և որք հանդիպի յիշէք զմեծազործ երախտաւոր Սրբազան Պոլոս Պատրիարք Հայրն և իւր հոգեւոր և մարմնաւոր ծնողքն ի մաքուր մախթանս մեր: Եւ ես զոր տեսի աջօք իմով և ըստ չափոյ կարողութեան իմոյ, յիշէք զիս զմեղսմամբ և զեղկելիս և հոգեւոր և զմարմնաւոր ծնողս իմ և դուք յիշեալ իրիք առաջի Աստուծոյ ամէն:

6

ՅԱՅՍՄԱՒՈՒՐԲ. — 1

Եւգոնիա

ՌՃԾԲ = 1703

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 39 × 27 × 13: Էջք ԺԶ + 1036: Հանգամանք շատ լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրիչ Աստուածատուր երէց՝ որդի Մկրտիչ Գրչի: Գրութիւն սեւ մեկնով, երկսին, 41 տող: Բոլորգիր կանոնաւոր: Գունաւոր դարդադիր և լուսանցազարդ իւրաքանչիւր զլուփի սկիզբը: Դիլանգարդ իւրաքանչիւր ամսուան սկիզբը: Գունաւոր խորանդարդ

էջ 1 և 687: Մանր նկարներ տեղտեղ լուսանցքի վրայ: Մաղկուժը և զարդարանքը ընդհանրապէս յաջող: Նորոգ կաղմուած 1964 Յուլիս 26ին: Ստացող՝ Աստուածատուր Պար. Երուսաղէմի:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ Ա— Ե, դատարկ:

Էջ Զ— Միեռամուտ ցամկն Յայսմա-

5.— Խորանագարդ, Թ. 6, էջ 1

ուրացս — Այրուրենական կարգով:

Էջ 1 — Նուասարդի հայոց ամսոյ Ա: Եւ օգոստոսի հռոմայեցոց ամսոյ ԺԱ: Յիշատակ է Գրիգորի Լուսավորչին. և Տրդատայ Թագաւորին, և բերման Ոշխաբաց Սր. Կարապետին Յովնանման և Արամացիմեայ հայկոպոսի ի Տարօն: — Յորժամ լուսաւորեաց Մ. Գրիգոր զՀայս և զխոյացեալս

Տրդատ վերստին Նորոյեաց ի ժարդկային ձեւ և ի կերպարանս...

Էջ 5 — Նուասարդի Բ. և Օգոստոսի ԺԲ. վկայաբանութիւն Սրբոյն Ամիկտոսի և Փոսիմոսի: — Ահաքէն արքայն Դիոկղիտիանոս հէն ի քաղաքն Նիկոմիդայ առ ի դատել զՔրիստոնեայն...

Էջ 410 — Քաղոցի ԻԸ և Յուլիանի Ե

նաւակաւորիկ և ծրագրաւոց Հրաշափառ Մեմորիան և Յայտնութեան Քի. Այ. մե-
րոյ — Նախանձութիւնք ժողովրդէնք...

Էջ 411թ — Գովեստ մերքողակեան ի Ար. Ածածինն և ի ծնունդն Քի. ասացեալ յԱ-
ռաքեալ վարդապետէ — Զբարսն իմ բացից
յօժարութեամբ իմով ընդունակ լինել
շնորհաւարչեւ Հողւոյդ Այ. ... Ինքեա-
կան բարեւ ընդդէմէս: Փրկադորն յայտ-
նութեամբ պաղատեմք: Դարցրածայն եր-
զով փառաւորեմք զԲ. Ած. Եւստիու-
թեամբ զՈ. Բար. Այ. և Ար. Ածածինն
բարեխոսութեամբ ողորմեա յարմարողի
ճառիս և ամ. հաւատացելոց, (էջ 416ա):
ՄԱՆՈՔ. — Ապա մէկուկէս յիշակ
դատարկ: Էջ 416ին կը յալորդէ էջ 421:

Էջ 426ա — Պատմեա առաքին տաւոր
Մեմորիան և Յայտնութեան Քի. — Այսօր
սոն Մենդեան և Յայտնութեան Տն. մերոյ
Յի. Քի. կատարէ ի վեցն Յունիւսքի...

Էջ 437ա — Առաքեալ շնորհալոյս վար-
դապետէ ասացեալ գովեստ ի Ար. Ածածինն,
Ուսումնարար չափաւոր: —

Ածածինն Կոյս պատուական,
Հօր Այ. խորհրդական,
Զոր նախատեսքն խոսեցան,
Լրմամբ ի քնդ կատարեցան:

... ..

Աստուածուն Հողով փութամ,
Մինչ թողութեան արժանանամ,
Բարբառեւելով առ քնդ կարգամ,
Օրհնարանն միշտ յարժամ:

Տունք երկու հարիւր և տասնութեւ:

Էջ 634ա — Գովեստ մերքողակեան յԱ-
ռաքեալ վարդապետէ ասացեալ վտան ցա-
լըստեան Տեառն Քառասնորեայ ի խոտե-
րքն: — Անճառ ծնունդ Հօր միասին որդի
Յա. Բա. սրբեալ զաղակալ միտս իմ...:

Էջ 637թ — Ուսումնարար:

Աւրհնեալ ես բանդ Հայրական,
Մենեալ յարդանդէ կուսական,
Արա զմեզ քնդ բնականս,
Անճառ շնորհալոյ Աստուածութեան:

Էջ 685-6, մէկ թերթ կը պակսի:

Էջ 687 — Կանխադրոյն Ուրբեմ Մաղ-
դաղենացին եկն Եւստի ի դերեման Քի. և
յայնմ մամու եկն յորում բարձեալ էր Հրեշ-
տակն զվէմն ի զրաց գերեզմանին...

Էջ 713 — Նրամեայն Սրմայ Նայեկա-

պօսին Յակոբայ ասացեալ ի հաստատու-
թիւն բնութեանն թուալի: — Յորժամ
յարեաւ Հովին քալ ի մեռելոց մեծաւ զօ-
րութեամբ...:

Եղիշտակեալն Գրչի. 1708. —

Էջ 1033ա — Փառք փառաւորեալ և ա-
մենաւոր. երրորդութեան գունթին զա-
հարանեալ և համարապալն կրորդութեանցն,
և օրհնութիւն օրհնեալ և անհատութեան
խոկութեանցն, և բարեբանութիւն բարեբար
եռալուստեան և տերաբանելի անձնաւորու-
թեանցն և մի Աստուածութեանն Հօր և որդ-
ւոյ և Հողւոյն սրբոյ: Կայծա և յաւիտեանս
յաւիտեանից ամէն: ...

... (էջ 1034բ): Այսմ երանութեանն
Հեռեւեալ Աստուածասէր և Հեղահողի սրբ-
բակրոն և սրբանեալ Աստուածատուր Աս-
տուածարանութեան վարդապետն, որպէս և
է սովորութիւն Աստուածասէր արանց միշտ
և Հանապաղ խոկալ յԱստուածային պատ-
ուիրանս ի տուն և ի դէրեքի և զմասն ած-
եալ թէ որպէս Հաճոյացի և մասնակցի
սրբոց դասին: Եւ տեսեալ զպայծառութիւն
և զանթառամեքի զեղեցկութիւն սորին, և
զանճողոյրելի փարթաւութիւն Աստուա-
ծային զանճոցս և լուսաղարդ բուսասա-
նին, յոճաւտենչ ըզմէր բաղձացեալ ինչ
նայծաւ կամօք ետափափաղ սիրով և ըղ-
ձալի տենչմամբ ես զրել զսր. զիրջս որ
կոչի Յայտնութեամբ. զի յամենայն աւուր
ընթերցցի յիշատակ արեամբ ներկեալ մա-
տիրոսացն և աննիւ պատուեսցին ի սիրողաց
իւրեանց ի հաստացելոցն Քի. զի նոցա
ունին Համարձակութիւն բարեխոսել վասն
անձանց մերոց, զի միշտ զիշատակս նոցա
յսելով փափաղեմք Հողւոյդիլ փառաց և
սլաւակաց նոցա, շնորհօքն Քի. Այ. մերոյ:
Որ յուսով ստացաւ զմատենան զայս Աս-
տուածատուր վարդապետն ի Մկրտիչ զրչի
որդի Աստուածատուր իրեցէ յԵղեղեայ
քաղաք, ի Հայրապետութեան սրբոյ Էջ-
միաննի, տէր Նահապետ սրբազան կաթո-
ղիկոսի, և ի պատրիարքութեանն Նրստա-
ղէմի տէր Մինասայ Աստուածարանութեան
վարդապետի և յառաջնորդութեան քաղա-
քին Եղեղեայ տէր Գալուստ արհապետի
պօսին, ընդ Հովանեաւ սր. Սահապանաթի
եկեղեցւոյս Տաշեթբաւանի, ի Բուսականիս

հայոց Ռեմի ամին, ի յիշատակ հոգւոյ
իւրոյ և ծնողացն իւրոց։

Աւելի յիշատակ ի սր. քաղաքն յԵրու-
սաղէմ, ի ղուռն Աստուածազարդ և մեծա-
պայծառ եկեղեցւոյն սրբոյն Յակոբայ վա-
նացն ի վայելուին մանկանց նորոյն Սիւնի։
Աւ որք հանդիպիք սր. տառիս, ի տես կամ
ի կարգաւ և կամ յօրինակել, յիշեցէք ի
մաքրափայլ յաղթան մեր զվերոյ զբեալ
սրբազան վարդապետն Աստուածատուր
հանդերձ ծնողոցն և աղագաստեօցն, նաեւ,
ղԱստուածատուրս զբիւլ և ծնողսն իմ. և
խնդրեցէք ի Բէ. ողորմութիւն և մեղաց
նոցա թողութիւն, որ և ղուք արժանի լի-
նիցիք ողորմութեան Բի. Այ. մերոյ։

7

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿԵԱՅՑ. — 2

ՍԱՐԳԻՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Ս. Յակոբ (Երուսաղէմ)

ՊԵՐԸ = 1399

ՆԿԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 42×30×13: էջք. ԺԲ+1126:
Հանգամանք լաւ: Թուղթ տոկոս, կոկող՝
Ստեփանոս Աբեղայ, Գրիգ և Ստացող Սար-
գիս Եպս. Երուսաղէմի, Գրութիւն սեւ մե-
լանով, երկսիւն, 3½ տող: Բուրդիք մեծ:
Ծաղկող Տաւնական կրանաւոր: Գունաւոր
պիտազարդ, լուսանշաղարդ և մեծ դարձա-
դիր, էջ Գ. 286, 663, 811, 1020: Նկար,
Սարգիս վրդ. վեղարով, էջ Բ: Խորանա-
ղարդ էջ 1, որուն վերի մասին մէջ կայ մեծ
երկաթադրով, «Տէր Սարգիսն է գերփս
Յիւ.»: Կաշեկազմ տաքտակեայ, ներսը
փակցուած նկարադարձ Հին կտակներ: Պահ-
պանակ մաղաղաթնայ սկիզբը և վերջը մէկ
մէկ թերթ, եռասիւն, անկիւնաւոր երկա-
թադիր զրդութեամբ, մասն ճառընտիրի:
Վերջին թերթին Գ. սիւնակին վրայ կայ
հետեւեալ յիշատակադրութիւնը, նոյն
զրդով, «ԲԻ. ԱՅ. յոյս արարկ? ճո ուրբ և
լնաբեալ յոքանաբար առաքելոցս բարե-

խաւութեամբ որք ընդհանուր քարոզեցին
դաստուածութեան փառս և լուսաւորեցին
լիամենայն հաւատացեալս ի ճեղ դաւածո-
ղացս? ողորմեա ստացողի սորա մեղաւոր և
անապաշխար զրդի ծառայի ճո Խայտարոյ?
և ծնաւղաց իւրոց և եղբարց և զերծոյ ի
կապանաց մեղաց զի և ես ընդ փառաւոր-
նալս ճո ասացից ճեղ փառք այժմ և յաւիտե-
անս ամենա:

էջ ա— Դատարկ:

էջ Գ 1— Յառաջաբանութիւն Ասացեալ
Յաղագս Սբ. Վարդապետին Սարգսի: Անգ-
նիտ հոգիւր Սբ. Ած. Յշմարիտ.— Ամենայն
ոգ որ զղիբս Աստուծային ի մեռս առ-
նուցու...:

էջ Ժ—Ժա, դատարկ:

էջ Ժբ, 1— Զլործս մեռաց մերոց...

Իւ հասոյ յաւարտումն զրոցս:

էջ 1— Զլործս մեռաց մերոց ուղիղ
արա ի մեղ Տէր, զլործս մեռաց մերոց յա-
ջողեա մեղ: Զսկանալս իմ դու կատարեա:

6.— Խորանագարդ, Թ. 7, էջ 1

Եղիցի Հոդի թո խառնեալ ի սա չունչ զաւրութեան մեծիդ միացի ի թո ինձ չնորհեալ ստեղծարանութիւնս, զի դու տաս զաւրութիւն վհատեալ սրտից, և ընդունիս փառս յամենեցունց, Ամէն: Աւգնեա Հոգիդ Սբ. Ած. ճշմարիտ, և Հասոյ յաւարտումն դրոյս, զՍարգիս փցուն դրիչ, և քեզ փառք յաւիտեանս Ամէն:

Երանելոյն Սարգսի Վարդապետի արարեալ Մեկնութիւն Կաթողիկեաց Թղթոյն Յակոբա Առաքելոյն — Աստուածային տեսութեանց և իրողութեանց պարապել յտաց այնոցիկ է որ սբ. են սրտիւք...

Էջ 34 — Երանելոյն Սարգսի Վարդապետի արարեալ Մեկնութիւն Կաթողիկեաց Թղթոյն Յակոբայ Առաքելոյն — Երանեալ

է այր որ համբերիցէ փորձանաց...

Էջ 286ա— Երամեյոյն Ս. Վարդապետի արարեալ Մեկն. Կաթուղիկէից Ա. Թաթոյն Պետրոսի.— Բանք աստուածայինք ամե- նայնք արդիւնադործք են և շնորհաւորք...

Էջ 663բ— Երամեյոյն Ս. Վարդապետի արարեալ Մեկն. Բ. Թաթոյն, Պետրոսի.— Բարձրաց առաջնոց և ի հարցն մերոց...

Էջ 811ա— Երամեյոյն Ս. Վարդապետի արարեալ Մեկն. Ա. Թաթոյն Յոնանու.— Ի փռոնս մեծամեծացն յանդգնելոց չեն առնաց կարծեաց դատապարտութեան...

Էջ 996ա— Յոնանու Բ. Թաթիմ Մեկն. գոր արարեալ է Սարգսի շնարհազարդ վարդապետի.— Եւ են են բազումք ի սրբոցն և ի մարդարէիցն...

Էջ 1020բ— Երամեյոյն Ս. Վարդապետի Մեկն. Գ. Թաթոյն Յոնանու.— Առ աստուածային արանցն և առաքինութեամբ դարդարելոցն...

Էջ 1043ա— Երամեյոյն Սարգսի Վարդապետի արարեալ Մեկնութիւն Կաթուղիկեաց Թաթոյն Յուդայի Առաքելոյն.— Շնորհք իմաստից չողոյն որ ի ձեռն առաքելոցն տուաւ եկեղեցոյ...

Էջ 1103բ— Պատմ. Առաքելոյն Յակովբայ քէ որպէս գնաց ի Սպամիտ.— Ճառագայթք արփիհաշտալ և անպարտադրելի և լոյս համատարած առնատոյց և անշիջանելի... Թարգմանեցաւ ճառս այս յերկուց քահանայից ի Դաւթէ և ի Յովհաննէս. և առաջին թարգմանիչն թարգմանեաց զգարող վարդապետութեան առաքելոյն Յակովբայ և զղլխատունն ի Հրէիցն Հրամանաւն Հերովդէի. իսկ երկրորդն ըզգնալն ի Սպամիայ, ի ձեռն Հրեշտակաց որպէս և ճառս պատմէ կարգաւ: Իսկ երանելի վարդապետն հայոց Վարդան գտեալ զերկուցն թարգմանեալս և ըստ իւրում իմաստութեան միաւորեաց ի մի, զթերին ելից և ողորկեաց յնմ. և առաքեաց ի տեղիս տեղիս:

Չայս աղայանս յառաջ մատուցանեմ սրբոյ եպիսկոպոսացոյ և քահանայիցոյ մեղաւոր Հոռն Սարգիս եպիսկոպոս Երուսաղէմայ, զի վասն սիրոյն Այ. յամենայն ամի յորժամ զճառս կարդայք նա զսակաւ յիշատակարանս ի Հետ կարդայք, զի և յիշատակ

քո աւրնութեամբ եղիցի. սպա թէ ծուլացիս և անփոյթ արասցես պատուհաս ծուլիցն գրեալ կայ. բաւ է (էջ 119ա):

Մամր յիշատակագրութիւն Գրչի կը գտնուին իւրաքանչիւր ճառի վերջը: Կ'առնենք կարեւորները միայն.—

1— Էջ Թ 2— Քս. Ած. բարեխաւսութեամբ քո սբ. առաքելոցս և երանելի սբ. վարդապետիս ողորմեա ստացողի զրոցս Սարգիս եպիսկոպոսի և մեղապարտ զրչի և ծնողաց և եղբարց և ամ. արեան մերձաւորաց և բնակչաց սբ. Յակովբայս և սպասաւորաց սբ. տնաւրինականացս, և որ լի սրտիւ մեզ Ած. ողորմի ասացէ և նոցա ողորմեսցի Քս. Ած. ամէն: Նաեւ կարդացողաց և լսողաց և որ զամէնն ասեն և Քի. փառք յաւիտեանս:

2— Էջ 163ա— Տէր Ած. բարեխաւսութեամբ սբ. աստուածածինն և սբ. առաքելոցս ողորմեա ստացողի զրոցս Սարգիս եպիսկոպոսի ծնողաց և ամ. երախտաւորաց, և Ստեփանոս արեղաի որ զԹուղթս կրկեաց, նաեւ միաբանից սբ. Յակովբայ և սպասաւորաց սբ. տնաւրինականացս նաեւ կարդացողաց և լսողաց և որ զամէնն ասեն:

3— Էջ 261ա— Տէր Ած. Յս. Քս. ի քո միւս անկամ զալստեանն ողորմեա ստացողի զրոցս Սարգիս եպիսկոպոսի, մեղապարտ և անարժան զրչի, և ծնողաց և եղբարց, և Յովհաննէս արեղայի Գիշուկ Զրբէնին, որ բաղում աշխատանաւք ծառայեաց զմեզ և սպասաւորեաց մեզ: Նաեւ միաբան եղբայրութեանս սբ. Յակովբայ և սպասաւորաց սբ. տնաւրինականացս Քի. Այ. մերոյ: Նաեւ կարդացողաց և լսողաց և որ զամէնն ասեն ամէն:

4— Էջ 942բ— Քս. Ած. քո սբ. ծնողին բարեխաւսութեամբ, և սբ. առաքելոյս Յովհաննու և Աստուածաբան աւետարանչիս, ողորմեա ստացողի զրոցս և զրողի Սարգիս եպիսկոպոսի, և եղբաւր իւրոյ Յովհաննէս արեղայի, Գիշուկ Զրբէնի, և ծնողաց և ամենայն արեան մերձաւորաց. նաեւ միաբան եղբայրութեանս սբ. Յակովբայ և սպասաւորաց սբ. դամբարանիս: Նաեւ առաջնորդի սբ. ուխտիս Տէր յեսայու արքեպիսկոպոսի Երուսաղէմայ: Նաեւ կարդացողաց և լսողաց և որ զամէնն ասեն ամէն: Եւ խնամով

պահողացն գրոցս և, որ մեզ ղԱստուած որդրմին առնն ամէն:

ԲԱՈՑ յիշատակարան Գրչի, 521119թ.—

Փառք միակ երեսակին և երկց միակին, Հաւր և Որդոյ և Սբ. Հոգոյն յաւիտեանս յաւիտենից, որ շարժէ գեղեակաւ ինքնէն և ինքն յումեքէ ոչ շարժի, լնու գէական և ինքն ուստեք ոչ լնանի. զի և կատարելոյն այլուստ լնուլն անպատշաճ է:...

Արդ ևս ծնունդս մեղաց, որդիս մահկանացու երկանց արդարեւ բերս քանքարաց պարտասպանս, Սարգիս նուառտ եպիսկոպոս Երուսաղէմի, յերեսս անկեալ գծեզ աղաչեմ ով մանկունք նոր Սիոնի, և պատուեալ քահանայք նմանեալ Մելքիսեդեկի, ահա խոստովանիմ առաջի ձեր գլանցանս իմ, և յայտնեմ զանաւրէնութիւնս իմ. զի կոտեցան ի վերայ իմ իբրեւ զբրուրս աղիւ գրեռն կապարի. իբրեւ զաւազ ծովու և իբրեւ զժիթս անձրեւաց, զոր ոչ գոյ թիւ և ոչ համար: Եղո՛ւկ աղէտիս և վա՛ր բախտիս և ուխտադանցիս, որ ոչ դիմեցի ճաւս ի բարիս, այլ մնացի մէջտ ի չարիս, և թէ լինէր ի չարկէ՛ մասն բարի գայն չնուպարակաւ պարծենայի և զբերք բիւրուց չարինն ծածկէի: Ո՛ր որ հովիւ ոչխարաց անգամ ոչ զաւրէի, դիա՛րդ իշխել անտեսելի եպիսկոպոս Երուսաղէմի, կամ տնտեսու լինել հատին Քի.:

Արդ ևս ըստ այսմ բիւր քանքարի պարտական պոլով ի յոյսն անվրէպ որ ունէի առ սբ. Աստուածածինն և ի սբ. առաքեալսն, որք կամաւ յանձն առին ըմպել զքաժակ փարսարանաց և զարինս իւրեանց սիրոյ Չրկչին նուիրեցին ապաւինելով ի շնորհսն որ յաղբեւաց կոչէ: Որ և զիմ աշարժանութիւնս մեծաբեւաց և յաստուածակոխ սբ. քաղաքս Երուսաղէմ և յառաքելական յաթոռս եղբար Ծեառն սրբոյն Յակոբաւ, և ի սբ. տաճար Որդոցն Որոտմանն ընկալաք զաւծունմն քահանայապետութեան և զաթոռ առաքելական, ուր հին աւրէնքն առին զվախճան և նորոյս սկիզբն կատարման առ Հանդերձեայն մի արար լրիւ:

Արդ ևս ասիկաբո Սարգիս, որ չեմ արժանի կոչիլ եպիսկոպոս առ Համադդիս ի հող ղոլով, ի բազում ամաց ցանկացաւդ եղէ այսմ աստուածային գրոցս և առաքելական վարդապետութեանցս՝ ստանալով ինձ զայ

ի միեթարութիւն Հոգւոյ և յիշատակ ի յառաքելական յաթոռս. և ոչ ուստեք եղեւ հնար լնուլ զպիսկազունն իմ, և այս ի խնամոցն Այ. էր, զի թէպէտեւ ես զխեղի փոքր մի զրեւ, այլ զի չէի հմուտ արուեստի գրչութեան ըստ կատարելոցն, կամէի զդրեւն և ոչ տայր յանձն առնուլ երկիւղն զայս մեծ և ծանր գործ սկսանիլ, ապա զոր աւրինակ որպէս այլ ի գնոյ զարթուցեալ՝ վարթուցին զիս անելով. չէ պարտ յԱստուած ապաւինելոցս զանկարութիւն զնել ընդդէմ բարի գործոց սկսանելոյն, զի մեկ չէ այլ ինչ կարելի քան յաւժարութիւն ի բարին, և կատարողն ի ձեռն մեր զբարին՝ Քս.է: Եւ իմ զայս զմտաւ անելով և զաւժարութիւն ի բարի եղբարց, առ ժամայն զաւրացաւ Հոգւովն և ի բաց եղի զանկարութիւն և զայլ մարմնոյ զբաղմունք, և յուսովն որ առ Աստուած սկսայ և շնորհիւ նորին կատարեցաւ. և այս ոչ յիմէ զաւարթնէ, այլ յԱստուծոյ և ի եղբարց կամաց, և այլ միեղչն եղբարցս աղաւթիւք: Եւ որպէս ունիք տեսանել զգործդ զի չէ ի կատարեալ արուեստ զրէն, այլ զինչ և է Այ. շնորհին յանդ ելաւ:

Արդ աղաչեմ զսպասաւորքդ սրբոյ տաճարիդ և զընակեալքդ յաստուածակոխ քաղաքիս որ էքդ այժմ և որ լինիք մինչեւ ի Քրիստոսի յերկրորդ գալուստն ի դատաստան, զեպիսկոպոսունս, զքահանայս, ըզկրանաւորս և զաշխարհականսդ, զկուսանսդ և զհաւատաւորսդ, մի Հայէք ի բանին խոշորութիւն այլ ի սրտիս յաւժարութիւն: Զի փափաքմամբ զրեցի զսայ տիեզերափայլ և առաքելադրի մասն եկեղեցեաց Սուրբ Յակոբ կոչեցեալ Որդոյն Որոտման ի զարդ անկողոպտելի սմա, և յիշատակ բարի ինձ և ծնաւդաց իմոց և ննջեցելոց և ամենայն միաբանից սուրբ ուխտիս, ի սպոսիման և ի միեթարութիւն աստ բնակեալ և Հրեշտակեամ սուրբ եղբարցս:

Արդ յերեսս անկեալ աղաչեմ զընակիչքդ և զեկազ երթեւեկեաց, որք առ ոտս սուրբ Առաքելոյս և Որոտման Որդոյս Յակոբայ տաղաւարեալ զկա Հանդստեան առնուք Հարեալ ի սէր սուրբ տնտարինականաց Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, աղաչեցէք զՔրիստոս ընդունել զսուրբ ընծայս յանարժան ձեռացս որպէս զխերեւէչս այլոյն սի-

րով որպէս մարդասէր Տէր, զի յինքնէն է և ոչ յինէն: Կատարեցաւ այս դործ որպէս հաւատամ և զիւրս յիւրն ընծայեմ հաւատով, յուսով և սիրով, որ ոչ գիտէ ամաչեցուցանել յյուսացնայս յինքն:

Արդ աղաչեմ լաղզին հայցմամբ և մաղթեմ յամենեցունց, որք ընթեռնոյք, յսէք և աւղտիք ի սմանէ, յիշել առ Տէր որտի մտաւք և մեղաց թողութիւն խնդրել ստացաւդ ի վրադի զրոցս Սարգիս եպիսկոպոսի Երուսաղեմայ, և զծնաւդն իմ հանդերձ ամենայն ննջեցեալք: Դարձեալ աղաչեմ սրտի մտաւք զարժանին յիշատակի զՊահն լուսոյ, զսիւնն հաւատոյ, զսիրոյ ևսնն եկեղեցւոյ, զգլուխ և զկաթուղիկոս ամենայն Հայաստանայց և իմ անարժանութեանս երախտաւոր հայր, որպէս զԱստուած, զտէր Կարապետ, զոր ի սորա աւուրս սկսաւք և ի սորա աւարտեցաւք աղաւթիւք սորա: Որ և Տէր Աստուած պահեսցէ զսա, խաղաղական կենաւք, և յետ աստեացս ելանելոյն սրբոց Հայրապետացն դասակից արասցէ:

Աղաչեմ յիշել ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զհնչուողի և ամենայն առաքինութեամբ զարդարեալ զլերդակից եղբայրն իմ, զառաջնորդ սբ. վանորէիցս և զարքեպիսկոպոսն Սբ. Քաղաքիս Երուսաղեմայ զտէր Եսայի, պահել խաղաղական կենաւք և դասակից առնել սրբոց Հայրապետացն. յրնակիչս սբ. ուխտիցս ի մերում ժամանակիս, նաև զհրեշտակներամ եղբայրսն:

Այլ և աղաչեմ զբանայսդ, որ յայսմ աւուր զՔս. պատարադէք, յիշեցէք զիս զՍարգիս եպիսկոպոս, հանդերձ ծնաւդաւք և ամենայն ննջեցեալք: Նաեւ լերդակից եղբայրն իմոյ, Յովհաննէս կրանաւորին Գիշուկ Ձրքնին, որ այժմ փակակալ է սբ. աթոռոյս Յակոբայ, հանդերձ ծնաւդաւք և ամենայն ննջեցեալք, առաջի անմահ զենմանն որդւոյն Այ. զի այս է մեր յոյսն որ ի ձեռն աղաւթից ձերոց փրկեսցէ զմեզ Քս. ի հրոյն որում արժան դատին զիս:

Այլ և ամենայն ընթերցաւորք և լսողք և միարաւք սբ. եկեղեցւոյս, որք յիշէք զմեզ զթաճարար և անտրտունջ, յիշեալ լիջիք և դուք յառատ ողորմութիւն Այ. և դասակից յիշիք յարքայութիւն Այ. Տեսուն մերոյ Յի. Քի. ընդ որում Հաւր և Սբ.

Հոգւոյն վառել փառք իշխանութիւն:

Արդ զրեցաւ լուսափայլ մատենան ձեռամբ Սարգիս եպիսկոպոսի Երուսաղեմայ, ի մեծափառ և զերահաշ առտուածակոխ քաղաքս Երուսաղեմ, ընդ Հովանեաւ տիեղերափայլ և առաքելադիր մայրս եկեղեցւոյս սբ. Յակոբ կոչեցեալ, որոյ գիրքս է ի թվից հայոց ՊՅԸ [= 1399], և յուլիս ամսոյ ի իւր:

Դարձեալ յիշեցիք զՏաւանական կրանաւորն, որ զվիրքս ծաղկեաց բազում աշխատանաւք: Եւ զՍահակ արքեպիս, և զկուսաւոր թղթիս և զկաղմաւոր զրոցս և զամենայն աշխատեալք ի սմա:

Մանր յիշատակագրութիւնք.—

1— Ֆախրապատեցի Տէր Շմաւոնի, 1655.—

Էջ Բ, ստորոտը, նոտրադիր.— Ֆախրապատեցի Տէր Շմայոնս եկի ի սբ. Եմ. թվին ՌձԴ.:

2— Սիմոն եղս. Տարօնցիի, 1655.—

Էջ 1125, նոտրադիր.— Սիմոն եպիսկոպոս, թվին ՌձԴ. Տարօնցի:

3— Եւդոկիացի Ղազար վարդապետի, 1733.—

Էջ 1124, նոտրադիր.— Եւ վարդապետ Դոկիացի, որի անուն Ղազար կոչի, այս Սարգիս զիրքս նորոգեցի, և ի վարձու դրամ ոչ առի. ի վայելումս Սբ. Ծննդեան, ի դուռն Սբ. Աստուածածնին: Որ զայս կարգայ կազմողս յիշէ. ով ոք մէկ հայր մեղայ առէ. Ած. իւր մեղքն չի յիշէ ամէն: Թվին ՌձԶ.:

4— Գալուստ արքեպիս, 1777.—

Էջ 1124, ներքեւ, շեղադիր.— Ի թվին հայոց ՌՄԻԶ.ին եկեղեցւոյ Աստուածածնին հարեղայ օրհնվեցայ, եկի ի Սբ. Ծննդոց. որ անուն իմ հարցանէ ձեր ծառայ տէր Գալուստ է: Աղաչեմ զձեզ մէկ բերան ողորմի ասէք իմ Հոգւոյս. Ած. վերջ ձեզ ողորմի, ամէն:

5— Վանցի Թովհմազէսի, 1779.—

Էջ 1124, բոլորդիր անկանոն.— Յիշատակ է այս Սարգիս զիրքս Սարգիս վարդապետի, որ է եպիսկոպոս Երուսաղեմի:

դայս այս դերքս կարդայի զլօվին ծայրէ
ծայր, որ և մ ևս Վանեցի Տիրացու Յովանէս
անիմաստ ապաշնորհ, որ թւին հայոց

ՌՄԻԸ, յուլիսի ամսո Բ. վերճարի օրհնու-
թեամբ Այ. յիշատակն արդարոց կատարեալ
եղիցի:

8

ՅԱՅՍՄԱՒՈՒՐՔ. — 2

Ստամբոլ

ՌՃԶ = 1657

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւաւ 40 x 27 x 12: էջեր 1360: Հանգա-
մանք շատ լաւ: Թույլ տոկուն: Գրիչ՝ Յա-
կոր Մարկապոս: Գրութիւն սեւ մեյանով,
երկսիւն, 35 տող: Բոլորդիր կանոնաւոր:
Զարդադիր և լուսանցաւարդ իւրաքանչիւր
նաոխ սկիզբու: Գլխաւարդ կամ փոքր կիտա-
խորան՝ իւրաքանչիւր ամսու սկիզբու: Գու-
նաւոր մանրանկարներ կան տեղտեղ, լուս-
անցքի վրայ, միջակ արուեստով: Խորա-
նայարդ էջ 7, 551, 861: Կաշեկազմ տախ-
տակեայ: Մտացող Տէր Աստուածատուր
երէջ:

ԲՈՎԱՆԴԱՌՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1-4, դատարկ:

էջ 7— Նաւասարդի Ա. Ղանա Յու-
նոց, Աւ Ասորոց, և Ոգոստոս Հռովմայեց-
ոց ի ԺԱ. Տօն է Ռովմանմու Կարապետին և
Աքամետգինեա Հայրապետին. — Յորժամ
լուսաւորեաց Սուրբն Գրիգոր զՀայոս...

էջ 1312բ — Անիեաց ի Ե և Եղգոստոս
Ժ, Պատմութիւն Յովսէփոս և Բարդա-
մու. — Արդ ի մարդեղանալն Այ. Բանին
լնարեաց զաշակներսն ԲԺ ան գորս և ա-
ռաքեալս անուանեաց...

էջ 1347-8, դատարկ:

էջ 1349-1356, ծանկ, ըստ ամսաթուի:

էջ 1357-1360, դատարկ, զրեթէ:

Մեծը յիշատակարամբ կը դառնուին իւ-
րաքանչիւր նաոխ վերջը, կ'առնենք երկու
հաս միայն:

1 — էջ 13ա — Որոյ աղաւթիւքն ողորմի

Դս. Ած. ստացողի զըրցս մահտեսի տէր
Աստուածատուրին, և կողակցին Աննային,
և ծնողացն Յովանէսին և Մարիամին, Եւայ
խաթունին, և անպիտան զրչի Յակոբին:

2 — էջ 407ր — Յիշատակ է Յայմա-
տուրքս Սր. Եմ. ի դուռն Ս. Յակոբայ,
որդոյն Զերեղաւ, զի անդ կացցէ անշարժ
և ննացցէ մինչ ի զյարուստ տեսուն մերոյ
Յի. Գի. որ իւրն է հասուցանել զվարձս
սիրողաց իւրոց: Վասն սիրոյն Գի. լիցի —
զաշեմ զժառանգողոց և զտիրոց սր. ուխտի
մանացս զի անշարժ լիցի կտակն իմ զոր
արարի՝ թէ մի ելցէ ի զրանէ սորին: Եւ
Եթէ ոք ընդդէմանայ ըստ կտակարդին
իմոյ, ահա զՍուրբն Յակոբ արարի իւրն
յբլմինդիր:

Բում յիշատակարամ, 1657:

էջ 1343բ — Փառք համադոյ համարուն
անրամին միանալան Խաչիւտակ և անքակ
տէրութեանն Հօր և Որդւոյ և Ս. Հոգւոյն
յաւիտեանս ամէն...:

Արդ աղայեմք բանիմաստ հանճարու-
նող սրբաւոր եղարացդ, որք հանդիպիչս յայմ
տառին յիւնցէք զստացող սորտ մահաւոր
տէր Աստուածատուրն և զծնողսն իւր զՅո-
վանէսին և Աննային և զկողակցն Մարիա-
մին և Հոգեւոր զաւակն իւր Սեային և ամ.
արեան միւրմուրսն. և զիս անպիտան որդիս
զՅակոբ սարկաւազս. և զծնողս իմ զՊաղ-
տատարն և զՈւստիտանէ յիւնցէք ի միւսան-
յամ զայլաւանն ամէն...:

Դրեցաւ և աւարտեցաւ սրբոյ պատ-
մութիւնս որ կոչի Այմատուրք, Թվականիս

ՌժՁ, ի քաղաքն Ըստամպուլ, ընդ հոլան-
կա. Ս. Նիկողայոսեան, ի դպրատանն վար-
պետաւ, զոր մեզ զգիրս ուստոյց:

Աւ ևս մեզաւորս և անարժան Աստուա-
ծատուր երէցս Ըստամպուլու, անյիշատակս
ի հոլանտր ի ի մարմնաւոր զաւակէ, ի միտ
ստեալ միայն դայս դոյի յոյս և և ի թ
իմոյ և հոլոյ արկանս, և զրեւ ետու
զմարտ և զդատմութիւնս սրբոյ առաքելոյ
մարդարեւոյ, մարտիրոսաց, հայրապետաց,

նղնաւորաց, կոստանաց և ամ. ընտրելոցն
Այ. աս ի յիշատակ հողոյ իմոյ և ծնաւորացն
իմոյ Յովաննիսին և Մարիամին, և կողակ-
ցին իմոյ Լևնային, և ամ. անցաւորացն
իմոյ և զի յիշատակ ի Ս. Երուսաղէմ, ի
դուռն Ս. Առաքելոյն Յակոբայ, որդոյն
Ջերեզեայ, աս եղբայր ինձ յոյս իբրեւ զար-
ձան կանգնեալ յարեւելեան. որ ասէ՝ Թէ
երեսիւ որ ունիցի զաւակ ի Սիոն և ընտանի
իմ. և Քր. վարաք յարեւանս, ամէն:

9

ՃԱՌԸՆՏԻՐ.— 2

ԱՐԾԿԷ?

ԺԶ. ԴԱՐ?

ՆԿԱՐԱՅՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մուսալ 41, 28, 15: էջ Բ, + 790: Հան-
դամանք բաւարար, նորոգութիւն կրած,
վերջը թերի Թուղթ Թանձր, բամպակեայ
Դրիւ՝ Ներսէս, որդի Աստուածատուր Քա-
հանայի: Գրութիւն՝ խորագիրները կար-
միր: Միացեալը սեւ մկանով, երկիւն, 35
սուղ: Բոլորդիք կանոնաւոր: Համառոտա-
դրութիւնք սովորական: Կարմաղիքն ա-
նարուստ պիտատաք և լուսանցադարձ
չառ մը ձառնրու ակերբը: Կաշկաղձ տախ-
տակեայ, հինգան: Ստացող՝ Պարոն Ամ-
նադին:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա-Դ, տարրեր, աւելի վիճք
Թուղթի վրայ բովանդակութեան ցանկը.
Թերի, 4ր սկսի եւն համարադրով:

էջ Դ—Աւարտեցաւ ցանդս զորոն զրե-
ցաւ ձեռամբ Գրիգորին ի Ս. Ծնունդն Քր.
թիւն Ռժննիսն (= 1696):

էջ Զ, չեղադիր անհարթ.— Շարկեմ
Յայկազուտ, Հայր Ոսկեմիտ:

Հայր երկմտք, Ած. Յամբիս, որ ընտանցի
արդարն Ոսկեմի հայր տնտնի որդեզ
միտնի. ազգիւն՝ սորս իմայն ի մեզ:
Որդի միտնի, Ած. Յամբիս, որ մարմն
տանք ի Սրբոյ Կուսէմ, արեւիտարեմ
ձեռքի մօր Բոյ և սրբան Ոսկեմի քաւ

մարմնոյ ետ Բոյ. ազգիւն՝ սորս իմայ-
նա ի մեզ:

Ենարարայն Ս. Հագի. Ած. Յամբիս. ետմի
կար Սրբոյ Կուսէմ, որ և մարմնի
Ոսկեմի ընդ միմ. մագղմագ՝ սորս իմայ-
նա ի մեզ:

Հրեշտակ երեսալ Ոսկեմի տնտնի. մը եր-
կմիլ տնտնի աս Բեզ Մարիամ, ի մե
ձեռնի ի Աստուածը բոն, որ և պատիւ
միտ փառաբանութեամբ:

Ա— էջ 1—Ամենագոր թաղաւորին մե-
րոյ Յի. Քր. և բարեւոր Փրկչին հաստա-
րիմ ծառայք... — Բ — Վաւն հաւատոյ
— Նախ պարտ է իմանալ եթէ դին է քրի-
տոնութիւն... — Դ — Վաւն ոչ անմիտ
սուգ մեռելոցն ի վերայ սիրելեացն —
Դարձեալ ի վերս ամենայնի դրեմք և զայս
կանոնք հաստատութեամբ...:

ԻԱ— էջ 41—Նոյնմերիքի ամսոյ ի Ը,
և Սահմի Լ: Տաւն է Ս. Հրեշտակեմիտացն
Դարիկէի և Միքայելի և ամ. երկմայնիմ զօ-
րացն — Յաւուրս անաստուածութեան յո-
րում զկուրս ձեռագործն աստուածս պաշ-
տէին...:

ԻԲ— էջ 45—Վեպարամուլիւն Ս.
Միկայ Սոյսիմ և Բորայ Քիչիմ և Շիմոյի
Սարկաւագին — Սուրբ մկայն Քր. Մեւի,
պարսիկ էր աղղաւ...:

ԻԴ— էջ 47—Յայտ աւուր յիշատակ
է երանելոյն Ռոհաննու ողորմածին...:

Իհ— էջ 49— Վկայաբանութիւն Ս. Բրիստափորի շանագլխայ որ կատարեցաւ ի Քս... Յամա Թաղաւորութեանն Յուլիանոսի...

Իե— էջ 54— Ողբ պիտամի վասն մեռելաց, ի սիրելեաց վերա և ազգակամաց. ի Գրիգոր վարդապետէ— Արդ առան ի մէջն սուրբն և առ Աժ. զնացին. փոխեցան ի մէջն առ Քս. և բարի էր ճանապարհ նոցա: Թողին զմեզ որբս և յւրեանց հայրենիսն զնացին...:

ԻԶ— էջ 60— Վկայաբանութիւն Ս. Կուսմանցմ Թեկզի և Մարիամու և Մարթայի և Եմէի — Ի ժամանակ Տոմշապոյ չարախօս եղեն առ Ներսէս Տոմշապոյն զանէն միովն ամբարշտէ որոյ անուն էր Պօղ, և էր նա երէց...:

Էջ 62— Ի սոյն աւուր վկայաբանութիւն Ս. Յուլիանեայ...:

Էջ 63— Յայտ աւուր վկայաբանութիւն Ս. Կուսին փերրոնեայ...:

Իէ— էջ 65— Պատմաւ վասն անագին զատաստանիմ. ասացեալ ի Գրիգոր վարդապետէ— Իսկ ի ժամանակի իւրում եկեացէ այն որ գալոցն է Տէրն տերանց և զատաւորն ամենեցուն...: Որոց և զմեզ որժանիս արասցէ Յս. Քս., խաչեալ Թաւաւորն մեր, զյօրինող ձառիս զԳրիգոր Դրլաթցին, մանաւանդ զստացող զրոցս ըզպարոն Ամնադինն, և զկենակիցն իւր զԱլմայ իմա Խաթունն, և զծնողսն իւրեանց, և զիս զամենաչար զրիչս, զկարողացողս և զսողջ, և զԱծ. ողորմի ասողբք:

ԻԸ— էջ 70— Վկայաբանութիւն Փելիպոսի Առաքելոյն և Բարդուղիմէոսի և Մարիամի. որ ի Նոյեմբեր ի ԺԷ կատարի — Ի ժամանակս ամբարիշտ արքային Տրաքիանոսի, Առաքեալն Քի. Ս. Փելիպոս...:

ԻԹ— էջ 74— Գեորգեայ վարդապետի ասացեալ վասն Հաղորդութեան Ս. Պատալագին— Արեամբն Քի. փրկեալ և աղատեալ և զորք իմ ի Քս...:

Լ— էջ 79— Ով եղբայր, յայս ԲՂ.իս Օխանկամուտ է և ուսն ոչ լինի. զնա զիտ զառաջին տետրին զկանոնքն, և այս շաբթուս յամէն աւր պատճառ մի կարդայ, և զմեղաւորս յիշեալ:

Վարք և յիշատակ Ս. Գրիգորի Սեան-

չիլագործիմ— Սուրբն Գրիգոր էր ի քաղաքէն Նէոյ Կեսարու...: Այլ զայսքան փոքր ի շատէ զրեաց Ս. Գրիգոր Նիւսացին, վասն յիշատակելոյ զնա, ի Նոյեմբերի ԺԷ, ի փառս Քի. Այ. մերոյ:

ԼԱ— էջ 84— Տեսիլ Ս. Աթամասի Ազեմանդրուտ Հայրապետիմ— Ամենեցունցն Ած. սքանչելի տեսիլ երեւցոյց մարդէկցն...:

ԼԲ— էջ 87— Վկայաբանութիւն Ս. Կզեմայ Հայրապետիմ— Սուրբն Կղեմէս էր ի քաղաքէն Հոռմոյ...:

ԼԳ— էջ 89— Պատմ. Մաթէոսի Աւետարանին Քի.— Եւ մէջն զեռ էր Ս. Առաքեալն և Աւետարանիչն Քի. Մաթէոս ի լերինն մերկ և բոկ...:

Էջ 94— Յայտ աւուր յիշատակ է Ս. Առաքելոցն Յակոբայ և Ծմաւորն...:

ԼԴ— էջ 94— Երանելոյն Յ. Ոսկերեքիմ ասացեալ ի միսիքարութիւն սգաւորաց վասն մնջեցելոցն— Բեր առ իս զմիտս քո եղբայր...:

ԼԵ— էջ 99— Պատմ. Ս. Գրիգորի Ալոսկանդացոյն— Սուրբն Գրիգոր էր ի Սիւրիոյ կղզոյն յարեմոսից, ի քաղաքէն Ալոսկանդիոյ...:

ԼԶ— էջ 110— Նորիմ Յ. Ոսկերեքիմ ասացեալ ի մոյն խորհուրդ վասն մնջեցելոցն— Քրիստոս էառ, երկրպագեցունք...:

ԼԷ— էջ 115— Պատմ. Ս. Թումայի Առաքելոյն, որ վամառեցաւ ի Հնդկիս, և քէն որպէս կատարեցաւ— Եւ զկնի Համարձմանն Քի. ...:

ԼԸ— էջ 126— Երանելոյն Յելիշի Հայոց վարդապետի ասացեալ ի բանն Նոյայնայ մարգարէիմ որ առէ— Երանի տեղւոյն ս յորիկ ուր եղն և էջն կոխեցեն: Արդ Լթէ տեղւոյն երանութիւն է առաքեալն վկայէ...:

ԼԹ— էջ 131— Վկայաբանութիւն Ս. Մերկիւղիոսի գաւրավարիմ Քի.— Նա էր յարեւելից կողմանէ, աղգաւ Սկիւթացի...:

Էջ 132— Ի մին աւուր վկայաբանութիւն Ս. Թէոդորոսի ստրատելատի...:

Ո— էջ 136— Վկայաբանութիւն Ս. Յակովկայ պարօրիկ քաղմախտ վկայիմ— Ի ժամանակս բարեպաշտ Թաղաւորացն Ունորիոսի և Արկաղէոսի...:

ԽԱ- 42 143— Զորեկշարաթի արմ:
Ռոհանու Ռսկեբերամիմ ասացեալ վասմ
տղայոց ընդեցեցեց— Այսֆէկ հոդ. տանել
կարելոք է... :

ԽՈ— Պատմ. Ս. Պօզնյա Թերայեցուն,
 Նշ.ի կարդայ. հարայք— Պատմ. Անաստաս-
 տասյան էր ի Թերայեթոյ հղիպատացոյ...

հիշ— չք 151— Սուրբ Հարմ Թեմֆի-
լուսի ասացեալ վասն արտասուաց և վասն
խոստովանութեան մեղացն: Ուրբաքի կար-
դայ— Յորժամ միտքդ դարդեալ լինի հետ
մեկաց...:

ԽԴ— ԷՔ 156— Շարալ, օր: Պատմ.
վարուց Ս. Հօրն Սֆանկեագործ Հայրապե-
սիին Նիկողայոսի և Սպիրիդոնի— *Մեծ և
սքանչելապարծ Հայրապետն Նիկողայոս...*

Խեն— Է՞լ 101— Տեօիլ Ս. Վարդապե-
սին Բոհանու ուր մականում կոչեմ, այր
նզնազեղեց ե. բամիրքում վարդապետի: Ի
կիրակէի կարգայ— Դարձեալ ե թոռակա-
նս իման շաշոյ ե Ն ե Է՞լ (≈ 1029), ե ի
թաղաւորոյ իմանն յունաց Կապի...:

№ 2 — էջ 165 — Ս. Յակոբյան պոեզիայի: Վկայաբանություն Ս. Մինասյան, Երմոկիմևս և Գրարոսի դղրիմ — Ի ժամանակահատվածում արքային Մարտիրոսն չուրի...

ԽԷ— ԿԶ 172— Երեմյաբքի: Վկայա-
բանութիւն Ս. Բարդաղիմէոս և Յազարի
նաաւելում Թի.— Գլուխն աճեկեցուն Բ.
ԱՅ. Տէր, ընտրեաց երկրոսասան աշ-
կեբոս... :

ԽԸ— Էջ 177— ԴՆ.ի: Երանելոյն Նդի-
շէի առաջեալ բամ շաեաւէտ և աւգտափոր
հոգոց համայնից— Ով Հաւատարմեալ Հարթ
Իմ և Հղրաբթ, Ծառայթ Դի...:

ԽԻ— 59 182— Հիմքաքարի: Պատմ.-
նահատակւրեան Ս. Վլայիցն Յատրա-
տիոսեանցմ— Ի ժամանակ Լիկիանոսի ա-
նաւըն թաղաւորին...:

Ծ— էջ 186— Բամբ ալգտակարք և
խրատք հոգեշահէ և պիտանիք— Ահա ապիկ
մասնակ ընդունելի, ահա աւր զիբու-
թեանն . . .

ԾԱ— էջ 101— Վասն հպարտութեան
և յխակալութեան— Արդ այսուհետեւ սիս-
խերուք ի հպարտութենէ...

ԾԲ— ԷՅ 194— Պատմ. վարույց և սխմ.

չելիաց Ս. Բակոբյայ Մծբնայ Հայրապետին
և Մառութէի ձգնաորին— Ս. Հայրապետն
Յօրիւր Հաւրճնորդի էր Ս. Գրիգորի մեր
Լուսաւորչին... :

ԾԳ— 62 202— Պատմ. Գեոգրաֆի Ս.
Նշանին, քե ռուսիէ որդեա բերաւ ի Հայս:
Ի Կիրակեի կարդայ— Յորժամ Հասկատայ
Ի Գո. մեծն Կոստանդնուս...:

ԾՂ— ԷՂ 208— Երկուշաբթի: Վկայա-
բանության Ս. Իգնատիսյի Եղս.իՑ— Այն
ինչ ղերխանութիւնն Հոգմայեցւոյ արեւալ
Տրայիւնտոսի կայսեր...:

ԾԵ— Էջ 217— Նրեփաբրի: Վկայա-
բանություն Ս. Թեպոմպոսի Նյա-իմ և
Թեոլոնյ կաթարդիմ և չորից զինուորացի-
Յամա լինել տասներորդի թագաւորութեանն
Դիակեփանոսի կայսեր...:

ԾԶ— էջ 223— Զորեկշարաբի: Պատմ.
վասն սմբոն օրդանմն և վասն խստութեան
նոցա: Անացեալ վարդան վարդապետի—
Արդ եկայ ժողովորդդ Այ. և մաքրափայլ
սպառնիչք ձերդ արդնական իրեռք ծերու-
թեան խոյն...:

ՄԷ— ԸՆ 228— Հինգշաբթի: Պատմ.
և վկայաբանություն թաղեկոսի Առաքելյանի
և Սամղիսյանի նուսխով Ս. Առաքելյան Գր.
Թաղեկոս Հատ զՀոգին Սուրբ Ընդ այլ Ա-
ռաքելյան ի գիտնադրուենք...

ԾԱ.— էջ 234— Ուրբաթի ար: Պատմ.
Դասյի մարգարեին և աստուածակալ Բա-
գատրին— Եւ առ Տէր ցլաժողէլ. մինչեւ
յերբ Հոյ ունիցիս ի վերայ Սաւուդայ...

ԾԲ.— ԿՂ 239: Պատճառ տառնիս մեր-
գարեմի Դուրի և Առաքելոյն Յակոբայ Եղ-
բարին Տեսանմ.— Յակոբոս Էղբայր ՏՆ. Ժե-
րոյ Յի. Բի. բոս ժարմնոյ, ակնաստեան էլ
և սոյակասուր ամ. տնաւրինական գործոց:

Կ— էջ 243— Վկայաբաժնուրիւմ Ս
Ստեփաննայի Նախավկայիւմ— Նախավկայ
Քի. Սուբորն Ստեփաննայ էր յաւաթանապոս
և յերկու աշակերտացն Քի. . . . :

Էջ 246— Պատմապեմ հարմ մերո
նկրիմի հարլիմ Ասարայ ասացեալ Ներբազ
եամ ի Սորր Նախալկտան— Նախալկտան:
Բի. և անդրանիկն մարտիրոսաց Ս. Սաե-
լիսեան կոչեաց զիս ալաաար ի հողեւոր հար-
սանիւնն իւր...:

ԾԱՆՈԹ.— Էջ 250, ստորին լուսանց-
քին կը կարդացուի սա տողը. «Էջայ ինձ ի
յիմ մեղաց դի վըլտացա ի յալլադդեաց և
տարիս անխաղաղ յանաւրինաց»:

ԿԱ.— Էջ 251— Գործք Ս. Առաքելոցն
Պետրոսի և Պաւլոսի, և քէ զիարդ կատա-
րեցան ի Հռոմ— Այնինչ իբրեւ լուսն ըզ-
դանալ Պաւղոսի ի Հռոմ Հրէայքն որ ան-
տանաւր էին...:

ԿԲ.— Էջ 261— Պատմ. Ս. Առաքելոցն
Յակոբայ և Յովիմանոս— Միւրելի աշա-
կերտն Գի. Յակոբոս և Յովհաննէս քըւեր
որդիք էին Յի. ...:

ԿԳ.— Էջ 264— Վասն Անտարամին քէ
որպէս գրեցաւ— Յետ Հաւատարմոյն ամ.
կղզւոյն Պատմութիւն...:

ԿԴ.— Էջ 268— Պատմ. վարաց Ս.
Բայրադի կեսարացոյ Հայրապետին— Այս
մեծ և սքանչելի այրս Այ. Բասիլիոս...:

ԿԵ.— Էջ 274— Պատմ. Ս. Աքբայ Եփ-
րեմի— Երանելին Արքայ Եփրեմ իորին Ա-
սորին Հր յուրհայոյ և բնակէր յանապա-
տին...:

ԿԶ.— Էջ 279— Պատմ. գալստեան մե-
զուց քաղաւորացն յերկրագութիւն մո-
յարծին քաղաւորին— Ահա մուգ յարեւելից
եկին Հասին յերուսաղէմ...:

ԿԷ.— Էջ 286— Երանելւոյն Եփրեմի
հորին Ասարայ ասացեալ յաւետիս Կուսին
Մարիամու և ի Մնուղն Գի. Այ. մերայ—
Սքանչելի է Մնուղը քո, որդի Այ. ...:

ԿԸ.— Էջ 290— Նորին Ս. Եփրեմի վա-
սըն գալստեան Հիւնտակապետին Գաբրիէլի
առ Կոյսն Մարիամ— Ընկալեալ ծառային
զհրովարտակ մեծ թաղաւորին և թուռեալ
վաղվաղակի...:

ԿԹ.— Էջ 295— Նորին Ս. Եփրեմի հա-
րին Ասարայ ասացեալ յաւետիս Կուսին
Մարիամու և յգամալ յարգամիջի մօրս բա-
նին Այ.— Եկեալ Հրաման մեծի արքային
առ Մարիամ ի ձեռն Գաբրիէլի Հրեշտակա-
պետին...:

Հ.— Էջ 301— Նորին Ս. Եփրեմի հա-
րին Ասարայ ասացեալ վասն հաւատարմոյն
Յովսեփա ի Մնուղն Գի. երեսմար Հրեշ-
տակապետին Այ.— Եւ մինչդեռ յայնպիսի
խորհրդոց տաղնապէր Յովսէփ...:

ՀԱ.— Էջ 305— Նորին երանելւոյն Եփ-

րեմի հորին Ասարայ ասացեալ ի Մնուղն
Գի. և ի փառաբանութիւն հովաքն և մե-
զուց քաղաւորացն— Ընթացեալ Հրեշտա-
կացն աւետարանեցին Հովաքն...:

ՀԲ.— Էջ 311— Տեսան Յ. Ոսկերբա-
նին ասացեալ յաւետիս Ս. Կուսին— Դարձ-
եալ խնդութեան աւետիք, դարձեալ աղա-
տութեան զրացումն...:

ՀԳ.— Էջ 314— Պատմ. յաղագս փա-
խըտեան Տն. յեփրատու ի Հրեշտատնէ ի
Հերովդէէ— Եւ երեցաւ Հրեշտակ Տն.
Յովսեփայ և ասէ. արի առ զմանուկն և
զմայր իւր...:

ՀԴ.— Էջ 318— Մնուղեանն Յովսեփու
Կարապետին յեղիսաբքիւ— Ս. Կարապետ
և Մկրտիչն Քի. Յովհաննէս...:

ՀԵ.— Էջ 322— Վկայաբանութիւն Ս.
Պետրոսի Հայրապետին և Աբիսա.— Ի Թա-
ղաւորութեանն Դիոկղիտեանոս...:

ՀԶ.— Էջ 327— Վարք և բազմալա-
րութիւն մեծին Ամտոնի անապատակմին—
Մեծն Անտոնիոս Եղիսպտացի էր և քրիստոն-
եայ ծնաւոցա զաւակ...:

ՀԷ.— Էջ 330— Յաղագս քաղաւորու-
թեանն Թէոդոսի քէ որպէս եղև— Վաղէս
կայր զստ արժանի խորհրդոյն զյաւիտե-
անկան զհեշտոյն աստէն բերելով զոր-
եակ...:

ՀԸ.— Էջ 332— Պատմ. Ս. Մանկանցն
Եփեսոսի որք մնչեցին և յարեան— Ամենե-
ցուն Տէրն և արարիչն որ դիտէ զվերջինս
և դառալինս...:

ՀԹ.— Էջ 338— Վկայաբանութիւն Ս.
Կիրակոսի և մօր մօրս Յուդիտայի: Ի Թէո-
դոսէ Նսյւլէ առ մեծ Նսյւլմ Ջոսիմոս ի Տէր
խնդալ— Սովորութիւն է յար Թշնամոյն
ընդ բարի սերմանեաց ցորենոյն՝ որոմն
սերմանել...:

Ձ.— Էջ 342— Վկայաբանութիւն Ս.
Աղայմսեհի որ քարգմանի Մատա Գի.
Այ.— Այր մի Հրէայ մեծատուն յոյժ ի Եփ-
ղար քաղաքէ...: Թարգմանեցաւ վկայու-
թիւնս ծառային Գի. յասորի դրոց ի Հայ,
Հրամանաւ տեսն Պուրդեան Արծրունոյ,
ի Թիֆլիսեան Թեմայ Հայոց ՅԻԲ [= 873],
ի բարեխաւսութիւն անձին իւրոյ, Ատոմայ
որդւոյ իւրոյ, և աւանդեաց նոյնինքն
Պուրդէն տօնախմբել զոր յիշատակի նորա

ի մեհակի ամսոյ Բ, ի փառս Այ: Եւ որք կատարէք զոր յիշատակի սրբոյս՝ զտէր Գուրգէն յաղօթս յիշեցէք. ընդ նմին և զստացող զրոցս:

2Ա.— էջ 352— Վկայաբանութիւն Ս. վախմալ որդւոյ հոսրավու տետուն Գոգք— ոնաց— ի ժամանակս բռնակալութեանն տոնկայս...:

2Բ.— էջ 360— Պատմ. երանելոյն Մաւրոյայի նպս.ին և որ ինչ ի ձեռն մտաւ եցոյց Տէր սքանչելիս— Ով արք Հայր և եղբարք յուարութիւն զպատմութիւն երանելոյն Մաւրոյայի...:

2Գ.— էջ 368— Վարք և Պատմ. Պարսաւայ ձգմաւորին որ եղի ի Միջագետս— Արդ ասացուք փութք ինչ յաղագոս երանելոյս Պարսաւայ...:

2Դ.— էջ 377— Վկայաբանութիւն Ս. Պողիկարպոսի նպս.ին— Եկեղեցի Այ. որ է ի Զմիւռնիա՝ Եկեղեցւոյդ Այ. որ պանդըխտացեալ է ի Կորնթոս...:

2Ե.— էջ 381— Երանելոյն Աբքա Եփրեմի հորին Ասորւոյ ասացեալ ի Գալուստն Տն. հաւայեայ ի տաճարն Սողոմոնի— Որ անակիւրն ևս յէութեան անբաժանելի բանդ Հօր...:

2Զ.— էջ 389— Պատմաւք վասն Առաջաւորաց պահոցն ասացեալ վանկեամ վարդապետի վասն հակառակեացն և այլաբանացն զաստիք պահս— Եւրոպէ ևս բանդ վասն պահոցն Առաջաւորաց...:

2Է.— էջ 393— Երեմիայի Առաջաւորաց պահոցն, Ե. Ոսկիեքեանի ասացեալ— Արդ կամեցիս ուսանել թէ որպիսի դարդք ևն մարդկան պահէք...:

2Ը.— էջ 399— Առաջաւորի Պեռնոց չորեքշաբաթ աւուրն, Երանելոյն Յ Ոսկիեքեանին ասացեալ վասն քարոզութեանն Յուսմանու— Տեսէք զԱյ. զարուսթիւն...:

2Թ.— էջ 405— Պատմաւք Առաջաւորացն Պեռնոց ասացեալ Ս. և ուղղափառ վարդապետաց— Արդ ասի պահէք Առաջաւորաց...:

Ղ.— էջ 410— Երանելոյն Եփրեմի հորին Ասորւոյ ասացեալ ի Նիմուէացիս և ի նոցին յորդորումն ապշխարութեան— Ահա էհաս Հրաման ի Տեսնէք առ մարդաբէն Եւսեան...:

ՂԱ.— էջ 424— Շաբաթ ար: Վկայաբանութիւն Ս. Սարգսի գաւառավարին և որդւոյն մտաւ Մարտիրոսին և այլ զինուրացն որք ընդ մտալ կատարեցան— ի ժամանակս Թաղաւորութեանն Հոռոմայեցոց մեծին Կոստանդինոսի կայսեր...: Թարգմանեցաւ ճառս յաստեղ ի մերս, ձեռամբ Միխայիլի որումն կրտսեալի, և յարմարեցաւ ըստ կարի մերում լեզու շարադրութեամբ ի Ներսիսէ Եպիսկոպոսէ, յեղբարէ Կաթողիկոսին Հայոց Տեսնէ Գրեգորիոսի Վկայաւորի Փոքեր, ի Թրակահին Հայոց Ո՛՛՛՛ [== 1158], ի փառս Քր. Այ.ն մերոյ:

ՂԲ.— էջ 435— Երանելոյն Եղիշէի քաղաքաւմ վարդապետի ասացեալ վասն Յարութեանն Քի.— Արդ յոյժ սիրեմ զտեղին և ոչ կամիմ ի հեռանալ ի դրանց դերեմանին. այլ անդէն նստել ընդ Հրեշտոսին և տեսանել զմեծ սքանչելիս նորս...:

ՂԳ.— էջ 440— Երեմիայի վկայաբանութիւն Ս. Առաջաւորացն որք կատարեցան ի Հայք ի Պարսից— ի ժամանակս Յակոբեանի Պարսից արքայի...:

ՂԴ.— էջ 444— Երեմիայի վկայաբանութիւն Ս. Քաւիլիցն Մաւրոսացն, խոստանարակ ճգնաւորացն, որք կատարեցան ի Սուլայէտ— Նահատակէ ոմանք որ զնոցին զհետ Մաթեանայ տիկնոջ ի յԱլանաց ի Հայր...:

ՂԵ.— էջ 450— Երեմիայի վկայաբանութիւն Ս. Քաւիլիցն Մաւրոսացն ի Սուլայէտ— Արդ որք լուծանեն զչորեքշաբաթն և կամ զուրբաթս...:

ՂԶ.— էջ 455— Հիմնաքի: Վկայաբանութիւն Ս. Ոսկեպետն աշակերտաց Թաղեոսի Առաքելոյն Քի.— Պատմէ մեռս ևս այլ պատմաւորի ի կողմանս յոնաց, այր մի ընթերցասէր, Տաթաւնոս անուն, որ լեւել էր յաւուրս Վաղենտինոսի կայսեր...:

ՂԷ.— էջ 458— Այլ պատմ. յայլոց պտուղագրաց— Այս Ս. Ոսկեպետն զնոսանց էին ի Հոռոմոց առ Սանատրուկ արքայն Հայոց...:

ՂԸ.— էջ 459— Պատմ. վարդապետաց Ս. Հայրապետին Խաւսակոյ Պարսիցի որդւոյն

հերսէսի— Յաւուրս Ս. Հայրապետին Իսա-
հակայ, որդւոյ Ս. Հայրապետին Ներ-
սէսի...

2Ը— էջ 463— Տեսիլ մարգարէու-
քեան Ս. Սահակայ Պարթեւի Հայոց Հայ-
րապետի, զոր ետես յԱրարատ գաւառի, ի
վաղարշապատ քաղաքի, յորժամ մտաւ ի
Ս. եկեղեցւոյն ի վերայ քեմքիմ, մերձ առ
սեղանն Այ. ի Ս. կաթողիկէին: Արդ գրեա-
ցաւ գտեսիլն, որ եմ բամբ ձոր և Յի. Այ.
և Հոգւոյն Սրբոյ կտրմարդեղով— Եւ ահա
յանկարծակի րացաւ Հաստատութիւնն երկ-
նից...

2Թ— էջ 466— Մեկնութիւն տեսչեան
Ս. Սահակայ զոր եցոյց մտաւ հրեշտակն և
ասաց մի բոս միջէ գայտմութիւն բանիցն
հրամանաւ Այ. ...— Թէ արդ լուր և պատ-
մեցից քեզ զմեկնութիւն մեծի յայտնու-
թեանդ որպէս ինձ հրամայեցաւ...

Ճ— էջ 473— Երկուշաբթի: Վկայա-
բանութիւն Ս. Պիոնի քանդակի— Ի ժա-
մանակ Դեկտրի ամբարիշտ արքայի էր
Հալածումն քրիստոնէից...

էջ 478— Յայտ աւուր յիշատակ է
Մարկոսի Եպիսկոպոսին և Կիրղի Սարկա-
ւային...

ՃԱ— էջ 479— Բռն Բարեկեմքեանն.
Բարսիլի երանելոյ հայրապետին կեսաբառ
ասացեալ վասն պահոց— Փողեցէք ասէ ի
նոր ամսանն...

ՃԲ— էջ 487— Երանելոյն Եփրեմի
հորինմ Ասորոյ ասացեալ վասն Քառաս-
նորդաց պահոցն— Ի շաւիղս փառաց քոց
Տէր ընթանայ միտք իմ Որդի Այ...

ՃԳ— էջ 492— Երանելոյն Եփրեմի
հորինմ Ասորոյ ասացեալ վասն Ոգորմու-
քեան— Ոսկի որչափ ի տան իցէ երկիւղ է
յակոնահատաց և ի դողոց...

ՃԴ— էջ 498— Երանելոյն Եփրեմի
հորինմ Ասորոյ ասացեալ վասն պահոց
սրբութեան Պահ յայտնէք ծածուկ բա-
ւանդակին...

ՃԵ— էջ 502— Առաջին հինգշաբաթ
աւուրն վասն երախայիցն որ առի ի կարգ
անկելոցն— Երախայից ընծայութեան ըն-
թեցումեք կարգեալ են ի Կիրղէ Ս. Հայ-
րապետին Ենթի...

ՃԶ— էջ 507— Յոռանու Ոսկիքերանի

ասացեալ վասն պահոց և վարդապետա-
նութեան արիմակաւ ի Ս. Գրոցն— Պահքն
ի սուրբ սրտէ և յանկեղծ հաւատոց պատ-
հալ սահէ դամ. վարուց առաքինութիւն,
քանզի աշտարակ հօր է պահքն...

ՃԷ— էջ 513— Պատմ. և վկայաբա-
նութիւն Ս. Թեոփրասի Զօրավարին և ըն-
կերաց նորին— Քաջ զօրականն Քի. Սուրբն
Թէոփորոս էր ի ժամանակս ամբարիշտ թա-
վաւորացն Մաքսիմիանոսի և Մաքսիմեայ
դատաւորին...

ՃԸ— էջ 518— Երկրորդ Կիրակէին.
Յոռանու Ոսկիքերանին ասացեալ Կոս-
տանդնուպոլսի Եսպ.ի, ի կոչումն Պետրասի
յառաքելութիւն— Յորժամ վարդապետն
յարեմիտ՝ յայնժամ աշակերտն դերահա-
ւան. յորժամ աշակերտն քաջառա՝ յայն-
ժամ վարդապետն յոժարկոտ...

ՃԹ— էջ 525— Երանելոյն Յ. Ոսկի-
քերանին ասացեալ վասն խոստովանութեան
մեղաց և ապաշտամաց— Տէր մեր Յս. Քս.
եցոյց մեղ թէ անհնար է առանց եղբայր-
սիրութեան և աղքատսիրութեան և ողոր-
մութեան լկյ. սէրն խառնիլ...

ՃԺ— էջ 531— Երանելոյն Յ. Ոսկի-
քերանին ասացեալ վասն խոստովանութեան
և ապաշխարութեան— Տեսէք յառաջնուն
կիրակէին զպատերազմն և զյաղթու-
թիւնն...

ՃԻԱ— էջ 538— Երանելոյն Յոռանու
Մանդակումեցոյ ասացեալ վասն ընդունի
և անընդունի ռոգորմութեան— Բազում
զաղոտածիդ նստիք վերաւորէ սատանայ
զմարդիկէ...

ՃԻԲ— էջ 545— Երանելոյն Յոռանու
Մանդակումեցոյ Հայոց Կաթողիկոսի ա-
սացեալ վասն երդմանց սովորութեան որ ի
չարէմ է— Յոյժ չար են ամ. սովորութիւնք
չարին...

ՃԻԳ— էջ 551— Տեսում Յոռանու
Մանդակումեցոյ ասացեալ վասն քատերաց
և գուսմաց— Ո՞ր երթեալ զաղաբեցից և
լացից զահեղ անօրէնութիւնս...

ՃԻԴ— էջ 557— Երկրորդ շաբաթու
պահոցն Բառասնորդաց շաբաթ օրն Կիրղի
Ենթայ. հայրապետին— Յաւուրս Կոս-
տանդեայ Հերձուածող արքային, որդւոյ
սրբոյն Կոստանդիանոսի մեծին...

էջ 561— Ի սմին աւուր յիշատակ է որոյն Կիրդի Յուդայի. սա էր ազգաւ Հրէայ, և անուն սորա Յուդա: Սա եզրտ յիւսնալայտն Քի. Հրամանան դշտային չեղինակայ...:

ՃԺԵ— էջ 563— Երանելոյն Յոնանու Ոսկիքիւնին ասացեալ յամառակ որդիւն— Առն միտլ էին Բ որդիք. Դէմք առակիս առ ամենակալ ընութիւնն Այ. Հայի...:

ՃԺԶ— էջ 570— Երանելոյն Բաբադի Կեսարացւոյ ասացեալ վասն Պահոց— Շաբաթ տուաւ Հրէից ազգին և ասացաւ...:

ՃԺԷ— էջ 573— Երանելոյն Յովհաննու Մանդակունեցւոյ ասացեալ Յազագս տեսչութեան Բանանայից ի վերայ ժողովրդեանմ որպէս հովիւ գնտու ոչխարաց— Արդ ես ի սմ. յանցանօք և ունայն ի վարուց առաքելութեանց...:

ՃԺԸ— էջ 582— Ս. Յովհաննու Մանդակունեցւոյ ասացեալ վասն չքամբառելոյ զԲանանայս և զվարդապետս— Մթերք սկոյ և աղմամուղջ արտմութեան դիզեալ ի վերայ իմ կուտին Հանապաղ...:

ՃԺԹ— էջ 588— Երանելոյն Յոնանու Մանդակունեցւոյ ասացեալ վասն ձորմաւքեան և աղբատնիքութեան— Մի ոք տղայական բարուք և անընտրողական մտաւք ժպրհեցի...:

ՃԻ— էջ 595— Երանելոյն Յոնանու Մանդակունեցւոյ ասացեալ վասն մխիթարութեան ազգատոց— Զի՞նչ ասացից և կամ դի՞նչ խաւսեցայց...:

ՃԻԱ— էջ 601— Շաբաթ ար: Վկայաբանութիւն Ս. Յովհաննու Նմայ. Հայրապետին— Եւ եղև երբեմն զի սարկաւադ ոմն եկն յնէմէ առ Եպիփան...:

ՃԻԲ— էջ 603— Չորրորդ Կիրակին: Երանելոյն Յոնանու Ոսկիքիւնին ասացեալ ի մեծատունն և ի Ղազարոս— էր ոմն մեծատուն և աղանէր բնեղս և ծիրանիս...:

ԾԱՆՈԹ.— էջ 604 ստորին լուսանցքին կայ սա տողը. «էին որպէս եմք, լիւնիմք որպէս են, էաք որպէս դուք, լինիք որպէս եմք: Դնացին նոքա, դնամք մեք, զնայք դուք, զնան որ յետ ձեզդ»:

ՃԻԳ— էջ 608— Երանելոյն Կիրդի Նեմայ Հայրապետին արարեալ Կոչումն

Ընծայութեան Յամենակայն և ընթերցուածն յերմիայէ: Ած. մեծ խորհրդովք և հօր գործովք. Ամենակալ մեծամուն Տէր, այժ քա բաց եմ— Ի Հաւատալոյ անտի յԱծ. դամ. բաղմաստուածն մոլորութիւն կարճեմք...:

ՃԻԴ— էջ 613— Կոչումն Ընծայութեան. Յարարիչն երկնի և երկրի երեւելեաց և անթեւութից: Եւ ընթերցուածն Յոբայ որ ասէ. Ո՞վ է դա որ քազուցամէ յինէն զխորհրդա սրտի— Մարմնաւոր աշաք ումեք տեսանել զԱԾ. անհնար է...:

ՃԻԵ— էջ 618— Չորրորդ չորեքշաբաթին. Ի Կիրդի բամիցն ասացեալ— Մի Հրաման ել յԱյ. և ասաց Բխեսցէ երկիր խաչն և դադան և երէ վայրի...:

ՃԻԶ— էջ 621— Ի Ղուկասու Աւետարանին մեկնութեանմ ասացեալ— Քիցնի ոմն տնկեալ յայդուլ իւրում...:

ՃԻԷ— էջ 627— Չորրորդ արեքաթում կարդայ զՄեկնութիւն Աւետարանին— Արթուն կացէք, զի ոչ զիտէք թէ ե՞րբ տէր տանն յայցէ...:

ՃԻԸ— էջ 632— Չորրորդ շաբաթ. օրն: Վկայաբանութիւն Ս. Բառասնիցն որք ի Սերաստիայ կատարեցան— Ի ժամանակս Լիկիանոսի կռապաշտ արգային...:

ՃԻԹ— էջ 634— Հինգերորդ Կիրակին: Երանելոյն Յ. Ոսկիքիւնին Կ. Վոլսի Նպա. ապետին ասացեալ ի մեքսաւորն և ի փարիսեցիւն— է երրորդ եւս ճանապարհք ապաշխարութեան...:

ՃԻ— էջ 637— Երանելոյն Նիքիմի հորին Ասորոյ ասացեալ, վասն զգլման և խոստովանութեան— Որք Ս. Հոգւոյն են յոնկացեալք և աստուածային սիրոյն են բողձացեալք...:

ՃԻԱ— էջ 643— Երեքշաբաթին: Նորին Նիքիմի հորին Ասորոյ ասացեալ, վասն խոստովանութեան և տալշխարութեան— Յորժամ երկտասարդն էիր, պարտ էր թեղ խորհել զաներեւոյթն զկատարածին բում...:

ՃԻԲ— էջ 646— Երանելոյն Յոնանու Ոսկիքիւնին ասացեալ Յայրին և ի միւս մարմն— Բեր յայուհետեւ սիրելի զայս առաջի դէցուք զպատմութիւն սքանչելեաց այրոյն...:

ձև 9-— էջ 651— Երանելոյն Յոնանու Մանգակունեցոյ տաացեալ վասն հարուստացն և պատուհասից— Բաղոսի են կերպարանք պատուհասից և սպանալեացն Այ.

ձև 7-— էջ 658— Ս. Յոնանու Մանգակունեցոյ տաացեալ վասն ամառակ արքեպեպոս— Մեծաւ սղով և ցաւադին արտասուող պարտ է մեղ պատեմել և բացայայտել դմիտո ճառիս

ձև 15-— էջ 663— Պատմ. Ս. Գրիգորի յեր Լուսաւորչին ծննդեան և աննդեան, և տօն չարչարամացն և երանելոյն ի ետք վերապէն: Աւգնեա Յս. Բս. Ած. Յշմարիտ— Յետ մահուանն Աղէքսանդրի Մակեդոնացւոյ, Արշակ քաջ յաղգէն Պարթեւաց ինքն զբաւեաց զարեւելս ամենայն

ձև 2-— էջ 670— Վեցերորդ կիրակէին: Երանելոյն Յ. Ոսկիբերանին տաացեալ ի Ժկուսման, և ի գալուստն Գի. Այ. մերոյ— Յորժամ զմտաւ ածեմ զդէրածախ կենցաղոյս շրջանակ

ձև 1-— էջ 676— Ս. Յոնանու Մանգակունեցոյ տաացեալ վասն աղաշխարութեան և պահեց— Արմատեղ զեղոց բժշկաց զյաւս մարմնոյ առողջացուցանեն

ձև 1-— էջ 682— Տեառն Յոնանու Մանգակունեցոյ Հայոց կաթողիկոսի տաացեալ, վասն պահեց պնդութեամ— Աղղոյ և աւշտակար և կարեւոր են պահեցն պնդութիւն

ձև 10-— էջ 686— Երանելոյն Յ. Ոսկիբերանին տաացեալ վասն աղգատարութեամ և աղարմութեամ— Փառաւորեցողք զբաղումն զորոն Ած. զյանխապուրն, զմարդասէրն

ձև 3-— էջ 690— Երանելոյն Յ. Ոսկիբերանին տաացեալ ի մեկնութիւն առակաւոր բանի Աւետարանին որ առե— Այր մի իշանէր յնէմէ յերկրով և անկաւ ի ձեռս աւաղակաց, Այր զԱշմա առէ վասն կատարելոյ Հասակին որ ստեղծաւ յԱյ. և եղաւ ի զբախտին

ձև 11-— էջ 695— Ս. Յոնանու Մանգակունեցոյ տաացեալ վասն զգուշութեամբ մերժեմալ ի մարմին և յարիւն Որդոյն Այ.— Սոսկան ոսկերք իմ զողութեամբ, և սարսափի անձն իմ Հիացեալ

ձև 16-— էջ 701— Երանելոյն Յոնապայ Սրնոյ Յպո. ին տաացեալ Ներքաղեմ ի յառաքիւնիւն լուգարաւ— Բաց զըթուսն իմ խօսել վասն զոր Որդի Այ. զի քեւ բարբառին ամ. բանաւորք

ձև 9-— էջ 708— Աւուր մեծի և հրաշափառ Գալստեանն Գի. որ է աւր առաջին արարչագործութեանն Այ. որպէս և առէ մարգարէն առնուածախօս Մովսէս— Ի սկզբանէ արար Ած. զերկին և զերկիր. իսկ Հայր, Բան Որդի, է՛ Հոգին Սուրբ, մի Ած. Հուրեմաբ և բնութեմաբ

ձև 7-— էջ 714— Պատմաւ Աւագ Երկուշաբաթին: Վասն Արարչութեանն Այ.— Եւ ասաց Ած. Եղիցի Հաստատութիւն ի մէջ ջրոց

ձև 11-— էջ 718— Պատմաւ Աւագ Երեւշաբաթ Աւուրն, քէ զինչ արար Ած.— ճեւ ասաց Ած. Ժողովեացին ջուրք ի Ժողովս իւրեանց և Երեւեացի ցամաք. և կոչեաց Ած. զցամաքն երկիրն: Գիտեմք է զի ցամաքն ոչ է անուն երկիր, այլ պատահումն է, և յամ. անխոնս իրաց վր. ասի ցամաք: Եւ կոչեցաւ երկիր, զի Բ երկիցս ծայր ունելով, երկայն զարեւելս և զարեւմուտս, և Բ ի լայն՝ զՀիւսիս և զհարաւ: Այլ և ասի երկիր, զի կրական է, որ կրէ ինքեան զլուրն Համատարած

ձև 2-— էջ 721— Պատմաւ Աւագ Զորիքշաբաթին վասն Արարչութեանն Այ.— ճեւ ասաց Ած. Լոյսին լուսաւորք ի Հաստատութիւն երկնից, լուսատու ինեւ յերկիր: Լոյսն Համասփիւռ, որ խզումն էր ի լուսեղէն երկնիցն, առաջին աւրն ցրուեալ ի վերայ երեսաց ջրոցն

ձև 1-— էջ 726— Պատմաւ Հինգերորդ աւուր Արարչագործութեանն Այ.— Եւ ասաց Ած. Հանցն ջուրք զեռունս շնչոց կենդանեաց

ձև 1-— էջ 730— Պատմաւ վեցերորդ աւուր արարչագործութեանն Այ. և խորհուրդ վեց դարուն, և կատարման յԱւագ Ուրբաթու չարչարանացն Գի. Այ. մերոյ— Յաւուր Ուրբաթու ասաց Ած. Հանցէ երկիր շունչ կենդանի ըստ ազգի չորքոտանի

ձև 10-— էջ 733— Երանելոյն Թեոփիլոսի տաացեալ ի գերեզմանն Աստուածընկալ—

նոր երկինք այսուր ի յերկրի հաստատեցաւ գերեզման փրկչին մերոյ...:

ՃԾ— էջ 739— Նորին Թէպփիւսի, աշակերտի Յ. Ոսկիբերամի, ասացեալ վասն քաղման և Յարութեամբ Գի. Այ. մերոյ— Ո՞վ ոք ոչ հիւնայ ընդ արարչութիւնն հրաշափառ, ո՞վ ոք ոչ սիրանայ ընդ նորոգմանս գերապաշտաւ...:

ՃԾԱ— էջ 745— Նորին Թէպփիւսի Սարկաւագի ասացեալ ի քաղմամբ և յարութիւնն Գի. Այ. մերոյ— Ած. բանն Հօր և համալոյսակիցն Հողոյն Սրբոյ խոնարհեցաւ ի հայրական ծոցոյ...:

ՃԾԲ— էջ 751— Պատմ. Զարչադամաց ՏՈ. և Վկայութեամբ գոր վկայեաց առաջի Պիղատոսի— Յամա ութուսասաներորդի որքայութեանն Տիբերայ կայսեր...:

ՃԾԳ— էջ 758— Պատմ. վասն քաղման և յարութեան Գի. Այ. մերոյ— Եւ իրբեւ երկնոյ և գլեւ, եկն այր մի որում առնուն էր Յովսէփ...:

ՃԾԴ— էջ 763— Երանելոյն Եփրեմի հորին Ասորոյ ասացեալ Ներքաղեամբ պատմագրարար ի Ս. Յովաննէս Կարապետն և ի Մկրտիչն Գի. և ի կափառումն աղջկամբ— Հրաշխելով կոչեցաւ լեզու իմ յուրախարար թար, կենսաբեր բարխ...:

ՃԾԵ— էջ 771— Երանելոյն Յակովբայ Սրնոյ Նսպ. ի ասացեալ, Ներքաղեամբ ի Ս. Յարութիւն փրկչին մերոյ Յի. Գի.— Այսուր ուրախութիւն մեծ՝ լի ընտրութեամբք դարհուրեցուցանէ զիս պատմել զբան մարդարէին...:

ՃԾԶ— էջ 775— Մեծիմ Եւսեբայ Պատմագրի ասացեալ, ի Համբարձումն Գի. Այ. մերոյ— Վայելուէ է մեղ փոքր ինչ վասն վերանալոյն Տն. մերոյ բանս առ ի մէնջ պատմել...:

ՃԾԷ— էջ 780— Երանելոյն Եփրեմի հորին Ասորոյ ասացեալ, յԱյտկերպութիւնն Գի. Այ. մերոյ— Յերկրէ հունձք և յայդեաց պտուղք...:

ՃԾԸ— էջ 785— Պատմ. փոխմամ Ս. Աստուածամբին, Եւ որպէս եղիւ— Պարտ և արժան է զսքանչելիսն որ եղեն ի ննջումն ամենասուրբ Աստուածածնին, զոր զրեաց Յուանէս Աւետարանիչն Գի. և ոմանք ի հրետիկոսացն ալլալեցին, յեղեղոցն պակ-

սեցուցին և ի չեղելոցն յաւելին, վասն դայթաղեցուցանելոյ զուղափառ հաւատս...: Եւ ամենեւեան առհասարակ փառաւորէն զանկարտող ամ. փառաց և պատուոյ զմայրք Այ.: Որ բարկստող ևս զոյոց զաւանդաց և տոնողաց. մանաւանդ ստուցողի զրոցս իմոյն Ամնադին և կենակցին Ալմա խաթունին և զաւակաց նոցին. (էջ 790):

Մամր յիշատակարաններ կը դնուին զրեթէ ամէն ծառի վերջը. կ'առնենք քանի մը կարեւորները միայն:

Ա— Ներսէս Գրչի.—

1— էջ 65— Որոց բարեխաւսութեամբն ողորմի ստացողի զրոցս պարոն Ամնադրնին, և ծնողաց նորին, Սաղազընին, և Շաղբէկուն, և կենակցին իւրոյ Ալմա ինքնունին: Եւ ինձ մեղապարտ Ներսէս զծողի:

2— էջ 572— Մանաւանդ զստացող զրոցս, զպարոն Ամնադրնին և զկենակցին իւր զկէպոյն ինքնուն, և զպաւակոն իւրեանց և զամենամեղ Ներսէս զծողս. զկարգացողս և զստղբ, ամէն: Մանաւանդ զեղբայր Ամնադրնին զԹաճղինն և զքրեբքն իւր զինքնունադէն, և զՍօթանքէկին, և զԵթարփաշէն:

3— էջ 618— Բարեբար և մարդասէր ած. ողորմեա ստացողի զրոցս, պատուական տանուտորոյն պարոն Ամնադրնին և ծնողաց նորին, Սաղազնին և Շաղբէկուն, և կենակցի Ամնադրնին Ալմայ ինքնունին, և քրեբքն ինքնունադրն, և զօրեղբարցն Աղնուտրին և Դարմանին, և զաւակաց իւրեանց. և մեղապարտ Ներսէս զծողի. կարգացողիս և լսողաց.:

4— էջ 627— Զի ողորմեացի ստացողի Ս. զրոցս՝ պարոն Ամնադրնին և ծնողաց նորին, իմօյն Սաղազնին և Շաղբէկի տիկնոջն, և Ամնադրն կենակցին՝ Ալմայ ինքնունին, և քրեբքն ինքնունադրն, և զաւակաց իւրեանց, Եւ ինձ մեղապարտ Ներսէս զծողի, և ծնողաց իմոց, Աստուածասուր քահանային և իմամարին. կարդացողիս և լսողացդ, ամէն եղիցի:

5— էջ 637— Որ ողորմի ստացողի զրոցս պարոն Ամնադրնին և ծնողաց նորին, և կենակցին իւրոյ Ալմայ ինքնունին, և

քւեր Անադոնին խաթունադին և Քաջզինին. և մեղսամած Ներսէս զրչի, և ուսուցողի խոյ կարապետ Քահանայի. կարգացողիս և լսողացդ:

Բ— Սարգիս Գրչի.—

Էջ 435— Տէր Յս. բաբեխաւութեամբ Ս. Սարգիս Ջաւրաւարին և որդոյն նորա Մարտիրոսին, ուշորեա սասցողի զբոցս և Սարգիս զծողի:

Գ— Կարապետ Գրչի.—

Էջ 646— Որ ողորմի ստացողի զբոցս, Անադոնին, և ծնադաց նորին, և կենակցին իւրոյ Այմայ խաթունին, և քուերց Ամանայիին խաթունադին, և զսակաց նոցին. և Կարապետ զրչի. կարգացողիս և լսող:

Յետմագոյմ յիշատակագրութիւնս.

1— էջ է, բոլորդէր— Յիշեցէք ի Քս. յՋուրիւնցի խոյա Պէտրոս, որ ստացաւ յճարունտիս ի Հալալ վաստակաց իւրոց և եւ ի գոռն Ս. Յակոբայ յիշատակ իւր, և իւր ծնողացն ճորն Աղուպին և մարն Մէրումին, և կողակցին Թութիկին, և եղբորցն Սահակին, խէխիւրին, Սուքիտսին, Բարաքիտսին, և քիւրցն Գուրգուլին, Դըլխունին, Մէրտատիկին, Սինափային, Ղադամխութին, Աղուարերին, և որդոցն Հանդուցեայ ի Քս. Սուլթանումին, Հայրապետին, Առաքելին, Աւետիկին, և զստերն Գաւդապոնին, Ջրմանիկին, Սիմէոնին, և ճորեղբորցն Անդրեասին, և կողակցին Շահդադին, և որդոցն Մովսէսին, Դարվիլին, և Դարմիլին որդոն Մատուրին, յիշեցէք և Ած. ողորմի սասցէք, ամէն:

2— էջ է, նորագիր— Վասն Այ. ով որ. Հարք իմ և եղբարք, յիշեցէք ի Քս. բոցառապետ Անտոնիկս միով Տէր ողորմախի:

Ով ամենաթուառ եղկելի անձն իմ, զի եղև քեզ, ահա սկսար Հոգով և այժմ բովանդակ մարմին եղեալ կառ... Վասն որոյ յերես անկեալ զձեզ աղայեմ, ով աչացս լոյս Հայրք և եղբարք իմ, յորժամ ընթեռնուք զայս ողբերգութեան զիւր,

յիով որաւս սասցէք Ած. Թողէ զմեզս քս. և դուք առնուցուք: Միարժա ի Քէ. Այ. մերմէ, ամէն: Ի թվին ՌՃՀԴին [= 1725]:

3— էջ է, չեղադիր— Ես դաստակեցի Ջաքարս եկի ի Ս. Մնունդո, ուխտ արի և հասի փախդանացս իմոյ. որ և Քս. Ած. ամ. հաստացեցուց արժանի արասցէ ամէն: ՌՃԴ. և Ռ [= 1743] Թուին:

4— էջ 160, չեղադիր— Թւին ՌՄԿԹ [= 1820], յամենան յուլիսի, Եւդոկիացի Աւետիս վարդապետն միարան? եկն սաս, երկու ամառով. միւտ աղթէր և ճղնէր, և միաժամ կեար, լսողդ և տեսողդ ցանկացարուք սորայ վարդին: — Կը շաքաւ Ոսկուի տարբեր գրով — Քանդի միշնէ: ցայտոր ինձ նման միարան չեկեր սր. տեղիս... ձեղի Համար կ'սանձ սակայն չէք հաստար. մեր քաղաքակից բարեկամ Հաստարիմ Եւդոկիացի եղբայր Սարգիս վարդապետին Հարձ ու փորց եղիկ...

5— էջ Ը, չեղադիր— Եղիպտական մեծագոր լղեւին Մեհմէմէտ Ալի փաշայն, 1831, պատերազմաւ յաղթեալ զՊալեստինայի Մահմուտն ի Համուս, և ի յիկոնիոն, տիրապետեաց զերկիրս Աւետեաց, և դապատմարս ի Փելլաւհից Հնազանդեցոյց մինչ արտասահմանել զիստա քան զՍայթ և և քան զՔէրէկ: 1833, չինեցան ի Ս. Մնունդ երեք նոր սենական և ծեփ վասն շարժի եղելոյ ամ մի յառաջ, 1835, յինեցաւ վերնատուն փառաւոր ի Ս. Յակոբ ի վերայ դաւթի, և Հրեշտակապետի պատուհանքն և ծեփն: 1836, ծեփեցաւ Սուրբ Յակոբ և մեծացան պատուհանքն զմերթին մեծի, և փոքր զմերթ բոլորեցաւ. ի միջակին որ յառաջն բաց էր և սպակեաւ յիսնիս ծածկեալ ուղղակի. մեծացան և պատուհանքն մեծի տաճարին որք հայն ի Հարաւ եւայն:

Ի քսին թիւն կրկին բացին զդուռն լատինք անցս առնելով ընդ եկեղեցի մեր մեքթուլի սամիթով փոխարարային և Նդիպտոսի լղեւինի պուլբուլթուլով ի մեծ նախատինս և ի Պեսա մեղ. Ած. կրկին բակեցէ:

10

ՔԱՐՈՉԱԳԻՐՔ.—1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 40,27,5: էջ 370: Հանգամանք
լաւ: Թուղթ: Գրութիւն՝ սեւ մեխնով.
Լրկսիւն, 53-78 տող: Նոսր շեղադիր: Դա-
տարկ թուղթ՝ վեց թերթ ի վերջն: Կազմ

տախտակեայ, թղթապատ:

Սկիզբ, էջ 1ա— Քարոզ— Ի վերայ
զլիսաւոր առաքելոցն Պետրոսի և Պօղոսի:

11

ՈՍԿԻՓՈՐԻԿ.—1

Արգելանայ Վանք

ՌՁԳ = 1634

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ, 39,25,10: էջ 776: Հանգա-
մանք զաւ: Թուղթ ղեղնորակ. կռկող՝
Մկրտիչ: Գրիչ՝ Գրիգոր քահանայ որդի
Յովսափի: Գրութիւն՝ սեւ մեխնով,
Լրկսիւն, 35 տող: Բոլորդիր: Համառոտա-
յրութիւնք դրեթէ սովորական: Գունաւոր
յարդադիր և լուսանցադարձ իւրաքանչիւր
ձառի սկիզբը. տեղ տեղ մանր նկարներ փո-
խանակ լուսանցադարձի: Խորանցադարձ, էջ
11: Նկար, էջ 10, Մովսէս Վրդ. Երզնկացի:
Կաշեկազմ տախտակեայ, վրան երկաթադիր
դրուումած: Քերիգոր վարդապետ և Պատ-
րիարք Սր. Եմ. ի: Ստացող՝ Կարապետ Ա-
բեղայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-7, դատարկ, ի բաց առեալ հե-
տեւեալ նոր յիշատակագրութիւնը, Ռա-
պայեան Սահակ Կաթողիկոսի ձեռագրով.

1916 Փետր. 16. Դառնագործն և աննա-
խընթաց ժամանակի մէջ կ'ապրինք, Հայք
մանաւանդ, որք իրենց տունէն քաղաքէն և
դիւղերէն քլուած են Սուրիոյ անապատը.
ինչպէս և մենք հանդերձ սակաւաթիւ միա-
բանութեամբ Սոյո Աթոռոյն քլուած ենք ի
Սր. Երուսաղէմ:

էջ 8-9, ծանկ, որ ունի սա վերնա-
դիրը:

Կամաւն Այ. ամենակալին այս ինչ
կայ ի զիրքս Ոսկիփորիկ բան հոգելի և պե-
տանիք. կամաւն Այ. սկսայ, և ողորմու-
թեամբ նորին կատարեցի:

Ա— Նախ առաջիմ Մովսէս վարդա-
պետէ:... — Ճի — Խարցմում և պատա-
խամիք գամագամ:

Ա— էջ 11— Խրատք Կամոնակամի ի
Մովսէս վարդապետէ՝ Եղնկացոյ ասաց-
եալ, գրեալ և առաքեալ ամ. եկեղեցեաց
Հայաստանեաց— Ի դամարանէ Սրբոյ
Լուսաւորչիս և ի վարդապետէս Մովսէսէ
և որ զմեաք են վարդապետք և եղբայրք,
աստուածային սիրովն աւրհնութիւն և պահ-
պանութիւն ամ. հաւատացելոցդ Այ. ...:

ՄԱՆՕԹ.— էջ 11, ստորին լուսանց-
քին, բոլորդիր, տարբեր գրչէ. Աժ. ո-
ղորմի Աղամիրին ամէն:

Բ— էջ 18— Նըւտտ վարդապետի
Յեշամնու Եղնկացոյ, Խրատ և Կամոն հա-
սարակաց քրիստոնէից, քանապից և ժո-
ղովրդոց, կամոնակամ ասեմանց առաքե-
լոց սրբոց հայրապետաց և վարդապե-
տաց և մամաւանդ սրբոյ հօրն մե-

7.— Մովսէս Վրդ. Սրգեկացի, Թ 11, էջ 10

րոյ վարդան վարդապետի յորոց ժողովեցի
 և զրեցի— Ամենայն թաղաւորին մեռոյ
 քի. և ըստերայր փրկչին Ռի. հաւատարիմ
 ծառայք, զնկայք տմրիծք և անարատ ար-
 ևամբ նորա փրկականաւ...

ԺԷ— Էջ 68— Նորին Յոնանու վասն
 Պահոց— Սրբեցէք պահս, և քարոզեցէք
 պաշտօտան...

ԺԻ— Էջ 70— Ոգր պիտանի վասն մե-
 ոելոյ, ի սիրելեաց և յազգականաց— Արդ
 տաւն ի մէջ սուրբքն և ընտիրքն և առ Ած.
 զնաղին...

Ի— Էջ 84— 80. Ներսէսի Հայոց Կա-
 քաղիկոսի և տիեզերալոյս վարդապետի ա-
 տաղեայ բան զարմանալի և ժողդրալուր,
 վասն Անաւոր Դատաստմիւր—

Յորժամ զրեւալքն կատարին
որ յայնմ ատուր մէջ պատմեցին...

ԾԱՆԹԹ—Ստորին լուսնացէին զբիշը
կրակ. «Վասն աշալին դատաստանին. Ո-
տանաւոր կարդայ և դմեղաւոր զծողս յեշ-
եա, պարտն տէր Կարապետ, թէ չես կարեր
նա զթուրդ կուլ տուր»:

ԻԱ—էջ 90—Երանելոյն Յոհաննու
Ոսկիբերանին ի մխիթարութիւն սգաւորաց
վասն մնջեցելոց—Բեր առ իս դմեղաւոր եղ-
բայր զի զիտէ յափաւորապէս վարդապե-
տութիւն լուծանել զօրտուութիւն...

ԻԲ—էջ 95—Երանելոյն Յ. Ոսկիբե-
րանին ասացեալ վասն մխիթարութեամ
մնջեցելոց—Քս. էառ, Երկրպագեցուր...

ԻԴ—էջ 101—Երանելոյն Յ. Ոսկիբե-
րանին ասացեալ վասն մխիթարութեամ
մնջեցելոց—Ահալին է աւրն դատաստա-
նին Այ. և զողորմն առաջի բեմբին Քի.
յայնժամ, ով սիրելիք, անպատմելի
վիշաք...

ԻԴ—էջ 106—Երանելոյն Թեմփիւսի
ասացեալ վասն հաստալամութեան և ա-
յալշարարութեան—Յորժամ միտքդ թո, ով
մարդ, զբաղեալ լինի ընդ մեղաց...

ԻԵ—էջ 111—Գերբեա վարդապետի
ասացեալ վասն Հաղորդութեան Ս. Պատա-
րագին—Արեամբն Քի. փրկեալ և աղատ-
եալ Եղբարք իմ ի Քս. ...:

ԻԶ—էջ 117—Տեսիլ Սրբոյն Աթա-
նասի—Ամենեցունցն Ած. որ սքանչելի
տեսիլ երեւցոյց մարգարէիցն իւրոց սըր-
բոց, նոյնպէս և ինձ անորժանիս Աթնասի
առաւել սքանչելակերպ եցոյց որ ահաղին է
և զարհուրելի...

ԻԸ—էջ 120—Տեսիլ Ս. Վարդապետին
Յոհաննու որ մտկ ամուսն Կոզեմ կոչեցեալ,
այլ Յովնազեանց և բանիրում վարդապետ—
Ի թլուակոսն Հայոց ի Դձ և Հ [= 1021]
ամին, յորում ժամանակի թաղաւորն յու-
նաց Վասիլ ել յարեւելս և եկեալ յաշխարհս
Հայոց...

էջ 123—Վասն Անագին Նշանաց—
Դարձեալ յետ Ը տարւոյն, ի թլուակաւոր-
ութեան Հայոց ի Դձ և ՀԸ [= 1029] ամին
և ի նոյն թաղաւորութեանն Հայոց Վասիլ,
եղև յերկինս ահաւոր նշանս...

ԻԸ—էջ 128—Երանելոյն Եղիշէի ա-

սացեալ Բան շահաւէտ և աւգտակար—Ով
հաւատացեալ հայրք իմ և Եղբարք ծա-
ռայք Քի. և ծառայակիցք իմ հոգւոյս ե-
ղիշէի...

ԻԹ—էջ 134—Երանելոյն Եղիշէի Հա-
յոց Վարդապետի ասացեալ ի բան Յալեայ
մարգարտին որ ասէ—Երանի տեղոյն աշ-
նորիկ ուր Եղն և Հչն կոկեպէնն, Արդ Եթէ
տեղեացն Երանութիւն է և մարդարէն վկա-
յէ, որպէս զի վեղեցիկ են ասէ ոտքն աւե-
տարանչացն խաղաղութեան և բարութեան.
և Յոհան Ոսկիբերան վարդապետն ասէ.
Սրբոցն և զարշապարք ոտիցն սուրբ են,
իսկ պղծոցն և ոչ զլուխն...

Լ—էջ 140—Տեսիլ Ս. Գրիգորի Լու-
սաւորչին միտք որ ետես հրեշտակն Այ. և
հարցեալ ի մմանէ ուսաւ շատ լուծմունս
տարեկուսանաց մարդկան—Յաւուր միում
կայր Ս. Գրիգոր Լուսաւորչին մեր և աղո-
թէր ըստ իւրում սովորութեանն...

ԼԱ—էջ 151—Թուրք Սիրոյ և Միա-
բանութեան Մեծի Կայսերն Կոստանդիա-
նոսի և Ս. Պապում Սեդրեստորոսի և Տրդա-
տայ Հայոց Արքայի և Ս. Գրիգորի Հայոց
Լուսաւորչին—Կամաւք և կարողութեամբ
համապոյ Ս. Երրորդութեանն Հօր անհասի
և անխմանաւոյ, և Միածնի Որդւոյ Նորա,
Տն. մերոյ և Փրկչին Յի. Քի., և կենդանա-
բար և աղատիչ Ս. Հոգւոյն, այս կտակ
կայսերական Այ. հաստատուն և անփո-
խադրական...

ԼԲ—էջ 167—Բանք շահաւէտ և աւգ-
տակար, իրաւոք հոգեշահ և պիտանի—
Ահաւասիկ ժամանակ ընդունելի և հաճաւ
փրկութեան...

ԼԳ—էջ 178—Պատմ. վասն ամբուն
որդանցն, վարդամ վարդապետի ասաց-
եալ—Եկաւք այսաւր ամ. հաւատացեալք
համապոյ Ս. Երրորդութեանն...

ԼԴ—էջ 187—Պատմ. Գետարգել Ս.
Նշանին քէ ուստի է և որպէս բերաւ ի
Հայտ—Յորժամ հաւատաց ի Քս. մեծն
Կոստանդիանոս...

ԼԵ—էջ 195—Պատմ. Ս. Խաչին որ
եղին ի ձեռն Ս. Ներսիսի Հայրապետին—
Եւ Եղև յետ ժամանակաց նստաւ յաթոռ Ս.
Գրիգորի Մեծն Ներսէս...

ԼԶ—էջ 205—Պատմ. Ս. Յոհաննու

Աւանցեալում քէ ռուսի էր— Սուրբ Հայրապետն Յոհաննէս էր ի զաւարէն Տաշրաց որ արդ. կոչի լաւեւէ, ի գեաւդաքաղաքէն Աւանոյ, յաղատ տանէ... :

ԵԱՆՕԹ.— էջ 210, ստորոտը. դրչէն. ճիւղնդաղիւր լերուք, տեղս մուծն էր և աչս զհալ չէր տեսնոր՝ :

ԼԷ.— էջ 212— Երանելոյն Յաննանու Ոսկիբերանին ասացեալ Յայրին և ի միաւոր.— Բեր այտուհետեւ սիրելի զայս առաջի զիցուք զպատմութիւն սքանչելի այրոյն... :

ԼԸ.— էջ 219— Պատմ. Ս. Խաչին ար Հացունեաց կոչի, և քէ որպէս դարձաւ ի Պարսից Ս. Խաչն աստուածընկալ, յարմէ ընկալաւ Բիրքի տիկնին զմտն ալքնմուրեան— Եւ եղև յետ Թաղաւորելոյն Մուրկայ արքային հոռոմոց, քանդի առեալ էր նորա կին զափրան, զքոյր Խոսրովու արքային, որդոյն Զափասպեայ... :

ԼԹ.— էջ 226— Պատմ. Ս. Խաչափայտին Քի. քէ որպէս տարաւ Հերակլ արքայ ի Թաւրիզոյ ի Կ. պոլիս— Իսկ արքայն Հերակլ յետ տալոյ զսուրբ մասն կենսատու ինչին Բիրքի տիկնոյն Արնեաց, առեալ զաշխարհակալ փայտ կենսատու ինչին տարաւ ի Կարնոյ քաղաք... :

Էջ 230— Եւ յետ ժամանակաց Թաղաւորեաց յունաց կայսրն Լեւոն բարեպաշտն և ուղղափառ հաւատով, և տաճկաց Թաղաւորին էր զօրավար որդի Մահմետի այր զոռով և պատերազմող. որ ել բազում զօրաւք ի վերայ Հայոց և Հրձիգ արար զաշխարհս ամ. և զնաց յաշխարհս շնեաց, որ են Ափսաղք և Ներսիս Վրացիք և անդ խաբէութեամբ հարին զօրս նորա ի սուր սուսերի... :

Ո.— էջ 235— Պատմ. գալըտեանն Մուսաբաթիմ ի Հայոս, և զնալ բնորդեմ մորա Սահակ Ս. Եղան.— Իշխանն Արծրունեաց Թէոդորոս Ընդունի, իրեւ լուաթէ Մուհամադ բազում զօրս կուտեաց և կամի ելանել յաշխարհս Հայոց... :

ՈԱ.— էջ 242— Վասն փոխման Ս. Աստուածածնին քէ որպէս եղև— Պարտ և արժան է դիտել զսքանչելիսն որ եղին ի ննջումն ամենասուրբ Աստուածածնին... :

ՈԲ.— էջ 251— Երանելոյն Սարգիս

շնորհալից վարդապետի ասացեալ Բան շահաւէտ և ազտակար— Եւ արդ. զի այսպիսի յոյս կայ մեր առաջի, մի վերջասցուք յորդմութենէն... :

ԵԱՆՕԹ.— էջ 252-253, ստորին լուսանցքին զրիւք դարձեալ կը կրկնէ. «Տեղս մուծն էր, աչքս չէր տեսնէր դողդերն» :

ՈԳ.— էջ 256— Երանելոյն Սարգիս շնորհալից վարդապետի ասացեալ Բան զարմամալի վասն ամ. մարդկան— Զայսպիսի ահալին բանս լսելով սթափացուք... :

ՈԴ.— էջ 263— Դարձեալ ի Սարգիս Ս. վարդապետի ասացեալ ի յարարողաց Սարգիս Գրոց— Եւ մեք զայս ամ. դիտելով սիրելիք զոռուսացուք անձանց... :

ՈԵ.— էջ 269— Երանելոյն Սարգիս շնորհալից վարդապետի ասացեալ Բան շահաւէտ և զարմամալի— Այսպիսի զոռուսութեամբ և Պողոս խրատէ բերանն Քի. անթնքն տրուութեան... :

ՈԶ.— էջ 275— Խրատ եղբերոյ և պիտանի Գրիգոր վարդապետի ասացեալ— Ու կրօնաւորք և կարգակիցք, ճշմարտաց հանդիսակիցք, սուրբ կուսակիցն ջահակիցք, և Քի. զոլ խաչակիցք... Եւ մեղապարտ բանիս ասող Գրիգոր, և Կիրակոսս զընայրող, որ կամ մեղօք միշտ կորիկոր... :

Էջ 277— Խրատ պիտանի և ազտակար ամ. մարդոյ— Կայր Թաղաւոր մի պարսիկ, անուն նորա Նըշրուան... :

ՈԸ.— էջ 283— Պատմ. Ս. Գրիգորի մեր Լուսաւորչիմ ծնընդեան և անընդեան և շարչարանացն և ելանելոյն ի հոր վերապելն— Յետ մահուանն Աղէքսանդրի Սահակոնեաց, Արշակ քալ յաղդէն Պարթեւաց յինքն զրաւեաց զարեւելս ամենայն... :

ՈԸ.— էջ 294— Պատմ. Ներսէսի Հայրապետին և Խաչայ Եղանիմ— Ի յերրորդ ամի Թաղաւորութեանն Արշակայ... :

ՈԹ.— էջ 300— Խոստովանութիւն Դաւանութեան Ուղղափառ Հաւատոյն— Խոստովանիմք և հաւատաճք ամենակատար սրտիւ զՀայրն Ած. անեղ, անծի՛ն և անըսկիղն... :

Յ.— էջ 301— Տեղի Ս. Աստուածածին Մարիամու գրք նսնս գտանցեմք մե-

զատորաց— Յարուցեալ Մարիամ Աստուածածին մայր Տն. դնաց ի Լեւոն Ձիթենեաց կալ յաղօթս վառն ամ. քրիստոնէից...

ԵԱ— էջ 306— Կամոմք Ս. Առաքելոյն Թաղէսի, Հարցմունք և Պատասխանիք, լաւ և պիտանիք— Ո՞րպէս պարտ է Եպս.ին կալ ի տեսութիւն Եկեղեցւոյ...

ԵԲ— էջ 310— Յռնամմու Ոսկիքերա— Ըին ասացեալ Յազագս հրաժարման մարդկան յաշխարհէս— Յորժամ մեղաւորք հրաժարեն յաշխարհէս, դոն հրեշտակքն ահա— զպիւրպ ստիպալ ի տեսեամբ...

ԵԴ— էջ 312— Պատմ. յգ(այ)ութեան և ծննդեան Ս. Աստուածածնին ի Յովակիմայ և յԱննայէ, որ աւետեօք հրեշտակայտիմ յղացաւ և ծնաւ Աննայ գիրաշագեղ Մարիամ— Ի յաղղատուէն Իդի. էր Յովակիմ յաղղէն Յուդայի...

ԵԶ— էջ 318— Երանելոյն Յ. Ոսկիքերտիկի ասացեալ յամիսս գրոց— Յորժամ Երիտասարդ էր պարտ էր թեղ զաներեւոյթն քննել զկատարածին քո...

ԵԱ— էջ 321— Երանելոյն Աքամեսի Եպս.ին, Հարցմունք վայելուչ, և Պատասխանիք Կիրաքի Եմք. Հայրապետիմ, Յասպա Համեարայ— Հարցունք թէ ուստի յայտ է ժամ մահուն ոչ մեռանի հոգին ընդ մարմինն: Պատասխանի. Բանն Ած. յայտնեաց մեղ վասն մարմնոյն, և կենդանութեան հոգւոյն ասէ...

ԵԲ— էջ 326— Խրատ Ս. Բարսեղի Կեսարացոյ Հայրապետի վասն ամենայնի— Իսկ բարեիշտք այրն տեսեալ ժողով զմանկունն...

ԵԴ— էջ 330— Բան շահաւէտ և ազատակար ամ. մարդկան: Ենարց ոմն ընդ իմաստուն թծիշկ մի և ասէ. Ամ. ցառոց տեղ գիտե՞ս: Պատասխանի ետ թծիշկն և ասէ. յոյժ գիտեմ թէ լսեմ— Առ զաբարն սպաշխարութեան և զծաղիկն եղբայրութեան և զտերեւն աղբատարութեան և զպտուղն խոնարհութեան և լից ի հաւանն ողորմութեան, և աղա զինքն ծունը զնելով և քամէ ի դաստառակն...

ԵԶ— էջ 335— Պատմ. և Ս. Հարանց վարոց— Ասաց ծնր մի սուրբ, յորժամ ասէ սարկաւապն յեկեղեցին, ողջոյն տուք միմեանց...

ԵԹ— էջ 338— Վարդան Վարդապետի ասացեալ վասն շնացողաց և զամագամ մեղաց— Վայ շնացողաց որ ապականեն զԱյ. տաճարն և զգեճեն դստր անկողինն...

Կ— էջ 343— Վարդան Ս. Վարդապետի ասացեալ վասն հայարաց և յիսակալաց— Յետ յալորիկ փոխերուք ի հարատութենէ և յահալարութենէ...

ԿԱ— էջ 346— Պատմ. վարոց Ս. Յակոբայ Մծբնայ Հայրապետիմ և Մարուգէի նգնաւորիմ— Ս. Հայրապետն Յակոբ հորաքոս որդի էր Ս. Գրիգորի մեր Լուսաւորչին...

ԿԲ— էջ 358— Երանելոյն Յռնամմու Դատնեցոյ ասացեալ Բան շահաւէտ և ազատակար ամ. մարդկան— Արդ որ ցանկայ և փափաքէ անանց կենացն և անվախճան փառացն...

ԿԴ— էջ 365— Պատմ. Տեսլեան Ս. Գրիգորի Լուսաւորչին ուր ետես ի Վաղարշապատ քաղաքին, զՏաղիաքիմ— Լուսաւորչին մեր Ս. Գրիգոր, յորժամ ել ի Վերապէն և քարոյէր դրանն Այ., ի ցերեկին վարդապետէր և ի զիւրիկն աղօթէր, և դահանայր զԱյ. դուռուս Կ...

ԿԶ— էջ 371— Երանելոյն Եփրեմի հորիմ Առաքյ ասացեալ վասն Պաեոց և Ողորմութեան— Ի չաւիզս փառաց քոց Տէր ընթանան միտք իմ, Որդի Այ.

ԿԸ— էջ 378— Երանելոյն Եփրեմի հորիմ Ասորայ ասացեալ վասն Ողորմութեան— Ոսկի և արծաթ որչափ ի տանն իցէ ահ և երկիւղ ունի տէր ոսկւոյն և արծաթոյն...

ԿԴ— էջ 386— Երանելոյն Եփրեմի հորիմ ասացեալ վասն չլուծման զշոքեքշաքս և զուրբաքս— Արդ որ ոք չլուծանէ զպահա զուրբաթին և զշոքեքշաքսիքին...

ԿԶ— էջ 392— Երանելոյն Բարսեղի Կեսարայ Հայրապետիմ ասացեալ վասն Պաեոց— Շարաթ տրուաւ հրէից ազգին և ասացաւ թէ հանգիցէ զրասն քո...

ԿԸ— էջ 396— Պատմ. Դաւթի Մարգարէիմ, աստուածաւոր քաղաւորիմ— Եւ ասէ Տէր ցՄատուէլ. մինչեւ յէ՛րբ սուգ ունիցիս ի վերայ Սաւուրայ...

ԿԹ— էջ 402— Երանելոյն Սարգսի շնորհալից Ս. Վարդապետի ասացեալ վասն

ամենայնի— Արդ և մեզ նոյն չարչարանք կայ առաջի, որպէս և նոցայն... :

Հ— էջ 406— Դարձեալ նորին շնորհալից Սբ. Սարգսի վարդապետի տացեալ բան գարմամալի— Եւ արդ եթէ այսպիսի հոյացող ունիմք հրաժարեցողք ի մարմնական հոյոց... :

ՀԱ— էջ 411— Նորին Սարգսի Սբ. վարդապետի ասացեալ ի յորդորակաց Սարգիս Գրոց, բան շահաւէտ և գարմամալի— Եւ արդ եթէ այսպիսի անարգամեծար Տէր ունիմք... :

ՀԲ— էջ 420— Դարձեալ Սարգսի Սբ. վարդապետի ասացեալ բան շահաւէտ և գարմամալի— Եւ արդ եթէ այսպիսի Տէր ունիմք զի ոչ կամի եթէ ոչ կորիցէ... :

ՀԳ— էջ 425— Նորին շնորհալից Սբ. վարդապետի ասացեալ Սարգսի, բան շահաւէտ և գարմամալի, ի յորդորակաց, Սարգիս Գրոց— Եւ իմ դայս ամ. իմացեալ, զմեզ աղաչեմ արտասուաւք... :

ՀԴ— էջ 430— Ս. Յուլիան Սրբոյ Նպս.ին ասացեալ բան գարմամալի վասն Դարձին Ամտիոքայ քաղաքին— Լուսով բանիւ քո դամ առ քեզ Որդի Այ. առ ի տեսանել զճշմարիտ և զհրաշալի պայծառութիւնք քո... :

ՀԵ— էջ 439— Դարձեալ ճշտ Ամտիոքայ— Առջ Գևորգոս աշակերտ նորա իջես. առջ Գաւդոս ամ. աշակերտ դարուեստն ի վարդապետէն ուսանի... :

ՀԶ— էջ 449— Պատմ. ցալըստեան մագուց թագաւորացն յերկրպագութիւն մորածին Թագաւորին— Ահա մողք յարեւելից եկին Հային յեմ... :

ՀԷ— էջ 459— Նրամիւյն Նիքիմի հոռին Ասորայ ասացեալ յաւետի Սբ. Կուսին Մարիամու և ի Մնուկն Բի. Մբանչելի է Մնուկն քո Որդի Այ. և դժուարին է բերանոյ իմոյ խօսել զմեծ խորհուրդս քո լեզուաւ իմով... :

ՀԸ— էջ 464— Նորին Ս. Նիքիմի տասցեալ վասն Գալստեան Գաբրիելի առ Կոյնմ Մարիամ— Ընկալեալ ծառային զհրովարտակն ձեծ Թաւաւորին և Թուրցեալ վաղվաղակի... :

ՀԹ— էջ 471— Նորին Նիքիմի հոռին ասացեալ յԱւետի Ս. Կուսին Մարիամու և

յգամալ Բամին Աստուծոյ— Եկեալ Հրաման ձեծի արքայէն առ Մարիամ ի ձեռն Գաբրիէլի Հրեշտակապետին... :

Ձ— էջ 478— Նորին Ս. Նիքիմի տասցեալ վասն հաւատաւոյն Յովսէփայ ի Մնուկն Բի. Երեսմամբ Հրեշտակապետին— Եւ մինչդեռ յայնպիսի խորհուրդն տաղանապէր Յովսէփ... :

ՁԱ— էջ 483— Նորին Նիքիմի տասցեալ ի Մնուկն Բի. և ի փառաբանութիւն հովուացն, և ի մոգուցն թագաւորաց— Ընթացեալ Հրեշտակացն աւետարանեցին հովուացն, եթէ եկն քաջ Հովիւն ժողովել զցրուեալ բանաւոր խաչիւնն իւր... :

ՁԲ— էջ 489— Նրամիւյն Յ. Ոսկեքերամին ասացեալ ի Մնուկն Բի. և յԱւետի Ս. Կուսին— Դարձեալ խնդութեան աւետիք, դարձեալ աղատութեան զգացումն... :

ՁԳ— էջ 497— Վարդան Վարդապետի ասացեալ բան շահաւէտ և աւգտակար վասն ամ. մարդկան— Յետ այսորիկ սանձեալ կապեցէ, որդեակէ իմ, որ էք դասք աբանց, և դասերէ իմ, որ էք դասք կանանց, զյեղուս մեր... :

ՁԴ— էջ 500— Նրամիւյն Նիքիմի հոռին ասացեալ վասն Ջգրման և Աղաշխարութեան— Բարեւոք է պահել զաւանդն զոր բնկալաք... :

ՁԵ— էջ 505— Նորին Ս. Նիքիմի տասցեալ ի դարձ մեղաւորաց— Եւ արդ մի վերջացողք ի զըմանէ... :

ՁԶ— էջ 511— Նրամիւյն Նիքիմի խորին Ասորայ տացեալ ի Գաբուքսին Յուսման, և յԱղաշխարութիւն Նիմուէ Գաղաքին— Ահա Հրաման եհաս առ մարդարէն Յուսան... :

ՁԷ— էջ 521— Նորին Նիքիմի տասցեալ Յալաշխարութիւն Նիմուէ Գաղաքին— Յայնժամ յարուցեալ Թաւաւոր Նիմուէի մերկացաւ զհանդերձս իւր... :

ՁԸ— էջ 530— Ամանիայ Վարդապետի ասացեալ վասն անցաւոր աշխարհիս— Արդ եթէ կամի որ յաղթես աշխարհիս և ոչ ըմբռնիս ի կենցաղոյս պատրանս... :

ՁԹ— էջ 535— Խաւաթ հոգեշահ և բան աւգտակար գոր ասացեալ է քաջ և բամիրում Վարդապետն Պաւլ— Աբար Ած. յմարդն հողի և մարմին և միտք և

դարդարեաց յիւր պատկերն և ի նմանութիւնսն...:

Զ— էջ 541— Երամելոյն 8. Ոսկիբերանին ասացեալ, յԱւետարանի Մեկնութեմէ— Այր ճի իշնէր յՍՏ. յերթոյ և առկաւ ի ձեռն աւաղակաց...:

ՂԱ— էջ 549— Երամելոյն 8. Ոսկիբերանի ասացեալ, Ամասկ որդին— Առն ճի ոչ էին Բ որդիք. զէժք առակն առ ամենակալ ընտրութիւնն Այ. հայր...:

ԶԲ— էջ 558— Զորբորդ կիրակին: Յանաւ Ոսկիբերանին ասացեալ Աս մեծատուն և աղանկր բնեզոյ և ծերանիս...:

ԶԴ— էջ 565— Սրբայն Թեափիսի ասացեալ Վասն Գառնաբարդաց Գառնա միւրաց— Ընդմիջեաց առ զժողով պահոց զուստնորդաց յորում մտաք նաւօք Թեթիւ ի ծով...:

ԶԵ— էջ 573— Նորին Թեափիսի արի և քաջ Վարդապետի ասացեալ Վասն Պառնոց— Սուրբութիւն իւր ի վաճառականաց յի ի ճի սեպի կուտան ժողովն զինչ մեծապիս և զանպիս...:

ԶԶ— էջ 581— Խրատ Յովանէ Գառնեցոյ, ասացեալ Վասն Պատմելոյ գոր կիրակին— Միաշարք] ար է կերակր պատուելի արթնութեամբ զերկրոյ և զուարթութեամբ տրեքնան...:

ԶԷ— էջ 585— Էնդեբորդ կիրակէին, երամելոյն 8. Ոսկիբերանի ասացեալ ի Մաքսաւորն և ի Բարեպետն— Զ բորդ և առ ճանապարհք ապաշխարութեան, զի ի բազմութեան ճանապարհացն զիւրաւ գտանեցեն զվրկութիւն...:

ԶԸ— էջ 590— Երամելոյն 8. Ոսկիբերանին ասացեալ Վասն Զ երթոյ կիրակէին, զմեկնութիւն աստարանին— Արթուն կացէք զի ոչ զիւրք քէ երբ տէր տանն զայն...:

ԶԹ— էջ 598— Երամելոյն Յակոբայ Սրբոյ Նպոյին ասացեալ, Ներբողեան ի Յարութիւն Ղազարոս— Բաց զընթուս իմ խոսել յառն քո Որդի Այ. զի քեւ բարբառին ամ. բանաւորք...:

ԶԲ— էջ 608— Մեծի և Խրաշափա Գալստեանն Գի. որ է օր առաջին արարչութեան Այ. որպէս և ասէ մարգարէն աստ-

ուածախօսն Մովսէս— Ի սկզբանէ արար Ած. զերկին և զերկիր...:

Ճ— էջ 617— Պատմա Աւագ Երկուշաբթին— Վասն Արարչութեանն Այ.— Եւ ասաց Ած. եղիցի Հաստատութիւն ի ճէջ ջրոց...:

ՃԱ— էջ 623— Պատմա Աւագ Երեւշաբթին և զինչ արար Ած. ի մեծ— Եւ ասաց Ած. ժողովեցեն ջուրք ի ժողովս իւրեանց...:

ՃԲ— էջ 628— Պատմա Աւագ Զորեւշաբթին Վասն Արարչութեան Այ.— Եւ ասաց Ած. եղիցի լուսաւորք ի Հաստատութեան երկրից...:

ՃԴ— էջ 635— Պատմա Աւագ Նշաբթին, Վասն Արարչութեանն Աստուծոյ— Եւ ասաց Ած. Հանցեն ջուրք զուստն ի յիւր կենդանաց...:

ՃԵ— էջ 641— Պատմա Վեցերորդ Սուրբ Արարչութեան Այ. և Խորեւորդ Վեց Դարուն և Կատարմանն յԱւագ Ուրաքունն Զարարանացն Գի.— Յաւար ուրաքունն ասաց Ած. Հանցէ երկիր շունչ կենդանի, բոտ աղիք չորքոտանի...:

ՃԶ— էջ 645— Մեծի Ուրաքին Վասն Խայեւորութեան Գի. Այ. մերայ— Սուրբութիւն է մարդկան յորժամ մեռանի ոք յայլ տեղիս և առնէ կտակք...:

ՃԸ— էջ 656— Երամելոյն Յակոբայ Սրբոյ Նպոյի Ներբողեան ասացեալ ի Ս. Զատիկոյ և Յարութեան Բրկին Մերայ Յի. Գի.— Այաւար ուրաքութիւն մեծ, լի ընտրութեամբ զարճութեցոյցանէ յիս...:

ՃԹ— էջ 663— Թուրք Պիղատոսի Դատարանն առ Տիրեք Կոյսըն, գոր գրեաց յետ Խաչելութեան Գի. Այ. մերայ— Ինչեակայ Սիրատիս յառաւորքի և Հոգի Երկրայ կայսեր, ի Պիղատոսի զատարանէ Պաղեստինեան ի Փրինկոյ խորալ...:

ՃԺ— էջ 667— Պատմ. Վասն Սմանչելեաց Պատկերին, գոր ի տախտակին էր— Ի սահման Տիրութիւն Սիւրբոյն, ի քաղաքն Բիւրիսոն...:

ՃԻ— էջ 669— Դարձեալ բան գտնմանի ի Սարգիս Գրեց յարարակաց— Լուր մարգարէին զինչ ասէ ցԱծ. բարեքն իմ զեղ չեն ինչ պիտոյ...:

ՃԼ— էջ 669— Պատմ. Սմանչելեաց Տղայութեան Գի. Այ. մերայ գոր արար

Յս.— Յարուցեալ Յուսէփ առ զմանուկն Յս. և զմայր նորա և զնաց ի քաղաքն Տարսիսիայ և անդ ընտելեցաւ առ առն ժիւղմ ներկարարի, որոյ անունն էր Իսրայէլ, և ետ ի նա զմանուկն Յս. յուսումն ներկարարութեան... — Հմմտ. Անկ. Գրեքն. Կտակարանաց, 1898, էջ 91

ՄԱՆՕԹ.— էջ 671, ստորին լուսանցքին կը կարդացուի. «Քանզի այս տետրս ի նստին զրեցի, այս Բ ամիս է, որ այս տետրս կու գրեմ»:

ՃԹ.— էջ 676— Մեծիմ Եւսեբա Պատմագրի ասացեալ ի Համարաձումն Բի. Այ. մերոյ— Վայելուէ է մեղ ճառել և սկսաւ ինչ ժամն Համարաձումն Տն. մերոյ Թի. Բի. ...:

ԵԱՆՕԹ.— էջ 677, ստորորը, զրէն: «Աւագ թանգար նոր, խիստ ձմեռն էր ու տեղաց ցուրտ»:

ՃԹ.— էջ 682— Աւանդութիւն Հրէիցն Վասն Ոգորմութեան առ ի Գտննիլ գողորմութիւն Այ.— էր ամի մեծատուն յիսրայէլ և մոռացեալ էր զյոյսն առ Ած. ի բալուստ յարուցեալն էր, ի հայհուցեալն էր և ի շարժութեանցն և ի շարժմանցն սրտին...:

ՃԹ.— էջ 685— Դատաստումն Արիւնացն Մովսէսի գոր ասաց Տէր և գրեաց Մովսէս— Խուսեցաւ Տէր ընդ Մովսէսի և ասէ. զիյս խուսեալ առն և նշեաց ընդ նմա, վարձանաք վարձեցէ զնա իւր ի կնութեան...:

ՄԱՆՕԹ.— էջ 688, ստորին լուսանցքին կը կարդացուի, «Անմեղադիր լեռուք զի քաղաք էր»:

ՃԹ.— էջ 689— Խրատք Իմաստասիրաց, Խրատ Խաւարակաց: — Ով եղբայր իթէ սղալ է և անյորմար նայ մեղաւորիս ողորմի ասա ոգիւս տէրտէր: — Որդեակ նախ ի լեզուէ թումէ Երկիցեա որպէս յաւտար թնամոյն...:

ՄԱՆՕԹ.— էջ 691ա, զրէն: սխալմամբ մէկ տող աւելի գրած ըլլալուն կը բացալանէ. «Վա՛յ ինձ զի զայտայ զլուսանցն զրեցի, վայ ինձ ի Բերան»:

ՃԹ.— էջ 694— Խրատք Իմաստասիրաց և ուղղափառաց վարդապետաց, Վասն ցաղանաց և աղանց և այլ ի մոսայ սահմանեալ կան, յաղագս արիմակի մեղաւորաց և արդարաց որ կան սահման ի յԱյ.— Բար-

ախաւան ասէ դառնեմէ. որ Թաղաւոր է ի վերայ ամ. անասնոց, իմաստուն հալոր և կորոյմախիտ...:

ՃԹ.— էջ 701— Բամ շահաւէտ և աւգտակար ի Մեկնութեմն Արարածոց Գրոցըս— Արրամ լեալ ժն ամաց և զտաւ զԱծ. այսու պատճառաւ: Այսարհն Բարեխոցոց պարարտ էր և մարդիկն յրդիացեալ պարայէին զաղիք զործոց յանրաւ շարիս...:

ՃԹ.— էջ 711— Դարձեալ Մեկնութիւն ի յԱրարածոց Գրոց— Եւ դարձեալ զիտելի է զի Գ. սատուածատուր պարպեացն տարացաւ Արրահում, քահանայութեան, Բարդաքիութեան և Թաղաւորութեան...:

ՃԹ.— էջ 723— Երանելոյն Ներսէսի Հայրապետին ասացեալ Վասն Գալլատեանն Ֆրոնանց ազգին և վասն Նեոնի և կատարածի աշխարհիս, և միւս անգամ Գալլատեանն Բի.— Յարձամ Թաղաւորեաց մեծն Կոստանդիանոս ի Հոռմ յորութեամբ յաղագս սուրբ և անուանի Թաղաւորացն, որ ոմանք կրչին, զոր արդիւ լեալ մեծին Կոստանդիանոսի Թաղաւորին հրամանաւ արքային Տրքդատայ...:

ՃԹ.— էջ 730— Երանելոյն Հիպոդիտայ Եպս.ին ասացեալ Վասն Կատարածի Աշխարհիս և վասն Նեոնի և միւսանգամ Գալլատեանն Բի. Այ. մերոյ— Քահնդի Տն. Թի. Քի. Գալլատեան ի յերկրի, ի Ս. և յանարատ Կուսէն Մարիամայ Աստուածածնէն տեալ մարմին...:

ՃԹ.— էջ 746— Բամ շահաւէտ և աւգտակար, Վասն կիրակէի Տէրուհանգամն Աւարցն— Ես պապս Հոռմա քաղաքին եկի ի տաճարն ար. տաճարէնց Պետրոսի և Պաղոսի, և տեսի զսա ի մէջ խորանին, ի վեր յողոս, և տարածեցի զմեռս, զի առից և տեսից...:

ՃԹ.— էջ 755— Երկրի Խրանեալ Ղըմորիայի վարդապետի ամն Այ. Սարգսի ասացեալ, ի յարդարուն: Սարգիս Գրոց— Եւ արդ մեք սիրելիք զայս ամ. զիտեղով, և զստուելութիւն շարիս: Խալիս այսորիկ ճանաչելով...:

ՃԹ.— էջ 764— Հարցումն և Պատասխանի գտնագամ և գեղեցիկ— Հարց ժամն անարժան քահանայից և ժողովրդոց պարտ է զկարգսն կատարել Թաղման թէ ոչ: Պա-

տառախոնէ՛ աշոյ, պարտ է կատարել զկարդերն. թէ արժանաւոր է յաւելցի պահակն, և թէ անարժան է, թիթիկասցի տանջանքն...

Մամր յիշատակեալոմնոր կը գտնուին իւրաքանչիւր Ճատի վերջը, կ'օրինակենք բոնի մը կարեւորները միայն:

1— Էջ 18— Որ ողորմակացի Քա. Ած. ամ. սորոց առաջնաւաք ստացողի սուրբ դրոցս, տէր Կարապետ կրօնաւորին, և տէր Սիմէոնին, Աբրահամ պարոն տիրին, և ինձ մեղապարտ դրչիս, ամէն:

2— Էջ 70— Որ ողորմի ստացողի դրոցս տէր Սիմէոն արեղային և ծնողացն Նորիսիւրմին, և տէր Կարապետին և իւր ծնողացն ի Հնա կարգին, ամէն:

3— Էջ 321— Տէր մեր Յա. Քա. Ածն. Կուսածին ողորմակացի ամ. սրբոց բարեխոսութեամբ՝ ստացողի սր. զրոցս, տէր Կարապետ արեղային և ծնողաց սորին, Բաբ-հորդարին, Դաստաղուլին և Գրեգոր մեղապարտ դրչիս, կարգացողաց և լսողաց:

4— Էջ 335— Ողորմեա Տէր Ած. ստացողի սր. տարիս տէր Կարապետ արեղային և ծնողացն սորին, Հօր Բաբհորդարին, և Դաստաղուլին, և Եղբարցն Աստուածաւորին, Շայրամիրին, և որդոցն Միրզին, Մուրատարաղին, և տէր Սիմէոնին, և արեան մերձաւորաց սոցին, և Գրեգոր մեղաւթաւայ դրչիս, և իմ ծնողացն Յովսէսափին և Փայարկուսն, և Թղթի կոկոդին, և Թանաք հիփոդին, և Նչրշտայ արարողին, և իմ ուսուցչին տէր Զաքարին, կարգացողաց և յսողաց և ժամ եկողաց:

5— Էջ 608— Յարոյ Տէր Ած. ի մեռելութենէ մեղաց զհողի ստացողի սր. զրոցս տէր Սիմէոն Հնկաւորի արեղային և ծնողացն նորին, և տէր Կարապետ կրօնաւորին, և ծնողացն Բաբհորդարին, Դաստաղուլին, և Եղբարցն Աստուածաւորին, Շայրամիրին, և որդոյն Միրզին, Մուրատարաղին, և ամ. մերձաւորաց սոցին, կենդանեաց և Հանս-յուսկիւնց ի Քա. Ած., և զԳրեգոր մեղաւթաւայ դրչիս և զԾնողս իմ զՅովսէսափ և զՓայարկին և յկոկոդ Թղթիս զՄկրտին և յապարկանս սորին, և զյուրմի ասողին, և ժամ եկողին, և տէր Կիրակոսին, որ մասնակից եղեւ աշոյ բարի բանիս:

ԲուՑ յիշատակեալոմն — 1634

Էջ 771-770 — Փառք թէր Հայր և Որդի և Ս. Հօգի, Եռալսի և զուգակչիս, Հարթ և Հաւատար, Համապսակ Ս. և Համադոյ Ս. Սրբորդութին, անբաժանելի, անել, անխմանայի և անհասանելի բնութիւն, անսկիզբն և անվախճան թագաւորութիւն, անփոփոխելի տէրութիւն, միակնճան իշխանութիւն և միանակաւ Աստուածութիւն, որ անբաւաղութ շնորհօր ողորմութեան թեւտուր զօրութիւն յամենայնի տկար և սարտուցեալ անձին, մեղսամած և եղկելի արիւր, աճին և փրժում զբլի, Գրեգոր երեցոս, անխելի և անպիտան թո՛ ծառայի, և անճառ ներողութեամբ թով րազմապատիկ չարեաց իմոց Համբերելով երկայնամտեայ Հասուցեմ դիս ի վերջին գիրս, Քա. Ած. իմ, թէր անլուիկ աւրնութիւն, մշտնջնաւոր սրբարանութիւն, բարեբանութիւն, անդաւար զոյլութիւն զոճութեամբ, անհաս փառարանութիւն, անշաղկիւն մեծ վայելչութեամբ, զօրութիւն բարձրադոյն, իշխանութիւն, յաւեժակաւ պատիւ և անհատիկաւ երկրպագութիւն, վեհադոյն գիտութեամբ իմաստութեանդ, յառաջ քան զամ. յաւիտենակ, և այժմ և յանսպառ յաւիտենից ամէն: Տէր Ած. զառն Այ. որ բառնաւ զմեղս աշխարհի, ողորմեա և արժակաւ ի կապից մեղաց զստացողք սորա զտէր Կարապետ Հեղահողի և սրբամիտ արեղայն ի զննողն իւր զԲաբհորդար և զԴաստաղուլն և զննելեցեալս, ամէն...

Իւ արդ յայսբան և յայսպիսի մեծ և բարեզարդ և պատուական սրբոց զուճարս, որ կոչի Ոսկիփոր, բարեխոս աշխարհի և ապաւնէ ազատամանի, զոր զիմեալ մեծաւ յուռնով բարի արժանն և Հաւատարմ կրօնուորն Կարապետն կոչեցեալ, և փափաքեաց կենացն յաւիտենականին, և աւետեացն զոր խոստացաւ Տէր սիրելեաց իւրոց, և մատուցեալ զունկն աստաբանական բանին, որ առէ, Արարէք մեղ քաակ առանց Հնանայոյ քանձ անպակաս յերկինս, և ցանկացող եղեալ աստուածային զանձիս, և ստացաւ զսոս յիշատակ բարի Հողւոյ իւրոյ և իւրոցն ամենեցուն, Հօրն Բաբհորդարին և մօրն Դաստաղուլին և Եղբարցն Աստուածաւորին, Շայրամիրին, և որդւոցն Միրզին, Մուրատարաղին և տէր Սիմէոնին. զոր

խնդրեցացուք յամէնառատ պարգեւողէն Գէ. ղի բարեխօսութեամբ սրբոց և սիրողաց անւան նորա դասեացէ զտէր Կարապետն և ղնախնիսդ զորին, զոր յիշատակեցաք վերայ զրովդ ընդ բաղմութիւն սրբոց վկայիցն որք կան հաւաքեալ ի վերինն Նմ.ի Խորանն յուսեղէն ամէն:

Դարձեալ կրկին մաղթանօք աղաչեմ զձեզ, ով մանկունք սբ. եկեղեցւոյ, յիշեցէք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զստացող սբ. զրոցս զտէր Կարապետն և զծնողան իւր և դամ. մերձաւորս իւր ղկենդանին և ղհանգուցեալսն, և լի բերանով և բոլոր սրտով Ած. ողորմի ասացէք սոցա հոգւոյն. և դուք վարձա յԱյ. առնուք ամէն:

Եւ արդ ես յետեալս յամ. մասանց բարեաց, և յանաբժանս յուխտէ եկեղեցւոյ Գրիգոր անուն միայն քահանայ, և ոչ դործօք, որ եմ բաղում ցնորիւք մեղաց պաշարեալ, ողբս առից ի վերայ Թշուառացեալ անձին իմոյ, և լացից զբաղմութիւն մեղաց իմոց զոր ոչ կարէ նամակս վերաբերել, այլ դիտողին ղզաղտն երեւակն առաջի արկեալ հեծեծեցից և խնդրեցից ի նմանէ զոր և տացէ մեղ մասն ողորմութեան հայցուածովք ամ. սրբոց իւրոց և աղօթիւք սուրբ եղբարցդ. զոր վստահացեալ եմ.ի յօգնականութիւն Հոգւոյն Սրբոյ, ձեռն արկեալ դրեցի զսա ի դուռն Սբ. Աստուածածնիւս, որ կոչի Միրնաւոր, և յայլ սրբութեանցս որ աստ կան հաւաքեալ, ամէն:

Ի Թուակնին Հայոց ՌԶԳ ամին, ի յառաջնորդութիւն մեծ Աթոռոյն Էջմիածնի Տեառն Փրկիպոս Կաթողիկոսի. ի յառաջնորդութիւն վարադայ Մարտիրոս Բաբունապետի. ի հայրապետութիւն Տէր Յուսկայ Որդոյն զոր տէր Ած. հաստատուն և անդրդուելի կենօք պահեացէ զսոսա, մինչեւ ի խորին ծերութիւն արժանի առնէ զսոսա, ամէն:

Եւ արդ ես անաբժանս յերեսս դետին ղնելով առաջի ձեր, և աղաչեմ չլինել մեղադիր սխալանաց և խոչըրութեան գրիս և պակասութեան արուեստիցս, և էր ժամանակ ղոռն ի ձեռաց անօրինաց, որ եկն Ռբստամ խան ի վերայ Վանայ Լի [30000] հոգով և եռուր խսար բազում ժամանակս, և խիստ չարչարէին զտառասրեալ աղլն ձրիստոնէից, ի պարիսպն ի խան-

դակ փորելն, և զորս ի քաղաքն գտանէին բազում չարչարանք տալին. և վասն չար դրծոց իմոց եկեալ գտին ղիս և զականջս կտրեցին և խիստ վահեցայ և տկարութիւն շատ քաշեցի:

Եւ դուք, ով սիրելիք, ղսգլն ուղղեցէք, և մեր մեղաց Թողութիւն հայցեցէք ի Գս.է, և ծնողաց մերոց, և ամ. արեան մերձաւորաց մերոց և երախտաւորացն մերոց, և հոգեւոր վարպետացն մերոց, և ողորմի ասողացն Ած. իւրն ողորմեացի ամէն:

Եւ արդ ես Կարապետ Արեղայ ստացայ զսբ. ղիրքս, որ կոչի Ոսկիփոր, յիշատակ բարի հոգւոյ իմոյ և ծնողաց իմոց և սմ. արեան մերձաւորաց իմոց. ևս առաւել որ ի վերայ զրոցս երախտիւ ունին, և եղի ի դուռն Արգեւանայ Սբ. Աստուածածնին և Տէր Յուսկայ Որդոյ Սբ. ղերեղմանին. և մի ոք իւրեացէ հեռացուցանել զսբ. ղիրքս ի դրանէ սոցա Թէ մերոց Թէ յօտարաց. և Թէ ոք յանդիմի ծախէ կամ գրաւէ կամ հեռացուցանէ ի դրանէ Տէր Յուսկայ Որդոյ Սբ. Գրեղմանէն, զմասն Յուդայիս առցէ և զանէծքն օձին և զպատիժն Գայեանին ամէն:

Դարձեալ Ած. ողորմի ասացէք տէր Կիրակոսին և կողակցին և ծնողացն և ամ. արեան մերձաւորաց սորա, որ միջնորդ եղեւ զրոցս և կամեցաւ: Եւ Ած.ն ամ.ի, որ առատ է ի տուրս բարեաց, առհասարակ ողորմեցի, ամէն:

Եւ առաւել միաբան սբ. ուխտիս Արդեւանայ, և ղչարայ Վանայ զԱբրահամ արհեսպսն և ղմեծն տէր Սիմէոն, որ յայս ամի փոխեցան առ Ած., և ղեղբարսն մեր ղհոգեւորն զտէր Կիրակոսն, զտէր Զաքարէն, զտէր Գալուստն, զտէր Յովհաննէսն, և ղայլ միաբանս ղբարքն, և ղմեղիքն Բերկրու քաղաքին Նուրիջանն, և ղծնողան իւր, ղմեղիք Զանդիր և ղՄարգարիտն, զտէր խաչատուրն, և ղհօրեղբարն խիսաթն, և ղերեցցիփոխն ղԳրիգոր, որ շատ երախտիւ ունի ի վերայ Սբ. Աստուածածնին և Տէր Յուսկայ Որդոյ Սբ. Գրեղմանին. ևս առաւել լինողաց և շէն պահողացն և ղրքիս խնամ տանողաց և յաւ պահողաց և Ած.ն ամ.ի որ առատն է ի տուրս բարեաց տացէ

դիւր արքայութիւնն ձեզ և ձեր ննջեցելոցն ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք ի Քս. և Ած. ուղորմի ասացէք տէր Կարապետ կրօնաւորին, և իւր ծնողաց, հօրն Բարձաւտարին, մօրն Դաստազուլին, եղբարն Աստուածատուրին և սանահայր Ամիրաղին, կողակցին Գուլըկուին, որդոյն Յովանիսին, ղըստեր Մրւաթին, մեր հողեւոր եղբոր տէր Կիրակոս կրօնաւորին, և ծնաւոյց նորին, սանահայր Մանոսին, Ասլանին, Սարգսին, և բիցփոխան Սէթիշանին, մօր Փարիխանին, քւեր Գուլիխասին, և որք երախտիք և աշխատանք ունին ի վերայ սբ. Ղըրոցս. ով կարդոյ կամ արինակէ նա յԱծ. ուղորմին ասէ, Ած. իւրն ուղորմացի յաւուր դատաստանին ամէն:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւնք.

Ա.— 1657

էջ 776բ, բոլորգիր.— Դարձեալ յիշե-

ցէք ի Քս. և Ած. ուղորմի ասացէք Աւանաց ղեւղի քահանայից և տանուտէրաց, որ արարին լաւ բարութիւն, ղեղով միաբան ղսբ. ղիրքս ղնեցին, յիշատակ իւրեանց հոգոյն, և եղին ի դուռն Սբ. Յովանիսայ անշինջ յիշատակ. ով ծախէ կամ ղըրաւէ կամ հեռացուցանէ ի ղըրանէ Սբ. Յովանիսա նա ղանէծքն Կայենին և ղպատառն Յուդայի առցէ ամէն, Թվին ՌձՁ:

Բ.— Գրիգոր Վարդապետի, 1709

էջ 776բ, նոտր շեղագիր.— Արդ ես մեղօք լի արթուն անուն Գրիգոր Վարդապետս բաղումս բաղձանօք կարողացի ղայս Ոսկէփորիկ ղիրքս և Ած. ուղորմի ասացի, ի Թվին Հայոց ՌձՇԼին, ի Սբ. յեմ. քաղաքս, ընդ Հովանեաւ Սրբոյ Աթոռոյս Յակոբայ, որ է նեղ ժամանակ, Ած. յաշխարհիս խաղաղութիւն տացէ ձեր սբ. աղօթիւքըն ամէն: Եւ ղիս յիշեցիք աղօթս ձեր:

Վերջը կայ մէկ թերթ նոր թուղթ, ղատարկ, առանց իջաթիւի:

12

ՀԱՇՈՑ.— 2

Սուլիսաք

Պիճ = 1377

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 35×24×10 = էջք 1028: Հանգամանք լաւ, խոնաւութենէ ազդուած, նորողութիւն կրած: Թուղթ բամպակեայ, լաւ յղուած: Գրիկ՝ Ստեփանոս, որդի Նատեր Գրիկի Գրութիւն՝ սեւ մեկանով, երկսիւն, 33 տող: Բոլորգիր կանոնաւոր, Կարմրագիր ղարդաղիրք և լուսանցազարդք իւրաքանչիւր ղուլիսի սկիզբը: Ոորանաղարդք. էջ 1, 417, 577: Նկար, էջ 416, Յարութիւն Տեան. ղէմքերէն շատերը եղծուած: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ, Պահպանակ մաղաղաթեայ սկիզբը և վերջը երկուական թերթ, երկաթագիր աւետարանի մասն: Դատարկ թուղթք, նոր, սկիզբը և վերջը մէկ մէկ թերթ: Ստացող՝ Մանուէլ Քահանայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Ճրագալուցիմ ի յունուարի Ե, ժողովիմ ի Սբ. Հովանեցիմ ի տաւմ ժամն և այս կամովն կտտարի: Սաղմոս, Տէր հովուսեցէ գիս: Սարկաւազմ քարոզէ, Եւ Եւս խաղաղութեամ: Աղաւթք, Արեմուսիւն և փառք: Դարձեալ Սաղ. Ո՛ հովուսեց իլի. մայնաց: Աւետարան ըստ Հովաքսաւ.— Եւ հովիւք էին ի տեղուրն յայնմիկ բացաւթհաղք որ պահեին զպահպանութիւն...:

էջ 2բ.— Յետ աշտարիկ ի Հովանեցեմ ի Սուրբ Բեքաքեւիմ և ժողովիմ ի մերժոյ աշրիմ առ Սբ. Մարգարէ և այս Կամովն կատարի: Սաղ. Տէր ասաց ցիս որդի. Աւետ ըստ Մատթէոսի.— Եւ Յի. Քի. ծնունդն էր այսպէս...:

էջ 26բ.— Եւ Ելմանն ի դուռն եկեղեց-

ւոյն և ընթերնումն Աւետարան ըստ Մատթէոսի— Գիրք Ծննդեան Յի. Քի. որդւոյ Դաւթի...:

Էջ 26բ— Ճաշոյն ժողովին ի Սբ. Մատրան քաղաքին և այս Կանովն կատարի:

Էջ 32ա.— Արքեմութիւն Ջրոյ գար ասցեալ է Սրբոյն Մեսրոպայ վարդապետի— Արհնեալ ևս Տէր Ած. ամենակալ, յամենայնի հպար և սքանչելադործ...: — Հմտ. Հայկ. Թրգմ. նախն., էջ 334, Արհնութիւն Ս. Բարսղի:

Էջ 40բ— Ճաշոյն յերկրորդումն աւուրն ժողովին ի Մատրան Ս. Ստեփանոսի և այս Կանովն կատարի:

Էջ 53ա.— Ի վեցերորդ աւուրն ժողովին ի Ղազարիոմն և այս Կանովն կատարի: Սաղ. Իծ, կց. Տէր համեր ի զժխոյց գանձմ իւ: Պաւղոսի առա. ի Թեսաղոնիկ.— Ո; կամիմ եղբարք եթէ տգէտք իցէ՞ք վասն ննջեցելոցն...:

Էջ 53բ.— Ալիւս. Եհան զիս. Աւետ. Յոհանու— Եւ էր ոմն հիւսնդ Լազարոս ի Բեթանիայ...:

Էջ 57ա.— Իսկ Ճաշոյն ժողովին ի Սուրբ Գազարայ և այս Կանովն կատարի:

Էջ 62ա.— Իսկ փետրուար ԺԳ Տաւն է Բառասմարեայ Գալստեանն Տն. մերոյ Յի. Քի. ի Տաւնարն: Ժողովին ի Սբ. Մատրանն ի քաղաքի և այս Կանովն կատարի:

Էջ 65բ.— Նաւասարդի ամսոյ ուր աւր առաջին, Յիշատակ է Յովաննու Մկրտչին և այս Կանովն կատարի:

Էջ 68ա.— Յիշատակ է Պետրոսի Հայրապետին և Արիստղովմայ Սարկաւագի:

Էջ 77բ.— Պաւղոսի Առաքելոյ ի Փիլիմովնի քչըր— Պաւղոս կապեալ Յի. Քի. և Տիմոթէոս Եղբայր, Փիլիմոնի սիրելոյ և զործակցի մերոյ...:

Էջ 85բ., Բնագրէն աւելի փռք բռնորգով— Եւ Մակարիոսի, և Վաղբերիոսի, և Կանդիտոսի, և Ակիւլաայ չկայ. Թէ սկտի, զու. զիդորատիոսի՞դ կարդա:

Էջ 109բ.— Ուրբաք Մեսեդի, Տեսին ամ. ծագք: Թուդք Ստեփանոսի Գաւ. ի ի Կորնթոսէ ամ Պաւղոս Առաքելալ— Ստեփանոս և որ ընդ նմա երիցունք, Նեմենոս, Եւրուլոս, Թէոփիլոս, և Նոմեսոն, առ Պաւղոս Եղբայր, ողջոյն...:

Էջ 148բ.— Յերկրորդումն շաբաթուն

Բառասմարեայ Պանոց, Երկշաբաթի աւր ի տաւմերորդ ժամում ժողովին ի Ս. Յարութիւնն և այս Կանովն կատարի:

Էջ 210ա.— Ուրբաթի աւր ի տաւմերորդ ժամում ժողովին ի Ս. Սիւնն և այս Կանովն:

Էջ 260ա.— Կատարեցաւ Կանովն վեցերորդ Շաբաթու Բառասմարեայն:

Յառաջ քան զվեց աւր արիմաւոյ Ջատկին, Շաբաթի աւր առաւարտին, ժողովին ի Ղազարիոմն և այս Կանովն կատարի:

Էջ 265ա.— Կիրակի Արմաւենացն: առաւարտին ժողովին ի Ս. Մատրանն ի քաղաքի և այս Կանովն կատարի:

Էջ 269ա.— Ի միմ աւուր Կիրակէին յինն ժամն ելանն ի Լեւոն Ձիքեմեաց:

Էջ 296ա.— Մեծի Ջորիշաբաթին ի տաւմերորդ ժամում ժողովին ի Ս. Մատրանն ի քաղաքի և այս Կանովն կատարի:

Էջ 301բ.— Եւ իսկոյն իջանն ի Սբ. Յարութիւնն և ընթերնումն, Աւետ. ըստ Մատթէոսի— ՄՀն — Յայնժամ Ժողովեցան քահանայակոտն և զպիրք և ծերք Ժողովողեանն ի սրահ քահանայակոտին...:

Էջ 304ա.— Մեծի Հինգշաբաթի աւր, հին գատկին, վասն որոյ ասաց Յս. ցալակերտն իւր. Յանկութեամբ ցանկացայ զՋատիկս զայս ուտել ընդ ձեզ: Եւ ժողովին յերկրորդ ժամում ի Սբ. Մատրանն ի քաղաքի և այս Կանովն կատարի: Ընթերցուած ի Ծմողոց— Եւ Եղև յետ րանիցս ալսոցիկ փորձեաց Ած. զԱրքահաճ և ասէ...:

Էջ 342բ.— Զկնի աւետարանիդ աստ գերգ. Այսաւր ամնաւ լուսոյն: Եւ ապա աղաւթ հանդերձ ծուրն ղնն: Ի միմ ժամում գիշերոյն ելանն ի բլուրն և այս Կանովն կատարի: Երկրորդ գութային կց., Բամ ամաւրեմութեան եղին ի վերայ իւ, Տէր, Տէր, մի՛ քաջուր գիս...:

Էջ 346բ.— Ի միմ ժամում ժողովին յԱշակերտարանն և առն գերբորդ գութայն, Սաղմոս կց. Եւ: Փըրկեա գիս ի քնամանաց իմոց Աստուած, և ի հալածեաց իմոց ապրեցա գիս:

Էջ 349բ.— Ի միմ ժամում գիշերոյն իսկոյն իջանն ի Սբ. Լեւոնն Ձիքեմեաց ի Գեքսեմանի, և առն գլորբորդ գութայն: Սաղմոս ՀԼ, Ած. միմն հեքանոսէ...:

էջ 351— Եւ անդէմ երբամ ի Սրաե
բահունայպետին, ի տեղին յարամ ապաշ-
խարուքիւն Պետրոսի, սաղմոսելով գեղեմ-
դերորդ գործայմ, ձԸ...:

էջ 352— Ի միմ գիշերայն ի դրամէմ
սկիզբն արբեալ, դամ սաղմոսելով առաջի
Սրբոյն Գողգոթայի. և առնն զվեցերորդ
գուրգային Սաղ. ձԺԲ...:

էջ 354— Ի միմ գիշերի առաւառին
գան յապարհսն Պիղատոսի և այս կանոն
կ.: Սաղմոս ձԸ, կց. փոխեալսն սիրոյ
իմա՛յ մտանէմ զիս...: Որքիւ, Աւետ. ըստ
Ռաննմնաւ— Եւ անէն զՅս. ի վառացն Կաթ-
խափայ յապարհսն զառաւորին և էր աբ-
դուց...:

էջ 358— Այգոյն Ուրբաթին դմի
Պատուական Փայտ հային առաջի Սրբոյ
Գողգոթայի...:

էջ 382— Մեծի Շաբաթին Սրբոյ
Ջատկին երկելոյն ժողովին ի Սբ. Մատրան
և լուցանեն երիս կոնքեղս, և եղիսկոպոսն
սկսանի Սաղ. ձԺԲ...:

էջ 417— Զատկին կիրակէի Առաւա-
տին:

էջ 419— Ի միմ աւուր կիրակէի Սրբ-
ոյ Զատկին, յիմննորդ ժամում, ելանն
ի Սուրբ Լեւոն Ձիքեմնաց, և անդ վայր մի
սաղմոսեալ՝ իջանն հանդերձ սաղմոսել
ի Սբ. Յարութիւնն, և ամտի երթամ երե-
կոյն ի Սուրբն Սիան, և այս կանոն կ.:

էջ 546— Ի Սբ. Վերցմանն յաւուր
հառանգատկին, Հիմզեաբքի: Ժողովին
ի Սուրբ Լեւոն Ձիքեմնաց և այս կանոն
կատարի: Սաղ. Համբարձաւ Ած. արեւ-
նուրեմբս:

էջ 577— Ի մեծի աւուր Պեմզակա-
տէին կիրակի առաւառին ժողովին ի Սբ.
Լեւոն Ձիքեմնաց և այս կանոն կատարի:

էջ 578— Ճաշոյն ժողովին ի Սուրբ
Վերմատումն:

էջ 675— Ի մեծի աւուր Այտկեր-
ւորքանն Յճ., առաւառին ելանն ի թա-
րուր ի քարձ տեղաւ և այս կանոն կա-
տարի:

էջ 678— Եւ տեառնագրն խաչիւն
վաշխարհն, և սկսանն զՄանկումն, և
դառնան ի տուն:

էջ 688— Աղաւթ Ս. Բաբադի Հայ-
լսսկետի տացեալ յաւր մեծի Վաղդավա-

ռին— Արհեստայ և Տէր Ած. ամենակալ,
Որդի և Բանդ Ած. Հակոբ և արարակից
Հաւր, զոյացուցիչ, և Համադոյակից Սբ.
Հոգևոյն, անորիչ յեկան բռնութեղ...:
— Հմտ. Բարս. Նախնաց, էջ 335:

էջ 702 և— Թէ Գ աւր շտանեն,
չու Բ.: Աբրահամու և Խորենայ, և անաբ-
ծաթ թշկացն Կողմայի և Դամիանոսի
տանենալ:

էջ 708— Կիրակի Փոխման Ատուա-
ծանին:

էջ 772— Երբորդ Աւուրն:

էջ 776— Եշ. Բաբեղայ Հայրապետի:

էջ 778— Շաբաթ, Յովակիմայ և
Աննայի:

էջ 1005— Գովետտ Յերբողեմի ա-
սացեալ ի Հոգին Սբ. Ած., Սրբոյն Ներ-
սիսի Համբրումեցոյ Արեւոյս Ի Տարոնի
Կիրիկեցոյ— Ստիպիմ ի քերոյ...:

Գլխաւոր յիշատեղարան.— 1377

էջ 1003— Փառք Ամենասուրբ Երբոր-
դութեանն, Հաւր և Որդոյ և Հոգւոյն Սրբ-
ոյ, յերկինս ի վեր և յերկրի ի խոնարհ,
յիմանակաց և ի դպանաց, և յամ. արա-
բածոց, այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւի-
տենից, ամէն:

Որ իւրով ամենասուրբ և անկարգա-
րար բռնութեամբն շնորհեաց ամենաթշուառ
տկարիս կարողութիւնն ժուկակութեամբ
հասանել ի պրոխ աւարտման այժմ զեղեց-
կաբարձար և խորհրդաւոր պրոխ որ կուի
Տարոյ Գիրք, որ ունի բովանդակ ի ծոց իւր
յրոյոյ մամի բնութեցմունսն, զտանից տե-
րուականաց, և զմարդարէից նախաւորու-
ղաց, զառաքելոց երկնայութեանց, և զհաշ-
րապետացն սրբալիւստեց, զմիանձանց
Հրեշտակակրանից, և զթաղաւորաց կըրկ-
նածառանդից, զմարտիրոսաց պսակաւո-
րաց, և զկուսանաց ճշնասկեցից, զկերա-
կէից, զյորեքշարաթից, և զուրաթից, և
յրոյոյ տարան միահամուռ, զոր ի Հոգի-
նեկալ և յերջանիկ արանց առաւածադիւ-
ցից, որ ի նախնաց անտի Հիմանց եկե-
ղեցոյ յարալիցեալ ի փառս Քի. և ի պա-
ծառութիւն որդւոց Սիոնի, զի ժիւր բն-
թեքցմամբ լուսաւորեցան միտք մարդկան
ի պատուարանս ՏՅ. որ է լոյս, և լոյս տան
սուցալ:

Արդ ի յայսմ անբարի և ի սառնացեալ անպտուղ ժամանակս ընտրեաց և սիրեաց զհրաման աստուածային, որ ի պէտս մարդկան աղլի ի պատմարանի, այլս աստուածահաճոյ, և ընդունակ արժանաւոր Հոգւոյն Սրբոյ, սրբաղործ և աստուածամերձ քահանայ Մանուէլ, տիաւք երիտասարդ և մտաւք կատարեալ, և եղև լսող և կատարեալ աւետարներն հրամանի, որ ասէ. Գանձեցէք ձեզ գանձս յերկինս, որ է եկեղեցի յերկրի, զի ուր գանձն ձեր է՝ անդ և սիրտք ձեր եղիցին։ Եւ զտիրապարգև և զարդարածոյն զլատական իւր մարմնաւոր ոչ ծակեաց ի գործն զարշնչիլ, և ոչ խորատիրեաց զերկրի թաղերով և նմա, որոյ ժանգն լինելոց է դատախազ յաւուրն անպառնջեան, և ոչ ծրարեաց ի վարչամակի անպատականն տմարդութեան զտաղանդն արծաթոյ, որոց պատասխանին է՝ ծառայ չար և վատ, և վաշտունն արտաքինն խաւար, կապեալ ոտիւք և կապեալ ձեռաւք։

Այլ սա զարծաթն իւր անցաւոր, զանիրաւ մամոնայն, որ չէ մեր սեպակաւն, որիկ ի տրապէսս զործոյ, որոյ չաճն ոչ կրկնակի եւեթ, որպէս զհինչն տասն, և զերկուսն չորս, այլ հարկերապատիկ աստ յայսմ աշխարհի, ըստ անսուտն բանի Տն. հրամանի, և յապալայն զերկնից արքայութիւնն սեպականեաց, ստանալով զսա յարդար վաստակոց իւրոց, յիշատակ իւր և ամ. յարմից իւրոց, (*) հաւր իւրոյ Յունանէս քահանայի, և մաւր իւրոյ Եղիսաբեթի, և քւեր իւրոյ Տիրամաւր, և Անպիտի փեսայի իւրոյ, և համեստ երեցակնոյ իւրոյ Հռիփսիմէ, և ծնողաց իւրոց, Ոսկեզնդին և Թավրիթին, և զաւակն Մանուէլ Բահանային՝ ստացողի դրոյս, Դշխոյին, և ամ. արեան մերձաւորաց իւրեանց կենդանեաց, և որ են այժմ ի մեծ ժողովն։

Արդ յայսմ ամի, որ էր թվականն Հայոց Պի՛Ը [= 1379], եղև փոխուն Մանուէլ քահանայի առ Քս. յոյսն ամենեցուն, և եթող սուղ անմոռանալի ընտանեաց իւրոց, յորում և մեք աղայնմք զհանդիպաւորս այսմ տառի, յիշել ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր, զարժանին յիշատակի զՄանուէլ Բահն. զի արժանացի երկնից արքայութեանն, աղաւք, կենդանեաւք և նշնեցեալ

յովք, Ք. իւ Յս. իւ Տթ. մերով, որում փառք յաւիտեանս, ամէն։

ՍՆԱԾԹ.— Վերք տաղով ճշուած շեւորք բառէն միջինն այս տեղ ժամէնք բառք տարբեր գիր է սրճագոյն մեղմանով, ապա յաջորդ (1004թ) տիւմալը կը շարունակուի Յայնիմ գրութեամբ։

Հոսակ յետոյ քան զամենեսեան, իրրեւ զմի ոք յաւորժանից, զմեղուցեալ զբաւղս, զրիւր քանքարոյ պարտականս, զարուպս ամենեցուն, զմեղաների անձնս, զՍտեփանոս անիմաստս, աղայնմ աղայնմ, ով սուրբ հարք և եղբարք, յիշեցէք ի Քս. Տէր ողորմայիւ, և խնդրեցէք թողութիւն սխալանաւք մեղուցելոյս, և սրտի մտաւք և բոլոր հաւատով ողորմութիւն խնդրեցէք յԱյ. և ձեզ պարգեւի ողորմութիւն ի Տեառնէ Այ.։

Թիշեցէք զարձեալ ի Քս. զհայրն իմ զնաւոր Գրիգ, և զմայրն իմ, և զեղբարսն իմ, զտէր Գրիգորն, և զԱւետիս Գրիգ, և զՅովհաննէս Գրիգ, և զքւերսն իմ, զփոխնայսն ի Քս. ծնողիւք և եղբարք, որ են այժմ ի մեծ ժողովն, զՅովհաննէս որդեակն իմ, որ աշխատեցաւ ի խամ ծաղիկ սուրս։

Կատարեցաւ ի թվ. Պի՛Զ [= 1377], յաշխարհս Հոնաց, ի քաղաքս Սուլխաթ, ի Հողեաներս վերի, առ ոտն Սրբոյն Սարգսի Զաւարմարի, ի Հայրապետութեանն Տեառն Կոստանդեան, և յաթոռակալութեանն տէր Յովհաննիսի, արի և քաջ ուղղադասան աւրդայի, այսմ աստուածապահ նահանգիս։

Յետմագոյն յիշատագրութիւնք.

1.— էջ 1021թ, բոլորգիր.— Յամի ութհարիւրերորդէ քառասներորդի երկրորդի [= 1393] Թվահրեութեանն հայազան սեռի, եկն Արքայն Եմայ. տէր Սարգիս, վկայեալն ի բազմաց բարեփառ ուղղորդութեամբ, և առաքինադարդ վարուք, հանդերձ եղբարք իւրով Յովաննիսիւ, աստուածամերձ կրքանաւոր քահանայիւ, յաշխարհս Հոնաց, յաստուածապահ քաղաքս Կաֆայ, նուիրակութեան աղազաւ տէր Թէոդորոս Կաթողիկոսի։ Ետես զքրտառս, որ կոչի Տարոյ Գիրք, և ցանկացաւ զեղոյ սորա, որ էր բարեսէր և երիտասարդ քահանայն Մանուէլ ստացալ յարդար վաստակոց իւրոց, և ի կատարման սորա փոխեալ առ Քս. յոյսն ամենեցուն. և մնաց—

հալ տառա առ Հոփիփիմէ երբեցեկին, և առ Տիրամայր քոյր քահանային, և զստեր իւրոյ Աստղակնայ: Խնդրեցին ի սոցանէ զսրտառա վրան նմայ: յիշատակ Մանուէլ Քահանային և իւրեանց: Եւ սոցա ետուն յաւար կամաւ: Եր ընթերցուն ի Սր. Վանք, որ և յնժ. որ Յար. Յակոբ, որ յար ընթերցամար յիշատակին առաջի Այ: Եւ որ սրաբ մտաւ յիշեացեն զսոցա ամի ամի կարգալով, յիշեցին և նոցա առաջի աստնին Քի. ուրում փառք յախտեանս, ամէն:

Հանդիմանաւ զսակաւք իւրովք յիշեցէք ի Քս:

2.— էջ 1022ա— 1025ա, բոլորգիր.— Յիշատակարամ գոր արարեալ է ՏԱ. Պետրոսի նմայ. Արեւիպ. ի [= 1461 — 1476], վասն այնոցիկ որ հրապարհ մմիմ ի Սր. տնում րիմակամբս: Յանուն և ի փառս և ի յովհանն Ամենատուր Երրորդութեանն, Հաւր և Որդւոյ և կենդանար[ար] Սր. Հոգւոյն, յէական լուսոյն և յարարական խնամոցն, յոչէից յոյացեալ կակց ամ, նախ իրանակացն հոյոյ ի պատիւ փառաց Աստուածութեանն...:

Եւ որպէս ասէ մարդարէն, Երանի որ ունեցի զասակ ի Սիրո և ընդանի յնժ. և որ ի Սր. Եկեղեցիքս երեխաւորք են: Ով ոք որ սկի է տվել, կենդանար[ար] արին Քի. մարդի զնա ի մեկոյ: Եւ ով ոք շուրջառ կամ վայրագուր, կամ ծածկոց, նա Տէրն մեր Ա. Քս. աղաթիւք Սրբոյն Յակոբա զուսեղէն պատմունան իւր և ծնաւոյց իւրոց: Եւ ով ոք խաչ կամ զրոց կամ բուրմառ, նոյն խաչեալ Աւ. պարգեւեացէ նմա մասն ընդ այնոսիկ որք խաչակիցք եղեն Քի.: Եւ ով ոք Անտարան կամ Գիրք տվել են, նա դրեցէ Քս. Ած. զանուանս նոցա ի զպրութիւն կենաց: Եւ ով ոք կանթեղ կամ ձէք կամ մոմ է տվել, ի պայտառութիւն Սր. Եկեղեցոյ, ի միւս անգամ զալստեան Քի. յիւր լսպսերն ընդ իմաստուն Գուսիցն պայծառացուացէ: Եւ զինչ մարդ որ Եկեղեցեաց կամ ի Վանորայցս ի շինութիւն աշխատել են, և կամ մարմնաւոր ընչիւք աւղանկան է եղեղ, աւղեցէ նոցա աստ և ի Հանդերձելուն:

Աւրենակ լիցի Սր. Քաւարան Հանդերձ սպասաւորաւք իւրովք, անցելոցն և

Հանկուցելոցն. հողին Ած. Հանկեստ և սղորմութիւն տացի, որ աշխատել են յայս Սր. Ուխտս, թէ Քահանայ, թէ աշխարհական, թէ այր, թէ կին, տացէ նոցա Տէր Ած. Հանկեստ յերկնային արքաութիւն: Եւ յայմառս որ կանց կենդանի եղաւ. պահեցէ Տէր Ա. յամ. յարկածից սատանայի, Հանդերձ ամ. զործաւորօք, որ ի շինութիւն Վանիցս կու աշխատին, տացէ նոցա Տէր Ած. վարձ վաստակոց յառաւս որ զորմութեանն իւրմէ, և Քի. Այ. մերոյ փառք յախտեանս ամէն:

Զգրող սակաւ դրիս, զՍիմէոն սուտանուն քահանայ յիշեցէք ի սր. և մաքրափայլ աղօթք մեր, ով մանկունք նոր Սիրոնի:

3.— էջ 1026բ, բոլորգիր անկանոն.— Դարձեալ աղաչեմ զմեզ յիշեցէք ի Քս. զտէր Սարգիս Եպս. ի մայրն, զՓառմեկիքն Եղեկացի, որ եկի յնժս. և բերի արծաթի սկիւ մի, և եղի ի Սր. Յակոբա, յիշատակ ինձ և որդոցն իմոց, Լուստակիտի, և Պաւլոսի, և Լուդովիմիքին: Եւ եթէ ոք յանդրեի, կամ ծախէ, կամ զրաւկնէ, կամ Հանէ, նա զպատիւն զՅուդային տոցէ և զԿայիին: Գրեցա ի թվ. ՋԺ [= 1481], ի Հայրապետութեան տէր Գարապետին, և յեպիսկոպոսութեան տէր Պետրոսի, և Քի. Այ. մերո փառք յախտեանս ամէն:

4.— էջ 1026ա, բոլորգիր.— Եւ տէր Աստուածատուր Մերանցի յայրեղայ եկա ի Սր. Եմ. ի թվ. ՋԼԲ [= 1523], մտայ ի Սր. Յակոբ ի սպասաւորութիւն: [Եւտազայ]ն մտոր գրով ան[ցում] է] ՎԱ եղև պատրիարք ԻԼ ամն:

5.— էջ 1027, նոտրագիր. տարբեր. սպիտակ թուղթի վրայ.— Թվարբերութեան Հանկուցեան սեռի ինձիւ. [= 1672] ամին վերստին կադմեցաւ Տարեդիրքս ի քաղաքն Սր. Եմ. ի դուռն Սրբոյն Յակոբայ, որդոյն Զերեթեա, որ է պարծանք Հայոց ազգիս. ի յառաջորդութեան Սր. Ուխտիս տէր Նշխարի Աստուածաբան Կաթողիկոսի, և աթոռակալութեան տէր Գիրակոս աստուածաբան վարդապետին, և ի լուսարարութեան Առաքել սարկաւաքին, և այլ

ամ. միարանից Սր. Ուխտիս վարդապետաց
և Եպիսկոպոսաց և կարդաւորաց Սր. Տա-
ճարիս որք կան սպասուորութիւն, տացէ
Տէր Աժ. կարուծիւն համբերութիւն և եր-
կայնամտութիւն ամէն: Հանդիպողք որ-
դրոցս յիշեցէք և Աժ. ողորմի ասացէք
Խապկղցի պարոն մահտեսի Հանէլին, որ
անկամ մի եկեալ էր կենակցան իւրով ի
Սր. Ծմ. և այսմ ամի եւս եկէ, և ետես զոր-
դիրքս քանդեալ վաղեմի, և ետ նոր նորո-
ղել, միթէ բարերարն Աժ. նորոյէ զհոգիս
ննջեցիւցն իւրոց, կենակցոյն Հաղբիվա-
րին, մեծ պապուն Յոհաննիսին, չորս Ում-
րիճանին, մօրն Թանխուսին, որդոյն Ղա-
լաբունին, Հարսին Սրբուհոյն, դստերացն
Խոնարին, և Մարիամին, և Դնարն, եղբորն
Ղուրդպալուն, Հարսին Շարդաւադին, և

այլ ամ. արեանառու մերձաւորացն կեն-
դանեացն և համօրէն ննջեցիւցն, որ եւս առ-
ած. փոխեցեալ, և որ յիշէ յիշեալ լիցի ի
Դոմէ Այ. ն մերոյ, որ է արհնեալ յաւիտե-
ան յաւիտեանից ամէն: Հայր մեր որ յեր-
կինս, սուրբ եղիցի անուն քո:

էջ 1028, դատարկ:

Ը.— էջ 1, ստորին լուսանցքին, նստ-
րադիր.— Յիշատակ է Ճաշոց Գիրքս Բա-
րեցի տօներունք հանդուցեալ Վարդանին,
Եղիշէին, և կենդանի մահտեսի Կարապե-
տին, Մարիամին, և համայն ննջեցեալսն և
ամ. կենդանիսն, որ եղ յիշատակ ի Ս. յեկմ
ի Ս. փրկչայ եկեղեցւոյն: Յիշատակն ար-
դարոց օրհնութեամբ եղիցի և եղիցի,
ամէն:

13

ՔԱՐՈՋԱԳԻՐՔ. — 1

ՅԱԿՈՐ ՊՏՐ. ՆԱԼԵԱՆ (1766)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 38x26x5: էջք Դ+498: Հան-
դամանք լաւ, բայց վերջը թերի: Թուղթ
տակուն: Գրութիւն սեւ մեկնումով, երկ-իւն,
14 տող: Նուորպիր վարժ: Համառոտագրու-
թիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Կաշե-
կաղմ տախտակեայ:

ՄԱՆՈԹ.— Առաջին կողքին ներսի ա-
ջակողմեան վերի անկիւնը կը կարդացուի
«Յովակիմ դպիր», նոսր դրոյմ, բայց ոչ
նման բնագորի գրութեան: Այդ անունով
Դրիչ մը կար Եւքատա, Կեսաբեա, և օրի-
նակած է քանի մը մեռագիրներ ԺԸ. դարու
քառական թուականներուն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա.— Մանր մուշր գրուածքներ,
սպաւ ճշակի մի պարծառ...:

էջ Բ.— Նստարկ:

էջ Գ.— Ձրուր գործն զայն նուիրեմ
քեզ Հոգի Սր. Աժ. զգոյս և ցոյցող քեզ ա-

ռաջոյ պարզեւիդ բնծայելով աղքատս ա-
մենահարուր Տեսունդ իմոյ դիտ ստացողիդ,
որպէս և Աստուածաբանն Դրիդոր ի ճա-
ռին որ ի վերայ քոյ աստուածաբանու-
թեանցն ասաց, թէ մեք այնքան վստահա-
նամք ի Հոգին զոր պաշտեմք, մինչ զի
աստուածաբանութեանս աստի արասցուք
ոկիդրն: Վասն որոյ և չիմն ամէնից բար-
եաց, և արմատ րնաւիյ պարպեալսց դժկ
դասանելով, զկանխախաշ զայս քարոզ ի
պատիւ: Աստուածութեանդ նուիրելով, զօգ-
նութիւն քո հայցեմ նուազս ի բանասիրաց
Յակոբ եւթ անարժան Պատրիարքս Կոս.,
որպէսդ որ յամենայն նուաղեալն եմ, զիս
քեզ համայն ստանալով զգոյն իմ և զարուռ
յոյն ինծեմալ դարձանեցես, և անուանդ
քում զփառս տացես: Եւ զի դու եղբր պար-
զեւ յարչարանաց էակցիդ և փառակցիդ,
նմին իբր յուրարթի առաջ վերջոյ մեծի
բարեկեցիւնսն սկսայ ի փառս քո, յամի
մարդեղութեան քեւ օնեցելոյ Տն. իմոյ Յի.

Քի. 1755, և Հայոց ՌՄԴ, և ժարտի 3:

էջ 7. — Դատարկ:

էջ 1, վերի պարապ մասին մէջ, չեղադիր, «Յիշատակ է և զուռն Սր. Յակոբայ որ յերուսաղէմ»:

Գլուխ Ա. — Քարոզ Պէնտէկոստէի Հոգւոյն Սրբոյ Գալստեան...:

Ստորին լուսանցքին, չեղադիր. «Ի

վալելունն Մարկոս Վարդապետին որ է Փոթիւնցի»:

էջ 17. — Երկրորդ փարոզ Սրբոյ Երրորդութեան...:

էջ 192. — Քարոզ ԿԲ, ԽՔ-ման առաւօտուն և մախատումակ Մննդեանն Քի. և յիշատակ Աւետմանն...:

14

Ա. — ՊԱՏՄ. ԳԻԻՏՈՅ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ. — 1

Բ. — ՊԱՏՄ. ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԹԱԳԱՌՈՐԱՑ. — 1

ԽԱԼԻՖԻ. ՁԻԼԻՊԻ

Ա. Յակոբ (Երուսաղէմ)

ՌՄԺԴ = 1765

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւաւ 38×26×4: էջ 376: Հանդամանք շատ լաւ: Գրիչ և Ստացող* Յովհաննէս Վրդ. Կեսարացի: Գրութիւն* սեւ մեղանով, միասին 41—43 տող: Նոտրադիր: Համառօտադրութիւնք սովորականէն աւելի: Կան Երկոտասնեակ մը սևադիւծ նկարներ, առնուած Կենդանական և բուսական աշխարհներէն, էջ 22—102: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ:

ԾԱՆՈԹ. — Ստաւանեան ասպէս ներկայացուցած է. «Ո՞նձ է անչուք և անհարթ: Ունի կրկին յիշատակարան* Թարգմանողին իսկական ձևամբն դրեալ, որպէս և բովանդակ իսկ մատենան» (Յուշակ. էջ 35):

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1—10, դատարկ:

էջ 11. — Իսլաքիտայի գուշուր, Ալեմ ձեւիտ, վե գուշուր մէկ պէլամնիմսէ տիւր. — Աղթար մէղալուրէ, վէ նէվահի մէսֆուրէնիկ Թահրիվ վէ Թէֆալիկնտէ Իթնա խտէն ազվամ, պու վէչէ իլէ սէվլլլլ քէլամ...:

ԾԱՆՈԹ. — Ստորին լուսանցքին, նոտրադիր, տարբեր դրէ. «Յիշատակ է և զրբ-

դատունն Սր. Յակոբայ որ յեմ. և ՌՄԻԱ [= 1772] Թուին»:

էջ 104—106, դատարկ:

էջ 107. — Զիլտէրպէյամ, մէզըլաս պեռ վե պէիւր, վե միւզտար միւստփէ, ֆիւռէ արգ* վե մա. — Խաֆի օլմայա քի, չէր ասիթիւկ խալլը, վէ չէր պէլէտիւկ էչիլ...:

էջ 256. — Ծանուցումն առ ընթերցող:

Յետ րազմաց մեծամեծ պատերազմաց որքայիցն օսմանցւոց* ընդ Թաղաւորացն յաւնաց, և բարձման Թաղաւորութեան նոյնի, մտին ի մեծահռչակ կայսերապետի քաղաքն Կոստանդնուպոլիս, և բաղմեցան յաթոռն կայսերական: Սիսեցին ի ծովու և ի ցամաքի մի զհետ միոյ տալ պատերազմաւ ի յայնացուցանել և բնդարձակել զտէրութիւնս իւրեանց, Վասնորոյ և շինեցուցին զանիթիւ. նաւս պատերազմականս, որովք և մղեցի(?) ի սեռա և ի սպիտակ ծովսըն: Թափելով ի քրիստոնէից զքաղաքս, զամբարներդս, զեղերաց երկուց ծովուց, և զիկոյիս որ ի նոսին մինչև ցմեծադոյն Հրուշակաւոր կղզին Կրիտէս: Եւ եւս ի Սիւլէյիս կազմակ շաւա մտին և ի կարմիր ծովն, Թափելով և անդանօր զքաղաքս սմանս ծովեղերեալս ի նէմէնցւոց, Հասեալք ի Մոզն

Պարսից և Հնդկաց, զորոց պատմաբանէ յիսպորական զրոյս յատուկ յատուկ՝ թուրք ազգաւ քնաթիւղ չէլէպի Հանի Ուսթիք անուն ոմն. որ նախ քան զիւր ժամանակն պատահեցեալն յայլոց պատմագրաց ժողովեալ, և յիւրում ժամանակին առդիպեալն՝ ներկայ տեղեկութեամբ շարադրեալ՝ անուանեաց զղին իւր՝ Թէօֆիլէթ իլ Քիպար Ֆիէֆար իլ պուպուհար (որ թարգմանի Լնծայ մեծամեծաց յորում են ծանուցմունք ծովուց), և ընծայեաց սուլթան Մէհմէմէտի թաղաւորին, որդւոյ ուղթան Իպրահիմին:

Իսկ ի Ռեհիմ [= 1728] թվին տաճկաց, այլ ոմն յաղգէն մաճարաց Հոռուտ առ տեղարաշխութեան, երկրաշափութեան, ընդ այլոց աղատական արհեստից՝ և տպագրական արհեստի վրոց, տեղեակ և վարժ առարացուց, պարսից և թուրքաց լեզուաց՝ և զրոց դպրութեանց նոցին՝ յորս դարձեալ ազանդոյն, անուանեցաւ Իպրահիմ Միւթէֆառզա:

Սոցն այս այլ Հաճեալ Հասանեցոյց զմիտս արքային օսմանոց սուլթան Ահմէտին, և իրխանորդի նորին Իպրահիմ փաշային, և այլոց ընթերցողաց նոցին և առանց արքունականաց, որով երաց տպագրութեան տաճկական զրեանց, յո(ւ)րում տպարկեաց զղինս բաղումս, յորոց մինն է նորարկուտ աշխարհին Ամերիգայի Պատմութիւնն, ընդ որոց և սոցն զիւրքս Հանի Ուսթիքի անուանեալ, յորոց երեք Պատմագիրք առ իս նշան:

Եւ ի յրեթեւեռուն իմ երբեմն զնոսին, չորջ յինեւ դտանօղ ունկնդիր եղբարք, և մանաւանդ Սրբոյ երուսաղէմիս Սրբազան Տէր Կարապետ Պատրիարքն, Հարկեցին զիս զայնս Հայապար զրոյ՝ օրինակել, զի մեթաքոց զիւրին լիցի ընթերցումն:

Եւ իմ ի ծերութեան Հասակիս զայս երկու յիւրքս միայն կարացի օրինակել, և զմիտն զանց արարի յաղազս տկարութեանս:

Քանզի չէ խոտելի տեղեկութիւնն անցելոց իրաց, թէեւ զշարաբերից՝ օգուտ Հոգեկան, այլ ըստ սրբոյ առն Մովսէսի Որբենացւոյն, որ ասէ. և մեր ընթեռնուն պառ ի նոցանէ չարանս բանից, ըստ աշխարհօրէն կարգաց իմաստնաւ ասեմք, և

քաղաքական ուսանիլ զկարդս՝ յորժամ զայսպիսի ընթերցասիրեմք զճառս և զրուցադրութիւնս:

Եւ մանաւանդ բաղձալի է ամենից ազգաց Պատմութիւնն Աղբըսանդրի Մակեդոնացւոյն. որ և ըստ պատմութեանն և պատկերս արտահանեն ի Հիացունս ակարկողաց: Եւ սոցայն մեծարութիւն չէ պակաս քան զնորայն, եթէ ոչ օն անդր և երկարատեւ աշխատելու անցելօք ժամանակաց, իսկ նորայն սուղ և Համառօտ:

Աղբ օրինակեցի ես զայս Բ. Պատմապիւրս Սրբոյ Տանս Վէթլի, Կեսարացի՝ ծերութեամբ դառածեալ՝ անուամբ եւեղ Յօհաննէս Վարդապետս, ի Սբ. Քաղաքս Երուսաղէմ, ի ՌՄԺԴ [= 1765] թվականիս Հայոց, ի Սբ. Աթոռս ամ. Հայոց, Սրբոց Յակոբեանց երջանիկ Առաքելոցն:

Յորում ամի Հրամանառութեամբ ի քաղաքայեան Դամասկոսի, և ի քաղաքիս զատաւորէն, վերոգրեալ Սրբ. Պատրիարքն Սրբոյ Աթոռոյս, չինեաց կամակցութեամբ յորժանակաց և զլիաւոր միաբանից ի Հաւունուն անուանեալ վայրն, երկոտասան խուցրս զեղեցիկս, ի բնակութիւն տէրունական ուխտաւորաց: Ընդ որոց և զբոլոր տանիքս Սրբոյ Աթոռոյս, և Սբ. Հրեշտակապետի վանիցն. և Ս. Յարութեան վերնատան տանիքն ետ պալատ շարել ըլլորապէս, որ ի պիղծ խորմիլէն աղատեցաք մեք և Սբ. Աթոռս:

Բայց Սբ. Մենդեան զմեր Վանից տանիքն, Հանդերձ այլօք Հարկաւոր Հօպայեքն, և Սրբոյ Աթոռոյս յիմիածնի տանեացն մինչ զայ Հասանի մոմիալ նալի տանեաց եղբն, Սբ. Թորոսի տանեօքն, և Հոգեւոր տանիքն, ընդ երեց խցաց տանեացն որ անդ, և Սրբոյ Յարութեան Սբ. Լուսաւոր ի եկեղեցւոյ տանեաց պալատքն, երեք մօտս յառաջ, յաւուրս Թէոդորոս Պատրիարքին տուաք չինել:

Բայց դարպասի օտայինն տանիքն ընդ կեղարի և տնտեստան և մոմիանայի վերայի միասիւն խցան, և Հանդէպ նմին եղեալ մեծ խցանն, և Սրբոյն Յակոբայ մեծի եկեղեցւոյ տանիքն, ընդ այլոց վերոգրելոցն, յաւուրս Կարապետ Պատրիարքին Հօղացան, ընդ Ռէմլու մեր Սբ. Գեորգեայ

Վանից զեղեցկապէս մէրամէթին, Նոքա ննջեցին ի Հանգիստն յաւիտենից, որոց հոգոցն ողորմեացի Տէր:

Եւ Ներկայ եղելոյ Սրբոյ Աթոռոյ Պատրիարքի, Տն. Պօղոսի Սրբաղան և Աստուածաբան Վարդապետի Վանեցւոյ [1768 — 1775] տաջէ Տէր կարողութիւն, դորութիւն, և երեսպարգուծութիւն: Որ և դեռ նոր սկսեալն էր՝ ստատոհեցաւ մերոց յիսֆէղեալ միջոցեաց ղյխաւոր մէրամէթնն Հոգալ, զոր գրէթէ ի քառի փող մախեցաւ: Եւ մանաւանդ ի մէջ քաղաքիս, որոյ տանս վախճ միջոցն ի վաղոց հեռէ անապաքիներ թողեցեալ էր, յայսմ ամի զնոսա լաւապէս ետ մերամէթ առնել զբոլորն, և դեռ ես ի նոյնն կայ: Ած. իւրն կենդանութիւն տայ, ամէն:

Որք Հանդիպիք ամին, և մեղ մին ողորմի առաջէք:

Էջ 258, զատարկ:

Էջ 259.— Սկիզբն Գտման Նորոյ Աշխարհի, որ ասի Ամերիգա, և քորթալար բառիս ԵՒՌՍ Տիմեա յարջորեցեալ: Որում պատմաբանքն այսու տալգաբանութեամբ արտաճառեալ են, արք տարնի հետնիս:

Յերկրին ձինիվիդու, ի Նէրվի կոչեցալ ղիւղէն Քրիստափոր անուամբ՝ Գուլուն մակառայեցեալ ոմն, թէ ի Ծովու և թէ ի ցամաքի դրազումս չրջապելով, յունական Ծովուն և զԴամասկոսի կողմանց տեղեկացեալ էր ղիւկութենէն...

Էջ 340.— Յիշատակարամ Թարգմառնոյ զրբոյս:

Յայտնի է արանց զգեանկանաց, որ Հռոմաւորք վաւկին ընդ սահմանօք, և ոչ կարեն արտառոյ քան զոր ենն արդիւնաւորիլ, թէնս ձկտիցին...

Որպէս իմոյ Համբակ կարիք տալով մոռանալ կարեաց տկարութեան, ես ձեռն արկանել ի Թարգմանել զայս փոքրիկ պատմադիրն Նորայիւս աշխարհի, ի Թուրքաւոր լեղուէ ի Հայկական բարբառ, ի Հարկելոյ ոմանց բանասիրաց:

Այլ ղի թէպէտ կարէ տալ առ Նուաստութիւնս իմ, թէ աւելորդ աշխատութիւն իմն է Թարգմանութիւնն, ղի թէ տաճկաց

դրով գրեցեալն՝ Հայեկար զրով ղրեցեալ լինելու՝ բաւական էր, քան զոր ի լեզուէ ի լեզու փոփոխելով աղճատիցիւր քաղցրաւոր շարադրութիւնն: Որովհետեւ գրեթէ յարեւելոյ յարեւմուտս հաղիւ դասնի ոք յաղէս մերմէ, որ ոչ ընթեռնուցու և հասկանայցէ ղթուրքաւոր լեզուն պարզաբար:

Ձայս և ես այսպէս զոյ խոստովանիմ: Բայց ոչ էր շարադրութիւնն սորին Հասարակաց Հասկանալի, եթէ ոչ յատկաց ոմանց, և գրեթէ՝ Թուրքաւոր ընթեռնուլ ղիտողաց միայն: Որպէս յայտ է որ պարզ Թուրքաւորն ոչ կարդի ի Համեղ շարադրութիւնս, եթէ ոչ ունիցի օժանդակ ինքեան զարարացոց և զպարսից լեզուն, որովք գրեթէ տառապաստիկ ճոխացուցեալ զոլով շարադրութիւն պատմագրութեանս, ոչ էր Հասկանալի Հասարակաց:

Վասն որոյ զայսի և այս նորալուր և Հիացման առիթ իրաց բացայայտող Հանդիմանս ի մէջ աղղիւս մերում, որովհետեւ միտք մարդկան բաղձայ ղիտել: Գանդի տմենից իրաց և տեղեաց՝ լաւ է զոյն վերահասու, քան զաղէտ հնայն: Մանաւանդ զոյ ի մէջ Համայնեց աղաց և աղանց, և առ մեզ զտանիցի. թէ՛ և դասնի՝ բայց ոչ ըստ սոցին, որ զբացողսն նոյն սահմանաց, և ղկերպ ի ներքոյ իշխանութեան առբերելոյն Ժառուցանէ՝ առ ժամանականս:

Վասնորոյ ակն ունելով տառալ զուղորմին, ղՀամարակութեամբ մերով գաւառարարութեամբ՝ յաննախանմ ընթերցողաց, Կեսարացի Յօհաննէս ամենառուստ սիրողս բանի, ի նպաստ մեղաւմած Հոգոյ իմոյ և Հոգոց Հողեւոր և մարմնաւոր Ծնողաց իմոց, որ ի ՌՄԲ [= 1768] Թուին Հայոցս, առ դրան Սրբոյն Յակոբայ առաքելական ասթոյն, որոյ՝ անարդիւնս գոլով վէճիլ, Թարգմանցի անյարմարաբար:

Ուրեմն ոչ ինայելով կատարել ղեռնիր բաղձանացո, ընկալիք և դուք ըստ Զեմեռանդ յիւրողութեան մերում զվարժա բարեաց՝ ընդ մեռաւան ժամու գործողաց յայդի Տն. զօրութեանց յաւիտենիս յաւիտեանս ամէն:

Էջ 342—376, զատարկ:

15

ՃԱՇՈՑ — 3

Ս. Ծնունդ, Բեքզեհեմ,

ՌԴ-ՌԴ = 1645-1646

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 38×26×11: Պրակէ ԽԳ: էջ 1026: Հանդամանք շատ լաւ, Թուղթ տոկուն: Գրիչ և Նկարիչ՝ Յոհան Հիդանցի: Գրուածին՝ սեւ մեկանով, երկսիւն, 33 տող: Խուրդիւր կանոնաւոր: Կարմրագիծ կամ դունաւոր դարդապիւրք և լուսանցադարձք իւրաքանչիւր զլուխի սկիզբը, երբեմն նաեւ մանրանկարք: Խորանադարձք, էջ 1, 423, 585: Նկարք, միջակ արուեստով, էջ 33 Մկրտութիւն, 69 Քառասնօրեայ Գալուստ, 264 Յարութիւն Ղազարու, 270 Արմաւենեաց Կիրակի, 325 Ոտնայուլայ, 362 Ուշելուծիւն, 387 Թաղուհն, 422 Յարութիւն, 450 Աւետուհի, 553 Համբարձումն, 584 Հոգեգալուստ, 703 Այլակերպութիւն: Կաշեկադմ տախտակեայ: Դատարի Թուղթք սկիզբը երկք թերթ, իսկ վերջը մէկ: Ստացող՝ Գրի-դոր Պոր. Գանձակեցի:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1 — Ճրգալուցիմ յաւնուլար ի Ծ, ժողովիմ ի Սբ. Հովանոցիմ ի տաւմ ժամն և այս կանոն կատարի: Ազմա. Տէր հովանեցեղիս: Սարկաւազմ քաղաղ: Ծի եւս իաղ: Ազօք Արեւմտիւն և փ.: Դարձալ Ազմա: Ո հովանստ իլի. Ուշեաց: Աւետարան ըստ Ղովանու: Եւ Հովիւք էին ի տեղուշն յաշմիկ րաջաւթեայք...:

էջ 42ա — Տաղ ի Սրիկ Կոտաւնոյմէ — Քս. Բանդը Հաւր ծնունդ անժամանակ...:

էջ 43ա — Ով դարմանախ խորհուրդ այս մեծ յայտնեալ...:

էջ 307բ — Մեծի Հիմզաքաքի աւրիմ հին գատկիմ, վասմ արդ ասաց Յս. ցաշա-կերտսմ իւր. Յանկութեամբ ցամկալցայ զՊա-տիկս զայս ուտել ըմդ ձեզ: Ծի ժողովիմ յԵքսնեքարդ ժամաւ ի Սբ. Մատրամն ի բա-ղաքի, և այս կանոն կատարի:

էջ 423 — Զատկիմ Կիրակէի առաւա-տիմ: Սաղմոս կց. Բեք վայելէ աւրեւմտիմ Ած. ի Սիւլմ: Ընթերցուած ի Գործոց Առա-

քիւնց — Զրանն առաջին դոր արարի...:

էջ 791ա — Եաքաք Եղալկաքիմ: ՄԱՆՈՒՄ — Յաշորդ թերթը, վերա-լիովման Կիրակի, պատուած կորած: Էջ 793, ստորին լուսանցքին, «Փռն-մամն Աստուածամիմ շաշնոյմ»:

Յիշատակարան Գրչի —

էջ 102ա — Փառք Ամենասուրբ Եր-րորդութեան և մի աստուածութեանն, Հօր և Որդւոյ և Հօգւոյն Սրբոյ, յերկինս ի վեր և յերկրի ի խոնոր, յիմանալեաց և ի զղա-հաց, և յամ. արարածոց, այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտեանց ամէն...:

Արդ շնորհիւ Տն. Հօր Այ. և կարողու-թեամբ միածին որդւոյ իւրոյ Յի. Քի. և զաւրութեամբ Հօգոյն Սրբոյ կենարարի, և ր-ջանիկ և երանելի Հայրապետն մեր տէր Գրիգորն, որ է սա ի վերի աշխարհէն յերկ-րէն Գանձաարու: Սա մինչդեռ պատանեակն էր ևկն առ Պետրոս վարդապետն, որ զլուխ վարդապետաց էր յայնմ ժամանակին և ա-շակերտեացաւ նմա: Եւ նա տեսեալ զվարս նորա զի էր ճշնադպեաց, իմաստուն և հան-ճարեղ յամ. բռնս և ի զործս, և առաքեաց զնա յեմ. ապաստուրել տնօրինական տեղացն Քի.: Զի էր յայնմ ժամանակին Հայոց լի-ճակն որ յեմ. ի բաղում պարտուց ներքոյ էր անկեալ, մինչ զի ամ. անօթք որ կար յայ-լաղղիք էր զրաւեալ, սա բաղում աշխատու-թեամբ զպարտք լիճարեաց: Զի տեսին մե-ծամեծքն և իմաստուն վաճառականք Հայոց զարարի վարս նորա և ամենեքեան ձեռնաստու-եղին նմա, մինչ որ եհաս ի յաստիճան քա-հանալութեան: Եւ ապա շնորհօք Հոգոյն Սրբոյ արժանաբաւ առնուլ զպատիւ Հայրա-պետական, և նստաւ առաջնորդ և վերատե-սուլ լիճակս Հայոց որ յեմ. և ամ. աղոյս Հայոց պատուէին զնա, արարէին և զողային յահէ նորա վասն բարի և առաքինի վարուց իւրոց:

Սա իմ ամ յաշորդեաց զաթոռ աղգիս

8.— Թաղումն Տեառն, Թ. 15, էջ 387

մեր Հայոց ի Սր. Յակոբ, որ էր Աթոռ Յակոբա Տեառնեղբորն և Գլխադիր Յակոբա՝ որդոյն Ջերեթեայ, Վասնդի ի մեր Լուսաւորչէն Հայոց մինչեւ ցայտաւ որ ոչ գտաւ նման սմա, ոչ ի վարդապետաց և ոչ ի Հայրապետաց։ Եւ թէ որչափ նորոգեաց և պայծառացոյց զեկեղեցին ազգին Հայոց որ յժ.։

Սա շինեաց ի Մնուռդն զմեծ խանն և զվրայի դարպասներն և զայլ խցերն։ Եւ Բ

անդամ զՓրկին նորոգեաց և զՀրեշտակապետն մարամաթ արաւ։ Եւ զՍր. Յոհաննու եկեղեցին նորոգեաց։ Եւ առաւ Գ. կամար ի Սր. Յարութեան Վերնատունն։ Եւ շինեաց ղնոր խանն որ ի Սր. Յակոբ։ Եւ արար անաթք ոսկեղէնք և արծաթեղէնք, տիպակք Հանդերձեղէնք, և թաքերք մարդարտեղէնք, և այլ բազում անաթք զոր ոչ կարացաք ի թիւ արկանել։ Այլ որ գիտական է գաղտեաց

նա հատուցէ զվարձս և զգիտարէն իւր:

Ապա ի Թվին Հայոց ՌԴԻ ետուր զայս զիրքս զրեւ իւրն յիշատակ և ծնաւալաց իւրոց, հօրն Մարդարէն և մօրն Թուրվանդին, և երրորդն և քուերցն և ամ. ազգականացն:

Եւ արդ մինչդեռ ի Վարդապետի կարգընէ հէք հասնալ ի դբել գորոցս, եհաս վախճան Հայրապետին մերոյ Տէր Գրիգորիս, և արար մեղ մեծ սուգ և արտամութիւն. և ոչ թէ մեղ միայն այլ ամ. ազգիս Հայոց:

Զի յորժամ գնաց բաւթատուն յաշխարհս Հայաստանայց, ամենեքեան իրեւ զսիրելի եղբայր և զմիամօր որդի լային և կոծէին զնա:

Ապա՝ մինչդեռ կենդանի էր, կոչեաց յԱստուածատուր Վարդապետն և եղ ի յԱթոռն իւր Առաջնորդ ազգիս մեր, որ յար և նման էր նմա, գործովք առաքինութեան և ամ. վարուք, և ասաց թէ Ով որ Աստուածատուր Վարդապետին հնազանդի, աւրհնի յԱյ. և յամ. սրբոց նորա և ի մէջն. զոր և Տէր Ած. հաստատուն պահեացէ ամէն:

Եւ արդ կրկին աղայեմ, ով որ կարդաք ասացէք Ած. յուսածորէ զԳրիգոր Հայրապետի հոյին, և զիւր ծնողացն և ամ. արեանառու մերձաւորացն ամէն:

Եւ արդ ես անարժանս և եղկելիս ի մանկունս եկեղեցւոյ, անարուեստս ի գիրս զրչութեան, Յոհանն Հիզակցիս, շնորհիւ Տն. սկսայ ի ողորմութեամբ նորին կատարեցի զՏարոյ Գիրքս, ի մեծ Թուականիս Հայոց, ի Ռ և Ղն ամին, ի Սբ. Մենուշէն, ընդ հոմանեա. Սուրբ Աստուածածնին, որ է վիճակ Աղդիս Հայոց. ի Հայրապետութեան Հայրապետն սեռի, իմիստնի Տեստա Տէր Փիլիպպոսին, և Սրբայ Տեսաճ Տէր Սիմէոնին, և ի Թաղաւորութեանն այլասեոից Սուլթան Իբրահիմ խոնդաբարին, ի դառն և ի նեղ ժամանակիս, յորում նեղիմք ի հարկապահանջութենէն անաւրինաց: Գանդի եւս քան զեւս սաստկանայ բռնութիւնն և նեղութիւնն ի վերայ աշխարհիս եւս առաւել ազգիս Հայոց: Զոր յուսամք և խնդրեմք ի յամէնառաքաղցրկամք մարդասիրէն Այ. որ վերստին նորոգեացէ զԱթոռս և անհրաժեշտ պահեացէ յամ. Հնարիցն օտաւանայի ամէն:

Արդ որք հանդիպիք տեսութեան սորա՝ կարդալով կամ աւերինակելով, զաւելորդն բառնայք և զպակասն ընուք և սխալանացս անմեղադիր լերուք, զի կար մեր այս էր:

Վասնորոյ երես ի գետին դնելով ասղայեմ, ով սր. հարք և եղբարք, յիշեցէք ի Քս. մի Տէր ողորմայիւ զգրիչս և զծնողսն իմ, զՅովանէս երէցն, և զԱւելին, և զեղբարքն իմ, զտէր Միշայէն, և զԱմիրսէթ սարկաւազն, և զայնոքիկ, որ վերայ մեղ եւրաստիք ունին զամենեանս:

Դարձանալ յիշեցէք ի Քս. զՏէր Գրիգոր Հայրապետն, և զհնազանդեալ հոգեւոր որդիացեալքն հրամանաց նորին, նախ զՏէր Աստուածատուր Վարդապետն, և զիւր աշակերտն գտէր Առաքելն, և զՈնոսիւրիս եպիսկոպոսն, զտէր Գրիգոր վարպետն, և զտէր Մինասն, զտէր Նիկողայոսն, և զտէր Ղուկասն, զի տէր Կիրակոսն, և զտէր Վարդանն, որ մին զթուղթն կոկեաց, և զԲ տէր Խաչատուրն, զտէր Յակոբն, զտէր Ստեփանոսն, որ փոխեցաւ յայսմ ամի առ Քս. զտէր Մեղէնսէթն, և զտէր Յովանէսն, և զտէր Սիմէոնն, զտէր Սարգիսն, և զՄենուշեան միաբանքն, ուր զիրքս զրեցաւ, զտէր Վարդան, զտէր Հէրապետն, զտէր Սահակն, Եւ զՎանաց բազում ժամանակաւ աշխատաւորքն և երախտաւորքն, զմահաբախ Սիմիրիսան, և զմահաբախ Ապտալ Գրիգորն, զմահաբախ Տաւնապետն, և զմիւս մահաբախ Գրիգորն, զմահաբախ Մանուկն, զԱղուպն, և զՅոհաննէս սարկաւազն, զՄկրտիչն, և զԱստուածատուրն: Եւ զաշխատաւոր մշակքն զՅոհաննէսն, զՍահակն, զՊղպաժն, զԳուլասարն, զտոնես Մարտիրոս, զԱւետիս, զՄարդիսն, զՄիրիշանն, զՅոսէփն, զՄեսրոպն, զնալար Յոհանն, զԹերմակ Յակոբն, զՍաֆարն, զԼազարն, զՄուրատն, զԼուկասն, զՅովասափն, զՅովհաննէսն, զՍտեփանոսն, և զայլ ամ. աշխատաւորքն, զքահանայքն, և զաշխարհականքն, յիշեցէք և Ած. ողորմի ասացէք. և յիշողդ յիշեալ **ԻԼԻԷ** ի Բրիւստոն Այ. որ է աւրհնալ յաւիտեանս ամէն. Հայր մե.:

16

ՃԱՇՈՑ — 4

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասալ 37x24x9: էջ 1314: Գրակց
Ա-է, Ա-ժ2, Ա-ժ2, էջ 886, շարունակու-
թիւնը կը պակսի: Հանդամանք չափ լաւ:
Խույթ Հասարակ, դեղնորակ: Գրիչ՝ Սաբ-
դիս, որչի Մարտիրոս Քանանայի, մեծա-
դոն մասին, էջ 1-158, և 531-1314: Գրու-
թիւն՝ սեւ մեկնով, երկսիւն, 28, 27 առջ:
Ռոյտրդիւր կանոնաւոր: Գունաւոր զարդա-
դիր և լուսանցադարձ՝ Սարգիս զրէէն օրե-
նակուան զյուսիսներու — կիցրը: Խորանա-
դարձ, էջ 3 և 709: Մանրանկարք, էջ 1269
յս. Դասիթ Թաղաւոր: էջ 1276 յս. Պօղոս և
Պետրոս: էջ 1280 յս. Յովհ. Աւետարանիչ:
Կաշկակազմ առաւտակեայ: Դատարի Թուղթք
սկիզբը երկու թերթ:

ԲՈՎԱՆԵԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1, Նշադիրք. — Աստեղ եկող կար-
գաւոր՝ յառաջ պէտք է զպատարադի խոր-
հուրդն քաղել և ապա աստ մտանել: Ղեքա
չափ աճելով՝ կրննի. Ած. խղճմանք ասցէ
մեծնաւորաց: Մէկ մի ալ չլինի և անխիղճ
մարդիկ կոտորի և սխալարութեամբ զգա-
րութիւն և կամ սարկաւազութիւն չանեն և
կամ պատարադեն. անխիղճ և նշովեալ
լիցի սանպիտին, և անմասն ի շնորհաց Սբ.
Տիդեանց, և անպատիժ մի նմացէ:

էջ 2, դատարկ:

էջ 3. — Եւ Նովիք էին ի տեղաջն
յաշմիկ բայցօղեայք...

էջ 35. — Իսկ Քանանայիցն պար առ-
եալ եանգերն ամ. ռիտիւն, մտնելիմօժ
վանելովք, և բարմամբ խնկաց, երգեն ընդ
վերին գորացն և ասեն գծաք ի քարմունս
ի լման: Եւ ի վնարսն կարգառ գաւտա-
րամիս գլմնորդի առամց Որթիւ. — Եւ եղև
իրբևս վերացան ի Նոցանէ Հրեշտակք յեր-
կինս...

էջ 38ա. — Եւ ասեն առաւտաւ երգ,
զԱրեգակն արդարաւթեան: Եւ գտնն քէ
չլիտն, Առաքցա՛մ առա...:

էջ 37ա. — Եւ ապա եղանն յնկեղեց-

ւոյն կցորդիւ կամ շարակամաւ, և առ
դրանն կարգան, Աւետարան ըստ Մաթ-
եոսի. — Դիրք ծննդեան Յի. Քի. որդւոյ
Դաւթի...:

էջ 39բ. — Ճաշոյն ժողովին ի Սբ.
Մատրեան Սրբոյն Ստեփաննոսի...:

էջ 68. — Ճաշոյն ժողովին ի Սբ. Յա-
րութիւմն՝ յառաք թլիստաւքեան Յն. մե-
րոյ Յի. Քի. և այս կանոն կատարի...:

ԵԱՆՈՐ. — Խորագիրներուն մէջ գր-
խառատութուն տեղերը բաց մնացած են. օր.
էջ 118 բ. [Ո]ւրբաթ, [Տ]եախի ամ. ծագք.
[Ա]րշնեցէք զՏէր: — էջ 120 ա. [Ա]ռա-
ջաւորի [Պ]անց [Ծ]արաթ օրն: [Ս]րբոյն
Սարգսի [Զ]արաւարին, եւ այլն:

ԵԱՆՈՐ. — էջ 170, ինչպէս նաեւ
տեղ տեղ յա՛րորդ կէտրուն մէջ կը պակսին
մեծ սկզբնատուերը: Չկան նաեւ լուսա-
ցադարդիւր էջ 169էն սկսեալ մինչև 629,
իսկ խորագիրները լման գրուած են կար-
մարդեղով:

էջ 408բ. — Մեծի Հինգշաբթի: Առա-
ւատում, Աւետարան ըստ Յաննան. —
[Բ]այց այժմ անմի իմ խոսովեալ է...:

էջ 418բ. — Մեծի Որբաթի Ճաշուն է,
Ազա. կցորդ ԼԻ. Յարեան ի վր.: Փ.
Դատեա Տէր գայմառիկ: Հնքերցուած Զա-
քարիայ Մարգարէ. — Եւ ծանկեցեն Քանա-
նացիքն զԽաչինս պահեալ իմոյ...:

էջ 451բ. — Մեծի Շաբաթի առաւա-
տում. Ազա. ճաշեայն աստ: Եղին զիս ի
գրի մերմում...:

էջ 493բ. — Սբ. Զատիկի Կիրակի առա-
ւատում, Ազա. քեզ վայելէ: Հնքերցուած
ի Գործոց Առաքելաց — [Զ]րանն առաջին
դոր արարի վասն ամենայնի ո՛ր Թէո-
փելէ...:

էջ 529բ. — 530, դատարկ:

ԵԱՆՈՐ. — էջ 531, դարձեալ առաջին
զրէին Ստեփաննոսի, և այլպէս կը շա-
րունակուի:

էջ 531ա. — [Ն]որ Կիրակէի Առաւտում:

[Սա]ղմոս. [Յ]ոյց մեզ Տէր: Աւետարան
Հոսկասոս:— Եւ դարձաւ Յս. գորութեամբ
հոգոյն ի Գալիլեա...:

Էջ 662ա.— Հիմզը քաղաք, մեծի երա-
շափառ Համբարձումն ՏՏ. մերոյ Յի. Վի.:

Էջ 679բ.— 682, դատարկ:

Էջ 709.— Երանելոյն Ներսէսի Լամբ-
րոսացո Արքեպիսկոպոսին մայրաքաղաքին
Տարսամա շատաշնորհ և տիեզերալոյս
վարդապետի աստեղծել, Ներքաղեմն չքանալ
և զարմանալի, ի Գալուստ Ամենագոր Հռ-
զոյն Այ. յոր Պնդէկոստէին: Աւգնեա
Հոգի Աստուծոյ— Ստիպիմ ի սիրոյ...:

Էջ 734բ.— Պնդեղեղեանին գիշերին
եսկումն է, և զմեզ գարաւորինն ի վերայ
բազմոցին: Հետեւի շարեւեմն գլխաբար-
ձումն ասա...:

Էջ 1211ա.— Շաքաք օր, Ար. Առաքե-
լոյն Անդրէի և Մաթէի...:

Էջ 1230բ.— Շաքաք օր, Առաքելոցն
Բարքաղիմէսի: Ազգ., Երկինքն պատ.:

Էջ 1260ա.— Հիմզը քաղաք օր, Թալէտի
Առաքելոյն, Արդէ Հայրապետին:

Էջ 1272բ.— Ստեփաննոս այր ի շնոր-
հոք գրած է:

Էջ 1280բ.— Հանգիստ Ս. Յոնաննոս
Աւետարանին...:— Էր ընդ եղբարսն...:

Էջ 1305-1308, դատարկ:

Էջ 1309, աւելորդ գրութեաք Ճաշոցի:

Էջ 1310ա, շեղագիր.— Վասն անցից ե-
ղիւց ի մեր ժամանակս ծանօթակամ բաժնի:
— Տես յետոյ:

Էջ 1314, դատարկ մեծագոյն մասամբ:

Մամր յիշատակագրութիւնք Սարգիս
Գրչի.

Էջ 158ա, բոլորգիր.—

Ով ընթերցող ծաղկափթիթի բուրաստա-
ներկար ամօք ալեօղջ ծաղկիս. [Նիս,
յորժամ ի բուն բարեկեանդան Հասնիս,
յիշեա եւ զիս Սարգիս գրչիս,
և զձեռն իմ Մարտիրոս քահանայիս,
և Փարիխանիս: Ամէն: Հայր մեր որ
յերկի.:

ԾԱՆՈԹ.— Համիմաստ յիշատակա-
գրութիւններ կան նաեւ էջ 861բ, 707բ, և
734ա, արձակ շարագրութեամբ:

Էջ 1161բ, բոլորգիր.— Ով եղբայրք,

յիշեցէք տէր Փրկիպոսն, որ բազում աշխա-
տեցաւ յայսմ տառի:

Գլխաւոր յիշատակարան (Թերի).

Էջ 1304բ.— Փառք անբաժանելի և
միասնական Սբ. Երրորդութեանն, յամ.
սրբոց և յամ. արարածոց, յիմանալեաց և ի
նպալեաց, ի հրեշտակաց և ի մարդկանէ
ամէն:

Կատարեցաւ ողորմութեամբ Տն. և նա-
խախն[ամ]ութեամբ նորին (զ)սբ. դիրքս
որ կոչի Տարեգիրք: Դանգի ունի սա զբոլոր
մասունս տօնից տէրութեաննաց, զոր սբ.
Հարքն Հաստատեցին, զընթերցուածն զոր
Յակոբոս եղբայր Տն. և Կիւրեղ եմյ. Հայ-
րապետն Հաստատեցին, և զտօնս նամակաց
սրբոց առաքելոցն, և մարգարէիցն և մար-
տիրոսաց, Հայրապետաց, կուսանաց, ճըզ-
նաւորաց: Որ ունի ընդ ինքեանս միւսաոր-
եալ գմեծ մար [այսպէս կամք տաւծ է. յա-
ջորդ քերթը մեղամ ծծած և դարձած ան-
գործածելի].

Այլ յիշատակագրութիւնք.

Էջ 1304ա, մանր բոլորգիր, տարբեր
գրչով.— Ձեռս իմ փթի և հող դառնայ,
գիրս առ սիրելի եղբայրս յիշատակ մնայ,
Դարձեալ ով ոք որ Հանդիպի սմայ, կար-
դասցէ և ասա[ւ]ցէ Թէ, Ած. դպիր և չա-
նարժան և սուտանուն Վաթանիս մեղաց Թո-
ղութիւն տացէ, Գրվեցան Թիւն. ՌՃԼԷ
[= 1688], և փոքր Թիւն. ... վայ ինձ և իմ
հոգոյս:

Էջ 1314, ծածկագիր, շեղագիր.—

գ... , ա... , բ... , հ... , ը... , ա,
ը... , ա, վ... , ա... , ա, շ... , բ... ,

Պօղոս սրբազանեան: Նախկին պատրիարքի
Պօլոսոյ և նարդեհիս ծայրագոյն այցելուի և
կառավարչի եմիս.:

ԾԱՆՈԹ.— Վերոգրեալ ծակագիրը յօ-
րինուած է ինքնուրոյն սկզբունքի մը համա-
ձայն: Այսինքն, նշանակուած գիրը և անոր
վերեւ գրուած կէտերը — զոր մենք տպագ-
րական դիւրութեան համար գրին քովը գե-
տեղեցինք — կը ծածկեն պէտք եղած գիրը:
Այսպէս գ, դ, ե, ա, բ, բ, գ, դ, ե, ճ,
զ, ճ, մ, ը, թ, ժ, ի, ա = Երեմիա: Նամ-

նապէս երկրորդ բառը պիտի ըլլայ Վարդապետ. այսպէս, Զինն յաջորդող երրորդ գիրքն է Վ, առհիփոփո է, Վինն յաջորդող երկրորդ գիրքն է Բ, եւլն, ըստ կարգին:

Էջ 1310ա. չեղագիր.— Վառն ամցից եղից ի մեր ժամանակս ծանօթեցանք քանք:

Յետ մեծամեծ միեմանց ընդ Յունաց վասն Սր. Յակոբայ Աթոռոյն, որ զազա հրովարանակ առեալ ինն յարգեանաւ ի սուլթան Սէլիմէ և ծովամոյն լեալ, և յաջորդն նորա սուլթան Մահմուտ Խան յետս դարձոյց մերոց իշխանապետաց Պօլսոյ արդուհալով և միեմամբ քանի ամաց լքլքարեութեամբ ընդ Յոյնս, մեծաւասան մուրաֆայօք, յորս քաջ և տիտեան հանդիսացաւ մէջին Պօլսոյ Սր. Նէմի. Պօղոս Վարդապետն Անդրիանուպօլսեցի. որոյ յայնժամ ի ծառայութեան կայի գծողս ի տիս մանկութեան ուխտեալ Սր. Նէմի [մէկ ու կէտ տալ գծուած եղծուած], Որով եղեւ և մեծ խաթիւ չէրիֆ վասն մեր բաժին առեղաց, և առաջեցաւ աստ 1815, մ[ետմ] Թոխատցի ազա Ստեփան Նպս. ի Դինէնիոս չ'արդապետին, որ յետ 18 ամաց այդ Դինն չ'արդապետն ընդ անբարտաւանին Ազլէ-հիբցի Յակոբ չ'արդապետին զնացին ի Սայասայ յետ ետրուպոստաւոյ, և ետուն դանձինն նշաւակ յաւիտեանական նախատանաց ազդին՝ ամուսնութեամբ և ինկիլիզի աղանդութեամբ:

Յայնմ մուրաֆի եղեւ և մեղ կատարեալ հաղորդակցութիւն ընդ սր. Աստուածանի Դերեզմանի պատարագին և ընդ Մենդեան Այրոյն Քի. յետ այրմանն Սր. Յարութեան, որ քանի ժր տարի յառաջ եղեւ այրումն վասն մեղաց մերոց — Այրումն Սր. Յարութեան ՌՄԾԷ [1808] սեպ. 30, գիշեր ժամ 9:

1821. — Պատերազմ մեծ ընդ Օսմանցիս եղեւ ի կողմանց Սօրայի, որով և երթնակութիւն տէրուանկան ուխտաւորաց դադարեալ: Աետ վախճանի Թէոդոսոս Պատրիարքի և յաջորդելոյ Նիկիոմիդացի Գարբիէլ Պատրիարքի ընդ մեծամեծ պարտեց անկաւ Սր. Աթոռն, յաուրս պատերազմութեան Պօլսոյ վերոյիշեալ Պօղոս Սրապանի, նախկին վէճիկ Սր. Նէմի:

Ուստի և ինքնակամ հրաժեշտ տուեալ զաղարեցաւ. ի վասնն իւսթիւտարու: Եւ գի

մեծ աղմուկ եղեւ ի մէջ կաթոլիկաց և Հայոց վասն բանի միաբանութեան յաւուրս նորա, և բազումս յամերայից աղարեցան յերեսաց ճիւղհիւրին, զոր զորեցեցին մերայինք ի պատրիարքարանն Հայոց: Թէեւ, զվասն ունիւրորաց ի վերայ ոմանց մեծաւորեաց դարձոյց Թաղատարն, թէ նոքա ետուն իտրիտոս ռամկաց, որպէս և ի նոցանէ ի հասարակաց դիտատեցան, ընդ որ էր և Սազայեան Գրիգոր աղայն, որ յոնդէտոս ունէր պահեալ ի տունն զոմի ի սարկաւազաց էլմիւսնին կողմանց, որ ըստ մեծի մասին նա եղեւ զայթակղութիւն մերայնոց, եթէ ազնւահայոց կաթոլիկ ունին լինել ընդ պատրուակաւ միաբանութեան: Զի և եօթն կարգաւորք ի նոցանէ եկին յեկեղեցի մեր ի ձեւ մերայնոց, և Հնադանդեան, ի կարգէ Արարայեանց, և եպս. ոմն ի Դուլէջլուց Ստեփան անուն:

Յետ այսպիսեաց աղերսագիր ետ ուրարալան Պատրիարքն առ տէրութիւնն հրաժարել ի պաշտօնէն, իսկ Թագաւորն ետ կռիւ ի դուռն և ոչ կամէր զհրաժարել նորա: Եւ հարցանէր եթէ ո՞ր էյն հակառակ իշխանութեան քում: Եւ նա զազդէն և զտէրութեանն շնորհակալ լեալ, գծերութեան պատճառէր: Եւ արքանիքն ի կամս նորա թողեալ պատուով յետս դարձուցին ի պատրիարքարանն: Եւ յետ միոյ շաբաթու զպատարան արհին Պօլսոյ յիւր զաշակէրան յաջորդեալ յիւր տեղին մեծաւ չղով՝ ինքն ետ հրաժեշտ:

Յայն պարապութեան հանգիստ առնոյր ի վանք մեր ի երիտուզօլիս, յորում կերտեաց և զթանդարանն, իայց պարտ Սր. Աթոռոյն անցեալ զան զվեց հազար քապ, աղապետացեանդանոց յղեցաւ յիմ. յայցելութիւն, և զԳարբիէլ Պատրիարքն ետուն բերել ի Պօլսո: Սոքա երկուքեան պատահեցան միմեանց ընդ մէջ Միտիսու և Աստանալու, ընդ որո կայի և ետ նուստս զգրիս: Եւ էր թիւն փրկէ. 1826:

Քառասուն աւուր միջոցաւ կացեալ յիմ. և չտարեալ նեղութեանն և այլադպեաց բռնութեան յերեսաց պարտուց, էջ Պօղոս Սրապանն յնզկատու, և էանց ի Զմիւտին յորձէ և ի Պօլս, և բանիւ պատմէր զորպիսութիւնն Աթոռոյն:

Յայն թիւ միով աւելի, 1826, մտաք և

մեք ընդ քրիստոսական լծով քահանայութեան ի Սբ. Խաչ եկեղեցի Խաչիկատարու, ի Թախանձեկոյ ուրումն բարեպաշտի և ազգապետի:

Ի մէջ երկուց ամաց յուղիւր մտատանջութիւն մեծ անդ վասն աղատութեան պարտուց, որ և արքունական հրամանաւ եղեւ անկանիլ ընդ Թաքսիտեւ ութն ամ պայմանաւ. որ չորս ամաւ վճարեցաւ:

Եւ Գարբիէլ Պատրիարքն, զոր Հանել ի պատրիարկութենէ կամէին, մերս Արհին Հաւանեալ, առաքեցաւ յիզմիր, ուր եկաց տասն ամ: Եւ Սրբազանն մեր եկն յեմկերկին 1828, արքունական Թղթով, զկողմամբ Առաքելայի և Շիրակտարի անցեալ ընդ Ծով, յորում առ յայնքն յԱղեքսանդրիա էր մեծահուն Պօղոս Պէկն Իսուֆեան Ձմիւռնացի, ի տոհմէ Ալարոյեան, յորմէ օղնեալ սակաւութեւ, որպէս և ի Պօլսոյ իսկ Ի Հարիւր քսակի չափ յեկեղեցեաց ժողովեալ դարձաք յեմէ:

Եւ Հայեալ զրազում անպիտան արծաթեղէնս եկեղեցւոյն, և ուխտաւորաց բազմութիւնն յաճախեալ, յաջող ընթանալով պաշտօն Սրբազանին:

Նա մտնաւանդ եղեւ յայն թիւ միով յաւուրի, 1829, պատարադել մեր ի կենսատու Գերեղման Փրկչին, ի սեպտ. 3: Ոչ առաջն շնորհաց դիպեալ էր ազն, զոր առ մերով ժամանակաւ արար Տէր, մեծաւ ջանիւ ոմանց ազգապետաց և Պօլսոյ վէթիլ Զաքարիա Վարդապետի գլուխ ի Կողբայ: Բարձաւ առու կադ և կուր յազդաց միջի եթէ վասն աւելլոյ և եթէ սրբելոյ. զի մի մի չարաթ յատինաց և յունաց և Հայոց, յատկացաւ այդ պաշտօն, սկսեալ ի մեծ դրանէ և ի պատանատեղւոյն մինչեւ ցարուր Գերեղմանն և որ չուրջ զնովաւ են ի ներքոյ մեծի գմբէթի:

1830 — Էանց իշխանութիւն տեղւոյս սահմանաց յԱռանայէ մինչեւ ցերուսաղէմս ընդ բոլորութեամբ Շիրակատեան տիրոջի Մեհեմետ Ալի Փաշայի, որ ի ձեռն քաջաւորով որդւոյն Խպրահիմ Փաշային ետ պատարազմ մեծ ի վերջինս յիկոնիօն ընդ առաքելա Մահմուտ Պանին, որ եքարց զնիղամիւհնտութիւն յազգէն Ծ ամ յառաջ բազում հեղմամբ արեան ապստամբաց իւրոց:

1831 — Ապստամբեցան կողմանքս ի

Սամարիոյ մինչեւ ցՔրեկ անդր քան զՅորդանան և տուեալ իպրահիմ որդի նորին ռուզում պատերազմունս՝ յաղթեան և նուաճեաց, որոց եղաք ականատես յեմէ. զի յայն թիւ աստ էր փաշայս այս մեծ, և սիրելութիւն մեծ արար ընդ Սրբազանին մերոյ, եւ յերկոյի ճրպալուցի գտաւ ի մէջ Սբ. Յարութեան Տաճարիս: Այլ ասա՞ղ մեղաց մերոց. յայն երկոյն Հարիւր և աւելի ի յունաց և ի Հարիւրէ սակաւ ինչ յազգէ մերմէ ոտնկոխ և շնչասպառ լեալ վասն բազմամբոս իւրանին՝ մեռան: Քանզի ըստ չար սովորութեան եղելոյ՝ զմի փեղկն բանային զրանն մեծի, և զայն ի ժամ լուսաւորեալի փակէին: Եւ սակաւ ինչ մնալ զի և յաղթողն մեծի տէրութեան իպրահիմ փաշայն ընդ ոտիւք իւրանին թաւալէր: Այլ քաջութեամբ զօրաց իւրոց արտաքս ոստեալ, ետ զմեռեալս արտաքս Հանել, և բազմաց ջուր ցանել տուեալ՝ ափսոսալոր ի չսթափիլ նոցա, զի մեռեալ էին: Ո՛հ անհնարին ցաւոց, որոց և կսկանաց, զի մարք զորդիս Հարարձակ լայն, և որդիք զմարս, այր ուր Հարսն իւր եւլին: Եղեւ մեզ գատիկն այն օր սոյոյ և տառապանաց:

Ես իսկ լուայ յեւանեմ ի Սբ. Յակոբայ յաւուրն Զատիկի կնոյ միոյ զաղաղական և զցաւազին անծնն, որ տալ լաւագին վանուցն զանպատեհս բարբառեալ, եթէ դրունք թո փակեցան, որ զիմս արեւ որդիս բարձեր յինէն առ վայրկեանք զքաջառողն և զմիաժինս:

Արդարեւ յետ երից չաթթուց եւ յերեւան ապստամբութիւն Ֆեյլահից, մինչ Բղեշին յՅուպպէ իջեալ էր, և խռովեցին զքաղաքն և զգինուորական դասս, որ քաղաքին էին զօրականք, աւելի քան զերիս Հայարս, որք և չկարացեալ տոկալ պատերազմաւ տիւ և գէշեր, ի ներքո մտին Ֆեյլահք մեղմնապէս ի պարսպաց, և գեղան ի քաղաքն, և փակեցան դրունք վանօրէջից գաւուրս Հնգետասան, մինչեւ Հապիւ Հադ և Հաղար զօրաց կոտորմամբ ընդ նեղ անցուկն Ապուղուշի եւ փաշայն ի քաղաքն և մուտ ևն Ֆեյլահք փախուստ տուեալ՝ յետ երկուց աւուրց կրկին փակեցին զնեղուցն զայն առ ի չքերել տալ օղնութիւն բղեշին: Արարին ընդ փաշային պատերազմունս. ընդ որոց երիցս տուեալ պատերազմ զօրօքն իր-

րևւ տասն հազարաց ի Յոպպէյն բերելոց, ի վերջն տկարացաւ ի դիւղն Պէճէլէյու, և եկն յեմ. և նստէր արտաքոյ քաղաքին ի Սիւն: և ոչ կարէր օգնութիւն ընդունիլ ի Նորէն: Որ և շտախմամբ եկն յեգիպտոսէ ընդ ծով ծերունի հայրն նորա ի Յոպպէ, որով և սա-կաւ տկարացեալ Փելլաւհից առ ահին, և Խա-ր չհիմ փաշայն զրէյ ամանն նոցա ընկալեալ, էջ ի Յոպպէ առ հայրն:

Եւ մինչ յհնազանդութեանն նոցա կա-մէին զկամս և նիզամի որդիս ընդունիլ, կրկին դուռն ի վեր համբարձին, որոց գըր-խաւորն էր Շէյն Սաիտ Նապուլեոնէ, որ միւսէլլիմ կարգեալ էր: Ուստի յետ ջանի աւուրց ի Յոպպէյն ել ի վերայ նոցա Խա-րահիմ փաշայն ի մարտ զօրօք, և յաղթեալ նոցա եկն յերուսաղէմ: Եւ հայրն յայն լուր ել և մեկնեցաւ ի Յոպպէյն յԱղբաւանդիւրաւ: Եւ գնաց ի Սամարիա Խարահիմ փա-շայն: Անտի ի Հայր Աբրահամ, զոր և հառ պատերադմաւ: Եւ անտի յանմատչելին լեառն ի Քէրէք և ի Սայթ, և ցրուեաց ըզ-խումբս նոցա, և զշէին զայն ըմբռնեալ ի տեղով ուրեք ծպտեալ, ետ գլխատել ի Դամասկոս հանդերձ Բ որդւոլն, որոց մինն միւսէլլիմ էր յերուսաղէմ, որ ետ փախուստ ի ժամ պաշարման:

Եայն թիւ եղեւ շարժ մեծ յերուսաղէմ մինչ կռուէին ներքուստ և արտաքուստ յա-ւուր Աշխարհամատրան ի ժամ Յ, որով փլաւ Համբարձման գմբէթն և դուռն միխարէից, և րադում տեղիք քայքայեցան որպէս ի Մը-նունդ, որոյ ի պատճառս շինեցան երեք նոր սենեակ, 1832: Նոյնպէս և Համբարձման դմբէթն երից ազգաց միաբանութեամբ:

1833, շինեցաւ մեծապայծառ Վերնա-տունն Սրբոյն Յակոբայ:

1835, ծեփեցաւ և բոլոր Տաճարն յա-ւելմամբ փոքր դմբթի և մեծացուցմամբ պատուհանաց:

1836, սկսաւ շինիլ յաւուր Սրբոյն Մի-նասի Թաղն Սբ. Մինասայ ի վերայ Հոգե-տան, ծԱԱ սենեակս:

Եայն թիւ յառաջ ջան զՄնունդ բացաւ կրկին դուռն հատեալ լատինաց ի մէջ ճա-նապարհի եկեղեցւոյն մերոյ ի Բեթլեհեմ, յորոյ վերայ բարդում տառապանս կրեալ լի-նէր և ծախք անբաւ, և այն մէքթուպի սա-

միյով ի փոխարքայն Պօլսոյ և դրով Եգիպ-տոսի բղեշխն, և մեր զհատտի շէրիֆքն տէրութեան ընդ ոտիւք արարին:

Եայն թիւ բերել տուեալ զՖերման վասն Համբարձման տեղւոյն, հանեալ ի հին հեծէթից, սկսաք շինութիւն առնել և պա-տարալ մատուցանել, ի յունիս ամիս, ի մէջ դմբէթին: Նոյնպէս եկին զկին ջանի մի ամ-սոց երկու ֆերմանք վասն կատարեալ միւս-տէրէկութեան Մննդեան տեղւոյն, և վասն նորոգելոյ դմբ բաժին տեղիս ի Սբ. Յա-լութեան: Այլ վասն մեղաց մերոց ոչ յա-ղոցեցաւ ի թուութեան դատաւորին, և ի մեր առ մեծամեծս ձեռնարկմանէ, և սակաւ ինչ յանճանալմանէ զչափ անմին, և զսիրտս քաղաքացոց ի չլրաւելոյ. վասնորոյ ֆրաս մեծ կրեմք ի մերոյ յաղահելոյ: Զի որպէս լսեմք ի թիւ 1837, յետ գատկին Թերքին ֆերման հանեալ են յոյնք վասն երկց ֆեր-մանից մերոյ, Համբարձման, Մննդեան և Յարութեան: Եւ յուզէին խորհուրդք մեր ի սրտաբեկութիւն և ի նախատինսն մեծ, մա-յիս 28: Յետ աւուրց ինչ յատուկ մարդ ե-տուն բերել ի կողմանէ իպրահիմ և Շէրիֆ Փաշայից մուպաշիր, և ճառնալ եղեւ ի բա-ղում աւուրս, և ամ-բանք յունաց և մե-րայնոց ի գիր արձանացեալ մատուցան առ տիրոզս 1838:

Լուաք կրկին ի վերոգրեալ թիւ, յու-լիս, իթէ ի Պօլսոյ պատրաստեալն է արքու-նական ոք դալ ի ջննութիւն վասն յուշեալ բանից և խոփութեանց երից ազգաց, ըստ տնօրէնութեան Ֆրանկսդի դօնձօլին, և զպահանջեալ տեղիս ի յունաց առնուլ, աշ-սինքն ի զգերեղման Թաղաւորաց. զՄնուն-դին, զՀամբարձումն, զՍբ. Աստուածա-ծինն, զՍբ. Գերեղման Փրկչին, մետասան խնդիրք ընդ ամենայնն, որ ամ և կէս յառաջ ճառնալիւ Ֆրանկք ետուն գրել զիւրեանդ պահանջեալ, և օրինակեցան մեր ամ. Ֆեր-մանք և խաթք հին և նոր: Թէպէտեւ յոյնն մեր ֆերմանք աստ չէ ասելով՝ զանց առնել կամեցան, այլ կրկին հրաման եկն և մու-պաշիր յայտնել զՖերմանն իւրեանց: Պատ-ճառ ի գիր արձանագրելոյ զՖերմանն ըստ խնդրոյ Ֆրանկաց այն է, զի հին ունեցեալքն և նոր ստացեալ տեղիքն մեր և յունաց յե-րեան դայցեն, և ըստ հնոցն տիրապետիլ իւրաքանչիւրքն զիւր տեղիսն:

17Ա.

ԱՆՏԱՌ ԱՅԼԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ. — 2

Հ. ԼԱՌԻՏԻՅՕ

ԹՐԳՄ. ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԿ. ԽԱՐԵՐԹԱՑԻ (1733)

Կ. Պալիս

1799

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 38 x 28 x 6: էջք ԻՔ + 618: Հան-
լամանք շատ լաւ: Թուղթ կապտորակ,
տոկուն: Գրութիւն՝ սեւ մելանով, երկ-
սիւն, 55 տող: Նոտարգիր վարժ, և նոտր
լեղադիր: Համառօտագրութիւնք զրեթէ
սովորական: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ,
ոսկեղօծ: Նուիրատու՝ Յ. Ս. Քիւրքճեա-
նօթ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ Ա, դատարկ:

էջ Բ, շեղագիր. — Պատկառելի միա-
րանութիւն Ս. Յակոբայ, — Ի Նշան ակնա-
ծութեան և խոնարհ որդիական սիրոյ ըն-
դունիլի աղաչէ: — Յ. Ս. Քիւրքճեանօթ:
— Բերիայ, 11 Յունիս, 1865:

էջ Գ. — ձեկատ. —

Ամտառ Այլաբամութեան բարբ Սբ.
Գրոց, որ պարունակէ յինքեան զնորին խոր-
հրդաւոր մեկնութիւնն և ըստ մեծի մասին
զգրականն յոյժ օգտակար, և հարկաւոր
պայծառ և պարզ աստուածաբանութեանն:

Արարեալ և շարադրեալ ի հեղինակէ
ևղոր չօր Հերոնիմոսի կոչեցելոյ Լաուռէ-
թօ, ձէրվարէնսաիոյ, ի կարգէ Սրբոյն
Պէնէտիքոսի կրօնաւորին ի վանն Մօնթի-
սէրաթոյ, և արքայի վանացն Սրբոյն Յէ-
լիշիոսի Կուրքօզէնսիոյ:

Մեծաւ խնդրանօք և բազմօք ծախիւք
թարգմանեցուցեալ արհի և պանծալի պատ-
րիարքին Տեառն Յօշաննու մեծի Աստուա-
ծարան Վարդապետին և դերապայծառ Ե-
պիսկոպոսին Կոստանդնուպօլսոյ Բաղիշեց-
ւոյ, Եւ Սրբոյ Տեղեացն Քի. Այ. մերոյ գր-
խովին այցելուի և անարժան ծառայի և
պաշտօնէի:

Ի փառս մեծազոյնն Այ. և ի յօգուտ

աշակերտաց եղելոց մերոյս դասատան և
այլոց ընթերցասէր անձանց:

Թարգմանեցեալ ի լատինականէ լեզուէ
ի բարբառ հայկական ի Ղուկասու Վարդա-
պետէ Պարբերթացւոյ, ի Կոստանդնուպօ-
լիս բաղադի, յամի Տեառն 1733, և ըստ Հա-
յոց ՌձԶԲ:

էջ ԺԷ. — Յիշատեկարան թարգմանել
տառադի գրքոյս կոչեցելոյ Ամտառ Այլա-
բամութեամ:...

Գրեցաւ յիշատակարանս յամի Տեառն
1740, և ի Թուին Հայոց ՌձԶԹ, յունիսի
ամսոյ ԻԳ, ի Կոստանդնուպօլիս, ընդ հո-
վանեաւ Սրբոյ Աստուածածնի մայր եկե-
ղեցւոյ:

Այս ըստ առաջնոյ դրութեան գաղա-
փարին, Իսկ յերկրորդումս վերստին օրի-
նակեցման յիշատակարանիս, եղեւ ի Թուին
Քի. 1768, ի վերջն դեկտեմբերի ամսոյ, և
Հայոց Թուարեբութեան, 1240, ՌՄՅԷ:

էջ ԻԲ. — Գունաւոր նկար Ս. Աստուա-
ծածնի, կանգնած մահիկի վրայ, չՐԴա-
պատուած ծաղիկներով և հրեշտակներով:

էջ 1. պրակ Բ, վերի մասը ֆնացած
դատարկ. կը սկսի այսպէս. — Են լերինք
առընթեր Յորդանանու ի սահմանն Երեզովի
յարեւելից կողմանէ...:

էջ 175ա. — Նրկորդ տառն այս ար է
քեմ ըսկոմնի այսպէս. — Բաադ, այօրնքն
հնութիւն ժողովրդեան...:

էջ 256ա. — Սկոմնի երրորդ տառն, ար
է ԳԻՐ:

էջ 585ա. — Հնգնտառնեքորդ տառն
այս ար է Ծ, սկսեալի այսպէս. — Մագի...:

էջ 618բ. — Մունկի. — Մունկն ի մար-
դըն, է ծուռն այն...:

Դատարկ թուղթք վերջը երկու թերթ,
սպիտակ:

17բ.

Նախորդիմ Երկրորդ Հատոմ է:

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ՝ Նոյն: էջ 2+ 619—1202: Հան-
դամանք շատ լաւ: Թուղթ, գրութիւն, զէր,
նոյն: Համառոտագրութիւնք սովորականէն
աւելի: Կաղմ և նուերասու Նոյն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Դ.— Յ. Ս. Քիւրճեանօֆի Հակերճ
դրութիւնը, յարեւմտեան նախորդին:

էջ Զ.— Գունասար նկար, Ս. Գր. Նա-
բեկացի ծնրադիր՝ Ս. Կոյսին և մանուկ Յի-
սուսի առջեւ:

էջ 619ա.— Հնգետասաներորդ տառն,
որ է Կ, սկսածի այսպէս.— Կաղէս.— Կա-
ղէս, այսինքն սրբութիւն, ճաղաք...:

էջ 1162ա.— Երեսուն և եօթներորդ
տառն այս որ է Օ, սկսածի այսպէս: Օրէք:

էջ 1176ա.— Կցորդ Անտաքի Այլաբա-
նուրեանց ըստ քանոց:

Յիշատակարան Գրչի.— 1789

էջ 1202ա.— Փառք անճառելի միոյ և
անճանելի երբորդութեանն Հօր և Որդւոյ և
Հոգւոյն Սրբոյ, որպէս էրն ի յըսկզբանէ,
նոյնպէս և է միշտ ելոց, որ ըստ իւրոյ ան-
բաւ կարողութեանն նպաստ և ձեռնտու եղեւ
ինձ անկարիս, որ ի կատարն Հասեալ աւար-
սեցի զհոգեկից մատենան զայս, որ կոչի
Անտառ Այլաբանութեանց: Վասն որոյ
իւրբի ի բարեհր ընթերցողացդ յիշման
արժան առեւ զմեղսաներկ նօտարս իրր
մանկավարժ — — և զհայրն իմ — —
Կիւմրի լիանացի. նաեւ զվարժապետն իմ
տիրացու — —, որ և յիշողդ յիշեալ լի-
ջեք ի Տեսնէ մերմէ Յս.է Գս.է, ամէն:

Գրեցաւ ի մեծն Պալիս ընդ Հուսնեաւ
սր. Աստուածածնի եկեղեցւոյ, ի Թուին
Հայոց ՌՄԽԸ, Դկա. Ժ:

ՄԱՆՕԹ.— Գիծերով նշանակեցինք
սեղեքը այն անուաներուն որոնք դիտմամբ
եղծուած են մելանով և դարձած անըն-
թեանի:

18

Ա — ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ԵԶԵԿԻԷԼԻ (ԹԵՐԻ) . — 1

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ

Բ — ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ՍԱՂՄՈՍԱՅ (ԹԵՐԻ) . — 1

ԵՓՐԵՄ ԿՓԼ. ՍՈՈՅ

Տեղի

ՌՄԾԷ = 1808

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ . —

Մասալ 38 x 24 x 3: էջք 318: Հանգստանք բաւարար, լուսանցքները ցեցակներ: Թուղթ Հասարակ: Գրութիւն՝ սեւ մեկնում, երկսիւն, մինչեւ էջ 282, յետ այնորիկ միասիւն 40-56 տող: Ենդագիր: Համառօտադրութիւնք գրեթէ ամբողջական: Կազմ խաւաքարտեայ անսրտեստ:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ . —

էջ 1ա. — Առաջաբանութիւն Մեկնութեան Նեղիկի Մարգարէի, մեկնեալ ի Կրտսնիկոսի Ալափիտայէ լայնածաւալ և սրբաշուն տառից մեկնչէ, ի Հայարարաւթարդմանեալ ի լաթինականէ, ի Ղուկաս թարգմանչէ Խարբերթացւոյ: Օրինակեալ կրկին ի Թուրքի Հայոց ՌՄԾԷ [= 1808]:

ՄԱՆՕԹ. — Ստորին լուսանցքին կայ տարբեր դրնով. — Վերջատակ է ի դուռն Սրբոց Յակովբեանց Աթոռոյ յերուսաղէմ. բոլոր իշխան հանել զսա յԱթոռոյ՝ անկցի ընդ դատապարտութեամբ, և բարեմիտ ընթերցողքն և վերստին օրինակողքն լիցին օրհնեալք:

էջ 228բ. — Աստէն պատմել Հարկ եղեւ, ով իմ եղբարք, զոր տեսաք այժմ մերով, յայս կարգս բնական Հրաշից, ի զգուշութիւն մարդկան և պատճառ լալոյ և գղջման:

Ի Թիւ գերասուրբ և ամենակալ Փրկչին, Տեսան մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, Հաղար ութն Հարիւր տասն, գիտաւոր աստղն երեւեցաւ, որ յերեկոյան ծագէր յարեւելից կուռէ դալով մինչեւ. ցկիսագունդն երկնից, որարպայես, և ապա աներեւութանալ: Իսկ յառաւոտեան պահու մերձ ծագման լուսոյ,

ցոլանալը յարեւմտից յարեւելս ելանելով. յերիս ամիսս տեւեցաւ, ցուցանելով զանորո՞մ ժամատմանն, որ զինի միոյ ամի, զօրէն մարախոյ, որ ուտէ և սպառէ զդալարատեղեւ պտուղս և զծաղկունս երկրի, և այնպէս ընդ ամենայն տիեզերս յնւրոպիայ, յԱսիայ, առաւել ի մեծն Պօլիս, յԵգիպտոս: Ընդ նմին և սաստիկ սով, և այլ պատահարք բազումք, արէկոծութիւն ծովու: Յորում ժամանակի, ի մերո թւ. ՌՄԿԱ [= 1812]ին, տէրունեան ուխտաւորացն նաւն բեկաւ, սակս անօրինակ մեղաց մերոց:

Եղբարք կայ մեծամեծս իրո զրեւ աստէն, սակայն գլոյով իմ տկար, և մտօք անհանդիստ, որպէս գրութիւնս ցուցանէ, Թէ է ծնունդ տարակուսեալ մտաց տիեզծի, ի ժամանակ Թէոդորոսի Պատրիարքի Վանցւոյ, Բաղմախիսող տէրանց ներքոյ: Տասնարածին և տարօրէն ծուարելոյ: — — — ի մեծն Պօլիս — — — Բարեւ վարդապետէ ժողովորդեան — — — Ապա զինչ Հետեւի այսպիսի տարածական լաժամման, որով և ոչ կարէ տոկալ Տունն կերահրաշա, Երուսաղէմական Աթոռս ցանկալի, բոտ տէրունական անտուր բանին: Բայց Հաստիւն ինքն պահեսցէ: — Տէր Ռորմեա:

ՄԱՆՕԹ. — Գծիկներով նշանակեցինք տեղերը այն բառերուն որոնք ջնջուած են մեկնումի:

ՄԱՆՕԹ. — Եղեկէիք մեկնութիւնք կր Հասնի մինչեւ Իմ. գլուխի սկիզբը և հոն կանց կ'առնէ, էջ 231ա, սիւնակին վարի մասը դատարկ:

Բ.

էջ 231ր.— Մեկնութիւնն ՍԱՂՄՈՒՄԱՅՆ ԴԱԽԹԻ, պարզ և դիւրինաց շարադրութեամբ. ըստ ամստեքիւր մտաց հոկիւր վարդապետաց մեկնչաց: Արտրեալ մեծաւ աշխուրջ աշխատութեամբ Տեառն կիրեմաւ Կարողիկոսի ամ. Հայոց և վերադիտողի Սրբոյ Լուսաւորչադատն Աքսորոյն Կիլիկիոյ: Բաժանեալ ի հիմզ հատարս: — Յառաջարանութիւն Մեկնութեանս.— Զի թէպէտ ստիպիմ մէլտ ի սիրոյ սրտիս յառաջ ճեպել ի դանակութեան բանիս...:

ՄԱՆՕԹ.— Սաղմոսաց մեկնութիւնը Հասած է մինչեւ է. 11, էջ 314, ուր կը կարդացուի սա ընթացքով. «Մեզ յայտնին այսչափ կրուեցաւ. Մեկնութիւնս Սաղմոսին Դաւթի, ի յեփեմէ Սրբազան Կաթողիկոսէ Սիւսու, ի տետրակի իմիք»:

էջ 314.— Սրբ. Խ. օրեայ Գալտեռն Տեառն, ասացեալ յեփեմ Կաթողիկոսէ:— Արարիչ Հոգին, այսօր ծերունին, ածեալ տաճարն Հին. բերեմ դեզդ փոյթ, բարձող լաղճալոյդ, բանին բարեգութիւնս...:

էջ 315.— Վասն Խաչիւն.— Յարգարդարեալ աթոռ դառին անմահի, քառաթեւ նշան նորոյ Սիոնի...:

էջ 316.— Խօսք ընդ Աստուած.— Հաւատամ. ոյ սրտաղէտ Տէր իմ...:

էջ 316.— Առ Սուրբ Աստուածածին.— Եէէն տնկեալ ամենալից բուրաստան...:

էջ 317.— ԹԿ. ՌՄԼ = 1781.

Որդւոյ էին յանձնմատ սիրական, ներթուականիս մէջ լին և ռայ դրական, առ որ Թուրք ռաբրին իմ քաջ բէնարան, ինձ կը շնորհար ի Սիւնեաց գահն աննրման, արժանապի մեծն Յովակիմ մաքրական, մեծին Սիւնեաց մետրապոլիտն մեծաջան:

էջ 317.— Գործեալ առ Սուրբ Աստուածածին.— Ի ճաշ բանիւ Յիսուսին մօր, յաղէտս արկցուք պատշաճաւոր...:

էջ 318ր.— Ի մեծիմ Արքեպիսկոպոսապետոյ գերեզմանի վերայ որ ի Տաքիս այսպէս գրեալ է.—

Այսր Վիմիս ներքոյ դին,
Եօթնաշնայ վէմն իմանալի,
Բարեբեր տունկն արմաւենի,
Ծաղկեալն ի սուրբ եկեղեցի,
Բարեւապետն Հայոց ազգի,
Ճայնեալ երկրորդ բերան ոսկի,
Աստուածաբան և շնորհալի
և սոփեստէս անյաղթելի,
Հռետորն անդոյդ և զովելի.
մեծն Արքեպիսկոպոսապետոյ.
Աստուածաշէլ զահին մեծի
էր միաբան վերարդիւի,
Մեծին Պօլսոյ նուիրակ լինի
և Զմիւռնոյ տեսուչ կարգի.
Արժանաւոր Հովիւ բարի
յետոյ եղեալ Վանիցս մեծի,
Բարի կարգօք զոր զարդարեաց,
Կրկին դպրոցս Հաստատեաց,
Եւ զսարկիսպն ընդ սնեկեաց,
որ արտաքոյ նորոգ շինեաց,
Համարաւիպլ ջահաւորեաց,
Կսուրբ աթոռս լուսաւորեաց,
Այլ ճմլեցաւ յստ ողկուղի,
Հողուով յերկինս դնաց յաստի,
Յամէն մարդոյ որ Հանդիպի,
Ի բանաւոր տնկոյս տացի,
Խնդրի սորա տալ զողորմի,
Բանին պտուղ այս բակեցի,
մարմնով եղաւ յայս տապանի:

19

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. — 1

ՍԿՈՌՈՍ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մուսուլ 37×23×5, էջք Ժէ+208 + Զ + 258 + Ը + 232 + Զ + 242, Հունգարիայի լաւ ընդհանրապէս, բայց մեկանին խստութենէն փնտռուած շատ տեղ: Թուլթ բարակ, աղ- նիւ, Գրութիւն՝ սեւ մեկանով, երկսիւն, 45 տող: Նոտրադէր վարժ: Համառոտագրու- թիւնք չափազանց առատ: Կաշեկազմ տախ- տակեայ:

ՄԱՆՕԹ. — Սաւալանեան ունի սա նկա- տողութիւնը. «Թարգմանողն չէ յայտ, այլ ոճն է անշուք»: լատ ոճոյ Խարբըղացւոյն (Յուլի, էջ 36):

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

էջ Ա-Ը, դատարկ:

էջ Թ. — ձեկատ. —

Գիրք Աստուածաբանութեան Սկօք- սին, ի յերկարաբանութենէ, և նորութիւն նորա, ի իրթնութենէ աղատ, մաքուր, և պարզեցեալ, կամ գործ աստուածաբանական ուսանողաց:

Այնպէս բարեխառնեալ, և կարգադ- լեալ, մինչ ղի ի նմա ունեւոյց են ի ձեռի դամբողութիւնն, հակիրճ և համառոտ, և ղխարութիւնն՝ հարթ և հաւասար. այսինքն, պարզ, դեռապարժից և նորակրթեւոյց Աստ- ուածաբանութեան:

Հեղինակն, վերապատուելի Հօրն Յո- Հանուն, Գարրիէլի Պօլիվինացւոյ, ի գաւա- ոէն Յուանցիոյ փարիզականի, խստադուռի կանոնապահի կարկին, վերատեսուչ և հրա- մայօղ, և ուսուցիչ պարզադուռի Աստուա- ծաբանութեան:

Եւ ի մէջ կարգին փոքրկանց Վիրիէն- սիոյ, արդեամբ՝ ուսուցիչ և վարդապետ. ծնեալ ի նոյնում քաղաքի, այսինքն Պօլին- վինօյ:

Ի չորս մասունս տրուեալ և բաժան- եալ:

Առաջին Մասն:

Ի տպարանի Գասպարի Սթօրթիսի

տպագրողի: Հրամանաւ և իշխանութեամբ մեծաւորաց:

Ի փառս միոյ Տէրութեան, և Երրեակ Անձնաւորութեան, Հօր, և Որդւոյ, և Ամե- նասուրը Հոգւոյն, Հանուրց Ստեղծողի, Արարչի, և Պաշտօնողի, որում փառք, պատիւ, և երկրպագութիւն, անդաւ յաւի- տեանիւ, ամէն:

էջ ԺԱ. — Առաջաբանութիւն, կամ ըս- կիգրն Աստուածաբանութեան:

էջ ԺԳ. — Ցամկ Գլխոյ՝ վիճաբանու- րեանց, և խնդրոց, Առաջնոյ Մասին:

էջ 1ա. — Աստուածաբանութիւն Սկօ- րոսին: Մասն Առաջին: — Զմիութիւնն էութեանն աստուածայնոյ, և գերբարդու- թիւնն ամձամց, մեկնելով:

էջ 199-203, դատարկ:

էջ Ա. — ձեկատ. —

Գիրք Աստուածաբանութեան Սկօք- սին: ... : — Երկրորդ Մասն: Ի տպարանի Գասպարի, Սթօրթիսի տպագրողի: Հրա- մանաւ և իշխանութեամբ մեծաւորաց: Վե- ցերորդ տպումն, ի վեցնտիկ: Թուին Փըրկ- չին ՌձձՂ [1690]. Ամսալապէս սըր- Էագրեալ:

էջ Գ. — Ցամկ Գլխոյց և խնդրոց երկ- րորդի մասին:

էջ 1ա. — Ընձեռուած, Յազաքս բաճիկն Աստուծոյ մերմարմնութեան:

էջ 260թ- 268, դատարկ:

էջ Ա. — ձեկատ. —

Գիրք Աստուածաբանութեան Սկօք- սին: ... : — Երրորդ Մասն: Ի տպարանի Գասպարի, Սթօրթիսի, ի վեցնտիկ: Վե- ցերորդ տպումն, ամսալապէս սըրագրեալ: Հրամանաւ մեծաւորաց: Թվին Փըրկչին, ՌձձՂ:

էջ Գ. — Ցամկ Գլխոյց և խնդրոց եր- րորդի Մասին:

էջ 1ա.— Ընձեռուած, Յաղագս խոր-
ւըրաց:

էջ 229—232. դատարկ:

էջ Ա.— Ճեկատ.—

Դիրք Աստուածաբանութեան Սիւթո-
սին: ... : Ի յորս մասունն բաժանեալ.
բայց այս է Սրբորդ Մասն: ... : Ի յամի
Փրկչին ՌՁՃՂ:

էջ Բ.— Յառաջաբանութիւն:

Ձի յառաջագրեալ էր արամադրութիւն
իմն այսորիկ գործոյ զոր ոչ կարաց ունիլ՝
հրեգիդկեան մերոյ Աստուածաբանութեան
Համառոտութիւնն, որպէս զընձեռուածն մե-

ղաց. ՎՏաներանեան Պատուիրանաց, զհեկե-
ղեցոյ, զքահանայապետից և զժողովոց...:

էջ Գ.— Յառն Գլխոց, վիճաբանու-
թեանց և խնդրաց, չորրորդ մասին: Ընձեռ-
ուած առաջին: Յաղագս աստուածաբանա-
կան առաջինութեանց:

էջ 1ա.— Աստուածաբանութիւն Սկո-
թոսին: Ընձեռուած չորրորդ մասին: Յա-
ղագս աստուածաբանական առաջինու-
թեանց:

էջ 235բ.— Յաղագս Դանեանյաղտից
ժէ երթող զարմն:

էջ 236բ.— 242 դատարկ:

20

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. — 1

ԹՈՎՄԱ ԱԳՈՒԻՆԱԾԻ

ԹԻՄ. ՂՈՒԿԱՍ ՎԻՄ. ԽԱՐՍՈՒԴՅԻ (1751)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 37 X 26 X 4: էջք Դ + 448, Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ կրկնատեսակ, սկզբի
մասը, մինչեւ էջ 142 աւելի փոքր շէրքով:
Գրութիւն՝ սեւ մկնտով, երկսիւն, 34, 42
սորդ: Նորագիր վարժ: Համառոտագրու-
թիւնը գրեթէ սովորական: Կաշեկազմ խա-
ւաքարտեայ: Ստացող՝ Սիմէոն Վրդ. Նըն-
ցի, որպէս և արձանագրուած է գագաթին
վրայ, երկաթագիր տառերով:

ԲՈՎԱՆԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա.— Ճեկատ.—

Մայրագոյն Տեսակեան Աստուածաբա-
նութիւն: Յորում իւրաքանչիւր ինչ երկա-
քանչիւր Կառկարանի պարունակեցեալ պա-
րունակի, որպէս իմաստութեամբ, այնպէս
և բարեպաշտութեամբ, և Հաւատարմաբար
ի խնդիրս, և ի պատասխանատրութիւն մեկ-
նի, ի սրբոյն թօմայէ Առաքնացոյ Հրեշ-
տակական վարդապետէ և Հեղինակէ. յերիս
մանաւանդազոյն մասունն, ի յորս Հատորս
բաժանեալ և պարունակեալ: Յորում ի մե-

ծաղոյն անդորրութիւն ամենից աստուա-
ծարանից, առակցեցաք նոյնոյ սրբոյ Թո-
մայի ընձեռուածն զամենակարողութեանն
Աստուծոյ, զնախադիտութեան և զնախա-
սահմանութեան:

Իսկ ի նարդենիս Թարգմանեցեալ եղև
ի լատինական բարբառոյ ի հայկական բար-
բառ, ըստ խնդրոյ Ղազար արհի և պանծալի
կաթիկոպոսի, և առաջնորդի Պոնտոսի, և
Աստուածաբան վարդապետի, ի Ղուկասու
վարդապետէ Խարքերթեացոյ: Յամի կենա-
բարէն մերոյ 1751, ի Կոստանդնուպոլսի:

էջ Գ.— Նախկին Մասն Մայրագոյն
Տեսակեանի Աստուածաբանութեան Երեշտա-
կեան վարդապետի սրբոյն թօմայի ԱՔ-
ուիթացոյ: — Առաջաբանութիւն:

էջ Դ.— Տպեալ յեկար, փակցուած,
ներքեւր գրուած: Վրն. Թոմաս Աբուինացի
Հրեշտակային վարդապետ:

էջ 1.— Մայրագոյն Տեսակեանի Աստ-
ուածաբանութեան Երեշտակեան վարդա-
պետի սրբոյն թօմայի, խնդիր տալին: —
Յաղագս սրբագան ուսման, քէ ռ'րպիսի

իցէ, և առ յոս ժամանեցէ, ի տառն
պրակս բաժանեալ:

Էջ 2ա.— Պրակ Ա.— Արդեօք իցէ՞
հարկաւոր՝ բաց ի փիլիսոփայական մակա-
ցութեանց գայլ ուսումն ինչ ունիլ:

Էջ 19բ.— Խնդիր Երկրորդ: ՁԱտու-
ծայ, քե տրդեօք իցէ Աստուած: — Յերիս
պրակս բաժանեալ:

Էջ 20ա.— Պրակ Ա.— Արդեօք քե
Աստուած է իցէ՞ ըստ իմեան յայտնի:

Էջ 83ա.— Խնդիր տասներորդ: Ձյա-
ւիտեանկանութեմն Աստուծայ: Ի վնց պրակս
բաժանեալ:

Էջ 127ա.— Խնդիր երեստասներորդ:
Ձանուանէ Աստուծայ: Յերկտասան պրակս
բաժանեալ:

Էջ 140ա.— Պրակ եօթներորդ: Արդեօք
ամուսման, որք առքերն զաղբնչութիւն,
կամ գյարաբերումն առ ստեղծուածս, առին
գԱստուծայ ժամանակաւ:

Էջ 151ա.— Խնդիր չորստասներ-
որդ: Ձգիտութեմն Աստուծայ: Ի վնջա-
տներորդ պրակս բաժանեալ:

Էջ 171բ.— Խնդիր անգիտասներորդ:
Ձնայատկից: Յերիս պրակս բաժանեալ:

Էջ 359ա.— Խնդիր քառասներե-
կորդ: Ձառաւման տատամային ան-
ձանց: Յուրմ պրակս բաժանեալ:

Էջ 408ա.— Խնդիր քառասներե-
կորդ: Ձպատման չարի: Յերիս պրակս
բաժանեալ:

Էջ 413ա.— Խնդիր յիսուներորդ: Ձգա-
յացութեմն հրեշտակաց բացարձակապէս:
Ի հինգ պրակս բաժանեալ:

Էջ 427ա.— Լիակատար Յան, Խնդրաց
և պրակաց, և երակացութեանց, Առաջին
Մասին Մայրաքոյն Աստուածաբանութեան՝
ւրբայն Թումայի Աւուինացոյ:

Էջ 435-446, դատարկ:

Յիշատակագրութիւն.— 1786

Էջ 436բ, տարբեր զըջով.— Յիշատակ
է Աստուածաբանութեան գիրքս Սասունցի ի
դիւղէն Նշեցի Սիմէօն Վարդապետին, ի
Սուրբ Յակոբայ զըբատունն, որ յերուսա-
ղէմ: Եւ ըստ իւրոյ կտակին չունի ոք իշ-
խանութիւն չանելոյ զսա ի Սուրբ Աթոռոյս:
Վայելողդ և օրինակողդ Աստուած ողորմի
ստաւրիք: Եղեւ ի ՌՄԵ Թուին:

21

ՔԱՐՈՋԱԳԻՐԲ ԿԻՐԱԿԵԻՑ. — 2

ԽԱԿՈՐ ՊՏՐ. ՆԱԼԵԱՆ (1758)

Տեղի

ՌՄԵ = 1758

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 37×24×8: Էջք 978: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրութիւն՝ սեւ
մեկնումով, երկսիւն, 45 տող: Նոտրագիր:
Համառոտագրութիւնք սովորականէն քիչ մը
աւելի: Սկզբնատառք կարծիք երկաթագիր:
Կաշեկազմ տախտակեայ: Դատարկ Թուղթ
սկիզբը մէկ թերթ: Կնիք սեւագրոյմ, բո-
լորոյն, էջ 2, «Մռ. Գր. Մարտիրոս Վար-
դապետ, ՌժՂԳ» [= 1744]: Էջ 20 լս. կնիք
սեւագրոյմ, ութանկիւն, «Մահտեսի Գրի-
գոր, ՎՎԿԳ» [= 1724]: Կնիք քառանկիւն,

սեւագրոյմ, էջ 933բ, «Մամուէլ Վարդա-
պետ, 1255» [= 1806]:

Դիտ.— Իջանամարի մէջ նկատելի են
հետեւեալ սխալները, 361էն ցատկած է
392ի, 462էն 493ի, 575էն 578ի, և 769էն 780:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1ա.— Ջրուոր գործս զայս նուիրեմ
քեզ Հոգի Սբ. Ած. զգոյս ի գոյոյդ քեզ ա-
ռաջնոյ պարգեւիդ ընծայելով աղքատս,
ամենահարստի Տեառնդ իմոյ զիս ստաց-
չիդ, որպէս և Աստուածաբանն Գրիգոր, ի

ճառին որ ի վերայ քո աստուածաբանեացն, ասաց՝ Թէ մեք այնքան վստահանամք ի Հոյին դոր պաշտմէն, մինչ զի աստուածաբանութեանն աստի արասցուէ սկիզբն: Վասն որոյ ի Հիմն ամենից բարեաց, և արմատ բնաւից պարզեաց զքեզ դաւանելով, դիւան խախտածս դատ քարոզ ի պատիւ աստուածութեանդ նուիրելով, զօգնութիւն քո հայրսն նուստս ի բանասիրաց, Յակոբ եւեթ անաբան Պատրիարքս Կոստանդնուպոլսոյ, որպէսդի որ յամենայն նուաղեալն եմ, զիս ինչ համայն ստանալով, զդոյն իմ և դբարուք դոյն՝ խնամեալ դարմանիցես, և անուանդ բուս դիւանս տացես, եւ զի զու եղբոր պարզեւ չարչարանաց էակցիդ և փառակցիդ, նմին իրի յուրբաթ աւուրն վերջնոյ մեծի բարեկենդանին սկսայ ի փառս քո, յամի մարդեղութեան քեւ օծեցելոյ Տն. իմոյ Յի. Բի. 1755, և Հայոց ՌՄԴ, ի մարտի ամսոյ յերեքն:

Զդործս ձեռաց մերոց ուղիղ արա ի մեզ Տէր, և զդործս ձեռաց մերոց յաջողեալ ի մեզ:

Առաջիմ Բարազ Պեմտէկնատէի Հոգւոյն Սրբոյ Գալստեան, ի վերայ բանին Յօհաննու ԺԴ, 15, որ ասէ Տէրն. եթէ սիրէք զի՛ն զպատուիրանս իմ պահեօջիք...:

Էջ 927ա.— Ծանկ Բարազգրքոյն, միայն գլխաց և քմաբանից մորին.— Ա.— Բարոզ վասն Պէնտէկոստէի Գալստեան Հոգւոյն Սրբոյ:

Էջ 933բ.— ԶԺԵ.— Բարոզ օթներորդ կիրակէի զկնի Զատիկ, և Երկրորդ Մաղկաղարդի...:

Էջ 934ա.— Ծանկ գլխաւոր մտաց տարեկամ Բարազգրքոյն, ըստ այբուքնից.— Արգար Թապաւորի նմանութիւնն ընդ Մեքիսեղեկի, 550,2:

Էջ 949ա.— Օրիորդք բոց ասին ի սր. դիրս, 296,1:

Թէպէտ եղեւ ցանկիս վախճառն, Բայց յոյժ դժուար և անազան, Սակայն այսու եմ պարտական, Տալ Աստուծոյ զփառս զօգնութեան, Զի զսկսեալն իմ ի կատար, Հասոց յաւարտ և զրաւ արար:

Էջ 949բ.—978 դատարկ, բացի էջ 976 առաջին սխնակէն, ուր օրհնութեանց չարք մը կայ տարբեր դրուութեամբ:

Յիշատակարան Հեղինակի, 1768, էջ 925բ.— Ի պարզեաց Հոգւոյն Սրբոյ յաւարտեցաւ Կիրակէից Բարոզագիրքս, յամի Տն. 1768, և Հայոց ՌՄԷ, յունիսի ամսոյ ԺԹ. ի սօնի Սրբոյն Յօհաննու Մկրտչի, և Աթաղինեայ Եպս. ի փառս Եռանմեայ և միոյ Աստուածութեան, Հօր և Որդւոյ, և Հոգւոյն Սրբոյ, և ի պատիւ ամէնորհեալ մօրն Յի. և Աստուածածին Կուսին, իմոյ յատկական այցելուի և բարեխօսի, և Սրբոյն Յօհաննու Մկրտչին և ամ. որոց:

Յետագայն յիշատակագրութիւն, էջ 2ա, ստորին լուսանցքին, կնիքին կից, չեղադիր.—

Յիշատակ է յարէնեցի Մարտիրոս Հանդուցեալ նուիրակ վարդապետին որ Հանգեաւ Էդգէրուս Խաչքայ Վանքին որ եղեալ Երուսաղէմ:

22

ՃԱՇՈՑ.— 5

Սուրիաթ ('Լրիմ)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւաւ 36 x 25 x 12: Թերթք 488: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ հաստ բամպակեայ,
Գրիչ՝ Սոսթենէս կրօնաւոր: Գրուածին սեւ
մեկնով, երկսիւն, 33 տող: Բոլորգիր կա-
նոնաւոր: Մաղկող՝ Առաքել երէց: Կարճա-
յիծ դարդադիրք և նուրբ լուսանցադարձք
իւրաքանչիւր դուխի սկիզբը, երբեմն նաեւ
մանրանկարք: Գունաւոր խորանագրք,
թղ. 5ա, 61բ, 194ա, 287ա: Կաշեկազմ
տախտակեայ, կոնակի մէջտեղէն ճեղ-
դուած: առաջին երեսը խաչադրոյմ: Մագա-
ղաթեայ սլաշպանակ՝ սկիզբը և վերջը եր-
կուական թերթ, անկիւնաւոր երկաթագրով,
ճորճատրոսի Հայոց Վարդապետի Ղուկա
Աւետարանն. Մեկնութենէն:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Թղ. 1-4, դատարկ, կամ անկարեւոր
գրուածքներ:

Թղ. 5ա, Թոնագիրք: Եւ հովիւք էին
ի տեղւոյն յայնմիկ բացաւթեաք որ պա-
հէին...:

Եր. 2.— Յետ այդորիկ ելամեն ի Հո-
վանոցէ ի սբ. Բեթղէմ և ժողովիմ ի սբ.
սիւնվն և այս կամովն կատարի...:

Թղ. 14ա. 2.— Եւ որչափ Տէր կայ
այնչափ ծնդարդութիւն լինի, և տանն ժո-
ղովուդն Արեգանն արդարութեամբ: Քա-
րոզ: Ժողովեալ: Սուրբ Ած. Աւագն. կց.
ի քանամայամալ: Սաղմ. կց. ի վայելչ.:
Աւետարանն ըստ Ղուկասու.— Քանզի բա-
ղումք յաւժարեցին վերստին կարգել...:

Թղ. 16բ. 2.— Յաշայն ժողովիմ ի սբ.
Մատարն քաղաքին. և այս կամոն կա-
տարի...:

Թղ. 17ա. 2.— Կամովն ջուր արքի-
նեիոյ յաւուր Յայտնութեամ ՏՅ. մերոյ Յի-
սի. և այս կամոն կատարի...:

Թղ. 194ա. Նոսր շեղագիր.— Մեծի և
հրաշափառ Յարութեամ Քի. Այ. մերոյ որ

912 = 1347 - 910 = 1350

Յարութեամբն իւրոյ ազատեաց գագս
մարդկան: Պատալիքն.—

Թոնագիրք.—

Ջրանն առաջին զոր արարի վասն ա-
մենայնի Ո՛ր Թէօփիլէ...:

Թղ. 253բ2.— Ի սբ. վերացման յա-
ւուր քառանգատակիմ հինգշաբթի ար
ժողովիմ ի Սբ. Լեւոն Զիթեմեաց և այս
կամոն կատարի:

Թղ. 32ա1.— Ի մեծի աւուր Պայծա-
ռակերպութեամ Տաւմիս առաւօտուն ելամեն
ի քաբար ի քարձր տեղւոյ և այս կամոն
կատարի:

Թղ. 324բ2.— Եւ տեղանագրեն յա-
չիւ, և սկսամին զՄանկութեմ և դառնամ ի
սուրն:

Թղ. 326բ1.— Երեկոյնամ ժողովիմ ի
դուռն եկեղեցւոյն: Ազմ. ԺԴ. կց. Տէր ով
կացցէ ի խոր: Աւետ. Մաթէոս.— Եւ իբ-
րեւ եկին ի ժողովուրդն...:

Թղ. 326բ2.— Եւ ելամեն ի Թաքար.
Ազմ. ՂԵ. կց. Լեւիմի գնծացեն: Ընթեր-
ցուած յՆիլց.— Եւ ասէ Տէր ցՄովսէս, ել
առ իս ի լեանն...:

Իսկ նոյն էջի ստորին լուսանցքին կր
կարդացուի հետեւեալ տողը. «Երեկոյն
կարդայ ի Թաքար Լեւիմն զընթերցուածը
և զաղաթաղ»:

Թղ. 480ա2.— [Յայտնութեամ Պա-
հոցմ] Չորրորդ Աւուրն Մեծեղի: Պաւղոսի
Առաքելոյն ի Տիմոթէոսի Ա. քաթոյն:

Մամբ յիշատակարաններ Գրչէն կան
տասնեակ մը, կ'առնենք գլխաւորները.

1.— Թղ. 125բ-126ա: Ստորին լու-
սանցքին:

Յայս հրաշափառ մեծի տաւիս,
քեզ երանի որ հանդիպիս,
լուսափթիթ բուրաստանիս,
Հոգէաբուղիս սրբոյ տառիս,

Ս.— Խոբամագարդ, Թ. 22, Թղ. 5ա

Երբ ի սրտաց ծունը կրկնես,
սիրով հողւոյդ յԱստուած հպիս,
յայնժամ յիշես դու զեղկելիս,
դՍոսթենէս զրող տառիս,
դմեղաւք ծաղկեալս ի մէջ տղմիս:
[տարրեր գրչով]
և զՊետրոս եղկելիս:

2.— Թղ. 268ա2.— 1347
Յայս Հրաշափառ մեծի տաւնիս,
քեզ երանի որ Հանդիպիս,
լուսափթիթ բուրաստանիս,
Հողիարուղիս սրբոյ տառիս,
Երբ լի սրտաց ծունը կրկնես,
սիրով հողւոյդ յԱստուած հպիս,

յայնժամ յիշեալ դու զեղկելիս,
զՍոսթենէս զծող գրիս,
զմեղաւ ծածկեալս ի մէջ տղմիս:
Գրեցաւ ի թվ. Հայոց 272, ի դառն և
յանբարի ժամանակն զոր ոչ կարեմք գրով
արկանել, բայց միայն լռել:

Արդ աղաչեմ զամենեան, որք ըն-
թևոնուք և լուսատրիք կամ արբինակէք,
յիշեցիք ի սուրբ և ի մաքրափայլ յաղաթ-
սրդ զեղբարն իմ զՄելքիսէթն, որ բազում
աշխատեցաւ ի սա: Եւ դուք յիշեալ լիջիք
յաջակողմ Գր. Այ. մերոս:

3. — Թղ. 276բ2. —

Քս. Ած. ի քո միւսանգամ զաւտեանդ
ողորմեա հաւրն իմոյ Պետրոս իրիցու, և
մարն իմ ձուհարին, և երկու եղբարցն
իմոյ Թէոդոսին և Վարդանայ, փոխեցելոցն
ի Քս. ամէն: Եւ յիշեցելոցս և յիշողացդ
ողորմեսցի Տէր Ած. ամէն: Յիշեցիք և
զՓոքրտիկինն որ բազում աշխատեցաւ զհետ
մեր:

4. — Թղ. 417ա, ստորին լուսանցքին.
Վեցերորդ Կիրակէին կարդա: Եւ ըր-
դծողս և զեղբարն զփոխեցեալսն առ Քս.
զԴիոթոսն և զՎարդանն յիշեալ ի Քս.:

Գլխաւոր յիշատակարան. — 1350

Թղ. 487ա, տարբեր գրչէ, բոլորգիր,
նոտրադիր. — Փառք համազոյ սբ. երրոր-
դութեանն հաւր և որդւոյ և չոգոյն արքոյ,
յայժմ և միշտ և յաւիտ:

Յանկ ելեալ աւարտեցաւ տառս Ածա-
յին կոչեցեալ ձաւոց և քաղաքագիրք. և ժա-
մայիւրք յամենայն ժամու պիտանացու, ըստ
սրինի արեպական ի տուն և առ սեղան հա-
ցի, և որպէս մարմնոյ ոգի սոյնպէս և սա
ի ծոց եկեղեցւոյ որ կոչի մարմին Այ.:

Արդ եղեւ սկիզբն և աւարտ սորա նիւ-
թիւ և ամենայն ծախիւք ձեռամբ Սոսթանէս
կրանաւորի, յոյժ պիտանի մեկնաւորի, որ
ստացաւ զսա յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց
և եղբարց իւրոց և ամենայն արեան մերձա-
կայից:

Արդ յաւարտումն աստուածային սբ.
սերերիս եղեւ նմա հասանել աւրհասականն
հասարակաց, ի սբ. մենաստանին, որ յա-
նուն յերաշխարհ Սբ. Ած. ամենին, որոյ ա-
ռաջնորդ և հիմնարկու գլուխ Հայոց Պետրոս
ղլուխն կուսակրանից, որոյ աստարու-

թեամբ և աւանականութեամբ յաւուր վեր-
ջին կտակին կամաւ և յաւաքական օրտիւ
սարկմամբ ըղձիւ և յաւէտ փափաղանօք,
եւ զսա Սոսթանէս վիճակ մասին ժառան-
դութեան, առ մայրն աւրինաց, ի խաղա-
ղութիւն ամենայն հոգւոց, ի ծնաւոյն մար-
գարէից, յանցեցելոցն առաքելոց, ի մարմ-
նաւոյն անդին, ի տեսաւորութիւնն ան-
տեսին, ի կենդանատուն ընաւից:

Ուր ստեղծումն նախնոյն, յորում ըս-
կիդն արինացն լուսոյ, ուր հրաշքն ան-
թուելիք, յորում մահ անմահին, յորում
կեանք մահացելոցս, յորմէ աւերումն նախնի
և նոր զոխոց, յորում իջումն անդին աստ-
ուածացեալ մարմնոցն ի ծոց երկրի, յորմէ
լոյսն անշլջանելի յամենայն ամի, միշտ
խաւարելոցս, յորում ամենայն տնաւրինա-
կանքն յաւետմանէ զուարթնոյն առ կոյսն
Աստուածածին, ծնունդն, յաւարեալ ի տա-
ւարն, թրիատութիւնն, մկրտութիւնն, խա-
չելութիւնն, ամենայն կատարեալ տնաւրի-
նականաւքն, Համաքրժումն Տն., յորում ի-
ջումն ըղխմանն Հօր յառաքեալսն, որպէս
էակիցն առ մայրն կուսութեանց, յորում և
օրն անհրաժեշտ՝ միակն անփոխանորդ, ու-
րում արեգակն է լոյսն փառաց, ի նոր եր-
կինն և երկիր, յորում և հատուցումն ամ.
զործոց յարդարն դատաւորէ, և ձայն էին
կղակի, երկեակ դիմառնութեամբ, յորում և
արքայութիւնն արեանացելոցն:

Յաղաղօ որոց մեծաւ տարփանօք յա-
ռաջութեան սրբասէր կրանաւորն Սոսթա-
նէս առաքեաց զսա ի Սուրբ Հրեշտակապետ-
քոյն յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց, հօր իւր
Պետրոս քահանայի և մօր իւր, և եղբարց
իւրոց, Մեղիքեղեկին, Սեթին, և Թաղէ-
սին, և այլոցն ամենեցուն. և
ամ. կենդանաց արեան սեռին մերձակա-
յից, և յուսով ի Քս. նշխրոց համաբէն
ամ. երախտաւորաց:

Արդ որ հանդիպիք ամա նկատելով և
կամ ունկամբ լսելով, յիշեցիք ի Տէր արտի
մտաւք ըստ յիշեցն դեմ ասայ՞ զՍոսթանէս
կրանաւոր և զծնողսն և զեղբարսն և զամ.
սեռս:

Եւս առաւել յիշեցիք ի Տէր զհայր-
պետն Պետրոս, որ պատճառ և աւեղական և
խրաւարտու եղեւ այր յիշատակի, և սորին
հոգաբարձութեամբ և շնորհիւ եղեւ կատա-

բունն սորա հողալով և հաստառելով առաւել լաւ գիւրջ անձին և նորին աւելակաւնութեամբն և աւթանդակելովն հասանիցէ յաւանդեալ սրբութեանդ :

Նա և թէ արժանի համարեմք յիշման զանարժան զՄելիքիսեղեկ երէց, որդի Վարդան իրեցու Նորեցու, որ եղբարք ի մով, Յոհաննէս քահանայիւ, և աշխատեցաք ի կաղժ սորա ըստ կարի մերում, յիշեմք և զծնողան մեր և զգաւակ մեր և զամենայն արեան մերձակայս, և որ ցաւակցարար և յաւթար սրախ յիշեցէ զի սմա յիշատակայառն՝ յիշեալ իցի ի յաւագին առանն առաջի անձանին Այ. ի կամս ողորմածին Այ. որ առասան ի տուրս ողորմութեան, զորս ընկալցի բարեբարն, զգիրս ընդ մարմնոց և դասն ընդ հոգւոց, աշխատեալովն արդարեւ ձեռք միշտ թախանձել ըզլարայ բարեկամն առ զերես անձան անկն Սոսթանէս կրօնաւորին և ամ. սեռին և ամենայն երախտաւորաց և հաւատով խնդրողաց :

Եղեւ կատարումն սորա ի Հոյակապ և ի Հոյակաւոր քաղաքիս Սուրբաթ, ի նահանգս Ղրիմ, ի Հայրապետութեան Տեառն Մխիթարայ, յարհիական եպիսկոպոսութիւն Տէր Սահփանոսի յաթոսակալութիւն Պետրոսի Հաւրս մերոյ, ի զանեմութիւն ձեռնակէկ զանին, յիշխանութիւն Պարոն Տուրային, ի թուականին Հայոց. ԶՂԹ. Յունուար 2. որ է Յայտնութիւն Բի. Այ. մերոյ :

Երէն Վիքի ի Տէր գնարապետ որդեակն իմ, զպատանին, որ խնդրեաց յիշել զնա :

Երէն Վիքի ի Տէր զամենայն աշխատողք ի կաղժ սորա յերթեակութիւն, եւս առաւել զԱռաջեկ երէց զԵղիկոյն սորայ բազում աշ-

խատութեամբ. և որք յիշեն ի Տէր յիշեալ լիցին և ի Տեառնէ Այ., որ է օրհնեալ յաւանդէն :

Զյիշատակարանն Յուլիոս Ժա. զերեցի, որ է օր Մենդեան Յովհաննէս Կարապետի :

Յետեագայն յիշատակագրութիւնմ.

1.— Վերստիմ կաղնոյ Գրեգոր Արեգայի.— 1443

Թղ. 486թ2, բուրգիւր.— Արդ և ես նուազաւ և վերջինս ի կրօնաւորաց Գրեգոր արեղայն կաղնոյ, վերջստին կաղնեցի և նորողեցի զՏարեդիրքս Սր. Հրեշտակապետաց՝ յիշատակ ինձ և ծնողաց իմոց և ամենայն արեան մերձաւորաց վասն որոյ յերես անկեալ աղաչեմ զդասս սրբազանեցի, և զխաչակրաւն սր. եղբարցդ, որք հանդիպիք սմա յիշեմքիս սրտառու ռուսով, թողութիւն մեղաց և քաւութիւն յանցանաց խնդրեցէք յԱյ. մեղաւոր վերջին կաղնոյիս զոր վերոյ դրեցաք, և ծնողաց իմոց Պարոնութիւն մաւր իմ Գոհարին, և եղբարց իմոց Սահակին և Արարամին, և քեր(ց)ն իմոյ Նաղիաթունին, և Հոգեւոր մաւրն մերոյ Մեծխաթունին, այլեւ Յոհաննէս արեղային, որ Հատ աշխատեցաւ և մեղ աւելական եղեւ, և Այլ և կաղնեցաւ վերջստին, ի թուին ՊՂԲ. Այլ և զսակաւ Ծրաղաւ աղաչեմ յիշել և Ան. զմեզ յիշէ, ամէն :

Այլ և կաղնեցաւ վերջստին, ի թուին ՊՂԲ. Այլ և զսակաւ Ծրաղաւ աղաչեմ յիշել և Ան. զմեզ յիշէ, ամէն :

2.— Թղ. 487թ, 1, բուրգիւր.— Կարան Եակոբոցն սր. սեղեին ի Սր. Հրեշտակապետքս յիշատակ է Պայրամին և իւր կենակցին Աննային, զոր Տէր Ան. Հատուացէ ինքեանց փոխարէն զիւր երկնից սր. արքայութիւնն ամէն :

23

ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐՔ. — 1

Հալապ

ՌՀԴ = 1625

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւաւ 37 x 26 x 8: էջք Բ + 648: Հան-
յամանք բաւարար, սկզբը թերի, վերը
մինակիւք և մէջէն տեղտեղ թերթեր ինկած:
Թուղթ դեղնորակ, Գրիչ՝ Մկրտիչ Լեւոյի,
որդի Գրիգորի: Գրութիւն սեւ մելանով,
կարժրախառն, երկուսն, 39 տող: Նոտա-
յիւր: Համառոտալրութիւնը սովորականէն
քիչ մը աւելի: Նկարող՝ Վարդան: Գունա-
ւոր զարդադիր, զլխազարդ և լուսանցա-
յարդ՝ իւրաքանչիւր գլուխի ուղիղը: Մանր
նկարիկներ բնայրին մէջ կամ լուսանցքի
վրայ, թուով մօտ 500: Նկարներ՝ 34 հատ,
էջ 314-626: Կաշիկազմ տախտակեայ, քա-
յալուած: Ստացող՝ պր. Սանոս և իր որդին
պր. Սքանտար: Յիշատակազիրք՝ բազում:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

էջ Ա. զատարկ:

էջ 1, ստորին լուսանցքին. — Վառն
կատարեալ առաքինութեամբ:

էջ 49ա. — Կարապետի մեծի վարդա-
պետի ասացեալ խրատս պիտամիտ մանկան-
ցրն եկեղեցւոյ ռոսաւաւ տառիւք. —

Ամենայնի սկիզբն ես եմ,

Դուք լուարուք զոր ինչ ասեմ,

Ով մանկունք իմ գնեղ խրատեմ,

Եւ զբնութիւնս իմ ձեզ ճառեմ:

ԾնորՀս իմաստից նոցա բաշխեմ,

Իմաստասէր ուշիմ կազմեմ,

Քանդի առատ եմ որ շնորՀեմ,

Միայն ղղկամէն ի փոյթ խնդրեմ:...

էջ 51բ. — Գլուխ երրորդ, երաւի հո-
գեւորք Սր. Հարցն մերոց, եթէ պարտ է մեզ
հետեւել հաւնդարտութեան միայնակեցու-
թեան:

էջ 179բ. — Վարք Աղախմոյն Գի. Թէ-
ղարայիմ. — Յաւուրս Ձենոնի արձային ի
քաղաքին Աղէքսանդրիայ էր Թէոդորայ...:

էջ 280բ. — Գլուխ Ձորեքտառմե-
րորդ, եթէ պարտ է մեզ աւտարաւոր լի-

նել, և ոգորմութիւն խնդութեամբ և լըր-
մտութեամբ:

էջ 305. — Վարք երամիւնյն Յոնանիսի
սրդւոյ Եւտրպիոսի կամաւոր աղատա-
ցել(ւ)ոյն վառն Գի.:

էջ 314բ. — Պատմութիւն վարուց Առն
Այ. կամաւոր աղատացելոյն վառն Գի.,
որոյ ամուսն Ալէքսիոս ի մարտի ԺԵ.Յ:

էջ 332ա. — Գլուխ Հնգետատմերորդ,
եթէ պարտ իցէ առ հոգեւոր հայրս և վար-
դապետս ստամալ Հնազանդութիւն:

էջ 465-6. — Վարք և պատմ. սր. Հօրն
մերոյ երիցս երամիւնյն Անուփրիոսի ամա-
պատակամի. զոր պատմեաց սր. հայրն
Պափմուտիոս:

ՄԱՆՈՒ. — էջ 472-473ի միջեւ երկու
թերթ պատռուած: ԻԳ պրակէն մնացած է
միայն 5 թերթ, միւսները կորսուած: էջ
513-514 պատռուած և կորսուած գրեթէ
ամբողջովին:

էջ 553ա. — Վարք Աղախմոյն Այ. Թէ-
ղարայ:

էջ 572բ. — Աբբա Եփրեմի խորհիմ Ա-
ւարոյ առացեալ Յազագա Ջոզմանն. — Հո-
ղեւորապէս նորոգեցուք և մի մարմնով
յստ մարմնոյ, ալլ ըստ Հոգւոյ...:

էջ 598բ, վարի կէսը և յաջորդ թերթը
զատարկ:

էջ 601ա. — Դաւանութիւն Պատուա-
կան և ցանկալի յոյժ, հաւաքեալ ի մի ի
բազմաց ասացելոց վարդապետաց. — Խոս-
տովանիմ և հաւատամ զգուրգափառ միւ-
թիւնն, զԱմենասուրբ զերրորդութիւնն...:

Մամբ յիշատակագրութիւնք Մկրտիչ
գրչի բաղմաթիւ են, գրուած մանր նոտա-
յրով. կ'առնենք կարեւորները.

1. էջ 51ա. —

Քրիստոս Աստուած լոյս Հօր փառաց,
խնդրուածովք այս սուրբ հարանց,
զՊարոն Սքանտար Ձէլէպին ա'յց,

11.— Մ. ԹԷՊՈՐԱ, Թ. 23, Էջ 553

Նոր նորոգեա արա զըւարթ,
զի զթութիւնդ է քո առատ:

3.— էջ 184բ.—

Յիսուս Գրիստոս հօր միածին,
Գալճէն և արիճէն համբերութիւն,

Նոցին հայցմամբն արճայութիւն,
Տացես սորին բառացողին,
Պարոն Սանոսին և իւր ուղուն,
Եւ ամենայն զարմից նորին,
Եւ մեղապարտըն Մըկրտչին,

Դժուարոյքի այսմ առաքին:

4.— ԿՂ 437ա.—

Յիսուս Գրիստոս լոյսդ տեքին,
մաքրեալքն հոգով լուսով քոյին,
որք ըղջալոյս ոչ երևին,
հոգւոյ զանաւանդ տեսնէին,
և մաքրութիւն հոգւոյ սոցին,
սոս զեղ աղբւս միւս եղիցին:
Զպարոն Սանոսն և զԷր որդին,
և ամենայն զարմից նոցին,
որք մնացեալ կենալքն երկարին,
և որք զնացեալ զաշխարհս թողին,
ամենեւեմն մաքրեալք լինցին,
հոգւով քո պայծառացին,
յորժամ զայցեն յերկիր կրկին,
ընդ ամէմ քոմէմ դասակարգին,
լուսափայլեալք զդեստաւորին,
միւս ընդ առաջ քո եղիցին:
Աւ ըզպանդուխտըն վարդաւորին,
զմարդոյք այսմ առաքին,
ողորմեացիս յայնմ առեկին
մաքրել ըղիմ մաքրեալ հոգին,
անտես չառնեն զգործս ձեռնին,
զի մի խղզացէ իմ Բշնամին,
զի զԹութիւնդ է անքնին,
ողորմութիւնդ է անբարին:

5.— ԿՂ 536ա.— Վերջեմ Գրչի.—

Աղաւթիւք և բարեխօսութեամբ սըր-
բոյն Պողոսի, նախաքնակին յանապատի,
ողորմեա Գո. Ած. ստացողի որ. վարուց
պատմութեանց, Պարոն Սանոսին և իւր որ-
դոն Սքանաւոր Զալալուն, և ամ. զարմից
նորին, և ինձ Բըխացեալ և մըթացեալ
պանդուխտ Վարդան գրչի և ծնողացն իմոց
և ամ. աղպատունձին ամէն:

Գլխաւոր յիշատակարամ Մկրտիչ
Գրչի, 1834

ԻՂ 841ա.— Փառք (յ) Ամենասուրբ Եր-
րորդութեանն և մի Աստուածութեանն, եւ
զարուս ընութեանն և երեքորեանն միա-
նական Տէրութեանն, ինքնիշխան Թագաւոր-
ութեանն Տօր և Որդւոյ և Հոգւոյ Սրբոյ,
ի ընաւիցս վերադարձող աւրչնութիւն, գո-
հութիւն, բարեբանելով փառաստութիւն ի
յարժուած, յանդոյնք և ի զոյացելոց, յա-
նէից և յէացելոցս, յանտարբից և ի սար-
բեղիւնացս, յաննիւթից և յիթականացս,
յանմարմնոց և ի մարմնականացս, անլուծի

և անյուղար արտադուլութեամբ, յանցեալն,
այժմուս և յապագայս, և ի հանդերձեալ
յաւիտենին ամէն...

Զի յոյժ քաղցր են բանք վարուց որ.
հարցն ի քիմս սիրով ճաշակողացն քան ըղ-
խորթութեանց և զոնտին: Յորոյ տարփ-
մամբ յաստուածային սիրով արեւորեալ և
իմաստուն և հեզահոգի պարոն և պայա-
յաս, իշխանաց իշխան և իշխանագուն, աշ-
տինքն Սանոս Զալալուն որդին Սկանաւոր
Զալալին եղև փափագ աստուածաստեան
պատմութեան վարուց որ. հարցն, և յիւր
ևայ զբանն տէրութեանն, որ ասէ թէ երանի
որ ունիցի զաւակ ի Սիոն և ընտանաց նորա
յերուսաղէմ, և այլ թէ զանձնեցէ ձեզ զանձ
յերկինս, որ ոչ գող մերձենայ եւայն: Վա-
ւըն որոյ մեծափափագ տենչմամբ եւ զբել
զոր. Վրբ. և ծաղկել, և եր յիշատակ ի որ.
յերուսաղէմ, ի դուռն որ. Ոսկովբայ դամ-
բարանին, ի վայելուան ուսումնասէր և բա-
նասէր աստուածարան վարդապետաց և
որասէր կրօնաւորաց և առաքելաշնորհ եւ
պիսկոպոսաց, մեղսաքաւիչ քահանայից և
անենայն կարգաւորաց և զԳո. Ած. դասա-
նողաց: Զի արիւնցուցանէ զտեղս մարմինն
ընթերցողաց և լուսաւոր առնէ զհոգիս յառ-
դաց, զարքայութեան ճանապարհն ցուցանէ
անկնդրողաց և այնոցիկ որ սոցա բանիցն
և խրատուցն են հետեւած: Որոյ լսողքն
հիւնան և ընթերցողքն զարմանան և իմաս-
տունքն պահանան զտեսնէ Այ. զի զանա-
նայն համբարութիւնն և զանպատմելի քա-
լամարութիւնն և զհիւնապի ջեղուցեղ
փորձութիւնն և զանբաւելի իմաստութիւնն
և զմարմնայաղթ խոնարհութիւնն և զդժա-
բարցիւ լուսութիւնն, զոր ոչ կարէ դիւր կամ
լեզու պատմել զճանապարհն որ. հարցն, որ
վասն յառոյն Գի. և սերուն նորա: Զի որ
ստեղծ զնոսն նա միայն զիւն և հաստացէ
բաւ պորձոյ բարեաց իւրեանց, երեսնաւոր,
վաթսուանաւոր, և հարիւրաւոր, զոր յոյս
ունիմք ի Գրիստոսն Աստուծոյն մերոյ, զի
բարեխօս ունելով զոր. կոյսն Մարիամ և
զոր. հարանցն զճանապարհն և զաղօթքն առ
միածին բանն Ած. զի ողորմեացի իւր բա-
լուս ողորմութեամբն ամենայն հաւատա-
ցելոց, մանաւանդ ստացողի որ. զըրցս
զՍկանաւոր Զալալուն, որ եւ զբել զառ իւր
հալալ արդեամբն, յիշատակ իւր և հօրն

ժառանգեցէ՛ք դանսպառն վախճանին։
Ամէն և է՛ն և եղիցի։

Արդ յերես անկեալ աղայեմ զձեզ, ով
դտաք լուսերամ քահանայից, և դումարք
խաչակրօնից, և կանառք աստեղափայլ
սարկաւաղաց մանկանցդ սբ. եկեղեցւոյ,
որք օլտիք ի սմանէ կամ յօրինակէք, և որք
ժառանգէք և ընթեռնոնք և վայելէք հոգե-
ւոր շահիւք՝ անմոռաց աղօթիւք յիշեմիք ի
Գրիստոս զմեզօք դատածեալ Մկրտիչ Գրի-
շուս, և զծնողս իմ, բայց անմեղադիր լե-
րուք սղալանաց և խոչորուեթեան զբրիս,
քանցի դանօրէնութիւնս իմ ես ինձէն գե-
տեմ, որ կրխէն ի վեր խոչորցուցի զգիրն,
այլ ոչ իմ կամաւ։

Քանզի տնանկութիւն, օտարութիւն և
սյունդխտութիւն նեղաբայց զիս, վասն այդ
դատածառին համար շտապեցի զգիրն և խո-
չորցուցի, զի միտք իմ ցնորեալ էր, ի նե-
ղութենէ և ի խղճմտութենէ և զթոյ ծնո-
ղացս բնտանեաց և հայրենեաց, քանզի դուք
լաւ դիտէք սիրելի հայրք իմ և եղբայրք որ
սյունդխտութիւնն ծանր և դժիտար ցաւ է
որպէս ասէ թէ՛ լաւ է անկանիլ ի ձեռն բար-
բարսաց քան թէ ի օտարութեան և ի
սյունդխտութեան կեալ։ Եւ իմաստուն խի-
ւար ասէ։ Բարձի բռն մի աղ ի յուսս և ոչ
էր ծանր քան դաղքատութիւն և զտնանկու-
թիւն։ և դարձեալ միւս եւս բարձի արճիճ
բռն մի ի յուսս և ոչ տեսայ ծանր և դժար
քան զդարիպութիւն և զպանդխտութիւն,
որոյ փրկեսցէ փրկիչն ամենայնի Գա. զա-
մենայն հաւատացեալս անուան իւրոյ և ա-
դատեսցէ ի դառն պանդխտութենէ ի նաւա-
նակիստն բարի։ Մանաւանդ յիշման ա-
նարժանս յիշեցուցեալս և զձեզ յիշողդ
հաւատար ամենայնի փրկէ ի սատանայա-
կան յորդգայթէ աստ, և ի հանդերձելում
յսել տացէ զերանաւէտ բարբառն, և անգրաւ
ուրակութիւնս սյարիւնեացէ ամէն։

Եւ դարձեալ կրկին անգամ յողդ անկե-
ալ աղայեմ զձեզ յիշել ի Գա. զտագող սբ.
դրոցս զՍկանտար չալապին, և զծնողսն իւր
և զամենայն աղգատուհման և արեան մեր-
ձաւորսն, ընդ նմին և զմեղապարտ զբիշ-
ն և զծնողսն իմ յիշեմիք Ած. ողորմի յաե-
լով։ Եւ լաւ պահողացն և խնամ տանողաց
սբ. զորոցս ողորմեսցի Գա. Ած. ն մեր, ի
յօրն աներեկին և անախա դատատանին։

Եւ որ յիշէ և Ած. ողորմի ասէ ստացողին
և աշխատողին՝ յիշեալ լիցի ի Քրիստոսէ
Այ. մերոյ, որ է աւրհնեալ ընդ հօր և սբ.
հոգւոյն, յայժմ և անսպառ յաւիտենին ա-
մէն։

Հայր մեր որ յերկինսդ ես սբ. եղիցի
անուն։

Այլ և եղաւ սա յիշատակ ի Սբ. Երու-
սաղէմ, ի դուռն Սբ. Յակոբայ, ի պատ-
րիարքութեան Սբ. Երուսաղէմայ, մեր Հա-
յոցս Սբ. Յակոբա Տեառն եղոր Աթոռն, և
Սբ. Յակոբա առաքելոյ Գլխադիր Սբ.
դամբարանին, Տէր Գրիգոր քաջ և արի Սբ.
Երուսաղէմայ հայրապետին, որ էր սիրող
սրբութեան, և պարկեշտ վարուք, երկայնա-
միտ և ողորմած, քաղցր և անոխակալ։ Ջի
հայր հասարակաց էր և դամենեսեան սի-
լով լսիթարէր, և զպէտս և զհարիս ամե-
նեցուն լցուցանէր, զմեկուն զեկեցուցանէր,
դաղցեալսն կերակրէր, զկարաւտեալսն և
զգաւորսն յապեցուցանէր, առատատուր ո-
ղորմութեամբ։

Եւ է՛ք սա դամ Լ. և այլ աւելի ի սպա-
սաւորութիւն սբ. տնօրինականացն Քի. մեր
Հայոց վիճակիս, զի յառաջ քան զսա էր սբ.
Երուսաղէմ մեր Հայոց վիճակս ի ներքո
յորդմ անթիւ և անհամար պարտուց։ և
մեր Հայոց ազգի վիճակն և վանորայն ա-
մենեքեան հնացեալ և փրեալ էին վասն ան-
հոգութեան և ընչից պակասութեան, և մեր
անաւթքն և սրբութիւնքն և արքունք սբ.
սաճարացն ի ձեռն այլ ազգացն էր դրաւեալ։
Նա չնորհին Այ. և բարեխաւսութեամբ
սրբոյն Գրիգորի մեր լուսաւորչին, և ան-
դադար հայցմամբ և պաղատանօք տէր Գրի-
գոր Սբ. Երուսաղէմայ հայրապետին մե-
րոյ, նմանեալ արթուն և զուարթուն ան-
ուանակցին իւրոյ։

Ի սորա ժամանակն եղել անթիւ և ան-
համար պարտուցն, անօթիցն և սրբու-
թեանցն և սպասուց սբ. տաճարացն ազա-
տութիւն։ Նա նորոգեաց զՍուրբ Մնունդն և
կրկին յաւել ի շինուածն քան զոր յառաջն
էր։ Նա Բ. անգամ ի հիմանէ նորեաց զՍբ.
Փրկչի վանքն, որ կա ի նմա կափարիչ վէմն
Քի.։ Նա նորոգեաց զԱթոռ Տեառն եղբայրն
զՍբ. Յակոբա տաճարն, և զիւցերն որ հնաց-
եալ էր. զտաճարն մոլայնի ծեփեաց՝ զներ-

ուրն և զգուրան, և զխցերն ամենայն ներս և զուրս նորոգեաց:

Նա ի Հիմանէն կանդեհաց զՍր. Յոհանէս Աւետարանչի եկեղեցին ի դռուն Սր. Յարութեան: Նա էտա ի Սր. Յարութեան վերնատնորուն Գ. կամար և լայն և ընդարձակ արար զմեր եկեղեցին. զի յառաջ խիստ նեղ էր մեր վերնատունն: Նա նորոգեաց զՍր. Հրեշտովապետի վանքն և յաւել ի նմա խցերս: Նա էտա բազում աշխիւս խաղողի և ծառս պտղենի, նոննի և թզենի: Նա արար լազում արքուն և անաւթս սր. տաճարացին, խաչս, սկիւղ, շուրջառ և այլ զանազան անաւթս ոսկեղէն և արծաթեղէն, թաւս ասկանակաւոր և մարդդարտաշարս, և տուփս խնկոց և պատուական բաժակամանս: Եւ այլ ամենայն արքունք, զոր ընդ գրով արկանեն ծանձրութիւն է կարդացողացն և յողացն: Ձի ճշմարիտ որբան ըզգբալանն յապատիկ է սորա հոգւոր և մարմնաւոր պատրաստութիւն վասն պայծառութեան որ. տաճարացն:

Նա յիւրում Հայրապետութեան ժամանակն կարգեաց ի մեր Հայոց ազգի վանքերն, քահանայս և սարկաւարդան վասն աղօթոսերկութեան և պաշտաման և աղաւթից, ի Սր. Մնունդն, ի Սր. Յարութիւն, ի Սր. Փրկիչն, զի չարաթ և ի կերակին սխտորայ մատուցանել անխափան:

Իսկ ի Սր. Յակոբ, ի յաթոռն Տեառն Եղորան, որ կա ի նմա Գլխադիւր Յակոբա առաքելոյն, եղբօրն Յովնանու Աւետարանչին, յամ. աւր անխափան զաղօթոսերկութիւն և զպաշտանն և զգիշերային ժամն կատարել. և դնալ ի սր. տնօրենականքն Գի. Այ. մերոյ պատարագ մատուցանել: Ծարաթ աւր ի Գլխադիւրն Սր. Յակոբա, և կերակին յԱսպի Խորան որ ի մէջ Սր. Յարութեան, Բ. չարթին ի Սր. Հրեշտովապետն, Գ. չարթին ի Սր. Առաքեալն և ի Սր. Թորոս, Բ. չարթին ի Սր. Աստուածածնի Գերեզմանն, Ե. չարթին ի Սր. Փրկիչն, Ուրբաթին ի Սր. Յովնանէս Աւետարանչի եկեղեցին:

Այլ եւս զամենայն եկեղեցիս նոր և յայծառ հանդերձիւ և զպանտիւ զարդարեաց, զի յառաջ քան զառ յամենայնէ մերկ էին Սր. եկեղեցիքն. եթէ խաչ, եթէ սկիւղ, եթէ Աւետարան, եթէ շուրջառ. և այլ ա-

նաւթք և արթունք որ պիտոյ են սր. եկեղեցեաց: Ապա ի սորա ժամանակն պայծառացան Սր. եկեղեցիքն, ողորմութեամբն Այ. և Սր. և արժանաւոր աղաւթիւք և անդադար Հայքամար Սր. Երուսաղէմայ Տէր Գրիգոր Հայրապետին մերոյ: Որպէս ասէ մարկարէն Դաւիթ. Ձկամս երկիւղածաց առնէ Տէր և աջթից նոցա լսէ:

Այլ և յետ այսր ամենայնի ի յայտմամի, որ եղաւ զիւրջս յիշատակ ի Յիւրի Ռ. Չ. Գ. ի յայտմամի Յունք, որ է Հոռոմ ազգն, զՋատիկն ծոցցին և մեր ծաղկազարդին Ջատիկ արին, և կամէին զմեր ազգն ընդ իւրեանցն տանել զօրով: Ձի նոքա զիւրեանցն ի վաղ ժամանակէ պատարասեալ էին վասն ծոցատիկին իւրեանց, և մեր աղւրն անհոգ և միաբիտ էր, և ոչ իմանային յխորամանկութիւն ազգին Յունաց, զի նոքա ի Թալաւորէն, ի վաղիւրն, ի Շամա լիաշայէն, ամբար էին հանած և հազիւ արած. այսպէս թէ Հայ ազգն զՋատիկն ծոցի է, մեր Ջատիկն է ճշմարիտ, և լոյսն միզ պիտի ելնու: Յետո ի վերջին և ի Հասեալ աւուրքն, որ պահոց միջինքն անցաւ, իժամցաւ մեր Հայրապետն որ այնպիսի չար էին զործեր աղղն Յունաց. նա յուսանալ յողորմութիւն Այ. և ի բարեխօսութիւն Սիրոյն Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչին, և ի Հաստատոյ յոյս և ի սէր և ի Հաւատն իւր, զոր ունէր առ Ած., ճշմարիտ ծոցայն Այ. Տէր Գրիգոր Հայրապետն Սր. Երուսաղէմայ, արթուն և զարթուն նման անուանակցին իւրոյ Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին, կանգնեցաւ ընդդէմ Հերձուածող չար աղղին Յունաց. զի նոքա հաղարք և բութք էին, զատախաղք մեծամեծք և անուանիք, արք և կանայք, ծերք և տղայք, և Հայրապետն մեր միայն. այլ Հասեալ էր ի Թիւկունս նորա անբեւեոյթ զօրութիւնն Այ. որպէս ի Թիկունս Հոփոսիմէ կուսին. (զ)որ յաղթեաց հակապին Տրդատա Թաղաւորին Այլ և բոտ Տէրուհական Հրամանին Գի. Թէ՛ Հովիւ քալ զանձն իւր դնէ ի վերա ոչ խարաց, կանգնեալ էր նա ընդդէմ հակառակ ի Հերձուածող նենգաւոր չար ազգին Յունաց, Հաստատուն Հաւատով, անբերկա յուսւով, և անկողծ սիրով. և ի վերաբանն նոցա տայր անակ և անբերկիւղ առաջի այլ ողղացն զպատասխանին, և կապէր զլիզուս

նոցա: և: այսպիսիք զարմանային ընդ քա-
նութիւնն սրտի նորա: զի կամէր զարիւնն
իւր Հնդուլ վասն ուղղափառ Հաւատոյն մե-
րոյ, և ոչ կոխան լինել նենդաւոր և չար աղ-
պին Յունաց: Եւ նոքա ոչ դառնային ի չար
կոմաց իւրեանց:

Ապա անկան առաջի բռնաւորաց ի
փայա, ի զաղի, ի մուֆթի և ի մեծամեծ
Հեթան, և ամենայնքն որ տեսանէին զհա-
րապետին մերոյ դանկատկած խօսքն՝ նա-
խառնին զաղոյն Յունաց, թէ դուք ստու էք.
և նոքա ոչ զառնային իւրեանց չարացն,
այլ կամէին զիւրեանց չար կամքն կատա-
րել, և դմեր Հայոց աղոյն կոխան առնել և
սուտ Հանել:

Եւստ այս ամենայն աղմուկին և խռո-
յութեանն ապա ասին Փաշայն և Ղադին թէ
լիով մտնուն ի Յարութիւն, զիւրեանց զա-
տկին առնեն. թէ լոյս ելնու՝ թող առնուն,
ու թէ չէ՝ նա յայտնի կու լինի նոցա ստու-
թիւն: Մարկապարտի շարաթ օրն մտան
նոքա ի Յարութիւն, և մինչեւ ի լոյս կանչ
և ճիչ և աղաղակ զրին թէ լինի լոյս ելնու:
Հնար ոչ եղև. զի չէր ժամանակն: Այլ այն-
պէս ան Զատիկ արարին, և լալով և կոծե-
լով նոցա ուխտաւորքն յաշխարհն իւրեանց
ելեալ դնացին:

Իսկ միւս շարաթին մտին մեր Հայոց
աղոյն և ամենայն ուղղափառքն և ամենայն
մեծամեծքն այլ աղոյաց, և տեսին զի պա-
ծառացու Յարութեան Գերեղմանի Ղու-
սայն, և տեսին Հայոց աղոյն և ամենայն
ուղղափառքն, և արարին մեծապայծառ
ցնծութիւն և ուրախութիւն Հոգեւոր և
մարմնաւոր: Եւ այսպիսիքն և մարմնաւոր
մեծամեծքն ամենայն տեսին և Հիացեալ
փառս տային Այ.:

Ապա զգալութիւն Հայրապետիս մերոյ
ոյ կարէ պատմել, կամ ընդ դրով արկա-
նել, թանդի նման սբ. Հայրապետացն ա-
ռաջնոց՝ շնորհին Այ. Հերքեաց զգայլսն
յափշտակաւոր ի Հատէ գառաց: Քանդի
ետ Ած. նորա զարութիւն որ յաղթեաց
թշնամեաց իւրոց և կոխան արար գնդաւ:

Իսկ ի յետ Զատիկին գնացին ի Ստամ-
պուլ առ սուլտան Մուրատ Թագաւորն ի
դանդառ և շատ աղմուկ և խռոյութիւն ա-
րարին չար աղոյն Յունաց: Եւ ի մեր յազգէն
ա. էրէց. և Կ. աշխարհական նահատակե-

ցան և քաղաքն յայտնի տեսին զի լոյս պա-
ծառ իջեալ ի վերա նահատակացն, և իմաց-
եալ թապաւորն զննչութիւն չար աղոյն
Յունաց և եղին սուր ի վերա նոցա, և մին-
չեւ Լ-Պ. Հոգի սրախոխող և ջրահղժի ծոփն
սրկին ի դուռն թաղաւորին: Եւ յետոյ այլ
լալում փորձանաց զիպցեան, ապա յա-
կամա սակաւ մի դադարեցան: Որպէս ասէ
մարգարէն Դաւիթ՝ զարձցին ցաւք ի զլուսն
ևւայլն:

Ապա թէ դմեր խեղճն և զղրկել տալն ի
մալէ և յայարանաց, որ նոքա մեղ արարին,
ընդ դրով ոչ կարեմք արկանել, անթիւ և
անհամար են: Գոհութիւն ու փառք Այ. որ
ոչ արար զմեղ կոխան և նախաորինք ատել-
եաց և թշնամեաց մերոց: Եւ նմա փառք
յաւիտեանս յաւիտեանց ամէն:

Եւտմագոյն յիշատակագրութիւնք.

1.— Գողթնացի Գաբրիէլ Արեղայի.

1695.

Էջ 648, նոտրագիր.—

Ես Գաբրիէլ նուաստ Հոգի,
որ եմ ծառայ Տեառն Յիսուսի,
եկեալ նստեալ յայսմ քաղաքի,
որոյ անունն Ռէմլա կոչի,
Հանդիպեցաւ այս սուրբ գրքի,
որ Հարանց Վարք սորա ասի,
յոյժ ընթերձաւ ըղձամբ սրտել,
որով անցի թուով տարի:

Ես նուաստ Հոգի Գաբրիէլ յաբեղա ի
յիւղաբաղաբէն Տեառն, որ է Գողթնի գա-
ւառ, եկի ի Ռէմլայ, Ռձնի թովին, և Հան-
դիպեցաւ ի Սբ. Հարանց Վարք, որ է գան-
ձարան և խրատիչ ամենայնի:

2.— Յարութիւն Արեղայի, 1696.

Էջ 648, նոտրագիր.— Ես Յարութիւն
սուտ յանուն յապեղ եկեալ նստեալ յայսմ
քաղաքի, որոյ յանուն յորոհի Ռէմլայ, որ
թարգմանի Ղում. Ռձնն:

3.— Ղափմանցի Պօղոսի. 1697.

Էջ 648, նոտրագիր.— Արդ Աբ. Գէոր-
գյալ ծառայ եկի՝ զօրավարին փրկչին մե-
րոյ, զի ես Պօղոս Ղափմանցի՝ թովին Ռ. ձ.
որդի, իսկ յաւելումն քաղաքեկի՝ նա
ա(ա)ւելորդն Զ. երո[ր]դի:

4.— Շամբեցի Շմառն վարդապետի,
1703.

Էջ 648, նոտրադիր, անկանոն.—
Ես Շմառնիս Շամբեցի,
ի դիւղաքաղաքէն Արարէ կոչի,
եմ վարդապետ ծառայ Տեառն Յիսուսի,
եւ պաշտօնեայ սուրբ Նախավկայի,
եկայ սուրբ Երուսաղէմ թվին Ռ.Ի,
ձ, Ծ [= Հարիւր յիսուն] աւելի,
Բ [= Երկու] ամ ան[ց]եալ լինի,
ի փետրվար ամիս կոչի,
ի մուտն Ի, ըմբռնալ յառնի,
Ազովտոս քաղաք կոչի,
ի Հոգւոյն վանք անվանի,
Սուրբ Գէորգ գորավարի,
Ժ [= Ետեան] օրնստուգէ այս նահա[ն]քի,
եկեալ դիմեցանք ի Ս. Քաղաքն Երու-
սաղիմի չէջմալիսին, [առղէմի,
որ է զրոց Եմաւոս քաղաքի,
Ձար արապեր վերայ եկին,
չատոց ըզրակն ի բաց առին,
եւ դիմ մալն ամէն առին,
յա՛մուտ աչօք ի զիս թողին:
Ելեալ Ս. Երուսաղէմ Հասի,
պատմեմ դայս բանս խիստ բազում շատ
այլ եւ ծայրաքաղ գրեցի:] Է,
Աստուած Հոգին լուսաւորէ
դրաղմաշխոտ վէճիկ պապային,
որ զիս յթող անտես չարին,
և դիմ զուխտն կա[տ]րեցի,
Հետոյ եկայ այս սուրբ վանքս
ժամանակ մի մնացի:

5.— Կրնտացի Արքեան վարդապետի.— 1719

Էջ 647, նոտրադիր.— Թվին Ռ.Ճ.Կ.
Ը.ին, Հոկտեմբերի ամսոյ Ժ. ի ժամանակս
այստրիարգութեան սրբոյ քաղաքին յերու-
սաղէմի, Տեառն Գրիգորի Երիվանցւոյ, և
սնունդ Ամբաստան. և ի Ա(ս)ղաճնորդու-
թեան մայրաքաղաքին Կոստանդնուպոլ-
սոյ, Տեառն Յովնանէսի բանիբուն վարդա-
պետի, Եկի եւ տրուպս վարդապետաց
Կրնտացի Արքանամ պիտակ, ի ուխտ սըր-
րոց տնօրինակացն..... քաղաքին Թէ-
քիւրտաղու յորում..... զուճեթն ծախիւք
երկը զլիս..... Հոռոմոց, վերակացու-
թեամբ և ջանիս.....:

ԵՄԱՆՈՒ.— Այս չահեկան յիշատակա-
դրութեան վերջին 4 տողերուն աջակողմեան
կէսերը եղծուած են և անբնական, զորս
նշանակեցինք կախման կէտերով:

6.— Ամբեցի Ստեփանոս Սարկաւա-
ցի, 1721.

Ա.— Էջ 648, բոլորդիր.— Ես ծառայ
Այ. տիրացու Ստեփաննոս սարկաւաք Ամ-
թեցի՝ կամօքն Այ. եկայ Սր. Գէորգ, Ե. ա-
միս կացի, ի մեծաւորութեան չՊալիքա-
ւարցի ժամանակն:

Բ.— Նախորդին անմիջապէս ներքեւը,
նոտրադիր.— Եւ եւս կրկին ծառայ Այ.
տիրացու Ստեփաննոս սարկաւաք Ամթեցի
եկ վանքս Սր. Գէորգ, թվին Ռ.Ճ.Հ. սըպ-
սենբրի Ժ.ին, և էի բռնիղ Հրամանաւ Հա-
նայ վարդ[ղ]ապետին, և Տեառնյնդառաջին
ևկն ի վիճիս, մեր Գրիգոր Աստուածաբա-
նութեան վարդապետս եկն աթոռն Երու-
սաղէմ նստաւ:

7.— Ստամբուլի Արքեան Սարկաւ-
ազի, 1722.

Էջ 648, նոտրադիր, բազմասիւլ.—
Ես եւս կրկին ծառայ Այ. տիրա[ց]ու
Արքանամ սարկաւաք Ըստա[մ]պօյցի եկ
վանքս այս Սր. Գե(ղ)որգ, թվին ՌձՀԱ. ի
ժամանակս պատրիարկութեան սրբոյ քա-
ղաքին յերուսաղէմի՝ Տեառն Գրիգորի բա-
նիբուն վարդապետի ի Հայոց աղդի, Ած.
սնփո[ւ]մ կենոք պահցէ ամէն:

8.— 1748.

Էջ Բ, նոտրադիր.— Տէրունակ[ան]
ուխտաւորք Հօկենբերի Ժ.Ի. եկին իւնիսթէ,
ի ԺՁին. ի ուրբաթ օր դնացին. Թվին ՌձՀԷ
սեպտեմբերի Ժ օրն շաբաթ եկին ի ուխտա-
յոր կիրակի զացին, սեպտեմբերի ԻԲ, Ե
Հոդի այլ զնաց. Կօկտենբերի Ը, Բձ ուխ-
տաւորք Ըստամպօլու դնացին օրն շաբաթ:

9.— Յովսէփ վարդապետի, 1750.

Էջ Բ, շեղադիր.— Ես մեղապարտ Յո-
վսէփ վարդապետս եկի այս Սր. Գէորգայ
ամենագեղեցիկ վանքս Առաջնորդ և յոյզ
Հրամանաւ սրբազան վեհին մերոյ, Տեառն
Յակոբայ իմաստադարդ և գերբնոր Պատ-
րիարքին, Թվին Ռ.Ճ.Ղ.Թ. ամին, ապրիլի
ի օրն:

10.— Միաքամ Գրիգորի, 1778.

Էջ 647, շեղագիր.— Ի յԱյ. ծառայ և անարժան Գրիգորս Եկի միարան ի սուրբ փանս, ի Թփին ՌՄիէին, և որ յիշեսցէ զմեզ յառաջի անմահ կենարարին յիշեալ լիջի տմէն:

11.— Տրովադացի Թակոբի, 1779.

Էջ 647, նոտրագիր.—

Ես անարժան Տրօղացի,
դայս պաղատանս յօրինեցի,
թխին Հազար Երկհարիւրի,
և Բնդ նմա քանս ութի,
ընկալարուք Եղբարք բարի,
ձեռամբ անպիտան Թակոբի:

12.— Տ. Հ. Թ. Սավալամեանցի, 1855.

Էջ Բ, շեղագիր.— Յամի կենարարին մերոյ 1855, ի 30 սեպտեմբերի, Եկն Սըր-րաղան Յովհաննէս Հայրապետն Զմիւռնացի ի Սուրբ Մենունդ, առ ի օգափոխութիւն. ուր խիթ սաստիկ անկեալ ի փոր նորա, մնաց աստ իբր աւուրս քանն: Ի վերջին աւուրս Եկի և ես, բոտ Հրաւիրելոյ Նորին

Վեհափառութեան, և Հետադօտեալ դամ. Հին դրեանս սուրբ վանուց Մենդեան, քաղցի ինչ ինչ ի յիշատակարանացն կարեւորս, և դայս ի յիշատակութիւն աստէն արձանացուցի: Քարտուղար Սրբոյ Աթոռոյս ներքին խորհրդականութեան, Տիգրան Հ. Թ. Սավալանեանց Զմիւռնացի:

16 Հոկտ. 1855.

13.— Նոտր շեղագիր.—

Էջ Բ.— Իմ օրօվոս Ենաֆայու Տէր Գէորջըր մկնն տուգախ մի տարաւ Ենաֆայս այս վանքէս, որ կաթէ Ֆնդիլի ոսկի մի. ով ոք այսուհետեւ լինի տեղւոյս ըռէիզ, Թող բերել տայ. այսքան մալիմ լինի:

14.— Սասունցի Թարութիւնի.—

Էջ 647, շեղագիր անկանոն.— Ես անարժանս Սասունից չօր? գիւղէն որ է Կնծու տանէն տէր Պալատուրին, որ եմ անվամբ տիրացու Արութեան և ոչ գործ, երկու տարի Ռամլայ կեցայ, որ է Ռէջ Միմոն Վարդապետ և Ըստեփան Վարդապետին ժամանակին Սբ. Երուսաղէմայ:

24

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԺԲ. ՄԱՐԳԱՐԷԻՑ.— 1

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ

ԹԻԳՄ. ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԴ. ԽԱՐԱԲՈՐԴՑԻ (1746)

Ս. Թակոբ (Երուսաղէմ)

ՌՄԻԲ = 1773

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 36×24×9: Էջ Զ + 1366:
Հանդամանք լաւ, լուսանցքները որդերէ ծակոտուած: Թուղթ Հասարակ: Գրիչ և Ստացող՝ Սարգիս Եպս. Ֆերմանեան: Գրութիւն՝ սեւ մեկանով, կարմրախառն, Երկսիւն, 49 տող: Նոտր շեղագիր վարժ: Համառօտագրութիւնք առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ Ա-Դ, դատարկ:

Էջ Ե.— ձախտ.—

Միկնութիւն Երկնաւանդ Փոքր Մաք-գարէս:

Ի Հեղինակէ յարգելի Հօգէ Կուռնէլիոսէ Կուռնելեան, ի Լափիտացոյ, ի կարգէ Յիսուսեան:

Ի Հնումն ի Լօվանէնսեա, զկնի ի Հռօմ-էական զպարատան, սրբազան տառից Թարգմանչէ և ուսուցչէ:

Տպագրեցեալ յամի Տն. 1708, ի Վնի-ժում քաղաքի, և ի տպարանի Հերոնիմոսի Ալպրիցոսի:

Իսկ ի նոյն փրկիչ թուին, 1748ին, եղև թարգմանեցաւ ի լատինական լեզուէ ի հայկական բարբառ մեր, ի փառս ամենածածնին Այ. և ի պատիւ Սրբուհայ Աստուածածնին:

Ըստ խնդրոյ, և արգելաբար Տե. Յակոբայ Աստուածաբան Վարդապետի և Պատրիարքի արքայադարձ քաղաքին Կոստանդնուպօլսոյ, Զիմարացւոյ: Իսկ աշխատանքութեամբ և երկամբք աշխատաց ի թարգման Դուկաս Վարդապետէ Խարբերդացւոյ ի Կոստանդնուպօլսոյ:

Էջ 2, դատարկ:

Էջ 1ա — Թուիտ առ գերազայծառ յշնամբ — Եթէ անծանօթ մարդոյ ի շնոյն քոյս, դերասպանաւ ի իշան, մոռս յայտ է, և նմա քու ճառ է առ արքայան ծերանին քո յարկելով մերձապէս հայիլ... որ արդարեւ եմ դերասպանաւ ի իշանի խոնարհալոյն և պաշտօնատարադոյն, ծառայ՝ Զերեմիոս Ալլարէլիոս:

Էջ 22ա — Յերկստատեմ փաք մարդարէս մեկնութիւն. աստղաբանութիւնն. — Աստղապատ աստղաբանութիւնն արկանեմ...:

Էջ 47ա. — Կամոմք ի փաքաբայ մարդարէս:

Էջ 89ա. — Մեկնութիւն Մարգարէիմ Ովսեայ: Առարկութիւնն — Ովսէէ որպէս պատմամբ, դորեով և բարուք, այսպէս և ունեւոր նախանձեցուցանէ, մանաւանդ ներկայացուցանէ դժ. ...:

Էջ 569բ-572, դատարկ:

Էջ 577-578, դատարկ:

Էջ 1336, դատարկ:

Էջ 1337ա. — Յանգ տեղաց ար. քանց, որք յայտասիկ մեկնութեամբ մեկնիմ և պարզարանիմ համառօտապէս:

Էջ 1344ա. — Յանկ գրգոյս ի բարոյական մեկնութեանց հաւաքեալ շահաւէտ և պատկար բանիցն և շարադասեալ այսուրեւնական դասիւ, առ ի դերագիտա լինելոյ խնդրոց. աշխատասիրութեամբ ումեմբ բանասիրի՝ զգրքա զմաքրօղ Սարգիս Վարդապետի Եւդոկիացոյ:

Էջ 1354-1366, դատարկ:

Յիշատակագրութիւնք —

1. — Յրգմ. Դուկաս Վրգ.ի, 1748.

Էջ 1335բ. — Գիրքս Երկոստատեմ Փոքր Մարգարէից ի լատինական լեզուէ ի հայկական բարբառ օմանդակութեամբ և զօրիւք դերասպանաւ և վեհալուսար Յակոբ աստուածաբանութեան վարդապետի, արհէ և պանծալի կաթկոպոսի, և Կոստանդնուպօլսոյ Հայոց Պատրիարքի յԱլեքսուայ, միջնորդութեամբ փոխանորդի նորին գերասպանա Յարութիւն Եպիսկոպոսին՝ Թարգմանեցաւ, ի արուպ և արուկ Դուկասու Վարդապետէ խարբերացւոյ, ի փառս — մեծածնին Այ. և ի պատիւ սրբուհայ մօրն Կուսի Մարիամու, ի վայելումն հայկական ազգին, յամի Տեառն 1748. փետրվարի ամսոյ ասարեանայ: Որոյ ընթերցողքն միով Հայր մերիւ և միով ողորմելի յիշեցնի զօմանդակն և զմիջնորդն և զմեղսն ողբին, որք զայսպիսի բարի յիշատակ մեծաւք և թողեալք են ի վերայ երկրի, իբրեւ զմերէ և ախրեան Հայկապետեան ազգին. — Հմմտ. րիւ 47:

2. — Գրիչ Ֆերմանեմ Սարգիս եպս.ի, 1773.

Էջ 1333, նախորդին ներքեւ. — Եւ ես Եւդոկիացի մարան Սրբոյ Երուսաղէմայ դերահալ Աթոռոյն Սարգիս սեւաւորս, իբր կաթկոպոս, Ֆերմանեմ յորժրիմալ, ի ՌԻԻՐ Թվոյն մերոյ, զայս գեղեցիկ և յոգնաշնորհ գրքա, որ է Մեկնութիւն Երկոստատեմ Փոքր Մարգարէից, ի լատինական լեզուէ թարգմանեալ, բազմա աշխատութեամբ, շերացեալ և հնացեալ այօք, գրեալ օրինակեցի ի նախկին դրուածոցն Թարգմանին, իմով ձեռմաս, ներսօմանաւորութեան Սրբոյ Աղիտասարաս Գաւոյն Երուսաղէմէ, առ ի վայելումն անձին իմո, որքան եմ ի մարմնի, և զկնի մահուանն նմացէ յիշատակ զպատասխան Սրբոյ Աթոռոյ, զոր Տէր հաստատուեալ պահեցէ մինչ ի միւսանգամ զաշխատեմ իւր ամէն:

25

ՅԱՅՍՄԱՌՈՒՐԲ.— 3

Երկայն ընկուզեաց վանք

ՊՁԴ = 1435

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 35×25×12: էջք 1240: Հան-
դամանք շատ լաւ, նորոգւած, բայց ըս-
կիզբը և վերջը թերի: Թուղթ բաժպակեայ,
կոնեալ-կոկողք՝ Կարապետ, Առաքել, Սիմ-
էոն և Սարգիս: Գրիչք՝ Մինաս, էջ 1-316.
Գէորգ, 317-328. Կարապետ երէց վանեցի:
որդի Ստեփանոս Քաւանայի, 329-1240:
Գրուածքին՝ սեւ մկանով, երկսիւն, 35 տող:
Իսլորդիբ կանոնաւոր: Ծաղկող՝ Յովհան-
նէս Սարկաւայ: Կարմրագիծ գլխատառ և
յուսանցաղարչ, և յաճախ մանրանկար,
դուխնեբու սկիզբը, բաւական նուրբ գծա-
դրութեամբ: Գլխաղարչ իւրաքանչիւր ամսու
սկիզբը: Կաշեկաղմ տախտակեայ: Դատարկ
թուղթ սկիզբը մէկ թերթ: Ստացողք՝ Առա-
քել վարդապետ և պր. Արեւշահ Ռօշդաշամ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Նաւասարդի Բ. և սեպտեմբ-
բերի Թ. Յիշատակ վարսց և մանւամ
Սուրբ Հայրապետին մերայ Սաեակայ.—
Սուրբ Հայրապետն Սահակ Պարթեան՝ որ-
չին մեծին Ներսէսի...:

էջ 4, դատարկ մեծագոյն մասով:

էջ 5ա.— Հռոթի Բ. և սեպտեմբերի
Ժ. վկայարանութիւն Սրբոց Կուսումնաց
Միմադրայ և Միմփաւորայ.— Սոքա քորք
էին հարազատք սրեակալք...:

էջ 7ա.— Հռոթի Բ. և սեպտեմբերի Ժ
ԺԱ. վկայարանութիւն Սրբոյն Մոմուշա-
կայ.— Հրրապաշտ արքայն պարոնից Ծա-
պուհ Սարիւստոս ասպատակեաց ի Հոռոմ
րազուս դաւրաւք ի քաղաքն Վիզանդիոս...:

ԾԱՆՈԹ.— էջ 17 կը սկսի Զ պրակը:

էջ 87ա.— Սաեմի Ի Ա. և հոկտեմբերի
Ժ Ժ. Տաւմ է յեղութեանն Նզիսաբէթի,
գՍուրբ Կարապետն Յովհաննէս.— Քաւանա-
յապետն Զաքարիաս յաւուր տաւինն քաւու-
թեան և տաղաւարահարացն, մինչ էր ի
խորանին և խնկարկէր քորք սեղանին, ետեւ

ըզհրեշտակապետն Գաբրիէլ զի կայր ընդ
աջմէ սեղանոյ...: Ընկալ դպտուղ շրթանց
իմոց, զոր ըստ կարի իմում հիւսեալ յաւ-
րինեցի քեզ պսակ ի պատական ականց,
այսինքն ի սրբոց արանց և յիմաստից գրոց
սրբոց, և հատոյ մեղ փոխարէն ի քոյ առա-
տապարգեւ ձրիցդ զթողութիւն մեղաց
գտանել աստ և յաւուրն ապագայի. Գրիգոր
Վարդապետի ճառիս յօրինողի... և ամ.
ունկնդրողի, որ սիրով գճառաւ ընդունի, և
Քի. մարդասիրի, փառք յախտեանս ան-
լուելի:

էջ 89բ.— Սաեմի Բ և հոկտեմբերի Ժ
ԺԱ Տաւմ է է երորդ ժողովոյն որ ի Նիկիա
յնգմիկ:

էջ 179բ.— Բամա մաղթամաց յԱռա-
քել վարդապետէ տա երկնային գորսն:

Անեղ և անմահ թաղաւորին սր. զինաւորք,
Ամենասուրբ Երրորդութեանն սպասաւորք,
Բարերանողք անլուելի իսկականին,
Ընդ մեր հայցել զձեզ աղաչեմք զաւրք երկ-
նային: [Նային:
Դաղցրամայնեալ ընդ ձեզ աւրհնեմք զար-
[քայն վերին,

Զհայրն հրգօր ընդ միածնին և զսուրբ Հո-
[գիին:

էջ 181ա.— Նորին յարգորակ ի մոյն:
Անմարմնական հոգեդիւնացն վերնական,
և և ստորայնոց տեսականաց Տէր և իշխան,
Ռեստին կենաց անմահութեան մարմնացեալ
[քան,

Հաւր հաւասար Հոգւոյն Սրբոյ համանը-
— Ա ո ա զ ե ի ի Բ ա զ ի շ ե ճ ո : [ման...:

էջ 181բ.— Ի Սրբոյն Գրիգորի Նաքե-
կացոյն, բամ մաղթամաց տա Տէր Ած.,
վառն սրբոց հրեշտակացն և հրեշտակապե-
տացն.— Ընդ Աստուածածնին մաղթանաց
աւհա և զվերնոյն անմահ հրեշտակացն լու-
սակերպից...:

էջ 340բ.— Յայտ աւուր վկայարա-

նութիւն սրբոյն Բագոսի քանդակին: Սա էր յերուսաղէմ քաղաքէն...:

Էջ 388ր.— Յայտնաւոր յիշատակ է քաջ հոռետորին և տիեզերալոյս վարդապետին մօտին Գրիգորի՝ աշակերտի Յոնաննու կախիկ կոչեցեալ.— Արփիական լոյս, անշիջանիկ ճառագայթ, կենդանութեան աղբիւր...: Ձյարմարող ճառիս զԱռաքել վարդապետ յիշեցէ՛ք յաղօթս ձեր աղաչեմ և Ած. զձեզ յիշէ ամէն:

Էջ 440ր.— Գովեստ մեքքաղաքում ի լիք. Աստուածածինն և ի Մնուկն Գի. ասացեալ յԱռաքել վարդապետէ.— Ձերբան իմ քաջից յաւատարմեամբ կամաց զի արժանի եղցէ անարժանութեամբ իմով ընդունակ լինել շնորհաբաշխ Հոգւոյդ Այ.: Արդ քանզի վեղեցկութիւն արփւոյն այսու դու՛նացի, զի զաղջամուղջ նսեմութեան գիշերոյ խալսանէ ծագմամբ լուսոյն իւրոյ, և յսառուցեալ երեսս երկրի ի ջերմութիւն փոխարկէ, և զլորացեալ ոսոս ծառոց ի տերեւ, ի ծաղիկ և ի պտուղ դարձուցանէ...: Եւ զօրիսանական ձայնիւ ներգողեմք ըզկրանեալն յամ. ազգաց, և առ ոսոս նորա անկեալ, Աղաղակեմք, Բարբառեմք, Գոհարանեմք, Դրուստեմք, ... Ինքնական բառիւ ողորբեմք. Փրկագործ յայտնութեամբ յաղատեմք, Քաղցրածայն երգով փառաւորեմք:

Յայտնութեամբ քո Քս. Որդի Այ. և Ս. Աստուածածնին բարեխոսութեամբ, ողորմապա յարմարողի ճառիս՝ Առաքել վարդապետի և զեռարոյս ծաղկին Յովհաննէսի...:

Էջ 452ա.— Առաքել շնորհալից վարդապետի ասացեալ Գովեստ շտամաւոր ի Սբ. Աստուածածինն:

Աստուածածին կոյս պատուական,
Հաւր Աստուծոյ խորհրդարան,
Ձոր նախատեսն խաւեցան,
Լրմամբ ի քեզ կատարեցան...:

Էջ 459.— Յարմարեցաւ ճառ Մենդեան և Յայտնութեան Քի. Այ. մերոյ, և Դովեստ Տիրամայր Աստուածածնին, ի քաջ ամեմք Առաքել պիտակ անուշ վարդապետի, ի նորաչին Անապատիս, որ յանուն Սրբուհոյ Աստուածածնին և Յովհաննու Կարապետին, ի թվականս Հայոց ԳԶ

[= 1431], Աղաչեմ զընթերցողդ յիշման արժան առնել զմեղաւք զառածեալս Առաքել, և զվարժապետն իմ, զքաջ նահատակ՝ յրարունասպետն Գրիգոր, և զբոս մարմնոյ ծնաւոյն իմ զԵնթաշխ և զՅովսէփումէիք, և զհամաւրէն միաբանք Սբ. Անապատիս, և որ յիշէ յիշեալ լիցի յողորմութիւն Այ.:

Էջ 573ա.— Ի սմին աւուր յիշատակ սբ. հուրմ մերոյ և աստուածածնամբ վարդապետին Մխիթարայ. գորոյ գեանդէս մգնութեամբ գմտաւ ածեալ ուրեմն վարդապետի Դամիկն ամուսն, և ասացեալ բան գովեստի վասն սրբասաց վարդաց առաքնութեան առն Այ. Մխիթարայ վարդապետի.— Ո՛վ զարմանալի և շրաշալի անըսելիքն Ած. Հայր և արարիչ ամենայնի...: Այլ մանաւանդ մեզ յաղնութիւն քոյոցդ մաղթանաց Դանիէլի՛ բանիցս արարողի և Գրիգորի՛ վարդապետի, սորին սրբապրողի, տէրն տերանց ողորմեսցի. ամէն:

Էջ 591ր.— Գովեստ մեքքաղաքում յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ վասն Գալստեան Տեստմ Քառասնաւորայ ի Տաճարմ.— Անճառ ծնունդ Հաւր միածին որդի Յս. Քս., սրբեա զաղտեղացեալ միտս իմ ծնանիլ բանս զեղեցկալարմարս...:

Յաւրանցաւ ճառս ի թվականիս Հայոց, ԳԶԻ [= 1435], ի նորաչին Անապատիս Երկայն Ընկուղեաց, որ յանուն Սրբուհոյ Աստուածածնին և Յովհաննու Կարապետին, ի զաւառիս ճաղմայ: Որք կարգայք մեզաց թողութիւն խնդրեցէ՛ք շինողի ճառիս՝ մեղօք յցեալ Առաքել վարդապետի և զեռարոյս ծաղկին Յովանիսի:

Էջ 687ր.— Յայտնաւոր յիշատակ է անգլաւալուծիմ գոր թշկնեաց Քս.: Այլ ոմն անդամալոյծ և անտէր աղքատ...:

ԾԱՆՕԹ.— Լուսանցքի վրայ աւելցուած է. Քնչ մարդ զայս ճառս կարդայ, յԱյ. անուոյ զպատիւն. զի ընդդէմ է Քի. անարատ բնութեանն:

Էջ 776ր.— Արեգի ի ժԹ. և մարտի ի իշ: Վկայարանութիւն ամենմիմաստ կուսիմ կառարկեալ.— Այս իմաստասէր և Հանճարեղ կինս Կատարինէ, էր ի քաղաքէն Աղեքսանդրոն՝ դուստր Կոստաս թագաւորին...: Կատարեցաւ սբ. կոյսն Կատարինէ ի մարտի ի իշ: Եւ ես Աթանաս զպիր ծա-

որայ Սրբոյն Կատարինեայ, որոյ ականատեան
ևղէ նահատակութեանն և ականջալուր, և
ստորդ գրեցի զպատմութիւնս :

Էջ 795ա.— Սրբոյն Յակոբայ Սրճայ
նպիսկոպոսինն ասացեալ ի քերտաւատաւ-
քիւնն թովմայի.— Յորժամ յարեաւ Հո-
վիւն քաջ ի մեռելոց մեծաւ զաւրու-
թեամբ... :

Էջ 827բ.— Առաքել վարդապետի ա-
սացեալ երգ վասն տանկոյնն Յովսէփայ
զՄարիամ ի տուն և վասն տետեաց երեշ-
տակապետինն.—

Առեալ Յովսէփ տարաւ զկոյսն Մարիամ,
ի դուռն ի Նազարէթ որ է իւր բնական,
ի տանն իւրում նստոյց զտուն Անութեան,
Որ է ամենեցուն պատճառ փերկութեան :

Եւ յորժամ Ներսարէթ եկեալ յոտս անկաւ,
կուսին Մարիամու և առ նա խօսեցաւ,
Ասաց տար զարեւադնոր աստ ծագեցաւ,
Զի մի յիջի ճրարգս որ ինձ վառեցաւ :

Էջ 988բ.— Յայսմ ատուր վարք և ճա-
ւատակութիւնն սր. հաւրմ մերոյ և երա-
նաշնորի վարդապետինն Գրիգորի, որ ի
վերջի ժամանակս գործաց պատմութիւնն
հարցնուցայց և ճորագեաց, որ կոչի Յայս-
մաւորք.— Գոյն զսուրբան և զբնտրեալսն
յԱյ. պարտ է վասն բազում պատճառի. նախ
դի որ յԱյ. բնտրեալ է, արժան է՝ զի և ի
մարդկանէ դոյնեցի... : Զյարմարող ճա-
սիս ղԱռաքել վարդապետ յիշեցէք ի Տէր
աղայնմ :

Էջ 1229ա.— Մեծի Գալղատեան Մաղ-
կապարդին.— Անժամանակ բանդ Ած. ար-
քայ Համայնից, ծնունդ Հաւր անեղաբար, և
փառակից Հոյուսն անբնարար... : Յարմա-
րեցաւ ճառս ի Վանքս Ղազարու, ձեռամբ
ամենամեղ և եղկելի Թըշառական անձին,
ի Թովականի հայոց ՊԶԱ [= 1422] : Արդ
յերես անկեալ աղայնմ զրնթերցողսդ յիշ-
ման արժանի առնել զանպիտան յարմարող
ճառիս՝ ղԱռաքել վարդապետ և ծնողսն իմ,
և զդեռարոյս ծաղիկն Յովանէս : Եւ զկար-
գացողսդ և զսողոսդ : Եւ ած. յիշողացդ ո-
րորմանքի, ամէն :

Էջ 1236բ.— Մեծի ատուր Յարութեանն
Քի. Այ. մերոյ՝ ասացեալ յԱռաքել վար-
դապետէ.— Իմաստութիւն Հաւր Որդի Այ.

աուր զաւրութիւն մտաց իմոց՝ առել բանս
ինչ վասն Յարութեան քոյ... :

Յիշատակարմաք Գրչաց.— Կը զբը-
նուին իւրաքանչիւր ճառի վերջը. կ'ընտրենք
կարեւորները :

Ա.— Միմառ Դպրի, որդի Սուլթան-
շահի.—

Էջ 1ա.— Որոյ աղաւթիւնն ողորմի
ստացողի զրոցս՝ Առաքել վարդապետին, և
ծնաւդաց նորին Ներսէսին և ինքնութիւն-
քին, և դեռարոյս մանկանն՝ Տէր Յովանէ-
սին, ծաղիկ պայծառ ի յոտս խաչին, և
ինձ մեղապարտ գրչիս, Մինասի, և ծնաւ-
դաց իմոց և կարդացողացդ և լսողացդ :

2.— Էջ 3բ.— Որոյ աղաւթիւնն ողորմի
ստացողի զրոցս՝ պարոն Արեւշահին, և
ծնաւդաց իւրոց Մէլէքշահին և ինքնութիւն-
քին, և Հայրապետ Ստեփանոսին, աշխատաւորին
որ կու աշխատի ի սպասու կրօնաւորացն.
և ինձ տարտամեալ և բաղմամեղ գրչիս՝
Մինաս սուտ անուն դպրիս, և վարդապետին
իմոյ Տէր Գրիգորին, և մեր եղբորն՝ Վար-
դան կրօնաւորին. և այնոց որ ի վերայ մեղ
երախտէք ունին. և կարդացողացդ և լսո-
ղացդ ամէն. և որոյ որ զամէն ասէ, Ամէն,
և եղիցի և զիցի :

3.— Էջ 20բ.— Որոց աղաւթիւնն ո-
ղորմի ստացողի զրոցս՝ պարոն Արեւշահին
և ծնաւդաց իւրոց Ներսէսին և ինքնութիւն-
քին, և Առաքել մահդասուն, որ աշխատա-
նաւք երեւր զօրինակս ի Բաղիւրոյ. և կար-
դացողացդ և լսոյ :

4.— 52բ.— Որոց աղաւթիւնն ողորմի
ստացողի զրոցս՝ Առաքել վարդապետին, և
ծնողաց իւրոց Ներսէսին և ինքնութիւն-
քին, և Առաքել մահդասուն, որ աշխատա-
նաւք երեւր զօրինակս ի Բաղիւրոյ. և կար-
դացողացդ և լսոյ :

5.— 81ա.— Որոց աղաւթիւնն ողորմի
Բս. ստացողի զրոցս՝ Առաքել վարդապե-
տին, և ծնաւդաց իւրոց Ներսէսին և ինքն-
ութիւնքին, և դեռարոյս մանկանն՝ Տէր
Յովանին, ծաղիկ ի յոտս խաչին, և վար-
պետ Մինաս կրօնաւորին, և ինձ սուտանուն
դպրիս և ծնողաց իմոց և կրդ. :

6.— 86.— Որոյ աղաւթիւնն ողորմի
Բս. Առաքել վարդապետին և ծնողաց իւ-
րոց, Ներսէսին և ինքնութիւնքին, և դե-

ոարոյս մանկանն Տէր Յովանիսին, և պարոն Արեւշահին, և Հայրպետ Ստեփանոսին, և Պօղ միաբնակեցին և Յովսէփ ճգնաւորին, և ինձ մեղաւոր և յողանմեղ գրչիս՝ Մինաս սուտանուն ղպրիս, և ծնողաց իմոց, Սուրթանշահին և իջրխաթունին և վարպետին իմոյ պարոն տէր Գրիգորին, և Վարդան կրօնաւորին, և այնոց որ ի վերայ մեր երախտիք ունին. և կարգացողացդ և լսողացդ և որ զամէն առէ, Ամէն։

7.— էջ 114բ.— Որ ողորմի ստացողի գրոցս պարոն Արեւշահին, և ծնողաց իւրոց՝ Մէլէքշահին և իւթունին, և Հայրպետ Ստեփանոսին, որ կու յիբրաւեցողցէ զկրօնաւորնին, և ժխորէ զգրագրնին, և խռովցուցէ զսարկաւա(ր)գնին, այն ողորմած հոգին։

8.— էջ 182բ.— Ողորմեայ ստացողի գրոցս Առաքել վարդապետին, և ծնաւդաց իւրոց՝ Ներսէսին և իւթունին, և ղեռարոյս մանկանն Տէր Յովանիսին, և պարոն Արեւշահին, և Հայրպետ Ստեփանոսին, և Ստեփանոս վարդապետին Բաղլիշեցոյ, և մահառի կրօնաւորին՝ օրինակ շնորհողին, և մահառի Առաք[ել]ին, և Պօղ միաբնակեցին, և Յովսէփ ճգնաւորին, և ինձ մեղաւոր գրչիս Մինասին, և ծնողաց իմոց՝ Սուրդանշահին և իջրխաթունին, և վարպետին իմոյ Տէր Գրիգորին, և մեր եղբորն՝ Վարդան կրօնաւորին, և Դաւիթ քարտուղարին, և կարապետ քարտէս կողողին։

9.— էջ 297ա.— Որոց աղաւթիւքն ողորմի Գ. ստացողի գրոցս, Առաքել վարդապետին և ծնաւդաց իւրոց՝ Ներսէսին և իւթունին, և ղեռարոյս մանկանն Տէր Յովանիսին, և պարոն Արեւշահին, և Ստեփանոս Հայրպետին, և ինձ մեղաւոր գրչիս Մինասին, և ծնաւդաց իմոց Սոլթանշին և իջրխաթունին, և եղբաւրն Նուբարդին, և վարպետին իմոյ պարոն Տէր Գրիգորին, և Վարդան կրօնաւորին, և Աւետիս ղրագրին, և Դաւիթ քարտուղարին, և Կիրակոս եկեղեցւոյսնին, և տնտես Սահակին, և մայրպետ Սիրմային, և մահառի ծովարին, և պարտէզպան մահաւառուն, և այնոցիկ որ ի վերայ մեզ երախտիք ունին։ Եւ կարգացողացդ և լսողացդ, ամէն, և որոց զամէնն առէ։

10.— էջ 313ա.— Որոյ աղաւթիւքն

ողորմի պարոն Արեւշահին և ծնաւդաց իւրոց՝ Ներսէսին և իւթունին, և ինձ մեղաւոր գրչիս՝ Մինասին և ծնաւդաց իմոց և կրդ.։

Բ.— Գեորգ Երեմաւ.

1.— էջ 320բ.— Որոյ աղաւթիւքն ողորմի Գ. ստացողի գրոցս՝ Արեւշահին, և յօր իւրոյ իւթունին և յօր Մէլէքշին, և Գէորգեաւ անարժան գրչիս։

2.— էջ 325բ.— Ողորմի ստացողի գրոցս՝ պարոն Արեւշահին, և ծնաւդի իւրոյ Մելէքշին, և իւթունին. և կարգացողաց և լսողաց և մեղաւոր գրչիս Գէորգ երեմաւ։

Գ.— Վառնիկ Կարապետ Գծողի.—

1.— էջ 362ա.— Մանաւանդ պարոն Արեւշահին, և ծնողաց նորին, և աստուածաբան վարդապետին Առաքելի, և մեղապարտ Կարապ. գծողի, ամէն։

2.— էջ 374ա.— Որ ողորմի ստացողի գրոցս՝ պարոն իւրաքանչեւին, և ծնողաց նորին, և սուրբ ուխտիս առաջնորդին, Առաքել վարդապետին, և Յովանէս ղպրիս, և Կարապետ գծողին, և օրինակի շնորհողին, և Թուրթ կողողին, Առաքել մահաւառուն ամէն։

3.— էջ 447ա.— Եւ առաւել ստացողի գրոցս պարոն Արեւշահին, և ծնողաց նորին, և մեղապարտ Կարապ. գծողին, և Առաքել մահաւառուն, որ աշխատեցաւ ի կոկել թղթին, և կարգացողին և լսողացն, և քեզ փառք յաւիտեանս ամէն։

4.— էջ 528ա.— Մանաւանդ ստացողի գրոցս՝ պարոն Արեւշահին, և ծնողաց նորին Մէլէքշային և իւթունին, և Կարապ. յծողին, Եւ առաւել Առաքել վարդապետին, և Յովանէս սարկաւագին, և Յովսէփ կրօնաւորին, Այլ և Ստեփանոս Հէրպետին, և Դաւիթ փիլիսոփային, Գէորգին, Կերակոսին, և Առաքել մահաւառուն ամէն։

5.— էջ 683բ.— Որոյ աղաւթիւքն ողորմի Գ. ստացողի գրոցս՝ պարոն Արեւշահին, և ծնողաց նորին Մէլէքշին և իւթունին, Եւ առաջնորդի սուրբ ուխտիս Առաքել վարդապետին, և ղեռարոյս ծաղկին Յովանէսին, և Յովսէփ կրօնաւորին, և Համօրէն միաբնակաց, Գէորգ Գահանային, և Դաւթին, և Ստեփանոսին, և Թադէոսին,

կիրակոսին և Տաւանկանին, և մահառի Յովաննէսին, և Առաքելին, և անոնքին և Համօրէն աշխատողացն: Ընդ նոսին և մեղապարտ Կարապ. զծնդին ամէն:

6.— Էջ 1137ա.— Որոյ աղաւթիւք ողորմի Քս. պարոն Արեւշահին և ծնողաց նորին: Եւս առաւել Սիմէոն կրօնաւարին, որ զայս տեսրի թուղթս կոնեաց:

Գլխաւոր յիշատակարան. — 1435

Էջ 1226 բ.— Յիշատակարան Սր. Գրոցս.

Փառք ամենասուրբ երբորդութեանն, Հար և որդւոյ և Սր. Հոգւոյն, որ ետ կարողութիւն տալար և տարաւած անձին, և անպիտան գրէի Կարապետի, Հասանել յաւարտ ցրոցս պիտանին, որ աւր ըստ աւուր ստեղծեց զոսկերս լսողաց սորոյ, պատմութիւն կարծադրոյն տանընեաց և սքանչելի յաշխարհիկ վարուց որդւոց որ աստ Հաւաքեալ կան: Որոց սիրտաւորի աննյամբ և և ուստիտիպա ըզմամբ սրտի ցանկացաւ ամէնազով և պատաւան, որքաւէր և աստ ուսածապալտ իշխանն, պարոն Արեւշահն. և ստացաւ զայս յիշտակ բարի իւրն և ծնողաց իւրոց, Հաւրն Մէլիքաշահն և մաւրն Խաթունին, մեծ Հաւրն կաղ Սիրոնին և մեծ մաւրն Մանային, և միւս մեծ Հաւրն Յոհաննիսին և մեծ մաւրն Ոսկուն, և մաւրքըւերն Մարթային, և ամենայն ազգակեանց կենդանեացն և Հանդուցելոցն:

Աղաւծ զամենեւեան որք Հանդիպէ՞ս ամա տեսութեամբ, կարդալով կամ աւերեակելով, յիշեցէ՞ք ի սր. և ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զյառալ յիշեցեալ ստացող սր. որոցս, զպարոն Արեւշահն և զծնողին իւր զՄէլիքաշահն և զԽաթունն, և զամենայն ազգականն, և բոլոր սրտի և ի բնութեանով Ած. ողորմի ասացէ՞ք ամէն:

Եւ արդ եւ անպտուղս ի բարեաց, մեղաւորս յարգարոց և անկատարս ի կատարելոց, տղանք ի զխոնկանաց և անյիշելիս ի գրչաց, բազմամեղ սուսանուն երեց Կարապետ, ըստ իմում ոկար անձամբս յանձն առի, և ամենակարող զաւրութեամբ Այ. կատարեցի, պանդուխտ կենսաւ յաւար երկրի, կարտ և հաւրն և ի զաւակաց ի մոց, ի վանքս Սրկայն Ընկուղաց, ընդ Հոփանեաւ Սր. Կարապետի և Սրբուհոյ Աստ-

ուածոնին, ի Հայրապետութեան Տեառն Կոստանդեայ, և յառաջորդութեան Սր. Ուխտիս՝ Առաքել վարդապետի, և Ստեփանոս Հայրպետի. ի թվականիս Հայոց 927. ի պարոնութեան Աթմանբէկ խանի, և ի նաշխարութեան զաւաւտս պարոն Խոջազաւմին, յորոյ անուն զիբքս զբեցաւ և վանքս չիւնեցաւ:

Որ ետ նոյն ինքս պարոն Արեւշահն չիւնել զաւանար Սր. Կարապետի և Սր. Աստուածածնին, և զստ զարդարեաց շուք-Տաւնեով, բազում խաչերով և Անտարանով, և Տաւրն Գրով և Սարգիս Գրով, և ամենայն պիտոյիք, և ետ գրել զպարոն պատմութիւնս, և եղ ի դուռնս Սր. Կարապետի, անջիւղ յիշատակ իւրն և ծնողացն իւրոց:

Եւ արդ յերեսս անկեալ աղաւծք զարուսթեւոյ ձեր, աստուածախաւս որ Հարք իմ և եղբարք, որք պատահիք ամա կարդալով կամ աւերեակելով, յիշեցէ՞ք անձամբս յիշտար յերկնազնաց յաղաւթս ձեր, զպարոն Արեւշահն և ծնողին իւր, և զամենայն ազգականն, զորս յառաջ յիշեցաց, և ուղիղ սրտիւ և ողջմտիւ Հաստաով Ած. ողորմի ասացէ՞ք, ի մամ սոսկալի սր. պատարաղին, զի չիւնեաց և նորգեաց և Կարդարեաց զՍր. Ուխտոս, որպէս Ջաւաթարէլ ի Հնումն զՅրուսաղէմ, և Քս. Ած. ձեզ ողորմեացի ամէն:

Ընդ նոսին և զանպիտան զեռոյն՝ զԿարապետ երեց Վանեցի, և զծնողին իմ զՍտեփանոս ՔՀ. և զՄիւնա, և զԴոնաթոյս ծաղիկ զՄեքոսով և զԱրշմանի, և զեղբայրն իմ զԿոնստանտին արեղաւ, յիշեցէ՞ք և Ած. ողորմի ասացէ՞ք, և Քս. Ած. ձեզ յիշողացը և մեզ յիշեցելոցս առհասարակ ողորմեացի ամէն:

Այլ և յիշեցէ՞ք զմիւրանք Սր. Ուխտիս, զՏէր Տաւանկան կրօնաւոր, զԹադոս կրօնաւոր, զԿարապետ արեղաւ, զՅովնէփ արեղաւ, և զԽաչատուր արեղաւ, և զԱստուածատուր մայրաղ, այլ և զՅովնէս մահադաւին, որ բազում աշխատութեամբ չիւնել զայգին, և զԱռաքել մահադաւին, և զՍիմէոն արեղաւ, և զՍիմէոն Հովիթ, յիշեցէ՞ք և Ած. ողորմի ասացէ՞ք: Այլ և զաւակերսս իմ զՄարգիս սարկաւազ, որ աշխատեցաւ ի կո-

կել թղթին, և զՅովսէփին գրեաց յիշեցէ՛ք և Ած. ողորմի առացէ՛ք:

Այլ և յիշեցէ՛ք զտէր Սահակ եպիսկոպոսն Զերմկոյ, որ աստ Հանդիպեցաւ: Եւ ի յայտ մտի, որ գիրքս գրեցաւ, որ էր թվականն ՊՁԴ. Զեռաւք պարոն Արեւշահին շինեցաւ Սբ. Յարութիւնն՝ ի դիպոյ Երկայն Կողիք:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւնք.—

1.— Առաքել վարդապետի.

Էջ 1226ա, բոլորգիր.— Ես Առաքել վարդապետս և պարոն Արեւշահ Քաւղատամ աղայս տուաք զգիրքս զայս ի սբ. քաղաքն Երուսաղէմ, ի դուռն Սբ. Յակոբ կաթողիկէի: Յիշատակ մեզ և ծնողաց մերոց և ամենայն արեան մերձաւորաց, ձեռամբ և վկայութեամբ Տէր Աբրահամ եպիսկոպոսին Երուսաղէմի, և վկայութեամբ Տէր Յովսէփ եպիսկոպոսի Արղնու: Եւ մի ոք իշխեսցէ զսայ ծախել կամ գրաւ դնել, կամ նախանձու բռնակ զսայ աստի, կամ հեռացուցանել ի դրանք Սբ. Յակոբիս: Արդ որ ոք յանդին ի արասցէ՝ զմասն Յուդայի առցէ և յխաչահանուացն և զքնաւին սատանայի, ամէն և եղիցի:

2.— էջ 1228, բոլորգիր անկանոն.— Այլ և կրկին յիշեցէ՛ք զարի և քաջ րաբունայետն, զԱռաքել վարդապետն, և զծնաւդսն իւր ըստ մարմնոյ, զնրբաւ և զճուրջութեան, և զորդին իւր զՈվմաեռ տարկատաքմ որ և ծաղկեաց այլ և գիրքս: Եւ քաղցր սրտիւ և բոլորովին կամաւք Ած. ողորմի ասացէ՛ք: Այն որ առատն է ի պարգևս ողորմութեան իւր. զի յթա՞ն Ած. մեզ և ձեզ ողորմեսցի յիւր միւս անգամ գալլատեան ամէն:

3.— Աբրահամ Եպս.ի Երուսաղիմայ, 1445.

Էջ 1228բ, բոլորգիր.— Ես Նուստոս քիս Տէր Աբրահամ Երուսաղէմա եպս., որ Հանդիպեցայ ի Արղնին, և երես շուէրք Սբ. Յակոբայ Երուսաղէմա եկեղեցոյն ըզգիրքս զայս և շուրջառ այլ, պարոն Արեւշահ յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց և ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց ամէն: Արդ որ Հանէ զսայ կամ ծախէ կամ իւր սեփականէ կամ գրաւ անէ կամ հեռացուցանէ ի Սբ. Յակոբայ կաթողիկէի, արդ որ ոք յանդին ի արասցէ՝ զմասն Յուդայի առցէ, և զխաչահանուացն և զքնաւին աստ[նայ]ի, ամէն և եղիցի: Գրեցաւ ի մեծ թուին Հայոց մեծաց ՊՂԴ. մարտ ամսոյ ԻԳ. ի փառս Այ. Հաւր ամէն, յաւուր աւազ շար[աթ]ու Գ շաբաթի աւրն, ի Դամասկոս յաղաք:

4.— Երեւանցի Յակոբ Եպիսկոպոսի, 1599.

Էջ 1226ա, բոլորգիր անկանոն.— Ես մեղօր Յակոբ Եպս. Երեւանցի, է անկամ եկի, Քի. Գերեզմանին երկի[ր] պաճի, Բ անկամ ասմ օուրքս ելայ ի դուրս: Վերջին որ եկի ի թւին ԹԽԸ. Մէկ բերան ողորմի ասացէ՛ք: Ած. ձեզ ողորմի իւր միւսանգամ յալուստն:

5.— էջ 1240, ստորին լուսանցքին, բոլորգիր, մէկ տող.— Ի թուաբերութեանս Հայկազեան սեռի Թ.Մ.Լ.Գ. [1784] սէկտեմբերի Ըին ծրեցաւ ի չընչէ:

6.— Յաղաքիւն Արեւայի.—

Էջ 182բ, նոտրադիր.— Գրեցաւ ձեռամբ տէր Յարութիւն արեղաթս, յիշել ի Տէր աղաչեմ. և դուք յիշեալ լինիլք ի Քրիստոսն ամէն:

26

ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ. — 1

Յ. ՎՈՐԱՃԻՌՑ

ՅՐԳՄ. ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԴ. ԽԱՐԲԵՐԴՅԻ (1731)

Տեղի

1741

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասլ. 36 x 22 x 4: էջք 2 = 428 + 128:
Հանդամանք բաւարար, մէկ մասը մեկանին
խստութենէն փաստուած: Թուղթ հասարակ,
Գրիչ՝ Յարութիւն Վարդապետ, Գրութիւն՝
«նե մեկանով, երկսին, 51 տող, Նորագիր
յարթ, Համառոտագրութիւնք առատ: Գու-
նաւոր զարդակիրք իւրաքանչիւր քարոզի
սկիզբը: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ, կուրծ-
քին երկաթազիր զի վայելուն Դաւիթ վար-
դապետի: Ստացող՝ Թէոդորոս Խորենացի
պատրիարք երուսաղէմի:

ձեկատ.—

էջ Գ.— Գիրք որ կոչի Բամբ Ոսկիա-
կամբ, և զեղեցկազոյնք զանազան սբ. գրոց
վարդապետութեամբն, ի բոլոր ժամանակս
տարոյն, շարագրեալ և արարեալ ի գերա-
դանց սրբազան Ած. արանութեան վարդա-
պետէ, եղբայր Յակոբէ Վռանձիոյ կարգին
քարոզողաց, յումննէ եպիսկոպոսէ Եան-
վէսիոյ երջանկապէս սկսանին: Սուրբ
յորոց վարդապետութեամբն արարեալ և ճո-
խացուցեալ: Առաւել զդուռութեամբ և մե-
ծաւ հոգունակութեամբ սրբազրեալ, ի Վէ-
նէտիկ, ի տպարանի Յոհաննու Միկտչի
Սամակի: Թարգմանեցեալ ի լատինականէ
լեզուէ ի հայկական բարբառ ի Ղուկաս
Վարդապետէ խարբերթացւոյ: Յամի Տեառն
1741:

Ըստ խնդրոյ արհի եպիսկոպոսի պան-
ծալոյ Տեառն Յարութիւն վարդապետի, ա-
շակերտին Յոհաննու Պատրիարքին Կոս-
տանդնուպոլսոյ հանդուցելոյ առ Գ.ս. ի
Կոստանդնու Պոլիս քաղաքի մեծի:

էջ Ե.— Մարդկայնոյ սահական կենի
լնթացն փրկաւէտ խրատիւք զմեզ խրատէ՝
ոչ զբաղիլ կորստական իրաց...:

էջ 1.— Մեկնի Յառաջաբանութիւն ա-
ռաջի կիրակէի գալլստեամ Տեառն.— Բամ
Առաջին:— Ձերից պատգամաւորաց գորս
այսօր առաքէ եկեղեցին մեզ Գրիքստոսի
գալստեմէ հագումակամապէս գուշակա-
ղաց.— Պատրաստեաց ընդդէմ Տեառն Աս-
տուծոյ թո խրայէլի...:

էջ 401ա.— Սիրազուն եղբարցդ իմոց,
յարողչացդ բանին կենաց Աւետարանի Տն.
մերոյ Յի. Գի. մեծի Պօլսոյս Կոս-
տանդնու Պատրիարքի Բաղշեցւոյ Տն. Յո-
հաննիսի Աստուածաբան և քալաքարոզ
վարդապետի, հոգեծին աշակերտ Յարու-
թիւն անարդին իբրու վարդապետս, ի ջեր-
մեռանդ հոգիւոր սիրոյ իմոյ
խմով ետու զքարոզադիրքս զայս թարգ.

կան բարբառ, որոյ
թարգմանին եղև խարբերթացի Ղուկաս
վարդապետն, որ բաց ի սմանէ և զայլ բա-
ղում գրեանս թարգմանեաց ի մերս լեզու:
նե ի թարգմանելոյն ածանցիք՝ իմովս
յծադրութեամբ, որ է սոյն պիքս, ի վա-
յելունն Խորենացի Թէոդորոս վարդապետի,
և պատրիարքին սրբոյն երուսաղէմայ, որ
ինքն գրել ետ և ստացաւ իւրոյ անձին:

Ուստի ի քարոզչացդ զոչ այլ ինչ
խնդրմ՝ բայց միայն զաղօթս: Թէպէտ
յտանին ի սմին սակաւք ոմանք բանք, որք
լնդղիմանան սրբոյ եկեղեցոյս Հայաստան-
եայց, սակայն զվարդենեօք ոչ է զանց առ-
նելի սակս ոմանց իբրու փշոց, և մանաւանդ
զի շահաւէտութիւն գրքոյս բաղմադիմի է,
որպէս և ընթերցողացդ յայտ է: Ուստի և
զանունն ընկալեալ է, զուր Բանք Ոսկիա-
կանք, այնու՝ զի ի հոշակաւոր հեղինա-
կաց՝ բանք, լուծմունք, հաւաքեալ են ի
յայս տուի, զոր բաղում միջոցիւք ժամա-
նակաց զծապրեցի զսա, և հագիւ ի յաւարտ

ածի: Այնու դի էի փոխանորդ վերողրեալ ուսումնածաւալ, աշակերտաժողով և Թարգմանաւէր, ճոխիմաստ և աստուածաբան Պատրիարքին, որոյ Տէր զկեանս երկարս պարգեւեցէ ամէն:

Թարգմանեցաւ գիրքս ի ՌՃՁ Թուին, Յուլիսի ԺԱ.ին:

Էջ 402ա.— Յամկ գրոյս ի վերայ Աւետարանին քէ փարզուիքեանց և քէ սփանջեալագործութեանցն Քոի. Այ. մերոյ:

Էջ 409ա.— Յամկ գլխաւոր իրաց գրոյս:

Էջ 417ա.— Յուրբաքի չորրորդ շաբաթու: Բան առաջին վառն Յարուցման Լագարու: Նախ որպէս ուսմի իրի յետս

չոքեցուցանէին: Երկրորդ ուսմի չորրորդին: Երրորդ ուսմի առ ի կատարել ըգիրաշս համարմքամային.— Եւ էր ոմն Հիւանդ Դադարոս ի Բեթանիայ...:

Էջ 1ա.— Ի Մաղկապարդ կիրակէի: Բան Առաջին: Յաղագս չորից պատուց, որով պատուեցաւ Քս. և որպէս ի Քրիստոսէ մերմէ ցուցանելի եմ այնպիսիք.— Իբրեւ յատ եղեն յերուսաղէմ և եկին ի Բեթփաղէ...:

Էջ 98ա.— Կտակ չարչարանաց և խաչելութեան Քս.ի Այ. մերոյ.— Ո՛վ օր դառնութեան և սոյոյ, ո՛վ գիշեր կսկծալի և ողբալի...:

Էջ 116-128, դատարկ:

27

ՅԱՅՍՄԱՒՈՒՐՔ.— 4

Ս. Փրկիչ (Երուսաղէմ)

ՋԺԲ = 1463

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 36×26×14: Էջք 2+1254: Հանդամանք շատ լաւ, նորողութիւն կրած: Թուղթ տոկուն, կոկող՝ Առաքել կրօնաւոր: Գրիչ՝ Մարդարէ Արեղայ, որդի Ներսէսի, Գրութիւն՝ սեւ մեկնով երկսին, 35 տող, Բալորդի կանոնաւոր: Մաղկող՝ Մարտիրոս Եպս. Պուրսացի: Կարմրագին զարդապէրք և լուսանցազարդք իւրաքանչիւր ճառի սկիզբ, զլիսողարդ՝ ամսագլուխներուն: Կաշեկաղմ տախտակեայ: Մագաղաթեայ պահպանակք սկիզբը մէկ Թերթ, մերջը երկու, երկաթազիր Աւետարանի մասն: Ստացողք՝ Առաքել, Աբրահամ և մարգարէ կրօնաւորք:

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ Ա-Դ, դատարկ: Նոյնպէս էլ 2, և 1-2:

Էջ 3.— Նաւասարդի ի Ա. Ղալիս Եւմեաց: Աւ Ասորաց, և Ալփատոս Հռոմայեցոյ ի ԺԱ. և Աւ երբայեցոյցն ի ԻԳ. Տաւմ է Յովհաննու Կարապետին և Աթա-

նագինէ Հայրապետին.— Յորժամ Լուսաւորեաց Սուրբ Գրիգոր զՀայս...:

Էջ 329ա.— Ողբամի վասն բառնայոյ թագաւորութեանն Հայոց ի յազգէն Արշակունեաց և Քահանայութեանն ի ցեղէն սրբոյն Գրիգորի, ասացեալ մեծին Մովսէսի Քերթաղի.— Ողբամ զքեզ Հայոց աշխարհ, Ողբամ զքեզ Հանուրց Հիւսիսականաց վեհապոյն...:

ՄԱՆՈԹ.— Էջ 605, օտորին լուսանցքին, բոլորդիր.— ՀԳիրքս յիշատակ է ի Փրկիչն յիմա: Նոյնպէս և այլուր:

Էջ 948ա.— Մեծին Եւսեբեա պատմագրի ասացեալ ի Համբարձումն Քի. Այ.— Վայելու է մեզ ճառել և սակաւ ինչ վասն Համբարձումն Տն. մերոյ Յի. Քի...:

Էջ 1249 և 1251, դատարկ, տարբեր թուղթ:

Մամբ յիշատակարանի գրչի կը գրուին իւրաքանչիւր զլուսիկ վերջը. կ'առնենք թանի մը Հատ իբրեւ նմոյշ:

1.— Էջ 11թ.— Սքանչեազործ Ած. ա-

դասիւք սրտոց քոց, ողորմեա ստացողի
իրոցս, արեղացն Աբրահամին, և Առաքե-
լին, և Մարգարէին և ծնողաց նորին, և
կարդ. և լսողաց:

2.— էջ 22ա.— Որ ողորմի ստացողի
իրոցս, Գահանայիցն Աբրահամին, Առա-
քելին, և Մարգարէին, և ծնողաց նորին,
և երեսներն և իւրեքանին,

3.— էջ 46բ.— Որ ողորմի ստացողի
իրոցս կրօնաւորացն, Առաքելին և Մար-
գարէին և Աբրահամին և ծնաւորաց նորին,
Մկրտչին և Հապայմելիքին և կարդ.:

4.— էջ 53ա.— Որոց աղօթիւքն ու-
ղորմի Քս. ստացողի գրոցս կրօնաւորացն,
Աբրահամին և Մարգարէին և Առաքելին, և
ի ծնողաց նորին, Աստուածատրին և Ոսկի-
ւատին:

5.— էջ 60բ.— Որոց աղօթիւքն ու-
ղորմի Քս. ստացողի գրոցս կրօնաւորացն,
Աբրահամին և Առաքելին և Մարգարէ ան-
պիտան զրչի և կ.:

6.— էջ 67ա.— Որ ողորմի ստացողի
իրոցս, կրօնաւորացն Աբրահամին և Առա-
քելին և Մարգարէ փոփոքն զրչի, և ծնո-
ղաց նորին և երեսներն և իւրեքանին, և
կարդ. և լսող.:

Բուն յիշատակարամ.— 1463.

էջ 1245ա.— Յիշատակարամ Գրոցս.—
Փառք ամենասուրբ ամենազար Տէրութեա-
նին, Հաւր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ.
այժմ և միշտ և յօխտեանս յաւիտենից
ամէն:

Սովորութիւն է Աստուածային արանց
միշտ և Հանապաղ խոկալ յԱստուածային
այատուիրանս ի տուէ և ի գիշերի, միշտ ըզ-
մերին խորհել, ուր Քս. նստի ընդ ալմէ
Այ. Եւ վասն բաղում պատճառի, բաղումք
փափաքին ջերմեանդ սիրով և ըզձալի
ցանկութեամբ արդիւնս և գործս կատարել:

Ա.— Նախ վասն յուսոյ յաւիտենական
և անմահ կենացն, զանցաւորս արհամար-
հն, և դայն ստանան կեանս, որ մնացա-
կանն է որպէս ասէ Տէրն. երթայք գործե-
ցէք մի՛ զկորստական կերակուրն, այլ ըզ-
կերակուրն որ մնա ի կեանսս յաւիտենա-
կան:

Բ.— Երկրորդ զի մեք ապականացու և
մահականացու զոլով ոչ նոյնպէս կամք

մնամք որպէս ասէ Մարգարէն. Պանդուխտ
և անցաւոր եմք որպէս ամենայն Հարէն իմ:
Ստանամք զիդիբն, զի անապական կենացն
արժանի լիցուք շնորհաւքն Քի.:

Գ.— Երրորդ զի Հրամայէ Տէրն. դա-
նեցէք ձեզ դանձ ի յերկնս, որ ոչ ցեց և
ուստի՞ն ապականեն, և ոչ զողջ ական Հատա-
նեն: Գրեմք զիդիբն, որ զամենայն դանձ ի
յինքն պարունակեալ ունի, նախ զվերին ի-
մաստութիւնն, և ապա զամենայն սուրբս
յրեալ են ի սմա:

Դ.— Զորրորդ վասն պայծառութեան
և կեղեցեւոյ, և նորոյութեան նորոյս Սիոնի,
որով միշտ զորովք աստուածայնով լուսա-
ւորի, որպէս ասէ առաքեալն ցՏիմոթէոս.
Ի վալն քո զմատենանս բերջիւր, որ է գիրք:
Ի՛ յայս միտս գրեցան ամենայն Հին և նոր
կտակարանք:

Ե.— Հինգերորդ վասն աւելտութեան
և բարեղարդութեան և իմաստութեան,
Հանճարոյ և աստուածաշնորհութեան ման-
կանց նորս և կեղեցեւոյ, զի ամենայն ուսումն
և ստաքինութիւն, տեսական և դործնական,
աստուածային զորովք լինի, որպէս ասէ Պե-
ղոս. զգիրս սուրբս գիտես որ կարող են ըզ-
բոյ իմաստուն առնել:

Զ.— Վեցերորդ, վասն բարեխաւու-
թեան միշտ անդադար առ Ած. զկենդանի
բանս աստուածային գրեմք և մարմնացնեմք
ի բարութիւն, որպէս Բանն Ած. մարմնացաւ
և փրկեաց զմեզ յամենայն չարեաց և տա-
լանաց, և արժանացոյց անմահ կենացն:
Նոյնպէս և բանս գրեալ Հաւատով և յու-
սով, զամենայն խնդրածս մեր կատարէ
սստ և ի Հանդերձեալն:

Է.— Եւթներորդ զի զպատմութիւնս
սրբոցն, որք ի Հնումն և ի նորումն կատա-
րեցան, որ զի Համարձակութիւն ունին ա-
ռաջի Այ. բարեխաւեւ միշտ վասն անձանց
մերոց, այժմ և յաւրն դատաստանի:

Ը.— Ութերորդ վասն անյինջ յիշա-
տակութեան առաջի Այ. ոչ ունելով մարմ-
նաւոր զաւակ, զսա ստացաք մեզ զաւակ և
յիշատակ անմահ, որպէս ասէ Մարգարէն.
Երանի որ ունիցի զաւակ ի Սիոն և ընդան-
եակ յերուսաղէմ:

Թ.— Իններորդ վասն քաւութեան և
թողութեան մեղաց մերոց բարեխաւու-
թեամբ սրբոցս, որպէս ասէ. արարէք

պատույ աբժանի ապաշխարութեան. և մարդարէն ասէ. զմեզս զո ողորմութեամբ քաւեացես և զանօրէնութիւնս տրօք տնանկաց:

Ժ.— Տասներորդ վասն պատելոյ ըլտօնս Տէրունական և զորոց ստանաժ զճառս և զպատմութիւնս նոցա, և զարդարեմք ոսկով և գոնեզդոյն գունով և ղեղով և երանկովք, որպէս ասէ Տէրն. զաղքատս յամ. Ժամ ընդ ձեզ ունիք զիս ոչ ունիք ընդ ձեզ:

ԺԱ.— Մետասաներորդ վասն տաւախորմութեան իւրաքանչիւր տօնի և յաւուր կատարման ստանաժ զգիրքս, որպէս ասէ Սողոմոն. ի գովութիւն արդարաց ուրախանան ժողովուրդք, և Դաւիթ՝ յիշատակ յօրտենից եղիցի արդար, և Պօղոս՝ ի պէտս սրբոց Հաղորդեցարուք:

ԻԲն.— Երկուտասաներորդ վասն ի նախանձ և ի փափաք շարժելոյ զայլս ճշմարիտ արդեանց և բարի վործոց, որպէս ասէ Պօղոս. նախանձաւոր լեբուք չնորհացն որ յաւն են:

Ըստ այսմն յարացուցի ամենազովելի իրջանիկ ընտրեալ պատելի և աստուածաճոյն ամենայն զովութեանց արժանաւորեալն, սբ. և քաջ Հոստոս և արիւթան քաւուսապետն Գրիգոր, որ Մերենց յորջորջի, յոյժ սիրելի դտաւ ամենայն սրբոց ի տաւախարմութիւն, և պատմաբան անյապաղ տոանց ձանձրանալոյ մի ըստ միոյճ կատարելով դտօն սրբոցն, նահապետաց, նախահարց, սրբոց մարդարէիցն, մինչեւ ի խոնարհելն որդւոյն Այ. և իջանել յերկնից կամաւ Հաւր և Սբ. Հոգւոյն զալ բնակիլ յամէնաւրճնեալ սբ. կոյսն Մարիամ, աւետեալքն Գաբրիէլի, և զՍբ. Մնոնդն Քի. ի սրբոց Առաքելոցն, սրբոց մարտիրոսացն հնոց և նորոց, սրբոց Հայրապետացն, սրբոց ճպնաւորացն, և սրբոց թարգմանչացն, սրբոց թագաւորացն և կուսանացն, կատարեալ և բնտիր աւրինակ առաջին վարդապետքն վարթամացուցեալ էին նորահրաշ պատմութեամբ սրբոց, և զարդարելով յամենայն տօնս Տէրունական զԱւետեաց, զՄենդեան, զՏեառնընդառաջն, զԱյլակերպութեան, զԱստուածածնին, զՍալին, և զՊաշպիւտին, զոր յետոյ մեծ վարդապետն մեր, քաջ եկլետիւստէն Հայոց, Գրիգոր

Մերենց, մեծափափաք յաւտարութեամբ և Էջլդրտիւ ժողովեաց յամենայն պատմութեանց իրբ զժրպնան մեղու, որ ժողովէ զամենայն ծաղիկս ի բուրաստանեաց:

Ըստ այսմ աւրինակի ժողովեաց զամենայն Հրոշակաւոր պատմութիւնքս զարմանալի և հիանալի ի լտղաց, և վարդարեաց զյուսափթիթ բուրաստանս, որ գրեաց և հրամանս ետ ամենեցուն նոյնպէս գրել, Որոյ ես անմիտ և անիմաստ ծառայօ Այ. Մարդարէ սուտանուն արեղայ գրեցի ըստ կարի իմոյ, աւգնականութեամբն Այ. և կատարեցի. յիշեցէք ի Քս. և զՀոգեւոր եղբայրն իմ զԱռաքել կրօնաւորն, որ շատ աշխատեցաւ ի կոնկի թղթիս:

Արդ եղև զբրեւ զրեւս զրեւս զրեւս աստուածաշունչ մատենի, ի թրմականութեան Հայկազան տումարի, ի Ջ.Ժ.Բ. Թիլին, ի Հայրապետութեան Հայոց Տեառն Կարապետի, ի յերկնահնգէտ և ի Հրոշակաւոր Սբ. Մայրաքաղաքս Երուսաղէմ, ընդ հովանեաւ Հրաշափառ ամենափրկիչ սբ. կաթողիկէիս, վերաձայնելոյ Սբ. Փրկիչ, որ է վեմ կախարիչ Սբ. Գերգեմանն Քի. և այլ սբ. տնօրինականացս Աստուծոյն մերոյ Յի., աւսանդակութեամբն Հոգւոյն Սրբոյ աւարտեցաւ:

Երեւցէք ի Քս. զարհակսկսկոպոս Երուսաղէմա, զՏէր Պետրոսն, և զՓրկիչս փակակալն զՅակոբ կրօնաւորն, և զձեր Աստուածատուր կրօնաւորն, և զՅովանէս կրօնաւորն, և զՀայրապետ հնգաճոգի արեղայն, և զԵրեսէս արեղայն, և զՅովանէս արեղայն, և զԹաղէոս Հայր ճպնաւորն, և զԱռաքել կրաւնաւորն, և զԱբրահամ միականցն, և զԳրիգոր միականցն, և զԳրծուն յորչակս ամէն:

Այլ և զՀոգեւոր Հայրս մեր, զՏէր Յովանէս եպիսկոպոս, մականունն Տաւիլ, և զիւր Հոգեւոր որդիքն, զՏէր Տաւնական կրաւնաւորն, և զԱստուածատուր կրաւնաւորն. եւ զՏէր Մարտիրոս եպիսկոպոսն Պուրաքի, որ աշխատեցաւ և ծաղկեց զգիրքս. եւ յայմ ամի եկին ի Սինէական անպատէն և ի Պրօի վաներուն, և բերին զՍբ. Հարանց աւրհնութիւնն յերուսաղէմա մեզ:

Դարձեալ յիշեցէք ի Տէր զվերակացու և զՀրամանատար Սբ. Յակոբս վանիցս, ըզ-

սլարոն Մղատում Սրման, և Տէր Պետրոս կախկողպանն և դերիզոր ըտային, և զԱստուածատուր հայրպետն, և զայլ սպասաւորս կկեղեցեացն ամէն:

Դարձեալ յիշեցէք ի Քա. Ած. զստայող սր. դրոցս զԱրքայաւորս կրօնաւորն, և զծնողքն իւր զՄկրտիչն և զՀակոբակմբէքն, և զհանուցեալ կերայրն իւր, զԱտաքէն և զբոյրն իւր զԽութուրն, և զայլ արեան մերձաւորքն ամէն: Այլ և զԱտաքէն ճշնազգեսաց կրանաւորն, և զծնողքն իւր զԱստուածատուրն և զմկկհանտն, և զեղբայրն իւր զՎարդան և զայլ արեան մերձաւորսն ամէն: Այլ և յիշեցէք ի Տէր զՄարգարէ առտանուն արեղայս, որ ես տկար անձամբս և տաւարհետս դրչութեամբս, յանձն առի և Այ. կարողութեամբս յանկ ճանի և կատարեցի: Աղայեմ զձեզ եղբայրք զի խոչորութեանս և սղայանացս անմեղադիր լինիք, զի կար մեր աշխարհ էր, այլ զԱստուած որ դորմին մի մոռանալէ ինձ և ծնաւորաց իմաց, Ներսէսին և Խութանին, և հար եղբայրսն ի Ղազար Գահանային, և Բ. քրեւորցրն իմ, Մարամին և Աննային և արեան մերձաւորացն ամէն:

Դարձեալ զիտապիք, ով մանկունք կկեղեցեալ, որ եղաք զԱյսմաւորսքն ի սր. քաղաքս Երուսաղէմ, ի վանքս սր. Փրկչիս, ընդ հովանեաւ սր. կախարչի վիժիս. և յունի իշխանութիւն և հրաման ոչ առաջնորդք և ոչ պորձաւորք ճանել ի զբանէ կկեղեցոյս, ոչ ծախել և ոչ գրաւել. և եթէ ոչ լսէ՞ զնաւոյն և ծախաւոյն պատժի ի Սր. Փրկչին: Աղայեմք զձեզ, ով սր. կրանաւորք, ով ոք կարդայք կամ աւրինակէք կամ տեսանէք Ած. ողորմի ասացէք ի բերանով, և թողութիւն խնդրեցէք յԱյ. և խնամ տարէք, և շորով բռնեցէք, և Ած. մեզ և ձեզ ողորմեսցի առհասարակ ամէն. ամէն:

Յետմագոյն յիշատեցաւ Երուսղիմ.

1. — Մշեցի Աստուածատուր Եպիսկոպոսի. — 1583.

Էջ 1253ա, չեղադիր. — Դարձեալ յիշեցէք ի Քա. զվերլին կազմող սր. դրոցս, պանթոփան Մշեցի Աստուածատուր Եպիսկոպոս, ամենայն յետնեացս, որ կարողութեամբն (յ)Այ. նորոգեցի զՍր. գերդս, ի սր. քաղաքն յերուսաղէմ, ի հռչակաւոր

վանքն հայոց, ընդ հովանեաւ սրբոյն Յակորայ, ի հայրապետութեանն սրբոյն Յակորայ Տեառն եղբաւք (յ)աթոռակալին, Տէր Դաւիթ արհիեպիսկոպոսին, թվին ՌԼԲ. ապրիլ ամսոյս ԺԵ. աւարանցաւ. Ած. ողորմի ասացէք ինձ և ծնողաց իմոց և ձեզ ողորմեսցի միւս անգամ զալուստն իւր ամէն:

2. — Գրիգոր Վարդապետի. — 1747.

Էջ 1253բ, նոտր չեղադիր. — Վերստին նորոգեալ կազմեցաւ սր. դիրքս Այսմաւորաց հոգաբարձութեամբ Գրիգոր մեղապարտ փարդապետիս. և կազմեցաւ ձեռամբ հալէպցի շաժա? մահուեի Յովաննէսին: Ընթերցողք Ած. ողորմի ասացէք աշխատողացս, և Տէր ձեզ ողորմեսցի ամէն: Եղեւ այս ի թվ. ՌձՂԶ, ի սեպտեմբերի ԺԶ. ի փառս Այ. յուսոյն մերոյ:

3. — Եզմկացի Գրիգորի. — 1781.

Էջ Ե, նոտր չեղադիր. — Ի թվին Քի. ՌեձձԱին, մայիսի յամսոյ ԻԷ օրն, Եւափտի, զրվեցաւ: Ես մեղաւոր և անպիտան ծառայս Յուսի, որ եմ եղկեացի Յուհան օղի յուսահողի Սուքիեասի յորդի Գրիգորս, եկի այս սր. քաղաքս, ուխտ և երկրպագութիւնն արի սր. տնորինական տեղեացն Քի. Այ. մերոյ, ի թվին հայոց ՌԲՃԼին, որոյ ինդրեմ ամենակալին, որ ամենայն Քրիստոնեայի, մեծի և պղզտկի, արժանի անէ կան այս սր. երկնայեան տեղիքն տեսան, և իւրեանց խնդիրքն ի բարին կատարի, յամեն. Եւ դարձեալ ով որ հանդիպի սմա, թէ կարգաւոր թէ աշխարհական, մէկ հայր մեղացիւ մեղ յիշեցէ, որ և ինքն յիշեալ լինի ի Քրիստոսէ, յամեն:

4. — 1835.

Էջ 1252, չեղադիր. — 1835. սեպտեմբերի 21, եկեալ մեր ամենայն պարագայիւք ի Սր. Վանս, Տէր Ած. առաջնորդեսցէ մեզ և կատարեսցէ զիղձս սրտի մերոյ, բարեխօսութեամբ քաջայայտ զվային իւրոյ՝ սրբոյն Գէորգայ զօրավարին:

5. — Կիրակոս Եպիսկոպոսի. — 1835.

Էջ 1252. նոտր չեղադիր, նախորդին կից. — Եթէ բարի ինչ իցէ իղձք սրտից ձե-

րոց և հաճոյ Այ. և օգուտ հասարակաց, Այո՛, կատարեսցէ Տէր Ած. իսկ եթէ չար ինչ իցէ, լի խորամանկ խաբէութեամբ, ի քնաս ազդիւն և ի վատահամբաւութիւն, խորանցէ Տէր, և ցրեսցէ զամենայն չար խորհուրդս նենկաւոր սրտից, բարեխօսութեամբ սրբոյն Գէորգայ զօրավարին, յորում վանս եկի և ես, ի նոյն թիւ, դեկտեմբերի 10-ին.

Կիրակոս Եպս.

6. — Կեսարացի Թաղէտ Վարդապետի. — 1837.

Էջ 1250, շեղագիր. — Ի հազար ութն հարիւր եռասուն և չորս ամի մարդեղութեան կենարարին մերոյ և Փրկչին Յսի. Գիս. Ժախիւք և բազմաւ աշխատանքս ի հիմանց նորոգեալ եղեւ յիշմէջու Սբ. Գէորգայ վանուց զաւագ դրան շէմքն, և զդուռն և ի վերայ նորին դրան եղեալ զմեծ սենեակն, և ի միջին նորին եղեալ զփոքր սենեակն, հանդերձ պակի կամարակապ ծածկութ տեղօք, և մանաւանդ ի վեր ելանելոյ լայնաշէն և քարեայ սանդխտաւն, տեղոյս բէշիղ կարօեալ կեսարացի Թաղէտ տնաթան վարդապետին:

Եւ յետ երեց մամց եւս հրամանաւ Անդրանուպոյսեցի Պօղոս մեծիմաստ և բազում զօրութեան արժանի ազգընտիր վերագիտողի սբ. և մեծի Աթոռոյս Սրբոց Յակոբանց, որ յերուսաղէմ, և նախկին արժանապալել Պատրիարքի Կոստանդնուպօլսոյ արքայանիստ մեծի քաղաքին, արդեամբ և ծախիւք օրհնեալ ազգիս հայոց, վերստին յինեալ եղեւ ի հիմանց անտի նորունորոգ զխանասարաս զախոռն, և ի վերայ նորին զսենեակն, հանդերձ երկաթամածուց պատուհանիւք, և բարեյարմար զրամբ և զեղավայել փայտաշէն զարդիւք, պիւրաքանչիւր սենեկացն լստ յարմարութեան և վայելչութեան, ձեռամբ և բազում աշխատասիրութեամբ վերոյ յիշեալ նուաստ Թաղէտ վարդապետին, Խնդրեմ յիշել զմեզ ի մաքրանուէր յաղթօ ձեք, ով մեծապատիւ հարք և եղբայրք իմ, զի ի ծերութեան մամանակի իմում իբէր երկամ աշխատ եղէ տեւ և զիւրեր անհանգիստ երկաթիւրեւով, և եւ իմ հարազատ սպասաւորք, և ամենայն միարանջ վանուցս, որք քան զիս առաւել աշխատք եղէն, ուրեմն լեբուք յիշող

և դուք լիջիք յիշեալ ի Տեառնէ:

7. — Յակոբ Յ. Մուրադեանի. — 1849
Էջ 1252, շեղագիր. — Յամի Տեառն 1849, յամսեանն յունիսի 17. եկն այցելութիւն ի սբ. Վանս Ռէմէջու ամենապատիւ և վեհափառ հայրն մեր, Տէր Կիրակոս Սրբազան Պատրիարքն Առաքելական Աթոռոյն Երուսաղէմի, ուղեկից իւր ունելով զաւագ յուսարար զՏէր Գէորգ արքեպիսկոպոսն, և զյօնցօլ պրն. Յակոբ Ս. Մուրատեանն, և զՍահաթճի պրն. Յակոբ զաւագ քարդմանն, և զայլ սպասաւորս և զպալտօնեայ:

Եկաց աստ Նորին Սրբազնութիւնն երիս աւուրս և ապա դնաց ի Յօպպէ յօղափոխութիւն անձնական տկարութեան իւրոյ, և ի 29 Յունիսի վերադարձաւ այսրէն ի սբ. վանս: Եւ յսկիզբն յուլիսի, օրն ուր յաթ, դնաց ի սբ. յերուսաղէմ, ի Սբ. Աթոռն, յաւուրս բէշիղութեան սբ. վանուցս և քաղաքիս Տէր եփրեմ մաքրափայլ և ճրդնակրօն վարդապետին, որ ի գալն և ի դնայրն սրբազան վեհապետիս մերում ամենայն քարեի ընդունելութեամբ զպարտուպատյաճ յարդանս պատուոյ և մեծարանաց մատոյց եւն: Կեցցէ յիշատակութիւն այցելութեան սրբազան պատրիարքին: Գրեցաւ ձեռամբ նուաստ ծառայիս Յակօբայ Յուհաննէսի Մուրատեան:

J. J. Murad

8. — Կեսարացի Թաւմառեալ Մարտիրոսի. — 1850.

Էջ 1252, շեղագիր. — Ի 1850 մարտ 30ին ի Յօպպէ եկի եւ նուաստս, Ղարսեցի զարաֆ Թումաճեան մահտեսի Մարտիրոսս, հանդերձ սրբոյ աթոռոյս միարանիւք, որ է Սահակ վարդապետ, Կարապետ սարկաւագ և զպիր Ալիքասնիոս, Կնացեալ էին յաղապս եկաւորութեան Միսաք ամիրայի յարդի Գէորգ աղայ եղբօր:

9. — 1850.

Էջ 1254, շեղագիր. — Յամի Տեառն 1850, նոյեմբերի ամսոյ 7, եկն Եհաս ի սբ. Վանս այս, նորապսակ ազգընտիր Զմիւռնացի Յօհաննէս օրրազան արքեպիսկոպոսս, պատրեարդ սրբոյ աթոռոյն Երուսաղէմի, ի Կոստանդնուպօլսոյ, ուր կայր փոխա-

նորոյ սր. նրուսաղէմի, և վարէր զպաշտօն
փոխանորդութեան ի քսան ամաց անտիւ:
Վասնորոյ և ի վախճանիլ բազմավաստակ
նրուսաղէմացի Կիրակոս սրբազան պատ-
րիարքին, ի մայիս 24. ըստ արգագրու-
թեան Համայն միաբանութեան սրբոյ աթո-
ռոյն, ընտրեցաւ պատրիարք ազգային ընտ-
րողութեամբ, ի յուլիս 4: Եւ ի յօգոստոս
ամսոյն սկզբնաւորութեան Հրաւիրակ առա-
ջեցին ի սբ. աթոռոյն, ի նշան սրբոյ և ըն-
դունելութեան, ի Կոստանդնուպօլիս, զե-
լիս վարդապետս և զերկուս սարկաւա-
լոնս, որք առեալ զՍրբազանն վերադար-
ձան, զալով Աստրիական շրջենաւով ի
Յոպպէ, ի նոյնմբեր 1, յորմէ մեծ պատուով
ու(ղ)ղելորեցաւ զնալ յԱթոռն իւր, ընդ
որ? ի պատիւ ի Յոպպէ քանակալ բարեհամ-
լաւ երկուց տէրութեանց զոնձով, պարոն
Յակոբ Սրապիոնեան, և թարգման նորին
սահաթճի պարոն Յակոբն, և յարգի ազ-
նուամեծար պատկերահան պարոն Մար-

տիրոսն, և պանդոկապետ յարգի Ալեքսանն,
Հանդերձ վարդապետօք և տեսչօք յաւուրս
լոէյիզութեան Ուրֆացի? Գարբիէլ վարդա-
պետին:

10.— 1854

Էջ 1254, շեղագիր, տարբեր գրչով.—
Յամի Տեառն 1854, յամսեանն յունիսի 20,
եկաք ի Յօպպէէ ի սբ. վանս Ռէմէլէ, որ
Լոչի սր. Գէորգ, յուխտ սբ. վանացս,
նուաստըս և Եաֆայու վանուց թարգման
ժերունդարդ մահտեսի Դաւիթ Պապան,
Արղումանեան Յարութիւն աղայն, Կիւրեղ
վարդապետ, Կարապետն, Գէորգն, և Սրա-
պիօն որդին իմ, յաւուր Տօնի Սրբոյն Մե-
ծին Ներսէսի Հայրապետին, ուր մատուցաւ
սր. պատարագ ամենայն փառաւորու-
թեամբ, և Հոգեւոր խնդութեամբ, աւուրս
վերատեսչութեան Տեառն Երեմիայ շնոր-
հազարդ վարդապետին, որ մեծ պատուա-
սիրութեամբ ընկալաւ զմեզ:

Ե. Ս. Մ.

28

ՔԱՐՈՋՔ ԿԻՒՐԱԿԵԻՑ (ԹԵՐԻ).— 3

Գ. ՊՅՐ. ՆԱԼԵԱՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 35×24×2: Էջք 220: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ Հասարակ: Գրութիւն՝
սեւ մելանով, երկսիւն, 47 տող: Նոսր շե-
ղագիր: Համառօտագրութիւնք սովորակա-
նէն քիչ մը աւելի: Կաշեկազմ խաւաքար-
եայ: Դատարակ թուղթք՝ սկիզբը երեք
թերթ, նոյնպէս և վերջը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1ա.— Առաջին քարոզ պնտեկոս-
տի հոգեւոյն սրբոյ զալստեանն...:

Էջ 216ա.— Քարոզ երեսուն.— Հիմ-
նդարդ կիրաւէիմ զգնի վերացմամ հաշիմ
ի վերայ Մարկոսի ժԲ. լե...:

29

ՊԱՏՄ. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԱՑ. — 1

ՅՈՎԷՑ ԳՈՋԱՆԱՑ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 35 x 24 x 6: էջք 348 է+ 316: Լանդամոնք շատ լաւ: Թուղթ՝ տոկուն: Գրութիւն՝ սեւ ձեւանով, երկաթեւ, 45 տող: Նոտրալիր վարժ: Համառոտագրութիւնք առատ: Մեծ սկզբնատուերուն տեղերը բաց մնացած: Կաշեկաղժ տախտակեայ: Դասարկ թուղթ՝ սկզբը մէկ թերթ, վերջը երեք:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1ա. — Պատմ. տմ. աշխարհաց, երկրից, քաղաքութեանց և գաւառաց, մասն ըզկրօմէ մացիմ: Արարեալ ի Յովտ կանցնիկոս քանանայէ, ազգաւ Գալիլեացի. և ի Գալիլեականէ յեզուէ փոխեալ տա խաւովականս. և ամտի տա Հայկականս: Հատար Առաքիմ: Ի տպարանի Ֆրանցիսկոս Պիքերի, ի վէմէտիկ: ՌՁԼԷ. [1737]: Մեծաւորաց հրամանաւ: Առաջաբանութիւն սարիմ: [Ո՛րպէս ամենայն ոք լաղճայ օլտուրիւն և զմանաւոր շահաւետութիւն փրկութեան իւրոյ յաւիտենականի, վասն որոյ Հնդկական ի լոյս անելով զորոյն մատենան սաէ այսպէս. սա միայն է յորմէ պարտի մտադիւր լինիլ մարդն յաշխարհի. զի ոչ ոք ժամանել կարէ նոյնոյ փրկութեան եթէ ոչ միջոցաւ ճշմարիտ կրօնի...]

էջ 4. — Յանգ գլխոց որք պարտմանիմ յայսմիկ հատարաք:

էջ 7. — Պատմութիւն գկրօմէ: [Բ]որ որ եւրոպայ ոչ այլ ինչ է եթէ ոչ փոքրաւորոյն մասն ինչ աշխարհի...]

Յակատ. —

էջ 9. — Պատմութիւն Համուրց Աշխարհաց, քաղաքութեանց, երկրից և գաւառաց, մասն գկրօմէ մացիմ: Արար-

եալ ի Յովտ կանցնիկոս քանանայէ Գալիլեական յեզուէ և ամտի փոխեալ Յիւտականս: Վերատեսեալ սրբագրեալ և ի բարոյ կարգի եղեալ: Հատար Երկրորդ: Ի վէմէտիկ, Յամի տեառն ՌՁԼԷ [1737]: Ի տպարանի Ֆրանցիսկոս Պիքերի. հրամանաւ մեծաւորաց:

էջ Ե. 1. — Յանգ գլխոց որք պարտմանիմ յայսմիկ երկրորդի հատարաք:

էջ 1. — Պատմութիւն կրօնից բարբի յազաւորութեանց երկրից և գաւառաց Աշխարհիս: Յազագս սրբոյ երկրիմ և ըզկրօմէ մարիմ:

էջ 63ր. — Յազագս Մեծիմ Հայաւտանու և գկրօմէ մարիմ:

ԵԱՆԹ. — Հնդկական յիշատակներն զէմ ծանր դիտողութիւններ կան լուսանցներու վրայ, — ըստ Սաւալանեանի՝ Նալահն Յակոր Պատրիարքէն — էջ 64-80: Կ'առնենք յերջին եզրափակիչ Հատուածը, էջ 80ա. Աշխատեցուցեր զիս ի չարիս ըր, ով Յովտ պատրի, մինչ ոչ գիտես զգիտաւորութիւնս ազգաց, մի՛ լինիր պատմաբան թերիմաց, և զայլոց չարախօսութիւնս առ նախանձու և ատելութեան մի՛ իբրեւ զկանոն Հաւատոյ և իբրեւ զանխալ բանս յողեր ի վերայ ազգի ուսեք, և զգոյցող աղպաց յերանոն շիւղ առնել և զիւրապալաց յերան կացուցանել, Զի եթէ ի գործս և յարարողութիւնս նկատել պարտ իցէ ուսեք ազգի, և կոչել զնոսին Հերետիկոսն (թէ պապին ոչ Հնազանդին), ապաքէն առ աղպան Հնազանդեալոյ պապին այնքան զոտանին սխալմունք և տարաձայնութիւնք, որք երեւիլ կարեն շտեմարանք և ամբարանոցք ամենից մոլորութեանց, տեսականաց և գործնականաց. բայց որպէս ասի՝ կէօղ քննորդ փոփոխի կեօրմէդ:

30

ՀԱՇՈՑ.— 6

Պետրոսի վանք (Ղրիմ)

ՊԼԶ = 1377

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասւոյ 35 x 24 x 9: էջք Զ 842: Հանդամանք բաւարար, սկիզբէ մասերը խոնարութենէ քնատուած, նորոգութիւն կրած: Թուղթ բաժնակեայ: Գրիչ Վարդան Անթիմոս Եպիսկոպոս: Գրութիւն՝ երկ-իւն, սեւ մեկնով, 34 տող: Բուրդէր կանոնաւոր: Մեծ սկզբնատառք և լուսանցազարդ իւրաքանչիւր զլուրի սկիզբը: Խորանարդ, էջ 1, 309. 459: Կաշեկազմ խաւարառեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա-Զ այլազան պիտանի և անպէտ զիբեր և զիծեր:

էջ 1.— Եւ Հովիւք էին [ի տեղ]ւոյն յայնմիկ...:

էջ 48ա.— Իսկ նայում ժառպիմ ի ար. Գոգգոյր և այս կամոմ կատարի...:

ՄԱՆՈԹ.— էջ 95 լուսանցքին կը կարդացուի. «Բա. յարութիւն շնորհէ վարպետին տէր Մկրտչին»:

էջ 116ա.— Յառաջումն շարաթուն քառասնարկաց պահոցն Ձորեքշարաթին, ի տասներորդ ժամուն ժողովին ի ար. Սիոգն և այս կանոնս կատարի...:

ՄԱՆՈԹ.— էջ 141 սորորի լուսանցքին կայ զիծուկէտ ծանկաղորդ Հեռեմայր. «Կարդայ և զգրող յիշեայ զմեզաւոր Յուանէսս, ամէն: Նայպէս էջ 161 լւ. «Այ. եւ. Ուսանէս»:

էջ 288բ.— Մեծի շքաբքիմ Սրբոյ Զատիկիմ երկնայիմ, ժառպիմ ի ար. Մատնամ, և եպիսկոպոսն լուսանէ երիս կամքեզ, և սկսանիմ Սաղմոս ձ. Ժ. Բ, եղիցի ամուռ Տեօնոմ տարնեալ...:

էջ 303ա.— Ոնքեքցումս ի Դամիէյէ Մարգարէէ, ի ծմնեան կարգմ գիտ և կարգայ, և ամսնադար լիբ գի ծանձարաց գրել:

էջ 309.— Սբ. Զատիկիմ Առաւետում.— Զքամմ առայիմ գոր արարի վասն ամենայնի, յվ Թէոփիլէ...:

էջ 449բ.— Մեծի ամուր սրբոյ Պեմդէկոստիմ կիրակէլիմ առաւետում ժառպիմ ի ար. լեամն Զիքնեաց և այս կամոմ կատարի...:

էջ 451 լւ.— ձաշայն ի ար. վերմատունն ելանեն, ի մեծ տաւնիս:

էջ 536ա.— ի մեծ ամուր Պայծառակերպութեան տաւնիմ առաւետում ելանեն ի քափաւր ի քարձր տեղոյ. և այս կամոմ կատարի...:

էջ 543 լւ.— Երեկոյ կարգա ի Թափարմ լիբիմ զընթերցածոք և գաղափառ:

Թիշատակարամք Գրիչ Վարդան Անթիմ Եպիսկոպոսի.— 1377

1.— էջ 78 լւ.— Զվարդան գրողս յիւնա, ի Բժ. ՊԻԶ:

2.— էջ 262 լւ.— Զտառապետէր գրող զվարդան Անթիմոս յիւն ի Տէր ո՛ր եղարար:

3.— էջ 308ա, բուրդէր.— Գրեցաւ ար. տառս այս ձեռամբ անարեւետ զրիւ վարդան Անթիմոս եպիսկոպոսի, յղորդ և լընտիր արիւնակէ, ար. ուխտիմ ծրայաւոր Աստուածանի, որ կոչի Պետրոսի վանք, ի Թիլիս Հայոց ՊԻԶ [1377], ի Հանութեան Մամայի, և ի Հայրապետութեան Տեառն Կոստանդնու. և այսմ հաշմպիս յաթոռակալութեան Յովհաննէս արքի. իմաստասէր և առաքինաբիր. որ է ժամանակս խիստ խաղաղութիւն եկեղեցոյ և ամէն Գրիստոնէից, և անչափ յաժան է հացն, որ չէ լիւ, Բայց սով մեն և խիտ է ուսումնածայի լսելոյ բանին մեղ անժուտ առաջնորդացս և կրանաւորացս: Արդ առաջմ զմեզ, ար. եղարար, ամեղադիր լիւնել զի եւեր էի և աչքս յի տեսնուլ և միաքս և ամ. սգալարանքս բռնէ է, բայց անանչեցայ և գրեցի:

Նոյն էջի երկրորդ սիւմանիմ վերի մասիմ մէլ, տարիեր գրով.— Տուի զաւ Գի. ար. Եննէզեանն յիշատակ էմ և ծնողաց իմոց՝ Կերակոսին և Թանեքին, և եղարարն

իմ Յակոբին, և Աւետեացն և Աւետաբերին և բերողին, որ կենա ի սբ. Մնունդն ի Բէթղէմ, ու որ պահէ զՄնունդս ի նորայ Համանքն լինի, և այլ մարդոյ իշխանութիւն չլինի, ոչ եպիսկոպոսին, ոչ Հայրապետին, ոչ ըռայրին, և ոչ ինչ պատճառաւ ոչ Հանէ զսա ի յայս սբ. Մնունդեն, և թէ յանդէն ոչ և Հանէ՝ ելցէ յարքայութենէն Այ., և որ պահէ զսա աղէկ՝ ժառանգէ զերկնից արքայութիւնն ի Քս. Յս. ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս ամէն:

Նախորդէմ մերքեւ, տարբեր գրով և միմանով. — Ես Տէր Վարդան Անթիմոս եպս. տուի ի Սարգիս արեղայն զայս ձառնաց, որ տանի յեմ., և տայ ի սբ. Մնունդն Քի., յիշատակ ինձ և նորաւ Ընդ ձեռամբ Սարգիս արեղայն լինի՝ քանի ինքն կենդանի լինի, և այլ մարդ չունի իշխանութիւն ի վերայ նորա: Յետեւ նորա կացցէ Սբ. Գրիգորն ի Մնունդն: Եւ զուր Հանդիպալաքդ յիշեցէջ զՎարդան եպս. և զՍարգիս արեղայ, որ զգիրքդ երեւ յեմ. —

4. — էջ 368 լս. — Չմեղաւոր գրողս. յիշեա ի թվ. ՊիՉ, մայիս 1:

5. — էջ 620 լս. — Գրեցաւ ի թվի ՊիՉ Աւագանտոսի իմ. աղայնձ ամեմուղդեր լեւուր, զի ծեր էի և անդաւ:

6. — էջ 836. — Փառք ամենասուրբ երրորդութեանն, Հաւր անեղի և Որդւոյ Միածնի և Սբ. Հոգւոյն ճշմարտի փառք:

Արդ ես յետինս մեղաւորաց, Տէր Վարդան Անթիմ եպիսկոպոս, որ կեցա յնորութեամբ Բժժ ամ, և գրեցի Բ. ձառնաց, Ա. Սբ. Գորգոթացին, և Ա. Փրկչին, և Ա. Աւետարան Սբ. Մնունդեանն Քի.: Եւ գնացի ի Սիւս, ի Սբ. Լուսաւորչի Սբ. Ալին ի յուխի, և կեցա Բ. ամիս: Եւ Տէր Կոտաւընդին կաթողիկոսն անշափ սիրեաց զիս, և Հարկեաց թէ պիտի եպիսկոպոս լինիս: Ես չստ զիմադարձ եղա, յետոյ Հնապանդեաց և եղա եպիսկոպոս: Եւ ամէն սրտով կուլայի յերուսաղէմ: Նա իմ եղբայր Աւետիս արեղա երեկ յերուսաղէմ ինձ խնդրի: Ես ի Սիւս էի, երեկ ի Սիւս, զիս զառաւ, և այլ չթող որ եկեալ էի յերուսաղէմ: Եկաք ի Լբիմս, վեց ամիս ապրեցաւ և Հանգեաւ ի Քս. և ես մնացի անայցու գլխ. ունեւորով: Եւ գրեցի զայս ձառնաց ինձ ծերութեանս որդի, Եւ տուի ամէն կամաւ և ամէն սրտիս յաւ-

մարութեամբ Սբ. Մնունդեանն Քի. Այ., յիշատակ ինձ և իմոցն, Սբ. Աւետարանն և այս ձառնաց, ի վայելումն մանկանց եկեղեցոյ:

Աղայնձ և երկիր պազանեմ ձեզ, կարգացողացդ և տեսողացդ, յիշել զՎարդան մինակեց անապատի ի սբ. յաղաւթս ձեր և Ած. յիշէ:

Գրեցաւ ի թվի. ՊիՉ, յետին:

Յետմագոյմ յիշատակագրութիւնք.

Ա. — 1631. —

էջ 837, բոլորգիր. — Արդ ի թվականին Հայոց Ռ. 2, ի Թապաւորութեանն ալլաւսոսից, որ Մահմետական կոչին, որք են կրօնիւքն Արիսի և Կիրիթոսին, ի Հայրապետութեան Սբ. Երուսաղէմայ Գանձակեցի, այսինքն Գանջայեցի, Տէր Գրիգոր լազմեարատ, սրբաւէր, քալ և արի Հեղինակին, որ զՀայոց եկեղեցիքս, որ յերուսաղէմ, յամենայն պակասութեանց ելցի, որպէս ի ժամանակս Լուսաւորչին: Ի սորին յաւուրն վերստին նորոգեցաւ աստուածալուծ տառ, որ կոչի ձառնաց և Տարեգիրք. ձեռամբ աստուածասէր և Հաւատարմ ըմանփանս անուոն քանձանայ, որ է զաւստաւ Մոկացի, ի զեղջէ, որ Կասր կոչի: Այլ և ընդ սմին բազում Հնացեալ գրեանք, որ յնորութեամբ, զամենայն նոր նորոգեաց ձեռնաստութեամբ վերոյ ասացեալ Գրիգոր Հայրապետին: Վասնորո Տէրն Քս. նորոգեացէ զնոսա Հանդերձ ծնողաւք ի Հնութենէ մեղաց, և այնմ երանութեանցն մասնակից արասցէ, որ ասէ մարգարէն. Թէ երանի որ ունիցի զաւակ ի Սիւս և ընդանեակէ յերուսաղէմ: Այլ և վերնոյն Սիւսին և բարձրագոյն փառացն իմանալոյն Երուսաղէմայ արժանաւորեացէ ամէն: Դարձեալ Ած. ողորմի ասացէջ զոնպան մղտոի Մակարին, որ զայս գրող կաշին շնորհեց: Նորոգեցաւ գիրքս և եղա յիշատակ ի զուոնս Սիւսին. Ած. յիշատակ գրողացն և լաւ սպահողացն առ Հասարակ ողորմեացէ ամէն:

Բ. — Յովհաննէս Վարդապետի. — 1685

էջ 836ր. Նոտարգիր. — Եւ արդ յիշեցէջ զիս անարժան զԵրանանէն վարդապետ, որ եկի ի Սբ. Երուսաղէմ, թվին Ռ. 7. [ա. 1641] ամին, ի Հայրապետութեանս սբ.

աթոռոյս Տէր Գրէգոր բազմեալստ եպիսկոպոսի, և ձեռնադրեաց զիս սարկաւազ. և թվին ՌՃ. [= 1661] ամին ձեռնադրեաց զիս քահանայ Աստուածատուք ճգնազգեաց սբ. վարդապետն, որ էր առաջնորդ սբ. աթոռոյս: Եւ զկնի այնորիկ թվին ՌՃԼԴ [= 1685] ամին եղէ առաջնորդ, զկնի մահունան Մարտիրոս վարդապետին, որ և նա էւս աշակերտ էր Աստուածատուք սբ. վարդապետին: Խնդրեմ յԱյ. և ի ձեռանէ, որք ընթեռնոյք զգիրս, մէկ բերան Ած. ուղորմի ասացէք մեզ վասն Այ. և Տէրն ձեզ ողորմեացի ամէն:

Գ. — Տիրացու Յակոբի. — 1700.

Էջ Գ, բարդեր. — Ես տիրացու Յակոբս եկի ի Սբ. Երուսղէմ, ի վանքս Սբ. Յակոբայ, աթոռին ամ. Հայոց, ի թվական Հայոց Ռ.Ճ.Խ.Թ.:

Դ. — Ստամբուլի Տիրացու Գալուստի. — 1775.

1. — Էջ Բ, շեղադիր անհարթ. — Ես

տիրացու Գալուստըս եկի ի. Սբ. յԵրուսղէմ, թւին Ռ.Մ.Ի.Դ.Դ. Ես այնմ տարին էր որ նկիպդացիկ Եսֆայ առին. խեղճ ողորմելի մարդիկն թէ Ֆոսնկ, թէ Հօոսմ, թէ Հայք, ամենեքեան սուր քաշեցին, թէ միաբան, թէ վարդապետ ամէն ըսպանեցին:

2. — Էջ 840, շեղադիր անհարթ. — Թվին Հայոց Ռ.Մ.Ի.Դ.Դ.ին, որ ես իստանպուլի ավազ սարգալվազ տիրացու Գալուստըս, որ եկի ի սբ. քաղաքըս յԵրուսղէմ, և ի սբ. Յակօբ ուխտ. ծանիր օվ Աստուածասէր միաբան և ուխտաւորք, զայս կիրս վարդացէք, փառք դէք Այ. թէ որ իմանայ Սբ. Յակօբայ դանքս ինչ եղաւ, որ Եսֆայս միաբանեալն ամէն սուր քաշեց ին անօրէն Մարցի Արուստիկ պէզն, որ Եսֆայու թէ Ֆոսնկ, թէ Հօոսմ, թէ Հայք, ամէն, թէ միաբաններն, թէ վարդապետք, մէկ հատ չի թողեց, Ժ. աւուր հետեւ Ած. իւրեան կործանեց, շնաստակ եղաւ ի հուրն հաւստեանից:

31

ԳԻՐՔ ՕՐԻՆԱԿԱՑ ԵՒ ՆՄԱՆՈՒԹԵԱՆՑ. — 1

Է. ԷՕԴՆԱՑԻ

ԹԳՄ. ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԻ. ԽԱՐԲԵՐԻՑԻ (1717)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւաւ 34×23×7: Էջք Ը. 938: Հանդամանք շատ լաւ: Թուղթ տոկոն: Գրութիւն սեւ մելանով, կարմրախառն, երկուսն, տող 43: Նոտրապիր կանոնաւոր, Համառոտագրութիւնք առատ: Մեծ սկզբնաւորները լոկ ուրուագծուած մատիտով: Գաշեկազմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ ա. — Համառոտութիւն Օրինակաց և իրաց մեմուրքեանց, յամախաղէն ասացեալ, բամբի Այ. քարազապաց, ամենից Խառնամաղիւրաց մեծապէս օգտակար և հարկաւոր: Շարադրեցեալ իրիկուէ հօդօ-

նացւոյ հեղինակէ, ի կարգէ քարոզողաց, նորում ընձեռին գիրք տասն, որք և են այսօրեկ:

Գիրք Ա. Յաղաքս երկնից և տարերաց. Գիրք Բ. Յաղաքս Հանգաց, այսինքն Հրահալելեաց և քարանց.

Գիրք Գ. Յաղաքս Բուսականաց և տնկոց.

Գիրք Դ. Յաղաքս Թռչնոց և լողակաց. Գիրք Ե. Յաղաքս Երկրային կենդանեաց.

Գիրք Զ. Յաղաքս Մարդոյ և անդամոց նորին.

Գիրք Է. Յաղաքս Տեսլեան և երազոց. Գիրք Ը. Յաղաքս Կանոնաց և օրինաց.

Գիրք Թ. Յաղագս Արուեստաւորաց և իրաց արուեստականաց.

Գիրք Ժ. Յաղաղս Գործոց և բարուց մարդկայնոյ:

Եւ այժմ վերստին զկնի այլոց տղադրութեանց ծայրագոյն ջանիւ և հոգաբարձութեամբ, զրեթէ յանթուից սխալանաց որբադրեցեալ, ուղղեցեալ և ի լոյս ածեցեալ եղեւ Տրէ Յօհաննու Սանճէճիանեցւոյ, ի կարգէ նոյն քարոզողաց:

Թարգմանեցեալ ի Լատինականէ ի Հայկական բարբառ, ի Ղուկաս վարդապետէ խարբրողեցւոյ: Յամի կենարարին մերոյ ՌԶԺԷ [1717] և Հայոց ՌՃԿԶ, ի

փառս ամենամեծին Այ. և ի պարծանս սրբոյ եկեղեցւոյ:

Էջ Գ. 1.— Յառաջարկումն թիւս.— Գիրք կամ գործ Յօհաննու Սանճէճիանեցւոյ, ի կարգէ քարոզողաց, զայն ծառայութեան արտաբանութեամբ վարդապետի: Յարուս ընձեռնի գործնականաց և գնմանութեան իրաց: Գիրք առաջին: Յաղագս երկրից և տարեբաց: Յարուս զմին օրինակէ ի պարզ մարմնաց, Հրեշտակաց, մարդակեանց, կենդանակերպից, աստեղաց, տարեբաց, և եւս յայլոց մամնց. որք յատկանակարգաւ ի սոսա առաձին:

Էջ 907.— Այբուբենական ցանկ:

Էջ 936.—938, դասարկ:

32

Ա. — ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. — 1

ՄԻՆԱՅԷԼ ԱՍՈՐԻ

Բ. — ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԹԱԹԱՐԱՅ. — 1

Ականց Անապատ

ՉԻՐ = 1273

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 34×25×7: Էջ 638: Գրակէ Ս.—ի: Հանգամանք լաւ, նորոգութիւն կրած. առաջին պրակէն երեք թերթ կը պահուի: Թուղթ բամպակեայ, կոկող՝ Կոստանդ Քահանայ, Գրիկ՝ Գրիգոր, Գրութիւն՝ սեւ մելանով, երկսիւն, 22 սող: Բուրդի: Համառոտագրութիւնք սովորական: Սրճագոյն մեծ գարշազիր, լուսանցադարդ և կիսախորան, էջ 1,169,523,595: Կաշկաղճ տախտակեայ, Ստացող՝ Ստեփանոս՝ Հայր Ականց Անապատի:

ՄԱՆՈԹ.— Այս ձեռագրին չարմանկութիւնը այժմ առանձին հատոր մը եղած է և կը պահուի 89 թիւին ներքեւ, տեսնել տեղ:

Ա.— ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1ա.— Տէր Միխայիլ Աստուծոյ Պատ-

րիարգի ժամանակագրութիւն յԱյամայ մինչեւ առ մեզ.— Ես եղբարք աստուածաբանք և ուսումնասէրք Հայկով ի բազմութիւն ժամանակագրաց, որում կարաւտեալ էի, խնայեցի յիմ և յօրովից լսելիս ի յաճախութենէ զրուցաց, և համառուտեցի քաղելով զպատանին և զհաշուորն յեկեղեցականացն և յարտաքնոցն...

Յիշատակարան Գրիգոր Գրիկ.—

Էջ 168բ.— Քս. Ած., չորս տնաւէնութեանդ բարեխաւսութեամբ և ամենայն ուղղափառ դասնողացն ղը անճառ աստուածութիւնդ, սրբոց Հայրապետացն և ամենայն սրբոց բարեխաւսութեամբ, փառաւորեայ զհաւր Ստեփաննոսի Հոգին և զիւր նշնոյնոցն ի չորս արքայութեանդ՝ զստացողի զրոցս: Ընդ ամին և զփակակալ վարդապետ, որ յաւաք կամաւք առիթ եղեւ մեղ տեսնել և զրել ղղիթքս, ողորմեա Քս. Ած. նմայ և ձեռողաց իւրոց: Ամէն: Եւ ինձ

մեղուցեալ պրիւս Գրիգորոյ, և Կոստանդէ, որ զթուխտս կոկեաց, ողորմեա Տէր Ած. ամէն:

Նոյն էջիմ ստորին լուսամցիմ, բռնորգիւր, տարբեր գրչով:

Եւ ևս Վարդան աղաչեմ և աղբրսեմ պրեթերոսիս և զաղաւտ, յիշել ի մեղաց թուութիւն, զի յոյժ քաղց կենացն հացին եմ:

Էջ 169ա. — Յոսեմնու Միալմակեցի սեւամանդի՝ աշակերտի Պետրոսի եպիսկոպոսի վիրիացոյ. եթե ամաւրէմ և ամպարսաւամ ժողովմ Գաղիկեոյնի ի բարկութեմէն Այ. և ի թողոյ ի ձեռաց եղել, և ոչ ի հոգւոյն սրբոյ, աղպէս Նիկիայն, Կոստանդնուպոլսիմ և Եփեսոսիմ: Եւ վիշտ եմ այսմ թախտեութիւնս սրբոցմ, որ եղին յառաջագոյն և որ գնին ժողովոյն:

Յիշատակարան [Գրիգոր] Գրչի. —

Էջ 201ա. — Գ. Ած., քո ամենակարող աստուածութեամբ և մարդասիրութեամբ և փառաւորեա զհաւր Ստեփաննոսի հոգին ի յո սբ. յարքայութիւնդ: Ընդ սմին և զփակալ Սբ. Անապատիս սրբութեանցս՝ ըզՎարդանայ, և զամենայն եղբայրութեանցս հոգին յուսաւորեա քո ողորմութեամբդ, ընդ սրբոց առաքելոցն: Ընդ սոցին և ըզմեղուցեալ գրչիս, և քեզ փառք Ամէն:

Նոյն էջիմ ստորին լուսամցիմ, բռնորգիւր, տարբեր միւլմանով:

Եւս առաւել մաղթեմ յիշել զմիւս Վարդան ի մեղաց թողութիւն:

Էջ 201բ. — Ի վեց ամին Մարկիանէ, և ի եւթն հարիւր ԿՊ. Թուին Ասորոց, սպառնալ Վաղէնդիոս Հոռոմայ թաղաւորն...

Յիշատակարան [Գրիգոր] Գրչի. —

Էջ 250բ. — Ով սբ. մանկուհի նոր Սիւնի, որք ընթեռնոյլք և ակտիք յաշխարհապատում մատենէս, յիշեցէ յողորմութիւն Այ. զպսականուն հայրն Ականց Անապատիս զՍտեփաննոս, ընդ սմին և զփակալն Վարդան, և զամենայն միաբան իղարքս, և զմեղուցեալ գրչիս: Եւ դուք, որ յիշէ զմիւր, յիշել լիշիւք ի Գէ. Այ. մեւրոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտ. Ամէն:

Նոյն էջիմ ստորին լուսամցիմ բոլորգիւր, տարբեր միւլմանով:

Եւս առաւել աղաչեմ և աղբրսեմ յի-

շել զմիւս Վարդան ի մեղաց թողութիւն:

Էջ 251ա. — Եւ յուր հարիւր ՀԱ Թուին Ասորոց, սկիսքն ի թուականին Հայոց...

Էջ 313բ. — Ջարժանացեալ բարի յիշատակի, դաստուածազարդ հայրն Ականց Անապատիս, զՍտեփաննոս, և զճնորդն իւր յիշեցուք յողորմութիւն Այ., ով սբ. դասք ուղղափառաց, ընտրեալ և բանաւոր հատեք ճշմարիտ հաւատապետին Գի. Այ. մերոյ, Ընդ սմին և զսիրողն սրբութեան, զմեծահոգի փակալն Վարդան, և զամենայն միակամ եղբայրութիւնս, և զիս ըզստապաւեալ գրիչս, յիշեցիւք ի Գ. ով պատուական լուրդ և ընթերցողք:

Նոյն էջի ստորին լուսամցիմ, բոլորգիւր, տարբեր միւլմանով:

Եւ միւս Վարդան անկեալ յերես աղաչէ զմեզ առհասարակ՝ յիշել զնա ի մեղաց թողութիւն:

Էջ 314ա. — Ի Թուին Ասորոց ինն հարիւր վացուն և հինգ, և Հայոցն նստուն և երկու, կրկին անբեցաւ Կիպրաւս ի Տաճկանց...

Էջ 334 լս. — Տէր Ած. ողորմեաց Վարանայ ծառայի քո, ամէն:

Էջ 354 լս. — Տէր Ած. ողորմեացի Բարսեղ վարդապետին, ամէն:

Էջ 382ա. — Պարտ է զի յայտ միջոցի յերեմ սակաւուք սակս Թուրքաց ելիցն, թէ յորմէ աղղէ են, և կամ ո՛ր է բնակութիւն նոցայ, և կամ զիարդք բնակեցան առ մեզ, զալով յերկիրս յայս:

Էջ 406 լս. — Յայտ վայրի Տէր Ած. ողորմեայ Վարդանայ և իւրայոցն ամենեցուն, ամէն:

Էջ 412 լս. — Գ. Ած. քո անմահ աստուածութեամբ ողորմեայ Յովաննիսի, ամէն:

Էջ 505ա. — Եւ է այժմ Թուին Հայոց ՈՂԵ [== 1246]:

Այլ որ ինչ ի միջոցի աստ եղեն և զայն ասացուք համառաւտ: Ի ժամանակս թալաւորութեանն Հայոց լեւոնի, յորում էր Թիւն Հայոց ՈՂԵ [== 1216]...

Յիշատակարան Գրիգոր Գրչի. — 1273

Էջ 521ա. — Ի Թուականին Հայոց ՈՂԸ

[1229] կատարեցաւ աշխարհապատում Պատմութիւնս Տէր Միխայիլ Եր. պատ-
րիս[ը]գին Ասորոց, զոր ստուգիւ գրեաց
ծալրաքաղ առնելով, յաստուածաստեղծ
մարդոյն Աշամայ սկիսքն առնելով, ասաց
մի ըստ միովէ զկարգ և զծնունդ և զշինու-
թիւն արարածոցս, զոր նախ քան զՅրեղեղն
աշխարհակործան, և զոր յետոյ Յրեղեղն
յորդոցն Նոյի շինեալ, և անէլ ըստ Հրա-
մանի և ուխտին ամենակալին Այ. որ եղ-
ինդ նոսալ յետ Յրեղեղնի: Եւ ի վերայ աշ-
տորիկ զկարգ և զթիւ Թագաւորացն Հոռո-
մոց և զՊարսից, և զինի պարսից Թագաւո-
րութեանն վճարելոյ՝ սկիսքն առնէ Թագա-
ւորութեանն Արարկաց, որ են տաճիկք. և
ի կատարածի սոցայ զՅուրջաց սուլտանու-
թեանն, և զտիբեռն բազում աշխարհաց և
դաւանաց, զոր զեռ այժմ եւս ունին բրու-
նացեալք ընդ դէժ բազում ազգաց և ազանց:

Որ են թիւք ամացն յեկեցն Աշամայ
մինչեւ ի ժամանակ կատարելոյ գրոցս ի
ձեռն Միխայիլ Ասորոց պատրիարքի,
ամէ վեց հազար չորս հարիւր և երեսուն. և
այժմ է թիւս Հայոց ԶԻԲ [1273] որ գրե-
ցաւ զիրքս ձեռամբ տառապեալ Գրիգորոյ,
զոր կամաւն Այ. զրեցուց և մեք զպակա-
սութիւն սորայ զամաց Խ. և չորից:

Նոյմ էջի (522) ստորաւը, բոլորգիր,
տարբեր մեկամով.

Տէր Ած. ողորմայ Վարդանայ ծառա-
յի քո յաւուր գալստեան քո, ամէն:

Բ. — ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԹԱՌԱՐԱՑ. — 1

Էջ 523ա. — Պատմութիւն Վասն Ազգին
Նետողաց, քէ ուստի կամ յարմէ ցեղէ ա-
նեցին և տիրեցին բազում աշխարհաց և գա-
ւառաց. — Յետ երևելոյ աստուածաստեղծ
մարդոյն Աշամայ (Ի) ի դարստէն, և
սլատուիրելոյ Տն. Այ. քրտնալն աշխա-
տութեամբ ուտել հաց զամենայն աւուրս
իւր, յաղապս խաբան կնոջն և դաւաճանու-
թեան պեղծ աւճին, վասն մոռանալոյ զգե-
ղեցիկ պատուիրանն Այ. . . .

Էջ 592, լուսամբքնիքով վրայ, բոլոր-
գիր, ըստ երեսայքնի՝ գրչին.

Ի ք-վակամին Հայոց 2 և Ի [1271]
փոխեցան ի Քս. փառաւոր վարդապետքն
հայոց, Վարդան և Կիրակոս, որոյ Եր. ա-

ղաւթք նոցա ի վերայ մեր և ամենայն աշ-
խարհի:

Յիշատակարան Գրիգոր Գրչի. — 1273

Էջ 594բ. — Յամի եւթնհարիւրերորդի,
քսաներորդի, երկրորդի, թուականութիւնս
Հայոց, զրեցաւ աշխարհապատում տառս
այս Հրամանաւ Եր. և փառաւորեալ Հաւր
Ստեփաննոսի Ականց Անապատիս, այլ և
կամակցութեամբ փակակալի Սբ. Անապա-
տիս՝ Վարդանայ և ամենայն եղբայրու-
թեանս, քահանայից և կրանաւորաց, ձե-
ռամբ տառապեալ զրչի Գրիգորոյ սպասա-
ւորի բանին:

Արդ աղայեմք զպատահալոյ ի սմայ,
որ ոչ ընթեռնայք զաշխարհապատում տառս
դայս, յիշեցէք ի Քս. զհայր Ստեփանոս և
յոժնողն իւր, ընդ սմին և զամենայն եղ-
բայրու թիւս Սրբոյ Անապատիս զբաժնէ ա-
նյայտ և զկրանաւորքս, և զմեղուցել
զրիչս, զի և դուք որ յիշէք զմեզ՝ յիշեցէ
և զմեզ Քս. Ած. յողորմութիւն իւր, Ամէն:
Նոյմ էջին ծախեղովեմ լուսամբքնի
վրայ. — Կատարեցաւ Պատմութիւն Տաթա-
րիս գործելոց ԽԳ. ամաց, բայց Համառուտ
և ոչ ամէնն:

Էջ 595ա. — Նորին Տեառն Մի-
խայիլի Պատրիարքի Ասորոց, Յաղագս
Քառամայութեան, քէ ուստի սկսեմի և ուր
կատարի և քէ գինչ է քառամայութիւնս. —
Սկիսքն քահանայութեան Ած. է անկոթա-
բար և տիրապէս ունելով զնա. . . .

Էջ 608, ստորին լուսամբքնի, բոլոր-
գիր. — ԵՏէր Ած. ողորմայ Թորոս մինա-
կեցին, ամէնն:

Յիշատակարան Գրիչ Յովնանէս կրո-
նաւորի. —

Էջ 626բ. — Յիշեջիք զբարազան և
զսրբամասոյց զվարդապետն մեր զԳրիգոր,
որ բազում աշխատութեամբ և ժուսկալու-
թեամբ ի յանգ եւան զաստուածային տառս:
Եւ զիս զծովապետայ մեղաւք զՅովնանէս առ-
սանուն կրանալ աշխարհ, որ լի եմ մեղաւք,
յիշեջիք ի Տէր:

Յիշատակարան Ստեփանոս Վանա-
նոր. —

Էջ 635ա. — Բազմադէմի է շնորհք

մարդասիրին և բարերարին Այ. առ ազգս մարդկան, զի յորդորէ Հաննապազ զքնու-
թին մարդոյ ի դործս բարին և ի շնու-
թին Հաւատոյ, այսինքն ի սէր և ի պար-
ձանս ամենաուրբ անխառն իւրոյ: Վասն զի
որպէս ինքն արարին և ամենազաւրն Աստ-
ուան բնութեամբ բարի է, նոյն և սիրող
է բարեգործաց և բարեգործաց ազգի մարդ-
կան: Բայտ այնմ որ ասէ՝ բարի ասէ՜ Տէր
բարեաց. և դարձեալ թէ՝ բարի է Ած. և
բարեաց արժանաւորացն աւագ:

Ս. արդ զինչ է պատուի բարոյն, եթէ
ոչ խաչն և եկեղեցին և զերջն, որով յոր-
դորին աստուածասէր և բանաւոր մարդիկ,
զործել և սիրել գրարին, վասն յիշատակի
և փութարինի Հանդերձեւոցն բարեաց:
Վասնզի ոմանց յինչն եկեղեցիս՝ հրշա-
պաց բնակարան և մարդկան քաւարն: Ու-
մանց կաղմեն խաչս յսկկոյ սրբոյ, և զբ-
ղարին պատուական և պայծառ ակամք,
վասն յիշատակի և սիրոյ խաչելոյն Տնտն
մերոյ Յի. Բի., որ արար խաղաղութիւն
յերկնն և յերկրի արեամբ խաչին իւրոյ:
Ոմանք զուրկն զիբք, այսինքն զբեւով ըզ-
յիշատակս մարտիրոսաց, յաղաքս բարե-
խաւութեան առաջի աւեզ ամենին Բի.:
Ոմանք արժանադրեն զաղթութիւն և ըզ-
պատեարդմունս Թաղաւորաց աշխուհակա-
լաց՝ յուչ աննելով ազգի մարդկան, առժա-
մանակ մի լինել զթաղաւորութիւն մահկա-
նացու. Թաղաւորացս: Իսկ անմահ Թաղա-
ւորին Բի. Այ. մերոյ Թաղաւորութիւնն ա-
նանց և յաւիտենական:

Արդ ես նուազս յամենայնի Սե-
փաննոս Հայր Ականց Անապատին ետու զբել
զՊատմութիւն Տն. Միխայէլի Պատրիարքի
Ասորոց, զոր է գրել ծայրագաղ յԱղամայ
միջնա ի ծնունդն Բի. Այ. մերոյ, և ի
ծննդնն Բի. մինչեւ ի Հայոց Թուակա-
նին վեց Հարիւր յեւթաստուան և յութն:
Եւ զՊատմութիւն Տաթարին, այսինքն Ազ-
գին Նեաղաց, ԽԴ. ամաց զործելոց մինչեւ
առ մեզ, վասն իմանալոյ զանցաւորութիւն
ոռու և պատրող կենցաղոյս ընթերցողացդ
և լսողացդ: Զի ոչ Թաղաւորութիւն, ոչ իշ-
խանութիւն, ոչ այլ ինչ արարեալկան Խա-
լոց է յայտ աշխարհիս, այլ ամէնն է ու-
նայնութիւն ունայնութեանց, որպէս ասաց

իմաստունս Սաղովմոն, անցանելով և տե-
սանելով զամենայն կենցաղոս սուտ և ոչինչ
խարող և անցաւոր (էջ 636):

ՄԱՆՈՅ.— Այս յիշատակարանին Հա-
րանակութիւնը կորուսած է Հաւանաբար
երկու Թերթ ինկան ըլլալով: Յաջորդ էջը
կը պարունակէ դրէի յիշատակարանը:

Յիշատակարան Գրիգոր Գրէի.—

էջ 637ա.— Լեռք ես եղկելի զբիշո
Կրիգոր աղայնեք զպատահանալք ի սմայ,
յորժամ ընթինոյց զարարածապատում
յաւաժութիւնս ասացէ՜ Տէր Ած. ողորմեսցի
Հաւր Սանփաննոսի, առաջնորդի սբ. ուխտի
Ակներոյս, և ամենայն ննջեցելոց իւրոց:
Ողորմեսցի Բա. Ած. փականալ Վարդանայ
և ծնողաց իւրոց, Տէր Ած. ողորմեսցի ա-
մենայն զործաւորաց և ապաւորաց սրբոյ
ուխտիս, առաջնոցն և միջնոցն այլ և վերջ-
նոցն, որ զալոց են զկնի մեր: Ողորմեսցի
Բա. Ած. Կոստանդ և Սիոն քահանայիցն, և
Համալունչ եղբարցն, որ զԹուխտս կոկե-
ցին:

Եւ ի վերայ այսր ամենայնի յինչեցէ
յողորմութիւնն Այ. զտառապել զբիշո, զի
բազում աշխատանալք և տկար մարմնով
դրեցի: Յինչեցէ և զծնողսն իմ զննջեցեալսն
Ի. Բա., և զՀարազատ եղբայրն իմ զՄիխ-
թար, որ տարածած Հասակաւ փոխեցաւ ի
Բա.: Յինչեցէ Բա. և զպատուական քա-
հանայն զՅովհաննէս, որ զվիթի տեսու
գրեաց, զի մեք էաք յոյժ տկար և անխել:
Յինչեցէ և զՏէր Թաղէոս զհայր Առաք Ա-
նապատին, որ զարքիտեալ յորհրէս. և Բի.
Այ. մերոյ փառք յաւիտեանս յաւիտենից
ամէն:

Յեռմագոյն յիշատակագրաւթիւմ,

Յիգրոմ Հ. Թ. Սալաւմեանցի.— 1871

էջ 621, ստորին լուսանցքին, շեղա-
դիր.— Յիւնէիք զիս զբազմամեղս, Տէր-
լան Հայրապետ Թ. Սաւալանեանց Զմիւ-
նացիս, և զբարկէր պատրիարքարանի, զի
յոյժ աշխատ եղէ ի տպագրել զՄիխայէլս
վասն ծանօթութեանցն, զոր ետու ի նմա.
Տէր վարձահատոյց լիցի. յամի Տնտն
1871:

33

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ. — 1

Ն. ԼԱՄԲՐՈՆԱՅԻ

Կ. Պոլիս

Նախ քան ՌձԽ = 1691

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասալ 33×24×10: էջ 1154: Հանդամանք լաւ: Թուղթ պարզ: Գրիչ՝ Երեմիա Չէլէպի Քէօմլընեան: Գրութիւն՝ սեւ մելանով, երկսիւն, 38, 36 տող: Նոտադիր կանոնաւոր: Համառօտագրութիւնք սովորականէն աւելի: Գոնաւոր զարդադիր և լուսանցազարդ՝ գուրջաներու սկիզբը: Խորանազարդ, էջ 3: Նկար էջ 2: Կաշեկաղմ տախտակեայ: Ստացող՝ Աբրահամ Վըդ. Կ. Պոլսեցի (+ 1726): Դատարկ թուղթ՝ սկիզբը և վերջը մէկ մէկ թերթ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 3, խորանազարդին գոգը, շեղադիր. — Սրբայն Ներսիսի Լամբրոնացոյն Մեկնութիւն Սաղմոսի Դաւթի Մաքաթիւն. — Երանեալ է այդ որ ոչ գնացի ի խորհուրդս ամբարշտաց...:

Յիշատակարանք.

1. — էջ 1154, նոտարադիր, տարբեր գրչէ. — Ի վայելումն Աբրահամ վարդապետի, որ է Կօստանդնուպօլսոյ, Սողան-յէմէզի թոռ, և մահտեսի Ասլանի որդի: Արդ դրեցաւ թվին Ռ.ձ.Խ. [= 1691] — մին, ձեռամբ Գոմուրճիզատէ Երեմիեա Չէ-

լէպուն, որ այժմ հանգուցեալ է. Ած. ողորմի իւր հոգւոյն ամէն:

2. — էջ 1, նոտր շեղադիր. — Ի թվականին Հայոց հազար հարիւր եօթանասուն և հինգ [= 1726], ամսեանն Յունիսի ԺԹ. ես յետեալ ծառայս, Կամիւրցի, Փազառիչ գիւղէ, Ուշատուրի որդի պայաթճի Յակոբ, եկի այսմը թվականին ի սբ. աթոռն Սիս. դի սբ. մեոսն օրհնեցին այն օր, և առաւօտուն ըստամպօցի Աբրահամ վարդապետն առ Ած. փոխեցաւ, և զոր ինչ ունեք զամենայն Ղօզան Օղլու անիծեալ Մուրթաղայ աղան զարթարար, մինչ ի հոգաթափըն: Եւ զի էր նայ պեղամալճի, և մի ըստ միովէ վաճառեաց զամ. և ես անպիտանս, վերոգրեալ Յակոբս, ստացայ զայս զիրես սէր սբ. արդեանց իմոց. և ետու յիշատակ Սբ. Յակոբայ և Սբ. Յարութեան Տաճարին Քի.: Եւ ով ոք պատահի ամայ կարգալով յիշեմիք զծնողք մեր, զպապս Շատարեան, և զհայրն իմ Ուշատուրն, իմ որդի Աբրահամն, և մօրն իմոյ Շափաշան, և ամ. չնջեցեալք իմ յիշեմիք Ահայր մեղայիւ, և զուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ Այ. մէրմէ ամեն:

12.— Դաւիթ Մարգարէ, Թ. 33, էջ 2

34

ՊԱՏՄ. ԺՈՂՈՎՈՅՆ ՔԱՂԿԵԴՈՆԻ. — 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 38 x 26 x 3: էջ 300: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրութիւն՝ սեւ
մելանով, երկսիւն, 46 տող, Նոսրազէր
կանտնաւոր: Համառոտագրութիւնք շատ
սոսաւ: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ, Դա-
տարկ թուղթ՝ սկիզբը հինգ թերթ, վերջը՝
երկու: Նուիրատու՝ Թօխատցի Յովհաննէս:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1ա. — ԳՈՐՄԳ ՔԱՂԿԵԴՈՆԻ ԺՈՂՈՎՈՅՆ. —

Սկիզբն Քաղկեդոնի ժողովոյն: —
Յամի տեառն չորս հարիւր յիսուն և մէկ,
ս ի ներքոյ բթեշխութեան տեառն մերոյ
Մարկիանոսի մշտնջենաւոր Օգոստոսին,
հոկտեմբերի Ը, ժողովեցան ի Քաղկե-
դոն...:

էջ 287ա. — ԵՍԲՆԱՄԱՆՈՅՆՔԱՂԳ ԳՈՐԾ
Քաղկեդոնի ժողովոյն. — Ի թուականին
Քսի. չորս հարիւր յիսուն և մէկին, և ի
բթեշխութեան տեառն մերոյ Մարկի-
անոսի մշտնջենաւոր Օգոստոսին, նոյեմբերի
մէկ...:

էջ 296. — Ատեմալեամ Խոսէ Քաղկե-
դոնի ժողովոյն առ Մարկիանոս քաղա-
ւորն. — Արժան էր ձեր թագաւորութեանն
սկիզբն առնել առ խնամատարութիւնն
հպատակաց ձերոց ի բանիցն Այ. ...:

Յիշատակարան ընծայողի. —

էջ 300բ, նոսրագիր. — Յիշատակ է
այս պատուական գիրքն ի Սբ. յԵՐՈՒՍ-
ղէմայ և անդ ի դուռն Սրբոյն Յակոբայ,
շնորհեալ զսա ի մահտեսի Ոհանէ, և
Պատրիարքութեան սբ. քաղաքին տեառն
կարապետ աստուածաբան վարդապետին,
Ոյ ոք ընթռնելով կամ օրինակելով յիշեցէ
ղիս, զծառայս Այ. զՈհանս, համայն ննջե-
ցելովք, և ոյ որ զսա պատվեալ մեծարիցէ,
ղվարձս յաւկիղմեան աւագակին առցէ,
կամ ոյ ոք անխնայարար հայիցէ և կամ
զողանալով՝ զվարձս խաչահանողացն և բզ-
պատիժն կայնի առցէ, Հայր մեր:

Թօխատցի պաշտօնաւորի մահտեսի Օ-
հանէ ընծայեալ, [հնիք փակագիր]՝ Յո-
հաննէս:

35

Այս թիւը կրող ձեռագիրը չկայ 1906էն
ի վեր: Նախապէս գոյութիւն ունեցող ձե-
ռագիրը Սաւալանեանի ճուղակին մէջ նկա-
րագրուած է սապէս.

«Մեկն. Հիմգ Գրքն Մովսէսի, ի
Կուռնիխտէ Ալարիտաւ. թարգմանեալ
անշուք և ստորին ոճով: Բաժանեալ ի յեր-
կուս առանձին հատորս՝ միածալ նոսրա-

գիր: Ի վախճան ք հատորին դէին ուրոյն՝
կարգք պատուիրանաց պարունակելոց ի
Հնգամատենին: Ոսոք առանձինն և զչափոց
և զկշռոց երբայեցեաց, յունաց, հռոմայեց-
եաց և սպանեցեաց: Անթուական և առանց
յիշատակարանի, ծղեալ է ի Ս. Աթոռ յի-
շատակ Ա. հատորն 1756 ամին, և Բ 1768»
(էջ 41):

36

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԻՐԱՔԱՅ.— 1

Թ. ԱՐԹ. ՆԱԼԵԱՆ

(ՎՃ. ԳԱՐ)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 36×26×10: էջք 1164: Հանգստանք շաւ: Թուղթ տոկուն, սպիտակ: Գրութիւն՝ սեւ մեկանով, երկսին, 45 տող: Նոտր շեղադիր: Համառօտադրութիւնք շատ ուռատ: Խորանագարդ՝ գունաւոր ծաղիկներ, էջ 3: Կաշեկաղմ տախտակեայ, ոսկեւեռ: Դատարկ թուղթ՝ սկիզբը երկու, վերջը մէկ թերթ: Ստացող՝ Զաքարիա Եպս. Արեւելցի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— ԷԿԼԵՍԻԱՍՏՈՎՈՍ:— Մեկնութիւն բարայակաւ փիլիսոփայութեան Յեսուայ Որդւոյ Սիրաբայ, արարեալ ի Յակոբայ Արքեպիսկոպոսէ՝ Պատրիարքէ Կոստանդնուպոլսոյ, Գեր աստուածաբան կուսակցոյ: Հասարակօրէն բաժանուին և ցուցակ նշանաւոր իրաց գլխոյս:

Նախ ի սոյն զլիւթ, յառաջնոյ Համարէ մինչեւ ի ԺԱ. Համարն, դրուատէ գիմաստութիւնն: Երկրորդ ի ԺԱ. Համարէն մինչեւ ի ԼԳ. Համարն գովէ դերկիւղն Այ. որպէս զսկիդրն իմաստութեան: Երրորդ ԼԳ. Համարէն մինչեւ ի վերջն յորդորէ դՀամարակ և զյուշացուցանէ առ ի ստանալ ԸԳ. միջնորդն իմաստութեան:

Երկրորդ Ժասնաւորաբար բաժանուին և ցուցակ նշանաւոր իրաց գլխոյս:

էջ 3.— Գլուխ առաջին.— Ամենայն իմաստութիւն ի Տեառնէ Այ. է և ընդ նմա եղեւ միշտ և է յառաջ քան զյաւիտեանս...:

էջ 1119.— Յանկ սրբոյ մտտեմիս (ըստ իմդրոյ Սրբոյ Երուսաղէմիս Պատրիարք Պետրոս Արքիեպիսկոպոսի) յօրինեցեալ եզեւ ի Յարում հոգեւոր որդւոյ Պօզոս շմարիազարդ վարդապետէ Անգրիաճուպօլսեցոյ. և գրեցաւ ի Յօսէփայ Անգրիաճուպօլսեցի շմարեալի գարէ՝ Յարին հոգեւոր և ձեռնասուն աշակերտէ:

էջ 1141բ-1164, դատարկ:

Յիշատակարան Արեւելցի Զաքարիա Եպիսկոպոսի.— 1791

էջ 1118բ, Նոտր շեղադիր, տարբեր գրչով.— Զատացող գրչոյս զսրբոյ աթոռոյս վաղեմի միաբան, արեւելցի ծերունազարդ Զաքարիայ ճղնազգեաց Եպիսկոպոսն (Հին դարպասէի կոչեցեալ) յիշեցէ ի Տէր Հոգեւոր և մարմնաւոր ծնողիւն իւրովք, որ եղ յիշատակ ի դերապանծ Սբ. Աթոռս Երուսաղէմի, ի փրկութիւն Հոգւոյ իւրոյ և իւրայնոցն: Եւ ըստ իւրոյ Հրամանին չունի ոք իշխանութիւն Հանել զսա ի սրբոյ դահոյս, և կամ տանել յայլ ուր, այնպիսին ունի ընդունիլ զպատիժն ընդ յուզայի և ընդ այլ անիծաւորսն. և վայելօղջը բարեպէս լիջիք օրհնեալք ի Տեառնէ Այ. և յամենայն սրբոց նորին: Ամէն.— Ի Հազար երկու Հարիւր յառասուն թւին:

37

ՔԱՐՈՁԳԻՐՔ. — 1

ԳԷՈՐԳ ԵՊՍ. ՋՄԻՌՆԱՅԻ

Եղեմիա

2. 1826

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 36×22×4: Էջ Ի+444: Հանդամանք լաւ: Թուղթ Հասարակ: Գրիչ՝ Յովհաննէս դպիր Մարդուանցի, Գրութիւն՝ սեւ մեկանով, միասեւ, 33 տող: Նոտր չեղադիր: Համառօտագրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Կաշեկազմ տախտակեայ: Ստացող՝ Եսայի Վրդ. Մարդուանցի:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ Ա-Դ, դատարկ:

Էջ Ե. — ձեկատ.

Քաղաք Գիրք. — Հաւաքեալ աստի և անոր աշխատասիրութեամբ Գէորգ եպիսկոպոսի Ձմիւռնացւոյ, Դիտին Եղեմիոյ, ի դիւրութիւն նորակիրթ քարոզչաց ուստի Սրբոյն Անայի. — Ի Հայրապետութեան Տեառն և Տեառն Եփրեմի սրբազնաւատար կաթողիկոսի ամենայն Հայոց. — օրինակեալ ի յեղեկիս, Յամի Տեառն 182 : —

Էջ 2-ԺԲ, դատարկ:

Էջ ԺԳ. — Յուցակ Մատենիս:

Էջ ԺԷ. — Յառաջարկութիւն:

Էջ ԺԸ-Ի, դատարկ:

Էջ 1. — Իխտաւորութիւն. — Յաղագս պահոց և ազօթից. — Բնաբան. — Վարդապետ՝ ածի գորշի իմ առ քեզ, ելլմ: Մատենոս Թ. 16: Սկսած. — Պատմէ սրբազան աւետարանիչ Մարկոս Թէ առաջի աշակերտաց Գ. ի բերին զյիւսահար մի զի բժշկեցն. . .

Էջ 338-348, դատարկ: Նոյնպէս էլ 436-444:

Յիշատակարան Գրչի. —

Էջ 435. — Օրինակեցաւ ի նախկին յընտիր զաղափարէն ի ձեռն Մարգուանցի Եւդոկիոյ տիրացու Յարութիւն վարժապետի որդւոյ չնչին Յօհաննէս ապրդիւն դպրիս, ի խղրոյ Եսայի վարդապետի ի Տէր Հանդուցելոյ՝ եղբոր նոյն վարժապետի, Որ յընթերցողացդ յիշել յաղթեմք զճողի նոյն Սր. Հօր, ընդ նմին և զամենանուստ ծառայոյ չնչին Յօհաննէս զրբիս:

38

ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ. — 2

Յ. ՎՈՐԱՃԻՈՅ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 36×22×5: Էջ 2+720: Հանդամանք բաւարար, լուսանցքներէն ցեցակեր, Թուղթ Հասարակ: Գրութիւն՝ սեւ մեկանով, երկսեւ, 46-52 տող: Նոտրագիր կանոնաւոր: Համառօտագրութիւնք գրեթէ սովորական: Մեծ սկզբնատառերուն տեղերը բաց մնացած ընդհանրապէս: Կաշե-

կազմ խաւաքարտեայ, Ստացող և նուիրող՝ Վանեցի Թէոդորոս Պատրիարք:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ ա-բ, դատարկ:

Էջ Գ. — ձեկատ. — Գիրք որ կոչի Բամբ Ոսկիամբ և զեղեցկադոյնք զանազան Սր. Գրոց վարդապետութեամբն: Ի բո-

յոր ժամանակն տարւոյն չարագրեալ և ա-
բարեայ ի պերագանց Սրբազան աստուածա-
ծարանու իման վարդապետէ՝ եղբայր Յա-
կորէ Վոսաճիոյ կարգին քարոզողաց, յու-
սկնէն ևսկսկոպոսէ ծանվէնսոյ երջանկա-
պէս յսկսանին։— Սուրբ դրոց վարդապե-
տութեամբն արարեալ և ճոխացուցեալ։—
Առաւել զդուշութեամբ և մեծաւ հոգածա-
կութեամբ սրբադրեալ։— Ի Վէնէտիկ ի
տպարանի Յահաննու Միստի Սոմակի։

Քարգմանեցեալ ի լատինականէ լեզուէ
ի չայկական բարբառ ի Ղուկաս վարդա-
պետէ Խարրերթացոյ, Յամի տեսուն 1741։
Ըսա ինչոյն արհի եպիսկոպոսի պանծալ-
ոյ տեսուն Յարութեան վարդապետի, ա-
լակերպին Յահաննու պատրիարքին Կոս-
տանդնուպոլսոյ Շանդուցեւոյ առ Քրիս-
տոս։ Ի Կոստանդնուպոլս ժողովքի մեծի։

էջ 1.— Զերից պատգամաւորացն գորս

այսօր առաքէ եկեղեցին մեզ. գրեւ զայլըս-
տեմէ հոգումեակապէս գուշակագաց։— Մեկ-
նի յառաջարմուքիմ. առաջի կիրակեկի
զայտնեմ տեսոմ։

էջ 678.— Ցամկէ բանից և քարգից
պարտեակեցելոց Յայսմիկ գրքեան։

էջ 693—720. դատարկ։

Յիշատեկագրութիւն. — 1801

էջ 1 Նոսր չեղազեր.— Զատացող դրո-
ցոս զվանցի Թէոդորոս Պատրիարքոս Սբ. Ե-
րուսաղէմի յիշեցէք ի Տէր, զոր եղի յիշ-
տակ ի Սրբոց Յակոբեանց Աստուածադէր
Աթոռս մանեայն Հայոց Ռ.Մ.Ս.։ Զսա ի
Սրբոյ Աթոռոյն առնողք լիցին պարտաւոր
յահելոս տեսնին Քսի. Այ. մերոյ, և մասա
ռութեամբ ընթերցողքն ասա՝ և դոտացողս
և զգեողս սորա յիշողքն, յիշեալ լիցին ա-
ռալք անժաւ որդւոյն Այ.։

39

ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ. — 1

ԿՈՒՌՆԵԼԻՍՍ

Կ. Պոլիս

ՌՄԻՐ = 1778

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻԻՆ.—

Ծաւալ 35x23x6։ Էջք 7+29—904։
Հանդամանք շատ լատ. Թուղթ հասարակ։
Գրիչ՝ Նիկողայոս Նոստրո. Գրութիւն՝ սեւ
մեկնով, երկսեւ, 39 տող։ Նոսրագիր
կանոնաւոր։ Համառօտագրութիւնք դրեթէ
ոսկորական։ Նկար, էջ 7։ Գունաւոր լուս-
անցադարձ և խորան, էջ 29։ Կաշեկազմ
սախտակեայ ոսկեզօծ։ Ստացող՝ Պօղոս
Արքեպս.։

ՐՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻԻՆ.—

էջ Ա-Գ, դատարկ։
էջ 7.— Գունաւոր նկար, Քրիստոս և
Խթը պաշտանկներ եւլի։
էջ 29.— Գլուխ Առաջին։ Շաք Գըլ-
թոց.— Յառաջագրի մակագիրն դրժոյն և
դրուստական ներդրեանն միեւն առ չորս

Համարն, ապա ասորակցի ընթերցու-
սին...

էջ 897.— Պատմութիւն և կարգ
յայտնութեան։

էջ 901—904. դատարկ։

Յիշատեկարան Գրչի, 1773.—

էջ 895.— Փառք անճառելի միոյ և
անքննելի երբորդութեանն, Հօր և Որդւոյ
և Հօգւոյն Սրբոյ. որպէս էրն ի սկզբանէ
նոյնպէս և է, և միշտ ելոց, որ ըստ իւրոյ
անբաւ կարողութեանն պրեցաւ և օրինակե-
ցաւ զայն պտղաւիտ և նրբիմաց Սրբոյն Յո-
հաննու Առաքելոյն զՏեալեան Մեկնու-
թիւնն Կոռնելիոսի, յամի կենարարին
մերոյ 1773, և ըստ թուականութեան Հայոց
ՌՄԻՐ, և փեարկաբի մամոյ ԻԳիւն. ի փառս
ամենազօրին Այ. և ի պատիւ ամենաբան-

13 — Յայտնութիւն Յովնանու, Թ. 39, էջ Դ.

եալ կուսին Մարիամու, ի վայելումն ար-
ժանաժառանգ աշխարհին և առաքելապա-
տիւ պատրիարքին գերապայծառ Աթոռոյն
Սրբոց Յակոբեանց ի Սաղիմ, և ըղձակաթի
Աստուածային սր. զրեանց զՏէր Պօղոս
արհիական պետին, որ զբազում գրեանս ի

ժամանակի իւրում յօրինակեցուցեալ եղ-
լիշատակ ի սուրբն Յակոբ, ի գերապայծառ
յահն Հայոց. զի ուսումնառէրքն ըն-
թեռնըլով զբօնուցուն և անկիրթքն կըր-
թիլով կարողանայցեն բարեպէս քարոզել
ժողովրդեանն: Եւ այս ասացեալս պաշտօնի

յորինակելոյ դպրեանս ունելով ոստիկան
դհաւատարիմ փոխանորդն իւր, ի կայսե-
րականի քաղաքով, զՏէր Յովակիմ արհի
եպիսկոպոսն. ձեռամբ մեղապարտ տերացու
նիկօղայոս յորջորջեալ նոտարիս: Ուստի

իրնորի ի յոնթեւցասէր եղբարցդ յիշատա-
կել ի մաքրափայլ աղօթն ձեր ըզդեցուցա-
նօղն զօտեկանն ի զգոզս սրբոյ մատենիս,
որ և դուք յիշօղբով լինիջիք յիշեալք ի
Տեառնէ մերձէ Յիսուսէ Քրիստոսէ Ամէն:

40

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՅԵԱՅ. — 1

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ

Ս. Փրկիչ (Երուսաղէմ)

ՌՄՆ = 1791

ՆԿԱՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 34×23×7: Էջք 940: Հանգա-
մանք շատ լաւ: Թուղթ հասարակ, տոկոն:
Գրիչ և Ստացող Մատթէոս Վրդ. Ակնցի:
Գրութիւն սեւ մեկնով, երկսիւն, 60 տող:
Նոտրպիր կանոնաւոր: Համառօտագրու-
թիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Գունա-
ւոր զարդպիր իւրաքանչիւր գլուխի ըս-
կիդր: Կաշկաղմ տախտակեայ, ոսկեզօծ:
Դատարկ թուղթք՝ սկիզբը և վերջը մէկ մէկ
թերթ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1ա. — Խորեքդաւոր Ձառմէ ժողով-
իսլ ի չորս գլխաւոր մարգարէից կտրգաւ
շարադրեալ և համառօտապէս մեկնեալ,
յեսայեալ. — Զի եղիցի յաւուրս յետինս
յայտնի լեռանն Տեառն և Տուն Այ. ի վերայ
դիտց լեռանց...:

Էջ 9բ. — Յեռնմայել. — Եւ ձգեաց Տէր
յձեռն իւր առ իս, և մերձեցոյց ի բերան
իմ, և ասէ ցիս. Ահաւասիկ ետու զքանս իմ
ի բերան քո...:

Էջ 13բ. — Յեզեկիել. — Եւ տեսի և
ահա հողմ վերացեալ դայր ի հիւսիսոյ և
ամպ մեծ և լոյս շուրջ զնովաւ...:

Էջ 19բ. — Ի Դաւիթիել. — Դու աքաջ
տեսանէիր, և ահա զիրքեւ պատեիր մի
մեծ, որոյ գլուխն յօսկոյ սրբոյ և լանջ և
լազուկ նորա արծաթիք...:

Էջ 128բ-130, դատարկ. — Ապա ասա-
րբեր թուղթի վրայ, առանց իջաթուի, գու-

նաւոր նկար. Հրեշտակ մը կրակով կը
մաքրէ Եսայի մարդարէի շրթունքը, եւյն:

Էջ 131, սեւազիծ խորանագրդի մը
նկերք. — Գլուխ Ասաջիմ: Եւր Գլխաց. —
Նախ զմեզս ժողովրդեան բազմացուցանէ և
յանդիմանէ: Երկրորդ սպանայ զպատիժ՝
այսինքն կործանումն ազգաց. մինչ ասէ ի
համարն 7, երկիր ձեր անապատ եւայն:
Երրորդ ցուցանէ թէ որպէս ապաշխարու-
թեամբ զԱժ. հաշտեցուցանել կարեն. մինչ
ասէ ի համարն 16, լուացարուք, որքեցա-
րուք, եւայն: Մինչեւ ցատտ քարոզէ Եսա-
իաս և ուսուցանէ զկերպն և զկարգն քարո-
յելոյ, որում քարոզիչքն մեր հետեւին:
Զորրորդ յատկապէս մարգարէն քարոզէ, և
յուշակէ, մինչ ի 26 համարն վերանայ առ
Քա. և առ առաքեալսն, և ի համարն 31.
առ հուրն գեհենոյն:

Էջ 93Ա-940, դատարկ:

Յիշատակարամ Գրչի. — 1791

Էջ 933աբ. — Փառք պատիւ և գոհու-
թիւն ամենասուրբ երրորդութեանն, Հօր և
Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ, որ իւրով առատ
գթութեամբն ետ կարողութիւն անարժա-
նութեանս իմում զըծազրել և ի յանգ հանել
զպատուական հոգեշահ մատնանս զայս, ի
փառս իւրոյ մեծի բարեբարութեանն, և ի
յօգուտ մանկանց եկեղեցւոյ, որում գոհու-
թիւն և երկրպագութիւն անզրաւ յաւիտե-
նիւ ամէն:

Սիրազուն հարցդ և եղբարցդ իմոց և

ուսումնասէր մանկանցդ կաթողիկէ եկեղեցեայցս Հայաստանեաց, զայս ուշ առնեմ, զի ի Գերմանաց Հոգեւոր սիրոյ իմոյ, ի Թուրքի Ռ.Մ.Յ., ես յոգնածեմ Ակնցի, և կամ ի դիւղէն Բարխաղիցի, Մատթէոս ապարդիւն մեղաւմած սուտ անուն վարդապետս, որ եմ սպասուոր և աւելածու Սրբոյ Սմանափրկչայ գեղեցիկ Տաճարին, և Հրաշափառապործ սրբոյ կափարիչ Վիմին, որ յերուսաղէմ, արտաքոյ քաղաքին, յանդիման Սր. Սիօնի շնորհաբաշխ սր. վերնատանն, ձեռնամուխ եղէ գրծադրել գննալեայ կայծակնամաքուր սր. մարգարէին Մեկնիչս, որ է մեկնեցեալ ի լատինացւոց Կուռնէլիոս շնորհալի մեկնիչ, և (ի) Թարգմանեալ ի Հայկական բարբառ, ի յօգուտ մօրս մերոյ սրբոյ եկեղեցւոյ, և մանկանց հորին աղիւս Հայոց. և ակնածութեամբն խրով յանգ ելեալ յաւարտ ժամանեցոյց:

Իսկ արդ որք օգտիք ի սմանէ կարդալով կամ օրինակելով, խանդաղաթ դիմօք աղաչեմ և խնդրեմ ի ձէնջ, անմեղադիր լինել ինձ նուաստիս, թէ վասն սխալանացն, և թէ խօշորութեան և մանրութեան գրոյն, և թէ ի կողմանէ շեշտին, բռնին, ըստօրակէտին, վերջակէտին և ենթամնային և յայլոց բոլոր պակասութեանցն: Վասն զի

ոչ տեղեակ դուրս իմ արհեստի քերականութեան և այլոց լոյս դիտութեանց, յերկիւղէ կարծեաց սղալանաց, յոյժ գգուչութեամբ Հեղինակս սորին նայելով ի վերայ նորա, զլրեալն ի յօրինակն, իսկ նկարագրին և զտիպն առեալ գրեցի, ոչ տառափոխութիւն և ոչ գրադարձութիւն արարի, այլ միայն և եթ դնորին տիպն նկարեցի և ծրեցի: Վասն որոյ յօգտօղ ընթերցողացդ մեղօք դառածեալ չնչին Հոգս և մոխիրս, յմեղօք սեւացեալ գերեսս եղեալ ի ներքոյ սուրբ գարշապարաց ձերոց, աղաչեմ զձեզ ներումն շնորհեցէք սղալանաց սորին, փրծուն զրծօղիս, կարն իմ այսքան էր. դիտէքնօղն զաղտնեաց որ բազում վշտօք և նեղութեամբ գրեալ եմ և ոչ Հեշտութեամբ:

Ապա ուրեմն պարտիք գրթալ ի վերայ իմեանց և թողուլ զյանցանս անցաւորին, որ և ինքն քաւիչն ամենայնի Քս. Տէրն մեր քաւեացէ զմեզս ձեր և զմեր, Գնջեացէ զամենայն յանձանս ամենեցունցս, լսեցուցանելով զերանուէտ ձայնն յաւիտենական, ամէն: Վերջին խնդրեք պարտաւորիս այս է որ մի Հայր մերիւ, կամ Ած. ողորմեայիւ, զհոգս յիշեսցիք ի Տէր ամէն:

Ձեռք փրկի և Հոգ դառնայ, դիրքս այս ձեզ յիշատակ մնայ:

41

ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ. — 3

Յ. ՏԵՎՍՈՒԱՃԻՆԷ

Իսկիւտար, Կ. պոլիս

ՌՄԻՐ = 1773

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւաւ 34×22×2: Էջք 168: Հանգամանք բաւարար, լուսանցքները ցեցակեր, Թուղթ Հասարակ, Գրիչ* Գաբրիէլ Աբեղայ, Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մեկանօվ, միասիւն, 46-50 տող: Նոտք շեղադիր, Համառօտագրութիւնք շատ առատ: Կաշեկազմ սախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՐԹԻՒՆ. —

Էջ 1.— Բամբ Ոսկիակամբ ի վերայ Գառաւորագրեալեաց:

Բամ Առաջին յԱւուր Մոթթոց...:

Էջ 163.— Խնդրի Յամկն, կամ տալտակն Գառաւորագրեալ ըմբից և Խաւանք մեծեղեղեղ վարդապետի Յեղոր կրօնաւորի ի կարգէ Բարաթագաց, Արեւի-

Լպիսկոպոսի ձեռնովէն քաղաքի:

Էջ 165-168, դատարկ:

Յիշատակարան Գրչի.— 1773

Էջ 164, ստորին լուսանցքին.— Գրե-
յաւ և Վերստին օրինակեցաւ ի բուն դաղա-

փարէ, ի Գարբիէէն անպիտան արեղայէ, ի
վանքն յիւսկիւտարու, և կոտեալ ի ՌՄԻԱ
թուին, Դեկտ. Ին, աւարտեալ ի ՌՄԻԲ,
Դեկտ. Լ: Սկսուին զբժոյս եղեւ ի Պատ-
րիարքարանն, և աւարտուին ի վանքն յիւս-
կիւտարու:

42

ՔԱՐՈՋԱԳԻՐՔ —

Պ. ԱՐԳ. ԲԵՐԴՈՒՄԵԱՆ (1771)

Ս. Յակոբ, Երուսաղէմ

ՌՄՀԸ = 1829

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 34 x 23 x 3: Էջք Դ + 280: Հան-
դամանք բաւարար: Թուղթ Հասարակ:
Դրիչ՝ Գաղատացի Հայրապետ Սրկ. Տէր
Գրիգորեան, Գրութիւն՝ ան մեկնով, երկ-
սին, 42 տող: Շեղագիր: Համառոտագրու-
թիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Կաշե-
կաղմ խաւաքարտեայ: Ստացող՝ Հաճնցի
Սարգիս Վարդապետ: Կնիք, փակագիր, բո-
լորէի, սեւագրողմ, «Սարգիս Վարդապետ,
1820»:

Ճակատ.—

Էջ Գ.— Գիրք Գարագից Պետրոս արք-
եպիսկոպոսի Բերդումեան կոչեցելոյ, ի
միաբանութենէ սրբոյ աթոռոյն էջմիած-
նայ, ի փառս մանկանց եկեղեցւոյն— Ա-
րարեալ ի Հայրապետութեան սրբոյ էջ-
միածնի Տեառն Տեառն Սիմէօնի, յոգնա-
հանձար կաթողիկոսի ամենայն Հայոցս—
յամի Տեառն 1771:

Իսկ այժմ նորոգ օրինակեցաւ ի հայ-
րապետութեան Տեառն Տեառն, Եփրեմ արք-
րազան կաթողիկոսի սրբոյ էջմիածնի, և
ի Պատրիարքութեան Սրբոյ Աթոռոյն Երու-
սաղէմի Տեառն Գարբիէլ արհի եպիսկոպո-

սի: Եւ ի Պատրիարքութեան մեծին Պօսոյ
Տեառն Կարապետ արքեպիսկոպոսի, որ է ի
միաբանութենէ Սրբոյ Աթոռոյս Երուսա-
ղէմի:

Ընդօրինակեցաւ ձեռամբ ապիկար և
մեղսամակարդ սարկաւազ Հայրապետիս
Տէր Գրիգորեան դաղատացւոյ, ի վայելումն
Համթայ նուիրակ բարեշնորհ Սարգիս վար-
դապետի Հաճնցւոյ, ի յամի փրկութեան
մերոյ 1829 և Յուլիս 19. իսկ ըստ թուակա-
նիս Հայոց ՌՄՀԸ, — ի հանրատենչ քա-
ղաքս Սր. Երուսաղէմ, ի հրաշալի յԱթոռս
Սրբոց Յակոբեանց:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1ա.— Վասն այսորիկ իմաստու-
թիւնն Այ. աստգ. Առաքեցից ի նոստ մար-
գարէս և առաքեալս, Ղուկաս: 11. 49.—
Շնորհակալութիւն մեծ բանականս ազգ ար-
դարեւ պարտ է հատուցանել բարեգործին
Այ. . . .:

Էջ 262բ.— Յաղագս Սրբայոյս Մե-
ռնի և Աստուածագործ սրբացոյցի շնորհի
նշար:

Էջ 267ա.— Տանկ քր. մատենից:

Էջ 269-280, դատարկ:

43

ՅԱՆԱԳՍ ԵՕԹՆ ԽՈՐՀՐԴՈՑ ԵԿԵՆԵՑԻՈՅ. — 1

Յ. ՊՅՐ. ՆԱԼԵԱՆ (1754)

Տեղի

ՌՄԼԲ = 1783

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 33 x 23 x 9: **Էջ** 778: Հանգա-
մանք շատ լաւ: Թուղթ Թանձր: Գրիչ՝ Գրի-
չոր Եւքառացի: Գրութիւն՝ սեւ մելանով,
հրկսիւն. 38 տող: Նոտարագիր: Համառօտա-
դրութիւնք առատ: Կաշկեղզմ տախտակ-
եայ, ոսկեղձ: Դատարկ թուղթք՝ սկզբը
երեք, վերջը չորս թերթ: Ստացող՝ Յարու-
թիւն Արք. Թէքիրտաղի, Մ. Ս. Յ.:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1ա. — Կրթութիւն Աստուածաբա-
նական զխորհրդացն եկեղեցւոյ:

Գլուխ առաջինը: Յաղագս դեռ-
մանի խորհրդաց:

Էջ 22ա. — Գլուխ երկրորդ: Յաղագս
խորհրդոյ Մկրտութեամ:

Էջ 87ա. — Գլուխ Գ. — Յաղագս խոր-
հրդոյ Դրոշմին:

Էջ 72բ. — Գլուխ Դ. — Յաղագս խոր-
հրդոյ Պատարագին ի Ը խնդիրն բաժան-
եալ:

Էջ 208բ. — Յաղագս խորհրդոյ Ապաշ-
խարութեամ:

Էջ 480ա. — Վերջ Ապաշխարութեամ
խորհրդոյ:

Փառք քեզ Ած., զերկուսն իմ որ վասն
Քորհրդոյ Ապաշխարութեան, ի տեղի ա-
պաշխարութեան ինձ Համարել արժան տես-
ցես:

Յաղագս խորհրդոյ Վերջոյ Օծման:

Էջ 510ա. — Մտան Զ. երորդ առն գըր-
բոյ: Յաղագս խորհրդոյ Կարգին:

Էջ 575ա. — Յաղագս խորհրդոյ պա-
կին:

Էջ 778, դատարկ:

Յիշատակարան Հեղինակի. — 1754

Էջ 777. — Փառք քեզ Ած. յաղագս ա-

մենայնի: Որ ի ծովաճանգ(ւ)ոյն ողորմու-
թենէ ջուսմէ կաթիլ մի շնորհաց ներհեղ-
եալ ի միտ վերջնոյն ջոյոյ ծառայի Հասու-
ցեր յաւարտ և զայս մի ծաղիկ ի բազմաց
տերեւոց, ի փառս անուան ջոյ եռանձնեա
տէրութեանդ, և անբաժանելի միասնական
Աստուածութեանդ, և ի պատիւ սրբուհւոյ
ամէնօրհնեալ Աստուածածնի իմոյ պաշտ-
սյանի. վերստին փառք քեզ:

Աստուծոյն գերբք է Քորհրդոց յամի
Տեառն 1754, և Հայոց ՌՄԳ, Յունիսի Ժ.
Երկրորդի ամի պատրիարքութեան մերում
մեծի մայրաքաղաքիս Կոստանդնու Պոլսոյ,
Երրորդ ամի նոր սկսեցելոյ: Յակօր անաբ-
ժան ծառայ, Պատրիարք մեծի Բիւզանդ-
եայ:

Յիշատակարան Գրչի. — 1783

Էջ 777բ. — Զեռամբ Կեսարիու գիւղէն
Եւքառացի Հանդուցեալ Տէր Յակօրի որդի
տիրացու եւեթ Գրիգորիս: Եւ արդ ով աղ-
նիւ եղբայրք իմ, մինչ ընթեռնուք զգրկուկս
յայս, մի Հայր մեղայիւ յիշէք զձեռոյ իմ,
և դուք յիշեալ լիջիք ի Գեւ. Այ. ժերոյ
սմէն: Որ ի ՌՄԼԲ. ամի և ամսեանն մա-
յիսի է:

Յիշատակարան Ստացողի. — 1794

Էջ 777բ, տարբեր գրչի. — Զըստացող
յրբոյն զՍրբոյ Աթոռոյն Երուսաղէմի միա-
բան, զԹէքիրտաղի Յարութիւն Աստուա-
ծաբան արչի եպիսկոպոսն, յիշեցէ ի Տէր:
Որ եզ զգիրքս յիշատակ Սրբոց Յակոբեանց
Աթոռոյն: Եւ ըստ իւրոյ կտակին մի ոք
իշխեսցէ Հանել զսա արաքս ի սրբոյ Աթո-
ռոյն: Եղեւ ի ՌՄԼԳ. Թուին:

44

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԻՐԱՔԱՅ.— 2

6. ՊՏՐ. ՆԱԼԵԱՆ

Տեղի

1771

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 34x22x8: էջը 2 1169: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ սեւ մեխանով, երկսիւն, 49 տող: Նոտք չեղադիր: Համառօտողութիւնք շատ առատ: Կարմրագիծ թռչնագիր և գլխազարդ, էջ 1ր: Կաշեկաղժ տախտակեայ: Մտացող՝ Յակոբ Եսս. Արքիանուպոլսեցի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա-Ե, դատարկ:

էջ 1ա.— Եկեղիաստիկոս: Մեկնութիւն բարոյական փիլիսոփայութեամբ, Յեսուայ որդւոյ Սիրաֆայ: Գլուխ առաջին.— Հասարակօրէն բաժանումն և ցուցանի մշտնաւոր իրաց գլխոյն:

էջ 1143բ.— Այբուբենական մանկ: — Արեւիկ Նոյի և Աբրահամու բարեպաշտութիւն:

էջ 1148ա.— Յոմն գլխաւոր բանից և ումնց բնաբանից (Մեկնութեամբ Սիրաֆայ) յարմարեալ և շարայարեալ տարբերնի կարգով, ըստ կարի նրկատիրութեամբ ումնն քանքնկալի տպոյնորի կոստանդնուպոլսեցւոյ.— Աբրահամ մեծ՝ Հայր բաղմութեան ամենայն ազգաց:

էջ 1164ա.— Յիշատակարան՝ Աստուածատրոյ Մազիկ կռնցեցւոյ.— 1771.

Յաղագս այսորիկ Մեկնութեան, Ասել վարկայ ըստ կարի բան, Մակա այնորիկ զի արժան, Տուչին հոգւոյ զգիր օգնութեան: Որ սոյն սա դիր ըզմիբաբան, Իւսմամբ մեկնեալ դէտքն Պօլսեան, Այրն այն հմուտ և խճական, Մանօթ գրեանց կենսունակեան: Այլ և տառից արտաքնական, Տիրաշնորհ գերընթարական, Բարուն Յակօբ այր վեհաբան, Որոյ հոգակն է յազգս համայն:

Յանյ և յաւարտ այսր ամենայն, Մնողին Հօր, Որդւոյն միայն, Այլ և Հոգւոյն Սրբոյ համայն, Համարար սիրոյ և փառս առ այն: Ի ներկայս այս և յապագայն, Կանխաւ տալով և յարակայն, Կենսատուի թուում սակայն, Որ ցուցանէ քեզ լռելիայն: Ձիք ընաւին այլ ինչ սորայն, Եթէ խուղես բաւ է նոյն նայն, Յանյ պատահեալ ի նոյն հետայն, Եղբ և զրաւ այսր գրման: Լեր դու տեղեակ փոքր ինչ ռազմայն Որ ունէր աղքն այն հիւսիսայն, Յաւէտ պարտէր ըզմերն արջայն, Է այժմ այսպէս՝ գիտէ յապայն:

ՄԱՆՈՅ.— Թուականը տրուած է լռելիայն ըստի զերեւոյն թուական արժէքով, այսպէս. 30+1000+5+30+5+1+300+400=1771.

էջ1164բ-1169, դատարկ:

Յիշատակագրութիւն Պօղոս Աքեղայի.— 1805,

էջ 21, շեղադիր տարբեր գրչով.— Գիրքս այս է ի զրեանցն Անդրիանոս Պօլսեցի և Թօխաթու նուիրակ հանգուցեալ Յակօբ եպիսկոպոսին: Եւ ես ներկայ նուիրակ Սր. Երուսաղէմայ Պօղոս արքեպիսպոսի գիտութեամբ մեր վէջի Աղջատեան մահտեի Գրիգոր աղային, զի քանի որ ի Սր. Յակօբայ Աթոռն եմ և միաբան, ընթեռնում. որ է Յիշատակ Սր. Յակօբայ Աթոռն: Եղեւ ի ՌՄՄԴ. Թուոյս, և յամբանան Մայիսի Աին, ի Թոխաթ, Ձոր սերահար ընթերցողքը տուէ զողորմիւ հոգւոյ հանգուցելոյ զիվերոյ յիշեալ Յակօբ եպիսկոպոսին. և յիշելով զիւ եւս ի բարին, որ անկորուստ տարայց ի Սր. Երուսաղէմ և վայելեցիցի ի կենդանութեանս:

45

ՔԱՐՈՋԱԳԻՐԲ. — 2

ԳԵՈՐԳ ԵՊՍ. ԶՄԻՒՆԱՑԻ

Եւդակիա

1826

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւաւ 34 x 23 x 4: էջ Ը 499: Հանդամանք բաւարար: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ սեւ մելանով, միասին, 30 տող: Նոտր չեղազիր: Համառօտագրութիւնք սովորականէն աւելի: Նկար, հաւանաբար իբր նւդոկիոյ վանքը, էջ Ա. Կազմ խաւաքարտեայ, անարուեստ, քայքայուած:

ՄԱՆՈԹ. — Գրչութիւնը նման է Թ. 37 Գարդղայրքին, որ օրինակուած է Եւդոկիայ, ձեռամբ Մարգուանցի Յովհաննէս Դպրի:

Հակաւտ. —

էջ Ա. — Գարգ Գիրք. — Հաւաքեալ աստի և ամտի, աշխատանքներով Գե-

որգ եպիսկոպոսի Զմիւռնացոյ Դիտին Եւդակիոյ. ի դիրութիւն մօրակիրք քարոզչացն ուխտին Սրբոյն Ամենայի. — Ի հայրապետութեան Տեառն և Տեառն եփրեմի սըրքազմակատար կաթողիկոսի ամենայն Հայոց. — Օրինակեալ ի յԵւդակիայ. — Յաւն Տեառն 1826. —

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ Բ-Գ, դատարկ:

էջ Դ. — Յառաջաբանութիւն:

էջ Ե. — Ցուցակ Մատենի:

էջ 1. — Ցաղագս պահոց և աղօթից:

էջ 378-400, դատարկ:

էջ 401. — Ցաղագս Գառնամորեայ Գալստեանն Գրի. ի Տաճարն:

էջ 493-499 դատարկ:

46

ԱՆՏԱՌ ԱՅԼԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ. — 3

ԿՈՒՌՆԵԼՈՍ

Կ. պոլիս և Երուսաղէմ

1798 — 1807

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւաւ 33 x 22 x 8: էջ Դ 920: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ և Ստացող՝ Կեսարացի Պետրոս Եպս. Աստուածատրեանց: Գրութիւն՝ սեւ մելանով, Լրկսին, 56 տող: Նոտր չեղազիր, անարուեստ: Համառօտագրութիւնք չափազանց առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ Ա-Գ, դատարկ:

էջ Դ. — Հակաւտ. —

Ամտաւ Այլաբանութեան բոլորի Սր. Դրոց: . . . Մեծաւ խնդրանօք և բազմօք ծախիւք Թարգմանեցուցեալ, արհի և պանծալի Պատրիարքին Տն. Յօհաննէս մեծի Աստուածաբան վարդապետին, և դերասպայծառ Եպիսկոպոսին Կոստանդնուպոլսոյ Բաղիչեցոյ, և Սրբոյ Տեղեացն Քի. Այ. մերոյ զլիովին այցելուի և անարժան ծառայի և պաշտօնէի ի փառս մեծազոյնս Այ. և ի յօղուա աշակերտաց եղելոց մերոյս դաստան, և այլոց ընթերցասիրաց անձանց: Թարգմանեցեալ ի լատինականէ

յնդուն է բարբառ Հայկական, է Ղուկասու
ժողովարանի խորհրդակցության, է Կոստանդ-
նուպոլիս թաղաքի. յամի տեսան 1738 և ըստ
Հայոց ՌՃԶԲ.:

Թամհանուրը Հոգին Ած. ապաւինե-
լով, և չորս սրբազան Աւետարանիւն բա-
րեւոտ ունելով և միջնորդ առ այն, որ լցու-
ցանէ զբաղձանս բաղձացողաց, է Կոստանդ-
նուպոլիս քաղաքը, է Պատրիարքարանն
Հայոց, աղղասէր Պատրիարքի Տեառն Ձա-
րարեա Արքեպիսկոպոսի յետին աշակերտ,
Կեսարիոյ Վանք Գեղցի, Աստուածաբանաց
Պատարի որդի, Պետրոս Եպիսկոպոս,
սկսան զաղափարել զայս զերբս է Թուֆն
ՌՄԽէ [= 1798], և յունվարի 23ին ջերմ
սիրով. Տէր յաջողեցաւ:

էջ 1ա.— Թաւադարմաւութիւն:

էջ 13ա.— Արարիմ, անցք կամ անցա-
ւորք...

էջ 88ա.— Կցորդ Ամտառի Այլաբա-
մաւրեանց ըստ բանաց:

էջ 910բ-920, դատարկ:

էջ 910ա.— Յիշատակաբան Գրչի.—
1807.

Առադնեսութիւն յօրհանկազէ իբր
վերաբանական և յիշատակաբան առ մաք-
րամիտ ընթերցողաց:

Ամենագորին և բարեխնամ Արարչին
Այ. բիւր փառք և անհուն զոհութիւն տամ,
և զերազանց շնորհակալութիւն սրբոց չորից
Աւետարանաց, առ Ած. բարեխոսաց իմոց
և միջնորդաց առ այս սոյնոյ դրոյս գրու-
թեան, որոց յատուկ միջնորդութեամբ կա-
րողացաւ օրհանկելով ի զլուսե ժամանել
սոստ այսօր, որ ահա ի վաղուց է Կոստանդ-
նուպոլիս սկսեալս սակաւ առ սակաւ զբե-
լով, և ստեր ինչ այլոց ձեռամբ զբել առ-
լով (որպէս զբեալ զորոք ճանաչի) Հասի է
լրումն զբաւթեան սոյն այս զովանի ժառան-
գիս, է Թուֆն Հայոց Հաղար երկու Հարիւր
յիսուն և վեց ամի, է սր. քաղաք Նրու-
սաղէմ, և յԱստուածադէր Աթոռս Սր. Թա-
կորեանց երկանիկ առաքելոց, յաւաք սորին
բարձրապատիւ Պատրիարքութեան Թեոփի-
լոս Հոգեւորդան և երկանկափայլ Պա-
րիարքի, և իմոյ յատուկ խնամարկողի Սր.
Հոբ:

Արդարեւ. բաղձանօք ցանկացայ զրոյ
իմով ստանալ զայս Հոգեւոր բարաստան,
և սկսայ զբել է Պոլսի Պատրիարքարան Ա-
մենայն Հայոց, է Թուֆն Հայոց ՌՄԽէ
[= 1798] և յունվարի ԻԲ.ի բարեկարգ
Պատրիարքութեան կայսերապետն քաղաքին
այնմիկ վայելչապատիւ և աղղասէր Տեառն
Ձաքարիայ Պատրիարքի, իմոյ ձեռնադրողի
և Հոգեւորան ձեռողին: Բայց յերկրորդի ա-
մին, որ է Թուֆն մեր ՌՄԽԸ [= 1799] և ի
մարտի ԺԼ. փոխեցաւ առ Բս. Տէրն է
ութոռանմեայ Հասակաւ, և քան և վեց
ամաւ և կիսով աղաբարդութիւն առնելով,
և մեք մնացած իբր սրբ: Նա առաւել էաք
յայնժամ անդր մերմ առ նա փոխանորդ
և վեգիլ, և սրտաբեկ լինելով ունեցաք եւս
յանձնի մերում զակարմութիւն իմն:

Առ այս պատճառաւ Թողաց զայս
դործ, և Հետեւաբար տեսնելով զգոր-
ծուածս աշխարհի բոտ ամենայնի ունայն, է
ՌԼԴԱ [= 1802] և յուլիսի Ժ. ելեալ եկ-
եալ Հասաք է Սր. Սաղիմ, է Քրիստոսոսալը-
ջիկ տեղեաց և տաճարաց ուխտ և երկրա-
պետութիւն, և միայնգամայն է Հայց մեղաց
մերոց, եւ Թէպէտե փափազէաք խանդակաթ
ըզիւս առանձնեալ է միում խցի և Հոգալ
ԿՀոգ Հոգւոյ ըստ ըզմէց մերոց, է զայն
սաս յորդորեցայ և յարգաւօք ընկալեալ ըն-
դունեցայ է վերոպաշար սրբազան Պա-
րիարքն սրբոյ տանս, և Համանգամայն
բոլոր սրբասուն և սիրագումար միաբան
և դարաց, զերապատել Հարց և սերաբաղմ
և դարաց, եւ երբ ամեաք զերկուս կողմանց
դիտաւորութիւն առ միեւնոյն նշանակ զի-
տէր, զոհացողական շնորհակալութեամբ
յանձն առեալ մնացաք սոստ, և զտեալ է սր-
գահս սր. զբոյս ընտիր օրինակս, կրկին
ձեռն արկաք զբել, և իբր զքոսանս սորի
Համարեալ ըստ օրէ քրօնեղաւ առ ի զբե-
լըն, և միայնգամայն միութեալ. եւ յոր-
դորէին ամենայն սիրագումար միաբան
յարգաւոր եղարքն մեր:

Ապա շնորհին Այ. և մագուր մող-
թանօք երկանիկ Աւետարանաց և Սրբոց
Յակօբեանց Առաքելոց, և աղօթիւք եղարք
պատուականաց, ըստ կարեաց աշխատմամբ
այստանիւր գրութեամբ է զլուսե Հասակաւ ա-
ւարտեցի: Եւ յիշատակս այս տատնէ զբե-
լով, խոշորական Հայրաւմով և սրբա-

կան պատկառանք աղաչելով աղանձ լըն-
թեռնունն և յօրինակելն ի օր. աղօթս ձեռ-
յիշեմէք, և վրկպանաց ի ամին գտանելոց
ներում շնորհսնէք իմոյ նուաաստութեանս,
որ և՛ ձեռնասունն աշակերտ Տեառն Ձաքար-
լայ, Պօլսոյ մեծի վայելչապատիւ Պատ-
րիարկի, և յերկրէն Կեսաբիոյ, ի դիւղէն
Վանք զեղացի, և ի զարմէն Աստուածա-

տրբեանց՝ խանճի Պուտախի որդի Պետրոս
Կեթ իրր եպիսկոպոս, Ժառայ Այ. և ամե-
նից ընթերցող և յիշող եղբարց Հարազա-
տից, որ և յիշողդ զհոգեւոր և զմարմնա-
ւոր իմայինսն, յիշեալ լիջիք և դուք հա-
մայն ձերայնովք աստ և հանդերձեալ ի Քս.
Թս. ի Տէր մեր, Ամէն. Գրի ձեռամբս ի
Թուին ՌԻՄ և վեց և յօդաստոս ԺԳին:

47

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԺԲ. ՄԱՐԳԱՐԷԻՑ. — 2

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ

ԹԻԳՄ. ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԴ. ԽԱՐԵՆՐԴՅԻ (1746)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 33 x 21 x 20: էջք 2892: Հան-
դամանք լաւ, Թուղթ հասարակ, Գրութիւն՝
ամբողջովին սեւ մելանով, միասեւ, 31—38
սող: Շեղադիր անհարթ: Համառօտագրու-
թիւնք զրեթէ օովորական: Կաշեկազմ
տախտակեայ: Դատարկ թուղթք՝ վերջը
երեք թերթ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Մեկնութիւն Յերկոտատեմ
փոքր Մարգարէս, ի հեղինակէ յարգելի
հօրէ Կուռնիլիոսէ Կուռնիլեան ի Լափիտաց-
ւոյ, ի կարգէն Յիսուսեան, ի հետմն ի Լօ-
վանէմսեա, զկմի ի Հոսմէակեան քաղաքաւ
Սրբազան Տառից քարգումնէ և ուսուցչէ:
Ի վնիժմով: Առքնքեր տպարանի Հերմի-
մասի Ալպրիցասի յամի Տեառն 1703:

էջ 3. — Ամենաւերայն երբորդութեան
աւստեղծի, և տեղեղծեղւոյ ի Քրիստոս Յի-
սուս երբեակ մարգարէից ցնծութիւն և
ուխտ: — Ահա քեզ, ով ամենասուրբ երբոր-
դութիւն, նոր և անթիւ քառեակ զրդմէից
Էրրեակին, յունարէն (Թուի թէթոաֆոնօս)
Էրրեակիւ ասեմ, քառեակ ձայնիւ դասուց
յգեկ հռչակողաց...:

էջ 41. — Առ Աշտնադրութիւնն առաւ-
ցելի առ փոքրագոյն մարգարէս. — Ոմանք

նորրնծայ և համբակադոյն Աստուածաբանք
ոչ իմանալով զմակադիրն նուիրական ըն-
թերցուածոյն...:

էջ 46. — Յերկոտատեմ փոքր մարգա-
րէս մեկնութիւն: Առաջարանութիւնն. —
Աստ զսակաւ առաջարանութիւնս արկանեմ,
զի զորս մեծագոյն մարգարէից նախասեղ-
մեցի, նոյնքն փոքրապունից ծառայեն...:

էջ 205. — Մեկնութիւն Մարգարէս-
րեան Ովսեայ: Առարկութիւնն. — Ովսէյ,
որպէս պատգամօք, զործով և բարութե,
այսպէս և անուամբ, նախաձեւացուցանէ՝
մանաւանդ ներկայացուցանէ զՔրիստոս...:

էջ 754. — Մեկնութիւն Յովելոյ
Մարգարէին:

էջ 882. — Մեկնութիւն Ամովսայ Մար-
գարէին:

էջ 1188. — Առարկութիւնն Արդիւ
Մարգարէին:

էջ 1242—1244. — Դատարկ:

էջ 1245. — Առաջարանութիւն Յօնա-
նու Մարգարէին:

էջ 1305. — Մեկնութիւնն Միքիայ
Մարգարէին:

էջ 1559. — Մեկնութիւնն Նաուսայ
Մարգարէին:

էջ 1677. — Մեկնութիւնն Արքիմովսայ
Մարգարէին:

էջ 1878.— Մեկնութիւն Աստուծոյ
Մարգարէի:

էջ 1999.— Մեկնութիւն Ամգէի Մար-
գարէի:

էջ 2111.— Մեկնութիւն Ջափարեայ
Մարգարէի:

էջ 2648.— Մեկնութիւն Մաղաքեայ
Մարգարէի:

էջ 2881.— Թանկ Տեղեաց Ար. Գրոց,
սրբ յայտասիկ Մեկնութեան մեկնիմ կամ
համատեսապէս պարզաբանիմ:

Թիշատակարան Թարգմանիչ Ղուկաս
Վարդապետի.— 1746.

էջ 2879.— Գրեգն երկուստան փոքր
Մարգարէից ի լատինական լեզուէ ի Հայ-
կական ընդհանուր, օտանդակութեամբ և զո-
յիւք գերապայծառ և վեհալուստր Յակոբ

Աստուածաբանութեան վարդապետի, և
արհի և պանծալի եպիսկոպոսի և Կոս-
տանդնու Պօլսոյ Հայոց Պատրիարքի յԱ-
կմեցւոյ, միջնորդութեամբ փոխանորդի
նորին դերապայծառ Յարութիւն եպիսկո-
պոսին, թարգմանեցաւ ի տրուպ և ստորակ
Ղուկասու վարդապետէ խորհրդացւոյ,
ի փոռս ամենամեծին Այ. և ի պատիւ Սըր-
բուհույ մօրն կուսին Մարիամու ի վայե-
լուն Հայկազեան աղգին, յամի Տեառն
1746, փետրուարի ամսոյ աւարտեալ, Ու-
րոյ ընթերցողքն միով Հայր մերիւ, և միով
ողջունիւ յիշխեն, զօտանդակն և զմիջ-
նորդն և զծնողն սոցին, որք զայսպիսի
բարի յիշատակ ծնեալք և թողեալք են ի
վերա երկրի, իրեն զմիմի և ախոյան
Հայկազնեայ աղգին:

48

Ա.— ԹԱՂԱԳՍ ԵՐԿՆ. ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ.— 1

Գ. ԱՐԻՍՊԱԳԱՑԻ

Բ.— ԲՆԱԶԱՆՑՈՒԹԻՒՆ.— 1

ԱՐԻՍՏՈՏԵԼ

Տեղի

1782-1783

ԵԿԱՐԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 33×23×6: էջք 360: 210: Հան-
դամանք շատ լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրիչ*
Եւքառացի Գրիկոր, որդի Տէր Յակոբի:
Գրութիւն* սեւ մելանով, երկին, 35 տող:
Նոսրագիր: Համառօտաբանութիւնք առատ:
Սեւագիծ վարդապետից իւրաքանչիւր գլուխի
սկիզբը, առաջին մասին մէջ, Գունաւոր
խորանակագրւ, էջ 9: Կաշիկազմ տախտակ-
եայ ոսկեզօծ: Ստացող* Յարութիւն Արք.
Թէքերտաղցի, Մ. Ս. Թ.:

Ա.— ԵՂ. ԵՐԿ. ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ

Թրգմ. Ստ. Լեւոնցի

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-3, դատարկ:

էջ 4.— Յառաջաբանութիւն գրոց.—
Նախ քան զծննդարկել յերոզութիւնս ար-
ժան վարկանիմ պատճառ արտադրել, թէ
վասն էր համարձակեցայ վերառին թարգ-
մանութիւն առնել...:

էջ 7-8, դատարկ:

էջ 9.— Ամենայն տուրք բարեւ և ամ.
պարգև կատարեալ ի վերուստ են իջեալ
առ ի հօրէն լուսոյ...:

էջ 341ա.— Պատմութիւն Արքայն Դիւ-
նէսիսի.— Բազում ի Յունաց և ի Լատի-
նացոց վարդապետաց պատմութիւն և վե-
պատանութիւն դրոշմեցին վասն վարուց և
նահատակութեան սրբոյն Դիոնիսիոսի...:

Յիշատակարան Գրչի.— 1782

էջ 343ր.— Որ ի ՌՄԼԱ, ամի և ամբս—
հանն ղեկտեմբերի, ձեռամբ Կեռարիու զիւ—
ղէն յեւթառացի, Տէր Յակօբի որդի, տի—
րացու եւեթ Գրիգորիս։ Եւ արդ, ով ազնիւ
եղբայրք իմ, մինչ ընթեռնուք զգրկւելս
դայս մի Հայր մեղայիւ յիշէք զծնողս իմ, և
դուք յիշեալ լիջիք ի Քսէ. Այ. մերոյ.
Ամէն։

էջ 344—360, դատարկ։

Բ.— ԲՆԱԶԱՆՑՈՒԹԻՒՆ

Քրգմ. Ստ. Լեւոնի

էջ 1ա.— Արիւտտուէլ Ստագիրացոյ,
Գիրք Բընագամցականացմ, որ կոչի յունա—
լեմ Մէքափիգիֆոց։ Գիրք Առաջին։ Պրակ
Առաջին։— Յաղաքս փորձի արհեստի և մա—
կացութեան, և թէ իմաստութիւն է մակա—
ցութիւն, որ պատճառաց ոմանց և սկզբանց
խուզման պարապի։

էջ 165ր.— Պրակք հիմնքերոյ։ Թէ
քիւմ ոչ է պատմաւ էից։

էջ 166ր.— Զթրգմանիչ սորին և ըզ—
լուծմանց յօրինող, Լէեցի Ստեփաննոս քա—

նաւերմ, յիշել ի Քրիստոս յոյս բնաւից
սրտի մրտօք աղաչեմ։

Լուծմանք գրոցմ Մէքափիգիֆայ Ա—
րիւտտուէլի Ստագրացոյ։ Շարադրեալ ի
Ստեփաննոսէ վարդապետէ Լէւոնոյ, որ
եւ ի Քարգմանիչ Առյմայ գրոյն։

Յիշատակարան Գրչի.— 1783

էջ 201ա.— Որ ի ՌՄԼԲ. ամի և ա—
մբսանն ղեկտեմբերի, ձեռամբ Կեռարիու
զիւղէն յեւթառացի Տէր Յակօբի որդի տի—
րացու եւեթ Գրիգորիս։ Եւ արդ, ով ազնիւ
եղբայրք իմ, մինչ ընթեռնուք զգրկուելս
դայս, մի Հայր մեղայիւ յիշէք զծնողս իմ,
և դուք յիշեալ լիջիք ի Քսէ. Այ. մերոյ.
Ամէն։

Յիշատակարան Ստագրի.— 1784

էջ 201ա. տարբեր գրչով.— Զբարա—
ցող զբրայս զՄրյ. Աթոռոյս Երուսաղէմի
միաբան, զԹէքրտաղցի Յարութիւն Աստ—
ուածարան արհի եպիսկոպոսն, յիշեցէք ի
Տէր, որ եղ զղիբս յիշատակ Սրբոց Յա—
կոբեանց Աթոռոյս. և ըստ իւրոյ կտակին
մի՛ ոչ իշխեսցէ հանել զսա արտաքս ի Սըր—
բոյ Աթոռոյս, Եղեւ ի ՌՄԽԳ. Թուին։

էջ 201բ—210, դատարկ։

49

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ.— 1

Աշտարխտան

1761 — 1762

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

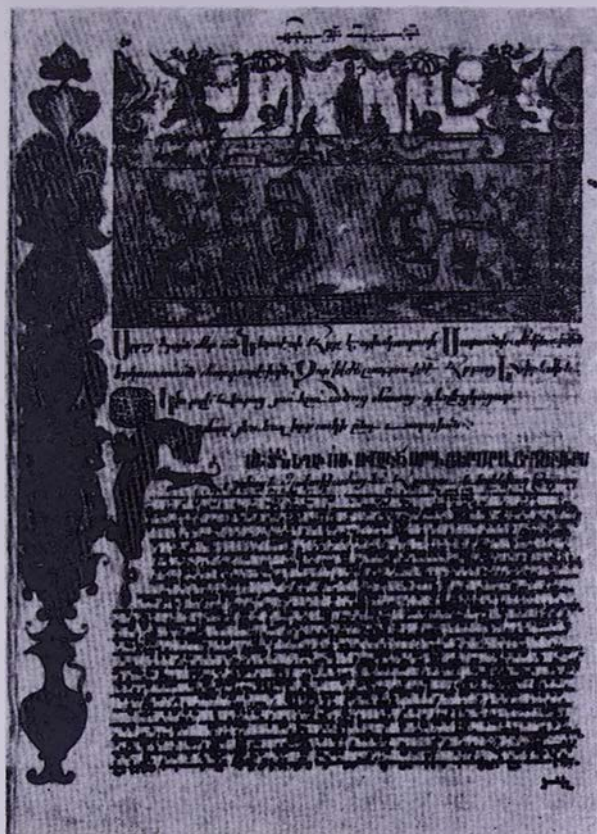
Մաւալ 32x20x8: էլք ԺԺ. 640: Հան—
դամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Գա—
լուստ Սրկ. Զուղայեցի: Գրութիւն՝ սեւ
մեկանով, երկսիւն, 52 տող: Նորագիր
մանր: Համառոտագրութիւնք շատ առատ:
Գունաւոր մեծ զարդադիր իւրաքանչիւր
մարդարէութեան և ճառի սկիզբը: Գունա—
ւոր խորանազարդ, նուրբ զմազրութեամբ,
էջ 10, 127, 205, 269, 381, 463, 497, 583:
Կաշեկազմ տախտակեայ ոսկեգօծ: Ստացող՝
Սարգիս Վրդ. Թէոդուկոսեցի: Կնիք, սե-

ւաղրոյմ, փակագիր, ՎՄարգիս Վարդա—
պետ, ՌՄ՝ [= 1761], էջ 10, և 204, որուն
վերեւ կը կարդացուի. «Գիրքս այս Սբ. էլ—
միածնի միաբան և երբեմն Հաշտարխտայ
նուիրակ Սարգիս Վարդապետիս է Թէոդու—
կոսեցոյ ստացեալ ի յամի Տն. 1762, և ի
Հայոց 1211»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա-Դ, դատարկ։

էջ Ե.— Գրիգորի աշակերտի Յօհան—
նու մեծի. Համառոտ Լուծմանք Առաքինու—

14.— Խորանագրող, Թ. 49, էջ 10

քեանցն Արիստոտելի: [Կէս էջ միայն գրք-
ուած, մնացեալը դատարկ մինչեւ էջ 68],

Ա.— ՄԵԿՆ. ԺԲ. ՄԱՐԳԱՐԷԻՑ — 1
Ն. Լամբրոնացի

էջ 1ա.— Սկիզբն և պատճառ երկո-
տասման մարգարէից.— Երկոտասման մար-
գարէն ոչ թէ ի միում ժամանակի մար-
գարէացան այլ ի զանազանս...

էջ 1բ.— Սկիզբն և պատճառ Ովսէի
մարգարէի.— Ովսէէ մարգարէացաւ ի Սա-
մարիայ...

էջ 9ա.— Սկիզբն և պատճառ Մաղաթ-
իայ մարգարէի.— Ի ժամանակին, որ էր 70
ամ. գերութեան, որ ի Նաբուգոդոնոսորէ,
յորժամ Կիւրոս Պարսիկ արձակեաց զԻս-
րայէլ ի ձեռն Զօրաբարէլի, մինչդեռ էր ժո-
ղովուրդն ի ճանապարհի, ծնեալ եղեւ Մա-
ղաթեան ի Սովփերայ, յազգէ Ղեւեայ, եւ

15.— Խորանագրող, Թ. 49, էջ 127

մինչ դեռ նա մանուկն էր, գեղեցիկ կեանս
եկեաց, վասն այնորիկ Մաղաքիաս կոչէին
յնա (որ Թարգմանի Հրեշտակ)...

էջ 10.— Սրբայ Հօրն մեր Տեառն Ներ-
սէսի Արքեպիսկոպոսի Տարսոնի, Մեկնու-
թիւնն Երկոտասան մարգարէիցն: Զոր ի
թելադրութեմէ Աբրայ մփքեմի և Կիւրդի,
և իւրոց յաւելածոց մտաց, գեղեցկայար-
մար յեռեալ իբր մսկի ընդ սարգիոն:

էջ 119բ.— Մաղաքիա դարձեալ մար-
գարեացաւ: Մարգարէութիւն Մաղաքիա:

ԾԱՆՕԹ.— Կարմեցի Դաւիթ վարդա-
պետի.

էջ 125ա, շեղագիր.— Այս տպեցաւ ի
Պոլիս յամի Տեառն 1826 յունիսի 20. բայց
տպեան յունի յայտր եղեալ գեղեցիկ Յա-
ռաջարանութիւն, որ ի վերայ երկոտասան
մարգարէից ծանօթութեանց է: — Դաւիթ
վ. Կարմեցի:

Յիշատակագրութիւն Զուգայեցի Գա-
լուստ Գրիք.

էջ 125ա.— Գծող չքնաղ մատենիս, ա-
նարժան պաշտօնեայ Ջուղայեցի Գալուստս,
յուսումնասէր տեաքցդ հայցեմ պաղատա-
նօք մէկ ողորմիս:

էջ 125բ-26, դատարկ:

Բ.— ՎԵՏՈՐԷՒՅ ԳԻՐԲ — 1

Բարք. Եպ. Մարաղալոյ

էջ 127.— Գիրք վեցօրեայ Գործոցմ
Աստուծոյ, շարադրեալ ի Բարքաւդիմեայ
Մարաղալոյ եպիսկոպոսէ, ի փառս Այ. և ի
յօգուտ մանկամաց մոռնայ Սիօնի: Օգնեա
Ար. Հոգի.— Ի սկզբանէ արար Ած. զերկին
և զերկիր: Վարդապետը ասեմ, թէ Ած. ի
սկզբանէ լինելութեան արարածոցս երկս
յործս գործեաց. նախ զդործ սանդձմանն,
երկրորդ զգործ զարդարմանն, երրորդ ըզ-
յործ բաժանմանն...

Յիշատկաբարութիւն Գալուստ Գրչի.—

էջ 202ա.— Գծող չքնաղ և քաղցրա-
բան մատենիս, անարժան պաշտօնեայ Գա-
լուստ Ջուղայեցիս, յուսումնասէր տեաքցդ
հայցեմ մէկ ողորմիս:

Գ.— ՀԱՒԱՔԱՐԱՆԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱ- ԾԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ — 1

Պետրոս Վրդ. Հռոմիլայեցի

էջ 203.— Համառօտաբար գումարումն
հաւաքարեանկամի Աստուածաբանութեան
մատեան ի բազմազանից սրբոց գրեանց,
ճրբից և արտաբանց, և աստուածաբան
վարդապետաց, գեղեցիկ շառախդօք, և
ցանկալի տեսողաց, վասն իս ի պատրաստ
գոյլ ի պէտս մտաւորութեան և սնրապա-
րեան բաժնաւորաց, ոչ թէ իմաստնաց և
գիտնականաց, այլ մտանքաց իմաց իմա-
տականաց և տգիտաց, և եւ թէ մտացկա-
տաց. հաւաքեալ ի մուստոս մեղաւմեծ պի-
տակ Պետրոսէ Հռոմիլայեցոյ, ի վարժա-
րանս Սրբոյ Էջմիածնի:...

Յանկ գանազան ցլխոց գրեւոյս.— Նախ
վասն երանութեանն աստուածայնոյ. Երկ-
րորդ՝ վասն միայն հզօրութեանն աստուա-
ծայնոյ. Երրորդ՝ Յաղագս գերադրական
անուանցն Աստուծոյ. Զորրորդ՝ վասն բնա-
կելոյն լուսոյ անմատչելոյ. Հինգերորդ՝
վասն մեծութեան և նրբութեանն Աստու-

ծոյ: Վեցերորդ՝ Յաղագս իմաստութեան և
գիտութեանն Աստուծոյ: Եօթներորդ՝ վասն
սոնանունութեան Այ.: Ութերորդ՝ վասն
մշտադոյ անեղ էութեանն Աստուծոյ. Իննե-
րորդ՝ վասն ծայրագոյն բարութեանն Աս-
տուծոյ: Տասներորդ՝ վասն կայից և շար-
ժութեանն Աստուծոյ: ԺԱ. վասն հնոյն ա-
ւուրց. բազմազանապէս հաւաքեալ և հրեշ-
տակաց ի սրբոց գրեանց:

էջ 205.— Յաղագս երանելութեանն
աստուածաբանականին: Գլուխ Առաջին-
որդ.— Երանելին և միայն հզօր Թաղաւոր
Թաղաւորաց...:

էջ 233բ.— Եւ արդ ժողովող հաւաքա-
բանականի Աստուածաբանութեան տառիս,
Էփեսոսոս Հռօմկլայեան պիտու և ապիկար
վարդապետս յիշել ի Տէր աղայեմ, որ և
դուք յիշողդ յիշել լիջիք առաջի անմահ
և անարատ գառնին Աստուծոյ. Ամէն:

էջ 234ա.— Յաղագս մշտադոյ և անեղ
ելութեանն Աստուծոյ: Գլուխ Ութերորդ:

Յիշատկաբարութիւն Գալուստ Գրչի.

էջ 256ա.— Գծող գեղեցկայարմար և
քաղցրանուագ աստուածաբանական մատե-
նիս յիշել մաղթեմ մեղաւմեծ և ապիկար
Գալուստ Ջուղայեցիս յօգնական աստուա-
նասէր տեաքցդ մէկ բերան ողորմիս:

Դ.— ՔԱՐՈՉԳԻՐԲ — 1

Տիրատուր Վարդապետ

ձեպատ.—

էջ 267.— Քարագգիրք Նրբամտ, գե-
ղեցիկ և յոյժ պիտամի, արարեալ և շա-
րադրեալ Տիրատուր բանիւրեւ և աստուա-
ծիմաստ վարդապետի և փիլիսոփայի Հա-
յոց, ի փառս անարատ Հարսին Քի. սրբոյ
Եկեղեցւոյս Հայաստանեայ, և ի յօգուտ ու-
սումնասիրաց մանկանց նորին իբր զսպե-
ղանի:

Իսկ այժմ դադափարեցեալ յօգնական
երկասիրութեամբ ուրումն բանասիրի Ջու-
ղայեցոյ Նորոյ Գալուստ կողեցելոյ, յող-
նամեղ արկաւազի, ի փառս և ի պատիւ ա-
մենաստուր երրորդութեանն, և ի վայելումն
յօղնիմաստ Սարգիս Աստուածաբան վար-
դապետի Թէոդոսակոյեցոյ, և ծայրագոյն
նուիրակի աստուածակառոյց Աթոռոյն մեծի
Սրբոյն Էջմիածնի:

16.— Խորամազարդ, Թ. 49, էջ 205

Ի Հայրապետութեան լուսահեղոյն Աթոռոյն Սրբոյ էջմիածնի Տեառն Սրբազան Ոսկոր զերբնտրի Կաթողիկոսի ամենայն Հայոց։

Յամի փրկութեան մերոյ Հաղաբերորդ Լօթն Հարիւրերորդի վաթսուներորդի և միակոջ, և ի թուականութեան Հայոց ՌՄԺ [Ձ, 1761], օրոստոսի ամսոյ Հնդհասանի։

Ըստ մասին ի կողմն Հիւթոյ և ի քաղաքն յԱլտարիանու, ի դուռն Սր. Աստուածածնի հկեղեցւոյն Հայոց։

էջ 258ա, տարրեր զրոյ՝ Ամիսք Հայոց կարգեալ ոսիւք ըստ իւրաքանչիւր ստուգաբանութեանցն, առ ի դիրքն սերտութիւն համբաղաց։

Յումվար

Ի զալ Յոյնի ամսոյն Սրաց, երեւի երկրի ևն յոյժ հարաց։

Փետրվար

Փաման յիմի վեղ Մեհեկան, ծերաց վտանգ է մահական։

Մարտ

Ի հասանի ամսոյն Սրեգ,

էջ 258աբ.— Ազիւստեմէ ծագումն արեւուն:

էջ 259.— Քարագ շարագրեալ մեծիմ Տիրատրոյ Աստուածաբան վարդապետի, ի բան սպամոսիմ որ ասէ. Նրանեալ է այր որ երկնիքի ի Տեսանէ, գլխատւիրման մարտ Յալմի յոյժ: Գլուխ Առաջնորդը.— Որպէս լուսաբ ուրեմն ի հոգիքնդ եւ յառաւանդութեան զարեմ մատենից, թէ Աստուած ըզմարդն բարի ստեղծ է ուղիղ...:

էջ 264բ.— Քարագ ի բանն Յակոբայ որ ասէ. Զի օրինակն Աստուած գլխորդիմ մարտ քան գառաքիմ: Գլուխ երկրորդը.— Յրատէ զմեզ ոմն իմաստուն...:

էջ 326ա.— Քարագ ի տօնի Սննդեանն եւ Մկրտութեանն Քրիստոսի: Գլուխ եօթմեանսն երկրորդը:

Յիշատակագրութիւն Գլուխտ Գրչի.

էջ 331բ.— Զսակաւ աշխատող շահաւէտ մատենիւն ի գծագրելն, զմեղապարտ չնչին Գլուխտ պաշտօնեայ Ջուղայեցի, իշխել ի Քրիստոս, ազանմ:

էջ 331բ.— Քարագ քառանկալեան կարգի ի բանն Առաջնոն որ ասէ. Զայր շուսեալ փոյթ ի գարտ իւր առաջի թագաւորաց պարտ ի կալ ցուցանել, եւայլն. Գլուխ Ուրեմնսն երկրորդը.— Սկիզբն ամբարեաց է անհամանակն Աստուած...:

էջ 334ա.— Ի Պերիարմէնիտ գրաց յարմարեալ յաղագս աստուածաբանութեան: Օգնեա Սր. Նոգի Աստուած ճշմարիտ: Գլուխ իմնութեան երկրորդը.— Զի ի բազմաբան ժողովութիւն, որ ի նիւթոյն ի տեսակէ, այսինքն ի հոգւոյն եւ ի մարմնոյ մարդկան, զի ոչ երբեք լինի մինն առանց միւսոյն. զի ոչ ասի մարմինն առանց հոգւոյն մարդ, եւ ոչ հոգին առանց մարմնոյն, այլ անբաժանելի ժողովութեամբն ասի մարդ...: Եւ թէ ի գաւակէ Դաւթի ըստ մարմնոյ ըստ սահմանելոյն որդւոյն Աստուծոյ, եւ ի նիւթարկեցաւ յԱլամ, եւ կատարեցաւ ի Գլուխ Մարիամ Աստուածածինն, կուսաւ Զոր եւ հանութեամբ.— Պակասէ աւա՛ղ [Կաթիսոյ Գրչիւ] (էջ 337բ):

էջ 338ա.— Զորս եղ Ած. յեկեղեցւոց այս եմ. Նախ գառաքեալսն, երկրորդ գործարարն, եւայլն: Գլուխ Քառանկարը.—

Զաստուածայինն ճառել զբան եւ զգործս, յԱստուած վստահանալ պարտ է...:

էջ 372ա.— Քարագ վասն միւստրոյն ի բան Քրիստոսի: Գլուխ քառանկարն ուրեմն.— Զկի ծառից յանճառելի տէրութիւնն, որ յերբեակ վառաւորեալ անձնաւորութիւնն, կարեցաւ եւ զբանս* Բանին Զոր մարդեղութեան, զմիոյն յերկնս անձնաւորութեան...:

էջ 376ա.— Քարագ Սրբոյ Էլմիածնի. ոյր առաջաւ Բէ՛ Զգոյշ լիբ, որպէս ցուցաւ քնդ օրինակ ի լերինն, արասցես: Գլուխ Քառանկարը իմնութեան.— Որպէս ասէ մեծ վարդապետն Որդինէն, սակաւ Էւր ի գինեղ հեղեալ, անդրակերպի ի զոյն եւ ի համ գինեղ, ետացեալ երկաթն մերկանայ զառաջին տեսակն սեւութեան եւ ցրտութեան...:

էջ 377բ.— Քարագ Ողբումն, ի քան որ ասէ. Յոր տուն մտանիցէ ասասցիք, Ողբոյն տանալ այսմիկ. երբ իցէ տունն այն արժանի ողբումն, եւայլն, Գլուխ երեսունութն.— Վարդապետք ասեն թէ ողբոյնս այս գործարք, ոչ է անգործ ուսէ բան...:

ՄԱՆՈՒ.— Մաւալանեան ունի հետեւեալ նկատողութիւնք, Է՛ր. Քարողգիրք Տիրատուր վարդ. եւ են թուով 27: Բացի քարողգից նորին, ուն եւ այլ երեք քարողգ յայլմէ, 1, վասն միւստրութեան Քսիւ, 2, Սրբոյ Էլմիածնի...: 3, Քարող ողբումն...: Ո՛ճ քարողգից Տիրատրոյ է գեղեցիկ եւ պարզ հայկաբանութեամբ եւ լի իմաստասիրական գեղութեամբք (Յուլիակ, էջ 46):

Յիշատակագրութիւն Գլուխտ Գրչի.

էջ 378բ.— Հանդերձ Աստուծոյ, յանդէկ յոգնածին բնորեկարոյց մատենիւն, պօղ չնչին եւթամբարտ Գլուխտ Ջուղայեցի, ուստի մաղթեմ երկառէր տեսարգ մէկ բերան ողորմես:

էջ 379-380, դատարկ:

Ե.— ՄԵՆԿՆ. ԱՌԱՎԱՅ — 1

Ն. Լամբրոմացի

էջ 381.— Տեսութիւն Առաւելան Սոգումնի, Ներսէսի Սիւնիսպոսի ի Տարանի իկիկեցւոյ, ասարտեալ ի քիւն Հայոց Ուն [= 1197].— Հանդերձաւք Աստուծոյ միւր ի քննութիւն դրոց Առաւելան Սոգումն

18.— Խորանդարդ, Թ. 49, էջ 881

մոնի, նախ լայս իմանամք, զի յերբորդ էր
սա յես Մովսէսի, որ գիրս գրեաց...:

Յիշատակագրութիւն Գալուստ Գրչի.
էջ 481ա.— Գծող գրքոյս պարզաբանու-
թեան Առակին, անարժան պաշտօնեայ Գա-
լուստ Զուղայեցիս, մաղթէ ընթերցանէր
ստեղծող մէկ ողորմիս:

էջ 481-482, դատարկ:

Զ.— ՄԵԿՆ. ԺՈՂՈՎՈՂԻ — 1
ն. Լամբրոնացի

էջ 463.— Գլուխ Առաջմերորդ.— Բամբ

ժազմագի, որգում Դաւթի Թագաւորի յե-
լուսաղէմ եկլէստիաստէս.— Առակացն
դիրքն խրատէ մարդկան յանհարթ և յան-
հաւասար կենցաղոյս ընթացքն...:

Յիշատակագրութիւն Գալուստ Գրչի.
էջ 495ա.— Յանպ եղեալ է մեկնու-
թիւն ունայնութեանց բանիս, թարմատար
Գալուստ, պաշտօնեայ Զուղայեցիս, ժտեմ
ընթերցանէր տեարցող մէկ ողորմիս:

էջ 495-496, դատարկ:

19.— Խորամագարդ, Թ. 49, էջ 463

Լ.— ՄԵԿՆ. ԻՄԱՍՏ. ՍՈՂՈՄՈՆԻ—1
Ն. Լամբրոնացի

Էջ 497.— Իմաստութիւն Սաղմոնի.—
Ի վերնագրէ աստի ուսանիմք և զայս ի-
մաստ Սողոմոնի, որպէս և զնախակարգ-
եալսդ սորին՝ զԱռական, և զԺողովօղոսն, և
զերկ երգոյն...:

Յիշատեցեցրութիւն Գալուստ Գրչի.
Էջ 529ա.— Գծող Մեկնութեան առ-
տուածապարզեւ իմաստութեան մատենիս,
փանաքիմաց մեղապարտ Գալուստ Զուղա-

յեցիս, յանգելոյ սակս աղաչէ ընթերցասէր
սեւարցդ մէկ ողորմիս.

Էջ 529բ-530, դատարկ:

Ը.— ՄԵԿՆ. ԱՌԱԿԱՑ — 1
Գ. Տաթեւացի

Էջ 531ա.— Գրիգորի աշակերտի Յով-
հաննու Որոտմեցւոյ և քաջ դիտապետի,
Համառօտ Հաւաքումն յԱռաքաց Գրոցն Սա-
ղմոնի, ի լուստար բանից մեծին Ներսէսի:
Հարց.— Զինչ Սողոմոն և այլ մար-

20.— Խարամազարդ, Թ. 49, էջ 497

դարէք և Տէրն յաւտարանն առական խոսէր :

Պատասխանի վասն երկից.— Նախ զի առական պիտանի է բանին և վկայ հաստատութեան... :

էջ 538.— Վասն Ոգորմութեան :

ԾԱՆՈԹ.— Այս գլուխին վերջը գրելը կ'էս սինակ պարապ ձգած է և լուսանցքի վրայ նշած, «Ջսական յայն թղթէն գրեալ որ ասէ. փոխ տան և փոխ առնուն» :

Թ.— ՄԵԿՆ. ԺՈՂՈՎՈՂԻ — 1
Գ. Տաքնուցի

էջ 547.— Գիրք ժողովագիրն : Օգնեալ Միածին Որդի և հաա զտառապո ի յաւարտ գրոյս — Որպէս յայտ է ի Մեկնութենէն յեծին Ներսէսի, զի յԱռական Գիրք իրաւէ վասն զանազան բարուց և վարուց մարդկան... :

ժ․—ՄԵԿՆ․ ԻՄԱՍՍ․ ՍՈՂՈՄՈՆԻ—1

Գ․ Տաքեւացի

Էջ 550թ.— Յաղագս Իմաստութեան
Սաղմոսի.— Իսկ վասն Իմաստութեանն
Սողոմոնի ոմանք զայթակղեցան վասն կրկին
սլատնառի․․․

ժԱ.—ՄԵԿՆ․ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑ — 1

Գ․ Տաքեւացի

Էջ 565ա.— Համառօտ հաւաքումն ի
տեսութիւն լուծամցն երգ երգայն, աշխա-
տասիրեալ Գրիգորի եկեղեցի արի երջանիկ
հոնտորի և քաջ փիլիսոփայի Հայոց, աշա-
կիրտ մեծին Յովնանմու Որստնցեայ, ի
լուսաւոր բանից վարդապետին Վարդապետայ։
Հարց.— Վասն է՞ր աստ յետոյ է
կարդեալ։

Պատասխանի.— Սողոմոնի կարգն է
րստ ժողովողին, նախ զի Գ գիրքն հասա-
կաց է խրատ, ի միասին կարգեաց․․․

Յիշատակագրութիւն Գալուստ Գրչի․

Էջ 581ա.— Այլ և մանաւանդ յայսմ
վայրի վստահացեալ ընդ յանդ ելման գրք-
բոյս, ժտեմ աղայանօք ընթերցասէր տեա-
րցող, որք ներկայանալ ի սմա, ներկուռ լի-
նել յայսմանէ, և կամ թէ օրինակել, յիշեա-
լիք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեռք, զծնողն իմ
և զիս ապիրատ Գալուստ գծող՝ անարժան
պաշտօնեայս, միով հայր մեղային և յիշա-
տակողքն յիշեսցի առաջի անմահ Գառինն,
ամէն։

Էջ 581բ-582ա, դատարկ։

ժԲ.—ՄԵԿՆ․ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑ — 1

Գ․ Նարեկացի

Էջ 582թ.— Մեկնութիւն երգայ եր-
գացմ հոգեխառն իմաստապատում առնմ
Սաղմոսի, որդւոյ Գալի արքայի Խորա-
լիլի.— Զոր արարեալ է Տէր Գրիգորի նե-
րանձնաւոր քահանայի և հոգեւոր վարդա-
պետի, որդւոյ Պոսթոլու, զոր ջրիստոսա-
սէր արքայն Հայոց Գուրգէն, սակս իւրոյ
աստուածներկալութեանն և ընթերցաթի-
րութեանն ցանկացեալ այսր տառի, և ծա-
ծուկ խորհրդոց, որ ի սմա դիտութեան,
մեծաւ աղայանօք խնդրեաց առ ի մեկնել
յառական փեսային և հարօին, որ բացա-
յայտի խորհրդեամբ ի Գա․ և յեկեղեցի։

Էջ 583.— Յառաջաբանութիւն.— Հրա-
ման քոյոյ աստուածասէր Թաղաւորու-
թեանդ, ով տէր․․․

Էջ 585թ.— Երգ երգաց, որ է Օրհնու-
թիւն Օրհնութեան Սաղմոսի.— Սողոմոն
խաղաղութիւն Թարգմանի․․․

Էջ 603թ.— Գլուխ Ութերորդ.— Ո՞վ
տալէ քեզ եղբորորդի իմ, դիմել զստինս
իմ․․․

Էջ 605ա.— Ո՞վ ընթերցասէր ընթեր-
նանօղ, իմա՛, զի Մեկնութիւնս այս ըստ
յայսմ օրինակին յոր դոտի, անփոփոխ այս-
պէս էր ի սկզբնէ մինչ ի վախճանն, որպէս
յրեցեալ եմ իսկ։ Բայց յայլում վայրի՞ն
յայլում օրինակի նոյնոյ նարեկացւոյս
Մեկնութեանն, երկու տեղով փոփոխունն
զտայ մեկնութեան նորին, զոր ունիցես ա-
ռաջիկայդ՝ և զտանիցես ըստ բնարանին
լուրում զտեղին։ Իսկ ի յօրինակելն, ո եր-
կասէր, զորոյ կամիցես, զայն դրոյմիցես ի
տեղով, Գանգի ես յոյժ տարակուսեալ էի
յաղազս այլայլութեանն՝ ոչ դիտելով թէ
ո՞ր է սեփական մեկնիչն։ Վասն այսօրիկ
ի վերջոյ գրեցի, և է կարի կեկիծ ըստ մտա-
ցրս դրան։

Էջ 605ա.— Յզստեքս և ցրագտնիւն
փետայն ասէ.— Յարմարումն բարձից քոց՝
նմանութիւն ուլանց յեռելոց՝ զործոց ձե-
ռաց արուեստաւորի։ Արդ որպէս ոտքն
ամբացան ի խածանողէն և դեղեցկացան
այնպէս կոշկօք․․․ Հմմտ. Տպ. 1840,
Վնեստիկ, էջ 340։

ԵԱՆՈՐ.— Այստեղ կ'օրինակենք ա-
ռաջին և վերջին մասերը մեկնութեան այն
տարբերակին, որուն անկարկեց Գրիգը.—
Յարմարումն բարձից քոց նմանութիւն ու-
լանց յեռելոց զործոց ձեռաց արուեստա-
ւորի։ Արդ որպէս ոտքն ամբացան ի խա-
ծողէն, և դեղեցկացան այնպիսի կոշկօք,
նոյնպէս և բեկեալ մեղօք բարձն բռնկեալ՝
կանոնեցաւ ի կործանմանէն. որ յերկիր
կեցեաւ անկալ ի բարձրութեանց դարձ-
տին։ Եւ զի այն կործանումն ի հեշտախտու-
թեանց և ի ցանկութեան ծնան, յարմարա-
պէս ընդ այնր փոխանկեաց զարբութիւն և
զմոտեկալութիւն՝ և զպարկեղտութիւն, յեռ-
եալ ընդ նոսա և զգանաղան զործս առա-
քինութեանս, ըստ նմանութեան ուլանց
յեռելոց՝ ընդ ոսկւոյ և ընդ մարգարտի։ Եւ

21. — Խորանագարդ, Թ. 49, էջ 583

դոր օրինակ ուրունք յեռեալք ընդ այնպիսի
նիւթս զեղեցիկ երևի տեսողաց, մանա-
ւանդ յորժամ զործուած ճարտար արուես-
տադիտաց լինիցի։ Այսպէս և զործք առա-
քինութեան պայծառ և վայելուչ ցուցանէ
զիւնդ հողուն, զորոյ զղեղեցկութիւնն գտվէ
վեհայն, և ցանկալի հրեշտակաց երեւեցու-
ցանէ զայնպիսի իմաստութեան զործուն-
եայն, ըստ որում յաւետարանին, Թէ՞ որ-
զիք աշխարհիս իմաստնադոնք են քան զոր-
դիսն լուսոյ։ Եւ սպաս ըստ կարգի գտվու-

թեանն զայ և այլ անգամսն» (էջ 601ա)։...

«Փախիւր եղբորորդի իմ, և նմանեաց
այծեմանց, կամ որթուց եղանց։ Այսու
երջանիկն Սողոմոն զերկրորդ զալուստն
ստակեաց։ Ի վերայ խնկարեւր լերանց —
Լերամբք խնկարեւրք զառնայ բանն հրեշ-
տակօք և հողւովք արդարոց կատարելով,
սրբաթուիչ արծուօք անպատճելի կառօք ի
յանաշառ քննութիւնն։ Յորժամ եղկելիքն՝
առանց մուրհակի ծառօթիցն բաժանին՝ ան-
րաժին լեալ արտաքս ելանեն։ Յորում բա-

նրն՝ ի մարմնոյ Հարսին զմի ոք ի մէջն մի-
 րկեանց, դիւստ. նմա դիւրին է փրկել և կե-
 ցուցանել, և յարգալուծեան երկնից հան-
 ցուցանել ընդ սուրբս իւր. նմա փառք ընդ
 Հօր և Սր. Հոգւոյն, այժմ և միշտ և. (էջ
 605ա) :

Յիշատակարան հեղինակի.— 977

էջ 610բ.— Ի չորս հարիւր և ի քսան
 և վեց թուականութեան Հայոց, հարկեցայ
 ևս՝ Գրիգոր քահանայ ի Նարեկայ, որդի
 Տեառն իմաստասէր Անձաւացեաց եպիսկո-
 պոսի... :

ԺԳ.— ՄԵԿՆ. ԵՐԳ ԵՐԳՈՑԻ — 1
 Որագիմէս

էջ 611ա.— Խօսք Որագիմէսի փիլիսո-
 փայի յերգ երգացիմ Մեկնութիւն: Գլուխ
 Առաջինորդ Հարան ասէ. Համբուրեացէ
 դիւստ. Համբուրեց բերանոյ իւրոյ: Արդ
 հրէայն յօրինացն անտի փութացան մեր-
 ձեանալ ի Համբոյր բերանոյն որ զղեցաւ
 մարմին... :

էջ 619բ.— Գլուխ Ուրբարդ.— Ո՞վ
 ասցէ զեղ, եղբորդդ իմ, դիւստ. զօտինս
 մօր իմոյ: Քանզի ոչ թոյլ տային հրէայն
 հաւանութիւն ի Քս. լրման մարգարէիցն,
 այլ ասէին, քննեա, մարդարէ ի Գալիլէ ոչ
 յառնէ... :

Յիշատակագրութիւն Գալուստ Գրչի.

էջ 620բ.— Եւ արդ՝ որովհետեւ ըստ
 սլաւմանի ուխտադրութեան իմում, յամե-
 ցայ առ ի կատար յանգել մինչեւ ցոյն
 վայրս, ի վերացման Սրբոյ Խաչին, և ծան-
 րացայ աւարտել զսա մինչ ի վախճանն դեկ-
 տեմբերի ամսոյն հաղիւ: Այնու աղաքաւ
 ստիպեալ ի խղճէ հարկեցայ և յառեցի զայս
 Նկատումն Համաբան Արիստոտէլի յաղաքս
 Հարկաւոր ներթոցն յաւելուլ, և իբր օշինտր
 ապաշխարութեան ի կիր առնուլ, և գրել ի
 վախճումն Տեառն Հանճարեղինապետ Սար-
 ցիս ներամիտ աստուածաբան վարդապե-
 տին Կարենցոյ, որ է մեծաւ հոգածութե-
 անմբ ի նուիրականաց բոլորոյ աստուա-
 ծախի ի սր. վահին: Վասն որոյ մայրիմ վա-
 յիւրդացող զսա և ընթերցաւէր տեսարցդ ի-
 մոց, ի ժամ կիրարման ձերոյ գրքոյս այսու-
 րիկ, յիշեալիք յաստեղացոյ և յերկնաթիւի

աղօթս ձեր, զփցոյն յետեալ Գալուստ ա-
 նարեան պաշտօնեայն որ եմ ի սեռէն Նո-
 րոյ Զուղայոյ դոր արդէն կամ ի Հաւատա-
 րան քաղաքոյ:

էջ 621ա.— Նկատումն Արիստոտէլի՝
 ուսուցանել մեղ ի բնայողութեանց այնու-
 ցիկ, որ Հասարակաց բնական գոյանայ, և
 անշնչից, զղայականաց և անզգայից... :

էջ 621բ.— Վերածութիւն Արիստո-
 տէլի Տառն բառիցն.— Ստորոգութիւնք՝
 ներքին ասութիւնք ասին, կամ քննու-
 թիւնք... :

Յիշատակարան Գալուստ Գրչի.— 1762

էջ 623բ-624ա.— Փառք, պատիւ, և
 երկրպագութիւն եռալոյս երբեակութեանն,
 և Համաբուն Աստուածութեանն, անպարս-
 դիւստ. էութեանն, անվայրափակ զօրութեանն,
 և անպարփակ ներկայութեանն, զոհութիւն
 անքննելի իրաւամբ անսահմանելի ինք-
 նութեանն, անզննելի ճանապարհաւ՝ անփո-
 փոխելի բարեհաճութեանն, անհաս հրա-
 մանաւ՝ անխմանալի ինքնիշխանութեանն,
 անաշտակալէս ակամբ՝ անբովանդակելի
 խնամակալութեանն, արդարակշիռ ձեռամբ՝
 անճառելի բարութեանն, նախախնամեալ
 մատամբ՝ անզրաւելի քաղցրութեանն, և
 աննրկելոյթ շաղաւ՝ անսպառելի շնորհա-
 րաշնութեանն, յերկու և յանվախճան մըշ-
 տընջնեաւորութիւնս՝ յաւիտեանս յաւիտե-
 նից ամէն:

Արդ զու Տէր Հզորիւ իմ և միակ բա-
 րերար, որ իոնարհ առնես զամբարտա-
 ւանն մինչեւ յերկիր, և բարձր առնես ըն-
 տառապալայն յաղբեաց, ստեղծեր զամե-
 նապատկառս յարդանդի աղախնոյ քոյ, և
 նկարեցեր զգծուծս յորովայնին, ի լոյս կե-
 նաց ժամանեցուցեր զպատմապարտս, և ի
 թիւս մարդկան կարգեցեր զապախտաւորս,
 ի պատկեր զեղեցկութեան զարդարեցեր
 զամենատխեղծս, բանականութեան բանիւն
 ճոխացուցեր զուխտադրութիւն, և կոչեալ
 զգծնեայս՝ ի զարմանազան երկս ձրի ընտ-
 րեցեր զաւանդակորոյս:

Ով ամենաարեղողք Ած. բոլորից,
 Թալաւոր փառաց, իսկութիւն անհասա-
 նելի, տէրութիւն անբովանդակելի, զօրու-
 թիւն անչափելի, չեմ բաւական այլեան

անպատում բարեբարութեանցդ՝ զոր զարացուցիւր զյայտանցս իմոց զգալի երեսացս, որով զորացեալ յառեցայ ի զործս յայտ, և յրեցի յայտքանս միանկատայն։

Իսկ թէ ո՞ւրս ուստեք՝ Հոռնեցաք այսոքիկ, յորում զորմեցեալ եղև տառ, իմա՞, դի յորժամ Հաննարեղիսայեքն Սարգիս Առաւմտեան Կարդապետն Կարեցի եկն աստ ի յերկիրն Հրախոսայնոյ ի քաղաքն Հաշտարխան, սակա նուիրակական զործոյ Աբրոյ և զերադաւի ի տառաւածախջի Աբրոսոյն էջմիածնի, նոյնհետեան յարեցայ ի նա, և նա յերաւանահարն բնկալաւ զիս, և մարդեաց ի յուսումն քերթողական՝ զոր և զայսոսիկ առ նմա տեսեալ՝ խնդրեցի ի նմանէ յոսցունց նախադատարան, որով զբեցի յայսմ աստի բովանդակալէս, առ ի վայելումն դատարարակցիին իմոյ, Տեառն Սարգիս Հոռնմարան և Ներամիտ վարդապետին։ Եւ այնք նախադատարարք պահեցի բնդ իս, սակա իմոյ նուազութեան։

Բայց արդ՝ մինչ զբնի զՍողոմոնեան յրեանսն, մեկնութեամբ Հանդերձ, կարի յոյժ գծուարութիւն գրաւի, վասնդի լծորդութիւն տառից և խառնախնթոր և շաղաշար բառիցն յապաւնլով յոգունս աքնեցայ, բոտ ահառութեան յարհառին քերթողական իմումս ստացելոյ։ Քանդի ոչ ունէի ստացեալ յիս զհոգին Տեառն Սրբազանին Ներսէսի, որ Հանգունատիպն զբեցէի իսկ հոյիսն Հանդոյն։ Բայց զինչ և որքան կարողութիւնս նուազութեան իմում Հասանէր՝ ենթադատամար շօշափէի անյապաղ, առ ի

յուզղութեան կացուցանել, որով անրասիր կոչուցից զանձն իմ յերկասիրացդ։

Վասն որոյ մաղթեմ աստածոր ի բովալալտ և լընթերցաւէր վայելողացդ այսր վայելուչ և Հողեղարդ զբժոյս, յիշել ջերմեամեղադոյն աղօթս մեր, զՔուդայեցի յետեալ շնչին Գալուստ անարժան պաշտօնեայս, և զձեռքս իմ և զամ. արիւնատու մերձաւորս իմ։

Նաեւ յիշել մաղթեմ զերախաւոր ծնողսն իմ, այսինքն, անհառելի շնորհօք լցեալ մեծ և երանելի իխանն վարդապետաց, զՏէր Ստեփաննոս արհիապատում եպիսկոպոսն, որ է դիտապետ քաղաքիս, և ծնող իմ Հոգեւոր։

Նաեւ զվարժապետն իմ և զդաստիարակիչ զՏէր Սարգիս մեղրածարան և աստուածաբան վարդապետն Կարեցի։ Որով և զուք յիշեալ յիշիք ի մշտնջենաւոր արդարութիւնն կենաց անդրաւ յաւիտենիւ, ամէն։

Գրեցաւ յամին յաւիտենականի արքային թիւն 1762, և ներամտեանն զեկտեմբերի 31 ունն եղև աւարտ Հաշտարխան քաղաքով։

Էջ 624ր.—640, դատարկ։

Յետմագոյն յիշատեղագրութիւնս

1791

Էջ 358ա, շեղադիր անհարթ — Կարողութեամբն Այ. ես յետրեցեցի Գէորգ Բրբարեղայս, ստացայ զայս դիրքս իմովս արդեամար թուին ՌՄԽ։

50

ՊԱՍՄ. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԻ. — 2

ՅՈՎԷՑ ՔԱՀԱՆԱՅ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մտաւ 33 x 22 x 5: էջ 456 + 364: Հան-
դամանք շատ լաւ: Թուղթ հասարակ, փայ-
լուն, Գրութիւն՝ սեւ մեկանոյզ, երկսիւն,
41 տող: Նոսր շեղալիք: Համառոտագրու-
թիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Կաշե-
կազմ տախտակեայ, դրոշմադարձ: Դա-
տարկ թուղթ սկիզբը և վերջը մէկ մէկ
թերթ: Ստացող՝ Պօղոս պօր. Վանեցի:

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Հակաւտ. — Պատմութիւն Ամեմայն Աշ-
խարհաց և կրօնից, քաղաւորութեանց, և
գաւառաց նաեւ գլխովն նոցին:

Արարեալ ի Յովէտ կանոնիկոս Քահա-
նայէ, ազգաւ Գալլիացի, և ի Գալլիականէ
լեզուէ փոխեալ առ իտալականս, և անտի
առ Հայկականս զրեալ ի պատրի Տօմէնի-
կոսէ ճահկեցւոյ, ի կարգէ քարոզողաց:

Հատոր Առաջին. — Ի տպարանի Ֆը-
րանցիսկոս Պիթէրի, ի Վէնէտիկ: 1737.
մեծաւորաց հրամանաւ:

Եւ եղեւ սա թարգմանեցեալ ներթուոմ
Հայոց 1102 և ի յամսեանն մարտի 15, Ջա-
նիւ արդեամբ և հոյաքարձութեամբ մահ-
տնսի Արրահամու մահտեսի սարգսեան,
հիւանդանոցի Կեսարեան:

Էջ 1ա. — Առաջաբանութիւն. — Որպէս
ամ. ոք բաղձայ օգտութիւն և զմասնաւոր
շահակտութիւն փրկութեան իւրոյ յաւի-
տնականի...

Էջ 4ա. — Յանգ գլխաց որք պարունա-
կին յայսմիկ հատորոց:

Էջ 450ր-454, դատարկ

Էջ 455. — Յանկ գլխոց երկորոք մտօն:

Էջ 1 ձակաւտ. —

Պատմութիւն Համուրց Աշխարհաց.
քաղաւորութեանց երկրից և գաւառաց.
Ոսեւ գլխովն նոցին:

Արարեալ ի Յովէտ կանոնիկոս Քահա-
նայէ Կալլիական լեզուաւ և անտի փոխեալ
իտալական լեզուս և անտի փոխեալ թարգ-
մանեալ ի Հայկապահոս: Վերատեսեալ ար-
քայրեալ և ի բարւոք կարգի եղեալ:

Հատոր երկրորդ. ի Վէնէտիկ Յամի
Տևառն Ռէձէէ [1737], ի Վէնէտիկ,
Ֆրանցիսկոս Պիթէրի: Հրամանաւ մեծաւո-
րաց:

Էջ 3ա. — Պատմութիւն կրօնից քաղա-
քաղաւորութեանց, երկրից և գաւառաց
աշխարհի: Յազագս սլոյց երկրին և ըզ-
կրօնն նոցին:

Էջ 7ա. — Յազագս Մեծին Հայաս-
տանու և գլխովն նոցին:

Էջ 93ր. — Թուղթ քաղաւորին Ֆրան-
սայ առ քաղաւորն Պարսից:

Էջ 95ր. — Յազագս Վրաց կամ Վրաս-
տանու և գլխովն նոցին:

Էջ 381ա. — Յազագս Բրազիլէ և ըզ-
կրօնն նոցին:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՄ ՍՏԱԳՈՂԻ. — 1768

Էջ 3ա. — Ես նուազտ ծառայս Այ.,
սրբոյ Աթոռոյս Երուսաղէմի Պատրիարկ
Վանեցի Պօղոս վարդապետս, ստացեալ ըզ-
յիբքս եղի յիշատակ ի զրբատունն սրբոյ
Յակոբեանցս, վասն հոլուոյ իմոյ, և վասն
հոգեւոր ծնողաց, և մարմնաւոր ծնողաց:
Որք վայելէ և օրինակէ Ած. ողորմի ա-
սացէք. և չունի ոք իշխանութիւն հանելոյ
յաս ի սուրբ Աթոռոյս: Եղև ի ՌՄԺԷ:

51

ՄԵԿԼՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՅՆ. — 1

ԿՈՒՆԱԿԱՆՈՒՄ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասւոյ 33x22x4: էջք 600: Հանգա՝ մանր լաւ: Թուղթ՝ հասարակ: Գրութիւն՝ սեւ մեկանով, երկսին, 44-47 տող: Նոսարագիր: Համառոտագրութիւնք օտփորականէն թիւ մը աւելի: Կաշկազմ տախտակաւ: Դատարի թուղթք՝ սկիզբը երեք թերթ, վերջը հինգ: Կնիք ստացողի, սեւագրում, բոլորչի, փակագիր, Վարդապետ եղբակողոս, 1.250» [= 1801]: Կնիքին թուականը հաստատ չէ, կրնայ կարգացուել նաեւ. 1258:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1ա. — Առաջաբանութիւն Երգց Երգոյն: Երբայեցեղին գիրքս այս գրի Սերահաբրիմ:

էջ 11ա. — Մեկնութիւն Երգ Երգցին: Կամօնք որք քանս լուցանեն և արեքնեն երգ երգցին:

էջ 589-600, դատարի:

Յիշատեցողութիւնք. —

1. — էջ 18, ստորին լուսանցքին — Կնիք սեւագրում, Վարդապետ եղբակո-

ղոս: Կտու յիշատակ տերականի աթոռն Սրբոց Յակոբեանց, որ ի Սր. Երուսաղէմ, յամի Տեառն 1812, ի Մայիսի էւն Նոյն մեւոյ կայ նաեւ էջ 588 ըս.:

2. — էջ 588, ստորին լուսանցքին, նախորդին ներքեւ, անհարթ շեղագրով. — Այս Կարապետ Եղեկոպոսն զայս յիշատակութան զբեկոյն զկնի ծախեաց ինձ, մեղաժը Սախպատի Գրիգոր աղային, և նորին փեսայ Մահմետի Մարտիրոս աղային, 100 զրուչի, զի խորհիս յոմիմ ասէր. 1818, ի Կոստանդնուպոլս, որ եմ Երուսաղէմի վէճիկ Պողոս վարդապետ:

3. — էջ 3, ստորին լուսանցքին. — Յիշատակ է գիրքս, Երուսաղէմի միաբան Անդրեանուպոլսեցի նախկին պատրիարք մենին Պօլսոյ Պողոս որդազան արքեպիսկոպոսի մեռնասունս ալաներս՝ Զօրլուցի Տէր Կարապետեան նուիրակ հանգուցեալ Երեմիա շնորհաղարդ վարդապետին, ի զանն Սրբոց Յակոբեանց մայր Աթոռոյն Ամ. Հայոց. Բոյին 1838 սեպտեմբերի 6:

52

ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ. — 4

Ե. ՎՈՒՑՃԻՈՑ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասւոյ 33x21x4: էջք 238 342: Հանդա՝ դամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ սեւ մեկանով, երկսին, 46 տող: Նոսարագիր վարժ: Համառոտագրութիւնք առատ: Կաշկազմ տախտակաւ: Կոլորքին երկաթագիր՝ Վի վայելումն Պօղոս վարդապետ-

տիմ, որ է ստացողը: Ստորին լրբունքին, բուրգիք, Վի վայելումն Եսայի վարդապետին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Ճակատ. — Բաճ և Ճառք սրբոց սուրբաբնութեանց. — Գերբարգիկ Յակոբ

կրօնական արհեստագործի, ի կարգէն քա-
րողողաց. Բամբ սակիակամբ, յաղագս զը-
խաւոր սրբոց տօնախմբութեանց, զորս
հոգեկէ եկեղեցին ի հետեւնէ, և յանթիւ
այլալանց արարկեալք եղեն, ի ձեռն ալլ
յկնյարկելի կրօնաւորի, որ կոչի Ռուսու-
ֆիւս՝ մականուամբ Կրուդոս, ի նոյն կարգէ
և կրօնէ տօնէնիքան քարողողաց, և որ նշա-
նախնայիք, և թուահամարիւք բանից ի լու-
սանցս, և ամենանոխ ցանկով իրաց:

Էջ 1.— Որպէս ոչ է հետաքրքու-
թեամբ հետազոտելի, ալլ հաւատարմի և փա-
ռաւորելի՝ պարզաբանի և ցուցանի...:

Էջ 228ր.— Բազագո մատուցմամ պա-
սարագի. բամ 1. զգնսմ պաշտօնէի, և
զեղեցիւթիւմ պաշտօնի պատրագի յայտ-
նի:

Էջ 235ա.— Յամկ Գրքոյս Այրաւքեմա-
կամ:

Էջ 1ա.— Յազագս սրբոյն Ամարէի Կ-
ռաքեղոյն, ճառ առաջին: Թէ ճրպեա գնաց
զինտ շաւաքն Իրի. և զգնամապարեա ճարա

պահեաց և ոչ երբեք կորոյս:

Էջ 261ր.— Յաւուր սոմի Պէմտէկոս-
տէին. ճառ Ա. յէ զինչ յառաջ քամ զգա-
լուստ Հոգւոյն սրբոյ. Թէ զինչ ի գալուստն
Ուրիմ. և Թէ զինչ յետ գալստեան Յորիմ.
պարտիցիմք յոնգրիւ առաջի եզնալ բնաթա-
նիւ կրթիմք:

Էջ 271ր.— Ճառ է: Յազագս առա-
մամ. պանպառուրեան և յայտնութեան
հագւոյն սրբոյ:

Էջ 274-312. դատարկ:

Յիշատակագրութիւն ստացողի.— 1768

Էջ 273ր., նոտարայիք, տարբեր զը-
շոյ.— Ես նուստ ծառայս Այ., սրբոյս —
Ստոյն Պատրիարք, որ Երուսաղէմ, վա-
նեցի Պաղոս վարդապետս, ստացեալ զգործս
և իշխանակէ ի դրճատեանն որ. Յակոբ-
եանցս, վառն Հոգւոյ իմոյ և վառն Հոգեւոր
և ժարմնաւոր ծնողացս: Որք վայելէք և օ-
րինակէք Ած. ողորմի առաջէք: Եւ չուշի
ոք ի իշխանութիւն հանելոյ դաս ի սրբոյ Ա-
թոռոյս, Եղև ի ՌՄԺԷ:

53

ՎԱՆՈՆԱԳԻՐԲ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՆ ՀՈՒՄԱՑ. — 1

(ՅԸ. ԴԱՐ)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասոյ 33x21x4: Էջք 688: Հանգա-
մանց յաւ. Թուղթ հասարակ, վալլուռ:
Դրութիւն՝ սեւ մեղանով, երկսիւն, 38 առդ:
Նոտարայիք: Համառոտալորութիւնք առաս:
Կաշեկադ տախտակեայ: Դատարկ Թուղթք՝
սկիզբը և վերջը երկուսնով Թերթ Ստա-
ցող՝ Պաղոս պար. Վանեցի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Ես փրս Պետրոս քարգմանցի
պայս կանոնական գիրէս, որ եմ ճուտտ ի
կարգս քարագողաց սրբոյն Դամիթիկոսի, ի
ն մասունս քամանեալ գիրքս: Առաջինն
վասն դատաւորաց: Երկրորդ վասն դա-

տաստամաց: Երրորդ ի վարուց և ի հա-
մետութեան եկեղեցականաց: Չարարդ ի
պսակեմ: Հինգերորդ ի պատմաց:

Էջ 113ր.— Սկիզբն երկրորդ գրաց
վասն դատաստամաց, քանզի դատաստամ
է ըստ յետեւ ի դատախազիցն իւրաքանչիւր
ուրմէ արժանաւոր հատուցումն: Վասն
այսորիկ յետ ասելոյն ի սպասաւորաց դա-
տաստանին և ի գարնաց մոցին. այժմ ես
սացումք ի դատաստամուն:

Էջ 117ա.— 118ա, մաս երեք սինակ դա-
տարկ ծոյնան է: Բ. Դրճին երկրորդ զլու-
րի, Թերեւս նաև առաջին գրութիւն վերջին
մասը, կը պակսեն:

Էջ 181ա.— Սկիզբն երրորդ գրացն, որ

է վասն վարուց և համեստութեան եկեղեցականաց:

Էջ 288ր.— Սկիզբն չորրորդ գրացն, որ է վասն Պսակին: Յառաջիկայդ քառականապէս մտնեցաւ յայնց իրաց, որ վերաբերի առ եկեղեցականս. այժմ ձեռնարկեցաւ ի յայնս, որ վասն աշխարհականաց, այսինքն ի պսակէն, որոյ ձառք եմ այսօր քան:

Էջ 356ր.— Սկիզբն հինգերորդ գրացն, որ է վասն Պատմայ մեղացն:

Էջ 358ա.— Յաղագս ամբաստանութեանց մասն որոմումնց և զեկեղեցականաց:

Էջ 54ա.— Յաղագս կամոմաց իրասնց 55.— Ընդ ժամանեան ի վախճան գրոյրս առ ի կատարունն մատենեալ, և ի ուսումնս սպասաւորաց իրաւանց, առաջուց այժմ ի կանոնաց իրաւանց...

Յիշատակագրութիւնք.—

1. Էջ 356ա, բնադրի գրչութեամբ.— Եւ արդ զանարհեստ և զանպիտան Փրաթոյր Գործարարէ մականուամբ զարաքանթեցի, Երեւոյնք ի մաքրափայլ աղօթս ձեռն, և ինքն Բա. յիշէ զձեզ ի իւր քաղցր տեսութիւնն, ամէն:

2. Էջ 1ա, նոտրապիւր, տարբեր գրչութիւն.— Ես նուաստ ծառայ Այ., որ. երեսաղէմի Պատրիարք, վանեցի Պաղոս վարդապետս, ստացեալ զգիրքս եղի յիշատակ ի զբաւորունս ար. Յակոբեանցս, վասն Հոգւոյ իմոյ և վասն Հոգեւոր և մարմնաւոր ծնողաց: Որք վայելէք և օրինակէք Ած. որդրմի առաջէք. և չունի ոք իշխանութիւն Հանելոյ զսա ի սրբոյ Աթոռոյս: Եղև ի ՌՄԺԷ [1768]:

54

ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ. — 5

Յ. ՎՈՌԱՃԱՌՅ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 33 x 22 x 6: Էջ Դ 462+156: Հանգամանք լաւ: Թուղթ Հասարակ, Գրութիւն՝ սեւ մեկնով, երկնիւն, 36 տող, նոտրապիւր: Համառօտագրութիւնք սովորականէն աւելիս: Կաշեկազմ տախտակեայ, Ստացող՝ Պետրոս վարդապետ, երկաթադիւր՝ վերի շրթունքին:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ Ա.— Տէր Տէր, տուր ինձ լեզուն խրատուն, զի դիտացից խօսել գրանա ի ժամու... Յիշեցէք ի Տէր լոկանուն գրող մատենիս, Հոգիս է աղքատ Իսահակ աբեղի: [Բովը և մերժելը՝ տարբեր գրչով] լաւ և բաղոյմ աշխատեցեալ ես՝ սակայն ինչ ոչ զոյ նայմ մատենի, Իսահակ վարդապետ. կիթմիլ իւր զուռուշ՝ օրմամիլ պիւր իւր: Սահաթէի Տէր Յովհաննէս յեղեանցի ընթերցաւ զայս գիրքս:

Էջ Բ.— Աղաչեմ զանփոփոխելի տէրութիւնն ամէնաղօր Հօգւոյդ Հօգոր... Նախ է ասելի ներքոյ գրեալս, որ է բան սլբոյն Գրիգորի Նարեկացի Հրեշտակական վարդապետին, և բարեխօս է Հայոց ազգին, Եւս առաւել իմ խղճալի աղքատ Հոգւոյս, բաւ է: ՌՄԺԷ [1776] օգոստոսի Ժ և չորսին:

Էջ Գ.— Ոհ թէ որքան աղքատ է բնութիւնս մեր...:

Էջ Դ.—

Ի մէջ գրքիս քարոզի, քանի մի բանք գրեցի, ընթերցողացդ է յայտնի, և առողջան սիրելի.

...
եղէ սրբոց Հերքելի, մարմին պաշտօղ ատելի, եպիսկոպոս ոչ բարի, այլ մարմնաւոր խոտելի...:

էջ 1ա — Մեկի Յառաջընթացի մասին — Մառտի Կիրակիի Գալստեան Տեղան...

էջ 168բ — Քարոզ եկեղեցւոյ Բարդուղիմէոսի:

էջ 1ա — Վարդապետութիւն Առաջինը — Մէջ երկուց ականց ժանապանդ ընտրելի է փոքրագոյնն ճշտութեամբ ըզմեծագոյնն առանց ճշտութեամբ:

Ընդդէմ նոցա որք զինքնան երջանիկ չամարեն վառն ունելոյ զյաջողութիւն յաշխարհիս աշտիկ...:

էջ 78բ — Վարդապետութիւն Տառնիւրիւ — Ընդդէմ նոցա որ առնելով օրինակ ի սր. աւագակէն կամին կեալ շարաքար և կամին մեռանիլ բարեաւ ժաշուածք...:

էջ 89ա — Քարոզ ի վերայ ապաշխարութեան:

էջ 136բ — Քարոզ ի վերայ ճգնաճիւղի:

Մամբ յիշատակագրութիւնք

էջ 155. Ճախակողման լուսանցք — Յեղոկիայ, զրեցի, ՌՄԻՋ [= 1777]ին, Ամասիայ քաղաքն նստեալ, առան, եղբարք տուք ինչ ողորմելն, զի Տէր ողորմեացի ձեզ և ձեզ, այն աւարն անեղեղին, ողորմութիւնն որ ոչ երբեք անցէ, ամէն:

էջ 166 — Քարոզդիւրք Իսահակ փառակեցի վարդապետին, որ ընկալայ Պետրոս Հանդուցեալ վարդապետէն:

Ներքեւ, արարիկ զբոլով. «Երջանակ է Քարոզդիւրք Սր. Յակոբայ:

Աւելի վարք. ՌՄԻՋին, յազազ Դաւիթ վարդապետին:

55

Ա. — ԲՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. — 1

Բ. — ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԻՒՆ ՆԵՒՏՈՆԻ. — 1

ՔՐԴՄ. ՅԱԿՈԲ ԶԱՄՈՆՆ (1745, 1744)

4. Պալիս

1744, 1745

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաս 33 x 22 x 7: էջ 954 + Ժ. Հանդիմանք բաւարար: Թուղթ հասարակ: Կրթութիւն՝ ամբողջական և մեկնով, միասին, 28 տող: Նոսր լեզուգիր: Համառոտագրութիւնք զրեթէ սովորական: Լաթակապով խաւարատեալ անարուեստ: Ընտացող՝ Յակոբ պար. Նախան:

Ա. — ԲՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Անկամ հասակցութիւնք կտր Նոր Անգամութիւն — Ի ժամանակէն ի վեր՝ յորում լաւանք Փարէզու՝ Լուսարայ՝ Իտալիայ՝ և Նէմակոյ երկիրն, երազում

սրամիտ մարդիկ Նարոպայ՝ զարթուցեալք ի սիրոյ ճշմարտութեան՝ ի զոյառանութեանց՝ և ի բարեբարութեանց՝ թաղաւորաց և անմէկիսան տիրապետաց՝ մեռաւորցին յայտա իւրեանց ու ի բացայայտելոյ զպաղտնիս բնութեան, ի յայնմ ժամանակէն ի վեր զեղեցկացաւ Բնարանութիւն, զի հաճոյ է սա այնմ ժեմամեծաց՝ և փառաւորի յամենեցունց: Վառն որոյ հաճոյ թուեցաւ ձեզ յառաջ բերել աստ զարեւրեալ՝ որոցն խոսակցութեամբք ի կատար հասցէ դորեն մեր՝ որ ի վերայ Բնարանութեան:

Առաջիմ հասակցութիւն: Յազազ բնութեան փոփոխութիւնք՝ և ընդհանրից օկոսեանց մարմնոյ:

Եւդոքոս.— Ապա ուրեմն, սիրելի Արիստոս, կարի յոյժ հաճոյանա ֆիսիքային...

Արիստոս.— Ձիւն բարի կամ զինչ վաշխու՞լ քան թէ միաւորի երկուց փափագմանց սրտի միոյ...:

Էջ 9.— Երկրորդ խօսակցութիւն: Յազագ Էակամութեան մարմնոյ՝ և մամամոյ վասն օդոյ:

Էջ 16.— Երրորդ խօսակցութիւն: Յազագ գոյականութեան միւթոյ մըբագումի:

Էջ 21.— Չորրորդ խօսակցութիւն: Յազագ պօրոսութեան մարմնոյ:

Էջ 54.— Ութերորդ խօսակցութիւն: Յազագ բնդեանրական կամնոց շարժում:

Էջ 68.— Կամոն Չորրորդ: Շարժումն կարծի հազորականութեամբ:

Էջ 82.— Տասներորդ խօսակցութիւն: Յազագ Կամնոց հարման մարմնոց պնդակազմից:

Էջ 170.— ԺԹ. խօսակցութիւն: Յազագ բնութեան հասանուտ մարմնոյ:

Եւդ.— Ձիւն է հասանուտ մարմնութիւն...

Էջ 197.— ԻԲ. խօսակցութիւն: Յազագ ծանրութեան, և ի ծանրութեան օդոյն եղիցմն:

Էջ 209.— Վերջ Առաջին Հատորի:
Թարգմանեցեալ ի Ճամհոյու Եդիսի որդի և Շուէտու թէրճիման՝ Նուստ և անարժան Յակոբայ, ի Կոստանդնուպոլսոյ քաղաքի, յամի Տեառն 1745: Ի խնդրոյ Պատրիարքի Յակոբ Արքեպս. ի Կոստանդնուպոլսոյ:

Էջ 211.— Հատոր երկրորդ:
Առաջին խօսակցութիւն: Յազագ առ ի յօդոյն ռստոգութեան գործեցելոց:

Էջ 249.— Հինգերորդ խօսակցութիւն: Յազագ բարութի:

Էջ 422.— ԺԷրդ խօսակցութիւն: Յազագ ունեցն սպեղանեաց:

Էջ 439.— Յազագ Բնարանութեան: Հատոր երրորդ:

Առաջին խօսակցութիւն: Յազագ ըզգայարանաց շօշախմամ, ճաշակման, և հետտտման, և վասն համեղութեանց և հետոց:

Էջ 473.— Չորրորդ խօսակցութիւն: Եազագ Աշաց:

Էջ 478.— Հինգերորդ խօսակցութիւն: Յազագ Լուսոյ:

Էջ 537.— Մետատաներորդ խօսակցութեան Նուսնի մեկնեցելոց:

Էջ 588.— Հնգերեսներորդ խօսակցութիւն: Յազագ ծննդականութեան, քիզմատութեան և տնկագործութեան:

Էջ 627.— Յազագ Բնարանութեան: Հատոր Չորրորդ:

Առաջին խօսակցութիւն: Յազագ կեանաց:

Էջ 710.— Եօթներորդ խօսակցութիւն: Յազագ մոլորականաց տախտարակ, և լուսնի մասնաւորաբար:

Էջ 736.— Իմներորդ խօսակցութիւն: Յազագ Արեգական:

Էջ 758.— Երկուստաներորդ խօսակցութիւն: Յազագ հիմնադրութեան Կոպերնիկայ:

Էջ 817.— Վերջ Չորրորդ Հատորի. որ յախնէ է, Թարգմանեցեալ ի խնդրոյ Յակոբայ, Կոստանդնուպոլսոյ, ի Ճամհոնց Յակոբայ, Շուէտու Թարգման:

Էջ 818: դատարկ, առանց իջահամարի: Նոյնպէս յաղորդ երեսը:

Բ.— ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԻԻՆ ՆԵՒՏՈՒՆ

Էջ 818.— Յօժարութեամբ կամէի ըզդուզնաքան գործոյս սրբադրութիւնն կատարել, կամ մանաւանդ զրչաւ իմով վերադորդել զնա. իսկ քանզի պակասեցաւ ժամանակ՝ ապա աղերասնօք աղայեմ՝ զի անլաւիք արասցէ զիս որբութիւնդ: Եւ եթէ հրաման տայցէ, թերեւ զողացայ զդէպ ժամ մի, յորում արարից զայն, եթէ դժարութիւն ինչ հանդիպիցի ընթեռնով:

Դարձեալ ազգ առնեմ զՍրբութիւնդ՝ և աղայեմ յմեղադրել զնուստս՝ զի զեղեցկայարմար ոճիւ չարադրեցի զՅարգմանութիւնս, վասն զի զերթին և մեզ զանյայտ բառառաւ բազումս ի կիր արկանելով: Դարձեալ եթէ զլեղեցիկ շարադրութիւն խնդրէի, զբովանդակն նսեմութեամբ լցունէի:

Ահաւասիկ զանրողջ վեց գլուխս
Բարդմանցի, մնացին այլ ժԹ գլուխք,
դորս եթէ հրամայեցէ որբութիւնդ՝ ի կա-
տար հասուցից: Նուաստ և անարժան ծա-
ռաղ՝ Թլրճիման Յակոբս:

Ընդ սմա առաքեցի քսան պատկերս՝
որք մի բոտ միովէ ի տեղիս իւրեանց զըն-
նելիք և նկատելիք են:

Էջ 817.— Փիլիսոփայութիւն Նե-
տովի: Գլուխ Ա.— Զի՞նչ իցէ լոյսն, և ի՞նչ-
պէս հասանիցի առ մեզ:

Յոյնք, և յետ սոցա ամ. ազգք բար-
բարոսաց, որք գտրամաբանելն և զմոլորելն
ի յունաց ուսան...:

ԵԱՆՈԹ.— Թարգմանչի գրչութիւնն
է, շատ տեղ զծուած և սրբագրուած:

Էջ 825.— Գլուխ Բ.— Յատկութիւն
լուսոյ...:

Էջ 828.— Գլուխ Գ.— Յաղագս յատ-
կութեան, որով լոյսն խորտակի անցանելով
ի միովէ զոյացութենէ առ այլ իմն գոյա-
ցութիւն, և կաշու գալլ իմն ճանապարհ:

Էջ 830.— Գլուխ Դ.— Յաղագս Հա-
մակերպութեան աշաց մերոց...:

Էջ 834.— Գլուխ Ե.— Յաղագս Հայեւ-
հաց Հեռացուցից...:

Էջ 838.— Գլուխ Զ.— Զիա՞րդ ճանա-
չեմք դրացակալութիւնս...:

Էջ 844.— Գլուխ Է.— Թէ զի՞նչ իցէ
պատճառ խորտակման շառաւղաց լու-
սոյ...:

ԵԱՆՈԹ.— Քանի մը գծապատկերեն-
լով ցոյց տրուած է լոյսի շառաւիղներուն
բեկեմը:

Էջ 854.— Գլուխ Ը.— Հետեւումն Հրա-
չից անդրախորտակման լուսոյ...:

Էջ 861.— Գլուխ Թ.— Ուր նշանակի
պատճառն անդրախորտակելութեան...:

Էջ 864.— Գլուխ Ժ.— Յուցանի Թէ
զոն անրաժանելի շամանդաղք...:

Էջ 868.— Գլուխ ԺԱ.— Յաղագս Ժիա-
ծանի...:

Էջ 875.— Գլուխ ԺԲ.— Այլ Հնարա-
յիտութիւնք ի վերայ պատճառի գու-
նոց...:

Էջ 877.— Գլուխ ԺԳ.— Հետեւումն նո-
րապիսա Հնարից...:

Էջ 880.— Գլուխ ԺԴ.— Յաղագս յա-
րարերութեան եօթն զունոց նախապետա-
կանաց, ընդ եօթն ձանից Երաժշտութեան:

Էջ 884.— Գլուխ ԺԵ.— Առաջին նկա-
րապրութիւնք մտաց՝ յաղագս ծանրու-
թեան...:

Էջ 887.— Գլուխ ԺԶ.— Թէ Քարտէ-
սիոսի պտուղքն և ի՞նչ անհնարինք են, ապա
ուրեմն այլ պատճառ զոյ ծանրութեան:

Էջ 891.— Գլուխ ԺԷ.— Թէ զի՞նչ իցէ
զատարկն և միջոցն՝ Թարց որոյ ոչ գոյր և
ոչ ծանրութիւն և ոչ շարժումն:

Էջ 893.— Գլուխ ԺԸ.— Յուցանի ծա-
րացումն՝ Հնարադիտութեամբն կալիէոսի
և Նեստոնի...:

Էջ 899.— Գլուխ ԺԹ.— Յաղագս Թէ
ձանրացումն և քարչեցումն ուղղեւորեն
զամ. մոլորական յընթացս իւրեանց:

ԵԱՆՈԹ.— Այստեղ ալ նախորդ գլուխ-
ներուն նման կան քանի մը պծապատկեր-
ներ:

Էջ 903.— Գլուխ Ի.— Ապացոյց օրի-
նացն ծանրացման՝ արտահանեալ ի կանո-
նացն Քէպլէրի:

Էջ 907.— Գլուխ ԻԱ.— Նոր Հաստա-
տութիւնք վասն քարչողան զօրութեան...:

Էջ 911.— Գլուխ ԻԲ.— Նոր Հաւա-
տութիւնք և նոր զործողութիւնք ծանրաց-
ման...:

Էջ 915.— Գլուխ ԻԳ.— Թէտիկայ մե-
լայ աշխարհի մալուրակայմոյ: Արեգակն:—
Արեգակն է ի միջակէտի մերոյ աշխարհի
մոլորակայնի, և պարտ է լինիլ այսպէս ի
Հորիկ...:

Էջ 918.— Փայլածոյ:

Էջ 919.— Լուսաբեր:

Էջ 920.— Նրկիթ:

Էջ 924.— Հրատմ:

Էջ 926.— Լուսմթագմ:

Էջ 930.— Նրեւակմ:

Էջ 936.— Գլուխ ԻԴ.— Յաղագս զի-
սաւոր և անմոլար աստեղաց:

Էջ 945.— Գլուխ ԻԵ.— Յաղագս երկ-
րորդայ անհասարարութեանց շարժման
պահապանաց՝ և Ֆէնոմէնից՝ որք կախին ի
նոցանէ:

էջ 948.— Վերջ: Փառք բարեբարին
Այ.:

Ի պալլիսիան լեզուին առ հայկականս
խարդմանեցեալ ի ձամհոնց, դէրճիման
հակորէս: Թվին Քի. 1744:

էջ 949ա.— Այբուբենական Ցանկ:

էջ 951. զատարկ:

էջ Ա-Ժ, տարբեր, աւելի փոքր
խուղթի վրայ 20 սեւագիծ նկարներ, որոնք
յիշուած էին ընդարձակ մէջ:

56

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Յ — 2

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մուտլ 33x23x1: էջ 138 Ի: Հան-
դամանք բաւարար, լուսանցքները ցեցա-
կեր: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ առա-
ջին մասը ամբողջովին սեւ մեկանով, երկ-
րորդը՝ կարմրախառն, միասին, 50 տող,
կրեմն աւելի կամ պակաս: Շեղադիր ան-
հարթ: Համառոտագրութիւնք բաւական ա-
ռաւ: Թղթակալած անարուեստ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-Ա.— Մեկնութիւն յաղթանակին
Քի. Ի Համբարձման՝ վասն Շապեայ, կեր-
պիւ խօսակցութեան ի մէջ Քի. և հրեշտա-
կաց:

էջ 10-Բ.— Քարոզ, Յաղազս Համ-
բարձման Քի.:

էջ 13-Գ.— Քսան և մի երորդ ընձեռ-
ած: Յաղապս մահուան Քի. Այ. մերոյ:

էջ 21-Դ.— Քսան և երկրորդ ընթեր-
ցւած, և թաղեալ: Յաղազս թաղման
Քի.:

էջ 26-Ե.— Քսան երրորդ ընթերցւած,
էջ ի դժոխս: Յաղապս իմման Քի. ի լիմ-
պոսն:

էջ 28-Զ.— Քսան և չորս ընթերցւած,
չորրորդ աւուր յարեալ ի մեռելոց: Յաղազս
Յարութեան Քրիստոսի:

էջ 35-Է.— Քսան և հինգերորդ ըն-
թերցւած: Յաղապս պտղոյ Յարութեան
Քի.:

էջ 43-Ը.— Քսան և վեցերորդ ընթեր-
ցւած: Յաղազս երեւման Քի. յարուցե-
լոյն: Սակս առաջին երեւման:

էջ 55-Թ.— Վեցերորդ ընթերցւած:
Յաղապս փափագանաց սրբոց հարց:

էջ 61-Ժ.— Երրորդ ընթերցւած, որ
պարունակէ զմեկնութիւն բանից առաջին
մասին: Հաւատամք ի մի Ած. հայրն առե-
նակալ:

էջ 67-ԺԱ.— Զորրորդ ընթերցւած:
Յաղապս ստեղծման երկնի և երկրի:

էջ 72-ԺԲ.— Հինգերորդ ընթերցւած:
Վասն ստեղծման հրեշտակաց:

էջ 77-ԺԳ.— Վեցերորդ ընթերցւած:
Յաղապս պահպանութեան հրեշտակաց:

էջ 82-ԺԴ.— Եօթներորդ ընթերցւած:
Յո՛րժամ սկսանի և վերջնայ հրեշտակա-
լին պահպանութիւն:

էջ 84-ԺԵ.— Ութերորդ ընթերցւած:
Վասն ստեղծման մարդոյ:

էջ 92-ԺԶ.— Երրորդ ընձեռուած:
Մեկնութիւն մասանց՝ (յ)որ հայի յերկ-
րորդ անձն երրորդութեան: Առաջին ըն-
թերցւած:

էջ 110-ԺԷ.— Եօթներորդ ընթերց-
ւած: Երկրորդ մասն: Եւ ի մի Տէր Յիսուս
Քրիստոս: Յաղապս անուան Յիսուսի:

էջ 113-138, զատարկ:

էջ Ա.— Ա.— Ճառ Պրեկզոս վերադառ-
չիմ Կիդիկոյ, ասացեալ ի մէջ մեծի ժողո-
ւարանիմ Կոստանդնուպոլսոյ առաջի նես-
տարիմ, վասմ մարդեղութեան ՏՅ. մերոյ
Յի. Քի.: Ի մասմէ առաջնոյ նիխտոսի սք.
ժողովոյն.— Այսօր կուսական տօնախմբու-
թիւնն ղրկուին մեր ի զփասանութիւն հրա-
պարէ եղարք. . .:

էջ Գ.— Բ.— Աբբայ Նիքիմի խորիմ
Աստույ ներքաղեմ տապեալ ի սք. ծնուն-
դիմ Քի. Այ. մերոյ.— Սքանչելի է ծնունդ
քո՞ որդի Այ. . .:

էջ ԺԲ.— Գ.— Երանելոյ Յոնաննու

Ոսկեքերամի կոտումնգնուցալտայ Եպս.ի ասացեալ ի ծնունդն և ի գալուստն քառասնորեայ ի տաճարն սուրբ. — *Օրհնեալ է Ած. որ էն, և է, և միշտ է...*

Էջ ԺԶ. — Դ. — Երանելայն Եղիփամուկիւրալուց Եպս.ի ասացեալ մեքքոզեան համառօտ ռմի ի Սբ. Աստուածածնին և ի

միշտ կոյսն Մարիամ. — *Ձփայլեալ ճառալայթս Աստուածածնին...*

Էջ Ի —

Գարբէջեան ձայնի բարբառ Հրճուարար, ընկալար դու զողջոյնն միշտ ուրախարար, շնորհեա դու մեզ սէր սուրբ յար խաղաղարար, անիծիցն Եւայի բարձօղ դու ճարտար...

57

Ա. — ՔԱՐՈՉԱԳԻՐՔ. — 2

Բ. — ՄԵԿՆ. ԱՌԱԿԱՑ ԱՌԵՏԱՐԱՆԻ. — 1

ՊԵՏՐՈՍ ԱՐԲ. ԲԵՐԴՈՒՄԵԱՆ

ԷՅՈՒՆԴԻՉ

1821

ՆԿԱՐԱՅԻՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մանալ 33 × 21 × 3: **Էջ ԺԲ + 348 88:** *Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրել՝ Յովհաննէս Քանանայ: Գրուիլին՝ սեւ մեյանով երկսին, 46 տող: Նոտագրի վարժ: Գունաւոր զարդագիր իւրաքանչիւր քարոզի սկիզբը: Նկարք, նշարուեստ, էջ ԺԲ Մովսէս մարգարէ և Պետրոս Առաքեալ. էջ 255 Երկոտասան Առաքեալք. էջ 256 Խաչելուծիւն Տեսուն: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ: Ստացող՝ Էյոսէմիցի Կարապետ Շահվէջիլեան: Կնիք սեւադրոշմ, փակագիր, էջ Ժ. Գ. Մ. Կիրակոս Եպիսկոպոս, 1817:*

Ա. — ՔԱՐՈՉԱԳԻՐՔ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ Ա-Ը, դատարկ:

Էջ Թ. — Ճեպտա

Գիրքս այս աստուածաբան քարոզութեան արարեալ Բերդումեան Պետրոսի Արքեպիսկոպոսի բանբրուն վարդապետի Նախիջևանցոյ, ընիկ միաբանի լուսակառոյց Աթոռոյն Սրբոյն Էյմիածնի, որ օրինակեցաւ ի յաւուրս անդապետութեան բարձրագահ Աթոռոյն Միածնախիջ Տեսուն Եփրեմ սրբազան կաթողիկոսի, և ի պատրիարքութեան Սրբազան Երուսաղէմի ցան-

կալի Աթոռոյն Սրբոց Յակոբեանց Տեսուն Գարբէջի արհի բարունապետին, և Կոտանդնուպոլսոյ պատրիարքութեան Տեսուն Պօղոսի արհի բարունապետին, և ի վերադիտողութեան նահանգիս մեծին Ջմիւնիւոյ և ծայրագոյն նուիրակի Սրբոյ Էյմիածնի Տեսուն Ստեփանոսի երանաշնորհ արքեպիսկոպոսի՝ Ենովքեան կոյեցելոյ: Յորդորանօք Սրբոյն Երուսաղէմի երկնահանգէտ Աթոռոյն ծայրագոյն նուիրակի Տեսուն Կիրակոսի արքեպիսկոպոսի Երուսաղէմացւոյ:

Յամի փրկչին մերոյ 1821, և ի Հայոցս ՌՄ 2, ի գիւղաքաղաքն յԷյոսէմիչ, ընդ հովանեցաւ Սրբոյն Հոսիսիսեայ չքաղակերտ Էկեղեցւոյն: Արդեամբ յԷյոսէմիչի Շահվէջիլեան մահտեսի Կարապետի, մականուամբ Փափաղօղլու կոչեցելոյ:

Էջ Ժ. — Աստանօր արժան է գիտել տալ մտաց արփիացուցիչ սոփերի արդեամբ դաղափարեցուցիչ զՏահվէջիլեան մահտեսի Կարապետն, որոյ գլով սրբոյն Սաղիմայ դերագահ Աթոռոյն Սրբոց Յակոբեանց զործակալ գանձապետութեան յործոյ ուստի ցանդ դեղերէ ջերմեռանդօրէն սակա ոգտի տէրունեան տանն: Սմին

իր ի զալ աստ ի յնօտէմի ի վիճակս մեծին Զմիւտնոյ, նոյնոյ արուժեանս տեղեացն ծայրացոյն նուիրակի Տեառն Կերակոսի եւ լանայնոր՝ արքայիսկոպոսի, որում զկնի ինծայելոյ զվայելչաղէպն յարդ, ընծեռեաց և զյայ աստուածարան գիրքս Սբոց Յակոբեանց եթրաքոսի զանոն, առ ի յիշատակ իւր ատաքինասէր անձին, և իւրախոցն Համայնից՝ կենդանեաց և ննջեցելոց: Ուրեմն Հայցեմք մաղթանօք արքայան Հարցրդ յի որք ընթերցմամբ օգտէք ի սմանէ պատկան վարկանել յիշման ի մաքուր յաղօթս ձեր, զվերոյ ոգեալ մահտեսի Կարապետ բարեպաշտ աղայն, մականուամբ Փապայօղոյ կոչեցեալն, և զմեծ Հաւն նորին իտէր Դրիգոր քահանայն, և զպապն ըզմահտեսի Բագարատն և զՊաղտատարն, և զՀայրն իւր զՇահվէլի պարոն Յօհաննէսն, և զմայրն զմահտեսի Գայիսնէ Խաթունն, և զի Տէր Հանգուցեալ Լորայրն զմահտեսի Դրիգորն, և զկենդանիսն զպարոն Սիմէօնն, և զպարոն Յարութիւնն, և զկենդանի քոյրն յԽննար Հաթունն, և զհանգուցեալ քորոն յԹալուհին, զՄարիամն և զԽաթունն, և նորարորդը որդեական զմահտեսի տիրացու Յօհաննէսն, զՍարգիսն, և զերկուորեակսն զԴրիգորն և զԵակոբն, և զգոտեանս զմահտեսի Անանն, զմահտեսի Գայիսնէն և զվարթերն, և զնուանսն զնունեան և զՍանդուխտորն, և զկողակիցն իւր զմահտեսի Հէրիքնայն, և զսմանայն արեանառու զազգականսն իւր: Եւ որք յիշեալ յիշեալ ինչիք ի միասնեղամ զյայտեան Տեառն ձերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ամէն:

Ներքեւը տարբեր գրչով.

Զայս մատեան Գարդի՝ զոր շնորհեաց մեկ բարեպաշտ Խոտէմիչցի Շահվէլիեան մահտեսի Կարապետ աստուածասէր աղայն, և նուազանց զրեմ աստէն, զի յետ անցման իւրի լցի յիշատակ Սբոց Յակովբեանց Առաքելական Սրբոյ Աթոռոյն Երուսաղէմի, առ ի յընթերցումն ուսումնասէր ողջմիտ քարոզչաց՝ աստուածմաստ վարդապետաց, և յիշատակել զվերագրեալս՝ և զիս, զպարզին Կիրակոս նուաստ եպիսկոպոս Սրբոյ Երուսաղէմի:

Յամի Տեառն 1821, Նոյեմբերի, յիշտէմի:

Իջ ԺԱ.— զատարկ:

Իջ ԺԲ.— Եկարին ներքեւ.— Դիրք քահուժեթեան ի սոնս արուժեալ Աստուածանին և յաւուր տէրունականս, և ի խորհրդարար կերակէս մեծի պահոց աղուհացին. յօրինեալ աշխատանքներու մամբ Տեառն Պատրիարքայիսկոպոսի Աղամալեան Նախիջևանցոյ, ի միաբանութենէ Հուսակիրտ Աթոռոյն Սրբոյ Էջմիածնի, ի յօգուտ մանկանց Հայաստանեայց Սբ. Եկեղեցւոյ, և ի փառս բանին մարմնացելոյ:

Իջ 1.— Շնորհակալութիւն մեծ բանականս աղ պողարեւ պարտ է Հաստուցանել բարեբարին Աստուծոյ...

Իջ 3.— Նորին քաղաք վառն յգութեամ Աստուածամորն ի բանն քէ Տէր արար ըզմեղ:

Իջ 25.— Յաղագս Տաքնտիւն.— Օրհնացի պապ տարոյ քաղցրութեան քո:

Իջ 101.— Նորին քաղաք ի վերայ բուն Բարեկենդանին, ի բանն՝ որդեակ, եթէ զտաճիցես մեղր մի՛ շատ կերիցես.— Հստ փրկիսփայլից զերազանցութիւն զգալեացն ապականէ զպալութիւնն...

Իջ 103.— Այսպիսի երգով վառելի է ի Բարեկենդան տալու: Երգ առ Յիսուս.— Ի Հայրական ծոցոյ ծնունդ, որով Հրճուին Հրեշտակաց զուռդ, Պատճառ նախկին արարածոց, զուարճութիւն մաքրեալ Հոգւոյ... — Ի Պ ե տ ռ ա ս է ա ս ա յ ե ալ է:

Իջ 257ա.— Նորին քաղաք ի վերայ մեծի ուրբաթոյ. Սուգ միտմնի արա քեզ որդեակ:

Իջ 342բ.— Կտուրեցեալ տաղի հտոտը գործոյ ի փառս Հոգայն Սրբոյ, ի խնդրոյ Սրբոյ Աթոռոյն Էջմիածնի մարմնածայից անանց բաժնաւորաց:

Իջ 343ա.— Ցանկ:

Յիշատակարան Գրչի.— 1821

Իջ 344բ.— Փառք և երկրպալութիւն հոանձնեալ տէրութեանն և միասնական ստուածութեանն, Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ, որոյ նախախնամութեամբն և անբաւ կարողութեամբն զարդափարեալ եղև ոգեալս գիրքս այս քարոզութեան, արարեալ Նախիջևանցի Պատրիարքայիսկոպոսի մականուամբ Պերդում օղլու կոչեցելոյ, առ վայելումն զերերջանիկ և

առնել անձին կերակուս շնորհափայլ արհի
 Լախակոպոսի երուսաղէմացւոյ, որ յամի
 Գրէշին 1820-ին եկն ի Ս. Երուսաղէմայ ի
 Զմիւռին քաղաք ի դործ նուիրակութեան.
 որոյ Հրամանաւ և իսկ արշեւամբ դրեցաւ
 մեղաքարիչ փայլակս այս իբրոյ ի վե-
 րուստ աւետարանական լուսափայլ բանից
 ուսմանն որոտմամբն շնորհաւ, ի յամի Տեառն
 1821-ին և Հայոց ՌՄՀ, ի Հայրապետու-
 թեան լուսանկար աթոռոյն Սրբոյն էջ-
 միանձնի Տեառն եփրեմ Սրբազան Կաթողի-
 կոսի, և ի պատրիարկութեան Սրբոյ երու-
 սաղէմի և Սրբոյն Յակոբու տիեզերաբաղժ
 և ցանկալի Աթոռոյն Տեառն Գաբրիէլի
 արհակոպոսին, և ի Կոստանդնուպոլսոյ
 պատրիարկութեան Տեառն Պօղոսի աստ-
 ոածարան բարոնապետի և արհիպանծ
 եպիսկոպոսի, և ի վերատեսչութեանն ըջ-
 միւռնիոյ և Համայն վիճակին Տեառն Ստե-
 փաննոսի դերժմատո արհիեպիսկոպոսի Ե-
 նովբեան կոչեցելոյ, Ձեռամբ Յօհաննու
 տրուպ և անարժան քահանայի, ի յիօտէմիչ
 դիւղաքաղաքի, ընդ Հովանեաւ Սրբոյն
 Հոփսիմեայ չքնաղակերտ եկեղեցւոյն:
 Մաղթանօք խնդրի ի վայելողացդ յիշել ի
 մաքուր յաղօթն ձեր դոնատաւ դրէշի յի-
 շօղղոյ յիշեալ լիջիք ի Տեառնէ մերմէ, ա-
 մէն:

Էջ 345-348, դատարկ:

Բ. — ՄԵԿՆ. ԱՌԱԿԱՑ ԱԻՆՏԱՐԱՆԻ

Էջ 1ա. — Արարեալ Պետրոսի արք-
 եպիսկոպոսի Բերդումեան, յաղագոս առա-
 քիկայ Սր. Անտարամեան անուանեցաւ. բամ
 առ բարեմիտ ըմբերցօգ:

Էջ 4բ. — Ձերում ազնուութեան ծառայ
 պատրաստական Նախիջևանցի Պետրոս
 Վրդպ. Աղամալեան որ և Բերդումեան:

Գլուխ Բ. — Յորգործի առ առաքելաբ
 բամսմ Բրիտանի:

Պարտ է մարդոյ գիտել զիմաստ և զհան-
 ճար, որով անճար պահու ինքեան գտցէ ճար.
 Եւ ընդունել զդարձուած բանից իմաստ-
 նաբար, առ կարող դու զդործս մեռին կշտել ար-
 դար...

— Պ ե տ ր ո ս ի վ ա ր դ ա պ ե տ ի:

Էջ 6բ. — Յաղագոս Հաշտութեան:

Էջ 67բ. — Թէ շափիցես զգոյճ մնաս.
 Ար. Քաղաքին ժառանգ մնաս: Յարգայու-
 քեմէմ Տեսան մերայ: Գլուխ ԼԳ. — Այր ոմն
 Խոյնուական զնաց յաշխարհ հեռի առնուլ
 իւր թապաւորութեան և դառնալ...

Էջ 72ա. — Աստ կատարումն եղեւ Յի-
 սուսի առակաց, շնորհիւ այնմիկ որ զհա-
 մերց բերանս երաց:

Էջ 72բ. — Նորին Քարոզ Պետրոսի
 Արքեպիսկոպոսի, ի վերայ հաշվեբացեմ ի
 յամն՝ Յորժամ բարձրացայց յերկրէ, գա-
 մնմնսեանմ ձգեցից առ իս:

Էջ 75ա. — Նորին Պետրոսի Արքեպի-
 արքոզ ի վարդապետի շարքսում ի վերայ
 Տապանակիմ [անաւարտ]:

Էջ 76, դատարկ:

Էջ 77ա. — Պատմութիւն Յաղագոս Ար-
 վանց Ջարիափեմ Սր. Աստուածամէք, ար
 յԱրմաշ. — Թաղէն ոմն եպս. նուիրակ
 եկեալ յիմիճանէ ի դաւառն Նիկոմիդեայ,
 որ Գոնէլի կոչի, ուր Հայք և Ե, կամ Կ
 ասմբջ ճապարհալ անտառոյ, դիւղս չին-
 եալ՝ Հողպործութեամբ ապրէին: Որոց
 Հարքն և Ժերք՝ ի ձէլալեաց էին փախուց-
 եալք ի դաւառս յայտորիկ, և ի Ժովեգըր-
 եայս յայլս, կամ յԱստամպոլ և յԱուու-
 մէլի:

Եպիսկոպոսն Թաղէն բաշխեալ ըզ-
 սուրբ մեռնն՝ կամաւորապէս առեալ զըն-
 ծայս նոցուն՝ մինչ ելնուլ կամեցաւ ի գիւ-
 ղէն որ կոչի Արմաշ, և տաճկաբար Արմա-
 ղան շահ, տեսեալ յերազում զՍր. Աստուա-
 ծամինն, որ Հրամայէ նմա, կայ Հանդէպ
 դիւղիս ի յարեմտեան կողմն եկեղեցի մի
 յանուն իմ, շինեցան դու:

Եւ դարձուրեալ եպիսկոպոսն՝ յառա-
 ւօտն պատմէ Ժերմեանցի դոտաիլն, զոր առ-
 եալ տաճին ի տեղին, ուր խոտն ծածկեալ
 և հիմունքն երեւէին Հաւասար զգետնով
 հրիւք խորանօք առ ի յունաց մնացեալ: Որ-
 պէս և ի բազում տեղիս տեսաք և մեք, տե-
 նանեմք քաջալեալ և Հիմնայատակեալ յա-
 նօրէն յանհաւատից:

Եւ տեսեալ զտառապելութիւն ոսմկա-
 ցին, և եւս ի վերայ իւր Հայէր, զի չունէր
 ինչ առ ի բաւականեալ ի մեռնարկութիւն
 ծախու շինութեան: Եւ Ժանր Համարեալ
 Ըստամպոլ գնալ ի գորուն և Հրամանակա-
 տարութիւն դործոյ իւրոյ, փութացեալ

նաւեր ի Կաֆայ: Ուր և կրկին երեւեալ Սբ. Աստուածածինն՝ պատուիրելով յուսադրէ, և սպառնայ ևւս և նոյնժամայն փութանակի դայ և շինէ Գ խորանաւ, հաստահինն շինուածովք ի վայելուէ տեղին:

Եւ աստուածաւոր դիւղացիքն Արմաշու, և յայլ զիւղորէից, ոգնեն ի զործավարութիւն: Եւ հրաման առին ի վէղիբէ յուսմանն հանդիպալ յիգնիկմիս, որ զնայր յարեւելս ի պատերապմ, ի վերայ Պարսից: Եւ կայ մանքն այն ի մխիթարութիւն բնակչաց նահանգին: Եւ յաւուր Նոր Կիրակէի մինչև ձի [= 120] դառն ժառաղ բնծայե-

ցին ուխտաւորք ի դուռն նորա, զոր տեսաք մեք: Եւ ահա թէ կամիցի Աստուածն ամենայնի կարօղ է զանհնարինն հնարաւորել, զոր միտք մարդկան զայն ոչ կարէ բաւել:

Այսքան միայն պատմէ ծերունի ոմն որոյ անունն ոչ դոյ գրեալ ի զրի անդ միայն թէ յոմանս տեղիս թիւ զնէ ՌՃԵ [= 1656] և կամ ՌՃԺԵ [= 1666], այսպէս թիւ զնէ, եւ յոմանս տեղիս Քեօփրիւլի Օղլույի հետ շուքլ զայն պատմէ. և եւս Կրետէ կղզւոյն առնուն ի տաճկաց՝ ախանասն պատմէ զինքննէ, եւայլն:

Էջ 78-88, ղատարկ:

58

ՅԱՂԱԿՍ ԵՕԹՆ ԽՈՐՀՐԴՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ. — 2

Յ. ՊՏՐ. ՆԱԼԵԱՆ (1754)

Տեղի

ՌՄԻԱ = 1772

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 23 x 21 x 5: Էջ 918: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ, փայլուն: Գրիլ՝ Եսայի Քահանայ, որդի Յովսէփ Քահանայի, Գրութիւն՝ սեւ մեկանով, երկուսն, 38 տող: Նոտրագիր վարժ: Համառօտագրութիւնք առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ, սակիցօժ: Կնիք՝ Ներսէս Արք. Լպիկոսկոսի, 1784 թուականով, էջ 918:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1ա.— Կրթութիւն Աստուածաբանական գիտելոյցն նկեղեցոյ:

Էջ 19բ.— Յաղագս հորհրդոյ Մկրտութեան:

Էջ 70ա.— Յաղագս հորհրդոյ Դաշմիմ:

Էջ 87ա.— Յաղագս հորհրդոյ Պատարագին:

Էջ 140բ.— Յաղագս հորհրդոյ Ապշխարութեան:

Էջ 577բ.— Վերջ Ապշխարութեան հորհրդոյ: Փառք քեզ Ած., զերկունս իմ որ վասն խորհրդոյ Ապաշխարութեան, ի

տեղի ապաշխարութեան ինձ համարել արժան տեսցես:

Էջ 578ա.— Յաղագս հորհրդոյ Վերջնայ Օծման:

Էջ 602բ.— Յաղագս հորհրդոյ Կորգին:

Էջ 684ա.— Յաղագս հորհրդոյ Պատկիմ:

Էջ 913բ.— Աւարտեցաւ Գիրքս Եօթն խորհրդոց յամի Տեառն 1754, և Հայոց ՌՄԳ, յունիսի Ժ, յերկրորդի ամի պատրարաբութեան մերում մայրաքաղաքիս մեծի Կոստանդնուպօլսոյ, յերրորդ ամին նոր սկսեցելոյ:

Յակար թմարժան ծառայ, պատրիարք մեծիմ Բիւզանդիայ:

Էջ 914ա.— Յիշատակարան Օրինակի Գրքայս:—

Շնորհ և վաշ արարչականին բնութեան, համարուն իսկութեան, նոյնազոյ էութեան, համազօր զոյութեան, անորոշ տէրութեան, և եռանձնեայ միութեան, Հօր

և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ, անդրաւ յաւիտենիւ, ամէն:

Որ ևս կարողութիւն մերոյս նուաժանութեան, արտածել զգուշութեամբ և մեծաւ աշխատութեամբ զգրեալ զայս, որ կոչի Մեկնութիւն Եօթն Խորհրդոց Կաթողիկէ Սրբոյ եկեղեցւոյ: Զոր շարադրեալ է Յակոբ արհապանծ և դերմաստ պատրիարքն Կոստանդնուպոլսոյ:

Վասնորոյ և իմ սիրահարեալ ոռոյն տառուածաբանական մատենի, շահմարանի Խորհրդոցն Եկեղեցւոյ, նուառաւ ի համարակաց, վերջացեալս ի բանասիրաց, տղմօք զաղախեալս և մեղօք զառածեալս, ապարդիւն և պարտաւոր քահանայս Բիւղանդիւս, տէր Եսայի անիմաստ նոտարս, որ եմ որդի առն Հանդուցելոյ ի Քս. տէր Յովսէփ Քահանայի, բնիկ տեղեաւ մեծի Կոստանդնուք, և ընդմաշխատ մշակի Սրբոյ Գահին Սաղիմայ:

Քանզի բազմազան աշխատութիւնս կրելով իմ յօրինակելն զայս մատեն: Վասնզի հազիւ գտանելով զգաղափարս բուն հեղինակին, անտի օրինակեցաք: Վասնորոյ և թէ գտանէք ի սմա, ով բանիբուն ընթերցողք, զսխալանս ինչ, ներել մաղթեմ տհասութեան և սահականութեան իմոյ Հիքոյս. որ և ներեսցէ Տէր դանցանս մեր յաւուր մեծի անեղ ատենի: Ուստի խնդրի ի մէնջ, զի յիշեալիք ի մաքրափայլ յաղօթս մեր զիս և զհայրն իմ Հանդուցեալ ի Քս., ասելով զհայր մերն, և զողորմին, ամէն:

Ի՞նչ 914թ.— Ուսմաւոր ի վերայ Եօթանց խորհրդոց, շարադրեցեալ ի ծրագրով գրեյս, որոյ առումն հեգեղագրեմ գլուխ տանցմ ռոսմաւորաց:—

Տաճար կազմեալ եկեղեցի,
տուն և տեղի վեհ արքայի,
Տեսան Աստուծոյ մերոյ Փրկչի,
տիպ և քառակ Սաղոմոնի:

Ի հաստատեալ Եօթն սիւնօք,
խորհրդական անդոյդ թուօք,
Եօթնատեսակ մահաբանօք,
Եօթնալահան աշտանակօք:

Բամբըն բոլոր քրիստոնէից,
մեկընտելութեամբ դուռն մըտից,

մեր ելանն զաւան երկնից,
և անդ հանգչին յաւիտենից:

Երկց մարտից յաղթողական,
յինուորելոց հանդիսական,
դրոշմ ելով անոստական,
նրբախուսէ յայտ յանդիման:

Սուրբն սըրբոց ի սմա շինեալ
դառն անարատ պատարագեալ,
զարին իւր սուրբ մեզ արբուցեալ,
և ըզմարմին ուսեստ տունեալ:

Ապաշաւելն երկրորդ տախտակ,
մեղուցելոց եղեալ ախտակ,
ծովասարաս համաքատակ,
մեզ նաւելոցս ուղղորդ լաստակ:

Յատուկ ծառայք սուրբ խորհրդոց,
աստիճանաւ դերսանդրիոց,
ներհմտացեալք բոլոր գըրոց,
աջ կարկանդակ մեղուցելոց:

Իւղն սրբոյ վերին օծման,
լմբիւն առնէ ի կէտ մահան,
բապտազն անդժական,
խրմբից շարին որ դիւական:

Գերօրինակ սուրբ պըսակին,
եկեղեցւոյ ընդ փնային,
քեզ քարոզէ Տարսնացին,
կոյս ընդ կուսի առակողին:

Բախան է ոս բանասիրաց,
ներկընթուքին բոլոր պետաց,
որոճացողք նոր կրտակաց,
աւետատու յորից կառաց:

Իսկ ես տըրուպս որ ապարան,
սիրահարեալ բանին համայն,
դուն գործելով ծրողական,
հեղինակի գըրոյս դիտման:

Զափեալ ամօք Աքանագեան,
ոսյ ընդ մէնի համաթուման,
ինի այբիւ աւարտական,
տուր զողորմին յաւտական:

Օրինակեցեալ եղև գիրքս այս յամի
կենարարին 1773, յունվար ամսոյ 28:

ցետնագոյն յիշատակագրութիւնք.

էջ 915ր.— Յիշատակ է գիրքս այս տեառն ներսէս Արքեպիսկոպոս, որ ետուն Արրահամ Վարդապետին ի վայելելու իւր, ի մով կնքով կնքեցի. Ած. բարի վայելումն տացի. թիւն 1815:

ՄԱՆՕԹ.— Կնիքին միջին մասը չի կարգացուիւր, թուականը՝ 1784:

Նախորդէն քիչ մը վար.

Չայս գիրքէ ետքն Խորհրդոց ետ մեզ Արրահամ Լպո. հայրն ի վայելել, փոխանակ մեր արարեալ բարերարութեանց ի 1830?, և ի Դեկ. 10. ի Սբ. Աթոռս Սրբոց Յակոբեանց.— Ծառայ Տն. Դաւիթ Վարդապետ, միաբան Սբ. Երուսաղէմի:

էջ 916-918, դատարկ:

59

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՅԵԱՅ.— 2

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ 33×21×8: էջք 154+1028: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ, փայլուն: Գրութիւն՝ սև մելանով, երկտիւն, 42 տող: Նստը շեղալիւր: Համառոտագրութիւնք շատ առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ, Դատարկ թուղթ՝ սկիզբը 11 թերթ: Ստացող՝ Գերմանիկցի Արրահամ Վարդապետ, որուն կնիքը կը տեսնուի 1, 152, 155, և 925 էջերուն վրայ, «Յի. Բի. Արքեպմ վարդապետ, ՌԻԺԳ, Ծո.» արձանագրութեամբ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Խորհրդաւոր Յշմմ Ժազովեալ ի չորս գլխաւոր մարգարէից նարգաւ շարադրեալ և համառոտապէս մեկնեալ:

էջ 153-154, դատարկ:

էջ 155.— Գլուխ Առաջին. Շար Գըլխոց.— Նախ ցմեղս ժողովրդեան բազմացուցանէ և լանդիմանէ...:

էջ 903ր.— Գլուխ վաքսում և վեցեւորդ, Շար Գլխոց.— Այս դուռնս նման է նախաանցելոյ...:

էջ 926-1028, դատարկ:

Յիշատակագրութիւնք Ստացողի.— չ. 1764

1.— էջ 1 լս.— Մեկան և գրիչ բնագրէն տարբեր.— Յիշատակ է Եսայեայ մարգարէի մեկնելոյ Գերմանիկցի Արրահամ Վարդապետի, որ ետ ի դուռն Սբ. Յակոբայ Աթոռոյն. ընթերցողքդ և վայելողքդ լի բերանով տուք զոգորմիս. նաեւ Ած. ձեզ ոգորմեսցի:

2.— էջ 152, տարբեր դրով.— Գիրքս այս Բի. Ծառայ ի տէր Արրահամ Վարդապետի Գերմանեցւոյ, այսինքն՝ մարաշեցւոյ:

3.— էջ 925ր.— Գերմանիկեցի Արրահամ արեւդային օս՝ լստացայ արդեամբ ի մով:

60

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵԶԵԿԻԷԼԻ — 2

ԿՈՒՆԵԼԻՄՍ

Տեղի

ՌՄԽԱ = 1792

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 33x23x4: էջ ԺԶ+607. 415 կրկնուած է: Հանդամանք լաւ: Թուղթ՝ էջ 11-ԺԶ, և 628-607 կապոյտ, մաշեալը աղի-տակ: Գրուածքին՝ սեւ մկանով, երկսին, 35 տող: Նոսր չնդագիր: Համառոտագրու-թիւնք առատ: Կաղժ՝ կարմրակաշի ոսկե-դրոյումը, տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ Ա-Բ, դատարկ:

էջ Գ 1.— Յանկ յատկեղ Յշամուար քանից՝ մանրամասնաբար մեր ամենու-յորդի մատնմիս պարունակելոց՝ ըստ կարգի այբուբենից նաաժեալ աշխատաթի-րութեամբ՝ յամենամուստ և յետիմ միա-րամէ Սրբոյն Սաղեմայ՝ Յակոբայ արեղայէ Ամդրիամու պօսեցոյ, յամի Յետոն 1797, ի մայիսի 20:

էջ ԺԶ-ԺԶ, դատարկ:

էջ 1ա.— Մեկնութիւն Եզեկիէլ Մաք-գարեիմ: Մեկնեալ ի Կոստնդիստէ Ալտփի-

տայէ լայնածաւալ սրբազան տառից մեկ-միշէ: Թարգմանեալ ի յատնականէ ի Հայոց քարբառ ի Ղուկաս քարգմանչէ հարրերքացոյ: Օրինանեալ կրկին ի բուիմ Հայոց ՌՄԽԱ [= 1792]իմ:

Յառաջաբանութիւն.— Եղե՛ն ո՛մանք ի հնայունից, որք վարկեցին, թէ Եզեկիէլ էր Պիթագորաս...:

էջ 13ա.— Գլուխ Առաջին: Շար Գըլ-խոց.— Եզեկիէլ տեսանէ դիաւաւոր կառան, և զԱՆ՝ ի նմա բազմեալ...:

էջ 588բ.— Գլուխ Բառատունք և ուրիշ: Շար. Գլխոց.— Զկնի առադրութեան և բա-ժանման սրբոյ երկրին առ չորս կողմունս աշխարհի...:

էջ 597բ.— Գովաբանութիւնմ յաղ-րաւրեան Այ. բարեգոմի և մեծագոմի, իրավրեանք և կառի՝ գամբարիշտ յաղբա-հարդի, և զմոցունց յաղբանեանքի, ի պատգամացմ Եզեկիէլի:

էջ 602բ-607, դատարկ:

61

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅՏԵՆՈՒԹԵԱՆ — 2

ԿՈՒՆԵԼԻՄՍ

Կ. Պալիս

ՌՄԻԳ = 1774

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 32x21x7: էջք 1162: Հանդա-մանք շատ լաւ: Թուղթ՝ Հասարակ, փայ-լուն: Գրիչ՝ նիկողայոս Նոսար: Գրութիւն՝ սեւ մկանով, երկսին, 38 տող: Նոսր չն-դագիր: Համառոտագրութիւնք

նկար՝ Յայտնութիւն, էջ 36, տեսարանաւ: Խորանայարդ, էջ 37: Կաղժ՝ տախտակեալ կարմրակաշի ոսկեդրուադ: Դատարկ Թուղթ՝ սկիզբը և վերջը երկուսուկան թերթ: Ստացոյ՝ Դարբէլ Արքեպիսկոպոս, Մ. Ս. Ե.:

ձակատ. — էջ 1. —

Մեկնութիւն Յայտնութեան Սրբայն
Յօհաննու Առաքելայն, Հեղինակութեամբ
հօր Գօռնէլիոսի Գօռնէլեան ի լափիտայ ի
կարգէն Յիսուսեան: Նախ ի Ավամէնեայ,
զկնի ի Հոսմէականի լսարանում սրբազան
տառից ուսուցէ: Նուիրեալ ամենապաշ-
տառի և գերայարգեցեալ իշխանին Պետրոսի
(Ս)թաօնեան: Սրբայ հոսմէականի եկեղեց-
այն կարտիմայի փոխամարդ Պօլիք սրբա-
զանի տեսող մերոյ Աղէֆանդրու ութե-
րորդ քահանայապետի, բարեգումի, մե-
ծազանի յստան հօրեղբոր իրայ: Ի վնէ-
ծաւ: Յամի Տեսող Ռէշ. 1700: Թարգ-
մանեցեալ եղիւ ի Ղուկասու վարդապետ-
եալ: Խնդրամօզ և ծախիւք
մեծի Պատրիարքի Բիւզանդիայ Տեսող Յով-
հաննիսի Աստուածաբանութեան վարդա-
պետի Բաղիշեցոյ:

էջ 3ա. — Յառաջաբանութիւն. — Ի
մարդարէ՛ և յաւետարանէ՛ Հնոյ կտակա-
րանի, յեսայեայ ասեմ...:

էջ 16ա. — Յառաջաբանակամ Խնդիրք
Յայտնութեան. — Խնդրի նախ զհեղինակու-
թենէ և զհեղինակէ յայտնութեանց. աշ-
տինքն, միթէ՞ իցէ կանոնական գիրք...:

էջ 35, դատարկ:

էջ 37. — Մեկնութիւն Յայտնութեան:
Գլաւի Առաջին: Շար Գլխոց. — Յառաջադրի
մակարդին դրբոյն և դրուատական ներքող-
եանն, մինչև առ յորս համարն...:

էջ 108ա. — Գլաւի Նրկարդ: Շար Գլ-
խոց. — Յօհաննէս Հրամանաւ Քի. գրէ,
նախ հրեշտակին եփեսոսի...:

էջ 1108բ. — Շար Գլխոց: Գլաւի քամե-
նեկեկներորդ. — Առաջրէ սուրբն Յօհան-
նէս...:

էջ 1139ա. — Պատմութիւն և կարգ
Յայտնութեան. — Որպէս մարգարէքն ըզ-
յանազանս եւս զնոյնոյ իրէ ի զանազան
մասնապէս ունեցան զյայտնութիւնս...:

Յիշատակարան Գրչի. — 1774

էջ 1143բ. — Փառք անճառելի միոյ և
անքննելի երրորդութեանն, Հօր և Որդւոյ
և Հոգւոյն Սրբոյ, որպէս էրն ի ընկալանէ,
նոյնպէս և է, և միշտ ելոց. որ ըստ իւրոյ
սնրու կարողութեանն գրեցաւ և օրինակե-
ցաւ զայս պողպատ և նրբիմաց Սրբոյն
Յօհաննու Առաքելոյն զՏեսչեան Մեկնութիւ-
նն կուոնեկիոսի, յամի կենարարին մերոյ
1774. և ըստ Թուականութեան Հայոց
ՌԻՄԳ, և մայիսի ամսոյ Աին, ի փառս ա-
մենադօրին Աստուծոյ, և ի պատիւ ամեն-
եալանեալ կուսին Մարիամու: Ի վայելումն
զկրպանէ Աթոռոյն Սրբոց Յակոբեանց
Հաւատարիմ ծայրագոյն նուիրակին, և ըզ-
ձակաթի աստուածային սբ. գրեանց զտէր
Գարբէլէ աստուածիմաստ արհիեպիսկոպո-
սին: Որ յատուկ արդեամբն իւրով գրեւ
և տուր, և այս ասացեալս պաշտօնի՞ էր ոս-
տիկան զհաւատարիմ փոխանորդն Սրբոյն
Սաղիմայ ի կայսերականի քաղաքոյ զտէր
Նովակիմ արհիեպիսկոպոսն: Ձեռամբ մե-
ղսպարտ տիրացու Նիկողայոս յորջորջեալ
նստարիս:

Ուստի իւրեղրի ի յընթերցասէր եղ-
րարցդ յիշատակել ի մաքրափայլ յաղթա-
ծեր ըզգրեցուցանողն սրբոյ մատենիս, ըզ-
տէր Գաբրէլէ զգօնամիտ արհիեպիսկոպո-
սն. որ և զուր յիշողէ՞ լիփլիք յիշեալք
ի Տեսանէ մերմէ Յիսուսէ Քրիստոսէ,
ամէն:

էջ 1144-1162, դատարկ:

62

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒԱԳՐԵԱՅ ՊՈՆՏԱՑԻՈՅ. — 1

ԵՒ ՃԱՌՔ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՈՍԿԵԲԵՐԱՆԻ. — 1

Էջմիածին և Սեւան

1849

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 34x22x3: էջք 276 160: Գր-
րակք ԺԴ+Ը: Հանդամանք լաւ: Թուղթ
Հասարակ: Գրիչ՝ Կ. Պոլսեցի Պօղոս Վրդ.
Պետրոսեան: Գրութիւն՝ ամբողջովին սե-
ւորակ մկանով, միասին, 39 տող: Ենդա-
ղիր: Համառօտաբարութիւնք առատ: Կազմ
կիսակաշի խաւաքարտեայ:

ՄԱՆՈՅ. — «Բ. ՅԱՆՂՐԻԱՏԵԱՅ ԳՐՈՅ
Ս. ՅՈՒՀ. ՈՍԿ. ԵՆ ԼԴ ԺԱՌՔ, ՈՐՔ ԳՐԱՆԻՆ Ե
Ի ՀԱՄԱՐՆ 972, Ե ԹՈՒՐ ԵԹԷ ԵՐԿՐՈՆՆԵ
ՄԻՆԵՆՈՅ ԵՆ ՍԿՐԵՆԱՂԻՐՔ, ՔԱՆՁԻ ԵՐԿՐՈՆ
ԵՆԱ ԳՐԱՆԻՆ ԹԵՐԻՔՆ Ա ՃԱՌՆ, Ե ՇՈՒՀԱՆԱՅ
Ի ՅՈՎԱՆԿՈՒ ՃԱՌՈՅՆ» (Սաւալանեան, Յու-
յակ, էջ 53):

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1-2, դատարկ:

էջ 3. — Վարք Եւագրեայ երանելոյ. —
Ի բաղում իբս, ով սիրելիք, կարե յոյժ
յարմանայի և Հոչակաւոր երեւեալ վարուք
Հաւատարիմ ծառայն Այ. Եւաղրիոս...:

էջ 5. — Նորին Եւագրեայ նշանակ յԵ-
գեկիլէլէ. Ա:

էջ 6. — Բ. — Նորին Եւագրեայ. — Եթէ
ունիցիս ընդ քից եղբարս...:

էջ 7. — Գ. — Հաւատք որ ի Նիկիա. —
Հաւատաժք ի մի Ած. ամենակալ...:

էջ 9. — Դ. — Նորին Եւագրեայ վառն
համոզեմանք սրբոց հարցն:

էջ 10. — Ե. — Գիտմաւոր և արդիւնա-
ւոր:

էջ 14. — Զ. — Նորին Եւագրեայ ասաց-
եալ. — Ա. — Բրիտանոնէութիւն և Հրաման
Փրկչին մերոյ...:

էջ 19. — Է. — վառն այնացիկ, որ ընդ
բուն ցնաքմն անցանքն:

Ը. — վառն հաստատութեան, որ է
մեր յամայնութիւն:

էջ 20. — Թ. — վառն նշանակաց անցա-
ւորութեան:

էջ 23-Ժ. — Նորին Եւագրեայ երանել-
եալ. — Առաջին լուսաւոր պատերազմացն է
օտարութիւն...:

էջ 33-ԺԱ. — վառն ընդունելութեան:

էջ 37-ԺԲ. — վառն Պաշտաման:

էջ 39-ԺԳ. — Նորին ծառ Եւագրեայ.
Ժառանկորդք Այ. լուսաւոր...:

էջ 43-ԺԴ. — Նորին Եւագրեայ քան
խրատու. — Զեբախայրիս կալոյ իմոյ և
Հնձանի իմոյ մատուցանեմ Բրիտանոն...:

էջ 44-ԺԵ. — Եւագրեայ ընդդէմ պա-
տասխանի ի գրոց սրբոց առ դեռն որ փո-
սնն զվեց:

էջ 45-ԺԶ. — Առ հարեւորդսն Որկար-
տութեան:

էջ 49-ԺԷ. — Առ հարեւորդսն Պոռն-
կութեան:

էջ 53-ԺԸ. — Առ հարեւորդսն Արծաթ-
սիրութեան:

էջ 56-ԺԹ. — Առ հարեւորդսն տրտմու-
թեան:

էջ 61-ԺԺ. — Առ հարեւորդսն Սրտմու-
թեան:

էջ 65-ԺԳ. — Առ հարեւորդսն Զանծ-
րութեան:

էջ 69-ԺԴ. — Առ հարեւորդսն Նորա-
փառութեան:

էջ 71-ԺԵ. — Առ հարեւորդսն Ամբար-
սասանութեան:

էջ 75-ԺԶ. — Ասացեալ Եւագրեայ առ
մարտիրոսս:

ԻԱ. — վառն Յարութեան:

«ԲԱ. ԱԾ. ողորմեալ տէր Միս. վար.
դավաւանք գրչի և ստացչի»:

էջ 76, դատարկ:

էջ 77. — Եւագրեայ Հարիւրաւորքն

վեցերորդ: Առաջինն յաղբուքումք ընդ-
դեմ բանաստեղծիցն արտաքին:

Էջ 92.— Նորին պալատօքն Հաբիրե-
կաց:

Էջ 95.— Ը.— Եւագրեայ բամ խա-
տու.— *Յիշման Տն. մերոյ մնալ յարակայ ի
մեզ, այս են առիթք...*

Թ.— Նորին առ աշակ զինակ
բանից.— *Որդական իմ, տրտմութեամբ ընդ
էր թախծիս...*

Էջ 96-Ժ.— Նորին Եւագրեայ բամ խը-
յաստու միայնակեցաց:

Էջ 98-ԺԱ.— Նորին Եւագրեայ Թուղթ
առ Մեկինէ տիկին...

Էջ 99-ԺԲ.— Նորին երկրորդ Թուղթ:
ԺԳ.— Թուղթ երրորդ:

ԺԴ.— Թուղթ Մեկինէ Դ.:

Էջ 108-ԻԹ.— Այլ քուղթ միսիքարու-
քեան:

Լ.— Նորին.— *Սանդուխէ երկնից է
յայտնութիւն խորհրդոցն...*

«Յիշման Գս. զտէր Միս. վարդապետն»:

Էջ 109.— Վասն Հանգամանաց զքչու-
թեան սորին այսմ Միսիթարայ վարդապետի
յեղեն մեք կամք աստանոր կրկնաբանել, զի
բաւական ծանօթութիւն տուեալ եմք ի
վախճան օրինակութեան գործոց Գրիգորի
Ստուածաբանի. առ տեղեաւա զայս եւեթ
կրկնեմք ի Համառօտի, թէ այս աշխատա-
սէր զրիչ ոչ ուրեք զանցեալ ընդունելու-
թիւնս զեն կամ ամբողջութեամբ եալ, կամ
պատուաբարութեամբ ել. այլ միշտ սոսկա-
պէս՝ զբէլ, ընթերցել, զեցեցել. ի բազում
ուրեք Հետեւեցաք և մեք ուր կեցակարծ լի-
նէր ընթերցուածն. այլ թէ և յայսմ սխալ-
եալ իցեմք, զներողամտութիւն ձեր առ այս
Հայեմք: Պօղոս Պետրոսեան Նուաստ
վարդապետ Կոստանդնուպոլսեցի, ի Սթ.-
էմբրակին, ի 12 Օգոստոսի, 1849:

Էջ 110, դատարկ:

ՀԱՌԻՔ.— 1

8. Ոսկեքերամ

Էջ 111.— ՅԱՊԳՐԻՄԱՆԴԱՅ Գրաց Սրբայն
Յովհաննու Ոսկեքերամի, շառ ԻԱ: Յա-
ղապս ոչ երապարակագոյժ առնելոյ զմե-

ղանս եղբարց. և ոչ հակառակ ազօրեյ
ըշմամեաց:

Էջ 118.— Յաղագս Քնարամին և ի
Խաչն, ԻԲ:

Էջ 121.— Առ այնոսին որք խնդրեմն.
Ինչէ՞ր ոչ ի միջոյ ի բաց եղեւ տատամայ,
և եթէ ոչ ինչ զմեզ վտանգէ և վտանգէ մարա
չարութիւնն, եթէ գգուշմայցեմք: Եւ Յա-
ղագս Ապաշտամաց, ԻԳ:

Էջ 125.— Եթէ ոչ յաղագս Աղամայ
պատմիմք... ԻԴ:

Էջ 129.— Եթէ մայս քան գուտիւն ի
փայտեմ գիտեր Աղամայ, զի՞նչ բարի, և զի՞նչ
չար. և եթէ պարտ է ի տան կրթիլ գտաց-
եալսմ յեկեղեցոյ: ԻԵ:

Էջ 131.— Ընդէ՞ր փայտ ճանաչելոյ
բարւոյ և չարի կոչի փայտն. և զի՞նչ արդ-
եօք յայտար ընդ իս իցեա ի դրախտն: ԻԶ:

Էջ 135.— Յօրն ճմեռնայինն, և ի ժո-
ղովս Եփեսոսպատանն, և ի տուրս օրինացն
Աղամայ, և եթէ յոյժ խմամակալութեան
էր, գորեմն առնուլ: ԻԷ:

Էջ 138.— Առ համընթացեալսմ լուսաւո-
րիլ... ԻԸ:

Էջ 143.— Յառաջում տուր վարդա-
պետութեանն խօսելով յաղագս եղբանցն
զայս ասաց... ԻԹ:

Էջ 148.— Ի կի՞նն մեղաւոր, և Գալուս-
տի: ԻԺ. յերուսաղէմ: Լ:

Էջ 151.— Ի Զաքէոս մեքոտար: ԼԱ.

Էջ 153.— Երկշարքեմ երկրորդ կի-
րակէին ասացուած: ԼԲ:

Էջ 158, ստորոտը, «Ջաէր Ներսէս յի-
շուրէի ի Գս. որ ի սոյն ամի Հանգեալ ի
Գս.»: ԼԳ:

Էջ 159.— Ընդէ՞ր Արքեպիսկոպոսն յա-
ռաջնում տուր Պնմտկոստեղին: ԼԴ:

Էջ 164.— Յօրինակին ի կարգի ճառի-
ցոյ յետ սորա է երեսուն և չորրորդն, ի
Յովսէփի և ի Շուշան. և զի զայն յայլ գործս
մեր օրինակեալ եմք, ի կարգէ աստի ի բաց
թողաք:

Եւ զի ի քսանեմիերորդ ճառէ եղեւ
այս օրինակութիւն մեր, աւարտեալ զստու-
ր, զորմ առնեմք յառաջինն, և զնոյն կարգ
որ յօրինակին թէ և ոչ պահեցեմք, այլ ըզ-
թիւ զխակարդութեանն նոյն դեմք, որ-
պէս ունի և օրինակն:

էջ 165.— Զկնի կաղանդացն յաղագս տարեցութեան և ողորմութեան. և ի Ղազարոս...: ԺԳ:

էջ 173.— Նորին ի Ղազարոս: ԺԴ:— *Սբանչացայ ընդ սէրն ձեր...*

էջ 179.— Նորին ի Ղազարոս: ԺԵ:— *Ոչ գուշնաքեայ ինչ օլորեայ Ղազարոս առկն...*

էջ 189.— Նորին ի Ղազարոս: ԺԶ:— *ԶՂազարոս գառակիս զկատարած հարկաւոր է այսօր բնձեռել...*

էջ 195.— Յատեցուածն Պապոսի յաղագս մնցեցեալոցն. Ոչ կամիմ գնդե ամգիւտանալ եղբարք որպէս և այլքն: ԺԷ:

էջ 202.— Ի բամ մնացորդացն՝ որ առնէ. եթէ բարձրացաւ սիրտն Ոգիայ: Եւ յաղագս խոնարհութեան...: ԺԸ:

էջ 207.— Ի մարգարէական բանն. Եւ եղեւ ի տարւելոյ յարում մեռաւ Ոգիտ արքայ...: ԺԹ:

էջ 210.— Ի մնացեալն Յաղագս Ոգիայ: Ի:

էջ 214.— Սրբայն Յովնանու Ոսկեքերտնի կոստամուկաւորայ Պատրիարքի, և տիեզերայայ Վարդապետի շարադրեալ ըզհառաւ Անդրիանդրեայ կոչեցեալ, զորս յառաւրս Բառասմորդաց Պառնոցն ըմբռնուին: Գլուխ Ա: Վասն արդարապէս ազօքեալայ:

էջ 218.— Յովնանու Ոսկեքերտնի տոթէպորոս, որ ամկանել համդրածեալ էր ի վառակամութեանն և ի սուրբ վարդոցն: Բ:

էջ 223.— Խրատ որք կրօնաւորել կամին զվրկական կրօնաւորութիւնն: Գ:

էջ 225.— Խրատ որ ի բաց մերժեմ յապակամացուն. և մերժուցանեմ յամապական կեանսն զմարդն: Գ:

էջ 227.— Համդրեմեալ մտանել ի Ար. Կառասնիքեական, Յաղագս Պառնոցն, և ի Գլուխն: Ե:

էջ 232.— Ի սկզբան Բառասմորդացուն ասացաւ յաղագս Պառնոցն...: Զ:

էջ 236.— Ընդէ՞ր յաղագս արեգակեմ և լուսնի, երկնի և երկրի, և այլոցն ասաց. Էդիցին. իսկ վասն մարդայն, Արասցուք. և զի՞նչ ըստ պատկերին: Է:

էջ 238.— Զի՞նչ է ըստ մտնումեանն, և ընդէ՞ր ասացեալ Այ. մեզ, իշխեալցնն գազանաց...: Ը:

էջ 240.— Առ լուսաւորեալսն ասացեալովն, լուսցամար Մարիամայ: Թ:

էջ 243.— Առ որս քաղին գծաղաւս, և յաղագս ոչ գանց առնելոյ զվերագլոր աստուծային վրդոց...: Ժ:

էջ 250.— Ի վերագլոր գործոց առաքելոցն. և երէ պատուականագոյն եմ առաքիկի վարք բան գնշանս և զամուկելիս տունի և ունել...: ԺԱ:

էջ 256.— Ի սակաւութիւն ժողովելոցն՝ և յամարութիւն Պապոսի կոչմանն...: ԺԲ:

էջ 262.— Ի Յովսէփ. և ի Շաւան: ԼԴ:

էջ 268 ստորոտը.— Ծամօթագրութիւն Գլխի. «Հայս հատուած բանի ալլօրինակ յտաք յօրինակի Գեորգարձին».— այլ ներէր լինել մարտին, զի գծածկեալ զբարսն յանդիմանեցէ Շուշանայ զողջախոհութիւնն և զծերոցն զանարկելութիւն. ժխանդամայն և կանանց մեծ վարդապետարան զՇուշանայ հաւատակութիւնն ցուցանեցէ: Եւ էր սաստիկ մարտն, մեծ հանդէսը:

Ակնարկուած ընտրական հատուածն է հետեւեալը. «այլ ներէր լինել մարտին, զի գծածկեալ բարսն յայտնի արասցէ, որպէս և Յովսէփուն. և վարդապետ և զլուխ առաքիկութեան, և պարծանք աղղի կանանց ցուցցէ. զի ընդ նորս մարտն նայեցեալս իւրց. հաւատակեալ ի զլուխ կապեցեան. տեսանելով զողջախոհութիւնն Շուշանայ, և զծերոցն կատարութիւնն. և էր սաստիկ մարտն, մեծ հանդէսը»

էջ 269.— Զօրինակ ԼԴ ճառիցս Սրբոյն Յովհաննու Ոսկեքերտնի զտաք առ Արէլ վարդապետի Մխիթարեանց ի Սբ. Էջմիածին, որ յետին յըրթեամբ էր օրինակեալ ի հնադիր օրինակէն՝ զիւրոյ ի պէտս Սրբոյն Ներսէս Լամբրոնցոյ, և չեւ աւարտեալ զընթեանն վախճան նորին ժամանեալ է, որպէս կայ մնայ նոյն հնագիր օրինակ ի գրատան անդ Էջմիածնի, զոր և տեսաք: Ի յայնալ բարեսիրտ և գրասէր գործակալաց Սբոյն Աթոռոյս զհնապիրն զայն տալ մեղ ի պէտս օրինակութեան, յերկրորդէս առհարկի յիջաք զհաւասարն առնուլ, և գրեթէ ամենայնիւ հետեւեալ օրինակին ի կէտադրութիւնս, ի տնտեսութիւնս, և յայն

յայտնի սխալման իմաստից, և ուրեք տա-
ռից իսկ, բայց ի սակաւուց, որպէս մարդ-
ւոյ, միայնոյ, և յայլ այսպիսի: Իսկ եթէ
յակամայս դարտուղեալ եմ, զնեղողամտու-
թիւն հայցեմ: Պօղոս Պետրոսեան նուաաստ
վարդապետ Կոստանդնուպոլսցի: Ի Սբ.
Էմիլիանին, ի 16 սկստ. 1849:

Ձայս և յայտ առնեմ, զի որք միան-
յաւ ի ճառից աստի դտանին յօրինակի Գե-
տադարձին, ա՛յլ թարմանութիւնք են, որ-
պէս ի սակաւ բանքն զոր եղաք ի ձառն ԼԴ,
յայտի ցուցանեն:

Էջ 270, դատարկ:

Էջ 271.— Յանկ ձառից Սրբոյն Յով-
հաննու Ոսկեքերամի:— Սրբոյն Յովհաննու
Ոսկեքերանի Կոստանդնուպոլսոյ պատ-
րիարքի, և տիեզերպոլսոյ վարդապետի շա-
րդրեալ զձառս Անդրիանդրեայ Կոչեցեալ,
զորս յաւուրս Քառասնորդաց Պահոցն ըն-
թեռնուն:

Վասն արդարապէս աղօթելոյ: Գլ. Ա.
214:

Ի Յովսէփ և ի Շուշան: Գլ. ԼԴ, 262:

Էջ 272.— Բօրինակին ըստ ցանկադ-
րութեանն էր շարակարգութիւն ճառիցս.
մեք թէ և զկարգն այլափոխեցաք, ալ օ-
րինակողք եթէ արորտե՛ն՝ դարձեալ սմին
շարակարգի լիցին հետեւողք: Պ. Պ. Վրդ.
Կ. Պօլսեցի:

Էջ 273—276, դատարկ:

Էջ 1.— Ճառք Յովհաննու Ոսկեքերա-
մի. Յաղագս Ամենից:

Բօրինակէ Գետադարձին էք օրինակ-
եալ ի Սբ. Էմիլիանին: Ի նոյն օրինակէ
դարձեալ օրինակեաց ի Սեւան Պօղոս Պետ-
րոսեան Վարդապետ Կ. Պօլսեցի, ի 1849, ի
սկստ.:

Էջ 2—4, դատարկ:

Էջ 5.— ալ և յոչ լինել մերձ հովուին՝
ստորաական արաւտից Հանդերձ յորով բա-
րեկարգութեամբ Հանդիպէք...:

Էջ 10.— Առ աննմանն Յաղագս Ան-
հասանելոյ յտառլ զան զբաղում աւուրս
սոս աննմանն ասացեալ: Ապա առ Հրեայս,
և ապա, դարձեալ յաղագս եպս.աց, և վկա-
յից եղելոց բազմաց:

Մանօքուքիմ Գրչի.— Ամ. օրինակք

Հառարան զբուժող նախնեաց գրեթէ յետ
ուսարուելոյ ճառին, ի սկզբնաւորութեան
յաջորդին կրկնեն զառաջնոյն զգլխակարգ,
ն միա՛հետ զյաջորդն նշանակեն. այսպէս
կարծեալ և մեր դայս, դայս վերջին գլխա-
կարգ՝ առաջնոյն դատեցաք, իրեւ զտորա
և դաք որիչ ի վերջն ճառին. և զերկրորդին
յնոյն կարգեցաք. սմին նման առնեմք և
այլուր, եթէ այսօրինակ կրկնութիւն գր-
խակարգի դադուք:

Ձայս առ տեղեալ և յայն սակս յիշե-
ցաք, զի օրինակի Գետադարձին պակասէր
ի սկիզբն երկու թուղթ, չունէաք զիւր զա-
ռաջին ճառին սկիզբն, զի անկասկած լին-
էաք յիւր դրուս գլխակարգութեան զորպի-
սութենէն. եթէ սխալեալ իցեմք, մի՛ մե-
ղադրեցանք զմեզ քաջալարժեքն և հնազի-
տակք:

Էջ 11.— Այժմ քարձեալ առ ամմամմոմ
յաղագս Ամհաստեմիլոյն: Ճառ Բ:

Էջ 16.— Յաղագս Ամհաստեմիլոյն. և
թէ ոչ հուստատեալ Այ.՝ բերելի է ի սերով-
քելիցն: Ճառ Գ:

Յիշատակագրութիւն.—

Էջ 22.— Ձտէր Պետրոս Հայոց Կաթո-
ղիկոս դատաջող զրոցս Անհասիցս յաղաւթս
յիշեալիք, և դուք յիշեալ լիջիք ի Տէր
Գրիգորոս:

Էջ 22.— Յաղագս Ամհաստեմիլոյն:
Ճառ Դ:

Էջ 28.— Ձտէր Պետրոս Հայոց Կաթո-
ղիկոս դատաջող լուսաւոր վարդապետու-
թեան յաղաւթս յիշեալիք. և Քս. զձեզ յի-
շեցէ յիւրում գալստեանն և յարջայու-
թեանն:

Նորին Յաղագս Ամհաստեմիլոյն: Ճառ
Ե:

Էջ 36.— Ձտէր Պետրոս Հայոց Կաթո-
ղիկոս դատաջող օր. զրոցս լուսաւոր վար-
դապետութեանն Յովհաննու, յիշեալիք ի
Քս. որ մեծաւ փափաքանօք ետ գրել, որ-
պէս զի և կատարաւ վարձուց ընդ նմին
արժանացի ի Գրիգորոսէ:

Ի Յարուս եկեղեցւոյն տաքցու առ ամ-
մմամմոմ, Յաղագս Ամհաստեմիլոյն: Ճառ
Զ:

Էջ 41.— Տեսաք Յովհաննու Ոսկեքե-
րամի, ի Սաղմոս Յիմեքերոք: Ճառ Է:

էջ 49.— Նորին ի Պետրոս. և ի Յով-
հաննէս: Ճառ Ը:

էջ 56.— Տեառն Յովհաննէս Ոսկեբե-
լանի. առ Հրեայս, Հեթանոսս և Հերձուա-
ծադս: Ճառ Թ:

էջ 59.— Խօսք յԵւրպէտոս իշխան, որ
յահէ քաղաւորին ապաւինեալ եղեւ յեկե-
ղեցիմ: Ճառ Ժ:

էջ 63.— Խօսք յորժամ համարեմալ էր
ամկանմի: Ճառ ԺԱ:

էջ 65.— Յաղագս վերստին կոչման
իւրոյ: Ճառ ԺԲ:

էջ 68.— Յաղագս Յարութեան: Ճառ
ԺԴ:

էջ 78.— Յաւուր Պանոսմ, յորում
Փրկիչն գոտոս աշակերտացն լուսնայր յա-
րուցեալ յընթրեացն: Ճառ ԺԴ:

էջ 80.— Ի Քանանացիմ և ի Փարա-
ւովմ...: Ճառ ԺԵ:

էջ 90.— Եթէ ի ծուլութենէ է չարու-
թիւն, և ի փութոյ առաքինութիւն...: Ճառ
ԺԶ:

էջ 97.— Նորին Յաղագս Ողբախոսու-
րեան: Ճառ ԺԷ:

էջ 100.— Նորին, Ոչ գիտէք եթէ մար-
միք ձեր անդամք են Քրիստոսի: Ճառ ԺԸ:

էջ 103.— Յաղագս Հաւատոյ: Ճառ
ԺԹ:

էջ 107.— Խօսք յամնայտութիւն հիմ
կտակին, և յԱյ. մարդասիրութիւնն. և յա-
ղագս ոչ չարախօսելոյ: Ճառ Ի:

էջ 118.— Եթէ ծառայութեան երես
աւրինակս ի մերժո մուծիմ մեղք...: ԻԱ:

էջ 122.— Նորին յԱբրահամ, և ի Պա-
սարպզն: Ճառ ԻԲ:

էջ 127.— Նորին ի Յովսէփ: Ճառ ԻԳ:

էջ 130.— Նորին ի Շաւշան: Ճառ ԻԴ:

էջ 134.— Յաղագս Խոնարհութեան...:
Ճառ ԻԵ:

էջ 141.— Ի բանն յաւեոտարանիմ, որ
ստէ. Հարիւրապետի ուրումն ծառայ էր
հիւանդ մերձ ի մահ. որ էր մեա պատուա-
կան: Ճառ ԻԶ:

էջ 146.— Երանելոյն Տեառն Բարսի-
մեծի. քուզք զզմամ առ կուսանն ամկեալ
ի կուսութենէ իւրմէ: Ճառ ԻԶ: Այժմ ժա-
մանակ է ինձ զմարդարէականն զայն դո-
շել...:

էջ 149.— Զի որպէս նաւալորին յափն
ծոխուն հասանելն խնդութիւն է, նոյնպէս և
զրչի յետին դիմն:

էջ 150. դատարկ:

էջ 151.— Անկերականակէս Հոլով-
մամբ զանհատութիւն խորոցն Այ., իմաս-
տիք իշմամբ անդնդախոյզ զբաւորական
մատենից բնախաւսութեան Տեառն Յով-
հաննէս...: Տես, Յովսէփեան, Յիշտ. Զե-
ռողրաց, Թիւ 103:

էջ 154. դատարկ:

էջ 155.— Յամկ Անհասից Ճառիցս
Արքայն Յովհաննէս Ոսկեբերեմի Կ. Պոլսոյ
Պատրիարքի:

էջ 156.— Ի Հնադիր օրինակէ անտի օ-
րինակեալ էր ի 1847, ուրարակիր միաբան
Արքայ Աթոռոյն էջմիածնի տիրացու Եսայի
Աւագան, յԱտրպատական տանէ, ի քաղա-
քէն Որմուշ, ի գեղջէն Ատա կոչեցեալ. Եւ
ոչ սակաւ հետեւողութիւն կայեալ էր նմա-
նադիր օրինակին գտանել, Մեք զնոյն ճըշ-
տութիւն ոչ յամենայնի պահեցաք յորմէ
զհաւասարն առաք, յուսալով ի դէպ ժամու
յաղդատել ընդ բուն օրինակի. ի 1849, ի 27
սեպտեմբերի սկսայ յԱնապատն Սեւանայ,
և յաւարտ ամի ի 20 Հոկտեմբերի. Պօղոս
Պետրոսեան Վրդ. Կ. Պոլսեցի:

էջ 157-160. դատարկ:

Յետնազոյն յիշատակագրութիւն. —
1861

Առաջին կողմին ներսի կողմը — ԲԶ-
մատեան օրինակեալ ի դիտնական Պօղոս
Վարդապետէ Պետրոսեան, որ ի սմին ամի
Դ յունուար, յաւուր ծննդեան իւրոյ վաթ-
ճանկցաւ, ի Բարեղ, Թանգարանին Երու-
սաղէմի նուիրեցին ի յիշատակ նորին եղ-
բայր իւր Սերոբէ և քոյրն Մարիամ. — 1861,
սեպտ. 14:

63

Ա.— ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ.— 1

Բ.— ԿՑՈՒՐԴՔ.— ԵՓՐԵՄ ԽՈՒՐԻ.— 1

Էջմիածին

1848, 1849

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասւոյ 34×21×1: էջք 20+40: Հան-
դամանք շատ լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝
կ. պոլսեցի Պօղոս Վրդ: Պետրոսեան: Գրու-
թիւն՝ ամբողջովին սեւորակ մեկանով,
միասին, 37, 40 սող: Շեղագիր: Համա-
ռօտադրութիւնք սովորականէն քիչ մը ա-
ւելի: Կաղմ կիսակաշի խաւաքարտեայ:

Ա.— ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ

Մխիթար Վրդ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-2, դատարկ:

էջ 3.— Կարդ պատարագի:

Սղմ. Դատ արա ինձ Տէր: Տուր Տէր
սրբութիւն ձեռին իմոյ և լաւ դամ. աղտե-
ղութիւն իմ որպէսզի կարացից սպասաւո-
րել քեզ անարատութեամբ:

Սոստովանիմք առաջի Այ. և սրբոց
առաքելոցն Պետրոսի և Պօղոսի և սրբոհ
Աստուածածնին և առաջի ձեր սուրբ Հարք
և եղբարք, քանզի մեզա խորհրդով բանիւ և
դործով, դամ. մեզս զոր մեղանչեն մար-
դիկ. աղաչեմ զձեզ խնդրեցէք վասն իմ Այ.:

էջ 4.— Յազմանիս գագնսոյ.— Սղ.
Ջինյ ըսրի: Արդ հալածեա Տէր առ ի մէջը,
դամ. խլրտմունս վտանգաւոր ցանկու-
թեանց:

էջ 13.— Եւ առաւել դեպիսկոպոսա-
պետն մեր զտէր Յակոբ, շնորհելով զնա մեզ
ընդ երկայն աւուրս:

Եւ եւս դոհութիւն և փառաբանութիւն
մատուցուեք Տն. Այ. մերոյ վասն սբ. և ան-
մահ պատարագիս որ ի վերա սրբոյ սեղա-
նոյս զի զսա մեզ ի սրբութիւն կենդանու-
թեան պարգեւեացէ: Սովաւ շնորհեացէ զտէր
զհաստատութիւն և զըզձալի զխաղաղու-
թիւն ամ. աշխարհի, եկեղեցոյ իւրում սրբոյ

և ամ. ուղղափառ եպ.: Հայրապետին Հա-
յոց Տեառն Յակոբայ, և մերոյ արհի եպիս.
կոպ. տէր Մխ. որ զպատ.: Եւ վասն զաւ-
րութեան և յաղթութեան թագաւորաց քը-
րխտոնէից և իշխանաց բարեպաշտից.
Քրիստոսաղաւր արքային Լեւոնի, և Դե-
մետրէի, և ամ. զօրագլխոց և զաւրաց նո-
ցին: Ազատութիւն եղբարց մերոց գերելոց
և շնորհ և ողորմութիւն և քաւութիւն մե-
ղաց, և առողջութիւն հոգոյ և մարմնոյ ա-
ռաջիկայ ժողովրդեանս, հանգիստ հաւա-
տով ի Քս. կատարելոց:

ՄԱՆՕԹ.— Վերել յիշուած պատմա-
կան անձերն են, Յակոբ Ա. Կթղ. Կլայեցի
(1268-1286), Մխիթար Արքեպս. Այրիվա-
նեցի, Լեւոն Բ. արքայ Հայոց (1270-1289) և
Դեմետր թագաւոր Վրաց (1270-1287) —
Հմմտ. Շողակաթ, Վաղարշապատ, 1913,
էջ 206:

էջ 16.— Յետ ճաշակման:

Հայր Սուրբ որ անուանեցեր դմեզ
յանւանակցութեան միածնի զո...:

էջ 17.— Թումաի Առաքելայ.— Մարմին
քո պատուական եղիցի մեզ ի կեանս, և ա-
րինս զո ի թողութիւն մեղաց: Եւ փո-
խանակ լեղոյն բարձցի ի մէջը դառնութիւն
թշնամոյն...:

Յովհաննու Օնո.— Ջոր աւրհնու-
թիւն, կամ զոր պատարագ գոհութիւն ի
յերա հացիս և բաժակիս անւանեցուեք...:

Ներս.— Ամենողորմ Տէր, աստուած-
պետական իմ Յս. ողորմեա ամ. հաւա-
տացելոց ի քեզ, իմոց և աւտարաց ծանաւ-
թիւց և անծանաւթիւց, շնորհեա թշնամեաց
իմոց և առիկեաց թողութիւն որ առ իս յան-
ցանաց, և դարձոյ զնոսա ի չարեացն զոր ու-
նին վասն իմ զի ողորմութեան քում ար-
ժանի եղիցին:

Եփրեմի.— Հաւատով ըմբոմ զսրբ-

րարար գմաքերիչ և զահաւոր արեւն Քո Քո.
ի քաւութիւն և ի թողութիւն մեղաց ի-
մոց...

Էջ 19.— Կատարունն աւերնաց և մար-
յարելից զու ես Քո. փրկիչ մեր, որ լցուցեր
դամ. Հայրական տնաւրէնութիւնս Քո, լցո-
րլմեղ հողովդ քոյ արբով:

Աւրհնեալ եղբորդ ի շնորհաց Սբ. Հո-
յոյն, և Տէր եղիցի ընդ ամենեանս:

— Ի նոյն իսկ ի Միխիթարյան Վարդապետի
օրինակէն ի Սբ. Էջմիածին ի 1848, ի 18
սկսումներն առի զհաւասարս:— Տ. Պողոս
Պետրոսեան Վրդ. Կոստանդնուպոլսեցի:

Էջ 20, դատարկ:

Բ.— ԿՅՈՒՐԴԻՔ (ԹԵՐԻՔ)

Եփրեմ

Էջ 1.— Կցուրդք Եփրեմի:

Իրբու յերկարէ թիւ ժամանակաց նո-
րա: Հսկումն որ ծանր է ամ. ումեք յոյժ
թիթն առ նոսա...

Յաւարդարար կոն, էջ 2-10, Կցուրդ
ժիւի:

Էջ 10. Ծանօթութիւն Գրչի.— Աստ
պակասէ մի թուղթ, որ առնէ ըստ օրինա-
կիս ժիւ տողք բանից, ընդ որս է և գլխա-
կարկութիւն իւր կցուրդին:

Էջ 11-12, Կցուրդ ի թ. Կը մնա թերի.
կր պակսի նաև և կցուրդին սկիզբը:

Էջ 13-18, Կցուրդ 1Ա-1Զ:

Էջ 18, 1Է կցուրդին սկիզբը կր պակսի:

Էջ 19-22. Կցուրդ 1Ը-ՈԱ.

Թերի կր մնա ի Ա, ի Դ, ի Ը, ի Թ, Մ,
կցուրդները:

Էջ 30.— Յիշատակարան Գրչի.— 1813
Կատարեցաւ Կցուրդք Առաջուածք
Լիւրեմի երանելոյ, ձեռածք անարհեստ
յրողի Գրիգորի սպասաւորի Ակներոյ Վա-
նից, ի թվ. Չկի: Ի սոյն ամի սկիզբն ա-
րարաք շինման բերդին որ ի Քարտիզկնոցն:

Էջ 31.— Յամի մնացորդ գործոց որ ի
մատնին մեղին գրչութեամբ:

Եփրեմի ի սկիզբն պոռոց քառասունը-
դացն.— Ի չափոյ փառաց քոց Տէր ընթա-
նան...

Յովհաննու Ոսկեբ. յԱմնասից Գրո-
ցն.— Ասկ Մովսէս եթէ է՛ր ամ. երկիր
չուրթն մի (թերի):

Գրիգորի Սկեռացոյ Յաղագս Սի-
րոյ.— Յամ. ժամ դԱծ. յիւնէլ արժան է,
մանաւանդ թէ և աւրհնել զարժանաւո-
րն...

Ի թ. թուղթք:
Նօրին Յաղագս Ապշխարութեամ.—
Արդ պարտ է ամենեցուն՝ որ ի ձեռն մկրթ-
տութեան աւապանն զՔո. զգեցաք, ժիւ.
թուղթ. թերի:

...— Այնմ բնակութեան արժանի ա-
րասցէ Քո. Ած. գտաւորդ զրոցս զԳրիգոր
յԱռաջնորդ Անապատիս և զաշխատեալն ի
ամա. և որ լի արտիւ դամենն ասեն:

...— Բժշկեալ Տէր աստուածային
ուղեղանաւք թո զիսխայթիսով վէրս հողւոյ
յրողկան սր. մատնին Գրիգորի սպասա-
ւորի Սր. Անապատիս Ակներոյ:

Յիշատակարան երկրորդի կազմու-
թեան գրոյս մօտրգիր.— 1596

Ի թուին Ռիմն, նորոգեցաւ վերստին
սր. զիւրք ի դիւղաքաղաքն ի Թլուրան ի
դուռն Պ. Կարապետին ի Հայրապետու-
թեան տէր Գետրոս քաջ բարունապետին մե-
րոյ, և յառաջորդութեան տէր Կարապետին
և աստուածաբան վարդապետին, ձեռածք
անարժան թուամայի աշակերտի. աղայնմ
շինել մեղադիր մեզ վասն պակասութեան
յրոցս և խորնիւտուն լինելոյ. քանզի յոյժ
աշխատ եղաք, և ոչ կարացաք գտանել ըզ-
պակասն սորա, և ալ օրինակ ոչ գոյր.
րայց զայն որ յայտնի զոյ ի դիւսս ուսցիս
և դմեղ անպարտաւ թողցես:

Էջ 32, դատարկ:

Էջ 33.— Նամակ

Գրառէր և Հայրենասէր Պարոն Սե-
րովբ, եղբայր հարազատ:

Յանցեալ ամի վերատեսուչն մատենա-
դարանի Աթոռոյ, մինչդեռ ընդ զաղտնեօք
ունէր ընդ մեղ դուր նախանմ, զիջեալ առ-
ժամանակ մի յստէպ աղայանս իմ ընձեռէր
ինչ ինչ ի մատենից, և այն և միոյ եւեթ
դասակարգէ յաչս իւր անպիտան կարծելոց,
ի դիտել և ի ցանկարկել...

Իրեւն ձեռով իւրեք զգացուցի Վեհա-
փառին, տեսի զնա իրեն անյուր. յայլ ա-

դերս չըջնցի դրանն, զվերիթարայ վարդապետի օրինակութիւնն պահանջեցի, յրաւնոց առ այն եւս չդիմանել՝ մատուցց. յորմէ դարձեալ զործոց ցարդ հաւատարն առեալ է իմ:

Ինչպէս նա ընդ այս եւս բազմօք վճատացաւ, որպէս ե իմ էին կամէ կոնիծ հասցանել յարանախանձ սրահն, բայց այսմ չկարաց առնել ինչ. և այնպէս մինչեւ ցարսոք մամանակի դեռ կայ մնայ առ իս. և կամիմ ինչ ինչ ի դործոց նապրեայ օրինակել ևս:

Արդ ի դպարութեամբ մատուցեալ մատենից իւրոց կանչ ի ձեռն իմ այս մատենն, դրեալ ի թուղթ բամբակեայ բոլորգիր, ի 161 հասարի...:

Ի ներքս յառնեցայ դառի զսկիդրն թերի. ճշդիս թղթատեալ ծանծայ ի յիշատակաբանէ զրէին լինել կցուրդք Նիւրիմի. ընթերցայ և տեսի դաս դործ ընտիր...:

Զիարդ և իցէ, առժամն չէի օրինակել, այս դաս, յուսով միտանդամ ընդունելոյ զյաղարարն...:

Սեռ մահուան մատենագետին յետաւ իոյլ և պարապ, զերկուս գիրս, այն է ըզհասոյ Դրիդորի Աստուածաբանին որ ի նաւարկութիւնն՝ վասն բաղդատութեան, և զսա վտան օրինակութեան ընկալայ, և ի բանի միտուրց միջոցի դարձուցի յետս...
Վկայիմ թէ թերի է սա. կիսով չափ հալիս պակասէ...:

Բայց թէ ընդ այլ դործս Զեղինակէս և սա իցէ անդիւս... կիսամատենեայ այս՝ կիսով չափ միւրթար միջ լեցի, և կիսով չափ պատճառ աւաղելոյ զանդաւարութիւն մերս— Եղիմիածին, ի 23 յուլիսի, 1840—Տ. Պոլսոյ Պատրիարքական Վարդ. Կոստանդնուպոլսեցի:

Էջ 36—40. դատարկ:

64

ՄՈՂՈՎԱԾՈՑ ԾԻՍԱԿԱՆ ԳՐՈՑ. — 1

Կ. Պոլիս

ՌԿԱ-ՌԿԸ = 1612—1619

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ—

Մասալ 33x23x9: Էջ 622: Հանգաւանք հնամալ: Թուղթ թանձր: Գրիչք՝ Բարունակ Սրկ. Մաշգէթէ (էջ 1-616), Պատրիարք Սրկ. (617-621), Գրութիւն սեւ մեկանով, Երկսիւն, տողաթիւ ալլազան: Բոլոր դիր, ոչ միտանակ: Ուղղադրութիւն թերի: Զարկալիւր և յուսանցադարձ՝ ամէն տողմասի սկիզբի: Դիւաղարձ՝ կանոններու սկիզբի: Խորանարդար, էջ 19: Նկար, էջ 18, Դասիք մարգարէ, ծերադէր: Կշեկապմ տախտակալ: Մաղաղաթեայ պահպանակ՝ սկիզբի և վերջի երկուսկան թերթ, եթովպիսիէն զրուցեամբ: Ստացող՝ Արարւում Բահանայ, որդի Կուլէմիթի:

ՐՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ—

էջ 1ա.— Նրաքնոյն Նիւփաթաւ Եւսիսիպոստապետին կիպրոսի. արարեալ

պատճառ երգոց Սազմոսիմ Դաւթի:

էջ 5բ.— Բանք սաղմոսին է պատուական, լցեալ հուլիսն աստուածական...:

էջ 6.— Վեց հանելուկներ, երեք տողմասի և երեք դիրքի վրայ:

էջ 7ա.— Աստուածային այս բարաստան սաղարթաւոր սաղմոսաբան...:

էջ 8բ.— Դաւանալիւս հաւատոյ ամբոյստովից զար պալտ է ամ. ամար ըմբռնալ.— Խորանարդար է և հաստատեալ մեծականատար արտի...:

էջ 10ա.— Նորիմ բազմաբանից և Եւսիսիպոսի սր. հարմ ամալք հանութի և յուսաւոր վարդապետի և յարազմագեաց ճգնաւորի, ճորոգ լուսաւորչի Հայոց Գրիչի յոյլի՝ Եսաիանի Լուծումի դժուարիմաց բանից և Քաղութան Սազմոսեան Դաւթի, ի սրբոյն Վարդապետ Մեկնութեմէ, յոյմ տիտանի շորադրութեամբ...:

ԾԱՆՈԹ.— Բերի է, պրակներ ինկած են, Կայ Դ. պրակը, որ արդի իջադրու-
թեամբ թուագրուած է 17, և կը պարու-
նակէ ճշաւատով հաստովանիմի վերջին 7
տուները:

Ա.— ՍԱՂՈՍԱՐԱՆ.— 1

Էջ 19.— Մեկնութիւն ի վերայ բա-
վանդակ սազմասացն թէ վասն էր, և յարմար
տուր մուգեաց Դաւիթ գերաբաժնիս օտա-
ման: Յարժամ գնաց Ստաւոյ առ Դաւիթսն
հանել զՍտաւոյն տաց Դաւիթ գտալման:
Ազգութիւն տալման թէ որ փոխ
աւտակար է ամ. իրաց գայն ցուցանէ ի
հոսմ գրաց ըմբիցուածոց: Վասն ժամա-
պալսի, և ի վերայն պահեն շնախառ է:
Վասն ծառի որ գտաւում թափէ, գրեն լը-
ման ի վերայ խեցտաի ու քաղեն ի տակն:
Վասն կնոջ որ գտալան ձգէ. գրէ ի վերայն
պահէ գտալան չձգէ:

Ա.— Մըսնակ է այր որ ու գնաց ի
խորհուրդ ամպարընաց...:

ԾԱՆՈԹ.— Ստորին լուսանցքին կը
կարդացուի սա զվեճակը.— Յուսա առ
Ած. որպէս Յովնէի առ զՀերոն Այ. Նոյն-
պէս և զու առնուցուն և կատարի խորհուրդ
առ ի բարին, շնորհակցն Այ.:

Էջ 20.— Վասն պատերազմի կարգայ
ազատիս ի չարկամաց ու գաւրածառ Այ.:

Բ.— Ընդէր խորհուրդն Հեթանոսց.:

ԾԱՆՈԹ.— Ստորին լուսանցքին.—
կատարի զոր կամիտդ Այ.:

Էջ 21.— Վասն հեռօտի կարգայ յի-
մա րէ ողջ է թէ մեռած ու յեր ի ճան.
տեմնես թէ ինչպէս տեսար այնպէս է ի
յերազիդ:

Գ.— Խղկնուց զկապանս նոցա...:

Էջ 23.— Վասն դատարարի կարգայ և
մուտ ի մա կատարի բանդ: Գ. հետ:

Ե.— ի կարգաւ իմում լուսար ինձ...:

ԾԱՆՈԹ.— Ստորին լուսանցքին.—
Գտանես զոր խնդրես և ուրախանա:

Նմանորինակ զվեճակներ կը գտնուին
յաջորդ ազգութիւնէն շատերուն ներքեւ ալ:

Էջ 30.— Վասն վախճան կարգայ ի
վերայ մարդայն այլ չվախէ:

Բ.— Տէր Տէր մեր զի սթանիսի է ա-
նուն քո...:

Էջ 51.— Արեմուքիս Մովսէսի և
որդոցն կիլ.:

Էջ 56.— Յիշատակագրութիւն.—

Յիշատակ է Սաղմոսարան Արարած
Գահանային և իւր հարե խոնայ կալածի-
րին և մարե Եղորթին, և եղբարն Սինա-
նին, և կողակցին Գահարին, և Բ գտներն
Մարիամ և Շամարին, և ամ. արեան մեքե-
որացն. յիշեցէր ի որ. աղաթս մեր. և յիշ-
եալ լիցի Գ. է Այ.:

ԺԲ.— Երկնք պատմեն զփառս Աս-
տուծոյ...:

Էջ 61.— Վասն դատաստանի և ոչ-
խտրի կարգա. ի վերայ վարդի ձիւրի աւ-
ծանէ գերեմն ու մտնու ի դատարն մա
կատարի բանն ի բարին, ու գրէ ի բախմ
ու կախէ յոշխորին որ տիշտէ? մա գալ ու
դազան յտնամէ ի փտարխմ:

ԻԼ.— Ած. Ած. իմ նայեաց առ իս,
րեդէր Թողեր զիս...:

Էջ 66.— Վասն ամ. բանի որ կամենա
յիմանայ մարդ յէ չար է թէ բարի, մայ
պատրաստ կենա յամ. մեղ[աց] ու կարգա
է տարպա յիրկիւն մա տեօտմու յերազմ
րէ չար կամ բարի, ու աւծ ու կտրիմ ու
ամ. չար տողում չամէ վնաս. ու ի դէմ չար-
կամին կարդա մա Ած. փրկէ ի չարէմ. և
յէ ի մամապարի թէ աւծ թէ առիւծ կամ
այլ զազան տեօտմու կարդա ի դէմն մայ
վնաս չանէ Այ. և ոչ երկնքին ի մոցանէ:

ԻԳ.— Տն. է երկիր լուր իւրով...:

Էջ 67.— Վասն վախճանի խնի ու
գնորածի սիրուն և կարդամ տարէ և տարպա
մա փաղին այնմէիք ի տնեմն:

ԻԴ.— Առ քոյ Տէր Համարածի պանեն
իմ...:

Էջ 71.— Վասն զօրի ու խի ու վախ-
վորի կարգա յամալուր ոչ հետ ու գրէ դիւ
ու գեճն, ու կախէ ի տուն, մայ գողին ճա-
նապարհն կապի ու դառնայ և բերէ. ու լից
ի մար պաւտակ մի բուր ու կարդա ի վերայ
ու լուս գիւնվմ ու զվախվորն, մա Ած. տայ
խալայ և առաջնութիւն:

ԻԶ.— Տէր լուր իմ և կենա իմ...:

Էջ 74.— Վասն ապրամաց կարգա ի
Դանկիւնն տնեմն մա գա պարաբար, ու
չարկամն փաղչի տնեմն Այ.:

ԻԲ.— Մատուցէք ՏՆ. որդիք Աստու-

ծոյց...

Էջ 76ա.— Վասն բարակցաւու կարգաւ ի վերայ հռոմի ձիթի ու աւծամէ գնա, Ավ. ողջամա, ու ի պատերազմն ասես ի դէմ մա տահրիկես գշարկամդ Ավ.:

ԻԲ.— Բարձր առնեմ զքեզ Տէր զի բն-կալար զիս...:

Էջ 77բ.— Վասն ծովու կարգայ Գ հետ ու Ռիստ ի մավմ ու քամի որ կննա ի մավմ մա յարմ Գ հետ կարգաւ, մա Ած. պաեի ըզ-քեզ ի մուայքեկութեմէ և յալէկ[ոծ]ու-թեմէ: Կարգաւ ի վերա վարդի ձիթիմ աւ-ծամէ գսիրտմ մա երբայ տառապամմն ի սրտէն ու կատարի բամն: Առ ցրեարի կամ ակիմ ջուր արեգակն դեռ չէ ծագել ի վերայ ու լից ի մոր կաւ պուտուկ մի. ու դիր է միդ արմանեմ տերես որ պտուղ չի բն-լի, է միւզ արմոննի ու է միւզ մրոննի ու կարգաւ Գ յարա ու Գ հետ կարգայ ու լուա գերեմն դողվորին ու խմէ ու ձգէ մա այլ չղողա Ավ.:

Լ.— Ի քեզ Տէր յուսացա մի ամաչե-ցից յախտեան...:

Էջ 83բ.— Վասն ծովու կարգաւ երբ որ ի ման մտտիս, կարգաւ ի ջուրմ մա ագատիս ի խեղդամէ:

ԼԲ.— Յնծուցէք արդարք ի Տէր...:

Էջ 86ա.— Կարգայ ի վերայ պտղի ձի-թին ու աւծամէ գնկկանմ արգեմնն ու ըզ-փոքր փորն, մա մեռած տղայն ընկնի ու ի ցաւէն ագատի: Ու կարգաւ ի վերայ գլխոյն մա ակոսացան կտրի:...: Վասն ռուտրու-թեան կարգաւ յարմ Գ հետ մա բարավ հասնի յիւր տուն, ու խալսի ի մարդկաց չարէ:

ԼԳ.— Արհնեցից զՏէր յամ. ժամ...:

Էջ 100ա.— Յիշատակագրութիւն.

Աղաչեմ զձեզ, ով քահանայք Այ. և պաշտունայք սբ. եկեղեցոյ, յիշեցէք ի մաքրափալ զառաթս ձեր ըստացող Սաղմո-սարանիս ըղկրբանած քահանայն և զհայրն իմ իոճա Կուշամիրն և զմայրն իմ Մաղութ խաթուն, և եղբայրն իմ Սինանն, և կողա-կիցն իմ Գոհարն, և զգտերս իմ ՂԱթիա-մըն և զԱշոտս, միով հայր մեղային, և Տէր մեր Յս. Գո. իւր արդար զատաստանին յիշէ

զձեզ ի յաջակողմեան դասուն ընդ արդարսն ամէն:

ԼԶ.— Մի նախանձիր ընդ շարս...:

Էջ 110ա.— Վասն վատ աչիչ կարգայ ի վերայ ջրի Գ հետ ու լուա գով որ ի վատ աչիչ հիւանդացեալ է մա ողջամա Ավ. ու զրէ ի վերայ պտղի տերեսին ու քաղէ ի շարկամմն դրամ շմուց:

ԼԸ.— Համբերելով համբերի Տեա-րն...:

Էջ 125բ.— Վասն աւծանարիմ առ ի ճշարիմ հաւէմ ու կարգաւ ի վերայ ու տրարէ ի ջուրմ ու խմցու աւծանարիմ աւգտէ Ավ.: Եւ քէ այր և կնիմ մէջ խռովութիւն լինի. կարգաւ մայ աւգտէ. ու կարգաւ ի վերա պրսիմի ձիթի աւծամնմ գՐԷճիմ երեսն, մայ յամեմն հաշտ կննամ:

[հե]— Ած. մեր ապաւն և զաւրու-թիւն...:

Էջ 127բ.— Վասն սերմանիւյն կարգայ ի վերա պարագոր լինի: Ով որ տտէ գիր աւուսիմ մա առնուն ի գլխոյն գմագն ու յաղեմ ի մերք դրամ շմուցն ու կարգաւ ի վերայ տեղացն է անգամ, մա ատիշու-թիւնմ վերամայ: Կարգայ ի վերայ վարդի ձիթի աւծամէ գերկոքիմ երեսն մա սրին գիրար Ավ.: Կարգաւ ի կռիւ տմունմ, մա գաւրացուցանէ Ած. գճեզ: Ու կարգաւ ի վե-րայ հարած մարդոյն, մա կտրի արուն ու ցաւն Ավ.:

Ո՛ն.— Մափս հարէք ամ. հեթա-նոսք...:

Էջ 134ա.— Վասն որդեծնութեան կարգաւ ի վերայ տմուկ կնոջ մայ յգամայ քէ պատճառն ի կնոջէն լինի:

Ո՛Լ.— Աստուած աստուծոց Տէր խաւ-սեցաւ...:

Էջ 163ա.— ՄԵ.— Ողորմեայ ինձ Ած. զի կռիւաց զիս մարդ...:

Էջ 163ա.— Վասն կաշծակի ու կարկտի կարգաւ մա յամ. քերմաց յամվմաս մնաս. ի մարդ որ բան ունիս կարգաւ ի դէմն, մա զինչ ուզես տայ քեզ:

Կ.— Լուր Ած. աղաւթից իմոց...:

Էջ 164ա.— Վասն գոգի ու վասն ար-ւեստի, կարգաւ մա գիշերն ի գոգէն սնեոց մնաս, ու տղա կամ աղջիկ ի վարդիտ տաս գինջ արունստ որ լի կարգաւ ի վերայ մար փարչ մի ջրի ու խմցու մա մտացի լինի. ու

կարդայ յամեն ար. նա ի գայոց պատու-
հասեմ ազատիս Այ. կարազուրիւմն:

Այլ.— Բայց միայն Այ. հնազանդ լեր
սինձն իմ...:

Էջ 179ր.— Վասն խելվաւ կարգայ ի վե-
րայ չրիորի չրիմ, որ դեռ արեւմ չէ ծագեր
յուայ զխելվն նա ողջամա Այլ.:

ԿԼ.— Կեցո զիս Ած. զի հասին ջուրք
յունձն իմ...:

Էջ 194ր.— ՀԲ.— Իբրեւ զի բարի է
Խորայէլի Աստուած...:

Էջ 203ր.— Վասն ամենայն ցառոց,
կարդայ ի վերայ պաղի ձիթի ու ամեն
զերեսն նա ողջի, ու ամ. ազգ ցառու դեղ է:
Որ կարդայ ի վերայ ամբարտ անցի, ու
սրբէ գայն հիւանդիմ երեսուն որ խելվն ամ-
ցանի. և տառ սեւ շանն, որ ուտէ նայ ւաղ-
րի. քէ չուտէ նա չաղրի:

ՀԶ.— Ձայնիւ իմով ես առ Տէր կար-
դայի...:

Էջ 243ր.— ԶԹ.— Տէր ապաւէն եղեր
մեր...:

Էջ 250ր.— Վասն ծովու, քէ նստիս ի
նա ու ծորիի նայ առ փառք մի ցուր ու
կարդայ ի վերայ ու խմէ ու խմցու. ով ի
նաւն կայ ու ձգէ գիւղայն ի ծովն նայ
խաղաղանայ ծորիս Այլ.:

ԴԳ.— Ած. Վրէժնդեր, Տէր Ած.
Վրէժնդեր յայնեցաբ:

Էջ 289ա.— ԺԶ.— Խոստովան եղերուք
Տն. զի քաղցր է...:

Էջ 300ա.— Վասն չարկամու. լից
ցուր ի նոր պառտուկ մի ու լից խալտայի
նուռն ու կարդայ Գ ար. հետու ցանէ ի
վերայ չարկամու դռնն որ խալտէ զնոց ի
չարէն:

ԺԹ.— Ասաց Տէր ցՏէր իմ, նիսա ընդ
ալմէ իմէ...:

Էջ 340ա.— ԺԽԱ.— Ի նեղութեան ի-
մում ես առ Տէր կարդայի...:

Էջ 353ր.— Վասն սարսափան. քէ
զմեռ աղիկ կամ քուր կամ այլ սարսափան
պատերազմի կարդայ նայ գաւառուր ու շը-
նահաւար լիմի:

ՀԼԲ.— Ձի բարի կամ զի վայելուչ, զի
րնակէն եղբարք ի միասին:

ԾԱՆՈԹ.— Էջ 354բ, ՀԼԻ սաղմոսէն
սկսեալ ցվերջ, Խորադիւրեւորն ներքեւ

«սպասկար» տեղեկութեանց վերապահուած
տեղերի կը մնան զատարկ:

Էջ 404բ-405, զատարկ:

Էջ 406ա.— Կարգաւորութիւն Այլ. :
Ըստ երկուստան ժամուց օտրն: Առաջի
ժամում ատրւր.— Ա.— Ած. մեծ և աւեր-
նեալ...:

Ապաւբ երկրորդ ժամում.— Բ.— Տէր
մեր Յս. Քս. որդի Այ. անմահ բան...:

Ապաւբ երրորդ ժամում.— Գ.— Որ
ևս հայր զթութեան և Ած. ամենայն միտ-
թարութեան...:

ԾԱՆՈԹ.— Կր փայ թերի. թերթ ին-
կած է: Կր պակսին Դ, Ե, Զ, է ժամերու ա-
ղօթքները. և Ը-ին առաջին մասը:

Էջ 407ա.— Իմեկորդ ժամում աղաւթ-
քն.— Բ.— Ած. և հայր Տն. մերոյ Յի.
Քի. որոյ երեսամբ ազատեցեր զմեզ յա-
նիծից մեղացն...:

Տասնեկորդ ժամում աղաւթքն.— Ժ.—
Աղբատք և տնանկէ արհնեացեն զքեզ
Տէր...:

Էջ 408ա.— Միտասանեկորդ ժամում
աղաւթք.— ԺԱ.— Տէր որպէս և կամիս,
Տէր որպէս և գիտես...:

Երկուստան ժամում Աղաւթք.— ԺԲ.—
Տէր Ած. գաւառութեանց, որ յառաջ քան զա-
ւիտեանս ես...:

Էջ 408բ.— Կարգաւորութիւն Այլ. :
Գիշերային ժամում: Առաջին ժամում Ա-
ղաւթք.— Ա.— Տէր Ած. մեր, հայր ճշմա-
րիտ յառաջ:

ԾԱՆՈԹ.— Դարձեալ թերի կը փայ
թերթ ինկած ըլլալով: Յաղորդ էջին վրայ
կր տեսնուին այլ աղօթքներ Եփրեմ Խու-
րիէն առնուած ընտրովի:

Էջ 409ա.— Բ.— Ով Խորք մեծու-
թեան...: Տես, Գրք Աղօթք, Եփրեմ
Խուրի, Երուսաղէմ, 1933, էջ 44(2):

Էջ 411բ.— ԻԵ.— Հաղորդ արա զիս
Տէր, սաստուածային սիրոյ քոյ...: Տես,
նոյն, էջ 89(94):

Էջ 412ա.— 419ա, Նարեկէն առնուած
հաստուածներ:

Էջ 419ա.— Աղաւթք յորժամ յորժ-
այայք անգի մի: Ասացեալ տրոյն Գրիգորի
Հայոց Լուսաւորչիմ— Աւրհեալ է անբաւ
մարդասիրութիւն քո Տէր իմ Յս. Քս.:
Ընդէ՞ր լքանես զիս. եթէ վասն մեղաց, և

անուան թաւ, դանդաղակայութիւն և զոգոր-
մածութիւն ցոյցանէլ...

Էջ 420ա.— Ազաւթ ազաչանաց, յա-
ւելնորհմեայ Ար. Կոյսն Մարիամ Աստու-
ածածի՞ն՝.— *Ահեհասուրբ Կոյս Մարիամ
Աստուածածին, մայր լուսոյ և Քնաւդ
Բրիտանի...*

Էջ 421ա.— Խոստովանութիւն արար-
եալ ի սուրբ վարդապետաց.— *Մեղայ ա-
հեհասուրբ Լորդդու թեան...*

Էջ 423ա.— Խոստովանութիւնք արար-
եալ մեղաւնաց. ցոյցմամբ գաղտնեաց, տա-
րածմամբ ծածկելոցն, յամղիմանութիւնք
լազարեցելոցն, գոր բազում հաղաթմամբ ի
խորտոց սրտէ բազում արտառուաթ տաացեալ
է...:— *Քոստովանիմ առաջի Այ. ամենա-
կային Հայր և Որդոյ և Հոգւոյն Սրբոյ և ամ.
Երկնային զօրացն, և սրբուհոյ Աստուա-
ծածնին...*

Բ.— ԺԱՄԱԳԻՒՐԳ (Համադոս).— 1

Էջ 430բ.— Խրատք Ժամատեղաց ընդ
արեւելեան սահմանեցում, սկրուածոց և ա-
սուրբան ազաւթիցն. գոր խնդրեալ սր-
վարդապետն Յակոբ Ղլիմիցի ի բարումոյն
Դրիգորէ Խաթեցոյ...

Էջ 431ա.— Կարգաւարութիւնք եկե-
ղեցոյ և արարողութիւն մամատեղաց ՏՅ.
Ներսէսի Հայոց Կարգեկոսի, գոր ետ բե-
լիս ի սր. և ի հռչակաւոր, աստուածաբանկ
և երեշտակեղանի սր. հարցն մեծ յախտիմ
լրաբնեացն: Եւ տմեայմիւ ամ. կամաւ
համար և հաւանեալ, զդակասմ ելից և ըզ-
գիտայն ուղղեաց, և կարգեաց ամ. Հայաս-
տանեաց եկեղեցոյ, անջրելի և հաստա-
տում աւանդ: Առաջնորդութեամբ Հոգոյն
Այ. որ յաթողէ գամ. բարի յամենայնի:

Խրատք գլխնային ժաման.— *Գրեւորի
է դի յառաջ քան զամենեւեմ պարտ է յառ-
նել, վրակակային...*

Էջ 439ա.— Խոսեալ արարողութիւն ե-
րեկմայիմ ժամու ըստ սր. հարց թեղեմ-
եազն:

Էջ 441.— *Յիշեցուք ի դիւերի գանու-
թ Տէր:*

ՄԱՆՈՐ.— *Քաղաքաւոր և կարմիր
մկանով: Նոյն ձեւով յաջորդաբար կան,
Զարթիք. Զարթուցեալք, և Անբաժանելի:*

Էջ 445.— Երգ դիմի Քս. ի մէջ մեր
յայտնեցալիմ ասայ:

Տալ մեզ հոգի ըզգաստութեան,
հայել ի յայտ աստուածութեան.
աքծմամբ աղբորմութեան,
հազարդ լիմնի մարմնաւ և արեան:

Անդատազարտ ի ճաշակման,
կացիմ կենաց անմահութեան,
ազալեցէ՛ք մայմիւ հնչմամբ,
զպատարեղեալ Աստուծոն քան:

Հայր երկնաւոր է մեզ զքրոն.
մեզ առաջեաց զորդիմ Աստուծ.
մեզ ճաշ մարմնի իւր զպտրասեակաց.
խաւարելոցքս յայտ ճաշեաց:

Յիշուս Քրիստոս մեզ անախիս
սոյ գեղեցեայն զուարմ բովում.
ով գմբարծիմ իմ ճաշակէ,
ճաշ յիս բնակէ և ես ի ճմայ:

Պաղատ կացեալ վերակացու,
մայմիւ զայն. և անարկու,
ով տնարծմ եազարդ առնու,
զհոգիմ մատնէ զառնմ մահու:

Ով անարծմ գայ հազարդի՝
մտն և բաժնի ընդ Յուդայի.
բազում յարիք ճըմա դիզի,
անյէք հըրոյն բաժնի լիմի:

Որք հազարդիմ ի սուրբ մարմնոյ
և յարեմէ Աստուածորդոյ,
Յոհայ լիմնի տուն Աստուծոյ,
և բնակարան Հոգոյն Սրբոյ:

Որով և մեք հազարդեացուք
և Սուրբ Հոգոյն փառք տաացուք.
բնդ Հայրքն էում փառք յաւիտեան
և Սուրբ Հոգոյն միշտ յաւիտեան:

Որք հաւատով կայք յամղիման,
սուրբ սեղանայս արքայակամ.
տնեալք բազմալ գործեստոս արքայն,
և յայս պատեալ գաւրք վերնակամ:

Վեր հաւաքամամբ գայս ունելով,
և պաղատիմ գայս ասելով,
ըզմեղատ մեր մի յիշեցես,
այլ գրութեամբ տն բաշեցես:

Արեւեալ ես ճեր. արեւեմք ըզմեզ,
և ընդ սրբոց ճեր փառք ճեզ:

ՄԱՆՈՐ.— *Առաջին, Երրորդ, և Ինն-*

բողոք տուններու սկզբնատառերը գրուած են կարմիր մելանով։

Էջ 448.— Երգ ՏՄ. Ներսէսի Հայոց Էպոպիկոսի։ Ասացեալ վտճ գիշերային պաշտման.— Առաւօտ լուսոյ...։

Էջ 452բ.— Նորին ՏՄ. Ներսէսի ասացեալ է.— Աշխարհ ամենայն...։

Էջ 456ա.— Երգ գիշերային պաշտման, ոգորմ ձայնիւ.— Արթունք եղբորուք, արթուն իմաստունք, արթուն ի պատրաստ, աշայ դայ Գրիգորոս, չտանջէ գմեղաւորոս, իմ Տէր ոգորմեայ։

Էջ 460ա.— Երգ գիշերային պաշտման, ոգորմ ձայնիւ.— Աստուածածին մայր Գրիգորոսի, Տէր ոգորմեայ, իմ յայսն զու յաւուր մեծի, Տէր ոգորմեայ, Տէր ոգորմեայ, Տէր ոգորմեայ։

Էջ 463բ.— Երգ Արեւազայի ժամում ասա.— Յարեւելից մինչ ի մուտս, ի հիւսիսոյ և ի հարաւոյ...։

Էջ 469ա.— Ով տաւանաբէր, եթէ կամ իջիս դարաց առնել, այսպէս արա...։

Յիշատակագրութիւն — 1612

Էջ 472ա, ստորին լուսանցքին, մանր նոսալորով.— Զթերալարժ ծրող սորա յ(ա)րարունակ սուտանուն, որ մականուն Մաղդէթեւ կոչի, աղաջեմ, յիշել ի Տէր, միայն հայր մեղաւիւ, թիւ. ՌԿԱ։

Էջ 472բ.— Զարթոյցեալքս ամենեքեան ի հանդստենէ ճնոյ...։

Էջ 477ա.— Եկեալքս ամենեքեան ի սբ. կաթողիկէ և առաքելական եկեղեցի...։

Էջ 485ա.— Յարեւելից մինչև ի մուտս արեւու. ընդ ամ. տեղիս քրիստոնէութեան...։

Էջ 486բ.— Եր(կ)որոր ժամում ճաշում...։ Միարան ամենեքեան զոհացարութիւն...։

Էջ 488բ.— Արթուն մտաւք և անզբաւս խորհրդովք...։

Էջ 490ա.— Քարոզ իմնեքորդ ժամում.— Սուրբ սրտիւ և հաստատուն հաւատով...։

Էջ 491բ.— Երեկային ժամում.— Ես ամ Ած. կարգացի...։

Էջ 495բ.— Խրատ Խաղաղակ[ան]իմ.— ...։ Ենորհեա մեզ Տէր...։

Էջ 498ա.— Աղալք և մաղքամք գկնի եկես[ցե]ւ.— Անմէ իմ ի ձեռս քո է յամ. ժամ...։

Գ.— ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ.— 2

Էջ 498բ.— Արեւմ արեւմելոյ սպաս եկեղեցոյ, Յորժամ կամեցի քահանայն պատարագ մատուցանել...։

Էջ 501ա.— Եւ ասն ժամամուտ ըստ պատարագի աւուրմ։ Քահն. ասէ. Յոհաննու Ոսկեքերամին.— Տէր Ած. մեր, [որ]ոյ կարողութիւնդ անքնին է...։

Էջ 503բ.— Եւ միմ ճոճ երգեմ, քահանայն ասէ զաւղալսն ի ծածուկ գուն. զաղալսն Յոհաննու Ոսկեքերամին.— Ոչ ոք արժան է յարձնելոցս մարմնաւոր արեւմելք...։

Էջ 504բ.— Եւ քահանայն համբարելոյ զսեղանն, և ի ծածուկ ասէ զաղօթս պատարագիս, քր է Աթանասի.— Տէր Ած. դաւրութեանց և արարիչ ամ. լի[նէ]լու[թեան]...։

Էջ 507բ-508ա.— Փոխարկելով Հոգովք քո սրբով։

Եւ կմփեալ գեացն և գգնի և աղայ կատարել մարմն և տրիւն է և ասէ.

Որպէսդ եղիցի սայ ամենեցուն մեզ մերձեցելոցս...։

Եւ երկիրպագէ Գնն. երիցս, և համբարել զսեղանն, և զծնոմ հաւա[ս]ր մուրաքն տարածէ։ Եւ գեայցուածս ի մտմն խնդրեցէ, և մի իշխեսցէ այլ կմփել, այլ ասացէ ի ծածուկ.

Ուրիւ շնորհայ զտէր, զհաստատութիւն...։

Էջ 516բ, ստորորդ.— Գրեցաւ թվն. ՌԿԳ [= 1614]։

Դ.— ՏՕՆԱՑՈՑԸ.— 1

Էջ 517ա.— Աստուածյայտնութեան ճրապալոցին գիշերն հսկում է և դնի որբութիւն ի վերայ բաղմոցին...։

Էջ 531բ.— Դարձեալ և այլ խորհրդածութիւն դոր ի սբ. քաղաքն Երուսաղէմ կատարի յայմ երեկոյին։ Զկնի հայր գթածին միաբան յատեանն, ելանն խնկօք և ամ. զարթիւք և զան ի դուռն եկեղեցոյն. և ըսկըսանին շարական ԹԿ, իմաստուն կուսան-

քրն: Յոյս իմ ես դու Տէր քուսիշ յանցա-
նաց:

Ով տոմասէրք, երէ կամիս դոճարա-
ցէք տոմիս այսպէս տրույ: Զգնմուն Բանա-
Ուայքն ե զամ ի դուռն եկեղեցոյնմ ե աննմ
բարձր ծայրիս: . . :

Եջ 541ա. — Սր. Զատկին գիշերն հրա-
կում է . . .

Ռիշառակագրութիւմ Գրչի. —

Եջ 570ր. — Ով հայրք ե եղբարք, մի
մեկայրէք խոշորութեան ե աղայութեան
յրոյս, դի կար մեր այս է. դասելորդն բառ-
նայր ե զպակասն լցուցանէք. ողջ լն:

Եջ 571ա. — Մեսեղի ծննդեան ե փոխ-
ման:

Եջ 572ա. — Առաւտ երգ պանոց:

Եջ 572բ. — Ալէլուի ծննդեան:

Եջ 574ա. — Ժամամուտք ըստ ամսւրս
սլտաշմի:

Ե. — ՊԱՐԱՋԱՏՈՒՄԱՐ. — 1

Եջ 581ա. — Թ/ին Դե [≈ 1611], ե ի
ծննդեանէ Գր. Այ. մերոյ ՌՈՄԹ. Բանալի
գիրն առջի գիրն Դ է, ե տանտաւերն խոյն
է: Եւ կարմիր դրան տողերն նահանջ է . . .

Եջ 591ա. — Պարգտաւմարտ ըստիւր ե
ստուղ որինուկէ միմյնս յաւիտեան քոյարէ
գտարիմ ե ցուցամէ գտաքմ ե գուտիքմ ե
այլ մեծամեծ տոմերս:

Գլխուոր յիշատակարան. — 1619

Եջ 620ր-621ր. — Մեծ գոհութիւն ե
փառք իրից անձնաւորութիւն, անբուժա-
նիկ ար. երբորդութեան, ե միասնական
Ատառանութեան, Հօր ե Որդոյ ե Հոգւոյն
Սրբոյ, այժմ ե անդրաւ յաւիտեանս յաւի-
տենից ամէն:

Որ եւս կարողութիւն անպիտան ե յեռ-
նակ ի յուսումնաբարաց, Արքաւամ քահա-
նայն կուսանդինուպոյնէն, յաջորդութեամբ
Սր. Հոգւոյն ժողովել գլխութեան Սաղմոսին
ի յօրինակի Գառնեցոյ, զոր բազում անխ-
մաստ պրջացն աղայեալ յանելի ե պակաս
դրելու, յետոյ որբարկեալ ի ար. վարդա-

պետէն Գառնեցոյ բազում Զանիւ, զոր ին-
չատակն աւրնութեամբ եղիցի ամէն:

Եւ իմ ինչորդ եղեալ դառնել դառա-
նարանն, Համատա այլ դրոց մեկնեալ ե
պարզ բանի դրեալ ի մեկնիչ վարդապետա-
ցոյն, եւս առաւել ի Գրիգոր Տաթևացոյ
քաղաքանէն, ե այլ բազում դրոցն, ժողով-
եալ պրեցի ե եղի յիշատակ Հոգւոյ իմոյ ե
իմ ծնողացն, դիտարարին, զօգուան, զվի-
նակն: Եղև սկիզբն սորայ ի Թվականիս
Գ-Գ [≈ 1615], ի քաղաքն Թաղաւորանիւս
ի Կոստանդինուպոլիս, զոր այժմ կոչի Ռա-
տամպոյ, ի գումն Սր. Նիկողայոսի Հայրա-
պետին:

Արդ՝ աղայեմ զմեկ, ով հայրք ե եղ-
բարք, յորժամ կարդայք ի սաղմոսէք կամ
օրինակէք, յիշեցէք ի մաքրափայլ յաղօթս
մեր լատացոյ Սաղմոսարանին, զԱրքաւամ
Քահանայն, ե զհայրն իմ խոնայ Կուլէմիրն,
ե զմայրն իմ Սաղուի Խաթունն, ե զկուղա-
կիցն իմ Գրուարն, ե այլ արոյ արեան մեր-
ձաւորսն իմ, միով հայր մեղայիւ, ե Տէրն
ամենայնի Քա. Անն. մեր զմեկ յիշէ ի միւս
սոյսմ պատեանն իւրոյ, ամէն:

Զևոսմ Բարունակ սարկաւադին զըն-
ցաւ մինչև ի Տանացոյցն, ե ապա Տանացո-
րոյն ե Պարպատմարն զընցաւ ձեռամբ
Պետրոս սարկաւադին, աւարտեցաւ ի Թվա-
կանն Հայոց Դ-Դ [≈ 1619]:

Արդ՝ աղայեմ զամենեանն, որ էք
պաշտենայր Սր. Նիկողայոսի եկեղեցոյն,
մերականու լինիք ե տեսուչ, գի սուրբ ձե-
ռօք ե դաստարակօք բռնեցեն. բայց օրթ-
նակ տան մի խնայեցեն:

Այլ եւ Արքաւամ Քահանայս վերա-
կացու եղալ ե զըն յետու ի յարդար փառ-
ասակաց իմոյ ե եղի յիշատակ ի գումն Սր.
Նիկողայոսին, յիշատակ Հոգւոյ իմոյ ե հօրն
իմ Կուլէմիրին, ե մայրն իմ Սաղուի, ե
զկուղակից Գրուարն, ե այլ ամ. արոյ արեան
մերձաւորաց իմոյ. ե ոչ ոք ունի իշխանու-
թիւն դատերացն ե թոռանցն ե ազգականաց
իմոց տերին, կամ նանել ի դրանէ ար. առ-
ճարիս, այլ մնացէ ի ձեռն պաշտօնէից
մինչև որ տեւէ ի շինութեան ժամանակիս,
ամէն:

Եջ 622, Կիսով վաի դրաւուամ դրչա-
փորձերով:

65

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԻՐԱՔԱՅ. — 3

ՅԱԿՈՐ ՊՅՐ. ՆԱԼԵՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասւոյ 35 x 24 x 10: էջք 1422: Հանդամանք բաւարար: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Հեղինակը: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մեկանով, միասին, 45-57 տող: Նոսր չեղադիր: Համառոտագրութեւք շատ ուռու: Կաշեկազմ տախտակեայ:

ՄԱՆՈՔ. — Ըստ Սաւաթեանի 46 ինքնադիր շաղափարն, առանց յիշատակարանի և թուականի: Ի լուսանցուն ի բազում

տեղիս ունի սրբադրեալ, կամ յաւելեալ ի մասսոյ յիւրմէն (Յուլյան. էջ 55):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Էկլեսիաստիկոս: Մեկնութիւն Բարոյակամ փոխնախարարեան Յեսուայ Որդւոյ Սիրաբայ: Գլուխ Առաջին: Հասարակօրէն բաժանում, և ցուցակ մշտնաւոր իրաց զլիցայ:

էջ 1397. — Գլուխ մէկ. — Ազօրք Յեսուայ որդւոյ Սիրաբայ:

66

ՅԱՅՍՄԱՒՈՒՐՔ. — 5

Կ. Պալիս

ՌԶԲ = 1633

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասւոյ 34 x 25 x 8: էջք 1256: Հանդամանք լաւ: Լուսանցքները ցեցակեր: Թուղթ հասարակ: Գրիչք՝ Աւետիս երէց, էջ 13-896: Յակոբ Դպիր, էջ 897-1252: Գրութիւն՝ սեւ մեկանով, երկսին, 33 տող: Բուրդիր կանոնաւոր: Համառոտագրութեւք սովորական: Գունաւոր զարդադիր և լուսանցազարդ իւրաքանչիւր զլուսի սկզբը: Գլխազարդ՝ իւրաքանչիւր ամսու սկզբը: Խորանազարդ, էջ 13, 501, 827: Նկար, էջ 12, Լուսաւորիչ և Տրդատ. էջ 500, Մեռնող Գրիստոսի: էջ 826, Յարութիւն Գրիստոսի: Կաշեկազմ տախտակեայ: Դասարակ թուղթ սկզբը մէկ թերթ: Սաացող Մահանի Մարկոս:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Նուստարդի Հայոց: Ազատսոս ռոմայեցոց:

Ա. — Յովնանու և Սր. Լուսաւորչիւն. — ԺԱ:

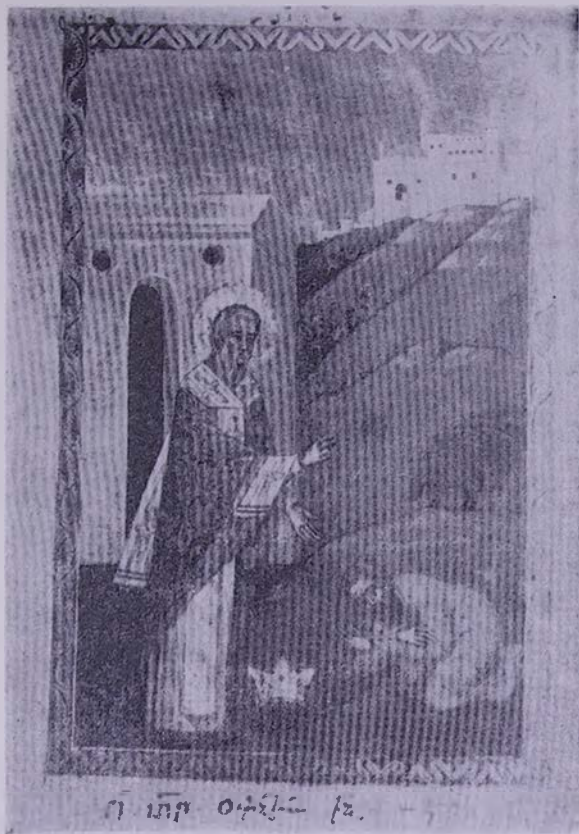
Բ. — Ամիկտոսի և Փոսիմոսի և Լորենտիոսի. — ԺԲ:

էջ 8ր. — Աւելեացն Հային. — Ե. — Յովնանու որդւոյ Բագաւորին: Արեւմտայ: Եւ Բարդամու Յզմաւորին:

էջ 9-11, դասարակ:

էջ 13. — Նուստարդի Ա և Ազատսոսի ԺԱ. վերադարձումն Սր. Նշխարացն Յովնանու Կարապետին, ձեռամբ Սր. Լուսաւորչին յաշխարիս Հայոց ի Տորոմ. — Յորժամ լուսաւորեաց Սուրբն Գրեգոր զՀայս և զԽոզացեալն Տրդատ վերադարձն Նորոգեաց ի Դարդային ձեռ և ի կերպարանս...:

էջ 346. — Ոգրամէ վտանքաւոր յազմաւորսքանմ Հայոց ի յազգէմ Ալշակունեաց, և քանաւանդեանմ ի ցեղէմ Սրբայն Գրեգորի: Ասացեալ Մեռնող Մով-

22.— Լուսաւորիչ և Տրդատ, Թ. 66, էջ 12

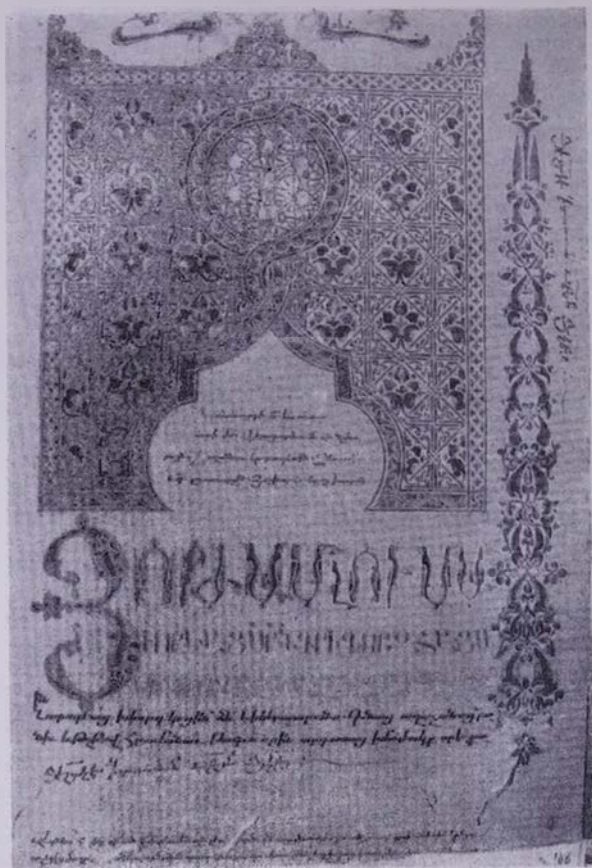
սէսի քերթողին.— Ողբամ զքեզ Հայոց աշխարհ...:

Էջ 454ա.— Սրբայն Նիքիեմի խորին Աստուծոյ, ասացեալ ներբողեան ի Սուրբն ընտնիքանմոս նախապկայն Քի.— Անդրանիկն ամ. մարտիրոսաց նախապկայն Քի. Սուրբն Ստեփաննոս...:

Էջ 501.— Քաղոցի Իթ, և յունվարի Զ: Տօն է Մնըմեանն և Յայտնութեանն Քի. Այ. մերոյ.— Յեշանեղոյն Աղաժայ ի զբախտէն ի հինգ Հազար և ի Հարիւր նոուն և Ը

ամին, ի Թաղաւորութեանն Հոռմայեցոց Աւրոստոսի կայսեր Ոթ ամին, և Աբգարու Հայոց և Ասորոց Թաղաւորին ի Ա, և Հեղովդէի Հրէից Թաղաւորին ԼԲ ամին, Տէրն մեր Յա. աւծեալն Քա. ծնաւ ի Բեթղեհէմ Հրէաստանի...:

Էջ 747ա.— Արեգի Զ և մարտ ԺԴ: Վարք և Ոսիստակութիւն սքանչելի ան Այ. երանելի վարդապետին Գրիգորի Բաղւսեցոյն.— Յամի եաւթն Հարիւրերորդիս ԺԱ ներորդի Թովանութեանս Հայկազան

23.— Խորանարդար, Թ. 66, էջ 13

տալմարի, ևս նուաժտ ծառայ ծառայիցն
Այ. Դաւիթ երէց ի քաղաքէս Բալայ, ըս-
կիզրն արարից զանցս աղէտիցն, որ ի ազ-
դէն Իսմայէլացոցն կրեաց Գրիգոր Վարդա-
պետն ի քաղաքն Ռարբերդ...:

Էջ 752բ.— Այսմ աւուր վկայաբաժնու-
րիւն Ռար մարտիրոսիւմ սբ. Ովամիսիմ:
Սուրբ վկան Յովանէս էր բնակեալ յերկիրն
Դամասկոսի, որ է Շամ, ի Թվականութեա-

նրն Հայոց Ռժժ [≡ 1681] ամին, և էր նա
արեւստին մուշտակարար...: Եւ էր ե-
րանելի վկայն տեախամբն գեղեցիկ. ի ժա-
մանակս երիտասարդութեան, ի է ամաց,
և հայր նորա յերկրէն Թօխաթու և մայրն
Հալպա...: Ապա զլսատեցին զՍուրբն Ո-
վանէս աւուր Կիրակէի, Ժ ժամոյն, ունիտ
ամսուն ԺԲ, ի փառո Քրի. Այ. ...: — Այս
վկայաբանութիւնը չկայ Յ. Մանանդեանի

24.— Ծնունդի Բրիտանի, Թ. 66, էջ 600

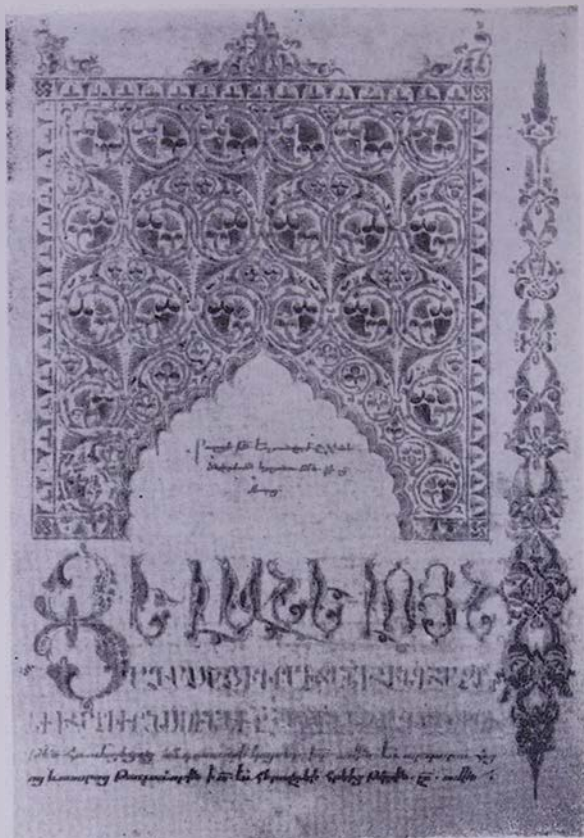
և Հ. Ահառեանի աշխատասիրութեամբ 1902ին հրատարակուած Հայոց Նոր Վկաների ժողովածոյին մէջ:

ԾԱՆՕԹ.— Ձուս Թերթ դրուած տարբեր, նոր թուղթի վրայ և տարբեր գրով (էջ 747-764):

էջ 837.— Ըստ կարգի աւելցց արաբ-չուրեանն վեցաւրեանն: Այսար Զատիկ է և տամ Յարուրեանն ՅՕ. մերայ: Սրբոյն Եղիշէի Հայոց Վարդապետի անացեալ մասս այս.— *Կանխադոյն Մարիամ Մաղդաղենա-*

ցին ևկն եհաս ի դերեզմանն Բրիտանի...:

էջ 942ա.— Անկի ԺԶ, և ապրիլի ԻԳ: Վկայարանուքիւն Սրբոյն Գէորգեա Ջօրավարին, և որոց ընդ Ոմա.— *Բաշմարակ մարտիրոսն Բի. և արի նահատակն...:* Եւ ապա հատին զգլուխ սրբոյն Գէորգեայ զօրավարին Բի. յապրիլի ԻԳ: Եւ ևս Գասիկ-րատէս ծառայ սրբոյն Գէորգեա ամենեւին ոչ ժեկնեցայ ի նմանէ այլ յամ. մարտս հոգեւոր պատեհազմի ընդ սրբոյն էի, և զամ. նահատակութիւնս աչօց իմովց տեսի և ըզ-

25.— Խորամազարդ, Թ. 66, էջ 501

սկստասխանիս նոցա լսեցի, և ամ. ռջան-
չելեաց նորա ականատեսս եղեալ ատուղու-
թեամբ զբեցի զամ. ի փառս Գի. Այ.:

Էջ 1225ա.— Աւելեաց և և աւգոստոսի
Ժ: Պատմութիւն Յովսէփի և Բարաքա-
մու.— Արդ ի մարդ եղանիլ Այ. բանին ըն-
դրեաց զաշակերտսն...

Էջ 1253-1256, դատարկ:

Մամր յիշատակարամբ Գրիչ Աւետիս
Երեցու կը դտնուէն իւրաքանչիւր օրուան
վկայարանութիւններուն վերջը. կ'առնենք

կարեւորները, զանց ընելով կրկնուածները.

1.— էջ 13 լս., մասամբ որդնակեր.—
Աւլնեա Հողիդ սբ. Ած. ճշմարիտ, և ա-
ջողեա զգործս ձեռաց ծառայիս քո, անցա-
ւոր զբլի Աւետիս Երեցու, որ չեղէց ծաղը
[ըստ] բանի տէրունական որ առէ, Թէ այրս
այս սկսաւ շինել և ոչ կարաց կատարել...:

2.— էջ 17բ.— Մանաւանդ զստացողի
դրոցս մատենի Մարկոսին և եղբաւն Գրի-
գոր Վարդապետին և ծնողացն Թաճտին և
Կուվարդին և քուերն Զարդարին, և յիմար

26.— Յարութիւն Բրիստոսի, Խ. 66, էջ 826

դրչի Աւետիս Նրիցու:

3.— էջ 83ր.— Մանաւանդ զստացող
յրոցս մահտեսի Մարկոսին և եղբարն Գրի-
գոր Վարդապետին և ծնունդացն Թաճարին և
Կուլվարդին, քուերն Զարդարին և ամ, ար-
ևան մերձաւորացն և աւքնական սմա եղե-
լոցն: Եւ յանցաւոր դրչի Աւետիս Նրիցու և
ծնունդաց իմոց Ուրաւորին և Տուլաթին,
կարդացողաց և լսողաց, ամէն:

4.— էջ 499ր.— Որ ողորմի Գ. Աւ.
ստացողի զրոցս մահտեսի Մարկոսին և եղ-

բորն Կրիգոր Վարդապետին և ծնողացն
Թաճարին և Կուլվարդին, քուերն Զարդարին
և մեղսաւորացն դրչի Աւետիս Նրիցու: և
ծնողաց իմոց Մուրատին և Տուլաթին և
կողակցին իմոյ Սառային, և ի ղին սորայ
պնական լիցողացն ամէն:

5.— էջ 891ր.— Որոյ աղաւթիւքն ու-
ղորմի Գ. Աճ. ստացողի զրոցս Մարկոսին
և եղբորն Գրիգոր Վարդապետին, և ծնո-
ղացն Թաճարին և Կուլվարդին, քուերն, և
մեղսաւորացն դրչի Աւետիս Նրիցու:

27.— Խորամագարդ, Թ. 66, էջ 827

Մանր յիշատակարամք Գրիչ Յակոբ
Դպրի նմանապէս կը զտնուին իւրաքանչիւր
օրուան վկայարանութիւններուն վերջը.
կ'առնենք կարեւորները միայն.

1.— էջ 916ա.— Որոյ աղօթիւքն ու
ղորմի Գա. Ած. ստացողի գրոցս մաւղասի
Մարկոսին, եղբօրն Գրիգոր Վարդապետին,
և ծնօղացն՝ Թաճտին և Կուլվարդին, և
քուէրն՝ Զարդարին, և գրչի Յակոբին, կր.:

2.— էջ 967բ.— Որ ողորմի Գա. Ած.
ստացողի գրոցս՝ մաւղասի Մարկոսին, եղ-

բօրն Գրիգոր Վարդապետին, և ծնօղացն՝
Թաճտին և Կուլվարդին, և Ակընցի Գառ-
պար իբրեցին, որ բազում աշխատանք կրեաց
ի վերա սորա, կրդ.:

3.— էջ 995ա.— Մանաւանդ ստացողի
գրոցս մաւղասի Մարկոսին, եղբօրն Գրի-
գոր Վարդապետին և ծնօղացն Թաճտին և
Կուլվարդին, քուէրն Զարդարին, և գրչի
Յակոբին, և ծնօղաց նորին Վահրատին և
Շազատային. կրդ.:

4.— էջ 1212ա.— Որոց աղօթիւքն ու

դորմէ Բ. Ած. ստացողի դրոցս՝ մահառանկ
Մարկոսին, և եղբորն Գրիգոր Վարդապետ-
տին, Հօրն Թաճարին և ժօրն Կուլվարդին,
բրաբրն Զարդարին, և զբնի Յակոբին, և
ծնողաց նորին Վահրատին և Շաղապատին.
կրդ . . .

Գլխաւար յիշատակարան — 1633

Էջ 1247—1252 — Փառք անպարագին
էին, դերակատար և մելա էին, զուգակիւս
երբորդականին, և միոյ բնութեան աստ-
ուածային, որ եւ կարողութիւն անպիտան
հողիդինաց, հասանել ի վերջ զընթի, յամե-
նայի բուրաստանի, որ է պտուղն ախոր-
ժեկի:

Որք ուղղակի իմաստութեամբն հըմ-
տանաւ . . .

Եւ արդ, սովորութիւն է աստուածա-
յին արանց միշտ խոկալ յաստուածային
պատուիրանս՝ ի տուէ և ի գիշերէ, միշտ
ղմբերին խորհել ուր Բ. նստի ընդ ալմէ
Այ. բոս առաքելոյ աւելցն: Եւ վասն բազում
պրտնաւոր րազումք փափագին ջերմեանդ
սիրոյ և րդժայի ցանկութեամբ արդիւնս և
դրծա կատարել:

Ա.— Եւսն վասն յուսոյ յաւիտեանկան
և տնմաւ կենացն՝ զանցաւորս արհամարհեն
և յայն ստանան կեանս որ մնացական է . . .
— Հմնոս. աստ. էջ 135:

Ըստ այսմ յարացուցի ամենայնիւ
զովեալ աստուածասէր և հաւատարիմ
միայնակեաց Մարկոս կոչեցեալ, որ է ի
դաւառէն Դարանդեաց, որ այժմ Գամախ
յորջորդի, եղբայր զուով աս՝ Գրիգոր եր-
ջախին և աստուածաբան վարդապետի, որոյ
հայրն Թաճարին կոչի, և մայրն Կուլվարդ,
և քոյրն Զարդար:

Սա վասն վերոյ ասացեալ աւագակար
պատճառաց՝ ցանկացող եղև այս պատ-
ուական դրոցս, որ ասի Այսմաւորք ըստ
խրաքանչիւր ասուց պատմութեանց, որ
իրեն զորութաստան մայրեցուցանէ զգիմս
բանասիրաց: Քանզի աս ի մանկութենէ ա-
նադեանց զսէր և զհեղուութիւն աշխարհի,
խորարդգեալ լինելով, մասնաւ և պարկեշտ
կրօնի, իրեն զառաքալ ողջախոս քաղա-
քապետութեամբ զառաքեալ կեանս անցու-
ցանելով, և մանաւանդ որ բազում աշխա-
տանս կրեաց վասն Սբ. Երուսաղէմայ: Զի

այս ի ամ է որ հաւատարմարար և սրացա-
ւութեամբ ծառայէ Գերեզմանին Քի., եր-
բինն ի Սբ. Յարութիւն կալով, զհաւս և զը-
կանթեյ, զմոմ և զհրադա վառելով, և
յայլ ամ. ծառայութիւն տանելով. և երբեմն
հրամանաւ. Գրիգոր Հայրապետին Սբ. Ե-
րուսաղէմայ ի հեռաւոր տեղիս ի ծով և ի
ցամաք գնալով, զմահ յանձն տանելով, և
յակակասութիւն Սբ. Երուսաղէմայ հողա-
ւոյ: Եւ որ ինչ ի հալալ և ի յարգար վաս-
տակոց իւրոց մասն բաժնի իւրն հասանէր
ոչ վայրասպար մոխրի և վատնէր, այլ զամ.
յոստուածակոյս կողմն ի յերկինս դանձէր,
անդժեկի դրոցն և ուսուցաց բոս Տն. բանին, և
յիշատակ հողոյ իւրոյ և իւրայնոցն արձա-
նացուցանէր: Որ մինն ի բազմաց դէրքս
այս, զոր ի թվականին Հայոց ՌՁ [= 1631]
ամին, զնացեալ ի Կոստանդնուպօլիս բա-
զում ջանիւ և զեղբարեանց եւս սկիզբէն առ-
նել զդէրքս զայս քահանայի միոյ Աւետիս
կոչեցելոյ. և եհաս աւարտ սորին ՌՁԲ
[= 1633] ամին, մեռամբ տառանդուն Յակոբ
զդրի, յօղոստոս ամսոյ Ժի, և յաւար Հա-
րաթի, ընդ հովանեաւ Սբ. Հրեշտակապե-
տի, և եղ զսա յիշատակ ի Սբ. քաղաքն Ե-
րուսաղէմ, ի դուռն Սբ. Յարութեանն Քի.
որ է վերնատուն Հայոց, որ երկորդ Գող-
ղուոյ կոչի, որ է վիճակ Հայոց սպիտի: Եւ
յուրին որ իշխանութիւն զդէրքս զայս ի դը-
րանէ Սբ. Յարութեանն շարժել կամ գրա-
նել:

Եւ արդ աղաչեմ եղբարք զամենե-
անող սիրող Այ. յիշել սրտի մօտ յա-
ղօթմ մեր զտաղտոյ որոյ զվերդեանի
զմահդասի Մարկոսն, և զեղբայրն Գրիգոր
վարդապետն, զհայրն Թաճարն, և զմայրն
Կուլվարդն, զքոյրն Զարդարն, և զհոգեւոր
որդեակն իւր զԱկրեցի Գոսպար երէցն, և
զհոգեւոր քոյրն իւր զՆաղուշ, որ աշխա-
տանս ունին ի վերայ սորա: Այլ և զպողոթ-
աւս սորայ եթէ այլ և եթէ կին, և զամ.
արեան մերձաւորսն նոցին, նա և զարեանի
սորա շնորհոյքն, զՅովակիմ քահանայն և
զՄինա սարկաւազն, և ի մեռն մեր խնդրո-
ցն ողորմել նոցայ:

Ընդ նոցին և զբնացն սղաւանացն թո-
ղութիւն արարէք, և Ած. ողորմի իւրեանց
սացէք, և դուք սիրով խոնարհեալ զնա
ուղղեցէք, թէ որ զտանի սղալ որ ոչ իմա-

ցաք: Եւ ախտատուութեան ի սա վարժաբանս տեսչէ Ած. և որք յիշէ՞ր զմեզ որդիքն Այ. և զմեզ յիշեացէ և ողորմութեանցն իւր արժանի արասցէ Հանդերձ ամ. Հաւատաւ ցեղովք ի Քս. Թս. ի Տէր մեր, Եւ միեթարիչ Հոգին Ած., Հարր և միաձին բանին, տացէ մեզ դարձ ի մեզաց յայժ ավարճի, և մասն բարեաց ի Հանդերձեալն, և որք բնթնոնոն զոսայ բանայ զմիտ և միեթարիչ յոսով անրոսպառ բարեացն, և ատի տայ զոր երեւիս, և միայն սիրել և վասն ապառնի պաշտեացն վաստակել և նմին ազն

ուներ ի Քս. Թս. ի Տէր մեր, որ է աւրճեալ յախտեանս ամէն:

Դիտէ՞ք եղբարք, զի է սովորութիւն ումանց, որ վերջին ժառանգաւորք զրոցն՝ յատալին անունն կու ջնջեն, և զիւրեանցն կու գրեն, և չար է սովորութիւնն այն, աղանձ մի զորեմէլ զչարդ զայդ մեծ, զի յոյժ ախտատութեամբ կատարեցի զոսայ Ապա թէ արժան է գրելոյ, զրեւցէ զիւր առ հունն յայլում տեղաւոյ, և զատաջնոյն մի ջնջեացէ անուն կամ գիր. և որ ոք յայտ յանդիմէ ի ջնջել, նոյնպէս և նայ ջնջի ի կենաց զրոյն:

67

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿԱՅՑ.— 3

ԱՐԳԻՍ ՎՈՐԱՊԵՏ

Ս. Յակոբ, Երուսաղէմ

ՊՀԴ = 1424

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 32×21×11: էջք 1084: Հանդաժանք յաւ, նորոգութիւն կրան: Թուղթ բումպակեայ, Գրիլ և Ստացող Յովհաննէս Սրեղայ: Գրութիւն՝ սեւ մելանով, երկսին, 33 տող, Բուրդիւր վարժ: Համառոտագրութիւնք սովորական: Ծաղկող՝ Սիմէոն Արդ. Մելանցի: Կարճագոյն զարդապիք և պարզ յուսանցազարդք իւրաքանչիւր ճառի սկիզբր: Դիւղագրա՞՞ իւրաքանչիւր Թուղթի սկիզբր: Կարճագոյն խորանաղաւթ, էջ Ս: Կաշեկազմ տախտակեայ: Մալազաթեայ պաշտանակ՝ սկիզբը երկու թիւթ, անկիւնաւոր երկաթադրով, եռասին, կրծական բովանդակութեամբ, դրոսարեթնոնչի: Դատարկ Թուղթք՝ ~~սկիզբը~~ երկու թիւթ, վերջը՝ չորս:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Յառաջաբանութիւն ասացեալ յապագո սբ. վարդապետին Սարգսի: Ազնեան հոգիտ սբ. Ած. Յշմարիտ.— Ամենայն ոք, որ զգիրս աստուածաբն ի ձեռն առնուցու, նախկի զմակադրութիւն նորին բնթնոնու...:

էջ 9.— Երանելոյն Սարգիս վարդապետի արարեալ Մեկնութիւն Կարուղիկեաց Թղթոյն Յակոբայ: Աստուածաբն տեսութեանց և իրողութեանց պարագլխ մասց ոյնոցիկ է, որ սուրբ են արտիք և մաքուր հոգով...:

էջ 292ա.— Երանելոյն Սարգիս վարդապետի արարեալ Մեկնութիւն Կարուղիկից, Առաջին Թղթոյն Պետրոսի: Ունի աստուածաբնք ամենայնք արդիւնագործք և և շնորհաւորք...:

էջ 658ա.— Երանելոյն Սարգիս վարդապետի արարեալ Մեկնութիւն Իրկորոգ Թղթոյն Պետրոսի:

էջ 791ա.— Երանելոյն Սարգիս վարդապետի արարեալ Մեկնութիւն Առաջին Թղթոյն Յովհաննէս:

էջ 968ա.— Երանելոյն Սարգիս վարդապետի արարեալ Մեկնութիւն Իրկորոգ Թղթոյն Յովհաննէս:

էջ 978ա.— Երանելոյն Սարգիս վարդապետի արարեալ Մեկնութիւն Սրբազ Թղթոյն Յովհաննէս: Առ Աստուածաբն ասանցն...:

իջ 997ր.— Երանեյոյն Սարգիս Վարդապետի արարեալ Մեկնութիւն Առաջին Թղթոյն Բնութայի:

Մամբ յիշատակագրութիւնք Գրչի, նոյնանման պարունակութեամբ, կը գտնուին իւրաքանչիւր հատի վերջը. կ'արտագրենք երկու հատ միասին:

1.— էջ 8ա.— Քս. Ած. բարեխառու-թեամբ քո սր. առաքելոցս, և երանելի սր. վարդապետիս, ողորմեա ստացողի գրոցս և մեղապարտ դրչիս Յովանէս լոկ անուն արեկայի և ծնողաց իմոց և ամ. արեան մերձաւորաց, և կարգացողաց և յողաց և որ լի սրտի մտաւք դամէնն ասեն:

2.— էջ 58բ.— Քս. Ած. քո սր. ծնողի բարեխառութեամբ և սր. առաքելոցս, ողորմեա ստացողի գրոցս և զծողիս Յովանէս մեղօք լցեալ արեկայի և ծնողաց իմոց և ամ. արեան մերձաւորաց, և պատեւելի կորաւրս ինքեք քահանայի և ծնողաց իւրոց, կարգացողաց և յողաց և զամէնն ասեն յոյր սրտի:

Հնագոյն յիշատակարան.—

Էջ 1057ր.— 1060ա.— Փառք եղակի եռունիւսակ զաւանութեան, Համազդա-վառ, զուպակչիւ, վեմադոյ, ինքնագոյ, անեղի և մշտնջենաւորի էութեան: Երես տոնձաւորութեան և միոյ Աստուածութեան, յիմոյ անարժան բերանոյ սուտանուն արեկայի Յովանէսի, որ կարողացոյց յոյսն իմ Գս. զտկարութիւնս իմ, և ետ ինձ զաւրու-թիւն տարտել զսա իմով մեղսանեակ և զա-լիր մտաւորս և ի Հրարուն սեռից և ի բա-նաւոր կենդանաց, այժմու յաւիտենիս, և տնիպողիս յաւիտենին ամէն և եղիցի... — Տեւ. ապա թիւ 299, թիւ. 1332:

Գլխաւոր յիշատակարան Գրչի.— 1424

— էջ 1060ր.— 1064ա.— Փառք միակ եր-բեակին և Երից միակին, Հաւք և Որդոյ և սր. Հոպւոյն յաւիտենան յաւիտենից: Որ չարժէ զեղեալս յինքենէ և ինքն յուժեքէ ոչ չարժի, ընու. զհակաք և ինքն ուստեք ոչ յանի, և կատարելոյն այլուստ ընուլն ան-պատշաճ է...

Եւ. որդ Եղարք և ես ծանրամեղս և մեղաւք մածեալս ի բաղրած աւուրց ցանկա-

ցող եղէ զրոց և երկնէն, զի չէի հմուտ տրուեստ զբռնութեան և փափաքանաւք կա-մէի զսկիորն առնել և ոչ տայր յանձն առ-նալ զայս մեծ և ծանր զործս: Եւ զոր աւրի-նակ որպէս այր ի քնոյ զարթուցեալ, և զիս զարթուցին ասելով. Ձէ պարտ յԱծ. ապա-րինելոցս զանկարութիւն զնել ընդդէմ բարի զործոյ սկսանելոյն. զի մեզ չէ ինչ կարելի քան զաւարութիւնն ի բարին, և կատա-րողն ի ձեռն մեր զարին Գս. է:

Եւ իմ զայս լուեալ առժամայն զաւրա-ցայ Հոպւոյն, և ի բաց եղի զանկարութիւն և զայլ մարմնոյ զբազմունք: Եւ յուսովս որ առ Ած. սկսա և շնորհիւ նորին կատարե-ցաւ. և այս ոչ յիմէ զաւրութենէ, այլ յԱյլ. ամենակարող զաւրութենէ և ի բարի կորաց կամաց, և յայլ միեղէն եղբարցս աղաւթիւք: Եւ որպէս ունիք տեսանել ըզ-դործդ, զի չէի կատարելարուեստ գրչէ, այլ զինչ և է Այլ. շնորհիւն յանգ ելաւ:

Արդ աղաչեմ զդասդ քահանայապե-տից և զեպիսկոպոսս, զքահանայ, զկրօնա-ւոր, զայխարհական և զկրօնաւ, և զհաւա-տաւորս: Մի՛ հայիք ի բան խոշորութեան, այլ ի սրտիս յաւարութիւնն, և աղաչեցէք զԳս. ընդունել զսբ. ընծայս, յանաւոր և յողտեղի ձեռացս, և ի լընթեռնուլն յիշե-ցէք ի սր. յաղաւթս ձեր գեղեկի և զմեղաւք լցեալ ստացողս և զգոծողս զՅովանէս և ըզ-ծնողն իմ և զամ. արեան մերձաւորքն և զերախտաւորսն մեր:

Արդ ես ծնունդս մեղաց, որդիս մահ-կանացու երկանց, արդարեւ բիւր քանքա-րաց պարտականս, նուստտ ողիս Յովանէս, յերես անկեալ աղաչեմ լալազին պաղտառ-նաւք զձեզ, ով մանկունք նոր Միսնի և պատուեալ քահանայք, նմանեալք Միւլք-սեդեկի, ահա խոստովանիմ առաջի ձեր զյանցանս իմ և յայտենեմ զանաւրէնութիւնս իմ. զի կուտեցան ի վերայ իմ իբրեւ զբուրս աղի և զբեռն կապարի, իբրեւ զուաղ ծովու և իբրեւ զիկիս անձրեւաց որոց ոչ գոյ թիւ և ոչ համար — Տեւ աստ, թ. 7, թիւ. 1399:

Վայ է ինձ և եղուկ Հաղար բերանով ուխտադնցիս, զի ոչ դիմեցի բնա ի բարիս այլ մնացի միշտ ի չարիս. և թէ լինէի ի Հարկէ մասն բարի զայն Հրապարակաւ պարծենայի, և զբեւր բիւրոց չարիսն ծած-կէի: Ո՛ր որ Հովիւ ոչխարաց անգամ ոչ զաւ-

բէի, զիմքդ իշխել անուանիլ քահանայ կամ սպասաւոր սբ. տաճարի Այ.:

Արդ և ես ըստ այսմ բիւր քանքարի պարտապահս... Որ և զիմ անորժանու-թիւնս մեծարեաց որ ի սբ. աստուածակոթ քաղաքս Երուսաղէմ, ընդ հովանեաւ առաքելական աթոռոյս եղբաւր Տեառն Սրբոյն Յակովբայ, և ի սբ. տաճարն Որդւոյն Ուրուսման, ուր հին աւելնքն առին զվախման և նորոյս սկիզբն կատարման առ հանդերձ-կալսն մի արար լրիւ: Որ չեմ արժանի կոչիլ քահանայ առ համազգիւս ի հող գոլով, ի բաղրում ամաց ցանկացաւդ եղէ այսմ աստուածային դրոցս և առաքելական վարդապետութեանցս, ստանալով ինձ զսա ի մխիթարութիւն տառապեալ հողոյս յիշատակ իմ և ծնողաց իմոց և երախտաւորաց: — ՀԱՄԼՈՒ. աստ, էջ 64:

Արդ զրեցաւ սբ. տառն ի Թլին Հայոց ՊԶԳ, ի Հայրապետութեան Տն. տէր Պաւլոսի, զոր աջն անեղին և բազումն հղաւորին անասանելի և անդրդուելի պահեցէ զաթոռ յայրապետական, և յառաջնորդութեան սբ. ուխտայն Երուսաղիմայ Տէր Ծնայեալ և Տէր Մարտիրոսի, և փակակալի Գրիգորիոս փիլիսոփայի:

Այլ և աղայեմ չլինել մեղադիր խոշորութեան և սխալանաց և անարհեստութեան ռորա, զի ըստ կարի իմոյ յոժժ աշխատեցա ի սմա և զրեցի ի ստոյգ և յընդիր աւրինակէ: Զի որ աւգտիք ի սմանէ կամ կարդայք կամ աւրինակէք, յիշեցիք առաջի դառինն Քի. ի մամ սբ. պատարագին ի մաքրափայլ և ի սբ. յաղաւթս ձեր զփծուռ բրիչս զԵՈՎԱՆԵ լոկ անուռ արեղաւ և զծնողս իմ և դամ. արեան մերձաւորքն իմ զհանգուցեալ, ընդ նմին և զբարունի վարդապետաց մեր զհեզահողի Արիստապէս և զՄԵԼԻՍԷԹ, և զՅակոբ ճղնաւոր արեղայ, և զՅՈՎԱՆԵՍ յարպետ արեղայ, որ ի յողորդելն ազնական եղեն և ի խաղեն: Եւ զկուսակրան աւրեղայ զՍԻՄԷՆՈՆ ՄԵԼԻՍԷԹԻ որ ծաղկեաց, և զԹԵՂԻ կոկոզոս, և զպատուելի եղբայրս

մեր զԵՆՈՎԷ քահանայ, և զսիրելի ըստ հոլոյ և զերայրս մեր զԱՄԻՆԱԹԻՆՆ, և զծնողս իւր, և ըստ հողոյ մայրերս մեր որ սպասաւորեն մեզ ըստ պիտոյից մարմնոյ:

Եւ դարձեալ կրկին լալագին պաղատանաւք հայցեմ ի ձէնը, ով սբ. քահանայք, որ հանդիպիք այսմ սբ. տառն զի յիշման արժանի առնէք զեղկելի գծողս, զոչ վասն ընչից կամ աղանութեան և կամ վասն փառաց, այլ վասն ծովացեալ և անշափ մեղաց իմոց. և միոյ ողորմի առելոյ և որ բոլոր սրտիւ դմեզ յիշէ և թողութիւն մեղաց խնդրէ և ինքն յիշեալ իցի ի սոսկալի ահեղ ատենին Քի. ամէն:

Եւ արդ ես ՅՈՎԱՆԵՍ արեղայս եղի զդիրքս յիշատակ ի Մր. Փրկիչս, յիշատակ ինձ և ամ. արեան մերձաւորաց իմոց, Եւ զդէմս իմ յերկիր եղեալ պաղատեմ սպասաւորաց Մր. Փրկիչի լուսաղարչ տաճարիս, և Սր. Կափարիչ Վիմիս, և Սր. Բանդիս, որ զդիրքս լաւ պահէք և խնամով պահէք, և դուք այլ արժանաւորիք մասին ժառանգութեան սրբոցն ի լոյս:

Եւ արդ մի ոք իշխեացէ զգիրքս զայս հանել ի Վանացս, կամ գողանալ, կամ զբաւակնել, կամ ընդ ձեռամբ ունել: Այլ անջինջ յիշատակ մնացէ սա ի Մր. Ուխտս յայս: Եւ թէ ոք յանդգնի հանել ջանայ, ի Սր. Փրկիչի զալստեանն յայն ահեղ ատենին ամալթայից և սեւերես եղիցի ի Քէ. որ է աւրհնեալ յաշիտեան:

ՅԵՄՈՒՄԱԳՐԱՅԻ յիշատակագրութիւն. — 1719

Էջ 8ա, նոտր շեղագիր — Ի Թլականին Հայոց ՈՒՃԿԼԻՆ, ամին, և ամեանն ՅՈՒՄՎԱՐԻ Իին, ի Սր. Յակոբ: Եւ անարժան յեւ յամ. միաբանից ոտաց հող և մոխիր աւելածու Կիւրեղ յաբեղայս, տեսի այս անգին մարդարիտս եղծեալ և խարխարեալ, տեսի, տոչորեալ սիրտ իմ, և զալարեալ աղիտ իմ, և բարի նախանձ անկաւ սիրտ իմ և ետու կրկին նորորել, յիշատակ հողոյս, և իմ ծնողացս:

68

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ.— 3

Կեսարիա

1729 — 1735

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մատյ 33×21×6: էջը ԻԴ+880: Հան-
դամանք շատ լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝
Յարութիւն Տրոյաթացի, որդի իսաչերի,
Դրութիւն՝ սեւ մեկանոյ, երկսիւն, 49 տող:
Բոյրդիւր: Համառօտագրութիւնք սովորա-
կան: Ուղղադրութիւն թերի: Չարդագիրք,
յուսանցադարձք, զլխադարձք և կիսախո-
րանք ուրուարծուած սեւ մեկանոյ: Նոյն-
պէս խորանայարձք, էջ 145 և 595: Կաշե-
կազմ տախտակեայ: Ստացող՝ Նսայի Վրդ-
կեսարացի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա-Դ, դատարկ, ի բաց առեալ էջ
Գ, որ կը պարունակէ «Յանկ գրեալ բանից
ի տաւ լատ կարգի», թուով 24:

1.— էջ 1ա.— ՅԱՄԱՅԻՅԱՅ Շիրակումայ
Յաղագս կատարման հարողութեամ և կեր-
պից հարցման.— Չամենայն ասացի մա-
սունք թէպէտ և սակաւ ի բողմաց եթէ
դինչ ընդունելութիւն, դինչ ըացադրութիւն
դինչ ըացմապատիկ, և բոլորովին յաղապ-
րածանմանց...

ԾԱՆՈԹ.— Կը յաջորդեն 24 հարցում-
ներ, հանդերձ լուծումներով:

2.— էջ 4.— Աստիճանք ազգականու-
թեան ներկայացուած աղիւտակաձեւ և բո-
լորակ դասադրութեամբ:

էջ 5ա.— Ներսէսի Հայոց Կաթողի-
կոսի ասացեալ յաղագս.— Ընթեռներով իմ
յիւրաւոր աստիճանաց ազգականութեան մեծ
աշխատութեամբ հասու եղէ ի դրոյմած ա-
ղիւտաձեւ աստիճանացն իւրաքանչիւրոցն
հանդիպողութեան, թէ որ որոյ զուգա-
կըւրի...

էջ 6ա.— Ամենայն առաքինութեամբ
զարդարեալ և կատարեալ, տեսութեամբի
հոգեւոր առն Այ. Յակոբ վարդապետի Ղըի-
մեցի ասացեալ Յաղագս Ազգականութեամբ.—

Դիտելի է զի ազգականութիւնն տարբորեալ
անձանքն է և ոչ անհատին...:

3.— էջ 13բ.— Այս է Արիստոտելի ի-
մաստասիրութեամ ծառն որ ցուցանէ թէ
այսպէս գտաւ ըստ կարգի յառաջնացն:

4.— էջ 30ա.— Նշմանգիրք Անուանց:
ԾԱՆՈԹ.— Այրուբենի կարգով դասա-
ւորուած բառեր, թուով 258, հանդերձ հա-
մապատասխան նշանադիրներով, կամ կըը-
ճատուններով:

ԷԱԿԱՑ ԳԻՐԲ.— 1

5.— Պատմութիւն համառօտ ի վերայ
Թարգմանչաց Հարցմունք Յարմարայ և այլոց
ընդ Մովսէս և ընդ Դաւիթ:

էջ 32բ.— Որդիք լուսոյ և վերին Սիո-
նի, տեսանեմ զձեզ այսօր աստուածային և
յերկնային լուսով փայլեալ ի վարդապետաց
սրբոյ հարցն, որպէս զարեգակն, անուա-
ղելի ի անկարօտ ահաւոր տեսեամբ ճառա-
յալքն արձակեալ, և լուսաւորեալ զաշ-
խարհս Հայաստանեաց, զանաղթելին և
յոնպարտելին ասեմ զԴաւիթ և զՄովսէս,
յաշակերտք և որդիք Սահակայ և Մեսրոպ-
լայ վարդապետացն Հայոց մեծաց...:

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— 1

Վարդապետ վրդ.

6.— էջ 59բ.— Արարեալ է Աշխարհա-
ցոյցս Սարգս Բարբառմանցի և յերկրորդ
յուսատուրչին վարդապետ վարդապետի,
պարզ և համառօտ տեսութեամբ.— Նախ քան
յիւմ. ինդրեցուցի զեղեակալ զին և ապա
յիմանէ եղեալքս...:

էջ 70ա.— Աշխարհացոյց համառօտ:

Նախ սկիզբն Նորա,
որ քաղաք է Հիւսիսական,
Բուխարի ասեմ Նմայ,
եւանէ սամուր աննրման:

Փառք քեզ թաղաւոր փառաց,
որ քննող եւ զաղտնեաց մարդկան,
սուսեալ եւ իմաստութիւն
և քննես զէական ամենայն:

Էջ 73ա.— Բացայայտութիւն քաղա-
քաց.— Եկեղեցաց որ է Եղնկան: Տարանաղ-
եաց կամախ է...

7.— Պատմութիւն համառոտ Ռաբիմ-
եանց.—

Էջ 73բ.— Այս եմ յիշխմնք տանն Սի-
սոյ և յիշխմութեամբ տիրելի մեցաւ.— Ի
թուականութեանն Հայոց ՁԼԵ, [= 1286],
յանի ելեալ կատարեցաւ աստուածախօս
մատնանս, Հրամանաւ աստուածասէր և ա-
մէնիմաստ, բարեպաշտ և Հանճարեղ պա-
րոնին Հեթմոյ, որդւոյ քրիստոսապսակ սր-
արբային Լեւոնի... — Հմմտ. Սամուէլ
Անեցի, Վաղարշապատ, 1893, էջ 212:

Էջ 79բ.— Բողոքն Յակոբ Իրիցէ Սի-
սեցոյ:

Յառ ի մէջ գետից,
Բնակ մեր սրտից,
ոչ թէ եղբրից
վաղ Յակոբ զարմից:

Այր ոմն մանուկից,
ի Սըսոյ քաւիցից,
սուտ քահանայից,
Յակոբ խաբողից:

Հեգեան զնախգիծ,
յոդրս արտասուալից,
թուին Ռ [= Հազար]ից,
Ե [= Հինգ] և Ձ [ութսուն]ից [= 1636],
— Յ ա Յ ա կ ո ք ա յ ս ա հ :

8.— էջ 79բ.— Շարադրութիւն վար-
դապետաց Հայոց ի Գօշոյ ենտէ ոտիւ չափ-
եալ՝ որ ըստ ամուսն երգողի և չափողի:

Յառատառուր Հայրբղ գրթած,
Որդիդ ծնած, Հոգիդ բղխած,
յանձամբ երիս եւ դաւանած,
բնութիւնդ մի ուղղափառաց:

Ունի զդէր Դատաստանաց,
ժողեւալ Հնոց և նոր կտակաց.

Յուցից դաշկերտ սորին պատուած,
զլորտոնեցին Յոհան ընտրած.

Ձէն ինն հարիւր դեռ չէր դիպած
տէր Դանիէլն զդասն ասաց.

Ու սա զեկերսէս Ամկոյ ելած
սայ Հետեւակ Բորիկ դրած.

Ձորթանն ասաք յարեւելեաց
Եւ այս Թորոս արեւմտեաց:

Ինձ Յակոբայ որ զձեզ տաղեաց,
Ռ Ձ ի Դ [= 1635] Հայկաց:

— Տեա. Հասկ, 1945, էջ 29-31, որուն
տպագրական սխալները սրբադրբերու Համար
արտադրեցնէք վերի տողերը:

9.— էջ 81ա.— Պատմութիւն Սր. Գե-
ղարդիի և այլ տնօրինականաց Գի.— Սուրբ
և փրկական տնաւորինականաց սրբութեան-
ցն Գի. Այ. մերոյ, այսպէս դուռք ի գոր-
ծոյ ոսկէ դրով ի սլաոմադիր թագաւորու-
թեան ի քաղաքս Կոստանդնուպօլիս...

10.— էջ 83ա.— Յաղագս Յուսոյ.—
Յուսն է ստոյղ սկնկալութիւն Հանդերձեալ
յերանութեանն...

11.— էջ 88ա.— Երանելոյն Սարգսի
Մեկնութիւն Թղթայն Պետրոսի յաղագս
յարքնութեամ մեղաց.— Արթուն լերուք և
Հակեղէք դի ոսոխն ձեր սատանայ իրբու գա-
ռիւծ զոչէ...

12.— էջ 87ա.— Պատմութիւն Սրբոյն
Նիկողայոսի Զմիւռեոյ Հայրապետի.— Ապա
Լթէ մեկնիցէ և պարդիցէ բանս զոր Հան-
դերձեալ եմ ասել...

ԾԱՆՈթ.— Ըստ Երեւոյթին կը պակսի
ստոր վերջաւորութիւնը և յաջորդ դրու-
թեան.— Հարցմունք Սրբոյն Բարսեղի-
սկղբնաւորութիւնը, որ կը շարունակուի
մինչեւ էջ 133ա:

Էջ 133բ-144, դատարկ:

ՎԵՑՈՐԻՆԻՑ ԳԻՌԳ.— 1

Բարսեղ

13.— Սրբոյ Բարսեղի Յալիսեպետա-
պետի կեսարոյ Կապադովկացոյ Յաղագս
Վիցարեւոյ Աւուրց.— Լուաք ի Դրոց դի
ասէ ի սկզբանէն արար Ած. զերկինս և զեր-
կիր...

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՐԱՍ.— 1

վանական վրդ.

14.— էջ 252ա.— Մեկնութիւն Յոբա արարեալ վանական վարդապետի.— Նե-
րածական իմն դարութիւն կատարութեան
ընտրեալ ունի սէր սեռն և անապակ...

էջ 253ա.— Այր մի էր Տեսանեա զոր-
պիսի գլխութիւն զորայ գրեաց հողին Աս-
տուծոյ...

էջ 317ա.— Վճարեցաւ եւսիւքին, և
այժմ Դասիթ վարդապետին, որ Քոբայ-
րեցի կոչիր:

էջ 330ա.— Դաւթի դարձեալ յաւելեալ
Յորայ առաւ իւր:

էջ 337ա.— Վանական գարձեալ յա-
ւելեալ Յորայ հառաւ իւր:

ՄԵԿՆ. ՆՆՋՄԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ.— 1
Ն. ԱՄԲՐՈՆԱՅԻ

15.— էջ 379ա.— Տեսութիւն պատմաւ-
րեան Բանից Ննջման Սրբոյն Աւետարան-
չիմ Յռնամնու Աստուածաբանի, արարեալ
սրբազան արքեպիսկոպոսին Տարսմի Ներ-
սեսի ի խնդրոյ — Գիր թո պատուականու-
թեանս մի անպատ և յերկեցս հայր սր-
բահառ առ իս...

էջ 409բ-410. դատարկ:

ՄԵԿՆ. ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ.— 1

Նամա Աստի

16.— էջ 411ա.— Երանելոյն Նամայի
առարոց վարդապետի Մեկնութիւն Յռնամ-
նու Սրբոյ Աւետարանին.— Ի սկզբանէ էր
բանն: Պարտ է մեղ ի սկզբան ճառիս նկա-
տել...

էջ 589-594, դատարկ:

ԵԱՆՈՒԹ.— Թիւ 1-16 Նշանակեցինք
համաձայն ձեռագրիս սկիզբը դոմնող
յանկին, որ շարունակուի այսպէս. «17,
Վերլուծութիւնք Արիստակիսի Գրչի — 18,
Մեկն. գործոց Եփրեմի և Ոսկերբարանի —
19, Մեկն. Կաթողիկեայց՝ Սարգսի, եր-
չեք: Վերոյշեալ գրութեանք չեն երեւիր
ձեռագրիս մէջ, վասնզի բաժնուած և ա-
ռանձին հատորներ դարձած են և կը գտնուին
84 և 76 թիւերու ներքեւ:

ԽՐԱՏ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ.— 1

Արիստակէս

20.— էջ 595.— Վերլուծութիւնք բազ-
միւսապէս բազմաթիւ տառից և բառից և
բայից օգնայտու մը շարադրութեամբ, ա-
րարեալ զայն Արիստակիսի Գրչի, ի խնդրոյ
բազմաց արիստ գրչութեանց.— Աստուա-
յանից արանց առաջի և վարդապետաբն-
կաց վարդապետաց սրբոց և կատարելա-
յունից, պարտ է խմբիս անհատութեան...

ՄԵԿՆ. ԺԱՄԱԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ.— 1

Մովսէս վրդ.

21.— էջ 617ա.— Բացայայտութիւն
կարգաց յեկեղեցոյ քարոզութեանց և ազո-
թից քսո իւրաքանչիւր ժամուց, յերանե-
լոյն ՏՏ. Խոսրովայ Աճեռացեաց եպիսկո-
պոսին.— Ընդ Այ. և վասն Այ. խաւսելոյ
ամ. արթնութեամբ և զգուշութեամբ պար-
տիւր միտ զնէլ բանիցն ասացելոց...

էջ 618բ.— Չարթուցեալս ամենեքեան
ի հանդիսեռնէ թոյս...

էջ 632ա.— Մովսէսի Քերթազեօր
վան Սաղմոսին: Թէ ընդէր Ը կանոնիւ
կարգեալ է զՍաղմոսն...

— Յռնամնու Աճեռացոյ ասացեալ.—
Արդ է զուրպայլէ կարգեալ է կանոն ըստ է
դարու կենցաղոյս...

էջ 669բ.— Մովսէսի Քերթազեօր
յերգ երկից մանկանց:

էջ 670ա.— Ստեփանոսի Սիւնաց ե-
պիսկոպոսին.— Արդ տանէ յեկեղեցի Այ.
հանապաղ...

էջ 670բ.— Յռնամնու Օճեցոյ վան
միաշարապիւն:

էջ 671բ.— Մեծիմ Խոսրովոյ Քարոզ
Հարցիմն ասացեալ.— Եկեալս ամենեքեան
միաբանութեամբ ի սր. կաթողիկէ առաքե-
լական յեկեղեցի...

էջ 680բ.— Փառք ի բարձունս Այ.:
Փառաւորելն զնոյն ունի զարհնութեան ըզ-
ցոյց...

էջ 699ա.— Այն առ ժողովմ տիկտոսի
առացաւ.— Եւ յամ. ժամ աւրհնեմք ըզ-
բեղ...

էջ 702ա.— Մեծիմ Խոսրովոյ գնմի
փառք ի բարձունս տղօրից:

— Յռնամնու Իմաստասիրի վտօն տ-
նաւոսիմ երգոց:

էջ 715ա.— ՏՈ. Յռհաննու Հայոց Կա-
րուդիկանի. եթէ գիմէ խորհուրդ ունի ա-
րեւագալիմ աղօթքն:

էջ 721ա.— Իսկ տուընջեանն որոշեալ
սահմանք ժամու աղօթիցն...

էջ 727ա.— ՏՈ. Յռհաննու Հայոց Կա-
րուդիկանիմ վասն Զ. Ժամու աղօթիցն:

էջ 734ա.— ՏՈ. Յռհաննու Հայոց Կա-
րուդիկանի վասն իմն Ժամու յազաւքիցն:
էջ 744բ.— Աղօթք Սրբայն Յռհաննու ի
դիմաց Սրբոյ յեկեղեցոյ և տաճարի Այ.—
Տէր, մի՛ պակասեցուցես զիս ի յաւիտե-
անական քոյոյ բարեացոյց...

էջ 745ա.— Երամեյոյմ խորագլու վա-
սըն յերեկոյնի.— Եախ քան զերեկոյնի պաշ-
տամանն ըզբարոյն և զաղաւթսն մեկնել կա-
րելոր համարիմ...

Յիշատակարան հեղինակի—

էջ 782բ.— Ես Մովսէս մեղաւք մեռ-
եալս ողի ծնունդ վերջին ժամանակի և ըս-
պառարար պիտակ բանի... — ՀԱՄԼՈ. ապա,
թիւ. 395. թիւ. 1331:

ՄԵԿԵՆ. ՊԱՏԱՐԱՊԻ.— 1

Մովսէս վրդ.

22.— էջ 783.— Հաւաքումն Համառօտ
Մեկնութեան Սրբոյ Պատարագիմ, զոր ա-
ռաջագոյմ արարեալ սրբոց լուսաւոր
հարց.— Ած. որ մեծն է ողորմութեամբ,
անսկիւրն և անվարձան...

էջ 787ա.— Մեկնութիւն Քառամայա-
կան Աղօթից:

էջ 800բ.— Մեծին խորագլու Մեկնու-
թիւմ, զոր արարեալ է Բարդղիմ, որ յետ ա-
ւետարանիմ և գշաւատումն տանելոյ Բա-
րդ.— Եւ եւս հաւատոյ աղաչեսցուք և
խնդրեսցուք...

էջ 808բ.— Պատարագամտայց.— Տէր
Ած. դաւարութեանց և արարիչ յամենայն լի-
նելութեանց...

ԵԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ յաջոր-
դարար նշանակուած են երկու ծանօթ մեկ-
նիչներ, խոս. և ներ. կրճատուներով,
ինչպէս նաեւ՝ այլուտ, Դիմելի, Կիւր-
դի, Սարգսի, Տիմոթէ, Սեւեռի, Ամանի,
Ամաքանիմ, Իգմատիւ, Նիւսա:

23.— էջ 853բ.— Մեկնութիւն խորա-

նաց (յ)Աւետարանիմ.— Մատենաց աստ-
ուածայինք և հոգեբուք վարդապետու-
թիւնք իմաստից...

24.— էջ 859բ.— Էր ընդ յեղբարս յե-
րանելոյն Յովհաննէս...

էջ 861բ.— Գիրք Յակօբու՝ Նորոք
Յոսիման.— Յակօբոս Այ. և Տն. մերոյ
Յի. Գի. ծառայ, երկոտասան աղագոյ ողք
ի սփիւտող էք, ողջոյն...

էջ 862ա.— Գիրք Յռհաննու յերանե-
լոյմ առաջիմ քու.— Որ էրն ի սկզբունէ...

— Աւետարան ըստ Յռհաննու.— Դար-
ձաւ Պետրոս և տեսանէ զաշակերտն զոր սի-
րէր Յս...:

էջ 864—880. դատարկ:

Մամբ յիշատակագրութիւն Գրչի Կր
յտնուին առատորէն, ամէն ճառի վերջը,
աւելի կամ նուազ ընդարձակութեամբ:
Կարտագրենք կարեւորները.

1.— էջ 59ա.— Ի յետոյ վերջին և
դատնացեալ ժամանակին և ի սաստիկ նե-
յուսիւնանն այլ աղագոյ ի վերայ մեր գրեցաւ
ի խնդրոյ պատուական վարդապետին մերոյ
Տն. Յեսայի քալ հոգեորի և լցեալ աստ-
ուածային դիւնեանն և գրաւորի որ էին և
նոր մեկնութիւնքն հաստատեալ ունի ի յիւ-
քին: Քս. Ած. մեր ողորմեայ և քոյն աբ-
յարութեանդ արժանի արայ տն. աստուա-
ծարան վարդապետս մեր տէր Եսայի Եպիս-
կոպոսն և ծնօղոյ տէր Արաւհումն և մօրն
Սուլթանն և յաշակերտն Սարգիս վարդա-
պետն և մեղսասէր գրիչս և ամ.:

2.— էջ 72բ.— 1729

Ես մեղապարտ գրիչս Տրովյաթայն,
եկեալ Հասի ի քաղաքն Կեսարիայն,
ի Հայ թեմականիս ՌձՀԸ, յուլիս ամսոյ,
Գիւտ Գօտոյ Աստուածածնայ ի Դիչ օրն
այն:

Ի Տեառն Եսայիայ աստուածաբան,
որ ինքն հոգեոր և ճարտարասան,
որ գրել յետոր ինձ բան վարդապետական,
գիրքս երկոտասան շունչն աստուածական,
Քս. Ած. մեր ողորմեա ստացողի
յրոյս Տեառն Եսայի վարդապետին և ծնօ-
ղացն տէր Արարածին և մօրն Սուլթանին և
Սարգիս վարդապետին և ամ.:

3.— էջ 96բ.— Ոյ սուրբ Այ. երա-
նելի առաքեալ Պետրոս կապաղ և արձա-

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ.— 4

Մաժակ-Կեսաբիա

1728-1730

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծառայ. 32x21x12: Թերթք 868:
Խուղթ Հասարակ: Հանձնաժողովը լսած լսել:
Գրել: Արուսեան Աստանայի, որդի Սալեբի:
Գրուիթին՝ սեւ մեղանով, կարճախառն,
երկուսին, 40 տող: Բոլորդիր: Համառոտա-
դրուիթին՝ առաջին մասին մէջ առաւ,
յաջորդներուն մէջ գրեթէ սովորական:
Ուղղագրութիւն թերի, մանաւանդ յ առաջ
դործածութեան մէջ: Զարգացիր, լուսա-
ցաւարդ և գլխաւորը սեւով ուղղաւորե-
ռած: Ստանալաւ յաւաքին, թղ. 11 բ.
ներկուած անարուեստ, թղ. 523: Կաշե-
կայմ տախտակեայ: Դատարկ թուղթ՝ ըս-
կիդր, լուր թերթ, վերջը մէկ: Ստացող՝
Եսայի Վրդ. Կեսաբացի:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Թղ. 1ա.— Պատմաբան Սրբայն Գրի-
գորի Տայրեւացոյն՝ Որսոնեցոյ յաջակե-
տըն:— Սուրբ և երջանիկ և անհատելի շնոր-
հաւոր Այ. յայտոյ արարական և անկեղծաւոր
Վարդապետ Գրիգորեան էր ի բարեպաշտ
ձեռնդրաց վառակ, և անուն Հօր Բարոյ Սար-
գիս...:

Թղ. 3բ, դատարկ:

Ք Ա Ր Ո Ջ Ա Գ Ի Ր Ք

ԱՄԱՐԱՆ ՀԱՏՈՐ.— 1

Գր. Տարեւացի

Թղ. 4ա.— Յանկ երկրորդ Հատորի
Բարոգից:— Առաջին: Նախըզաբար վտեմ
օրինաց...:

Թղ. 8ա1.— Հարիւր և 25. Յայլմէ և
վերջին քարոզ վտեմ Փառաց Արքայաւորեան
Որն...:

Թղ. 8ա2-բ, դատարկ:

Թղ. 9ա1.— Գրիգորի շաշկերտի հա-
մեծի Յոնաննու յՈրսոնեցոյ երկրորդ հա-
տոր Բարագրացն, ի քան մարգարէին
Դաւթի. Առաջնորդեայ ինձ ի շաշկոյ

պատուիրամաց:

Թղ. 11բ.— Մարդն հազար իմանալոյ
և ի մարմնոյ զգալոյ է ստեղծեալ...:

Թղ. 15ա2.— Նարին քարոզ ի քանն ար-
աթէ. Մի՛ սղանամեր, մի՛ շնար, մի՛ գազա-
մար, մի՛ սուտ վկայեր, մի՛ ցանկար,
եւայլն: Խիտու ցարտ ի խոցո և մեք ամ-
պատրաստ:

Թղ. 345բ2.— Յայլմէ քարոզ և վեր-
ջին. վառ փառաց արքայաւորեան, ի քանն
Մարտիկ յաւետարանէին, Մուտ ուրախու-
րիւմ ՏՈ. Բա:

Թղ. 348ա2.— Յիշատակարան ար-
գրաց ար է Ամարոն Հատոր.— Արհեստ-
իւն և բարեբանութիւն, փառք պատիւ և
երկրպագութիւն ի քարոզ գոյից...:

Թղ. 348բ2.— Յանկ Ոչտեմքաց ար-
գրէին մէջն գրած կա:

ԾԱՆՕԹ.— Սղագրական մեղով Նշա-
նադրեր են, 38 բարեբան Համար, ոմանք
մէկէ աւելի մեղերով:

ԱՆՔ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆՔ ԵՒ
ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆԱԿԱՆՔ.— 1

Ստեփանոս Լեւոնցի

Թղ. 348ա1.— Բանք իմաստասիրա-
կամ և Աստուածաբանականք համառոտա-
բար իբր սահմանորէն արտադրեալ և հա-
ւաքեալ ըստ այրուրեմից յաշտատարիւ-
րեամբ Լեւոնցի Ստեփանոսի քանասիրի.—
Արարհաւ է առաջին օրինակ Հաւատոյ երեք
կերպիւ...:

Թղ. 352բ2.— Բնէ.— Բան առկայե-
տեալ հասկի աթ...:

Թղ. 354ա1.— ԴԻՄ.— Դաւառան Գր.
առաջին էր վառ երեք պատճառաց...:

Թղ. 355բ1.— ՍԵՋ.— Ելունն աթ եր-
կակի այն է լարմունն ելողական կենդան-
եաց և յառաջ յանունն սկսելոյն սկիզ-
բրէի...:

Բդ. 357բ1.— Եւ Եւս Բանի
նախկին է քան դրամը...:

Բդ. 376ա1.— Օղորակարութիւն մեծ
ան ամ. Գեղարթիւն...:

Բդ. 376ա1.— Սաղմս վամ խնդիր
խնդիրն Այ. ի մարկանք նայմ:

— Քարագ Ա.— Բխեցէ գաւազմ ար-
մատոյն խտեայ...:— ԼԴ Քարագ Բնկե-
ղեցոյ Դողակաքի:

Բդ. 377ա1.— Ա.— Վեհրամայ վար-
դադետէ արարեալ ի բանն որ ասէ. Բխեցէ
դատարան արմատոյն նաեւ և Եւզ Դաղիկ
արմատոյ անտի և Էանդիցէ ի վերայ նորա
Հաղի Աստուծոյ...:

Բդ. 380բ1.— Քարագ Եմընքեան ի բա-
նոյ. Տէր ասաց ցիս Որդի իմ եւ դաւ այսօր
ծնայ զԵկ.— Ասաց բանն Եւզարեա Եւզ ուր
Երկուն և կամ Երեւ վամն դիմեւ կառարելոյ
աւղարկեալ լինին անդ եւ ևս ընդ նորա...:

Բդ. 381բ2.— Դ.— Նորիմ Բարագ ի
բանն Նսայեայ մարգարէի որ ասէ, Հոգի
ՏՈ. ի վերայ իմ, այլաւքն Եանդեւր.—
Նորա որք ի մամուլս գրոց դեմքին իւր-
եանց կրթեցին...:

Բդ. 386ա2.— Դ.— Նախերգեան մար-
գարեից.— Նախ դեկ արժան է Եւզ է մար-
դարեւութիւն...:

Բդ. 393բ2.— Ե.— Քարագ Տեառնը-
դառաքի, ի բանն որ ասէ. Արդ արժանեայ
Տէր զծոռայս.— Այլ ի ճաշ Թուի ինձ նախ
դառնեմ անտեւութիւն բանին Հասուցա-
նել...:

Բդ. 398բ2.— Զ.— Եւ ասէ ցիս Տէր.
Այդ դուռն փակեալ կացցէ և մի ոք բաց-
ցէ...:— Աստուածային արարչագործ բա-
նին կրկին իմն էութեամբ Հաստեալ դոյա-
ցան Հակոբ ամենայն...:

Բդ. 400բ2.— Է.— Քարագ յանտա-
րամեալն ի բանն Յոնանոյ. յԱնտարեանի
որ ասէ. Ի սկզբանէ Էր բանն և բանն.—
Արդ այսուհետեւ սկիզբն արաւուր Հան-
դիր Այ. յառաջկայ իրողութեան...:

Բդ. 405ա1.— Ը.— Նորիմ Քարագ Գա-
լլատեան. Ուրախ լիք այժմ դուտոր Սիոնի
յնիմ. անտ քաղաւոր քո գայ տա քեզ...:—
Պայծառ և Հրաշայի է մեղ տոնս այս, ոյ
եղարարք...:

Բդ. 408ա1.— Թ.— Նորիմ Բարագ ի

բանն. Զեմեմապարես իմ ուղիղ արտ ըստ
բանի և մի տիր.։ Ներսէս վարդապետի ա-
սացեալ.— Հայեա Տէր ի ծառայոյ քո և ի
դարձաւ ձեռաց քոց և յառաջեորդ (որդ) և
դիցի լոյս ի վերայ մեր, ասէ ազգամար
Հողոյն չարեւելի լեզու...:

Բդ. 412ա2.— Ժ.— Քարագ ի բանն.
Անտաքի եւ անմ զծառայ իմ զծառայ-
մըն.— Եւ զի Բէպէտ քնեկ արժան էր նախ
աստանոր Եւզ զին է մարդարեւութիւն...:

Բդ. 418բ2.— Երբայեցի գրոցն գտաւ:
Մոյսէս դրեաց զն Ժիրթ Օրէնքն և
զվրն:

Եւս. որդի Նաւեայ գրեաց զիւր Դիրքն
և Ը տունն Օրենացն:

Սամուէլ գրեաց զիւր Դիրքն և զՀուռ-
մըն և զԴաւաւորքն:

Դաւիթ և Ժ մարդարեւքն գրեցին ըր-
Սուրմոնն:

Եւսայ գրեաց զիւր Դիրքն և զԱսակն
և Ժողովոյն և զԵրզ Երզոցն:

Երեմիայ գրեաց զիւր Դիրքն և զԹա-
ղաւորքն և զվրն:

Անդիեայ և Զաքարիայ և Մաղաքիայ
գրեցին զԵրզկէն և զԵրկոտասան Մարդա-
րէքն և զԴաւեակն և զԱրտաշէրն:

Իւրն գրեաց զիւր Դիրքն և զԹաղա-
ւորացն Մաղարոյն:

Բդ. 418բ2.— ԺԱ.— Նախերգեանմ.—
Ա.— Մեծն և աստուածային աստեալ վո-
րն Տարտանայի Պոզոս...:

Բդ. 418բ2.— Նախերգայն այլ.— Բ.—
Ի յէնն անսկզբանականն բոլոր բնութիւնք
էիցս Հայան յանէից Հացուցանելով ոչ բնա
արտաքին մուր և պատիր կարեանցն Հիւ-
լէին կարտեալ ի նպատարութիւն...:

Բդ. 421բ1.— Այլ Յայեցեամ.— Դ.—
Այլ զի զԵրն ուսաց դրարգանց ունել դարու-
թիւն քան զբնութեանս տկարութիւն...:

Բդ. 422ա2.— Նախերգեամ յեկեղե-
ցոյ.— Դ.— Յառնալք Հողոյ ակամբ դի-
տեցուր դարաւ արտութեան գորութիւն...:

Բդ. 422բ1.— Նախերգամ Երաւ-
քեան Տեառն.— Ե.— Աստուածային Հրա-
մանացն պատուիրանք օրինաց և մարգա-
րէից...:

Բդ. 423ա3.— Նախերգ պիտմի.—
Զ.— Զաստուածեղէն արեւնացն երես մեւ

և Լերիս որովմունս վարդապետեալ ուսանիմբ... :

Թղ. 424ա1.— Նախերգ մնքեցելոց.— Է.— Կամիմ որպէս կարողութիւն է պնդեն զիմ կատարութիւնս... :

Ալլուստ.— Ը.— Այսուհետեւ մաքրեցէզ դարտասուն... :

Թղ. 424բ1.— Նախերգ այժ պիտանի.— Թ.— Յաստուածպետական գերազոյն իմաստիցն հեղեալ և զեղեալ տեսնեմք... :

Թղ. 425բ2.— Նախերգամբ պիտամի մարգարէական բանի.— Ժ.— Աստուածաբան արարչադործ բանիւն կրկին էութեամբ հաստեալ զոյացան յեղականքս ամենայն... :

Թղ. 426ա2.— Նախերգերեմի.— ԺԱ.— Յաստուած զպաշտաց որք միանգամ ի պերազոյ զոյէն և սկզբնապետադոյն պատճառէն բաղկացան Հիսաքանչ և զարմանալի արարչակիրտութեամբ... :

Թղ. 427ա1.— Նախերգեմմ.— ԺԲ.— Այլք է Ած. և սիրոյ աղբիւր ըստ Յովհաննու ձայնի... :

Թղ. 428ա1.— Նախերգամբ պիտամի Հիստակապետաց.— ԺԳ.— Որատէ ոմն իմաստուն... :

Թղ. 428բ2.— Նախերգամբ Խաչի.— ԺԴ.— Անհասանելի են խորհուրդք կամացն Աստուծոյ... :

Թղ. 429ա2.— ԺԲ.— Քարոզ և խրատ ի բանն Յաւանքի զմարդ.— Զպրութեան արժանի մարդն այն ով ճանաչէ թէ իւր խելքն իւր յիշի... :

Թղ. 429բ2.— ԺԳ.— Քարոզ յաղազս սեռից.— Արդ են սեռք պիտանացուք Զ, զԻւր, կարք, չըջանք, չափք, զօրութիւնք, աղղմունք։ Արդ դիրքք ի տեսակս վեց բաժանի... :

Թղ. 431բ1.— Քարոզ Յաղագս Գործակնականին Գոր ի վերայ Բ կատարելութեան բանի առադրեցին իրի։

Թղ. 432բ2.— ԺԴ.— Քարոզ ի բանն որ ասէ. Ես եմ հովիւմ քաջ։ Յոն. վարդապետիմ առաջեալ.— Ասէ ոմն իմաստնոցն Այ. հոգոյն և ի բանէ նորին զօրացեալ... :

Թղ. 437բ2.— ԺԵ.— Քարոզ ի բանն որ ասէ. երանեալ է այր որ երկնից ի Տեառնէ զպատուիրամս մայ կամի.— Այս—

պէս լուաք ուրեմն ի հոգիքնկալ և աստուածամերձ արանց մատենից... :

Թղ. 443ա2.— ԺԶ.— Քարոզ ի բանն որ ասէ. բանն մարմին եղի։ Յոնմ. վարդապետի առաջեալ.— Որպէս աւրէն է հոր մշտաշարժ գոյով ջերմամբ... :

Թղ. 446բ1.— ԺԷ.— Քարոզ յաւար Մնմնեան և Մկրտաւրեան Բի. Այ. մերայ և ի խորհուրդ միաւրարեան տոնիցն, ի սրբազ հարցն բանից ժողովեալ ի մի արմարութիւն. Յովհաննէն վարդապետէ Պաւսիմ.— Յաղագս Այ. և աստուածային իրադրութեան խօսել բաղձալի է բնաւից բանականաց... :

Թղ. 453բ2.— ԺԸ.— Քարոզ և բան խրատական.— Արար Ած. զմարդն հոգի և մարմին... :

Թղ. 455ա2.— ԺԹ.— Քարոզ քաջ հոնտորի և մեծ իմաստնասիրի առաջեալ ՅԵԱսայեա ի բանն որ ասէ. Զիմ յերկիր իցէ յորում լուսն ալմնիցէ, ըստ սրբոյն ռւմ.— Եթէ ոք իմաստուն խորհրդով երակթել զիսքն կամիցի... :

ՄԱՆՈԹ. Տ. Սաւալանեանի. «Այս քարոզս զտանի և յառանձին Քարոզագիրքս Յովհ. Մործորեցւոյ (Յուցակ, էջ 62)։

Թղ. 461ա2.— Ի.— Քարոզ ի բանն հոգիմ սր. բան իմչ առաջեալ կարճաօտ, որպէս ցուրտ անձին ծարաւելոյ ախորժիկ է, մոյնկէ յաւտիք բարեաց յերկրէ հեռաստմէ։ Արպելի Յվմն. յեղս. ասց.— Բռնադատիմ ահա և ոյժ վարանիմ յերկաքանչիւր կողմանց առեալ անձինս տկարութիւն, այլ ի հոգոյ անհասունութիւն... :

ՄԱՆՈԹ. Սաւալանեանի. «Ընդանկէս և այս քարոզ Մործորեցւոյն ընծայի անդ, իսկ աստ Օրպելի Յովհաննէս եպս. ի» (Յուցակ, էջ 62)։

Թղ. 464ա1.— ԻԱ.— Քարոզ ի բանն. Տէր սիրեցի զվայելութիւն տամ քո և ըզտեղի։ Վարդապետիմ Յայի առաջեալ.— Զկատարեալ [ս]էրն Դաւթի և զմիամտութիւն կամաց որ առ Ած. յուսուցանէ մեզ սաղմոսն... :

Թղ. 467բ1.— ԻԲ.— Քարոզ ի բանն որ ասէ. Մի՛ երկնջիր հօտ փաքիկ, զի.— Թէպէտ լուսն ուրեմն մեզ աստանոր նախ քան ի քննութիւն մասնել բանիս իմաստից... :

Թղ. 471ա1.— ԻԳ.— Քարոզ ի բանն

սր ասէ. Այլ ամ ազմուական զմաց յաշ-
խարհ [հետի] ամուլ քաղաքաբաւքիւն
դառնալ — Արդ եւ նախ տեղութիւն թէ բնդէր
ամենայն ուրիշ Տէրք տառապան խաւք...

Թղ. 473ր2 — Ի՛ր. — Նախերգեմով է և
զկնոյդ — Ան. իսկ Նրամայէ ուրէք յիւ-
րում յարգապատիւ թիւնն ասելով...

Թղ. 473ր2 — Ի՛ն. — Քարագ Գալստ-
եան ՏՅ. յիւմ. — Ոտապա խորհրդոյ յուսա-
փառ յանիւն...

Թղ. 478ր2 — Ի՛Զ. — Քարագ մեծի
յարբարի յողովման յաւաք — Չոր աւրի-
նակ մասի ուր Հմուտ երկրագործութեան
արհեստին...

Թղ. 482ա1 — Ի՛Է. — Քարագ (ի քա-
նք) Գրիգորի վարդապետին Սկեռացայ,
ի Սք. Ձատիկն և Յարաթիւն, միարամու-
րեամբ յաւետարանեացն ՏՅ. բաճիք և քա-
ղայալուսմ կամեացն նշաբարից. — Այսաւր
յարեաւ. Թա. ի մեռելոց և յարոյց ընդ իւր
յիշարանկեալս ի մահուանէ մեղաց...

Թղ. 490ա2 — Ի՛Բ. — Քարագ պատուի-
րանապանութեան ի բանն՝ Լաւր Խորայէ
Տէր Ած. Բա Տէր մի է և սքնիմ զմկերմ —
Ոտարական բանէ անկողական յուսոյն
Հաստեալ յոյազուն բարբ. և մասնաւոր ա-
րարածք...

Թղ. 493ր2 — Ի՛Բ. — Քարագ Յաղաքս
Ձեռնադրութեան, տաղեալ մեծ հոնտորին
Յեսայեայ յիշարապետի. — Սկիւրն ամ.
բարեաց է անժամանակն Աստուած...

Թղ. 498ր2 — Լ. — Ներին Քարագ մայն
վարդապետի Յեսայեայ ասացեալ ի քանն
որ ասէ. Տէր Տէր. տար իմ լեզու խրատա-
լի գիտացեց խաւսս. — Սուրբական բան է
աղինս մարդկայնոյ, զի ասկաւ Հաստատուն
տանկելոյ ի լեռնիս լսողաց զբանն քննողաբար
տեսութեամբ...

Թղ. 504ա1 — ԼԱ. — Քարագ ի բանն,
Այլ մեղեմ եղեալ Կանանտե մեծութեա-
նը. — Թէպէտ և Հրաման ի Տեսուն ընկա-
լար ոչ Հողայ յարժամ ասեան կոչեցի՞մք...

Թղ. 509ա1 — ԼԲ. — [Քարագ Ս. Ստե-
փանսի] մայրավկայիմ — Անա տնեանիմ
զերկիւնս բացեալ և զորդի Մարդայ զի կայ
վնք ալմէ Այ. — Ստեպ արթնութեան և բա-
ղուն զգուշութեան պէտք են աշխոյրի որ
աստուածայնոց և սրբազանից արանց մեռ-
նարկն կարգե զըռաստ գովեստի...

Թղ. 513ա2. — ԼԳ. — Քարագ ի բանն
որ ասէ. Ողորմութեամբ ՏՅ. իի եղև յեր-
կիր և բամիւ ՏՅ. յերկիմէ հաստատեցան —
Ի սկզբուն է միջոցի և ի կատարածի խնամքն
Այ. ներկայութի առ մարդիկ...

ՅԵԱՆՈՒՄ. — Այս քարոյր կը հասնի
մինչեւ թղ. 517ր երկրորդ սինակն կէտը և
կը մնայ անասարտ. Յաջորդ ԼԳ Քարոյին
խորայիւրն է ըստ նախադիր ցանկին, զՔա-
րոյ Յնկեղեցոյ Շողակաթին, որ կը պակտի,
և ասոր Համար թղ. 518 դատարկ թողուած
է. Այս կը յաջորդեն երկու ցանկեր մէկը
Համատու, թղ. 519ա, իսկ միւրս ընդար-
ժակ, թղ. 519բ-522ա1: Դատարկ կը մնայ
թղ. 522ա2-ը:

ՏՈՆՈՊԱՏՃԱՌ. — 1

Թղ. 519ր1. — Ունեան գրգիս Տօնա-
պատճառը կոչեն, և որ ինչ կայ ի
մէջ դրոյս ձանք Համարիս դնոյն այտնէ
Թլով: Ձայնք գրգոյս կարգաւ այտնէ:
Հատեմովմ Մեկնութեան Մեկնոց և
Արարածոց այտ է:

Թղ. 523ա. — Հաւաքումն և կախառ-
ցոն Այլ. և մեծ Հաղորապետն յերրորդ
յերկինից արժանաւորն և Հաս խորոց բան-
լին Պարոն ողջէ մեծաւայն և ասէ...

Մամօքութիւն Գրչի. — Ձիւ այս տեղն
էջ մի մնաց եղծած էր օր. — (Թղ. 524ր2,
մերջին տող):

Ա. — Թղ. 525ա1. — Քարագ աստուա-
նախաւս մարգարէին Մովսէսի որ ասէ. Ի
սկզբունէ արար Ած. զյերիմս և զերկիր —
Բազմայիմի լսի տեսն սկզբանդ...

ՅԵԱՆՈՒՄ. — Լուսանցքի վրայ կը տես-
նուին այլիւսայ Հեղինակներու անունները,
կրճատուած մեռով, այսպէս. Բր. այլ, Մի.
Վր. Բն. Իդ. Պիտ. Իսդգ.:

Բ. — Թղ. 534ա1. — Աւ ասաց Ած. ա-
րաւոյր մարդ ըստ պատկերի մերում և
ըստ նմանութեան և յերկեսէ մկանց ծովու
և թոյնոց յերկինից և ամ. յերկրի...

Գ. — Թղ. 538ր2. — Դպրութիւնք Ե-
լին. — Այս դրք նախամեծար և պատուա-
կան Համարեալ էր որոյնց Բարայէլի...

Դ. — Թղ. 536ա1. — Ղեւտալեմ Դրպ-
րութիւն: Ե. — Թիւք: Զ. — Բ. Օրեմք:

Ի. — Թղ. 537ա1. — Նիւրդի ասացեալ

նստի որդի տաւեալ — Ընդէր քարեղէն սը-
րովք Կրամայէ թլիստեւ... — Ը. — Նորին
կիւրդի ի Դատարարս: — Թ. — Նորին ի քա-
ղաւորութիւնն:

Ժ. — Թղ. 541ա1. — Քարոզ Դաւթի
Թագաւորին յերկրորդ Թագաւորութեանն. —
Ողորդացաւ Դաւիթ զՍաւուղ և զՅովնա-
թան...:

ԺԱ. — Թղ. 545ա2. — Քարոզ յերրորդ
Թագաւորութեանն. — Եւ իշուցին զնա ի Գե-
հոն զՍողոմոն և ած զնայ Սաղոմակ քահա-
նայ. Գեհոն զՇիրիզակ կոչէ...:

ԺԲ. — Թղ. 545բ2. — Քարոզ յերրորդ
Թագաւորութեանն. — ԶԽաղը զհուս զոր
էստն ներհայ ի նայ էստ զվրէժ տանն Նա-
րովթայ...:

ԺԳ. — Թղ. 546բ2. — Վլասն եւթամա-
սուն քարգմանկացն. — Իբրեւ նշանակաւ
ստ աշխարհի որ աշխարհակա թարգմանե-
ցին...:

ՄԱՆՈԹ. — Նախադիր ցանկին մէջ կը
կրէ ԺԴ Համարադիրը:

[ԺԵ]. — Թղ. 547բ1. — Դաւիթ փիլի-
սոփային — Անպարագիծ աստուածեղէն
տալից ուր արդարոց արանց ձեւացելոց...:

ՄԱՆՈԹ. — Ըստ Նախադիր ցանկին
«Ներսէսի Լամբրոնացոյն Լուծումն Սաղմո-
սաց»:

ԺԶ. — Թղ. 548ա1. — Նախ քան զսկիզ-
բուն Մեկնութեան Սաղմոսարանին ի դէպ
վարկանիմ քննութեանց տեղի տայ...:

ԺԷ. — Թղ. 549բ1. — Պատմատ ըստ Ե-
պիփաննու և Դանիէլի Մեկնացն աղագս
ձեւ սաղմոսացն Դաւթի, քէ գոր վասն որոյ
ասաց. — Արդ վերնապէր Ա սաղմոսիս զայս
միայն ասէ Սաղմոս Դաւթի...:

ՄԱՆՈԹ. — Լուսանցքի վրայ փոխն ի
փոխ նշանակուած են նպ. և ԴՈ., ցկեբլ ձեւ
սաղմոսին: — ԴՈ. կրճատումին ետեւ պէտք
է տեսնել Սաղմոսաց մեկնիչ Դանիէլը, ու-
րուն մասին սա Համառոտ տեղեկութիւնը կը
դառնայ Զ. Գ. Զարբանէշեանի մօտ. «Դանի-
իէլ վարդապետ» Մեկնիչ Սաղմոսաց Դաւթի
կոչուած ի վրչադիրք. Համառոտ Հատուած
մը միայն իր դրոմածոց Հասած է առ մեզ,
յուզէ Հատուած մէ թարգմանութեան Հա-
մանուն դրոց Դանիէլի ասորի քահանայի,
յոր վերջերս ստացանք (Պատմ. Հայ Հին
Դպրութեան, Վենետիկ, 1932, էջ 777):

Թղ. 561բ2. — Յառաջաբան Սաղմոսա-
սարանի: Գիրք Սաղմոսաց ՏՈ. Յալիպտե-
նու. — Յերանցեղ դիրս սաղմոսացն առանց
Համարոյ դաւելուածն զբեցին...:

ԺԸ. — Թղ. 564բ2. — Տեսութիւն Առա-
կաց Սաղմոսին. Ներսէսի Լամբրոնացոյ. —
Հանդերձեալք Այ. միւր ի քննութիւն գրոց
Առակաց Սողոմոնի...:

Թղ. 565բ1. — Տեսութիւն ունայնու-
թեանցն Նորավորին:

— Նախադրութիւն Երգոց Երգոյն
Վարդանայ:

Թղ. 566բ1. — Իմաստութիւն Սաղ-
մոնի. — Ի վերնապէս աստի ուսանիմք...:

ԺԹ. — Թղ. 567ա1. — Նախադրութիւն
Յորայ. — Աւրէն և արժան է որպէս կերակ-
րիմք այտնապէս յերկրաւոր կերակրոյ...:

Ի. — Թղ. 568ա1. — Գեւորգայ Վար-
դապետի համառոտ ժողովումն Մեկնու-
թեան Սը. Մարգարէիմ նսայեայ. — Ծա-
ծուկ մէջտ. և անայտ են բանք օրինացն և
մարգարէից...:

ՄԱՆՈԹ. — Լուսանցքի վրայ նշանակ-
ւած անուններն են, նպ. կիր. Յոն.:

ԻԱ. — Թղ. 571բ1. — Մեկնութիւն Եր-
կոտասան Մարգարէիցն Երեմի և Ներսէսի
Լամբրոնացոյ:

ԻԲ. — Թղ. 575բ2. — Սրբոյ Եպիփան-
նու Կիպրացոյ Ականց Գրոց ոսկի Դանիէլի
Մարգարէի. — Բայց քննեալ դտաք յերեմ-
իան զայս տեսլով...:

ԻԳ. — Թղ. 576բ1. — Նախադրութիւն
Մարգարէիմ յերեմիայ համառոտ Մեկնու-
թեանն Միսիքար Վարդապետի. — Մարդար-
էացաւ Երեմիայ յաւուրս թաղաւորութեանն
Յովսիփայ բարեպաշտ արքայի Յուդայ...:

ԻԴ. — Թղ. 578բ1. — Ստեփանոսի
պատմառէ և քիպարութիւնք Առաքին Տեո-
լեան Նեքիկիէի. — Ժողովողեանն ի վերջինն
և ի դժուարաբարձ ամբարշտութեան ուս-
եալ վարսն, այլ և անհարկն Հիբութիւն...:

ԻԵ. — Թղ. 586բ2. — Քարոզ Յարու-
թեանն Քի. Այ. մերոյ ի գերեզմանէմ. —
Յամենայն ժամ զմահն ՏՏ. մերոյ յանձնիս
մեր կրեացուր...:

ԻԶ. — Թղ. 591ա2. — Քարոզ Նոր Կի-
լիկիւն. — Հանցեցար Տէր ընդ երկրի քո և
դարձուցեր զգերութիւն Յակոբայ...:

ՄԱՆՈԹ. — Լուսանցքի վրայ արագ

յաջորդութեամբ կ'երեւին կրճատուած անուններ, այսպէս. Դմ. Վդ. Եր. Եղ. Նե.:

Իւ.— Թղ. 593ա2.— Քաբոզ յԱշխարհամատրեան կերակէին տանի.— Պատուեալ զՏէր ի քոյ արդար վաստակոց...:

Իւ.— Թղ. 595ա1.— Քաբոզ Երեւման հաչիմ Տն. Եպիփանու աս., Սղս.: Յիշեալ Տէր ի Բոմ արքայաշքեամդ Ետայի վարդապետն.— Տէր թաղաւորեաց ցնծասցէ յերկիր...:

ԵԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ յաջորդարար կը յաճախեն դարձեալ կրճատուած անուններ. Դմ. Վր. Եղ. Նե. Եմ.:

Իթ.— Թղ. 596ա2.— Յաղագս Համարաճան Տն. յերկրնս.— Իսկ այս յոյ է որ զԻմեալ դայ յԵդոմայ...:

ԵԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ կան, ՅՀ. Սր. Դմ.:

Լ.— Թղ. 600ա2.— Քաբոզ ի խորհուրդ իջման ամենատարբ ճգագն յառաքելսն: Աւգինա ճոյի Սուրբ գծողն.— Թեւք աղանդոյ արձաթապատ և թիկնամէջք նորոյ ի դոյն ոսկոյ...:

ԵԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ կը դրանուն, Եղ. Դմ. Նե. Վդ.:

ԼԱ.— Թղ. 606բ2.— Քաբոզ վասն Տապանակին Այ. Սաղմոս ճԱԱ.— Մտցուք ի արևա նորա յերկիր պապուք ի տեղում ուր կացեալ են ոտք նորա...:

ԵԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ կը կարդացուն, Նե. Եղ. Աթ. Դմ. Վդ.:

ԼԲ.— Թղ. 611ա1.— Քաբոզ Յաղագս Պայծառակերպութեամբ Քի. Այ. մերայ.— Բո են երկինք և քո է յերկիր...:

ԵԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ նշանակուած են, Եղ. Նե. Դմ. Կիր. Յե.:

ԼԳ.— Թղ. 618բ2.— Նորին Քաբոզ, Խորհուրդ Շողակաթին. Սղս. ԽԵ.— ԱԺ. Հիմունս արկ նմ...:

ԵԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ դրուած են, Դմ. Նե. Եղ. Վդ.:

ԼԴ.— Թղ. 623ա1.— Քաբոզ փոխման ամենաբարձր Աստուծածին Կուսին.— Ընդ քեզ է սկիզբն յաւուր դօրութեան...:

ԵԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ կը ճանդիպինք սա կրճատուներուն, Դմ. Նե. Վդ. Կիր. Յե. Կիր. Եղ. Նե.:

ԼԵ.— Թղ. 628բ1.— Նաւակառնաց

հաչի և յեկեղեցոյ տօնին.— Կացցէ դէտոյ ընդ արմէ քումմէ ի Հանդերձս ոսկէ— Հուսն...:

ԵԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ կան, Դմ. Նե. Եղ. Յե. Վդ.:

ԼԶ.— Թղ. 630բ1.— Քաբոզ Յաղագս Սրբոյ հաչիմ ասացեալ, Սղս. ԴԹ.— Ետուր յերկիր դածաց քոց նշան զի ապրեացին յերեսաց աղեղան...:

ԵԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ տեսնուող կրճատուներն են, Եղ. Դմ. Նե. Վդ. Վրդ. Նի. Յե. Դմէլ.:

Թղ. 637բ2.— Վասն աստեղաց որ քէ գիտնաս քէ գոր աւուրն ունի բարի ժամն.— Արեգակն Կիրակի. Առաջի պահն արեգակն է Հուլի անեղն բարի է...:

— Երկուշաբթի առաջի ժամն Լուսինն է...:

— Երեքշաբթի առաջի պահն Հրատն է, Հօքմ արեւն չար է, պատրաստ դաց յաւադէ և ի շառէ...:

— Չորեքշ. առաջի պահն Փայլածուն է, վատ է...:

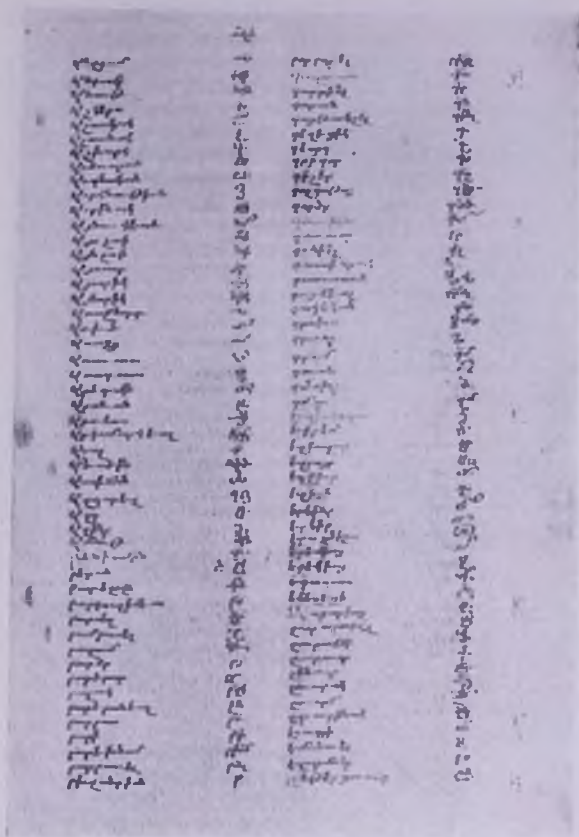
— Հինգշաբթի առաջի պահն Լուսնիթադրն է, բարի է...:

— Ուրբաթ առաջի պահն Լուսաբերն է, բարի է ամ. իրաց...:

— Շաբաթ յառաջի պահն Յերեւակ է և Հուլի յարեւն բարի է...: Վասն Բժան պահն Լուսաբերն է, բարի է ի Հանձանիս առնելն և խնդումն և դինչ յուղես լինի և դիր և դինչ ուղես կատարի, (ի) կամօքն արարին, և Բի. մարդասիրին փառք յաւիտեանս ամէն...:

Թղ. 639ա2.— Այլ դաւան որ ցուցման գամուն պահներուն ցերեկումն և գիշերումն. Ասաց Պալինասն քէ պարտ է այս գիտել գայս բան.— Առաջին պահն ցերեկուան յանուն Փրիս ասեն յայնժամ կու աղօթին մարդիկն ստեղծաղին, աղէկ է լեզու կապ առ...: Վասն Բժան պահն ասեն յուրուպ, այնժամ մարդիկ աւրհնեն դԱԺ. և պարտ է յաղաղանալ այսէ:

— Դարձեալ գիշերվումէն այսաքին և գիշերումն յոյսով գուցեմ աղէկ է զի ցերեկն արեգակն խափանէ.— Առաջին պահն դիշերվան յանուն Հրամ ասեն, այնժամ դեւքն աւրհնեն դԱԺ...: Բայց զայս դիտաւոր կենդանակերպիցն. Խոյն, աղեղնաւորն, ա-

29— Նշամագիրք, Թ. 69, Թղ. 658ա

ԼԸ.— Թղ. 646ա1— Քարոզ Յաղագս Առաքելոցմ. Սղո. ՂԲ.— Ամբարձան զետօ Տէրի ամբարձիկի զետօ զձայնս իւրեանց...

ՄԱՆՕԹ.— Լուսանցքի վրայ կը տեսնուին, Եղ. ԴՅ. Վղ. Նե. Յի. Եփ. Կիր.:

ԼԹ.— Թղ. 649բ1— Քարոզ Յաղագս Սրբոց Մարգարէիցմ յանետարանս Մարտիրոսի.— Վասն այդորիկ ահաւորիկ եւ տաքեմ առ ձեզ ժողովարէս եւ իմաստունս...

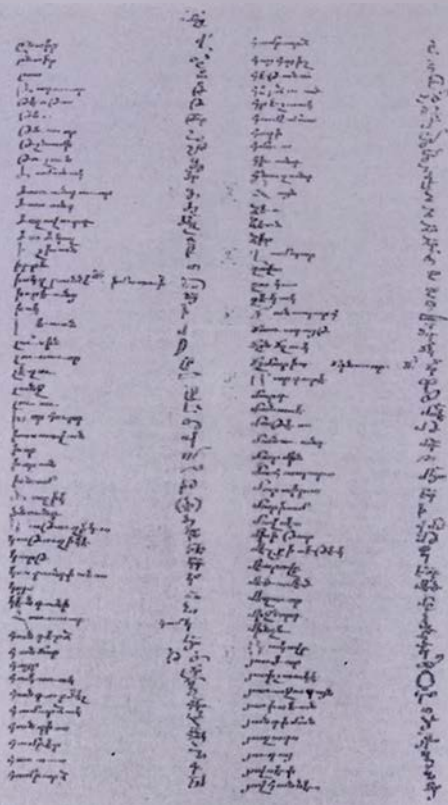
ՄԱՆՕԹ.— Լուսանցքի վրայ կան, Եփ. Կիր. Եղ.:

Ս.— Թղ. 653ա1— Քարոզ Յաղագս Սրբոց Հայրապետացմ. մախ Սրբոյն Գրիգորի մերոյ լուսաւ.— Համբարեւոյ Համբարի Տն. եւ նայեցաւ առ իս եւ լուսաւ աղօթից իմոց...

ՄԱՆՕԹ.— Լուսանցքի վրայ կը կարդացուին, Նե. Եղ. ԴՅ. Ար.:

Թղ. 657բ2— Նշամագիրք ըստ կարգի:

ՄԱՆՕԹ.— Կը պարունակէ տարուանական կարգով 800 բառերու յատուկ նշանակութիւններ կամ կրճատումներ:

30.— Նշանագիրք, Թ. 69, ԹՊ. 658բ

Թղ. 659ա2.— Ըստամպուրու առնումն
Թճի՛ թվականին Հայոց, մայիսի Ի՛, օրն
Բւթթի, Ի Հռիփսիմեանց տօնին, Ի յերե-
կոյին:

— Այլ ազգ մշահագիր թէ կամի կարող է բանցմել :

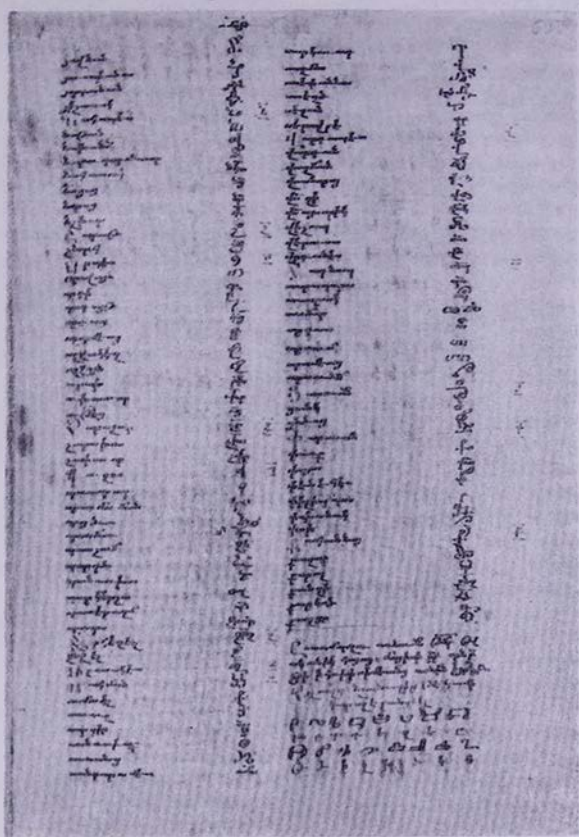
ԾԱՆՈԹ.— Նորահնար այբուբեն մը
38 նշաններէ բաղկացած, կը պահպի միայն
Օ տառը :

Քշ. 659բ1. — Այլ ազգ մշանագիր կոչեմս կարաւ իս գրեւր:

ԾԱՆԹԹ.— Այս ալ այրուբն յն է
բաղկացած 37 նշաններէ։ Համապատասխան
հայերէն դրերը սակայն ուղիղ չեն գրուած.
ծ կ հ տառերը կրկնուած են, իսկ ց ւ կր
պակսին։

— Այլ ազգ նշանագիր պիտանի ազ-
նւանագիր խնդրողաց :

ԾԱՆՈԹ.— Կր պարունակէ 36 նշաններ
Ա-Ք, որոնք ընդհանուր առմամբ կը նմանին
Հ-Աճառեանի կողմէ Հրատարակուած Ա-
դաւնայրի ձեւերուն:

31.— Նշամագիրք, Թ. 69, ԹԳ. 659ա

— Այլ ազգ մշամագիր պիտանի խմբորդից :

ԾԱՆՈԹ.— Կը ներկայացնէ Հայոց աշուրներէն 36 տառերը սիւմագիր ծածկագրով :

— Գաւազմագիր ելքէ կամաւղքմ գրեսցեն :

ԾԱՆՈԹ.— Հ. Անտոնեանի Հրատարակած ծածկադրերու շարքին մէջ չ'երեւիր Գաւազմագիրը : Ծածկադրու կազմուած է սապէս. Ա-Թ ինը դաւազան, նոյնպէս Ժ-Ղ, Ճ-Ջ, և Ռ-Ք : Գաւազանը ունի երկու յօդ,

սեպի նմանութեամբ, և գլուխ : Առաջին շարքի 9 դաւազանները ունին 9 տարբեր գլուխներ, իսկ յաջորդ շարքերը կը դասորդուին գլուխներուն վրայ դրուած կէտերով. Բ, շարքը կը կրէ մէկ կէտ, երրորդ շարքը՝ երկու կէտ, և չորրորդ շարքը՝ 3 կէտ, զետեղուած եռանկիւնաձեւ : Գաւազանայիր ծածկադիրը կիրարկութեամբ յայտնի չէ :

— Գէկիւ համարադակամ համեմատութիւն ընդ մեր գրոյմ ըստ տոմկաց :

32.— Մածկագիրք, Թ. 69, Թդ. 659թ

ԾԱՆՈԹ.— Առնուած են արարական թուանշանները 1-9 և Համեմատուած Հայ աշուրներին Հետ Ա-Թ, ապա նոյն թուանշաններուն վերեւ դրուած մէկ մէկ կէտ և Համեմատուած Ժ-Ղ, յետոյ երկերկու կէտ, ռ-Ձ, Ի փերջոյ Երեքական կէտ Ռ-Ք:

— Այլ ազգ գիր և ըրիամից և ընդ մերում համեմատութեամբ:

ԾԱՆՈԹ.— Սա կը ներկայացնէ Հայերէն զրերու թուական արժէքը պարզապէս, Ա-Ք = 1-9000:

Թդ. 659թ2.— Ազօրք Սրբոյ եկեղեցւոյ կարգաւորաց ամ. ցառոց և այսոց պղծոց.— Տէր և Ած. մեր Ես. Քս. զու. Հրամայեցրէր...

ԽԱ.— Թդ. 660ա1.— Քարոզ քազաւորաց. Ազս. Ի.— Տէր կեցոյ զՅազաւորն և լուր մեղ...

ԾԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ յաջորդարար կարգաւ կ'երեւին, Եպ. ԴՅ. Նե.: Նոյնպէս և յաջորդին:

ԽԲ.— Թդ. 662բ1.— Նարին Քարոզ

ճեպիկիսմանու՝ Յազագս Սրբաց Կուսման-
ցրն.— *Ամենայն դատերք թաղաւորի ի ներ-
բուսու ի վերջաւորս ոսկէհուսս դարգարեալ
և սրանուհայ...*

ԽԴ.— թղ. 663բ2.— Նորին Քարագ
Յաղագս Սրբաց Մարտիրոսացն, Ազս. ԿԵ.—
*Փորձեցեր զմեզ Աժ. և քննեցեր որպէս և
քննի արծաթ...*

ԾԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ կան, Եղ.
ԴԵ. ՆԵ. ՅԻ.:

ԽԴ.— թղ. 670ա1.— Նորին Քարագ
Յեպիկիսման և Դամիէլի Յաղագս Ձեռնադ-
րութեամ, Ազս. ԻԵ.— *Լուսացայ սրբու-
թեամբ զձեռս իմ...*

ԾԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ եպիկիս-
ման և Դամիէլին ետքը կան նաեւ, ՆԵ. ՅԻ.
ՎԳ.:

ԽԵ.— թղ. 675ա1.— Նորին քարագ Յե-
պիկիսման վասն (յաղագս) մնջեցելոց, Ազս.
Զ.— *Տէր մի սրամտութեամբ թող անդիմա-
նէր զիս...*

ԽԶ.— թղ. 681բ2.— Նորին Քարագ
Յեպիկիսման և Դամիէլի, Յաղագս յԱւետե-
այ իջման բանին առ Կոյսն Մարիամ.—
*Կացցէ և միասցէ ընդ արեւու յառաջ քան
յլուսին...*

ԾԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ նշանակ-
ւած են, Եղ. ԴԵ. ՎԳ. ԵԻր. ՆԵր. ԿԻր. ԻԳ.
ԿԻր.:

ԽԷ.— թղ. 688ա1.— Յաղագս Ծմբնդ-
եան Տեառն.— *Բնական զոյով բնութեանս
բարբոյն ցանկայն և զբէթէ աւելի ալլոց
մասանցն բարեանուշութեանն...*

ԾԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ կը տես-
նուին, Եղ. ԴԵ. ՆԵր. ԱՔ. ՎԻճ. Գր. Որ.
ՀԻպ.:

Թղ. 696ա2.— Նախերգամք Քարագի:
Նախերգամք առնեմի հեռոյիսի.— *Ով դասք
յուսեղարմից և կաճառք աստեղալուսից սբ.
Հանդիսից...*

Թղ. 702ա1.— Արեւմտեւոր զգոնդակ
գրիւղ և յերկրէ յերկիր յազարեցելոյ.— *Ի
աստուածեղէն Հօրէ լուսոյ և ի ծոցածին
Բանէն նորին...*

ԽԸ.— թղ. 704բ1.— Քարագ Յաղագս
Ջուր Արեւմտեւոր.— *Ձայն ՏՆ. ի վերայ
չուրց...*

ԾԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ կան, ԴԵ.
Եղ. ՆԵ.:

ԽԹ.— թղ. 705ա2.— Քարագ Յաղագս
Տեառնորն յառաջին.— *Երեւաց ողորմու-
թեամբ իւրով զԱյոր...*

ԾԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ կ'երեւին,
ԴԵ. ՆԵ. Եղ. ՎԳ.:

ԾԱ.— թղ. 709ա2.— Քարագ Յաղագս
Յովնանու Մարգարէին.— *Եւ եղեւ բան ՏՆ.
առ Յոնան Ամաթեայ և ասէ...*

ԾԱ.— թղ. 710բ2.— Քարագ Յաղագս
Բուն Բարեկեանդանի կիրակին.— *Ձայս դի-
տաւորէ զի ժամ է մեզ ի քնոյ զարթնուլ...*

ԾԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ կան, ՅԻ.
ԱՆ.:

ԾԲ.— թղ. 714ա2.— Նորին Քարագ
Յաղագս երկրորդի կիրակին պահոցն.—
*Տէր, ողորմեաց մեզ, զի ի քեզ յուսա-
ցաք...*

ԾԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ կը տես-
նուին, ՅԻ. Եղ. Նոյնպէս և յաջորդին:

ԾԳ.— թղ. 716ա1.— Քարագ երրորդ
կիրակին.— *Մարգարէին Եսայիս ամէն.—
Ասաց Տէր, Հաշտեալ եմ ընդ քեզ տառապ-
ւայլ և խախտեալու...*

ԾԴ.— թղ. 718ա1.— Քարագ Չորրորդ
կիրակին.— *Եսայիս ասէ Տէր,
սպուշ կացէք իրաւանց...*

ԾԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ կան, ՅԻ.
ԵԻ.:

ԾԵ.— թղ. 720բ1.— Քարագ Հիմնե-
լորդ կիրակին.— *Եսայիս ասէ
Տէր, զոր աբեհնակ եթէ յերեւեսցի ճիւղ
մէջ ողկուղաց...*

ԾԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ նշանակ-
ւած են, ԵԻ. ՅԻ. Եղ. ԱՔ.:

ԾԶ.— թղ. 722բ1.— Քարագ Վեցերորդ
կիրակին.— *Եսայիս ասէ Տէր,
յերկինք յաթոռ իմ են և յերկիր պատուոն-
դան յոտից իմոց...*

ԾԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ կան, Եղ.
ՅԻ. ԵԻ.:

ԾԷ.— թղ. 725բ1.— Քարագ Յարու-
քեանն Ղազարու.— *Բարձր առնեմ զքեզ
Տէր, զի բնկալար զիս...*

ԾԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ կը կար-
դացուին, ԴԵ. Եղ. ՆԵ.:

ԾԸ.— թղ. 728ա1.— Քարագ Վասն
Դալստեան ՏՆ. յԵմ.— *Վէմն զոր անարդե-
ցին ինաւղէն նայ եղեւ գլուխ անգեան...*

ԾԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ նշանակ-

ռաժ ԼԵ, Եպ. ՆԵ. ԴՆ. ՎԴ. այլ. ԵԻ. :

ԾԹ.— ԲՂ. 734ա2.— Քարոզ Յաղագո
Մեծիյերկուշաքի յաւտարմ ըստ Մատ-
թեոսի.— Եւ այդուցն իբրեւ դարձաւ անդ-
րէն ի յաղաքն քաղցեաւ...

ԾԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ կան,
կիր. Եպ.:

ԿԼԼ.— ԹԴ. 736ա2.— Քաթող Մեծի
Զորեֆշաբաթի, առակ.— Որդեակ մի խա-
[ւ]հսդե՛. դքեդ արք մաթարիտք... :

ԿԲ.— Թղ. 737 ա2.— Քարոզ Յազագո
Մեծիկ Նշաթի. Սազմնո Դաւթի.— Որսացան
զանձն արդարոյն և զարիւն անբիծ պարտաւ—
ւոր առնէին...:

ԾԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ կը գըտնուին. Իս. ԴՅ. Վդ. Նե.:

ԿԳ.— ԹԳ. 740 ա 2.— Քարոզ Մեծի
Սուրբաբի. ՍԵՄ. ԻԲ.— *Մե' և քաղաք առ-*

Երևանի շրջանի Կոմիտասի անվան թանգարանի ղեկավար Գրիգոր Բաբայանը հայտնի է դարձրել, որ իր ինչն ղի նեղութիւնք մերձեալ են...

Վարար կ'երեւիէ, Եպ. Դմ. Նե. Վդ. Իգ. Ստ. Յի. Գր.:

ԿԴ.— Թղ. 745բ1.— Քառոց Մեծի Շա-
քաքի, Աղս. ԶԷ.— Եղէ ես որպէս մարդ ա-
ռանդ առնանկանի... :

ԾԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ կը տես-
նուին, եփ. Յե. Նե. Եղ. ԴՅ. ՎՌ.:

ԿԵ. — թղ. 749թ1. — Բարոզ Յաղագս
սր. և կենսաբեր Յարութեամն Բի. Այ. մե-
րոյ. — Գոյեայ յեմ. զՏէր, և աւրհնեայ
զԱծ. քո Սիրովն...

ԾԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ կան, եպ.
ԴԱ. ՆԵ. ՎՆ. ՅԵ.:

42.— Թղ. 754բ1.— Ի մոյն խոր-
հուրդ.— Յարիցէ Ած. և ցրուեսցին ամ.
Թնամիք նորա... :

ԾԱՆՈԹ.— Լուսանցքի վրայ կը տեսնուի, եպ. Դմ. արյ. Նե.:

ԳԷ.— Թղ. 758ա2.— Քարոզ սալեւ տա-
ղըն խորանացն յաւետարանին: Ո՞հ Տէր իմ
Յս. հաս ի քիկումն իմ.— Մանեանք աստ-
ուածայի՞ք և Հոգեբուրդիս վարդապետու-
թիւնք...:

ԿԸ.— ԹԴ. 761ա2.— Նախադրութիւն
Սրբոյ յԱւետարանիձ Ղուկասու Իգմատիոսի

Վարդապետի.— Լընուլ զայս իմաստ աստ-
ուածային քո ըղձից պարտ համարեցայ...:

ԿՔ.— թշ. 762ա1.— Պատմառաք և քե-
լադրութիւնք չորից յաւտարանցեցմ, քե-
ռուպէս գրեցան և որքան ժամանակ և քե-
ռուպէս օրինակաւ յառաջիմն յարեալու
սացա յերկրէն և կայր մինչեւ ի սոփեմու-
քիւնն.— Յարեալս ասի տնկեալ գգրախառն
յուստի և աղբիւր ելանէր զետանգեալ
յորդրեք *****

Թղ. 772ա2.— Հարցնափառեր յԱպաշխարութեան:

Հ.— Թդ. 774ա2.— Վառն վերնագրու-
թեան Գործոց Առաքելոցն.— Աղդ ներկելոյն
Այ. տեսչուք զվերնագիրս Թէ ընդէր ասէ
Գործ Առաքելոց... :

ԹԳ. 774բ2.— Նախագրութիւն համա-
նոս մեկնութեան տմ. Երեւմիք և երամեյոյն
Յնահմնւո մսկէրքիսմիզոր ասացեալ է Գե-
ւորգայ Վարդապետի...: Գործոցս Առա-
բիկոյ մատենադիր է Ղուկաս լիւեաորա-
նիկ...:

ՀԱ.— ԹՂ. 776Բ2.— Պատմադ ի Նա-
բանեցունց Թղթացն Կարադիկեսաց, Սար-
գրսի.— Զիր պարզեացն Քի. զոր հողովն
իւրով սրբով յետ յեկեղեցոյ իւրում սրբ-
բոյ... :

ՀԻ.— Թղ. 780ա2.— Յոսեաննու Ոսկե-
քերամ Վարդապետի, Նախադուքինն Հռո-
մայեցոց քոթոյն Պապոսի.— Թանկ և Հա-
նապաղ Քնթենլոյ գթուղթս երանելոյն
Պապոսի...

ԾԱՆՈԹ.— Յաջորդ թուղթերու նախադրուիլուններն ալ կան, վերջինն ըլլալով թուղթ առ ֆիլիմոն:

ՀԳ.— ԲՅԳ. 790բ1.— Նախադրուրիւն
Մեկնութեան Տեպետնց Յովհաննու Աստ-
ուածաբան յաւն.— Ի տիեզերական ժողո-
վոյն կամս որ եղեւ աստուածապաշ քաղաքն
Կաստանդնուպոլսիս, Եւյոյնութիւն Յունան-
նու ընկալալ էղեւ...

Թղ. 791ա2.— Համառոտ տեսութիւն
ստալի իօրն Անդրէյն արքեպիսկոպոսի Կա-
սաթապկեայն եւ Արեքաս նախկապոսի նմին
բաղադի այտ. 82.— Յաստատային խոր-
հրդական բանիցն անհասութիւն ոք Հայե-
լոյ մի՛ բամբասանեցէ դմերս Համարձակու-
թիւն...:

ՀԴ.— Թղ. 792^ս1.— Քարոց և մոլծ

դրոց համեմատութիւն ատօքիցսն ակամ-
արձ— և չիւստիս քաղաքին յամ. ականց
պատուականաց...

ՄԱՆՍՐԱՅ.— Նախադիր ցանկերուն մէջ
վերջին դրութիւնն է այս:

Թ. 793ր1— Համգիստ Երանայա՛յ
Բոհանմու յԱնետարամիմ— էր ընդ յեղ-
րարն յերանելին Ռոյճանէա...

ԻԱՄԱՆԱԿԱԿՐՈՒԹԻՒՆ.— 1

Սամուէլ Ամեցի

Թ. 795ր2— Սամուէլի Բահամայի
Հատմամբ ի դրոց պոտուգորաց, յազադս
դիտ ժամանակաց պիմնել ի մեր-
կայս Խայրաբադ արարեալ— Յերէս սրտ-
մունն րումանէալ սանձանցան թիւք ժա-
մանակաց...

ՄԱՆՍՐԱՅ.— Սոյն ձեռագիրը կը ներ-
կայցնէ Սամուէլ Անեցիի ժամանակագրու-
թեան նախնական բնագիրը, գերծ Միխայէլ
Ասորիի ժամանակագրութենէն ներմուծ-
ած ընդարձակ հատուածներէն: ՆՄԱ Բը-
ականիս ներքեւ դրուած Անտուծոր Բար-
ձաւս պարբերութենէն ետք կը դառննք եր-
կար Աղօթք մը, Վլասն յամենայն յաշտար-
նիս, ՎՇնորհայ Տէր, զսէր զՇնուս արարեալ—
թիւն և զըզմայի դիտադարձութիւն յամ. աշ-
խարհէն ակզրեալս որոյ թիւմը— Գաւազան-
ները կը վերջանան ՌժձԹ— Ուժ Թուա-
կաններէն, ապա կը յաշտորդէ Ն. Համբար-
նացիի մահուան վերաբերող հատուածը. զի
վնց ճնկ թուականին փոխի մահուամբ... շ,
Տես, Ս. Անեցի, Վարդաշապատ, 1893, էջ
145:

ԲՆԱԶՆՆՈՒԹԻՒՆ.— 1

Թրպմ. Վարդան Յումանեան (1685)

Թ. 828ա1— Բնագրութիւն քայտը
մարդկային մարմնոյ արտաքինեցեալ ի
հետազոտից վարդապետաց գրեմաց յաթի-
ւասցոյց, ընդարձակեցեալ ասիւն ի Յայտ-
գադափաբէն ամանցեցելոյ ի քուականի
Ռերմարմութեան բանին ՌՈՂԵ [== 1685],
և համարութեան Հայկազնեայ ՌՃԼԴ.
ձեռամբ Վարդանայ Սումանեան— Հմմտ.
Հանդ. Ամս. 1910, էջ 325:

Թ. 861ա1— Ցամկ Գրոց Բնագրութե-
ան:

Թ. 861բ2— ԶնՈՆԱԶՆՆՈՒԹԻՒՆ

ԲՆԱԿԱՆ. Բարձրամեցեալ ի Յոյնոյ հեղի-
նակէն:

Թ. 867բ2— Բանկ Գրոյն Զնոնա-
գրութեան:

Թ. 868բ, Գաւառք:

Մամր յիշատակագրութիւն Գրչի Կր
պոտուսն ամէն քարոյի վերջը. Կ'առնէնք
կարեւորները:

1— Թ. 3ա2— Որոյ բարեկատու-
թեամբ ողորմեայ Գ. Ած. ստացողի դրոյն
Տն. Եսայի Վարդապետին և ծնողացն Տէր
Արքանձին և մօրն Սուլթանին և ամ.
պարմիցն Նոցին:

2— Թ. 11ա2— Սկզբն գրոյն Բը-
վին ՌժձԼ [== 1728] զհետեւորն ամսոյ ժ
օրն Գրչի. ձեռամբ մեղապարտ և անխառն
զրչի սուտանուն Արուսթիւն Դպրի, որ ժխայն
յոյն անուան և մ զդործս ոչ: Աղնայ մե-
ղաւորին Հոյկը Սր. Ած. ճշմարտ, յա-
ռաշնորդեալ ինձ ի վերջ դրոյն ամէն ի
վայելուին Տէր Եսայի Վարդապետին:

3— Թ. 44ա2— Ողորմեայ Գ. Ած.
վասն ժոխն Սր. Համարաձմերն ամ. հա-
տաւանցելոց, մանաւանդ ստացողի սր. դրոյն
Տէր Եսայի Վարդապետի ծնողացն Տէր
Արքանձին և ամ. պարմիցն Նոցին, կարդա-
յողաց և լսողաց և որ զողորմին առողացն
Ած. ողորմին և զմեղաւոր զրչիս արդայն
յիւն ի Տէր, զի այս սուտինս ոյճ նեղու-
թիւն ունէի, մի թէ ողորմածն Ած. փրկէ
ամ. հաւատացեալ քրիստոնեայս սուտ եղ-
րարցն փորձանցն, ամէն:

4— Թ. 46բ1— Սր. Հոյկ Ած. Երչ-
մարին, ողորմեայ ամ. հաւատացելոց, մա-
նաւանդ ստացողի սր. դրոյն Տն. Եսայի
Վարդապետին և ծնողացն Տէր Արքանձին,
մօրն Տիրուհոյն և ամ. պարմիցն Նոցին,
կարդալողաց և լսողաց և որք ողորմին ա-
ռացող:

5— Թ. 62բ1— Մանաւանդ ողորմ-
եայ Սր. Հոյկ ստացողի դրոյն Տն. Եսայի
Վարդապետին և ծնողացն Տէր Արքանձին
և մօրն Սուլթանին, քրոջն Մարիամին և
ամ. պարմիցն Նոցին, կարի:

6— Թ. 348ա2— Որ ողորմին սա-
ցողի, դրոյն Տն. Եսայի Վարդապետին և
ծնողացն Տէր Արքանձին և մօրն Սուլթա-
պէկին, և մեղաւորաւ զրչիս սուտանուն

Արութիւնին: Փառք չեղ Ած. փառք չեղ Հո-
ղիդ Սր. դու ես ուսուցիչ ամ. խոստովա-
նողաց, զոհանամ դեմդ, դու եղբոր մեղուցե-
լոյս թեւ. և թիկունք ճանել աւարտ գրոյս
վերջն, արճնեալ է Աստուած:

7.— թղ. 375թ2.—

Փառք մատուցի ի բնաւից,
տուողին շնորհաց և իմաստից,
որ զօրացոյց զնպաստ տառիցս,
Լստեփանոս սիրող բանից,
ընդ որս և ես ապալերիկս,
Արութիւն կծաւղ սմին տառից,
մեծ դոհութիւն Տն. տացից
Հալոյրդ առնել սոյն իմաստից:

8.— 519ա2.— Գրեցաւ գիրս ի Մաթակ
բաղաք ի դիւղն Հոռի Վանք ի Վանքն սրբոց
զօրուորացն սրբոյն Գեւորդայ և սրբոյն
Սարգսի զինաւորին, թուականութեանն Հա-
յոց ՌՃՀԸ. [= 1720], դեկտեմբերի ամսոյ
Ջ, օրն Բւբի, սրբոյն Մինասայ զօրաւարին,
ձեռամբ Ատանացի մեղս անձին Արութիւնին,
ի վայելուին Տն. Եսայի Վարդապետին: Տէր
Ած. տուր Հոգի անձին նորա վայելել զսայ,
ամէն:

9.— թղ. 793ա2.— Բարեխօսութեամբ
սրբող առաքելոցն ողորմեալ Գւ. Ած. ստա-
ղոգի զրոյս Տն. Եսայի Վարդապետին և
ծնողացն Տէր Արքաւանդին և մօրն Սուլթա-
նին, և յաշակերտն Սարգիս Վարդապետին
և ամ. դարմիցն, և մեղսամած զըջիս եւս
օղնա Տէր Յիսուս: Աւարտուին զօնապատ-
շած զրդիս ի յերկիրս Կապադովկացւոց ի
քաղաքն Մաթակ, որ կոչի Կեսարիայ, ի
գիրդամանք գիւղս Հոռի ի վանքն Սրբոյն
Սարգիս Զօրաւարի, ի վայելուին Տեառն
Եսայայի, այս քաղաքիս վերադասուց ա-
ռաջնորդի, ի թվարեութեանս Հայկազան
սեռի, ՌՃՀԹ [= 1730], և մարտ ամսոյ
Ժ և Ըիւ կծաւղ զրոյս որ լոկ կոչի ի տան
Սրսայ Կիլիկիցի, որ մականուամբ Ատանա-
ցի, և մեղսաթաւալ Արութիւնի:

10.— թղ. 868ա1.— Փառք չեղ Ած.
փառք չեղ, որ ետուր կարողութիւն նուաստ
անձին իմոյ Հասուցանել ի վերջ գրոյս. Տէր
Գւ. և չեղ փառք ընդ Հօր և Հոգւոյդ Սրբոյ
ամէն: Բաղում խնդութիւն է նաւաւարիս
որ նաւ նորա և նաւահանգիստն Հասանի,
նոյնպէս ի զիծ գրոյս որ բաղում աշխատու-
թեամբ և Զանիւք Հասաք ի վերջն: Դարձ-

եալ աղաւթ զձեզ, ով ոք Հանդիպի սմայ.
մարտր աղօթս մեր յիշեցէք մեղսաթաւալ
յրիշս և զհայրն իմ խաչերն, և Հոգեւոր
հայրք իմ և յուսուցիչ իմ մականախ Ասա-
լանն, և Տէր Մանուկն, որ բաղում աշխա-
տութեամբ յուսուցին զեղկելիս այսմ շնոր-
հի:

Մեծ յիշատակարամ.— 1730

Թղ. 795ա—796ա.— Փառք և պատիւ և
յերկրպագութիւն ամենասուրբ յերրորդու-
թեանն...

Որոյ փափաղօղ եղեալ ողջախոհ և ի-
մաստուն, աստուածասէր և հեղահողի կու-
սակրօն քահանայապետ Տն. Յեսայի Վար-
դապետն: Որ ստացաւ զոս ի արդար ընչից
լուրոց: Եւ ի բաղում ժամանակիս ի խնդիր
և փափաղ էր աստուածադիծ ճառիցս, այլ
այն որ առատն է ի տուրս բարեաց և ընու
զփափաղուին տենչման սրտից և ներդո-
ծաւղ ի բարիս յառաջնորդեալ եղև, ետուր
յերև զյիբքս ի յիշատակ իւր և ծնաւոյացն
իւր և ամ. աղղականքն կենդանեաց և ճան-
դուցելոց: Ի յաւաղ փանքս ի Սր. Սարգիս,
Երկիրս Կեսարիա Կապադովկացւոց...

Եւ յեղիցի մեղ յապրիլ ի ապառաժա-
հալ, ի ծովազաղ, յարեղանատոյց, յերկրա-
խաբշ, ի կաշմակնատարախ, ի տարտարո-
սաղնին, ի բոցակէղ, ահարկի զայտուան
Որոյն Այ. և Հնչտաղերծ լինել ի խաւարա-
ջօշափ արղկարանէն մեր և մերոցն ամենե-
ցուն կենդանեաց և մեռելոց ամէն:

Բայց զրեցաւ աստուածախումբ տառ-
քս, որ կոչին նախ Ամուսն Հատարն Գրի-
ղորի ետամենի և Տաթևազույն, Երկրորդն
ըստ արտաքին փիլիսոփայիցն ըստ այլու-
րենիցն, Երրորդ փարդապետաց Եկեղեցոյ
ասացմունք յաղայս Գարողաց, չորրորդն
Տօնապատշաճ զրդիս Հին և Նոր Կտակարա-
նաց, Հինկերորդն Մամուէլ Պատմադիրդն,
որ առաջի կայ բանիս զերկոյ. ընդ Հովանե-
հաւ և ի դուռն Բ զինուորացն, Սրբոյն Գւ-
որդայ և Սրբոյն Սարգիս զօրաւարացն
յիսեքն. ձեռամբ փծուն և անսրահատ զրչի
Արութիւն Դպրի:

Եւ արդ յերեսանկեալ աղաչեմ, որդ
Հանդիպիք այսմ տառիս, յիշեցէք ի սր.
և ի մաքրափայլ աղօթս զյերրորդեայն ի օր-
մայ, Տն. Յեսայի վարդապետն և զհայրն

իւր Տէր Արքանան և մայրն Սուլթանն յեղրայրն և քոյրն և ամ. աղպականք յաղաւնձ յիշել ի Տէր:

Դարձեալ յաղաւնձ յիշել ի Տէր Տեւտայի վարդապետն, որ ուսացաւ զսա իւր անձին յիշատակ, և զհողեւար որդիքն և յաշակներոն, զՍարդիս վարդապետն, և զտէր Կիրակոսն, տէր Գրիգորն, տէր Մարկոսն, և զտնտեսն, որ է յաշխատաւոր վանքին, աղաւնձ յիշել ի Տէր, և որ յիշէք յիշեալ լի իբր անկող առնեին Թի. ամէն:

Արդ եղև զբաւ սորա թվին ՌՃԶԹ [= 1730], ապրիլ ամսոյ Դ, ի ժամանակին այս-

մին Բ ամ յառաջ ելաւ Օսմանլին զհաց ի Պարսկաստան և քաղաւձ աւար կառ և գերեաց ի տաճիկ և ի հայաւ Երկրորդ այս Թուարիւթեան Ա ամ յառաջ [յ]ոյն ազգն մոլորեցաւ և արար ծոազատիկ և եղաւ սեւ զատիկ վերա նոցա և վախեան յմրուսողեմաւ:

Յեռմագայն յիշատակագրութիւմ. — 1740 թ. 868ա2, չեղադիր. — Յիշատակ է ամենահարուստ Գարողիբքա, Կեսարացի, որ և Վանք զեւլեցի Ստայի Վարդապետն, ի Սր. Նմ. ի զուոն Սր. Յակոբայ, ի թվին ՌՃԶԹ. յիշեցէք ի Տէր:

70

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԵՈՍԻ. — 1

ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԹԵՒԱՅԻ

Վաւմ

1747 — 1748

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասալ 33x21x3: էջք 380: Հանդուսանք բաւարար, յուսանցքները ցեցակեր: Թուղթ հասարակ, Դրիշ՝ Պետրոս Երէց, Գրութիւն՝ սեւ մեկանոյ, կարմրախառն, երկսին, 38 տող: Նորարդիր: Համառոտագրութիւնք յախաղանց առատ: Կաշեկալմ առխտակեայ: Դատարկ թուղթ սկիզբը մէկ թերթ: Ստացող՝ Յարութիւն Վարդապետ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1-2, դատարկ գրեթէ:

էջ 3ա. — Ռամկմ է գլխաւորագայն քաւից բայտ վրացա, վի դիւրաւ գտցեա գոր և կաւիս:

էջ 7ա. — Գրիգորի աշակերտի եռամեծի և տիեզերայայտ վարդապետի Ռամկմ Որոտմեցայ, Քաղաւածայ Մեկնալիւմ Ար. Անտարամիմ Մաթթեասի: Նախորդաբար Բաղդատաւրիւմ յորս գետնացն հղեմարտալի յորից անտարամիցացն եղգերուլի:

էջ 12բ. — Ի ցամկն Անտարամիմ տնտուրիւմ: Եւ վաւթ ժ խորամացն, գոր արարիւ է մեծիմ Եսեքեայ ի խմորայ կարգիւմն յալիսկալցոսի, գոր եզրայր կաշէ:

էջ 17. — Նորիմ սկիզբն և պատմաւ մեկնութեամ Անտարամիմ կարծեոստ հարցւամբ:

ՄԱՆՈԹ. — էջ 126, լուսանցքի վրայ, զրէժ կը բացաղանչէ. «Վաւ ինձ դի քուսն յաղթէ դեւ, ա՛հ, ա՛հ»: Նոյնպէս, էջ 196, «Թուսն յի թողուր այդ բանամ, վաւ ինձ»:

էջ 345 — 380, դատարկ:

Յիշատակագրութիւմ Գրիշ Պետրոս Սրեցի. Կան սասնեակ մը, կ'առնենք բնութիւն:

1. — էջ 6բ. — ՁԵԱՐԻԹԵԱՆ Հեղահոգի վարդապետն և զձեռքն իւր և զհամայն աղինս ճորին յիշել աղաւնձ: Ընդ ճոսին և զեղէնիլ զրէշ, որ վուրթամ Այ. հասանել չեկեր որ. զբոյս: ի թվին ՌՃԶԶ [= 1747] Դեկտ. Ա. եղև սկսուին Քաղաւձ գրոյս:

2.— Էջ 54բ.— Ուլ տեարք, աղաչեմ յիշել ի քր. յաղթօք ձեր զմաքրասնունդ և զանապատանունդ զհեզահոգի Յարութիւն վարդապետ, որ ետ զրել զսայ յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց, և ի վայելունք անձին իւրոյ: Ընդ նմին աղաչեմ յիշել յաղթօք զուարժան զբիշն զՊետրոս անիմաստ և անարժան քահանայ, և զծնողս իմ և զերախուտուրս: և անմեղադիր լերուք անյարմարութեան իւրոյս, զի կար մեր այս էր: Գրեցաւ ի մայրաքաղաք Վասպուրական, որ այժմ ասի Վան, ընդ Հովանեաւ Սրբոյն Վարդանայ քաջամարտ նահատակին, ի Թվ. ՌձՂԷ [== 1748], Կիւսդիւր. Ա.:

3.— Էջ 124ա.— զՀեղահոցի և քաջիմաստուն և զանապատանունդ Տն. Յարութիւն մեղրածորան վարդապետն յիշեցէք ի Քս.: Ընդ նմին և զանպիտան անարժան զբիշն սուտանուն Պետրոս յիշեցէք ի Քս. և Ած. ողորմի ասացէք մեղաւորիս, և Աստուածն ամենայնի ձեզ ողորմեսցի յիւր միւսանկամ զայտեսանն ամէն: Ո՛ւլ անձկալի եղբարք իմ, զպիրք զայս, որ է Սբ. Աւետարանի քաղուածու, յաւ պահէք և խնամ տանիք, և ի Սբ. Աննպատն Լժայ Թողէք որ կենայ, զարայ շատ աշխատեցայ ի դժագրել սորին. և զուր իմ մեղացս Թողութիւն խնդրեցէք:

4.— Էջ 159բ.— Զրազմամեղ անձնս զՊետրոս պիտականուն անարժան քահանայ և զամայն մերձաւորս իմ յիշել մաղթեմ սիրողացդ լուսնի, ամէն:

Ուլ նապելիք իմ սուրբ Հարք, և անձկալիք իմ եղբարք, աղաչելով ի ձէն խնդրեմ, զիմեալ լսելով առ ձեռք փարիմ, բազկատարած որ աղօթէք, զոչմամբ սրտիւ որ պաշատէք, յորժամ վկասուած Հայտեցուցէք, մին ողորմի ինձ ասացէք: Ամէն Ռ ամէն:

Գրեցաւ սր. դիրքս, որ կոչի Քաղուածու, ի քաղաք Վան, ընդ Հովանեաւ սրբոյն Վարդանայ, արեամբ ներկեալ նահատակի, զոր և եւ նորընծայ էի ի ներքոյ սարափելի սր. կարգիւ, զոր Տէր Ած. սր. աղօթիւք ձերովք առանց ամօթոյ պահեսցէ, ամէն:

5.— Էջ 169, ստորին լուսանցքին.

Ուլ ոք զրոյս խնամ տանի,

աղետդացեալ իրաց պահի, շնորհ նորա ոչ սպառի, և ի Քրիստոսէ նա պաակի, մարտիրոսաց զասն իսառնի, յախտնից ուրախ լինի:

6.— Էջ 263բ.— Զերանաշուր և զաստուածամեծար անձն զՅարութիւն Վարդապետն, զստացող այժմ աստուածաշունչ մատենիս, յիշեցէք ի Քս.: Ընդ նմին և զհեղինի զծոց սորին զեղկկյի Պետրոսս, զանարժան քահանայս, յիշատակել ի մաքրափայլ յաղթօք ձեր, ուլ սր. մանկունք եկեղեցւոյ, առոտս ձեր անկանիմ արտասուադին պաշատանք, զի միով Հայր մեղայիւ ներումն արաջիք սղայանաց իմոց, զի մոլորեալ կեամ ի մէջ մեղաց:

Այլ և շնորհէք սակս անյարմարութեան իւրոյս, զաւելին բառաւով և զԹերին լնանելով: Եւ կամ թէ ի տեղի ինչ սխալ զտանելով: Ի մէջ այս Հոգիապատում տառիս, վասն Այ. Թողութիւն խնդրեմ ի ձէնք, զի ներևալիք յանցանաց իմոց, քանդի և կարյն իմ այս էր. զի եղանակ ձմեռնային էր և յոյժ ցուրտ, որ կարի նեղութեամբ յաւարտածաւ: Այլ.:

Այլ և ի դառն և տխուր ժամանակին, զոր բերան ոչ կարէ հառել զանօրինաց Հարկապահանջութիւնն զոր կրեն քրիստոնէսայ:

Նա և Թվին Հայոց ՌձՂԷ [== 1748], և մարտի ամսոյ ի եղեւ զրաւ այս սր. մատենոյս, ի մայրաքաղաքն Վասպուրական, զոր այժմ ասի Վան, ընդ Հովանեաւ Սրբոյն Վարդանայ, Հայոց զօրավարին, որոյ նա քահանայք Դ. տէր Զաքարիայն, տէր Կարապետն, տէր Յարութիւնն, յուսկ Հնտոյ քան զամէն տէր Պետրոս, զուսողող սր. զրոյս աստուածաշունչ մատենոյս, զոր Տէր Ած. բարեաւ վայելել տացէ Հոգեւոր Հօրն իմոյ, Տն. Յարութիւն մաքրասնունդ և անապատաղող վարդապետին և եպիսկոպոսին:

Այլ և Լժայ Սբ. Անուպատի Առաջնորդրն էր Տն. Յակոբ արքեպիսկոպոսն, որոյ Տէր կենան երկար շնորհեսցէ, որ զեղկելիս ոչ մոռացցէ, և մամ ժամ մխիթարեսցէ, և ինքն անկործ մնացէ, ամէն: 1197:

7.— Էջ 321բ.— Քս. Ած. քո Սբ. Զարարանացդ բարեխոսութեամբն ողորմեսայ

ստացողի գրոցս, և մեղաւոր գրչիս, Պետրոսի, և ծնողաց իմոց, ամէն:

Յիշատակագրութիւն Յարութիւն Վարդապետի, որ գրած է վերջին քանի մը թերթերը:

Էջ 344բ.— Դրեցաւ ձեռամբ Յարութիւն անարդիւն վարդապետին, ՌՄԼԴ [1785] ին սպրդիչ Բուսին, առ դրան իմաստ Սբ. Անաստիան:

71

ՃԱՌԸՆՏԻՐ.— 3

Դրագարկ

24 = 1321

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 32×24×11, էջք 1000: Հանգամանք լաւ, նորոգութիւն կրած: Թուղթ հին բամպակեայ: Դրիչ և Ստացող՝ վաճան Գաճանայ, որդի Ստեփանոսի: Գրութիւն՝ սեւ մկանով, երկսին, 26 տող: Բոլորգիր: Համառոտագրութիւնք սովորական: Պորանադարդ, էջ 5: Կաշկեղծ տախտակեայ: Դատարկ թուղթ, նոր, մէկ թերթ է վերջին:

ԲՈՎԱԼՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Անկարևոր գրութիւններ և խաղմուտներ:

Էջ 2, դատարկ:

Էջ 3, նոր շեղադրով, «Գրիգորի Սկեւոսցւոյ է շատս ի սբ. Կոյսն Ածածին»:

Էջ 4.— Ջայս ինչ կա ի մտաբնդիրս հաւաքած...:

Ա.— էջ 5.— Բառ Գովեստի Պատմա-գրքաբար Յաղագս Ծննդեան և սննդեան և Բազումավարութեան և վերափոխման Ամենասրբունոյ փառաւորեալ և միշտ կուտի Մարիամաւ Աստուածածնին, ասացեալ ի նորին ծնալէ և մաղթամաց հայցողէ յագմամեղ մեծաւորէ Դրիգորէ — Ըստ բարուցն բուսոյ բնաւորեալ անձն բանական...:

Բ.— էջ 152ա.— Հռոի Դ և սեպտեմբեր ժԴ, մտակալտիս է Սբ. Յարութեան նիւր. մեծի եկեղեցւոյն, որ կատարի ի Սբ. Տեղիսն Քի. և յամենայն եկեղեցիս հաւատացելոց: Սրբոյն Կիրոյի եպիսկոպոսի նմի.— Յաղագս Սուրբ և Կաթողիկէ Եկե-

ղեցւոյ մարթ և պատշաճ էր բազում ինչ ասել...:

Գ.— էջ 157ա.— Հռոի Ե և սեպտեմբեր ժԴ, Տաւ է հռչակաւոր սբ. հային Քի., Սրբոյն Կիրոյի նմի. Հայրապետի ասացեալ ի Սբ. հայն Աստուածընկալ.— Պարծանք սրբութեան կաթողիկէ եկեղեցւոյ են ամենայն դործք Քի. և առաւել պարծանք պարծանաց իմ'չն...:

Դ.— էջ 161բ.— Երանելոյն Յովնանմու Ոսկեբերանի Կոստանդինուպոլսի եպիսկոպոսի ի Սբ. հայն Աստուածընկալ.— Ջրինչ ասացից կամ զինչ խաւեցայց...:

Ե.— էջ 174բ.— Երանելոյն Եպիփանու արքեպիսկոպոսի Կոստանդնուպոլսի ասացեալ Գովեստ Սրբոյն հային ՏՊ. մերոյ և Աստուծոյն Յի. Քի.— իմաստաւորեալ և լրուին եկեղեցւոյ պայծառանայ...:

Ձ.— էջ 191ա.— Պատմ. Յաղագս Աստուածընկալ Սբ. հային գերութեանն ի Պարսից, և դարձի ի Կոստանդինուպոլսի, և վասն Հացումն[աց] Սբ. Նշմին, թէ որպէս շնորհեցաւ յԱյ.— Եւ եղև յետ թաղաւորելոյ Մարկայ արքային Հռոմոց...:

Ժ.— էջ 121ա.— Թուղթ Դիմենեոսի աշակերտի Պատգոսի առ Տիմոթէոս աշակերտ և եպիսկոպոս Ասիացոցն, Յաղագս մեռում Պաղատի և Պետրոսի, գրեալ ոգրերգալեան բառիւք.— Ո՛վ աշակերտ աստուածային և որդի Հոգեւոր...:

Էջ 217-234, դատարկ, նոր ճերմակ թուղթ:

էջ 236բ.— Վկայաբանութիւն Ար. Առաքելոյն Պետրոսի որ ի Հռոմ կատարեցաւ.— *Երանելիս սր. Առաքելն Պետրոս...*

էջ 239բ.— Վկայաբանութիւն Պաղոսի Առաքելոյ.— *Առ Ներոնիւ կայսեր Հռոմայեցոց վկայեաց...*

Ը.— էջ 241ա.— Սեմիւ ի Եւ Նոյեմբեր Ը, Տաւմ է Ար. Հրեշտակապետացն Միքայելի եւ Գաբրիելի և ամենայն երկնաւոր գաւարացն, ի ծառէն Պանտալեոնի.— *Եստուրս անաստուածութեանն յորժամ զկուսուս և զձեռագործոն աստուած պաշտէին...*

Թ.— էջ 247բ.— ՏՈ Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի, Գովեստ Բանի Ներքոյակամի բացատրութեամբ, Յաղագս Տաւմի Գիւլայգունիցն էութեանց Հրեշտակապետացն Սրբոց Միքայելի եւ Գաբրիելի, և ամենայն երկնային գաւարութեանցն գոր տաւմնց եկեղեցիք Քի. ընդ տիեզերս համախմբուել ռաբխութեամբ ի յութն Նոյեմբերի:

Ժ.— էջ 296ա.— Նորին Ն. Կաթողիկոսի ասացեալ բանս մաղաքանաց առ Սուրբ Հրեշտակո, ուսումաւոր չափով:

ՃԱ.— էջ 302ա.— Քաղոց ԺԺ և Գեկտիւքեր ԻԵ: Ռիշատակ Սրբոյն Ստեփանոսի մախավկայի և առաջին մարտիրոսի, երանելոյն Աքամասի եպիսկոպոսի Աղեկսմոնդրի ասացեալ, Ռերքոյեան ի սրմ. Ստեփանոս մախատարաւագ և առաջին վկայ Քի.— *Պոյժառ եւ Նորահրաչ է խորհուրդ տաւնիս...*

էջ 318բ.— ...Տաւմ է Դաւթի Մարգարէի: ի յիշատակի Ար. Մարգարէին, և Առաքելոյն Յակովբայ եղբար Տեառն: Եսաղիմ Թագաւորութեմն.— *Եւ զղջացաւ Տէր զի Թաղաւորեցոյց զՍաղմոս...*

էջ 328բ.— Քաղոց ԻԱ և Դեկտեմբերի ԻԹ. Տաւմ է Ար. Առաքելոյն Յովնանու Աստուածաբան Աւետարանչի, եւ Յակոբայ.— *Յետ ամբաստնալոյն Յի. Քի. յերկին...*

էջ 359-360, Նոր ճերմակ Թուղթ, որուն վրայ կայ մէկ սիւնակ յիշատակարան, որուն ճառորիս Նորոգութեան առթիւ: Տես յետոյ իր կարգին:

ԺԲ.— էջ 361ա.— Ի մեծի աւար ձըրազայուցի Մննդեանն եւ Յայտնութեան ՏՈ. մերայ Յի. Քի., երանելոյն Սեբերիանոսի Եմեսոս Եպիսկոպոսի հաւաք.— *Ի մէջ*

բրիտանասիրաց զՔրիստոսէ խոստացալ ճառել...

ԺԳ.— էջ 371ա.— Առաջի աւարն, Երանելոյն Գրիգորի Եպիսկոպոսի Նազիազու ի Յայտնութիւնն Տեառն.— *Քս. ծնեալ յինի, փառաւորեցէք...*

ԺԴ.— էջ 391բ.— Երանելոյն Յովնանու Ոսկերեքանի, Կոստանդինոս Եպիսկոպոսի, ի Մաթեոսի Աւետարանին Մեկնութեմն.— *Եւ Յի. Քի. ասէ ծնունդն էր աշխատ...*

էջ 407ա.— Բ. Աւարն: Ի վարդապետութեմն Սրբոյն Գրիգորի Հայոց Հուսաւորչի.— *Արդ առաքեաց ԱՅ. զՈրդիս իւր յայխարհ, որ եկն եւ ծնաւ ի կնոջէ...*

ԺԵ.— էջ 418բ.— Երանելոյն Յովնանու Ոսկերեքանի, Կոստանդինոս Եպիսկոպոսի, ի Մատթեոսի Աւետարանին Մեկնութեմն.— *Եւ ի ծնանելն Յի. Ի Բեթղէմ շրէշատեմ...*

ԺԶ.— էջ 431բ.— Երանելոյն Յ. Ոսկերեքանի, Կոստանդինոպոլսի Եպիսկոպոսի, ի Մատթեոսի Աւետ. Մեկնութեմն.— *Եւ իւրեւ մօրն ի տուն տեան զմանուկն Հանդերձ Մարմանս մարքն իւրով...*

ԺԷ.— էջ 443ա.— Սրբոյն Բարդուղիմէոսի Եպիսկոպոսի Կեսարու Կապադովկեցոց ասացեալ ի Մննդն Քի.— *Քի. ծնունդն իւրականն և առաջինն, և յատուկ իւրոյ Աստուածութեանն լուծեամբ պատուեցին...*

ԺԸ.— էջ 458բ.— Յովնանու Ոսկերեքանի յԱւետիս Աստուածածնին.— *Դարձեալ խնդութեան աւետիք...*

ԺԹ.— էջ 466ա.— Գրիգորի Աստուածաբանի ասացեալ ի Մկրտումքին Տեառն.— *Արդ մկրտեցուց զի յաղթիցեք...*

Ի.— էջ 475ա.— Ի մեծի աւար Տեառն Որմնառացին: Երանելոյն Բարդուղի Եպիսկոպոսի Կեսարու Կապադովկեցոյ, ի Գալուստ ՏՈ. մերայ Յի. Քի., ի Մեկնութեմն Աւետարանին ըստ Ղուկայ.— *Չամհայն տաւախմարութիւնս Այ. պարտ է մեղ կատարել սաղմոսեւք և աւրհնութեամբ, և դուռնութեամբ, և բնթերցուածովք...*

ԻԱ.— էջ 486բ.— ՏՈ. Գրիգորի Արծրունեաց Եպիսկոպոսի Թուղթ յերուսաղէմն ի Հայոց, վասն Տեառնորմատագին.— *Ի ժամանակ Յուստիանոսի Կայսեր, յե-*

բեաներորդի երրորդի Թաղաւորութեան նո-
րա... :

ԻԲ.— էջ 493ա.— Յովնաննու Ոսկեքե-
րամի, Յաղագս չսգալոյ զմնցեցեալսմ.—
Իւր ալուսհետեւ մանաւանդ քան զառա-
ջալունիցն փութաբար վարդապետութեամբ
մտնուի քի ներքո... :

ԻԴ.— էջ 500ա.— Նորիմ Յովնաննու
Ոսկեքերամի, վասն Մխիթարութեամ Ոգ-
ւոյ.— Քս. էառ երկրպագեացուք... :

ԻԴ.— էջ 507ա.— Նորիմ Յ. Ոսկեքե-
րամի, Յաղագս մեծելոց որք անկմիք զմա-
ցին զորմութիւն ամուլի և տուր տալ.—
Եւ արդ մի՛ վասն մեծելոց սուղ ինչ ունի-
ցիմք վայրապար... :

ԻԵ.— էջ 514ա.— Առաջին Կիրակեղի
Բուն Բարեկենդանին, Ս. Բարսեղի Յիսելո-
պոսի Կեսարու Կապադովկեցոյ, Յաղագս
Պառնոց.— Փողեցէ՛ք ասէ ի նոր ամսեան... :

ԻԶ.— էջ 527.— Նրամելոյն Յ. Ոսկե-
քերամի ի Մաքեդոնի Աւետարանին Մեկնու-
թեմէ.— Ձղոյ՛ յերուք ողորմութեան ձե-
րում... :

ԻԸ.— էջ 555բ.— Ներքորդ Կիրա-
կեղի: Նրամելոյն Յ. Ոսկեքերամի, Կ.
Պալսի Յպո. ի փորձմեւ և ի պտտա-
խամիւ Քի. ասացեալ.— Ասի սիրեցեսցա՛ց զՏէր
Ած. քո յամենայն որտէ՛ք քումմէ... :

ԻԹ.— էջ 562ա.— Նրամելոյն Յ. Ոս-
կեքերամի ասացեալ Յաղագս Ապաշխարու-
րեան.— Տեսէ՛ք յառաջնումն Կիւրակէին
զպատերազմ և զյաղթութիւնն... :

ԻՐ.— էջ 587ա.— Նրաքորդ Կիրա-
կեղի: Սրբոյն իգնատիոսի Հայոց վարդա-
պետի, ի Մեկնութեմէ Աւետարանին որ ըստ
Ղուկայ.— Բազմադիմի առակաւք զամե-
նախնամ տեսչութիւն սիրոյն զոր ունի առ
արարածս յայտնէ մեզ Քս. Ած. փրկիչն
մեր... :

Լ.— էջ 625ա.— Չարքորդ Կիրակեղի:
Նրամելոյն Յ. Ոսկեքերամի, ի մեծատունն
և յՂազարաւ.— էր ոմն ասէ մեծատուն և
Հանապաղ ծիրանիս ալանէր... :

ԼԱ.— էջ 644բ.— Նրամելոյն Նիքիւմի
վարդապետի ասացեալ Յաղագս Պառնոց—
Պահէ՛ք յայտնիք ծածուկ պահովք բաւանդա-
կին... :

ԼԲ.— էջ 653ա.— Նրամելոյն Յ. Ոս-
կեքերամի, ի փարիսեցիս և ի մտաւարմ:

Ն. Կիրակեղի.— Է և երրորդ եւս ճանա-
պարհ ապաշխարութեան... :

ԼԴ.— էջ 659բ.— Նրամելոյն Կիրաղի
Նմի. Հայրապետի, վասն Ապաշխարու-
րեան և քաղութեան մեղաց.— Չար, չար
են մեղք, և անհնարին չար է ախտ Հոգ-
ւոց... :

ԼԴ.— էջ 677ա.— Վեցերորդ Կիրա-
կեղի: Յ. Ոսկեքերամի ասացեալ յամուսնա-
լոյնն, որ ի Յովնաննու Աւետարանի.—
Յետ ալորիկ տունէ էր Հրէիցն և ել Յս.
յիմ. և անդ էր աւաղան մի... :

ԼԵ.— էջ 687ա.— Նրամելոյն Նիքիւմի
ասացեալ Յաղագս Պառնոց.— Յորժամ երի-
տասարդն էիր պարտ էր ճեղ զաներեւոյթան
խորհել զկատարածին քում... :

ԼԶ.— էջ 703ա.— Ղազարու ի Քա-
ռամորդան: Յ. Ոսկեքերամի ի Յովնաննու
Աւետարանին Մեկնութեմէ.— Եւ էր ոմն
Հիւանդացեալ, Ղաղար անուն ի Բեթան-
իայ... :

ԼԷ.— էջ 720բ.— Նրամելոյն Յաղով-
բայ Նիքիւմապոսի Յերոզաբան ասացեալ ի
Յարութիւնն Ղազարու.— Բաց գլթուսն
իմ խաւել վասն քո, Որդի Աստուծոյ... :

ԼԸ.— էջ 736, դատարկ:

ԼԸ.— էջ 737ա.— Ս. Կիրաղի Նմի.
Հայրապետի ասացեալ ի Գալուստ Տես-
որն.— Ձգալուսն Քի. պատմեմք ոչ միան-
գամ, ալլ և երկիցս... :

ԼՐ.— էջ 743ա.— Նրամելոյն Կիրաղի
Հայրապետի Ազնաւանդու, ի Մեկնու-
թեմէ Մարգարէին Ձափարիւ.— Խնդայ
յոյժ դուստր Սիրոյնի, քարոզեա դուստր
երուսաղէմի... :

Խ.— էջ 745ա.— Յ. Ոսկեքերամի, ի
Մեկնութեմէ Աւետարանին Մատթէոսի.—
Եւ իրբու ելին Նոքա յերկրով... :

ԽԱ.— էջ 757ա.— Մեծ Նիքիւմապո-
սեան, Նրամելոյն Յ. Ոսկեքերամի, ի
Մատթէոսի Աւետարանին Մեկնութեմէ.—
Եւ մինչդեռ ելանէր Յս. յիմ. առ մեկուսի
ղերկուսասն աշակերտան իւր... :

ԽԲ.— էջ 765ա.— Յ. Ոսկեքերամի
յարարածոց Մեկնութեմէ.— Ետես ասէ կինն
եթէ քաղցր է պտուղ ծառոյն ի կերա-
կուր... :

ԽԴ.— էջ 783բ.— Ի մեծի Գ. շարա-
րին: Յ. Ոսկեքերամի ի Տես Վտաւան.—

«Նդոմած որ կտրէ» (997), «Անիծած որ կտրէ» (999) :

Մամր յիշատակարամբ Գրչի կր գրտնրին դրեթէ ամէն ճառի վերջը, աւելի կամ նուազ ընդարձակութեամբ, ընտրովի կ'առնենք կարեւորները :

1.— էջ 161.— Ձմեռ վարդապետն Գրիգոր միայնացեալ, որ է երգաւղ սրբոյ Դառիս, յիշեալիք ի սբ. աղաւթս ձեր, ով տառնաղբ աստուածաբարբ, Ընդ նմին և զողորմելի զրիչս Վահան, որ յոյս առեալ դարձի, զդէմս ի յերկիր եղեալ պաղատարժ մաւրդ Յի. բարեխաւսեա, մաղթեա զքառութիւն տառնաղացս, դու զաւրաւոր փրկանակ կենաց իսկուհի երկնի, քեզ աւրհնութիւնք ձայնից և բուրժունք խնկոց ի յերկրի, և անուշից եւոյց մատուցումն յամենայնի, նաեւ զմիաբանք Սբ. Ուխտիս կենդանեաց և ննջեցելոց և ծնաւոյց իւրեանց, նաեւ Վասակ միայնակեցիք և իւրոցրն, և զրչիս ծնաւոյցն Ստեփանոսի և Ոսկէհատի: Եւ ամենայն Հաւատացելոց և որոց ամէն ասին ամէն, ձիւ բիւր բերանով ամէն տո՛ն ամէն :

Ս. Աստուածամայր, իմ յոյսն դու ես յաւորն մեծի, բարեխաւսեա քո Միածնիդ, միթէ լսէ իւր ծնաւորդ, և ողորմի ինձ բաղժամեղ զրչիս, զոր խոստովանիմ և դաւանեմ ամենասուրբ կոյս Աստուածածնի, յոյս ամենայն Հաւատացելոց և ապաւնչ: Եւ փառք ամենասուրբ երրորդութեանն և միոյ Աստուածութեանն յաւիտեանս յաւիտենից ամէն, որ ետ յանդ Հանել զսա, յիշատակ Հոյոյց մերոց և ամ. Հաւատացելոց :

2.— էջ 191ա.— Վասն խաչի զոր պատուականի, Տէր Աստուած, արայ ողորմութիւն աշխատողաց և ստացողաց զբոցս, Վահանայ և միաբան եղբարցս բնակչաց Սբ. Ուխտիս և ծնաւոյց իւրեանց և ամենայն Հաւատացելոց, և որոց ամէն ասին ամէն :

3.— էջ 240բ.— Դիլաւոր առաքելոցս Պետրոսի և Պաւլոսի և ամենայն սրբոց արայ ողորմութիւն ստացաւոյց և աշխատողաց զբոցս և միաբան եղբայրութեանս և միաբանից սբ. եկեղեցւոյ, և անիմաստ զրչիս Վահանայ և ծնաւոյց իւրեանց, և Ջապլունի դստեր Լեւոն թաղաւորի և որդեկաց իւրոց, և ամենայն Հաւատացելոց, և

որոց ամէն ասին ամէն, և Բի. փառք յաւիտեանս :

4.— էջ 301բ.— Եւ վերջին այսմ տառիս, փափաղաւղ այսմ կտակիս, Վահան անուռ մեղապարտիս, որ ցանկացաւ եղէ դրժիս: Աղաւթից յիշմամբ առ իս, տուք Հատուցումն աշխատողիս, մեղաց բեռանց որ է առ իս, թեթեւեալ ի ներկայիս: Ձերանութեանց անճառ բարբիս, անդ ժառանգել ի յապառնիս: Հանդերձ ծնաւոյց և աղջայնաւք, և ամենայն աշխատողաւք այսմ տառիս: Եւ ամենայն միաբանից սրբոյ ուխտիս, մանաւորից ի նոյն բարբիս: Եւ պատուողաց վեհից տօնիս, ժառանգ յինել յանճառ բարբիս: Ամէն, եղիցի, եղիցի:

5.— էջ 735բ.— Տէր իմ և Ած. ստացաւոյց և աշխատողաց և ամենայն երախտաւորաց զբոցս, և ողորմելի զրչիս Վահանայ և ծնաւոյցն իւրեանց Ստեփանոսի և մաւրն Ոսկէհատի, և Ջապլունի դստեր Լեւոն արքայի Հայոց և որդեկացն իւրոց, և ամենայն Հաւատացելոց արայ ողորմութիւն: Նա և եղբարցս և միաբանից Սբ. Ուխտիս, կենդանեաց և ննջեցելոց, և որոց ամէն ասին, ամէն ամէն, Հարիւր Ռ բերանով ամէն :

6.— էջ 766բ.— Գալստեամբ քո Քս. Ած. մեր արայ ողորմութիւն տառնաղացս զաւր եկաւորութեան քո, և աշխատողաց և միաբանից Սբ. Ուխտիս և միաբանից Սբ. Ուխտիս Վահանայ և ծնաւոյց իւրոց Ստեփանոսի և Ոսկէհատի, և ամենայն երախտաւորաց տառիս և ամ. Հաւատացելոց, և որոց սրտի մտաւք ամէն ասին, ամէն, ձիւ, բիւր բերանով ամէն: Եւ փրկեա ի զբոութենէ զամենայն քրիստոնեա, և յամ. փորձութենէ Հոգեկանաց և մարմնականաց: Նա և զժողովոր որդեակս մեր սբ. քահանայն Կոստանդին, որ փոխեցաւ առ Քս. յայսմ ամի, յիշեցէ առ Տէր :

7.— էջ 802բ.— Բարեխաւսութեամբ ամ. սրբոց Քս. Ած. արայ ողորմութիւն աշխատողաց և ստացողաց և մեղապարտ յծաւոյիս Վահանայ, և միաբան եղբայրու-

թեանն և միաբանից Սբ. Ուխտիս, և ամ. հաւատացելոց, և որոց ամէն ասեմ ամէն: Եւ պարոն Զապլունին դասեր Լեւոն Թազաւորին և որդեկաց իւրոց, որք յազդման չարին անկան ի փորձութիւն և կան յաքսորս, զորս Տէր յարուցանէ:

8.— էջ 825ա.— Եւ զաշխատաւորք գրոցրս Վահան գրիչ և զմիաբանք Սբ. Ուխտիս և զամենայն հաւատացեալս, և զշարապետ արեղայն, և զեղըայրն իւր Կոստանդին քահանայք, և որք ամէն ասեմ ամէն ամէն:

9.— էջ 875ա.— Տէր իմ և Ած. քո կամաւոր չարչարանաւորք և խաչելութեամբդ արայ ողորմութիւն տառապել գրչիս Վահանայ և ծնաւորաց իւրոց Ստեփանոսի և Ոսկէհատի, և ամ. երախտաւորաց տառիս, և եղբարց Սբ. Ուխտիս և միաբանաց և ամենայն հաւատացելոց: Նաեւ Գրիգորոյ աւագ սարկաւադի, և սբ. քահանայից եղբարց մերոց, Բարսղի և Վարդանայ, որ կան ի Սբ. Ուխտս Սբ. Հրեշտակապետք, որոց ողորմեացի Քս. Ած. ամէն:

10.— էջ 929բ.— Յարութեամբ քո կենդանարար, Քս. Ած. մեր, նորոգեաւ ըզմեռեայն մեղաւք Հոգւով և մարմնով Վահան գրիչ, և զծնաւորսն մեր Ստեփանոս և Ոսկէհատ, և զեղբայրութիւնս և զմիաբանք Սբ. Ուխտիս ղկենդանիս և ղննջեցեալս, և ղԳրիգոր Քհ. և զամենայն երախտաւորք տառիս և զամ. հաւատացեալս Սբ. Նրբորդութեանն, և որոց զամէնն ասեմ, ամէն, հարիւր Ռ բիւր բերանով ամէն:

Գլխաւոր յիշատակարմ.— 1321

էջ 993.— Յեւթն հարիւրերորդի Հ եւրորդի ամի հայկազեանս տոմարի գրեցաւ աստուածադարձ Ժառնտիրս այս ձեռամբ մեղաթաւար և յղղնամեղ անձին Վահանայ անարժան քահանայի, ի վանքս Դրազարկ, ի մեծափառ և հոչակաւոր անապատն ի դուռն տաճարի մաւրս լուսոյ Աստուածածնի: Ի Թաղաւորութեանս աստուածաճէր տղայ արքայի Լեւոնի որդի Աւչին Թազաւորի, ի Հայրապետութեանն տեառն Կոստանդեայ յանքարերբ և դառն փամանակի, յորում նեղիմք յանաւրինաց յամենայն կողմանց:

Արդ սմին այսմ Հոգեւից տառիս ցանկացաւ եղեալ ըզմայի փափաքմամբ և սի-

րով անիմաստ Հոգիս Վահան Հեռացեալս յամ. բարեաց և յետեալ յառաքելութեանց, առաջին ամ. մեղաւորաց և զլիակորեալ ի դասս զովելեաց, և վերջին ամ. ապախաւորղայ, և վայ չ ինձ, վայ չ ինձ, վայ չ ինձ, զի զաւրէնս Այ. իմոյ ոչ պահեցի և յանցող զտայ պատուիրանաց նորայ ամ. դիմաւք կամ անարժան, մեղա, մեղա, մեղա Տեառն, աղաչեմ խնդրեցէք վասն իմ մեղաց Թողութիւն և ողորմութիւն, նա և ձեզ եղիցի ամէն ձմր բերանով ամէն:

Եւ ողորմելիս Վահան խաւար աչաւք ի հալալ արդեանց իմօց և աշխատութեանս ղրեցի զսա պաւար կենաց և յոյս համարձակութեան առ Ած. բազմաբիծ անձին իմոյ, և ամ. երախտաւորաց իմօց յիշատակաւորի: Նա և քրիստոսասէր ծնաւորաց իմօց, հաւրս Ստեփանոսի և մաւրս Ոսկէհատի, եղբարց մերոց և ամ. ազգատոհմի, և աշնոցիկ որք արդիւնք ունին ի սմա, մանաւանդ պր. Զապլունին՝ զստեք Լեւոն արքայի Հայոց, և ամենայն եղբայրութեան և միաբանից սբ. եկեղեցեացս կենդանեաց և ննջեցելոց:

Եւ արդ արտասուալից հայցմամբ աղաչեմ զաստուածաճէր ընթերցաւորք և զսաւազօր, դքսաւանդք քրիստոսազօհեաց և դրաբեպաշտ համաւրէն ժողովուրդաւ, և որք արինակէք և որք ընթերցմամբ լուսաւորելչ յիշեալիք սրտի մտաւք աղաւթիք առ Ած. և Տէրն Յս. Քս. զաշխատողք և ստացաւորք տառիս և զամ. երախտաւոր, և ղՎահան գրիչ և զամ. վերոյգրեալք ի սմա և որք լեալ մեզ աւցնական և զծնաւորսն մեր, և զամ. հաւատացեալս: Եւ որք յիշէք ղթմաբար զմեղ յիշեալ լիջիք և ղուք յառատ ողորմութիւնս Այ. որ չ աւրչնեալ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

Եւ արդ ծանուցանեմ ձեզ, սբ. հարք մեր և եղբարք, բնակիչք աստուածալիկ սբ. ուխտեցդ քանկչաց, և երկրամերձ դիմաւք աղաչեմ, զի կամէի զայ և յինել երկրպագու աստուածային Գիրեղմանիդ և չյաջողեցաւ Բ Հեա, աղաչեմ չյինել մեղաւորի տառապելոյս Վուհանայ, մեր միջնորդութեամբ առ Ած. եւ ղինչ աղեկ իրք գրաւայ ի վանքս Դր[ազարկու] պատմութեանս եւ ձեզ ղրեցի որ ընթեռնոյք և ուրախալիս ղ ղիսիկ յիշէք առ Ած. ի սբ. ա-

դուրս ձեր, Բայց աղանձ զձեզ ար. հարք մեր զի կացցէ սա ի ար. եկեղեցիքդ ի ար-
Հրեշտակապետն կամ ի Սր. Յակովբ, ուր
առաւել պիտոյ լինի. բայց չունի ոք իշխա-
նութիւն հանել զսա յայտ Բ վանիցդ, թէ ի
Հոգեւորաց է թէ ի մարմնաւորաց աղանձ, և
թէ ոչ Ած. վրէժխնդիր:

ԵԱՆՈՒԹ.— Այս յիշատակարանը գրու-
ած է միասին, ոչ թէ բնագրին յատուկ
սեւ մելանով, այլ ժանկադոյն, և անվարժ
բոլորգրով, հաւանաբար նոյն էջին ներքեւ
յիշատակագրող հծերացեալ Պաւղոսին կողմ-
է: Գրութիւնը ժամանակի ընթացքին դու-
նաթափ եղած է, նաեւ աղբուած խոնաւու-
թենէ. այդ պատճառաւ ուրիշ մը աւելի
մութ զոյն մելանով կրկին դրած է շատ մը
բառեր և տառեր:

Յետմտցոյն յիշատակագրութիւնք.

Ա.— էջ 151բ.— ԶՊաւղոս Մարմանցի
յիշեցէք ի Տէր և Ած. զձեզ յիշէ, ամէն:

Բ.— էջ 210, ստորին լուսանցքին,
նախորդին կը նմանի մելանով և գրով.—
Եւ Պաւղոս արեղին, Անձղնայպատեցոյն,
որ սակաւ մի աշխատեցաւ յոզ [չարունա-
կութիւնը չկայ]:

Գ.— էջ 993, ստորին լուսանցքին,
ժանկադոյն մելանով, բոլորդիւ անվարժ—
նա և զնչին տրուպս, զՊաւղոս ծերացեալս
մեղաւք, յիշեցէք որ սակաւ մի աշխատեցաւ
ի սմայ: Վասն զիւտի ճառերոյս, որ ի լու-
սանցքս զրեցի, զի չէր դրած, և Ած. զձեզ
յիշէ ամէն:

Դ.— էջ 318, ստորին լուսանցքին,
ժանկադոյն մելանով, բոլորդիւ.— Եւ Մար-
տիրոս փակակային Սր. Հրեշտակապետացն
ողորմի Քս. Ած. ամէն:

Ե.— էջ 359ա, նոր թողթի վրայ, բո-
լորդիւ.— 1731

Տեառն վեհի Գրիգորի
Պատրիարքի Սուրբ Աթոռի,
Սուրբ Յակոբայ մեծի դաժի,
Տեառն Յիսուսի փոխաւորդի,
Հրամանաւ սա նորոգի,
ձեռամբ նուստտ Գրիգորի.

Թիւ արամեայ առ քեզ Ճառի,
մու յորքլայն ինն պատկի:
Որ ասացեալ ի սուրբ Հարանց,
Հոգւով լցեալ վարդապետաց,
սեղան կազմեալ խորիսի մեղվաց,
զոր Տէրն ետուր աշակերտաց:
Սա է ուղէջ ծառոյն կենաց,
զոր ի տեսնանք ետես Յունան,
այս բուրաստանս որ է կազմեալ
պէսպէս ծաղիօք վայելչացեալ.
զի ի սմանէ քաղցր Հոտ բուրեալ,
զի Աստուծոյ սա պարկեռեալ:
Որք ի սմանէ բան ինչ ուղեալ,
լիցի Հոգւով պայծառացեալ,
չնորհիւ Հոգւոյն լիցի լցեալ,
յոյժ հանճարով փարթամացեալ:
Որք ստանան ջերմ սիրով,
և փափագին յոյժ գորովով,
զանձնէ իւրեանց ոսկի յոլով,
ուրախանան բերկրին Հոգւով:
Մի՛ զանդաղիր մրաբելով,
և ծուրուքեամբ բաց թողելով,
ջերմ սիրով վերծանելով,
եռափափաք սա կոճկելով,
վարցս առնուս սիրով յոլով,
հայր մեղայիւ զիս յիշելով,
յանանց փառաց պատկելով,
ընդ Հրեշտակաց փառս երգելով:
Ամէն:

ԵԱՆՈՒԹ.— Թուականը դրուած է 7րդ
և 8րդ տողերուն մէջ, այսպէս. Ճառի
= 1121 + 60 + 9 = 1180 + 551 = 1731:

Զ.— էջ 151բ, շեղագիր անհարթ.—
ԶՀէննէ իբր պետս որ եմ ծառայ Սրբոյ յա-
թոռոյս յիշեցէք, և Ած. ողորմի ասացէք:
Նաեւ վերջին կազմողի գրգոյս Ակնցի Գրի-
գոր խոստովանակայր զվարդապետն խրդ-
րեմ յիշել և Ած. ողորմի ասել ամէն:

Է.— Վերջին դատարկ նոր թերթին
վրայ, շեղագիր.— Ընթերցայ զՀոգելից
տառս և ընդօրինակեցի զնրբորդեան Ճառն
Գրիգորի Սկեռացւոյ, ես չնչին ծառայս
Այ. Տ. Հ. Թ. Սավայանեան, դասաւոր և
քարտուղար Սրբոյ Աթոռոյս Եէմի. ի Թի.
Փրկչին 1855, ի 8 Օդոստոսի:

72

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. — 2

ԱԿՈՔՈՑ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 33x22x10: էջք Ը 1414: Հան-
լամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝
ամբողջովին սեւ մելանով, միասին, 35-41
տող: Շեղադիր: Համառօտադրութիւնք բա-
ւական առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ:
Ստացող՝ Սիմէոն Եպս. Նջեցի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ Ա-է, դատարկ:

էջ 1.— Առաջարանութիւն կամ սկիզ-
բքն Աստուածաբանութեամբ.— Մեծութիւն
կամ յայնտարածութիւնն նիւթոց, զորոց
ընձեռն Աստուածաբանութիւնն, յառաջա-
նալ պարտի ի մեկնութենէ նոյնոյ Աստուա-
ծաբանութեան...:

էջ 4, դատարկ:

էջ 5.— Ցանկ Գլխոց, Վիճաբանու-
րեանց և հնդրոց Առաջնոյ մասին: Ընձեռ-
նութեամբ Առաջին, զմիտյ Աստուծոյ:

էջ 366.— Աստուածաբանութիւն Սկո-
րսիւն, ի յերկարաբանութենէ, և ներու-
թիւն նորա ի խթնաբանութենէ ազատ,
մաքուր և պարզեցեալ, կամ դործ աստուա-
ծաբանական ուսանողաց:...: Ի չորս մա-
սունա ըստանեալ: Երկրորդ մասն...:

էջ 367.— Ցանկ Գլխոց և հնդրոց երկ-
րորդի Մասին:

էջ 373.— Յաղագս Բաժնի Աստուծոյ
ներմարմնութեամբ: Ընձեռնութեամբ:

էջ 763-770, դատարկ:

էջ 771.— Աստուածաբանութիւն Սկո-
րսիւն... երրորդ Մասն:

էջ 779.— Ընձեռնութեամբ: Յաղագս հար-
կորդոց:

էջ 1061.— Աստուածաբանութիւն Սկո-
րսիւն... Զորրորդ Մասն: Վեցերորդ տը-
լումն ամսոյալալն սրբագրեալ. ի վէճե-
տիկ, ի տպարանի Գաղաթի Սրօթբաւի.
հրատմանս մեծաւորաց: Թուին Փրկչի
ՌԶՃՂ:

էջ 1063.— Յաղագսաբանութիւն.— Զի-
յառաջարեալ էր տրամադրութիւն իմն...:

էջ 1064.— Ցանկ Գլխոց, Վիճաբանու-
րեանց և հնդրոց Զորրորդի Մասին:

էջ 1069.— ... Յաղագս Աստուածա-
բանական Առաջինութեանց:

էջ 1414.— Յաղագս քահանայապետից
եւ երրորդի դարուն:

Փառք միայնոյ էին Այ. պարոյեւ յղին
յամենայն յամենայնի: Վերջ:

Յիշատակարան.— 1768

էջ Ը, նորոյ շեղադիր, տարբեր գրչէ:--
Յիշատակ է Սկօթի Աստուածաբանութեան
դիրքս, Սասնիցի ի դիւղէն, Նջեցի Սիմէոն
Եպիսկոպոսին, ի Սր. Յակոբայ գրքատու-
նըն, որ յերուսաղէմ, և ըստ իւրոյ կտակին
չունի ոչ իշխանութիւն հանելոյ զաւ ի Սրբ-
ոյ Աթոռոյս: Վախճողք և օրինակողք
սասնէք Ած. սղորմի: Ի ՌՄԺԻ Թղին Հա-
յոց:

73

ՃԱՌԸՆՏԻՐ.— 4

Ս. Փրկիչ (Նրուսապէմ)

1398

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 32×21×11: էջք 1120: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ տոկուն, կոկողճ՝
Մատթէնոս Արդ. և Մարտիրոս ՔՀՆ., խա-
ղող՝ Ստեփանոս Արդ.: Գրիչ՝ Սահակ Արդ.
Ղրիմցի՝ որդի Կարապետի, իբրեւ գաղա-
փար ունեցած է Ստեփանոս Երկայնի օրի-
նակը, որ է յաջորդ Թ. 74 ձեռագիրը: այս
յայտարարութիւնը սակայն մասամբ միայն
իրական է, ինչպէս կը ջուշնէ երկու ձեռա-
գիրներու, որովանդակութեանց բաղդատումը:
Գրութիւն՝ սեւ մեկանով, երկսիւն, 23
տող, Բոյորդի մեծ: Համառոտագրութիւն
սովորական: Որոշանագրող, էջ 7: Կաճ-
կայով տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-2, Համարեա դատարկ:

էջ 3.— Յիշատակագրութիւն Սուա-
յանհանցի: Տես յետոյ:

էջ 4.— Այս իմէ շարագրեալ է ի որ.
մատեանս: Ա-ԺԹ, Որ է բովանդակն ԽԲ
Հառ:

Ա.— էջ 7ա.— Ի Դեկտեմբերի ամսոյ
իւն, Տաւմ է Դաւթի Մարգարէին, և Յակով-
բայ Առաքելոյ Նքարա Տեառն.— Սկիզբն
և զլուխ ամենայն տօնից՝ է ձեռնդեան և
յայտութեան Քրիստոսի...:

էջ 10ա.— Ի յիշատակի Սր. Մարգա-
րէին Դաւթի և Առաքելոյն Յակովբայ Նք-
արա Տեառն, յԱռաջին Թագաւորութե-
նէն.— Եւ զգլխաց Տէր զի Թագաւորեցոյց
յՍահուղ...:

էջ 22բ.— Մարգսի Սրբոյ Վարդա-
սեփորի ստացեալ Գովեստ ի Տեառն Նքարայն
Յակովբոս Առաքելոյ.— Եւ արդ զմեզ ով ոք
յիրատեսցէ...:

Բ.— էջ 41բ.— Ի Դեկտեմբերի ամսոյ
իւն, Տաւմ է Ս. Ստեփանոսի Նախավկայի,
Առաջին Մարտիրոսի: Երանելոյն Աթամատի
Եպիսկոպոսի Ազնիսամարի տացեալ, Ներ-

բագեան ի Ս. Ստեփանոս Նախասարկապ
և Առաջին վկա Քի.— Պայծառ և Նորահրաշ
է խորհուրդ տաւիս...:

Գ.— էջ 64ա.— Ի Դեկտեմբերի ամսոյ
իւն, Տաւմ է Սր. և գլխաւոր Առաքելոցի
Պետրոսի և Պաւղոսի: Գործք Պետրոսի և
Պաւղոսի թէ որպէս ի Հռոմ կատարեցան ի
փառս Այ.— Եւ եղեւ յետ ելանելոյն Պաւ-
լի Կորոմեղեղացւոց կղզոյն...— Հմմտ.
Անկ. Գիրք Առաքելականք, Վենետիկ, 1904,
էջ 1:

Դ.— էջ 102ա.— Ի Դեկտեմբերի ամ-
սոյ իմ. Տաւմ է Սրբոց Առաքելոցն Որդոցն
Որոտման, Յոնանմու և Յակովբայ, բայց
է Յղբումն Յոնանմու Աւետարանչին ի սեպ-
տեմբերի իմ. իսկ գլխատումն Յակովբայ
ի փետրուարի իմ է: Վարք Սրբութեան
յաստուածակամ ժառանգութիւնն հաղորդո
և ժառանգակիցս առնել զմտղիկ: Ամենագո-
վի ի Սր. Առաքելոյն Յովնանմու Աստուա-
ծաբանի և Աւետարանչի, Եղբար Տեառն,
վասն որոյ [ասաց] իւր ամենաուրբ բերա-
նովն, տարածմամբ ի վերայ Խաչին ցամե-
նասուրբ և փառաւորեալ ծնաւդ իւր, և
Տիրուհին մեր Աստուածածին, Եթէ անաւո-
սիկ որդի քո և դարձեալ ցոխանմու՝ Եթէ,
Ահա մայր քո: Բանգի յաղագս այսորիկ ամ-
ուանի Յովնանմու՝ Աստուածեղբայր: Եւ
արդ սկիզբն արասցումք պատմել.— Յես
ամբառնալոյ Տե. մերոյ Յի. Քի. յեր-
կին...— Հմմտ. աստ, էջ 38: Նուեւ,
Անկ. Գիրք Առաքելականք, էջ 190:

էջ 149ա.— Յաղագս Ահարամաց Ամե-
նագովի ի Սր. Առաքելոյն Յոնանմու.—
Իսկ ի միւսն աւուր երեւեալ նմա ամենա-
տէքն ի տեսլանն ասէ ցնա...:

էջ 165ա.— Յաղագս Միտոսի և Եղե-
լոցն յամենայն տամ մորա: Գիրքս Սր.
Փրկչիւն է, և է՝ ազա՛տ.— Եւ էր այր մի ի
քաղաքին յայնմիկ անուանելոյ Ջահաւոր,
որոյ անուն Միւռոնոս...:

էջ 185ր.— Յաղագս վառյի և կմօյ մորաք թէ մ'որպէս լուսաւորեցան ի Յովիանմէ.— *Քանչի էր այր ոմն մեծատուն ի քաղաքին յայնմիկ, որոյ անուն Վասիլ, և անուն կնոջ նորա Շնորհք և էր նա ամուսն, որ ոչ երբեք զասակ էր արարեալ։...*— *Հմտ. Անկ. Գիրք Առաքելականք. էջ 241:*

էջ 190ր.— Յաղագս Կինուպսա և չարաւորստ կախարչութեամբ մորա գոր արարառաջի Յոնանմու ի ձեռն չարածամտ տարդկան:

էջ 221ր.— Յաղագս Յոնանմու Անտուրանիմ թէ որպէս պատմեցաւ ի Յովիանմէ և կամ յորտեմ տեղուք ընկալան հաւատացեալ գաղարգեւա գայս ի Տեառնէ փրկչէ մերմէ Յէ. Բէ.— *Հմտ. Անկ. Գիրք Առաք. էջ 286:*

էջ 229ա.— Յաղագս Տեալեանմ Յովիանմու.— *Եւ յետ ժամանակի ինչ առեալ զիս Յովհաննէս։...*

Ե.— էջ 236ր.— Յեկեղեցեանմ Պատմութեանմ, վասն Յակովբայ Առաքելայ Նդրաւ Յոնանմու, որ կատարի Տաւ Յիշատմանմ մորա ի փետրուարի իմ.— *Յամա Կրդաւիկայ ձեռնամուխ եղեալ Հիւրաւդէս՝ չարաբարալ զոմանս յառաքելոցն, և սպան զՅակովբոս զեղբայրն Յովհաննէս սրով։...*

էջ 238ա.— Այլ պատմութիւն Սր. Առաքելայն Յակովբայ, թէ որպէս գնաց ի Սպանիայ և դարձեալ եկց յեմ. և գլխատեցաւ և մեռեալ տարմուլն գնաց դարձեալ ի Սղանիայ:

Զ.— էջ 267ր.— Ի Դեկտեմբերի ամսոյ ի ժե, Տաւ Է Ս. Յակոբայ Մծբնայ Հայրապետին, գոր գրեալ է գվարս սորա Մազափայ աշակերտ Մորուգէի միայնակեցի.— *Մովսէս աստուածային աւրէնսդիրն, որ եկերձ զհարմիր Մովսէս։...*

Ի.— էջ 318ր.— Խաւսֆ Տն. Ներսէսի Հայոց Կաթողիկոսի Գովեստ Բանի Ներքուզակամի Բացասացութեամբ Յաղագս Տաւնի Գեղարզունիցն Էութեանց Հրիշտակապետացն Սրբոց Միգայեի և Գաբրիելի և ամենայն երկնային Ջարտութեանցն, գոր տուանք եկեղեցիք Գի. ընդ տիեզերս համախորմեալ ուրախութեամբ ի Ը մոյմբերի.— *Այսաւր երկրաւորս եկեղեցւոյ Հանդիսաւորեալ քահանայապետութիւն ցնծայ Հրաշափառապէս։...*

Ը.— էջ 387ա.— Խաւսֆ երամելոյն եփրեմի հորին Ասորայ Ներքուզեան պատմագրաւոր ասացեալ ի Ս. Յովիանմէ Կարապետ Գի. և ի կախաւմն Հերովդիանայ.— *Հրաւիրելով կոչեցաւ լեզու իմ։...*

էջ 396—397. դատարկ մնացած:

Թ.— էջ 414ր.— Պատմ. վարուց և ձգնութեան և Սքանչելագործութեանց Սր. և Փռաւորեալ Հայրապետին Բարսղի Արք. եպիսկոպոսին Կետարս Կապադոկեացոց, ի Յունուար Ս.— *Միքիլիք և բարեկամք, ոչ է անհաւատարի ձառ բանիցս միամիտ որդւոց, որք Հայրենատուր վարուցն Հոսեւին։*

Ժ.— էջ 500ր.— Պատմ. Ս. Նիկողայոսի Մնմնեանմ և Սնմնեանմ և վարուցն և Կատարման, մեծի Բախանայապետին Գի. Արքեպիսկոպոսին Միդիացոց Բաղափին. որ է ի Սիկիլիացոցն Յոնանգիմ. ի դեկտեմբերի ամսոյ ի վեցն.— *Ջամենայն սուրբս և զամենայն հրջանիկ ընտրեալս Այ. Գովիկ և սատուել ամենեցուն արժան է։...*

ՃԱ.— էջ 652ա.— Յագագստոս ամսոյ ի ժե, փառաւորեալ և հրաշափառ Նմբումն ամենաբարեւոյ Աստուածածնին Մարիամայ: Երամելոյն Դիոնէտիոսի Արիպապացոյ Առաքին Նիկիսկոպոսի Աթենացոց Գաղափին և Նախաշար վարդապետի, գոր գրեաց պատասխանի Թղոյն Տիտոսի եպիսկոպոսի կիտուացոց, Յաղագս Նմբան Սրբունիք և միշտ կուսին Մարիաման Աստուածածնին.— *Մանիցէ եղբայրութիւնդ թո, ով մասնականդ Տիտէ։...*

էջ 656ա.— Երամելոյն Նիկողիմուսի ասացեալ Յաղագս Նմբան և փոխման Մարիաման Աստուածածնին և միշտ կուսի.— *Սուրբ Կոյն Մարիամ Աստուածածինն էր յեմ. և եկն Հրեշտակն Տն. և ասէ ցնա, Յարուցեալ երթիցես ի լեռն Ջիթենեաց։...*— *Հմտ. Անկ. Գիրք Նոր Կտակարանաց, Վեներաիկ, 1898, էջ 451:*

ԺԲ.— էջ 691ա.— Ի սեպտեմբերի ամսոյ ժԴ, Տաւ Է եպիսկոպոս վերացման Սր. հաչին: Սրբայն Կիրդի Նմի. Հայրապետի ասացեալ, ի Սր. Խաչմ աստուածորնկալ.— *Պարծանք սրութեան Կաթողիկէ եկեղեցւոյ։...*

էջ 697ր.— Երամելոյն Յոնանմու Ոսկեբերանի կոստսմոգմապալսի Նիկիսկոպոսի

սի, ի Սր. Խաչո Աստուածընկալ.— *Ջրեւ
տապից կամ դիւնէ խառնեցայ...*

Հէ 712թ.— Նորին զարձակ ի մոյմ
խորհուրդ Խաչին.— *Աստանաւ և առ զգր-
ծին կենաց փայտ Խաչին յեղանակեցուք
զբանիս յափաւորութիւն...*

ԽԱՆՈՐ.— *Լուսնեցիքն փրայ, շեղա-
դիր, սլանայ Ասորոյն է ծառայ:*

Հէ 719թ.— Նրամելոյն Սեդիփամու
Արմէպիսկոպոսի Կոստանդնա ասացեալ Գո-
վնատ Սիրոյ Խաչին ՏՅ. վերոյ և Աստուծոյն
Յի. Բի.— *Խաչիս տանեցուք և լրումն ե-
կեղեցեաց պայծառանայ...*

ԺԳ.— Հէ 742թ.— Սրբոյն Աբամեսի
Աղեքսանդրի Հայրապետի Ներքողեան ա-
սացեալ ի Սր. Աստուածածինն և ի միշտ
կոյսն Մարիամ.— *Աստանաւ զմտաւ ամե-
նայ իմ դիւրուորդն մեծ...*

Հէ 765թ.— Նրամելոյն Ս. Սեդիփամու
Կիւրաքոյ Սեդիկոպոսի Ներքողեան ի Սր.
Աստուածածինն և ի միշտ կոյսն Մար-
իամ.— *Չփայլեցեալ ճառաղայթս Աս-
տածածինն...*

Հէ 786թ.— Սրբոյն Գրիգորի Սէմանե-
լոցորդի Կեսարու Պոմտացոյ Սեդիկոպոսի
Ներքողեան ի Ս. Աստուածածինն և միշտ
կոյսն Մարիամ.— *Չամենայն առան և ըզ-
արհնեղութիւնս պարտ է մեղ որպէս ող-
բակէց ինչ մատուցանել Աստուծոյն...*

ԺԴ.— Հէ 809թ.— Ի մեծի աւար Յա-
րութեան ՏՅ. վերոյ Յի. Բի., Նրամելոյն
Յ. Ոսկէքերմի Կ. պալատի Սեդիկոպոսի, ի
Մատրիդոսի Անետարմին Մեկնորինն.—
*Ը. յերեկոյն չարաթուն, յորում լուսանայր
միաշարութիւն...*

Հէ 816թ.— Ս. Գրիգորի Սէմանելո-
ցորդի ասացեալ ի Յարութիւնն Բի.— *Լու-
սաւորեա եմ. զի Հասեալ է լոյս թո...*

Հէ 837թ.— Ս. Կիրիլի Սեդիկոպոսի
Եւմի. ի Քարութիւնն Բի.— *Արդ պահելով
դասին յորում մտնեցաւ ի յորեւորասանե-
րորդ լուսինն, յառաջեում ամենանն...*

ԺԵ.— Հէ 842թ.— Նրամելոյն Յ. Ոս-
կէքերմի Կ. պալատի Սեդիկոպոսեանի
Ոնրքողեան ասացեալ Յազգս վարաց
և Նաետանկութեան Սրբոյն Գրիգորի Հայոց
Մեծաց Հայրապետի և Լուսաւորչի, ի Խ-
կիսոն Հայոց, մինչ յաճորս էր, ի խնդրոյ
Հայեկողին արումն Սեդիկոպոսի և Խամագ-

գոյ մարին Դեռսկորս առնու կեղեցելոյ, և
այլ եւս յոգմախումբ քաղմութեան, որք ժո-
ղովքայ էին յաւար յիշատակի մեծահոգե-
ստանի Ոնրին Սր. Լուսաւորչի արեւելեան
աշխարհին.— *Գովելի է առան աշար և
պայծառաւորն քան զսովորական շարա-
զբութիւնս...* ի Թուականութեան Հա-
յոց ԾԶ[=1141], Բարգանդեան Ժառն ի
լուսականն ի մերս, ի մեռն Արքանաւմ
[շ]ճամատտիկոսի, ի Հիւ և եղեկալ աւրի-
նակայ, իսկ յետոյ յարմարեցաւ ըստ զու-
թեան իսնից և բարի Ներսիսէ, Հրամանա-
Տն. Գրիգորի Կաթողիկոսի Հայոց:

ԺԶ.— Հէ 880թ.— Պատմ. Պատմաց Ս.
Ներսէսի Հայոց Հայրապետին, վասն վա-
րաց և մահաւում մորա.— *Յուր և ի տան
ամին Տրդատայ Նատա. յաթու Սրբոյ Աս-
տուծոյ Բաղդոսի, Լուսաւորչին Հայոց
Սուրբ Գրիգորիս...*

ԺԷ.— Հէ 1027թ.— Տեսիլ Ս. Սանակայ
Պարթեւի գոր ետես ի վազարչպատ Բա-
ղաշի, ի Սր. Եկեղեցւոյն, ի մեծի եկեղեց-
աբարին. մինչ էրն ի եսկման գիշերին.—
*Արդ ունկեղի լեռուց ինչ մտադիւրութեամբ
և պատմեցից մեղ...*

ԺԸ.— Հէ 1052թ.— Տրէ ԻԲ, Պատմ.
Սրբոց Հայրապետացն Ըստակէսի, Վրթա-
միսի, Յուսկեան, Գրիգորիսի. և Դանիէ-
լի.— *Յայնմ ժամանակի լուս. Բաղաւորն
Տրդատ վասն Սրբոյն Գրիգորի...*

ԺԹ.— Հէ 1063թ.— Տեսութիւն բանի
պատմագրաբար ի Ս. Սանակ և ի Մետրոպ
և ի Թարգմանիչն ամենայն.— *Յեա ամաց
Հեղից վախճանի Հայրապետն մեծ Աստու-
րակէս, և յաշորդէ զաթոռ պատրիարքու-
թեան Սուրբ Սահակ...*

Մամբ յիշատակարանէ Գրչի ԿԸ զբա-
նուին ամէն ծառի վերջը, կ'առնենք կարե-
ւորները ընտրովի:

1.— Հէ 41.— Բարեխաւարութեամբ ար-
և երիցս երանեալ առաքելոյն Յակովբայ և
ար. մարդարիկն Դաւթի և ամենայն արքոց,
ողորմեա Բա. Ած. մեղապարտ աշխատողի
տաղին Սահակի և ծնաւոյց Նորս և եղ-
բարեւ և որք զամէնն առնն Բա. Ած. ի չո
ի միւս անդամ զպատեանն ողորմեայ Մար-
տիրոս արեղային և Մատթէոս արեղային և

ծնաւդաց նոցա և եղբարց և որք զամէնն աւելն ամէնն :

2.— էջ 73բ.— Բարեխաւսութեամբ ւր. և երկնք երանեալ երջանիկ նախաՎկայի Ստեփաննոսի Զնլեա Քս. Ած. զյանցանս աշխատողի տառիս Սահակի մեղապարտ և անարժան ծառայի քո և որք աւգնական են ի նիւթ դրոցս և որք զամէնն ասեն :

3.— էջ 101բ. — Սր. և տիեքաւարոյս զխաւար ասաքելոցս Պետրոսի և Պաղոսի բարեխաւսութեամբ ողորմեա Քս. Ած. մեղաթաւալ և անարժան ծառայի քո Սահակի սուտանուն արեղաի աշխատողի տառիս և ծնաւդաց նորա. և Մարտիրոս արեղային, և Մատթէոս արեղին և Ստեփաննոս արեղին, և ծնողաց նոցա, ողորմեացի Քս. Ած. և որք լի սրտիւ զամէնն ասեն :

4.— էջ 185ա.— Ջնջեացէ Քս. Ած. բոյանցանս միարանիցս Փրկչիս, առհասարակ կարգաւորացն և միայնակեացն : Եւ զիս զեղկելիս զՍահակս ծնաւդաւ իմովք լիւնցէք ի Տէր միով Տէր ողորմայիւ և Ած. բոյանք մեղքն ոչ լիւնցէք ամէնն :

5.— էջ 236.— Սուրբ և Աստուածաբան Աւետարանչիս և երջանիկ առաքելոյս Յովհաննոս և ամենայն սրբոց բարեխաւսութեամբ ողորմեա Քս. Ած. մեղաւք խաւարայն թարմատար զրչիկ Սահակի և ծնաւդաց նորա և եղբարց, նաեւ որք զնիւթ դրոցս շնորհեցին, և տաւնողաց, ընթերցողաց և լսողաց և բոլոր բնակչաց Սր. Փրկչիս յեմս. քահանայիցն և միայնակեացն, նաեւ այնոցիկ որք սրտի մտաւք մեղաց թողութիւն խնդրեն, ամէն ամէն :

6.— էջ 287բ.— Յորմէ և զմեզ փրկիւնցէ Քո. Ած. աղաչանաւք Սր. Առաքելոյս Յակոբայ յաննեբելի տանջանացն, և զբոլոր բնակիչս Սր. Փրկչիս, ապառաւորաց Քի. Սր. և պատուական Վիմիս, առաջնոցն, միջնոցն և վերջնոցն, ամէնն :

7.— էջ 386բ.— Բարեխաւսութեամբ Սրբոց Հրեշտակապետացն Միքայէլի և Գարբէլի, և ամենայն երկնային զաւրացն, ողորմեա Քս. Ած. տառապեալ և մեղաթաւալ աշխատողի Սահակի սուտանուն կրաւնաւորի, և ծնողաց նորա, Ողորմեա Քս. Ած. Մարտիրոս արեղային, և Մատթէոսին որ ի թղթին կոկելն աշխատեցաւ : Ընդ նմին և զԹահաննէս փակակայն Սր. Յակոբայ որ

զաւրինակն շնորհեաց. և կարդացողաց և լսողաց և որ զամէնն ասեն, ամէնն :

8.— էջ 414.— Անբաժանելի Սր. Երրորդութիւն, պարզեւեալ զողորմութիւն և զթողութիւն մեղաց ասացողաց և լսողաց, և փափագողի ներբողինիս Տն. Գրիգորիսի Վկայասիրի թարմամանողի ճառիս : Նաեւ մեղաւք խաւարայն զրչիս Սահակի և ծնողաց մեր և եղբարց. Մարտիրոս արեղին, և Մատթէոս արեղին, որ ի թղթին կոկելն աշխատեցաւ, և Ստեփաննոս արեղային, որ ի թղթին խաղելն աշխատեցաւ, և ծնաւդաց նոցա, առհասարակ և բնակչաց Սր. Փրկչիս և որ զամէնն ասեն լի սրտիւ, ամէնն :

9.— էջ 741բ.—

Ով զու յաղթող և Սուրբ Նաւ, յորժամ ծագիս լուսոյ նման, յարեւելից դէմ յանդիման, զմեղապարտ զրչիս անարժան, զՍահակ սուտանուն արեղայ, որ կոչիմ անուամբ միայն, Հանդիմ ի դասս աջակողմեան, փառք և պատիւ քեզ յաւիտեան, Ամէն :

10.— էջ 930.— Արդ որք աւուրիք ի սմանէ, յիւնեջիւք աղաւթիւք զառաջին թարմամանող ճառիս, և զյարմարաւող դրոսութեան բանիս, և զաշխատաւող տուողի Սահակ արեղայ, և զկոկաւող նիւթիս զՄարտիրոս պատուական քահանայ և զծնողս նորա, և զԹահաննէս փակակայն Սր. Յակոբայ, որ զաւրինակն շնորհեաց, և որք յիւնեջող զմեզ յիւնեայ լիջիք և զուրք ի նոյն ողորմած Տէրն, նմա փառք յաւիտեանս, ամէնն :

11.— էջ 1026.— Բարեխաւսութեամբ և աղաւթիւք սր. Հայրապետին Ներսէսի ողորմեա Քս. Ած. Սահակ զրչի և ծնողաց նորա, և եղբարց, և Մարտիրոս փակակայն Փրկչին և ծնողաց նորա, և Յոհաննէս փակակայն Սր. Յակոբայ, որ զաւրինակն շնորհեաց, և որ զամէնն ասեն :

Գլխաւոր յիշատակարամ Գրչի.— 1393

էջ 1115ա.— Փառք պատիւ և դաւանութիւն և երկրպագութիւն անբաժանելի և միաբնական Սր. Երրորդութեան յաւիտեանս յաւիտեանց ամէնն :

Ի թուականութեանս Հայոց յուր չա-

րիւր քառասուն և եաթն զրեցաւ սբ. և լուսայիղձ մատենան որ կոչի ձառնտիր, ի յաւ և յրնտիր աւրինակէ Ստեփաննոս Երկայնի, ի Սբ. և յաստուածակոխ Բաղաքս Եմ. ընդ Հովանեաւ Սբ. Գերեղմանիս Գի. ի յԱնապատս Սբ. Փրկիչ, որ է տեղիք յարչարանաց Գի. յուսոյն մեր:

Ի Թաղաւորութեանն Իսմայելացւոց Սուրբանին, որ այժմ Պարսութիւն կոչի, ի Հայրապետութեանն Հայոց Տն. Նարապետի, և յեպիսկոպոսութեանն Եմի. Տէր Սարգիսի, ձեռամբ մեղաթալալ և յոգնամեղ ուրույն Սահակ առեւառնոս Արեղայի Դրիմցու, որ զրեցի զսա մեծաւ յուսով Սբ. և Կաթողիկէ եկեղեցւոյս Ս. Փրկչիս, ի վայելումն և ի շահ աւագութեան մանկանց նորոյ Սիովնի և ի պայծառութիւն Ս. Եկեղեցւոյ:

Արդ, ով աստուածասէր ընթերցաւդք և յսուղք ուրեշահ և լուսաւոր պատմութեանցս, յերեսս անկեալ աղաչեմ մեղաւոր Հոգս եղկելիս և թշուառական և շտեմարան տմենայն չարաց Սահակ յիշել ի Տէր և սրտի մտաւք մեղաց թողութիւն խնդրել ի Գէ. մեղապարտիս և ծնաւդաց մերոց, Կարապետին և մաւրն մերում և եղբարցն իմոց Ստեփաննոս սարկաւաղին, և միւս և զբարն զնացել(ւ)ոյն առ Գս. Աստուածատրին, և երկու ջուերցն, և ամենայն զարմից մերոց կենդանեաց և ննջեցելոց առ Հասարակ:

Եւս առաւել յանոցիկ որք զնրեթ գրոցս պատրաստեցին, Մարտիրոս փակակալին և ծնաւդաց նորա, Մովսէսին և ամենայն զարմից իւրոց, որ աշխատեցաւ ի սպասաւորութեան մերում ըստ իւրում կարողութեանն և ի թղթին կոկելն, և Համաւրէն միեղէն եղբայրութեան Ս. Փրկչիս, Մատթէոս արեւդային, և Ստեփաննոս ճգնաւորին, և Յովաննէս Զրքիւնին, և Յովհաննէս փակակալին, որ զարկինակն շնորհեաց, և Մելքիսեդեկի կրանաւորին, և միայնակեաց Սուրբ Փրկչիս, Գառնուլ միայնակեցին, Աստուածատուր զոնապանին, Յովաննէս ակրնճատին, Յովաննէս Բրթղոմէին, Արեւ միայնակեցին, և Յովաննէս Շամախեցւոյն, և Յակոբ դպրին, և որ զամէհն սսեն:

Ով անարգայմեծար Տէր իմ Յս. Գս.

Փրկիչ աշխարհի, ընկալ զսակաւամանեա ընծայս զայս, որպէս և Տէրն մեր և արարիչ զերկուս խերեւէս աշուոյն, և փոխաւորեա մեղ ի քոյոց առատաւոր ճրիգդ, այս է խնդրել ի քէն թողութիւն մեղաց, զի թրեւս ներումն յիցի և թեթեւութիւն տանջանաց իմոց, զի յոյժ տարաղբեալ եմ և աւատաբացեալ ի կենաց յուսոյն, զի քեւ գտից ողորմութիւն յաներեկ աւուրն, ուր բանք սպառին և գործք Թագաւորն:

Մի՛ որ իշխեսցէ Հանել զսա ի Ս. Փրկչէս, զի մի դատեսցի յԱյ. Խնամաւղ պահաւդքն աւրճնին յԱյ. և ի մէնջ ամէն: Գս. որ առատն է ի տուրս բարեաց ձեզ յիշողացդ և մեղ յիշելոցս առ Հասարակ ողորմեսցի յիւր միւս անդամ զայստեանն, և նմա փառք յաւիտեանս ամէն: Փառք և գոհութիւն պաշտելի և երկրպագելի Ս. Երրորդութեանն որ Հասոյց զմեզ յաւարտումն տառիս:

Յիշատակարան Նորագոյի.— Ծ. 1641

Իջ 1119ա, բարբոզի.— Արդ յերեսս անկեալ կրկին անկամ աղաչեմք զմեզ, ով ընթերցողք լուսաղարթ տառիս, որ է ձառնտիր, յիշեմք ի յերկնազնաց յաղօթն մեր, զվերջինս նորոգողն, զանարժան և ըրթափուրս ամ. բարեաց, Յովաննէս արեւդայն որ եմ բուն Մովակցի, և սպասաւոր Ս. Փրկչին, և լուսարար Ս. Կափարիչ Վիմիս և Բանտին Յի.:

Եւ տեսեալ իմ զսբ. զիրքս անկեալ ի բաց, և ի խորչս որմոց եկեղեցւոյն անխնամ ձղեալ, ողորմութեամբն Այ. և օժանդակութեամբ արքայն Հայոց և եղբարց մերոց, նորոգեցի զսա յիշատակ Հոլոյն իմոյ և ծնողաց իմոց Բաշարաթին և խնայաբաշին, և Հարազատ եղբորն իմոյ տէր Մելքեմեղ քահանային, և իւր որդոյն տէր Յովհաննէս, և ջուերցն իմ, Ջանաղին, Գոզային, և Փաշին, իմէք որ ընթեռնու զսա կարգաւորվ կամ օրինակելով, միով ողորմեաիւ յիշման արժանի Համարեսլիք զվերոյ գրեալ անուանքս և զծնողս և զսմ. արեանատու մերճաւորսն իմ, զկենդանեալ և զհանդուցեալսն: Եւ որ առատն է ի տուրս բարեաց, ձեզ յիշողացդ և յիշեցելոցս ողորմեսցի յիւր միւս անդամ զայստեանն ամէն:

Դարձեալ կրկին անկամ յիշեմք ի

Քս. զհասարակաց հայրն մեր, և զսրբազան հայրապետն զՏէր Գրիգոր արհեսպիսկոպոսն Սր. Եմյ., որ նեղութիւնս կրեաց բազում և անպատմելի ի մերոց և աւտարաց, եւս ուսուել յարեանաբերու և զազանաբարոյ ազգէն. և ընակչաց Սր. Սիոնին... որ բազում նեղութիւն հասուցանեն ի Սր. Ուխտս վասն սղահուլեան իւրեանց, Որ ի բազմաց մին այս եղեւ, որ ի մէջ զիշերի զաղտաղոյի և մկնանման զորմն ծակեցին և մտանելոյ ճարակ խուզէին, զոր իմացեալ մեր և ազդ արարեալ փաշային և դատաւորին, զոր եկեալ դատաստան եղին, և շէխերն ուրաստ կացին, թէ դուք պահեցէք զմեր տունն, ով ոք որ ոյլ զարկէք և վիրաւորեցէք Այս եղեւ ի թոյիս Հայոց ՌՂ [=1641], Զոր տեսեալ Պարոնտէրն զի հնար չկայր՝ բազում փող և մալ մսխեալ, չիջիլ և ամբ բերեալ, և զպարիսպն Ս. Փրկչիս նորոգեալ ներքոյ և արտաքոյ, և Դբուժն պահապան կարգեալ, և այլ բազում շէնուածս արարեալ ի Ս. Մընունդն, և Ս. Յակոբ, և ի Ս. Հրեշտակապետն, և զսբ. Յովնէս տաճարն, և Պ կամար ի Ֆոանդէն էառ և զՎերնատունն մեծացոյց, զոր խնդրեմք ի մարդասիրէն Այ. որ զանձնազործ խորանն իւրն պարգեւէ, և տէր Գրիգոր վարդապետին, որ բազում երախտիք ունի ի վերայ Սր. Տնօրինականաց, յիշեցէք ի Քս. և Ած. ողորմի ասէք նմայ:

Էջ 1120, ստորին լուսանցքին, բոլոր-յիւր՝ նախորդներէն տարբեր.— Եւ զվերջին կազմող սորայ զտէր Ստեփանոս յիշեցէք ի Քս. և Ած. ողորմի ասացէք, և Ած. ձեզ ողորմեսցի ամէն:

Ռիշատակարաք Սաւալառնանի.— 1856

Էջ 3. շեղադիր.— Ես նուազտ ծառայ Այ. Հայրապետ Տիգրան Թ. Սաւալանեանց, որդի Գրիգորի Զմիւռնացոյ, վարժեալ յուսումնաբանի Ս. Մեսրոպայ առ ոտս իմաստուն վարժապետին Ռուբենի Անդրէաս Փափագեան, առ կենդանութեամբ վեհափառ Պատրիարքին Եւթի. Տ. Տ. Գիրակոսի Երուսաղէմացոյ, ի խնդրոյ նորին Սրբազան Հայրապետի եկի ի Սր. Քաղաքս Եւթմ., ի պաշտօն վարժապետութեան ուխտի մանկանց սրբոյ Աթոռոյս յամի Տեսուն 1848. ողոստոս 3. և յանձնեցաւ ինձ պաշտօն դասանդութեան և յետ սակաւոց վերատեսչութիւն և սրբադրութիւն զրոց Տպարանին, մինչեւ ի միանձն Սրբազան Պատրիարքին, զոր յաջորդեաց Զմիւռնիացի Յովհաննէս Արքեպիսկոպոսն փոխանորդին սրբոյ Աթոռոյս ի Կ. Պոլսի, որ եկն ի սբ. դահա 1850 նոյ. 7. յորմէ կրկին հաստատեցաւ ի վերայ իմ երկրքին պաշտօնքն: Եւս իբր երից ամաց ի բաց եզի յանձնէ զդասատուութիւն մասն ծանրութեան զբաղանաց, և միայն կալայ զսրբադրութիւն զրոցն և զքարտուղարութիւն Սրբազան Պատրիարքին, մինչեւ յամ տեսուն 1856 մայիս 24. ի լրանայ այսր ամի և յաւուր սրբոյ Համբարձման խեղալ զսբ. Աթոռս մեկնեցայ ի Հայրենիսն իմ յայցելութիւն ծնողին իմոյ, Ուստի խնդրեմ ի բարեսէր ընթերցողացդ յիշել զիս ի բարին, որոց թողում զյիշատակն իմ, և յորդորեմ սիրով զբարեմիտ միաբանս սրբոյ Աթոռոյս խնամ ունել ուսումնական զարդացման և բարդաւաճանաց Եթէ վարժարանիս և Եթէ Տպարանիս և զրոց, որոյ պայծառութեան տկարութեամբ իմով Զանացող զտայ և սրբադրութեան մատենիցն որք ի յոյս ընծայեցան յոթթացս ութից ամացս, 1849-մինչեւ 1856:

74

Ճ Ա Ռ Ը Ն Տ Ի Ի . — 5

Դրապարկ

24½ = 1318

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 32×23×14: էջ 1122: Հանդամանք լաւ ընդհանուր առմամբ, խոստովանէ միաստուած մասամբ. նորոգութիւն կրած: Թուղթ բամպակեայ, կոկոռ՝ Գրիյոր Բաշանայ, Գրիյ՝ Ստեփանոս Երկայն: Գրութիւն՝ սև և մկանով, երկսիւն, 23 տող, Բոլորյիլի վարժ և մաքուր: Համառօտադրութիւնք սովորական: Կարմարգիծ դարդալիկ և լուսանցազարդ գլխաւոր ճառերու սկիզբը: Կաշկազմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1, բոլորյիլի, անվարժ գրիւն.— Աջողակայ դիւ ան. զգործս ձերած իմոց արողակայ դիւ: ամէն, ամէն:

էջ 2.— Այս ինչ շարագրեալ է ի սք. Իստեման, Ա-ծէ: Որ է բովանդակն Մ ճառ:

էջ 4, դատարկ:

Ա.— էջ 5ա.— Ի դեկտեմբերի ամսոյ ին. Տաւն է Դաւթի մարգարէին և Յակովբայ Առաքելոյ եղբար Տեառն:

էջ 21ա.— Յերկրորդ Թագաւորութեան.— Եւ Լեղե յետ մահուան Սաւուղայ...:

էջ 28ա.— Կրկին Դրուատ յԱռաջին Թագաւորութեան.— Եւ եղև իբրեւ դարձաւ Սաւուղ յայլադիպան...:

էջ 30բ.— Յազագ Մառնումն Դաւթի, յերկրորդ Թագաւորութեան.— Եւ արքայ Դաւիթ ձերացեալ և անցեալ զաւուրք...:

էջ 35բ.— Ի եդկտեմբերի ամսոյ ի Գ, վկայակամ Տաւն է Յակովբայ Առաքելոյ եղբար Տեառն: Յոռնումն Ոսկեբերանի ասացեալ ի Յակովբայ եղբայր Տեառն.— Այլ Յակովբանքն որ անուանին եղբայր Տեառն. զի որպէս Յովսէփ այր կարծէր Մարիամայ...:

էջ 37ա.— Յեկեղեցական Պատմութեան վառն Յակովբայ.— Իսկ արքուն Յակովբայ, այն որ ընկալաւ զհայկազոյսութիւն ի Փրկչէն մերմէ...:

էջ 45ա.— Սարգսի Ս. Վարդապետի ասացեալ Գովեստ ի Տեառն եղբայրն Յակովբայ Առաքելոյ:

էջ 65բ.— Ի Կանոնաց Գրոց, Վառն Ս. Առաքելոյն Յակովբայ եղբար Տեառն.— Վարդապետութիւն Առաքելոցն, 24½ վերանայուն Գր. առ Հայր Իւր յերկինս...:

Բ.— էջ 86ա.— Ի դեկտեմբերի ամսոյ ինչ, Տաւն է Ս. Ստեփանոսի Նախավկային...:

էջ 110ա.— Դրուատ ի Սք. Ստեփանոս Նախավկայն Գր.— Մեծ է աւր յիշատակի վկայիս...:

էջ 114բ.— Երանելոյն Պրոկզի Եւսիսկոպոսի Կատանդունապալսի. Ներքողեան ի Ստեփանոս.— Երեւելի արեգակն ընդ երկնաւ ծագելով զԱրուսեանն եւս ընդ ինքեան ունելով ծագէ...:

Դ.— էջ 127բ.— Ի դեկտեմբերի ամսոյ ի իւլ, Տաւն է Սք. և Գլխաւոր Առաքելոցն Պետրոսի և Պաւլոսի...:

էջ 165բ.— Վկայաբանութիւն Պաւլոսի Առաքելոյ.— Առ Ներսէս Կայսեր Զոռմաշեցոց վկայեաց անդ Պաւլոս Առաքել, Կարեալ զգլուխն սուսերաւ...:

էջ 167ա.— Թուղթ Դիմէլտիսի Աշակերտի Պաւլոսի առ Տիմոթէոս Աշակերտ և Եսիսկոպոս Ասիացոցն, Յազագ մառնումն Պաւլոսի և Պետրոսի գրեալ յղբերգական քամիւ.— Ով աշակերտ աստուածային, և որդի Հոգեւոր...:

էջ 180ա.— Պատմ. Յազագ Մատինն Ս. Առաքելոյն Պետրոսի և քերման ի Հայք.— Բաշանայ ոմն էր արժանաւոր...:

Դ.— էջ 191ա.— Ի դեկտեմբերի ամսոյ ի Թ. Տաւն է Սրբոց Առաքելոցն Որդաւոր Որոտման, Յոռնումն և Յակովբայ...:

էջ 238բ.— Յազագ Աստուծոց Ամե՛նազովիլի Սք. Առաքելոյն Յովնանումն:

էջ 255ա.— Յազագ Միռնոսի և եղբայրցն յամենայն տան մօրա.— Եւ էր այր մի

ի բաղադրին յայնմիկ անուանելոյ Զահաւոր.
որոյ անուն Միւռոնոս...:

Էջ 274բ.— Յաղագս Վասիի և կնոջ
մօրա...:

Էջ 280ա.— Յաղագս Կինոպասա...:

Էջ 309 բ.— Յաղագս Յոնաթան Աւե-
տարամին...:

Էջ 317ա.— Յաղագս Տեղեանմ Յով-
հաննու...:

Ե.— էջ 324բ.— Յեկեղեցական Պատ-
մութեանէ. Վասն Յակովբայ Առաքելոյ Նո-
բայի Բռնամնու...:— Յամա Կրդադիայ
ձեռնամուկ եղեալ Հերաւդէս...:

Էջ 326ա.— Այլ պատմութիւն Սբ. Ա-
ռաքելոյն Յակովբայ...:

Զ.— էջ 354բ.— Ի դիկտեմբերի ամսոյ
ի ԺԵ. Տաւն է Ս. Յակոբայ Մծբնայ Հայ-
րապետին...:

Է.— էջ 403ա.— Նոյեմբեր ամսոյ Ը:
Տաւն է Ս. Հրեշտակապետացն Միքայելի և
Գաբրիելի և ամենայն երկնաւոր թարսացն.
ի ճառէմ Պատկաւորմանի.— Յաւորս անասո-
ւածութեանն յորժամ զկուռս և զրձեռա-
յորձան ած. պաշտէին...:

Էջ 411ա.— Տճ. Ներսէսի Հայոց Կա-
րողիկոսի Գովեստ Բանի Ներքազականի
Բացատարութեամբ Յաղագս Տաւնի Գերա-
զունիցն Էտրեանց...:

Ը.— էջ 483ա.— Ի յաւնուար ամսոյ ի
ԼԱ. Տաւն է Սարգսի Զաւրավարի և որդւոյ
նորա Մարտիրոսի, և որոց ընդ մօտս վը-
կայ.: Թուղթ առ ի Ներսիսէ Եղիսկապոսէ
յեղաւորէ Տճ. Գրիգորիսի Կարաղիկոսի Հա-
յոց: Պատասխանի քորոյն Գեորգեա արե-
ւելեան Եղիսկապոսի Առաջնորդի Սբ. Ույս-
տին Հաղատայ, Յաղագս հետազտելոյ
առ ի ստուգութիւն գՊատմութիւն նրանել-
ւոյ մասնատակին Քի. Սրբոյն Սարգսի
գաւր.:— Որոց բաղձալի է Ըշմարտութիւնն
յիւս և ի բանս...:

Թ.— էջ 524բ.— Խաւսք Երանելոյն
Էփրեմի հորին Ասորւոյ...:— Հրաւիրելով
կոչեցաւ զկուռ իմ...: Անրաժանելի Սբ. Եր-
զողութիւն, պարկեւտ զողորմութիւն և
զթողութիւն ձեղաց, ասացողաց և լողաց
և փափաղողի ներքողին Տճ. Գրիգորիսի
Վկայաբերի Թարգմանողի ճառիս:

Ժ.— էջ 547բ.— Ի Յաւնուար ամսոյ
իԸ. Յիշատակ է Երանելոյ Նիքիւմի:

Պատմ. Վարուց Երանելոյն Նիքիւմի Վար-
դապետի հորին Ասորւոյ, զոր քարգման-
եաց յԱսորոյ ի մերս Երանիկ Կաթողիկոսն
Հայոց Գրիգորիս Վկայաւոր, ի քուակ.
Հայոց ի ՇԾ [=1101]:— Եւ արդ յուսացեալ
ի զաւրութիւն Միածնի Որդւոյն Աստու-
ծոյ...:

ԺԱ.— էջ 615ա.— Պատմ. Վարուց...
Բարուքի Արքեպիսկոպոսապետին Կեսա-
րու...:

ԺԲ.— էջ 695ա.— Երանելոյն Յ. Ու-
կեքերանի Կ. Պաւլսի Եղիսկապոսապետի
ներքողեան ասացեալ Յաղագս Վարուց և
մասնատակութեան Ս. Գրիգորի Հայոց ՄԵ-
ծաց Հայրապետի և Լուսաւորչի. ի Կակիսոն
Հայոց մինչ յաճորս էր: Ի խնդրոյ Հայկա-
զին որումն Եղիսկապոսի և Վարդապետի
համագոյն մօրին Դէսկալորոս ամուն կոչե-
ցելոյ: Եւ այլ եւս յոգնախումբ բազմու-
րեան, որք ժողովեալ էին յաւուր յիշու-
սակի մեծանոցակ տամի մօրին Սբ. Լու-
սաւորչի Արեւելեան Աշխարհիւն.— Հրաշալի
է տաւնս այսաւր և պայծառագոյն քան ըզ
սովորական չարագորութիւնս...: Ի Թուա-
կանութեանն Հայոց ՇԸ [=1141] Թարւոյ
ձանեցաւ ճառս ի յունականէն ի մերս ի ձե-
ւոր Արքահամու [Գ]ղաճատարիկոսի...:

ԺԳ.— էջ 775ա.— Պատմ. Սրբոյն Նի-
կողայոսի ծննդեանն և տննդեանն...:

ԺԴ.— էջ 924ա.— Յաւազոտոս ամսոյ
ի ԺԵ, փառաւորեալ և հրաշափառ մնջումն
Ամենաւարտիոյ Աստուածածնին Մարիա-
մայ...:

Էջ 928ա.— Երանելոյն Նիկողիմոսի
ասացեալ Յաղագս մնջման և փոխման Մար-
իամու Աստուածածնի և միշտ Կուսի:

ԺԵ.— էջ 963ա.— Ի սեպտեմբերի ամ-
սոյ ԺԴ. Տաւն է հռչակաւոր Վերացման
Սբ. Խաչին...:

Էջ 969բ.— Երանելոյն Յ. Ուկեքե-
րանի... ի Ս. Խաչի Աստուածընկալ:

Էջ 985ա.— Նորին դարձեալ ի մոյն
հորհուրդ Խաչին.— Աստանաւոր և առ դոր-
ծին կենաց...:

Էջ 991բ.— Երանելոյն Եղիփանու
Արքեպիսկոպոսի... Գովեստ Ս. Խաչին...:

ԺԶ.— էջ 1015ա.— Սրբոյն Աքամա-
սի... Ներքաղեաց ի Ս. Աստուածածնին...:

էջ 1038ա.— Երանելւոյն Ս. Եղիփա-
ռու... Ներքողեան ի Ս. Աստուածածինն...

էջ 1059ա.— Ս. Գրիգորի Սփանջելա-
գործի կետարու Պնտաղւոյն ի Եղիփառուի
Ներքողեան ի Ս. Աստուածածինն...

ԺԻ.— էջ 1081բ.— Ի մեծի անուր Թա-
րուրեան ՏՅ. մերոյ ՅԻ. ՔԻ., երանելւոյն
Յ. Ոսկեքերամի... Ի Մատթէոսի Աւետա-
լարին Մեկնութեան.— Էւ յերկոյն շարա-
փուն...

էջ 1088բ.— Ս. Գրիգորի Սփանջելա-
գործի ասացեալ ի Թարութիւնն ՔԻ.:

էջ 1108բ.— Ս. Կիրիլի ի Եղիփառուի
Եղիփ. Ի Թարութիւնն ՔԻ.:

էջ 1118-1122, Համարեա դատարկ:

Մամր յիշատակագրութիւնք Գրչի կը
դառնուն զյխաւոր ճառերու վերջը, կ'աբ-
տադրենք կտրելորենք:

1.— էջ 35բ.— Ով պատուական ըն-
թևբոցք և յաւղք, մեղաց թողութիւն
ինդրեցէք ի Քէ. մեղաւոր Հողոյն և Եռ-
տանուն զրչիս Ստեփ. յերկ. և ծնո.:

2.— էջ 254բ.— Ջնջեացէ Քս. դան-
ջանն նոցա որ զդրոցս թղթիկն գնեցին:

3.— էջ 324ա.— Սուրբ և Աստուածա-
բան Աւետարանչիս և Երջանիկ առաքելոյս
Յովհաննու և ամենայն սրբոց բարեխաւ-
սութեամբ ողորմեա Քս. Ած. մեղաւք յա-
ւարկոյս Թարմատար զրչիւս Ստեփանոսի
և ծնաւոյց նորա, նա և որք զնիւթ դրոցս
չորհեցին, և տաւնոցաց, ընթերցողաց և
յողաց և բոլոր բնակչաց Սր. Յակոբայ
յնմ. նաև աշնոցիկ որք սրտի մտաւք մեղաց
թողութիւն ինդրեն, ամէն ամէն:

4.— էջ 482բ.—
Ախաւաղիս յայմ տառիս,
Յերկայն անուն մեղապարտիս,
Աղաթից յիշմամբ առ իս,
տուք Հատուցումն ծրարելիս,
մեղաց բեռանց որ է առ իս,
Թեթեանալ ի Ներկայիս,
երանութեան անճառ բարիս,
անդ ժառանգել ի յապաւնիս:

Ս. Յակոբայ՝ է դիրքս յերուսաղէմ:

5.— էջ 694բ.— Մեծաւաղակ և դերա-
մաբուր Հայրապետիս բարեխաւսութեամբ
և ամենայն սրբոց՝ ողորմեացի Քս. Ած
Վաւանայ և ծնողաց նորա և եղբարց, որ

աւգնական եղեւ ի նիւթ դրոցս, և մեղա-
թաւալ և Թարմատար զրչի Ստեփանոսի
և ծնողաց նորա և որ դամէնն ասեն:

6.— էջ 774բ.— Արք որք աւաղիք ի
ամանէ, յիշեալիք աղաւթիւք զառաջէն
Թարմանաւ ճառիս, և զյարմարաւ դրու-
թեան բանի, և զաշխատաւ տտոսի, և ըղ-
կոկաւ Նիւթիս զԴրիգոր պատուական բա-
Հանայ և զծնողս նորա, և որք յիշէք զմեզ
յիշեալ յիշիք և դուք ի նոյն ողորմած Տէրն,
նմա փառք յաւիտեանս, ամէն:

7.— էջ 991ա.— Ով պանծալի և փա-
ռաւոր փրկական Սր. Նշան, յորժամ ծագի
յարեւելից յուսարիայ ճառադարձիւք ընդ
ամպս երկնից, յուսաւորեա զխաւսարեայս
մեղաւք Ստեփ. մեղապարտ զրչի, և որ
դամէն:

8.— էջ 1014բ.—
Ով դու յաղթող և սուրբ Նշան,
յորժամ ծագիս յուսոյ նման,
յարեւելից դէմ յանդիման,
զմեղապարտ զրչիս անարժան,
որ մտկանուն կոչի Յերկայն,
Հանդի ի զաստ աշկղողմեան
փառք և պատիւ բոց յաւիտեանս:
Ամէն:

Գլխաւոր յիշատակարամ Գրչի.— 1315

էջ 1114ա.— Փառք պատիւ և դոհու-
թիւն և Երկրպայտութիւն անբաժանելի
և միասնական Սր. Երբորդութեանն, յաւի-
տանս յաւիտեանց ամէն:

Յամի և թշնամի զրոյր զի վաթաներորդի
ընդ եւթան թուոյ Հայկաղեանս տումարի
յրեցաւ յուսարիզմ և ողեւաճ մատեանս, որ
կոչի Ճառարներ, ի սբ. և ի Ռուշակաւոր
Հրեշտակարանակ մենաստանս Դրաղարի,
ընդ Հովանեաւ Սր. Աստուածածնիս և ալ
յաղմահաւաք արոցս որք աստ: Ի Թաղաւ
բութեան Աւնի որդւոյ ջրիտտոսաւք բա-
րեպալտ Թաղաւորին Լեւոնի, զոր պահեցէ
Տէր Ած. խաղաղական կենաւք ընդ յերկայն
աւուրս: Եւ ի զխաղաղութեան Հայոց Տէր
Կոստանդիայ Կեսարացոյ, ձեռամբ մեղա-
թաւալ և յողնամեղ զրչի Ստեփանոսի մա-
կանուն յերկայն կոչեցեալ, որ դրեցի զրսս
մեծաւ յուսոյ սբ. և կաթողիկէ մեծի և ա-
ռաքելական եկեղեցւոյն Սր. Յակոբայ
յնմ., ի վայելումն և ի շահ աւդտութեան

մանկանց նորոյ Սիւմնի և ի պայծառութիւնսր. եկեղեցւոյ:

Արդ, այլ աստուածասէր ընթերցաւոր և լատեղք ողէչահ և լուսաւոր պատմութեանցս՝ յերեսս անկեալ աղայեմ մեղաւոր Տոգս եղկելիս և թշուառական և շրտեմարանս ամենայն չարեաց Ստեփանոս յիշել ի Տէր և սրտի մտաւք մեղաց թողութիւն ինդրել ի Քէ. մեղապարտիս և ծնաւզաք մերոց և եղբարց, և ստաւել այնոցիկ որք զնիւթ դրոցս պատրաստեցին, և Համաւրէն միևզին եղբայրութեան Սր. Ուխտիս Դրադրելու, Տէր Կոստանդեան Առաջնորդի Անպատիս, և այլոցն առՀասարակ մեծի և փոքու, որք աւժանդակ եղեն իմում տկարութեանս, նաեւ բոլոր բնակչաց Սր. և Առաքելական Աթոռոյն Սր. Յակովբայ յեմ. Տէր Դաւթայ սր. և պատուական եպիսկոպոսի Էմի. և այլոցն առ Հասարակ մեծի և փոքու, առաջնոցն միջնոցն և վերջնոցն: Նաեւ բարեսէր միայնակեցին Ալէքսի, որ և տկազմել զսուրբ տառս, և Քս. որ առատ է ի տուրս բարեաց և ողորմութեան յիշուցող և յիշեցեացս առՀասարակ ողորմեացի և նմա փառք յաւիտեանս ամէն:

Այլ դու, ոյլ աստուածաբեալ և պատուական պուլս Սր. Առաքեալ Յակոբ, որ զամենեցուն զլուխն մեր դժո. ընկալար բազում անպամ ի դիրկս քո, նաեւ Համբուրի արժանաւորեցար, ընկալ զսակաւամասնեալ յնժայս զայս, որպէս և Տէրն քո և արարիլ զերկուս խերեւէչս այլուոյն, և փոխատրեալ մեղ ի քոյոց առատատուր ճրիցդ, այս է ինդրել ի Քէ. թողութիւն մեղաց, զի թեբեւ ներումն լիցի և թեթեւութիւն տանջանաց իմոց, զի յոյժ տարագրեալ եմ և աւտարացեալ ի կենաց յուսոյն, զի քեւ դր-

սից ողորմութիւն յաներեկ աւուրն ուր յանք սպառին և դորձք թագաւորեն:

Մի՛ որ իշխեսցէ Հանել զսա ի Սր. Յակոբայ, զի մի դատապարտեացի յԱյ. և ի Սր. Առաքելոցն: Իսկ եթէ ըստ մեղաց մերոց զերեսցի յայլազղեաց բարբարոսաց, և ոք ի քրիստոնէից Հանդիպեցի և դարձուցէ զսա ի տեղի իւր, դարձուցէ զնա Տէր Ած. վերստին ի դրախտն եղեմայ իւրայոյվն Հանդերձ և զանցանս նոցա ջրն. ջնացէ:

Այլ մասն դառն և անբարի ժամանակիս չէ կար ումեք ընդ զրոյլ արկանել, զի իրբեւ զխոսովեալ և զտատանեալ ծով միշտ յալեկոծութեան կան ազգ քրիստոնէից ի սերութիւն և ի Հարկապահանջութիւն, առնաստուած և զարչելի ազգին Իսմայելի: Մահաւանդ երկիրս Կիւլիկիոյ որ զրաւեալ է ընդ Հարկապահանջութեամբ նոցա և կույ ի մեծ նեղութիւն և տառապանք, այնքան զի Հարք զորդիս վաճառեն և այլք ի ընտի և ի կախաղանս վճարեցին զկենան իւրեանց, բանդի յամենայն կողմանց պատեալ պատեալ է նեղութիւն, զոր Տէր Յս. զառուջիկայն ի բարի տնաւորենացէ իւր քաղցր և բարերար և առատ ողորմութեամբն, և նմա փառք յաւիտեանս, ամէն:

Յետևագոյն յիշատակագրութիւն.

Էջ 1117ր., բոլորդիր անկանոն.— Դարձեալ յիշեցէք ի Քս. և Ած. ողորմի առացէք մահչասի Ամիրխանին, որ վերստին ետ նորոյն զպիւրքս յիշատակ Հոգոյ իւրոյ և ծնաւզաց իւրոց, Հաւրն Սիմիոնին և մօրրն Զանաղին, և եղբաւրն Տէր Մուքայէլ և պիսկոպոսին, և ամ. արեան մեթաւորացն ամենեցոյն ամէն:

75

ՅԱՅՍՄԱԻՈՒՐՔ. — 6

ԿԻՐԱՆՍ ՎՐԻ. ԱՐՍԻՆՑԻ (1269)

Ա. Յարութիւն (Նրուսաղէւ)

ՊՁԸ = 1439

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծառայ 31×21×12: էջք 1190: Հանդամանք յառ: Թուղթ տոկուն, կոկոշ՝ ըՍ-տեփանոս Արեղայ: Գրիչք, Գրեղոր Արծկեցի էյմէյքեհէ էջ 1-332, Նրեմիա Սրղ. երցնկացի էջ 333-782: Սարդիս էջ 783-1190: Գրութիւն՝ սեւ մեղանոյ, երկսիւն, 31 տող: Բոյսրդիւր: Համառօտադրութիւնք դրեթ սոյորակտե: Ծաղկոյ՝ Գր. Արծկեցի: Կարժրույին զարգաղիւր և լուսանցաղարդ իւրաքանչիւր դրուի սկիզբը: Գլխաղարդ իւրաքանչիւր ամսու սկիզբը: Գունաւոր խումբաղարդ էջ 1: Կաշնկաղմ տախտակեայ: Մաղաղաթեայ պաշտանակ սկիզբը մէկ թերթ, տեկիւնաւոր երկութաղարդ, եռասիւն, կրտակաւն բոյսնկակութեմը: Դատարկ Թուղթ՝ սկիզբը և վերջը մէկ մէկ թերթ, առաջինը ալ և ալ զերբերով լեցունաւ զրեթէ: Սառնոյ՝ Մարտիրոս Արքեպոս. Նրուսաղիմայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Նաւասարդի ի Ա, և յաւգաւտասի ԱՌ, Յիշատակ է Յովաննու Մկրտչի և Արուսաղիմեայ Հայրապետին, զոր երբը Սքմ. Գրիգոր Լուսաւորիչն է Հայոս. — Յորժամ յուսաւորեաց Սքմ. Գրիգոր զաշխարհս Հայոց առաւօտդիտութեմը և զարձան մարդիկն ի մորբութենէ կոսցն...:

էջ 5ա. — Նաւասարդի Բ, և օգոստոսի ի ԺԲ, վկայաբանութիւն Սրբոյն Ամիրկտոսի և Փոստիոսի. — Այսմ արրոց մարտիրոսութիւնս իւլեւ աշապէս...:

էջ 7ա. — Նաւասարդի Գ, և աւգոստոսի ի ԺԳ, Յիշատակ է Սք. Հայրապետին Հայոց Գրիգորիսի վկայաթիւրի, և Գրիգորի ի Ներսէսի երգեցողի. — Սուրբ Հայրապետքս այս էին յաղէ արրոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորիչն...:

էջ 11ա. — Նաւասարդի ի Դ, և օգոստոսի ի ԺԴ, Նաւակատիկ է մեծ եկեղեցւոյն քր ի վաղարշապատ Սք. Կոթուրիկէիմ, և Տոգակաթին:

էջ 19ա. — Նաւասարդի ի Զ, և օգոստոսի ժՋ, վերստին տաւն է Աստուածածնին և Սք. Դաստառակին: Տեսնոմ Զաքուիայ Հայոց Կայրաղիկոսին տեսցեալ, ի ճրնգումն Աստուածածնին. — Սուրբ Կոյնն Մարիամ Աստուածածինն Հնչկատաւանմեայ էր յորժամ ծնաւ զբանն Ած. զանժամանակ ծնեալն ի Հաւրէ...:

էջ 510ա. — Ամիսս յունվար, ամարոն ՈՒՍ, տիմ ժամս Ժ, զիշերն ԺԴ: ի տարին ի ԱՌ, և բաղորդ իԴ, յիշատակ Մեծին Բարսղի, կեսարու յայս. իմ Կապադովկացոց և վարք մարտ, զոր գրեաց երանելիմ Ամիրխանս յիկոմիոյ եպոս. — Այրս այս մեծ և սրանչիւս Բաւիլոս...:

էջ 541ա. — Արաց ի ԱՅ, և յունվար Ը, վերստին տաւն է Աստուածայայտնութեմն ՏՏ. մերոյ Յի. Բի.: Նրանիւյն Սրբոյն Պետրոսի Սիւնեաց եպիսկոպոսի, ի ՄՃաւնգի Բի. և ի Սք. կոյնն Մարիամ. — Մի ոք իշխեաց զձեռնայն ի Սրբոյ Կոստէ տակ տակ մարդ...:

էջ 978ա. — Մարգաթ Բ, և յունիս Ը, վկայաբանութիւն օք. և փառատրեալ մեծ վկային Բի. Թեոդորոսի ստրատելատին Ռաաակիայ՝ Բաւերադայն Թեոդորոսի՝ արար տուն յաղուհացն յառաջին շարքին տարն կատարի. — Մեծ և փառատրեալ վրկայն Բի. ծնեալ էր յԵրազիտա և ընակէր ի քաղաքին Արակիա...: Եւ ևս Արդարոս Խառայ և զպիւր արրոյն Թէոդորոսի՝ Հրաժանաւ տեսնոն իմոյ զամ. մի յատ միոյն զրեցի...:

էջ 1008ա. — Մարգաթ ԺԲ, և Յունիս ԺԸ, վկայաբանութիւն Սրբոյն Դուլայի:

էջ 1009ր.— Յայտմ աւուր Վկայաբա-
նու Բիւմ Սրբոյմ Յովսէփա մոր վկային
Քիւ. Վկայն Քիւ Սրն. Յովսէփ որդի էր
առն պարսկի ի սահմանացն Դրեւայ քա-
ղաքին Հայոց... Իւ եկն ի Հռոմկլայն առ
Սր. Կաթողիկոսն Հայոց Ներսէս երգեցաւ-
դրն, և պատմեաց նմա զվարս իւր...:

Յիշատակարանք.—

Ա.— Խմբագրող Արեւելիցի Կիրակոս
Վարդապետի.— 1269

էջ 1183ր.— Յուստոյն Այ. և սիրով
սրբոց նորա՝ նուազստ ոգի Կիրակոս Վար-
դապետ Արեւելիցի, ի միասին հաւաքեցի ըզ-
տան սրբոց Այ. քստ իւրաքանչիւր յիշա-
տակի աւուրց, զրեցի և պատմութիւնս նո-
ցունց որոց ոչ էր եղեալ ի դիրս Յայտմա-
ւուրցն, և խառնեցի ընդ Նախակարգսն,
և աղայեմ զտաւանադսդ զրեւ և զայս
յիւատակի բանի, զի և զուք զրեւջիք
ի դիրն կենաց, և որ դառնա զմերս՝ ջնջեցի
և ինքն ի դպրութենէն կենաց:

Իւ եղեւ իւրաքանչիւրն այս ԶԺԲ
Թուակնիս, յաշխարհիս Կիլիկիեցոց, ի
Սիս մայրաքաղաքի, ի Թաղաւորութեանն
Հելթմայ, և յառաջին ամի իշխանութեան
որդւոյ նորա Լեւոնի, ի ՎՁ [=66] ամի կե-
նադ պանդխտութեան մերոյ, յորում ա-
ւարտն եղեւ ի փառս Այ. յաւիտեանս ամէն:

Իւ ճառք որ յաւելաք մեք ընդ Հինն
խառնեցաք, շՀ [=170], անուամբն Այ.
Հայր, և շնորհաւորն Քիւ. Որդւոյն, և զաւ-
րութեամբ Սր. Հորդոյն, որ է աւրհնայ
յաւիտեանս, ամէն:

ԵՐԱՆՈՒԹ.— Գրիչնեբու մանր յիշատա-
կարաններ կը գտնուին ամէն վկայարանու-
թեան վերջը. կ'առնենք քանի մը Հատ,
ընտրովի:

Բ.— Արծկեցի Ելմիլիքնց Գրիգորի.
Երազող և Գրիչ.—

1.— էջ 1, ստորին լուսանցքին, մանր
բոլորգիր, կարմրադեղնով.— ԶԳրիգոր Ժող-
կոց՝ և զպտալին զծաղրող սբ. տառիս՝
զԱրծկեցի՝ Ելմիլիքնց՝ և զաւակերտն իմ
զՍարգիս, յիշեցէք ի Քս.:

2.— Եւ.— Որ ողորմի ստացողի գրոցս
Տէր Մարտիրոսին, Արքեպս.ին Ենձայ, և
ծնաւդաց իւրոց, որ վերստին նորոգեաց զե-

կեղեցիս, որ է ընդդէմ աստուածընկալ Գե-
րեզմանիս, և կարդացողաց և յազադդ,
ամէն:

3.— Եւ.— Տէր Ած. Ես. Քս. ողորմեա
ստացողի գրոցս՝ Տէր Մարտիրոսին, Արք-
եպս.ին Ենձայ. և ծնողաց իւրոց, որ վե-
րստին նորոգեաց զխորանս զայս, որ է
ընդդէմ աստուածընկալ սբ. Գերեզմանիս
Քիւ. և ինձ մեղաւոր զըշիս Գրիգորի, և
կարդացողաց և յազ.:

4.— էջ 79բ.— Որոյ բարեխաւսու-
թեամբն ողորմի Քս. Ած. ստացողի գրոցս
և նոր եկեղեցւոյս վերնատանս, որ է ընդ-
դէմ Գողգոթայիս և աստուածընկալ Սր.
Գերեզմանիս, և շինողի սորին Տէր Մար-
տիրոսին Ենձայ. Արքեպս.ին, և ծնաւդաց
նորին, և միաբանից Սր. Յարութեանս Հայ-
կադուս աղդիս, և մեղսամած զըշին Գրի-
գորի, և ծնողաց նորին, և քարտիս կոկո-
ղին՝ Ստեփանոս կրօնաւորին, և առհասա-
րակ ամ. Ժողովրդեանս, և կարդացողաց և
յազադդ, և որք զամէնն ասեմ, ողորմեացի
և նոցա Տէր Ած. ամէն:

5.— էջ 331ր.— Որ յամ. ազգաց Ժո-
ղովիս երկրպագուս և պաշտանեայս ան-
ուանդ իմում Քս. ի մ ձեռն առաքելոցն յու-
սաւորեցեր զամ. Հեթանոսս, ընկալ և զտաւ-
նոցացս զաւրհնութիւնս և կիցո դանձինս
մեր, այժմ և յանսպառ յաւիտեանին ամէն:
Այլ.— և զըստացողի գրոցս և զնորոգողի
սբ. եկեղեցւոյս վերնատանս, որ է ընդդէմ
Գողգոթայիս, և աստուածընկալ Սր. Գե-
րեզմանիս, և զվերստին կանգնողի սորայ
զՏէր Մարտիրոսին Ենձայ. Արքեպս.ին և
զմիաբանից Սր. Յարութեանս և զաղդիս
Հայկազեան, և որք զամէնն ասեմ, ամէն:

Գ.— Գրիչ Երզնկացի Երեմիա Աքե-
ղայի.—

1.— էջ 339ա.— Բարեխաւսութեամբ
սորա Քս. Ած. ողորմեա ստացողի գրոցս և
եկեղեցւոյս վերնատանս, որ է ընդդէմ Գող-
գոթայիս և աստուածընկալ Սր. Գերեզ-
մանիս և շինողի սորա Տէր Մարտիրոսին
Ենձայ. Արքեպս.ին, և ծնաւդաց իւրոց, և
միաբան Սր. Յարութեանս Հայկազուս աղ-
դիս, և որք զամէնն ասեմ, ամէն:

2.— էջ 457ա.— Բարեխաւսութեամբ և
ազաթիւք սրբոցս Քս. Ած. ողորմեա ստա-

ցոյի գրոցս Տէր Մարտիրոսի Արքեպս.ի նմա. և ծնաւդաց իւրոց, որ Հայոց ազգիս բազում մխիթարութիւնս արար ի մէջ յարութեանս զվերնատունս զարդարեալ չորիւք խորանք և բազում ջահիւք և զգեատիւք, զոր Տէր Ած. դանտրուում ուրախութիւնս պարգեւեացէ հոգոյ նորա, և որ դամէնն.:

3.— էջ 509ա.— Բիշէկ բարի և փրկիչ աշխարհի, Տէր մեր Յս. Բս. բժշկեալ զվէրս հոգոյ և մարմնոց և մտաց, ողորմութեամբ քով, զՏէր Մարտիրոսի Արքեպս.ին նմա. և զծնաւդաց իւրոց, որ ստացաւ զգիրքս և կանկնեաց զնոր խորանքս ի վերնատունս Հանդէպ Գողգոթայիս և Սր. Գերեզմանիս, ի մխիթարութիւն Հայկազան ազգիս, զոր Տէր Ած. Ժառանկել տացէ մինչեւ ի մերջէ Ժամանակիս, բարեխաւութեամբ ամ. սրբորոցս, որ ի գիրքս յիշատակին յաւր նաւատարութեան իւրեանց, և Քի. Իսառք յաւտեանս ամէն:

4.— էջ 534բ.— Բս. Ած. քո Սր. Մր. նրնդեամբդ և Յայնտութեամբդ, ողորմեա ոտացողի գրոցս Տէր Մարտիրոսին Արքեպս.ին նմայ. որ զնոր խորանքս կանկնեաց զէմ Գողգոթայիս և Սր. Գերեզմանիս, ի մխիթարութիւն Հայոց ազգիս, զոր Տէր անխախտ պահէ գտեղիս, և տացէ վարձս աշխատողիս, սպասաւորաց Սր. Տաճարիս, նա և զորոցայ այսմ տատիս, և ողորմիս ժեզ ասողիս, և Քի. Իսառք յօխտեան, ամէն:

5.— էջ 624բ.— Բարեխաւութեամբ սրբոցս, Տէր Ած. ողորմեա ստացողի գրոցս և շինողի նոր եկեղեցոյս վերնատանս ընդ-զէմ Գողգոթայիս և Սր. Գերեզմանիս Քի. Տէր Մարտիրոսի Արքեպս.ի նմայ. և ծնաւդաց իւրոց, և միաբանից Սր. Յարութեանս Հայկազան ազգիս, և մեղապարտ և եղկելի զծողիս Յերմիայ սուտ արեղիս եղրնկացոյ, և ամ. երախաւորաց— ի գիրքս և յեկեղեցիս տացէ ամենայնում վարձս բարիս, և վայելիլ տացէ գտեղիս, մինչեւ ի մերջ Ժամանակիս, յուրախութիւն Հայոց ազգիս, և Քի. Իսառք յաւտեանս ամէն:

6.— էջ 777բ.— Սոցին բարեխաւութեամբ և ամ. սրբոց քոց, Բս. Ած. զաղորմութիւն շնորհան պատուելի Արքեպս.ին նմայ. շինողի նոր եկեղեցոյս վերնատանս ընդզէմ Գողգոթայիս և Սր. Գերեզմանիս,

ի մխիթարութիւն Հայկազան ազգիս, Տէր Մարտիրոսի և ծնաւդաց իւրոց, և ամ. արեան մերձաւորաց, և միաբանից Սր. Յարութեանս, կարգացողացն և յողացն, և որ դամէնն ասէն, ամէն:

Ով դասք սրբադան ընթերցողացդ և բարէմիտ յողացող, յորժամ ընթերցողք բարակհամբաւ սրբոց յիշատակս, յիշատիւք ի մաքրափայլ աղօթս ձեր զբաղմամբդ և դանարհեստ զծող գրոցս ի տետրս, զերեմիայ սուտանուն կրանաւոր և զծնաւդան իմ, և դամ. երախաւորս ի հողեւոր և ի մարձնաւոր պէտս, և յիշողքն յիշեալ և աւրհնեալ եղիցին ի Քէ.:

էջ 778ա.— Յիշատակարամ գրոցս և ճորակներս Սր. Եկեղեցոյս վերնատանս, քէ ո՛վ գրարի գործս զայս գործեաց, և կամ զիմջ եղիւ պատճառով.—

Չստացող սր. գրոցս զերիցս երանեալ և զերջանիկ Հայոս մեր զՏէր Մարտիրոս, դատաքիւյանոր և զարհի եպիսկոպոսն Երուսաղեմայ Սր. Բաղդաթս յիշեցէք ի բաւրին, որոյ յիշատակն աւանդութեամբ եղիցի, որ է պարծանք ամ. եպիսկոպոսաց, և է Հայոց ազգիս որպէս բերդ ամուր, և վէմ անմանելի ի յարտաքին թշնամեաց, որ բաւորում միշտ և նեղութիւնս կրեաց վասն Հայոց ազգիս յամ. աղացաց, եւս առաւել ի չար և յանիրաւ ազգէն Վրաց, վասն Սր. Գողգոթային, որ էր սեպական Հայոց անկեալ վիճակաւ ի Սր. Հայրապետացն և Սր. և Հգաւր Թաղաւորացն, զոր պեղծ Վրացիքն տղէտ և Հպարտ աղցն անիրաւութեամբ յաւորչտակեցին:

Եւ եղև պատճառ առնելոյն այսպէս Վաճառական ոմն սուլտնայ Դայլիպի անունն զնաց ի Վրաց տուն վաճառոյ աղապաւ, զոր յարածներն իւսնէ և այլ Համախոհ իշխանք իւր, որ ի բաղում Ժամանակաց Հնուն մահախային ընդ ազգս Հայոց վասն Սր. Գողգոթայի, զիպող Ժամանակ գտեալ կաւոհցին զվաճառական բազում ինչք տայով, և սուլտնայ բազում և անչափ ինչք խոտորնայով, և զԹուրք աղցն որ ընդ իշխանութեամբ իւրեանց էր խոտորացան ապառքիս Թաղաւորական Հարկէ, և դաւերեալ և ըզկործանեալ մղկթնին շինել, և զԹուրք գեւրիքն ազատել, և Հնազանդ և սէր առնել

րնդ սուլտանն եթէ հնարեացէ վաճառականն առ սուլտանն և գոողգոթայ ի Հայոց առցէ և ի Վրացիքն տացէ:

Զոր եկեալ այրն եմուտ առ սուլտանն, և այնչափ ֆանաց մինչեւ եւան զսուլտանն ի կամաց այսպիսի պատրդական բանիւ, զի աւէր, եթէ ոչ տաս գոողգոթա, նա թուրք ազդն որ ընդ իշխանութեամբ նոցա է դամ. կորուսանն և զմզկիթինք քակեն: Եւ վասն այս պատճառիս ետ ի Վրացիքն: Եւ սուր մեծ եղև Հայոց աղղիս, և անմխիթար տրտմութիւն: Եւ էր սուլտանն ի ժամանակին յայնմիկ եղպատոսի Մելէք Աւրաֆն:

Իսկ Տէր Մարտիրոսն դամ. աշխատութիւն յանձն էառ ի ծերութեան ժամանակի, և զոր ինչ իւր քաջութեանն վայել էր կանգնեցօ, զի բարեբարն և կանխադէտն Ած. ոչ արար անտես դայս տառապեալ ազգս Հայոց. որ Հարկանէ վասն մեղաց մերոց, և դարձեալ բռնչէ իւր ողորմութեամբն: Եւ տես որ ոչ ոք էր որ աւղչէր, և ոչ որ ի թիկունս հասանէր, յարոյց մեղ Հովիւ և առաջնորդ դքսմ ախոյեանս զՏէր Մարտիրոս ընդդէմ չար աղղացն, և էլ ի Մար, և եմուտ առ սուլտանն, Գ տարի անդ կալով, յամ. սար յայտնի ի դուռն սուլտանայ, և զմեծամեծ իշխանքն կաշառելով, և սուլտան բազում ինչք խոտտանալով, և ետ դարձեալ գոողգոթա ի Հայոց:

Եւ այն Գ տարին ով կարէ գրով արկանել զտրտմութիւն և զսուղէ զոր կրէր ազգս Հայոց: Զի ամ. աղղերուն ուրախութիւն և դատիկ ինչէր, և Հայոց սուգ և տրտմութիւն: Եւ թողում ասել զթուրք և զնախատիքն զոր այսաղիքն ծիծաղելով ի վերայ մեր՝ հասուցանէին մեղ. թէ Հայոց աղղին այլ ինչ զլուխ կայ զի Յարութենէս և դուրս անկան: Զի յորժամ զյոսն տեսնուին՝ բաղում յալով և արտասուաւք, կէսքրն ելանէին, և կէսն ի ներքո մայիկն առանց ժամի:

Իսկ յորժամ ողորմութիւնն Այ. եղև որ էառ Տէր Մարտիրոս կրկին գոողգոթայ Գ-ն Փյաւրի աւելի ետ կաշառ ընդ սուլտանն և ընդ զործաւորքն: Եւ յոյժ ուրախացաւ: Եւ զեռ տարին չէր բոլորել, դարձեալ այնչափ ինչք ընդին ի թագաւորն մինչեւ առին կրկին գոողգոթայ: Դարձեալ Տէր Մարտիրոսն կրկին անգամ ծեր անձամբն էլ

ի Մար, և այնչափ կաշառք և ինչք ետ որ յաղեցան, և դարձեալ էառ: Դեռ մին ամիս ի վերայ չէր անցել, դարձեալ առին և եւ տուն ի Վրացիքն: Եւ դարձեալ Գ անդամ էլ ի Մար Տէր Մարտիրոսն և եմուտ առ սուլտանն Մելէք Տահրն Զախմախ, և իւր զործաւորքն և ասաց՝ այս ինչ է, զի Գ անգամ առիք յինչն Գ-ն Փյաւրի, և արարիք զիս մաղպուն:

Յայնժամ իշխանացն որք բարեկամ էին Տէր Մարտիրոսին, ասացին, թէ դուռն մին մարդ ես, տալով ի զլուխ չես կարել երթալ, զի նոքա թագաւորոյն զինչ որ կամին կու առնեն. զի խոտտացան որ յամեն տարի այսչափ ինչք տաս սուլտանս, և այնչափ ծառայ. և զինչ տաճկին պակասութիւն ինին ի Վրաց տուն զորքա ի տեղս վճարեն. զուր կարէ՞ք դայս առնել:

Ի վերայ այս բանիցս յոյժ տարակուսեցաւ Տէր Մարտիրոսն. վասնզի զոր ինչ ի մանկութենէ ի վեր ժողոված ունէր, և զոր ի նախնեացն մնացեալ էր, դամհնանն ի յայս ճանապարհս ծախեաց և ճար ոչ եղև:

Եւ այսմ եւս յոյժ ողորմեցաւ մեղ Քս. որ այս ամ. զոր ասացաւ ի սորա ժամանակս եղև, և ոչ յայնց եպս.աց որ ոչ ինչ բան կարէին հողալ, տկար գոյով բանիւ և ինչիւր: Զի արարիչն Ած. զերկոսեանս զայստիկ սորա նորոհեալ է, բանիւ քաջ, և ընչիւք իարթում, և սիրելի ամ. իշխանացն, որ ի դուռն սուլտանայ Զի դամ. զոր ինչ խորհեցաւ, արդեամբք կատարեաց կամաքն Այ.:

Զի յորժամ ետես որ տալով և կաշառելով ոչ ինին, և ի վերայ այսր ամհնայնի ազդն Հայոց որ ընդ իշխանութեամբ նոցա էին յոյժ նեղուցեցանէին պեղծ աղղն Վրաց զքաղաքացիս և զշինականս և զհանդիպող վաճառականսն, զի յանուն Գողգոթային բաղում չարիս պաշտնջէին և անխնայ տալին ի սուլտանն: Եւ յուսւ Տէր Մարտիրոս յաղէտու դայս:

Ապա յաղգմանէ հողոյն խորհուրդ բարի զմտաւ ամեալ, էլ դարձեալ ի Մար առ սուլտանն և իւր զործաւորքն, և խնդրեաց այլ տեղիք: Նա հրամայեց սուլտանն, թէ զնայ տես քեզ ճանց տեղ որ այլ աղղոյ դամ չլինի: Յայնժամ Այ. աղղեցութեամբն տեսաւ դայս թագաւորաց ազաւթաւորիս, որ

է լնդդէմ աստուածընկալ սբ. Դերեղմանիս
և սբ. Գողգոթայիս, և խնդրեցաք ի Սուլտ-
նա. նա պարզեւեաց մեղ սուլտանն իւր Դ
դատովքն և մտաորոքն և դործաւորաւքն
մեղ Հայոց աղղիս սեփական մուլք մինչ ի
դալուստն Բի., որ այս տեղս Հայոց մնա-
ցական կենայ, և իւրեանց կանոնաւքն ա-
նէժք զրեցնի:

Եւ յետոյ բերաք դուռտնա Հրամա-
րն ի յնմա. Նախքն, և յիւր Դ դատիքն, և
ի տաճարին մեծամեծքն, և մուստաբանին,
և նորս այլ զրին զիրեանց ձեռաց զիրն ի
ներքոյ սուլտնա Հրամանացն, որ այլ աղղոյ
գաւ չլինի ի վերայ այս տեղեացս:

Եւ մեք սկսաք Այ. կամաւքն, և չինե-
ցաք նոր եկեղեցի, Բ խորանով, և Ռ Փյաւրի
աւելի ելաւ ի վերայ տեղացս, յիշատակ
մեկ և նրնջեցեոյց մերոց, և միաւհամուռ ի
յառաջն և ի վերջս մինչեւ չինեցաւ եկեղե-
ցիս ելաւ խորհ Եւն Փյաւրի: Եւ ըստգում
հակառակութիւն եղեւ յայլ աղղերուն զի ոչ
կամէին զայսպիսի փառօր և վայելուչ տե-
ղիս Հայոց: Այլ թէպէտ իրբեւ զատուծ գո-
յէին, և եղեն իրբեւ զաղուէս նկուն, և թէպէտ
յարեան ընդդէմ իրբեւ զարծեւ սորնջելով,
զարձան որպէս զլղջիկան անգաւս, զի յար
կամք նոցա ոչ ել ի դուռիս Այլ մանաւանդ զա-
մաթի հարան, և մեր տիրին կամքն կատա-
րեցաւ: Զի պոեալ զԱր. Տեղիքս նորոգեաց
տաճար զեղեցիկ, և զարգարեաց ազգի
աղղի զարդիւք և կանթեղաւք և ջահիւք
լուցելաւք:

Զոր խնդրեմք յամենազուրկ արարչէն
անաստան կենաւք պահել զսա մինչեւ ի խո-
րին ծերութիւն, ի պարծանս ազգիս Հայոց
և ի յամաւթ թշնամեաց, և յետ աստեացս
եկանելոյ դինքն ընդ սրբոց Հայրապետացն
զատակարգ և պատկառից արասցէ, և որպէս
ոս զիւր մարմնաւոր դոյնն անխնայ ծախ-
եաց և զայս եկեղեցիս շինեաց, որ մխիթար
եղեւ աղղիս, Գա. Ած. զանձեռագործ խո-
րանն սորա Հոգւոյն և իւր նախնեացն պատ-
րաստեացէ ամէն:

Եւ զործեցաւ բարի գործս այս ի Թվին
Հայոց 92Լ [=1439], ի փառս Բի. Այ. մե-
բոյ, որ է աւրհնեալ յաբխեանս յաւիտենից
ամէն:

Դ.— Սարգիս Գրչի

ԾԱՆՈԹ.— Մանր յիշատակարաններ
նախորդներուն կրկնութիւնն ըլլալուն զանց
կ'ընենք:

Գլխաւոր յիշատակարամ.—

Էջ 1184.— Փառք միասնական անբա-
ժանելի Սբ. Երրորդութեանն Հաւր և Որդ-
ւոյ և Սբ. Հոգւոյն, այժմ և անգրաւ յաւի-
տենիս ամէն:

Քանզի զրեցաւ սա ի աստուածակոխ
Ար. Քաղաքս յնմ. տաքն և եւեթն տետ-
րակս ի մէջ Յարութեանս, ընդ Հովանեաւ
աստուածընկալ և լուսարուիս Սբ. Գերեզ-
մանիս, և նորակնունք Սբ. Վերնատանս,
Երկրորդ Գողգոթայիս, ձեռամբ յոյնամեղ
և անարհեստ գծողի՝ Սարգիս անպիտան
ծառայի, ի վայելումն մանկանց Սիոնի:

Արդ՝ աղաչեմ զձեզ ով մանկունք Սբ.
եկեղեցոյ՝ որք Հանդիպիք ժամ տեսանելով,
ընթեռնելով, և կամ աւրինակելով, յիշեա-
լիք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր, ամ.
աւրհնութեանց արժանաւոր զՏէր Մարտի-
րոսն, սրբասնեալ և առաքելալնորէ արք-
եպոս Եմայ. և զծնաւորն իւր, որ ետ զրեկ
գաւ առ ի յիշատակ Հոգւոյ իւրոյ և ծնաւ-
դաց իւրոց և ամ. արեան մերձաւորացն:

Դարձեալ աղաչեմ և առ յոռոս ձեր
անկեալ մաղթեմ, յիշեցէք միով Տէր ողոր-
մայի. զիս որ յետինս և անարգս եմ ամենե-
ցուն, զանարժան և զանպիտան դժողոս, և
զնախնիքն իմ, զկենդանիսն և զճանդուց-
եալսն:

Եւ այն որ առատն է ի տուրս բարեալ
ձեղ և մեղ և ամենեցուն առհասարակ ողոր-
մեսցի ի միւս անպամ զայստեանն իւրում
ամէն:

Եւ յասն խոչորութեանս գրոյս և աղա-
յանացս անմեղադիր յերուք, զի այսչափ էլ
կար մեր:

Էջ 1185.— Յիշատակարամ գրացս, և
Ռորակերտ Սբ. Եկեղեցոյս Վերմատմո-
րէ ով գրարի գործս գայս գործեաց. և
զի՞նչ եղիւ պատմառն:

ԾԱՆՈԹ.— Նոյնն է նախնեացին հետ
(էջ 778), զընկալսն փոքր տարբերութիւն-
ներով: Ապա կր յաւորդէ հետեւեալ յա-
ւելուածք, աւելի մանր բոլորգրով:

Էջ 1190ր.— Դարձեալ յերես անկեալ

աղանձմ զՀանդիպողդ սբ․ տառիս, սրտի մտաւք յիշեցէք ի բարի զվերոյ զրեալ զըստացաւդ տառիս, զՏէր Մարտիրոս արհիւկս։ Եմա․ Սբ․ Բաղդաբիս, և զՀայրն իւր զՍարգիս, և զմայրն իւր Հսթէթ, և զամ․

արեան մերձաւորոն իւր զՀանդուցեալսն ի Քս․ և լի սրտիւ զԱձ․ ողորմին ասել․ վասնզի այս յուսոյս ետ գրել, եւ որ յիշէ ըզնոսա ինքն յիշեալ լիցի ի Քէ․ Այ․ մերոյ, որ է աւրնեալ յաւիտեանս ամէն։

76

ՄԵԿԿՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿԵԱՅՑ․ — 4

ՈՒՐԳԻՍ ՎԱՐԻԱՊԵՏ

[Կեսարիա]

ՌՉՁԱ = 1732

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 33×22×4։ էջք 606․ նախնականը 2թ—ՌԵԼ, Պրակք ԼԲ—ԾԱ, Ա—2, Թուղթ Հասարակ, Հանդամանք շատ լաւ։ Գրիչ՝ Արութիւն Ատանացի, Գրութիւն՝ սեւ մեկանոյ, երկսիւն, 49 տող, Բուրդիւր, Համառոտագրութիւնք սովորական։ Կազմ՝ կիսակաշի խաւաքարտեայ, Դատարկ Թուղթք սկիզբիւր և վերջը մէկ մէկ թերթ։ Ստացող՝ Եսայի Վրդ․ Կեսարացի։

ԾԱՆՈԹ․— Ինչպէս Հին իշահամարը և սյրակաթիւր կր ցուցնեն՝ ձեռագրիւ սկիզբը պակասաւոր է։ Պակտող սյրակներուն մէկ մասը, ի—Ա, էջ ՆԾԱ—2Ը, ասպ պիտի տեսնուի թիւ 84 ձեռագրին մէջ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 2ա․— Յառաջաբանութիւն առացեալ յաղագս սբ․ վարդապետին Սարգսի։

էջ 6ա․— Երանելոյն Սարգսի վարդապետի արարեալ Մեկնութիւն Կաթուղիկեայ թղթոյն Յակոբայ Առաքելոյն։

էջ 159ա․— Երանելոյն Սարգսի վարդապետի արարեալ Մեկնմ. Կաթուղիկեայ Ս․ թղթոյն Պետրոսի։

էջ 367ա․— Երանելոյն Սարգսի վարդապետի արարեալ Մեկնմ. Բ․ թղթոյն Պետրոսի Առաքելոյ։

էջ 448բ․— Երանելոյն Սարգսի վարդապետի արարեալ Մեկնմ. Ա․ թղթոյն Յոնանու Առաքելոյն։

էջ 544բ․— Երանելոյն Սարգսի Բ․ թղթոյն Յոնանու շնորհագարդ վարդապետի։

էջ 557բ․— Երանելոյն Սարգսի վարդապետի Մեկնմ. Գ․ թղթոյն Յոնանու։

էջ 569ա․— Երանելոյն Սարգսի վարդապետի արարեալ Մեկնմ. Կաթուղիկեայ թղթոյն [Յ]ուդայի Առաքելոյ։

Մամբ յիշատակագրութիւն Գրչի կր զտունին իւրաքանչիւր ճառի վերջը։ Կտանենք թանձր կարեւորները միայն։

1.— էջ 5բ․— Քս․ Աձ․ բարեխաւսութեամբ չոր Սր․ Առաքելոյս և երանելի սուրբ վարդապետիս ողորմեալ ստացողի զոցս Տն․ Եսայի վարդապետին և ձեռագրաց Տէր Արարհամին և մաւրն Սուլթանին և ծնաւորացն և եղբարցն և յամենայն արեան մերձաւորաց, և մեղապարտ զրչի Արութիւնի, և որ լի սրտիւ մեղ Աձ․ ողորմի ասացէ և նոցա ողորմեսցի Քս․ Աձ․ ամէն։

2.— էջ 3ա․— Քս․ Աձ․ չոր Սր․ Առաքելոցս բարեխաւսութեամբ ողորմեալ բառացողի զոցս Տն․ Եսայի վարդապետին և ծր․ նաւորաց Տէր Արարհամին և մօրն Սուլթանին և յաշակերտն Սարգիս վարդապետին, և մեղապարտ զրչիս, նաեւ կարդացողաց չլողաց և որ զամէնն ասեն, և նոցա ողորմեսցի Քս․ Աձ․ և նմա փառք յաւիտեանս ամէն։

3.— էջ 158բ․— Քս․ Աձ․ բարեխաւս․

սուժեամբ Սր. Աստուածածնին և Սր. Առաքելոյ Ակորայ, և սբ. վարդապետի Սարգիսի, որորմես ստացողի դրոյս ՏՆ. Յեւայի վարդապետին և ծնաւդացն Տէր Աբահաճին և մօրն Սուլթանին, և յաչակերտն Սարգիս վարդապետին, և ամ. զարժիցն: Դրեցաւ ի թուոս մերոյ ՌՃԶ [=1731], ուն. ուար ամսոյն 15, որ է Յայտնութեան ձրայայուց, ձեռամբ անպիտան Արութիւնի: Յիշեալքի ի Տէր զբազմամեղս:

Գլխաւոր յիշատակարամ.— 1732

Էջ 604ա.— Փառք միակ երբակին և երկից միակին շօր և Որդի և Սր. Հոգոյն յաւիտեանս յաւիտենից ամէն: Որ չարժէ զեղեարթս յինքննէ և յինքն յումեքէ ոչ չարժի...:

Արդ ես ծնունդս մեղաց, որդիս մաշկանացոյ երկանց, արդարեւ բիւր քանքարաց պարտականս, Արութիւն նուստս, յեւրեւ անկեալ զձեզ յաղայեմ, երկրամած դիմաւք և պաղատանաւք Հայցեմ զթողութիւն յայցանաց ի մամ յաղօթից խնդրել յԱյ...:

Արդ և ես բիւր քանքարոյ պարտապան յուսալով ի յոյսն յամենեցուն Քս. անվրէպ ակնխալութեամբ, և ապալինելովս ի շնորհւրտերար մարդասիրութեան նորայ, որ աղբիւսաց էառ դիս, վասն զի անարդամեմար Տէր է, և արժանի արար զանարժանս Հասանել աւարտ ի կիծ դրոյս, որ Տէր Յս. ետ ինձ կարողութիւն, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս ամէն:

Էջ 605ա.— Արդ ես ապիկարս Եսայի վարդապետս ի բաղում ամաց Հետէ ցանկեցեալ ևղէ այսմ աստուածային դրոցս և առաքելական վարդապետութիւնս, ըստանալով ինձ դստ ի Հայալ արդեանց իմոց, ի մխիթարութիւն Հոգւոյ իմոյ և յիշատակ ծնողաց իմոց և յամ. երախտաւորաց իմոց, և յամենայն արեան մերձաւորաց կենդանեաց և ննկեցեալ, զանձ անկողողպտելի և փարթամութիւն Հոգեւոր, մխիթարութիւն անըսպառելի և յիշատակ անջնջելի:

Արդ աղայեմ և մաղթեմ արտասուութից Հայցմամբ ամենեցունց որք ընթեռնութեմ օրինակէ՞ օղտելով աստուածային մեկնութենէ սբ. կտակարանացս, յիշել սրտի մտաւք յառաջի Քի. զԵսայի վարդապետս.

որ միայն զանունս ունիմ բարի և ոչ զզորս կրօնաւորի, նաեւ զՀայրն իմ Տէր Աբրահամը և զմայրն իմ Սուլթանալէկն, և զեղբայրս իմ և զգորս իմ և ամ. յարեան մերձաւորացս իմոց. նաեւ զՀոգեւոր որդիս իմ Սարգիս վարդապետն և տէր Կիրակոսն և զտէր Մարկոսն և զտէր Դրիգորն և յամ յարեան մերձաւորս իմ զկենդանիս և զգիտիեցեալսն առ Քս. ի յոյսն յամենեցուն ամէն:

Արդ երեսանկեալ աղայեմ զՀանդիպողքս այսմ Հոգեւորազն քնարիս, յիշեալքի զվերոյ գրեալ ստացող դրոցս ՏՆ. Եսայի վարդապետն և զնախնիքն իւր այլ և զփձուն և զանարժան զծողչ Արութիւնս:

Արդ եղբարք զսկիզբն և զվերջն դրոյս զրեցի և երկար յաշխատանօք և ի յաւարտ Հասուցի. աղայեմ զձեզ, ով եղբարք, անմեղադիր լեռութեմ խոշորութեան կամ նուա. դութեան և սղալանաց զի կար մեր այս է. Գրեցաւ սա ի թուականութեանս Հայոց ՌՃԶԱ, ի մայիս ամսոյ ի՛նչ, օրն չարաթ, Արդ յիշողքդ յիշեալցս ի զրիս և զուգ յիշեալ լիլքի ի Քէ. Այ. մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս ամէն:

Էջ 605բ.— Եւթնեքին թղթից Կաթուղիկէից սրբոց չորից առաքելոցն, ընտոր ուրն ըստ խոնարհութեան իւրոյ զանունն ծածկելով առաջարանութեանց դրոցս Սուրբիս վարդապետի, մանաւանդ թէ ես բաղձամ եւս ոչ կարեմ զիմն քան զգորուստ նորին ցուցանել զերիվերոյ. յիւրաւի թուի ինձ որպէս աստուածարանքն յակեղեցոյ, Վասիլիոս, Գրիգորիոս և Ոսկիարանն ընկերօքն իւրեանց, բաց ի մեկնութեանց վրոց, առին նիւթ բան մի ի վրոց սրբոց և ուրարին ի վերայ չինուածս՝ այսինքն ասացուածք որք ճառք ընտրեք կոչին:

Արհեստ քերթութեանց քաջ թարգմանիչն մեր, Մովսէս, Դաւիթ, Եղիշէ, Ընկերաւք ցուցին գոմանս ճառս: Իմ սիրելի Լամբրոնացին զՍաղմոսարանի զամէն մին փոխն որպէս ի ճառ մի աւարտեաց: Յետ սորայ, Հայր Հօր սորայ ըստ վարդապետութեան որում բանս է Սարգիս երջանի:

յուսաստորեալ պայծառացուցանէ զբանս ճառ ճառ պրակօք:

Անն է ոն իցէ ինձ ծածկել զառակսնս ոմանց որ ի մէջ ազգիս, բայց զի տեսանեմ զսոցուն նմանս անօղտապէս որպէս զանօթ կորուսեալ. բարունք ոչ չհանցուցեալ և բամիկէ անխիտացեալ լսեն ի զնշուց Սարգիս: Գիրք, և որ ինչ ի սմայ է ծարաւ մնացեալք: Գրեթէ Հաւատարի է մեզ զի երկէ և աշխատանք սորայ ոչ է մոռացեալ առաջի տնամենակալի. բուսորուպ ոչ միայն այլ և բոյսորովմբ աւրհնութեամբ աւելի է յիշատակուորա. և իցի ի մէջն աւրհնութեամբ. ի սորայ անարդութիւն նախանձախնդիր լեալ, զի ոչ չառէին ի սմանէ վանականք և անասաւանորք և քաղաքական ժողովորդք: Գրեթէ որպէս գեղեցիկ ոմն ստրկացեալ ի ձեռս յիշատեսիլ արանց, և Հեղն և զգօնն ստորեն խստաբռտաց:

Որոյ բանն է յիշատակի տէր Գրիգորիս վարդապետս տեսեալ ի Կարին տայ զգլին և առնու յինքն և յետոյ տն. ըսայի վարդապետն յետ օրինակել այսմ քարտսի, բամից տալով զյոյս ի սա դիմողաց Հանդիպաւդաց վայելչացեալ զբօսնութեամբ զրուարթութեան աւետ եւս. իղձն և Հոդեկան էր այնմ յուսով, զի յօղտեցի յառաջնոր-

դական մտաց տն. Սարգիս. սպառազինութեամբ ժրացեալ ի Հանդէս ժարտի ընդդէմ միշտ Հակառակորդին թշնամոյն բնութեանս, վայելչացի ի Հանդերձելումն զաղթութեան պսակն ի ձեռանէ Տն. ընդունելոյ յուսով ի ժամու Հատուցման:

Այն որ միւսանգամ զալոց է աստուածային փառօք, յասիտենական փառացն յարժանաւորեցէ զյուսացեալսն առ նայ: Բաւոխէք և զուք մանկունք յեկեղեցոյ, որք յօղտիք ի սմանէ Հանդերձելով ընթերցման, դարձ փոխարին տն. Գրիգորիսի յաշխատանաց յիշատակս արձանացուցանելոյ սակի, աղօթել օգնութեամբ եղբայրօրէն որպէս պատուէրն է սրբաղան առաքելոյն. պարտապան է, ասէ, Հօր որդի Հատուցանել վարձ ծնողի, և իւրաքանչիւր չափու կշռել արժան է Հատուցանել փոխարէն երախտեաց, Եւ մի ումեք պարտապան գտանիցէք, ասէ, ի պէտս սրբոցն, և Հաղորդիլ, և յմոռնալ զբոխախոս լարեկամին. զի ոչ անկանի օրինաց և ի մարգարէից Եօդ մի, որ նշանախնց մի է: Տուք և զուք զաւրհնութիւն ձեր զաղօթս, որք նարդենիսդ էք և որք ապա զայլք զկնի մեր, ի մասն սրբոցն ի յոյս մեր և ձեր Հանդիպելով ամէնառատ Տեսունէ Հասարակապէս պարգեւեցէ ամէն:

77

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅԱԿՈԲԱՅ ԹՂԹՈՅՆ. — 1

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 32×21×5: էջք 590: Հանդամանք լաւ ընդհանուր առմամբ: Թուղթ Հասարակ, Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մեկանով, միաբռին, 30-48 տող: Գիր այլազան, չեղադիր, նոսրադիր: Համառօտագրութիւնք շատ առատ: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ: Դատարկ թուղթ ակրղր երկու թերթ:

ԲՈՎԱԼՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Մեկնութիւն կանոնական ըն-

թերցութեան, Հեղինակութեամբ Կոնստանդին Կոնստանտին, Լափիտացոյ, ի կապիւն Յիսուսեան: Նախ ի Լօվանէնախ, զկնի ի Հոռմէական Համալսարանի Սրբաղան տառից վարդապետ, Նուիրեալ զերապայծառի զերյարգելոյ ինխանի Վնէֆաւոյ, Կրիման կոչեցելոյ, սրբոյ Հոռմէականի եկեղեցոյ լայնասպաժառ կտրտիւնայի, և յնի ի Վնիքում, 1700 թուին:

Մեկնութիւն ուղղափառ ընթերցութեան:

Առարկութիւնն:

և ոթն հետեւեալ ընթերցութեան, այսինքն, մինն Սրբոյն Յակոբայ, երկուքն Սրբոյն Պետրոսի, երեքն Սրբոյն Յովնանու, և մինն Սրբոյն Յովնայի, կոյին Ուղղափառք։

Էջ 7.— Յակոբոսի Յառաջարանութիւնն։

Էջ 32.— Դյուխ Առաջին, Շար Գլխոց։

Էջ 304.— Դյուխ Երկրորդ։

Էջ 384.— Դյուխ Երրորդ։

Էջ 445.— Դյուխ Չորրորդ։

Էջ 501.— Դյուխ Հինգերորդ։

ԾԱՆՈԹ.— Ձեռագրիս վերջը կը գրտնուի տպագրեալ 14 թերթ, երկսիւն, հայերէն և լատիներէն, "Huic Dictionario Instar Exercitationis Litterariae Subtextitur Armenia Christiana Ceu Tabula Chronologica Latino - Armenia, Continens Seriem Patriarchorum et Regum utriusque Armeniae" վերտառութեամբ, և 745-772 իշահամարով, կը պատկանի Յակոբ Վիլլոտի «Բառագիրք Հայկական Լեզուի» հատորին, տպ. Հոռմ, 1714 թուին։ Տես Հայ Հնատիպ Գրքի Մատենադիտական Յուցակ, Երեւան, 1963, էջ 75(279)։

78

ՔԱՐՈՉԱԳԻՐՔ — 4

Յ. ՆԱԼԵԱՆ (1758)

Տեղի

1760

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 33×21×8: Էջք 1050: Հանդամանք լաւ, Թուղթ հասարակ, Գրութիւն՝ սեւ մելանով, միասին, 39 տող: Նոտք չեղապիր: Համառոտագրութիւնը շատ առատ: Կաշեկալմ տախտակեայ: Կնիք՝ բոլորչի, կարմրապրոշմ, «Քէոդորոս Պատրիարք Երուսաղէմի, ՌՄԽԹ», էջ 1032 լս։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Ջրուոր զործա զայն նուիրեմք բեզ, Հոգի Սբ. Ած. զբոյս ի քոյոցդ, քեզ առաջնոյ պարզեւիդ ընծայելով...։

Առաջին քարոզ Պէմսէկոստէի Հոգւոյն Սրբոյ Գալստեամ...։

Էջ 995.— Քարոզ չժծ: Եօթնբորոգ Կիրակէի զկմի Զատիկն, երկրորդ Ծաղկաբորոգի։

Էջ 1007ա.— Ցամկ Քարոզգրքոյն միայն զլխոց, և քնաքամից նորին։

Էջ 1015բ.— Ցանց Քարոզգրքոյն բոլոր պլաւուր բանից, և պիտանի առարկութեանց, Ընդ այբուբենի առ շարակարգեալ։

Ի փառս Այ. և ի յոգուտ ընթերցասէր բանագիրտաց։

Էջ 1032բ.—

Թէպէտ Յանկիս եղեւ վախճան, բայց յոյժ դժուար և անաղան, սակայն այսու եմ պարտական, տալ Աստուծոյ զփառս գոհութեան, Ջի զսկսեալն իմ անկատար, հասոյց յաւարտ լիակատար, ձեռամբ Սարգիս պետիս տկար, որ եմ կարի թերակատար։

Էջ 1033-1050, դատարկ։

Ա.— Յիշատակարան Գրչի.— 1760

Էջ 1003.— Ի պարզեւաց Հոգւոյն Սրբոյ աւարտեցաւ Կիրակէից Քարոզագիրքս յամի ՏՆ. 1760, և Հայոց ՌՄԹ. Յունիսի ԻԲ, ի տօնի Սրբոյն Եղիսէի Մարգարէին, և ժի Առաքելոցն, և զլխաւորացն Պետրոսի և Գեղոսի, ի փառս եռանմենայ և միոյ Աստուածութեանն, Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ, և ի պատիւ ամենօրհնեալ մօրն Յի.

ապցեալ ամադ. Հասաքի սր. լեռն զոր Սեան կոչեն, ի մեր սեփական պարզեալան եկեղեցիքն յուխան սր. զոր յատ ասորի լարյառոյ Պառլաճոյ կոչի, որ թարգմանի Դրախտ Աստուծոյ:

Ի. անդ, Լ. և Զ ամի մերոյ աթոռակալութեանս, թարգմանեցի զվարս ճշնութեան մեծ և սքանչելի առնն Այ. Յոհաննու Ոսկերեանի կոտանդնուպոյսի եպիսկոպոսապետի, ի ձեռն առն մի որում անուն էր Թէոփիստեա, աղղաւ յոյն: Եւ ապա ետու վերստին արծարծել զսա ի տարաբան և յօտարձայն բայիցն և բառից առաջին թարգմանութեանն յստ քերթողացն իմաստից

միաշար տողելով, ի ձեռն Մաթէոսի եպիսկոպոսի, որ անեալ և վարժեալ էր ընդ մերով ձեռամբ:

Արդ, որք մտադիւրութեամբ ընթեռնոյք զվարս Սրբոյն, և կամ ընդօրինակէք զըշնութեամբ, աղօթից մասին արժանաւորեցէք զառհասարակ աշխատողս, որպէսզի աղօթիւք Սրբոյ Հայրապետին ընկալցուք մասն ի յարութեան նորին:

Արդ աղաչեմ զօրինակադիծ զծողոս, ույլ և Հրաման պատուիրանի աւանդեմ, մի ոք ի խնացէ Հատանել զիշատակարանս աշխատողացս, զի մի և ինքն ջնջեցի ի դրպութենէն կենաց:

80

ՄԵԿՆ. ԳՈՐԾՈՑ ԱՌԱՔԵԼՈՑ.— 1

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ

ՆԿԼԻՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 33×22×7: Էջք 1008: Հանդամաք բաւարար, լուսանցքներ ցեցակեր: Թուղթ Հասարակ Դրութիւն՝ ամբողջովին սևորակ մելանով, երկսիւն, 31-40 տող: Ծեղապիւր անհարթ, Համառօտադրութիւնք առատ: Կաշեկաղմ խաւաքարտեսայ Դատարկ թուղթք սկիզբր և վերջը մէկ մէկ թերթ:

ԲՈՎԱՆԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Սկիզբի դատարկ թերթին երկրորդ երեսին վրայ.— Մեկնութիւն Գործոց Առաքելոց, արարեալ ի Կուռնէրոս լատին վարդապետէ, ի Հռոմ քաղաքի, և յետոյ ի լատին լեզուէ թարգմանեցեալ ի Հայ լեզու:

Էջ 1ա.— Համառօտ ցանկադիւր Գոր-

ծոցն Առաքելոց, ուստի բոլորի առաջնոյ յաւիտենին քրիստոնէականի ի Քէ. Հռոմաւայնութեամբ յամ. յամի. Ամաւուրացն Պարոնիոս կարտինալի բացի սակաւուց: Յամէն ի ծննդենէն Քի. ԼԴ ի կայսերութեան Տիրերիոսի ԻԸ:

Էջ 28բ.— Տեսիլ կամ պատկեր Սրբոց և Երանելոցն Պօղոսի, կամ Տիպ Առաքելական Կենաց:

Էջ 102բ.— Ի վերայ Գործոց Առաքելոց: Մանուգումն Համառօտ:

Էջ 113բ.— Գլուխ Առաջին... Զրանն առաջի զոր արարի վասն ամ. ի ո՞ր Թէոփիլէ, և ալլն:

Էջ 974ա.— Գլուխ Գասն և ութնեւորդ: Համառօտութիւն Գլխոյս:

81

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ (ԹԵՐԻ) . — 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ . —

Ծաւալ 33×23×1: էջ 92: Հանգամանք բաւարար: Թուղթ հասարակ: Գրուածին՝ ամբողջովին սեւ մելանով, միասին, 39 տող: Նոտր շեղադիր: Համառոտագրութիւնք բաւական առատ: Թղթակազմ անարուեստ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ . —

էջ 1. — Յառաջաբանութիւն: Նախքան դժեռնամիտի ի մեկնութիւնս իւրաքանչիւր սաղմոսաց, սակաւ ինչ բան բացայայտելիք են աստ...:

էջ 7. — Մեկնութիւն Առաջնոց Սաղմոսի:

էջ 15. — Մեկնութիւն երկրորդ Սաղմոսի:

էջ 21. — Մեկնութիւն Հինգերորդ Սաղմոսի:

էջ 24. — Մեկնութիւն Վեցերորդ Սաղմոսի:

էջ 30. — Մեկնութիւն Եօթներորդ Սաղմոսի:

էջ 42. — Մեկնութիւն Ութերորդ Սաղմոսի:

էջ 49. — Մեկնութիւն Իններորդ Սաղմոսի:

էջ 68. — Մեկնութիւն Տասներորդ Սաղմոսի:

էջ 69. — Մեկնութիւն երկրորդ Սաղմոսի:

էջ 73. — Մեկնութիւն երրորդ Սաղմոսի:

էջ 80. — Մեկնութիւն Զորրորդ Սաղմոսի:

էջ 90. — Մեկնութիւն Հինգերորդ Սաղմոսի:

ԾԱՆՕԹ. — Կաղմելու ժամանակ տեսականները սխալ դասաւորուած են: Իսկ տասներորդ Սաղմոսին մեկնութեան չարունակութիւնը, մինչեւ տասնհինգերորդ սաղմոսը, այժմ մաս կը կազմէ թիւ 93 ձեռագրին, էջ 393-423:

82

ՔԱՐՈՁԱԳԻՐՔ. — 5

8. ՆԱԼԵԱՆ

Ս. Լուսաւորչի վաճմք, Կարին

ՌԻՃՈՒՆ = 1765

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ . —

Ծաւալ 32×22×4: էջ 450: Հանգամանք բաւարար: Թուղթ հասարակ: Գրիչ և Ստացող՝ Պաղտատար եպս. Կարնոյ, որդի տէր Մելքոն Քաջանայի: Գրութիւն՝ սեւ մելանով, երկսին, 37 տող ընդհանրապէս: Նոտր շեղադիր: Համառոտագրութիւնք շատ առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ քայքայուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ . —

էջ 1. — Օղնեայ ինձ Հողիդ Սբ. Ած. և հասոյ զսկսեայ իմ յաւարտ...: Ի ՌՄԺԵ թիւին, և ի մարտի ութն սկսայ:

էջ 1ա. — Եթէ սիրէք դիւս զստուիրսն իմ պահեմիք...:

էջ 20ա. — Քարոզ երկրորդ: Սրբոյ երրորդութեամ, ի վերայ քաջիմ Յոհաննու. երեք եւ որ վկայեմ յերկինս. Հայր, Բաւ և

Հոգիմ Սր. և սոքա երեքեանմ եմ մի:

Հը 438ա.— Քարոզ Կ: Ուրեքորդ Կիրակէին ի մէջ Յայտնութեամբ պահեցմ:

Հը 446ա.— Յառկ կէտ ետտուրի Կիրակէից Քարոզագրէիս. յառաջիմ Քարոզ Հագայմ Սրոյն սկսեալ միմ ի Մեմուցմ Քի. աւարտ առնու:

Յիշատկարամբ—

Ա.— Հը 445.— Ի պարզեաց Հոգւոյն Սրոյն աւարտեցաւ Կիրակէից կէտ Քարոզագրէիս, որ ի մեծի Պնտակուստէն մինչ ի ննուիցն վերջ լինի յամի Տն. 1765 և ի Հայոց ՌՐՃԺԵ. յունիսի ամսոյ ԺԸ, ի փաստ ետանձնեայ և միոյ Աստուածութեանն, Հօր և Որդւոյն և Հոգւոյն Սրոյն, ի պատիւ — մէնթընեակ մօրն Յսի. և Աստուածածինն Կուսին, իմոյ յատկական ալցելուի և բուրեխօսի, և Սրոյն Գրիգորի Լուսաւորչին, և ամենայն սրբոց:

Բ.— Նախորդին ներքեւ.— Ա. աստ ծանիցէ իւրաքանչիւր ընթերցանել անձին Հանդիպողդ զորոյս, որ նախկին զաղափարն սորին որ չարադրեաց Աստուածաբան պատրիարք յարդապետ Հայրն մեր, և ի նորին ձեռնադրուող աշակերտի (Տն. Յակոբայ աստուածաբանութեան յարդապետի) զորուայ յօրինակէ (դրեալ յօրինակէ) յօրինակ մի, սակա Սրոյն Լուսաւորչի Վանքա զայս օրեցաւ երդ. յօրինակն այս ի վայելումն իմոյ եղև, մեղսածած յանձին, Պաղատաարյուկ անուն արեղայիս, և անարժան զիտին Կարենյ քաղաքիս, և յաւելումն Սրոյն Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչի, և սրոյն առեւնաւաս Սարգսի օրհնեալ տաճարացն: Ա. եթէ ուրեք բանք և բառն խառն երեւին, ներումն շնորհել Հայեքմք, վասնզի ոչ եմ հր-

մուտ արհեստս քերականութեան: Ա. անարժաւորութեան դրիս և սխալանաց, և կամ այլոց սրազմանց, և այն սխալական բնութեան մերոյ է, օրինակեալ, յիշեցէք ի ի Քս. զհանդուցեալ ծնողս իմ, տէր Մեղրոն քաւանայն և Մարդարտն, և զմիակ որդեակն իմ, զտէր Մարտիրոս խոհմ քաւանայն, և յեռարուսիկ թոռունքն իմ, տիրացու խաչատուրն, և զԹօմասն, ցանկալի տատրակքն իմ:

Դարձեալ զայս Կիրակէից Քարոզագրէիս զերեցի ի վայելումն յանձին իմոյ, և զկնի վաղճանիս իմոյ լինի յիշատակ Սր. Լուսաւորչի Վանքն, Նսեւ որք ընթերցուն կամ սրանուն, միոյ Հայր մեղայիւ յիշեցիք ի մարգարայն յաղօթս մեր զփնուն զորիւն Բաղդասար յարդապետս և զէստ նորնոյ Վանքն և Կարենյ քաղաքին: Ա. որ յիշէ յիշեալ լինի առաջի Քս. ի ամ. սրբոց նորա և ի Սրոյն Լուսաւորչի ամէն: Վերջ գրեցայ:

Դ.— Նախորդին ներքեւ, տարբեր զրոյմ.— Ըս թախաթցի Կարապետ եպոս. Սր. Երուսաղիմայ միարանս, սոյն սա Կիրակէից Քարոզագրէիս շնորհեցի մեր ձեռնադրեալ Հոգւոյն զասակ Պօլսեցի Աւետիս յարդապետին, առ ի յիշատակ, զի ընթերցցի և վայելեացէ: Թիւն 1833, Հոկտեմբեր 7. ի սր. Երուսաղէմ:

Վերջին կողմին ներքի երեւին կը կարողացուի.

Յետ րդկիրակէիցս յանձամբ օժտար

Այսքան չարից աս զու զուտ

Կարդեալ սերտեալ հմուտաբար

Որ ասիցես քարոզ և զճառ

Բաց ըղբերնդ իբրեւ զգառ

Էս այսքանս որ զքեզ բաւ աս:

83

ՊԱՏՄ. ՎԷՋԻՐՆԵՐՈՒՆ ՕՍՄ. ՏԵՐՈՒԹԵԱՆ — 1

Տեղի

1821

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւայ 32 x 22 x 2: էջը 240: Հանգամանք լաւ: Թուղթ թույլ, մեղան ծծած, այդ սլաւոնաւաւ, Ը պրակէն, 114 էջէն սկսեալ թերթերու երկրորդ երեսները դատարկ թողուած են: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մեղանով, երկու տեսակ, վերջինը վատորակ և ծծուող. միասին, 32 տող: Նոտր չեղապիր: Կազմ՝ խաւաքստեայ: Ստացող՝ Երեմիա Սարկաւազ:

ԲՈՎԱՆԳՆՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1 — Պատմութիւն վէդիքներուն Օսմանցոյ Տէրութեան — Ա. — Ալալէտտին փաշա. ասիկա էր մենծ դաւակը Օսմանին՝ որ թուրքերուն առջի թաղաւորն էր...

Բ. — Միւլէյման փաշա. աս էր սուլդան Օրխանին դաւակը, ծնաւ ի Հիճրէթին 716 [=1316]...

էջ 113 — ՀԴ. Էրմէնի Միւլէյման փաշա, Ասիկա Հայ էր Մայադիա քաղէն. յարմարութիւնով իր աղբականին գափու աղածի Իսմայէլին չորրորդ սուլդան Միւրատ թաղաւորին ժամանակը՝ չէրաղ եղեր էր Իսլահաֆ փաշան սէրաին մէջ. ետքը փոխելով իր տեղը՝ մտեր էր խոստ տալին աղաներուն մէջ. կարգաւ առաջ երթալով՝ տիրալէտ աղանի եղաւ. Իսլահաֆ թաղաւորին ժամանակը սիւնհաւորութեան պատուով փառաւորելով՝ վէդիքութեանով դուրս ելաւ. յից ամիսի չափ Կուպլաքնիւն վէդիք ըլլալին ետքը իրիտուսին ու Սկաստին վայրտութիւններուն Հրամաձ քաղաւ. ետքը թաղաւորին Հրամանովը լրմնընկէն էտէյ իր խրդմէթը Խրպուրի աստան՝ դարձաւ Եկա Ստանպոլ:

Ի Հիճրէթին 1065 [=1654], չէվլալի տաւանըվեցին եղաւ վէդիքի աղէմ Միւրատ փաշան տեղը. ան օրերը Օսմանցոյ տէրութիւնը խոտուութեան մէջ ըլլալով, ու թաղաւորական խաղան պարպած ըլլալով, ու

սիկա ինչ և իցէ կերպով՝ թէ կողոպտելով Հարուստներուն մայր, ու թէ փոխ առնելով ունեւորներէն՝ տալու էօլէֆէն ճարելով՝ պատրաստեց. բայց ըստակը Հաստ զէլ ըլլալով՝ մտածեց որ անկից կրօններ պիտոր ըլլայ. անոր Համար աղաչանք բրաւ վալիտէ սուլդանին, ինդրեց որ վէդիքութենէն խնայ. Վալիտէ սուլդան ալ խապահաթը բրոնելով զանի՝ սանքի թէ չունի կարողութիւն կառավարութիւն ընելու ձյւլ տրլաւ վէդիքութենէն ի Հիճրէթին 1066, չէմասլիլ էլիլին երկուքին. Միւլաթըլի վալիսուլթինը տալով իրեն քըշվեցաւ թաղաւորական քաղէն: Ի Հիճրէթին 1069, դալիմմալամ եղաւ Ստանպոլ. ան ժամանակները մենծ կրակ մը եղաւ, ուս կրակին մենծնալուն պատճառը ասոր անհոգութիւնը եղաւ տէրի՝ վերուցին իր տեղէն, ինկաւ իր իշխանութենէն, նորէն Միւլաթըլ խրքիւլեցաւ. ետքը Բէօփըլիի զատէ Անէտ փաշայի ժամանակը նորէն խալիմմալամ եղաւ Ստանպոլի մէջ. աս անգամ ալ իր անհոգութեանը Համար քիչ ժամանակի մէջ ինկաւ. երրորդ տալով Քանքըլի վիճակը խնդուութեան մէջ ձղեցին զանի՝ ողորմելով անոր ծերութեանը Համարձակութիւն տրլին կենալ իր տունը, որ էր Միւլէլտար. աս միջոցին երրորդ վալիտէ սուլդանը Էտրէնէ Հրամանեցին՝ զօնապետութեան խրդմէթը ասոր տրլին. աս աշխատանքին Համար տրլին ասոր իրիտուսի վալիտութիւնը. անկից ալ իշխանէն ետք՝ նորէն տրլին Քանքըլի վիճակը առփայլը, որ իր կողմանէ բրոնեց իր միւլաթըլիտը իրէք տարիի չափ. ինքը կը նրստէր իր տունը. ետքը պաղի չիֆէլի մտածմունքներու Համար, Հրամանեցին ասոր՝ որ երթալ ու իճակը. տարի մը անցնելէն էտէյ՝ ողորմութիւն զտնելով թաղաւորական կողմանէ աղաւաղաւ իշխանի ելովէն. իր ունեցած քիչ մը կէլիքով խանաւաթ ընելով, անցաւ Հանդարտ նստողներուն սրան.

ասանկ տասներհինկ տարի նստաւ իր տանը մէջ Խաչիւտար քաղաքը — ու մեռաւ ութսուն տարւան. կեցաւ վէղիրութեան մէջ հարուր իննիսունը մէկ օր. աթիկա էր հին ծեր մը, որ չըզիտնայով աղէկ կառավարուէր թիւն՝ շատ թիւրյի պակասութենով աւուներ կրած էր :

էջ 235. — ՃԽԶ. — Երեսուֆ փաշա : Աթիկա դափուտան Հասան փաշային խորձէթին մէջ ըլլալով, անոր օգնութենովը փաշա կգաւ խորկրկեցաւ Մօռաի ատան. ևտքը կէնէ անոր ձեռք բրնձնիւրը կգաւ. վէղիրի ողէմ Ծաւհին Այի փաշային տեղը ի հիւրէթին 1200 [==1785]. Եկաւ Մօռաէն մտաւ Ստանպոլ ոէպիլի ախրիին քաներչոսին, որ փետրվարի տասնկերպոսին էր. ի հիւրէթին 1202. Ոսմանցոյ ու Մօսպոլսեքուն խաչերը քակիւցան. ան տարւան մէջ Նէմէհներն ալ զրկուցան, անոնց խաչերն ալ փճացան. անոր համար Սէրտար զրկելով Երեսուֆ

փաշան, ճէմաղիլի ախրիին իննին, որ մարտի վեցն էր, երկուշաբթի օր ճամբաւ կլաւ շատ զօրքով Նէմէհներուն ղէմ պատերազմելու. զնաց հասաւ՝ ուր որ պիտոր երթար :

էջ 236—240. զատարկ :

Յիշատակագրութիւնք. —

1. — էջ 1. ստորոտը, բոլորակաձեւ դրուած. — ի վայելումն Երեմիա Սարկաւաղի աշակերտելոյ Տն. Պօղոսի Սրբաղան Պատրիարքի, 1821, հոկտեմբեր 23 :

2. — էջ 2. ստորոտը, տարբեր դրչով. — Յիշատակ է եւմի. միարան Անդրիանուպոլսեցի նախկին պատրիարք մեծին Կ. Պօլսոյ՝ Պօղոս Սրբաղան Արքեպիսկոպոսին ձեռնադրան աշակերտ Չօրլուցի Տէր Կարապետեան նուիրակ հանդուցեալ Երեմիա չորհորհաղարդ վարդապետին, ի զուռն Սրբոց Յակոբեանց Մայր Աթոռոյն ամ. Հայոց : Թվ. 1838, Սեպտ. 6 :

84

Ա. — ԽՐԱՏ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ. — 2

ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ

Բ. — ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԳՈՐԾՈՑ ԱՌԱՔԵԼՈՑ. — 1

ԳԻՈՐԳ ԼԱՄՐՈՆԱՑԻ

[Կեսարիա]

[1731]

Ծաւալ 33×22×1: Էջը 268+2, հինք՝ ԵՄԱ-ՁԸ, Պրակք Խ-ԼԱ, Թուղթ հասարակ, Հանդամանք շատ լաւ: Գրիչ՝ Արութիւն Ատանացի: Գրութիւն՝ սեւ մեկնով, երկսիւն, 49 տող: Բոլորդիր: Համառօտադրութիւնք սովորական: Թղթակաղմ: Ստացող՝ Եսայի Վրդ. Կեսարացի:

ԾԱՆՈԹ. — Այս հատորը սկզբնապէս պատկանած է մեծ ձեռագրի մը, ինչպէս կը ցուցնեն իջաթեւերը և պրակահամարները: Սոյն հատորին շարունակութիւնը

կազմող պրակները կը տեսնուին աստ 76 թիւին ներքեւ :

Ա. — ԽՐԱՏ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1ա. — Կանոն վեցերորդ վառն Ը:յՈ կատարեալ իյերոյ որ ամփոփովք էն և ամշարժք և ամ. տեղի որ և համդիպի զմի տեւուքիւն յունիմ սեպս շունիյոյ ի ամնուազ այնպէւք. — Այլրեցա[յ], արդարացայ, արմատացայ, անկայ :

էջ 29.— Կանոն եւթն վասն մայր կաւտաբեալ յիշեալ անշարժքի և անփոփոխ գործ դիրաւ իմանաւ.— Արքայ, արքայից, արքայական, արքայակերպ...:

էջ 39.— Կանոն տասնեորդ, Համաւրէն ալրեհաւք բաղամասնաբար շարադրութեամբ... և թէ բն է առաջի գիր բառին: Վերլուծութիւնք բացեմեալէս բազմազան տառից և բառից և բայից մզմախումբ շարադրութեամբ. Արաբեալ զսա Ս. րիստապոսի վրէժի ի ինդրոյ բազմազ յարհաստ զրչութեան:

Ուր ընթերցող և օրինակող, յարմար յարեմակել կամ ընթերցող կամենաւ այս է սկիզբն որ ասէ. Աստուածադանից արանց, մինչեւ վեցեորդ զլուին որ ասէ. Այրեցայ, արդարացաւ, որ է կանոն զլուին: Ու Հայրք պատուականք, յօրինակ տուողքն այն ետ ինձ սկիզբն առնելոյ անդիտութեամբ, և ես մինչեւ այս տեղս զրեցի, ապա ի միտ եկեալ իմացայ թէ ոչ էր սկիզբն, ալ այս էր սկիզբն, ետոյ աստ եղանդ, անմեղադիր լերութի:

էջ 44.— Աստուածադանից արանց յառաջի և վարուք առաքինեաց վարդապետաց սրբոց և կատարեալադուինց, պարտ է իմումս յանձնութեան և որք սովին մասին բերին վերջահալ...:

էջ 54.— Կանոն երեսուցամ, Առաջին.— Զկնի նախ օկաման խրատուող որ ցուցանէ առանց յիս զորոշումն զայն միտարն...:

էջ 89.— Կանոն հիմեցեորդ, վասն ուրոյ որ պատճառ յի ունին զկնի...:

էջ 109.— Կանոն տասնեորդ, Համաւրէն ալրեհաւք բաղամասնաբար շարադրութեամբ...:

էջ 229.— Գար քարեայ ալր քարանցաւ... քրիստոսեանք քրիստոսեայ, միաւորեցին ի զլուին ճշմարիտ. զի աւրինակս կտրած է, թողցի կտրողին և մեզ ամէն.— Հմմտ. Սիւն, 1964 էջ 99-100:

Յիշատակագրութիւն Գրչի.—

էջ 229.— Գ. Ա. մեր, ողորմեա ըստացողի զորոյ Տն. Ետայի վարդապետին և ծնողաց Տէր Արքաւորէն և մօրն Սուլթանին, և յաշակերտն Սարգիս վարդապետին, և մեղսաւոր զրչիս Արաթիւն, և

տիւն, և մեղսաւոր զրչիս Արաթիւն, և մեղսաւոր զրչիս Արաթիւն, և մեղսաւոր զրչիս Արաթիւն:

Բ.— ՄԵԿՆ. ԳՈՐԾՈՑ ԱՌԱՔԵԼՈՑ

էջ 234.— Տանկ Դրուքինք Բարոյականաց համառօտ Մեկնութեան Գործոց Առաքելոց:

Ա.— Թէ ոչ էր պարտ յապաղել ի մկրտութիւն:

ԾԵ.— Վասն Պաղոսի Առաքելոյ:

էջ 244.— Ահա ով աստուածասէր Հայր իմ և տէր, Հայրկեցուցիչ խնդիրս քո և պատկանելի չուք երեսացող...:

էջ 264.— Ի Գործոց Առաքելոց բուն և ընդարձակ Մեկնութեանց Սրբոց Տն. Երրեմի և երանելոյն Յոհաննա Ոսկեբերանի այս համառօտ շարահիւսեցաւ, որպէս և տեսցես արձրեր բանիցն ամենիւր տեղոց զրդմեալ զանաւան սրբոցն, հրամանաւ Տն. Յոհաննիսի աստուածապահ ալիստի Գոնեւոյ անապոստոլի.— Գործոց Առաքելոց մատենագիր է Դուկաս ասեղաւոր...:

ԾԱՆՈԹ.— Լուսանցեմբուրգ վրայ կր տեսնուին, բացի Եփրեմէն և Յովհաննէսէն, հետեւեալ կրճատութեամբ ևս, Դիմի. Ներսէսէս. Ամարան. Խոսր. Ներսէսէս. Դաւթ-Փիլ. Կիւրդ-յեմ. Ոճոցն, Ետեմի. Կիրակի...:

Մանր յիշատակարանք զրչի կր դատեմին ամէն ճառի վերջի, կ'առնենք մէկ Հատ միայն իրեն. նմոյշ:

էջ 284.— Գ. Ա. մեր, ողորմեա աստացողի զորոյ Տն. Ետայի վարդապետին և ծնողաց Տէր յԱրքաւորէն և մօրն Սուլթանին և յաշակերտն Սարգիս վարդապետին և...:

Յիշատակարան Գր. Վկայաւորի.— 1077

էջ 268.— Ազերս մարտ ստացողի, և աշխատախառնար մարտոցի բուն մեկնութեան արմէ այս համառօտեցաւ.— Յամի... Կողմայի երկաթեակի... և մեծաւ զոյժամբ Հայեցալ... Հմտապոյն Հոստոսի Կիրակոսի... և առատածնն պարզեօք ետու

թաղամասին դանձադուս ուղտ իմոյս... Գէ-
որդայ փոխանորդին մերոյ... բանս հոն-
աորին... յիշի զիմս աղկադուսթիւս...
Հմմտ. յետոյ, Թ. 179:

ԵԱՆՈՐ.— Այս յիշատակարանէն փո-
քոր մաս մը, սկիզբի ութ տողերով միայն, կը
դառնայ սոյն մետաղաբան մէջ բուն գրչի գր-

րով, շարունակութիւնը նոր թուղթի վրայ
օրինակուած է նորա գրով, նախկին օրինա-
կէն, որ այժմ կը տեսնուի Թ. 70 մետաղաբան
սկիզբը, հետեւեալ ծանօթագրութեամբ.
«Ձայս էջն գրել տուայ ի նոյն Մեկնութեան
Գործոց գրքոյ ի վերջն, վասն որոյ աւելի է
աստ»:

85

ԺՈՂՈՎԱԾՈՑ.— 5

Երուսաղէմ

ԿԵԱՄԱՐՈՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասւոյ 32×23×2: Էջ 2 220: Հան-
դամանք լուս. Թուղթ Հասարակ. Գրիչք՝
դանազան: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մե-
լանով, միասեւ, 39 տող: Նորա շնչադիր:
Համառոտագրութիւնը ստորականէն քիչ մը
տակի: Կաշեկազմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ Ա—Ե, դասարակ:

Էջ 2.— Յիշատակ է գիրքս Նէմի միա-
բան Անդրեանայօյնցի նախկին պատ-
րիարք մեծին Պօլոյս Տն. Պօղոս արքայան
Արքեպս. ի մեանասուն աշակերտ Զորուցի
Տէր Կարապետեան նուիրակ Հանդուցեալ
Երեմիա շնորհադարձ վարդապետին, ի
դուռն Սրբոց Յակոբեանց մայր Աթոռոյն
ամ. Հայոց, Թ. Վին 1838, Սեպտ. 8:

Ներքեւ տարբեր գլխով.— Այս յիշա-
տակարանն ի շնորհուիս՝ վասն մարդաշա-
նութեան դրեալ են. զի պատրիարդարանի
ստամար է, և բոս ինքեան յայանի է ժամա-
նակն, և շարադրոյն բոս մեծի մասին,
Թէեւ, Կան դրուած ինչ Երեմիայ վարդա-
պետ...:

Էջ 1.— Հարկաւոր գիտելիք և հանա-
պաղ ընթերցելով ի միտս ամբարելիք, ի զի-
բութիւն պատահեալ ժամանակաց: Ի պատ-
րիարդութեան երկնաթիւ պարտոյն ամ.
Հայոց Տն. Թէոդորոսի Արքեպս. ի և երան-
եալ վեհի Վանցոյ, Գրեցան աստ ոմանք

ԺՌ.—ԺԹ դար

դասեհասար իբր, դորս արժան է միշտ ի
կիր առնուլ ի բարեկարգութիւն Սրբոյ Գու-
հիս Պատրիարդոց, և մշտակայ միաբան
եղբարց, զի Սուրբ Տառն այս է դիտատեղի
ամ. աղպաց քրիստոնէից, ևս աստուի աղ-
դիս Հայոց...:

Համառոտութիւն իրաց եղելոց:

Սուրբեպիս Տէր Պատրոս Արքեպս. ի և
երջանիկ Պատրիարդն Սրբոյ Աթոռոյս էր
այր իմաստուն, դործունեայ, խոհեմ, բաղ-
ժայէտ...:

Էջ 2.— Ի միտ նախադիր բանից, փոքր
ինչ երկարաւիշդ լինելով, զի քաջապէս ծա-
նիցի ըստանդակութիւն իրաց:

Ի թուականութեան Հայոց, հաղար
երկու հարիւր քառասուն և եօթն
[=1798]...:

Էջ 4.— Կցորդ վերնադրեցելոց եղելու-
թեանց. վասն Ապումարախին փաշայու-
թեան:

Էջ 9.— Վասն կրկին դնալոյ բանակին
յնդիպասոս, և տունանմայ լինելոյ ի Սը-
րբապա հրամանաւ. Մէլհէտ փաշային:

Էջ 14.— Յաղաղ Ապումարախ Մէլհ-
էտ փաշայի ի Յոպպէ արդեալ մնալոյ,
ուր և բազում մնասա առնելոյ մեղ և ամե-
նեցուն: Ի հաղար երկերեւր յիտուն և մէկ Թը-
ականին Հայոց, յամսանան ապրիլի տասն
և ութին:

Էջ 15.— Վասն Թէոդորոս Արքեպս. ին

ի սոյն միջոցսն յԱթոռ նստելոյն, ողորմութեամբն Այ. ամենակալի:

Էջ 17.— Վասնցի Թէոդորոս Արքեպս. ի Պատրիարքութեան փէշկէշն առ այլազգիս Սրբոյ Գաղաքին...

Էջ 20.— Ընծայարբերքն ի պատրիարքութեան Թէոդորոս երջանկին՝ յայտնին ի ստորեւ յականէ յանունանէ, ընծայքն եւս:

Էջ 22.— Եւ ինքն Թէոդորոս Սրբազան Վհն, զկնի յԱթոռ Առաքելական նստելոյն, սկսաւ իւրաքանչիւրոց ընծայ բաժանել...

Էջ 25.— Ընդ այս ժամանակս լինէր ի Յոպպէ նեղութիւն մեծ եւ սով սաստիկ...

Էջ 26.— Վասն վերստին դալստեան ի Յոպպէ Ապումարախ Մէհմէտ փաշայ աւելիծելոյն:

Էջ 30.— Վասն Ապումարախ փաշայի փախստեան ի Յոպպէյու:

Էջ 32.— Վասն Յունաց ընդ մեզ եղեռնուործութեանն առ ժամանակաւ Թէոդորոս Պատրիարքի ի վեր անդր յիշեցելոյ:

Էջ 40.— Պատմութիւն անցից մուրաֆայից ի Պոլիս մասն վերոյիշեալ յունաց արարմանց յաւուրս վէճիլութեան Անդրիանուպոլսեցի Պողոս վարդապետի, յորմէ և զրեցան ունելով զսկիզբն բանին:

Էջ 62.— Օրինակ խաթթի շէրէֆին մերոյ ընկալիս ի սուլտան Մահմուտ արդարադատ թալուարէն... Այս ֆէրման տրուալ եղեւ յամի Տհ. 1813, և Հայոց ՌՄԿԲ, յունի. 13:

Էջ 76-88, դատարկ:

Էջ 89.— Որպիսութիւն այրման Սրբոյ Յարութեան Տաճարին:

Էջ 90-130, դատարկ:

Էջ 131.— Գրին աստանօր Պատմութիւնք և Յիշատակարանք Հանեալ ի Հնադոյն ճառերնորաց մերոց, որպէսզի անկուրուստ և անխոր մնացեն ի զիտութիւն վերծանողաց և ի զիտութիւն բանասիրաց. արդ խնդրի, ի պատմադրութիւն սոցա և յօրինակել, ըստ Հաշուի տարոյն այսինքն

ըստ յառաջնութեան և յետնութեան օրինակեցին պահելով զկարգ պատմարանութեան:

Պատմութիւն ի վերայ Սրբոյ Գողգոթայի, և տիրապետելոյ մեր ի Վերնատուն եկեղեցւոյ, որ էր յառաջ թագաւորաց աղօթատեղի, որ էր թվին Հայոց ԸՃԶԸ [=1439] և Վմուտ. աստ թ. 75 Յայսմաւուրքին պարունակած Յիշատակարանը, որ ունի նոյն բովանդակութիւնը:

Էջ 131.— Վասն տեղի բնակութեան տալոյ մեր՝ ազգին յատկացեոց ի Սր. Հոլիտակապետ մասն մեր՝ յետ ի բաց Հերքելոյ գնոսա ի Սրբոյն Սիոնէ, այսպիսի ինչ գտաք յիշատակութեան:

Էջ 137.— Վասն նորոգութեան ինչ և զոյնդոյն սալայատակ յինելոյ դասի Սրբոյն Յակոբայ, և բաժանելոյ որմով զպարտէզն մեր ի Սր. Մնունդ: Հանեալ ի Յիշատակարանաց մերոց.— Ի թուականութեանն Հայոց Հաղար Հարիւրերորդ ամին, ի Հայրապետութեան Սր. Ուխտիս Տէր Աստուածատուր րաբունիս...

Էջ 139.— Վասն բարձրացման պարսպաց Սրբոյ Փրկչին:

Էջ 143.— Պատմութիւն ծոցադատկին եղելոյ ի թուին ՌՁԳ [=1634]

Էջ 149.— Պատմութիւն յունաց արարման և նենդութեան, յաղագս ի բաց Հանեալ ի մեռաց մերոց զմեր բաժին տեղիսն: Ի թիւ ՌձԷ [=1656]:

Էջ 155.— Յաղագս մեծի թշուառակր պատահմանց, որ ի խորամանկ յաղղէն յունաց մեղ պատահեցաւ զաւսպործութիւն մասն Սրբոյ Աթոռոյս, և Երից ազգաց մերոց եամախից, և մասն մեծի շարաթու երկելոյեան յուսահանութեան, զի կամէին զստութիւնս իւրեանց իրաւացւոցանել յարքունական դիւանին, և զմեղ ի բաց Հանել, և ինքեանք զպպթել, ի թուին Հայոց ՌՃԶԹ [=1740]:

Էջ 165-220, դատարկ:

86

ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ.— 6

8. ՎՈՒԱՃԻՆՈՑ

Աղբիւրնուպոլիս

ՌՄԽԶ=1807

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Խաւով 32×21×3: Էջ Ժ 430: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝
սեւ մկանով, երկսին, 41 տող: Նոտք չե-
ղալիր՝ մանր և կանոնաւոր: Հումառո-
տապրութիւնք չափազանց առատ: Կաշի-
կազմ տախտակեայ: Ստացող՝ Կիրակոս
Արզ. Երուսաղէմացի: Կնիք՝ սեւադրոշմ,
փակալիր, «Կիրակոս վարդապետ, 1276»
[=1807]:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ Ա-Զ, դատարկ:

Էջ Է.— չակատ.—

Բամբ Ոսկիակամբ և Գեղեցկագոյնք.
դանդան Սուրբ Գրոց վարդապետութեամբ
յարդարեալ և ճոխացուցեալ: Ի բոլոր ժա-
մանակս տարւոյն: Շարադրեալ... Ի ...
Յակորէ Վօռաճիւնոյ...: Թարգմանեցեալ
յիտալական լեզուէ Ի հայկական բարբառ
Ի Ղուկասու վարդապետէ Խարբերթացոյ,
խնդրանօք և ծախիւք Յարութիւն Արքեպիս-
կոպոսի աշակերտի Տն. Յովհաննու Պատ-
րիարքի Կ. ոյսոյ, ընդ հովանեաւ Սր.
Աստուածածին Եկեղեցւոյ, Բամի Տեւոն
1736. Ի Կոստանդնուպոլիս:

Ի վայելումն նուաստ ծառայի Տն. Սր.
Երուսաղէմացի Կիրակոս յետին արեղայիս,
Ի յԱնդրիանուպոլիս քաղաքի, Ի Թուին
ՌՄԽԶ [=1807]:

Ի ՌՄՀԹ [=1830], յունկարի Ժֆին,
իմով ձեռամբ ընծայեցի սիրելաղոյն եղբոր
որդւոյ իմոյ՝ հեղափայլ Տեառն Գէորգոյ
զԵրեւանստ վարդապետին Ռօմանցւոյ, Ի
յեղիպոտոս քաղաքի:

Էջ 1.— Առաջիմ Կիրակէի Գալստեան
Տեառն:

Էջ 391ա.— Յանգ քանից և քարոզից
սարունակեցեալ ճայսմիկ գրքիւմ:

Էջ 399ա.— Այբուբենակամ Յանկ:

Էջ 410-430, դատարկ:

Յիշատակագրութիւն Ստացողի.—

Էջ 390բ, ստորոտը.— Անդրիանուպոլ-
սոյ Առաջնորդ Տեառն Միքայէլ եր-
ջանկադարդ Արքեպիսկոպոսի աշակերտ՝
Կիրակոս նուաստ արեղայս Ստղիմացի,
որդի Մնացականի Զուխայեցւոյ, ստացալ
դիրքս Ի վայելս ինձ և յետագայ բարեմիտ
եղարբց: Ընթերցողք և կամ օրինակողք յի-
շեցէք Ի Տէր:

87

ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ ՇԱՐԱԿԱՆԱՑ. — 1

(ԺԻ. ԳՈՐ)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Դաւալ 32×21×3: էջք 460: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ սամրոզիովին սևուորակ մեկանով, միասիւն, 32 տող: Նոտր չեղադիր: Համառոտադրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Կազմ՝ կրիսակաշի խաւաքարտեայ:

ԾԱՆՈԹ. — Սաւալանեանի Ցուցակին մէջ կը կարդանք. «Լուծմունք Շարականաց, ըստ մասնեայ և ոչ սամրոզական. աւսուն հեղինակին ոչ յիշատակի, և թուրքին և փէշտիմալեան Գրիգոր վարժապետն. ոճն է պարզ և դիւրընտել և ըստ բաւականին հմտութեամբ: Նոտրադրեալ է ի վերջին ժամանակս մեր, առանց թուականի և յիշատակարանի» (էջ 75):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Լուծմունք մեկնականք շարականի երգարանին: Օգնեաւ Հոգի Սր. Ած.: Գլուխ Առաջին:

Վասն ծննդեան Երամունի Կուսին՝ ի Յովակիմայ և յԱննայէ:

Բն. — Երգեցէք որդիք Սիօնի երգ նոր ի ծննդեան մօր Տեառն:

Լծ. — Երգն է առակ ինչ ձայնաւոր կամ պատմութիւն Եղանակաւոր յաղագս տնցելոյ իրաց կամ ներկայից և կամ ապագայից հանդերձ բանաստեղծական յոյութեամբ կամ ապագոյութեամբ յարմարական բանիւք ծանուցանելով զբարիս և ըզլարան...:

էջ 59. — Կանոն չորրորդ կիրակէի Քառասորդաց Պեռնոցն: Գլուխ ինչ:

Բն. — Որ արարեր զօրութեամբ զիմանալացն աշխարհ վերին, և ի նմա հաստատեցեր տնտես զպետս Հրեղինաց. օրհնեմք զանհասանելի զօրութիւնդ:

Լծ. — Կամիս ասել՝ թէ ով բարերար Ած. և Տէր Յս. Քս., չոր ի իմաստութեամբ

և զանազան խորհրդով առականոր վարդապետութիւնդ որ ի Ղու. ԺԶ զլուս զրէ, որ յաղագս տնտեսին, կարէ մեկնել ըստ մասն տակաւութեան մերոյ...:

էջ 105. — Յաղագս Սրբոց Քառասուն Մանկանց Սեբաստիոյ:

էջ 118. — Կանոն եփնգերորդ Կիրականի:

էջ 153. — Գլուխ՝ Վասն Սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի. կանոնադրեալ երգ:

Բն. — Այսօր զուարճացեալ ցնծայ եկեղեցի...:

էջ 191. — Դարձեալ ի նոյն միտ ի վերայ Սրբոյն Գրիգորի: Գլուխ:

Բն. — Լեկինք ամենայն, այսօր ցնծացէք...:

էջ 215. — Գլուխ:

Բն. — Որ զխորհուրդ չոր զայստեան...:

էջ 237. — Գլուխ:

Բն. — Զմեկս իմ խոստովան լինիմ առ քեզ...:

էջ 241. — Վասն Ղազարոյ Յարութեան:

էջ 243. — Կանոն Վասն Գալստեան Տն. ի Երմուսաղէմ:

էջ 259. — Կանոն Մեծի Երկուշաբաթի Աւուրն:

էջ 267. — Կանոն Մեծի Երեքշաբաթի Աւուրն:

էջ 273. — Կանոն Մեծի Զորեքշաբաթին:

էջ 279. — Կանոն Մեծի Հինգշաբաթի Աւուրն:

էջ 291. — Կանոն Մեծի Ուրբաթուն:

էջ 299. — Երգ Ներսիսի Հայրապետի Վասն Մեծի Ուրբաթու Գիշերին: Գլուխ:

Բն. — Այսօր անճառ լուսոյն ծաղուսմըն...:

էջ 338. — Կանոն Մեծի Շաբաթուն Թաղման Տեառն մերոյ Յիսուսի:

էջ 354. — Կանոն կենսաբեր Յարու-

քեան Տեառն մերոյ ցօի. Բրիտանի:

Էջ 387.— Կամոն Գլխատման Սրբայի
Գօհաննու Մկրտչի:

Էջ 393.— Կամոն Նոր Կիրակէին:

Էջ 423.— Կամոն Աշխարհամատրսոյ
Կիրակէին:

Էջ 457.— Բն.— Անճառելի բնութիւն և
Բան Հօր, առաքեցար ի Հայրական ծոցոյ և
առեր դմարմին ի Սրբոյ Կուսէն, սուրբ Ած.

Հարցն մերոց:

Էծ.— Բնեն Ած. ի յանձարմնութեան՝
դուով ի միոյ բնութեան Հօր և Հոգւոյն
Սրբոյ՝ ոչ էր Կարելի ցուցանել զդայու-
թեանց և ոչ իմացման...

Էջ 458.— Վերապեան տիպ Հարականի
367 Լրեսէն մինչեւ ի վերջն. որ է՝ 798 երես
չկայ:

Էջ 459-460. դատարկ:

88

ՕՐԻՆԱԿԲ ԲԱՆԱԴՐԱՆԱՑ ԵՒ ՕՐՆՆՈՒԹԵԱՆՑ. — 1

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԱՐՔ.

Թեքայիդ, Եգիպտոս

1774

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտալ 32×22×3: Էջք 258: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ Հասարակ: Գրիչ՝ յօրե-
նոր: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւորակ
մեյանով, միասին, 38-40 տող: Նոտր չե-
ղապիւր: Համառոտապրութիւնք բաական
ստատ: Կաշկեղծ խաւաքարտեայ, որդնա-
կեր, Դատարկ Թուղթք՝ սկիզբի մէկ թերթ,
վերջը երկու:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Սկիզբի դատարկ թերթին երկրորդ ե-
րեսին վրայ.— Ի Մարտիրոս վարդապետէ
յԷջմիածնի միարանէ, յետոյ յերուսաղէմ
Հայկոսպ Աթոռոյ ծառայ, ցաւալից և տա-
րապրեալ տատանական վարանմամբ արք.
Լպիկոպոսէ, որ երբեմն նուիրակ յանուն
Էջմիածնի ի Հնդոտան լուսածաւալ մեռու-
նաւ, Հարադրեցաւ զդրուկս ի փառս ամե-
նամեծի Տն. Այ., յօրհնութիւն ծառայից
Տեառն, և խրատ երկիւղի ստակակաց զի
ուղղիցին յանդիմանական՝ ի փառս Տ.
Այ., և ամենեքեան միակաղոյն օրհնեցին
յերկինս յերամս ընտրելոց, յօրհնելոյն
փառատրութեան Տն. Այ., և վարձատրե-
ցին յերանական փառս յաւիտենականի յԱծ.

անձառմելի փառօք արիւթականի, ամէն:
Ի Թուոյ [որդնակեր փնացած]:

Էջ 1.— Բամադրամբ.— Մանիր ով դու
մեծդ ի վատաց, և նկունդ ի լուսաց...

Էջ 6.— Բամադրամբ.— Դոտնադոյն
բարկութեամբ սրտատականի...

Էջ 9.— Բամադրամբ.— Մանիր ով ա-
մենապիղծ, ժանդ և եղեռնադործ, որդի
Քանանու և սերունդ կորստեան, ի՞նչ քարք
թիւնաւոր օձ, եղծեալ անկմամբ ի Հաւատոյ,
չիք Մադրոս...

Էջ 15.— Ողջոյն տալոյ Քարոզ.— Յոր
տուն մաանիցէք, նախ աստղիք թէ ողջոյն
տանս ույմիկ...

ՄԱՆՈՒԹ.— Բազմաթիւ սրբադրու-
թիւններ և յաւելումներ կան ընդդէմ մէջ
և լուսանցքներու վրայ:

Էջ 117.— Ողբ, և երբեմն տող Թերա-
յիդոյ կրօնաստանին, Հօրն Անտօնիոսի մե-
նարանի, ուր իմիթիք զետեղեալ ի ճշնու-
թիւնս յանուն Այ., և են յառանձնականու-
թիւն մենարանաւ ի Հռչակաւոր կրօնաստանս,
զրկեալք յամ. վայելչական սփոփմանէ կեն-
ցադոյն, Թափուր միանդամայն ի տարփա-
նաց մարմնականի, ոչ ինչ ունին ի կենցա-
ղոյն ունայնութենէ: Այլ զՔս. և զՔսի.
սէրն. զի առ ի խումբս սոցա տեսանի Քս.

Տէրն օթարանաւ օթիլ երկնայնովք ի միտս և ի զղայութիւնս սոցա, յորոց ընդդրկի տարփական յուսով ի յորդագոյն արտասուաց, և համարձակեմ ասել զԱծ. իսկ տեսի ի դումարանս դումարտականի սոցա. բստայնմ, ուր երկու և երեք ժողովեալ են յանուն իմ, անդ ևմ ևս ի մէջ նոցա: Ահա Տէրն իսկ վկայէ զոլ ի խմրակցութիւնն սոցա, զի յայնմէ ինչ ոչ ինչ ունին, բաց ի Տեառնէ, զի միայն ևւեթ զՏէրն փառաց զՔս. Ած. նամ. ի ունին, որով միշտ Հրճուին զմայլականաւ, զի ի մարմնի վարուք Հոգեկրօնի խմրակցին յերդարանութիւն ընդ երկնայինս դումարտակցութիւն, ուստի յիմանն Հոգեկանօք յուրախութիւն Հրճուանաց Տեառն:

Արևելեան յուսոյն տարփամ,
ի տար երկրէ ողբով տենջամ,
Աթոռոյ Տեառն յաւէտ բաղձամ,
Էջմիածին ճառել սոսկամ:

Ի տար նահանգ թափառեցայ,
յԱթոռոյ Տեառն տարադրեցայ,
Թերայիդոյ դաւառն անկայ,
Հօրն Անտօնի դահն արթնացայ:

Ի ճգնարանն Հօրն Անտօնի,
յանապատն իսկ մենարանի,
Խրմրեալ դասիմ եղարաց կարգի,
Վիպեմ ըզփառս էջմիածնի:

Տարւոյս թրին ընդ եռն կարգի,
չորք յորեկան ընդ քրսանի,
Երեք թիւն իսկ չարայարի,
Հազարն յատուկ պարզ ճաճանչի:

ԾԱՆՈԹ.— Տրուած թուականն 1223
551=1774:— Հատորս մեծաւ մասամբ
դրուածն է օրհնութեան նամակներու և կոն-
դակներու չինձու օրինակներով, յի երկա-
րապատում կրկնարանութիւններով և զուրկ
աղբիւ ճաշակէ:

89

Ա. — ՆԵՐՔՈՂԵԱՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐՁԻ. — 1

ԹԷՌՎՓԻԼՈՍ

Բ. — ԹՈՒՂԹ ԸՆԴՀԱՆՐԱՍԿԱՆ. — 1

Ն. ՇՆՈՐՀԱԼԻ

Արքակաղին և Ականց Անապատ

ՉԻՐ=1273

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 32×24×4: Էջք 420: Պրակք
ԻԸ—ՈՆ: Հանդամանք լաւ, նորոգութիւն
կրած, լուսանցքներէն կտրուած: Թուղթ
րամպակեայ, կոկող՝ Գերովբէ քահանայ,
Գրիչք՝ Պաղոս Կրօնաւոր և Լազար: Գրու-
թիւն՝ սև մեկանով, երկւիւն, 23, 22 տող:
Բոլորդիւ վարժ, Համառօտագրութիւնք օր-
փոյտական: Սրնապոյն մեծ զարդադիր, լու-
սանցադարդ և զխաղարդ, էջ 1, 167: Նախ-
կին կաղմող՝ Մանուէլ, Ներկայ կաղմ՝ կե-
սակաչի խաւաքարտեայ: Ստացող՝ Ստե-
փանոս՝ Հայր Ականց Անապատի:

ԾԱՆՈԹ.— Այս ձեռագրին սկիզբի
մասը տեսնել 32 թիւն ներքեւ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1ա.— Երանելոյն Թէոփիլոսի ու-
սացեալ Ներբողեմն պատմագրաբար Սուրբ
Հաւրմ մերոյ և Լուսաւորչի քառամայաղե-
տին Քի. և վկայի Մեծիմ Գրիգորի Արք.
Եպիսկոպոսի Հայոց Մեծաց աշխարհիմ—
ի ԼՈՒՍՈՐՆ ԱՆՄԱՏՈՅՑ ԶՈՒՍԳԱՅԹԻՑ
ՊԱՅՏԱՒԱՅԵԱԼ ՇԱՌԱԽԵՂԱՔ, աբեղակն
լուսողարդ, որ ի խաւարարորդք արջմա-
թոյր նրսեմախուկ սպղաց Հայաստանիսց

գիտութեան իմ և դայ ազգայինսն: Յիշևջիք
յիշուող նիւթիս զպատուական քանանայն
Քնդուրէ: Եւ ինքն Ամենատուր Երրորդու-
թիւնն զթասցի յարարածս իւր և յիշեցէ
դամնայն Հաստացեալսս անուանն իւրոյ,
ամէն: Եւ նմա փառք յաւիտեանս յաւիտե-
անց ամէն (Էջ 417ա):

Էջ 417բ, բոլորգիր անհարթ.— Ոյ
մանկունք Եկեղեցւոյ և որդիք Վերին Սիո-
նի, յորմամ ընթերցող զգիրս դայս, դոա-
ռապալս ի բարեց զՄանյիւ յիշևջիք, զի
սակիս մի և մեք աշխատեցաք ի կայմված
յորոցս: Կի թէպէտ և մեք տխմար էաք, բայց
նիւթն վատ Հանդիպեցաւ: Որ զիս յիշէ և
յլլէ. ողորմին տա՛հ, Տէր զինք յիշէ, և նմա
փառք յաւիտ: ։

Նախորդին ներքեւ, բոլորգիր, տար-
բեր Գրչէ.— Յիշևջիք և զգլերջին ստա-
ցաւ սորոյ, զմիմանէ արեղայս, որ զգիր-
բայս զնեցի ի տէր Գրիգոր(իոր)իտա՛հ, և
զարձնայ տուի ի Լեոնայկոզմս, յիշատակ
ինձ և ծնադաց իմոց, ի թուիս ի Պլէ [= 1386]:

Նոյն էջին ստորին յուսանջրին, նոտ-
բաղիր, տարբեր մեյանով.— Գրեցաւ սա-
կաւ. զիրս ի Հոչակաւոր Անսպաստ Լեոնա-
կոզմանս, որ յանուն Սր. Յովաննու. Կարա-
պետին, ի թվին ՊԼԹ [= 1390], յուրիս Ժ,
ձեռամբ Ստեփանոսի, . . . Մարցուն:

Յեռնուգոյն յիշատակագրութիւնք.—

1610

Էջ 419. բոլորգիր կանոնաւոր.— Ի
մամանակիս յայսմիկ, որ Հայոց թմովանն
Ուրթ էր, և Հայրախնամ զթութեանցն Այւ,
որ ոչ անուեա արար զանառակ որդին, այլ
զթացաւ փառու Հատիւս, որ Հանապաղ տա-
տանկայ և կեղեքեալ կան ի ձեռս այ-
լաղեանց, այլ ինքն Քո. որ միւթարիչն է
սղաւորաց, և սիրտիչ տարակուսելոց, իւր
ամենայն բարութեամբն և առատ ողորմու-
թեամբն ողորմեցաւ ազգիս Հայոց, և շարժ-
եաց զսիրտս քրիստոնէից և զարթոյց զնոսա
ի խոր ճոյ, և յիշեցոյց զտառապանս իւր-
եանց, որ յերուսաղէմ նախատինք էին ի
մէջ Ֆրիսկակաց և Հոռոմոց և այլ ջրխտո-
նէից, որ միայն զըՀայոց Վանքն էր ի ներ-
քոյս պարտուց, այնպէս սաստիկ որ ոչ իշ-
խէին սպասաւորք եկեղեցւոյն յայտնի յըջի

ի մէջ յերուսաղէմի: Որչափ անօթ որ կայր
Հայոց զամէնն ի ներքոյ դրախ էր, թէ ոս-
կեղէն և թէ արծաթեղէն, թէ պղնձեղէն և
թէ երկաթեղէն, թէ չուրջատ և թէ դիրք.
մինչեւ ցլաղմոսարանսն: Վազուց լսող
դամս Լ, տակի և ոչ պակաս, և բազում ժա-
մանակ կամեցան եթէ զրմանորեայքն այլ
յարիտակէն ի ձեռաց Հայոց, այլ աղեղեղու-
թեամբն Այւ. բազումք յարեան ի յարեանից,
յօրվաթաւորք և մանաթ(ակ)անք, վարդա-
պետաւք և կաթողիկոսաւք, եպիսկոպոսօք
և քանանախիւք, և քաղում ռամիկ ժողովրդ-
ղեամբ, ուրախութեամբ դիմեցին յերուսա-
ղէմ, որպէս թէ ոք ի Հարսանիս ընթանայ
կամ ի կոչունս բարեկամաց:

Ի Հասանելն յերուսաղէմ այնպէս փու-
թով Հատուցին զպարտքն և աղաւթեցին
յիշաւեալ անաւթան, որպէս թէ ոք Հանէ ի
ձոցոյ իւրմէ փոքր ինչ իրք և տացէ այլոց.
Իմ մատչիլ պարտքն էր, թող զաղերմն և
զկաշառն, ուրախութեամբ ետուն և աղա-
ւթեցին զանաւթան, և զարդարեցին զեկեղե-
ցիսն Հայոց:

Որ և զարդարեացէ Քո. Ած. զերեան-
քին և ամենայն երեխտաւորք Սր. յերուսա-
ղէմի և առաւել ի յայնմ բանիս, Հողով և
մարմնով և վարձս բարեաց պարգեւեացէ,
ամէն:

Այս եղև ստալմորդութեամբ Սր. Ե-
րուսաղէմի Գրիգոր Հողիբնկալ կրանաւո-
րին. Ած. զինքն ժիր մշակ առանց ամաթոյ
պահեացէ, և յետ աստեացս ելանելոյ ար-
քայութեան արժան առնէ Հանդերձ ծնա-
ղաւքն իւրովք ամէն:

Որտառկէս կապող յայնմ զրի,
որ եմ տեղեաւոր Շամբեցի,
Հող ի փոչի ամենայնի,
յոյժ մեղաւոր և եղկելի:
Ի ցոյցս մարդկան արեղայի,
գործով զաղիր և աղտեղի,
չըրջիմ իրեւ թէ կենդանի,
Հողիս մեռեայ ի մէջ մարմնի:
Չձեղ աղայնմ եղբարք բարի,
որք Հանդիպիք յայնմ տառի,
յիշման աննէք զիս արժանի,
յիշեալ լիլիք յայնմ տառնի:
Վայ քեզ Ճ. Ճ. մ. Ն. Ժ. ո. Հ. մ.
[==Որտառկէս] եղկելի:

90

ՔԱՐՈՉԱԳԻՐՔ — 6

8. ՊՏՐ. ՆԱԼԵԱՆ.

Ա. Յակոբ. Երուսաղեմ

ՌՄԺԹ, 1769

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասւոյ 32x21x6: Էջք 788: Հանգամանք բաւարար: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Փիլիպպոս զրադիր, որդի Աստուածատրոյ: Գրութիւն՝ սեւ մելանով, երկսիւն, 47 տող: Նոտրադիր մանր, կանոնաւոր: Համառոտագրութիւնք շատ առատ: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ: Ստացող՝ Կիրակոս Վրդ. Գերմանեցի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Ճալատ.—

Ջրոյր զործս զայս նուիրեմ քեզ, Նորի Սուրբ Աստուած...:

Քարոզգիրքս այս չարադրեալ ի Յաւոր Պատրիարքէ Կոստանդնուպոլսու, ի ընտիր օրինակէ օրինակեցեալ ձեռամբ ձուլայեցի Աստուածատրոյ որդւոյ տիրացու տնձանձիր զրադիր Փիլիպպոսէ ի փառս Աստուծոյ և ի վայելումն Գերմանեցի Կիրա-

կոս Վարդապետին, ի շնորհս Սուրբ Տեղեաց Տեառն, ի Սր. Քաղաքն Երուսաղէմ, ընդ հովանեաւ Սրբոյ և մեծի զերազան Աթոռոյն Հայոց, որ յանուն Սրբոց Յակոբեանց երջանիկ Առաքելոցն Քրիստոսի կառուցեալ. ի պատրիարքութեան Տեառն Պապի զերեբջանիկ վարդապետին, ի թուին Փրկչին 1769. իսկ ի Հայոց ՌՄԺԹ, ամէն:

Էջ 1.— Առաջին բարոզ Պենտէկոստէի...: Բնարանս այս ունի զչորս մասունս...:

Էջ 736.— Քարոզ շժՁ: Եօքնեքորդ Կիրակէի զկնի Սրբոյ Ջատկիմ, Երկրորդ Մաղկազարդին:

Էջ 743ա.— Յանկ Քարոզգրքոյս, միայն զյիսոց:

Էջ 749ա.— Այբուբենական Յանկ:

Էջ 768բ-788, դատարկ:

91

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ. — 3

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասւոյ 32x20x4: Էջք ԻԸ 569: Հանգամանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝ սեւ մելանով, երկսիւն, 45 տող: Նոտրադիր մանր և կանոնաւոր: Համառոտագրութիւնք շատ առատ: Կաշեկազմ տախտակեայ, քանդակազարդ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ Ա-Ժ, դատարկ:

Էջ ԺԱ.— Ճալատ.—

Մեկնութիւն Յայտնութեամբ Սրբոյն Եօհաննու Առաքելոյն, Հէղինակութեամբ Հօր Գոռնէլիոսի Գոռնէլեան ի յափտոյ ի կարգէն Յիսուսեան... Թարգմանեցեալ և զեւ ի Ղուկասու վարդապետէ Քարբէթացւոյ: Ոնցրանօք և ծախիւք Մեծի Պատրիարքի Բիդանդիոյ Տն. Յովհաննիսի Աստուածաբանութեան վարդապետի Բադիշեցւոյ:

էջ ԺԴ. — Բառաբարամուտիւն:

էջ ԺԺ. — Յառաջաբանական Խնդիրք
Իյայտնութեամ:

էջ 1. — Գլուխ Առաջին:

էջ 352ա. — Պատմութիւն և կտրղ
Իյայտնութեամ:

էջ 554բ-559, դատարկ:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն. — 1805

էջ ԺԲ, չհաղորդեալ անհարթ. — Գիրքս է

ը գրեւորէ չանդուցեալ Յակոբ Նպիտկոպո-
սին Անդրեանուպոլսեցւոյ, զոր ևս Սր. Ե-
րուստայիմայ գործաւմար? Նուիրակո՞ Պո-
ղոս արեղայս առի, առաջի մեր վէճիլ մաւ-
անի Գրեղոր աղայէն աղքատեան, ի Թո-
խաթ՝ առ ի ընթերցելոյ, որպէս և միարան
կենցեմ ի Սր. Յակոբայ Աթոռոյն և ապա յի-
շատակ է Սր. Յակոբայ Աթոռոյն մերոյ, Ե-
ղեւ ի ՌՄԾԴ Թուոյն և մայիսի ժնիւն ի Թո-
խաթ:

92

ՃԱՇՈՑ. — 7

Տեղի

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Դասարկ 33x24x10: էջք 2 964: Հան-
դամանք յառ, նորոգութիւն կրած, սկիզբի
Ա. պրակը կը պակսի: Թողթ տոկուն: Գր-
բիւ՝ Ալիքաննոս երէց: Գրութիւն՝ սեւ մե-
լաւոյ, Երկսիւն, 30 տող: Բոյսրվոր կանո-
նաւոր: Դունտուր դարպալիք և լուսանցա-
դարդ իւրաքանչիւր գլուխի սկիզբը: Խորա-
նադարդ էջ 370: Կաշեկաղմ տախտակեայ
քանիւսկաղարդ:

Ե.

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

էջ Ա-Դ, դատարկ, ճերմակ նոր
թուղթ:

էջ Ե, դատարկ, ճրտառած:

էջ Զ. — Ծննդեան նկար, Կղծուած և
ստեղծարար:

էջ 1. — Պրակ Բ. — Եւ որչափ Տէր
յիւնկոյց կա՞ այնչափ ծնորդագրութիւն լի-
նի, և տսեմ. Արեղակոյ արգար: Քարագ. ժո-
րովեան. Սր. Ած. գաւազն, Սգ. Կց. Ի
վայելչութիւն սր.: Ան. ըստ Ղկն.: —
Քանից բարդուած յաւտարեցին վերադին կար-
դել զպատմութիւն յասն իրացն Հաստատե-
լոց ի մեղ...:

էջ 7բ. — Կամովն Զուր Աւրեմիոյ:

[ԺԷ. Դար]

էջ 11ա. — Արեմութիւն Զրոյ գար ա-
սացեալ է Սրբոյն Բարսեղի կեսարու կապա-
դավկեցոյ Հայրապետն:

էջ 18ա. — Նրկորոյ Աւուրն Առաւու-
տուն:

էջ 40ա. — Յաւոր Ը երարդի ճաշում,
ժողովին Սր. Յարութիւնն, յաւոր քլիտ-
տութեան ՏՈ. մերոյ Յի. Քի. և այս կանոն
կատարի:

էջ 46ա. — Պետրոսի Հայրապետին և
Արիստոգոմա Սարկաւագին:

էջ 48բ. — Ապա՝ Թեոդորոսի քաղաւ-
րին և Լիւմկամեց Նիքեոսի:

էջ 55ա. — Վրլատա եպիսկոպոսի:

էջ 60բ. — Կուռնելիոսի Հարիրապե-
տին:

էջ 61. ստորին լուսանցքին. — Կուռ-
նելիոսի Հարիրապետին, և Շմաւոնի ագ-
գապանին Քի., և Պաւլկաբապտին:

էջ 65ա. — Կոգրատիոսի և ըմկեքոց
Ուրա:

էջ 66ա. — Զկնի Ուրաւրէիցն Առաջին
Կիրակէ:

էջ 86ա. — Հիմզաբարի, Սրբոց Ոս-
կեանցն:

էջ 86բ. — Ուրաբարի, Մեռ. Տեպին ա.:
Թուխտ Ստեփանոսի Քանաճայի ի Կարմրոսէ:

առ Պալատն Առաջնայ.— Սահմանաւ և որ
րնոյ նմա իրիցունք...

Էջ 379.— Ընթերցուած ի Գործոց Ա-
ռախնոց.— Զբառն առաջին զոր արարի վա-
րն մանեակի ով Թէովփիլէ...

Էջ 382ա.— Ի Ուրիմ կիրակի Սրբոյ Զօտ
կիւմ. յիմնորոյ ծաւու ելունք ի Սր. Լեա-
նքն Զիթեմեաց:

Էջ 423ա.— կիրակի Աշխարհամատրա-
ւ: Ռեզովիմ ի Սր. Մատրոնն և ույս կամոն
կատարի:

Էջ 477բ.— Մայիսի Ե. Ժողովին ի Սր.
Գողգորա, յաւր երեսնու մշանի նային
յերկմից. և այս կամոն կատարի:

Ստորին լուսանցքին.— Լինցերորոյ
կիրակի Առաւտում է:

Էջ 543ա.— Երանելոյն Ներսէսի ա-
ռացեալ ի Գալուստ Լոգոյն Սրբոյ: ԶԳՈւղ
և Գարմաղի.— Սահպիմ ի սիրոյ...

Էջ 560բ.— Ի մեծի աւուր Սրբոյ Պեճ-
տակաստին կիրակիւն առօտին Ժաղովի
ի Սր. Լեռոն Զիթեմեաց և այս կամոն կա-
տարի:

Էջ 654բ.— Ի մեծի աւուր Պայծառա-
կերպութիւն Տառնիմ Առաւտում ելունք
ի րափար ի բարձր տեղոց և այս կամոն
կատարի:

Էջ 664բ.— Ազարթ Սրբոյն Բարսեղի
Հայրապետին.— Ուրհեկայ ևս Տէր Ամ. ա.
մենակայ...

Էջ 741ա.— կիրակի Ոմբուրմ Աւրեմ-
ուրիմեալ Աստուածամեծին:

Քիշատակարամ Դրչի.—

1.— Էջ 378բ.— Զմեղուցեալ Խառայս
Ժառայիցոյ Այ. և զմեղուց Լոգիւս և ի սրտէ
խոցեալ զրչիւս, առաւակի մեղաւնեւի Այիթ-
ուսն իրիցուն, որ զառնուն ունիմ և զգործն
ոչ, առ մեկ Հայրք իմ և կորարք իմ երե-
սանկեալ աղալմէ իրիւլ ի մեղացս Թողու-
թիւն միւր Տէր ողորմել գննաւալ և զուսու-

ցիւս և զամ. արեան մերմաւորա, և Ամ. յի-
ւոցացոյ ողորմեացի և յիւնեացս իւր մեղ-
սեղամ զայստեանն ամէն:

2.— Էջ 454ա.—

Ձեռն փոխ և Լոգանալ,
զարչ ողորմելի: առաջիսանալ,
զիրս յիշատակի առ մեկ մաւ,
Հայրք և կորարք իմ սիրտիւ:
Այիթաւաւ ևրչի ծառայ,
առ ոտս մեր առկեալ և յա,
բերան մաւել թէ Հայր մեղա,
Քրիստոս Առաւտած մեկ ողորմեալ:

Երկրորդ.— Այս յիշատակարանին նմա-
նակը կը տեսնուի Անկիւրիոյ Կարմիր Կա-
նուց Զեռուարաց Ծուցակին մէջ (էջ 616-7).
արուն Հիման վրայ կը նշանակենք այս երկու
Այիթաւաւ երէցները: Ուստի ներկայ ճա-
նոցը զրուած կը համարենք տէ. զարու կի-
սուն մոտաւորապէս:

3.— Էջ 660բ.— Յիշատակարամ Ար-
լլուցս:

Փառք ամենազար, ամենիմաստ, ա-
մենաուստ Հաւր բարերարի, որ առնդական
ծնելութեամբ զՈրդիի ծնեալ յառաջ քան
յամ. ի կերպարանալ Հաւր, և Լոգոյն Հա-
մայր աղբերարար բղիմամբ, որ նոյն ինքն
ինքն բնոյ Հաւր և բնոյ Որդոյ փոտակից և
զուգահաւասար բացայայտեալն, երեք
առնեալեան և մի իսկութեամբ Հաւասարեալ
միահարթիմ և միազարք միափառ և մի Ամ.
Երրորդութիւն կատարեալ, առնամբ երիւթ
և մի բնութիւն, որում վայելչ փառք և պա-
տիւ յախտեանա յախտենից ամէն: Այս-
չտի. սխեմակին մտոցեալ մտար զուտարի:

4.— Նոյն էջին ստորաւոր.
Ձեռն երթալ զառնալ ի Լոգ,
զիրս մաւ յիշատակոյ:
Ով զեղկէիս յիւլ զդաւղ,
Տէրն ողորմի իւրն փրկող: Ամէն:
Էջ 661-664, զաւարկ, նոր Թողմ:

93

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԱՄՆՄՈՍԱ (ԹԵՒԷ) . — 2

ՆԿԱՐԱԴՐՈՒԹԻՒՆ . —

Ծառայ 33 x 22 x 3 : էջ 132 : Հանդա-
մանք բառարար : Թուղթ հասարակ : Դրու-
թիւն՝ ամբողջովին սեւորակ ժելանով, միա-
սին, 34 սուր : Նոսր չեղադիր : Համառ-
տադրութիւնք անմորականէն քիչ մը աւելի :
Թղթակազմ անարու հատ :

ԸՆԴՈՒՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ . —

էջ 1-4, դատարկ :
էջ 5. — Յառաջաբանութիւն . — Նախ
քան զձեռնամէխի ի մեկնութիւն խորաքան-
ջիւր սաղմոսաց : Եւսկոս : ինչ բան բացայայ-
տելիք են աստ . . . : Հմտ. աստ, թ. 81 :

էջ 13. — Սաղմոս Առաջին : Ուղղադ-
ատարկայ Նիւթայ ատմին սաղմոսիս :
Ույաննարանութիւն :

էջ 24. — Մեկնութիւն երկրորդ Սաղ-
մոսի :

էջ 27-30. — դատարկ. զրութիւնը ա-
ռանց պակասի : Կը շարունակուի 31 էջին
վրայ :

էջ 41. — Սաղմոս Երրորդ :
էջ 49. — Սաղմոս Զորրորդ :
էջ 55-58. — դարձեալ դատարկ :
էջ 63. — Սաղմոս Հինգերորդ :
էջ 70. — Սաղմոս Վեցերորդ :
էջ 79. — Սաղմոս Եօթներորդ :
էջ 83-86, դարձեալ դատարկ : Նմանա-
պէս և յաջորդ պրակներուն :
էջ 95. — Սաղմոս Ութերորդ :

էջ 103. — Սաղմոս Իններորդ :

էջ 129. — Սաղմոս Տասներորդ :

էջ 130. — Մեկնութիւն Տասներորդ
Սաղմոսի :

էջ 136. — Սաղմոս Մասնաւորորդ :

էջ 170. — Սաղմոս Վեցասաներորդ :

էջ 271. — Սաղմոս Քսանեւերկրորդ :

էջ 283. — Սաղմոս Քսանեւերկրորդ :

էջ 339. — Սաղմոս Քսանեւերկրորդ :

էջ 378. — Սաղմոս 1 :

էջ 379. — Մեկնութիւն 1. Սաղմոսի :

էջ 390. — Մեկն. 1. Սաղմոսի . — 24. —

Արարեր զուայնոցիկ : Ոյք յուսոցիկ : Ըն ի
բնդ աստջի որդւոց մարդկան :

էջ 391-392, դատարկ :

Եւսկոս . — էջ 393-423 տարրեր զրու
ի, և կը պատկանի թիւ 81 ձեռագրին :

էջ 393. — Մեկնութիւն Տասներորդ
Սաղմոսի . — 3. — Զի զոր զու չիւնցեր ճոքա
աւերեցին, իսկ արդարն զի արար :

էջ 397. — Սաղմոս մասնաւորորդ :

էջ 398. — Մեկնութիւն մասնաւորորդ
Սաղմոսի :

էջ 403. — Սաղմոս երկուսասաներորդ :

էջ 407. — Մեկնութիւն երեքասանե-
րորդ Սաղմոսի :

էջ 413. — Մեկնութիւն Զորեքտասա-
ներորդ Սաղմոսի :

էջ 416. — Սաղմոս Հնգասաներորդ :

էջ 422. — 7. — Որհնեցից զճէր որ ի-
մասունն արար զիս . . . :

էջ 424-433, դատարկ :

94

ՅԱՀԱԽԱՊԱՏՈՒՄ — 1

Ակնբոյ վանք

ՈԿԴ=1215

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 32×24×5: Թերթք 168: Պրակք 1—Մ, Ա. պրակը կորած: Հանդամանք մաւարար, նորոգութիւն կրած: Թուղթ՝ թանձրը դեղնորակ, Գրիչ՝ Պետրոս, թղ. 1902—168: Գրութիւն՝ սեւ մելանով, երկսիւն, 27 տող: Անկիւնաւոր մեծ երկաթադիր՝ թղ. 1—191, մնացեալը Հին բոլորդէր, երկաթադիր տառերով խոռն, ինչպէս Ձ. Պ. Ձ: Համառոտագրութիւնք սոյնորակն: Կարմրակլիծ յուսանցադարձք, իւրայայտուի ունով, ճառերու սկիզբը, Հինգերորդէն սկսեալ, թղ. 23ր: Կաշկաղձ տախտակեայ, վրան զրոշմուած. «Գրիգոր Վրդ. Պատրիարք Սր. Եմ. Ին: Դատարկ թուղթք՝ ըսկիզբը 12 թերթ. վերջը 2: Պատուիրատու՝ Վանահայր Թորոս:

ԾԱՆՈԹ.— Նախապէս մեր այս թ. 93 և էջմիածնի թ. 947 — ճառք Սերերեանսի — ձեռագիրները կաղձած են մէկ հատոր:— Տես. Սիոն, 1961, էջ 74—75:

ԲՈՎԱՆԻՒՄԱՆՈՒԹԻՒՆ —

Թղ. 1ա1.— Եւ բարբառք ահաւոր ըստառնալուցն, զամբարիշտս, և զանառակս, և զցանկաւորս, և զանհնազանդս, զանարգելոյն ի մեղս, հրաւիրեն ի տանջանալ յախտենից...

Թղ. 9բ1.— Միտք Հաւատոց Սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի:

Դիտ.— Ժողով, անկիւնաւոր երկաթադրով է, սակաւն ասոր բոլորդէր են՝ բացի առջինէն: Յաջորդ Դ ճառի վերնագրին բոլոր Ա երբ անկիւնաւոր երկաթադիր են:

Թղ. 113 և 114. տարբեր գրչէ են և տարբեր, սեւ մելանով:

Թղ. 127ա2.— ԺԸ.— Նորին երանելոյն Սրբոյն Գրիգորի, Գովաթիւմ Այ. երախտեացն, Խանդիսիւք մարտիրոսաց քաջաց առաքինաց:

Թղ. 152բ2.— ԻԱ.— Երանելոյն Սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի, Վասն տրոց իմաստութեան որ ի Հագոյն Սրբոյ պարգեւեցաւ. սուղ ինչ քան:

Թղ. 157ա1.— ԻԳ.— Երանելոյն Սրբոյն Գրիգորի, խրատք ձգնաւորաց և ցոյցք Լանդիսից որ յառաքինութիւն յորդորն:

Մանր յիշատակագրութիւնք Գրչի.—

1.— Թղ. 66բ2.— Զրադամեղ և եղկելի զրոգս յիշեալիք ի Բս., և Ած. զմէյ յիշեաց:

2.— Թղ. 98ա1.— Սուրբ Լուսաւորչին բարեխաւսութեամբ ողորմեա Բս. Ած. զրոգի սորա մեղապարտի և ծնողաց իւրոց և կորարց և յիշողացն զմէյ, և քեզ փառք յաւիտեանս մա՜ն:

3.— Թղ. 152բ2.— Զմեռեալս մեղաւք, զեղկելի զրոգս յիշեալիք ի Տէր, և Բս. զմէյ յիշէ յողորմութիւն իւր:

Մեծ յիշատակարան Գրչի.— 1215

Թղ. 168ա.— Փառք պատիւ և գոհութիւն ամենատուր Երրորդութեանն: Եւսրահի բարեբարին Այ. կատարեցաւ յուսաւոր վարդապետութիւնս Սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի, զիւրս որ կոչի Յաւապատում, ի թուականութեան Հայոց ՈԿԴ, ի հայրապետութեան Տն. Յոհաննիսի Հայոց Կաթողիկոսի, և ի թաղաւորութեան աստուածասէր և բարեպաշտի Լևոնի, Գրեցաւ Հրամանաւ, հաւր Թորոսի, և յաւառութեամբ ամենայն կորայրութեան, ի մեծ և Հռչակաւոր Անապատիս որ կոչի Այնելոյ Վանք, ընդ Հովանեաւ Սր. Աստուածածնին և Սր. Առաքելոցս և Աստուածընկալ Նշանացս:

Արդ ողաւնձ զամենեան, որք ընթեռնոյք ի յուսաւորիք ի սուրբ վարդապետութեանցս, յիշելոյ արժանի արարէք ընդ մեղապարտ և անարժան զրոգս Պետրոս և

33.— Խորանազարդ . Խ . 95, Թղ . 4ա

Թղ . 50ա1.— Պաղատի և մար ճար
կզադեայ, և Բ եղբարցն Սերգեա և Ազի-
տոնի: Կորդացմունքն Գորգիստի: Է: Ապա
կուռնելիս ի Խորհրդակտի և Շմառն ազ-
գակամիմ Բի., և Պաղիկարացու Հայր.
Ջմեռա.:

Թղ . 51բ. և ստորին յուսանցքին.— Ա-
թանասի և Կիրգի. ի Տաշաղուցն յայտ
տեղս չկայ, թէ չեա Այսմաուրացն տա-
նես հասն կարդա:

Թղ . 52բ1.— ԺԶ.— Եւգիմիոսի և Մա-

կարիոսի, Վաղերիոսի և Կոմտիստոսի և Ա-
կիւզասա. չկայ Կողորտիոսի և ընկերայ
ճարայ:

Նայե չէի ստորին յուսանցքին.— Կազ-
րատիոսի ի Տաշաղուցն յայտ տեղս չկայ,
թէ Եւգիմիոսեանց տանես՝ դոս դայ
կարդայ:

Թղ . 53ա1.— Զկնի Ը արեւիցն Առաջի
Կիրակին:

Թղ . 51ա2.— ԺԵ.— Զկնի Առաջաւորիմ
Շր. ի արեւ Սարգսի Ջարաւարիմ:

34.— Ս. Ստեփանոս, Թ. 95, Թդ. 26ա

Թդ. 123ա.— Շարաթի աւր, յիշատակ է Սրբոց Քառասնիցն:

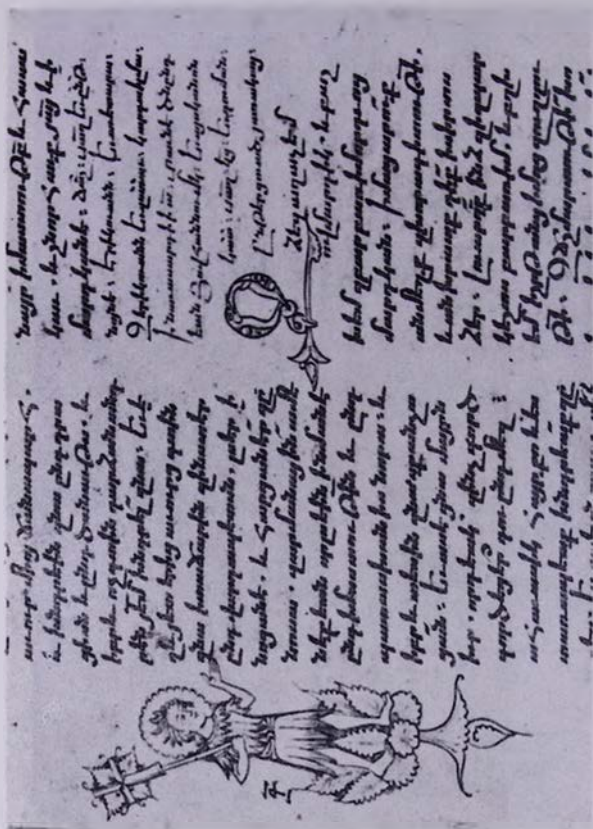
Թդ. 174բ1.— Կանոն Մեծի Հիմզա-րաբին Ոսնայուային, զոր արարեալ Սրբոյն Եփրեմի, զոր քարգմանեց Սբ. Հայրապետն Հայոց Գրիգորիոս Վկայաւեր:

Թդ. 179բ2.— Սարկաւագն քարզե-լի և իսաղաղութեան: Միաբան ամենե-կան զոհացարուք զանճառելի և զանհասա-

նելի մարդասիրութենէն Տն. մերոյ Յի. Քի.

Թդ. 180ա1.— Եւ ասէ զԱղաւթս զայս.— Քս. Ած. մեր, որ ըստ բաղում ըս-քանչեկազործ մարդասիրութեան քո, ոչ ա-նարժան համարեցար յուանալ զոտս աշա-կերտացն քոց....

Թդ. 180բ2.— Եւ դարձեալ ասէ զԱ-լաւթս զայս.— Աւրհնեալ է ամենասուրբ

35.— Յովհաննէս Մկրտիչ, Թ. 95, Թղ. 40ր

Երրորդութիւնն ի բարձունս...:

Թղ. 373ա2.— Կիր. առաւատում ելանեմ ի Թափաւր ի քարձր տեղւոյ և այս կանոն կատարի:

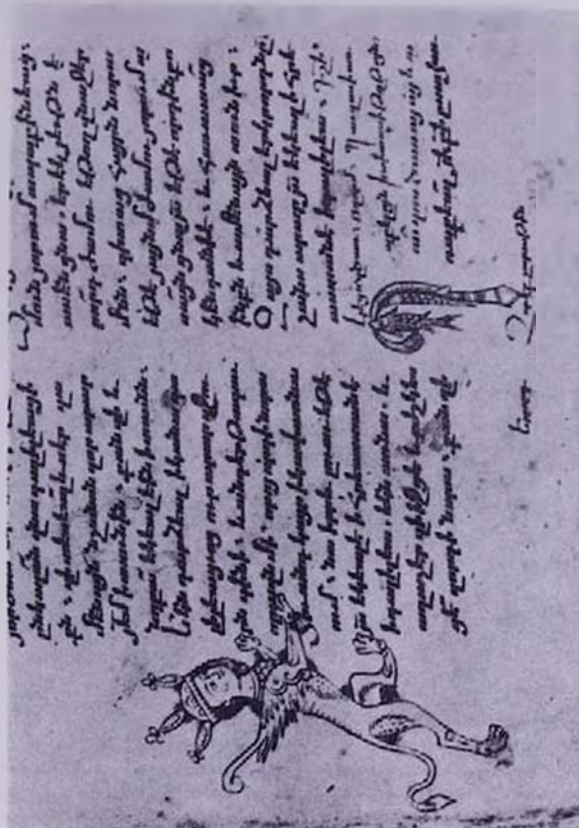
Թղ. 377բ, ստորին լուսանցքին.— Երեկոյին կարդայ ի Թափաւր լեւրին զընթերցուածոց և զաղաւթոց:

Թղ. 378բ2.— Ազաւրք Սրբոյն Բարսղի— Աւրչնեալ ես Տէր Ած. ամենակալ...:
Թղ. 558 և 559, դատարկ, գրչափորձ, եւյլն:

Մամբ յիշատակագրութիւնք Գրչի.—

1.— Թղ. 174ա2.— Ուլ սր. Հարք և Եղբարք, յորժամ ընթեռնուք զսա, զՍտեփանոս կրանաւոր յիշեսջիք յաղաւթ ձեր:

2.— Թղ. 228ա2.— Ուլ աստուածահաճոյ սր. Հարք և մանկունք եկեղեցւոյ, յորժամ ընթեռնուք զսա կամ աւրինակէք, կամ աւլտիք ի սմանէ, յիշեսջիք յաղաւթիւք զսր. և զընտրեալ կրանաւոր զՍտեփանոս, զրտացող տառիս, և զծնաւզան նորա: Ընդ նոցին և զիս զանպիտան զրիչ զՅովաննէս և

զծնուցան ձեր ի Քս. և ի խն Քս. որ առաւան է ի տուր բարեաց, յիշողացի և յիշողի ողորմեացի ամէն:

3.— Բղ. 329ա1.— Արդ ո՞վ պատուական հարգ և մանդուք սբ. եկեղեցւոյ, յորժամ ընթեռնուք դստ կամ աւրիեակէք, զսբ. և զմաքրամիտ կրօնաւոր զՍտեփանոս, զստացաւդ տառիս, յիշեալէք ի Քս. և Բնդ նմին զիս զանպիտան զրիչ զՅովաննէս, և զծնողան իմ, յիշման արժանի առնել աղաչեմ:

4.— Բղ. 355բ2.— Զգրող աստուածաշունչ կառկիս, զմեղուցեալսն Յովաննէս, յիշման արժանի առնել ի Քս. Յս., աղաչեմ:

ՄԱՆՈՒ.— Զսբ. ԲԻՐԲ, 168-171, տարբեր միլանով է և տարբեր զրիչ, որ վերջաւորութեան ունի հետեւեալ յիշատակագրութիւնը:

Բղ. 171բ2.— Զստացաւդ սբ. կառկիս զՍտեփանոս քահանայն և կրօնաւորն յիշեալէք ի մաքրափայլ աղաւթն ձեր, և զծնողան զանպիտան զմաքրողս յիշել:

37. — Ս. Սարգիս, Թ. 95, Թղ. 61ա

Իլիսաւոր յիշատակարան Գրչի. — 1331

Թղ. 556ա. — Փառք ամենազաւր, ամենիմաստ, ամենառատ, Հաւր բարեբարի, որ անկողակալ, ծնելութեամբ զՈրդի ծնեալ յատաջ քան զամենայն ի կերպարանս Հաւր, և Հոգւոյն Համադոյ, աղբւրբարար բոլրամար որ նոյնինքն ընդ Հաւր և ընդ Որդւոյ փառակից և դուրսհաւատար...

Արդ յայտնաւ և յայսպիսի բարեկարգ և մեծափառ սրբոցս զուսմարս, բարեխաւսս տշխորհի, և ապաւնն ապաստանի, քառութիւն մեղուցելոցս, դիմեալ մեծաւ յուսով բարի արմատոյ չառանդն, և սրբաւորեալ կրօնաւորն Ստեփանոս, կամեցաւ զաստուածաշունչ տառս զայս ստանալ, զոր ի մագուց Հեռի փափաքեալ ցանկալոյ բողբաւնաց, աշտ լուսալիրական և Հոգիարար յաւտեմիս:

Եւ արդ եւ յետինս ի կրօնաւորս, և անարժանս ի մանկունս Եկեղեցւոյ Ստեփանոս, Հրաման առեալ ի պատուիրանադիր տառքեկական բանէն որ տակ, յոր կողման կողեցար ի նմին կաջջիր: Եւ արդ իմ ոչ բերելով զայսպիսի փառահռոթիւն, այլ ունայն յամենայն բարեկամայն յուրեմէն որ ատաքինեացն է Համարժանութիւն, այլ ի քառքեկականութիւն մողթելոյ ցամենայն սուրբս, և ի մարդասիրութիւնն Այ. յուսալեալ, զկործանեալ և զլքեալ անձն իմ Եղիկի:

Այլ և զբեցաւ ան ձեռամբ Յովաննէս քահանայ, անիմաստ և տխմար գրչի. և իմ անրեղունակ զլոյս յարուստ գրչութեան, և լաղրամ մեղոց ցնորիւ պաշարել, այլ ըստ կարի մերում զոր պարզեւեաց մեղ մարդասէր Հոգին, լաղրամ աշխատութիւն իմ ի ամա, զբեցի անարժան ձեռամբ իմով:

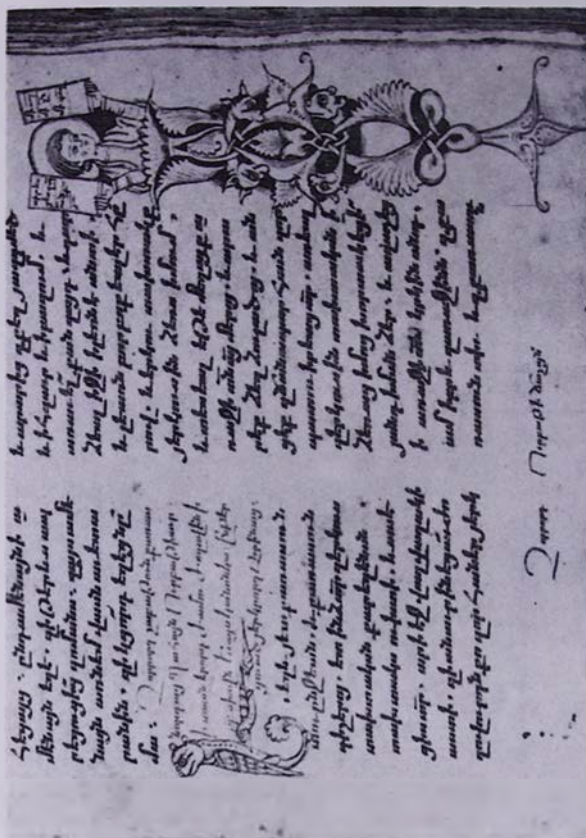

38. — Առանցվարդ, Թ. 95, Թղ. 116ա

յրնաիր ընդիր և ի ստոյգ աւրիւնակէ, կե-
նաւք և տառապանաւք և բողոսք պանդոխ-
տութեամբ, ի մէծ թփիւ, ի յեղանական
չբժաղայութեան արեղական ստորիջիւք
ևրկնաշու ճանապարհաւ յերկնից յերկիր
հայկաթ, բոտ արարչութեանց չափեալ յԱ-
ղամա մինչև ցայսր, ամք ՅԶԻՄ, իսկ ի Հա-
յոց թփիւ 92, ի գատառիս Ապահատեանց,
ի զհոգս որ կոչի թոնրախ, ընդ հովանեաւ
Սրբոյ Առոմայ, ի հայրապետութեան Տե-
ոակովրայ, և յախիսկապատութիւն Տէր

Առաւածատրոյ, և ի թաղաւորութիւն Կի-
րիկեցոյ Հակողին սեռի, և բարեպաշտի
Լեւոնի, զոր աջ անեղին և բազուկն հզարին
անասանելի պահեցէ զաթոս հայրապե-
տական և թաղաւորական, զի ի յիշել զա-
նանա նոցա տառանել ապքին և ոչ հոս երե-
ւին թշնամիք ճշմարտութեանն:

Այլ և ստացաւ զատաւածաշունչ
տառս զայս, սրբաշունչ կրօնաւորն լի-
տեփանոս, ի հայալ վատասկոց իւրոց, յի-
շատակ հպոյս իւրս և ծնողաց իւրոց,

95 — Օրինաց Տախտակներ, Թ. 95, Թղ. 121ա

հաւրն իւրոյ Աւետեաց, և ժաւրն Ազիզին, և եղբարցն իւրոց, Վարդէայն և Սարգսին, և քորքն իւր, Սարգսայ, և Հայոց տիկնայ, և ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց:

Այլ և աղայեմ չլինել մեղադիր խոշորութիւն և սղայանաց սորա, զի ըստ կարի մերում յոյժ աշխատեցաք ի սմա, և զրեցաք ի ստոյլ և յընդիր աւրինակէ: Եւ ունի սա զընթերցումն թոմարակ տարւոյն, զեղալ ընթերցումած Յակոբրա և Կրիզդի, և զինանց կարդն, զգործքն և զկաթողիկէն, և

յտանինց տէրունականաց, և զյիշատակ սրրոց, զկիրակիկէն, և զշարաթապոհոց, զչորեքշաբաթու և զուրբաթու, զիւրաքանչիւր ոք յիւրում տեղուջ եղեալ, զոր վասն անաշխատ լինելոյ ժանկանց եկեղեցւոյ չարապրեցաք ի սմա:

Արդ աղայեմք զամենեանն, որք աւտիք ի սմանէ, և կամ տարինակէք, յիշեալիք աղայեթիք զստացաւոյ սորա զյառաջալոյն ասացեալն զլուստիանոս կրաւնաւորն զարմիւք իւրովք և ննջեցեկովք:

41 — Դամիէլ Մարգարէ, Թ. 95, Թղ. 142ա

չէքն հաւոր, փերասին նորոգեաց, յիշատակ
խոր և ծնաւոյաց իւրոց: Ընդ նմին Առաքել
կուսակրան արեղայ, որ շատ աշխատեցաւ
առաքելն և ի կապելն: Տէր Աժ. պահեցել
րնդ ևրկայն աւուրս, ամէն:

3 — Թղ. 320ա2 — Արդ ով պատահեալ
կան հորք և մանկկուռք որ. եկեղեցւոյ,
յորմամ րնթեռնութիւն պատ կամ աւրինակէք,
յիշեցէք ի որ. յազատիս մէր զՍտեփանոս
մանգաստուն, որ զՏարեպետիս կապել և-

տուր: Աժ. ողորմ ի րն և ի ր ծնաւոյացն,
Ամէն:

4 — Թղ. 325բ2 — Ով պատահելի
հարք և կարարք, յորմամ րնթեռնութիւն
պատահարանն ընդ նմին յիշեցէք զՍտեփանոս
մանգաստուն, որ փերասին կապել և տուր
զյորքս յիշատակ ի ր և ծնաւոյաց իւրոց:

Յիշեցէք ի որ. յազատիս մէր զՍտեփանոս
արեղան զկապաւոր պապս, Ամէն:

13.— Երեսնամյակ, Թ. 95, Թղ. 330ա

յին տեսոյն և է ալի բարբառոյն արժանի ա-
րասցէ, ամէն: Գարձեալ կրկին անսամ ա-
զաչեմ զսրտաւորդդ սր. տառիս, որ յա-
ւոր տօնի յարութեանն ընթեռնուք և յիշէ
ի բարին Գս. զճօջայ Շեխիջանն և զհայրն
իւր զճօջա Թումաջան:

ԾԱՆՈԹ.— Բաղիշեցի ճօջա Շեխի-
ջանի վերոյիշեալ այցր Երեսնամյակ տեղի
ունեցած է ժէ. դարու սկիզբը, Գր. Պա-

րոնտէրի օրով.— Հմմտ. Յուլիոս Զեռ. Ս.
Յակոբեանց, Գ. 1954, էջ 194:

2.— Թղ. 557բ1, բոլորդիր.— Յիշեա-
լիք ի սր. յազաթս ձեր զանարժան ծառայա-
րդ՝ Լաւրաճաճ Լեւոնցիս, որ շատ աշխա-
տեցա ի զրոցս ի թափեյն ի կուռասցն? ի
ձեռացն և ետու յիմոց յարգար բնիցն ձ
[—100] սպիտակ ի դին զրոց, մասն յիշու-

տակի ինձ և իմոցն, և որք յիշէ՞դ և դուք յիշեալ լիջիք յողորմութիւնս Այ. որ է արհնեայ յախտեանս ամէն:

3.— Թղ. 557ր, ստորոտը, շեղագիր.—

Հուսկ ուրեմն յիշեջիք և զիս զՁմիւռնիացի վարժապետս Տ. Հ. Թ. Սաւալանեանց, որ արարի զընդհանուր ցանկ մատենից թանկարանին 1865-1867:

96

ԱՆՏԱՌ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՄՏԱԾՄԱՆՑ — 1

Ա. ԳԱԼԱՄԱԹՈՍ

Կ. Պոլիս

ՌՄԺԹ=1770

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 32x21x7: էջք 862: Հանգստանք շատ լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝ Մատթէոս Գրագիր: Գրութիւն՝ սեւ մեղաւոր, երկսիւն, 33 տող: Շեղագիր վարժ: Համառոտագրութիւնք առատ: Կաշեկադ տախտակեայ: Դատարկ թուղթք՝ սկիզբը երեք թերթ, առանց իջահամարի: Ստուցող՝ Աւետիս վարդապետ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Ճակատ.—

Գիրքս որ կոչի Անտառ նորագոյն Մրտածանց, հիմնեայ ի հեղինակութեան Սուրբ Գրոց ի Սրբոց Հարց և յայլոց Վարդապետաց եկեղեցւոյ, յարմարացուցանելի ամենայնից լուր աւուրցն Կիւրակէից ի մէջ տարւոյն և հասարակ տունից, ի յարգելի տէր Աղեքսանդր Գալամաթօ կոչեցեալ մէսինացւոյ ի Պատուայ, Թարգմանեցեալ յիտալական լեզուէ ի հայկական բարբառ ի Ղուկասոս. Վարդապետէ Խարբերթացւոյ,

յամի Փրկչին 1741, ըստ խնդրոյ արհի և պանծալի Եպիսկոպոսին Տն. Յոհաննու Պատրիարքին Կոստանդնուպօլսոյ, ի Կոստանդնուպօլսոյ:

Եւ յամժ դրիլ և օրինակիլ ակասա ի վայելումն վերոյ յիշեցեալ Պատրիարքի հոգեւոր որդի տէր Աւետիս Աստուածարան Վարդապետի, ի թուին Հայոց ՌՄԺԹ, նոյնմբ. 7, ձեռամբ Մատթէոս յետին և չրնչին զբարբի, ի մանկատան Սրբոյ Խաչի, անհոգհարալ մեծ նշանի:

էջ 2-4, դատարկ:

էջ 5.— Յաղագս մեծի սիրոյն Այ. գորհքը Ած. մեր միշտ ունեցաւ դէպ առ մարգըն: Գլուխ Ա:

էջ 798ր.— Յաղագս փառացմ արքայութեան և միջմոռոյի առ ի ստամալ զմա: Գլուխ Հ:

էջ 814ա.— Ցամկ.— Վասն Սիրոյն Աստուծոյ 1 Գլուխ:

էջ 815-862, դատարկ:

97

ՎԱՐՔ ՍՐԲՈՑ. — 1

Սկեւռայ Ամապատ

225=1328

ԿԱՐԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասաւ 31 x 24 x 10: էջք 796: Հանգամանք լաւ, նորոգութիւն կրած, ունի թերոյթներ: Թուղթ լամպակեայ, զեղնորակ, Գրիչ՝ Յովհաննէս որդի Սարգսի: Գրութիւն՝ ժանգագոյն մեյանով, երկսիւն, 30 տող: Բոյրդիր կանոնաւոր: Համառօտադրութիւնք սակաւ: Կաշեկացմ տախտակեայ: Դատարկ նոր թուղթ՝ սկզբը և վերջը երկուական թերթ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1. դատարկ:

էջ 2ա.— Ցամկ.— Այս ինչ կայ ի դիրս: Ա.— Մարութայի...: ՄԱ.— Վասն Պալալոյդին, և թէ որպէս առին Փռանկը ղըուրն ի խորհուրդ Սր. Պատարագին:

էջ 2բ.— Գերբա Սր. Հրեշտակապետացն է, որ յեմ:

Ա.— էջ 3ա.— Պատմութիւն հոգեւոր վարուց Սրբայն Մարութայի եպիսկոպոսի քաղաքին նփրկեքտայ, որ թարգմանի Մարտիրոսաց Բաղաթ.— Ով եղբարք և հարք յուարութ զպատմութիւն Սրբոյն, Մարութայի...:

Բ.— էջ 18բ.— Վկայութիւն Պաղիկարպոսի Հայրապետին, ի Փետրտար ի Դ: Գաղաթս Պաղիկարպոսի Հայրա: Յեկեղեցակա Պատմութեմէն ի Յորրորդ Դարութեմէն.— Բայց յաւուրս Անիկոտոսեայ այն՝ որ ասացաք մեք զնմանէ, եթէ է՛ր նա եպիսկոպոս Եկեղեցոյն Հոռմաշեցոց, պատմէ երիւնդ...:— Հմտ. Շուսերիոս, Պատմ. Եկեղեցոյն, 1877, էջ 263:

Գ.— էջ 30ա.— Վկայութիւն Սրբոյն Պիոնի քահանայի Զմեռնացոյ.— Յիշատակ սրբոց Հուսարբի՝ առաքեալն Պաղոս խրատ տայ...:

Դ.— էջ 42բ.— Պատմութիւն կննցադավարութեան սեմանչեյացոյն մեծին Նախփամու եպիսկոպոսապետի կոստանդեայ

Կիպրացոյ.— Աքանչելիս այս եպիփան, էր ազգաւ փրեհիկեցի, յեկեթերոյ պաւսէ...:

էջ 81բ.— Պոյրքիոսի եպիսկոպոսի. ի վարս և ի սեմանչելիս Սրբոյն Նախփամու եպիսկոպոսին կոստանդեայ Կիպրացոյ.— Փառք շնորհողին մեզ զկենդանութիւն՝ ըսյորիցն Աստուծոյ...:

էջ 114ա.— Սակաւաւ ի թղթոյն Ասքիմոսի եպիսկոպոսի կոստանդեայ Կիպրացոյն առ աշակերտ ուրա Պոյրքիոս եպիսկոպոս Ռիմոյկեքտայ. վասն թաղման Սրբոյն Նախփամու եպիսկոպոսի յիշարացմ.— Իսկ վասն աւուրն որ թաղեցաւ, և տեղոյն ուր եղաւ, սր. և երանելի Հայրն մեր եպիփան եպիսկոպոսն...:

Ե.— էջ 118ա.— Վկայութիւն Սրբոյն Աթանասի եպիսկոպոսի.— Աթանասի նկս սր. վիպիս՝ եղև ի քրիստոնեայ ծնողաց յեղիպտացոց պատռին...:

Զ.— էջ 140ա.— Պատմութիւն Սրբոյն Ստեփանոսի ծնրնդեանն և սնրնդեանն, և քէ ուստի, կամ յո գմաց, և վասն մահատակութեանն ուրա, և ԼԳ ղմեքրացմ, որք վկայեցին ի Սոկրատէս դատարէ, ի սահմանս զգեկինն որ կոչի կամչի.— Չտաւն սրբոց մարտիրոսաց, և զյիշատակս առաքիւնսէր վկայիցն կատարէ սիրով ի ՏԷր...:

Ըս Գրիգոր՝ մեղապարտ ծառայ Այ., ընկելով ի վասն որ յանդն սրբոց...:— Տես. Յովսէփեան, Յիշ. Զեռարաց, 1951, էջ 257-8:

Կ.— էջ 159բ.— Փորձութիւնք և մահատակութիւն Սուտաքէի և կնոջ ուրա և որդւոյն.— Յամին երկրորդի Մարկիանոսի կայսեր, Եղեւ նմա զարաւար մի նշանաւոր յոյժ...:

Ը.— էջ 172բ.— Պատմութիւն վարուց Փոկասոս եպիսկոպոսի ծնրնդեան և սնրնդեան և սեմանչելեան և մատրկոթեան.— Ընդ ժամանակս քարեկարգութեան, յութսրն երրորդի, Հինգերորդի Հաստոյն Հաս-

առաջին փեղան. Պամփրոս ոմն այր Պանսպի...:

Իջ 179ա.— վկայութիւն Արքայն Փոկայ եպիսկոպոսի. որ յարջաբեայ Օստատակեցաւ վասն անուամ ՏՏ. մերայ Յի. Բի. ի բազմաՍ Սեմալալ.— Արդ թանգի քալում անկամ յանձիններ զարտունէ Փրկչին ձերայ Յի. Բի. դրասերի և իմաստեայ...:

Բ.— էջ 181բ.— վկայաբանութիւն Արքայն Կալիստրատոսի և եմ վկայեցմ որք ընդ մմա վկայեցիմ.— Ի ժամանակս թաղաւորութեանն Դեռեղեախանոսի ամպարչաւի և անասրիւնի, թաղում էր մօլորութիւն Հեթանոսաց...:

Ժ.— էջ 224բ.— Պատմութիւն վասն որդեցոյն վերջամայ, որոց ամուսնիք առաջնոյն Գրիգորիս և երկորդին Յուսիկ.— Այս վրթման և Արիստակէս, որդիք ինն ձեռն յաւանալապեանի, Գրիգորի. և էր Արիստակէս կուսան...:

ԺԱ.— էջ 227բ.— Յաղագս Գրիգորիսի վախճանի.— Այլ վասն Գրիգորիսի եպիսկոպոսի, որդեայ վրթման...:

ԺԲ.— էջ 229բ.— Յաղագս Գիւտի Նշխարաց Արքայն Գրիգորիսի Ազաւանից Կարողիկոսի, որ վկայեաց ի Մազբալքս ի ձեռն Սամիտամայ.— Յոյժ ցանկալի տեղան ունէր բարեպաշտն վալայաթն Աղուանից, որ ի դիւտ Նշխարաց Արքայն Գրիգորիսի...:

Էջ 235ա.— Արամեայում Յորայ Յգնատրի Կալատացեացն զմեծագոյն Արցախոյ դասառ՝ Պարգեւան.— Յոր ոմն, այր Նշխար, և յոյժ առաքինի վարդապետ կեցեալ յալայաթի, ունէր և առաքելական շնորհ...:

Էջ 236բ.— Ի մայր խորեւարդ՝ տեղի վր՝ և եռնկորիկ սյունկորդին վազնմայ արքայի, որ էր կարգեալ կազմապաշտ. պատմէ արքայի.— Այլն այն Խոճկորիկ անուն, որոյ ի Յրի յալայանեաց սուրբքն Ջալարիայ և Պատմութեան, կայր ի Հասարակասոր ի քուն...:

ԺԳ.— էջ 242բ.— Գործք Ար. Առաքելոյն Ամանիայ Դամասկոցայ, և վկայութիւն Արիւն.— Յեռ Համբարումայոյն ՏԻ. մերայ Յի. Բի. յերկինս, յորժամ կատարեաց զամենայն իրկապործ տնտրութեանն իւրեւոր...:

ԺԴ.— էջ 251բ.— Պատմութիւն յա-

ղագս կեանաց Արքայն Դիմեթիոսի եպիսկոպոսի. որ էր արդի Սեկրատայ գլխաւորիմ Արեմալաց. եակունմ. Գ.— Պատմեաց յաղագս անձին իւրայ երանելին Դիմեթիոս. և ասէ...: Այս պատմութիւն սրբոյն Դիմեթիոսի, ի Սր. խաղաքն Եմի. թարգմանեալ էր յունականին. Իսկ ի մերս թարգմանեաց Յունական թիւիկ, յերեք իմիկ [=270] թուականութեան Հայոց...:

ԺԵ.— էջ 260ա.— վկայութիւն Առաքելոսի և Անտարչ. Մարտոսի.— Ի Նշխարաւորաբայն Բի. Մատթէոս Առաքաւանիս ի յերկինս, թոկ և միով պատմուանաւ, երկեցաւ նմա Յիսուս...:

ԺԶ.— էջ 266բ.— վկայաբանութիւն Ար. Առաքելոյն Մարկոսի Անտարանի.— Առաքալն Բի. Մարկոս ղեաց ի դասանն Եղիպտոսի, ի Լիբիա...: Եւ էր Մարկոս Մարկոս անձաւոր միջակ, ունչք երկայն, յաւեղ, պակասամարտ ողակ քարժ, աշեղ, ճակտեղ, ալեխան, ցորենաղոյն մարմնով, բարեւակալ, յեղալ շնորհաւոր Բրիստոսի...:

ԺԷ.— էջ 268ա.— Համգիստ Ար. Առաքելոյն Ղուկասու Անտարանի.— Բրիստոսի սուրբ առաքալն Ղուկաս՝ Անտարալի էր աղայ, ալակերտ Գաղաթոսի նախարժէի...:

ԺԸ.— էջ 270ա.— Համատուտ Պատմութիւն Նշխարաց Ար. Առաքելոյն Պետրոսի, սոկու հանեալ ի բազմաց Մեղր վարդապետի, զոր արարեալ էր Պատմալեւն Երիցու.— Բանանայ ոմն արժանաւոր, և զարդարեալ ամենայն առաքելութեամբ, յԱլայաթեանեաց դասաւն, որ կոչի կոգովիտ, ի ղեղն որ Բժրայրիկոսն անուանի...:

Եւ ընդ նուազեղ թաղաւորութեանն յաղղէ Բաղրատունեաց...: Տես, Յովակիմն, Յիշու. Չեռայրաց, էջ 551-554:

ԺԹ.— էջ 278ա.— Ամանիայ Հայոց վարդապետի տեսցեալ ի խորհուրդ կատարման Ար. Առաքելոյն Պետրոսի.— Մարգարէն Դաւիթ աղցեալն ողորմ սրբով բացարարէ զհրաչս տնտրութեանն Բանին...:

Ի.— էջ 290բ.— վկայութիւն Արքայն Յակոբայ Թագաւորագլխոյ, որ վկայեաց զամագան տաճարաւ ի Բիւլապատ քաղաքի ի մէջ խուժատեմի.— Եւ եղև յետ երկ-

որոշ ամիսն Վոսմայ՝ արքային պարտեց, երեսնացւալ այր մի աստուածապաշտ՝ Յակոբիկ անուն նորա. թաղաւորաւն... :

ԻԱ. — էջ 305ա. — Վկայութիւն Սրբոց Աստուծանց. որք մեծաւանկեցան, և պաշկեցան ի Քրիստոսէ. — Արք եղբարք և չարք՝ յուարուք ինձ... :

ԻԲ. — էջ 311բ. — Վկայաբանութիւն Սրբոց Սուգիսանցն. որք վկայեցին ի Բագրեւանդ գաւառի ի Սուկաւետ լեռին. — Կահապարք որք ղնացին յԱլանաց դրանէ գհետ Սաթենկայ տիկնոջ ի Հայս... :

Էջ 322բ. — Տեսիլ Կոստանդնուքի քաղաւորին. — Տեսանէի ի տեղեան գիշերոյ զհրէտակ Այ. զի ասէր. երթ ի Հայս՝ ի Բաղրեւանդ դաւառ, ի լեռն Սուկաւետ... : Եւ Անտոն անապատական ի Հոռմայ, ցանկացայ վկայութեան և վարուց սրբոց երանելեացս, զիտակ լինելով, որ ի ձեռն ամեն թաղաւորին Կոստանդնուքի յայտնեցան, և Ած. արժանի արար զիս զրտանել ի մատենի զվկայութիւն և զվարս նոցա. և թէ որպէս ծածկեալ կան վկայք մինչեւ ի ժամանակս յորում Տէր յայտնեցցէ, որ և բարեխաւս իսկ են վասն մեր: Եւ զԱնտոն յիշեալիք, որ զրեցի զվարս նոցա... :

ԻԳ. — էջ 324ա. — Վկայութիւն Սրբոց Ոսկեամեց և Սուգիսանց ի միասին եղեալ Յշմարիտ. — Գոտի միտ եւս այլ պատմագիր ի կողմանս յունաց, այր մի ընթերցասէր՝ Տատիսանոս անուն... :

ԻԴ. — էջ 327բ. — Սահակայ և Մեծարայ և այլոց Թարգմանչացն Հայոց, և Պատմութիւն վասն Գիւտի մշտնադպացն և քարգմանութեամբ. — Ի Թաղաւորութեանն Պոսրոփոս աշխարհիս Հայոց, յաջորդէ զաթոս կաթողիկոսութեանն Հայոց Սուրբն Սահակ... : ... եղեալ կատարելապէս հմուտ բերթողական տառից... :

ԻԵ. — էջ 334ա. — Պատմութիւն վարուց Սրբոյն Նիկիայի վարդապետի. — Պատմութիւն Սրբոյն Նիկիայի, եթէ էր զիեուոր Սրբոյն Վարդանայ, նա՝ և սպասաւորէր նմա, և հաստարիւմ էր յամենայնի՝ յաստուածային և ի մարդկայինս... :

ԻԶ. — էջ 337ա. — Վկայութիւն սբ. և փառաւորեալ վկայիցն Քի. և ստոտատեո-

սի. Ախսեմտիսի. Նիգիմիսի. Մարդարիսի. և Ովրեստի. — Ի Թաղաւորել ամպարտին ևանաւրինին Դիոկղետանոս... :

ԻԸ. — էջ 380բ. — Վկայութիւն Սր. Կուսին Սամղիտայ՝ դստեր Սամասրիկոյ քաղաւորին Հայոց. — Սրբուհի Կոյսն Սանդուխտ, էր դուստր Սանատրիկոյ Թաղաւորին Հայոց... :

Էջ 383ա. — Գիւտ Նշխարաց Սր. Առաքելոյն Թաղետի. և Սրբոյն Սանդիտայ և Իլի. և այլ սրբոցն որք ի քաղաւմ ժամանակաց կային ի ծածուկ, և էին ողջ, և յայտնեցան առն միայն Յգնատրի սփանկաւանսի. որ ի տղայութենէ վարժեալ էր արժամատուր վարուէ, և յաղարկու յարին՝ Կիրակոս անուն. — Արդ սկսեալ նորա պատմել ի ասէ. ևս Կիրակոս, աշակերտեալ Դաւթի միայնակցի, բնակել ի սնարս լերինն որ կոչի Սանատրուկ... :

ԻԹ. — էջ 388բ. — Վկայութիւն Սր. Առաքելոյն Թաղետի, Քաղաց Գ. — Բաղմագիմի են ճանապարհ երկնաւոր և յունեղէն յաւառ... :

ԻԲ. — էջ 410բ. — Պատմութիւն անցիցն անցելոյ ի Խարաւային ազգէն ի վերայ Հայոց՝ երկիցութեամբ ի Նախնուանի, և Վկայութիւն Վանախայ Գողթնացեալ. — Ահա մերկացաւ վաղակաւորն ի պատենից, զոր տեսանալոյն յառաջագոյն զուշակեալ՝ ողբայր զբարկութիւն Տն. ի վերայ Խարաւայի... :

Լ. — էջ 427ա. — Պատմութիւն Ազադանգեղայ, և Վկայութիւն Սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի. — Ընդ նուազեց ժամանակաց Թաղաւորութեանն պարթեւաց, ի ռառնայ տէրութեանն յԱրտեւանայ որդւոյ Վաղարշու, ի սպանանել զնա Արտաշիր որդւոյ Սասունայ, որ էր նախարար ոմն ի Ստահր դաւառէ... :

ԼԱ. — էջ 463բ. — Սրբոյն Հովսիսիւնեացն Վկայութիւն. — Եւ Էղեւ ընդ այն ժամանակս՝ խղորեաց իւր կին կայսրն Դիոկղետիանոս... :

ԼԲ. — էջ 479ա. — Վկայութիւն Սրբոյն Գայիանայ և Ընկելաց Նորին. — Արդ ի վաղիս անդր ժատուցեալ առնոյր հրաման զահճապետն, վասն Սրբոյն Գայիանայ սպանման... :

ԼԳ. — էջ 481բ. — Սրբոյն Գրիգորի

լուսաւորչին ելմ ի Վիրապէն.— *Յայնմ ժա-
մանակի տեսիլ երեւեալ յԱյ. ի վերայ դըշ-
խոյին՝ շեռ թաղաւորին, որոյ անուն էր
Ռոսորոյիդուխտ...*

ԼԴ.— էջ 493բ.— Վկայաբանութիւն
Սրբոյն Նումէն և Մամէ՝ բնկերաց Հոփսիմ-
եանց.— *Կին ոմն՝ անուն Նունի, յրեկերաց
Սրբոյն Հոփսիմեանց, զրուկոցն ի փա-
խրտեանէ, Հասեալ յաշխարհն Վրաց ի Մոծ-
խիթայ...*

Էջ 495ա.— Վասն Ընկերաց Նորիլ.—
*Աւելի քան դեթանասուն ոգի, զարբոց տիկ-
նանցն՝ ասկ պատմապիտն զգայաւտն ի
Հայաս...*

Իջ 495ա.— Յաղագս Մանեայ կնոջ ե-
րան.— *Իսկ այլ կին ոմն ի սրբոցն Մանի ա-
նուն...*

ԼԵ.— էջ 497ա.— Տրե ծ? Տաւն Քա-
հանայութեան և Գիտի Նշխարաց Սրբոյն
Գրիգորի. և Տեսիլ մօրիմ ի Քաղց ծ: Տե-
սիլ Սրբոյն Գրիգորի գոր ետես զկնի քաղ-
գութեան Հայոց. զշինուած Կաթողիկէ եկե-
ղեցոյ: Արդ եկաք եղբարք զաւգուտն
փառն Հասարակաց շինութեան փութա-
ցութ, դի ե ի ձէնք պատուհաղ վերա-
ցին...

ԼԶ.— էջ 521ա.— Վասն Ձեռնադրու-
թեան Սրբոյն Գրիգորի.— *Նորհուրդ ի ձէջ
առնոյր թաղաւորն ընդ ամենեանի, փութով
Հասանել րարեաց զործոցն՝ ժառանգաւոր
իինել...*

Էջ 522բ.— Պատեմն Հրովարտակիմ.—
*Ի վաղնջոյն Հեռէ կորուսեալք տգիտու-
թեամբ մեղացն պաշարեալք...*

Էջ 529ա.— Պատեմն Թգթիմ Պատառ-
խամի.— *Գանեալք և խրատեալք, Հար-
ուածեալք և զողոքեալք...*

ԼԷ.— էջ 551բ.— Տրդատայ և Աշխէմ
Տիկնոյ և Նստրավիդտայ: Նախատակու-
թիւն Տրդատայ, ի թագաւորութեանն, յա-
ռաջ քան զիտաւատլով.— *Քանզի ոչ է պատ-
մութիւն ճշմարիտ՝ տառնց ժամանակազ-
րութեան...*

Էջ 555բ.— Նախատակութիւն Տրդա-
տայ ի պատերազմին յԱղուանա, յորում մի-
ջակտուր արար զԲաղայաց Թագաւորն.— *Իսկ
Թաղաւորն Տրդատ, ամենայն Հայաստա-
նաւք իջեալ յաշխարհն Գարդարացոց...*

Էջ 556բ.— Յաղագս վախճանին մեծի

Թագաւորին Տրդատայ, ընդ որում և ող-
բերակամութիւն մեղադրամաց.— *Ջսրբոյ
և զմեծէ և զերկրորդ նաւատսկէ, և ըր-
մերոյ յուսաւորութեանց Հոգեւոր վերա-
կալցուէ ճառելով...*

ԼԸ.— էջ 559բ.— Վկայութիւն Սրբոյն
Դանիէլի և Երից Մամկեանց, առաջի Թա-
ղաւորին Արտիկոսի ասացուած Սր. Հարմ
Եփրեմի.— *Ռորհմ եղբարք խորհուրդ
րարի պատմել ժանկանց Եկեղեցոյ Քրիս-
տոսի... Իսկ յետ չորից ամաց փոխե-
լոյ նորա [Խարութողոնտորայ], նստաւ այլ
Թաղաւոր յաղղ Գարսից, անուն նորա՝
Առտիկոս, և թագաւորեաց ամս ի և Դ...*

Էջ 566բ.— Մահ Դանիէլի Մարգա-
րէի.— *Դանիէլ էր ի ցեղէն Յուդայ...*

Էջ 568բ.— Գիտ Նշխարաց Սրբոց Ա-
նանիանց.— *Յամս Վառձապկոյ պարսից
արքայի, յաշտեցան Նշխարք սրբոց Անա-
նիանցն կամաւն Այ. րարերարի...*

Էջ 573ա.— Ընթերցուածս ի Դանիէլէ
Մարգարէէ.— *Ած. իմ հոյոց արքայի որ ինչ
յինելոց է առյայլեան...*

ԼԹ.— էջ 573բ.— Երամելույն Սրբոյն
Սահակայ Հայոց Հայրապետի Տեսիլմ, գոր
ետես ի վերայ Հայոց, որ յինչոց է ի ժա-
մանակի.— *Ժողովեալ միաբան Նախարարն
Հայոց առ Երանելին Սուրբ Սահակ, բուռն
Հարկանէին զտոյից սրբոյ առն Աստուծոյ...*

Էջ 585բ.— Պատմութիւն Սրբոյն Սա-
հակայ Պարթևի Հայոց Հայրապետի.— *Եւ
յայնմ Հեռէ ամփոփեալ զինքն՝ առաքին-
ոյն Սրբոյն Սահակայ, յամենայն աշխար-
հածովի դրաւսանաց...*

Պ.— էջ 587ա.— Ի շառէմ Պատառ-
խամի վասն Սր. Հրեշտակապետին Միքայե-
լի: Նոյնմբ. Ը.— *Յաւուրս անաստուածու-
թեանն, յորժամ դիտուս ձեռագործս աստ-
ուածս պաշտէին...*

Էջ 591ա.— ՏՈ. Ներսիսի Հայոց Կա-
րողիկոսի Գովեստ քանի մերթոյակամի քա-
ցասացութեամբ Յաղագս տաւմի զերագու-
միցն Էութեանց Հրեշտակապետացն Սրբոց
Գարբիլի և Միքայելի և ամենայն երկմա-
լին գորութեանցն...

Էջ 624ա.— Նորին Ներսիսի Կաթողի-
կոսի ասացեալ քանի մաղթմանց տու Սր.
Հրեշտակա ոտամաւոր չափով:

ՊԱ.— էջ 627բ.— Ի բաղձմանց քարե-

պաշտ Թագաւորին Հայոց Հեքմայն և Քրիստոսաւոր իւր Թագաւոր իշխանաց իշխանին կոտորանքայնայն։ Դրուատ գովեստի պատմագրաբար տասցեայ մեծին վարդանայ Արեւիկացւոյ՝ ի Սր. Հայրապետն Հայոց ի Սուրբն Գրիգոր Վկայասէր և ի տէր Գրիգոր Կարաղիկոս։ Եւ իջրայր Թագին ի Սուրբն Ներսէս, ի թոռուն Սրբայ Հոստաւորին։— Կենդանարար մեր Քրիստոսի կենսաբեր Աւետարանին կենդանի ձայնիւ արձանացոյց խրատս կենսատու, մարտիրոս զոյցս չնորչաց։

ՈՒ.— Էջ 642թ.— Նախագործութիւն Յառաջ փան Սրբայն Գրիգորի ի խնդրոյ Տեառն Համագտայն։— Փառք Հարց աստուածասիրաց, մեծութիւն է սիրելի որդւոց։

ԵՐԱՆՈՒ.— Սոյն էջի ստորին լուսանքին, նորոգուած թուղթի վրայ, մատուցող դուռն է Հետեւեալը, զին թերթէն 1 թուղթ, եւս և ԻԶ, ԻԷ թերթէն, իսկ ԻԸ ԷՆ 8 թուղթ պակաս, ընդամենը 33 թուղթ (վարդանայ ծառն)։

ՈՒ.— Էջ 643թ.— Դրուատ գովեստի պատմագրաբար ի Սուրբն Առիստակէս և ի վարդանէս, ի Յուսիկն և ի Գրիգոր և ի Դանիէլ։— Բաղձանք սրտի իմոյ բորբոքի, և անարժանութիւնս իմ, նշանջնայ՝ կասեցունցան է յաւաքութեանէն։

ՈՒ.— Էջ 664թ.— Տեառութիւն բանի պատմագրաբար ի Սեփակ և ի Մեղրապէս և ի Թարգմանիչսն ամենայն։— Յետ ամաց Հնոց մարտնչի Հայրապետն մեծ՝ Ասպուրակէս, և յաջորդէ զաթոռ պատրիարկութեանն Սուրբն Սահակ։

ՈՒ.— Էջ 684թ.— Զառ ճերբոյնին տասցեայ ի Սուրբն Գրիգոր Լուստաւորի Հայոց։— Յեծա մայր Սոն՝ Կաթողիկէ եկեղեցի սուրբ, բերկրեալ և ուրախ լեր խրատանայն ճշմարտութեամբ մաքուր փառաւոր փեսային քոյ։

ՈՒ.— Էջ 707թ.— Վկայաբանութիւն Սր. Առաքելոյն Յակոբայ՝ Նքարսն Յոսիմ Աւետարանչի, թէ ո՞րպէս գնաց ի ՌԱՍՊԱՌԻԱ ի վիճակ իւր, և ո՞րպէս դարձաւ յեւթ և գլխատեցաւ, և ո՞րպէս գնաց մեռեալ մարմինն ճորտ ի վիճակ, և լուստարեաց գնացաւ։— Զառայայթ արփիւհրաւր և անպարպրելի։

ՈՒ.— Էջ 730թ.— Դրուատ ի Սր. Ա-

ռաքեալն և Աւետարանչին Յոսիմնէս, ի պատկառելի խնդրոյն՝ Յոսիմնէս Եպիսկոպոսի, եղբարն թորեպաշտ արքային Հայոց [Հեքմայն], ի քուսկանինն ՁԼՐ [1283]։ Գեորգեայն [մեծի և յոյճայնոյ վարդապետի ասացեալ Սկեռացւոյ։— Պայծառ և խնդայի է մեզ աւրս այս՝ ամենամոգով հանդէս կաթողիկէ եկեղեցւոյ։

ՈՒ.— Էջ 764թ.— ՏՏ. Բոնիմուս տասցեայ ի վերտառ իջեալ պատմութեանն ՏՏ. և Պատմութիւն Թագաւորին Հայոց Մեծաց Արգարտ։— Ի սորա ժամանակին եղեւ աւետիսն Սր. Կուսին Մարիամու Աստուածածինն։

ՈՒ.— Էջ 767թ.— Պատմութիւն վարդ երջանիկ և տիեզերայնոյ Բարսեղոյն Գեորգեայն ծնընդեանն և սնընդեանն և գերաւորաւ կտարաբանն։ Բուռար, ԺԱ.— Յաստուածային յանճասական խորան, դողնաբեայն նշուիս լուսոյ ակամբ նայել, անհրեար է։— Հմտ. Բանբեր Մատենադարան, Ի. 1964. էջ 410-433։

ԵՐԱՆՈՒ.— Զեռագրիս ԼԳ պրակր կր վերջնայ 770 իջանամարով. յաջորդ ԼԳ պրակրէն թերթին իսկեւ ևս և կորած, իսկ աղատուածներն այ մասուռած են լուսանքի երկանքին, և նորոգութեան ժամանակ սխալ դաստարուած։

Մ.— Էջ 782թ.— Յաղագս Քի. մարմնոյն մահու և իսպին և ցրոյն, որ ել ի կողմն և վասն մկրտութեանն, յորմէ մարմինն հաւատով և սիրով գործողքն։— Զխորհուրդ խաչին և զմահն մարմնոյն զմտու անելով, անհարկին բմրոնէ զիս սքանչիցն Հրաշք։

ԵՐԱՆՈՒ.— Էջ 789թ.— Յաղագս միաբանութեան եկեղեցւոյն յունաց և հոռմայեցւոց, և թէ որպէս և յոր տաճոյն ընկալաւ եկեղեցին Հռոմայն գոյրն ի խորհուրդ Սր. Արեւանն Քի., յաւուրս Մարտիրոսի Հռոմայն հայրապետի և Պայաւոր Գումագ արքային։— Ի ժամանակս թորեպաշտ թ[արգմաւորին] յունաց, որում անուի կոչ[իւր] Պայաւոր, որ կամեցաւ առնել խաղաղութիւն և միաբանութիւն ընդ Հռոմայեցիք՝ զի յառաջ թշնամիք էին։— Արդ զայս վերայ զբեայ բանս պատմականս մասն ջրոյն զոր առին Յոսիկի ի յունաց, ի ԶԻ [1271] Հայոց թուին, յաւուրս Լեւոն Թաղաւորի, որդւոյն Հեքմայն, այր մի անուն պատիւնաւոր, որ

խարդանի՝ Տղայայարուն, աղղալ յոյն
րարեկաչտան, և յի իմաստութեամբ և սի-
րովն որ առ Ած, նաւաստի և կատարեալ
նաւաստեալ, ոչ ի հարկէ, և ոչ նախանձոյ
չարմեալ, այլ բարի կամաւք պատմեաց մեկ
ի քաղաքն նդիսա, և տաճարն Այ. որ կոչի
Սր. Լաղար...:

Մանր յիշատակագրութիւնք Գրչի կր
յտնեւին զերթէ իւրաքանչիւր զլուսի վեր-
ջր. կ'առնենք կարեւորները՝ բնորոյի.

1.— էջ 118ա.— Սուրբ և սքանչելա-
յործ Հայր տէր եպիսկոս, զերսկիչս Սր.
Հրեշտակապետացն որ յեմ. անխորի լինել
յԱյ. խնդրեալ և։ մեղաւոր գործիս և ծնո-
յացն իմ ներումն Հայցեալ, և որ ասեն սրտի
մտաւք, ամէն:

2.— էջ 159ա.— Աղաչեմք զընկելոյ
Սր. Ուխտիդ, զՍր. Հրեշտակապետացն որ
յեմ. որ մասն Քի. սյանդխտիք սիրով, և
միայնէք ի սեղանս աստուածունակ, որ սրբ-
բոցն յիշատակն է խորտիկ, և Քի. արեամբն
նոցին արիւնքն խառնեալ զինի. և որք ըղ-
մայիք ի սմանէ, և զԱծ. փառաբանէք, մե-
ղաւոր զրոգիս Յոհանիսի և ծնողացն իմ
յԱյ. Թողութիւն խնդրեցէք ձեր միջնորդա-
կան աղաւթիւք, և Ած. մեղ մասն ձեր ո-
յորմի, և զձերն Թողցէ զսխալանս, ամէն:

3.— էջ 270ա.— Նաեւ մեղսաների շա-
րտորոգիս Յոհանիսի, և Հաւրն Սարգսի, և
մասն Մինայի, և երեստաւորացն ի սա,
ամէն:

4.— էջ 311ա.— Ոյ սր. ընթերցաւդք,
յմեղաւորս Յոհանէն ծրարաւդ սորա յի-
չեցէք ի մեղաց Թողութիւն նա՝ և զծնող-
ոյն իմ, և մի՛ մեղադրէք, խարխալեալ և
նկր կուրիս, զի յաժար միայն եմ:

5.— էջ 388բ.— Բժրչեկա Քա. զյէբո
Հողոյ և մեղմոյ՝ զմեղաւոր գործիս Յո-
հանիսի, և զհաւրն իմ Սարգսի, և զմասն
Մինայի, նա՝ և զմիարանաց Սր. Հրեշտա-
կապետացն որ է յեմ. զառաջնոցն, և որ
այժմ են, մինչև, ի դարստ քա ուրբ, և որ
ասեն մեղ Տէր ողորմի, և ամէն:

6.— էջ 463բ.— Ձմեղաւորս Յոհանէն
ղարահիսաւդ սորա յիւնցէք, և յԱյ. նե-
րումն խնդրեցէք, և ծնողացն իմ, զի ես այս
յուստիս աշխատիմ զի յաղաւթիցն ձեր շա-
հեցայց. և Տէր ձեզ Թողցէ զպարսա. ամէն:

7.— էջ 591ա.— Հրեշտակիս շնորհի.

փրկեալ Տէր յերեւելի և յաներեւոյթ Թշնա-
ւոյ: Բայց զու, մեծիմաստ սր. քահանայ
Այ., որ այսաւր պատարագեա զՔա. Հայր
ընծայ մասն Հասարակաց փրկութեան, ա-
ղաչեմ արտասուաւք, յիշեալ զանթուելի մե-
ղաւք շարադրաւդս, և զծնողան իմ, այլ և
զընակիրչս Սր. Մենաստանիդ, զի ես մասն այս
յուստիս մաստակիմ ի զիրս. աղաչեմ կրը-
կին, մի՛ մոռանար զանարժանս, և Տէր ձեզ
տալ, ամէն:

8.— էջ 707ա.— Ձողորմելի գերիս յի-
չեցէք, և մեղացն իմ, և ծնողացն զիս նե-
րումն յԱյ. խնդրեցէք, և Տէր զձեզ, Յիւն-
ցէք և զԿասիլ միակեց, որ այն աւր նընջ-
եաց ի Քա. և Տէր ողորմի ասացէք:

9.— էջ 729բ.— Եղարք, և մեղաւոր
զրաւդս չեմ զետ այլ մեղաւոր, ապա՝ ան-
հրնարին ու ծա՛նր իմ յանցանքն, աղաչեմ
յձեզ, մեծ Բան կայէք, Թերեւս ողորմի ինձ
Տէր. այլ վա՛յ ինձ Թէ Հեղաշնայք, զի իմ
յուսն Քա. է՝ ձեր միջնորդական սիրովդ:
Զեմ սուտ, ծանր է ծանր:

Գլխաւոր Բիշտակաբաւմ — 1328

էջ 796բ.— Փառք Սր. Երրորդութեա-
նին. ամէն: Ոյ քահանայք Այ., և ինձ մեծ
տկնկալութիւն: Եւ մեղաւոր և չար ծա-
ռայս բարի Արարչին, խաբխալայս յայաց
և ի մտաց, շարահիւսեցի զգիրս, և ընծայ
նընթեմ Սր. Հրեշտակապետացն որ յեմ.:
Աղաչեմ զժառնա՛նդաւդսդ, անեղ մեղացն
իմ Թողութիւն յԱյ. խնդրեցէք, և ծնողացն
իմ, և որք աշխատեցան ի սա: Ած. որ զիտէ
զամենայն, ձեր միջնորդելովն և անարժա-
նիս ողորմի, զի մասն այսր մաստակեցի ի
սա: Եւ Թէ սխալ կենայ, մի՛ բաւմէք, այլ
ողորմեցէք, զի չէ՛ ի կամաց: Բայց աղա-
չեմ, քահանայ՝ որ այս աւուրս պատարաղ
զՔա. ընդ արժանաւորսն և զանարժանս յի-
չէ: Մի՛ զրկէք զիս ի մեծ ողորմութենէդ,
զի և անարժանիցն կայ մասն որք բաշխենն,
և սիրով և Հաւատով խնդրեմ, մի՛ յամալթ
եղեց եղկելիս ի յուսոյս. և որ մեղ ողորմի,
և ինքն Հանդիսի բարի մասին: Եւ բնակիչք
սր. տեղոյդ՝ առաջինք, և այժմեա, և որ
այլ զան, շնորհիւն Քի. մխիթարին, և սր
սրտիւ յիով ասէն Տէր ողորմի, և ամէն:
ԶՀէ. ի Սկեւալ Անապատոյ:

Բեռնագոյն յիշատակագրութիւնք.—

1.— **էջ 2ր. չեղագիր անհարժ.**— **բջ-**
պատնառ նորոգումն գրքիս. զանարան
Գրիգոր Իրր պետս յիշեցէք ի Տէր ով բն-
թերցողք. ի թվ ՌՃՂԲ [=1743] ամին:

2. **Նախորդին ներքեւ. տարբեր գրք.**

չով.— ԶԳրիգոր անարժան արեղայս Բալ-
բերդաքի՜ յիշեցէք ի Տէր:

3. **Նախորդին ներքեւ.**— **ԶԱռաքան-**
եան Տ. Հ. Թ. յիշեցէք որ տարբեր զցուցակ
բովանդակ ժառանգք թանգարանին յամի
1866—67:

98

ԲԱՆՔ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆՔ. — 1

ՄԵԽԻՔԱՆ՝ ՎՐԻ. ՄԱՍՆՈՅԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 31 x 23 x 2: էջ 103: Հանգա-
մանչ շատ լաւ: Թուղթ ապրանքի, Թանձր:
Գրութիւն՝ սեւ մեկանով, երկնիւն, 42 տող
Նուարպիւր վարժ: Համառոտագրութիւնք
սովորականէն ցի: Եր աւելի կաշկեղած
խաւարաբանայ: Դատարկ թուղթք սկիզբը
և վերջը բազում:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Ասացեալ Մեխիքարայ վառ-
դապետի, ի՞նչ զի՞նչ է պատճառ մարդեզա-
րեան Բանին Այ. ՏՈ. Բսի. Քսի.: Իս հարկ
էր եղանիւ տնօրէնութեան խորհրդայ, ու-
պէտ է իրենչութիւն արարածոցս, զի զկա-
տարութեան ի համոզեցեալն և ի մշտնջենա
տուն ունի, և ոչ որպէս ուրեմք տեսն ի կա-
րգաւորիւն գոյր Միտմնի Որդայոյ Այ. յեր-
կիմս երկնից գոյով, և ամուստս ի ստորիս
հրաշագործել ասածց տյնր ամենայնի գոյ
իւն յաշխարհի կատարեաց:— Բան Ա:

էջ 18ա.— Նորին Մեխիքար վարդա-
պետի ասացեալ յազագս միտքեան բնու-
թեան և ղերգործութեան կրից մարդացելոյ
Բանից Այ. ՏՈ. Բսի. Քսի. ուղղափառ զա-
ւանորդեամբ ըստ Սրբոց Հարցն տամուկից:
Իս ի՞նչ է երկուս բնութիւնս կամ երկուս
ղերգործութիւնս կրից որոշեալս ըստ եր-
կարմակաց ուրեմց:— Բան Բ:

էջ 26ա.— Նորին Մեխիքար վարդա-
պետի տուցեալ, ի՞նչ որ ինչ ի բնաւորման
մեր տնկարեղիք եմ և հարկաւորք. այնքանիկ

արարչին արարածոց ՏՈ. և Յսի. Քսի. կա-
րելիք եմ և կամաւորք: Բան Գ:

էջ 29բ.— Նորին Մեխիքար վարդա-
պետի. վասն Ռիսուսի Աստուածութեանն:
Բան Դ:

էջ 31բ.— Նորին Մեխիքարայ բանա-
հիսի յազագս կամաւորեալն կրիցն ՏՈ
Բսի. Քսի. մարդացելոյ բանին Այ.: Բան Ե:

էջ 38ա.— Նորին Մեխիքար վարդապե-
տի. Բազագս Սրբայ Պատարագին և մեղսա-
բաւի խորհրդայն Քսի. Այ.: Բան Զ:

էջ 47ա.— Նորին Մեխիքար վարդա-
պետի առ ույմութիւն որք խմոր և զուր արկա-
նն յախտար խորհրդայ Սրբայ Պատարա-
գին: Բան Է:

էջ 51բ.— Նորին Մեխիքար վարդա-
պետի ասացեալ վասն Բանայակազ գզն
տուց: Բան Ը:

էջ 55բ.— Նորին Մեխիքար բանախի-
ս վարդապետի. Բազագս երկարագի զալտու-
եանն ՏՈ. Բսի. Որդայոյ Այ.: Բան Թ:

էջ 61բ.— Նորին Մեխիքար վարդա-
պետի ասացեալ վասն խոստովանութեան
մեղամաց: Բան Ժ:

էջ 68բ.— Նորին Մեխիքար վարդապե-
տի. Բազագս որդամտութեան և արդարաւո-
րութեան: Բան ԺԱ:

էջ 91ա.— Նորին Մեխիքարայ բանա-
հիսի, ի բանն զոր խօսեցաւ. Տէրն առ Նի-
կողիմոս եկեալ առ Ոս ի գիշերի: Ոչ ոք [եղ]
յերկիմոս երէ այ որ էջն երկնից Որդի Մալ-
դայ որ էն երկնիմոս: Բան ԺԲ:— *Վաղ ուրեմն*

ասացեալ եղև ի մէջն ըթէ աստուածային էութիւն բնութեանն ոչ ի թիւս ժամանակաց չափի, և ոչ ի տեղում ուրեք բովանդակի, զի արարիչ զոլով ժամանակաց և որոց ընդ ժամանակաւ զոյացեալ յինին և ի տեղիս բովանդակեալք . . . :

Էջ 95ա. — Նորին Միխթար վարդապետի, ի բամմ Առաքելոյ. Այլ արդ Գո. յալուցեալ է ի մեռելաց առաքին պտուղ Յրմ-ցեցելոց. — [Բան ԺԳ]. — Ի ձիւս շնորհաց առատապէս պարզեաց Հոգւոյն Սրբոյ ապաինելով, սակաւ ինչ ի ճանդէս բանիցն ասացելոց Զանասցոք բոս կարի մեբում . . . :

Էջ 98ա. — Բազազս Տնտեսութեամբն Կորիդոյ Գոսի. Այ. , ասացեալ Միխթար վարդապետի: Բան ԺԴ. — Խորհուրդ Տնտեսութեանն Գոսի. Այ. մեբոյ շնորհործեալն կրիցն Երկակի զոլով . . . :

Էջ 99ա. — Ասացեալ Ուրին Մ. վարդապետի. Հարցումն և պատասխանն ամ. Որ-

ուաստական կրիցն ՏՆ. Գոսի. Գոսի. : Բան ԺԵ :

Նորին Մ. վարդապետի ասացեալ, այլ բան յաղազս Առաստական կրիցն ՏՆ. Գոսի. Գոսի. Այ. մեբոյ: Բան ԺԶ :

Յիշատակարան Հեղինակի. — 1321

Էջ 99բ. — Փառաւորեացուք զոճարանական ձայնիւ զմիածին Որդին Աստուծոյ . . . — Տես յետոյ թիւ 414 :

Յիշատակարան Գր. Գրչի. — 1334

Էջ 100բ. — Այս Երկրորդ է մակագրութեամբ . . . — Տես բոս վերոյն :

Էջ 101ա. — Պատմութիւն Խաւստի և Խամառոտ վանքն Միխթարայ վարդապետի. — Ամենայն Նրբաճայեաց պատմութիւնք . . . — Տես զարձեալ անդ :

Էջ 103ա. — . . . Եւ զՄովսէս զլցեալում. ահորէնութեամբ՝ աղաչեմ յիշել ի Գո. ԱՅ. մեբ :

Էջ 103բ. ջլերջ, դատարկ :

99

Ն Ա Մ Ա Կ Ա Ն Ի . — 1

ԳՐ. ՓԷՇՏՄԱԼԺԱԼՆ ԵՒ ՊԹՂՈՍ ՍՐԿ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ,

Խրոստաղէմ

1831

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ . —

Մաւալ 32x20x2: Էջք 260: Հանգստանք լաւ, Թուղթ կապտորակ: Գրիչ՝ Պօղոս Սրկ. Պետրոսեան, Գրութիւն՝ սեւորակ մեկանով, միասին, 32 սող: Նոսք չղացիր կանոնաւոր: Համառոտագրութիւնք զլրբութիւն սովորական: Կաղմ կիսալաթ խաւաքարտեայ: Ստացող՝ Յարութիւն Սրկ. Իկոնիացի :

ԲՈՎԱԼՆԴԱՌՈՒԹԻՒՆ . —

Հակատ . —

Նամակամիք, Յօրինեալք ի տիրացու

Գրիգորոյ Փէշտմալճեան մեծիմաստ և քաջուսումն վարժապետէ մեծի զպրատանն Միջազիւղի, ի զիմաց իւր և այլոց՝ յայլ և այլ ժամանակաւ :

Եւ յաշակերտէ նորա, ի Պետրոսեան Պօղոս Սարկաւազէ Կոստանդնուպօլսեցոյ ի մի ժողովեալ, և զայլս եւս ինչ յայլոց և յիւրմէ ի նոյնս յաւելեալ, և զտակարգեալ բոս այլ և այլ վիճակի անձանց :

Գաղափարեալ ի խորհրդարանի Քրիստոսաճիմն Աթոռոյս Մեծի՛ն Յակոբայ Տեառնեղբայր Առաքելոյ Նախագահ Պատրիարքի :

Նուիրեալ ի վայելս Տիրացու Յարու թիւն Սարկաւարի Եկեղեցւոյ Հարազատ սպասաւորի Տն. Մկրտչի Արքեպս. Սեւակ Լուսարարի և խորհրդական Կառավարչի, ի պէտս կրթութեան իւրոյ ի ճարտասանական շանդէս:

1831. ի Մայիսի 1. ի Սր. Երուսաղէմ:

Էջ 1.— Առ Կաթողիկոսունն Ոսմա-
կէ՛ — Դ՛նդակաւոյն յշտամբեր անընդ-
հատ շեղեղեալ դառնաղէտ կրից Հայածա-
նաց, կապանաց և մահաճաւէր կողկոյ-
մանց...

Էջ 35.— Առ եպիսկոպոսունն — Տախ-
տակ անձնաւոր աստուածային օրինաց...

Էջ 44.— Ձարդ փառաց ճոխութեան
տանն Աստուծոյ...

Էջ 73.— Առ վարդապետս...

Էջ 93.— Առ Ոսումնեկանս...

Էջ 133.— Սրբալար թեւօք դերամ-
բարձ ուշոյ՝ յատակ Հայեցօղ խորոց Սր.
Հոյսոյ, Տիրացու Գրիգոր եղբօր յարգել-
ւոյ, նուիրի ողբոյն ի Համբոյր սիրոյ...

Էջ 136.— Յուսմունն բնախօսութեան և
յիմաստս աստուածարանութեան ներհուն
զիտնաւոր Տիրացու Պօղոս վարժապետ, իմ
ուսումնակից՝ և չոյնկից՝ Էդրայր սիրամե-
ծար, ի կարօտ սրտէ սիրեմ և նուիրեմ...

Շնորհապարտ սրտիւ Համբոյր մա-
տուցանեմ բազմեալստ աղոյ բարեացա-
պարտ վարժապետի մերոյ յարգելոյ, և մյ-
նամ միշտ կարօտաւոր և աղօթաւոր վասն
քո Պետրոսեան Պօղոս Սարկաւար և նուաստ
դասասաց և քարտուղար խորհրդարանի
Սրբոց Աթոռոյս Երուսաղէմի:

Էջ 145.— Առ երեսնիկ անձինն և տո իշ-
խանս:

Էջ 246.— Ի տիեզերական Աթոռս Սրբ-
րոց Յակովբեանց, որ յերեսացէմ քաղաքի:
Ուսումնասէր և զրասէր տիրացու Յու-
րուիւն բարեկրօն սարկաւար կրօնակից և
աշտիճանակից եղբայր...

Նուաստ մարդիչ քո Պետրոսեան Պօղոս
սարկաւար, դպիր խորհրդարանի Սրբոյ
Գահին Յակովբայ Տն. Եղբայր Առաքելոյ:

Էջ 248-250. դատարկ գրեթէ:

100

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՀՆԳԱՄԱՏԵՆԻ. — 1

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 32×21×10: Էջք 44 և 1442:
Հանդամանք շատ լաւ: Թուղթ Հասարակ:
Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մեկանով, միա-
սիւն, 45-40 տող: Նոտր շեղադիր կանոնա-
ւոր: Համառոտագրութիւնք շատ առատ:
Կաշեկալով տախտակեայ ոսկեղծ: Թղթեայ
դասարանակք՝ սկիզբը Հինդ թերթ, յատի-
ներէն Հին յիւրեբրու նկարազարդ տպեայ
տիտղոսաթերթեր, վերջը՝ երեք թերթ դու-
տարկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Գովասանութիւն Սուրբ Գրոց:
Առաջին բաժանումն: Ջգաղափարէ նորին,

գարձանապատուութենէ, առարկայէ, Հար-
կաւորութենէ, պտղոյ, լայնութենէ, դրժ-
ուարութենէ, օրինակէ, կարգէ, և դտրա-
մագրութեանց:

Էջ 19.— Երկրորդ բաժանումն: Չկի-
բարձանէ:

Էջ 27.— Երրորդ բաժանումն: Ով և
որքան Մօսէս:

Էջ 44 և 1 ի միջև, երկար թերթի մը
վրայ.— Ժամանակադրութիւնք աշխարհի,
կամ բոլոր Հնոյ Կտակարանի, յԱղամայ
մինչև առ Քրիստոս:

Էջ 1.— Մեկնութիւն Իննդոց, Գլուխ
Առաջին: Համար, կամ կարգ զիրոց:

էջ 401—404, դատարկ:

էջ 405.— Մեկնութիւն ելից:

էջ 806—812, դատարկ:

էջ 813.— Մեկնութիւն Ղևտացոց:

էջ 1051—1052, դատարկ:

էջ 1053.— Մեկնութիւն Թուոց:

էջ 1261.— Մեկնութիւն Երկրորդ Օ. բինաց:

101

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐԱՄԱՏԵՆԻ.— 2

(ՄՆՈՒՆԻՔ ԵՒ ԵԼՔ)

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 32×21×8: էջք 1540: Հանդամանք յաւ: Թուղթ Հասարակ, փայլուն: Գրութիւն սև. մեկնոյ, երկուսն, 31, 33 տող: Երրորդ չեղադիր: Համառոտագրութիւնք շատ ստատ: Կաշկեղծ տախտակեայ: Ստացող՝ Կարապետ վրդ. Գանձակեցի: Կնիք սևադրոշմ, փակադիր, էջ 1535ա, «Կարապետ վարդապետ, ՌՂԶԶ [=1737]:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1ա.— Առաջարանութիւն և զովառանութիւն Սր. Գրոց: Առաջին բաժանումն: Զգաղափարէ նորին, դարձանապատուութենէ, ստարկայէ, Հարկաւորութենէ, սլրտյոյ, լայնութենէ, զժուարութենէ, օրինակ, կարդէ, և զտրամադրութեանց:

էջ 46բ.— Երկրորդ բաժանումն: Զկիրառմանէ և զպտոցոց Հինդ զրոց Հնոց Կտակարանաց:

էջ 63ա.— Երրորդ բաժանումն: Ով և որքան Մովսէս:

էջ 95—96, դատարկ:

Առանձին թերթի վրայ.— Ժամանակադրութիւնք աշխարհի, կամ ըրոյր Հնոց Կտակարանի, յիշատայ մինչև առ Քրիստոս:

էջ 99.— Մեկնութիւն Մենդոց: Գլուխ Առաջին:

էջ 935.— Առաջարանութիւն ելից Գրքոյն:

էջ 1513ա.— Յանդ Մեկնութեան Մենդոց և ելից Գրքոյն:

էջ 1536բ—1540, դատարկ:

Յիշատակարան Ստացողի.— 1750

էջ 1535բ.— Շնորհօք ամենազօրին Այ. ի թվին Հայոց ՌՃՂԹ ամին, ես յետնեալ ծառայա Սրբոց Յակոբեանցն, որ ի Սաղիմ, Կարապետ իբր վարդապետս Գանձակեցի, որ եմ ձեռնասուն աշակերտ Տն. Թէոդորոսի մտքակենցաղ եպս. խորենացւոյ, մինչ էի ի Բիզանդիայ ի վերայ զործոյ Սրբոյն Սաղիմայ տեսալ իմ անդ այս սափորս ռեռնոյ և շտեմարանս աստուածայնոյ զանձոյ, որ կոչի զերազանց Մեկնութիւն Կուռեյիոսի, ի վերայ Հինդ զրոցն Մովսէսի, որ աստ Մենդոց և ելից Մեկնութեան, միայն պարունակէ, ի և աստու ճոխ իմաստութեամբ մեկնեցեալ բազում վկայութ. և մեղրածորան վարդապետութեամբ յցեալ. վասնորոյ վասն հեցայ ի սէր սորին, և ստացայ բազում ծախիք իմոյ արդեամբ, ի վայելութեան անձինս անպիտան, և յետոյ յիշատակ Հոգւոյն փրութեան:

Եւ վրանքի տկար մտօքս ընթերցեալ, զհարկաւոր և զիստուր յոյժ պիտանի բանքն ժողովեալ ի ներքոյ այբուրենական ցանդի ամբափակեցի, զի որոնդ լանասիրաց զիրաւ. դասինցի, Արդ՝ թրվոյն որ մերձ բանին կցեալ ցուցանէ զթղթաւամբն, և զկնի նորին որ յար 1 և 2 զրի, ցուցանէ հչա թրդթոյն, յորք զտանի որոնեալ բանն. բայց է՝ զի ի բնաբանից է օրինեալ ցանդն, և է ի

մեկնութենէն, է՛ եւս զի բազում բանք մի միտս և նշանակութիւնս ունելով մինն միայն ցանկիւ նշան դրեցի. և է զի մի բանն զանազան միտս ունելով բոտ նշանսկելոյն, այլ և այլ տեղիս, բոտ պահանջման սկզբնաւորութիւնն զրեցի, մտառութեամբ ընթերցողաց Ու. ամ. խնդրելիք դիւրաւ գրտանի:

Խնդրի ուրեմն ի բանասէր եղբարցդ, զի որք Հանդիպիք յայտ Հոգեւոր բութանանիս, ընթեռնելով կամ օրինակելով օգտիք ինչ ի սմանէ, միով ողորմեայիս յիշեցիք ի մաքուր աղօթս ձեր զվերոյ դրեալ Հոգեւոր Հայրն իմ, ընդ նմին, թէ և խոհուկ ողորմելիս Հանդերձ ծնողիք յիշման արժանի առնէք, յիշեալք յիշիք և դուք առաջի ատենին Քրիստոսի:

Էջ 1536ա. Նոտրագիր տարբեր գրչի. — Զստացող գրքոյս, զՍրբոյ Աթոռոյս եէմի Պատրիարկ, գԳանձակեցի Կարապետ բաւոնապետն յիշեցէք ի Տէր, որ ի կենդանութեան իւրում կտակ առնելով ևս ինձ Թօխաթցի Պետրոս վարդապետիս յիշատակ. որ եմ վերոյ զրեցելոյ արշոյն ձեռնասուն աշակերտ. և ևս որքանս մնայցեմ կենդանի վայելիցեմ, և զմշտուպէս զԱմ. ողորմին ասիցեմ. և զկնի իմոյ վախճանիս Սրբոյ Աթոռոյս եէմի է, և ի Սրբոց Յակոբեանց որքատունն մշտնջենաւոր յիշատակ: Իւ շունի ոք իխանութիւն վաճառել և կամ իւրն սեփականել. վասնորոյ ընթերցողքդ կամ օրինակողքդ ասաջիք զԱմ. ողորմին: Ինչեւ այս ի թիւն ՌՄԺԷ [=1768], Յունվարի ԺԵ:

102Ա.

ՊԱՐՏԵՋ ՀՈՎՈՒԱՑ. — 1

ԳԼԿՈՐ ՄԱՐԿԱՆՏԻՈՍ

Զմիւռնիա

1820

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 32 x 21 x 3: Էջք 348: Հանգամանքաւ: Թուղթ Հասարակ, Գրիչ՝ Յովհան ԲԸՆ. Միւրալեան: Գրութիւն՝ սեւ մեյաւնով, երկսիւն, 42 տող: Նոտք շեղադիր: Համառոտապարտութիւնք շատ առատ: Կաշեկալով խաւաքարտեայ, քաջալուած: Կնիք՝ էջ 4, «Պ. Մ. Կիրակոս Եպիսկոպոս, 1817»: Ստացող՝ Կիրակոս Արք. երուսաղէմացի:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1, չալատ. —

Առաջին Հատոր: Պարտէզ Հովուաց. յորում պարունակին ամ. վարդապետութիւնք Հաւատոյ և վարուց, Հարկաւոր ամ. Հոյարարձ քահանայից, պատշաճեալ առ քարոզս, առ քրիստոնէական վարդապետութիւն, առ վիճարանութիւն և առ զիպուածս խղճի մտաց:

Արարեալ և շարադրեալ ի զերյարդոյ Յակոբայ Մարկանտիոսէ աստուածաբան վարդապետէ և Հովուէ:

Տպեալ ի Վէնէտիկ, Հրամ. սնաւ մեծաւորաց:

Իսկ այժմ նորոյ ընդօրինակեալ ի վաւելումն Սրբոյ Աթոռոյն Սրբոց Յակոբեանց ծայրադոյն նուիրակի աստուածապարզ ՏՆ. Կիրակոսի արհիմպանձ Արքեպիսկոպոսի երուսաղէմացոյ, ի տէր Յովհան Միւրալեան վանանդեցի վարժապետ Քահանայի: Յամի Տեառն 1820, ի յունիսի 6. ի Զմիւռնիա:

Էջ 3. — Պարտէզ Հովուաց, ընծառեալ առաջին: Բազազս Քրիստոնէական Հաւատոյ: Բառաջաբանութիւն:

Էջ 5. — Պարտէզ Հովուաց: Ընթիւնցում առաջին: Բազազս Քրիստոնէական

Հաւատոյ — *Նախ ուսուցանէ թէ անուանք
Հաւատացելոց են դանադանք...*

էջ 35ա. — Երկրորդ ընձեռում: Մեկ-
նութիւն առաջին մասին հաւատամքին: Ըն-
քերցում Ա. վասն Հաւատոյ:

էջ 85ա. — Երրորդ ընձեռում: Մեկ-
նութիւն Մատնաց որ հայի յերկրորդ ամճն
երրորդութեամ:

էջ 247ա. — Զորրորդ ընձեռում: Մեկ-
նութիւն մատնաց որք հային յերրորդ ամճն
երրորդութեամ:

էջ 313ա. — Յաւարտ տպագրութեան
մեծի Հայ բառարանց առ երկասիրող նորին
Վ. Հ. Մկրտիչ Աթոռակալ Վ. Աղսերեան,
ի Վենետիկ, ի Մուրն Ղազար, 1838. ի
յուլիսի 15: Երկուսի վրուրայ ի Հոռվմ:

Տաղ

*Երախտապարտ դոհութիւն
Շարժէ ըզտիրտ իմ ի յերգ,
ըզհայրենին ողել զերկ
բազմափաստակ ծերունւոյն...*

էջ 315ա. — Ծանկ Գլխոց նախադասու-
թեանց:

էջ 317-348. դատարկ:

Յիշատակարան Ստացողի. — 1820

էջ 4. — *Նուաստ կերակուս եպիսկոպոս
դայս դիր ձեռամբ զերիմաստ տէր Յովհան
Քաշանայի և բազմաբղիւն վարժապետի
զրել տունայ ի վայելս անձին իմոյ, և յետ
անցման յիշատակ Սրբոց Յակովբեանց Ա-
ռաքելական նախադաշ Աթոռոյն Սրբոյ
Եղմի, յամի ՏՆ. 1820. սեպտեմբերի:*

102բ.

ՊԱՐՏԵՔ ՀՈՎՈՒԱՑ — 1

Յ. ՄԱՐԿԱՆՏԻՈՍ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

*Ծառայ 30 × 21 × 5: Էջք 720: Հանգա-
մանք շատ լաւ: Թուղթ կապտորակ, Գրու-
թիւն՝ սև մեյանով, երկսիւն, սկիզբէն մին-
չև, էջ 370՝ 38 տող, էջ 371էն ցվերջ 31
տող, Առաջին ժառը չեղադիր. երկրորդը՝
նոտր չեղադիր: Համառոտագրութիւնք սո-
վորականէն քիչ մը աւելի: Կաշեկաղճ խա-
ւաքարտեայ: Կնիք սեւադրոշմ, փակագիր.
«Յ. Մ. Կերակուս Եպիսկոպոս, 1817» էջ 1:
Ստացող՝ Կերակուս Եպս. Երուսաղէմացի:*

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — *Երկրորդ Հատոր:*

Պարտէզ Հովուաց: Գիրք Երկրորդ:
Ընձեռում: Առաջին: Յազագս Յուսոյ և
զործոց Ոտրա:

էջ 2ա. — Առաջին Ընթերցում: Յա-
զագս դանադան անուանց, զորս զիրն ա-
ռատը կորուրթեան յուսոյ:

էջ 79ա. — Երկրորդ Ընձեռում. Յա-
զագս Աղօթից մերոց:

էջ 150բ. — Ընձեռում Երրորդ: Յա-
զագս տէրունական աղօթից:

էջ 272ա. — Զորրորդ Ընձեռում: Յա-
զագս Հրեշտակային ողբունին:

էջ 337ա. — Գիրք Երրորդ: Յազագս
Սիրոյ, և Տասն Պատուիրամաց:

էջ 348բ. — Ընձեռում Առաջին: Յա-
զագս Սիրոյ:

էջ 379բ. — Երկրորդ Ընձեռում: Յա-
զագս տասնաքանկայ օրինաց:

էջ 484ա. — Ընձեռում Ա: Խորհրդա-
ւոր ճրագարամի: Եւ Յազագս Խօթն Խոր-
հրդոց ի սեռի: Ընթերցում Ա: Սակս Հե-
զիմակի Խօթանց Խորհրդոց:

էջ 515ա. — Ընձեռում Բ. Խորհրդա-
ւոր ճրագարամի կամ աշտամակի: Յազագս
Խորհրդոյ Մկրտութեան:

էջ 658բ. — Ընձեռում Ե. Խորհրդա-

ւոր ճրագաբանի: Յաղագս խորհրդոյ կաշ-
ղիմ և աստիճանի:

Էջ 712ա.— Յանկ Երկրորդ Հատորի
Պարտեզ Հովանաց Գրքոյն:

Էջ 714բ-720. Պատարկ:

Թիշարակարաց Ստացողի.— 1823

Էջ 1.— Նուաաստ Կերակուր Եպիսկոպոս
Խրոսաղէմացի՝ ստացայ զՀովուական Պար-

տէզի Երկրորդ Հատոր զԻբքս, ի վայելութեան
անձին իմոյ, և յետ անցմանս լինել յիշա-
տակ Սրբոց Յակոբեանց Առաքելական Ա-
թոռոյն Սրբոյ Երուսաղէմի: Ապաքէն աղա-
չեմ զյետադայ սրբադան եղբարս՝ ի վայե-
լի զայս զԻբք՝ յիշատակել յաղթս զնոսա-
սրս Հանդերձ Հոգեւոր և մարմնաւոր ծնո-
ղօք իմովք ի Տէր: Յամի Տէստն 1823. ի
սեպտեմբերի:

103

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ. — 6

(ԺԼ. 'ԳԱՍ')

ԴԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 32x21x1: Պրակք Բ+Բ Ա.
Էջ 46-48+20: Հանդամանք բաւարար:
Բուրթ ալյուղան՝ Գրութիւն սեւ մեկնով,
Ա և Բ մասերը Երկսիւն, վերջինը միասին,
41-43 տող: Նոտրադիր ալյուղան: Համա-
ռօտադրութիւնք շատ առատ: Թղթակաղմ
անարուեստ:

ԲՈՎԱՆԴԻԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1ա.— Գերաւայլծառ իշխան. Սր.
Գրեանք ի մեկնութիւնք նոցին ջանիւ և աշ-
խատութեամբ իմաստաղարդ և յիսկէտ Ա-
յափիտէ Կուռնէիոսի...:

Էջ 2բ.— Խորհրդաւոր Աշմէ Ժողովաւ
ի չորս գլխաւոր մարգարէից կարգաւ գար-
դարեալ, և համառօտապէս մեկնեալ:

Էջ 46բ.— Ի Բարուհայ — Տն. Այ. մե-
րոյ արդարութիւն, և մեզ և Հարց մերոց ա-
մօթ Լեւնաց...:

Էջ 1ա.— ԼՈՒՍԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆ ԽՈՍ-
ՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ. Կալիլմոսի Փէրիմեան:

Էջ 1բ.— Յիշատակարամ աստուածա-
յիմ մատենիս որ կոչի Լուսաւորութիւն
խոստովաւորեալ.— Եւ զի րաւ Արիստո-
տելի գովելի զոյով զեղեցիկքն և պարսա-
ւելի պարէլիքն, նմին իրի և բնաւ իսկ զոյք
Հանդիպակաբ Լուծեան, մշտափափաբ և-

ռանդիւք առ ի դիւտ բաղձալի զեղեցիկն
տաժանաբար վշտադին...:

Վասնորոյ և զիս զի մի կշտամբեացէ
Հեծութիւն անցելոցն յիշատակաց, սրպէս
ասէ Սողոմոն ներ իմաստութեան, ջանք
եղի րաւ կարի զայս զուղեմքեայ յիշատակ
սփռել յեկեղեցիս մերադնէից, ... յիշատա-
լիս զտրուպ տեսչաւ Սրբոց Տեղեացն Քի.,
և իրր զղէտս Պոլսոյ մէկի Կոստանդնուլ, յոյ-
Յովաննէս րանի պաշտօնեայս, որ րաւում
ջանացութեամբ և յոյով արդեամբք, միջ-
նորդութեամբ որդեկի իմոյ Յակոբայ րանի
ճառայի, ևսու թարգմանել զսա յամենի-
մաստն զպգմատացոյ, Հանճարաւորու-
թեամբ վարդապետին Ղուկասոս, աստուած-
մարանի, սոն Հմտափափաբ լիզուացն յաթի-
նացոյց:

Վասնորոյ աղաչեմ զՀամայն Հանդի-
պողոզ սոյն Այ. կամացն օթարանիս, յիշել
զիս ծնողօք իմովք Հոգեկանօք և մարմնա-
կանօք, զաստուածային վարդապետն իմ
զրատ Հոգւոյ, և զրատ մարմնոյ, զիմամբէն
իմ և զտաժիշն, և զվարձապետն իմ ամէ-
նիմաստ՝ զՀանդուցեայն ի Տէր՝ զվարդան
բարունի աստուածաբան և տաճարաչէն,
զմրաջան մշակն ալյուրն Քի., զղեղեցիկ
Հասկն և զատորաքեալ ցարեանն, զՀացն
բաղցելոց և զՊուրն զվարձուցիչ արտնց պա-
սկեցելոց, զանուանին և զփառաւորեայն,

զհրաչալործն ի կեանս իւր և ետ կենացն, որոյ ազօթիւքն ողորմեացի Տէր Համայնրաւսիւրաց :

Եւ դի յետ նորին զդաստիարակիչն իմ, զՏէր Գրիգոր սրբաանունդ վարդապետն, զայրն աստուածային, և զճնաղակեաց անձրն երանելի : Եւ ինձ վերջածին ստրուկ նորին որդեկիս, Բաղչեցի Յովաննէս պետիս, և զծնողն իմ մարմնաւոր զհանդուցեալքն առ Քս. և որք յիշէք յիշեալք ի Քս. և Սյ. մերմէ :

Ի վերջ րանիս աղաչեմ դամենեանդ ի Տէր, զրեթեցօյալ և զօրինակօղսդ, զդուդնափալ յիշատակարանս զրեւն անդանդաղ, զի զրիցի անունն ձեռ ի զիրն կենաց : Եւ որք ձանձրանան, տապար առ արմին ծառոց զիցի : Արդարեւ սիրօղաղ Սյ. չէ ինչ տաժանելի և թէլ զձանձրոյթն յետս նահանջեցէք...

Սրբ. Լուս. Բարութանութիւն սորին ի թիփն Փրկչի 1725, և Հայոց ՌձՀԴ, ի մեծ մայրաքաղաքն Կոստանդնուպօլիս, յամի տարուկ և վերջին ի յիսանութեանս մերոյ Հո-

գեւորի, ընդ հովանեաւ Սր. Աստուածածին Եկեղեցւոյ...

Նարդեհնիս ըզձատենջի Կարապետ իրր վարդապետիս օղնեա Հոգի Սր. Ած. Ճշմարիտ :

Էջ 4ա.— Յամկ Գրոյս, Հասարակաբար :

Էջ 5բ.— Յաղագս ընկից քեութեանց և յատկութեանցն բարւոյ խոստովանութեամբ : Գլուխ Առաջին :

Էջ 26ա.— Գլուխ ժէ, վասն Արտասուաց.— Արդ խոստովանութիւնն պարտի զոյ արտասուօք...

Էջ 26բ-48, դատարկ :

Էջ 1.— Առաջաբանութիւն Եկեղեցւոստիկեայ, այսինքն ժողովօղիմ, Սոզումնի.— Գերադան և զերապայծառագոյն մեկնութիւն Յէկլէսիաստիկեայ, ի հեղինակէ յարդելի հօր Կոստանկիոյ Կոստանկիոսէ յարեւտացւոյ...

Էջ 13-20, դատարկ :

104

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Ա. ԵՐԿՐԻ. — 1

ՄԱՐԻԱՆՈՍ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 32×20×5: Էջք 596: Հանդամանք չատ լաւ: Թուղթ Հասարակ Գրութիւն՝ ամրողովին սեւ մեյանով, միասիւն, 37 տող: Նոտր չեղադիր միաձեւ: Համադատապրօթիւնք առատ: Կաշեկաղմ խաւարաւայ :

ԵԱՆՈԹ.— Ըստ Տ. Սաւալանեանի ռոճն է անպիսան և օտար ի Հարազատ Հայկարանութենէ և ի րաղոմ տեղիս անմաւայիք (Յուշակ, էջ 85) :

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

ձակատ.—

Յաղագս Սրբոյ երկրին տեղեացն, նո-

րաղէս ի լույս ածեցելոց ի Մարիանոս Օոսոնէ հօրէ իմալէոյ: Ուսուցչէ քարոյչէ մեծաւորէ կարդին փոքրկանց, օսելօյնդի կոչեցելոյ, ի դաւառին Միւսնու, առաքելական վարդապետէ ի յարեւելս, պահապանէ ասացելոյ Սրբոյ երկրին, և մեծաւորէ սրբազանի լերին Սիօնի :

Բաժանեալ ի յերկունս մասունս, որոց առաջնումն ընձեռէ զսրբոյ երկրն ըստ ինքեան, զիւրոց ուխտաւորացն, և յերձակայից տեղեացն եւս, և խորհրդոցն եղելոց ի նմա, յորում դտանին զիրք ութն: Եւ երկրորդումն, զժառանգողացն ի նմա, և զսոփորութեանց, և մանաւանդ զսրբոյ Զոռնչիսկոս հօրէ, զի որոց կրօնաւորացն Սրբոյ երկրին, և զմեծաւորն ըստ իւրոց իշխա-

նութեանց, շնորհացն, այսինքն պարզեացրն և ներողութեանցն շնորհեալ նոցա, այսինքն մեծաւորացն, կրօնաւորացն, ի սրբոյ առաքելական աթոռոյն:

Գործ և զանազան պատմութիւն Ոչ այնքան հետաքրքիր որքան ջերմեռանդ և օգտակար, ոչ միայն բնտանի կրօնաւորացն լիմի. և ուխտաւորացն, այլ եւս իւրաքանչիւրոյ կրօնաւորի. խոստովանահօր, պատմբէի, աշխարհագրացիի, և այլոց:

Մասն Առաջին:

Նուիրեալ և բնծայեալ գերազանցաւորունեղից և պայծառագունեղից տեարց,

Կարտինալ առաջին: Սրբազանի ժողովոյն, փոփանաւտաֆիտէ, այսինքն, համադրամարին հաւատոյ:

Էջ 7.— Թարգմանեցեալ ի Ղուկասու վարդապետէ Խարբերդացոյ, խաւական լեզուէ ի Հայ բարբառ, գործակցութեամբ Մաղաբիայ դպրի Կոստանդինուպօլսեցոյ, ազնուի միոյ եղբօր, յամի ՏՆ. ՌՁԻԷ, և Հայոց ՌշէՂ, օգոստոսի Ժ, ի Կոստանդինուպօլսի, ի փառս մեծին Աստուծոյ:

Դիտ.— Քրիստոնէական թուականն միաւոր թիւը պէտք է կարդալ ը փոխանակ էի: Այդպէս է ուրիշ օրինակներու մէջ, և այդ կերպով կը համաձայնի Հայկական թուականին հետ:

Էջ 8.— Գիրք Առաջին.— Յաղապս թէ դի՞նչ իցէ Մր. երկրին: Գլուխ Ա.:

Էջ 592.— Գիրք Ութերորդ.— Յաղագս ժառանգորացն Կիպրոսի: Գլուխ ԻԸ:

105

ԼՈՒՍԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԵԱՆ — 2

ԳՈՒԼԻԷԼՐՈՍ ՓԻՓԻՆ

Կ. Պոլիս

1773—1774

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մոււլայ 32×21×4: Էջք 664: Հանդամանք չստ լաւ: Թուրք տոկուն: Գրիչ՝ Մատթէոս Քարտուղար: Գրութիւն՝ սեւ ձկանով, երկսիւն, 34 տող: Նոսր չկաղեր կանոնաւոր: Համառոտագրութիւնք առատ: Կաշեկապմ տախտակեայ դրոշմագարդ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Հակաստ.—

Գիրք որ կոչի Լուսաւորութիւն հոստովանութեամբ:

Շարադրեցեալ ի յաստուածաբան պատրի Կուրկլիմի կոչեցեալ փեփին փարիզեցոյ ի կարդէն քարոզողաց: Ի փառս ամենամեծին Աստուծոյ:

Թարգմանեցեալ ի յաթինական լեզուէ ի հայկական բարբառ ի Ղուկասու վարդապետէ Խարբերթացոյ, յամի ՏՆ. 1725, և Հայոց ՌշէՂ, ի Կոստանդինուպօլսի, ի Մր.

Աստուածածին յկեղեցոյ, այսինքն ի Պատրիարկարանում:

Ըստ խնդրոյ արհի և պոնմայի կպիւկոպոսին և դիտին Կոստանդինուպօլսոյ ՏՆ. Յոհաննու Մարկիւսեցոյ, լաղմբախտ հոգոսի կոյրսովաութ Պատրիարքի, ի փառս մարդացելոյն Յիսուսի և յօգուտ ազգոս Հայոց: Եւ այժմ օրինակի սկսաւ թուին Հայոց ՌՄԻԲ [=1773], և մարտի ամսոյն ԺԷ, ի վայելումն:

Ի մանկատան Սրբոյ Խաչի ապաւինեալ, ի ահեղահրաշ Մեծ Նշտնէ պաշտպանեցեալ:

Էջ 3ա.— Լուսաւորութիւն հոստովանութեամբ Կուրկլիմի փեփինեամ:

Էջ 5ա.— Յիշատակարամ ՏՈ. Յոհաննու գործագրոյ Պատրիարքի:

Յիշատակարամ աստուածային մատենիս որ կոչի Լուսաւորութիւն հոստովանութեամբ.— Եւ դի ըստ Արիստոտելի գովելի:

յոյով՝ զեղեցիկն, և պարսաւելի դարչելի-
բոն... :

... յիշատակել զտրուպ տեսուչս Սրբ-
րոց Տեղեացն Քսի. և իբր զգէտս Պօլսոյ
մեծի Կոստանդնու, զՅոհաննէս բանի պաշ-
տօնեայս, որ բազում և անդր ջանացու-
իւնամբ և յովով արդեամբք, միջնորդու-
իւնամբ որդեկի իմոյ Յակոբայ բանի ծա-
ռայի, ևսու թարյմանել զսա յամինիմաստն
յաղմատայոյ՝ Հանճարասէր վարդապետի
Պօլեասու Խարբերթացոյ... :

Արդ եղև. Թարգմանութիւն սորին ի
Թուին Քսի. 1725. և Հայոց 1174. ի մեծ
մայրաքաղաքս Կոստանդնուպօլիս... :

Էջ 11.— Գլուխ Առաջին: Յաղագս ըմ-
նից քննութեանց և յատկութեանց բարոյ
խոստովանութեան:

Էջ 97ա.— Յաղագս քե արտաւսոփ
լիցէ խոստովանելի: Գլուխ ժէ:

Էջ 101ա.— Յաղագս քե մտածակամա-
ւոյէս է խոստովանելի: Գլուխ ժԼ:

Էջ 146ա.— Վերջ Առաջինը ընծեռուա-
ծայն: Գլուխ ԻԼ:

Էջ 147ա.— Ընծեռուած երկրորդ. Ա-
ռաջինը մասին:

Էջ 245ա.— Ընծեռուած երկրորդ՝ երկ-
րորդ մասին:

Էջ 338բ.— Ընծեռուած երրորդ՝ եր-
րորդ մասին:

Էջ 481ա.— Ընծեռուած երկրորդ՝ Զոր-
քորդ մասին:

Էջ 547բ.— Ընծեռուած երրորդ. յո-
րում ընծեռի զգրքամէ, գորմէ տոբակցի
ի յատացելում խոստովանիմ՝ մինչ ասի
մեղայ:

Էջ 593ա.— Ընծեռուած Զորքորդ:

Էջ 659ա.— Ցանկ Գրգռոյ:

Էջ 660բ-664. զատարկ:

Յիշատակարան Գրչի.— 1774

Էջ 658բ.— Գաղափարեցաւ դիրքս Թո-
ուին Հայոց ՌՄԻԳ, մարտի ԺԵ, ի վայե-
լումն Զեռամբ բրուտ
Յովնանու որդի բաղմամեղ Մատթէոս Նը-
ուաստ քարտուղարիս որ ի Կոստանդնուպո-
լիս, ընդ Որ. Հրեշտակապետ եկեղեց-
եաւ... :

106Ա.

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԻՐԱՔԱՅ. — 4

Յ. ՆԱԼԵԱՆ

Կ. Պոլիս

ՌՄԺԳ=1764

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւայ 32×22×5: Էջք ԽԲ+1003:
Հանդամանք բաւարար. Թուղթ Հասարակ,
Գրիչ՝ Խաչի նոտար Կ. պոլսեցի, Գրու-
թիւն՝ սև. մկընտփ, Երկրիւն, 42 տող: Նո-
տար չեղապիր, միամէ: Համառօտադրու-
թիւնք առատ. Կաշեկաղճ խաւաքարտեայ,
Կնիք սևադրոյմ, էջ 1, «Ք. Մ. Մկրտիչ
վարդապետ, 1250» [=1801]:

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ Ա-Զ, զատարկ:

ԵԱՆՈԹ.— Էջ Է-ԻԳ, միասին, գեղե-

ցիկ ասացուածք, կ'առնենք քանի մը Հոսս
իբրեւ նմոյշ:

1.— Որհուրդ Զերոց, և զործք երի-
տասարդաց (է):

2.— Յիմարութիւն է զրժիշկն իւր
առնել ժառանգ (է):

3.— Գեղեցկութիւնն և ողջախոհու-
թիւնն ընդ միմեանս ունին պատերազմ
մեծ(է):

4.— Որովայն մարդկան, վատ խոր-
հրդական (Ը):

5.— Որ որոնէ բազում պատիւ, յոյժ
սակաւուն լինի արժան (Ը):

6.— Հաստաւ պանծացողին, որպէս
ստախոսին (Թ) :

7.— Եթէ կամիս գիտել զարժողութիւն
ուկույ միոյ, երթ առնուլ զայն ի փոխ (Ժ) :

8.— Ուր կամքն է պատրաստ, որուն
քնն թեթեւ (ԺԱ) :

9.— Ի վերայ մեղաց մեծատանց, ա-
պաշխարեն աղքատք (ԺԲ) :

10.— Առատածեռնութիւն տեսն յին-
քրն փութով պրաւէ զսիրտ ծառային (ԻԳ) :

Էջ ԻԳ.— զատարկ :

Էջ ԻԹ.— Օրինակ՝ Հարիւրեակ տես-
րակին :

— Յաճախութիւնն ծնանի զտաղտկու-
թիւն :

— Լաւ է կայ միայնակ, քան վատ ըն-
կերակցութեամբ :

— Զանցքացուցին յաղթէ ազահին :

— Կինն ծիծաղի՝ յորժամ կարէ, և յա-
յորժամ կամի :

ԵԱՆՈԹ.— Այսպէս կը չարունակուի
մինչեւ ԼԸ էջին ստորորտ :

Էջ ԼԹ.— ճակատ.—

Էկլիպտիկոստիկոս. ՄԼԿնութիւն բարո-
յական փոխադարձութեան ճեշտայ որդու
Սիրաքայ :

Շարադրեցեալ ի Յակոբայ արհիպանծ
Լպիսկոպոսէ, և Պատարարքէ Կոստանդնու-
Պոլսոյ՝ Աստուածաբան կոչեցեալոյ :

Ի փառս ամենամեծին Աստուծոյ, և ի
օգուտ Հայկազեանս սեռի :

Յամի մարդեղութեան Փրկչին մԼրոյ
1764. իսկ և ի թուին Հայոց ՌՄԺԳ. ընդ
Հովանեաւ Սր. Աստուածածնի եկեղեցոյն :

Էջ 1ա.— Գլուխ Առաջին : Հասարակ-
օրէն բաժանումն, և ցուցակ մշտնադր ի-
րաց զլիցոյն :

Էջ 1003ա.— Գլուխ ԻԵ, Համար 12.
Երանելի է որ եղիտ զբարեկամ ճշմարիտ,
որ ճառէ ճշմարտութիւն յունկն լսողի :

106բ.

Նախորդին Երկրորդ Հատարմ է : Նը-
կարագրութիւն ըստ վերնոյն : Սկիզբը
կայ զատարկ թուիթ 10 թերթ :

ԲՈՎԱՆԵՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1004բ.— Գլուխ ԻԵ, Համար 13.
Որքան մեծ է ԼԹէ ոք զտանէ զմաստու-
թիւն և զգիտութիւն, այլ ոչ է զեր քան
զերկիրդած Տեսնն :

Էջ 1905բ.— Գլուխ ԵԱ, Համար 38.
Գարեկցեք զգործս ձեր նախ քան զմամա-
նակ. և տուցէ ձեզ զվարձ ի մամանակի իւ-
րում :

Էջ 1907բ.— Ուսումնաւոր սակաւ Մեկնու-
յեան բարեյակեմի փոխադարձութեամբ մեծի
լիւսաստնոյն Սիրաքայ. շարահիսեալ յու-
մեմնէ յետնեալ բաժանելիք Ժողովոյն Ու-
սումնաւորութեան յայտնեցայ, որքազորու-
յեանք զծագրողի մատենին :

Մատենաւ տեղեւոյ՝ առթն բաժանեմ.
մեկին Սիրաքայ տիպ Սոցիալեմն.
մեկնաբանելով վերին պատուակամ.
Յակոբ Պատրիարք զերբզոմեակամ :

Տաղըս յորթեմաց՝ տողի կըշտակամ.
յամեն Համարի վերջըն աւարտեմ.
Խորին իմացմամբ՝ միյ ուղ տարակամ.
Յակոբ Պատրիարք՝ Սերիւն յափաբամ :

Արծիւ որբտեսն՝ ամբարք մըկտուամ.
Բանին Միւսմի՝ զէտ լրեգակեմ.
Յանայ բզմմեմ՝ ամբարքբզմեակամ.
Յակոբ Պատրիարք՝ խո՛ր Աստուածաբան :

Յարմար պատմութեամբ մերկայեցակամ.
յարազորք բերեալ ապացուցակամ.
ըստ տրամաբանիք որ կամեմեակամ.
Յակոբ Պատրիարք՝ Յո՛ւրբ իմաստնաբան :

ԱՐԴՈՒՄ աշխատմամբ մերկայեցակամ.
բզբզումս զբերեմն որ շարադրակամ.
բողեալ յիշատակ ազգիս Հայկակամ.
Յակոբ Պատրիարք՝ զազար Պետակամ :

Սակաւ մերթոգեմ որ զորատակամ.
յիմոյս պիտեմէ Գարտադարակեմ.
Եռայի կոչմամբ՝ մերթիզամակամ.
Խրնդեմն ոչ եղծել մեմնէ յախտեմն :

էջ 1908ա, անհարթ դրով.— Ի վայել-
յումն սր. Սիրաքայ Մեկնութիւնն Աբրահամ
վարդապետն, Թ. 1815:

Նոյն էջին մնացեալ մասը և յաջորդ ե-
րեսը, որ վերջինն է, կր մնան դատարկ, և
ծակնկուած որդերէ:

107

ՔԱՐՈՁԱԳԻՐՔ.— 1

ՈՒՄԷՈՒՆ ՎՐԻ. ԵՐԵՒԱՆԻ (1757)

ԱՅՔԱՅ

ՌՄՀԲ=1823

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 32×21×3: էջ 332: Հանգա-
մանք շատ լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ՝
Յակոբ Կէտիկեան: Գրութիւն՝ սմբողջովին
սեւ մեկնով, երկսիւն, 36 տող: Նոտք շե-
ղապիւր: Համառոտադրութիւնք սովորակա-
նէն աւելի: Մէծ սկզբնատառերուն տեղերը
կը մնան պարսպ: Կտչեկաղմ խուաքարտ-
եայ: Ստացող՝ Թաղուհի Զիթճի Թոփալ-
եան:

ԲՈՎԱԼԵՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Հակատ.—

Գլխի Բարդից, Ժողովեցեալ ի գրոց
աստուածայնոց, և ի յուսաւոր բանից սրբ-
րոց վարդապետաց, երկսիւրութեամբ Տեա-
սին Սիմէոնի բանիրուն և քաջիմաստ աստ-
ուածարան վարդապետի Երեւանցւոյ, որ ի
զործն նուիրակութեան ի Կոստանդնուպոլիս
արքայախնատ քաղաքի, ի թուին Հայոց
ՌՄՀ:

Վերստին օրինակութեամբ ի լոյս բն-
ծալեալ եղիւ, ի հայրապետութեան յուսա-
հեղոյս Գահոյն Արքայ էջմիածնի Տեառն Եփ-
րեմայ Երից Երանեալ սրբազան Կաթողիկո-
սին ամ. Հայոց:

Իսկ ի պատրիարկութեան Արքայ մայ-
քաքաղաքի Երուսաղէմի Տեառն Գարբիէլի
Լուսմեծաբն և հոգեւորտիր սրբազան արք-
եպիսկոպոսին, և զահակալին հրաշալի Արք-
այ Սեփուռն զերեմիանիկ Յակոբեանց սրբ-
րազան աստեղծոցն Բրիտտոսի:

Յամի ՏՆ. 1823, իսկ Հայոց ՌՄՀԲ,
նոյնմբեր:

Ի յԱնթապ քաղաք, ձեռամբ Անթապցի
Կէտիկեան տիրացու Յակոբ մեղսամած գր-
չի, օժանդակեալ Աստուծով:

էջ 2ա.— Յառաջարանութիւն և առադ-
ղեցութիւն ինչ յաղապս առաջիկայ զքոյս
ի հեղինակէն արարեցեալ:

էջ 5ա.— Քարոզ ի յաւետիսն Հրեշտա-
կապետին առ Կոյսն Մարիամ, ի բան սրբոյ
Աւետարանին: Քարոզ Առաջին:

էջ 319ա.— Նորին Սիմէոնի ի կացէջ
լարով ասելն, ի յին յեկեղեցւոյն ի յա-
ւարտ զործոյն: Քարոզ Ժ [==100]:

էջ 321ա.— Նախերկանք Քարոզից բոս
պատշաճի աւուրց...:

էջ 328.— Յանդ բանից և Քարոզից:

էջ 331-332, դատարկ:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն. 1841

էջ 326բ.— Այս Կերակէյիցս յիշատակ
ի Անթապու Առաջնորդ Մարութիւն Եպիսկո-
պոսին, Անթապցի չիթճի Թոփալեան մահ-
տեսի Թապուհուշին, վասն համայն կենդան-
եաց և նշնեցելոց հողիսն, որք են զրեալ ի
Ներքոյ:

Զիթճի Թոփալ, մահտեսի Ներսէս, որ-
դին մահտեսի Սարգիս, ինչեր Թորոս, Կա-
րապետ, Մարիամ, Թրդմանտայ, Յոհան,
աճէմ առա, մահտեսի Գէորգ, Պողոս, Եղ-
իաղար, մահտեսի Ներսէս, նաեւ կենդա-

նիք նորին մահաւոր Յովնանէն, և կորսյալն Յակոբ, մինչ կենդանի էր, Մեսրոպը եպոսն ինքն վաշխիցէ ընթերցում՝ յիշումով զվերադրեալ անուանքն. և յետ աստեանցս ելանելոյն, յիշատակէ Սրբոյ Աթոռոյն կրօնիկոյն, եւ ով որ ընթերցի զայս՝ յիշեցնէ

միով չալը մերիւ զվերադրեալ անուանքն և եթէ ոք զսպասցի կամ ծախեացէ՝ առցն զպատմին Կայնի և Յուսայի, զոգոսան ինքրն մտածեսցէ :

Գրեւ. 1544, մարտի ընկիրն յԱնթապ յաղագի որ ի զարպտան :

108

Ա. — ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ. — 1

Բ. — ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏԱՐԱՆ (ՔԵՐԻ). — 1

Գ. — ԱՐԱՄԵԱՆ ԼԵՋՈՒԻ ԳԱՆՁ. — 1

Ե. Ե. ՍԵՐՈՅԵՐ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասւ 32 x 22 x 3: էջք 350: Հանգամանք բաւարար: Թուղթ Հատարակ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մելանով, միասին, 31 տող: Նորը չհաղորդ, միասին: Համառոտագրութիւնք սովորական զրեթէ: Կաշեկոյժ խաւարաւայ, անաւանաւ և չինացած:

Ա. — ՊԱՏՄ. ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ

Հանգ. — Ա. Պրակ:

Էջ 1. — Պատմութիւն եկեղեցական, որ նկարագրէ զկատարեալ պատկերն եկեղեցւոյն Ժի. և կարգաւ ի հարկը ամաց ի Հարկիւր ամս յառաջ բերել զսեպիտ, զանձն, զայլանձն, զհանգարտութիւն, զաստուածարանութիւն, զհերձուածն, զարարութիւն, զկառավարութիւն, զբանաւորութիւն, զմարտիմ, զգլխաւոր անձին, զստանալիս, զհաստատութիւն, և զայլ ամ զիպոյանն եկեղեցւոյ Նաւ ցուցանէ զկրօնն որք են արտաքոյ եկեղեցւոյ, և զորպիսութիւնն աշխարհային թաղաւորութեան մասնակիւն աշխարհիկ: Եւ զայս ամ. մեծաւ հոյարարածութեամբ և հաստատութեամբ ժողովայն են ի շնոց և յաւազունից պատմութեաց, և հայրապետաց. Ժողովացքն են չորս գլխաւոր վարդապետք Մակեայուրի

բաղագրին Նեմցէս, ի դասանութեան Շրփեւաց:

Խորատ տպագրողիւ. — Մտեր, ով իրաւադատ և համարաւոր ընթերցող, զի ի յաստատանութեան և ի կերպիւն զլիտողութեան, զոր յաստատարելոց հմտ ալմ, անսանկոյց և յայտնապէս, զի ի սկզբանէ աշխարհի մինչեւ ցայսօր, ոչ ոք եկեղեցական պատմութիւն տպագրեալ է, որ քան զայս աստուկ շահուէտ և հարկաւոր լինիցի Ժրիստոնէից:

Էջ 2. — Ամենապար և զերաւոյնակ թաղաւորաց և իշխանացն Նեմցէս, ողբոյն և շնորհք ի Ժ. Ե.:

Ի սկզբանէ եկեղեցւոյ մինչեւ ցայսօր՝ միշտ և համապաղ ոչ զաղարեալ է ամենաշարն ստանալ՝ դասնի մի մոլորչեալ և կուրացեալ մարդիկս երբեմն երբեմն յաւուցանել ի մէջ եկեղեցւոյ... Ողբ լեւրուր ի Տէր Ե. որով ամենեքեանս կեամք, և զործեմք, և չարժմք, Մասթիսա Տիւղիւր ի յիշխութեան, Եւանջելս Վիկանաւս, Մասթիւր ի տալիս, Բաւիւրս Տիւղիւր:

Էջ 10. — Աստատանութիւն ի յեկեղեցական Պատմութիւն, որ ցուցանէ զպատմաւոր շարագրելոյ զայս պատմութիւն, և յիշատակէ զշահուէտութիւնն նորա, և տայ

յետոյ դպատեղեր մի գլխադրութեանց և մասանց նորա :

Էջ 3.— Պատեղեր Պատմադրդիւս, և իւրաքանչիւր գլխաց ցուցումն :

Էջ 49.— Անկղեցուկաւ Պատմութեան Առաջին Հարկարմատայ Դարոյն Բի. Դիրդ Առաջին :

111.— Յաղաղ բանին Այ.— Երկու մանաւանդադոյն նշանակութիւնք կան՝ բան կամ խօսք բարին, ի մէջ Անտարանին... :

Բ.— ՀԱՄԱԲԱՆՈՒԹԻՄԱՆ

Պրակ Ա.—

Էջ 121.— Ա.— Առաջին դիր աշուրեւնից ամ. աղղաց... — Էջ 123, Անտրոն, որ Բարդամանի լեռան ... — Էջ 126, Անտրոն լալարդ, որ յոյժ հանդի եղև. Մանուկի կամենէի կայսերն յունաց... — Էջ 126, Ահարոն խնդի Աւեր, ուորի հրէայ : Սա կարի յոյժ հոյակաւոր է վասն աշխատանքից հրեայից, որպէս և դիտող երբայնցայց... — Էջ 145, Ապարաներ, դիւղաքաղաք Մեծին Հայոց, ի վերայ Այնճաղ գետոյն : Արհիւնայիսոյսն Նախիջևանու՝ շատ անգամ ինկապարտներ դիւղաքաղաքն նստի, որ առնէ, թէ կան երեք հարիւր տուն կաթողիւրք : Էջ 150, Արքանամ Արհիւնայիւղաղոս Պարտիոյ : Սա գրեւոր է ասորերէն գրաւորմ թուղթոս, և մանաւանդ զղիւղ մի, յորում մեկնէ դամ. խրթին բառն զորոց Թէոդորոսի Մոստուկասացոյն : Տես զՆպատիւնուն ի մէջ տէֆթերին Բաղդաքի հեղինակոյց :

Էջ 191.— Ապրեմեր, դիւղաքաղաք Հայաստանաց, հինդ մղունքի հետի ի Նախիջևանայ. այն անունն Թարգմանի, ապարակ պողոտան : Բնակողքն դիւղաքաղաքիս առողիկ, և այլոց եօթն մերձաւոր դիւղաքաղաքաց, ամենեքեան կաթողիկ հոգեմակաւնք են : Երկրակորսն և քահանայք իոյնք և կարդէ ամսինդանաց են. վասն զի երեք հարիւր յիսուն տարի է, որ տարտի մի ի նոյն կարդեն, և ի Պոյսիայ քաղաքին Իսապիստու, դարձեալ զայն սակաւ երկիրն ի հնադրոնդաթին վաւրին : Աւելի քան զքսան դիւղա Հնադանդայ էին վաւրին, իսկ Հայրապետն Հայաստանայ սարտաւարեաց զդնուս՝ վերատին դատնայ ի յիւսանութիւն իւր : Թուին 1661, վաւրն սուրբեաց դամի-

նիդան Պատրի մի առ Թաղաւորն պարսից, վասն խնդրելոյ, զի կաթողիկ հայքն աղատ լինեցին ի յիւսանութիւնն խանին Նախիջևանու, և Թաղաւորն պարսից շնորհեաց դիւղորտանոն նորա : Բայց ոչինչ օղուտ եղև, զի տարսիկքն ոչ երբեք դադարին ի հալածելոյ զայն կաթողիկսն, զորոմար կուրողիկոսին Հայոց :

Էջ 198.— Ապուլսեֆիր, առաջին դաւիթայ, կամ յաջորդ Մեհմէմէտի, որոյ տներն էր... :

Էջ 199.— Ապուլսեֆիր (մար Դրիդոր) : Սա շարագրեալ է աստղերէն զՊատմութիւն մի Արեւելեան, բաժանեալ ի տասն իշխանութիւնս... : Այս դիրդս սպաղրեցաւ աստղերէն ի յերկիրն ինկիլիդիս, Թուին 1663, հանդերձ լաղիներէն Թարգմանութեանն Եստաւրդի Բողոքիւն... :

Էջ 204.— Ալիկիտ, պատրիարք Կոստանդնուպոլսոյ ի մէջ հինդերորդ հարիւրամեկն... — Նշանակ Թարգմանողին : Դարաղառն զգրիւս երկարնակ լինելով, տարասաւ դիւրարնակութիւնն Ալիկիտս պատրիարդին : Իսկ մեք պարտիւք դիտել, որ Բաղդիդոնի Բողոքին, ոչ դամարմար, ոչ հասանութեամբ, և ոչ բնդունելութեամբ, բնդաներական եղև... (էջ 207) :

Էջ 235.— Անդղապոյ, Սա է սպարակ մի՝ մերձ ի մարն Տոփուս, ի հարաւային կողմն ձորոյն Յոսիսիստուս և լերին Սիոնի, և էր դերդամանաւունն նշնհինց և տունդիստոյ որք մնանէին յերուսաղէմ... : Իսկ այժմ Հայք ունին զմին մասն դերդամանաւունն այնորիկ, և արարեալ են զնա դերդամանաւունն Հայոց, և շարեն ի մէջնորս ի վերայ երկրի զմեռնայ իւրեանց վաթթեալ պատանոց : Ընդ ի մէջ սակաւ բաժանակի չբանան մարմինքն, առանց ապականելոյ և առանց հուսելոյ :

Էջ 239.— Անիտ Բերրիլիս փաշայ : Սա Թուին 1663 էանց ի տեղին հօր իւրոյ Մեհմէմէտին, և եղև վէդիւր, մինչդեռ էր իսկ ամաց... :

Էջ 257.— Ի Պայիլէմ :

Ագոստոյ (Ուրիկ) : Սա էր աղիւստդի մի փողոսեալ, ծնեալ ի Բորցօ քաղաքի դէպ ի վերին վնցտատան հարիւրամեկն... : Սակաւն պարտիւք ի վերին համարիւն եղարկացուցանել, և ասել, թէ Այոստայն ար-

մանի էր ամ. անարգանաց. և միտք նորա տյնպէս ծռեալ էր, մինչ զի ի վերջն կորոյս զինքն թշուառապէս, մոլորութեամբք ուր իմաստասիրութեան իւրոյ (էջ 298):

էջ 299-307, դատարկ:

Գ.— ԱՐԱՄԵԱՆ ԼԵՁՈՒԻ ԳԱՆՁ

էջ 308.— Արամեան Լեզուին Գանձ. չարադրեալ ի Յօճաննիսէ Յովակիմայ ըՍք- ոտներոյ, և տպադրեալ ի յԱմսդէրտամ

քաղաքի, թուին լատինացւոց 1711, և Հայոց Ռճկ:

Դաւանութիւն Հաւատոյ եկեղեցեաց Հայաստանեայց.— Յոտոովանիմք և հաւատամք ամէնակատար սրտիւ...:

էջ 309.— Նշանակք Սքոտներոյ Ֆիլէ- մէնկին ի վերոյ գրեալ դաւանութիւնն Հայոց, և թարգմանեալ ի հայ բարբառ, ի սեւերեսութիւն երկարակաց մերոց, որք քան զյորդանս աւելի թերահաւատ եղեալ են ի վերայ Աստուածութեանն Գի:

էջ 341-350, դատարկ:

109

ՔԱՐՈՉԱԳԻՐՔ.— 7

Յ. ՆԱԼԵԱՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 32 x 21 x 5: էջք 726: Հանդա- մանք ցաւալի. մեկանին խստութիւնէն շատ թերթեր ճեղքուած փշրուած փճացած են: Թուղթ հասարակ, Գրութիւն՝ սեւ մեկանսմ, երկսիւն, 50 տող: Նոտր շեղադիր մանրս- տեւակ: Համառօտադրութիւնք առստ: Կա- չեկաղմ տախտակեայ ոսկեղօծ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Չակտտ.— Զրուոր գործս՝ զայս նուի- րեմ քեզ Հոգի Սբ. Ած...:

էջ 1.— Առաջին քարոզ Պեմտեկոստեի

Հոգւոյն Սրբոյ Գալստեան:

էջ 700բ.— Քարոզ ճծի: Է երորդ կի- րակէի գկմի Սրբոյ Զատկին, երկրորդ ծագ- կազարդին...:

էջ 709.— Ցանկ Քարոզգրքոց:

Յիշատակարան Հեղինակի.— 1758

էջ 706բ.— Ի պարպեաց Հոգւոյն Սրբ- րոյ աւարտեցաւ Կիրակէից Քարոզադիրքս, յամի ՏՆ. 1758...:

ԾԱՆՈԹ.— Յար և նման է թ. 21 Քարո- ղադրքի մէջ գտնուածին: Տե՛ս աստ էջ 111:

110

Ա. — ՔԱՐՈՋԱԳԻՐՔ. ՁՄԵՐԱՆ ՀԱՏՈՐ. — 1

ԳՐԻԴՈՐ ՏԱԹԵԻԱՑԻ

Բ. — ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. — 1

Դ. ԹՐԱԿԱՑԻ

Գ. — ԲԱՌԱՐԱՆ ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ. — 1

Ատանա

ՌՃՀԶ=1727

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 31x20 x7: էջք 6+ ՄԽԷ-ՌԵԺԴ. Գրակք ԺԱ-ՄԵՆ: Հանդամանք լաւ: Թուղթ հասարակ, Գրիչ՝ Յարութիւն դպիր, որդի Յաչերի, Գրութիւն՝ սեւ մեկանով, երկ-սիւն, 49 տող, Բոլորդիր, Համաստադրու-թիւնք առատ: Մեծ սկզբնատուեր և լու-սանցադարդեր կը գտնուին տեղտեղ, պարզ-որէն դծուած կամ անաւարտ: Կաշկաղմ տախտակալ, չինցած ճեղքուած: Դատարկ թուղթք՝ սկիզբը երկու թերթ, վերջը՝ տառերկու: Ստացող՝ Եսայի վրդ. Կեսա-րացի:

ՄԱՆՈԹ. — Հմմտ. այս ձեռագիրը Թ. ԳՅԻ ՀԵՍ, որ կը պարունակէ Ամարան Հա-տորը, օրինակուած նոյն Յարութիւն դր-չէն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1ա. — Յանկ:

էջ 3բ. — Նշանագրեր:

էջ 4բ. — ՄԽԷ 1, դատարկ:

էջ ՄԽԷ 2. — Ի տօնս տէրունակա-նաց...:

էջ ՄԵԹ 2. — Եռամեծի Յովնանու Ո-րոնցնոյ ի բամ յաւտարանչիմ որ ասէ. Եւ ամսեամմ վեցերորդի առաքեցաւ:

էջ ՈԿԴ 2. — Ճ. — Դարձեալ վասմ խա-չկուրեամ: Եւ ործամ բարձրացայց գամե-նեսիմ ձգեցից առ իս:

ՄԱՆՈԹ. ԳՐԻԴ. Ի վերջ ճԺ Քարո-ղին. — Այստեղէն Բ Թուխտ անգիր կայր մեծ Քարոզիչիքն որ է աւ.:

էջ ՌՄԷ 1. — Մ. — Քարոզ Սրբոյմ ըՍ-տեփանոսի մախավկաիմ ի բամմ. Անա տե-

սամմ գերկիմս բացեալ ևգորդի Մարդոյ գի կայ ըմդ ամէ Այ.:

էջ ՌՄԷԸ 2. — Նարիմ Քարոզ վասմ Գալստեանմ Գի. ի բամմ. Որպէս փայլակմ որ ելամէ արեւելից և երեւի միմչեւ ի մուտս արեւու...:

Բ. — ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Դ. Թրակացի

էջ ՌՄԵԲ 1. —

բաղուծ անդամ ասացելոց: Եւ մասունք են նորա վեց, նախ վերձանութիւն ներկուտ ըստ ա-ռողանութեանցն...: Հմմտ. Ն. Աղոնց, Արուեստ Դրոնիսեայ Քերականի, էջ 1:

ՄԱՆՈԹ. — Ձեռագրիս մէջ կան խա-ղարուած տեղափոխուած մասեր: Ունի նաեւ ուշադրաւ տարբերութիւններ տպագ-րեալին Համեմատութեամբ: Նիւթերու վեր-նադիրները կարժիր մեկանով դրուած են. կարտադրենք կարեւոր նկատուածները, թուագրելով ըստ տպագրին:

Բ. — Յաղագս վերծանութեամ:

ԺԶ. — » Ըմդունելութեամ:

ԺԷ. — » Օղի:

ԺԸ. — » Դերմունամ:

ԺԹ. — » Նախադրութեամ:

Գ. — Վասմ Ոլորակի:

Դ. — Վասմ Կէտից:

Ե. — Յաղագս Հաղմերգութեամ:

Զ. — » Տառի:

Ը. — » Փաղառութեամ:

Ը. — » Երկար փաղառութեամ:

Թ. — » Սուղ փաղառութեամ:

Ժ. — » Հատարակ վամգի:

ԺԱ-ԺԴ. — Նոյն:

ԺԵ.— Յազազս Լծորդութեան:

Ի.— » Մակբայի:

ԻԱ.— » Շաղկապի:

ԻԲ.— » Առագանութեան:

ԻԴ.— » Ոսից:

Էջ ՌՄԾԹ 1.— Արծարծմունք բայի.—
Բայ սահմանական, ներդրական, պարզ
լծորդութեան, առաջնոյ շնչողոր բայից,
ամանակի ներկայի ըստ Լրից զիմաց և ըստ
երից թուոց:— Հմտո. Տպ. էջ 45:

Էջ ՌՄԿԱ 1.— Բարդաւորական, քէ
կոփիցիմք, կոփիցիք, կոփիցին:

ԾԱՆՈԹ.— Ապա մէկ տողոցն պարասյ
սխալոցէ ետք կը յաջորդէ քերականական
Հատուած մը, մատաւորապէս 1 սինական ըն-
դարձակութեամբ. սկ. «Որոհորդով և իմաս-
տութեամբ Հաստատեցաւ մարդկայինս տե-
սակ»: Վերջ. «Եւ քերականութիւն այսինքն
գրականութիւն. դարձեալ և դատո, որ է
ճշտ. տարր այսինքն զիր, զի սովաւ գոյաց-
եալ ունակացաւ»:

Գ.— ԲԱՌԱՐԱՆ ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ

Էջ ՌՄԿԲ 1.— [Աստուած մ]անեական
և ինքնարուն դոյութիւն ծայրագոյն, և ե-
րանեալ բարի, բոլորակերտող և նախա-
խընամիչ ոչէից էացելոցս...:

Աստեղագիտութիւն է արհեստ աստե-
ղաց ըրջագայութեան մեծութեան և ձե-
ւոյ...:

Բայ ձայն նշանական ըստ շարագրու-
թեան Հանդերձ ամանակաւ...:

Գարուն է ժամանակ որումն տիրէ դե-
ղեցկութիւն չափակցութիւն մասանց մարմ-
նոյ...:

Էջ ՌՄԿԶ 2.— Լաւ է բարի դովելի:

Լեարդ է դործարան արիւնացուցիչ կե-
րակրոյ:

Լեգու դործարան ձայնի և ճաշակ-
մանց:

Ձայն է միբաւորումն օդոյ և ան.
պատկան և անմարմին...:

Էջ ՌՄԶԲ 1.— Քաջ է ողի բացարձակ
ի Հողեղէն մարմնոյ ըստ ինքեան դոյով
բարի:

Էջ ՌՄԶԲ 2.— [Վ]երծանութիւն ըն-
թերձողութիւն: Նեոկուռ, ըստ կուռ, կամ

կուռ, կամ կիրթ, կամ վարժ...: Ենթանկ-
եալ, ի ներքոյ անկեալ:

Էջ ՌՄՀԴ 2.— ՌՄՀԵ, դատարկ:

Էջ ՌՄՀԶ 1.— Եռամեծի և երիցս ե-
րամեալ բազմերգանիկ և տիեզերայնոյ մեծ
հեռեւորի և անայսք փիլիսոփայ Լայոց
Մեծաց Յեռանմու Որոտնեցոյ արարեալ
միկնութիւն բանիմ որ ասէ մարդարեւ. Ո՞
ստեղծ առանձին գտնուոցն մեծա ի միտ առ-
նալ գամ. գործն մեծայ.— Ներդրական
իմն անխափան ընաւորեալ են...:

Էջ ՌԵԹ-ՌԵԺԴ, դատարկ:

Մամր յիշատակարանէ գրչի բաղմա-
թիւ են. կ'առնենք շահեկան նկատուածները:

1.— էջ 8Դ 1.— Ձտառապեալ ողիս
դատացողի դրոցս Յեռայի վարդապետն յի-
շեցէք ի Քս. և Ած. դձեղ յիշէ ամէն:

2.— էջ 8ԾԱ 1.— Ձանարժան դժողոս
Յարութիւն և Հայրն իմ ինչերն յիշեցէք, և
Տէր մեր յիշէ դձեղ իւր արբայութիւնն:

3.— էջ 9ԶԲ 2.— ՁՀայրն իմ զփոխա-
լըն առ Քս. յիշեցէք ի սբ. աղօթոյ ձեր, եղ-
բայրք իմ:

4.— էջ ՌՄԼԲ 2.— Բարեխօսութեամբ
սբ. առաքելոցն Յոհաննու և Յակոբոյ ո-
գործեալ Քս. Ած. ստացողի դրոցս Եռայի
վարդապետին և անաբճաստ գրչի Յարու-
թիւն զպրի և Հօրն իմոյ ինչերն:

5.— էջ ՌՄԾԱ 2.— Որմամ նաւալարն
ի նաւահանդիսոսն Հասանէ ըստգում ուրա-
խութիւն է նմա, նոյնպէս զգիրն ի կատար
Հանէ: Ձեռս վրթի և Հողանայ, ձեռացս յաշ-
խատանքն մնայ, զձեղ աղայեմ կարգացողդ
սմայ, ոյ որ կարգայ զՀայր մեղայ մի տայ:

Գլխաւոր յիշատակարան Գրչի.— 1727

Էջ ՌԵԶ 1.— Աւրհնութիւն դոհոութիւն
և բարերանութիւն...:

Վասն որոյ զրկուքս այս է ցանկայի որ
կրչի Ամուսն Զմուսն Հատոր, որ է Քարող-
ղիւրք...:

Գրեցաւ սայ Աստուածախոսութեմ տուոս,
ի քաղաքն Ատանայ, ի թուականին Հայոց
ՌՃՀԶ, մայիս ամսոյ ԻԲ, ի մայրաքաղաքն
Ատանայ, ի դուռն Սբ. Աստուածածինին,
ընդ Հովանեաւ և Սբ. Ստեփաննոսի նախա-
վրկային, և այլ սրբոցն որ աստ կան մեղ ի

պահպանութիւն և ամ. քրիստոնէիցն, մե-
ւամբ մեղաւոր և անպիտան Արութիւն զրչի
որ դանուռ ունիմ և զդործն ոյ: Աղաչեմ ըզ-
մեղ ոյ Հայրաւորք և կարգացողք ամայ, ոյ
որ Հանդիպի մի մեղադրէք զիս զի կուրաց-
եալ եմ մտաւքս և ոյ եմ յոմար...:

Յիշատակարամ Աստուածատուր Երի-
ցու — 1727

Էջ ԹՅԸ. — Փառք անսկիզբն անեղ
էին...:

Արք աղաչեմ դամենեանն աղերասողին
պաղատանօք ... յիշեցէք որտի մասք զե-
րիցս երանեալ Տն. Յեռայի աստուածաբա-
նութեան ժաշ բարունապետն, որ մեծաւ
յուսոյ և ինքնայոմար կամօք և եռափափաք
սրտիւ և ջիւմաշեքմ սիրոյ ցանկացաւ ըո-
տանայ դոսյ աստուածային մարդարախ, զոր
Տէր Ա. բարեւս վայելել տացէ ընդ
երկայն աւուրբք, Հուսկ յետոյ անանցն մա-
մանեաց ընդ երկանիկ տառքելոց, և երան-
եալ Հայրապետացն դասաւորեցցէ:

Ի թուահաշիւութեան մերում քսան և
երկուերորդ յորեկնի, մու յորեկեան յարա-
բարդի, ինիւն դայիս բացայայտի, ի յեղա-
նակ դարեանայի, մայիս ամսոյ ԼԲ:

Ի ժամանակս անբարի աւուրցս՝ զոր
յարեանն աղղն տաճկաց՝ որոյ անունն սուր-

դան Աճմկտ յորջյորջի՝ պատերազմեցան ի
վերայ երկրին պարօքց՝ և դրադում զաւառս
և զքաղաքս՝ և դամ. աշխարհս յորեկելից.
մինչև ի մուստ արեւոյ՝ ի սուր և ի դերու-
թիւն վարեցին՝ զքահանայս և զկրօնաւորս՝
դամանս սրախօղոյ արարին և զոմանս կո-
ղարտեցին և արդ ո՞ պատմեցէ զանցս ա-
ղետից: Զոր Տէր Յս. Հողւով զորութեամբ
խրոյ խափանեցէ, և զլարս ի բարին զար-
մուսցէ:

Ս. զարմեալ վերստին ժամ և աղեր-
սեմ, ոյ դասք սորազանից, յիշեցէք յերկ-
նաղեաց յաղօթմ ձեր զվերոյ զրեցեալ զբաշ
բարունապետն մեր, որ վերջացեալ ժամա-
նակիս բերմանց շերքին և արտաքին կրից,
զոր Տէր Ա. ջաւ անշիջանելի արասցէ ընդ-
դէմ Հերձուածողաց և Հերձտիկոսաց, ան-
յրորձ և անդրդուելի պահեսցէ ի պայծա-
րութիւն որ. եկեղեցեաց, և ի պատեմանս
Հայաստանեայց:

Ս. զարմեալ երես անկեալ կողկողա-
ղին աղաչեմ դձեղ՝ զտաղանդաւորսն բա-
ղում քանքարաց՝ զսուտանունն երէցս զԱստ-
ուածատուրս, որ զսակաւ զիրս յիշատակա-
րանիս զրեցի անիմաստ բանիւք: Ս. Տէր
Յս. Դս. յիշողացդ և յիշելոցս ողորմեցի
իւր միսսահաճմ զալստեանն. ամէն:

111

ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ԱՌԱԿԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ. — 2

ՊԵՏՐՈՍ ՎԵՐ. ԲԵՐԴՈՒՄԵԱՆ

Տեղի

1811

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մասւոյ 32×22×1: Էջ 50: Հանդա-
մանք յաւ. Թուղթ Հասարակ. Գրութիւն՝
աւորողովին օսե. մեկնեով, երկուսն, 47
տող: Նորո շեղադիր մանր: Համառոտագ-
րութիւնք ասաս: Կողմ կիսակաշի խաւա-
քարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Էջ 1ս — Յառաջաբանութիւն Հեղի-

նակի դրոյս — Կանխարարաւ և Հոդեալքմ
Աւետարանիւն Մասթէս...

Էջ 3ր. — Ոտանաւոր դրոյս լինողի ի
վերայ անուան իւրոյ: Յորդորակ առ առա-
կաւոր բանն Գրիստոսի — Պարտ է մարդոյ
զիւնի զիմաստ և զհանճար...

Էջ 5ա. — Օտղադս տեսակաւորեալ Հա-
ւասոց, մեկնութեան առակաց Գրիստոսի:

ԺԲ

Էջ 50ր. — 18 — 11 ի լրումն:

7

112

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՀՆԳԱՄԱՏԵՆԻ. — 3

(ԵԼՔ. ԹԵՐԻ)

ԿՈՒՆԵԼԻՈՍ

ՀԱՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասայ 33×21×1: էջք 208: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ Հասարակ: Գրութիւն՝
սեւ մկանով, երկսիւն, 44 առջ: Նոսրա-
ղիբ: Համառօտագրութիւնք շատ առատ:
Կաղճ կիսալաթ խաւաքարեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 3ա. — Առաջարանութիւն Ելից
Գրքայն: Առարկութիւն. — Գիրքն այս ի մա-

նաւանդական առարկութիւնէ գործայ, նախ
ի յունաց, ապա ի լատինացուց կոչեցաւ...

էջ 188ա. — Գլուխ 16, Համար 35. —
Որդիքն իսրայելի կերէն զմանանայն 40 ամ:

է 191ա. — Ցամգ Մեկնութեամ Ծննդոց
և Ելից Գրքայն:

էջ 208բ. — ... Օրհնութիւն և կտակ
որդուցն Սակորայ:

113

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԴԱՆԻԷԼԻ. — 1

ԿՈՒՆԵԼԻՈՍ

ՔՐԻՄ. ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԴ. ԵԱՐԻՍԵՐԴԱՅԻ

ՀԱՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասայ 31×20×2: էջք 216: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ Հասարակ: Գրութիւն՝
սեւ մկանով, երկսիւն, 43-37 առջ: Նոս-
րաղիբ: Համառօտագրութիւնք շատ առատ:
Կաշեկաղճ առխառնեայ քանդակազարդ:
Դասարկ թուղթ՝ սկիզբը երկու, վերջը ե-
րեք թերթ: Կնիք սևադրոշմ, «Մամուէն
վարդապետ», էջ 11 լս.:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Դեպատ. —

Մեկնութիւն Սրբոյն Դամիէլի Մար-
գարէի՝ Սրբոյն Մարգարէութեանն, աբար-
եայ ի Կոստանդինոս Ալափեանէ լատին վար-
դապետէ ի կարգէն Յիսուսեան: Նա առախ
Բարգմանեցեալ ի Հայ բարբառ ի Դուկասու-
րազմաթարգման և առաւանտարան վարդա-

պետէ Սարգիսթացայ: Հրամանաւ և արդ-
եամբ Ղաղարու վարդապետին և եպիսկո-
պոսին Պոնտոսի, և Հարազասի Տեսոն Յո-
հաննէսի Պատրիարքին Կոստանդնուպոլսոյ,
և առաւանտարան վարդապետին, և սրբա-
դան առն Առաւմաշ, ի թվին Փրկչին 1745:

էջ 3. — Մեկնութիւն ի Դամիէլ Մար-
գարէմ: — Յառաջարամութիւն. — Դանիէլ
ագնիւ մարգարէ, մարգարէական մասն ինչ
զդիպումնոց չորեք պետութեանցն աշխար-
հի, այսինքն, Բարիւնացուց, Պարսկաց,
Յունաց, և Հռոմայեցուց...

էջ 11ա. — Գլուխ Առաջին: Շար Գրի-
թոց: — Դանիէլ մանուկն, ընդ երեք ման-
կանց ընկերաց ի Բարիւն ածեալ, անդ որ-
նուցանին, և վարժի, զի թագաւորին մերձե-
նայցէ...

էջ 242թ.— Գլուխ 12, Համար 2.— Եւ
բաղում ի նոցայն որք ննջեն, և այլն, յառ-
նելոց են:

էջ 264թ.— ... Եւ մի՛ երբէք մեռանի-
ցին. զկրտսրականն առնու. Եւսայեայ վեր-
ջին զլուխն, 24 Համար, զի անդ [Շարունա-
կութիւնը չկայ, կը մնայ քերի]:

Երեսմագոյն յիշատակագրութիւն.—
1835

էջ 11, ռոտրին լուսանցքին, շեղադիր
անհարթ.— Սրբոյ Աթոռոյս միաբան Պօլոցի
Սամուէլ վարդապետն որ ի Հնդիկա նուի-
րակ զնացեալ, և անդ վախճանեցաւ ի 1834
ապր. որոյ հոգին Տէր լուսաւորեսցէ. սա
նորին յիշատակն է Սրբոյ Աթոռոյս՝ որ յե-
րուսղէմ: 1835 յունվար:

114

ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ.— 7

Յ. ՏԵՎՈՌԱՃԻՆԷ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 32×20×4: Էջ 370: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրութիւն՝ սեւ
մէլանով, միասին, 38 տող: Նոսրադիր:
Համառոտագրութիւնք շատ առատ: Կաշե-
կաղմ տախտակեայ դրոշմադարձ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Ճակատ.—

Բանք Ոսկիականք ի վերայ Քառաս-
նորդականաց, ի գերադոց վարդապետ
Յակոբ կրօնաւորէ շորադրեցեալ, որ մակ
ամուսմբ կոչի Տէվօռամինէ. ի կարգէն Քա-
րազդաց, որ առժամանակ ինչ եղև. Եպիս-
կոպոս Եմանսինս քաղաքին: Առաւել զգու-
շութեամբ և մեծաւ հոգումակութեամբ
սրբագրեալ:

էջ 3.— Բամ անաջիմ յաւար մոխրաց,
յարում յարդորի մեղաւորին ի յաղաշխա-
րութեան մտածելով գմեհուանէ և զգեզ-
մանէ մեղաց:

էջ 338.— Աւարտումն ճառի չարչարա-
մաց Տեառն:— Սկիզբն բանի Յաղագո ռդ-
ման երանունի Մարիամու Կուսին:

էջ 357ա.— Խնդրի Յանկն, կամ տա-
պմակն, Քառասնորդական բանից և մա-
ռից մեծառչակ վարդապետի Յակօբ կրօ-
նաւորի ի կարգէ Քարազդաց, արևի Եպիս-
կոպոսի շէնուվէնս քաղաքի:

էջ 361.— Յանկ Գրգոյս Այրուրեմա-
կան:

էջ 370, դատարկ:

115

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՀՄՈՍԱՑ. — 1

ՊՅՂՈՍ ՎՐԴ. ՄԵՐԻԿՈՍ

ՅՐԳՄ. ԱԽԱՆԱՍ ԵՊՍ. (1780)

Տեղի

ՌՄԿԱ=1812

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասալ 31 x 20 x 6: էջք ժ 878: Հանգամանք շատ լաւ: Թուղթ կապտորակ: Գրքի Յակոբ Արղ. Մանուկ, Մ. Ս. Յ.: Գրութիւն՝ սեւ մկանով, միասին, 38 տող: Նոսր չեղադիր կանոնաւոր: Համառոտագրութիւնը սովորականէն քիչ մը աւելի: Գունաւոր զարդագրեր՝ անարուեստ, Գուռաղարդ չգամաւոր, դժողութիւն ոչ նուրբ, էջ Թ. կաշեկապ մասաքարտեայ ոսկեղբրուապ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ Ա-Ը, դասաբէ:

էջ Թ. — ձախտաւ:

Մեկնութիւն Սաղմոսացմ Դաւթի, բարեւալ և շարադրեալ ի Պօղոսէ աստուծոսական վարդապետէ Մեքիկիոյ և ի Հրապարակական ուսուցչէ: Իսկ թարգմանութեամբ և բազում աշխատանք ի յոյս անեալ յիսալական լեզուէ ի հայկական բարբառ յԱթանաթ վարդապետէ, և յաշխակապոսէ Հոռմկրայ քաղաքին, 1777, աւարտեալ 1780, ի փառս Այ. և ի յօղոսա աղդին մերոյ:

Եւ այժմ օրինակեալ յընտիւր դաղափարէ ձեռամբ Անդրեանուպոլսեցի Պօղոս ղերիմաստ վարդապետի աշակերտ Մանուկի Յակոբ արեղայի ի միտքանութենէ զԼրադաւ Աթոռոյն Երուսաղէմի ամ. Հայոց, Յամի ՏԵ. 1812, և Հայոց ՌՄԿԱ, մարտ 1:

էջ 1. — Բան աս բարեմիտ ընթերցող. — Հմտութիւն և իմանայն դասգծաբա՝ օղտակար է ամ. քրիստոնէից...

էջ 2. — Նախերգութիւն յաւաքարամետեմ ի ձեւ երգում և պատասխանոյ:

Հարցումն աշակերտի ընտրողապետմ — Զի՛նչ նշանակէ բառս այս սաղմոս:

Վարդապետմ. — Սաղմոսն է մայն յունական, և նշանակէ զերդ և չնշումն: Ի բարբառս երախցոց ասի «մեծմօր» և զնայն նշանակէ...:

էջ 8. — Սաղմոս: Յառաջարանութիւն. — Բնական է մարդոյ փափաքումն ժողանդելոյ զկեանս երանութեան...:

էջ 570. — Սաղմոս Հարիւր: Վերմագիր: Սաղմոս իմեմադ Դաւթի:

էջ 800. — Սաղմոս Հարիւր յիսուներորդ...:

էջ 808. — Վեթեմա Ուրբերոյ կանոնացմ Սաղմոսի:

էջ 800. — Յանկ սաղմոսաց, որք պարունակիմ ի յուր կանոնս տըրուրեմովով կարգաւ:

ՄԱՆՈՒԹ. — Խորագիրք միայն կայ, էջերը կը մնան պարապ մինչև, 812:

էջ 813. — Մեկնութիւն ի վերայ երդոց, արարեալ ի Պօղոսէ վարդապետէ Մեքիկեան: Բաճանայլ, և ի Հրապարակական դասասուէ փօրէնախնացոյ:

Աշակերտմ. Զի՛նչ է երգն:

Վարդապետմ. — Երգն է դոմութիւն առեալ Այ. քաղցրաձայն չնշումք, կամ արարեալ ուսանաւոր շարադրութեամբ, կամ պարզ շարադրութեամբ...:

էջ 866. — Սրղ Սիմէովօի ծերունայն, ի սուրբ Ղուկաս, 2, 29: Յառաջարանութիւն: — (Ս)իմէոսի ծերունի էր քաճանայ և այլ սուրբ... — (Ա)րղ արձակեալ գծառայր Տէր...:

էջ 869. — Յովնկ Սրղոց, որք պարունակիմ ի գրքի յայտմիկ:

էջ 870-878, դասաբէ:

Երևանում յիշատակագրութիւն.—

1823

Իջ Թ., ստորոտը, չեղադիր.— Ընկալայ իրբեւ շնորհ փոխանակ շնորհաց ի նոյն

յարդոյ սր. հօրէն ի վայելումն Դաւիթ վարդապետիս, ի Թիւ Փրկչի շնորհաց 1823, յօդոս. սկիզբն ի Սր. Երուսաղէմ, ի դերագահ և ի Մայր Աթոռ Սրբոց Յակոբեանց:

116

ՔԱՐՈՉԱԳԻՐԲ.— 8

8. ՊՏՐ. ՆԱԼԵԱՆ

Կ. Պալիս

ՌՄԽէ=1798

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 32×22×6: Իջ Ը. 722: Հանդամանք շատ լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրիչ՝ Մանուկ մանկավարժ Դպիր: Գրութիւն՝ սեւ մկանով, երկսիւն, 40 տող: Նոսր շեղադիր միաձեւ: Համառօտագրութիւնք շատ առատ: Գունաւոր դարդադիր իւրաքանչիւր քարոզի սկիզբը: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ ոսկեղօծ: Ստացող՝ Մեսրոպ վրդ. Կեսաբացի:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Իջ Ա-Ձ, դատարկ:

Իջ Է.— ձակատ.—

Քարոզգիրք, բաժանեալ յերկուս դանդան Հատորս: Յառաջումն պարունակի քարոզս Հն, անուանեալս առ իւրաքանչիւր Կիրակեցից, յերկրորդումն պարունակի քարոզս Ծե, անուանեալս Աւագ Սրբոց:

Շարադրեալ և կարգեալ շնորհալի վարդապետութեամբ ի Յակօբ Աստուածարան Պատրիարկէ Կոստանդնուպօլսոյ ի մեծ իմաստասիրէ և անպարտելի ախոյեանէ Սրբոյ Եկեղեցւոյ, և ի սրբազան վարդապետէ րանին ճշմարտութեան:

Որ այժմ նորոգ դադարեալ եղեւ զդուռաւոր քննութեամբ յինքնադիր յօրինակէն իւրոյ արդեամբք և ջանիւք Կեսաբացի Մեսրոպ վարդապետի, ի փառս մեծին Այ. և ի պատիւ Սրբուհւոյ Աստուածածնի ի նպատակ քարոզչաց, և ի վայելս հոգեւոր խոկման փափագող անձանց:

Ի Հայրապետութեան Սրբոյ Գահին Էջ-

միածնայ Տեառն Ղուկասու Սրբադան Կաթողիկոսի ամ. Հայոց, և ի Պատրիարկութեան Սրբոյ Երուսաղէմայ Տեառն Յովակիմայ ճղնադղեաց շնորհափայլ պատրիարքի, և ի Կոստանդնուպօլսոյ Տեառն Զաքարիա աղղասէր պատրիարքի Հայոց ազգի:

Ի Թուականութեան Հայոց ՌՄԽէ [== 1798], և օդոստոսի ԺՁ, ի Կոստանդնուպօլսոյ քաղաքի ընդ հովանեաւ ի Ղումդարու Սր. Աստուածածին Եկեղեցւոյ, ձեռամբ և անխոնճ աշխատեցմամբ Մանուկ Գրադիր մանկավարժ դպրի:

Իջ 1ա.— Քարոզ Ա.— Պէմտեկոստէի Հոգւոյն Սրբոյ Գայտեան...:

ԾԱՆՈԹ.— Ը. Քարոզի վերջը, էջ 52բ, կր դտնուի մանրատառ սա տեղեկութիւնք. «Իններորդ քարոզն Գիւտի նշխարացն է Սրբոյն Գրիգորի. տես ի Սրբոց Հատորն», և ապա անմիջապէս կր յարորդէ Քարոզ Ժ.:

Իջ 677բ.— Թ., Քարոզ ԶԺԹ.— Յագաս Գիւտի նշխարաց Սրբոյն Գրիգորի մեբոյ լուստալոյն: Յիւրում տեղւոյ տեղաւորելի է այս քարոզ.— Նման է պաշայուքիւն երկնից ան վաճառականի...:

Իջ 686ա.— Նօրին Սիւէօնի կտակ և քարոզ ի մեծի յարբարին ի Խաչելութեան Քի. Աստուծոյն մեբոյ.— Սարսափմ և զարհուրմ, ու սիրելիք, վասն նորադուռից նշանաց...:

Իջ 697ա.— Յանկ Այրաբեմակամ:

Իջ 710-722, դատարկ:

Յետմագոյն յիշատակարան.— 1813

էջ Է, ստորոտը, նոսր շեղադիր.—
Բայց յետ ժամանակաց զսոյն Յակոբ Աստ-
ուածարան Պատրիարկի Գարդգիրքս, սակա-
կարի բաղձանացն, և եղբայրական պարտա-

ւորութեան, Կեսարացի, և Էտրէնու իբր
առաջնորդ Մեսրոպ վարդապետս՝ հառ-
Սրբոյն Սաղիմայ նուիրակ՝ Բօթիշանցի
Մարկոս Խոճեմարան վարդապետին, ի
ՌԿԿ յունկար Բին:

117

Ա.— ՍԷՐ ԱՍՏՈՒԾՈՅ.— 2

Ա. ԳԱԼԱՐԱԽՈՍ

Բ.— ԱՆԱԼՈՃԻԱ.— 1

ԹԻՓԻՄ. ՊԵՏՐՈՍ ՎԻՒ. ԹԻՖԼԻՍԵՐԻ

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասւ 31 × 21 × 5: Էջք 626 2 + 282:
Հանդամանք շատ լաւ: Թուղթ հասարակ
փայլուն: Գրիչ Ա, մասին, Գրիգոր դպիր
Մասոնցի, որդի Պօղոսի: Գրութիւն՝ սեւ
մեկանով, երկսիւն, 41 տող: Նոսր շեղա-
դիր, Համառօտագրութիւնք շատ առատ:
Կաշկակած խաւաքարտեայ: Ստացող Բ, մա-
սին, Աթանաս վրդ.:

Ա.— ՍԷՐ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Տեղի

1741

էջ 1.— Սէրն Այ. դէմ առ մարդն: Յա-
ղագս սիրոյն զոր Տէր Ած. մեր միշտ ունե-
ցաւ դէմ առ մարդն:

էջ 612բ.— Յիշատակարան Գրիչի.—
Գրեցաւ դրքս այս որ իտիչ Նորադոյն Ան-
տառ և յանկ երկալ աւարտեցաւ Բօյին Փրկի-
չին ՌէնԱ [==1741], սեպտ. ԺԸ, ձեռամբ
անիմաստ դրչիս Գրիգոր դպրի, որ եմ տեղ-
եաւ Կեսարացի ի դիւղէն Մասոնայ, Յիշե-
ցէք և դճայրն իմ զտիրացու Պօղոսն և դիւար-
ժապետն իմ հանդուցեալ Մարուղէի որդի
Տէր Կարապետն, և դուք յիշողդ յիշեալ լի-
նիջէք ի Գրիստոսէ Փրկչէն մերմէ, որ է
օրհնեալ յաւիտեանս, ամէն:

էջ 613ա.— Ցանկ Գլխաց:

էջ 617ա.— Ցանկ Նշմամար Իրաց...

էջ 620, դատարկ:

Բ.— ԱՆԱԼՈՃԻԱ

Կ. պոլիս

1740

էջ Ա.— Ճակատ.—

Ամայօթիս, Այսիմֆն Համեմատութիւն
Հնոյ և Նորոյս Կտակի, յորում նախ կացու-
թիւնն Հնոյ Կտակին, յետոյ Համեմատու-
թիւն, յարմարութիւն, և միարանութիւն
ընդ Նորոյս Կտակի մեկնաբանի:

Շարադրեցաւ նախ ի Մարտինոսէ
Պէքանեան, յատուածարան վարդապետէ ի
Յիսուսեան կարգէ լեզուաւ լաթինականաւ:
Եւ անտի թարգմանեցաւ ի հայկական բար-
բառ ի Պետրոսէ վարդապետէ Թիֆլիզեցոյ:

էջ Գ.— Առաջարկումութիւն Հեղինակի:

էջ Դ.— Առաջեցեցութիւնք ի Թարգ-
մանչէ:— Ծանօթ ըմբերցող, առ ի բարոյ
ըմբռնել զիմացումն զորոյս, պարտ է գի-
տել զայսոսիկ իրո:...

էջ Ե.— Գաղափարեցաւ զբռնուիս արդ-
եամբք Աթանաս իբր վարդապետէ, ի Թփլիս
Հայոց ՌՃԶԹ [==1740], ի Կոստանդնուպո-
լիս:

էջ Զ, դատարկ:

էջ 1.— Ամայօթիս, Հնոյ և Նորոյս Կր-
տակի: Գլուխ Առաջին: Յաղագս գրուածոց
և աւանդութեանց Հնոյ Կտակի: Նախ խնդրի
քէ քրք գիրք Հնոյ Կտակի իցեմ կամոմա-
կամփ:

էջ 266բ. — Գլուխ վերջին և քառ և վեցերորդ: Յաղագս վերամտրագման:

էջ 272ա. — Ցամկ Գլխոց, և Խնդրածացմ:

էջ 276բ. — Վախճան ցանկից, յորս գլուխք քառն և վեց, և խնդիրք ձմեռ ներպարունակին:

էջ 277-282, դատարկ:

118

ԱՌԱՐԿՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ. — 1

ՄԻՔԱՅԷԼ ՖԵՊՈՒԻՈՍ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 32×21×1: էջք 80: Հանգամանք բաւարար: Թուղթ հասարակ, Դրութիւն՝ ամբողջովին սեւորակ մեկանով, մխտին, 31 տող: Շեղադիր անհարթ, Համառօտադրութիւնք առատ: Թղթակաղմ աւարուեստ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Մանաւանդական առարկութիւնք, որք հասարակօրէն սովորք են եղանիլ կերպիւ հարցման ի հետեւողացն մահմէտական օրինաց, ի հրէից, և յարեւելական հերետիկոսաց, ընդդէմ ուղղափառաց, և նոցին լուծմունք, ի հեղինակէ Միքայէլ Ֆէպուռոսէ, ի Հռոմ, ի տպարանի սրբադան Բողոքոյն ծաւալելոյ հաստոյն 1609, հրամանաւ մեծաւորաց:

էջ 3. — Առաջին Մասն. — Առարկութիւնք թուրքաց ընդդէմ քրիստոնէից, և նոցին լուծմունք:

էջ 11. — Երկրորդ Մասն. — Առարկութիւնք Հրէից ընդդէմ Գրիստոնէից, և նոցին լուծմունք:

էջ 20. — Երրորդ Մասն. — Առարկութիւնք արեւելեան հերետիկոսաց ընդդէմ ուղղափառաց, և նոցին լուծմունք:

էջ 80, տարբեր համարակ դրչէ. — դարբանեցեալ ի լայտինական լէզվէ ի հայկական բառարան Ղուկասու վարդապետ. Խարբեցու ի թիւն. ՌՄԲ ի էն:

Ներքեւը տարբեր դրչով. — Յիշատակ է նէմի. միաբան Անդրիանուպօլսեցի Նախկին պատրիարք մեծին Պօլսոյ Պօղոս սրբադան Արքեպս.ին ձեռնասուն աշակերտ Զօրլուցի Տէր Կարապետեան նուիրակ հանդուցեալ Երեմիա շնորհադարձ վարդապետին, ի դուռն Սրբոց Յակոբեանց մայր Աթոռոյն ամ. Հայոց, թիւն 1838, սեպտ. 6:

119

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԵԾԻՆ ՊԵՏՐՈՍԻ. — 1

ԹՐԿՄ. ԼԵՆԻՆԻԱՆԻ ՊԱՆԱԹՈՒ (1767)

Կ. պոլիս

1767

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 32×20×5: էջք ԺԻ+550: Հանգամանք բաւարար: Թուղթ հասարակ: Գր-

րիւ՝ Թարգմանիչը: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւորակ մեկանով, մխտին, 32 տող: Շեղադիր անհարթ, Համառօտադրութիւնք

բաւական առատ, Յաճախ կ'երեւին գծուած և սրբադրուած բառեր: Կաղմ խաւաքարտեայ անարուեստ, Բնագրէն դուրս, տարբեր թուղթի վրայ կան, մէկ փոքր քարտէս, էջ 172-3, նկար մը, 186-7, և ղիկուորական յատակադիր մը, 314-5, տպագրեալ, յուներէն լեզուով:

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՒԹԻՒՆ.—

էջ Ա.— Յառաջաբանութիւն.— Որ ոք խորհի ստուղիւ զընդհանուր պատմութիւնն, աշխարհի, դիւրաւ տեսանէ, որ երկինն կամեցաւ ցուցանել յերկիր ընդ ժամանակս ժամանակս զոմանա բարձրախոհ և զգերազանց Հոգիս...

էջ 1.— Գիրք Պետրոսի Մեծի ինքնակալին Ռուսիայի, Հօրն Հայրենեոյն: Քաղեալ ի զանազան յիշատակարանաց ի Կալիայ և ի Յօլլանդիայ տպագրեցելոցն, և թարգմանեալ ի յիդրականէն ի պարզ Հոռոմայական լեզուն, Հանդերձ յաւելմամբ, և բա-

զում քանիւք ուղղագրեալ ի պատուելի Աղեքսանդրոս Քանկելլարիոսէ, իսկ այժմոյս փոխեալ ի Հայկական բարբառ յամի շնորհաց 1767. և ի յունիսի 25. ի Կոստանդինուպօլիս, ի տիրացու Մելքիսէթէ Պալաթցոյ:

էջ 2.— Կեանք Պետրոսի Մեծին, Գիրք Առաջին:

էջ 43.— Գիրք Երկրորդ:

էջ 140.— Վարք Պետրոսի Մեծին, Գիրք Երրորդ:

էջ 225.— Գիրք Չորրորդ:

էջ 294.— Կեանք Պետրոսի Մեծին, Գիրք Հինգերորդ.— Մինչեւ ցայժմ ետես Մեծն Պետրոս գերեւս ըաղղին որ ծիծաղէր ի յօղնութիւն իւրեան...

էջ 440.— Վարք Պետրոսի Մեծին, Գիրք Վեցերորդ:

էջ 540.— Յաղագս սկզբան դարձի Ռուսացն առ քրիստոնէական Հաւատն:

էջ 548-550, դատարկ:

120

ՏՕՆ Ա ՊԱՏՃԱՌ.— 1

ՆԿԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 31×21×9: Էջք 144 Ձիտ: Հանգամանք լայն, նորոգութիւն կրած: Թուղթ հին, յարգապուն: Գրութիւն՝ սև, միանոյս, երկաթեւ, 34 տպ: Քոյրորդի վրայ, նորոգուած էջերը՝ նորոգողի: Համառօտարութիւնք սովորական: Կարծրադիր լուսանցարորդ խրաքանչիւր ճառի սկիզբը: Կաշկապմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-8, դատարկ:

էջ 9ա.— Սկիզբն տաճից եւ հոգեւոր խրատուց, Է տաճ Ծննդեան եւ Յայտնութեան ՏՕ. մերոյ Յի. Քի.: Սկզբնալարն աստուծայ քանադաւ խանկարել, պէն արտալ իւր ցանիծելոյն Արտեմոյն եւ դամ Հերձուածոցն...

Մանր.— Առաջին 10 թերթերը նոր

ձեւմակ խուրճ եւ, նորոգ գրչութեամբ:

էջ Է 1.— Դաւրի եւ Յակոբայ, բահիցր թերթի է:

Բ.— էջ Թ 1.— Սուրբ Ստեփաննոսի եռիսովկային Քի.— Աստուածապարզ շուք առնելս, լուսակապմ երեւմամբ խրով ահի նու զմիտս իմ, և պատկոտանաւք պիւժմ, և Երկոգին արկանն պիկուս ի լոյժայս կապանաց, մանաւանդ բալմահաւաք տունան, և տեղի զիտնոց և տեսողաց խումբ: Ձի ո՞վ եմ ևս տառապեալ մի և տկար, բանալ զխորհրդարանն շնորհաբեր աւուրս, և լինել այսպիսեաց և ալլախանաց լատարաց աստուածայնոց անձանց Հացտու...

էջ ԺԷ-Ի, Երկու թերթ նոր թուրք, նորապիր:

Գ.— էջ ԻԱ 2.— Տաճ Սբ. Առաքելոցն Պետրոսի եւ Պաղղոսի.— Ձատուածատուր

արանելիացն դոր իմանաժք, և րանիւ ան-
կարանաժք... :

Դ. — էջ 1. 1. — Յովհաննու և Յա-
կովբայ Որդւոցմ Որոտմամ յիշատակ. —
Աստուածաբանն պատուէր ունէր ի էջ. ի
սկիզբն տանին, Եւս մեծարանաք ընդու-
նէր... Եւ եղեցի մեղ սպրիլ ի յապառաժա-
հայ բորբոքեայ հրեղէն զետոյն, և ի ծո-
վազամաք համատարած ընտ.թնէն, և
յամպարառնակ ժամուն, ի խաւարմանէ
ուղղականաւոյ յուսաւորաթափ ծաղմա-
նէն, և յերկնախարշ կայծակնատարափ ի
ատորտորտարնէն, ի բողակէջ յահարեկ և
սորսստիկի զպառնանն Որդւոյն Այ., և
հեշտալործ լինել ի խաւարաշաւափ և ի
դտոնտաղնայ նեղութեանն րանտարդել
վարչէն, չորհաւք Տն. մերոյ Յի. Գի. ո-
րում վայել ի փառք իշխանութիւն և պա-
տիւ. ալժմ. :

Ե. — էջ 1. 2. 2. — Յամուարի Ա.
Բարսղի Արքեպս. ի կեռարու կապաղա-
կացւոյ, և կաղամոյ Հոռուոց. — Այս մեծ
և սքանչելի աշրս Այ. Բառիկոս... :

Զ. — էջ ԽԲ. — Ս. Սեղբեստրոսի Հը-
ռովմայ հայրապետիմ: Վարք և պատմու-
րիւմ. և յիշատակ կոստանդիանոս քգ. —
և րանելին Սեղբեստրոս էր ի քաղաքէն Հը-
ռովմայ... :

Է. — էջ ԽԵ. — ի մեծի աւուր ձրագա-
լուցին, որ է յունվարի ամսոյ ի Ե, և քս-
կիդըմ տօնից... : Ի մէջ աստուածասի-
րաց զԲրիտոսէ խառտոցայ ճառել, զի և
ևս րոտ իմում չափու ճրիտտոսաւք ևժ... :

Ը. — էջ ԾԱ. — Ծմնդեանն Գի., Ատո-
ուածաբանիմ ասացեալ. — Գս. ծնկայ լի-
նի. Թաստարեկցէք... :

Թ. — էջ ԾԲ. — Երանելոյմ իզմա-
տիոսի վարդապետի, ի Ղուկասու Աւետա-
լումն Մեկնութեանէմ. — Եւ եղև ընդ աւուր-
որն ընդ այնտակ... :

Ճ. — էջ ԿԷ. — Յ. Ոսկեբերանի ասաց-
եալ յԱնասիւս Կոսիմ. — Դարձեալ ինդու-
թեան աւետիկ... :

ՃԱ. — էջ ԶԲ. — Երանելոյմ Աբբայ
Սիրնմի ասացեալ Ներքողեան ի Մմունդմ
Գի. : — Սքանչելի է ծնունդ քո Որդի
Այ. ... :

ՃԲ. — էջ ԶԴ. — Երանելոյմ Բ. Ոս-

կեբերանիմ ի Մեկնութեանէմ. — Եւ ի ծնա-
նէն Յի. ի Բեթղազէմ Հրէաստանի... :

ՃԴ. — էջ ՃԱ. — Գրիգորի Աստուա-
ծաբանի ասացեալ ի Յայտնութիւնն և ի
Մկրտութիւնն. — Դարձեալ իմ Յս. և
դարձեալ խորհուրդ... :

ՃԵ. — էջ ՃԲԱ. — Ուքարեայ քըլ-
փատութեանն Գի., ի Սք. Յարարիւմմ
կատ[ար]ի. — Արրահամու հրամ[այ]եաց
Ած. Թլփատել դամ. տրու... :

ՃԶ. — էջ ՃԺԷ. — Երանելոյմ Ամսոնի
ւմապատկանիմ և մեծ մզմուրդիմ. — Ե-
րանելին Անտոյնիոս Եփսայտարի էր... :

ՃԸ. — էջ ՃԺԹ. — Թեոդոս քագաւս.
րիմ տաւմ է ՃԹ յունուարի ամսոյ. — Բս-
րեսպոլտ և ուղղափառ մեծ Թաղաւորն Բեդ-
ուս... :

ՃԹ. — էջ ՃԻ. — Երանելոյմ Կիրանոսի
և մար մորա Յուդիտայ. — Երանելի և
աստուածաւէր կինս այս Յուդիտայ էր ի
քաղաքէն յիկոնիոյ... :

ՃԺ. — էջ ՃԻԱ. — Սրբոյմ Եւգինեայ
Կոսիմ, և հաւրմ մորա Փիլիպպոսի, և
ալ յուսիցիմ. — Սրուհի կոյսն Եւգինեայ
զուտար էր Փիլիպպոսի Եպարքոսին Աղեք-
սանդրադոյ... :

ՃԻ. — էջ ՃԻԳ. — Սրբոց հայրապե-
տացմ Արամասի, Կիրդի Աղէֆսանդրի քա-
ղաք. — Սրբադան և մեծ վարդապետքն Ե-
կեղեցւոյն Գի. և սինքն հաստատութեան
ուղղափառ հաւատոյ... :

Ի. — էջ ՃԻԵ. — Պատմ. Ս. Գրիգորի
Աստուածաբանիմ Անճիանճի եպ. — Ատո-
ւածաճաճու և մեծ վարդապետն ճրիտ-
տոնէից Գրիգորիոս Աստուածաբան, էր
յերկրէն Երկրորդ Կապադովկիայ... :

ԻԱ. — էջ ՃԻԶ. — Սրբոյմ Տրիփոնի
Վկայաբանութիւմ և յիշատակ մահուա-
նրմ. — Սուրբ մարտիրոսն Գի. Տրիփոն,
էր ի դաւառէն Փոնդեայ... :

ԻԲ. — էջ ՃԻԸ. — Վկայաբանութիւմ
Ս. Վլասայ Եպ. ի Սեբաստիոյ. — Յաւուրս
կոռապոլտ արքային Լիկիանէ... :

ԻԳ. — էջ ՃԻԱ. — Վկայաբանութիւմ Ս.
Պաղիկարպոսի Եպ. իմ. — Յաւուրս Սր.
Առաքելոյն հաւատացին ի Գս. և աշակեր-
տեցան... :

ԻԴ. — էջ ՃԻԱ. — Վկայաբանութիւմ

և յիշատակ Մարտիայի Հայրապ. — Սուրբ Մարութա Եպիսկոպոս էր յաւորոյնքը Թէոդոսի Թաղաւորին...

Ի. — էջ 812. — Վկայութիւն Վահանայ Գողթնացւոյն եւ Բեռն իւր. — Վրկայն Բի. Սուրբ Վահան էր ի Գողթան քաղաքէ, ի վերին Վանանդայ յարեւելս, ընդ սահմանաբ քաղաքին Նախճաւայ. ... Եւ եկեալ քահ. մի ճշմարիտ Յակովբի քաջայերէր ի Բս. ... Թարգմանեցաւ ճառս յԱսորոց ի մերս, Թուականին ՃՁ [731]:

ԻԼ. — էջ 818. — Վկայաբանութիւն Առաքմանց եւ արդւոյն նորա եւ ընկերացոյն. — Թաղաւորն պարսից Յաղկերտ, խորհրդով մոգունք մեծ հալածումն յարոյց ի վերայ քրիստոնէից...

ԼԲ. — էջ 818. 1. — Պատմաւ տաւմի Պետրոսի հայրապետին եւ Արքիմանայ Սարկիսազիմ, քէ ընդէր գկնի Ը արեւիցս եւսմէ Սր. Եկեղեցի, եւ ապա գլմտովնի մոյմաւորին, եւ գթեովնաւ քաղաւորին. — Այսպէս ուսաք յաւանդութենէ սուրբ հարցն եւ վարդապետացն...

ԼԳ. — էջ 818. — Յաղապս Առաքաւոր Պետրոս քէ յաւմէ կարգեցաւ, եւ յինչ պատմաւս եղաւ, զի ումմէ ոչ ընդունին. — Բարդապետ պատմաւոր ԼՆ առաջաւոր պահոցն...

Մամօր. — Ստորին լուսանցքին կը կարգադրուի Հեռեւեայր, տարրեր զընդունաւոր. «զԱրքոց տաւնքս ի մի տեղ է զրաւ կարգաւ լոյս տարւոյն ի վերջն»:

ԼԸ. էջ 818. — Յաղապս Աղուհացիցն խորհրդոց կարգաց եւ պահոցն շնորհի ազատաւորն ի Յակովբայ առաջին մեծ հայրապետին եւ ի Կիւրղէ իմայ. հայրապետէ գիտքը կարգն յարմարեալ Ալ. — Քորհուրդ Սր. Եկեղեցւոյ նման է դանձի Ժածկելոյ...

ԼԹ. — էջ 818. — Վասն շարքաւոր եւ կիրակեցիցս պատարագի, եւ տաւմելոյն րգտաւն սրբոցն, եւ կիրակէ գլիշատակ Յարութեան պատմելոյ. — Արդ այս է սահման խորհրդաւորեալ սրբոցն առաստան յապտեան, զի շարքաւոր չի յիշատակ մարտիրոսաց կատարեն...

ՆԳ. — էջ 818. — Երբորդ շարքա

աւրմ. Յովհաննու իմայ. Հայրապետին յիշատակ է, զոր ումմէ այլ եւ այլ ասեմ գաւ. — Յաւորան Եպիսկոպոս Հայրապետին Կիւրղոսի էր Յովհաննէս Հայրապետ յերեսարդէ...

ՆԵ. — էջ 818. — Յաղապս Սրբոց Քառասնիցն Սեբաստիոյ, ասացաւ՝ ճերբոգեան Սրբոյն Բարդի. — Մարտիրոսաց յիշատակ, զի արդ արդեւ քաջայերէր եղիցի...

ՆԶ. ՄԾԳ-ՄԾԶ, երկու Թերթ նոր Բուրթ. նորարդիւր, նոյնպէս էջ 818-ՄԾԶ:

ՄԸ. — էջ 818. — Յաղապս շարքաւորաւորս եւ կիրակեցից Աղուհացիցս քէ յինչ պատմաւ տաւմն եւ պատարագ տունն ի վեց ժամն. — Եւ այս է պատմաւ քննողոյ տաւնց նախանձու եւ մախանաց, յայտ խորհուրդ զտանեմք ի սրբոց հարցն, յայց համառաւստն այս է...

ԿԲ. — էջ 818. — Մեծի Զարեհարաւորին, ի մեկնութենէ ընդերցուածին. — Երբորդ մեծի աւորս նկարագրեալս ի չորրորդ դարն, զի Արքաւոր տաւտիք յաւոր յորեքշարքին...

ՂԱ. — էջ 818. — Պատմ. Երեմիայի Մարգարէին եւ տեսիւնն մորին. — Յայնժամ հանդերձեալ էին Քաղղէացիքն պաշարել զերեսարդէ... — Հմմտ. Անի Դիրք Հ. Կոստակարանաց, 1896, էջ 319:

Մամօր. — էջ 818, ստորին լուսանցքին, զընդունաւոր. «Ո՞ր հարանգի յաւորմութեանն Թարգարդ արմատոյն»:

ՀԲ. — էջ 818. — Յաղապս ուր գկնի իւրմն Սր. Հազոյն տաւմնմէ Սր. Եկեղեցւոյ. — Ի յայտնաց զանապոսից կարծեալ, եւ զանապոս մնալոյ իրացս, ԼԹժ վասն է՞ր զինի Պէտրոսեան տաւմնէք զայս նաւաւորաւոր Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ, եւ ԼԹժ զի արդ ոչ Եկեղեցիք ալլայեղու ապրաց քրիստոնէից ի մին կատարեն զայս նմանապէս...

Մամօր. — Ձեռագրիս նորոգութեան ժամանակ միջին սրբակներ տեղափոխուած են եւ ճառերու յարգողութիւնը ստացած է Հեռեւեալ շարքը. ՀԲ, ՁԼ-ՂԵ, ՀԳ-Ձ, ՂԸ, եւայլն:

Էջ 818. — Յաղապս մատակտիւք ամ-

ուամբ, եւ յաւտելոյ միտ զի՞նչ է — Նաւա-
կաւորքն նորոգումն թարգմանի, որ եւ ե-
ղև Քրիստոսի քննութեան մերում ի Հեռ-
մեկն մեղաց... :

էջ ԶԺԲ-ԶԴ, նոր թուղթ է, նորա-
դիր :

ՀԶ — էջ ԶԴԵ — Ի Տաւրի Աստուա-
ծածոմն փախմամբ, ծննդեանմ եւ սննդ-
եանմ, եւ սրբամաքութիւն աստուածանաեց
վարացմ — Ի դերադանց յուսոյն պայծա-
րացան ամ. արարածք... :

էջ ԵԺԱ-ԵԺԴ, նոր թուղթ, նորա-
դիր :

ՀԸ — էջ ԵԺԶ — Դաւրի անյազք
փխիւսեմայի ասացեալ մերթնեան Ի Սր.
կայմ աստուածորմով, եւ վայելէ ի համա-
լեւն տոմս — Բարձրացուցէք զՏէր Ած. մեր
մարտարէն մայնէ... :

էջ ԵԼԷ-ԵԼԸ, նոր թուղթ, դատարկ :
ՃԻԴ — էջ ԵԼԹ — Վկայութիւն
Փնփրոմեայ Կուսիմ եւ ընկերացմ եւ Մար-
կամէ Կուսիմ :

էջ ԵԼԹ 2 — Յայտն ասուր Մարիամէ
Կուսիմ — Էր սա զուսար քրմի կոոց, ի
գալաթի Սեբաստիա մերձ Քյուրման դիպինէ :

Եւսոթ. Լուսանցքի վրայ, նորա-
դիր. ՎԱԽԻՔ Պիտրեան Զօյհարար է ի
գալաթի Սեբաստիա մերձ Քյուրման դիպինէ :
ՃՀԸ — էջ ԶԺ — Ի յիշատակի սրբ-
բայմ Գրիգորի Ակրակոմեացւոյն — Երա-
նկին Գրիգորիոս Եպ. Ակրակոմեացւոյն,
որ է յարեմուստ, բարեպաշտ ծնողաց դո-
ւան... :

էջ ԶԺԶ, դատարկ : Բաջորդ 4 թեր-
թերքի նոր թուղթ եւ, էջ ԶԺԷ-ԶԺԸ, դա-
տարկ, նայելա ՉԻԱ-ԶԻԴ :

Մամր յիշատակարանք Գրիգ Կր դրո-
նորին ձեռնադրիս վերջին մասերուն մէջ եւ
այն տունց պատմական անդեկնութիւննե-
րու : Կ'առնենք յորս հաս իրեն նմոյշ :

1 — էջ ԵԿԴ 2 — Սոցին աղայանաւք
Քո. ինչայեա ի հաստացեալ մողովորդա,
ի յուսով տունաւորք, ի ստացաւ դրոցա,
ի կարդացաւա եւ յաւթար յաւաղ, ամէն :

2 — էջ ԵԿԶ 1 — Սոցին պաղարուս-
նաւք Քո. թշկնա դախտա հողաւց եւ մարմ-
նոց ստացողի դրոցա եւ դրողին եւ յողա-
ցքա, եւ Քի. փառք յախտեան, ամէն :

3 — էջ ԵԿԷ 3 — Սոցին բարեխա-
տարթամք Քո. ողորմեա ամ. հաստացաւ
սաւնողաց եւ կարդացողաց եւ յողաց, եւ
Քի. փառք ընդ Հաւր եւ Սր. Զողայն :

4 — էջ ՈԱ 1 — Սոցին բարեխաւա-
թամք ողորմութիւն շնորհեա Քո. ստաց-
ղաց դրոցա, եւ թող գյանցան նոցա, եւ
զգրողի սորա եւ զծնողաց իւրոց, եւ Քի
փառք :

Յնսմագոյն յիշատակագրութիւնք —

Ա — Մկրտիչ եւ Աստուածատուր Բա-
նեմայից —

1 — էջ ՄԺԲ, ստորին յուսանցքին,
դունեթափի մեկնով — Ողորմեացի Քո.
Ած. Մկրտիչ քանանային եւ Աստուածա-
տուր քանանային, ամէն :

2 — էջ ԶԺԵ 2, զունաթափի մեկա-
նով — Ով ար. ընթերցաւ, յորժամ ըն-
թեր[ն]աւք նայ յիշեցիք զՄկրտիչ քա-
նանայն եւ զԱստուածատուր քանանայն ի
մաքրա(յ)փայլ յաղաթա մեր, եւ Ած. յի-
շողացան եւ կարդացողացան եւ ամէն ա-
ստացողացան ողորմեացի իւր միւս անդամ
պայտեան ամէն :

Բ — Նորագոյ Ամասիացի Սահակ Ե-
պիսկոպոսի — 1680

1 — էջ ՄԶԶ 2, նոր թուղթի վրայ,
նորադիր — Զերծոյ Քո. յոյսդ ամե-
նային, զիս ի մոլէկան արեւէ ի ներկայա
եւ ապառնին իրկեայ եւ ապատեալ եւ թո-
ղութիւն շնորհեայ անթիւ եւ բազում մե-
ղաց իմոց, որ զթաճոյ եւ եւ ողորմած,
քանդի յոյժ մեղաւոր եմ եւ սեւերեա, վա-
սերդի յեմ իսկ արձանի թողութեան. քանդի
յոյժ բարկացոյցի զանրարկանայից Ած. :
Այժմ թողութեան շնորհեայ երկայնամիտ
եւ բողոմոցորմ Ած. դանա[ր]մոն Սահակ
Եպիսկոպոսիս Ամասիացոյ, որ զդիրքս
կրկին նորոյցեցի, զպալտոնի դրեցի, եւ բո-
կողքն կապեցի : Որք ճանդիպէր այժմ մա-
տենիս կարդալով կամ օրինակելով, յիշե-
ցէք զանարժան Սահակ Եպիսկոպոսն եւ բո-
նեղան իմ Մոլիւնն եւ դիւստիանն : Նաեւ
ուպասուորք Սր. Յակոբոյ : Նախ զՏն. Եղ-
իսդարն, եւ Յովանէն վարդապետն Ամա-
սիացի, որ այժմ առաջնորդ է Սր. Երուսա-

դիմայ, նաեւ Գրիգոր վարդապետն Հայաստան, և Սարգիս պարոնտէրն Թոխաթցին, և Տէր Յովանէս Թոխաթցին, Տէր Թուման Բայրազցին, Տէր Յովանէս Քէֆէցի, Տէր Դաւիթ ծեր Մոկպի, Տէր Առաքիլ յուսարարն, եղիս վարդապետն Ամթեցի, և Խաչատուր վարդապետն Հայապցի, Տէր Սարգիս խոտոմանահայր Փայապցի, Տէր Յովանէս և Տէր Պետրոս Հայապցի, Տէր Գասպար Մերտինցի, Տէր Յովանէս Կառկոցի, թվին Հայոց ՌձԻԹ:

2. — Էջ ԶԺԹ-ԶԻԱ, նոր Թուղթի վրայ, նորադիր. — Փառք Ամենասուրբ Երրորդութեանն, շոր և Որդոյ և Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ ևս միշտ ևս յախտեանս յախտենից ամէն:

Արդ կրկին նորոգեցաւ և կապմեղան Տոմարայտմառ դիրքս ձեռամբ Սահակ եպիսկոպոսի Ամասիացոյ, քանդի յոյժ փրտելոյ և քարքարելոյ էր, և բազում աշխատութեամբ նորեցաւ Տոմարայտմառ, ի թվին Հայոց ՌձԻԹ, ի Հայրապետութեան Սր. Աթուղոյ եմ. Տն. եղիսարարու, և ի Բայրազուրութեանն տաճկաց, որ Ստամբուլ, սուրբան Մահմետին, որ Ռէլի [1648], իօյին նստաւ Թղր. տղա հասակաւ, ահա [Գ 23], ամ է որ Թաղաւորէ իսկ ղեւ ևս կենդանի է:

Ի ՌձԻԶ [1677], թվին Մարտիրոս վարդապետն Կաթնայն առաւ Սր. յեմ. Աթուռս ի ձեռաց Տն. եղիսարարու, և նա յրոյիկ նստելոյ եմ. և Եկտ Գ ամաց, որ թվականն ՌձԻԹ [1680] էր, Յովանէս վարդապետն Ամասիացին, որ ժողովուրդէն ինքեմ Թոխայ ստի, սա էտ ղՍր. (յ)Աթուռս եմ. ի ձեռաց Մարտիրոս վարդապետին ևս այսպէս հակառակ միմեանց բազում պարտք ղիկեցին ի վերայ Սր. Տանս: Որդէս ի հնումս սա երկրորդ Մակարայեցոյն, Մենեղատուս ի ձեռացն Աստիկ ուրիշ տակեաց, սոյնդէս ևս այժմ հակառակ միմեանց բազում դանձաւ ևս յոյժ ինչս ճախեցին ի ղուոն սքրունի, և այժմ կայ Սր. Յակոբ ի ներքոյ բազում պարտուց, դոր Տէր Աժ. ղիկեցին ի բարին փոխեցէ:

Այսմ ժամանակի էր եղիսարար Կաթնպիկոսն եմ. որ շինեաց զնորաշէն խանն

մեծ և ի վերայ նորա շինեաց ղիկեցին ԼԲ. ղեղեղիկ օրինուածովք, և ղՍր. Ստանուանու և կիկեցին և ղՍր. Լուսաւորչի սև ղանն ընդ նմա, որ հուպ է առ Սր. Բակոբայ Գրիսարիին, և այս և ղԷ. ՌձԻԹ [1675] թվին ևս առաջ քան ղայս բազում խցեր շինեաց և ղշնացեալսն նորոգեաց, և բազում աշխատանս ունի ի վերայ Սր. Յակոբայ:

Եւ սորա աշակերտն՝ Սուքիաս վարդապետն՝ բանիրուն և խորին փիլիսոփայն, որ ղաստաց վարդապետ է ի մեքուս ժամանակի, և Նահապետ վարդապետն յուսեալցի, Գրիգոր վարդապետն, և Խաչատուր վարդապետն Հայապցի, որ այժմ Խաչատուր վարդապետն վերին է Սր. Յակոբայ, և եղիս վարդապետն Համթեցի, և Սիմոն պարոնտէրն Մէլցի, և Մարգիս պարոնտէրն Թոխաթցի, որ ղԷ. ճառն կաթմեց և ղայս ղրդիս կողմն կապցի, և Սահակ եպ. անարման որ ղայս ղիրքս կրկին նորոգեցի, և Տէր Դաւիթ ծեր Մոկպի, և Տէր Յովանէս Քէֆէլցի, և Տէր Առաքիլ Խոթնեցի, որ այժմ յուսարար է Սր. Յակոբայ, Տէր Թուման Բայրազցի, և Տէր Յովանէս Թոխաթցի, և Տէր Խնքնատիս Թոխաթցի, Տէր Յովանէս ժամատոց Հայապցի, և Տէր Սարգիս խոտոմանահայր Փայապցի և ժամատոց, Տէր Առաքիլ խոտոմանահայր կանոն շամթեցի, Տէր Խոտոման Հայապցի: Այսպիսի և կարգաւորք միտարար Սր. Յակոբայ ի մեքում ժամանակի:

Իսկ աշխարհականք այլոքիկ ևն և Պապո Մինաս շէքերճի և մոմճի, պապոս Դաւիթ և Յակոբ աշնի. Խոտոմ և Պետրոս Էքմէճի, Մէլքոն սեղանապետ Խոտոմթեցի, Թորոս և Կակոբ ղինեպիկու. և Պետրոս ղորնպան Կեռարացի, և Սիմէոն Վանեցի ղուխանի և սոմպարճի, Թորոս օտուպաշի, Մէլքոն Ձիկցի աւելածու Սր. Յակոբայ, տիրացու Մարտիրոս ղանձճի, Յովանէս Թամոյիճի, Արտիմէն ասորի, Գրիգոր ձեռունի պոռտացի, Թուման չիւրիկու, Գաղատար և Սիմոն պոգարակեալն, ախրացու Թորոս չորպան, Խլղաթ Բոգաչպան, Դաղար ժամակոչ, Խաչոյ և Գրիգոր:

Իսկ ղ[Յ]արտութեան մէջն կեկտ միա-

լանքն են այսօրեկ, Տէր Յովանէս Կառկաոցի բռնիդ, Տէր Գասպար Հեղահոյի մերտնիցի, Տէր Արրաւամ Անթափցի, տիրացու Մարկոս Կաֆայեցի, մահտեսի Թորոս յԱճմու։

Իսկ ի Հրեշտակապետու Վանքն է ընդ Տէր Մխիթարն, եւ մահտեսի Շաղոկն դորնպան։

Եւ ի Փրկչա վանքն Տէր Մինասն յԱճմու, եւ Տէր Անտոնն Սերառտոյ յուսարար, տիրացու Այէքսանն դորնպան, եւ տիրացու Յովանէսն կարճաւասակ, եւ մահտեսի Զաքարիայն զիշերապաւն պարտպին։

Եւ ի Ծնունդն, Տէր Պողոսն բռնիդ եւ յուսարար Բաղեյցի, եւ Տէր Գրիգոր Համթեցի, եւ Տէր Յովանէս Մոկացի, մահտեսի Առաքել աշնի, եւ մահտեսի Մինաս դորնպան։

Իսկ բռնիդ, Տէր Մովսէս բռնիդ, եւ Տէր Մինաս յուսարար ի ՂարաՀիսարու, Տէր Մելքիսէթ երզնկու, Մելքոն լաշնի Համթայ։

Քանդի այսոք են այժմոյս միարանք Սր. Եմյ. որ ի վերոյ զընցաւ, թէ կարդատուք եւ թէ աշխարհականք, եւ ծառայեն միամտութեամբ Սր. Տանս, զոր Տէր Ած. իրեանց զդատութիւն եւ ժողովալութիւն տացէ, մարութ եւ անարատ դտանել առաջի աւելց առնին Քի. եւ դուարճանալ անորրորուս եւ անապատ յուրախութիւնն, ամէն։

Արդ աղանձ Հանդիպողք ար. տառիս յիշեցէք զանորժանն զՍահակ Եպիսկոպոսոս, զաշխատող սորա, եւ զՄարդիս Եպիկազմող սորա, եւ զԾնողս իմ, զՀայրն իմ զՄովսէս եւ զմայրն իմ զՈւստիանն, եւ ըդքոյրն իմ զՀեղինէն, եւ զուք յիշեալ ինեք առ նորա բարիսն ի Հանդերձեալսն ամէն։

Պատմել կամիմ բան ինչ որ ապտահեցաւ աւուրքս այսօրեկ որ զրէի զայս։ Արեղա մի ի Ղալտոց աղղէն ի մէջ Յարութեանն ի վաղուց Հեռէ ծառայէր ի մէջ Բարութեանն Սր. Տնորինականացս եւ Սր. Գերեղմանին Քի.։ Սա Հիւանդացաւ եւ ոչ խոստովանեցաւ եւ ոչինչ ասաց ումէք եւ ոչ կտակ արար, եւ ոչ Հաղորդեցաւ։ Աղքատ եւ զծուծ կենայր եւ ոչ ոք կարծիս ունէր զմանէ թէ ունի ինչ։ Քանդի զհացն եւ զկերակուրն երբեմն ի Հայոց եւ երբեմն ի Հոռոմոց եւ ի Ֆրանկաց առնոյր, եւ նորա տային զպետոն վասն աղքատութեանն։ Սա յետ չորս Հինկ աւուր Հիւանդութեանն յաւուր միում յանկարծակի մեռաւ ի խրցկանն ի մէջ Յարութեանն։ Գնացեալ տեսին զի մեռեալ էր։ Գնացեալ բերին նայիպ ի դատաւորէն եւ մուսալլիմէն մարդ եւ մութաւալին եւ դորնպանքն։ Եւ բացեալ զնարութեանն դուռն մտին ի ներքս եւ քէչըս արարեալ Հանին ի դուրս զմարմինն, եւ յետոյ որոնեալ խուլիւ գտին դրամ եւ ոսկի զոր ոչն կարծէին, եւ Համարեալ դրամն եւ զոսկին առեալ զնացին։ Եւ թիւն ալքսն էր ԴձԾ [≈ 450], խուրճ, թող զայլ ինչսին, շան բոք եղև զամ. ինչսն, Եւ զայս վասն այն զընցի, որ յետոյ եկեալդ ըդդուշապիք։ Յայս եղև ի թլին ՌձիԹ [≈ 1680], յուլիս ամսոյ ի Դ. օրն չարաթ, որ զայս զերս զրէի։

Գ.— Տ. Հ. Թ. Սաւալամեամի.— 1800

Էջ ԵԻԲ 2, չեղադիր.— Յիշեսցիք ըդմեղսպից վատապատարս Ս. Աթոռոս, Զմիտնացի Տ. Հ. Թ. Սաւալանեանց, որ Հրամանաւ Եսայի Սրբազան Պատրիարքի արարի զյիսկատար ցանկ զբնադիր մատենից զրատոն Ս. Աթոռոս, որք զտան աւելի բուն զ 1700 Հատորս, յամի 1807-1869։

121

ՃԱՇՈՑ. — 9

Մաշկեւոր Վամֆ

ՈՒՍ=1192

ԿԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 31 x 24 x 7: էջ 698: Պրակ

Ա-Ա: Հանգամանք բաւարար, նորոգութիւն կրած, վերի լուսանցքը բոլորովին կտրուած՝ թերեւ խոնաւութենէ փտած ըլլալուն պատճառաւ: Թուղթ բամպակեայ յարկադոյն: Գրիչ՝ վարդան կրօնաւոր: Գրութիւն՝ սրճադոյն մեյանով, երկսիւն, 23 տող: Գիր՝ խորագիրները յաճախ կարմիր մեյանով անկիւնաւոր փոքր երկաթադիր, երբեմն բոլորովոր խառն, վերջին մասերուն մէջ ժանդադոյն մեյանով բոլորովոր՝ երկաթադրով խառնուած, իսկ ընդդիր անկիւնաւոր երկաթադիր միջակ մեծութեամբ: Կէտաորութիւն եւ առդանութեան նշաններ՝ կարմիր մեյանով: Ուղղադրութիւն յաւ: Գրութիւն բոստամենյի վալեյուչ եւ խնամեայ: Մեծ դարձադրեր եւ լուսանցարդարդեր կան բաւական թիւով՝ մութ կապոյտ եւ կարմիր գոյներով յօրինուած: Կաղմ կիսակաշի խաւաքարտեայ շինգած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1.— Աւետարան բոստ Ղուկայ.— Եւ Հովիւք եւնի տեղւոյն յայնմիկ բացաթեայք...:

Մանօք.— Յաջորդ երեք թերթերը ինկած կորած են Հին իջնահամարի կառարարմէն ետք, վասնորի բին կը յաջորդէ Թ, նուորդիր: Այդ պատճառաւ Ղուկասեան Հատուածին վերջաւորութիւնը, ինչպէս նաեւ անոր յաջորդող Մատթէոսեան Հատուածը եւ Շնորոգ զբէն առնուած մեծ ընթերցուածին սկզբնաւորութիւնը կը պակսին: Այս վերջինը պիտի կրէր ընթերցուածներու Գիրքեղեան Ա եւ ընդհանրական Գ թիւը: Այդպէս Համարաթիւ ունին յաջորդներն ալ:

էջ 10.— Ընթերցուած Բ, Յիսայայ Մարգարէէ, Գ:

էջ 11.— Ընթերցուած Գ, յելից. Ե:
էջ 13.— Ընթերցուած Դ, ի Միքէէ Մարգարէէ, Զ:
էջ 16.— Ընթերցուած Ե. յԱռակաց, սկիզբնն. Է:
էջ 17.— Ընթերցուած Զ, յիսայայ Մարգարէէ, Ը:
էջ 18.— Ընթերցուած Է, յիսայայ Մարգարէէ, Թ:
էջ 19.— Ընթերցուած Ը, յիսայայ Մարգարէէ, Ժ:
էջ 20.— Ընթերցուած Թ, յիսայայ Մարգարէէ, ԺԱ:
էջ 21.— Ընթերցուած Ժ, յիսայայ Մարգարէէ, ԺԲ:
էջ 22.— Ընթերցուած ԺԱ. ի Դամիւքէ Մարգարէէ, ԺԳ:
էջ 34.— Եւ մինչդեռ զարեմութիւնն ասեմ, այս կամոն կատարի: Մաղմոս Բ Լիցուրդ. Տէր ասաց ցիս Որդի իմ եւ դու եւ եւ այստեղ ծնալ զԲեց: ի Տիստոսի Բ-դրոյն Պաւղոսը Առաքելոյ ընթերցուած ԺԲ, ԺԴ, էջ 35.— Ազգաւիա, Մաղմոս չթ. Սասց Տէր ցՏէր իմ Որդի ընդ.— Աւետարան բոստ Մատթէոսի, Ժ:
էջ 37.— Սուրբ Մատրանն ի Բագաբ եւ սյոյ կամոն կատարի...:
էջ 38.— Յերկրորդում աւուրմ ժողովիմ ի Մատրան Սրբայն Ստեփանոսի, եւ...:
էջ 48.— ի Սուրբ Մատրանն ի Բագաբ յաւուր Կիրակէի...:
էջ 51.— ի չորրորդում աւուրմ ժողովիմ ի Սուրբ Սիւնի...:
էջ 53.— ի Եմիգիւրդում աւուրմ ժողովիմ ի Սուրբ Եսայայ Զիքեմեաց...:
էջ 56.— ի վերջերորդ աւուրմ ժողովիմ ի Ղազարիսովն, եւ...:
էջ 61.— Յերմեոքում աւուրմ ժողովիմ ի Սուրբ Գաղգորայ, եւ...:
էջ 63.— Յաւուրմ Ուրերորդի ժողո-

վին ի Սուրբ Թառաքեանն, յամուրն թըլ-
փատութեանն ՏՈՒ Մերոյ Յի. Բի. եւ այս
կանոն կատարի...:

Էջ 64բ.— Կատարեցաւ կանոն ժողո-
վոց Սրբոյ Յայտնութեանն:

Պատճառ.— Օձնեցին կը յիշէ թէ, «ե-
րուսաղէմացիքն յութօրեայս Յայտնու-
թեանդ՝ յութ եկեղեցիսն իւրեանց երթա-

Պետրոսի եւ Աքեսաղովմայ. Սազմոս ձժԺ,
կըսուդ, Պատառական է առաջի ՏՈՒ. մահ
սրբոց իւրոց: Ի Հռովմայեցոց թղթոյն
Պապոսի Առաքելոյ: Ընթերցուած է ԼԳ:

Դիտ.— Յունուար ամսոյ ժԱին տեղ
պէտք է կարդալ ժԺ, քանի որ Ութօրէքը
կը վերջանայ յունուար 13ին. արդէն յա-
ջորդ օրուան թուականն ալ նշանակուած է

44.— Գլխազարդ, Թ. 121, էջ 1

լով՝ ցնոցին տեղեանցն եւ զկանոնն կատա-
րեն» (Մատենադրութիւնք, Վեներիկ,
1833, էջ 12):

Էջ 64բ.— Յամեմայն յիշատակս Սըր-
բոց մարտիրոսաց այս կանոն կատարի,
Յունուարի ամսոյ որ աւր ժԱ, յիշատակ

«Յունուարի ամսոյ... ժի»: Անկիւնաւոր
փոքր երկաթադիր գրչութեամբ Ա եւ Ի
չառ կը նմանին իրարու եւ դիւրաւ կը չը-
փոթուին:

Էջ 66ա.— Եւ ապա վկայաբանութիւն
Ողոս: Աղէզուիս, Սազմոս ձժԻ, Սիրեցի

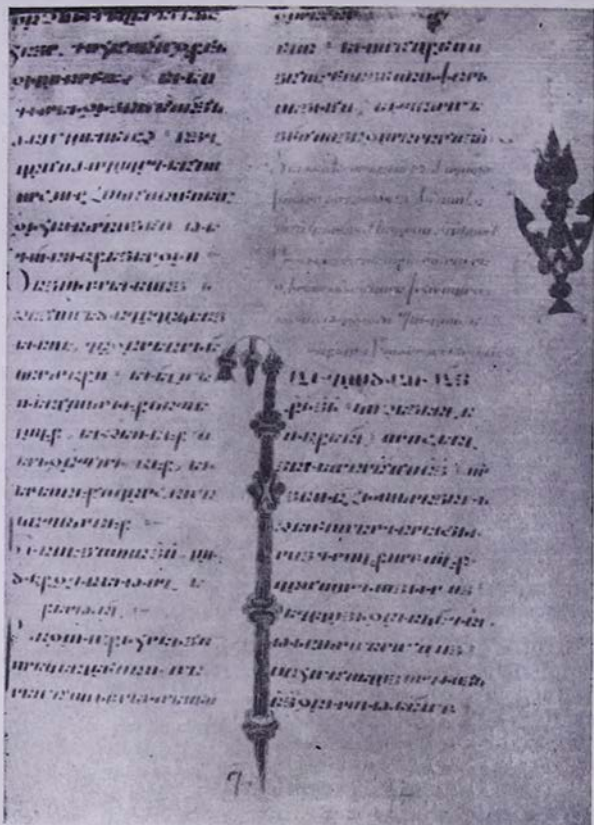
հի լուիցէ Տէր զձայն, Աւետարան ըստ
Մատթեոսի: ԼԳ:

Էջ 67ա. — Յամուարի ամսոյ որ ար-
տե: Յիշատակ Սրբոյն Անտոնի անապատա-
կանի: Ժողովին ի Սր. Յարութեանն, եւ
այս կանոն կատարի...: Ընթերցուած ԼԵ:

Էջ 69. — Յամուարի ամսոյ որ ար

Ժի.: Ժողովին ի սուրբ Մատրանն ի Քա-
ղաքի եւ այս կանոն կատարի...: Ըն-
թերցուած ԼԺ:

Էջ 73բ. — Մարտի ամսոյ որ ար Թ.,
Յիշատակ Սրբոց Փառանիցն: Ժողովին ի
Սուրբ Մատրան Սրբոյն Ստեփանոսի եւ
նոյն կանոն կատարի: Եւ վկայութիւն մո-

45. — Զարդագիր, Թ. 121, էջ 61

ԺԹ: Յիշատակ Թեոդոսի քաղաւորի մեծի,
Ժողովին ի Սուրբ Յարութեանն...:

Էջ 71. — Փերբուարի ամսոյ որ ար
ԺԴ: Քառասներորդ Մննդեան ՏՈ. մերոյ ճի.

ցին:

Ոյ սուրբ կրպար, ժկաց Թողութիւն
Հայկաւ ամենեղուն:

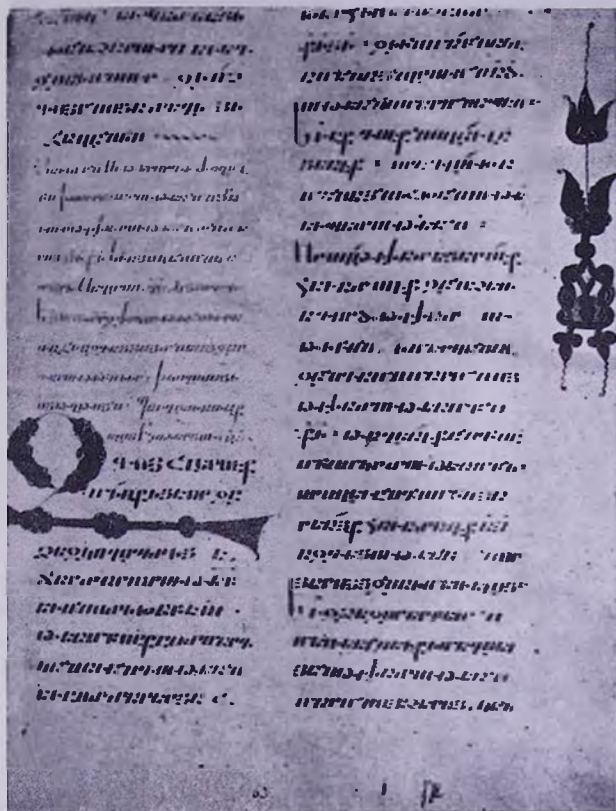
Միւսօր. — Քառասնից յատուկ ըն-

Բերդաճեները տես յետոյ. էջ 643-646:

էջ 74ա. — Մարտի ամսոյ որ ար ժԸ, Յիշատակ կիրդի Եպիսկոպոսի Երուսաղէմացոյ, եւ այս կամոն կատարի. .: Ընթերցուած ԽԱ: — Զայս վկայութիւն դրեմ. . .:

էջ 76ա. — Վարդապետութիւն ի գիր անկելոցն ի Սուրբ Քառասնորդոն, եւ հանդերձելոցն կնիք առնուլ: Ընթերցուած Ա. յիսայայ Մարգարէէ: ԽԴ: — Լուսցարուք, որ բեցարուք. . .:

էջ 123. — Ընթերցուած ժԹ. ի Տի-

46. — Զարդագիր, Թ. 121, էջ 63

էջ 75բ. — Մարտի ամսոյ որ ար իԹ, Յիշատակ Թովհամնու Եպիսկոպոսի Երուսաղէմացոյ, եւ այս կամոն կատարի, որ ի կիրդի յիշատակին ընթերցուածն:

մովքեա Ա. քդքոյն Պաւղոսի Առաքելոյ, ԿԱ:

էջ 124ա. — Կատարեցաւ կամոն վարդապետութեան առ հանդերձեալսն մկրտել,

ընթերցուած ժի:

Ընթերցուածք որ ի Սուրբ Քառաս-
նորդսն կատարին: Յառաջմամ շարաբու
սկսեցն Զօրեհարաբի ար ի տասնե-
րորդ ժամու ժողովին ի Սուրբ Սիովն եւ
այս կամոն կատարի: Ընթերցուած Ա. յԵ-

ւարի: Ընթերցուած Ա. յԵրկրորդ Աւրի-
նաց: Կի:

Մամօթ — Այստեղ տրուած են ժաշե
լուր օրհրու յատուկ ընթերցումներ,
կէր. եւ յր. օրհրուն վերաբերողները կը
տեսնուին ձեռագրիւ վերջը, էջ 613-697.

17. — Զարգացիր, թ. 121, էջ 69

լից սկիզբն: Կի:

էջ 129 — Յառաջմամ շարաբու պա-
հեցն Ուրբայն ար ի տասներորդ ժամու
ժողովին ի Սր. Սիովն եւ այս կամոն կա-

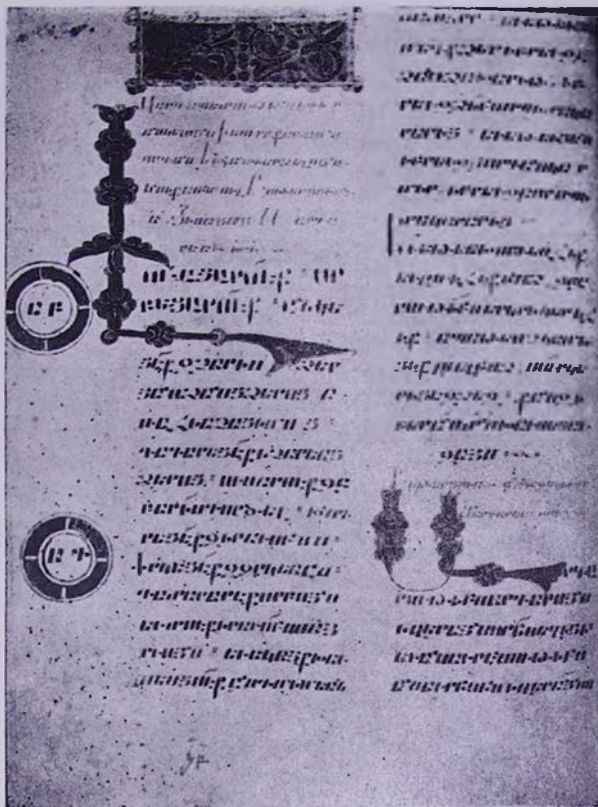
էջ 138. — Յերկրորդ շարաբու պահե-
ցն Նրկշարաբի ար ի տասներորդ ժամու
ժողովին ի Սուրբ Յարութեամն եւ այս կա-
մոն կատարի: Ընթերցուած Ա. ի Քաղաւս-

բութեանց յառաջին գլխոյն սկիզբն, Կէ:

Էջ 147.— Երեւշաքաքի ար ժողովին
ի Սուրբ Յարութեանն ի տասներորդ ժա-
մու եւ այս կանոն կատարի: Հնքերցուած
Ա. ի Թագաւորութեանց յառաջին գլխոյն ի
կարգի: Հ:

Էջ 162.— Հինգշաքաքի ար ի տա-
մերորդ ժամու ժողովին ի Սուրբ Յարու-
թեանն եւ այս կանոն կատարի: Հնքեր-
ցուած Ա. ի Թագաւորութեանց յառաջին
գլխոյն ի կարգի: Հջ:

Էջ 173.— Ուրբաքի ար ժողովին ի

18.— Զարգաւիր, Թ. 121, էջ 76

Էջ 157.— Զորեւշաքաքի ար ի տա-
մերորդ ժամու ժողովին ի Սուրբ Սիովն
եւ այս կանոն կատարի: Հնքերցուած Ա.
յնիկ: ՀԳ:

Սր. Սիովն ի տասներորդ ժամու եւ այս
կանոն կատարի: Հնքերցուած Ա. յնիկ-
րորդ Աւրիմաց: ՀԹ:

Էջ 180.— Յերրորդ շաքաթու Քառաս-

նարդացն ի չորեքշաբաթի ար ի տասնե-
րորդ ժամու ժողովին ի Սուրբ Սիովն եւ
այս կանոն կատարի: Ընթերցուած Ա. յե-
լից: ՁԲ:

Էջ 185.— [Ուրբաթի ար ի տասնե-
րորդ ժամու] ժողովին ի Սուրբ Սիովն եւ

նեբորդ ժամու ժողովին ի Սուրբ Սիովն
եւ այս կանոն կատարի: Ընթերցուած Ա.
յելից ի կարգի: ՁԷ:

Էջ 195.— Ուրբաթի ար ի տասնե-
րորդ ժամու ժողովին ի Սուրբ Սիովն եւ այս
կանոն կատարի: Ընթերցուած Ա. յերկ-

Պ.— Զարդազիր, Թ. 121, էջ 218

այս կանոն կատարի: Ընթերցուած Ա.
յերկրորդ Աւրինաց ի կարգի: ՁԴ:

Էջ 192.— Ի չորրորդ շաբաթու Քա-
ռասմորդացն, չորեքշաբաթի ար ի տաս-

րորդ Աւրինաց: ՁԵ:

Էջ 202.— Ի հինգերորդ շաբաթու Քա-
ռասմորդացն, չորեքշաբաթի ար ի տասնե-
րորդ ժամու ժողովին ի Սուրբ Սիովն եւ

այս կանոն կատարի: Ընթերցուած Ա. յն-
լից ի կարգի: ՂԲ:

Էջ 208.— Ուրբաթի ար ի տասնե-
րորդ ժամու ժողովին ի Սուրբ Սիովն եւ
այս կանոն կատարի: Ընթերցուած Ա.
յնրկարդ Աւրինաց: ՂԴ:

այս կանոն կատարի: Ընթերցուած յնից,
ՂԵ:

Էջ 218.— Ուրբաթի ար ի տասնե-
րորդ ժամու ժողովին ի [Սուրբ Սիովն] եւ
այս կանոն կատարի: Ընթերցուած Ա.
յնրկարդ Աւրինաց, ՂԶ:

50.— Զարդագիր, Թ. 121, էջ 232

Էջ 215.— Ի վեցերորդ շաբաթու Քա-
ռամորդացն, չորեքշաբթի ար ի տաս-
ներորդ ժամուն ժողովին ի Սուրբ Սիովն եւ

Էջ 225.— Կատարեցաւ կանոն վեցե-
րորդ Շաբաթու Սրբոց Քառասներդացն:

Էջ 226ա.— Յառաջ քան գվեց ար

արիմաւոր Զատկին. շաբաթն ար. ի տա-
մեքորդ ժամում ժողովին ի Ղազարիովն
եւ այս կանոն կատարի: Սաղմոս ԻԲ կը-
ցուրդ, Տէր համեր ի դժոխց գամձն իմ,
փրկեցեք զես յայնցանէ յոյժ իյաննն ի գուր:
Ընթերցուած ի Թեազարմիկեցուց առաջին
քաղաքայն Պաղատի Առաքելոյ: ՃԲ:

Կը 228.— Կերպակէին յաւուր Արմա-
ւենեաց ժողովին ի Սուրբ Մատրանն ի Գա-
ղաքի եւ այս կանոն կատարի...: ՃԴ:

Կը 232ա.— Ի միմի աւուր ի յիննե-
քորդ ժամում ելաննն ի Լեառն Զիթեմեաց
եանդերձ ոստով արմաւենեաց եւ անդ
սաղմոսն եւ ազարթեն միմիչն մերձ ի մե-
սաւսանորդ ժամն: Եւ այնուհետեւ իջաննն
ի Սուրբ Յարութիւնն սաղմոսեայով Զձե-
կ Սաղմոսն. կցուրդ. Արհմեալ որ գալոցն է
սուտամբ ՏՏ., Արհմեալ որ գալոցն է:

Կը 232բ.— Երկշաբաթի ար. ի Զատ-
կին պահոցն ժողովին ի Սուրբ Մատրանն ի
Գաղաքի ի տաճեքորդ ժամու եւ այս կա-
նոն կատարի: Ընթերցուած Ա. ի Եմնդոց
սկիզբն: ՃԶ:

Կը 243.— Ընթերցուած Բ.: ՅԱռա-
կաց սկիզբն: ՃԷ:

Կը 246.— Երեքշաբաթի ար. ժողովին
ի Լեռն Զիթեմեաց ի տաճեքորդ ժամու
եւ այս կանոն կատարի: Ընթերցուած Ա.
ի Եմնդոց: ՃԸ:

Կը 270.— Չորեքշաբաթի ար. ի տա-
մեքորդ ժամու ժողովին ի Սուրբ Մատ-
րանն ի Գաղաքի եւ այս կանոն կատարի:
Ընթերցուած Ա. ի Եմնդոց: ՃԹ:

Կը 281.— Սաղմոս եւ կցուրդ, Ես ա-
սացի Տէր ժողորմեաց իմն. բժշկեալ գամձն
իմ զի մեղայ քեզ: Եւ յետ սաղմոսին իս-
կայն իջաննն ի Սուրբ Յարութիւնն եւ ըն-
թերցուած Աւետարան ըստ Մատթեոսի:
ՃԺ:

Կը 282բ.— Հինգշաբաթի ար. ի եին
գաւակին վասն որոյ սացց Յս. ցաշակեղոսն
իւր, Յանկութեամբ ցանկացայ զգատիկո
գալս ռուտի ընդ ձեզ: Եւ ժողովին յԵրմե-
քորդ ժամէ ի Սուրբ Մատրանն ի Գաղաքի
եւ այս կանոն կատարի: Ընթերցուած Ա. ի
Եմնդոց: ՃԺԸ:

Կը 287բ.— Սաղմոս ԵԴ. կց., Կակուզ
եին բամբ մոցա քան զձեք, եւ մոգա եին

որպէս սլաք: Բետ սաղմոսին ի քարգմա-
նութիւն մտքին եւ արձակին երեքսայքն:

Կը 288ա.— Եւ յետ արձակման երա-
խայիցն ժողովին եւ այս կանոն կատա-
րի...: ՃԻԱ:

Կը 291ա.— Եւ ապա պատարագ մատ-
չի ի Սբ. Մատրանն եւ առաջի Սրբոյ հա-
շին: Եւ նոյն ժամայն երբան ի Սուրբն
Սիմովն:

Եւ այս կանոն կատարի: Սաղմոս
ԻԲ...: ՃԻԲ:

Կը 294.— Եւ նոյն ժամայն ելաննն ի
Լեառն Զիթեմեաց եւ կատարեն գերեկային
պաշտարանն: Եւ յարեն ի տոյն եւ զսկսումն
եւ ըստ երկից երկից սաղմոսաց գորաղայ. եւ
սաղաքէ հանդերձ Ժուր դնելով կատա-
րեն:...: Եւ յետ հինգետասան սաղմոսին
եւ հինգ գորաղային եւ հինգ աղաւթիցն
ի միմի իսկ ի մէջ գիշերին ընթերցուած Ա-
ւետարան ըստ Յովհաննոս: ՃԻԳ:

Ծածոթ.— Աւետարանական ընթեր-
ցուածին կից յուսանջգի վրայ ինչպէս ա-
յուր նոյնպէս Հոս, նշանակուած են Ամոն-
եան Հատուածներու Թիւերը. ՃԺԸ-ՃԻԶ.
որ է այժմու գրութեան թիւ. 16-ԺԸ. 1:

Կը 311բ.— Ի միմի ժամու գիշերոյն
ելաննն ի քուրն եւ այս կանոն կատարի:
Սաղմոս ՃԲ. կցուրդ. փոխմանակ սիրոյ լի-
մոյ մատնեմն զիս ի Ես յաղաւթս կայի,
և ետարան ըստ Դուկայ: ՃԻԽ:

Կը 319.— Ի միմի ժամու գիշերոյն ժո-
ղովին յԱղաւթնութեամբ եւ ընթերցուած Աւե-
տարան ըստ Մարկոսի: ՃԻԶ:

Կը 325.— Ի միմի ժամու գիշերոյն իս-
կայն իջաննն ի Սրբոյ Լեռնէն Զիթեմեաց
ի Դեռնմանի. եւ ընթերցուած Աւետարան ըստ
Մատթեոսի: ՃԻԷ:

Կը 328.— Եւ անդէն երբան ի սրահ
հաւանայապետի ի տեղին յորում ուղար-
խարութիւնն Պետրոսի, եւ ընթերցուած Ա-
ւետարան ըստ Մատթեոսի: ՃԻԸ:

Կը 331.— Ի միմի ժամու գիշերոյն
գամ սաղմոսեայով ՃԺԷ սաղմոսն հանդերձ
կցուրդն. հաստովան եղբրաք ՏՏ. զի բարի
է զի յաւիտեան է ձորմ մորա:

Եւ ի դրանէն սկիզբն արարեալ գու-
բաղայիս առնն զՀԸ սաղմոսն միմիչն գալ
առաջի Սրբոյ Գողգոթայի, եւ անդ ըն-

քեռնու: Աւետարանն Յովհաննու: չիք:

Էջ 334.— Առաւաւտում այս կամոն
կատարի: Սազմա չԸ, կցուրդ, փոխանակ
սիրոյ իմոյ մատնեմն զիս այդ ես յա-
ղարս կայի:

Եւ յետ այսորիկ ընթեռնում Աւետարան
ըստ Յովհաննու: չի:

Էջ 339.— Այգում ուրբաբում դմի
պատուական փայտ հաշիմ առաջի Սրբոյ
Գողգոթայի. եւ ժողովեալն երկրպագեմ.
մինչեւ ի վեց ժամն կատարի երկրպագու-
րիմն: Եւ ի վեցերորդ ժամն ժողովիմ ի
Սուրբ Գողգոթայ եւ առիմ սազմութ, Ը.
ընթերցում ժողգարեակամբ, Ը, առա-
փկակամբ, Ը, Աւետարան, Գ, եւ ըստ
միայն սազմութի Բ ընթերցում ժ, եւ միամ-
զամ աղաւթ:

Սազմա ԼԳ, կցուրդ, Յարուցեալ վր-
կայք ամիրաւ գոր իմոյ ոչ գիտեի հար-
ցանքն զիս: Ընթերցում Ա, ի Զաքարիա
մարգարէ: չի Ա:

Էջ 340.— Ընթերցում Բ. ի Գաղա-
տացոց թղթոյն Պաղատի Առաքելոյ,
չի Ա:...

Էջ 340.— Աղաւթ համդերմ սազմո-
սերգուրեամբ գՏԵր աղաչեցում: Սազմա
ԼԳ, կցուրդ, եւ ի տանգամն պատրաստ եմ
եւ ցաւ իմ առաջի իմ եմ յամենայն ժամ.

Մամօր.— Էջ 345.— Հոս կը վերջա-
նայ այրուրէնոյ նշանկատում իջաթիւն-
րուն միայն կատարումն սրբադրութիւն,
որ սկսած էր 219րդ էջէն: Մինչեւ այստեղ
թուանկանոյ գրումն թիւերը այրուրէնոյ
նշանկատումներէն կը տարբերէին վեցոյ,
առիկ եւս տարբերութիւն կըլլայ ութ:

Էջ 374.— Ընթերցում ժ. յառաջիմ
թղթոյն Տիմոթէոսի Պաղատի Առաքելոյ,
չի Ա:

Էջ 377.— Աղաւթ համդերմ ծուր.
Ետ կարդացման աւետարանին իսկոյն
մտանքն ի Սուրբ Մատուռնն եւ տասներորդ
ժամն եւ այս կամոն կատարի:

Ընթերցում Ա. յերեմիայէ մարգա-
րէ: չի Ա:

Էջ 382.— Սազմա ի Ա. կցուրդ, բա-
ժանեցիմ գիանդերմ իմ յիմնաւ եւ ի վե-
րայ պատմութեան իմոյ արկին վիճակս:

Ետ սազմութն իսկոյն իցանքն ի

Սուրբ Յարութիւնն եւ ընթեռնում Աւետարան
ըստ Մատթեոսի: չի Գ:

Էջ 383.— Շաբաթի ար առաւա-
ւում ի Սուրբ Յարութեանն առի սազմա
ձէ. կցուրդ. Եղիմ զիս ի գրի մեքանում ի
խաւարի եւ ի ստուխս: Աւետարան ըստ
Մատթեոսի: չի Գ:

Էջ 383.— Շաբաթի ար երեկունն ի
Սուրբ Զատիկն սազմութն Եղիսկոպտոսն ի
Սուրբ Յարութեանն զսազմում չժԲ, կը-
ցուրդ, եղիցի անում ՏՈ. արեմեալ յայ-
սքմեքէն մինչեւ յարեմեալն: Եւ ի միմ
ժամն երանքն ի Սուրբ Մատուռնն եւ յա-
ցանքն Եղիսկոպտոսն կամքեղ եւ վիճակեալ-
քն եւ իսկոյն սկսանքն զեկունն սուրբ
Զատիկն եւ ընթեռնում ընթերցում ժԲ,
եւ ըստ ընթերցումն աղաւթ ծուր
դնելով կատարին:

Սազմա չժԷ, կցուրդ, Այս ար է
գոր արար ՏԵր ցմծասցում եւ ուրախա-
ցում ի սմ: Ընթերցում Ա. ի Ծմողոց
սկիզբն: չի Ե:

Էջ 394.— Աղաւթ ծուր դմ.: Ըն-
թերցում Բ, ի Ծմողոց: չի Զ:

Մամօր.— Յաջորդ երկու թերթերը
տարբեր Հին Թուրքի, էջ 395-397 բոլոր-
դիր գրութեամբ, էջ 398 դատարկ:

Էջ 401.— Աղաւթ ծուր դրուրեամբ:
Ընթերցում Գ, ի Յովնանն Մարգարէ,
ի սկզբանէ մինչեւ ի կատարում: չի Ը:

Էջ 424.— Աղաւթ ծուր դրուրեամբ
գՏԵր: Ընթերցում ժԲ. ի Դանիէլէ Մար-
գարէ: չի Զ:

Էջ 436.— Եւ մինչդեռ արեւմտեան
ւտի գմէզ գիշերան մտանքն բազմութիւն
Յարակիցն համդերմ Եղիսկոպտոսն:

Եւ այս կամոն կատարի: Սազմա ԼԳ,
կցուրդ. Քիզ վայելէ արեւմտեան Ած. ի
Սիւլմ, եւ քեզ տացիմ աղաւթ ՅԷմ.: ի
յառաջիմ թղթոյն Պաղատի Առաքելոյ ըն-
թերցում: չի Է:

Էջ 439.— Եւ անդէն պատարագ մա-
ւուցանքն եւ յետ անդի արձակելոյ ի միմ
ժամն գիշերոյն մատուցանէ ի Սուրբ Յա-
րութեանն առաջի Սրբոյ Գողգոթայի եւ
Լուկոյն ընթեռնում ի Սուրբ Յարութեանն,
Աւետարան ըստ Յովհաննու: չի Բ:

Էջ 442.— Առաւաւտ ի ժողովրդեա-

Ըրն. ի Սուրբ Կիրակէի Զատիկին ժողովին ի նարին Սրբոյ Մատրանն եւ այս կանոն կատարի... ՃՀ:

Էջ 446.— Ի մահն Կիրակեի Սրբոյ Զատիկին ելանեն յիննեորդ ժամու ի Սուրբ Լեւոն Զիրքենեաց եւ անդ վայր մի սաղմոսեալ իրանն համոզեմ սաղմոսիւք ի Սուրբ Յարութիւնն եւ ամուի երբան ետեկանն ի Սուրբ Սիովն:

Եւ այս կանոն կատարի: Սաղմոս ճեթ... ՃՀԲ:

Էջ 448.— Երկուշաբթի ար ժողովին ի մահն ի Սուրբ Մատրանն եւ այս կոնոն կատարի... ՃՀԳ:

Էջ 452.— Երեքշաբթի ար ժողովին ի Սուրբ Մատրանն մախավկայն Սոնեիսմոսի եւ... ՃՀԴ:

Էջ 458.— Զուգեշաբթի ար ժողովին ի Սուրբ Սիովն եւ... ՃՀԵ:

Էջ 462.— Հինգշաբթի ար ժողովին ի Սուրբ Լեւոն Զիրքենեաց եւ... ՃՀ:

Էջ 468.— Ուրբաթի ար ժողովին առաջի Սրբոյ Գողգոթայի եւ... ՃՀԶ:

Ծանօթ.— *Նորոգութեան եւ կազմին ժամանակ Էջ 471-2 Թուղորում Թերթին վախարէմ սխալմամբ զետեղուած է Էջ 483-4, եւ փոխադարձաբար:*

Էջ 474.— Շաբաթի ար ժողովին ի Սուրբ Յարութիւնն եւ... ՃՀԷ:

Էջ 480.— Կիրակէ ար ժողովին ի Սուրբ Մատրանն եւ... ՃՀԸ:

Էջ 486.— Ի մահն աւուր Կիրակեիին հլանեն ի Լեւոն Զիրքենեաց ի տասնեորդ ժամու եւ անդ սաղմոսեալ վայր մի իրանն սաղմոսիւք ի Սուրբ Յարութիւնն եւ անդի երբան ի Սուրբ Սիովն երեկոյն եւ այս կանոն կատարի... ՃՀԹ:

Էջ 487.— Ընթերցուածք խորհրդաձուրեան ի Սուրբ Զատիկսն. ի Սուրբ Յարութեանն, յետ ժողովողեանն ի Մատրանն, յերկրորդ աւուրն, ի մահն շաբաթու: Ընթերցուած ի Պետրոսի Կաթողիկէից առաջին բարոյն: ՃՀԳ:

Էջ 488, եւ ապա խորհրդածէ ի վեցերորդ աւուր ի մահն շաբաթու:

Ի Յովհաննու Կաթողիկէից առաջին բարոյն: ՃՀԴ:

Էջ 489.— Եւ ապա խորհրդածէ յեւր-

նեորդ աւուրն ի մահն շաբաթու:

Ի Կորնթացոց առաջին բարոյն Պաղատի Առաքելոյ ընթերցուած: ՃՀԵ:

Էջ 491.— Եւ ապա խորհրդածէ Կիրակէ ար ի կատարածի Զատիկին ընթերցում: Ի Սր. Յարութեանն:

Ի Պետրոսի Կաթողիկէից յառաջին բարոյն: ՃՀԶ:

Էջ 492.— Մայիս ամսոյ որ ար 11. Երեւիայի Մարգարէի յիշատակ յԱմարովր եւ այս կանոն կատարի... ՃՀԷ:

Էջ 499.— Մայիս ամսոյ որ ար 1. Ժողովին առաջի Սրբոյ Գողգոթայի գար երեւելոյ Սրբոյ հային յերկմից, եւ այս կանոն կատարի... ՄԱ:

Էջ 500.— Թուրք Կիրակի Եղիսկոպոսի Երուսաղէմացոյ առ Կոստանդինոս Բագաւոր վասն երեւելոյ մշամի Սրբոյ հային յերկմից: ՄԲ:

Էջ 508.— Մայիս ամսոյ որ ար Բ. ի Սուրբ Բերդեւոս մանկանց սպանելոցն ի Հերովդէէ քաղաքէ, եւ այս կանոն կատարի... ՄԴ:

Էջ 513.— Մայիս ամսոյ որ ար ԻԲ. յիշատակ Կոստանդինոսի քաղաքի, ժողովին ի Սուրբ Մատրանն ի Քաղաքն եւ... ՄԵ:

Էջ 516.— Ի ժողովողեանն ի Սուրբ Վերամայոյն Քի. յաւուրց Բառասուն Զատիկին եւ... ՄԶ:

Էջ 519.— Յաւուր Սրբոյ Պենտակուսեի Կիրակէ ար ժողովին ի Սուրբ Մատրանն եւ... ՄԶԱ:

Ծանօթ.— *Թուանշանով Իջանամար 521էն կը դառնայ 524է, որով աբրուրեանական Իջանամարէն ունեցած տարբերութիւնը կ'իջեղ գարձաւս յիշի:*

Էջ 525.— Եւ յոյն ժամայն յետ արձակելոյ ի Մատրանէն զերրորդ ժամուն երբան ի Սուրբ Սիովն եւ այս կանոն կատարի... ՄԶԲ:

Էջ 526.— Ի մահն աւուր Կիրակեիին ի տասնեորդ ժամուն ժողովին ի Սուրբ յետն Զիրքենեաց ի բլրին եւ... ՄԶԳ:

Էջ 527.— Եւ անդէն յետ աւետարանին յինի ծննդաբարոյն, եւ այս կանոն կատարի երեց անգամ: Եւ յամենայն Սուրբ Տեղիս մոյնպէս: Եւ երեկունն երբան ի

կուրք Սիւզմ եւ այս կանոն կատարի: Սադ-
մոս, Շոգի Բո քարի առաջմ.: Աւետարան
ըստ Յովհաննու: ՄԺԵ:

Էջ 528.— Յունիս ամսոյ որ ար Ժ.
Դիր Ձաճարիայ Մարգարէի, եւ այս կա-
նոն կատարի... ՄԺԶ:

Էջ 531.— Յունիս ամսոյ որ ար Ժ.
Ողիսի Մարգարէի... ՄԺԲ:

Էջ 539.— Յուդիս ամսոյ որ ար Բ.
Տապանակին ի կարիաքարիմ... ՄԻԲ:

Էջ 543.— Յուդիս ամսոյ որ ար Զ.,
Դիր Էսայայ Մարգարէի եւ... ՄԻԶ:

Էջ 548.— Ագոստոս ամսոյ որ ար
Ա., Մակարիւսեացոյն եւ այս կանոն կա-
տարի... ՄԻԲ:

Էջ 562բ. *ստորագր. «Մկչաց թողու-
ի'իւն հայեա, ո'յ ստորդ Այ»:*

Էջ 563ա.— Ագոստոս ամսոյ որ ար
Ժ.Ի. Մարիամայ Աստուածածնին յերկարդ
մղումին Ռեքդեմի, եւ այս կանոն կա-
տարի: Սաղմոս չԼԱ. կցուրդ. Արի Տէր ի
ի հոմղիստ Էո դու եւ տապանակ սրբու-
րեմո Բո: Ընթերցուած յիսայայ Մար-
գարէի ՄԼԲ:

Էջ 563.— Ագոստոս ամսոյ որ ար
Ի.Գ. Թովմայի Առաքելոյ եւ այլոց սրբոց
ի Ռեքիսգէ: Սաղմոս ԺԸ, կցուրդ. Յամե-
նայն երկիր ել քարքառ Ոցտ եւ ի ծագս
ոշխարիի եմ խաւփ Ոցտ: Ի գործոց Ա-
ստուկոց ընթերցուած: ՄԼԻ:

Էջ 569.— Ագոստոս ամսոյ որ ար
Ի.Թ. Ե Ռովմոնու Մկրտչի... ՄԼԸ:

Էջ 574.— Սեպտեմբերի ամսոյ որ
ար Ժ.Դ. Նաուկատիք Սրբոյ Տեղեացմ
Էմ.Բ. գառաքին արմ ի Սուրբ Յարութեա-
նըն. Սաղմոս ԿԴ. կցուրդ. Բեզ վայելէ
սուրհմո րիւմ ԱԺ. ի Սիւլմ եւ Բեզ տացին
ազարթ յէմ.: Յառաջին յալոյն որ առ
Տիմովքեա Պաղոսի Առաքելոյ: Մեւ.—
Զայս գրեմ առ չեզ...

Էջ 576.— Տեքտեմբերի ամսոյ որ
ար Ժ.Ե. Սուրբ Մարտին եւ Ունյ կանոն
կատարի եւ ի Ռիմ տուր ցուցանմ գլխա-
տակամ հաչմ ամենայն ժողովոյն:

Դեմօր.— *Կանոնական ընթերցուած-
նէրը կը գտնուին ձեռագրիս վերջին մասին
մէջ, էջ 694-697:*

Նոյեմբերի ամսոյ որ ար Ժ.Ե. Փի-

ղիպոսի Առաքելոյ: Սաղմոս ԺԸ. կը-
ցուրդ. Յամենայն երկիր ել քարքառ Ոցտ
միմչե ի ծագս աշխարիի եմ խաւփ Ոցտ,
Ընթերցուած ի Դարծոց Առաքելոց: ՄԼԵԲ:

Էջ 580.— Նոյեմբերի ամսոյ որ ար
Լ.: Անդրէի Առաքելոյ... Մե՜Դ:

Էջ 581.— Դեկտեմբերի ամսոյ որ ար
Ի.Ե. Ռակավաւ եւ Դուրի, ժողովին ի
Սուրբ Սիւզմ գար յայդ Բաղաբա տոնն ծը-
նումը Գի. Սաղմոս չԼԱ. կցուրդ. Յիշեա
Տէր գԴաւիթ եւ դամեմայն հեզուքիմ Ու-
ստ: Ընթերցուած յերկարդ Թազուրու-
յեանց: Մե՜Զ:

Էջ 591.— Դեկտեմբերի ամսոյ որ ար
ԻԼ. Սրբոյն Ստեփանոսի եւ այս կանոն կա-
տարի... Մե՜Բ:

Էջ 601.— Նորին ամսոյ որ ար ԻԸ,
հիշատակ Պաղոսի եւ Պետրոսի Առաքե-
լոց... ՄԵՄԱ:

Էջ 605.— Նորին ամսոյ որ ար ԻԹ.
Յակովբու Առաքելոյ եւ Ռովեմնու Ուե-
ւարանչի, Սաղմոս ԴԵ, կցուրդ. Աւետա-
րանեղէ արտատւրէ գի.: Ի Յակովբու ի
կարեւորիկէից քաղոյն ընթերցուած: ՄԵ՜Դ:

Էջ 609-612բ.— Դիսեմբր յիշատա-
կարան.— *Տես լեռոյն:*

Էջ 613ա.— [Բուն] Բարեկենդանին
Հաշոյն: Ընթերցուած յիսայայ Մարգա-
րէի.— *Գոչեայ դարութեամբ եւ մի խնար-
հար...*

Էջ 616ա.— Պաղոսի Առաքելոյ ի ըր-
ոսայեցոց ք(ո)ղոյն ընթերցուած.—
Եւ զայս գիտառիք...

Էջ 619բ.— Աւետարանն ըստ Մաթ-
եոսի.— *Ձոյշ յերուք ողորմութեան ձե-
լում...*

Էջ 622ա.— Որկորդ շաբաթին շաբա-
թըն արմ. Ռիշատակ Սրբոյն Թեոդորոսի
եւ այս կանոն կատարի. Սաղմոս ԺԺԵ.
կցուրդ. Պատուական է առաջի ՏԵ.: Ըն-
թերցուած յիսայայ Մարգարէի.— *Լուսա-
լուք գլխադառն ՏԵ. որ զոգայք ի րանից
նորա...*

Պաղոսի Առաքելոյ ի Հռոմայեցոց
քաղոյն ընթերցուած.— *Արդ ո'յ մեկնեցէ
դմեզ ի սիրոյն Գրիգորի...*

Ագեղաւիայ, Սաղմոս ԺԺԴ. Սիրեհի

գի լուիցէ Տէր գճայմ աղաւթ: Աւետարան ըստ Մատթեոսի.— Ահաւասիկ եւ առաքեմ գճեղ...:

Էջ 623ր.— Երկրորդ Կիրակեօն. Ընթերցում յեսայայ Մարգարէէ.— Տէր զորմեաց մեզ...:

Էջ 626ր.— Պաղոսի Առաքելոյ ի Հռոմայեցեաց քղքոյմ ընթերցում.— Աղաւթ գճեղ եղարք...:

Էջ 629ր.— Աւետարան ըստ Մատթեոսի.— Մի՛ Համարիք եթէ Լկի...:

Ծանօթ.— Քառասնորդաց չրջանի յոր օրերու ընթերցումները տեսանք նախապէս, էջ 124-225, այնձ կարդաւ երտրուին նոյն չրջանի Կիր. եւ Ծր. օրերու ճաշու ընթերցումները:

Էջ 633.— Մարտի ժԸ. Կիրքի էմ. ի Հայրապետիմ եւ այս կամեմ կատարի...: Զայս վկայութիւն դնեմ...: Տես, էջ 74:

Էջ 635.— Երրորդ Կիրակեօն, ընթերցում յեսայայ Մարգարէէ:

Էջ 643.— Մարտի ժԹ. Յովհաննու Լւի. ի Հայրապետիմ, եւ մայր կարգ է որ Կիրքիմ:

Ի Մարտի Թ. Սրբոց Քառասնիցն...:

Ծանօթ.— Ստորին յուսանդգին, նոր նանձան թանաքով, բոլորգիր կայ սա տողը, «Ի Հինդերորդ Կիրակեօնի կարդա րդ Քառասնիցս»: Դիտելի է որ Յովհ. Երուսաղէմացիի յիշատակութեան թուականը նախապէս նշանակուած էր Մարտի ամսոյ ԻԹ (էջ 75):

646.— Զորրորդ Կիրակեօն ընթերցում յեսայայ Մարգարէէ:

Էջ 658.— Աստ կարդա գրառասնիցն, Հինգերորդ Կիրակեօն ընթերցում յեսայայ Մարգարէէ:

Էջ 667.— Սահմի ժ: Գրիգորի Լուսաւորչի Ելմ ի Վիրապէմ ի վեցերորդում շաբաթիմ, եւ...:

Էջ 671.— Վեցերորդ Կիրակեօն ընթերցում յեսայայ Մարգարէէ:

Էջ 683ր.— Վարդապետիմ առաւուսում [եւ այս] կամեմ կատարի: Սաղմոս ժԴ. Տէր, ա՛կայցէ ի խորամի Թ.: Ընթերցում ի ժողովարդէ.— Ուրախ լիք, երիտաւարդ, ի մանկութեան քում...:

Ծանօթ.— Թուանշանով իջահամարը

սխալմամբ 684էն կը ցատկէ 689ի, եւ այրուրենականէն ունեցած տարբերութիւնը կ'իջե՛նէ երկուքի:

Էջ 689ա.— [Ընթերցում յեսայայ] Մարգարէէ.— Ահաւասիկ Միգի...:

Էջ 689ր.— Պետրոսի Առաքելոյ ի Կաթողիկոսից քղքոյմ ընթերցում.— Միրեփ. ո՛չ իթե պահուեմալ ինչ առաւելաց գնեա երթեալ...:

Էջ 690ա.— Աւետարան ըստ Մատթեոսի.— Ամէն ասեմ ձեզ, զի Լն ոմանք ի սոցանէ որ աստ կան... Լթե վասն Յովհաննու Մկրտչին ասաց զնոսա.— Տես Մատթ. ԺԶ. 28-ժէ. 13:

Էջ 691ր.— Սեպտեմբերի ամսոյ որ սեր ժԳ: Նաւակաւիք Սբ. Տեղեացն Եմ. ի, գառաջիմ արմ ի Սբ. Յարութեանն: Այս կամեմ կատարի...: Զայս զրեմ առ յեղ...: Տես էջ 574:

Էջ 694ա.— Յերկրորդում աւուր Կիրակեօն, ժողովիմ ի Սբ. Մատրանն, եւ ցուցանեմ զպատուական փայտ խաչիմ աւեմայմ մարդկան, եւ այս կ'ամեմ կատարի, Սաղմոս Դ. կցուրդ, Նշանեցաւ առ մեզ...: Ընթերցում յԱռ...: Դարձեալ Լթի ի նաւ...:

Էջ 695ա.— Ընթերցում յեկեկիկէ Մարգարէէ.— Եւ ահա արք վեց...:

Էջ 696ա.— Ի Կորնթացեաց քղքոյմ Պաղոսի Առաքելոյ ընթերցում.— Զի նառ իմախն...:

Էջ 696ր.— Աղէղուիայ, Սաղմոս ԾԹ:

Էջ 697ա.— [Աւետարան] ըստ [Յովհաննու]— Եւ ոչ ոք էլ չերկինս... թե իվ. զործեցան...:

Ծանօթ.— Ստորին յուսանդգին, նոր նանձան թանաքով, բոլորգիր, կայ սա տողը, «Ըմ. արք. եղարք, եղկելի զրազի գրոցս թողութիւն խնդրեցէք»:

Գլխաւոր յիշատակարան.— 1192

Էջ 609ա.— Փառք անսկիզբն Էւ անմասնակ, աներբ Էւ տնուրեք, անորակ Էւ տեքանակ, անքնին, զերարուն Էւ Համալոյ, Էւակի Էւ Էրակին Տէրութեանն, Էւ միոյ Աստուածութեանն, Էրկապողութիւն Է զոյմաստնութիւն, յիմանայեցն Է ի աղալեացս, ի մտաւորաց Է ի բանաւորաց,

և համանդամայն ի բոլորից սեռական կենդանեացս, սկզբանց և առ յապա, անդր քան դասիտեանս, և յաւիտենից յաւիտեանս, ամէն:

Որ ետ դարութիւն տկարութեանս իմոյ յանդ հանել զբարեգործեանն ծաղիկս դայս փթթեալ առաքելական և մարգարէական և աստուածախառն վարդապետութեամբ:

Ով հարսն Յի. տրամախորհուրդ, գեղադեղեալ առաքելական և մարգարէական լուսափայտեալ ակամբք, և հոգիաստին սնեալ կաթամբ և սնեան գեղեցկածաղիկ աստուածազարդ բուրաստանին հոգեղինաւ րոցով բորբոքեալ ի Քս. համբակ, զոր բերելով սահման կոչողին, յարբոճեականն ճեմացոց ճեմարանին: Ահա ծառ յի պողոտա բարութեան:

Յաղազս որոյ զոհանամ զդովելոյն յուսաստեղծ լուսաւորացն, զի ի ձեռն խաւարաթղած իմում հոգւոյս Վարդանեա, զրեցաւ մարդարիտս այս ի զարդ եկեղեցւոյ սրբոյ թաղի:

Աւրհնեալ է նա յամենայն էից, և յանէից, ի տարերց և յանտարերց, և յանաշահման, և յանկէտ, յանմիջակ, և յանկերական յաւիտեանս:

Եւ արդ զրեցաւ դիրս շարայարեալ ձեռամբ Վարդանա նուաստ կրանաւորի և յետին և փցուն զրչի, ի վանքս որ կոչի Մաչկեւոր, ընդ հովանեաւ Սուրբ Աստուածածնիս և Սուրբ Կարապետիս և այլ սրբորոցս որք աստ են, ի սահմանս Սիւռօյն քաղաքին, ի դաւառիս Կիւղիկեցոց, ի յերինս որ կոչի Տորոս:

Եւ այս եղեւ ի զիտապետութեան Հայոց Տն. Գրիգորի որ Տղայն կոչիւր, և ի վերայ կացութեանն իշխանութեամբ, բաղդր եւ յարկալաւտ Պատրոն Լեւոնի, և յաղթող յամենայնի, զոր պահեսցէ Ած. իտաղուութեամբ:

Բայց ի թուականիս Հայոց ՈԱԶ [= 1187], առաւ իմ. և խաւարեցաւ արեղակրն: Եւ ի ՈԼԹ [= 1190], ամի փոանկն եւ այսմանն և մեռաւ: Եւ ի ՈՅ [= 1191], ընկէլ թաղաւորն եւ, և առ զԿիւպրոս կղզի և զԱքայ և զԱխալան: Եւ սով եղեւ այս

Երկու տարիս խիստ: Եւ ի ՈՅԱ [= 1192], զրեցաւ դիրքս այս:

Եւ արդ աղայեմ զամենեւեան որք ուսանիք կամ ընդարերիակէք զհաւաքեալ ծաղիկս դայս, որ է զարդարեալ սա բանի և հրամանաւ, տնաւ և ստորիւ:

Ջշայր Դաւիթ և զնորին քորորդին Գթորոս, որ են առաջնորդք Անապատիս, և զթած առ ամենեւեան, յիշեսլիք զնոսա և զծնաւայն նոցա ի Տէր: Եւ զամենայն եղբայրութիւնս այսր Անապատի զկենդանիս և զհանգուցեալսն ի Քս., որք բարի և բաղդր խաւաւք աւշնական լել են մեղ:

Ընդ նմին դառցեայս մեղաւք զՎարդան և զծնաւայն իմ, և զամենայն համազգիւն իմ, զի և նոցա ողորմեցի Քս. Ած. յիրում զայստեանն, և որք յիշեն ըրմեղ հաւատով և նոցա:

Որպէսդի աղաւթիւք ձեր և ամենայն սրբոց հաճոյացելոց Տն. ի սկզբանէ, զսրցուք միարան արժանաւորք կենացն յաւիտենից ի Քս. Յս. ի Տէր մեր:

Ընդ որում Հաւր և ամենասուրբ Հոգւոյն վայելէ փառք իշխանութիւն և պատիւ այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն:

Մամր յիշատեակգրութիւնք.

1.— Էջ 64, ստորին լուսանցքին, երկաթագիր, զունաթափ մելանով, «ՋԳաւոս յիշեալ ի Տէր»:

2.— Էջ 612բ. գլխաւոր յիշատակարանին ներքեւ, բոլորդիր, ութ տողի վրայ, շեւեւ զետին տրուակ զՊղս. յիշեցէք, և Ած. զձեղ յիշէ, ամէն»:

3.— Էջ 698ա, բոլորդիր. «Յիշեալիք զԹոմաս միակեցն և Ած. զձեղ յիշէ»:

Յետմագոյն յիշատեակգրութիւն.— 1318

Էջ 698բ, բոլորդիր, սկիզբը փճացած.—

[Հրեշ]տակապետացս մեր դամ Երիս և տեսեալ[եւ] ի յանամաւթ յոյսն Յս. [պապի]նեալ յոդնայմեղ Մաթէոս ի դաւառէն Դարանաղեաց, և երկեալ ի պահանջմանէ [քանքարացն] պատահեցայ զորոցս որ ընթերցուածք կոչի, և Գ

Լեւ ալլ զիբք ժամոյ ծառից, որ էր քակ-
տեալ, ժողովեցի ի կազմն պնդութեան, զի
աղաւթիւք ձեր, վերստին զմեզ ծնաւդաւք
մեր նորոգեցէ Գ. յառտ եւ յաներեկ աւ-
րին, որ եւ ի չորից ախտից զմեզ ազա-
տեացէ ձեռք ըստ չափոյ: Արդ կազմեցաւ:

Ի. կտակէք ի Թուխ Հայոց ԶԿԻ, ի Սր.
Քաղաքս Եմ. ի դուռն Սր. Հրէշտակապե-
տաց: Եւ որք ընթերցուի մեզ Լեւ մեր ծնա-
ղացն Լեւ մեր Լղրաբցն մեղաց Թողութիւն
չնորենցէք, Լեւ յիշողացդ ողորմեսցի Գ.
Ած. ամէն ամէն:

122

ՀԱՇՈՑ — 10

Երուսաղէմ

ՊԺԶ-ՊԺԸ = 1367-1369

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 31 × 22 × 13: Էջք 978: Հանդա-
մանք բաւարար, նորոգութիւն կրած: Խուղթ
բամպակեայ յղկուած: Գրիչ՝ Վարդ-
գան Արդ. Բարերդցի: Գրութիւն՝ սեւ մե-
լանով, երկսիւն, 32 տող: Բոլորգիր վարժ:
Ուղղագրութիւն մի քիչ Թերի: Կաշկաղմ
ռախտակեայ: Պահպանակ սկիզբոր մէկ
լիւրթ Թուղթ դատարի, վերջը մէկ Թերթ
Թուղթ՝ վրան ալլաղան դրուածքներ, նաեւ
մէկ Թերթ մալաղաթ՝ յունարէն մանրա-
սատ զրչութեամբ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Էջ 1 — Կանոնով աստուածային Յայտ-
բուքեամ ճրագուպիցին...: Աւետարան
ըստ Մովսէսի: Եւ հովիւք էին ի տեղ-
այն յայնմիկ...:

Էջ 2. — Յետ այսարիկ ելանքն ի Հո-
վանոցէ ի Սր. Բերդէմ, եւ ժողովին ի
Սր. Սիմով, եւ այս կանոն կատարի...:
Աւետարան ըստ Մատթէ: Եւ Յի. Քի.
ծնունդն էր ապոկէս...:

Էջ 3. — Յետ ըմբռնեալ զաւետարա-
նով, սկիզբն առնեն Հսկման, եւ ըմբռ-
նում ըմբերցուածք մի: Եւ ասեն ազգմոս,
կց. Յիշատ Տէր: Ըմբերցուած ի Ծմբո-
ւոց. ի սկզբանէ արար Ած. զերկինս եւ
զերկեր...:

Էջ 8ա. — Ըմբերցուած յետայնո մար-
գարէ: Եւ յաւել Տէր խաւել ընդ Աբա-
ղու...:

Էջ 19ա. — Եւ սկսանին շար: Սաղմ.
կց. Տէր ասաց ցիս: Պաղցասի Առաքելով
ի Տիտասի քղբայն է ըմբեր: Եւ Քանդի Լ-
լեւեցաւ շնորհն Աստուծոյ...:

Էջ 19բ. — Ալէլու: Հոգին Սր: Աւե-
տարան ըստ (Ղուկասու) [Մատթէոսի]. —
Եւ ի ծնանէն Յի. ի Բեթղէմ Հրէաստա-
նի...:

Էջ 20. — Իսկ ի ժամ գիշերին մինչդեռ
վաղքն ասի. զգեցուցանեն զհաւ. եւ ի Տէր
Երկնիցի վերցին փոխն ելանն ի բերնն եւ
ի փառս տալն ասնն. Որքի: Աւե. Ղու-
կա. — Եւ հովիւք էին ի տեղոք յայն-
միկ...:

Էջ 27բ. — Կանոն Ջուր Արիմեյով...:

Էջ 31. — Արիմեյովն Ջրոյ գոր ա-
տաղացի Երբայն Բարադի եպիսկոպոսա-
պետի կեսարոյ կապաղուկացոյ:

Էջ 39. — Եւ ապա տեառնագրեն իւ-
շիւն եւ ք. մեռնումս ասելով. Արիմեյացի
եւ սրբացի ցուրս այս մշտնաւ ք. իւշիւս
եւ ք. մեռնումս, յամում Հաւր եւ Որդոյ
եւ Հոգւոյն Սրոյ այժմ եւ միշտ: Երիցս
ամղամ ասնն, եւ այս արկանն ի գիտն եւ
դատման պաշտամամք ի տում: Երկրորդ ա-
ռուսատ: Սղ. կց. Ասաց Տէր ց. Աւե. ի
Մրկ: Սկիզբն աւետարանի Յի. Քի.
Որդոյ Սղ. որպէս Լեւ զրեւ է Եսայի մար-
գարէ. Ահաւասիկ Լեւ առաքեմ զհրէշտակ
իմ առաջի ք...:

Էջ 40. — Յերկարոյն աւուր ժողո-

... աղաքսմով վ զպլիթանեմս
 -մի մանուկդրոյի հ իտղհաւիլ — ճանմով
 -սեսք զգ մվաւստպոյի լոտի . վ . շղ վզգլ
 մում հ իտղհոտո ման , վստմզգիւլս ռսցոպ
 -իւց լոտգմարսլմտ քոտոյ — 918 թ

: մշտմեհի
 զվսնզվժկ ճեռտ լոտղտմմուշ . մլ ճաղցտ
 -սմում ման , մսմալլ լոտմպ վրգմիզ լում
 -սմլ իտղմմտ մսց : իկզ ռստգ վր իտղվմար
 գվգ . ոց ճոտո յոսմ տոմ , լվ . ուսուլսլ
 լվ . մումմշնղվ լզգր լսցոպ — 908 թ

... յի ժիտղանս
 , ժղի ժանմալ — ուտ շոտ զգ միզ ռսցո
 իսպոմմաի զգ , լվ . յիզմ լումզ վ լսցոմտզ
 -ոս զգ լւոմկ իտղալ , լստղմմմստք շրոն
 -ուհիկ լստղոպոպ ման վլոտվմտտե իւ
 -տպ : ... լվ . մումմտտե վղից — 008 թ

: ... զ լիսվլ . մլ
 վ լվիսեսք լմվաղզգ լստղիկսլմտ տղ
 զգ : լվիտղսմ զգ , լսցոտո լվ . մւտղսմմում
 վ լվստղնա տղ — 828 թ

: ... զ լվ . լստղ
 լստղլվմզլ լվիսեսք . իկզ լստղ լստղ ուտ
 լստղլստղն լստղլստղն իստղլստղլստղ . լստ
 -տղլստղն . ոց ճոտո լստ լստլ , լվիտտե
 լվ . լվ . մումմշնղվ լզգր վ — 908 թ

: ... զ լվ . լստղ
 -սլ լստղլստղլստղ լվիտղլստղ — 628 թ
 : վմտտի լստղի ուտ զգ լստղ
 -տղլստղ , վ լվիսեսք լստղլստղ մտ լստղ
 լստղլստղն լստղլստղ մտ լստղ լստղ լստղ
 , լստղլստղն լստղլստղլստղ . լստղլստղն
 -գի լստղլստղ լստղլստղլստղ ... — 528 թ

: վմտտի լստղի ուտ զգ լստղ
 լվ լստղլստղ . մլ վ լվիսեսք լստղլստղ
 -տտ վ մտ լվմտղլստղլստղ . լստղլստղլստղ
 -տպ լստղլստղն լվիտղլստղ — 628 թ

: լստղլստղ
 լվի լստղլստղլստղ զգ , լստղլստղլստղ
 . մլ վ . լստղլստղլստղ լվի վ լստղլստղլստղ
 -տղի լստղլստղլստղլստղ . լվ — 528 թ

: լվիտղլստղ
 . վի լվիտղլստղլստղլստղ լստղ — 528 թ

: վստղ
 -վստղ լվիտղլստղլստղ զգ լվիտղլստղլստղ
 վստղլստղ լստղլստղ — 501 թ

: լստղլստղ
 լստղլստղլստղլստղ . մի վ լվիտղլստղլստղլստղ . լվ

-ճաղաւ լվիտղլստղ , 88 թ — լստղլստղ
 : լվիտղլստղլստղ

լվիտղլստղ լստղլստղլստղ վղից — 128 թ
 : լստղ լստղլստղ զգ վստղլստղլստղ : լվի , լստղ
 -լվիլ զգ , վստղլստղլստղ զգ վստղլստղլստղ
 , վստղլստղլստղ զգ վստղլստղլստղ — 128 թ

: վստղլստղլստղ լստղլստղլստղ
 -լստղ վստղլստղ զգ վստղլստղլստղ — 128 թ

: վստղլստղլստղ վստղլստղլստղ
 : վստղլստղլստղ

լստղլստղլստղ զգ լստղլստղ . մլ զգ լստղլստղլստղ
 լստղ մտղ զգ վստղլստղ — 128 թ

: վստղլստղլստղլստղլստղ — 128 թ

: լվիտղլստղլստղլստղ

-լստղլստղ վստղլստղլստղլստղ — 108 թ
 : վստղլստղլստղ լստղլստղ — 128 թ

: վստղլստղլստղ

լստղլստղլստղ զգ վստղլստղլստղ — 128 թ
 : վստղլստղլստղլստղլստղ — 128 թ

լստղլստղլստղ զգ վստղլստղլստղլստղ — 128 թ
 : վստղլստղլստղլստղլստղ — 128 թ

լստղլստղլստղ զգ վստղլստղլստղլստղ — 128 թ
 : լստղլստղլստղլստղլստղ — 128 թ

լստղլստղլստղ զգ վստղլստղլստղլստղ — 128 թ
 : լստղլստղլստղլստղլստղ — 128 թ

լստղլստղլստղ զգ վստղլստղլստղլստղ — 128 թ
 : լստղլստղլստղլստղլստղ — 128 թ

լստղլստղլստղ զգ վստղլստղլստղլստղ — 128 թ
 : լստղլստղլստղլստղլստղ — 128 թ

լստղլստղլստղ զգ վստղլստղլստղլստղ — 128 թ
 : լստղլստղլստղլստղլստղ — 128 թ

լստղլստղլստղ զգ վստղլստղլստղլստղ — 128 թ
 : լստղլստղլստղլստղլստղ — 128 թ

լստղլստղլստղ զգ վստղլստղլստղլստղ — 128 թ
 : լստղլստղլստղլստղլստղ — 128 թ

լստղլստղլստղ զգ վստղլստղլստղլստղ — 128 թ
 : լստղլստղլստղլստղլստղ — 128 թ

լստղլստղլստղ զգ վստղլստղլստղլստղ — 128 թ
 : լստղլստղլստղլստղլստղ — 128 թ

լստղլստղլստղ զգ վստղլստղլստղլստղ — 128 թ
 : լստղլստղլստղլստղլստղ — 128 թ

լստղլստղլստղ զգ վստղլստղլստղլստղ — 128 թ
 : լստղլստղլստղլստղլստղ — 128 թ

լստղլստղլստղ զգ վստղլստղլստղլստղ — 128 թ
 : լստղլստղլստղլստղլստղ — 128 թ

լստղլստղլստղ զգ վստղլստղլստղլստղ — 128 թ
 : լստղլստղլստղլստղլստղ — 128 թ

լստղլստղլստղ զգ վստղլստղլստղլստղ — 128 թ
 : լստղլստղլստղլստղլստղ — 128 թ

լստղլստղլստղ զգ վստղլստղլստղլստղ — 128 թ
 : լստղլստղլստղլստղլստղ — 128 թ

լստղլստղլստղ զգ վստղլստղլստղլստղ — 128 թ
 : լստղլստղլստղլստղլստղ — 128 թ

էջ 322.— Մեծի Ուրբաթի գիշերին չսկսւմ է ի կատարել գրոց եւ կանոնա-
գրկիցաւ...

էջ 344.— Այգոյն Ուրբաթին դնեմ զտաշն եւ զԱնտարանն ի վերայ սեղանոյն, եւ երկրպագէ ամ. ժողովուրդն, մինչեւ յերես ժամն հաշի քա. Գ. երկիր պազա-
նաւք. իսկ ի վեցերորդ ժամն ժողովին ի Սբ. Գողգոթայաւ եւ այս կանոն կատարի. Սաղմոսք Ը. ընթերցուածք եւ առաքելա-
կանք Ը, եւ Անտարանք Գ, եւ ըստ սաղմո-
սացն թ ընթերցուածք եւ միանգամ(այն) լկողմք հանդերձ ծուրն դնելով զՏէր ա-
պշխեսցուք:

էջ 367.— Կանովն Տեառնականի: Ա-
ծեն զմկիրեալն ի դուռն եկեղեցւոյն, եւ
կարմիր եւ քամրակ կապեն յեղջիւրն, քայց
ամարատ լիցի, եւ ասեն Սղմ. Դ., փոխ. Ե-
լամի ում քողու: Արեւնեցից զՏէր յամ. Ողորմեսց
ի՞նձ Ած. ըստ մեծ: Բեզ վայելէ
Ած.: Զգուրդան ի բուն ասայ...

էջ 369.— Սարկաւայգ քարոզէ, եւ,
վասն ի վերուստ. Եպիսկո. ասէ զԱղաւթս
գայս.— *Ամենակալ Տէր Ած. փառաւորեալ
ի վերնաշնորհ կարողալեռութեանդ...*

էջ 372.— Մեծի Ծառաքին Սբ. Զատ-
կին երեկոյին, ժողովին ի Սբ. Յարու-
րիւնս, եւ Եպիսկոպոսն լուցանէ երես կան-
քեղս, եւ սկսանին Սաղմոս ճԺԷ...

էջ 393.— Աղաւթ հանդերձ ծուրն դը-
նելով: Ընթերցուած ի Դանիէլէ Մարգա-
րէէ:

էջ 397.— Եւ սկսանին Գովեա Եմ.
զՏէր, շր. Յարեա Գ. ի մեռելոց:

էջ 403.— Զատկին կիրակէի Առաւա-
սին... Յերեկոյին ժամուռն ի Սբ. Յարու-
րիւնս ժողովին եւ սկսանին, Սղմ. կց. ի
ձայն, եղիցի ամուռն Տեառն...

էջ 406.— Ի միմի կիրակէի Սրբոյ
Զատկին Գարութեան յիմներորդ ժամու ե-
լանեն ի Սբ. Լեւոն Զիրենեաց...

Երկուշաբթի ար. ժողովին ի Սբ.
Մատրանն եւ այս կանոն կատարի: Ստո-
ղոզի ալելու:

էջ 408.— Գշ. ժողովին ի Սբ. Մատ-
րանն Ստեփաննոսի, եւ...

էջ 412.— Դշ. շաբթի ար. ժողովին ի
Սբ. Սիովն, եւ...

էջ 420.— Ծառաքի ար. առաւատոյն
Յովաննու Մկրտչ. կարգն կատարի. Սղմ.
կց., Ած. փառաւ.: Ընթերցուած յԱռա-
կաց.— *Զձեղ աղաչեմ, ուլ ժարդիկ, եւ
բաշխեմ զբարբառ իմ որդոց ժարդկան...*

էջ 426.— Նոր կիրակէի, ժողովին ի
Սբ. Մատրանն, եւ...

էջ 429.— Ի միմի արուր Նոր կիրա-
կէին ելանեն ի Լեւոն Զիրենեաց ի տասնե-
րայոյ ժամու, եւ անդ սաղմոսեալ վայր մի
իջանան սաղմոսիւք ի Սբ. Յարուրիւն, եւ
ւնտի երբան ի Սբ. Սիովն երկուսն եւ
այս կանոն կատարի...

Բշ. ի ար. ստողոզի Ալելու.— *Դատ
արայ ինձ Տէր, դի...*

էջ 437.— Ապրիլ 20 Անտիփ է Աստ-
ուածածնին...

էջ 448.— Երրորդ կիրակէին առաւա-
տուն ժողովին ի Սբ. Աշխարհամատրանն
եւ այս կանոն կատարի:

էջ 491.— Թուրք կիրակի Եպիսկո-
պոսի Երուսաղէմացոյ առ Կոստանդինուոս
արքա վասն երեսեւոյ Ոչանի Սբ. Խաչին
շերկնից:

էջ 529.— Ի Սբ. Վերացմանն յարուր
քառասուն յետ Զատկին, Հինգշաբթի
ար. ժողովին ի Սբ. Լեւոն Զիրենեաց, եւ
այս կանոն կատարի:

էջ 553.— Ի մեծի արուր Սրբոյ Պեն-
տէկոստէին կիրակէին առաւատոյն ժողո-
վին ի Սբ. Լեւոն Զիրենեաց, եւ...

էջ 563.— Աղաւթ Ոսկերեանին ա-
սացեալ ի Սբ. Երրորդուրիւնն:

էջ 654.— Կիր. առաւատունն հլանեն
ի Թափար ի բարձր տեղոջ, եւ այս կանոն
կատարի:

էջ 665.— Աղաւթ Սրբոյն Բարդի.—
Աւրհեալ եւ Տէր Ած. ամենակալ...

էջ 744.— Կիրակի Ոմջման Աստուա-
ծածնին:

էջ 789.— Կիր. առաւատունն Սղ. կց.:
Նշանեալ ի մեզ...

էջ 792.— Երկրորդ արուրն ժող. ի
Սբ. Մատրան քաղ. եւ այս կանոն կատա-
րի: Սաղմ. կց. Երուր երկիւղածաց...

էջ 793.— Երրորդ [արուրն] ժող.
եւ...

էջ 795.— Զորքորդ ասուրմ ժողով. ի
Լիանն Ձիքեմեաց...:

էջ 796.— Եշ. ժղ. ի Սք. Լեանն Ձիք.
եւ...:

էջ 797.— Ուրբաքի ժղ. ի Սք. Գոզ-
գոգա եւ այս կամոն կատարի:

էջ 799.— Եք. ժող. ի Սք. Յարու-
քիւն...:

էջ 949.— Դեկտեմբերի Ին, Դաւքի
Մարգարէիմ եւ Յակոբայ Առաքելոյն:

էջ 952.— Սրբոյն Ստեփաննոսի Ու-
լոսովկայիմ:

էջ 954.— Սք. Առաքելոյն Պետրոսի եւ
Պաղոսի:

էջ 957.— Համգիստ Երանելոյն Յով-
հաննու Աւետարանչի.— էր ընդ եղ-

բարս...:

էջ 962.— Սրբոյն Առաքելոյն Յովհան-
նու եւ Յակովբայ:

Մամր յիշատակագրութիւմ Գրչի
բաղաթիւ, ոմանք մասամբ ինճացած,
կ'առնենք չաճեկան նկատուածները:

1.— էջ 46 յս.— Զվարդան մեղաւոր
սոյի զորոգա աղայեմ յիշել ի Տէր եւ Ած-
ղանց յիշէ:

2.— էջ 78, 79 յս.— Ի Թվ.ՊԺԶ, յու-
նիս իԺ. զվարդան աղայաւ, եւ զմեղաւ
հարուստ, յիշեալ ի Տէր, ով եղբայր:

3.— էջ 94 յս.— Զվարդան զորոգ խա-
բեղայս յիշէ ի բարի:

4.— էջ 112 յս.— Ի յերուսաղէմս է
զյաւած, յայս աստուածաշէն քաղաքս, յայս
պնդեցկաշէն տաճարս:

5.— էջ 157 յս.— Զվարդան մեղաւոր
աղայեմ յիշել ողորմելով, յերուսաղէմս է
զրաւած, հաղար վաշ տեսողայ:

6.— էջ 166 յս.— ՉԹթղալ հաւա-
տուր յիշեցէք ողորմելով նմա:

7.— էջ 249 յս.— Յուլիս ի է է դրած
այս զիրս: Այսաւր ի Սք. Ենուեղն Քի. ու-
ղիւմ երթ[ալ], հաղար վաշ աւուրս, ի Թվ.:

8.— էջ 258 յս.— [Զվ.]արդան մեղա-
ւորս յիշեալ, ով եղբայր, ի բարի, եւ անմե-
ղապիք լեր, զի բաղած վշտով եւ տուտու-
թեամբ եմ գրել, զոր չէ գրելու:

9.— էջ 282 յս.— Զրադամեղ զբողոս
զվարդան խաբեղա աղայեմ յիշել ի Քս. ու-
ղորմելով: Սուրբ Գողգոթային է սա:

10.— էջ 420, 421 յս.— Շարաթ առա-
ւաւտուն զԵովսեմու կարգս կարդայ, եւ
զրադամեղ զբողոս յիշեալ: Յերուսաղէմս
եւ գրել ի Թվ. ՊԺԶ, յայս մօրու շմոր տա-
[րիւս]:

11.— էջ 471 յս.— Բուն Բարեկենդա-
նին եւ գրել զսա յանմիս եւ յանդիւնի:

12.— էջ 478 յս.— զվանեցոս
դուռն մատնհարել էին, եւ ի մեծ նեղու-
թիւն ունէին զամենայն քրիստոնէքս:

13.— էջ 490 յս.— Նին շա-
րաթ ասուն եմ գրել, տարան զամէնքս ի
վաւել դուռն համարել, վասն այնորիկ չը-
մար է միտքս եւ քնով պաշարեալ, անմեղա-
ղիւ լերուք վասն Այ. եւ յիշեցէք ի Տէր:

14.— էջ 526, 527 յս.— Ո՛հ վասն իմ
դառն մեղացի Ա տարի եւ կէս է ինչ, յայս
աշխարհս եկեղեցի կա ամէնն փակած է
վասն Աղեկոսանդրի դերելոյն. ի Թվ. ՊԺԶ:

15.— էջ 551 յս.— Այսոր տուտի
տուին թէ զԵրուսթեան դուռն կու բանան,
մարտի ԺԻ:

16.— էջ 569.— Սք. Հոգի Ած. ճոշ-
մարիտ, նորոգաւդ եւ կենդանաբար, նո-
րոգեալ եւ կենդանացոյ զիմ զմեղաւք մեռ-
եալ ողի զվարդան խաբողի, որ զգիրս դը-
ծեցի ի յանդիմանութիւն ինձ: Որ առատ ես
ի տուրս պարզեաւց, Տէր իմ, տուր ինձ մե-
ղաւորիս, եւ երկրորդ անառակ որդոյս, զոր
չնորհեցիր առաջին անառակին, եւ ողորմեա
ծնողաց մերոց եւ եղբարց եւ ամ. հաւա-
տացելոց ննջեցելոց եւ ամ. եղբարցս որ
վայելին ի սմա եւ խնամով պահեն ուրհնին
յԱյ. եւ ամ. քրոցս: Այլ եսս վարդան ե-
րեսանկեալ աղայեմ զձեղ վասն սիրոյն Քի.
տնմեղաղիր լերուք սխալանաց ի սմա, զի
բաղում վշտով եւ բաղում տուտութեամբ
եւ գրել յեմս. յայս շմոր ժամս, որ եկեղե-
ցիք ամէն փակած կային, ի Թվ. ՊԺԶ:

17.— էջ 579.— Զվարդան զբողոս
աղայեմ յիշել յաղաթս քրտի մտաւք: Գը-
րեցաւ ի Թվ. ՊԺԶ, ի մարտ Ին:

18.— էջ 583 յս.— Յայմս աւուր
հանդեաւ Գրիգոր արեղայն, որ վասն Քի.
մարտիրոսացաւ, ի Թվ. ՊԺԶ:

19.— էջ 625 յս.— Այսաւր բորբոսած
հաց եմ կերել եւ ջրհորի կրտսուր [խմ]ել
եւ գրել յերուսաղէմս բաղում վշտով:

20.— էջ 677.— Քս. Ած. Որդի Այ.

որ արժանի արարեր զոր որ. առաքելաբն տեսանել զբեղ հայրական փառաւք, ընդ նոսին եւ զիս զրազմամեղ ողբիս զվարդան խաղողայս եւ զմեր ծնողսն եւ զիմ հայրազատ եղբարսն զՅակոբ, զԱւետիս, զԱննաւարեր, զոր կուսակրան քահանայքն, եւ Ած. որ առատն է ի տուրս ձեզ կարդայսզլացող եւ յող եւ ամէն ասողացող ողորմի:

21 — Էջ 786 յս. — Եւ տարաթի խափ ոչախոց: Զվարդան ժաբին, սայուկ, մեղաւոր, լիչեցէք ի Տէր:

22 — Էջ 833 յս. — Երանի աւուրն որ տեսնու ժարող զայս շմորիս վերնն ի Թվ. ՊԺԶ:

23 — Էջ 940 յս. — Ով մեծի սքանչելիաց, այս ի յետի տեսերես Ե տարի է որ գրած է, ի Գ Ճառցէ յաւելայ, եւ այսոր Հիմն եղաւ, ի յայս շմոր տարիս, որ ի զրնւան կանք Ա. տարի, եւ եկեղեցիք ամ. փակած կան, եւ ի մեծ կարիք եւ կարօտ եմք պատառադի. ի Թվ. ՊԺԶ:

Գլխաւոր յիշատակարամ. — 1369

Էջ 975—978. — Փառք Սր. Երբողոցութեան յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

Յամի ութ հարիւր եւ տասնեւութ, մեծ թուականի մերոյ, ի հայրապետութեան Տէառն Մեարտիպա, եւ ի Թաղաւորութեանն Կոստանտնու, նուաստ ծառայս ծառայիցն Այ. րազմամեղ հոգո, որ ամաչեմ կոչիլ ի բարձրագոյն քահանայական անուանէն, զի ի զատապարտութիւն է ինձ անուեղ այդ, զի անաբան եւ զաղիբ զործովք իսկումեղութեամբ լայով ասեմ զանբարիանայիցն Ած. յոյժ բաթկացուցի, եւ յետինս մեղաւորաց, որ կոչիմ վարդան իսկիւնցայ, րնական Բարեբրդի, ի զեղջկ երմեու, որդի Կիրակոսի, որ վասն անթիւ մեղաց իմոց տարագիր եղէ յիմ հայրենի գաւառէն, եւ յառաջ ժամանակաւ եկեայ Հի ի Դրիմն րնակեայ առ Պետրոս հայր վանաց վարժեայ ի նմանէ:

Եւ ես մեղաւոր հոգս վարդան փափաղեցա Գի. սիրոյն, որ արժանացոյց զիս աւսմ զործոյս զբնութեան, զի ինձ հոգւոյ յիշատակ զրեւ եւ տայ Սր. Գողգոթայիս: Եւ կամաւքն Այ. Հաւր կենդանւոյ կարողի յամենայնի, եւ Միածնի Որդւոյ իւրոյ կենա-

րարի մերոյ Գի. Գի., եւ կենդանաւոր երկրպագելի Հոգւոյն Սրոյն, անարժան ծառայս ծառայիցն Այ. սկիզբն տարիս ուսմ լուսախիղճ եւ կենեակիր աստուածաշունչ, ուրբ կտակիս ի ստոյլ եւ յընդի յարիւնեակէ, տինս եւ յարուեստ րանի ոչ յաննշան զրէչ, այլ լի եւ կատարեայ արուեստի, ի րանս, ի բառս, ի յծողոյս եւ ի բացատ, եւ ի տրոճմունս ասողանութեանց, եւ յոյժ բաղձանաւք եւ յողնատուր տնւնւանաւք, ալետանձ երկաւք մեծաւ աշխատութեամբ բստ կարի զմայրեղի զսս ի լուսաւորութիւն մանկանց եկեղեցւոյ, եւ ի յիշատակ իմոյ նուաստ զրէչիս եւ ծնողաց իմոց եւ ամ. դարձից իմոց կենդանեաց եւ ննջեցեաց:

Զի ի Թվիս մերոյ ՊԺԴ [= 1365]ն ուսուս Աղէկանդր, եւ այս աշխատհիս թրիտանէքն մեծ նեղութիւն եւ չարչարանք հրէշին Դ տարի, զինչ յայս աշխարհս եկեղեցի կայր եւ զՅարութեանն զուռն որմով փակեցին, եւ ի լրնչից ի չորսն զմին տոն յամէն թրիտանէից, զրազումս դարձուցին, զբազումս սպանին, եւ զմեղ զամէն շատ զնտան դնելով եւ սղդի աղլի նեղութեամբ սպանցին Դ տարի, ի տարուայ ի Դաղէ տարան զինչ երկց եւ տեղայ եւ եւտիսկոյոս կայր, եւ ի մանկագոյն արեւցայ, Գրիգոր եւ Կիրակոս, տնւափ չարչար հարին մինչեւ ի մարմնոցն կաշին տնկաւ եւ մարտիրոսացան վասն Գրիտոսի: Եւ զՄիխիթար րուայն եւ մին միայնակեցի մեղէն տարան ի Մար եւ սպանին: Եւ զՏէր Միխիթէ զԵրուսաղէմայ կայսկապոս րոնեցին եւ րազում խոստամար, եւ աղլի աղլի կապանաւք եւ տանջանաւք չարչարեցին վասն հաւատոյն, եւ համբերեաց վասն Քրիտոսի, եւ յաղթեաց նոցա Քրիտոսի, որ տայ համբերութիւն սիրողաց իւրոց:

Ի յայս նեղութիւնս իմ տեսարանն ի Գողգոթայ մեաց եւ չկարցի Հանել, եւ րույում նեղութեամբ վշտացուս հոգի իմ, եւ հաւատս անկալութիւն տեսանել ի բաց րդճարութեանն դուռն եւ զԱւետարանն, Յայնժամ զմտաւ ածի Թէ (զաւետար.) զողջան եւ ես անյիշատակ մտոցի, Թող Տարէչկիւրք, Ճառց զրեւ, Թէ ապրիմ եւ տայ Գա. զխաղաղութիւն եւ տեսնուլ սայ ինձ

յիւնեաւորանն յայտ ինձ ի մարմնաւոր պէտտ
ի կարիս խարնձ։ Ողորմանն Աժ. որ զա-
մէն բարի խնդիրք կու կատարէ, տեսնույ
երես մեղ յետ Դ տարոյ շանց դախտա-
թին, զոր այլ չկար տեսնել. և զիւնեաւոր-
անա դատ, զխաչն և զկոնակն և. զկոս-
տիղն քակել էին, և ուրախացա ի փառս
Քրիստոսի։

Էւ, մասն առջի ուխտին որ զբեցի զատ
Ար. Դողդոթաւ, ոչ կարաքի ուխտա-
յանց լինել, այլ ետու զսո Քի. բոտ աչնձ
զոտյ ի քոյոց քեղ ընծայեմք, յամենայնի
կարող Տէր. վասն որոյ աղայեմ դուրս
Հարսյ և զեղրառող՝ զդատս քաշանալից,
այլ և զամ. դատս յողացող, որք մայելէք
ի քողցրանալի եղեմատունի միտակազ
տոտանալունք կենդանական աստուածա-
խաւ աւետարանական բանիցս, չեմքսիք
պրաւազ արտ զՎարդան արեղայտ և. ըզ-
մրնայն իմ և զկրօնաւոր եղբարն, և
զքուերն իմ, և զամ. աշխատողս ի սմս,
վթղթին կոկողն և. դայնձ ամ. ողորմա-
թին զատնից քակէլ աւետն Համարաւորի,
ընդ կամուարս իւր ի Տեառնէ մերմէ Յի-
սուակ Քրիստոսի։

Այլ և զայս դառնայ կրկին աղաչեմ,
տնաղէք և յուստեք, մի ոք լինեալէ որ-
բաական զինչ յոյն ազգ պատճառանալքս
էթլ որ զՄր. Աւետարանն և զիշխանս բրա-
նորար իշխանութեամբ կամ զողութեամբ
մասն իւր աղաչ բարոյցն Հանցէ ի Սր.
Տեղեացս, իւր ատմմինն ստանալոյ, և
կամ աղայանի շնորհւոյ, և թէ եկեղեցա-
կան և թէ աշխարհական, ինքն Քս. լինի
նմա դատակազ յիւմէ

աւելզ առեւտն։ Եւ թէ որ զյիշատակս եղ-
ծունց կամիցի, ի սր. դրոցս նոյն դա-
տակցի ի Քրիստոսէ յաւտն մեծի։ Այս
թէ որ մասն աւել Հեծելի և աւաղակաց
պատճառստիցս փախուսցէ, և դարձնայ ի
յանդորարաւոր դարձուսցէ ի Սր. Տեղիս
Դողդոթա, Քս. Աժ. զինքն և զիւր նրն-
ջեցեալսն ընդ յաջեալսն դատեցէ։ Որ ոք
ինչամոյ պատ պահէ մասն Սր. Յարու-
թեան, Քս. Աժ. զինքն խնամէ, և որ ոք
զհակառակն առնէ դատի ի Քրիստոսէ։

Բաւ ողբերակամբ եւ մտղբամբ առ
Սր. Աւետարան ի դիմաց ստացաղիս մե-
ղաւոր Վարդան։

Ոյ Հրաշափառ և Երջանիկ երկնաւոր
Հրեղէն դատուն զարմանալի, անբաւանի,
ճոցածին Հաւր Բան, և Համարող շողոյն
կամողի, որ ի ստորին իջեալ ընդ մեղա-
ւարս խաւանցար, և կալով քո առաջի մե-
ղաւորաց առ քոյոց սիրոյ սրբեցան, քանդի
և ընդ պոռնկին կարգեալ բարոյ ի րաց ոչ
մերժեցեր։ Էւ զԲանանացին անՀամարմակ
զիմաւքն ածեր ի յրութիւն Հաւատոյ։ Եւ
զկարկամեալն կանդեցեր, մասն զի Աժ.
զոյլոյ մեր Յս. զդանցիւք զքանդեալսն յա-
րենէ բժշկիցեր։ Առատ աղ[ր]եւք առ
կամարացին յանաքեան

ի Վարդան

և մի՛ թո որ ոչ արդարա-
նամք։ Այլ մաղթանալք մար. քո Քս. Աժ.
և աղայանալք ամ. սրբոց զմեղաց մերոց
յիււծն խորտակեա, և քաւեա զմեղ զյան-
ցաւորքս, որպէսդի Գնաւն ամաւթոյ մե-
ղացն, զմիտակ տոտաւաւաղ, և կալից ի
դատուն քո Քս. Աժ. մեր։ Էւ դանաւոր յու-
մայս և զնորր խերիւնչս որ մատուցաք
զՄր. Աւ. և զիշխոյցս, Տէր, ընդ աւրոյն
ընկալ, զի ուր քեղ և ի քեղ ետուք դաւ.
զքոյս ի քոյոց քեղ մատուցի, Տէր իմ Յս.
Քս., քո խոտաղեալ բարեւոյց արմանի
սարս դամ. Հաւատաղ[ր]եալս ի քեղ, զիմա-
րան Սր. Յակոբս Առաքելոյս, և զիս զադ-
քատ և զստուիկ վաղանտ։

Աղայեմ ներել փոքն ձարբոտանացս,
զի այս յափս զոր եղեւ, ոչ էր լիմ տկար
կարողութեան այլ լիյ. անչափ մարդա-
սիրութենէն, որ դուրացոյց յանդ Հանել,
զի բողոքն աշխատանալք, աւոյ և տաւա-
տութեամբ շատ աւր բորբոց ազոյլ և
քաջիաց աւթեկան արրոյ իմ անցուցել, և
յարիք և տոնուք ի վերայ, և մասն Քի.
սիրոյն, մեծ յուրոյ և Հաւատաւ Հաւատոյ
Համբերեցուք, մինչև դարձեալ ողորմեցաւ
մեղ ողորմածն Աժ. և ետ խաղաղութիւն,
և զոր ոչ սկին ունեկար երես մեղ դապաշ-
եալն նմա փառք Հաւան ամենակոյի և
Որդւոյն Միամնի և Սր. շողոյն, ալմ և
մըշտ և յախտեան յախտեան ամէն։

[Աւարտեցաւ ի] Թի. ԳԺԸ. յուրիս
ամառ ի Ժի աւրն Նչր. յայս
ժամ որ ի սր. Խաչիկեան կայի։

Մամօր. — ՀՅ 402, ստորին յուսանց-

քին, եւս կայ նոյն տարւոյն պատկանող յիշատակագրութիւն մը. «Ջվարդան մեղաւոր դրողս յիշէ ի Տէր, [գրեցաւ ի թվ. 93Ը],

Յետմագոյմ յիշատակագրութիւնք. —

1. — էջ 1բ, անհարթ դրով. —

Եւ մեղաւոր եւ անարժան,

Առադէյ դպիր կոչեն(ան)ան,

դիւս իման արէք արժան,

դձեղ արհնէ անմահ արքան,

եւ ծնաւդ իմ մարմնական,

Տէր Մերտինն եւ Ոսկին,

էւ կողա[կի]ց իմ Թուրմանդան,

արարչութեան առնէ արժան:

2. — էջ 1, ստորին լուսանցքին, նոսր լազիր. — Թվ. ՌՂԵ [— 1626], քարեխաւսութեամբ Սր. Առաքելոյն Յակոբայ, որ միշտ կայ առա... եւ քարեխաւսութեամբ Սր. Աստուածածնին, որ միշտ քարեխաւսունի[մ առ Մի]ածին Որդին, եւ դիւս զրադմայմեղս զՊարսամ արեղայս վա... որ արդիրքս վերջստին նորողեցի, եւ դճողեւոր ևշակերտ իմ զկարպակա...:

Ծանօթ. — Թերթին արկնողման վարին անկիւնը մնացում է եւ արդ պատճառով տողերուն վերջին գրերը փճաղած են: Կորած գրերուն տեղ գրինք կախման կէտեր:

123Ա.

ՆԱԽԱԳԻՏՈՅ ԸՆՏԻՐ ԱՍՏՅՈՒԱԾՈՅ. — 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծառայ 31 × 22 × 2: էջք 312: Հանդամանք բաւարար: Թուրք հասարակ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւորակ մէլանով, երկսիւն, 2-64 տող, կան նաեւ շատ սիւնակներ անդիր ամենեւին: Նոսր չեղադիր: Համառօտագրութիւնք բաւական առատ: Բոլորակայմ անարուեստ:

Ծանօթ. — Ըստ Սաւայանեանի, «Հատարմանը բանից եւ առածից յարտաքին եւ ի Սր. Գրոց, ամփոխեալ ընդ իւրաքանչիւր բառիւք ալրուրենական կարգաւ: Գործ միջնոց վարդապետաց ի միայնութենէ Սր. Աթոռոյս: Թաճանի յի հատորաց (Յուցակ, էջ 95):

ԲՈՎԱԼՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1-5. — Ի Ծնունդն Քրիստոսի:

էջ 6-8. — Ի Մկրտութիւնն Քրիստոսի:

էջ 9-10. — Յութօրէս՝ յԱնուանակոյնութիւնն Քրիստոսի:

էջ 11. — Ի Գառասնօրեայ Գալուստն:

էջ 12-15, դատարկ:

էջ 16-20. — «Յովնան» վերնագրուած,

բայց հաղիւ մէկ սիւնակ գրուած, մնացեալը դատարկ:

էջ 21. — Ա. չարաթ ՄԼԾԻ Պահոյ:

էջ 24. — Բ. չարաթ ՄԼԾԻ Պահոյ Անառակին:

էջ 36. — Ջրդ. չարաթ՝ Ծաղկապարզին:

էջ 46. — Աւաղ Է. ի խորհուրդ Հալորդութեան:

էջ 58. — Ի Յարութիւնն Քրիստոսի:

էջ 67. — Ի Համարձումն Քրիստոսի:

էջ 70. — Ի Հոգին Սուրբ:

էջ 76. — Ի Սր. Եկեղեցին:

էջ 82. — Ի Վերափոխումն Կուսին:

էջ 89. — Ի Սր. Խաչն աստուածընկայ:

էջ 97. — Ի Յովհաննէս Մկրտիչ:

էջ 128. — Առ Հրէշտակ:

էջ 148. — Աստուած:

էջ 151. — Աղահոյութիւն:

էջ 152. — Աղամ:

էջ 153. — Աղատութիւն:

էջ 159. — Աղքատութիւն:

էջ 160. — Աղօթք:

էջ 203 — Աւետարան:

էջ 205 — Բաղձանք:

էջ 217 — Գալուստ Գրիգորոսի:

էջ 253 — Երջանկութիւն:

էջ 271 — Ժամ եւ Ժամանակ:

էջ 298 — Ծերութիւն:

էջ 300 — Ծուլութիւն:

էջ 301 — Ցանկ:

էջ 302-307 — Այլ ցանկ այբուրեն
կարգաւ: — Ազահութիւն, 151, ..., Օրհ-
նութիւն, 521:

էջ 308-312, դատարկ:

123F.

ՀԱԽԱՔԱԾՈՑ ԸՆՏԻՐ ԱՍԱՑՈՒԱԾՈՑ. — 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծառայ 31 x 22 x 3: էջք 313-784: Հան-
դամանք բաւարար: Մնացեալք՝ ըստ նախ-
ընթացին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 313 — Կախարդութիւն:

էջ 341 — Հակառակութիւն:

էջ 420 — Նշանք — Նշանք խափանե-
ցան, այլ ունիմք հաւատաւ, յոյս, սէր, որ
կան եւ մեան:էջ 437 — Ողորմութիւն — Երանելի
է մանաւանդ առյ Քան անձուլ: ԳԾ. Ի, 33:էջ 449 — Չարութիւն — Վատթարն
անարդէ դայն, որ ի խորէն դադարի:

էջ 457 — Պատիւ — Վասնդի յաւե-

լուն մարդիկ ի մեղս, առին որ քան դօր եւ
պատուհաք:

էջ 521 — Օրհնութիւն:

էջ 522 — Յոռութիւն:

էջ 523 — Կոռութիւն:

էջ 545 — Սահման — Սահմանել ասի
ինչ՝ յորժամ դնի յայնպիսի հանդաման,
սրով բնութիւն նորա ճանաչի եւ որոշի
յայլոյ:էջ 571 — Վկայութիւն — Անձնամա-
ւորն դարչելի՝ լի՝ վկայ:

էջ 773 — Ի Սբ. Երրորդութիւնն:

774 — Հայր Աստուած:

էջ 776 — ՅՈղիւն Աստուած:

էջ 778 — Ի Հոգին Սուրբ Աստուած:

124

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԳՈՐԾՈՑ ԱՌԱՔԵԼՈՑ. — 2

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծառայ 31 x 22 x 4: էջք 74-520: Հան-
դամանք շատ լաւ: Թուղթ սպիտակ նորր:
Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մեկանով,
միասին, 45 տող: Նորար շեղադիր: Համա-
պատասխանութիւնք աստուած: Լուսանցողադդ
իւրաքանչիւր գլուխի սկիզբը՝ արեւ եւ լու-
սին: Դունաւոր ղյխադարդ, էջ 1: Նկար մը,որարբեր թուղթի վրայ, ապաւլ, Յա. մա-
նուհ. Miracolo del Bambino d'Arce'ի, էջ 7.
Կաշեկադմ խաւաքարտեայ: Կնիք՝ էջ 1 լու.,
սեւագործմ, հաւկթածեւ, փակադիր, «Տէր
Գլուխեան տէր Մարգար, 1524 [= 1834]:
Ծրթունքներուն վրայ երկաթադիր. «Ախմ-
էն Վարդապետ Նըլեցիք, որ Ստացողն է
սպանովարար:

125բ.

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. — 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 30×23×7: էջ 448: Հանգա-
մանք բաւարար: Մնացեալք՝ բոտ նախըն-
թացին:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1.— Ճակատ.—

Քերականութիւն երկրագրութեան...
Հատոր երկրորդ: Ի Վէնէտիկ, 1760, Ի տը-
պարանի Անտոնիոսի Ձաղդայի: Հրամանա-
մեծաւորաց:

էջ 3.— Թիւ տեղեացն, այսինքն, Թա-
ղաւորութեանցն, որք պարունակին Ի յերկ-
րորդ Հատորն:

125գ.

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. — 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 30×23×7: էջ 476: Հանգա-
մանք բաւարար: Մնացեալք՝ բոտ նախըն-
թացին:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1.— Ճակատ.—

Քերականութիւն երկրագրութեան...
Հատոր երրորդ: Ի Վէնէտիկ, 1760, Ի տը-
պարանի Անտոնիոսի Ձաղդայի:

էջ 3.— Թիւ Ի յերրորդ Հատորն պա-
րունակեցելոցն տեղեաց, այսինքն, Թաղա-
ւորութեանցն Աֆրիքայի եւ Ամերիքայի եւ
Ի նոսին եղեալ կղզեացն:

էջ 187.— Թիւ ամէնից անուանց որք
Ի յառաջիկայ իրականութիւնս գտանին, այ-
սինքն, վիճակացն, քաղաքացն, կղզեացն,
գետոցն, լճացն, եւ այլոց ամէնից:

էջ 319.— Թիւ լայնութեան եւ երկա-
րութեան ամէնից քաղաքաց եւ կղզեաց:

էջ 476.— Վերջ իրրորդի Հատորին:

126

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐԿՈՍԻ Բ. ՀԱՏՈՐ. — 1

ԲԱՐՍԵՂ ՎՐԳ. [ՄԱՇԿՈՒՈՐՅԻ]

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 30×22×1: էջ 70: Հանգա-
մանք բաւարար: Թուղթ հասարակ: Գրու-
թիւն՝ սեւ մելանով, երկսին, 47 տող: Նո-
սըր չեղադիր: Համառօտագրութիւնք չա-
փաղանց առատ: Կաղմ կիսալաթ խաւա-
քարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1ա.— Մեկնութիւն արարեալ
Մարկոսի Աւետարանի, Բարսեղի Վարդա-
պետի, Ճամ կոչեցելոյ: Գլուխ Թ.— [Հ]ար-
ցին ցնա աշակերտքն եւ ասեն. զինչ է այն:
Պարտ եւ արժան էր ամ. հաւատացելոց

այնքան զիտող եւ ծանօթ լինել աստուածային գրոց...:

Էջ 63ա.— Գլուխ ԺԴ.— Եւ էր զատիկ եւ բաղարջակերք յետ երկուց ասուրց...:

Էջ 68բ.— [ԺԴ. 13-15].— Երթայք ի

գաղաքն, եւ իբրեւ... անդ պատրաստեանէիք: Մատթէոս յաւելու թէ ժամանակ իմ մերձեալ է...:

Էջ 69բ.—70, զատարկ:

127

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՀՌՈՎՄԱՅԵՑԻՈՑ.— 1

ԿՈՒՒՆ ԵՆԼԻՈՍ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 30 × 22 × 3: Էջ 428: Հանդսմանք շատ լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրութիւն՝ սեւ մեկանով, Լրկսիւն, 37 տող: Նոտր չեղադիր: Համառօտագրութիւնք շատ աւտառ: Գունաւոր խորանագարդ, էջ 61: Կաշկաղճ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 3.— Մեկնութիւն յամենայն ըմբերցումս Սրբայն Պօղոսի: Յառաջաբանութիւն. ա՛վ, որպիսի, որքան. Սուրբն Պօղոս:

Էջ 34.— Առարկութիւն յըմբերցումս Սրբայն Պօղոսի:

Էջ 37.— Կանոնք իրաց ըմբերցումն Ս. Պօղոսի:

Էջ 56.— Թարգմանիչքն ըմբերցումն Սրբայն Պօղոսի:

Էջ 59.— Ըմբերցումածայն Սրբայն Պօ-

ղոսի. որ առ Հռոմայեցիս Մեկնութեան առարկութիւն:

Էջ 61.— Մեկնութիւն ըմբերցումածոցն առ Հռոմայեցիս, Գլուխ 1.— Պօղոս.— Հայտնանէ անուանէ բաղումք աստ զրաւորմա առերեւն...:

Էջ 412բ.— Գլուխ վեշտասաներորդ, Շար Գլխոց.— Բոլոր այս զլուխս պարտնակէ զողջունատուութիւնս...:

Էջ 420-428, զատարկ:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն.— 1756

Էջ 421ա.— Յիշատակ է զիրքս, յերկրէն Տարօնոյ Խորենացի Տն. Թէոդորոսի Պատրիարկի Սրբոյ Աթոռոյս Եկմի. ընծայեալ ի զբաւտունն Սրբոյ Յակօբեանցս եւ շուշի ոք իշխանութիւն Հանկույ արտաք ի Սրբոյ Աթոռոյս: Վաշխօղթք Ած. ողորմի առաջէք, ի թվին ՌՄԵ:

128

Ա.— ՄԵԿԵՆՈՒԹԻԻՆ ԱՌ ՈՐՍ ԳՐՈՑ.— 1

ՄԵՍԻՊ ՎՐԻ. ԳԵՆԶԵԿԵՅԻ (1753)

Բ.— ՄԵԿԵՆՈՒԹԻԻՆ ԴԱՆԻԷԼԻ.— 2

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ

Իգմիր

ՌՄԹ = 1760

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 30×21×5: Էջք 720: Պրակք ժՅԺ ԺԴ: Հանդամանք շատ լաւ: Թուղթ առկուն, երկու տեսակ: Գրիչ՝ առաջին մասին, Մկարոյ Վրդ. Գանձակեցի, Գրուիին՝ սեւ մելանով, երկսին, 39, 40 տող: Նոսրաղիւր, եւ նոսր շեղաղիւր: Համառոտաղրութիւնք՝ առաջին զրբին մէջ գրեթէ սովորական. երկրորդին մէջ չափադանց առատ: Գունաւոր դարձաղրեր՝ իւրաքանչիւր դասին սկիզբը, երկրորդ մասին մէջ: Կաշկկոյժ խառաքարտեայ: Դատարկ խուղթէ՝ սկիզբը Հինդ թերթ, նոյնպէս եւ վերջը իջհամարէն դուրս: Ստաղդդ՝ Պոզոս Վրդ. Վանեցի, որուն անունը կ'երևի նաև ձեռագրի կուրծքին, երկաթաղիւր, ձի վրայումն Պոզոս Վարդապետն արձանադրութեամբ:

Ա.— ՄԵԿԵՆ. ԱՌ ՈՐՍ ԳՐՈՑ

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1ա.— Համառոտ Մեկնութիւն, Գրիգորի Աստուածաբանի Առ Որս Գրոցմ, մոդովեայ ձեռամբ տառապետալ Մեքրապայ Գամմակեցույ.— Պարտ է դիտել, զի վարդապետք եկեղեցւոյ՝ երեք ասեն զմեր զիտութիւնն, ի ներքոյ բանին, կամ մերձ բանին, եւ կամ ի վերոյ բանին: Արդ՝ ի ներքոյ բանին է զդպրեացն ստեղծութիւնն: Եւ մերձ բանին իմանալեացն քննութիւնն: Եւ ի վերոյ բանին աստուածաբանութիւնն... Վասնորոյ եւ... յերկրէն Ազուանից մեղադարտ Մկարոյ, անարժան քահանայ եւ կրօնաւոր, յընթեռնուին ոչ կարէի իմանալ զգործութիւն սորա, եւ իմ խնդրեալ եւ ո-

րոնեալ աստ եւ անդ թերեւս դտանէի ըդ լուծմունս ինչ, եւ կամ զմեկնութիւնս, ոչ ուրեք զտի զկատարեալն, բայց միայն Գէորգեայ Վարդապետի Եղնկացւոյ Համառոտ լուծմունքն, եւ զայն յոյժ ծաղկաքաղ կռեալ եւ ընդ արձակ քայլափոխեալ. այլ եւ ոչ ամ. ձառնին. զի այսքանեաց միայն էր եղեալ: Նախ առաջին ճառին որ ընդ զէմ Եւնոմիոսի... Եւթներորդ Կլոնդօնիոսի ստաղին թղթոյն, զի այս ևօթն ձառիս ծաղկաքաղ լուծմունքն էր արարեալ Գէորգ Վարդապետն Եղնկացի... Եւտ այսորիկ Եւսա ինձ ընթանալ ուխտ եւ երկրպագութիւն ի մեծ եւ ի զերհռչակ առաքելական Աթոռն Տաթեւ, յայս տեւչումս բորբոքեալ, եւ զտի անդ ի գրքատունն զմեծ զիրք մը, զոր զրեալ էր Սիմէոն Վարդապետն՝ աշակերտն Տաթեւացւոյ, նորին հրամանաւ, Երեսուն զրոց լուծմունք ի միում տիի կապեալ, եւ անդ զրեալ կայր լուծմունքն Առ որսի ամենայն ճառին, եւ այն եւս էր Համառոտ, զի եղրակացութիւնն միայն էր եղեալ ներգործութեամբ, իսկ զմիւս նախադասութիւնն թողեալ էր զօրութեամբ. բայց ոչ զոյր ի մակաղորդն անուն շինողին զրեալ թէ ոյ ոչ էր, սակա ուրոյ ոչ կարացար զիտել Հաւաստեալ: Եւ զի այսու Լուծմամբս սակաւ ինչ մուտ կարացար դտանել, եւ իմանալ փոքր ի շատէ զգործութիւնն սորա:

Եւ էր այս ի ժամանակ Տն. Ներսէսի Հեղահողի առն Այ. Աղունից Կաթողիկոսին: Եւ յետ այսորիկ իրեւ Եւսա թուականն Հայոց, ի ՌճՂԸ [=1749], չարահրճի աղղն սլարսից ըսկսան կողոպտել զերկիրն սրեւեկից սաստիկ հարկապահանջութեամբ

[illegible]

: Համագործուտեկը ԿՄԻ ԿՄԻ
: Նստմիջ Երևանում — 086 67
: Զուգահեռ Կոնստ. . 663 67
: Նստմիջ Եվթւտեկը — 713 67
: Ելլուգմաւ տղ Եվթւտեկը, Եվթ-
ւալուտով Երևանում — 987 67

: ոոսով վ

ԵՐԱԴՄԱՆԱՊԻՏԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ — ԳԻՇ ԺՂ

... Երբ ընդհանուր առմամբ
-մույն վ. ռաբոտնիկի աշխատանքի վրա 1936 թ.

: Էմսիկմզ ոսվյսնսի սլ — 866 թ
: ոսվյսնսի սլ — 016 թ

ԵՐԿՐԱՅԻՆՆԵՐԸ ԵՄԵՆԵՐԻՆԻՆԻ
— ԽՈՐԱՍՏՈՂԻ ՆԻՈՒՆՑ ԵՎԱՆՆԱԿԱՆ — 191 թ

[illegible]

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐԱԼ ԿԱՌԱՐԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵ

Լուսինյ ոեռեաց պվսուր — ԽՍԹ թի

ՎԱՍԿԱՆ ԵՄԻՆ ԵՎ ԵՂԵՐ ՄԻՄԵՆ
ԵՎ ԵՂԵՐ ՄԻՄԵՆ ԵՂԵՐ ՄԻՄԵՆ — 19 33

Լսելով ռեռեռոց ղվմար — 18: 64

— Եւ ի բոլոր բնական թափանց — Լեւոնիկ

[illegible][illegible]

... վան չա րդ
վեղեղամա րդ վեղեղեղդ օխսխ վի ղՎիժմասը
տոլլամտ ողաբաղալ տաստաբաշն զգա սոլ
զյաղաղտեանի վիժու չիջ նեղամ Լուսա
րդ Ողլ ուղաբիժ ժոշմաբամտ ողխեանալ
տու սոն նան ղոլվաբանտ արող ման լա
կողզմո Ուղ ղՎիժամաղ չիժ եղաուղաղ . լղմ
ղմ տուտ ժոնամտի ղոմխեւ վի ... սոլղիժ
աղաղեղտ րուղի լղմղղ ժՎշտանա ղՎիժ
մաղեղեղիժ ժմա . եղղղղ լուտիժմալ
նմ բղղղտ լուղղղղղղղ լաւա ղղալի

-ստի՛ն, մի՛ն զգո՛ւմ էս զգլխի՛ մասնամյն վ առ
 փնեղցու՛ց խանն մկնամի՛ն ու փնյմն զգլխի՛ն
 -սաղիղբն զյգտառող՛ն հոննդո՛ւն ու փնեղցու՛րսմ
 աղյանն վ զտառ՛ց մալ՛ի զտառնամյն ու փնյմն
 վն ու փնյխանսը՛ն գնտառնուհնմի՛ն նսմ
 -դն՛ն ետ՛իղիցը՛ն ու սանն ու փնեղցու՛մն Լաճու՛ր
 -դն՛ն ցաննվան՛ն զմամի՛ն վ ոսանն՛ն տառանկ
 ու տառանոտ՛ն զտառնուհն՛ն ու փնյմն զտառնուհն՛ն
 սանի՛ց ուտն փնյխանսը՛ն տառանկառն՛ն սանու՛ր
 ու զտառնուհն՛ն ու զգլխի՛ն զտառնուհն՛ն սանի՛ն
 -մը ուտն իղխանսը՛ն միտն փնյմն ու փնյ զփնյանն
 -մա՛ն նստանկ տառանկա՛ն վ զտառն ու փնյմն
 -մառառալ՛ն զժողով՛ն վ տառ փնեղցը՛ն վ փնյխ
 րսանի՛ն թրու՛ր ու փնյխանսն՛ն փնյմն
 փնյմն զտառնուհն՛ն վ զգլխի՛ն փնյ զտառնուհն՛ն
 -ոսմոյտն՛ն Լու՛ն նսմ ուտառնուհն՛ն ու փնյմն
 -նա՛ն զմկնյմն՛ն ուտառնուհն՛ն ու փնյ զտառնուհն՛ն
 -ուտառնուհն՛ն տառն՛ն փնյխու՛ր ու փնյ զտառնուհն՛ն
 -տառնուհն՛ն զտառնուհն՛ն միտառնուհն՛ն փնյմն
 ու փնյխանսը՛ն ու փնյ զտառնուհն՛ն փնյմն

[illegible]

Դրևադի յայտմ. տեղում և Բա. ձևերում
չնոսրի մեկնում թիվն, վառն բաղադրում վիշապ-
թևանցն, որ առհաս է ի գիրք յայտ, դի առ-
տառ բաղադրում թիվն և

Էջ 350ր — Համառոտ մեկնություն Դժ-
 Երևալ շառիմ Գրիգորի Լստոնաժաբանի
 քր սասցեալ է ի Երևանդն ԲԻ. Ն ի Ար-
 ևոյան Լարիւրով. ժողովակ ձեռնաքր տա-
 ճաղեան Լստոնայ Երևանի քր ի Երևան
 քր ի Երևան, ի Երևան, ի Երևան, ի Երևան

Ժողովից առ Համապետ մեկնելու թիւն
Ան որս դրոշմ, և Գ. Յնեայ աստիւ, Հը-
բանանաւ Տն. Ուրիշիցա աստիւ և աստիւ աստիւ
վարդապետին Առաքարացի, ընդ Հովանու
մեռ Գր. Լուսաբերին, որ ասի Մեղանդիւ
վանաւ և և ժամանակէս յայտնի աստիւ
նորդն էր Ղադար վարդապետն Կեսարացի,
որ էր Թուին Հայրց Ռեզ.Թ (1700) և
այս աստիւ զիկոյ ուր. Հարց. և եղ-
արց. որք ընթերցուց և կամ որքնակէս
ընդ վարց չհամարել զայնաստիւ թիւնն Հի-
սոյս, այլ յիշել զիկոյ դրեայ վարդապետն
ընդ ինեւ. և զուր յիշեայ ինեք ի Գրի-
ստակ Այ. մերոյ, որ է արհեստ յաւիտե-
անոյ, ամեն:

Ի՞նչ 377- — Ձգամկն գրոյս այսպէս վարեաւ, ով եղբայր. յորժամ կամիս զիլ լինէ զտամիկ՝ զրգրի բաւոր երեսն րոնքեր- ցիր երկու. ելմ ի միասին, որ զլոանի խրմ- զիրն ճո, վասնզի ուսուցուածքն մտմո բան մի է. զի ալ զայ երկուսն ապէ խօսէ՞ զլա- րոնայս, քէպէտ մեհ՞ զգլուխս քսածնեցաւ,

Նշ 381. — Յիշատակարան ըստ-
գողի գրոյոյ. — 1760

Յայտ լիցի ուսումնասիրացդ, դի աղդ
մարդկան չիտիոխական դուռի, Թէ մարմ-

չույի և Բէ՛լ մասաք Հանդոյն ծաղկիւ, լատ ա-
շու մարդոյ որպէս խոտոյ և աւուրք իւր,
և որպէս զծաղիկ մայրի աշունպէս ցամա-
քաւոր և աշուն...

Առ որ և իմ աստուածայեւոյս անաթոմ-
նութիւնէն ցանկացեալ եղև, յալայիտի իմի-
րաց, և ի խնդրս տեւեալի ոմանի եղ-
րաց, ժողովեցի զմեկտեալ թիւն զդուռս
իմաց զրոցս, Գրիգորի Աստուածաբանի, որ
էդպիսի Առ որս, և Կապեղի զայս ի միում
տիկ:

Իսկ յետ ժամանակաց ինչ առջեկող,
ի մեծ մայրաքաղաքս առիագնող Զմեռին
կոնցեռն, Հանդիպեցաւ մեզ սերտողուն եղ-
բայրն Մէր, և յաղեծիրարեկանս, Վանեցի
Քորյուն աստուածաբանս Վտրդայանեմ, ծախ-
րադոյն Հրաւիրակն Սրբոյն Երուսաղէմ,
և առնայ դայն ընթերցաւ ի բաղում ա-
ւարտ, և բարեպաշտ զիս մեծաւ Բարխանմա-
նօք օրինակել դասս յառն ինքեան, և ին-
չատակ Հուլոյն իւրոյն և ծնողացն, ի զուռն
Սրբոյն Յակոբայ որդւոյն Ջերէթիս,
յանգի աչս երկրորդ օրինակն է զինի առաջ-
նոյն: Զի եւ ևս ստուապակայս վառն սիրոյ
յանգի, երբեք իմոյ, ի բաց ընկեցի զակարա-
բին մարմնոյ, և ըսկայս զրել զդրոյ դասս
վռ որս, և Հասուցի դասս ի կատարումն:

Եւ արդ աղայեան զմարտական անձինք
արդ որք ընթերցմամբ ամէն պատահելիք,
եւ կամ զպատահարեան օրինակէք, յիշեցէք
շէշտեցի Պօղոս տոտոյածառաւն Վարդապետ
արեւ եւ զծնողոն նորոս, եւ զամ. արեւանա
տու մերձաւորեան, որ բառացաւ զսոս ի հա
լայ արդեանց իւրոց, եւ զոտք յիշողցոյ յիշ
եալ իկնիք ի Քրիստոսէ վերջէն մերձէ, որ
եւ արհնաւ, յաւիտանա ամէն:

Գրեցաւ զիրար Հանդերձ լիշատակաւ
բռնեալ ի ՌԴԲ Թոնի Հոսոց, յանձնի ամ-
սոյ Ժ, ի ծովահանաց քաղաքս Սիմիր,
լինդ Հովանեանս Սրբոյն Բարդուղիմէոսի եւ
Ստեփանոսի եկեղեցւոյն, ձեռամբ Ժողով-
պէջի զորոյ ատուանդեալ Միաբնակաց Գան-
ձակեցաւ:

Էջ 382.— Տաղ աս Մոկացի Պօղոս
Վարդապետն Հարանց Ամուստտի:

Ի հողամիսյան մարզկային բնակարան,

၆. ဥပဒေမူရမ်းများ အစီအစဉ် အကျဉ်းချုပ်

մեզ ամուլ բուրեաց հետ ամանաւորեան,
Պօղոս վարդապետ սուրբ և ամենամ:

Մեկաց գաւառէն յոր վաստաւորեան,
մեր ընդդառնեաց ծովուն յամրիւման,
մեզ լոյս ծագեցար իմ գարեգեական,
Պօղոս վարդապետ սուրբ և ամենամ:

Երկիրըն Հայաց կայր ամրիւմութեան,
քոյլ ի հաստոց յայժ ակաւորեան
եղեր դու պատմեա կըրկին մարգարան,
Պօղոս վարդապետ սուրբ և ամենամ:

Սրնումոյ իմ մտաւր ծովամար պերճական,
վամբն վարդապետ հաշիմ փրկական,
մեզ կենաց ժարագ առաքելական,
Պօղոս վարդապետ սուրբ և ամենամ:

Բամեալ ժողովարդէ տեմինի Սրամեան,
մեծի ինքնիմ Գեորգի շահաստեան,
գեղեցիկ հրաւիրեցին գաւառը Գաղարան,
Պօղոս վարդապետ սուրբ և ամենամ:

Որ ի վաղեմի ժամանակայկան,
գմտաւուն մի փոքրիկ շրջամբ ամրական,
աղօթիւմ բացեր Ռարսի մըրման,
Պօղոս վարդապետ սուրբ և ամենամ:

Պայծառացեցեր գաշտարեւ Հայաստան,
շինմանը տանարաց հրաշափառական,
լուսափայլ կարգօք գարդ գեղեցական,
Պօղոս վարդապետ սուրբ և ամենամ:

Աւեր դու գշնմանի և գմեց գաւառան,
եղեր մեզ ժարագ վարդապետական,
կոխեցեր և գոհըն յամրեղական,
Պօղոս վարդապետ սուրբ և ամենամ:

Վասն միտաւի վարձուց հաստեցան,
յետ կատարածին յաւիտեանական,
մարմնով Պրոքնեար պահօք պընդական,
Պօղոս վարդապետ սուրբ և ամենամ:

Առ մեծ Բագրատըն որ ի Պարսկաստան,
գմեցեր ի գմեցաւ ձեռաց հայտնան,
աւեր գնդերեկից շնորհօք տեմանական,
Պօղոս վարդապետ սուրբ և ամենամ:

Բահգով միշտ գոյով և աղօթական,
գիշեր շարաբուն յափց կամրեական,

տարածմամբ ձեռաց գոնեցական,
Պօղոս վարդապետ սուրբ և ամենամ:

Դու կատարեցեր գճեանը երբանան,
առանց արծաթայ ընդից ըստեցան,
ապաւ պիտայիւմ իրաց մարմնական,
Պօղոս վարդապետ սուրբ և ամենամ:

Այլ և արտառեաց իմ սուրբ բրդեման,
ամուլ տայգոյնայ գաւալ շնորհեցան,
որ ի արտառեանց յայժ արտապան,
Պօղոս վարդապետ սուրբ և ամենամ:

Պայծառ երբաշիւմ իմ երեւտական,
ձեռք գրեցեալայ փութով յղեցան,
գի ի Գլին ինքնամ յարմարան,
Պօղոս վարդապետ սուրբ և ամենամ:

Երկրորդեցին իմ սուրբ գերեզման,
որ կայ կառուցեալ տաճար Սիսական,
ախտածեստաց տայ գշնմանը բըժկութեան,
Պօղոս վարդապետ սուրբ և ամենամ:

Ճառապեալ Մեքսոք վարձօք ամրիւման,
ամուտիմ քանեանայ, գործով ամարձան,
գերդ ինք ընծայեաց գովասանական,
Պօղոս վարդապետ սուրբ և ամենամ:

Էին անեղին տեսութեանութեան,
յետ դու բարեխօս վասն փրկութեան,
տալ գեղապարտին իմ ժողովրդան,
Պօղոս վարդապետ սուրբ և ամենամ:

Էջ 383-384, դատարկ:

Բ. — ՄԵԿՆ. ԴԱՆԻԷԼԻ

Էջ 385ա. — Մեկնութիւն Դանիէլ
Մարգարէին — Առաջարկութիւն. — Դա-
նիէլ աղին մարգարէն երբեմն մարգարէ-
նայ ի վերայ հետեւան յորից ինքնակալ
Թաւադուրեթեանց աշխարհի...

Էջ 384բ. — Գլուխ Առաջին: Հայաստ-
տաւորին զլիւնայ. — Նախ և առաջ դու և ա-
ռաջ զորով Հանդերձ երբեք ընկերօք ի Բա-
րիւն գերի վարեցաւ Դանիէլ մարգարէն,
և: անդ սնանի և վարձի վասն ծառայելոյ
Թաւադուրին...

Մանօք. — Սաւալանեան կը նկատէ.

«Այս Թարգմանութիւն ոչ է միւսնոյն ընդ 113 Համարոյն» (Յուդակ էջ 101) :

էջ 409ա.— Գլուխ Երկրորդ: Շար գլխոց:

էջ 695ա.— Գլուխ Զորեքտառաներորդ: Շար գլխոց:

էջ 705ա.— Փառաքանութիւն, յաւիտեանակամի իմաստութեան, ի համառօտ գործոց եւ տեսիւնացմ Դանիէլի:

էջ 708բ.—720, դատարի:

Յիշատակարան ճուրղատուի.— 1768

էջ 708ա.— Ես չուստ ծառայս Այ., Սրբոյ Աթոռոյս Եէմի. Պատրիարք, Վանեցի Պօղոս Վարդապետս, ստացեալ զգիրքս՝ եդի յիշատակ ի դրճատունն Սրբոյ Յակոբ Լանցս, վասն հողոյ խմոյ, եւ վասն հողեւոր եւ մարմնաւոր ծնողացս, որք վայելէք Լամ օրինակէք, Ած. ողորմի ասացէք: Եւ չունի որ իշխանութիւն Հանելոյ դաս ի Սըրբոյ Աթոռոյս: Եւ եղև ի ՌՄԺԷ Թուին:

129

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐԿՈՍԻ, Բ. ՀԱՏՈՐ.— 2

ՌԱՐՄԱՆՆ ԿՐԿ. ՄԱՇԿԵՆՈՐՄԻ

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտաւ 31 20 3: էջք 212, Հանդամներ լաւ: Թուղթ Հասարակ: Գրութիւն, ընտանեկոյն կտրմի՝ մեկնութիւնները սեւ մեկանով, երկսիւն, 47-49 տող: Նոտարգիր: Համառօտապարութիւնք առատ: Կաշեկտմ խաւաքարտեայ: Դատարի Թուղթք սկիզբը եւ վերջը երկուական թերթ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ1ա.— Երկրորդ Հատոր: Մեկնութիւն Սրբոյ Աւետարանիս Մարկոսի, ասացեալ ձոն Բարսղի աստուածաբանութեան վարդապետի: Գլուխ Թ, Հ. 10.— Հարցին ցնա եւ ասեն. Ձիւն է անձ՝ զոր պարբեր ասեն թէ Նախ Եղիեա պարտ է պալ...:

էջ 167ա.— Ձ. 8.— Ձի երկնէին...:

Ասէն թէ մեկնելու դայս Բարսղ վարդապետ է արարեալ որ մականուամբ ձոն ասի, որոյ հոգին ընդ Հրեշտակացն դասի:

Ի՞նչ հասարակին, կամ ի՞նչ դանդաղին պէս երկու կերպիւ հասարակին, եւ Դիւք զանազանին...:

էջ 168բ.— Քարոզող շրջան տալոյ ի բանն որ ասէ. Երբ տուն:— Վարդապետք եկեղեցւոյ ասեն թէ ողջոյնս այս զոր

սամք, ոչ է անդոր եւ սոսի բան որպէս տան Հասարակ մարդիկը...:

էջ 173բ.— Նարեկացոյ Գլուխ Զ.— Իսկ արդ զի՞նչ բարեւոք դոյ, եւայլն:— Այսինքն, մինչեւ ցայս վայր զհառաչանս իմ, փոխանակ ժայնի...:

էջ 173բ.— Նարեկացոյ Գլուխ ԼԱ.— Սկզբնահայրդ խոստովանութեան անյայտ ծածկութից Որդի Աստուծոյ...:

էջ 197բ.— Նարեկացոյ Գլուխ ԼԳ.— Իսկ զհաւատոյ սահման բանի, ընտրութեան շնորհի...:

էջ 199ա.— Համգամամբ Առաքելոցմ,

էջ 199բ.— Դաւանութիւն Սրբոյ Արամայի, ի Սոկրատ պատմագրոց հմ Պրլուխմ:

էջ 212բ.— Եղաւ ի շիրմի ամորշելի յատուածութեան: Եղաւ ի շիրմի: Ոչ բոս Բորի մարդկութեանս, այլ բոս մարմնայն, յորմէ անբաժանելի էր Աստուծութիւն...: Եւ աղեղն անբաժանելի ունիցի [Շարունակութիւնը չկայ]:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւն.

էջ 66բ., չեղադիր.— Յիշատակ է Սրբոյ Աթոռոյս որ յէէմ. եւ որք Հանել կամին յԱթոռոյ՝ անկցի ընդ դատապարտութեամբ, իսկ Հարադատ վերածանդին եւ զիցին օրհնեալ:

130

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԺՈՂՈՎՈՅՆ ՔԱՂԱԿԴՈՒՆԻ. — 2

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 31×21×3: Թուղթ 145: Հանգամանք բաւարար, տեղտեղ ցեցակեր: Թուղթ սպիտակ: Գրութիւն՝ ամբողջովին սև մկանով, միասին, 42—46 տող: Նոտրադիր: Համառոտագրութիւնք առատ: Կաշիկազմ խաւաքարտեայ հինցած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Թղ. 1ա. — Յամի Տն. չորս հարիւր յիսուն և մէկ և ի ներքոյ թթելութեան տեւան մերոյ Մարկիանոսին ժտնջնաւոր Օդոտոսին՝ հոկտեմբերի ութն ժողո-

վեցան ի Գաղկեդոն...:

Թղ. 143ր. — Ատենական խօսք Գաղկեդոնի ժողովոյն առ Մարկիանոս թաղաւորն: Արժան էր ձեր թաղաւորութեանն սկիզբն առնել առ խնամատարութիւնն հրապարակաց ձերոց ի բանիցն Այ...:

Յիշատակագրութիւն. — 1858

Թղ. 1ո, ստորին յուսանգրին, չեղադիր. — Նուիրեաց Պարօն Յակովբ մեծապատիւ Գոնջոյ Երկուց տէրութեանց, ի վանդաբան Սրբոյ Երեստաղէի ի յիշատակ, ի թուին 1858:

131

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ. — 1

ՊԻՏՐՈՍ ԵՊԻ. ԱՆՎԱՐԱՆԱՆ,

Զմիւռնիա

1822

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 31×19×1,5: Էջք Բ+ 136: Հանգամանք շատ լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրիչ և Ստուցող՝ Յովհաննէս ՔՀն. Զմիւռնացի: Գրութիւն՝ ընթարանները կարմիր, մէկնութիւնները սև մկանով, Երկսին, 33 տող: Նոտրաւոր կանոնադր: Համառոտագրութիւնք սովորականէն քիչ մը աւելի: Նկար՝ Յովհ. Աւետարանիչ, էջ Բ, Կաշիկազմ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ Ա. — Ճակատ. —

Իսկ լամին 1822, օգոստ. 1:

Ի շտրապետութեան յուսանկար Սրբոյ և Մեծի Աթոռոյն էջմիածնի, երէց երանալ Տն. Տն. Երեմի սրբադնաւոր Կաթողիկոսի ամ. Հայոց:

Եւ ի պատրիարքութեան Սրբոյ Երեստաղէի Տնորինական Տեղեացն Քի. Տն. Գործիչի կըմանկադարդ արհիապանձ Կիսկոպոսի:

Եւ ի պատրիարքութեան մեծին Պոստյ՝ Տն. Պոստի աղպակը և Հանճարապետն առաքելաշնորհ արքեպիսկոպոսի Սեդրիանուպոլսեցոյ:

Եւ Սրբոյ Էջմիածնոյ նուիրակ և տաղմորդ Տն. Ստեփաննոսի սատուածարան առաքելաշնորհ արքեպիսկոպոսի Զմիւռնոյ:

Համառօտ և Ծաղկաբոց Մեկնութիւն Յայտնութեան Յօհաննէս Աւետարանչի, հատեցեայ ի զմայան մեկնաց, և շտրապետ ըստ մտաց նոցա ի Պետրոս արքեպիսկոպոսէ Նախիճեանեցոյ Աղաժալեան:

Այսատասիրութեամբ և Զանիք, նո-

132

Ա. — ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՅՆ. — 1

ՎԱՄԻԱՆ ՎԱՄԻԱՊԵՏ (1263)

Բ. — ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՐԻԻՐԱԽՈՐԱՑՆ ԵՒԱԳՐԵԱՅ. — 1

ԿԻՐԱԿՈՍ ՎՊԻ. ԵՐՋՆԿԱՅԻ (1354)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 30×20×3: էջք 280: Հանդա՝ մանք չատ յաւ: Թուղթ՝ հասարակ: Գրուածքին՝ ամբողջովին սեւորակ մելանով, միասին, 35, 37 տող: Նոտր շեղադիր անկանոն: Համառօտագրութիւնք առատ: Կաշեկաղմ տախտակակա քանդակաղաղդ:

Ա. — ՄԵԿՆ. ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՅՆ

էջ 1.—Վարդամայ Վարդապետի աբարնալ երգոյ երգոյմ Մեկնութիւն:

Նման է արքայութիւնն Լերկից դանձի ծածկելոյ յաղարակի ասէ՝ Տէրն: Գանձուն եւ արքայութեանն զոր զտանէ խնդրօղն, եւ սայլով զոր ունի զնէ զաղարակն...

Մամօր.— Լուսանցքի վրայ բաղմիցս կ'երևին նախկին մեկնիչներու անուններուն կրճատեալ ձևերը, ինչպէս. Գր., Հիւյ., Որ., Նար.:

էջ 76.— Գլուխ Ը, համար 13.— Որ նոտիս ի պարտէզս այլք անսան քեզ, զձայն թոյսնի արա ինձ...:

էջ 79.— Իսկ դու եղբայր մեր, մշակիր մորենեաց եւ աղտաղտին բուսաբեր վայրեաց, անուշ մեղ ճաշակ յարածամ եւ յոյս Ած., Վարդապետդ Կիրակոս ... միակերցելով զմեզ ի շնորհս փեսային իւր որ Յի. եւ Հօրն զթածի եւ Հոգւոյն Սրբոյ ողորմածի, որում ամ. խնդութիւն եւ ցընծութիւն եւ սէր ի սուրբս իւր եւ յարարածս եւ ի քեզ եւ ի մեզ, եւ ի մեր երախտաւորս յամ. յաւիտեանս եւ յաւիտենից ամէն: Ի իիւ 2ԺԴ [= 1263], Մեկնութիւն Երգոյ Երդոյս ի Վարդանայ գիտնականէ, ի աիւզերայոյս եւ իմաստուն Վարդապետէ (էջ 80):

էջ 80.— Տեաի ի ձեռին այնմ որ նոստէր ի վերայ աթոռոյն, զիր զրեալ ներքոյ եւ արտաքոյ, եւ էր կնքեալ ի կնքով ի Դանիէլ յոջ. զլիս. որպէս ասէ աւտր. Եթէ Յս. ֆս. վաստակեալ ի ճանապարհէն, Լիկն ի ջրհորն եւ խնդրեաց ջուր ի կրնոջէ, յայսմանէ յայտնի է զի կրկին է զօրութիւն ջրոյ, է որ տանի զծարաւութիւն մարդոյ, եւ է որ դարձեալ ծարաւի...:

էջ 94.— Եւ պահեալ ի տիւ եւ ի զիւն եւ ապա քաղցեաւ, Մատ. Դ զլիս. Թապաւոր ոմն կամեցաւ շինել աշտարակ ընդ պէմ թշնամեաց, եւ որչափ ի ցերեկն շինէր եւ բարձրացուցանէր, զիւնն ի վտարն ի վայր կործանէր եւ շերտէր...: Այսպէս սարտ է ի օրեայ պահօք մերկանալ զհին մորթն, որ է մեղքն, եւ նորողիմք բարի գործօք: Ընդ Լերկար զրած է ի Բարդուղիմէ քարոզն (էջ 103):

էջ 105.— Տօհամնու Որոտմեցոյ Աւուցեալ.— Ով Տէր Ած. իմ Յս. ֆս. բան Հօր եւ Որդի Կուսին, տուր ինձ անկատարիս, զկատարեալ բանից քոց թարգմանութիւն, զի թէ Լեղեցի ինձ այս շնորհ, յայտնի լիցի ամենազօր կարողութիւն թո, հրապարակութեալ ի տկարութեանս իմում...: Ի սկզբ. Տէր դերկ. եւ դժք. Այլ նախ քան ի մտանենն բանիս, նախերգարար յարդարեացուք զլուստ Ռ. Ժ. Եւ Բայց զի ասէ մարդարէն. սքանչելի է զիտութիւն աստուածային արարչադործ կամացն յորս զոյացան յաշէից եւ եղեալքս ամենայն...— Հմմտ. Թանբեր Մատենադարանի, 3, Երևան, 1956, էջ 353:

Բ. — Մ ԵՐՆ. — ՀԱՐԻԻՐԱՆՈՐԱՅՆ

էջ 101 — Արդիւմբամ եւ հաղիաներկ վարդապետին իրականի եզմկացւոյ աւարտ[եալ] Մեկնութիւն Հարիւրաւորացն եւսագրեալ, ի խնդրոյ Յանմոնեա վարդապետի ի մոյմ գաւառեմ նկեզեաց ի Սբ. Կիրակոս:

Տեսնե հաւատարիմ եւ իմաստուն յաւանեցունց Տեսնեքն ընտրեալ եւ կարգեալ ի վերայ զերդաստանի տան նորա...

էջ 102. — Եւաղրեայ Հարիւրաւորացն

վից եւ երբորդ: Առաջինմ յապագս ընդդէմ բանաստեղծիցն արտաքնաց:

էջ 183. — Կատարեցաւ Առաջին եւրիւրմ պակաս տասամբ: Նորին Երկրորդ Հարիւրմ:

էջ 202. — Նորին Սրբոյմ Եւաղրեայ գալականարդքն Ձեռնեկացն. — Արքայութիւնն երկնից է զիտութիւն բարձր խորհրդոյ ի մանայոյ վերադուինքն քան զերկնայ...

էջ 270. — ... յորմէ փրկեացէ զմեզ Քր. եւ զամ. հաւատացեալս իւր եւ նմա փառք ընդ Հոր եւ Սրբոյ Հոգւոյն ամէն:

էջ 280, դատարկ:

133

Այս Թիւր կրող մեղադրեւ չկայ 1906 Ն. ի վեր: Նախագէտ դոյութիւն ունեցող մեղադրի մասին Ստալինեանի Յու-

յակին մէջ կայ հակիրճ տող մը միայն. «Ստալինեանը մեղադրեալ Սկոդոսի, անթուական եւ Թերթ» (էջ 102):

134

ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ԵԶԵԿԻԷԼԻ. — 3

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ

Տեղի

1797

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մուակ 30×18×4: Էջք 600: Հանդամանք շատ լաւ: Թուղթ փայլուն, կապտաւուն, Գրութիւն՝ սեւ մեկանով, միասին, 87 տող: Նաոր չեղադրի կանոնաւոր: Համառոտագրութիւնք շատ առատ: Կաշկեղձ տախտակեայ ոսկեգոծ: Ստացող՝ Պետրոս պարբերաբք Երուսաղէմի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1 — Մեկնութիւն Եզեկիէլ Մարգարէին: Յառաջաբանութիւն — Եզեկն ու մանք ի հեղաւնից, որք վարկեցին, թէ Եզեկիէլ էր Պէթագորոս...

էջ 13. — Մեկնութիւն Եզեկիէլի Մար-

գարէին. Գլուխ Առաջին, Շար Գլխաց. — Եզեկիէլ տեսանէ զփառաւոր կառն, եւ զԱ. ի նմա բաղմեալ...

էջ 604. — Գլուխ քառասուն եւ ութմ, Շար Գլխաց. — Զկնի առադրութեան եւ բամանն սրբոյ երկրին առ չորս կողմանս աշխարհի...

էջ 677. — Գովարանութիւնմ յաղթաւքեան Այ. քարեզունի եւ մեծազունի ... ի պտգամացն Եզեկիէլի:

էջ 683. — Յանկ յատկեղ Յշմամար բոնից՝ մամրամասնաբար մեր ամենաւարդի մտտեմիս պարանկեկաց՝ ըստ կարգի այրութեանց հաւաքեալ աշխատասիրութեամբ ի վայել ամենապատուական ամ-

մին 86. Պետրոսի գեր[խր]ջանիկ Պատ-
րիարքի Սրբոյ և մեծի ամենազանկալի Ա-
թոռոյն Երուսաղէմի. որում ընծայեալ
Յուդիի յամենաաւորք և յետին միաբանէ
Յաւիթոյն Արեգայէ լնդորիամաւորսնցոյն,
յուսի 80. 1797. ի մայիսի 25:

Եւ 500-600. դատարկ:

Յետմտայն յիշատակագրութիւն —
1802

էջ 398. Հեղադիր — Յիշատակ է Սրբ-
ոյն Արտոյն Երուսաղէմի գրատետն, գրք
Էդուար Ժան Հալույ տառագրիւ, ՌՄԾԱ. և
ի հոկտեմբեր Թիւն:

135

ԳԱՆՋՍՐԱՆ — 1

Սողոմ Գիւղ (խլար) և Թեղուս Վանք

1575=1575

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասա, 30 x 20 x 13: Թուղթ 475,
Հեղադմանք լատ լատ: Թուղթ կոկեայ,
դեղնաբակ: Գրիէ՝ Կարապետ Սողոմցի, Գր-
ւորթիւ՝ Խորադիրները և զլիտդիրները
կարմիր. Մաշկեայը սև. Մեյանով, Երկ-
սին, 25 տող: Բուրդիր կանոնաւոր: Հա-
մառատագրութիւնք սովորական: Մաղկոդ՝
Մարտիրոս: Գունաւոր դարդադիր և լու-
սանցադարդ իւրաքանչիւր Գանձի սկիզբը:
Բառիւ խորանդարդք՝ Թղ. 4ա, 79ա,
229ա, 279ա, 330ա, 380ա, 395ա, 417ա:
Լուսանցքի մանրանկարք 23 հատ: Նկարք,
խղ. 3բ. Թաւեր դորութեանց. 228բ, Մաղ-
կուդարդ. 254բ. Խաչկութիւն Թի. 271բ,
Աւետումի Գորդիկի. 278բ, Յարութիւն
Գի. 322բ, Համարանումի Թի. 370բ, Պա-
ծառակերպութիւն Թի. 304բ, Վերափո-
խումի: Կաշկեղծով տախտակեայ գրուածա-
դարդ: Ստացող՝ Մարտիրոս Արեգայ:

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Թղ. 1ա, դատարկ:

Թղ. 2ա 1 — Առաջարմաւորիւն որը-
բոց գամ[ձ]ուց որ կայի ցամի որ ցուցամէ
գամ:

Ա — Բղ. 4ա — Հրեշտակապետա-
ցում — Մեծապաշտա խորհուրդ հրաշա-
ղան, նախ քան զլինել դորոյն ամե-
նայն... — Մի կ ը տ ի չ: Ստորին լու-
սանցքին՝ նորագիր. «Միաշարթի գոյնն
է»:

Խեղեղի ամաւ. և աստ կակուղ —
Գողեստ բեկրանաց... — Գ ը ի գ ո ը —
«Տունիկ անմահութեանի գոյնն է»:

Յարդարակ ազմիւ — Զաւրք Երկնային
դարարթեան... — Զ ա ը ը տ Վ ա ը:

Բ — Թղ. 0բ 2 — Գամմ Ռարութեամբ
Գի. Այ. մերայ — Խորհուրդ հրաւիրան

կամաց արարչիդ... — Խ ա չ ա տ ո ը:

Տաղ ի ներսէսէ կայեցոյ — Նոր իմ
տեւեանց բարբառ... — Ն ե ը տ է ա ի

է: — Արեւադարի գոյնն է:

Յարդարակ ի մամմէ ասայ — Հաւր
կամա իջեալ Որդին մարմին բողբոջա... —

Հ ա յ ա ը կ ա ը ը ո զ ի կ ա տ ի Ո:

Տաղ գեղեցիկ — Որեման աշտար Եր-
կինք և Երկնային դարբ անմարմինք... —

Տառն և վեղ տուն է:

Գ — Թղ. 10ա — Գամմ Սրբոց Մար-
տիրոսայ — Խորհուրդ քանին Այ. գաւթ

բանաւոր գառինք հրաւիրեալք... —
Խ ա չ ա տ ո ը: — Երկինք Երկինքի

գոյնն է:

Տաղ ի Տեր ներսէսէ — Արեգակն ար-
դար բղձուր սիրոյ ծագեալ գանձաւատու-

թեան սառն մեղաց չալեայ... — Ա-Ը —

«Տունիկ անմահութեանի գոյնն է»:

Յարդարակ մարմն կայեցոյ — Թաղ-
արն անմահ... — Թ-Ղ:

Դ — Թղ. 12բ — Յանմուն Ոսկերե-
րամիւն — Արեւեալ և Երեւեալ գունդն
Երկոստան... — Ա յ ա Յ ա ե ա մ ա ը
Ոսկերեքամի:

Ի մեղ դրժալ յաւարն աւագին,
 Ի սոսկալի ժամ դատաստանին,
 ալլ եւ ստաշողին ալս Գանձարանին,
 յիշեալ զհողիս տէր Մարտիրոսին,
 որ ետ դրեւ զդանձաւ աստուածային,

Տաղ ազնիւ յԱռաքել.— Ի յորովայնէ
 րնարեալ . . :

Յորդարակ — Խորհրդոցն աստուա-
 ճային խորհրդաղէտ անհատ խորին . . . :

Այլ տաղ — Ի Հանդէս քա մեծ տաւնի,

Ճ1.— Քրիստոս Տէր Զօրութեամբ, Թ. 135, քղ. 3բ

ւ եղ յիշատակ յարհնեալ քաղաքին,
 յերստաղէմ ճոճման զբրախտին,
 Ի յուսարուխ Սուրբ Գերեզմանին,
 նրնջեցելոցրն մեր քաւութիւն,
 ւ Առաքելին երդողի սորին, ող . :

ցնձամբ եւ մեր Հրրճուալի, ով տէր Յունան
 յովելի, Ոսկերերան Հրաշխիւ լի . . . — Ի
 Ա տ ո մ Ի թ ի ց ու ռ է :

Ե.— Թղ. 10.— Դամձ Սրբոց Առա-
 քելոցն.— Խորհրդաղգած քա մարդեղու-

բանադ... — Խ ա չ ա տ ու ր :

Տազս ի Ներսէս Կարապետի կայն-
ցոյ — Առաքեալ, Աստուածորդուն, ի ծո-
ցոյ Հաւր առաքելուն... — Ա-Ժ :

Փոխէ դժայնդ, Լե տաւ — Ի Սաղիմ
բաղաք վերին ձիւնափայլեալ սրբիտակա-
ցալք... — Ի-Բ :

Ձ — Թղ. 19ա — Կափայ գամսիւ տ-
ռայ :

Գանձ եմ համով եւ դովելի,
Բամեալ ձայնիւ ակորմելի,
Ի Գրիգորէ յառաջ եկի,
Գրծեալ մատամբ ի քարոտի,
Որ վերծանիմ յեկեղեցի,
Բամից դասուց պաշտուէի,
Ի տաւրոս սուրբ յիշատակի,
Էին ծնաւոր մաւրն Աննայի :

Գամձ Յովակիմայ եւ Աննայի, եւ ծը-
նրնդեամ կուսիմ — Գոյին անեղի, դոյին
անհասի, դոյին անմահի... — Գ ր ի-
գ ո թ ի ե տ ա :

Տաղ ագմիւ — Այսաւր լըբիւ երկիր
Հրեւի, Լե ծափելով աշխարհս տաւնէ... :

Փոխէ գձայմդ — Կանաչ անձեքն
յուծանի, մահ Լե երկունքն խափանի... :

Է — Թղ. 22ա — Առաջիկայ գանձդ
տէ՛ք զկափայն :

Գանձ եմ համով եւ դովելի,
Բամեալ բանիւ յոյժ ըղձալի,
Ի Գրիգորէ յառաջ եկի,
Գրեալ սրբոյ Հայրապետի,
Որ Նիկողոս անուն կոչի,
Բամից ընտրեալ Հրաշագործի :

Գամձ Նիկողայոսի Ար. Հայրապե-
տիմ — Գաւազան ծաղկեալ, գեղաղէշ փայ-
լեալ, դերայհրաշացեալ... — Գ ր ի-
գ ո թ :

Տաղ ագմիւ — Ած. անճառ սր. Թա-
ղաւոր, ամենաղօր եւ երկնաւոր... :

Փոխէ գձայմդ — Երեսմամբ սր. Հրեշ-
տակին, ի Քրիստոսէ ձեռնադրեցար... :

Ը — Թղ. 24ա — Գամձ Ար. Կուստ-
նաց ի տէր Միսիրարայ — Ի սկըղթանէիդ,
Իսկական էիդ, ի լուսոյ լուսիդ... :

Թղ. 25ր. — 26ա, ստորին լուսանցքին.
Ով սիրելի բաղ կարգացած,
ասայ բողանձրս կուսանաց,
տէր Միքիթարն Այրի վանաց,

Խիստ զեղեցիկ դրաներդ տաաց,
դու մի՛ լինիր ծոյլ զեղերած,
սիրելի բողան զանդաղանաց,
այլ արթնութեամբ կաց ի յոռաց,
որով առնուս պսակ վատաց :
Մեղեղի լաւ — Կենդանի վրկայք,
կոյսք իմաստունք... :

Յորդորակ տաղիս — Ի կենաբար
փայտէ ծաղկեալ խաչին... :

Թ. Թղ. 27ա — Հայրապետացմ —
Վայելէ քոյին վայելականին... —
Վ, է շ տ ա ա ս ա մ Գ է :

Տաղ ի տէր Ներսէս Կրկեցոյ —
Նոր դրախտի քո Տէր զոր տընկեցեր յերկ-
րի... — Ն Վ ա գ ր ա մ ի ո Ն Ներսեսի է,
Փոխէ եւ ասայ — Այսաւր մայր Սիոն
բանայ դառադաստ... — Ա-Բ :

Յորդորակ մարիմ — Այսաւր զըշխոյ
պանծալի... :

Ժ — Թղ. 31ր — ձգմատուացմ —
ձղնաւորք ընտրեալ, ճշմարտայդործեալ,
զմարմինս ձեր ճըշնեալ... — Ձ գ մ ա-
ւ ո թ է :

Տաղ — Աստուած բարձրեալ Տէր երկ-
նային Լե Թաղաւոր ամենայնի... :

Յորդորակ տաղիս — Որ դադաթից
ըղչնորդս առին... :

ԺԱ. — Թղ. 34ա — Գամձդ ասէ զկա-
գայնս — Գամձս եւ ասեմքնդ ասորիմ... —
Գրիգորի է :

Թաղէսի եւ Բարդուղիմէսի սր.
առ. — Գերարփի պայծառ, զոյնցըս պատ-
ճառ, զերունակափառ... — Գ ր ի գ ո-
ր ի է :

Տաղ ամոյշ — Բանն որ ի Հաւրէ ծաղ-
կայ ծաղմամբ առաքեաց յաշխարհս... —
Բ տ ր դ ո ղ ի մ է ո ս — «Բն. վա-
ռացի գոյնն է» :

Յորդորակն է — Արեղակն արդար,
որ ի Հաւրէ ծաղկեալ... — Ա ո ա ք ե-
լ ո յ մ ե ր գ ս — «Տունկ անմահու-
թեան ի դոյնն է» :

ԺԲ. — Թղ. 37ր — Գամձ Արքայ Մար-
տիրոսաց — Յոյժ դարձանալի Լե Հիանայի
Լե դարհուրելի... Յ ո Վ ա մ է ո :

Տաղ ամոյշ — Նախ առաքեալըն քո
դասին... :

ԺԳ. — Թղ. 40ա — Գամձ Միմտայ,

Ելմոցիմէ, Եւրպայտի.— Ի յերկնային յատոյն հայրական...— Ի Բ ա զ Ի 2 Ե—
յ յ յ Առաքելի:

Տաղ ազմիւ եւ ամոյշ.— Այսաւր նո—
րահրաշ տաւնիւս ցրնծամբ...

Այլ տաղ.— Տէր բարերար Հաւր Միա—
ծին, Ես. Գո. որդի Կուսին...

Յորդորակ.— Երմոյկնիս եւ Գըրա—
բասին, քաջ ընկերաց սուրբ Մինստին...

ԺԴ.— Թղ. 43բ.— Գամն Եւստրա
տիոսեանցմ.— Մեծապաշտառ փառաւջ
դարդարեալ...— Մ կ ր տ Ի չ:

Տաղ ամոյշ.— Առ քեզ պաղատմբ,
մողթոյական ձայնիւ, ով քաջ դաւրական,
Եւստրատիոս յուսիկ...— Քնով դարմա—
նայի զոյնն է՝:

Այլ տաղ ազմիւ.— Սուրբ Եւստրա—
տիոս, Արքանտիոս եւ Ուլբեստէս վը—
կայց...

Յորդորակ տաղիս.— Սուրբ եւ սրբ—
բարոր, մաքրող վիրաց մերոց...—
Ս ու ը ը զ Ի ս :

ԺԵ.— Թղ. 46ա.— Գամն Աք. Հայրա—
պետիմ Յակոբայ.— Մեծաշաւմբաւ անուն
դուկիւն...— Մ կ ր տ Ի չ:

Տաղ Ի Մաքեոսէ.— Մեծի հանդիսի
սուրբ...— Մ ա ը Է ո ս :

Յորդորակ մօրիմ Մաքեոսի.— Վար—
ժիչ Լկեղեցեաց...— Վ ա ը ա պ ե տ :

Տաղ յԱռաքել վարդապետէ Բաղիշե—
ցայ.— Անճառ միածին, Հաւրն Երկնաւո—
րին...— Ա ո ա ք Է Վ ա ը ա պ ե տ Ի է:

ԺԶ.— Թղ. 49ա.— Առաջիկայ գամնս
ստէ գկափայտ ցամուժ տէրտէր.— Գանձ
գեղեցիկ Աք. Յարութեան...— Գրիգորի
է:

Գամն Կիրակի Յարութեամ.— Գոյից
սրբարին, Երկնից արքային, մեծ Թաղաւո—
րին...— Գ ը Ի գ ո ը :

Մեղեդի Յարութեամ.— Աւետիս միշտ
սուտեաց Հրնշուճ...:

Տաղ ազմիւ.— Գոյէր Հրնշուճ Ի վի—
մին...— Գ ը Ի գ ո ը :

ԺԷ.— Թղ. 50բ.— Գամն ասէ գկա—
փայտ.— Գանձըս գրեցայ ես Ի կարգի...—
Գրիգորէ:

Գամն Իգմատիոսի Սուրբ Հայրապե—

տիմ.— Գոհարանական, ձայնս նրէրական,
ւաղուք քուճը անուան...— Գ ը Ի—
գ ո ը Ի ո ս ա :

Տաղ Ի Երեմից վարդապետէ.— Ի
սուրբ սեղանաց արաքելոց...

Փոխէ.— Իղնատիոս մանուկ րա—
րի...

ԺԸ.— Թղ. 52բ.— Գաւրի եւ Յա—
կոբայ.— Խորք անքննին, անճառ անհա—
ւին, Հաւր արարչին...

Եւս առաւել դրստացող դանձին,
գտէր Մարտիրոս սուրբ Հեղահողին,
որ ըստաթաւ զպահման աստուածային,
ւ եղ լիչստակ յերուսաղէմին,
Ի ձեռն ընտրեալ մեծ պատրիարդին,
Ի սրբազան տէր Անդրէասին,
աթոռակալ է Սուրբ Գաղաքին,
եւ սին յուսոյ է Հայոց աղղին.
ղեկսկոպոս Դաւիթ Հրաշային,
գեղարարողի տէր Անդրիասին,
Յիսուս արժան առնէ դնսին,
յորժամ բաղմի յաշաւոր ըմբին, ող...
— Խ ա չ ա տ ու ը ը :

Տաղ ազմիւ.— Յիսուս ծաղեալ յաշ—
խարհ...— Յոնանես:

Այլ տաղ.— Յակոբոս ընտրեալ վկայ
որդի Յովսէփայ...— Յ ո ի ա Ո ե ս Ի
է:

Ի Գրիգոր վարդապետէ Երեմից.—
Յիսուս Գրիստոս Հաւր Միածին, սուր ինձ
գլխատառ քո զերկնային...

ԺԹ.— Թղ. 56բ.— Գամն Սուրբ Ստե—
փանոսի Նախավկայիմ.— Մեծ եւ Հրդար
անմահ Թաղաւոր...— Մ կ ր տ Ի չ:

Տաղ Ի տէր Ներսիսէ.— Ի խաչին
տնկեալ որթոյն ողկոյղ վաղապա խաչմ—
եալ...— Ի Ս տ ե փ ա Ո ո ս :

Յորդորակ.— Ի դաւադանէն Յեսուս
ոսեղենեալ Ստեփանոս...— Ի Ն ե ը—
ս Ի ս է Կ ա ը ա զ Ի կ ո ս է:

Ի.— Թղ. 59բ.— Գամն գլխաւորաց
Աք. Առաքելոցմ Պետրոսի եւ Պաւլոսի.—
Սուրբ Երրորդութիւն, ստեղծող դաւառ—
թիւն, սահմանող բնութիւն...— Ս ա ը—
գ Ի ս գ ը Ի է:

Մեղեդի ամոյշ.— Գլուխ եկեղեցւոյ,
եւ վէժ, Հիմն անշարժիւ...

Տաղ ամոյշ.— Այսաւր ցրնծացէք եղ—

բարբ... — Առաջին թիվը
բնական է:

ԻԱ. — Թղ. 63ր. — Կաթայ գամմիս ա-
սայ. — Գանձ գրեցայ եւ պիտանի... —
Գրիգորի է:

Գամմ Յակոբայ եւ Յոնանու. — Գր-
թացեալ թղթին, արքայդ երկնային, եւ ա-
ռեր ժարմին... — Գրիգորի է:
Տաղ ի Գրիգոր վարդապետէ Ծե-
լեմնց. — Որդիքն Որոտման, որք ի վերուստ
որոտադին...:

Այլ տաղ ազմիւ. — Նոր լոյս յարիե-
նայ վառեալ... — Ներսէս ի Երզ-
րէ. — Թղ. 67ր. — Առաջիկայ գամմի
աւել գլափայդ. — Գանձ գրեցայ Կիրա-
կէ...: Գրիգոր:

Յարութեամ Գամմ. — Գոյադուցիչ
բանդ չարական... — Գրիգոր:

Տաղ ի տէր Կոստանդէ. — Կանանդրն
կանխեալ, եկին ի գերեզմանն... —
Կոստանդէի:

Փոխէ. — Այսաւր լոյս ծագեաց յա-
ւառ Կիրակի...:

ԻԳ. — Թղ. 69ր. — Գամմ Արգաթու-
րազատիմ. — Ի չորոյ առեայ ի ձեռք եւ
տեղեկեալ... — Գրիգորի է:

Տաղ ի Ծերեմնց Գրիգոր վարդապե-
տէ. — Տէր բարեբար Հաւր Միածին Յա-
ֆա. որդի կուսին...:

Փոխէ. — Արքայդ Արգաթ Ուրհայե-
ցի...:

ԻԴ. — Թղ. 72ր. — Բարեբար Կեսարու
Սուրբ Հայրապետիմ. — Խաչարարձ արհի
պանեալի... — Խաչատուր:

Ի Խաչատուր վարդապետէ Կեչառա-
ցու. — Խոնարհիմ չորոյ ժողովրդական
ձայնի... — Խաչատուր վարդա-
պետ:

Այլ տաղ ազմիւ. — Անեղ անձաւ լոյ-
սըն հաւան...:

ԻԵ. — Թղ. 76ր. — Զառաջիկայ գամմ
աւել կափայտ. — Գանձ գեղեցիկ եւ յափա-
րան... — Գրիգոր:

Յարութեամ Կիրակի. — Գերադոյն
զոյնին, զոյնի չափանին, զոյն պատճառ
էին... — Գրիգոր:

Տաղն է. — Արի Եսայի բարձրաձայն

պաշտեալ... — Եկայր կոյսն ի յայտ ձայն
ասայ:

Փոխէ. — Մի գինեւոր վերին պապայ
բարեբարին...:

Ի Ներսէս Կլայեցոյ. — Մարիամու
Մարգարէի ցուցար Նրման պարտիպա-
նի...:

Ծանօթ. — Թղ. 78ի եւ 79ի միջեւ, խո-
րանին հանդիպակադ Թերթր, արմատին
պատուած հանուած է, անտարակոյս եր-
կարին սերուն:

ԻԶ. — Թղ. 79. — Տարիւմն ղոճա-
կան, տոյնը անձկական, տոճից բանա-
կան... — Տէր Միսի:

Տաղ ի տէր Ներսէս Կլայեցոյ. — Նոր
ծաղիկ բրդին արաւր յարմատոյն Յե-
կա... — Ներսէս ի Երզրէ:

Այլ տաղ. — Անձաւից արքայն եւ արո-
րից անտուն... — ԱՌ.

ԻԸ. — Թղ. 82ր. — Առաջիմ աւուր Ծը-
մնեմն. — Թաղրդ պարծանաց, թաղաւոր
դարաց, թափեալ ի փառաց... — Թա-
ր:

Դիտ. — Նախորդ թիւ ԻԶ. անխորա-
դիր, եւ ներկայ թիւ ԻԸ գանձերը միասնա-
յար առնելով Կոնստանդ, Գանձ Առաջին
Աւուր Ծնունդին՝ Տէր Միսի:

Մեղեղի Մուսաղայի. — Կոյս անպա-
կան եւ անխախտ ծրնաղոյթին...:

Տաղ ազմիւ. — Հրեմիմ աշար
մեք հոգեպէս...:

Տաղ ի յՈստանի տէր Սաղադից. —
Սիրով սիրելի որդին իջեալ յերկիր ի սառ-
րին... — Սաղադի ի Երզրէ:

ԻԸ. — Թղ. 86ր. — Քարոզ Զուր Արի-
մէիմ. — Յամենայն ժամ աւրեւեմից դարձ-
նեալ փրկիչ էմանուէլ... — Յոնանու
ի Երզրէ:

Տաղն ի Սրիկ Կոստանդէ. — Քրիստոս
բարեբար Հոր ծնունդ անժամանակ...:

Յարդարակ. — Ով դարձանայի խոր-
հուրդ այս մեծ յայտնեալ...:

Այլ տաղ ի Զուր արեւմէմն աւայ, ով
եղարայ. — Այսաւր ձայնը չարական...:

ԻԹ. — Թղ. 88ա. — Գամմ Երկրորդ Ա-
ւուր Ծնունդեմ. — Մարութ եւ ամբիւ Սուրբ
Աստուածածին... — Մկրտիչ:

ԼՖեղեղի անոյշ.— *Յանեղական լուսնի անժամանակեայ լուսն անվայրափակ...*

Տաղ ազմիւ եւ լաւ.— *Գովեստ բերկրանայ Հրճողական Հրնչմամբ...*— Դ ո Վ Ե Ս Ո Ւ Ս Ո Ւ Բ Ե Կ Ն Յ Ո ԼՖ ա ր ի ա մ է:

Այլ տաղ.— *Արեւ յուսատու, տաճար Ոստուծոյ...*— Ա-Ք:

Լ.— *Թղ. 91ա.*— Երբորդ Աւուր Երնդեղեմ.— *Այսաւր ծրնեալ որդին հայրական...* Ա ո ա ք Ե լ:

Տաղ ի տէր Ներսէսէ կայեցեալ.— *Տէր փառաղ անճառ ծրնեալ յառաջ քան զյափտեան...* Տ ր Ն Ե ր Ե Ե Ւ Է:

Տաղ Ոստամցի Գրիգոր Վարդապետէ.— *Այսաւր նոր խառնումն եղեալ...*

Այլ տաղ ի Օմամէ.—

Խրնկի ծառիդ Որման ես,
պրտուդ դու քաղցրահամ ես,
անոյշ պրտուդ բերեալ ես,
Աստուածածին, մեղայ քեզ:

Դու հողանիւք սրբէ ես,
հարսն ի յերկրէ յերկինս ես,
զԱստուած մարմնով ծնեալ ես,
Աստուածածին, մեղայ քեզ:

Դու յորդառատ ագրիւր ես,
ծարաւիտք արքամսն ես,
մեղաւորք քաւիչ ես,
Աստուածածին, մեղայ քեզ:

Դու յուսեղէն տաճար ես,
ասկով լըցեալ խորամ ես,
դու մարգարիտ անգիմ ես,
Աստուածածին, մեղայ քեզ:

Դու անքառամ ծաղիկ ես,
փունջ մանուշակ հետով ես,
վարդի Որման գունձով ես,
Աստուածածին, մեղայ քեզ:

Դու ոսկեղէն օսփար ես,
մանամայիւ լըցեալ ես,
դու գաւազան ծաղկեալ ես,
Աստուածածին, մեղայ քեզ:

Դու ոսկեղէն խորամ ես,
քամ ըզուռն պայծառ ես,
արեգակամբ մայր ես,
Աստուածածին, մեղայ քեզ:

Եղբմ դրախտին Որման ես,
քաղցր պրտուդ բերեալ ես,
մեղաւ պրտոյն լուծիչ ես,
Աստուածածին, մեղայ քեզ:

Ի սրբէից արեւնեալ ես,
ի բորբէից գովեալ ես,
մեղ քարեխաւս եւ յոյս ես,
Աստուածածին, մեղայ քեզ:

Յաւուր ծնրնդեմ տօնիս, ես,
երկրպագեմ Սուրբ Լոյս, քեզ,
զի վամն իմ քարեխաւս ես,
Աստուածածին, մեղայ քեզ:

Զմեր ժողովուրդս արեւնեցես,
ւ աղաչմաց մեր լըսես,
ի ցասման ազատես,
Աստուածածին, մեղայ քեզ:

Մեր Որնչեցեալքն յաման քեզ,
նորմուրքին պարգեւս,
տեսոյ քո արծան առես,
Աստուածածին, մեղայ քեզ:

ԱԱ.— *Թղ. 94ա.*— Զորբորդ Աւուր Երնդեղեմ.— *Փառաւորեալ ի դաւաղ վերին...*— Փ ի լ ի ս ո փ ա:

Մեղեղի.— *Հրաշալի խորհուրդն այսաւր մեղ երեւի...*

Առաքել Վարդապետէ Բազըշեցոյ.— *Անճառ ճառագայթ լուսնի, ի թն մարմնանայ գայ նոյն...*— Ա-Ք:

Նորոյ Առաքել Վարդապետի.— *Տունկ անմահութեան բողբոջեցար...*— Տ Է ր Ա ո ա ք Ե լ ս:

Ի յԱռաքել Վարդապետէ.— *Աստուածածին բարեաղ սառնառ...*— *Շնորհալուստեցուք ին դոյն է»:*

ԼԲ.— *Թղ. 98ա.*— Հիմզերորդ Աւուր Երնդեղեմ.— *Որնդայ խորան Աստուծոյ Բանին...*— Խ ա չ տ ո ա ք:

Մեղեղի լաւ ի Սք. Նարեկացոյն.— *Էին աջոյ աջոյ ճեռին, աջոյն իւր աջ, ընդ ալմէ Հաւար...*

Տաղ ի Սբ. Նարեկացի վարդապետէմ,
կենդանով —

Կայր կոյսն ի յայրին,
կայր եւ գուարնանայր,
կամէր ծըմանել
զկեանս ազգի մարդկան:

Կոյսըն ծըմանէր,
կոյսըն ծըմանէր,
կոյսըն ծըմանէր,
զկեանս ազգի մարդկան,
զէակիցըն Հաւր
գաւրհմեայ կենսատու Փրկիչն:

Կայծակմատեսիլ
կարմրացայտ ամպոյն
կապեայ սիւն լուսոյ,
կամզմեայ ի յերկմուստ:
Կարծուոր խրմբից
կամչեմ ի յերկմից,
կենարար ծըմաւ
կեցուցիչ բազմաց:

Կոյսըն ծըմանէր,
կոյսըն ծըմանէր,
կոյսըն ծըմանէր,
զկեանս ազգի մարդկան,
զէակիցըն Հաւր,
գաւրհմեայ կենսատու Փրկիչն:

Կերպ մի ի գրնդէն,
կարգ մի ի քրուոցն,
կամչեմ առ հովիւսն,
կարծուոր ազդմամբ:
Կրրկմեայ առ մոսա,
կրրքական մրուաւք,
կարծուոր յուսով
կամխեայ ի յերկմուստ:
կամչէր կրրկմեայով
Կարապետին մայրն,
կախաւէր փութով
կարծուոր պառաւն:

Կոյսըն ծըմանէր,
կոյսըն ծըմանէր,
կոյսըն ծըմանէր,
զկեանս ազգի մարդկան,
զէակիցըն Հաւր,
գաւրհմեայ կենսատու Փրկիչն:

Կորուսեալն Եւայ,
կողուպտեայ կեմաւք,
կամզմեցաւ կայուն,
կայր մատառ Կուսին:
Կոչկոհեայ յտիւք,
կորափիտ կողաւք,
կաղացեայ կեմաւք,
կուսին կարացեայ:
Կարմրաշատ ալտիւք,
կապուտակ շորքամբք,
կսնոպեայ հերաւք,
կայրէր արտատուաւք:

Կոյսըն ծըմանէր,
կոյսըն ծըմանէր,
կոյսըն ծըմանէր,
զկեանս ազգի մարդկան,
զէակիցըն Հաւր,
գաւրհմեայ կենսատու Փրկիչն:

Կողկողեայ մարմնով,
կառկառէր գրագուկսն,
կրրնտէր գաւառմունսն,
կոծէր յոյժ ըզկուրծսն:
Կամչեայ մեծաճայն,
կոչէր գմախիկ իայրն,
կամզեայ լեղամայ
ի կործանմանէն,
կողկողէր բազկաւք,
կրոչէր արտատուաւք,
կեմարար փրկիչ,
կեցոյ զկորուսեալս:

Կոյսըն ծըմանէր,
կոյսըն ծըմանէր,
կոյսըն ծըմանէր,
զկեանս ազգի մարդկան,
զէակիցըն Հաւր,
գաւրհմեայ կենսատու Փրկիչն:

Կայրեյով հովաքն
կոչ ասեմ գառանց,
կապուտակ ուլից,
կումք առեայ կայրքն:
Կէտք եմ երկուցեայ,
կայտաւք եմ սարսեայ,
կարկեայ գետք ի դէմս,
կոծի ծով ալեաւք:

Կայր Տէր ի վերայ
կապուտակ գետոյն,
կամէր մըկըրտիլ
Կարապետ քազկանն:

Կայր Հայր ի յերկինս,
կանչէր Մըկըրտչին,
կա՛յ դայ իմ Որդի,
կամաց կատարող:

Կայր եւ Սուրբ Հոգին,
կապուտակ ամպով,
կայծակնագոռով,
կերպիւ աղաւնոյ:

Արդ աւրոհեալ է Հայրն,
ւ Որդին Միածին,
Հոգին իրշմարիտ,
յաւիտեանս ամէն:

ԼԳ.— Թղ. 101ա.— Գամն վեց Աւուր
Ծմըմդեան.— *Յանկրական լուսոյն խո-
նորհեալ...*— Յ ն վ ա մ է ս.— Տես, Յ.
Բրկուրանդի, *Տաղադիրք*, Երուսաղէմ,
1958, էջ 67:

Մեղեդի.— Պարագրի անպարազրելի
բանն ի մարմնի...

Գրիգորի Նարեկացոյ ասացեալ.— Ա-
ւետիս մեծ խորհրդոյ, խորհուրդ ծածկեալ
մեղ յալտեցեալ...

ԼԴ.— Թղ. 103բ.— Եւրմ Աւուր Ծը-
մըմդեանմ Քի. Այ.:— *Որբան փառաց Աս-
տուծոյն բանի...*— Խ ա չ ա տ ու լ ր:

Մեղեդի ամոյշ ի Գրիգորէ Նարեկաց-
ւոյն.— *Երդ զարմանայի, երդ շարժվար-
ժեհի...*

Նորիմ Նարեկացոյ.— *Աչքոն ծով ի
ծով ծիծաղախիտ ծաւայանայր...*

Յորդորակ.— *Սեաւ եմ գեղեցիկ
դուար Եւայի...*

Տաղ ի տէր Ներսէսէ.— *Երդ նոր ա-
ւետեաց բարբառ...*— Ե ր գ Ն ե ր ս ի-
ս ի ա յ ս է:

ԼԵ.— Թղ. 107ա.— Առաջիկայ գամ-
նիդ է կափայս.— *Գանձքս զրեցայ թշվա-
տութեան...*— Գրիգորի է:

Ուր Աւուր Ծմըմդեան եւ Խլիատու-
թեան ՏՅ. մերոյ Յի. Քի.:— *Գոչումն ըղ-
ձադին, զովեաս քաղցրադին, զանինդ երկ-
նային...*— Գ ր ի գ ո զ ր:

Մեղեդի.— *Գաւաւր վարդն ինքնա-
դոյն...*

Տաղ ազնիւ.— *Անըսկիրն Բանըն
Հաւր ծրնեալ յառաջ ժամանակաւ...*

Այլ տաղ ամոյշ եւ լաւ.— *Ծաղիկ սյա-
ծառ ծովային...*

Յորդորակ.— *Ստեղծաւոյ մանկաւոյ
մանուկ դուղաւ...*

Տաղ Աստուածածնին.— *Երկինք երկ-
նից իմաց արարէք...*

ԼԶ.— Թղ 112ա.— Կափայ Գանձիս.—
Դանձ դեղեցիկ եւ պիտանի...— Գրիգորի
է:

Յովանու Ծմըմդեան.— *Գերադոյն բա-
րի, Փրկիչ աշխարհի, Բրիստոս կենդա-
նի...*— Գ ր ի գ ո թ ի է:

Մեղեդի ամոյշ եւ լաւ.— *Ի դասս Հրե-
դինաց յաւղեալ միանամք...*

Տաղ ազնիւ.— *Յովանէնս մեծ մար-
գարէ...*

Տաղ ի տէր Ներսիսէ.— Ամարմնա-
ցրմ իրեղիմաց...— Ա-Կ:

ԼԷ.— Թղ. 117ա.— Գամն Պետրոսի
Հայրապետիմ եւ Արիստղոսայ սարկաւա-
զիմ.— *Վերաբերհեալ դովեալ, վերնոցն
սարսեալ, վեհից պակուցեալ...*— Վ ա ը-
դ ա յ յ ա տ ի:

Տաղ ամոյշ եւ լաւ.— *Ի Հանդէս տանի
դո բախցեալ պարեմք...*— «Տունկ ան-
մահութեանի դոյնն է»:

ԼԸ.— Թղ. 120բ.— Ամտոնի մզմաւո-
քիմ եւ այլ սք. մզմաւորացմ.— *Բարձրեալ
աշաւոր, բան Հաւր դիմաւոր, բաղմաւ Հր-
բաշաւոր...*— Բ ա յ ի լ ե ե զ ր գ ե լ:

Մեղեդի լաւ.— *Անտոն Անտոն ոստ ա-
նապատի...*

Յորդորակմ է.— *Անձամբ խոնարհիմ
յո ճգնութիւնս քո...*

ԼԹ.— Թղ. 125ա.— Թեղոսի քաղա-
ւորիմ.— *Տէր տրետեսական, տեսալ նախ-
նական, տալ զգա՛ն ինքնելլան...*

Տաղմ է.— *Թաղաւորին երկնաւորի,
պատկերակից կանդեալ յերկրի...*

Փռիւ գճայմ.— *Այսաւոր տաւնէ եկե-
ղեցի...*

Փռիւ.— *Եւ զանիմաստ Ապաւղի-
նար...*

Տ.— Թղ. 127բ.— Կափայ Գանձիս.—

Գանձքս զրեցայ Կիրակոսի եւ Յուդի-
այայ... — Գրիգոր:

Գամձ Կիրակոսի եւ մօր նորա Յուդի-
այայ... — Գերասիմայ զարհիւք երկնա-
յին... — Գ ր ի գ ո թ ի է:

Տաղ ի Սիմէոնէ... — Սուրբ Յուդիտայ
շուարք մեծաց, զարմ եւ զաւակ թագա-
ւորաց...:

Փոխէ գձայն... — Տեսեալ ծնադին զա-
ղտս իրացն...:

ԽԱ. — Թղ. 130ր. — Կափայ — Գանձ
ինչ ասեմ ես քեզ կափայ... — Գրիգոր:

Գամձ վառեմայ Գողթմացայ... — Գր-
եացեալ թոյին, աբաղիք երկնային, եւ ա-
սեր մարմին... — Գ ր ի գ ո թ ի է:

Տաղ պատուական... — Յաղթող զա-
րութեամբ յերնականաւ լըցեալ... —
Ձ ո վ ե ա մ է ս ի:

Փոխէ... — Շնորհաց Հոգոյն ընդունա-
րան...:

ԽԲ. — Թղ. 133ա. — Կափայ Գամ-
ձիս... —

Կամիս ասե, զանձ եմ Համոյ,

Ասա, զու զիս եղանակոյ,

Բոտեալ րանիւ շարաղբերոյ,

Ամույ մտաւ ծընունդ զտոյ,

Պարզ ի թրդթի զրեցայ մարոյ,

Եղանակէ զու զիս ձայնոյ,

Տուր աւրճնութիւն փրկչին յոյոյ,

Եւ զարանաս զու Աստուծոյ:

Գրիգոր Աստուածաբանի ի Կարապետ
գձո... — Կենդանորաք Որդիդ Միածին, ա-
բաղիւք ինչ աստուածային... — Կ ա-
ր ա յ ե տ Բաղիշեցի ասել:

Տաղ ամուշ ի Գրիգորէ... — Գետ Հոսեայ
աստուածային... — Գ ր ի գ ո թ ի է:

Յորդորակ սգմի... — Բարբառող բա-
նին լեղու...:

ԽԴ. — Թղ. 136ա. — Գանձ եմ Համեղ
եւ եւ զուեմ... — Գրիգոր:

Թղ. 136ր, զաւարկ:

Թղ. 137ա. — Տեսնորմնառացի ծրե-
կոյինմ ասա... — Գոյեալ եւ աւրճեալ, Աստ-
ուածքդ բարձրեալ, եւ փառաւորեալ... —
Գ ր ի գ ո թ ի է:

Տաղ սգմի... — Բրիտտոս փառաց թա-
ղաւոր...:

ԽԶ. — Թղ. 139ր. — Առաւուտում... —

Միասնական Սուրբ Երրորդութիւն, բարե-
բանեալ անբաւ զաւրութիւն... — Մ կ ր ո-
տ ի չ:

Տաղ ագմի եւ ամուշ... — Մրտեայ ի
տաճարն աշաւք աւժեայն Աստուած...:

Յորդորակ... — Այստեք Երուսաղէմ
ցրեմայ, եւ զուարճացեալ պայծառա-
նայ...:

ԽԸ. — Թղ. 142ա. — Կափայ Գամ-
ձիս... — Գանձ եմ աղւոր թէ ձայն ունիս...
Գրիգոր Մերեմեայ երգեաց ըզ զիս... —
Գրիգորի է:

Առաջաւորի Ուրբաթիմ, Յունամու... —
Գոյիք կատարեալ, զերայրրացեալ, զերա-
հրաշագեալ... — Գ ր ի գ ո թ ի է:

Մեղեղի ամուշ... — Պատճառ պարծա-
նայ մարդարէից զընդին...:

ՅԱռաքել վարդապետէ Բաղիշեցոյ է
ստալ... — Յունան բարոյքն Նինուէին...:

ԽԹ. — Թղ. 146ր. — Գամձ Սրբոյն
Սարգսի Զորավարիմ եւ որդոյն Ոնրա Մար-
տիրոսիմ... — Մեծապայծառ փառաւ զաբ-
դարեայ... — Մ կ ր ո տ ի չ:

Տաղ ի Յակոբ վարդապետէ... — Յառաջ
յանեղ տեսող... — Յ ա տ ր ա յ է
ն ր գ ս եւ գ Վ ե վ ե տ ր ա մ ի ց ս
ս յ ա մ ե ծ ի վ կ ա յ ի ս մ:

Այլ տաղ ամուշ... — Վկայից Հանդի-
սից...:

ԽԿ. — Թղ. 150ր. — Կիրակի Յարութեան
ստալ գգամ... — Կենդանորաք Որդի
Աստուծոյ... — Կ ի թ ա կ ե ի:

Մեղեղի ամուշ... — Առ պարտեկական
ձայնէր Մարիամ...:

Տաղ ի տէր Ներսիսէ... — Նրստեայ կա-
նախն որդային... — Ն ե թ ս ե ս ի ե ր գ:

ԽԼ. — Թղ. 153ա. — Կափայ Գամ-
ձիս... — Գրութեամբ Աստուած րանին... —
Գրիգոր:

Ատմեմանցմ է... — Գեղապանծ յուսոյ,
Կեղապարզ զուեմ, զեղապանչ փառոյ... —
Գ ր ի գ ո թ ի է:

Տաղմ է... — Սուրբ Նահատակ Աստու-
ծոյ վկայ...:

ԽԼԶ. — Թղ. 155ա. — Կափայ է... —
Գանձ եմ Համեղ եւ Հարկաւոր... — Գ ր ի-
գ ո թ ի է:

Սրբոյ Սուրբասանց... — Գանձ սիրոյ

բռնե. դանձեալ ի յողին, դերաշահեր-
տին... — Գ Ր Ի Դ Ո Ր Ի Խ Ս Ա :

Տաղմ է— Երջանիկ Հողիաւորաւ Ե-
րանելին Սր. Սուրբառ... :

Յորմէ լինիմ եւ ես աւելանալ :

անձիս Գրիգորս որ դառաւ որեալ :

ողջապահութիւն մասնակցեալ :

եւ վերջ անձին իմ բրժշկեալ :

Ե— թղ. 178ր.— Սր. Ոսկեամբն է
Գամոս.— Խոստովանիմք բղձիդ Միա-
ծին... — Եւ չ ա տ ու լ ր :

Տաղ ի Ծերեմց Գրիգոր վարդապե-
տէ— Սուրբ Ոսկի քանանայն նաղիկ... :

ԵՄ.— թղ. 161ա.— Գամո Բարդամ-
յացն— Բարձրեալ յանձնին, բնաւից լը-
բու թիւն, բաւականութիւն... — Բ ա մ
Պ ա Ր Ո Ղ Ի Կ :

Տաղ ի տէր Ներսիսէ— Եկայք զուար-
ճացեալս որչաճառապետք տաւինս... —
Ե Ր Գ Ս Վ Յ Ս Ե :

Նորիմ է— Սուրբ Վարդապետն մեր
ընտրեալ, Մեարոյս Մաշտոցն կոչեց-
եալ... :

Փոխէ զգայն— Այբով շնորհի սուրաւ
տրեալ, Սուրբ Իսահակ աւժանդակ-
եալ... :

ԵՄ.— թղ. 166ա.— Գամո Եարու-
լետմ— Յարեաւ Աստուած, Մարդարէն
յոշեաց, յառաջ գուշակեաց... — Յ ա
ր ու լ ր Ե ա մ :

Թղ. 166ա, սաորին յուսանցքին— Ի
Մարտիրոս Վարդապետէ Բաղդէկցոյ, զան-
ձրս աստցաւ Սր. Եարուլետն Տեառն մե-
րոյ, յորժամ երդես զայս զանձն ի դուռն
էկեղեցոյ, գիտապետ յիժար գրչակն Տէր
սորմեալ արժանացոյ :

Մեղեղի— Կաթողիկէ Եկեղեցի, ու-
րախ լեր բերկրեալ, Տէրն մեր յարեաւ,
բեղ մեն աւետիս :

Բերկրեալ ցրծաւ Հարսն եւ պարէ, ու-
րախ լեր բերկրեալ, Տէրն մեր յարեաւ,
մեղ մեն աւետիս :

Փետայն յարեաւ, բղձիդ պրտակէ, ու-
րախ լեր բերկրեալ, Տէրն մեր յարեաւ,
մեղ մեն աւետիս :

Տաղ ազմիւ— Իսկ մեն Մարիամ
Մագդաղենացին... :

ԵԴ.— թղ. 169ր.— Գամո Սրբոց Ղե-
ւանդեանց Գառնամայիցն— Երբմատեալ
կանոն աւերին... — Եւ չ ա տ ու լ ր :

Տաղմ է— Ի Հանգիս տաւեր մեր բա-
խացեալ տաւանմէ... :

ԵԴ.— թղ. 171ր.— Կաթայն Գամ-
միս— Դանւ գեղեցիկ եմ ի կարդի... —
Գրիգոր :

Վարդամանցն է— Դոճարանեալ Տէրդ
ամենային... — Գ Ր Ի Գ Ո Ր Ի Ե :

Մեղեղի ամուշ— Մարութք Հողիաւ,
արիք մարմնով... — Մ ա Ր Ե :

Տաղ ամուշ— Սուրբ Վարդան նահա-
պակ բարի... :

Տաղ ի Գրիգոր վարդապետէ— Վար-
դան բաջ վանող լարին մեծ պատերադ-
մին... — Վ ա Ր Դ Ս Վ Մ Յ Ե :

ԵԵ.— թղ. 175ա.— Հայրապետացն
[Կ. Պոլսի Սր. Ժողովոյն]— Աստուած
էկեղտին, անիմանայի, անհասանելի... —
Ս Յ Ր Ի Վ Մ :

Մեղեղի ազմիւ— Միայն բռնին Հօր
Իմանեալ... — Մ ա Ր Ե :

Տաղ ի տէր Ներսիսէ Կաթողիկոսէ—
Խոստովանիմ Աստուած բղձայր անձին, ա-
նեղ եւ անբարկորին... :

Նորիմ Ներսիսի.— Ըստ պատճառին
մեն առէ Հայր... :

Ի Յովանէ Թլկուրանցոյ է— Խո-
ստովանիմք եւ զաւանիմք բղձիդ Աստուած
անժամանակ... — Հովմտ. Ե. Թլկուրանցի,
Տաղադիրք, Երուսաղէմ, 1958, էջ 54-55 :

ԵԶ.— թղ. 178ր.— Բոմ Բարեկեն-
դամի կառակիմ— Երգս յանձական, եր-
պիմք բանական, երեցոյ միական... — Ե-
ր եւ տ ու լ ր Ե Գ Ի մ :

Թղ. 178ր.—179ա, սաորին յուսանց-
քին— Ի տէր Միխայիլ :

Թէ չես արերբ զու անյարմար,
իսմեր աղաւ եւ վայրապար,
նա զու ստայ զբաներս ի շար,
անուշ մային քաղցրայարմար :

Տաղ զարմամայի— Ժրագ ճշմարիտ
Հայր Միանին, յուսաւորեալ զիսաւորս ան-
մին... :

Փոխէ— ԶՀաստացի Խոստման բա-
նին, եւ ոյ տեսեամբն շուշանին, այլ ծիւ-
րեցայ Հոգաւք նոցին, եւ մաշեցի զկեանս
լնդ նորին... :

Փոխել գծայն.—

Ճբրադ մարմնոյն է իմ խաւար,
ակըն Հողոյն դարձեալ է չար,
սեւն աղբատաց զայ ինձ զբժար,
ինձ ողորմեայ, Տէր բարերար...:

— Զմտ. Էջմիածին, 1947, Մայիս—

Յունիս:

Եւ.— Թղ. 183ա.— Թէոդորոսի Զիւնաւորիմ.— Ի քէն Հայքեմք աղբեր բարութեան...— Ի յԱռաքելէ խնդրեալ եւ վարդապետեմ:

Թղ.— 183բ—184ա, ստորիմ լուսամտէքիմ.—

Գանձըս դրեցաւ ըստ պատշաճին,
Թէոդորոս քաջ վրեպային,
երդեաց բոցայ քաջ բարոյնին,
սէր Առաքել խղիւղեցին,
վասն խնդրոյ իւր վարդապետին:

Թղ. 184բ—185ա, ստորին լուսանցքին.—

Դերենց Սրիդոր վարդապետին,
Ասայ թէ ձայն ունիս յոճին,
Հանց որ ժողովքդ Հաւանին,
սպայ թէ Հոռոտ չես դու արմին,
նա մի ձրդտիր յանՀաս տեղին:

Մեղեղի լաւ եւ ամոյշ.— Գալայմարտիկ մեծ գինւորին...:

Տաղ մտրիմ.— Խաղաղարար Նոր Թաւառ...:

Եւ.— Թղ. 186բ.— Կափայ Է Գեմ-ձիւս.— Գանձըս դրեցայ ես պիտանի...— Գրիգորի է:

Երկրորդ կիրակեփիմ.— Գրթութեամբ իկեր, Տէր, եւ մարդ եղեր, եւ մարմին առեր...— Գրիգորի է:

Տաղմ է.— Գոյիդ անեղ անբեկդ բան...— Գրիգորի է.— Վայսօր ցրեծայի դոյն էն:

Փոխել.— Բանիւ ասացաւ Սիմոնին...— Բաւմաւայ:

Փոխել.— Սոյն այս խորհուրդ յոյժ խորագոյն...:

Եւ.— Թղ. 190ա.— Երեկոյնիմ տալ.— Անճառելի յոյսն Հայրական...— Աղցից է:

Տաղ գառաւաւտեամ ասայ:

Կ. Թղ. 192ա.— Կիրիլի եւ մօր մտրաւ.— Անեղ անմահ ծրնունդ Հայրական...— Այս Բաւմաւայ:

Տաղմ է.— Աստուած փառաց լոյսդ անքնին...:

ԿԱ.— Թղ. 195ա.— Կափայ Գեմ-ձիւս.— Գանձըս դրեցայ ես պիտանի...— Գրիգոր:

Երեկոյնիմ տալ.— Գրթացեալ քոյին, աստուածք ամենին, եւ առեր մարմին...:

— Գրիգոր:

Տաղ գառաւաւտեամ ասայ:

ԿԲ.— Թղ. 196բ.— Երրորդ կիրակիմ, Լուսառիկ Որդայն.— Մեծ եւ անեղ խորհուրդ տիրական...— Մկրտիչ:

Տաղ Ի Գրիգոր վարդապետէ Երեմեցմ.— Առ Հայրդ աղաղակեմ...— Այս Բաւմաւայ:

Յորդորակ.— Հեռեւեցայ անառակին, Ի Հեռարեակ տարալխարհին...:

ԿԳ.— Թղ. 199ա.— Կափայ Գեմ-ձիւս.— Գանձըս դրեցայ ի քարտիկ...— Գրիգորի է ես:

Գեմձ Գեմձմու Երեսեղիմայ Հայրապետիմ եւ Եպիփանու Կիպրացայն.— Գրթութեամբ քոյին, Որդիդ Միածին, առեր դու մարմին...— Գրիգորի է:

Տաղ Ի Գրիգոր վարդապետէ Երեմեցմ.— Գերագոյն Հողոյն չնորհաց...— Գրիգորի է:

Փոխել գծայն.— Մեծն Եպիփանուն Կիպրացին...:

Շրջամ է.— Նըստեալ յաթոռ մեծ քաղաքի...:

ԿԴ.— Թղ. 202ա.— Զորրորդ կիրակեփիմ, Մեծատամ եւ Ղազարաւ.— Մեծայ պաշտաւ խորհուրդ սոսկական...— Մկրտիչ:

Տաղմ է.— Ըստ մեծատան փափկախորին...:

Այլ տաղ Եպիփանուն.— Լըսէ դմեծատան դառակն...:

Փոխել գծայն.— Տընտես չեղէ Հաւասարիմ...:

ԿԵ.— Թղ. 204բ.— Սրբոց Գառաւաճեցմ.— Մեծ եւ Հըզօր անմահից արքայ...— Մկրտիչ:

Տաղմ է.— Եպիփանուն.— Աղաչանաւ սրբոց մանկանց...:

Յորդորակմ է.— Քրիստոս փառաց Բաղաւորն...— Գեմաւաւ Բաւմաւայ:

Փոխէ.— Ի դիւերին երեւեալ արդա-
բութեան արեղակն...:

ԿԶ.— Թղ. 207ա.— Հիմզ կիրակիմ,
Ի Դատաւորն եւ ի յայրիմ.— Մեծ եւ ահեղ,
Խորհուրդ ահադին...:— Մ կ ր տ ի չ:

Տաղ ազմիւ.— Ի յիմ քաղաք մարմնոյս
դրնին...:

Տաղ ի Գրիգոր վարդապետէ Ծե-
րենց.— Գանդատ ունիմ ասել քեզ...:—
Գ ր ի գ ո թ ի Ե ա:

Նորիմ յորդորակ.— Տէր իմ զըթած եւ
բարերար...:

ԿԷ.— Թղ. 210ա.— Հիմզ կիրակի Ե-
րեկոյնիմ ասայ.— Մեղայ Տէր մեղայ, ա-
նաւորինցայ, յանցաւոր զըտայ...:—
Մ Ե ր գ ա մ:

Ողբ ապաշխարութեան, յինչ ձայն որ
ստես կու գայ.— Էս եմ կորուսեալ ոչ-
խար...:

Տաղ ի Կարապետ Բաղըշեցոյ, որ
ժնրքկար ասեմ.— Աստուած իմ Յիսուս
Գրիստոս կենդանի եւ կենդանարար...:—
Մ-Ն:

ԿԸ.— Թղ. 214ա.— Գրիգորի լուսա-
ւորչիմ.— Մեծ եւ Հրդար անմահից ար-
թայ...:— Մ կ ր տ ի չ:

Մեղեդի.— Գրիգորիոս առաքինի...:
Տաղմ է.— Ի յիս արեւու արեւ...:

Յորդորակ է.— Բարձրացիր զըշտոյ
փառաւ յաւր յիշատակի...:— Հմմտ.
Սինն, 1949, էջ 236-7:

Փոխէ գծայնմ.— Անդ ի Հանդիսէն
ձայնէր ի դուրն բառուերին...:

Եկեղեցի կաթողիկէ ի Հայաստան...:
ԿԹ.— Թղ. 217բ.— Կաթայ Գամ-

ձիս.— Գանձ Հոգեւի ես Հանճարոյ...:—
Գլիգոր:

Վեց կիրակիմ.— Գոյից կատարեալ,
Աստուծոյդ բարձրեալ, եւ փառաւորեալ...:
— Գ ր ի գ ո թ:

Տաղ ի Գրիգոր վարդապետէ Ծե-
րինց.— Վերջի յաներեկ աւուրն եւ Համա-
ռուտին...:— Վ ա ր դ տ պ ե տ ի Ռ է
Յորդորակ.— Յորժամ ծաղիս Տէր ի
յերկնից...:

Յորդորակ.— Յորժամ զըրեւալքըն
կատարին...:

Հ.— Թղ. 220բ.— Կիրակի Երեկոյնիմ
ստայ, ով եղբայր.— Անտանելի Հաւր անեղ
բանիմ...:— Ա զ ց ի ց է:

Տաղ Յակոբ Եսայէ յԱրժըկեցոյ Նետ-
րարենց.— Յաւուր յարութեան յորժամ ո-
րոտան...:— Յ ա կ ո թ մ ե զ ա լ ո թ մ
ս, ս ց ե լ է.— Շրտքն Հրէականին ձայնն
ստայ...:

ՀԱ.— Թղ. 222բ.— Կաթայ.— Գանձ եմ
ախորժ եւ պատուական...:— Գրիգորի է:
Ղազարու Յարութեան է.— Գոչուածն
ըզձական, դոյաւանական, դոչարանա-
կան...:— Գ ր ի գ ո թ ի է ս ա:

Տաղ ի Ստեփանոսէ.— Սըբրոց Հրեւ-
տակաց զարմանա Հրաշից տեսեալ, Տեսեալ
դիւնարարն ի սուր մահու եկեալ, Եկեալ
զըթութեամբ առ Ղազարու քորարն յայո-
նեալ փառաւ...:— Ս տ Ե փ ա մ մ ս ի:

Տաղ ի ՏՈ. տէր Ներսէս կարողիկա-
սէ.— Նոր աւետեաց լուր այսաւր մեղ Հընչ-
եաց...:— Ն ե ր ս ի ս ի Ե ր գ:

Այլ տաղ.— Չայնն այն որ զաշխարհս
արար...:

Փոխէ.— Փոյթ ընդ փոյթ արեկ ար-
տաքս...:

ՀԲ.— Թղ. 226ա.— Կաթայ Գամ-
ձիս.—

Կամիս ասել ասայ դու դիս,
Արի եւ քալ ձայն թէ ունիս,
Բ ամեալ բանիս ի յատենիս,
Առաջի մեծ սիւնՀոգոսիս.

Պընդեայ ըզո մէջըդ եւ դդաւտիս,
Եւ ապա տուր դու ձեռք ի յիս,
Տեղըս խիստ ցուրտ է չի մըտիս,
Ի տեսողացըդ պատուաւիս:

Ղազարու Երեկոյնիմ աստ.— Կենդա-
նատու բանն ի սկըրբանէ, այն որ ընդ Հօր
զաշխարհս յարինէ...:— Կ ա ր ա պ ե-
տ է:

Տաղմ է.— Ժառագայթ Հաւրն երկ-
նային...:— Զ-Ք:

ՀԳ.— Թղ. 229ա.— Գամձ Սըբոյ
Ծաղկագործիմ.— Համադոյական, Հաւր
սահման եւ բան, Հոգւոյդ իսկական...:—
Հ ա յ ց է տ:

Տաղ ի տէր Ներսիսէ.— Տիրական
տաւնիս այսաւր...:— Տ ե ր Ն ե ր ս ե ս ի
է:

Ի տէր ներսիսէ. — Աստուծոյ ճշմարտացիութիւնն... : Այդ անձնը :

Փոխէ. — Ուստի արժանեաց ատենի... :

Այլ տաղ լաւ. — Այսպէս նոր տառնիս ցընծայ եկեղեցի եւ դուարձանայ... :

Տաղ. — Աստուծոյ ճշմարտացիութիւնն... :

Հե. — Բղ. 233բ. — Կաթայ է. — Գանձ պատուական յարկնցայ... : Գրիգոր :

Աւագ երկուշաբթի. — Գերագոյն էից. — Երաշճրաչ զոյից, զերիմաստ վեհից... :

52 — Մուկիսագարդ, Թ. 135, քղ. 228բ

ՀԳ. — Բղ. 231բ. — Երեւոյի մէջ աստուծոյ. — Ի տառնիս տառնից, ի փառքս հրաշից, ի յողովոսից... : Ի յոռնի :

Գրիգորի էստա :

Տաղ ամուշ ասողիմ. — Անդ ի մէջ զբարստին Երեւանիս կային... :

Այլ տաղ — Աղամայ ստեղծողն եկեալ
յիւր պատկերն ի տես...:

Յարդարակ — Մխարանին աւան եւ ե-
ւայ, շարխս խորհին վասն Աղամայ...:

ՀԶ. — ԹԳ. 237ր. — Կաթայ Դաւ-
ծիւ. — Դանձ հմ աւաղ երրորդ աւաւր ա-
բար լուծեան... — Գրիգորի է:

Ժախէ. — Վայ իմ մեղուցեալ առ-
ձիւն...:

Այլ տաղ ազմիւ. — Որք ընկալալք ի
դործ դժանգաւ տէրունական... — ՎԱՐՈՒ-
հան Զ երրորդի ձայնն աւաւր:

ՀԷ. — ԹԳ. 241ա. — Մեծի Աւաղ Զո-
րեքշարարիւմ. — Մեծ եւ անճառ խորհուր-

Ֆ3. — Իմաստուն Խուսամբ, Թ. 135, քղ. 237բ

Շրեքշարարիւմ. — Գործ արարչական,
դերաւորական, գրթով դոյալան... —
Դ Բ Ի Գ Բ Բ:

Տաղ ամայլ ազմիւ. — Քեզ ով Տէր Եր-
րաւ ձայնեմ...:

ՅՈՒՅՈՒՅ ԶԵՆՈՒԿԱՆ. — Ա

դըն աւաղին... — Մ Կ Ր Ս Ի Հ:

Տաղ ազմիւ եւ պատուական. — Եր-
րաւ Փրկիչ կենարար, որ ժարդ լինել հա-
նեցար...:

Տաղ յԱւաքի վարդապետէ Բաղր-

շեցայ.— Մեծ խորհուրդ յերկրի աշուտ
յայտնեցաւ... — Մ ե ծ ի Զ ո ռ ե ճ
շ ա ք ա թ ի: — շի յցան բանքն աշուտի
ձալն առաջ:

ՀՀ.— թղ. 243բ.— Աւագ Հիմկշարա-
րիմ.— Մեծապայծառ խորհուրդն ահա-
ւիւն... — Մ կ ր տ ի չ:

Տաղ.— Տէրբն կատարիչ հին աւրինաց

54.— Խաչելութիւն Քրիստոսի, Թ. 155, րդ. 254բ

Մամօր.— Յիշեալ տաղը կարելի է
տեսնել ԶԳ Համարողրին ներքեւ, Զեռ. թղ.
264:

Ի տէր Ներսիսէ.— Մերձեալ զատկին
հրէական...:

ուխտին...:

Տաղ ի Կարապետ Բաղըշեցոյ Փերք-
կարեմց.— Մինչ նրասկին ի վերնատունն,
ի հին զատկին յայնրո՛ւ պահուն...:

Ոտմալուայիմ.— Զահեղ զանքընին,

դիտորհուրդը խորին, զանակդրնական
նին... — Ձ ա կ ա ս ո թ դ ս :

Տաղ ամռյշ. — Յերեկոյի հինգչարա-
թին, ի պատերի սրբոյ դատկին...

Տաղ ՅԱռաքել վարդապետէ. — Աստ-

բաթի Առաւառտում. — Ի յանձարմնական,
յանձանց բանական, յաւէտ աւրհնաբան...
— Ի Մ Մ ա թ է :

Տաղ ամռյշ. — Ջարհուրեայ դաւրացի
Լրկնաւորաց խորմբից...

55. — Աւետում Գաբրիէլի, Թ. 135, Իդ. 271բ

ուածն ամենի, Միածինն Որդի... —
Ա ս տ ու ա ծ ա տ ու ը ի ն ո դ ը ր-
ե ա ց : — «Լցան բանքի ձայն ասայ» :

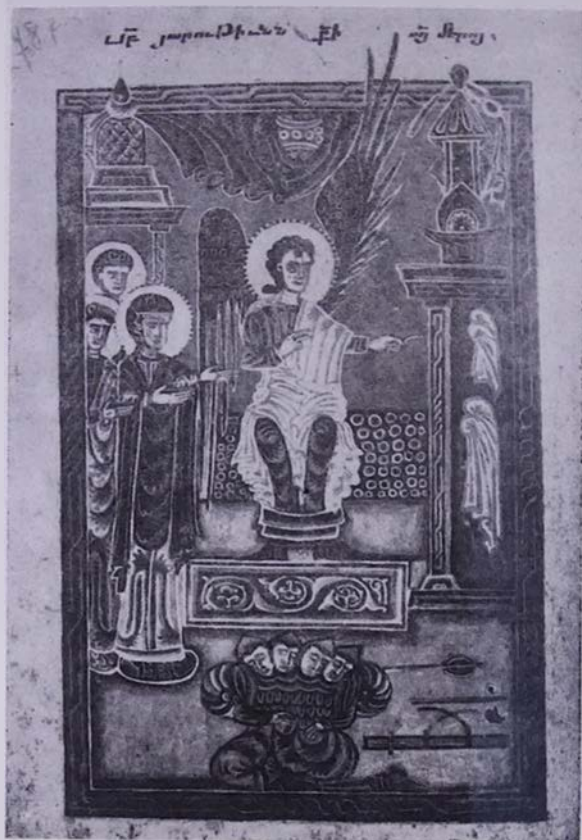
Ձ. — Թղ. 250բ. — Մեծի Աւագ Ուր-

ՅԱռաքել վարդապետէ Բաղընցոյ. —
Աւար բանն Ած. կացեալ յատենի... —
Առաքել վարդապետի է
մեծի Ուրբաթի : — «Ի յցան

բանք ի ձայն առաջ ։

2Ա.— ԹԴ. 233ա.— Ուրբաք յերբորդ
ժամու ի ժամ խաչելութեամբ ասայ ըզեա-
ւորս ի նէմ եռչին.— Որ եւ կատարեալ,
դմարդարէացեալ, զիաւթին ասացեալ...

Հանձի ստացողին, սրբալոյս հոգին, չէր
Մաղախութեն,
եւ ծնողաց նորին, հօրըն Բէրամին, մօրըն
Գուլգուլին,
տալ զողորմութիւն, եւ զառաատութիւն,

56.— Յարութիւնն Քրիստոսի. Թ. 135, Ի. 278բ

— ռ ռ ռ ռ ռ խնդրեաց Գրիգորս ։

Սորին երգողին, Տէր Մթէսին, խնդրող
Գրիգորին, ծածին սրբուհին, ամէնաւրհնեալ տիրու-

բարեաց պարգեւին...

Ողբ Աբ. Աստուածածնին.— Աստուած-
ածնեալ տիրուհի, ամէնաւրհնեալ տիրու-

Հին...

2Բ.— ԲՊ. 257Դ.— Երկնյոյնմ ասայ.—
Ջանեղական ամենիցն Աստուած...

Որք Աստուածածնին.— Աստուածածին
կոյրքն Մարիամ կայր առ Խաչին իւրոյ
Միածնին...

2Գ.— ԲՊ. 260Դ.— Աւագ Ուրբաթիմ
է գամոս.— Խորհուրդ սոսկայի, անիմանա-
լի... Խ ա չ ա տ ա ռ ք:

Տաղ ագմիւ եւ լաւ.— Անեղ Որդին
Հաւր Միածնին...— Ա-Ք:

Տաղ գեղեցիկ եւ պատուակամ.— Լը-
ցան բանքն այսաւր սուրբ մարդարէիցն...

Այլ տաղ ամոյշ.— Ծարաւեցաւ որպէս
գմարդ Տէրն ի Խաչին...

2Դ.— ԲՊ. 265Դ.— Այլ Գամոս Ուր-
բաթի ասայ.— Արարչական բանքն Հայրա-
կան...— Ա տ ա մ ի է:

2Ե.— ԲՊ. 267ա.— Ծառք օր քաղ-
ւամ շրաքալուցիմ.— Խորհուրդ Հանգրստ-
Լան ի աւթներորդքն...— Խ ա չ ա տ ա ռ ք:

Տաղմ է.— Այսաւր է չարաթ եւ լրու-
թիւն Հանդիստ յերկրի...

Տաղս ի յԱտուի.— Կանայքն որ սի-
րողք էին Քրիստոսին...

2Զ.— ԲՊ. 272ա.— Աւտեաց Սր.
Աստուածածնին, յաղթիլէ ամոյշ ի է, ուր
համդիպի տոմ է ամոպատմաւ.— Խընդու-
թեամբ ձայն բարբառ աւետեաց...—
Խ ա չ ա տ ա ռ ք:

Մեղեդի ամոյշ գիտողիմ.— Նոր եղեմ
բանաւոր տրեկոյն...— Ն ե թ ս է ս:

Նաքիմ տէր Ներսեսի.— Այսաւր երեւի
սնտեան ի բարձանդ...— Ա-Ք:

Տաղ ագմիւ եւ պատուակամ.— Ամսեա-
նըն վեցերորդին Կարապետին...

Այլ տաղ.— Աւետիս քեղ Մարիամ գոր
Գարբիէլ սկզբնաւորեաց...— Ա-Ք:

2Է.— ԲՊ. 277ա.— Թափաւորի ասայ
բու համապագ.— Գանձող կենեղ, Որդիդ
Միածնին, իջեւ յերկնից եւ առեւ մար-
մին...— Գ ա մ ձ Թ աքաւրի:

2Ը.— ԲՊ. 279ա.— Մարդասերու-
թեամբ որդիդ Միածնին, եկն ի խնդիր
կոծեալ պատկերին...— Մ է թ տ ի չ:

ԲՊ. 279ա, ստորին լուսանցքին, կար-
մարդեղով, նորադիր չորս տող, որ է
Հետեւեալ ստանաւորը.

Այս խորանի անունս սրխտոր,
Հողիս մուր, միտքս է պղտոր,
մեղօք եղեալ եմ գրխիկոր,
եւ օրինացն եմ յանցաւոր.

զեղք աղաչեմ սրբոյն թուր,
ով կարգացող օրինաւոր,
զի ես դործով եմ մեղաւոր,
ով դանձ ասող արժանաւոր.

միշտ աղայես զՀայրն երկնաւոր,
զի յարութեան ձայնին փողոյ
անտես չառնէ զազղս բոլոր,
րոգնեղ եւ զմեզ միշտ արասցէ
արքայութեանն արժանաւոր:

ԲՊ.— 280Դ, Գանձիս վերջին տան յի-
շտաակութիւններն են.

եւս առաւել դանձիս ստացողին,
սրբալոյննեղ տէր Մարտիրոսին,
որ բոստացաւ զդանձս աստուածային,
ւ եղ յիշատակ իւրոցն ամենին,
յիբուսաղէմ աւրհնեալ յաղաքին,
ի Վանք Հայոց մեծ Սուրբ Յակոբին,
ի ձեռն ընտրեալ սուրբ Հայրապետին,
Տէր Անդրէաս մեծ պատրիարդին,
եւ իւր աւրհնեալ սուրբ շառաւեղին,
Դաւիթ անյաղթ վիխտփային,
եւ Նորընծայ եպիսկոպոսին,
եղբաւորորդի Տէր Անդրէասին:

Մեղեդի ամուշ.— Յարեաւ Հաւն աչ
տրթուն ընտթիւն...

Տաղ պատուակամ.— Յրնծան այսաւր
երկինք եւ երկնային զօրք անմարմինք...

Այլ տաղ ագմիւ եւ լաւ.— Ոչ արկե-
ւոց վէմն երկնաւոր...— ՎՄիշտայրաթի
դոյնն է:

2Թ.— ԲՊ. 282ա.— Երկրորդ Աւուր
Եառուքեամ.— Տէր տէրունական, տուող
սիրական, տաւեալ փրկչական...— Տ է-
յ ա մ:

Մեղեդի լաւ եւ ամուշ ասողիմ.— Խ
Հայն դառնեծուն ասեմ...

Յորդորակմ է.— Ջամուրս իմ քակել
կամի...

Այլ տաղ.— Այսաւր աւետիս ձեղ նր-
նեցեցող...

Ի Մկրտիչ Վարդապետէ.— Մեծ Հա-
ւաչանօք եկին յայն ստանաւորին...—
Մ է թ տ ա տ մ տ ա յ գ:

2. — թղ. 285 ա. — երրորդ Աւուր Յա-
լուքեան. — Ար. յոս. Կոստանորեայ, արդ փա-
ռաւորեայ, արդարեւ ցընծայ... — ա-
կ ա զ:

Մեղեղի անույշ. — Հաւուն Հաւուն ար-

ւաւր արաւաւ արաւաւ... — Բ-ճ. — «Նոր ծա-
ղիկին, կուն ասայ»:

2Ա. — թղ. 287 ա. — Զորրորդ Աւուր
Յարութեան. — Մեծապայծառ ձայնիւ ցըն-
ծալի... — Մ կ ր տ ի չ:

Յ7. — Խորանագարդ, Թ. 135, Ի. 279ա

Թընացեալ...

Տաղ Աւետարանիմ. — Ի սփին աւուր
յայլում գիմաց... — «Յիսուս Որդի, դուն
ասէ»:

Այլ տաղ. — Յարուցեալ յերրորդ ա-

Մեղեղի. — Նոր ձայն աւետեաց հրեչ-
տակարանի տպար... — Ն ե ր ս է ս:

Յորդորակ մարիմ. — Կանաչին ար-
տասուաւ յայնի զրարձաւոյն արտա-
տաց... — Կ ա յ ռ զ ի կ յ ս ս: — ՂԱրե-

աղայի դռնն է ։

Նորիմ է.— Ի դերկամանէն դմարմենն ,
ոյ պարտկոտան... — Ի Հ ա յ ո ճ ։

ՂԲ.— Թղ. 289ր.— Հիմգեբարդ Աւուր
Քարուքեամ.— Մեծ եւ աւել, խորհուրդ
սակայի... — Մ կ ր տ ի չ ։

Մեզեդի լաւ.— Մէր յառաւառէ... :
Տաղ Յարուքեամ.— Յայնժամ սիրով
տիրական... — Վժաղիկ պայծառին դուն
է ։

Այլ տաղ.— Մայր մարմնացելոյ բա-
նին... — Մ կ ր տ ի չ ե յ յ ։

ՂԴ.— Թղ. 292ա.— Վեց Աւուր Յա-
լուքեամ.— Եւրկնից խոնարհեալ, Բանդ
յերկիր իջեալ, մարմին ըղձեցեալ... —
Յ ա ր մ ։

... մեղ ի յայց ելեալ,
յայլ աղցաց փրկեալ,
որ արդ դարադեալ-
դմեղ նեղացուցեալ,
եւ դառնադուցեալ,
դկեանս մեր կեղեքեալ,
սատուի տաղնապեալ,
աշխւ հայածեալ,
րանիւ հայտոյեալ,
դոմանս փախուցեալ,
յնգրարց րամանեալ,
հեռուստ վրտադեալ,
դրադումբոս տանջեալ,
դառնութեամբ նեղեալ,
տառապնդուցեալ,
Ըղնոսա հերքեալ,
եւ անհետ վարեալ,
դհաւտըս թո փրկեալ ։

Տաղմ.— Դարձեալ յայտնի այտնը-
ման... :

Փոյսէ.— Եկեալ Մարիամ Մաղդաղե-
նացին... :

Այլ տաղ.— Միայաբաթ աւր հան-
դրատեան... :

ՂԵ.— Թղ. 294ր.— Կափայ առաջի-
կայ գամձիս .

Դանձըս դրեցայ ես պիտանի
Բանեալ բանիւ արտեպի,
ի գրիգորէ դարչ աղտեղի,
Գըրեալ սրբոյն Կարապետի,
Որդոյն Մուրբ Զաքարիայի ։

Բամից Փրկչին մըկըրտողի,
ի ժէ [= տասն եւ եօթն] յորելինի,
է եւ ժին [= եօթն եւ տասին] թիւ
յաւելի ։

Բանըս գրեցաւ այս դովելի,
Այն Յովաննու Կարապետի,
Նախալմեծար սրբոց դառի ։

Մեմօք.— Վերի տուեայներուն հա-
մաձայն այս դանձը գրուած է — 17 x 50 + 17
+ 551 — 1418 թուին ։

Յովաննու Գլխատմամ.— Գոյակն հա-
կան, Հաւր սահան եւ բան, աստուածպե-
տական... — Գ ր ի գ ո ր ։

Մեզեդի լաւ.— Ահա ի տիպ տիրակա-
նին... :

Տաղ Յովաննու.— Զինչ արդունատիս
փայելլատիս կային... :

ՂԵ.— Թղ. 297ա.— Նոր Կիրակէիմ.—
Գաղտնի խորհրդին, դուշակեալ ի հին,
դունդ մարգարէին... — Գ ր ի գ ո ր ի է ։

... Իսկ այսաւր կոչի,
սայ նոր կիրակի,
խորհրդով ի լի,
դատիկ կըրկնակի,
Կաթիւր անւանի,
աւրս այո նաղելի,
դի Տէրն Երեւի,
որպէս ի Զատիկ,
աւրն Կիրակի,
յաբուցեալ պատի,
եւ փառաւորի,
Աստուածն ամէնի,
Եւ այն դի կոչի
Կաթիւր Կիրակի,
եւ յոյժ պատշաճի,
դի արեամբ ծաղկի,
եւ պայծառացի,
մերս եկեղեցի,
արեամբն Յիսուսի,
սրբոցն Էրամի,
փասըն Գրիստոսի ։
.....

Եւ ողորմեացի

մեղ ամենայնի

Որդին Էւր բարի,

Երգոյս երգողի ։

և արդարագրողի.
Մեքենայ Գրիգորի.
այլ և աստղագրի.
այլ Գանձարանի.
Տէր Մատենաբոսնի.
Եւսեւ եղեկի.
Կարապետ Գրչի.
ժառն ի պարզեւի: Ող:

Տաղ ամոռլ.— Այսու Զոր արեւ Հոր
ևայ...:

Փոխել.— Միաշարաթ երեկոյին...:

Փոխել.— Յետ ամ ասուր զառնեալ
...այլ...: Ող: արդեւեանքին դուռն էն:
Այլ տաղ Յարութեամբ.— Դասարն Հրէ-
ական էին պահապան...:

ՂԶ.— թղ. 301ա.— Երեկոյին ամ
...այլ.— Այսուր մեղ Զոր զատիկ կրկնա-
կի...: Ա և ա Ք ե լ:

Տաղ ազմիւ.— Քրիստոս խաչեալ ի
փայտին...:

Փոխել.— Ող կանայք զարթիւր տե-
ւէր...: Արեւադայի դուռն ասայ:

ՂԵ.— թղ. 303ա.— Գամձ Յարութեամբ
հասարակաց կիրակեցիցմ ասայ.— Անժամա-
նակ յայն արփիական...: Ա և ա Ք ե լ
— Երեկոյին երեկեցի գոյնն էն:

Տաղ Յարութեամբ.— Յովսէփ Արեւմ-
տային, աս Գիգատոս Գոնդաղին, խնդրէր
յղկապարացին, զգատապարտեալն ի խ-
չին...:

Տաղ Ուղարեւոյ.— Մեն Հառաչանաթ
ևևին յայն արփիական...: Մ կ Ե ր
տ ի չ ն:

ՂԸ.— թղ. 305բ.— Գամձ Աշխարհա-
մտորեամբ.— Մարքեալ ասանար սուր տե-
րական...: Մ կ Ե ր տ ի չ:

ԼԵղեղի.— Քրիստոս եկեալ թահա-
յապեալն սուրբ...:

Յարդարակն է.— Ուրախ լիւր Հարսն ի
չորհրդ...: Ող Սեմէն ձերութի գոյնն
էն:

ՂԹ.— թղ. 308բ.— Կափայ.— Գան-
ձըս զրեցայ Կիրակոսի...: Գրիգոր:
Կիրակմտի երեկոյին ասայ, ով եղ-
րայր.— Գերամարտ Աստուած, զովեալդ
ի դուրաց, զընդից Հրէապապաց...:
Գ ր ի գ ա ր ի:

Ո.— թղ. 310բ.— Այլ Գամձ Կի-
րակմտի.— Անժամեկ յայտ անկա-
կան...: Ա և ա Ք ե լ:

ՃԱ.— թղ. 312ա.— Կափայ.— Գան-
ձըս զրեցայ խորհրդական...: Գ ր ի
գ ա ր ի:

Կիրակեի երեկամ և պաշտամ աս-
այ.— Գերանաւ արփի, զոյ պատեալ էի.
զայնց ամէնի...: Գ ր ի գ ա ր ի:

Տաղն է.— Յարեալ յասուր երրոր-
դին, զոչէր Հրէապապն ի փիմին...:

Այլ տաղ.— Յարեալ փառաց թաղա-
ւորն, ասեալ...:

ՃԲ.— թղ. 314բ.— Այլ Գամձ դիւեր-
պաշտամ, հասարակաց ասուր պահող և
զատիկ ասայ.— Անտանիկի երկին և երե-
րի...: Ա և ա Ք ե լ:

Ող ասայ.— Եկալք ասուր եղբայր
ամէն...: Ե ր գ Ա ր ի ա տ ա կ ե ս ի:

Ող ի Նրգայ վարդապետէ վամ տը-
նայոց.— Արարի:ն արարածոց մեղ բար-
կացաւ...:

ՃԳ.— թղ. 318բ.— Գամձ երեւմամ
Կաշին ասայ.— Իսկահից Որդի, Հաւր ըս
Հրգաւորի, յարմէ զոյ Հոգի...: Ի Մ ա ր-
ե ո ս ե խմղրեաց Գրիգորմ:

Տաղ.— Խաչն ի նախնան երեւե-
ցաւ...:

Յարդարակ.— Արեւեալ և փայտ
սուրբ փրկական...:

ԼԵղեղի ամոռլ և յարդարակ միմ.—
Ի յմուտաղմ զընամ, ի յայն աստուածա-
լէն թողար, ի յայն զեղեցեղէն ասանարն,
ի յայն յուշանի սիրոյն:

Յորդորակ.— Հաւիկ մի պայտա տե-
ւայ, անըման, ի յայն թառաթեւին փրայ,
անըման...:

ՃԴ.— թղ. 323ա.— Գամձ Համարմ-
մամ Յիսուսի մնում.— Մեծապայտա
ասանիւ ըղմայի...: Մ կ Ե ր տ ի չ:

Տաղ ի Ներսէսէ.— Աստուծոյ Րան
Հաւր Միանին...:

ՃԵ.— թղ. 325ա.— Գամձ Համարմ-
մամ երեկոյին ասայ.— Այսուր անհա-
րան ի սկզբանէ...: Ա և ա Ք ե լ վար-
դապետին:

Տաղ ի տէր Ներսիսէ.— Եւ յա-
ւարդն թառանին...:

ձԶ.— Թղ. 327ա.— Մեծայիրաշին է
Գանձս.— Միակդ ահաւոր, Տէր եւ դաւա-
ւոր, Հաւր քո միաւոր... — Մ ա ք է ո ս ի
է խնդրեաց Գրիգորն:

Տաղ անուշ.— Այսաւր անդրանիկ

և, փառաւորեալ, Աստուած դաւանեայ
— Վ ա Ո ի կ ա ս ա:

Մեղեղի ամուշ եւ լաւ.— Նըւազեմք
Հոգոյն Նըւազս Վայելուչս... — Նվազ:

Տաղ ամոյշ.— Ի մեծի աւուր տաւ

58.— Համբարձումն Գրիստոսի, Ի. 135, Իղ. 322բ

Հաւր Միածին Որդին յերկինս սրլանայ ա-
յաճային կերպիւ... — Ա Ո ղ ր ի ա ս
Վ, ա ռ դ ա պ ե տ:

ձԷ.— Թղ. 330ա.— Հոգոյ Գալըստ-
եան է Գանձս.— Վերաւրհնեալ զովեալ,

նիս...

Այլ տաղ ամոյշ.— Որ յիսներեակ յո-
ւելինն...

ձԸ.— Թղ. 332բ.— Երկրորդ Աւուրն
է.— Մեծ եւ Հըղաւր Հոգի Աստուծոյ... —

Մ կ ր տ ի չ:

Տաղ ամուշ.— Աստանաւր ծաղեաց լոյսն աւետեաց կենացն...

Տաղ.— Ներհետեացուք քաղցր եղաւակ...— Նվագ է Հոգւոյն տրվողին իմաստ բանի ընդ ժայռի:

ՃԹ.— Թղ. 335ա.— Երբորդ Աւուր Գալութեան Սր. Հոգւոյն.— Հոգի Աստուած, բրդխուսն անքննին...— Հ ա յ Ո Ս ր ք ո յ:

Տաղ ամուշ ասողին.— Յայնժամ Պետրոսին եկաւ...

Այլ տաղ.— Չայնիւ ցրծութեամբ քաղցրայնուող հրնչմամբ...

ՃԺ.— Թղ. 339ա.— Զորբորդ Աւուրն.— Մեծապայծառ լոյսն արտափայլեալ...— Մ կ ր տ ի չ:

Տաղ ամուշ.— Ախար Սուրբ Հոգին Աստուած եկեալ յայտարհրու...

ՃԺԱ.— Թղ. 340բ.— Հինգ Աւուր Հոգոյ Գալութեան.— Յաւէտ իսկապէս, ընդ Հաւր միայլէս, եւ աստուածապէս...— Ե ո վ ա մ մ է ս:— Տես, Յ. Թյկուրանցի, Տաղադիրք, Երուսաղէմ. 1938, էջ 69:

Տաղ ամուշ եւ աղմիւ.— Ի մեծի աւուր տաւերս, յիսնեղեկի Պենդակոստիս...

ՃԺԲ.— Թղ. 343բ.— Հոգիքսիմեանցն է Գամնս.— Վայելապանաց, վայելման փառաց, վերնապար կառաց...— Վ կ ա յ ա ա կ ա մ ա ց:

Տաղ ի տէր Ներսեսէ.— Առաւօտ լուսոյ արեւելեան աղանց...— Ա ո չ ո ի փ ո ի մ է:— «Պանանցն կանխեալ ին դոյն է»:

Այլ տաղ ի տէր Ներսեսէ.— Կենդանի վրկայք կոյս իմաստունք եւ սուրբք...— Կ ո յ ո մ է:— «Տունկ անմահութեան դոյն է»:

Ի Տէր Ներսեսէ.— Երջանիկ Հոգիաբարձ կոյսն մաքուր Սուրբ Հոգիքսիմէ...

ՃԺԳ.— Թղ. 344ա.— Կաթայ Գամն.— Գանձոս զրեցայ եւ պատուական...— Գրիգոր:

Յովման Կարապետին.— Գոյիդ Հրաւրի, Աստուծոյ մեծի, եւ բարերարի...— Գ ր ի ց ա ը ր:

Մեղեդի ամուշ.— Արդ Յովանէս Հայր սբանչելի...

Տաղ ամուշ.— Մեղեդիքն Գրիգորի Սուրբ Կարապետն Յովանէս...

Փոխէ զեղամակղ.— Համարձակ սայ ձեռնադրէ...

ՃԺԴ.— Թղ. 352ա.— Կարուղիկ էմկեղեցոյ.— Տաճարդ երկնային, տուն բրդիստոսային, տեղի անմահին...

Տաղ ամուշ եւ լաւ.— Սուրբ է տաճար տէրունական...— «Այսօր ցնծայի դոյնն է, միայնաբարձին եւս»:

ՃԺԵ.— Թղ. 353բ.— Սր. Մամկամ.— Բեղապանի.— Պանդաղապար սրբոստեանայի...— Խ ա չ ա տ ո ռ ը:

Մեղեդի ամուշ.—

Սարսեղ Հերովդէտ զոգայր ընդ լուր արեւոյն, ի խըմդի մեծաւ շարժեալ կնեաց տուաղին: Արեւսր ամենեաց մամկանց լընոյր Բեղեմեմ, յառաքեալ տրեղայ վրկայ տրեղայեցեայն: Նոցին համաժայն յերու, մամկանք Սիմոն, Լիւս կուսածմին բամին տուէ միշտ արեւոյնիմ: Եկայ ցընծացուէ տումիւս մամկանցն ամենեաց, օրք վրկայեցին սպամմամբ՝ Որոյն Սուրբ Կուսին:

Տաղ.— Արթուրք Կրտսեր, բանիկ տառադ ծիծռունք...

ՃԺԶ.— Թղ. 358ա.— Կաթայ Գամն.— Գոնձ զեղեցիկ եմ ի կարդին...— Գրիգոր:

Կոստանդնուփ Բագաւորին.— Գերարփիդ վերին, լոյսոյ լուսային, սրբայր երկնային...— Գ ր ի ց ա ը ի Ե:

Տաղ աղմիւ եւ լաւ.— Թաղաւորոս աստուածարեւոյ, սուրբ եւ զգալի եղով աւծեալ...— «Միաշարարի դոյնն է»:

ՃԺԷ.— Թղ. 361ա.— Կաթայ Գամն.— Գանձոս զրեցայ եւ պատուական...— Գրիգորի Ե:

Ներսէս Հայրապետին.— Գոյ մեղ ցընծայի, եւ ուրախայի, Հայոցս բրամբ...— Գ ր ի ց ա ը ր:

Տաղ կրկնակ.— Հրեմամբ մայնի բերկրանաց...— «Երճուիմք ի դոյնն է»:

Այլ տաղ.— Նոր մեծահանգղա տաւնի սուրբ Հայրապետիս...

Յորդորակ.— Ներսէս պրապետ ազգի մարդկան...— «Միաշարարի դոյնն է»:

ՃԺԸ.— Թղ. 364բ.— Տրդատայ քա-

գաւորին ասայ.— Համարյապեան, Հոր
տաճանն եւ բան, Հորոյ իսկական...:

Տաղ.— Նորաւորալ տեսիլ եւ դերա-
դոյն թան ըղրեութիւն...: Ն ե ռ ա ե ս ի
է:

Տաղ ազնիւ եւ լաւ.— Հոր Աստուծոյ
Աստուած...: Հ է Բ ու մ:

Ի Դրիգոր Վարդապետէ.— Գովհար
Բիշ քարեաց պատճառ...: Գ Ր Ի Գ Ն-
ր ի ե:

50.— Պայծառակերպութիւն Քրիստոսի, Բ. 135, թղ. 370ր

Փոխէ.— Եւ Տրդատ պատգաւա-
րալ...:

ՃժԹ.— Թղ. 367ա.— Որդոցն եւ քո-
ւանցն.— Նոր Թագ պետական, նոր գաւ-
ռեան, նոր Բիշ Հարաւարան...:

Փոխէ.— Գրիգոր պատգաւա-
ւարդական...:

ԴԻ.— Թղ. 370ր.— Մարգարէիցն է
Գովհար.— Նոր Հարդ աւարեան, խորք որ
Հարեան, խաւովք աւարեան...: Եւ Բ-

հ ր ք զ ո ց մ :

... Որով ողորձի,
մեղ Տէրն ամէնի,
աւր ըստ աւրէի.
Գանձիս ասողի,
Տէր Մըխիթարի,
Այրիվանցի,
Այլ եւ ստացողի,
այս Գանձարանի,
Տէր Մարտիրոսին. Ող. :

Տաղմ է. — Նորահրաշ տաւնիւս տե-
անողացն ցրնծացողք... — Ն ե ր -
ս է ս ի :

Ի տէր Ներսէս է տաղս. — Աստու-
ծային խորոցն անճառ... — Ա-Ք- —
Վիշալարաթի դռնն է :

Ճիւղ. — Թղ. 375բ. — Դամձ Տաղամա-
կին. — Խմաստութիւն անճառ անեղին... —
— Ի յո մ դ ր ո ց Վարդապետին Գրի-
գորին :

Տաղ ամուշ եւ լաւ. — Այսաւր զտա-
պանակրն սուրբ, ըղխորհուրդ մարմնոյ
փրկչին... :

Յորդորակ — Մայր Հաւատոյ սուրբ
Հարսնարան... :

Տաղ ի Կարապետ Բազըլեցոյ Փերթ-
կաթեմց. — Կաթուղիկէ եկեղեցի... Կ ա -
ր ա պ ե տ ի ա մ ա ը ժ ա մ ի :

Ճիւղ. — Թղ. 380ա. — [Գամձ Պայծա-
ռակերպութեամբ Քրիստոսի]. — ՄԼԾա-
պայծառ խորհուրդ մեղ յայտնեալ... —
Մ կ ր տ ի չ :

Մեղեցի ամայշ ասողին. — Արփիակոն
բոյսն որ ի ծոց Հաւր... :

Տաղ. — Պաւսէր րանիւ նա Հարցա-
կան... :

Ճիւղ. — Թղ. 382բ. — Երկրորդ Ա-
ւուրմ է Գամձ. — Այսաւր անճառ յոյսն ար-
փիական... — Ա ա ա ք ե լ :

Տաղ ազմիւ. — Տէր փառաց այսօր
յայտնեալ ի Թարաւր դիպառ իւր... —
Տ ր Ն ե ր ս է ս ի է :

Տաղ ազմիւ. — Գաւհար վարդըն վառ
առեալ... :

Յորդորակ — Աստանաւր տեախի աւելոյ
ի յետուն Թարաւր... :

Ճիւղ. — Թղ. 383բ. — Երրորդ Ա-
ւուրմ. — Ներգործական Աստուած բարե-
րար... — Ն ե ր ս ե ս :

Նորին Մակացոյ տաղ. — Այսօր ցրն-
ծայ լետուն Թարաւր եւ զըւարճանայ մեծն
Աւերմոն... :

Այլ տաղ Մակացում. — Գերայհրաշ
Աստուած դուով... :

Ճիւղ. — Թղ. 389բ. — Նախահարցմ —
Ամենագոր Աստուած Սուրբ Հոգի... —
Ա ա ա ք ե լ :

Ի Գրիգորէ Երեմեմց. — Պաղատանաւր
սուրբ Նախահարց... :

Ճիւղ. — Թղ. 392ա. — Հայրապետացմ
Եփեսոսի Սուրբ Ժողովոյմ. — Նետոր նա-
րանի, Նոր Հերձիք խաւի, Սրբորուհոյն
Էուսի... — Ն ե ց ի :

Տաղմ է. — Նոյն րանն որ էր Ժրնուեղ
նա Հաւր, եղեւ մարմին յորովան մաւր... :

Ճիւղ. — Թղ. 395ա. — [Գամձ փոխ-
մամ Աստուածամորմ]. — ՄԼԾապայծառ
Հրաշակերտ զեւհին... — Մ կ ր տ ի չ :

Տաղմ է. — Այսաւր Գարբիէյ Հրէտա-
կապետն Լկեալ... :

Այլ տաղ. — Աստուածածին մայր յու-
սոյ, տաճար Բանին Աստուծոյ... — Ա-ի-
Տաղ ամայշ եւ լաւ. — Անբառ տա-
ւար, եւ առաքառ յուսոյ... :

Ճիւղ. — Թղ. 398ա. — Երկրորդ Աւուր
փոխմամ Աստուածամորմ. — Սուրբ մտ-
րրդ յուսոյ, բնակարան Որդոյ, րանին Ա-
ստուծոյ... — Ս տ ե փ ա մ ո ն ս ի :

Տաղ ամուշ եւ լաւ. — Ողջոյն ընդ քեզ
Մարիամ, մայր Աստուծոյ Հաւատամ... :

Ճիւղ. — Թղ. 401ա. — Կափայ Գամ-
ձիս. — Գանձ եմ անորժ եւ զոմկին... —
Դրիգորի է :

Երրորդ Աւուր փոխմամ. — Գովարան-
եալ Սուրբ Աստուածածին... — Գ ր ի -
գ ո ր ի ե :

Տաղ. — Աստուածածին Կոյս երան-
եալ... :

Ի տէր Մըխիթարայ. — Սուրբ Աս-
տուածածին Կուսին, անբառ Հարախ... :

Ճիւղ. — Թղ. 404բ. — Զորրորդ Աւուր
փոխմամ. — ՄԼԾապայծառ արփիանը-
ման... — Մ կ ր տ ի չ :

Տաղ ամուշ. — Մայր Կենդանեացն

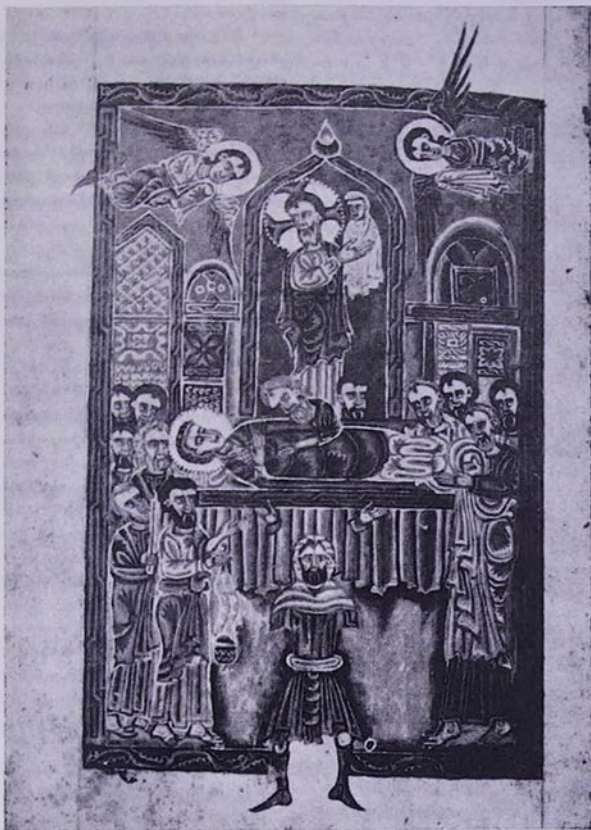
հողոց... — Մ ե ք ի Ռ Թ ռ ք ս ի է:

Պիւզ Թահանիսի ասացեալ. — Առաջ-
նանայակ պրտդոյն... — Ա-Ք:

ՃԼԱ. — ԹՂ. 408ա. — Հիմզ Աւուր
Փոխման. — Յանրսկիրն Էէն, յանհուն

Այլ տաղ. — Ահայ Երանի է ինձ Թի-
սուս որդեակ... — «Տունկ անմահութեանի
դոյնն է»:

ՃԼԲ. — ԹՂ. 411ա. — Յովաննու եւ
Յորայ. — Մեծապայծառ փառօք պանծա-

60. — Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի, Թ. 135, ք. 394բ

պատճառէն, յանձաւալ ծովէն... — Յ Ա-
ս ո մ ի է:

Տաղ փոխման — Մեծացիւր աշուար
Սուրբ Աստուածածին... — «Ուրդէ Որոտ-
ման ի դոյն է»:

ի... — Մ կ ր տ ի է:

... եւ զանարժան զըծօղս անպիտան,
զծոյլ կարապետս մեղաց կոխան:

Տաղ ազմիւ. — Քեզ մատուցանեմք ալ-

ասուք, Յիսուս, միածինըդ Հաւր...:

Տաղ ի տէր Ներսէսէ.— Ձեռքն յիշեացուք զհեռանելին...:

ՃԼԳ.— Թղ. 414ա.— Երբք օր Նաւակատեաց Սր. հաչիմ.— Մենծապաշտոն փայլմամբ իբր ըզրոյ...: Մ կ ր տ ի չ:

Տաղ Եկեղեցոյ ի տէր Ներսէսէ.— Բանիւս ևստուոր րարտնարար րարբառեցուք...: Բ ա մ ի վ կ ա յ ա մ ի Ն ե ր ո ի ս է:

ՃԼԴ.— Թղ. 417ա.— Յայն եղեմական, դրախտին փափկութեան, ծառոյն զիտութեան, տրեկոյն աւրհնութեան, նախնոյն նորոգման, զու փայտ փրկութեան...: Յ ա վ ա մ մ ե ս:— Տեա, Զ. Խրիստաւորի, Տաղադիրք, Երուսաղէմ, 1958, էջ 71—74:

Մեղեդի ամոյշ.— Նոր դրախտին և կեղեցոյ...: Ն ե ր ս ի ս ի է ս ա:

Յորդորակ տաղ.— Կենաց փայտ տրեկեայ ըզրեղ...: Կ ա ք ո ղ ի կ ո ս ի Հ ա յ ո ճ ց:

ՃԼԵ.— Թղ. 420բ.— Գամձ Սր. Նրշամիմ Ապարամից, ի Քերովքեց Յովհաննէսէ.— Յանկական յուսոյն խոնարհեալ...: Յ ա վ ա մ մ է ս:

... զերդող զանձիս, խոցեալս ի հողի, ըզՅովաննէս Քերովքեց կոչի. ըզարբրազրոց զանձիս ևս տաղի, անճառ կենացն արայ արժանի: Ող...:

Տաղ ազմիւ.— Յանկական յուսն ի Հաւրէ, որ մեղ յայտնեցաւ...: Յ ա վ ա մ մ է ս:

Փռնէ գձայմ.— Երբժամ վեց Հարիւր էր թուական, և այլ աւելի երկրառան, մինչդեռ կային Հայոց իշխան, Սինէֆարիմ վասպուրական...: Յ ա վ ա մ մ է ս:

Դիտ.— Տաղը կը վերաբերի Ապարաշից Խաչին: Տրուած թուականը սխալ է յայտնապէս:

ՃԼԶ.— Թղ. 426բ.— Գամձ, հաչի Ուրբարիմ, մեռելոց.— Աւրհնեալ ևս փայտ կանգնեալ ի յերկրի...: Ա ո ա ք ե ի լ ի: Տաղ ի Ներսէսէ է առացեալ.— Աւրհնեալ ևս փայտ սուրբ փրկական...:

ՃԼԷ.— Թղ. 428բ.— Գամձ Գեորգայ

Զարալաքիմ.— Աւրհնեալ է Հայր ծրնաւոյ Միածնէն...: Ա ո ա ք ե ի լ:

Մեղեդի ամոյշ ի Սրիկ տէր Կոստամդէ.— Ի Հանգիսական տաւիս...:

Տաղ ի տէր Գրիգորէ.— Բ ա մ ե ա ղ ըզկերբ տանջանաց, զերկունս Հանուրց ընդ թո վրչտաշ...:

Ի Յակոբ Եպիսկոպոսէ.— ՅԱստուծոյ ընտրեցար զու րարի, շառաւիղ աւրհնութեան պողպի...: Յ ա կ ա ք ե ս ի ս կ ո պ ո ս:

Սխալմիտ ևս տրդէտ երդողի, Նետրաբնեց սուտանուն Յակոբի, Մովսէսի այս րանիս խըղորդի, Հաւառար առաջէք ողորմի:

ՃԼԸ.— Թղ. 432ա.— Գամձ Վարազայ Սր. հաչիմ.— Գլուխն Եկեղեցոյ վէճոն Հաւատոյ, ևս նեցուկն յուսոյ...: Գ ր ի զ ո ը ի է ս ա:

Մեղեդի ամոյշ.— Այսաւր ի ձեռն խաչին, ևս պատուական նշանին...:

Տաղ Վարազայ Սր. հաչիմ.— Այսաւր ձեռ զարմանք Հրաշից յայտնեալ ի յերկրի մարդկան...:

ՃԼԹ.— Թղ. 435բ.— Գամձ Սիմանչեյազարծ Սր. Նշամիմ Արծկոյ ի Յակոբ Եպիսկոպոսէ Նետրաբնեց.— Յիսուս Քրիստոս արքայ Համայնից...: Յ ա կ ո ը ր: Տաղ մարիմ.— Մթանչևի սուրբ Նշաւորդ պատուեալ...:

... Անիմաստ ևս տրդէտ երդողի, իմ ճղարար Ղազարի խըղորդի, ևս միտ Յակոբիս երդողի, Հաւառար առաջէք ողորմի:

ՃԽ.— Թղ. 438ա.— Գամձ Եւրամասունց Աշակերտացմ Քրիստոսի.— Գերադոյն դոյճ, զերիմաստ վեհէ, զոչից պատմառէ...: Գ ր ի զ ո ը ի է:

Տաղ գեղեցիկ.— Աղաչանաւք մաքուր պառն...:

ՃԽԱ.— Թղ. 440բ.— Գամձ հաչիւտիմ.— Խաչի թո Քրիստոս երկիր պաղանձմք, զտնաւորնութիւնը փառաւորեմք...: Խ ա չ ա տ ո ս ր:

Տաղ ազմիւ, հաչիւտիմ.— Այսաւր

խաչափայտին սուրբ յայտնեալ ձևոսմբն
Բուդայի...:

Տաղ Թարգարակ.— Այսաւր եղև դալ
դրչխոյին...:

ՀՅԲ.— Թղ. 443բ.— Գամն Զեռնադ-
լուքեան Բախանայի.— Գրթայ ի մեղ Տէր
սմենակալ...:— Գ ր ի գ ու ի է:

Տաղ Անծամն Բախանայից.— Ով ան-
ժառ Հաղ կենաց...:

Տաղ ի տէր Առաքելէ, Սիւնեաց Եպիս-
կոսոսէ եւ վարդապետէ.— Տառիւղեալ
բղձանամք Տէր Թս. քոյդ զեղմանդդ...:—
Տ է ր Ա ռ ա ք է ե ա լ ա ս ե տ է ր
Ա ռ ա ք է ա լ է:

Թարգարակ ազմի.— ի մեծի Հրաշա-
փառ Հանդիսս...:— ի տ է ր Ա ռ ա-
ք է ի լ յ:

ՀՅԳ.— Թղ. 448ա.— Գամն Ամենայն
Սրբոց.— Դաւանեցէք որդիք աւրինաց,
զմրդին Միածին բղձէրն փառաց...:—
Գ ա հ ի ր է:

Տաղ ի տէր Ներսեսէ.— Աղաչանաւք
բնորոյս դասին...:

Այլ տաղ ազմի.— ԶՄոփսէս ասեմ
գրքանշէին...:

Տաղ Մարէոսի Աւետարանչիմ.— Գե-
րողոյն յաշակերտացն, յերկոտասանն ընտ-
րեալոցն...:— Գ ր ի գ ու ի է Մ:

Մաթէոս մարդ անուանեցաւ,
զի մարդկութիւն Տեառն սկըսաւ,
յԱրրուհամէ պատմին կարդաւ,
եւ զոր արար մինչև յարեաւ:

Տաղ Մարիոսի Աւետարանչիմ.— Գե-
ղեցիկ ոտք ընթացեալք...:— Գ ր ի գ ու-
ր ի է ի:

Իսկ Մարկոսի առի առիւծ,
զի սկզբնէն է, չէ դժուծ,
երազ յորսայս ըմբռնէ բուծ,
սոյն Հարթ արար դրանս իւր Հրծուծ:

Տաղ Ղուկասու Աւետարանչիմ.— Գո-
վեստ արժան փառաց քոյին...:— Գ ր ի-
գ ու ի է:

Իսկ Թէ Ղուկաս եղբն զբեցին,
զի որպէս նա Հերկէ զդատինն,

կրկին անխոնջ վասնն պրտոյին,
նոյնպէս յերկար են բանք նորին:

Իսկ Թեոֆանէս արծաւորման,
Թրոնաւ մրտաւք անհասական,
առ ի պատմել բանիւ մարդկան,
դանձառն էիցրս Հանրական:

ՀՅԴ.— Թղ. 451բ.— Գամն Մեռել-
բաղի.— Միւղ ի լիւնն Բանդ ի սկզբա-
նէ...:— Մ ա մ վ է լ յ:

Ոգր մեռելի ի վերայ գերեզմանաց.—
Եկայք աշաւր եղբարք ամէն...:— Ե ր գ
Ա ր ի ս տ ա կ ե ո ի:

Այլ ոգր գերեզմանաց.— Ով քահա-
նայք եւ վարդապետք աստուածարան...:

ՀՅԵ.— Թղ. 453բ.— Գամն Բախանա-
յաքաղի ի Մամուլ Բրցնեցո.— Մեծ եւ Հր-
պուր անունն Հրաշալի...:— Մ ա մ վ ի-
լ ի է:

Տաղ ի տէր Առաքել Բագիշեցոյ.—
Երկերոյ դաւր մահուն սիրտ իմ սասանի...:
— Յ ա ռ ա ք է ի վ ա ր դ ա ո յ ե տ է
ա յ ս:

Ոգր Պաւլոյ.— Ես եմ կորուսեալ ոչ-
իսր...:

ՀՅԶ.— Թղ. 460ա.— Գամն գիշերա-
յիմ պաշտումն հասարակաց աւուր պտոց
եւ Զատիկի.— Անտանելիդ երկնի եւ երկ-
րի...: Ա ռ ա ք է ի լ.— Դիտ.— Այս նոյն
գրքն տեսանք նախապէս ձե Համարագրի
նկրքեւ: Հոս կրկնուած է:

Տաղ ազմի.— Մարդասէր Հալր դը-
րութեան...:— Մ ա վ ս է ո ի է Ե ր-
գ ու ս:

Մամօք.— Թղ. 461բ, ստորին լու-
սանցքին կը կարգադուի, մաքուր բոյոր-
դրոյ, «Տաղս ստացեալ է ի Մոփսէ Ար-
ծրկեցոյ»:

Թղ. 462ա1-463բ 1, դատարկ:

ՀՅԸ.— Թղ. 463բ 2.— Գամն Բա-
բաւրի, յԱռաքել վարդապետէ Բագիշեցոյ
ստացեալ է.— Գանձորդ կենաց, Որդիդ
Միածին...:— Գ ա մ ձ Թ արաւրի:

ՀՅԹ.— Թղ. 464բ.— Գամն վառվառ-
եայ կուսիմ.— Անախտ անբեծ փեսայն երկ-
նաւոր...:— Ա ռ ա ք է ի լ:

Տաղ ի յԱռաքել վարդապետէ.—
Բարհեալ անճառ Հայրն զրթած...:

ձեռք.— Թղ. 467ր.— Ողբայգանձ իշխանացն Հալայց.— Յայս ահադին աւուրքս որ հաւաք...

Ողբ վառն ամացաւոր մարդոյս, ասացեալ Նըղաշ Եպիսկոպոսին յԱմիր քաղաքի.— Անցանէ մեծութիւն ու փառք աշխարհիս...

Այ Նըղաշ դու լռէ՛ դինչ որ քարոզես, ինչ շահ է քեզ ասելոյ, երբ ոչ կատարես։ Որչափ շատ մեծութիւն ու մայ ժողովես, նայ թողուս աւտարաց և ի Հոգ մտանես։ Մի դատիր, մի դատիր այն Նըղաշ ի դուր

մի դատիր, մի մնար, մի մնար, անդարձ ի մեղաց, մի մատներ, մի մատներ, զՀոգիդ տանձնաց։

Թղ. 470ր-471ր.— Մեծ յիշատակաբան, Տես յետոյ։

Թղ. 475, դատարի։

Մեծն յիշատակագրութիւնք Գրչի.—

1.— Թղ. 67ր-68ա, ստորին յուսանդին.— Ի մէջ աւաղ տանկերուս, թէ յառաջ կամ յետեւ, թէ Կիրակի շանդիպի, դու դայս պանծոս ասայ, և զմեղացանէր Կառատեւ զրչակս յիշեալ, զի խիստ մեղաւոր եմ, ոյ սուրբ զահանայ։

2.— Թղ. 78ր 2.— Ջանաթան ծառայս, զմեղաւոր Սաղծցի Կարապետ զծոց այս Գանձարանիս, յիշեալ յիցի ի մէջ, ի ժամ սուրբ և մաքուր աղաւթից ձերոց։

3.— Թղ. 202ա, ստորին յուսանդին.—

Գանձ Մեծատանն և Ղազարու, ասա Լորոյր վասն Աստուծոյ, և զԿարապետս ի Սողաճու արժան արայ Տէր ողորմու։

Գլխաւոր յիշատակարամ.— 1375

Թղ. 470ր 1.— Փառք և պատիւ Հայրն անծրին, անեղ աներր իսկականին, եւ միածին նորա բանին, անճառ ծննդեանքն Վայրենին, և Սուրբ Հոգոյն մէջտ փառակցին, ամէնառատ պարգեւատուին...

Արդ այսմ զաղափարութեան ցանկացաւ եղև երից երանայն և բնորեայն ի կարդս կրանաւորաց, բարեմիտ և ՀեղաՀոգի տէր Մարտիրոս արեղայն... և բղ-

սուրբ զիրքս զայս բառացաւ, որ է Գանձաբան զանձուցն Աստուծոյ, և արարեալ պատճառ փրկութեան Հոգոյ իւրոյ և ծռնաւագան, ի յանկերկի տանջանացն, և ի միերթարութեան անձին իւրոյ ի նարդեան ժամանակին, և ստացաւ զայս ի Հայտ վաստակոց իւրոց։ Եւ վասն որոյ ի խնդիր էլեալ երկնային զանձուս և վարթամ մարդարտիւս, և ետ ծոռադել զայս տէր Մարտիրոս արեղայն յիշատակ իւրն և ծնաւագացն, Հայրն Բերամին, և մաւրն Գուլգույին։ Արդ որք շանդիպիք ար. տառես և Լորանկէք, յի բերանով, և ուղիղ մտաւք Ած. ողորմի ասացէք տէր Մարտիրոս արարանունդ արեղայնին, և ծնողաց նորա թեւրամին և Գուլգույին, ամէն։

Եւ ես անպիտան ծառայս ծառայիցդ Աստուծոյ, տարաղբեալս յարդարութեւն և թափուրս յամ. բարեմանութեանց, տեսի զյուր և զար տէր Մարտիրոսիս, որ տա Հոգեւորն, և ես բաղմամբէր ողիս, մեղասաէր և պղծաշաղախ և մեղաւք խառնայիւրիս, զաղբաղոծ Սողծցի տառապեալս Կարապետ, և իմով իսկ մեղաւամբ մաստմար զծաղբիցի մեծաւ աշխատութեան յատուածանան մերկին ՂրյաՄայ, ի քրիստոսապահ զեւղն որ կոչի Սողամ. յի զիշեւ ի Սողամն զերջի և զիշեւ ի Թեղուս վանքն ի Սր. Յովաննէս զրեղի մեղաւամբ մատամր իմով, ի Հայրապետութեան Սր. Աթոռոյն Էջմիածնին տէր Գրիգոր Կանուզիկոսին, և ի Թաղաւորութեանն տանկաղ Մուրատ փառշահին, ի Թաղականութեան Հայկազան տումարիս ՌիԿ. Որպէսդի ուրախացին սոյմա շանտպաղ մանկերք և սպասարք Սր. Ենկղեղոյ, Համեղադան զանձիւքն և քաղցրեղանակ մեղեղայն և սաղիւքն, որ զծայրեալ կայ ի սմայ ի տաւան տրուեալան և ի յիշատակս ամ. արդոյ։

Ջորս երեղայ ևն զսոստ ար. և տաւտաճարան վարդապետքն Ենկղեղոյ և ախոյեանքն Հաւատոյ, Սուրբ Գրիգոր Կարեկացին, և տէր Ներսէս Կրայեցին, տէր Միխիթար Այրիմանեցին, և Խաչատուր Կենտեցին, տէր Վրտիչ տեսուչ բարին, և Մաթէոս Գանձաբարեցին, և այլք բաւուածք, որոց անուանքն զրեալ ևն յիւրուքանչիւր վերնայիրս և ի ստորնայիրս,

և ի տնտեսքս դանձուցն և տաղիցն. և գրին անուանք նոցա ի պարութիւն կենաց. ամէն:

Իսկ զկնի սոցա եղեալ ռմի վարդապետ Գրիգոր անուն Ղըրաթեցի, ըստ նախնեացն Մերենց կոչեցեալ, յոյժ հանճարեղ և բաւերբուն և առատամիտ, ոչինչ նրաւ պայտք ըստ պշտով յիշեցանք վարդապետան, այլ դերպանց զտաւ. քան զնոսին: Սորա առեալ զտաւքնոց երգեալ Գանձարանն և յամենեցունցն զհամեղարանն և զբաղցրեղանական հասարակայ սրբադերեղ մեծաւ սախառնութեամբ և ի յոռն եւան, թէ պտուհաւ բան կայր ի վանկն յաւելցոց յիշեանէ, և թէ աւելի բան կայր որ հասարակութեամբ զվանկն, քերեալ ի բաց եւան: Եւ յաւել յիշեանէ բաղում դանձաւ և տաղս համեղարանն և թաղերեղանակս, տէրութեանն տունից և ամ. սրբոց ի վերայ անուան իւրոյ, դրծադրելով զարնատառ դանձիցն, և եթող անջնկելի յիշատակ ինքեան ի սր. եկեղեցի. որ և յետոյ մարտիրոսական մահուամբ և ի կենցաղոյս, սպաննեալ յանարիմաց: Որոց տացէ ամենեցուն առաւանդադնից արունցն երդապանցն բարանք Գանձարանիս անապիտոցն և վերջնոցն, պիտակ յունեղն ի յարաբայութեանն երկնից. ամէն:

Որոց յուսադարդ և ուրախաբար բաւեց ցանկացոյ եղեալ երիցս երանեալ և ամբարմիտ տէր Մարտիրոս սրբանունեղ արեղայն, և ևս զրել զսր. դանձարանոյ յիշատակ իւր: Եւ որք պատահիք սմայ տեսութեամբ և կամ աւերնակ զնելով զսայ. յի բերանով և բոյորախաւ լեղուաւ և ուղիղ մասաք լին. ողորմի տաաջիք տէր Մարտիրոս սր. և արդար ճղնաւորին, որ ուսացաւ զաստուածաշունչ քնարս, և բոցմարդարուաշար Գանձարանս, և զանառիկ վարթամութիւնս, և զպայծառութիւն սր. եկեղեցոյս, յիշատակ իւր և ծնաւդացն, հաւեր ինքամին, և մարն Գուլգուլին, և երարցն՝ Սիրունին, Վարսին, և Կիրակոսին, և իւր քերուն՝ Ամիրթալին, և իւր կնոջն Գաւհարին, և իւր մեծ պապուն Յուստապարին և կնոջն Մեհրիշին, և այլ ամ. արեանառու մերձաւորացն: Ո-

ղորմեացի նոցա Քալիւն մեր յիւր միւսանդամ դայտեանն, ամէն:

Եւ արդ ևս տէր Մարտիրոս արեղաւետաւ զպատուական Գանձարանս ողբ և յիշատակ ի Սր. Քաղաքն Ենթ. ի դուռն Սր. Յարութեան ի յուսարութ և յաստուանքեկալ լուսաշաղաթ Սր. Գերեզմանին. և անջնից յիշատակ կացցէ ի դուռն Սր. Սակոբայ մեծափառ և երկնայնման պատրիարքարանիս, որ է զյիսայդիր Սր. Գակորայ եղբարն Յուաննու աւետարանիւն, որ է այժմ վանք Հայոց: Ի մեռն երանեալ և երկնակ և մեծայնամբաւ և յամ. բերանոյ երանեալ, շնորհադարգ պատրիարքին Տէր Անդրեասին, և իւր նորարդոյն և զնորարոյս նորոնեալ տէր Դաւթ արհիւպետպոսին:

Ջոր և տացէ Տէրն երկնային, տէր Անդրէաս պատրիարքին, և տէր Դաւիթ եղբարդոյն, նորոնեալ եպիսկոպոսին, որ այժմ ունին զաթոռ նախնին, զերուսաղէմ Սուրբ Քաղաքին, որ էր աթոռ մեր կենսատուին, Փրկչին մերոյ Տեսոն Յիսուսին: Այն առաջին պատրիարքին, Տեսոն եղբար Սուրբ Գակորին, և երկու Կուրդի հայրապետին, և արծաթաւք Յուաննին, և Մակարայ, Եղնաւորին, և որ զկնի նոցա եկին, և յաւորդեցին զաթոռ Փրկչին, Հրամանաւ Տեսոն Յիսուսին: Զտէր Անդրէաս պատրիարքին, և զիւր Դաւիթ եղբարդոյն, փառաց նոյնի և պրաակին, արժանացն աստիճանին, ընդ երեքշաբթիս և ութնատան հայրապետացն զասեցիկն: Որ հաստատեաց սա վերբորտին, զմերուսաղէմ նորա կրկին, որ ոյ յառաջն եղեալ նրման ի ժամանակս բարեկալայտին: Մի Հիանար զվարդն ամանային, զի է առաւ յամէն տեղին, այլ դու ծառայ լիւր այն վարդին, որ ի մէջ մեայն փրթթին: Սայ ի վերջին ժամանակս,

ի տնայրման շատ արդէն,
սոյ ծաղկում մէջ արեղակ,
Դաւիթ յունն ի շնո շունն,
Սոյ գորգործաց զերեսնաճէ,
Հնց զերեսնաց քան դասալին,
Ժամայտեալք եւ սեղանաւ,
Տիւղ կեանքէ զամենեւնի,
Սոյ թեղ ամուր Սուրբ Միսնին,
անց արքանաց մէջ մեր բունին,
զոր ալարեղեմն ոչ տեսանին,
սան ետան շաղ արդէն:

Արց Տէր Յիսուս քաղեր եւ բարին,
սառէ պարեւ երիւր դիմալին,
Տէր անդրեան պատկառելին,
եւ լո՛՛Դաւիթ եռիտիպոսն,
թմաթուր եւ զուտ կեկալ սոկին,
զոր գառնեղէ Քիւստա զնունն,
թրանդիկաց դաւառ վնին,
զաթին ընդ անախտ Սուրբ փեսային,
ի արժան լինին մաքուր հարսին,
ի փղաղուր զուտառ փայլին,
որ քաջ հալիւնք անդ պարծեալին,
եւ դրաւսիւնն ընծունելին,
բաժնին յանձն առաւանդան,
Ընդ սրբունդն առաջնորդ,
հաւատկեալս սուր երալին,
խառնէ ի լուս ի ջուլիւր,
եւ ընդ շունն դասալին,
Կուկալ ծախին: Տէր երկնային,
չ արժանող խառաղ քրին,
զՏէր Անդրէան մէծ պատկառել,
եւ զՏէր Դաւիթ եղբորդդին:
Ամէն:

Դարձեալ յիշան արձանի արդէն
զՏէր Մարտիրոս ըստացող զանձարանիս,
եւ զհամխաղք եղայլին իւր զանք Աստ
սրբախնուր արեղայն, որ բարձւաւ աշխա
տանք եւ յարարանք կրեալ ի շնո դրոցս,
զոր Աճ. վարձախառուց անձն յուրիս
դասաւանդին, ամէն:

Եւ արդ եւ ունային եւ թափուրս յամ
բարէնածունքանց, անկարգա ի կարգաւա
րաց, անթիտան ի դիմանկնաց, անար
հեստ յարձառաւորաց, ծառայ ծառա
վոյց Աստուծոյ, առաղվալ եւ փրձուն
մեղաւնէր կարպետ գրիւ, եւ իմով իսկ
ախուր եւ սարսում եւ յոյժամեղ ան
ժամաւ, յանձն առի եւ կարգուրթեմքն Ա-

սուծոյ ամենալայնին յուսարս Հասուցի
մեղաւամ ծառամբ, որ ունն Հասալիս,
ի ծոց իւր ձեմը դանձ, մեղեղաց եւ սաղիւր
բաղմալք, ի դարձ ճոխութեան եւ ի փառս
սարձնաց կարգուրդին եկեղեցոյ, որպէսոր
ւարձարացին սոխա մանկանք եւ սպասա
ւորք որ. եկեղեցոյ, եւ քաղցրեղանակ եր
գաւքն որ ի սմայ, գրաբնացեալ թերթեւ
ցին, ի տաւա անբռնականա, եւ ի յիւս
սակս ամ. սրբաց, եւ անծոտաց լիճմար
լիշտակեցին զմեղ ի սր. եւ ի յեղեղալ
բաղիկ յաղաթն մեք, զմեղաւոր գրչակի
լիճուրդի մեղաւնէր կարպետաւ:

Յիշատակալամ Մաղկոյ Մարտիրոս
սի:—

Քզ. Յր. Նկարին Ներքեւ, Նոսրայրի.
կարճատառ:—

Եւ Մարտիրոս մեղաց դերի,
որ ցնձարեալ կամ յալարալէի,
զառնն ցաւք երերալի,
հաղիւ է սե. ... մարմնիդ
թղթանձարանս ծաղկեցի,
մատար իմով մեղամարի,
զոր յիշտակ սա եղեցի,
անէր Մարտիրոս կոծաւորի,
կանաչեցաւ վարդն ի թլրին,
եւ բարձունակն ակնուրայի,
պըտով լցեալ յոր գոլելի,
եւ առաւել զարձանալի,
որ միշտ սոսէ զպտուղն ի ծամի,
սոս բանին Դաւիթ մարձարէի,
Որ եւ զլինի պտուղ քարի,
թղթանձարանս ցանկալի,
եւ զարդարի եւ հրաշալի,
որպէս զլրախա վախչալի,
զոր Տէր Աստուածն ամենայն,
սանձ ըզբա ընդունալի:
Արդ պալանձ յամենայնի,
զգաղցը մանկանդ Սուրբ Միտիի,
թէ վարդապետ եւ անուանի,
թ' եղիկիտոս անէր դաւանի,
թէ քանձալ կամ մաղաթի,
կամ սարկաւոր յառեխանի,
որ թնթեմալք ի յանձնի,
յիշան անձէ գրեղ արձանի,
Եզնուր վանագ եռանի,
եւ միարանձն իւր լեռնակի,

դի ազօթիւք մեր հանելի,
կամքն Աստուծոյ ժէշտ քաղցրասցի,
արժան առնէ իւր սուրբ դասի?
եկայք? օրհնեալք ծառայք բարի,
եւ աւրանութիւն Փրկչին տացի,
Երբորդուքեանքն ժեպի,
ամէն, ամէն, եւ եղիցի:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւնմ.

1.— Զուգայեցի Գասպար Նրիցու.—

1607.

Թղ. 2ա, ստորին լուսանցքին, նոս-
րագիր— Սո Դասպար երէցս Զուգայեցի
Թղ. ՌժժԶ, եկի Յո-ի Սր. Գերեզմանին եւ
Սր. Յակոբայ Գլխարդին երկրպագ... [մա-
յած, աւրուած]:

2.— Վանեցի Փիլիպպոս Նրիցու.—

1037.

Թղ. 3ա, ստորին լուսանցքին, նոս-
րագիր— Սո Փելիպպոս Նրէցս [Վան]եղի,
եկի Սր. Գերեզմանին Բի. յեղիւսպագու-
թիւն եւ այլ ամ. տնորինեկանացն Տն. մե-
րոյ, Թղ. ՌժԼԶ.— Նմատ. Տուրակ Զեռ-
Ս. Յակոբեանց, Գ. 1034, էջ 132:

3.— Զուգայեցի Դաւիթ Վարդապե-
տի.— 1701.

Թղ. 1բ 1, նոսրագիր— Ով դեղա-
դարդ եւ պատուական եղբարք իմ սերնիւր,

ի տեսանելն մեր զայս բան որ է սակաւ,
վասն Այ. յիշեալէք դառնարժան Դաւիթ
Վարդապետս Զուգայեցի, որ կայի ի սոյն
Բուռլ ի Սր. Նղմ. քաղաքս, ՌժՄ:

4.— Գոգք-ճացի Տէր Պետրոս Արե-
զայի.— 1715.

Թղ. 1բ 1, նախորդին վերեւը, նոս-
րագիր—

Սո տէր Պետրոս նուստս ոգի,
բարեաց Թափուր ամենայնի,
կամաւ իմով ի հոգ մօտ,
յեթուհոքն Աստուծոյ ի հոս եկի.
Ով ոք զտէր Պետրոս յիշէ,
եկայք օրհնեալ մայնն լսէ,
նա է բնիկ Գողթ դաւառէ,
ի յանուանեալ Բոյստն գեղջէ.
Թվին ՌժԿԴ էք:

800, 5, 4000, 5000, 600, 2000,
1, 2, 5, 80, 1, 300:— 1164:

Մամօք.— Վերջին երկու տողերը կը
ներկայացնեն ծածկադիր ստորագրութիւ-
նը, որ կը յովանի տրուած Թիւերուն հա-
մարժէք հայկական տասնորով՝ Պետրոս Ու-
րեղայ: Ըստ այսմ կը պարունակէ մէկ սը-
խալ. 80 Թիւր պէտք էր բլլայս 90: Իսկ
1164 տարեթիւն է դրուածն— Նմատ. վե-
րագրեալ յիշատակագրութիւնը, Աղաւնու-
նի. Միարանք, էջ 418:

136

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԺՈՂՈՎՈՑ.— 2

ԹՐԳՐ. ԲՈՒՍՈՐ ԴԵՐԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասւոյ 30×21×4, էջք 020: Հանգա-
մանք բաւարար: Թուղթ հասարակ: Գրու-
թիւն՝ խորագիրները կարճեր, մնացեալը
սեւ մեկանով, երկսեւ, 36 տող: Նոսր շե-
ղագիր: Համառօտագրութիւնք սովորակա-
նէն տակի: Կաշիկաղմ տախտակեայ, մա-
ռամբ քայքայուած: Դասարկ Թուղթք ըս-
կեղբ 15 Թերթ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 2ա.— Ի Ոնրքոյ Թաղաւորութեան
մէծի եւ օգոստոսի Կոստանդինոսին, էր ի
քաղաքին Աղէքսանդրիայ Արիոս տնուամբ
երէջ մի...:

էջ 12ա.— Թուղթք գրեցեալ յառաջ
քան զնիկեայ ժողովին:— Թուղթ Աղէէ-
սանդրի Աղէէսանդրիոս Սպիտակապոսին:

էջ 32բ.— Ամուսնէ Յովն Հարց, ոչ է

ուսման գրեցին ի ժողովմ Նիկիայ:

Էջ 47ա.— Վերջ Նիկիայ ժողովում:

Էջ 47բ.— Թարգմանեցեալ ի նուստ Եակոբ Գարէն ի լեզուէն յունաց եւ լատինացւոց, ի փառս Այ. եւ ի դուարճութիւն Հայկազունեացն:

Էջ 48ա.— Պատմութիւն Սրբոյ ժողովում Սարգիկայ: Որ է իբր մտածմ իմէ տոհմակամ Նիկիայու:

Էջ 80ա.— Պատմութիւն կոստանդնուպոլսոյ Սր. ժողովում, որ է Երկրորդ Հնդկամբական ժողով...:— [Յ]ամի չորրորդի յիւս Սարգիկիոյ ժողովոյն...:

Էջ 106ա.— Պատմութիւն Սր. ժողովում Եփեսոսի, որ է Երրորդ Տիեզերական ժողով:

Էջ 136բ.— Թուղթ Կիւրդի Ագէֆ-ուռնիդիայ եպիսկոպոսի առ Կեղեցոսինոս Հոսիւայ եպիսկոպոսն:

Էջ 190ա.— Մասն երկրորդ, որով պարունակիմ գործք գործեցեալք ի մէջ ժողովում: Սկիզբն Սր. ժողովում Եփեսոսի, Գործ Առաջին:

Էջ 344բ-347, զատարկ:

Էջ 348ա.— Վերստին Գործք չարածագովում:— Թուղթ պատմութեամ գոր արեւելցիք գրեցին քաղաքին...:

Էջ 608բ.— Օրինակ երավարտակի գերիվերոյ բարեպաշտ քաղաքին Քէտդոսի ընդդէմ Պարփիրոսի, եւ մետաքականաց, եւ ընդէմ Տիրոսի եպիսկոպոսի իրէմէնսին.— Վարկանիւք թէ վայելուէ իսկ է մեղութիւն քաղաքութեան...:

Էջ 609բ.— Պատուէր եղեալ ի ճեռն իշխանաց ընդ սրբոյն երավարտակի ընդդէմ Պարփիրոսի, Նեստորի, եւ իրէմէնսի:

Էջ 610ա.— Վերջ Գործոցն Առաջին Սր. ժողովոյն Եփեսոսի:

Էջ 611ա.— Ցանկ Գրեցոյն:

Էջ 617-620, զատարկ:

Յիշատակագրութիւնք.

1.— Վանեցի Պօղոս Պատրիարքի.—

1708

Էջ 610ա, նոսր լեզուգիր, տարբեր միւրով.— Ես նուստ ծառայս Այ., Սրբոյ Աթոռոյս նմի Պատրիարք, Պօղոս Վարդապետս, որ եւ տեղեալ Վանեցի, ստացեալ զԿիւրքս եղի յիշատակ ի դքսատունն Սրբոյ Յակոբեանց, վասն Հոգւոյ իմոյ, եւ վասն Հոգեւոր եւ մարմնաւոր ծնաւորացս: Որք վայելէք եւ օրինակէք, Ած. ողորմի առաջէք: Եւ չունի ոք իշխանութիւն Հանելոյ զսա ի Սր. Աթոռոյս: Եղեալ ի ՌՄԺԷ Թուին:

2.— Ցանկագրողի.— 1832

Էջ 610բ, լեզուգիր.— Սոյն սա գիրքս երկոց ժողովոց ոչ ունէր ոչ ցանկ եւ ոչ թրդ-թահամար, վասնորոյ՝ թէպէտ ոչ բարուք գրեցաւ, փոյթ ի մէջ կալաք լծողուլ աշակէս: Ուստի եթէ ոք յայսմանն օգտիցի դրտանելով դիւր ինչ առճեռն պատրաստ, տալէ ողորմիս. ապա թէ ընդ անմաքբութիւն զրոյ վրդովեցէ եւ սաստիկս որոտալով ի վերայ գրողին, աշակիւռմն ճանապարհ բացաք մեք առնել ըստ իւր կամաց, եւ զմեզ անբարեք առնել: Եւ եղեալ ի 1832:

137

ՄԵԿԼՈՒԹԻԻՆ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՅՆ. — 2

ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Ս. Փրկիչ, Երուսաղէմ

ՌՄԿԲ=1813

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 31x22, էջք 40: Հանդամանք յաւ: Թուղթ Հասարակ, Գրիչ՝ Թորոս Սար-

կաւազ, Մ. Ս. Յ.: Գրութիւն՝ խորագիր-նիրք կարմիր, մնացեալը սև եւ մեղանով, երկւիւն, 41 տող: Նորագիր: Համառ-

տագրութիւնք առատ: Կազմ կիսալաթ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻԻՆ.—

Էջ 1ա.— Վարդանայ վարդապետի տարեալ երգոց երգոյն Մեկնութիւն, Սաղմոնի.— Նման է արքայութիւնն երկնից ասեմի ծածկելոյ ասէ Տէրն...:

Էջ 39ա.— Իսկ դու եղբայրդ մեր, մըլակդ մորենեաց եւ աղտաղտ անբուսաբեր վայրեաց, անուշ մեղ ճաշակ յարստամ եւ յոյս առ Ած., վարդապետ Կիրակոս...:

Եւ եօթն Հարիւր ԺԴ [== 1265] Թուին Մեկնութիւն երգոց երգոյն ի վարդանայ դիտնականէ ի տիեզերալոյս եւ իմաստուն վարդապետէ ասացեալ եղեւ, յաստուածա-

մերձ Սբ. Ուխտա Հաղթատայ, ի պատրիարքութեան Հայոց Կոստանդեայ, եւ Հեթմոյ պապականի մերոյ, եւ արհիեպիսկոպոսականութիւն տէր Յօհաննէսի:

Եւ վերստին օրինակեցաւ ձեռամբ միաբան սարկաւազ Թորոսի ումեմն, ի Թուին ՌՄԿԲ [== 1813], եւ ի Հոկտեմբերի ԻԴին, ի Սբ. Քաղաքն Եճմ. ի վանս Սբ. Փրկիչ եկեղեցւոյն, ի վայելումն (էջ 39բ):

Մամոք.— Սոյն սիւնակին մէկ երրորդը, վարի կողմէն, կտրուած է, եւ լուսանցքի վրայ սա բացատրութիւնը տրուած. «կտրեալ տեղիս չէր ինչ պիտանի այլ բան ստասպել յանգղոյշ մարդոյ, վասնորոյ կարեցաք»:

Էջ 40, դասարկ:

138

ՔԱՐՈՁԳԻՐՔ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻԻՆ.—

Ծաւալ 30 x 20 x 1: Էջք 22 + 90: Պրակք Աւր. Հանդամանք լաւ: Թուղթ Հասարակ, Գրութիւն՝ խորագիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մելանով, երկսիւն, 35 տող: Նոտրագիր: Համառոտագրութիւնք առատ: Կազմ՝ կիսալաթ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻԻՆ.—

Էջ 1ա.— Բամ[բ] ռնկիւկամբ եւ գեգեցկադոյմբ, գամագամ Սբ. Գրոց վարդապետութեամբ յարդարեալ եւ ճոխացուցեալ:

Էջ 4բ.— Բամ երկրորդ, զրնկալմանէն Քի. որ Ե պատճառօք ընկալմալ պարսիմբ:

Էջ 17բ.— Քաբոզ երրորդ, ի վերայ Սրբոյն Յովմանու Մկրտչիմ...:

Էջ 1ա.— Յաղագս Եմնդեան Սրբուհայ Կուսիմ, որպէս եղեւ տուն Այ., Բամ

1.— Իմաստութիւն շինեաց իւր տուն, եւայն:

Էջ 12բ.— Յաղագս վերափոխման Ամնափառուոր Կուսի:

Էջ 41բ.— Յաղագս վերացման Խաչիմ Սրբոյ:

Էջ 51բ.— Յաղագս Սրբոյն Բարդուղիմէոսի Առաքելոյն մերոյ: Բամ Առաջիմ. վասն Արդեանց եւ վարձու մորա.— Որ պատուեցէ զիս՝ փառաւորեցից զնա...:

Էջ 62ա.— Վասն Երուսաղէմայ պատւայն եւ իշխանութեան, եւ գամմամակիմ, մեռել եւ կեանաց ոգորմութեան հաքկաւորութեանն.— Բարբերան Ած. զնախատինս ոմանց գուշէ թէ առ ինքն Համարի...:

Էջ 69ա.— Ի վերայ չորից Աւագ Տօնից Եօբանց Սրբոյն Այ.: Սրբազան Առաքեալն եւ Արծիւն Աւետարանչաց երանելին Յօհաննէս...:

Էջ 90բ, դասարկ:

139

ՀԱՆՈՍՈՒԹԻՒՆ. — 1

ՔՐԻՄ. ՊԵՏՐՈՍ ԴԵՐԻ (1746)

ԼԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 30×21×1: էջ 108: Հանգա-
մանը շատ լաւ: Թուղթ սպիտակ տոկուն:
Գրութիւն՝ ամբողջովին սեւ մեկանով,
միասին, 37-43 տող: Նոտրագիր յատակ:
Համառօտագրութիւնք բաւական առատ:
Կաղժ կիսայաթ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1, դատարկ:

էջ 2.— Յառաջ քան դժի. դալուաւն
764 տարի շինեցաւ Հոռմ, ի մեռն Ռամոսի
եւ Ռոմելլոսի...:

էջ 3.— Թարգմանեցեալ ի հեղեղագի
գարե Պետրոս Ազայէ, ի տամէ բարեպաշ-
տօմ ազնուազարմէ Ապոյ չիլեպի Կոչեցել-
ոյ, ի Ֆիլէմէնկի բարքառայմ ի Հայոց
բարքառ, յամի մերմարդութեամմ Քի.
1746 եւ յամի 1740, իդմիւռիմ քաղաքի:

Վասն Բելգանդիոյ.— Տեառն ի գիրս
պատմագրաց՝ որ ի Թուին աշխարհի,
3286 ամի...:

էջ 7.— Վասն Ալուաս Պաղարի եղեալ
արձանին:

էջ 9.— Վասն Մարկիանոսի Արձանին:
Վասն Աթմէյտանոյն:

էջ 11.— Վասն Թաւուսի Պաղարի Ար-
ձանին:

Վասն տեղւոյն Սինհոդոսին:

էջ 12.— Վասն Նիկոմիդեայ քաղա-
քին:

էջ 13.— Վասն Այայ Սօֆիային ըմ-
բօտագօրու:

էջ 16.— Յաղաք Մաղնիսայու:

էջ 17.— Յաղաք Պրուսայու:

էջ 18.— Յաղաք Խոթնից եկեղեցեա-

ցրն Յունանու Աւետարանչի, Նախ Իզմիր-
նիոյ պօլսոսյ:

էջ 19.— Յաղաք Եփեսոսի:

էջ 33.— Վասն Եօթն Հրաշից, որք ե-
ղեն ի մէջ աշխարհիս:

էջ 36.— Սակա Պարսից, եւ Պարթե-
ւաց, թէ ուստի յառաջացան:

էջ 37.— Սկիզբն պատմութեան վասն
Սմազունի կանանց:

էջ 42.— Անուանք եւ դործք տասն Սի-
պիլեանց: Թարգմանեցեալ ի լատինէ առ
Հայա — Տարակոյս բան ի աշխարհս ոչ ե-
ղին Սիպիլեանց կանանցն որք ունէին չը-
նորհս մարգարէականս...:

էջ 46.— Յաղաք փափերաց Պատմու-
թիւնքն...: 243.— Կլէմէն մետաքսե-
րադ, ծնեալ ի Ռուպին, ընտրեցին ամի Տն.
1700, որ կայ այժմ, եւ վարէ զհայրապե-
տական իշխանութիւնն ի Հոռմ, եւ ասեն
վասն որքա թէ՛ է յոյժ դիտուն գրոց, եւ
դժուանկսու թաղաւորի կողմն առաւել սի-
րէ՛ քան զկայսեր կողման. բայց մինչ ի
1708 Թուին Քի. սա իշխէր, յետոյ որչափ
իշխելն, եւ ով բարձրանան ի դահն, եւ որ-
պէս կենցաղավարին, ժամանակն մեզ
յայտնելոց է, եւ կամ ցուցանելոց:

էջ 101.— Յաղաք կրէք բառին:

էջ 102.— Շարական ստեղի վերջ մայ-
նիւ վասն Սրբոյն Պետրոսի Հայրապետի.—
Երկնաւոր Թաղաւոր, որ միշտ զինիս ընդ
հակառակն եւ տաս զընորհս Հանոյացե-
լացդ...:

էջ 104, դատարկ:

էջ 105, տարբեր գրով.— ի Յունանու
Յայտնութեան Մեկնութեանց Հաւաքեցեալ
եղեն—

էջ 106-108, դատարկ:

140

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԻՐԱՔԱՅ.— 5

ՅԱՆՈՐ ՊՅՐ. ՂԱԼԵԱՆ.

Երոստաղեմ

ՌՄԿ—1811

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծառւ 31 x 19 x 8, էջք 1108: Հանգա-
մանք շատ լաւ: Թուղթ հասարակ, Գրէշ՝
Պետրոս Եպո. Կեսարացի: Գրութիւն՝ խո-
րագիրները եւ զլիարգիրները մասամբ կար-
մէր մնացեալը տեւ մելանով, երկուիւն, 55
սող: Նոսր շնագիր մանրատառ եւ մօթի-
նակ: Համառոտագրութիւնք շատ առաւել:
Կանխկազմ խաւաքարեայ: Դատարկ
Բուլթք սկիզբը եւթ Թերթ: Սոացո՞ Պե-
րոս Աբգ. Կեսարացի:

ԲՈՂԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Էջ 1ա — Եկեղեցիատիկոս, Մեկնու-
լիւմ բարբառեցեալ փիլիսոփայութեամբ Ռե-
ուայ արդւոյ Սիրոբայ, Արարեալ ի Յակո-
բայ Արքեպիսկոպոստ եւ պատրիարքէ Կո-
ստանդուպոլսայ, Գեր Աստուածաբան Կո-
լիցիլայ:

Էջ 1125բ — Գլուխ ԾԱ. Համար 38 —
Գործեցէ՛ք զգործս ձեր նախ քան զմահ-
նակ, եւ տացէ՛ ձեզ զվարճս ի ժամանակի
իւրում:

Էջ 1126բ—1128, դատարկ:

Էջ 1120ա — Ծանկն չէ սրբազան պա-
րիարք Հնգրիսակէ դրքոյս, այլ՝ հետեա-
լար ի Սր. Սաղեմ գերաբաշտ զանա, նորին
պարտաբաժ՝ Պետրոս Արքեպիսկոպոստի,
ի պարտաբաշտեանն սորին յորդորմամբ,
ուրումն Անդրիանոսապոլսեցի Պաղոս վար-
դապետի (որ այժմ է մէջիլ ի Պոլսո), Ժա-
ղովհաթի եւ գրեալ էր նա յիմեք զբողի, եւ
մէք ի դադարարելն առեղի, զբեցեց զայս
ցանկս: Բայց անհամեմատ զառն Թուղթք
եւ էջք միմեանց, այս է դադարարելն եւ
այն դադարարեցելոյ մերոյ, եւ յարմարե-
լին առտ ժամանակի էր կարաւ: Ապա տե-
տեալ էաք յայլում գրեղի, եւ մէք յօժարե-
ցաք. յրեթացս գրութեան ուր ուրեք պա-
տահեցան եւ զիպեցան, կարմիր ներկով

զննէ զթիւ դադարարելն, եւ առաջին էջն,
հղաք բախմ եւ ա, եւ երկրորդն էջ՝ ե-
րաք, Թուղթք, եւ ք. ապա ցանկովս մի
լրջի սիրելեացդ հայիլ, ի Թղթաւամարն,
ի հակառ դրքոյս. այլ ի կարմրով գրեալ
Թիւն, ուր ուրեք իցէ պատահեալ, եւ դի-
րաւ զառնէք զինդրեալսն մեր, ի յայս զըր-
բաշտ: Եթէ օգտէք ինչ՝ յիշեցէ՛ք զմեզ, եւ
Թէ ոչ՝ աղաչեմ անբասիր առնելով զմեզ՝
ներեցէ՛ք սիրով, որ եւ Ած. ներեցէ՛ք ներա-
զացդ զմեզ, բաւ:

ՌՄԿ [ա 1811], եւ յունիսի Ժ:

Ա — Արքաւամ մեծ հայր կոչի բոս
հաւատոյն, ա, 071.... — Օրհնութիւնն
Այ. փոթ հասունի ինդրուցայ:

Էջ 1147—1148, դատարկ:

Էջ 1149ա — Զայս ցանկն եւս, յայլմէ
ուսմեմէն, յայլում գրեղի, յետոյ տեսի եւ
հաւանեցայ, ըստ որում բազում նրաթաւոր
բանք կան ի սին. այս է՝ սրբոց վարդա-
պետաց, իմաստասիրաց, եւ այլ բնախոս
անձանց, որպէս յայտ է նկատող նրամիտ
անձանց. ապաքէն փոթ տարեալ զայս եւս
գրեցի յոգուտ ինձ եւ ամ. բանասէր ընթեր-
ցողաց: Սորին ժողովողն դիւրն անուն մե-
տին եւեթ ջահընկալ եղաւ իջ. ուրեմն Թէ
զնա եւ Թէ զմեզ մեով ողորմեալն անմո-
ռաց ունեցէ՛ք ի դիպելն մեր: Եւ եւս Թէպէտ
երեսք եւ էջք եւ Թուղթք չէին միմեանց
համեմատ, բայց ըստ կարի աշխատելով
բախման զանալ համեմատելով յարմարե-
ցի: Արդ ուրեմն ունի ցանկին գրախոսմն
ստեալ, նալցարուք այս մերս զբողս ի հա-
կառն գրեալ ի Թղթաւամարն եւ յէջն, եւ
յօդեան ինչ, Թէ յառաջին ցանկէն, Թէ
յոստի յայտմանէ, շնորհ Այ. գիտաւեթք, եւ
Թէ ոչ օգտէք, ներելով ներեցէ՛ք մեզ, որ եւ
ողջ լինուք:

Ա — Աբիթ, Նոյի, եւ Արքաւամու
բարեպաշտութիւնն.... — Յիշեի Հարցին

դի՛նչ է Ած. դործէ, եւ նա ասաց ցածու-
ցանէ զբարձունս, եւայլն, Բ, 169 — Հմմտ.
աստ, Բ. 44:

Էջ 1160ր. — Աստ ասարանցաւ սոյն
ցանկ եւս, որ թիւն է համեմատեալ եւ յար-
մարեալ զբրոյս Թղթաւամարին ի ճակատն.
Եւ ունի ցանկս զբարձունս ի բնաբանից զբր-
բոյս. գիտելով ասացուք զփառս հասուցա-
նողին աստ. բաւ է:

Էջ 1161—1168, ղառաբերկ:

Յիշատակարամ Գրչի. — 1811

Էջ 1109ր. — Ի Մթ. Երուսաղէմ, ի գե-
րաբարչ Աթոռս Սրբոց Յակոբեանց, զա-
ղափարեցաւ, ի թիւ Հայոց ՌՄԿ, յունիսի

Յ, ձեռամբ Կեսարիոյ Վանք դեղցի Պետրոս
մեղաւմամբ եպիսկոպոսիս:

Յիշատակագրութիւն. — 1813

Էջ 1ա, ստորին լուսանցքին, նոսր չի-
շաղիք, տարբեր գրչէ — Ի յիշատակ Հոգ-
ւոյ Պօլոյ Պատրիարք Ջաջարիս Արքե-
պիսկոպոսի աշակերտ եւ վէճիլ Կեսարացի
ի Վանք գիւղէն, Աստուածատրեան Պու-
տախի որդի Պետրոս սրբակենցաղ Արքե-
պիսկոպոսին, եղաւ ի գրատուն Սրբոց
Յակոբեանց Առաքելական Մթ. Աթոռոյս
ամ. Հայոց, որ ի Մթ. Երուսաղէմ, յամի
Տն. 1813, մարտի 10ին:

141

ՄԵԿՆ. ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՆ. — 1

ԳԻՒԴՈՐ ՏԱԹԵՒԱՅԻ

Տեղի

ՌՃՀԵ=1726

ԿԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 30 x 20 x 1 սանթիմ, էջք 235,
պրակք 10: Հանգամանքը՝ լաւ, Բարակ
թուղթ, Գրիչ՝ Յարութիւն դպիր. լճացու-
ցած է Հայոց ՌՃՀԵ [= 1726] Թուին, Յուն-
վար 1ին, լր. օր. Գրութիւն՝ բնաղիրը
կարմիր, մեկնութիւնը սեւ մեյանով, երկ-
սին, 49 տող, Բոլորգիր, Ջափաղանց հա-
մառոտագրեալ, Ունի մէկ կիտախրան,
մէջտեղը Յիսուսի մկրտութեան մանրա-
նկար պատկերով, եւ մէկ լուսանցաղարդ
յուսնաւոր, առաջին էջին վրայ, Թղթա-
կաղմ:

ԲՈՎՀԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

Էջ 1. — Գրիգորի նշանածի եւ քայ
հանդորի եւ իմաստասիրի աշայկերտի Յով-
հաննու Որոտմեցոյ մակամնում կայսելոյմ,
ի տէրմ Յիսուսի ի յիշ բազմամաց բանա-
ւել ամճամց մտրիմ աշակերտաց: Արարեալ
լսեծումն համառաւաւ. Յատաջարամ Աւե-
տարամիմ Յովհաննում: Աւգմեա Աստուած

իմ Յիսուս:

Էջ 10ա. — Համառոտ մեկնութիւն Ա-
ւետարանիմ Յովհաննում, մտրիմ Գրիգորի.
սաշակերտի Յովհաննում Որոտմեցոյ, Հա-
ւաքեալ ի հին եւ ի մար քարգումնաց ի
իմիդրոյ համաշումն յաշակերտաց. Աւգմեա
Հոգի Սուրբ:

Էջ 21բ. — Հարցումն Գեորգայ: Եւ
պատասխանի Գրիգորի մտրիմ համշիրակի.
— 2հաւ. — Ասկէ անդին մեկնութիւնը կը
լսորունակուի ցվերջ:

Յիշատակարամ. —

Էջ 23բ. — Որ եւ զիս զանարժանս եւ
զւնայնս ամենայն բարեաց զպիտականուն
Յարութիւն դպիրս որ զանունս միայն ու-
նիմ եւ զգործս ոչ, ի թվականիս Հայոց.
ՌՃՀԵ. ունվար ամսոյ ա. օրն չարաթ, լր-
մընցաւ Յունանու Աւետարանիւս մեկնու-
թիւն ամէն: Ձեռս յերթայ գիրս մնայ եւ
մարմինս ոյնայնի եւ ի Հոգ դառնայ, Հայր
մեր որ երկինս սուրբ եղիցի:

142

ՄԵԿՆ. ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՅՆ ՍՈՂՈՄՈՆԻ (քերի) — 2

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 31x22x1: էջ 106: Հանգա-
մանք՝ լաւ: Թուղթ: Գրուածին՝ բնագիրը
կարմիր, մեկնութիւնը սեւ մեկանով: Երկ-
ուիւն, 46 տող: Մանր նոտրադէր: Ձափա-

դանց համառոտադրեալ: Թղթակաղմ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

Կը պարունակէ Երգ-Երգոցի Մեկնու-
թիւնը մինչեւ Բ. դրութիւն 5 համար:

143

ՀԱՄԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ (ԱՐԻՖՄԵՍԹԻԿԱՅ) — 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 31x21x2: էջ 160: Հանգա-
մանք՝ լաւ: Թուղթ կապտադեղին, Գրու-
ածին՝ խորագիրները կարմիր, մնացեալը
սեւ մեկանով: Միասին, 30-35 տող: Նոտ-
րագիր հասարակ: Ձափադանց համառո-
տադրեալ: Կաշեկաղմ առիւտակով:

կարգադրութեան երրորդեկի, հինգերոր-
դեկի եւ եօթներորդեկի խմբից ողջ թուոց
եւ կոտորելոց:

ՄԱՍՆ ԶՈՐՐՈՐԴ

էջ 111.— Սկիզբ.— Առ ընթերցողդ
սիրելւոյդն.— Արդ արարաք վերջ դերբորդ
մասնն համարողութեան դորքան կարն էր
մեր եւ բացայայտեալ ցուցաք...

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

է 1.— Սկիզբ.—

Հրց.— Զի՞նչ է համարողութիւն:

Պտխմի.— Համարողութիւն է ար-
հեստ պատուական աննախանձ, եւ յամենից
դիւր ուսանելի, բազմալից հաշուէտ, եւ յոյժ
զովելի, ի հնոց եւ ի նորոց իմաստասիրաց,
համարողական արհեստաւորաց եւ ի վա-
ղուց գտեալ, եւ հաւաքեալ, եւ բարեգոյնս
յայտնեալ.— Հմմտ. Հանդէս Ամսօրեայ,
1953, էջ 604:

էջ 159.— Վախճան չորրորդ մասին:

էջ 160.— Ով բարեմիտ ընթերցող:

Ձանուէն հեղինակիս,

Եթէ դուք եւ դրքիս,

Նշանադրեալ թղթիս,

Տալ նմին զողորմիս:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

էջ 46.— Յաղագս կոտորեալ թուոց
կամ մասնացելոց:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

էջ 74.— Յաղագս կանոնաց այսինքն

ՄԱՆՈՅ.— Այս ձեռագրի մասին հե-
տեւեալ տողերը կը կարդանք Տ. Հ. Թ. Սա-
ւալանեանցի անտիպ ցուցակին մէջ.—
«Թուարանութիւն հարուստ, եւ երեւի
Բարգմանութիւն յօտար լեզուէ ի բարբառ
գրոց անհարթ ոճով, եւ թէպէտ չիք անուն
թարգմանչի կամ հեղինակի, այլ համարի
լինել կամ չնդկատանցի եւ կամ պարտիկ
պ. հայ» (էջ 104-5):

144

ՔԱՐՈՁԱԳԻՐՔ ԿԻՒՐԱԿԵՒՑ. — 9

ՅԱԿՈԲ ՊԱՅԻՆՐԱՓ ԴԱԼԼԻՆԸ.

ՆԿԱՐԱՅՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասը 30 x 24 x 9: էջ 1126, պրակք
 էջ. 1. Հանգամանք՝ լաւ, առաջին պրակը
 փրթած, ետքի ցուցակը թերի: Թուղթ՝
 Գրութիւն՝ խորագիրները կարմիր, մնաց-
 իայը սեւ մելանով: Միասին, 37 տող:
 Նոտարգիր կանոնաւոր: Կրճատումներ
 չաւ: Գունաւոր զարդադրեր ունի ամէն
 քարոզի սկիզբը: Գունաւոր լուսանցազար-
 դեր էջ 1 եւ 20, 1066 եւ 1090, միւսները
 մնացած են անկատար, կամ մասիւնով ուր-
 աւորիւմ: Կաշեկազմ տախտակեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Կը պարունակէ ձժէ=117 քարոզներ:
 Առաջին էջին վրայ ունի հետեւեալ
 ընծայակազմը. — «Բոլոր գործն զայն նըւի-
 րեմ քեզ, Հոգի Սուրբ Աստուած, զգոյս ի
 քոյոցդ քեզ առաջնոյ պարգեւիդ ընծայե-
 լով ազգատն ամենահարստի Տեառնդ իմոյ
 զիս ստացողիդ որպէս եւ Աստուածորանն
 Գրիգոր, ի ճառին որ ի վերայ քոյ աստ-
 ոածորանութեանցն. ասաց թէ մեք այն-
 քան վատահամաժ ի Հոգին զոր պաշտեմ-
 քըն, մինչ զի աստուածորանութեանն աստի
 արասցուք սկիզբն, վասն որոյ եւ Հիմն ա-
 մենից բարեաց, եւ արմատ բնաւից պար-
 գեւաց զքեզ դաւանելով, զկանխախայծս
 դայոս քարոզ ի պատիւ Աստուածութեանդ
 Նուիրելով, զօգնութիւն քո Հայցեմ Նուա-
 տրս ի բանասիրաց Յակոբ եւ եթ անարժան

պարգիւրդ Կոստանդնուպոլսոյ, որպէսզի
 րոյ յամենայնի Նուազեալն եմ, զիս քեզ Հո-
 մայն ըստանալով, զգոյն իմ եւ զբարւոք
 զոյն խնամեալ զարմանիցես, եւ անուանդ
 քոն զփառս տացես: Եւ զի զու եղբր պար-
 դեւ Հարչարանաց Հակցիդ եւ փառակցիդ,
 նմին իբր յուրբաթի աւուրն վերջնոյ մեծի
 բարեկենդանին սկսայ ի փառս քո, յամի
 մարդեղութեան քեւ օծեցելոյ Տեառն իմոյ
 Յիսուսի Քրիստոսի, 1755 եւ Հայոց ՌՄԵ,
 ի մարտի երեքն»:

էջ 1098, կայ Հեղինակին Վերցարա-
 Յութիւնը. — «Է պարգեւաց Հոգւոյն քրքոյ
 աւարտեցաւ Կիւրակէից Քարոզագիրքս,
 յամի Տեառն 1758, եւ Հայոց ՌՄԷ, յունիսի
 տմոյ ժեւ, ի սօնի Սրբոյն Յովհաննու
 Մկրտչի, եւ Աթանաղիոսեայ Եպիսկոպոսի,
 ի փառս եռանձնեայ եւ միոյ Աստուածու-
 թեան, Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, եւ
 ի պատիւ ամենօրհնեալ Մօրն Յիսուսի եւ
 Աստուածածին կուսին, իմոյ յատկական
 այցելուի եւ բարեխօսի, եւ Սրբոյն Յօհան-
 նու Մկրտչին, եւ ամենայն Սրբոց»:

Հատորին վերջը տարբեր գրչով,
 դարձեալ նոտարգիր, երկու ցանկեր աւել-
 ցուած են. առաջինը Այբուբենական Ցանկ
 Քարոզներու, էջ 1101-1106: Երկրորդը Այ-
 բուբենական Ցանկ Նիւթերու էջ 1107-1126,
 որ կը Հասնի Ցանկեւ Ո գիրը — «ողջնոյ տալ
 ումեք ի ճանապարհն» — մնացեալը կը
 պակսի:

145

ՏՕՆԱՊԱՏՃԱՌ — 3

Պրիմ

Պէ=1358

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 31×26×12: էջ 1122: Գրակէ Խէ: Հանգամանք՝ լաւ: Թուղթ: Գրիչ՝ Կարապետ երէց՝ որդի Աստուածատրոյ եւ Աղսթի: Գրութիւն՝ խորագիրները կարմիր, միացեալը սեւ մելանով: Երկսիւն, 33 տող: Բոլորդիր յստակ: Պատուադրութիւն չափաւոր: Կաշեկաղճ տախտակեայ: Ստացող Ինքը գրիչը եւ իւրայինքը:

ԲՈՎԱՆԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆ —

Ա.— Մեկնութիւն առաջին քաղաքութեան որ վասն Դաւթի եւ Սաւաղայ եւ կործանիմ Գողիաքաւ: Յեռանում Ոսկերեւանիմ եւ Տեառն Սփրիմի եւ Հիպոգիտեաւացեալ: էջ 3—23ա:

Բ.— Յովհաննու Ոսկերեւանի եւ Աբամասի եւ Պրակի Նեփտառի Կոստանդիմուպայսի Հայրապետի ի սուրբ մայրատաքկաւացմ Ստեփանու առաջեալ: էջ 23ա—43բ:

Գ.— Մաւմառայ ինչ ի գիւս Ոշխարացն Սուրբ Ստեփանոսի եւ որք ընդ մեա, Գաւազիլէ Աւրեմաչիրն որ ի գործս առաքելացն քարոսք խրատեաց գերեայն եւ Նիկոդեմոս, որիչ է. ի քրայ եւ ի հոգւոյ առաց զարգայութիւն ընդունել. Նեփտառի առացեալ: էջ 43բ—50ա: Հմտ. Թրգմ. Նախնեաց, էջ 633:

Դ.— Ամանէ վարդապետի առացեալ ի խաչելութիւնն Պետրոսի: էջ 50ա—57բ:

Ե.— Յիշատակ Պետրոսի եւ Պաւլոսի ի Յովհաննու Աւետարանին Մեկնութեանն. — էջ 57բ—62ա:

Զ.— Յովհաննու Ոսկերեւանի ի Գործոց Մեկնութեանէ Յաղագս Յակովբայ եղբար Յովհաննու. — էջ 62բ—65ա:

Է.— Պատմառ Ս. Աւետարանին Յովհաննու Ջնովհաննու. — էջ 65բ.— Որք արտաքին Հանդիսիցն լինելն առաջը... որք Հաղորդին նորա Հարաբանեացն եւ փառացն սրբանաւորին — էջ 74ա:

Ը.— Մեկնութիւն Աւետարանին Յովհաննու. — էջ 71բ.— Դարձաւ Պետրոս եւ տեսանէր զաշակերտն զոր սիրէր Յիսուս... որք ընդ տէրունական աթոռովն լծեն, ըդսոյն եւ զայս եւ Դանիէլ — էջ 77բ:

Թ.— Սուրբ վարդապետացն առաջեալ վասն Յայնմութեանն եւ Եմմաքեանն Տեառն եւ հաւատոյ հաստատութեան ընդդէմ երկաքնակացն վկայութեամբ Տեառնեղբարւոյն եւ Կիրակի Երուսաղիմայ հայրապետին. — էջ 77բ.— Յորժամ ոչ կամիցի շինուածն Հաստատել... եւ արարին զնա իւրեանց աւանիս եւ ճնունդ — էջ 82բ:

Ժ.— Յեկեղեղեակն պատմութեանէ գոր երկրորդեալ է Սարկաւագ վարդապետի. — էջ 82բ.— Ի յարութենէն Քրիստոսի մինչեւ ցինկտոր Հռոմայեցոց եպիսկոպոսըն... եւ ոչ փոխեաց Քրիստոս զաւրն, եւ ստուգէ ինքն զմիութիւն իւրոյ ճննդեանն եւ զմիտութեանն զխորհուրդ. — էջ 86ա: — Հմտ. Ա. Աբրահամեան, Յովհ. Իմաստաւոր, էջ 137-9, Խաչաշատ:

ԺԱ.— Սամուէլի եւ Պաւլոսի եւ այլոց վարդապետացն վերլուծութիւնն ընթերցումոց գրոց. — էջ 86ա.— Արդ զաղումք ի վարդապետաց եկեղեցւոյ վասն խնդրոս աշորիկ... վասն աշորիկ առէ որ բաղմաչեայ թերութիցն տեսանելին. — էջ 89բ:

ԺԲ.— Եթէ զի՞նչ խորհուրդ իմասցում վասն տաւր ճրագայուցին որ սկիզբն ի ճրագայուց. եւ արտաքայ ուրախայ բուցն եւ ի քիւ պահեց զկարգ կանանին ունի. — էջ 89-92ա:

ԺԳ.— Յաղագս Եմմաքեանն Քրիստոսի ի մերքս ի յայրիմ առ Մարովմ. — էջ 92ա—104ա:

ԺԴ.— ԺԵ.— էջ 92ա.— Իսկ ի կատարմանն Դամիլիլ ընթերցումն որ վասն Նարագոռնուարա քաղաքին... մեծ տըրտութեամբ արայոյն Աստուծոյ Յի-

առօրի Գրիստոսի Աստուծոյ Վերայ փառք
յալիտեանս ամէն... էջ 100ր. — *Յառաջին
աւուրն արարութեան — Յերկրորդումն ա-
ւուր արար Աստուծոյ — էջ 110ա. — Նախ
գառանկութիւն երկն աւուրքն առաջից —
էջ 123ր. — Ի շարքորդ աւուրքն ստեղծումն
յուսատարաց — էջ 128ա. — Ի Հինկերորդ
դումն աւուր արարութեան — էջ 133ր. —
Ս. րն վեցերորդ եւ զորքն նորա զարմանալի
է. — էջ 138ա. — Յաւուրն Եւփեբերորդի ու
չորեքին զորք — էջ 144ր.*

ԺԵ. — Թէ վասն էր զկմի Աստուծոյ
յայտնութեամ տուրցմ զյիշատակ Պետ-
րոսի եւ Աբիսաղովմայ տաւմէ Եկեղեցի Գը-
րիստոսի եւ զկմի զմեծիմ Ամոռնի եւ ապա
զրազաւորին Թեոփոսի. — էջ 150ա.

ԺԶ. — Յազապա Բաւաստօրեայ Գա-
լիստեան Տեառն ի Տաճարմ. — էջ 162ա. —
Պարտ է զիսկ վասն Սիմէոնի Թէ զհարգ
առ Հրաման... էջ 178ա.

ԺԷ. — Պատմառք Առաջաւոր պահոցմ.
— էջ 178ա.

ԺԸ. — Վասն Բաւաստօրդաց պահոցմ.
— էջ 180ա. Վասն երախայիցն ընթ. Մեկ-
նութիւն, էջ 101ա. Զայս իբրեւ կարգեաց
զընթերցուած երանելին Կիրեղ, էջ 197
ա. Խորհուրդ առաջին յորեղարութիւն, Յե-
լից ընթերց. Մեկնութեանէ, էջ 190ր.

Զորեղարութուն կարգն ի Սիոն կա-
տարի, էջ 230ա. Հինկերորդ աւուր կանոն
ի Սուրբ Յարութիւնն կատարի, էջ 233ա.
Երկրորդ ուրբարութուն ի Սիոնի կատարի,
էջ 241ա. Երրորդ երկուշարութիւն ի յառա-
ջիական ընթեր. Մեկնութեանէ, էջ 250ա.
Զորրորդում շար. յորեղար. Յովթայ ընթ.
Մեկնութեանէ, էջ 272ա. Որ ի յորեղարա-
թումն եւ յուրբարել աւուր ի տառեբերոյ
ժամուն ժողովին ի Սուրբ Սիոնի, էջ 279ր.
Ի շարքորդում շարթուն յորեղարութի
Օնից ընթերց. Մեկնութեանէ, էջ 283ր. Վե-
ցերորդ երկուշարութիւն ի Դանիէլի Տեսու-
թեան Մեկնութեանէ, էջ 319ր. Վասն յարու-
թեան Նաղարութ. ի շարթուն, էջ 344ա.

ԺԹ. — Ի մեծի տուր տաւմիմ որ
Ոգոգմեանն կայի արինեայ ար, եւ ի
Գայաւստն Տեառն յերաւաղիւ. — էջ 338ա.
Ի. — Խորհուրդ մեծի երկուշարութիմ
եւ տեսութիմ մար. — էջ 387ր.

ԻԱ. — Խորհուրդ մեծի երկուշարութիմ

եւ տեսութիմ մարիմ. — էջ 387ր.

ԻԲ. — Խորհուրդ մեծի յորեղարութիմ
եւ տեսութիմ մարիմ. — էջ 411ա.

ԻԳ. — Ի խորհուրդ մեծի երկուշարա-
րութիմ եւ ի տեսութիմ մարիմ. — էջ 424ա.

ԻԴ. — Ի ապա պատարագ մատ-
չի եւ մայմժամայմ երբեք ի աւուր Սիոնիմ
եւ այս կամովն կատարի. — էջ 444ա.

ԻԵ. — Եւ մայմ ժամայմ երանելի ի յե-
առն ծիթեմեաց, եւ անոյ կատարեմ գերե-
կոյեմ պարտամն եւ յար ի յոյմ գեղեւմ
գիշերայմ. — էջ 455ր.

ԻԶ. — Իսկ այգւայ ուրբարութեմ դմի
պատուեղեմ փայտ խայիմ առաջի սրբայմ
Գագգթայ եւ ժաղվարդն երկիրպագա-
մնն, Միմչեւ ի վեցերորդ ժամն կատարի
երկրպագութիւն. — էջ 480ր.

ԻԷ. — Յետ կատարման Անտարամիմ
իսկայմ մտամնն ի տարբ մատարմն եւ այս
կամովն կատարի. — էջ 493ր.

ԻԸ. — Թէպիլիսո Աշակերտ Յովհան-
նաւ. — էջ 508ա. — Նոր երկինք այսաւր
յերկրի Հաստատեցաւ. զերեղման փրկին...
Թէպէտ ջերմ էին ի սպասարութիւն տեա-
ւորն ամենայն ուրեք. — էջ 511ր.

ԻԹ. — Խորհուրդ մեծի Յրապայալցիմ
աւուր եւ տեսութիմ մարիմ. — էջ 511ր.
Նարաթ արն երկնայմ տարբ Զատկիմ Սաղ-
մսէ եպիսկոպոսն, ի տարբ յարութեամ ի
մետաւմ ժամում. — էջ 512ր.

Լ. — Ի յարութիւն Գրիստոսի եւ ի
տարբ Պատմում. — էջ 531ա. — Յակովբ յո-
ժամ կամեցաւ զխայինն զատիկ ի ժիմ-
եանց... ոմանք նահատակութեամբ. եւ
այլք կուսութեամբ եւ կրօնաւարութեամբ.
— էջ 533ա.

ԼԱ. — Իմեծի տուր պատեմիմ
ժողովին ի տար. յարութիւն յերրորդ ժամում
եւ սկսանիցիմ առիւ. — էջ 538ա.

ԼԲ. — Վասն մար կիրակեկիմ. — էջ
538ր.

ԼԳ. Վասն շարթութիմ եւ մարիմ խոր-
հրդայն. — էջ 548ա.

ԼԴ. — Նաղարում, զի՞մ խորհուրդ է
յիսուն տար պաճի եւ տրտմութիւն եւ աղա-
ւայն սաղմոս, եւ քաղվարում ըմբեր-
ուածք: Պատարեմն. էջ 554ա. — Յարժա
յիտաւեայ մուրեցան մարդիկ եւ զարա-
թան առաւմտեայցի... առանկերկու.

երաժշտականաց առաքելոցն յեկեղեցի
սուրբ. — էջ 557ա :

ԼԵ. — Յաղագս որ յետ յարութեամ
տառնեմք գլխուս մար առանց պահաց եւ
ծուրդ դնելոյ կատարեմք համարձակ աւե-
սարանչաւք. — էջ 557ա :

ԼԶ. — Վասն Հարաբարձեան Տեառն
յերկինս. — էջ 559ա :

ԼԷ. — Պատմաւոր երկրորդ Գալստեան
Տեառն. — էջ 577բ :

ԼԸ. — Վասն Գալստեան սբ. Հոգւոյն.
— էջ 582բ :

ԼԹ. Վասն մայրաքաղաքի. — էջ 595բ :
Ս. — Յաղագս սբ. մարգարէիցն. — էջ
599բ :

ՍԻ. — Յաղագս Յովնանու Մը-
կրրոյնի, Ամամիայի վարդապետի ասաց-
եալ. — էջ 606բ. — Ի ձեռն առեալ զիմաստոս
Հոգւոյն ձեռնառուութեամբ շնորհողին...
եւ եղիցի յառաջացեալ յամենայնի եւն. —
էջ 618բ :

ՍԲ. — Տեառն Ստեփանոսի Սիւնեաց
եպիսկոպոսի ասացեալ վասն մայրաքաղաքի
ազաւթիցն որ կատարի ի գիշերի. — էջ 618
բ. — Որպէս ներդառն ոգ ի լար թշնամ-
եաց... — Հմմտ. Արարատ, 1915, էջ 237 :
ՍԳ. — Նորին Տեաղագս Տաղա-
մակին. — էջ 633ա :

ՍԴ. — Հարցումն, Զի՞մէ է այս երեք
քաղաքումս, մտախառն գի ոչ գոյ մտա-
կերութիւն ի մէջ քրիստոնէից. — էջ 642բ :

ՍԵ. — Պատմաւոր վարդապետի տաւ-
նին. — էջ 644ա. — Վասն է՞ր Յակոբ մեծն
որ եղբար տեսնոն կոչեցաւ... եւ յամե-
նայն ընծայա իրաներով սրբէ ի ձեռն քահա-
նային, եւն. — էջ 653բ. — Ամէն ամէն ա-
ւած ձեզ... :

ՍԶ. — Մեկնութիւն Առաքելացն Սոգո-
մոնի. — էջ 674բ :

ՍԷ. — Վասն սուրբ Առաքելացն. — էջ
687ա :

ՍԸ. — Ներբողեան գովեստ համարեմ
զմոյցն սուրբ առաքելացն երկստառումիցն
Ռայխապատի. պետացն զլիստարաց. — էջ
699ա. — Անթուար միայն ծաղիկք... եւ
սիրտեի ընտանաւոր. — էջ 707բ :

ՍԹ. — Վասն առաքելաց եւքաղաքումն
ի երկուց. — էջ 707բ :

Ս. — Իսկ կայման մոցա այտաբիկ եմ

պատմաւոր. — էջ 708ա. — Վասն ՀԲ սըր-
բագան աշակերտացն Քրիստոսի. — էջ 712բ :

ՍԱ. — Վասն սուրբ առաքելացն եւ ա-
ւետարանացն որք քաղաքիցն ընդ սփիւռս
տիեզերաց գրամն կենաց. — էջ 717բ :

ՍԲ. — Պատմաւոր Աւետարանին Յով-
նանու. — էջ 726բ :

ՍԳ. — Մեկնութիւն հորամացն Աւե-
տարանին. — էջ 739ա. — Առաջին խորանն
չորս ղեղաւթս կապտառակ, ծիրանի, կար-
միր, բեհեզ վուշ երկնադոյն նկարեալ կա-
մարն ղառաջին խորանին բերէ նմանու-
թիւն... առաջին յորս չորեքեանն, Մատ-
թէոս, Մարկոս, Ղուկաս, Յովհաննէս,
փառք. եւն. — էջ 741բ :

ՍԴ. — Երանելոյն Բերդաղի Ստեփան-
ոսի Սիւնեցոյ պատառնամի առ վարդա-
պետն աղամից. — էջ 741բ-742ա. —
Հմտ. Արարատ, 1917, էջ 109 :

ՍԵ. — Ստեփանոսի Սիւնեաց եպիսկո-
պոսի Յաղագս եկեղեցաւորինաց կարգաց
քէ զի՞մէ է խորհուրդն. — էջ 742ա. —
Վէ՞մն անտալ եւ անկոփ եղեալ ի Հիմունս
կանկեալ ի մէջ խորանին... Հաղորդեալք
խղոյն ուրախութեան եւն. — էջ 744բ :

ՍԶ. — Խորհուրդ եւ կարգաւորութիւն
եկեղեցւոյ. — էջ 744բ. — Նորին եւ այլոց
վարդապետաց ի մոյն խորհուրդ եկեղեց-
ւոյ. — էջ 757ա :

ՍԷ. — Զաժառիայի Հայոց կաթողի-
կոսի եւ Մովսիսի Քերդաղի ի փոխումն
Աստուածամարն եւ պատկերի մարին. —
էջ 771ա. — Արարիչն արարածոց արար ըզ-
յուսաւորս մեծամեծս եւ փոքունս... Նոյն-
պէս պարտ էր եւ զսիրտամայրն յուղարկել
յերկինս. — էջ 783ա :

ՍԱ. — Լուսանցքի վրայ յաղոր-
դարար նշանակուած են երկու հեղինակ-
ներու անունները կրճատուած ձեւով, այս-
պէս. Զաք. Մովսէս. Զաք. Մով. Զք. Մո.
Զք. Մո. Զք. Մով. Զաք. Մովսէս :

ՍԸ. — Վասն պատկերի սրբուհւոյն. —
էջ 783ա. — Հրաւիրեալ լինէր աստուածա-
մայրն փոխամար առ միածին որդին իւր...
էջ 788 :

ՍԹ. — Աւետարան ըստ Ղուկասու. —
էջ 789ա-798բ :

Ս. — Սրբայն Յովնանու Կատանդի-
նու պալատի եպիսկոպոսի ի Մատ. Ա.

Մեկն — էջ 799—811: Եւ Յիսուսի Դրո-
տոսի ծնունդն էր այսպէս:

ԿԱ — Տեսան Յովնանու Ոսկերե-
րածի ասացեալ ի Մատթէոսեան Աւետարա-
նիմ Մեկնութեմով: — էջ 819:

ԿԲ — Ի Յիսուսի ծնածնիմ ի Բեթղէմ
Հրէաստեմի — էջ 828:

ԿԳ — Եւ իբրեւ եկին ի տուն տնսիմ
գրամուկն համարեմ մարմնաւ մարմն իւ-
րով: — էջ 330:

ԿԴ — Յայնժամ իբրեւ ետես ասէ Հե-
րավդէս: — էջ 860:

ԿԵ — Յատուրն յայնժամիկ ասէ գայ
Շովնանու Մկրտիչ: — էջ 878:

ԿԶ — Իբրեւ ետես գրագումն ի տա-
ղուկեցոցն եւ ի փարիսեցոցն: — էջ 890:

ԿԷ — Յայնժամ ասէ Յիսուս գայր ի
Գալիլէ: — էջ 906:

ԿԸ — Յայնժամ վարեցաւ Յիսուս ի
հագւոյ յամապատ: — էջ 913:

ԿԹ — Իբրեւ լուաւ Յիսուս քէ մտո-
մեցաւ Շովնանու: — էջ 920:

Հ — Իբրեւ ետես Յիսուս գտազովն
ել ի լիւան: — էջ 934:

ՀԱ — Մի համարիք եքէ եկի լուծա-
մել գարեմ: — էջ 959:

ՀԲ — Լուարով գի ասացաւ առաք-
նացն մի շնայցեալ: — էջ 934:

ՀԳ — Լուարով գի ասացաւ ակն բնդ
ակն: — էջ 1001:

ՀԴ — Զգոյշ լիլուք ոգորմութեամ
ձերմ: — էջ 1017:

ՀԵ — Յարժամ պահիցէ մի լիմի
իբրեւ զկեղծաւորն: — էջ 1038:

ՀԶ — Ոյ ոք կարէ երկուց տէրանց
ծառայել: — էջ 1060:

ՀԷ — Նայեցարով բնդ շուշանն վայ-
րեմի: — էջ 1068:

ՀԸ — Մի՛ դատիք գի մի դատիցիք —
էջ 1070:

ՀԹ — Պատմաւ սուրբ Աստուածիմ որ
Հայք խաչեցար ասեմ եւ հերձուածոք էյ
սուրբ Աստուած, սուրբ եւ ձգոր, սուրբ եւ
ամմահ որ խաչեցար: — էջ 1081: — Սրբ-
րասացութիւն այս Հանապաղ երդի լե-
կեղեցի Աստուծոյ... զի Հոգին է որ քննէ
զամենայն եւ ինքն յամենքէ ոյ քննի, եւն.
— էջ 1090:

Ձ — Պատմաւ սրբոյ խաչիմ: — էջ

1099: — Ամենայն բարեկամք եւ սերհոյ,
պաշտաւ ուրախութեամբ են... էջ 1106:

ՁԱ — Իսուրք խայն փրկչական: — էջ
1106: Եւ Ժողոջ Մովսէս զգուսպան...
էջ 1109:

ՁԲ — Վստեմ վարդապետի ասաց-
եալ յաղագս ճարտչ Մոսիս: — էջ 1109: —
Ոստուածով իմաստ[ն]ացեալ Սողոմոնի ի
դիրս իւրական զեկուցանէ մեզ... էջ 1114:

Յիշատակագիրք: — Ա — Գրիչը Կա-
րապետ երէց: Բ — Յովհաննէս աստու-
ած, ապա առաքնորդ Սրբաւորէմի:

Յիշատակարար: — Նախ երկուսն ա-
տանաւոր մը, էջ 1115—1116: որուն առ-
դասկիդրի տառերը կը յոգնեն — Վարդապ-
ետայ ի յաւարման սուրբ տառիս ա-
մէն, որ շնորհեաց ինձ Կարապետ անար-
ժան երկուսն զսա յիշատակ եւ ամենայն աղ-
ղակեանց իմոց եւ զուսակեաց, ծնողացն եւ
ամենայն դարձոց էն:

Ահաւաստիկ մաս մը որ ուշադրաւ է.
հախ սկզբնաւորութիւնք:

Փառք յեղ Աստուած Հայր դիմական,
Անեղ ողորմ անսկզբնական,
Իստուած Հոգի բարոյական,
Քաղցր կամայդ միական
.....

Բարունական Ոսկերեան,
Ի պարս ընտրեալ վերադասական,
Ծանկ պատուակցին սուրբ Եփրեմեան,
Ունակութեամբ Հիւսկոյտան,
Սամուէլի եւ սուրբ Կիւրեղեան,
Զորս յիշեցաւ անուանական,
Միաբարձունց զօրհնեղաւորան,
Այլովք ի ամա աշխատական,
Յորոց եւ անյն անբարկան,
Ի սուրբ Հոգւոյն ընտրեալ արժան,
Ենորհ ունեւոր ճա բաղմազան,
Անուամ զգործն յական,
Տէր Աւետիկ յողորմական,
Անպատեւ ծաղկեալ լուսան,
Կանաչացեալ ծառ բանական,
Երփնադուծով պողպատական,
Իւրեան ի Հայլ սուրբ անտոնեան,
Անմուկ եւ շեղ ճանապարհան,
Մեռեալ ախտից աշխարհական,
Եւ միւս վերեայն Հայրդական,

Նորողաւորն մեր բնութեան,
Աւրհնաբանող զուարթական,
Յոյժ ի մեղաց ցամաքական,
Նման ամպող թեթեւական,
Այլ եւ սուրբ Հօրն լուսաւորչեան,
Զարմ եւ ժառանկ չամանման,
Գահիւ պատուեալ բարոնական,
Արազ հոյի տեսուն իւր հօտեան,
Կենաց զանձին յազարական,
Այնմ զսոց երանական
Նոյն զմարդարիտն պատուական,
Անդաւորովս առեալ զնական,
Յանկ լինելով կուսակրանեան,
Ի յանապատն սուրբ զովական,
Մեր Աստուծոյն մար կուսական,
Որոց եւ այժմ որ ի նմա կան,
Ծանդ սպասելով տեսուն զայստեան,
Եղբարք եւ հարք աղօթական,
Ի իսելով ի թիւն ճգնական,
Զուարթնոց երկնից գոլով նման,...

Յետոյ կուգաւ, զյիշաւոր յիշատակաւ
լամը զրչին, էլ 1117ա-1118ա—

Փառք Ամենասուրբ Երրորդութեան
անբաժանելի Հայր անկողնականի եւ որդե-
ւոյ միանձի եւ հոգւոյն ճշմարտի յաւիտե-
ական յաւիտենից ամէն։ Արդ զբեցաւ լուս-
սայաւելոյ եւ աստուածաշունչ զիրքս այս ի
Բուականին Հայկական տումարիս Ութ
հարիւր եւ եօթնեորդի եւ յամենն Մա-
րիս ի՛նչ աւարտեցաւ ի փառս Աստուծոյ,
Ի Հայրապետութեան տեսուն Միսիթարայ
եւ ի Թաւալուրութեանն Հայոց Կոստանդ-
իանոսի բարեպաւտի եւ յառաջնորդութեան
մայրաքաղաքիս Լըմի տէր Ստեփաննոսի
արքեպիսկոպոսի։ Ընդ հովանեաւ արեամբ
նահատակեալ ծառային Քրիստոսի սուրբ
Ստեփաննոսի եւ Նախավկայի, ձեռամբ ան-
պիտան եւ անիմաստ գրչի Կարապետի ան-
ուամբ միայն երէց եւ գործովք հեռի, ու-
րում փափաքող եղեալ եւ անբարիս այսմ
հոգիանորդ եւ լուսաւոր երգարանի սուրբ
զրոցս յամենայն սրտէ եւ ի կամաց աղոթու-
թեամբ տեսուն գրեցի բազում տառապա-
նօց յաղապս յախարհիս բերմանց եւ կադ-
մեցի զաս ի լուսաւորութիւն մտաց իմոց
եւ հոգւոյ, եւ ի յիշատակ եւ բարեխաւս ինձ
ի ծնողաց իմոց եւ ամենեցուն որք ձեռն-
առ եղեն սմա կամակեցութեամբ։

Արդ ամենեքեան որք ընթեռնուք կամ
արինակէք գոհութիւն եւ օրհնութիւն տուք
մարդասիրին Աստուծոյ, եւ ընթեռնուք
մեր յիշեալիք դիս աղաւթիւք ձերովք ի
աէր, յիշեալիք նախ եւ առաջին զփառա-
ւոր վարդապետն եւ զհասարակաց հայրն
գլխետիս սրբաանեալ վարդապետն զհրեշ-
տակն երկնային եւ զյիշման արժանին, որ
իրեւ զարդակն վայրեաց յաշխարհի հրա-
մարեալ յամենայն կերակրոյ եւ յմարելոյ
եւ ընտով միայն շատացեալ, եւ սպասուե-
րելով բանին զամենայն աւուրս կենաց իւ-
րոց ի բարութ ծերութիւն Հասեալ ծաղկե-
ալ Հոգւով որպէս Հերով փոխեցան յանանց
կենան, յիշատակ թողեալ բարի զճշուն-
թիւն եւ զարիութիւն քահանայական պաշ-
տամանն. ընդ նմին եւ զձեռնասունուր ըզ-
հոգեւոր դաւական որ այժմ կան ի սուրբ
ուխտն եւ սպասուորեն աստուածածօրն եւ
սր. նշխարաց վարդապետին, զծէրն պատ-
ուական զվարդան միայնակեացն եւ զՄար-
տիրոս միայնակեացն, եւ զմիայնակեաց
Սբրահամն, եւ զպարկեշտ կրաւնաւորքն
զԳրիգորն եւ զՅակովբն եւ զՎասիլն որք
Հոգեւոր սբրով կատարեցին զփառքումն
մեր աւրինակիս ընորհելովն, շնորհեսդէ
նոցա տէր զգրին անուանց ի զարիութիւն
կենաց։

Եւ ես եղկելիս եւ բաղմամեղս ետե-
անկեալ աղայն զամենեանն որք աւա-
տիւք ի սմանս յիշեալիք ի տէր զԿարապետ
երէցս զոր բաղմամիափառութեամբ աշխա-
տեցալ ի սմա ըստ կարի իմում եւ զկենաց
կցորդն իմ զԴուհար տիկինն եւ զաստու-
ծապարգեւ դաւական մեր զՀիլարն եւ զԱստ-
ուածատուրն զոր շնորհեաց ինձ տէր ի
միսիթարութիւն եւ զծնողսն իմ զքաջգրիկ
հայրն իմ զԱստուածատուրն եւ զգործովա-
յութ մայրն իմ զԱղութն եւ զմայրենի աղ-
պայինն իմ զմեծ պապ Յաւետչան եւ ըզ-
մեծ մամ Միխայիլն եւ զծնունդս նոցա եւ
զթոռունսն զՈսորոյն, եւ զՄերէշն, զՅով-
հաննէն եւ զՍերովբէն, զՅովսէփն եւ զԱ-
ռիստակէսն եւ զՅովհաննէս զայիրն, զՄե-
րիսեղիկն, եւ զՆախախաթունն, եւ զկրտ-
սեր մամ մեր եւ զպապն զԳառնուկն եւ
եւ զՀարկաւորն եւ զծնունդս նոցա եւ զՄար-
գիսն եւ զԾնորհաւորն եւ զծնունդս նոցա
յիւրերն եւ զԱւագերն եւ զՄովսէսն եւ զԱ-

զերն եւ զլալն որք բաղում աշխատեցան եւ աշխատին ի պէտս Հոգւոյ եւ մարմնոյ մերոյ, այլ եւ ղոյրն մեր ղՄամառիկին եւ ղՄամախաթունն ղՄինասթին եւ ղՀիւլալն եւ ղեղարքն իմ զհանդուցեալն առ Քրիստոս յոյսն մեր :

Այլ եւ զաստուածապարգեւ զաւակքն մաւրեղրաւր իմոյ ղՅաշխատուն եւ ղԵլիսաբունն եւ ղԾնողն նոցա ղՄովսէսն եւ ղՍուրաթն եւ ղմիւսկողմեան ծնաւղքն մեր ըզվարդեղոյնն եւ ղՄեծխաթունն եւ ղՔուրթաթունն եւ ղնուրմեքէնն եւ ղաթմու կեանակիցն ղԱկիկն եւ ղղաւազն նոցա ղՎարդերեսն եւ ղՅովաննէսն եւ ղՀռիփսիմէնն այլ եւ ղՍարգիս միակեացն եւ ղՄկրտիչն եւ ղներսէսն եւ ղղաւական : Այլ եւ ղՀոգեւոր Ծնողքն մեր եւ ղարդիւնաբան ուսուցիչն ղարի եւ ղԺիր քահանայքն ղկամեցաւ ղբարեաց ամենայն մարդոյ ղուսուցիչն մեր երկիւղին Աստուծոյ ղՎարդան քահանայն եւ ղընտրեալ զաւակն ղկրկին պատուոյ արժանին ղՄելքիսեղեկ քահանայն եւ ղյիշման արժանին ղՅովհաննէս քահանայն եւ ղյիմեքն եւ ղԱստուծոյ նուիրեալ անձն ղոյր Ուստիանէն եւ ղբարի մարդն ղԾօնարն եւ ղՔուրթաթուն հաւքորն եւ ղհարսուռն եւ ղղաւական իւրեանց, եւ ղՅակոբ երէց եւ ղհայրն իւր ղՄմեղէն եւ ղՏգնաղզեցիկ կրօնաւորն ղՍարգիսն, ղկենսւանինս եւ ղհանգուցեալն առ Քրիստոս, ղդարբարան եւ ղշարարարն, ղծանթն եւ ղանծանթն, եւ ղեղ յիշողացդ եւ ղեղ յիշեցնոցս ողորմեցի ողորմած Աստուած եւ նմա փառք յաւիտեանս ամէն :

Փոքր յիշատակաւորմներ բազմաթիւն, գրչին կողմէ աւելցուած զրեթէ ամէն

Կրկին վերջը, այսպէս. — էջ 270ր. — եւ եւ մեղաւոր զրիչս Կարապետ հայցեմ աղաչեմ պաղատեմ Տէր Աստուած Յիսուս Քրիստոս յոյս աշխարհի եւ ղիմ ղհիւանդութին Հոգւոյ եւ մարմնոյ բժշկեալ ողորմութեամբ քով եւ ստացողի սր. Կաակիս ղերկնային հանգիստն շնորհեալ Սեբերին ամէն :

Ուրիշ մը, էջ 80ա. — Քրիստոս Աստուած ճշմարիտ ողորմեա ստացողի սորա Սեբերին եւ Մովսիսին եւ Աւդերին եւ Լալին եւ Ծնողացն եւ զաւակացն, ամէն :

Երրորդ մը, էջ 241ա. — Յեռեալ ընդ երդոյս եւ մեք աղաչեմք ղբեղ տէր ողորմեա ստացողի դրոյս Սեբերին եւ Մովսիսին եւ Աւդերին եւ Լալին եւ ինձ մեղաւոր դրչիս եւ Ծնողաց իմոց ամէն :

Մնացեալները կը դասուին հետեւեալ էջերուն վրայ. — 43, 150, 250, 297, 308, 310, 332, 338, 618, 811, 843, 856, 866, 878, 890, 905, 984, 1090 եւայլն :

Բ. — Յովհաննէս, ունի երկու փոքր յիշատակաւորութիւն առաջին էջի պարսպ, Թուղթին վրայ, նոտրադիր, այսպէս. —

— Վայ ինձ սեւերես պոռնիկ սարկաւազ. Յովհաննէսիս որ անուամբ միայն եմ եւ ոչ գործով, եկի ի սր. Երուսաղէմ թվին ՌՂԱ, ի Հայրապետութեան տէր Գրիգոր Հայրապետին եւ առի պեղծս զստիճան սարկաւազութեան ի նմանէ ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ :

— Եւ եւ Յովհաննէս սարկաւազս որ առի զստիճան սարկաւազութեան ի Գրիգոր Հայրապետէն Երուսաղէմ, իսկ ի Թրվին ՌՃԼԳ ամին եղէ Աւաշնորդ սր. Երուսաղիմայ, նկարողութեամբն Աստուծոյ :

146

Մ Ա Տ Ե Ն Ա Վ Ր ՈՒ Թ Ի Ւ Ն Ք. — 1

Ն. ԼԱՄՐՈՆԱՅԻ

Երուսաղէմ

1551

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւա, 32 x 22 x 8: էջք 634, պրակք ինչ: Հանդամներ յաւ: Կարգ մը էջերու վարի լուսանցքները մկրատուած են, անոնց վրայ նորարարուած յետնադոյն զէտողութիւնները անհետացնելու նպատակով: Եւր էջերն են 39, 121, 181, 201, 349, 351, 406, 439, 441, 443, 451, 459-463: Իսկ ուսման էջին վերեւը քանակիւն պատուան մը բացուած է: Գրիչն է Մաթէոս Արեղայ, օրինակած է Երուսաղէմի Ս. Յարութեան Տաճարին մէջ: Գրութիւն՝ խաբարիները եւ Հրահանգները կարմիր, մնացեալը սև մկանով: Երկրին, 31 տող: Բոլորդիր յառակ: Պատուագրութիւն սովորական եւ յափառք: Լուսանցադարդը բնութիւն կարմիր դոյնով մէջն դուռի մօտ, Բուռի Հարկը երեսուն: Կիսախորանք 4 հատ, էջ 3, 230, 263 եւ 682: Կաշեկազմ փայտեայ: Ստացող Անդրէաս Պատրիարք Երուսաղէմի:

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՒԹԻՒՆ. —

Ա. — Առնմարտաւարքիմ Ն. Լամբրաւացայ: Իրեւ խորագիր ունի աւ. — Սուրբ Իւ տիեզերական ժողովոյն որ եղն ի շրջան ըմբացից ժամանակի, Ուիք քովանի: Հրամանաւ Գրիգորիասի, յաջորդի Աւագնայկան Արաքայ Սրբոյն Գրիգորի, համաձայնաւորին Ներսէսի մուտստ մօրին տաշտովանցի. — էջ 3-44:

Բ. — Գլխակարգութիւնի հոռոմաց Գրս պահանջն առ ի մէջն ի պէտս խաղաղութեան: Ընդ որ եւ լուծմունքով տարմբեր եղան — Ա-Թ. — էջ 44թ. — 51թ:

Գ. — Եմիիրք Հայոց. Ա-Ը. — էջ 152:

Դ. — Ներսէսի եպիսկոպոսի Կիլիկիաց, Տարտաթի խորհրդածութիւն վասն ուղղափառ հետաւոյն եկեղեցւոյ որ ի Սր.

Կրթարդարքիմ եւ ի տնարէմութիւնմ Քրիստոսի. — էջ 62թ. — 70:

ԵԱՆՈՐ. — էջ 70 ք սեւեակի վերջաւորութեան կայ հետեւեալ յիշատակագրութիւնը. — ԶԷմեխաւ լուսեան պառլէի թուին Ուի, աստ շարագրեալ թողի զկնի եկելոցդ նուառ Ներսէս, ի թուականեա, Ուի, յորում մի տարբերի եկեղեցի Քրիստոսի ի Պաղեստին շուրջ զաստուածակոն քաղաքան Երուսաղէմի, եւ տակաւին եւս վրիպեալ են ի դոյնն ժառանգելոյ: Երոց դուկն աստուածային իմաստից ընդունակ անպատրուակ յաջողմամբ պատրաստեալ իցեն, թեթեւացեալ յայնց կրից որք ինուն դոյնն նոցա մանեայ իրոց անասունբարբառնին յառել: առանց մանեայ ինչ ընդմիջող կարծեաց առ կերակրողս ըստ Աստուծոյ դիմեանա, յորոց մաղթեմք զամանուն կերողին եւ կերակրողին, արեցելոյն եւ արտուցանողին մի վարկպարտի ընդունեալութեամբ առանց յիշատակի թողուլ, որով եւ դուք կեղջիքս:

Ե. — Ի խմբոյն հայցման երիցադոյն եղբարց, Գմնութիւն Կարգաց եկեղեցւոյ. Եւ բացատրապէս որոշումն արտաքուստ մտեալ ի սա մարտնչութեանց. — էջ 71-89:

Զ. — Դարձեալ վերըստին խորութիւն մարտնչութեանց որ մտին յեկեղեցի, եւ քննութիւն պատուոյն եւ աստիճանաց ըզատրութեան ի սմա վիճակիցն պարտաբար. ընդ որս եւ ընդդիմադրութիւն. — էջ 89-160:

Ը. — Գմնութեամբ արիմակաց հաստատութիւն հարցն ամենաութեանց, որք ստեմանցին յամենայն տեղիս քրիստոնէից մտնի եպիսկոպոսաց ի քաղաքս, եւ այ քէ ի վաճառ, ընդ որս եւ վասն պատարագի ընդդիմադրութեանց պատասխանի. — էջ 101-123:

Ը.— Որքանում իմն դատուց աստիճանաց եկեղեցւոյ եւ յատկութեանց գործառնութեանց մոցա եւ զգետուց, ընդ որ եւ ընդդիմադրութիւն աշտրիկ խորհրդոց ունայնացուցամոտաց.— էջ 123-135:

Բ.— Իմաստասիրութեամբ բացայայտութիւն Աստուծային խորհրդոյ պատարագին, եւ առ ունայնացոցիչն զմայն ընդդիմադրութիւն.— Էջ 135Բ-150:

Ժ.— Բնախառնութեամբ քննութիւն
Յաղագս գաւառութեամ ազօրից, Կ Կաստա-
տութիւն քէ պարտ է Ուրգործութեամբ
Կտաց Ի ՈւղլՈ կամիսի.— էջ 151-161ա.

♂U — 52 161w-40. 52 217p.

Խ. — Բազդատութիւն առ միմեանս
Մանամեղրութեանց, Նկեղեցւոյ Քրիստո-
նէից Հոռոմաց, Ֆրանգաց, Հայաց, Էւ առ
մի դիտաւորութիւն Յուցակ Նոցին աւարտ-
ւում. — էջ 218-220 :

ՔԱ.— Արեւմտեան տարկանքի տպաւոր եկե-
ցեալը.— էջ 230-262:

ԽԲ.— Խրատ եւ ստեփան վերոյ գրեալ
 ռործոյս բարեճեւ սպասաւորութեամբ.— էջ
 203-ճԻԶ- էջ 534:

ՃԻԷ.— Հարցաճմնութիւն առ արեւոս
Քրիստոսի եւ հաստատութիւն թէ ոչ է
պարտ զվիճակ եկեղեցեական աստիճանի
Ազիլ ընդ մարմնական տեղիութեամբ։— Էջ
534-549:

ՃԻՐ.— Վերստին հաստատութիւն ոչ ժողովագեցուցանելոյ ազգատոհմի գառաջ-նորդակամ պատիւ ի պատմութեանէ հարց մերոց:— էջ 550-561:

Ճի՞թ.— Ի մոյն խորհուրդ դարձնալ
յորտաւ քէ եւ գմեր ազգս ռմիմք իշխանու-
թիւն դատել եւ ոչ գայլս.— էջ 561-572թ.

էջ 572բ.— Լորին Սրբայ.— «Գրեցաւ
ի Թուականի ՈՒ եւ Զ, յաւապատա Սր.
Գեորգ, ի մէջ լերին Տաւրոս, ի գահ Կի-
լիկիս, եւ ի զկիզն Պանփիլեայ, ի կա-
թողկոտութեան ՏՆ. Գրիգորի, եւ յիշխա-
լութեան Քէթմ, Սեւակոտապոս:

էլ 572/- — Բաժնեկրներու սրբոյ —
«Այս բանը եւ աստուածային աւրինազրու-
թիւնը սպասուողութեամբ մտաց եւ ձեռին
իմոյ թշուառ Ներսէսի...» :

էջ 573բ.— ԵԱՆՈԹ.— Այս պատմա-
կան յիշատակարանը տպուած է բազմիցս
Լամբրոնացոյ մեկնութեան հետ կամ ա-

ոսանձին. րայց փոխանակ Թուրքիմամի րա-
սին Երուսաղիմեանը ունի «Թուրքիմարզ»
(էջ 180) իսկ Վնենպոկեանը՝ «Թուրք-
Մարզ»։ Գարեգին կաթողիկոսի ճեփասա-
նաբանքը աւելի ուշիկ ձեռով, ըստ ծերե-
րին, կը կարգայ «Թուրքիմարզ» (էջ 468)։

էջ 573բ.— Յիշատակարան Արտոնիի
գլուխքեան.— Վժարի վեց հարկերորդի յի-
ներորդի չորրորդի թուականութեանս հա-
յոց, եւ նուազան եւ անարժան ծառայ Աս-
տուծոյ ի նրախն, փակաբանայ Աստուծա-
յնոյ տառախ... 3.— էջ 581բ.

ձԼ — Ներբարձեալս պատմագրաբար ա-
ռացեալ ի վարս մեծի քահանայապետիս
սրբոյն Ներսէսի արհիեպիսկոպոսի Տառ-
սանի կիկլիկեցոյ ի խնդրոյ մօրին համա-
նունսն եւ համագգւոյ Ներսէսի Գառնաւայի —
ՀԳ 582-623:

ՄԱՆՈՔ.— Է՛լ ՅԻՐ, միայն 5 տող
գրուած է եւ մնացած մասը պարսպ ձգ-
ուած, կ'երեւի թէ օրինակը թերի է եղած:
— Հմմտ. Սոփերք, ԺԵ. 1-90:

ՃԼԱ.— Բամբ յիշատակի մատենիս .—
ԼՏ 023բ-027ա :

ԾԱՆՈԹ.— Տես Գաբեղին ԿՔԴԱ.ի ՅԻ-
յառապարանք Ձեռագրաց Ա. էջ 727:

Յիշատակարանք Գրչիմ.—

Ա.— Էջ 150բ.— Զատասցազ կենտու-
նակ ձառնեմի գտեր Անդրեան Հայրապետ
բ. առաքելական աթոռոյոյ Եմայ Հանդիմեմ
ծնողոզ եւ ամենայն զարմիզ յիշեցէ ի
քս: Ընդ արցին եւ զմիշազ մեռեալ գրիչս
Մաթէոս յիւն աղայեմ ո՞վ սբ. քնքեր-
ցաղոզ:

Բ — էջ 217. — Որք արքեպիսկոպոս
գրեցի արքամար անձառութեան աղբերէ
գորի սմա կնեակ, կան յիշխիւք ի Ք.՝
պարբերանիկ եւ զամենիստեւ Լայրպան
կտրէ Անդրեան զստացալը ք. եւ Անտ-
ղարդ մատենիս եւ զամենայն աղբատու
իւր, Նանե զիս զանպիտան գրիւք Մաթէոս
յիշման արտեան արքեպիսկոպոս ի
ս. չմարտանի, եւ Աստուած զմեզ թէ՛ :

Գ.— էջ 262.— Նախորդներուն վրայ
նորութիւն չունի:

Դ.— Էջ 534.— Չամեներջանիկ եւ
գրաբնագաշտան զտէր Աստուածատուր ար-
քայրակոպոսն սբ. քաղաքիս Նմայ եւ զեղ-

բարերորդին իւր զոհէր Անդրէոս Հայրդեան
սր. առաքելական յաթոռոյս յիշեցէ՛ք ի
Քրիստոսն եւ զամենայն ազգապետէ՛ս իւր
զկենդանին եւ զանդուցեալսն: Նահ. բզ-
րազմանեղ եւ դիտալմիտ զբիշ զամե-
նաթլուս Մաթէոս սուտանուն արեղայս
յիշման արժանի առնել աղչեմ:

Ե— էջ 627ր-628ա.— Փառք եղակի
եւ եռանհրապել դաւանութեանն աղէնհա-
ղին կատարեալ եւ անսամանելի Աստուծոյ
Հաւր, Աստուծոյ Որդւոյ, Աստուծոյ Հոգ-
ւոյ, յաւիտեանս ամէն: Եւսրհիւ ան. ա-
մենակալի եւ Նորին աւանականութեամբն
աւարտեցաւ եռանհաւ եւ հոգիազարդ մատ-
նան զոր էր շաղկապեալ երէցս երանեալ
առնն Աստուծոյ սրբոյն Ներսէսի ըստ բազ-
մերանդ դունոց ի մի ոստայն անկելով
հաննար, զոր արուեստակեալ անուշահոտ
մողկոցն իւղեփնջակեալ կաղմութեամբ,
որ ըստ հոգւոյն յատուութեամբ իմանի,
յանազան որակութեամբք դաշափարելով,
ըստ յոգւոցն արփիացիոցն դառակցու-
թեանց, առ ի յեկեղեցւոյ յարմարումն,
յաւդիւ խաղաղութեամբ դիտոյն պատշաճ-
եալ, դի յայտմանէ կամարեղութիւնն:

Արդ այսմ անմահական ըմպելոյ եւ
տղիին մարդարսիւ եւ ամենադով աւրինա-
կին ցանկացաւ եւ Իսաիաքը եղեալ եր-
ջանիկ եւ շնորհադարձ առաջնորդ սր. ա-
ռաքելական աթոռոս տէր Անդրէոս, եւ
ևս զաղափարել զոս ի մեռն Մաթէոս
անարժան կրանաւորս փանացի եւ աղա-
լամիտ զբիշ ի մէջ այնարհամարեան ե-
կեղեցւոյն զէմ յանդիման զերեզմանին
Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, ի Քիւս յափոյ
բանակութեան համարոյ յեղանակական
յրջմանակ մողովման մեծի արուեսնի, որ
ըստ ընթացման մամանակի այսմիկ նկատի
քաներորդ որեւինի, որ է Ռ երորդ ամի
յարեթական տոճի տուամբն:

Արդ աղչեմք զամենեանս որք ըն-
թեռնուք զմատենան զայս կամ զաղափա-
րէք եւ կամ հանդիպէք սմա, յիշեալէք ա-
ռթիւք զստացաւդ սր. եւ Ածաղաբը մա-
անինս գլառալ առացեալն զոհէր Անդրէոս
Հայրդեան եւ զիւր հաւրեղայրն զառաքե-
լայնորհ զոհէր Աստուածատու արհիեպի-
սկոսն սր. աթոռոյս եւ զծնողն իւրեանց

եւ զեղարան եւ զամենայն արեան մերձա-
ւորս զկենդանին եւ զանդուցեալսն: Ընդ
նոսին եւ զիս զանարժան եւ զարաժմանեղ
յրիշ եւ զիման մմենայն յիշման արժանի
առնել աղայեմ ով սր. ընթերցաւդ:

ՄԱՆՈՅ.— Յաւորդ սինակներու վր-
այ Տ. Մաւանեանց դրած է տեղեկու-
թիւն մը թէ ինչպէս Գարբէլ Վրդ. Այդա-
ղովսէի Փարիզի մէջ Տառնան Գոշոս Աղա-
յին Հոովմէական դաւանութեամբ դիւր մը
ստորագրել տուած է, իբր թէ ի դիմաց
հայ ազգին: Ասոր դէմ բողոքագիր մը դրած
են Զմիւռնիոյ ժողովրդեան Աղաբարձուք
1856 Դեկտ. 19 թուականով: Կրդ դիրք արի-
նակելէ յետոյ Սաւայանեան կը յարէ հե-
տեւեալ տողերը.— Որինակ բողոքագրոյս
յարինեալ է ի խնդրոյ հայ ժողովրդեան
Զմիւռնիոյ, ի պատուելի եւ ի դիտեական
Ռուբէն Անդրէոս դարձապէս Փափաղ-
եան, որոյ առ ոստ դաւեալ է իմ զգիտու-
թիւն եւ զուսումն լեղուի մերոյ եւ դիտա-
լականն, եւ առաջեալ է զորինակն առ
սրբազան Գոտրիարքն առաքելական մեծի
Աթոռոյ Սրյ Ենէի, Յովհաննէս Արքեպիս.
Մմիւրնիոցի եւ առ համարէն եկեղեցական
սեխա, որ աստ ի սր. Աթոռս կան. փառն
որոյ ցանկալով եւ իմ ոչ անյիշատակ թո-
ղուլ զսոյն, դրոշմեցի աստէն ի դիր մեալ
յաւիտեանս փառն ապագայից. ի 23 յուն.
փորի 1856.— Քարտուղար եւ սրբադրէլ
դրոց սր. Աթոռոյս, Տիգրան Հյրդ. Թ.
Սափալանեցւոյ — էջ 628ր-628ա:

Վերջին, 634, էջին փոյս կը դռնուի
ու Յիշատեալագրութիւնը.— Ես անարժան
Դաւիթ Նպկ. գ. անդամ եկայ Ենէ. մէկ
Թիֆլիսի Ռեմ, մէկ Ռեմ, մէկ Ռեմ ի յեղե-
րէն Աղաբառ, ի յաթոռն սր. իմմանեալ,
այս անգս հանդիպեալ, Դաւիթ Նպկ. Են-
մայ, որ առ Աստուած փոխեցաւ. ես ա-
նարժանս թողեցի Թիֆլիսի Ռեմ. ի հայրա-
պետութեան սր. Աթոռոյս Գրիգոր Ն-
պկ. ին, ամէն:

Ասոր կը յաւորդէ նորարգիւր ցուցակ
մը Երուսաղէմի եպիսկոպոսաց — ԶԿէ Տ.
Դաւիթիւն մինչեւ Գրեգոր ՌԿԻ — Վերջինը
ստորերը գրելով: Ծուցակը Թերի է, ունի
միայն քսան տնոններ:

147

Ա. — ԲԱՆՔ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆՔ. — 2

ՄԵԻՔԱՐ ՎԱՐՊԱՊԵՏ (ՍԱՄԵՆՅԻ)

Բ. — ՔԱՐՈՋԳԻՐՔ. — 1

ԲԱՐՔՈՂԻՄԷՈՍ ԼԱԹԻՆ ԵՊՍ.

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 31 x 20 x 2: Հանգամանք լաւ:
Բուղթ: Կաշեկաղմ:

Ա.

Էջ 78: Գրութիւն սեւ մելանով երկ-
ուիւն, 51 տող: Նոտրագիր կանոնաւոր:
Պատուագրութիւն յաճախակի: Սկզբնա-
ստուք թերի ուրուագիծ մատիտով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

ԲԱՆ Ա. — Առացեալ Միիքարայ վար-
դապետի, քէ զի՞նչ է պտտմա մարդեղու-
քեան բանին Աստուծոյ Տեսան Յիսուսի
Գրիստոսի: Եւ հարկ էր եղանկի տնօրէնու-
թեան խորհրդոյ, որպէս եւ լինելութիւն ա-
լարածոցս, զի եւ զկատարումն ի հանդերձ-
եալն եւ ի մշտնջենաւորն ունին, եւ ոչ որ-
պէս ոմտմք տեսն թէ կարագութիւն գայր
միաձմին որդւոյն Աստուծոյ յերկինս երկնից
գոյով, եւ անդուստ ի տարինս հրաշագոր-
ծել առանց այնք ամենամի զոր ինչ յաշ-
խարհի կատարեաց: — էջ 3-18:ԲԱՆ Բ. — Նորին Միիքար վարդա-
պետի ասացեալ յազագս միութեան բնու-
թեան եւ մերգործութեան կրից մարգացե-
լոյ բանին Աստուծոյ Տեսան Յիսուսի Գրիս-
տոսի ուղղափառ դաւանութիւն ըստ սրբոց
հարցն աւանդից: Եւ քէ ոչ է երկուս բնու-
թիւնս կամ երկուս մերգործութիւնս կրից
որոշեալս ըստ երկարմակաց ոմանց: — էջ
18-25:ԲԱՆ Գ. — Նորին Միիքար վարդա-
պետի ասացեալ, քէ որ ինչ ի բնութիւնս
մեր անկարելիք եմ եւ հարկաւորք, այնու-
հիկ սրբալոյն արարածոց Տեսան եւ ՅիսուսԳրիստոսի կարելիք եմ եւ կամաւորք — էջ
25-28:ԲԱՆ Դ. — Նորին Միիքարայ վար-
դապետի վասն Յիսուսի աստուածութեանն.
— էջ 28-30:ԲԱՆ Ե. — Նորին Միիքարայ բանա-
կիւսի յազագս կամաւորական կրիցն Տես-
անն Յիսուսի Գրիստոսի մարգացելոյ Բա-
նին Աստուծոյ: — էջ 30-34:ԲԱՆ Զ. — Նորին Միիքարայ յազագս
սրբոյ Պատարագին, եւ մեղաւախի խոր-
հորդոյն Յիսուսի Գրիստոսի: — էջ 34-44:ԲԱՆ Է. — Նորին Միիքարայ առ այ-
նուսիկ որք խմոր ջուր արկանն յառաւոր
խորհուրդ սրբոյ Պատարագին: — էջ 45-48:ԲԱՆ Ը. — Նորին Միիքարայ վար-
դապետի վասն քանաձայնական զգեստուց: —
էջ 49-52ա:ԲԱՆ Թ. — Նորին Միիքարայ վար-
դապետի, յազագս երկրորդի Գալստեանն
տեսան մերոյ Յիսուսի Գրիստոսի որդւոյն
Աստուծոյ: — էջ 52բ-57:ԲԱՆ Ժ. — Նորին Միիքարայ վասն
խոստովանութեան մեղանաց: — էջ 57-64:ԲԱՆ ԺԱ. — Նորին Միիքարայ վար-
դապետի, յազագս ողորմածութեան եւ աղ-
փատիւրութեան: — էջ 64-77:

Բ.

Էջ 88: Գրութիւն սեւ մելանով:
Միասին, 45 տող: Նոտրագիր: Պատուա-
գրութիւն եւ կրճատմունք սովորական:Մատենան իբրեւ խորագիր կը կրէ Հե-
սեւեալները: Քարագիրք զոր արարեալ
եւ շարադրեալ ի Բարդուղիմէոսէ լաթին
Նպիկոսյոսէ: Եւ ի նոյնոյ Հեղինակէ

Թարգմանեալ ի հայ լեզու ի վաղջնուց ժա-
նանակաց։

Լախերգամբ քարագի, զոր տարեալ
է տէր Բարթոլմէոս լաթին եպիսկոպոսն,
և թարգմանեալ ի հայո։

Մատենան կը պարունակէ տաննամէկ
բարոյներ, առաջին երեքը կիսատ մնա-
ցան, զազափարին թերութեան պատճա-
ռաւ։

Փոքր եւ թերատ յիշատակարմ մը
կայ բնագրին զրոյժ, 12 էջին վարը այս-

ոյէս — զիչեկ հրալայի եկեղեցիս բարե-
պաշտ առն Աստուծոյ Պարոն Գորգայ —
առջնորդի գեղջն Գոնայու, եւ ոչ թաղոյց
զայսպիսի զանն միայն վասն ինքեան, այլ
և զբազումս յորդորեաց ի միարանութիւն
սր. եկեղեցւոյն Հոռմայ, եւ անվանելի
վարդապետութեան նորա, եւ բերեալ զըն-
կերակիցս իւր տարա կցորդ այոժ մեծի բա-
րութեան, վասն որոյ աղաչել յիշել ի տէր
որաի մասքն։

148

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՏԱՆՆ ԱՐԾՐՈՒՆԵԱՑ. — 1

Ք. ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ, 32×20×3: էջք 228: Հանդա-
մանք լուս: Թուղթ:

Գրիչ Սահակ, Գրութիւն՝ խորագիր-
ները կարմիր, մնացեալը սև եւ մելանով,
երկուսն, 37 տող: Նոտարգիր կանոնաւոր:
Պատուագրութիւն սակաւ: Կաշեկաղմ:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1-3. — Ընծայակամ առ Գրեգոր իշ-
խան Արծրամեաց:

էջ 5-58. — Պատմութիւն, Ա. Դպրու-
րիւն. —

ԾԱՆՕԹ. — էջ 24-26 մեռագրին մէջ

մէկ ու էն սիւնակ բաց թողւած է, տե-
ղւալս օրինակը թերի բլլալուն։

էջ 58ր- 210 — Դպրութիւն երկրորդ
պատմութեան Հայոց. —

ԾԱՆՕԹ. — էջ 207, գրիւն նօթագրած
է հայո ճառէն թուղթ է անկեալ, վերջն
յկայն։

էջ 219ր-221ա. — Յիշատակարմ Դա-
միւի կրօնաւորի 1303 թուակամէն։

էջ 225, ր. սիւնակին ներքեւ կան սա-
րսեմբը զբնէն — «Ջապիկա» եւ զփոփ
ուրից դմբոց զՍահակս յիշել մաղթեմ յազ-
նուութեանցդ: Աւարտ։

149

ՄԵԿՆ. ԱՌԵՏԱՐԱՆԻՆ ՂՈՒԿԱՍՈՒ. — 1

ՍԱՐԴԻՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ (ԿՈՒՆՏ)

ՁԱԲԱՆԻԹ

1821

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 31×20×3: էջք 24+344: Հան-
դամանք լուս: Թուղթ: Գրիչ Տէր Յոհան

Դահանայ, որդի Օնոփրիոսի, Գրութիւն՝
խորագիրներ եւ զխորագիրներ կարմիր, մը-
նացեալը սև եւ մելանով. երկուսն, 27-31

առջև Նոսրադիր զեղեցիկ։ Պատուազրու-
թիւն ստորական։ Քանի մը զարդեր եւ նը-
կարներ ունի, գծուած սեւ եւ կարմիր գոյ-
ներով։ Այսպէս էլ Դ.— Կարմիր յատակի
փայլ սեւ տառերով փակագիր՝ Տէր Յօնան։
էջ Ե.— Զարգարուն շրջանակ մը, որ կը
սյարունակէ դրօշին ճակատի խորագրերնէրը,
որ կը կարդանք նաեւ, «Յամի փրկչին մե-
րոյ 1821, Մարտի 1, Մեկն»։ Աւետարանին
Ղուկասու, Հաւաքեալ Սրբոյն Սարգսի Հա-
յոյ պարգայետի, եւ անյաղթ Հնոստորի,
ի Սրբոց Աստուածաբան վարդապետացն
մերոց։ Եփրեմի, Ոսկեբերանին, Կիւրղի,
Ստեփանոսի, Իզնատիոսի, եւ այլոց վար-
դապետացն մերոց։ Զոր տեսնեն յառա-
ջիկայդ։ ... Աշխատասիրութեամբ եւ Զա-
նիւք, նորոգ ընդօրինակեալ ի ձեռն իմ յոգ-
նոմեղ Տէր Յօնան մեղսամած ապարդիւն
քահանայիս որ եմ անարժան, սպառաւոր
եւ աւելածու սք. ըստեփաննոս եկեղեցւոյ
Զմիւռնիոյ ի վայելս անձին իմոյ եւ իմաշ-
նոցն։ էջ Զ.— Նկար Ղուկաս Աւետարան-
չի։ էջ 1, Ճիականի զարդ մը մուր կարմի-
րով։ էջ 320, որ է Մեկնութեան վերջը, նա-
խորդին նման զարդեր։

ԾԱՆՈԹ.— Գրչին կողմէ կատարուած
իյադրութիւնը երկու տեղ կը կարօտէր
սրբազանութեան։ Նախ էջ 45 կրկնուած է,
եւ ապա 299—էն յետոյ փոխանակ 300—ի
յարձեալ 200 նշանակուած է։ Այս վերջինը
ուղղեցինք եւ ըստ այնմ թուագրեցինք մը-
նացեալ էջերը։

ԲՈՎԱՆԴԱՌՈՒԹԻՒՆ —

Մեկնութիւն սք. Աւետարանին Ղու-
կասու, էջ 1—320։

Նախագործութիւն կարճագոյն սք. Աւե-
տարանին Ղուկասու, էջ 321։

էջ 322.— Յիշատակարան վերջին գծա-
դաշտ ի թվին 876.— «Այլ եւ ես վերջինս
եւ մեղապարտոս ի ծնունդս եկեղեցւոյ,
տրուպս ի բանասիրաց եւ անարժան ի
կարգաւորաց, սոսկ անուն վարդապետս
ԲՈՎԱՆ, յերեսն անկեալ արտասուալիւր
դիմոք, հողս եւ մոխիրս սք. զարշապարաց
մերոց, աղերսեմ ի խորոց սրտէ, մանա-
կանդ աստուածաբան վարդապետացը ուղ-
ղափառութեան, եւ զբոց աշակերտսն ան-

մանցը մաքրութեան, եւ քրիստոսակիր
մանկանցը նորոյս Սիօնի քահանայիցդ լըր-
ման, որք անդիպիք նորընծայ աստուա-
ծաբարոց սք. Աւետարանիս Ղուկասու
Մեկնութեան, ընթերցմամբ, դասիւ, կամ
օրինակելով, եւ կամ սակս մասին սմին
պատահէք տեսութեամբ, յիշեալիք եւ զիմս
աշխատութիւն, որ ի վերջին ժամանակի
զյիրս զայս դարի, եւ ետու ի ձեռս վարժա-
պետաց եւ բարունապետացը Հայկազեանս
սեռի, զաս ասել սովաւ։ եւ զաշակերտեալ-
սն ի հոգի եւ ի մարմին մխթարին, եւ
թողութիւն Հայցել ի Տեառնէ, բաղմադիմի
եւ բաղմատեսակ յանցանաց մերոց, մանա-
կանդ հոգեւոր եւ մարմնաւոր ծնողաց մե-
րոց կենդանեաց եւ հանդուցելոց, Մաթէոս
կրօնաւարին, եւ ծնողաց նորին, եւ հոգե-
ւոր եւ մարմնաւոր Հարադատաց մերոց, եւ
ամենայն երախտաւորաց եւ արեան մերձա-
ւորաց։ Եւս առաւել յիշատակ եղիցի սք
վարժապետացն մերոց եւ հոգեւոր Հարցն եւ
ուսուցչացն, Գրիգորի մեծի Հոստոսիին, եւ
Սարգսի վարդապետին եւ Վարդանայ վար-
դապետին, եւ Յովհաննէս վարդապետին,
եւ ամենայն վարդապետաց ուղղափառաց,
որ եւ ձեզ յիշողաց եւ մեզ յուսողացս առ-
հասարակ ողորմեսցի բարերար եւ բաղու-
մողորմ մարդասէրն Աստուած եւ Տէր մեր
Ըս. Քս. ամէն։

Աղաչեմ զերջանիկ զաղափարողդ որք
օրինակէք զդիրս զայս, զասկաւ յիշատակս
այսոցիկ գրեալիք, զի դիտասցեն վերջինքն
Թէ յումէ՛ դտեալ եղեւ, զի եւ դուք գրեա-
լիք ի դիր յաւիտենական կենաց զպրու-
թեան, ամէն։

Եւ պարտէ զիտեւ Թէ զխարդ գտեալ
եղեւ Մեկնութիւն Աւետարանիս, Հարկեցին
զմեզ եղբարքն զՄեկնիչն Տէր Իգնատիոսի
դաս ասել։ Եւ մեք սկսաք ըստ տկարիմաց
մտաց մերոց բան բան լուծանել։ Եւ տե-
սաք զի ոչ էր առեալ զքնագիրն ի ներս՝
ըստ կարգի մեկնութեան բանի, մտօք եւ
բանիւ արտնջեալ՝ որպէս սովորութիւն
մեր։ Եւ ի նոյն աւուրսն եկն եւսառ ասն
ծննդեան Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ։ Եւ-
եալ զնացաք ի գեօղ մի կողեցեալ Ասպի-
սակն։ Մտաք յեկեղեցին եւ զտաք ի խո-
րանին մզեալ անպիտան ի մէջ մոխրակու-

մէն: Առեւտ առեաք եւ զոճացաք զԱստուծոյ, զի վասն առաստաւուր պարգեւացն եւ մեր շնորհացն զհասարակաց դաշն եւ զօրհանն ոչ արգելէ ոգորմած եւ ժաբդատէնն Աստուած ի յանդարտն վարդապետաց: Եւ վասն դառն եւ շար ժամանակիս թշուառութեան 8 ամ ի մէջ անցաւ, եւ ալ կարացաք զրել: Իսկ յորժամ բարերարն Աստուած ասկաւ ինչ անգործութիւն ետ, ի 870 թրականիս, կամօքն Աստուծոյ սակաւ ինչ եւ զրեցի, եւ զդուրսն գրել ետոււ հոգեւոր որդոց իմոց Թովմայ գրադրի եւ Յովհաննէս գրոց աշակերտի, զոր եւ խնդրեմք ի Գրեառոսէ պահե(ա)յ զոսոս անփորձ եւ անօտոս կենօք մինչ ի խորին ծերութիւն. եւ թողութիւն մեղացն սրտացէ քս. Ած. ծնողաց նոցին եւ ամենայն արեան մերձաւորացն ի միասնն:

Բայց սկիզբն անկեալ էր մինչեւ այսմընեանն վեցերորդին, զեւթեւրդան Իգնատիոսին եղի: Եւ դայս խորանացն նոր եղի, զի դիւրադիւտ եւ առճեռն պատրաստ ուսումնաւորացն եղիցի:

Այլ սխալանացն անմեղադրելի լինել, աղայեմ, զի էր ինչ որ ջնջեալ էր, եւ էր ինչ որ դրին սխալեալ, էր, զի 230 տմաց էր, եւ յոյժ աշխատութեամբ ի յաւարտ ածաք: Իսկ դու որ. եղբայրս, զսխալն ուղղեմ, զի եւ դու ժառն բարեաց ի Տեառնէ ընկալցիս, եւ վերակի սրբոցն ի լոյս տարձանի լինիցիս, հանդերձ ծնօղ[օք] եւ ամենայն արեան մերձաւորօք, ամէն, եղիցի:

Այլ եւ զհոգեւոր եւ զմարմնաւոր հարազատքն մեր զՄկրտիչ վարդապետն, եւ զտէր Յովհաննէս քահանայն, եւ զՊարոն Գորգի մեկթն, եւ զՅովսէփն, եւ զԱրիստակէս, եւ զԱմիր մեկթն, եւ զՍոթան, եւ զԼայոս իմ զՍտեփաննոս եւ զմարն եմ զհանգուցեալքն ի քս. աղայեմ լինել ի Տէր, եւ միով բանի. ասել, քս. Ած. արձակեցան զնոսա ի մեղաց կապանաց եւ ի բանագրութեան մեղանշական ընութեանց եւ ի յանիծից դատապարտութեանց, եւ քս. Ած. զմեզ արձակ յամենայն հոգեկան եւ մարմնական մեղաց ամէն:

Վասնզի սոքա հանգուցանեն զմեզ ի միտաց անօրինաց եւ ի դառնաբարոյնց անհնազանդ եւ անէր հոգեւոր կրօնաւորական եղբայրք:

Գրեցու աստուածային կտակն ի որ. ուխտս Աստուածածնի որ այժմ Մեծոփայ վանք անուանի, ի գաւառս Բաղբերունեայ: Եւ օրինակն առաջին գրեալ էր ի որ. սխալն Սէլմարդու, ի դուռն սրբոյ եկեղեցւոյն Թէոդորոսի, որ էր զրեալ յառաջին բրինակէն, ձեռամբ աշակերտաց որ. վարդապետին Սարգսի, Դաւթի եւ Ներսէսի, յոյժ սխալ: քս. Ած. ոգորմի հոգւոց նոցին, ամէն— էջ 324: — 88տ Գարդին Վրդ. Յովսէփեան, Թովմայ Մեծոփացու Կեանքը, էջ 19-21:

Յիշատակարան Գրչիմ.— էջ 324-ճա.— Փառօք, պատիւ եւ երկրպագութիւն, Անճառուից, Անաստմանելոյ, Անարունելոյ, Սնպարագրելոյ, Անեղի, Ամմաշի, Ամենակարողի, Ամենաբարոյ, Ամենիմաստի, յանդայից Ստեղծողի, պահպանողի եւ ի կայի զամենայն պահողի, սրբոյ եւ միասնականի համալոյ երրորդութեանն, Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ, յառաջ քան զամենայն յաւիտեան, ի ներկայս, եւ անգրաւ յաւիտեան եւ յաւիտեան յաւիտենից, ամէն:

Որ ի շարժուն շնորհս եւ ի Թաթախուն առաս բարութեան յաղթեալ, եւ կարողութիւն եւ գորութիւն հասանել յաւարտ եւ ի նաւահանդիսան սրբոյ մասնելիս: Սիրազուն հարց եւ եղբայրդ իմոց եւ ուսումնաւոր մանկանցդ Կաթողիկէ եկեղեցւոյս հայաստանեայց, զայս ուշ առնեմ, ի յամի 1821, եւ Մարտի 1, եւ յաշնամեղ տէր Յօհան մեղաւմած ապարդիւն քահանայս որ եմ անաթման սպասաւոր եւ անլանեռ սրբոյ Ստեփաննոս եկեղեցւոյ Զմիւռնիոյ թաղաքին ձեռնամուրս եղէ դժադրել, ըստ Աւետարանին Ղոպաւոռ Արքեպիսկոպիտն:

Իսկ արդ որք օգտիք ի սմանէ կարգալով կամ օրինակելով, խանդաղաթ դիմօք երեսն ի հոգ եղեալ աղայեմ ի մէջ անմեղադրելի լինել ինձ նուառեալ, թէ վասն սխալանացն, եւ թէ խոչորութեան եւ մանրութեան գրոյն, եւ թէ ի կողմանէ շեշտին, բուրն, ստորակէտին, վերջակէտին, եւ ենթամային, եւ այլոց բոլոր պակասութեանց: Վասն զի անաղիսկ զոլոյս իմ արհեստի քրտականութեան, եւ այլոց որ. գիտութեանց, Յոյժ ահիւ եւ զաղութեամբ,

խել նկարագրին եւ զտիպն առեալ դրեցի. ոչ առաւարտութիւն եւ ոչ զբարձրութիւն արարի, այլ միայն եւեւ զտրին ախպն նրկարեցի եւ ծնեցի:

Յիշեալից եւ հայրն իմ Մեօփրիոս, եւ կողակից իմ երիցազին տիրուհի եւ որդի իմ Գրիգոր եւ որդին իմ Յահաննէս, եւ դուստր իմ Սրբուհի ի տէր, զի ողորմեացի բոս մեծի ողորմութեան իւրում, եւ ի լոյս երեսաց իւրոց հանդուսցի:

Այլ եւ զհոգեւոր եւ զմարմնաւոր հաղաթանք մեր, տէր Յովհաննու Միրզաբեան Վանանդեցւոյ վարժապետի Զմեռնոյ, նաեւ տէր Գալուստն, տէր Նիխայն, եւ տէր Գալուստն եւ մայրն իմ Սանդուխտն եւ այլ ամենայն ընտանեօքն: Աղայնմ յիշիլ ի տէր եւ միով բանիւ ասել Գ. Ած. արձակեցես դոստա ի մեղաց կապանաց եւ ի բանադրութենէ մեղանշական բնութեանց եւ ի յանձնից զատապարտութեանց, եւ Գ. Ած. զ՝նից արձակէ յամենայն հոգեկան եւ մարմնական մեղացն ամէն:

Եւ զուր յիշեալ լինելիք ի տեսնել Աստուծոյ մերմէ ամէն:

Վասն որոյ յազատող յընթերցողաց չեղումն պակասութեանց սորին խնդրելոյս, ոչ այլ ինչ պահանջեմ ի մէնջ, այլ եւ ետ դադար, վասն քաւութեան մեղացս, որ եւ ինքն քաւիչն ամենայնի Գ. տէրն մեր քաւեաց զմեզս մեր եւ զմերն, ամէն:

Պարսկ թողուած թերթի մը կը յաբորդեն հետեւեալները. զրուած նոյն մեռչով, միասին:

Յառաջարկութիւն.— էջ 328-9.— Այս բերք բնաբար է բնաւորեալ առ բոլոր բանականաց ի բարեգաղ բնութենէ բարի բարձրելոյ ոչ ժխտել բարեբարեւոյցն՝ շնորհատուածն ետեսանալ...:

Գովեստ մերթոզի երգարանութեամբ, առ երամուսի յայնմ Մարիամ, առ իսկական իմ այցելումն պանպնութեամբ մայրեանց.— էջ 330.— Բարձրացեալ ցնեալ զաղաքդ Աստուծոյ ար. եկեղեցի Սիոն... մեծի լիցիմ այժմ եւ յապառնին.— էջ 344:

150

ՄԵԿՆ. ԳՈՐԾՈՑ ԱՌԱՔԵԼՈՑ.— 3

ԿՈՒՆԵԼԻՈՍ

Տեղի

1762

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասւոյ 31+22 ԺԶ: էջ 640: Հանգամանք յաւ: Թուղթ: Գրութիւն՝ խորագիրներ եւ դիտողները կարմիր, մնացեալս եւ մեյանով, երկուսն, 39 տող: Նորագիր կանոնաւոր: Պատուագրութիւն յաճախակի: Կայեկագի: Մեկնանք՝ Թէոդորոս պատր. Նորաստեղծի:

ՐՈՒՆԵԼԻՈՍ.—

էջ 1.— Առաքելութիւն կամ Առաքարանութիւն Գործոցն Առաքելոց.— Համառօտ ճանկագիր Գործոցն Առաքելոց ռուսի բոլորի աստղոյ յախտման քննարկման:

կամի, ի Քրիստոսէ Համաձայնութեամբ յամենայն յամենայնի Ամաւորացն Պալմիտ կարօնալի: Բաց ի սեկւալոց:

էջ 88.— Մեկնութիւն Գործոցն Առաքելոց.— էջ 627:

Յիշատկագրութիւն մը կայ էջ 627ր. բնագիրն տարբեր զրով, այսպէս.— «Այս եւս յայտ լիցի ընթերցատէր եւ բանասէր Էդարցդ, զի դրժոյս այժմիկ ըզմասենջ լեալ սրբաւոր հայրն իմ Հոգեւոր Թէոդորոս Պատրիարքն սրբոյ Նրուաղեմիս, իւրով արդեամբն զբեցուցեալ, եւ ի աւարտ յրուածոյն աստուածային վճռոյն հասեալ մամու լուէ առ բազմալին համայնից, ու

յոյ հուլանն տէր ողորմի դասելով զինքն
ինդ սրբոց հայրապետացն եւ զինի նորին,
բոս խնդրոյ եւ բոս կտակի նորին եւ մե-
ղաւոր եւ անարժան Կարապետ իբր վար-
դապետս, եւ նորին ձեռնասուն աշակերտս,
որ ի ՌեճժՅԱ եւ Ալարիլի Ժա. յաջորդեցայ
ի տեղի նորին Պատրիարք սրբոյ յԵՐՈՒՍԱ-
ղէմիս, զայս դիրքս, որ է իմ հոգեւոր Ժո-
նողին արդեամբքն, ի մի տուի ժողովեալ
կաղմել ետու եւ եղի յիշատակ հոգեւոր
Հօրն իմոյ ի սբ. Աթոռս, անձախ եւ անել
ուրեմն խնդրի ի բանասէր եղբարցդ՝ որ

հանդիպիք այս զուարճալի բուրաստանիս
ընթեռնելով կամ օրինակելով, միով Աստ-
ուած ողորմիեալ յիշեցէք զվերոգրեալ
մաքրակենցաղ սրբադան հայրն իմ. Թէ եւ
զմեղ յիշման արժանի առնէք յիշեալ լիջիք
եւ դուք առաջի անմահ դառնն Աստուծոյ,
ամէն:

Գրեցաւ վերոյգրեալ Թվին Մայիսի
ի Գ. ի սբ. յերուսաղէմ, ի սբն. Յակոբ,
րաւ է ւ:

Յաջորդ էջերը, 628-640, մնացած են
բոլորովին պարզապէս:

151

ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ — 8

ԾԱԿՈՐ ԱՐԺ., Ի ԿԱՐԴԷՆ ՔԱՐՈՋՈՂԱՑ

Տեղի

1808

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 32×22×4: էջք 520: Հանդա-
մանք լաւ, Թուղթ, Գրութիւն սեւ մեւա-
նով, միասիւն, 39 տող, Նոտրագիր անար-
ուեստ: Պատուագրութիւն սովորական: Կա-
շեկաղմ պարզ:

Հատորիս ճակատը ի միջի այլոց կը
կարգացուի.— «Գերայարգելի Յակոբ կրօ-
նաւորի Արհիեպիսկոպոսի ի կարգէն քա-
րողչաց, Բանք Ոսկիականք յաղազս զխա-
ւոր սրբոց տօնախմբութեանց, զորս հռչակէ
եկեղեցին ի Հնութենէ, եւ յանթիւ սղալա-
նաց սրբադրեալք եղեն: Ի ձեռն այլ գեր-
յարգելի կրօնաւորի, որ կոչի Ռուսոյֆոս
մականուամբ Կլուդոս ի նոյն կարգէ եւ
կրօնէ տօմէնիքեան քարոզողաց: Նոր նշա-
նախեղիւք եւ Թուահամարիւք բանից ի լու-
սանցս, եւ ամենաճոխ ցանկով իրաց»:

Տարբեր գրչով տող մը.—

«Ի վայելումն Կիրակոս նուաստ արե-
ղայիս Սաղիմացոյ, ի ՌՄԾԷ Թուոյն»:
Գովը դրոշմուած է նաեւ փոքր կնիքը,
փակագրեալ՝ Կիրակոս վարդապետ:

Ապա նախկին գրով կը շարունակուի:
«Հատոր երկրորդ, ի տպարանի Յօհ.
Մարթինի ի ներքոյ նշանի Ոսկիա(կիս)կան
չրքոյս, 1687»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ, էջ 1-499:

Ապա կուգայ տարբեր գրչով, նոտ-
րագիր,

Ցանկ քրքոյս Այբուբենական, էջ 501-
504, երկսիւն. էջերը կաղմելու ժամանակ
ևս եւ առաջ դրուած են:

Մնացեալ Թերթերը, էջ 505-520,
Բողոքած են բոլորովին դատարկ:

152

Ա. — ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԵԶԵԿԻԷԼԻ. — 1

ԵՍԱՅԻ ՎՐԴ. ՆՁՅՈՒ

Բ. — ԿՏԱԿ ԶԱՐԶԱՐԱՆԱՑՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ. — 1

ՈՒԿՈՐ ՊԱՏՐԻԱՐԺ ՆԱԼԵԱՆ

Եղեկիտ

1814

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաս 1 31 x 22 x 3: Հանգամանք լաւ:
Թուղթ: Կաշեկազմ պարզ:

Ա.

Էջ 283: Գրութիւն, գլխագիրները
կարժիր եւ մնացեալը սեւ մելանով, երկ-
սին, 46-48 տող: Նոտագիր Հասարակ:
Պատուագրութիւն յաճախակի: Ստացող
Յովհաննէս Արղ. Եւդոկիայի, Մ. Ս. Յ.:

Մատենան ունի հետեւեալ թանկատա-
գիրը. — Գիրք որ կոչի Մեհմութիւն Եզեկ-
իէլի Աստուածաբան Մարգարէին, ի խընդ-
րոյ Տնառն Ստեփաննոսի Սիւննաց Նախնա-
զին վերագրուողի: Արարեալ Խաւաքումս
ստուածաբան մարգարէութեան յետայ-
եայ երջամիկ վարդապետի Հայկազեան
ստեփնի: Այժմ դարձեալ օրինակեցաւ (ի
զաղափարէ ըմտիք) ի վայելումս Եղեկիտ-
ցի Յովհաննէս արեղայիս, ի Միաբանութեմէ
սրբոյ Երուսաղէմի գերատէջեւ Աթոռոյմ:
1814: Նոյեմբերի 5: յԵղեկիտ: Ի Ռուս-
րաղութեանն իմում:

ԲՈՎԱՆԻՆԿՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1. — Հոգեւոյ տ. առաջնորդեալ սոյժ
գործոյս:

Էի խնդրոյ Տնառն Ստեփաննոսի Սիւն-
նաց մտեմնգիմ վերագրուողի. արարեալ
Խաւաքումս մեհմութեան Աստուածաբան
Մարգարէութեան Եզեկիէլի. երջամիկ վար-
դապետին յետայեայ եայկազեան տեմնիս:

Ընծայեալ Հեղինակի. — Ճեանձի
տեմնի ընկալալ զայս Հրաման զո առաւու-

ծային ըղձից, ով ամենաորբաղան եւ քա-
հանայապետական գլուխ տէրդ Ստեփան-
նոս, այցելու եւ վերատեսուչ գերաւելակ
եւ առաքելական տանդ Սիւննաց, որ ի
վերջին ժամանակիս այնքան գերազանցեալ
ցուցար յիմաստս զիտութեան, ժինչ զի ա-
ռաջնովքն ոչ շատացար ճոխանալ Հանճա-
րով, այլ եւ վերջնովքն Հանդիսանաա պայ-
ծառանալ երկօք, որով զմեզ գրաւեցեր Հա-
ւասով սիրով, ըստ որում խոնարհին վեհճն
ի Նուառաքն որպէս ասի Ած. ի մեղ, զի
յաղթող զտանի բնականացն սէր եւ յաղ-
կապ անլուծանելի. որպէսզի մոռացումն
դործէ տկարութեան, եւ շարժէ զմեզ ի
ինդրի միմեանց եւ ի առեւ. վասն զի ոյս
կրկին բարգաւաճին ճոխութեամբ, ընդ Հո-
պեւորին զմարմնականն ունիս լծակցեալ,
որով եւ զմեղ ո՛չ միայն սիրով դրաւեցեր,
զոր ունիս առ մեզ անբաղդատելի, այլ եւ
իշխանական Հրամանաւ. Հնազանդեցուցեր.
ուստի ամենայնիս զտանիմ անճողոպրիս.
բնական սիրով գրաւեալ, եւ իշխանական
Հրամանաւ բռնադատեալ. որով մոռացեալ
զիմ տկարութիւն՝ բուռն Հարից խնդրու.
միսել ի մեկնութիւն Աստուածարան մար-
շաբէին Եզեկիէլի: Եւ այս ոչ ընդ Նուրբ
եւ ընդ անկուռ ճանապարհս գնալով, եւ
կամ ջրհորս Նորս փորելով, այլ Սրբոյ
Հարցն հետեւելով, զխցեալ եւ զծածկեալ
յանձն Նոցա բանալով, եւ զտարածեալ եւ
զայլ ալլուր գտեալ բանս Նոցա Հա-
ւաքեալ ի մի. իսկ անդիոյք եղե-
լումն ի Նոցունց լընումք ի մերոց Ներա-
ծութեանց. եւ այդպէս կարճ եւ Համառոտ

րանիւք անցցուիք ընդ մեկնութիւն մարդարէութեանս, բան առ բան զճառս յայտնելով, եւ ոչ ընդ արձակութիւն ճառիցն, որ արածանել զմիտս։ զի թէպէտ ի ստոյգ յայտնութենէ սորին նուաղիմք, սակայն լուտ իմ տկարութեանս որովքն վարկանիմ։ Իսկ ի ձերոց տեսողագոյն մասացդ ո՛չ միայն սյառքիկ լինիցին տեսիլք, այլ բազում ինչ յայտնագոյն եւ աստուածայինք, այլ ի մերս այսքան եւէթ. զի ի ձեռն ասացելոցս որպէս վարկանիմ իբր աստիճանօք Հայել ձեզ առ դերադոյն ճառագայթ. ընդ որս եւ զմեզ Հաղորդս ունիլ մաղթեմ եւ ձերոց բացափայլ իմաստիցց, լրամբ թերոյն, եւ դախալն ուղղելով ի ձեռն Հարադատ սիրոյն. յանդի Հաւատացեալ գիտեմ զի ռակաւ տոացելովքս զմթերեալս ի ձեզ կայծակունս աստուածային Հրոյն խուղեալ յայտնեցից, որպէս [զի] ի ձեռն ամենեցուն փառաւորեացի յայտնեալն եւ գովեալն ի բնաւից Ած. այժմ եւս։

ԾԱՆՕԹ.— Նոյնը Հրատարակած է Գ. Ա. Յովսէփեան, առնելով էլ միածնի մէկ ձեռագրէն, որ տեղ տեղ փոքր տարբերութիւններ ունի մերինէն (տես Խաղբակեանք, Գ. էջ 203)։

Յառաջաբան վերլուծութեամ Մարգարէութեամ Եղեկիւի.— «Աստուածային արարչագործ բանին կրկին հոսքիւն Հատուակ գոյացան եղականքս ամենայն...» — էջ 4ր։

Էջ 4ր.— Գլուխ ա. Համար 1.— էջ 283ր. Գլխ. խը. Համար 35։

Հոս բոլորգիր երկու տողերու մէջ

կ'ըսուի.— «Աւարտեցաւ զՄեկնութիւն եւսայեայ վարդապետի»։

ԾԱՆՕԹ.— Երկրորդ ընծայական մը չունի դրքի վերջաւորութեան, որպիսին ուրիշ ձեռագիրներու մէջ տեսած է Գ. Ա. Յովսէփեան (Հմտ. Խաղբակեանք, Բ. էջ 268)։

Ապա կը յաջորդէ.— «Եւ սուգ ինչ լամ յԵղեկիւի, վարդաճայ տեսցեալ. էջ 283ր.—285։

Հետեւեալ փոքր յիշատակագրութիւնը կ'երեւի առաջին էջին վարի յուսանցքին վրայ, բնադրէն տարբեր նոտարագրով.— «Եթէ չատակ է ի Դուռն սրբոյն Յակովբայ Աթոռոյն որ յերուսաղէմ, Հանգուցեալ Եւդոկիացի Յովհաննէս Վարդապետին, որ ի Դամասկոս Հանգեաւ ի տէր, 1829, Սեպտ. 13»։

Բ.

Էջ 36.— Գրութիւն սեւ մելանով, միածին, 27—29 տող, Նոտարագիր պարզ, Պատուագրութիւն յաճախակի, Ստացող վերագրեալ Յովհ. վրդ.։

Գրուածքիս խորագիրն է.— Կոտի Զարչարամացմ Բրիտոտոի արարեալ ի Յաւոր պատրիարքէ, Արտաեանեալ ի Ռորին Կիրակէիցէ ըստ բնագրին ոչ յաւելեալ եւ ոչ կրճատեալ։ Ի խնդրոյ Սրբոյն Երուսաղէմի Նաիրակ Եւդոկիացի Յովհաննէս Վարդապետին.— էջ 1։

Հատորիս սկիզբը եւ վերջը կը դանդախն Հինդական պարսպ թերթեր։

153

ՅԱՂԱԳՍ ՍՐԲՈՅ ԵՐԿՐԻՆ ՏԵՂԵԱՑՆ. — 2

ՄԱՐԻԱՆՈՍ ՄՈՌՈՆ

ՔՐԳՄ. ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԴ. ԵԱՐԲԵՐԴՅԻ (1726)

153 Ա

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 30 x 20 x 6: էջք 725: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ: Գրութիւն՝ խորագիր-
ները կարմիր, մնացեալը սեւ մելանով,
միասին, 33 տող: Նոտագիր պարզ: Պատ-
ուագրութիւն սովորական: Կաշեկազմ
պարզ:

Մատենան առաջին էջին վրայ կը
կարդացուին հետեւեալները, ընդդէմա-
յները կարմիր, միւսները սեւ մելանով:

Յազագս սրբայ երկրիմ տեղեացն, Նո-
լապէս ի լոյս ածիցելոց ի Մարիամն Մո-
սմէ հօրէ ի Մալեայ:

Ուսուցչէ, քարոզչէ, մեծաւորէ կար-
գին փոքրկանց, օսերովանդի կոչեցելոյ, ի
լաւաւին Միլանու, առաքելական վարդա-
պետէ ի յարեւելս, պահապանէ ասացելոյ
սրբոյ երկրին, եւ մեծաւորէ սրբազանի յե-
րինն Սիոնի:

Ռաժմնալ ի յերկաւս մատուռն.

Որոց առաջնումն ընձեռէ զսրբոյ երկ-
րէն ըստ ինքեան, զի որոց ուխտաւորացն,
եւ մերձակայից տեղեացն եւս, եւ խորհրդ-
ոցն եղելոց ի նմա, յորում գտանին գիրք
ուրիշ:

Եւ յերկրորդումն, զժառանգողացն ի
նմա, եւ զսովորութեանց, եւ մանաւանդ
զսրբոյ Ֆրանչիսկոս Հօրէ, զի որոց կրօ-
նաւորացն սրբոյ երկրին, եւ զմեծաւորէն
լոտ իւրոց իշխանութեանցն, շնորհացն,
այսինքն պարգեւացն, եւ ներողութեանցն
շնորհեալ նոցա, այսինքն մեծաւորացն,
կրօնաւորացն, ի սրբոյ առաքելական աթո-
ռոյն:

Գործ եւ գամագամ պատմութիւն.

Ոչ այնքան հետաքրքիր, որքան ջեր-
մեռանդ եւ օգտակար, ոչ միայն ընտանի
կրօնաւորացն յՅրուսաղէմի, եւ ուխտաւո-
րացն, այլեւս իւրաքանչիւրոյ կրօնաւորի,

խոստովանաւոր, պատմչի, աշխարհա-
յուսչի, եւ այլոց:

Մասն Առաջին:

Նուիրեալ, եւ ընծայեալ դերադանցա-
գունեղից, եւ պայծառագունեղից տեարց:
Կարտիմալ աջին:

Սրբադանի ժողովոյն, փոփոխմանտա-
ֆիտէ, այսինքն համագումարին Հաւատոյ,
Գերագանցագումնից եւ պայծառագու-
նեղ տեարք:

Իսկ իններորդ էջին ստորոտը կայ հե-
տեւալը. — Թարգմանեցեալ ի Ղուկասու
վարդապետէ իտրքիդացոյ խալիլական
լեզուէ ի հայ բարբառ գործակցութեամբ
Մաղափայ Դպրի, Կոստանդնուպոլսեցոյ
պզմուի միոյ եղբօր, յամի տեառն, ՌՅԻԵ,
եւ հայոց ՌՅՀԳ, Օգոստոսի Ժ. ի Կոստան-
դիմուպոլիս, ի փառս Մեծիմ Աստուծոյ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 10-715: — Ունի ծանկ Գլխոյ էջ
717-725:

153բ

Նախորդին Բ. մասն է:

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 31 x 21 x 2: էջք 456: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ: Գրութիւն՝ խորագիր-
ները բոլորգրով եւ կարմիր մելանով, մը-
նոցեալը նոտագիր հասարակ, սեւ մելա-
նով: Պատուագրութիւն յաճախակի: Կա-
շեկազմ պարզ:

ԾԱՆՈԹ. — Գիրքը կազմելու ժամա-
նակ սխալ դրուած պրակներ կան. ուղիղ
էջերը մատանաւոր ծանօթութիւններ դըր-
ուած են հետեւեալ էջերու ստորին լու-
սանցքին. 24, 36, 48, 52 եւ 72:

Մատենան առաջին էջին սկիզբը կը
կարդացուին հետեւեալները. ընդգծուած-

հերը կարժիք իսկ մեկաները սեւ մեկանով։
Աք. երկիրն մտապէս ի լոյս ածեալ ի
կրօնաւոր եօրէ Մօսոնէ Մարիամոսէ Մալե-
ացոյ ընթերցողէ, ընդեմընկած քարոզչէ,
ի կարդէն կոչեցեալ պահպանողաց, առա-
քելական վարդապետէ, եւ պահպանէ նոյ-
նոյ Աւետեաց երկրին, եւ վերառեալէ ար-
բաղան լերինն Սիւնի։

Թորոս արամաբանի ղժառանգողաց,

գրեակցաց, դարաւց նոցին, եւ դիշխանու-
թեանց։

Մասն Երկրորդ։

Տպեալ յամի ՏՈ. 1670։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-439։ Ճանկ Գլխոյ էջ 440-446։
Երեսնայ, էջերը, 447-456, թողուած են
դատարկ։

154

ՃԱՌԸՆՏԻՐ — 6

Երուսաղէմ

1737

154ա

ԵԿՄԱՐԿՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասայ 31 × 22 × 5։ էջք 25+ Ոեթ=042։
Հոնդամոնք լաւ։ Թուղթ։ Գրիչ Եղիա Վրդ.
որդի Յովսեփայ, Գրութիւն՝ խորագիր-
ները կարժիք, մնացեալը սեւ մեկանով,
երկսիւն, 44 տող։ Նոտրագիր։ Պատուա-
յրութիւն առատ։ Մաղկոզ Գրիչը։ Գունա-
ւոր լուսանցադարձեր ունի ամէն դուռի
սկիզբը։ Կան երեք խորանադարձեր, էջ 25,
ՍԾԵ եւ ՈՒԹ։ Կը դառնուի նաեւ նկար մը,
էջ 24, որ Հետաքրքրական ծաղկեփունջ մը
կը ներկայացնէ։ Կաշեկազմ պարզ։ Ստա-
ցող՝ ինքը գրիչը։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 9.— Յազազս անցիցն անցիլոց ի
վերայ ար. Երուսաղէմի Աթոռոյ Քրիս-
տոսի եւ վասն Մընազասկին Յունաց.—
Ջոքերադանցութիւն ողորմութեան Այ. ա-
մենայն զըրեանք Աստուածայինք Հըուչա-
կեն... Եւ ինձ որ Թափուր եմ յամ. չնոր-
ւաց եւ յառաքինութեանց, եւ ոչ ունիմ
վոյտուը ապաշխարութեան Յովհաննէս
սոսի անուամբ պաշտօնեայ ՏՆ. Համմայ
մեղածայնեալ Երուսաղէմացոյ, աղօթիւ
վերոյ ասացելոց, չնորհեացէ Տէր զներումն
և զթողութիւն բազմամեղ անձին իմոյ։

Դանդի յանդիւնեալ ժպրհեցայ ի վեր քան
դկարն իմ ծրել զայս պատմութիւն... —
էջ 22։ — Տես, Յուցակ Զեռ. Ս. Յակոբ-
եանց, Դ. Հատոր, 1956, էջ 237-250։

Բուն ձառընտիրը կը սկսի էջ 25էն։

Ա.— Նախ եւ առաջին գլուխ է, ի
մեծի աւուր մրազալուցիմ, որ է յունկարի
ամսոյ ի հիմնկմ, եւ է սկիզբն տօնից։ Երա-
մկայմ Սերերիանոսի Եպիսկոպոսի Մծրին
քաղաքի, խօսք յեմ. վասն հաւատոց ար.
ծննդեան ՏՈ. մերոյ Յի. Քի.— ի մէջ
աստուածասիրաց զՔրիստոսէ խոտացայ
Հառել... էջ 25։

Բ.— Երամկայմ Աթամասի ասացեալ
յամմասուրք երբորդութիւնմ.— Հաւատք
եկեղեցականք զարթուցանեն զմիտս երկիւ-
ղածաց ի դիտութիւն ճշմարիտ պատուիրա-
նացն Աստուծոյ... էջ Գ։

Գ.— Սրբոյն Բարազի Եպիսկոպոսա-
պետի կետարու Կապաղովկեցոյ ասացեալ
— ՁԱստուած յիշել Հանապազ բարերարու-
թիւն է... էջ Ե։

Դ.— Երամկայմ Եւսեփի Եպիսկո-
պոսի կետարու յեկեղեցեակմ Պատմութեան
յառաջին դարութեանէ.— Արդ սկիզբն արա-
րից ի բանս յայս ի վերին եւ ի սքանչելի
աստուածութեան անտի Քրիստոսի... էջ Զ։

Ե.— Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի մերոյ,
ի վարդապետութեան մօրիմ.— Արդ այր մի

աստուածեղէն աղբեղութեամբ զարթուեալ երանելի ամենեցուն, որոն Աբրահամ անուն ճանաչուի ճշմարիտ Այ. ուղ(ղ)եկեց լիւր... էջ Ժ. — Հմուտ Աշխատեցողոս, Վենետիկ, 1030, էջ 225:

Ձ. — Ս. Նամայի Եպիսկոպոսի, ի Յովհաննու Աւետարանի Մեկնութեմէ. — Ի սկզբանէ էր Բանն, պարտ է մեղ իմեղբանն ճառիս նկատել զառաւելութիւն իմաստութեան աւետարանիս... էջ ԺԲ:

Է. — Իսկ մեծի Աւար Յայտնութեամ Տեառն մերայ Յի. Գի. Ս. Գրիգորի Եպիսկոպոսի Նազիւնումն ի ծնունդն եւ ի յայտնութիւն ՏՅ. — Գա. ծնեալ լինի փառաւորեցէք. Գա. յերկնից Հանդիպեցարուք... էջ ԺԴ:

Ը. — Լուծումն Գա. ծնեալ ճառիս այս, գոր ասաց Գր. Ածարանն, Նախերգութիւն: Որպէս ասէ Սեպրատն, յառաջ քան զքաղաքիւ մեծիմ Թէոդոսի՝ Գրիգոր(Ի) Ածարանն երբեմնի տանէր ի կուտանդնուպոլիս Ը. ամ, ի յեկեղեցիմ Ամասաւաթն կոչեալ, եւ ասպ յետ այնորիկ քաղաքն Մեծիմ Թէոդոսի՝ մեծարեաց զմա յիւր քաղաքն, եւ եկաց ի ծամամեկն նորա Գ. ամ, միմչիւ ի ծագովն մեծ, եւ զմաստ գալս յետ ԺԸ. ճառին է ասացեալ անդ ի յայտնութիւնն ՏՅ. երամամա քաղաքին, զի քաղաքն երբնուածս խօսեցին ի Գի. սոնթնութիւնն ի երէից եւ ի եկեղեցաց, հարկեցաւ խօսիլ. — Գա. ծնեալ լինի. ԴԶ. Գա. անունն ոչ սոսկ մարդկութեան է եւ ոչ յատուկ աստուածութեան, այլ երկուս միացելոց է անուն... էջ ԻԱ:

Թ. — Երամնելոյն Գրիգորի Մեծնիւլաքորի Նեպիստարիտ Եպիսկոպոսի ի Մրնաւի Փրկչիմ. — Խորհուրդ մեծ եւ սրան իւրի յայտմ աւուր տեսանեմք եղբարք Հոփիւք Հնչեն յականջս, տան աւետիք որդւոր մարդկան... էջ ԻԲ:

Ճ. — Երամնելոյն Յովհաննու Ոսկերեւոմի, Կոստանդնուպոլսի Եպիսկոպոսի ի Մարտեոսի Աւետարանի Մեկնութեմէ. — Եւ Յի. Գի. ծնունդն էր այսպէս. որպիսի ինչ ծնունդ ասիցեն... էջ ԼԳ:

ՃԱ. — Ս. Կիւրդի Եպիսկոպոսապետի լեւնիւթեմէմ Աւետարանիմ, որ ըստ Ղաւկասու. — Եւ Հովհանն էին ի սեղանի յայնմիկ բացօթեայք... էջ ԼԸ:

ՃԲ. — Յոսեփիոսի Եղմկայեցոյ աշակերտի գրաց, Ասացուած յոր Մննդեմ եւ Մկրտութեմ Գի. Այ. մերայ եւ ի խորհուրդ միաւարութեմ տօնիցմ ի սրբացմ ժողով[եալ] բանից ի մի յարմարութիւմ. — Մարգարէ Այ. եւ Աստուածային Իրաւործութեան խօսել բաղձալի է բերանից բանականաց... էջ Խ:

ՃԳ. — Երկրորդ Աւուր: ի վարդապետութեմ Ս. Գրիգորի Հայաց Լուստարչի. — Արդ առաքեաց Ած. զորդի իւր յաշխարհ որ եկն եւ եղեւ ի կնոջէ... էջ ԾԵ:

ՃԴ. — Երամնելոյն Յոսեփիոսի Ոսկերեւոմի Կոստանդնուպոլսի Եպիսկոպոսապետիմ, ի Մարտեոսի Աւետարանի Մեկնութեմէ. — Եւ ի ծնանիւն Յի. Ի Բեթղաւէմ Հրէաստանի, յաւուրս Հերովդի արքայի... էջ ԾԶ:

ՃԵ. — Երկրորդ աւուր: ՏՅ. Զաքարիայի Հայի Հայաց Կաթողիկոսի ասացեալ ի Մրնունդ ՏՅ. մերայ Յի. Գի. — Զի Թէ վասն Խաղաւորի ուրուք եւ զտիեղեբակայի զմի ահեծան պետականի, տիրեցելոյ Համօրէն յօլոր տիեղեբայ... էջ ԿԱ:

ՃԶ. — Ս. Գրիգորի Աստուածարանի Նագիւցալ Եպիսկոպոսի ասացեալ ի Մկրտութիւն ՏՅ. — Երէկ զպայծառ լուսաւորութեանցն զոր տօնեցաք, ճանդի եւ վայելի իսկ դուռնութիւն դնել ի փրկութեան աւուրս մերոյ... էջ ԶԱ:

ՃԷ. — Արքայ Սփրնի Խորիմ Աւարայ Ներքաղեմ ի Սր. Մնունդ Գի. — Ըսքան իւրի է Մնունդ քո Որդի Այ. եւ զբուսարին է բերանոյ իմոյ խօսել զմեծ խորհուրդս Նուստս յեղուաւ... էջ ԶԵ:

ՃԸ. — Երրորդ աւուր: Երամնելոյն Գրիգորի Նիւսացոյ Եպիսկոպոսի, ի կոստարում Մամկանդ ի Հերոդէ. — Դարձեալ ծերունիս եւ ի բանես ածիմ յասպարէս... էջ ԶԸ:

ՃԹ. — Վասն տղայացմ գոր կոստրեաց Հերոդէս ի Բեթղաւէմ Հրէաստանի եւ վասն նորա վրէժնորութեան չար եւ դառն վախճանիմ որ յԱստուծայ եղիւ. — Այլ ի ժամանակին իրբեւ ծնաւ Գա. ի Բեթղաւէմ ի Յուդայեանց ըստ վկայութեան մարգարէութեան... էջ ԶԱ:

Ի. — Երամնելոյն Յոսեփիոսի Եպիսկոպոսապետի

ւիմ ի Մատթեոսի Աւետարանի Մեկնութեանում — Եւ իբրեւ մահն ի տունն, տեսնի բո-
ւանդունն Հանդերձ Մարմնի մարմն ի-
րով... էջ 29:

ԻԱ — Ս. Գրիգորի Ամբասնի ի Յայտ-
նութիւն ՅՈ — Դարձեալ իմ ՅՈ — Եւ դարձ-
եալ խորհուրդ... էջ 22:

ԻԲ — Ս. Քաղաքոսի Անկիւրեայ Ե-
ւսկեղծութի թուրք ի Մնումն Փրկչիմ գոր-
քնքերցամ տաւալի ժողովում Եկեղեցի —
Պայծառ առաջիկայ տանիս ստորագրու-
թիւնն, Հասարակաց մարտնչութիւն մարդ-
կան բերելով պայծառ Եւ առաջիկայ ժո-
ղով դուրսդուար ընդունելով զշնորհն,
Եւ տունայ ինիս առատապէս տնայեղի՝ որք
դուրսմարձ բնդունին դեմ... էջ 25: —
Հմտ. Թրգմ. Նախնեաց, էջ 470:

ԻԳ — Երանելոյն Յովմանու Ոսկերե-
լամի կտտանդնաւայօսի Եպիսկոպոսա-
պետի յաւուր Յայտնութեան Եւ Մկրտու-
րեան ՅՈ. մերայ ՅԻ. ԲԻ. — ՔՈ. աշխարհի
յայտնեցաւ Եւ զանգարդ աշխարհն զարդար-
եաց, զաշխարհի զմեզս երարմ... էջ 28:

ԻԴ — Երանելոյն Ս. Ամբիպատրոսի
Ռուսարացո Եպիսկոպոսի ի Մկրտութիւն
ՅՈ. մերայ ՅԻ. ԲԻ. — Հրաշափառ է տուն-
խորձութիւնն Եւ առաւել այսօր, Եւ սքան-
չումն տանիս, վասն որոյ ինչ ի բնմ, օտա-
րադոյնս ինչ տակ ձեղ... էջ 28Ա. —
Հմտ. Թրգմ. Նախնեաց, էջ 305:

ԻԵ — Զարբարչ աւուրն Երանելոյն
Ռոնանմու Ոսկերեքեանի կտտանդնաւայօսի
Եպիսկոպոսապետի Մկրտութիւն Եւստուն-
նիւն — Դարձեալ ինչութեան տանիք,
դարձեալ պատուութեան զպայտն... էջ
28Գ.

ԻԶ — Երանելոյն Գրիգորի Մեմանկա-
դրծի Նեոկեսարու Եպիսկոպոսի Մկրտութի-
ւն Եւստունն ՅՈ — Այսօր Հրեւապակեան
դասուց արհնարդութիւնն պայծառանան,
Եւ վայրումն զայստեան ԲԻ. զհաւատացե-
լովքս Հրեոսի... էջ 28Զ:

ԻԷ — Երանելոյն Կիրիլի Եպիսկոպո-
սապետի Ունեմանդրու ի Սբ. Ամբոնիմ,
գոր տաց յնիկեստի ժողովն — Պայծառ է
մեզ տան Եւ շնորհք յցնուլ, վասնից պայ-
ծառ է սրբոց արանց Հաւաքումնս. Եւ
յանդի յոյժ ի արամութեան Եւ վասն ո-

նորէն Հայեայութեան Նեստորի... էջ 28Բ:

ԻԸ — Պրոկզի Եպիսկոպոսապետի
կտտանդնաւայօսի ի Սբ. Ամբոնիմ Եւ
միշտ կայսմ Մարիամ — Այսօր արեւոյն
արդարութեան ծաղեաց Եւ դասաշարայն
ծաղեալն ծածկեաց. Կրկեաց Եւ խաւարէն,
Եւ ոչ տանիմ հառադարձիցն: Միւս իմ
դարձեալ լոյս, Եւ ընդադատանամ յերկի-
զէն: Ընդ ծնունդն ցնեմ, Եւ ընդ եղանակ
վրդովմ... էջ 28Ա:

ԻԹ — Երանելոյն Եպիսկոպոս Կիւ-
րացոյն Եպիսկոպոսի Սաղմոսաց Մեկնա-
րեմէ — Եւ կացի Թաղաւոր ի նմանէ քան
զի ըստ մարդանայոյն ասէ... էջ 28Գ:

Լ — Ս. Կիրիլի Եպիսկոպոսի Առեմ-
սանդրու ի Մեկնութեան Մարգարէիմ Սեայ-
եայ — Ահա կոյնս յաւայի Եւ ծնցի որդի
Եւ կոյնեցնն զանուն Նորա Խմանելի...
էջ 28Ժ:

ԼԱ — Ս. Ամբիպատրոսի Բաստրաղ-
ոյն Եպիսկոպոսի ի Մեմանք ՅՈ — Պարա-
պանութեան իմոյ զի Թաղաւորական, որ
այսօր քարոզեաւ ժողովրդեանս, ով սիրե-
լիք. Եւ արդ այս Հեռեւեկէն. Նախ զգիրն
ընթեռնուլ, Եւ ապա յայնժամ արեւուն
դարձաթն... էջ 28Ի. — Հմտ. Թրգմ.
Նախնեաց, էջ 305:

ԼԲ — Հիմեկերորդ աւուրն: Երանելոյն
Ս. Պետրոսի Սիւնեաց Եպիսկոպոսի ասաց-
եալ ի Մեմանք ԲԻ. Եւ օր. կայսմ Մարիամ.
— Մի ոք ինչեցէ զնեալն ի որոյ կուսէն
տակ սոսկ մարդ, զի ինքն իսկ Հիմուս-
արկ ի նմա բարձրանալ: Որդէն Եւ Հրեւա-
պակն քարոզեալ, Եթէ որ ի նման նեալ է ի
Հոգւոյն որոյ է: Ասէ սիրէ Տէր զզոռնա
Սիւնի քան զամ. յարկան Յակոբ... էջ
28Լ. — Հմտ. Հրատ. Գ. Տ. Մկրտիկեանի,
էջ 14-21:

ԼԳ — Սեւերիանոսի Բրիգու իստի ի
Մեմանք ԲԻ. ի Բեքապեմ Հրեաստանի Եւ
մոգուցն երկրպագէիմ. — Յորժամ ձեռ-
նային ստանձանեաց ջեր զարունն պա-
ծառանայ, յայնժամ երկիր զգալար դառ-
նաւ քաղաքեալ... էջ 28ԼԲ:

ԼԴ — Երանելոյն Գրիգորի Մեմանկե-
լագործի Նեոկեսարու Եպիսկոպոսի Գո-
վեստ Սբ. Ամբոնիմ Եւ միշտ կայսմ. —
Ծամեանի տուն Եւ զօրհնարդութիւնն պարտ

է մեկ իրբեւ զողջակէզո ինչ մատուցանել
Այ. ... էջ 21Է:

ԼԵ. — Ս. Թէնփիլեայ ի սր. Եւ ի աս-
կալի Մնումդ Փրկչիմ եւ վասն մագուցմ եւ
ստաղմ եւ փառք ի քարմանցմ. — ի մէջ
անասիրաց ջրիտառազնստից զոտկայի
իւ զանպատում ծնընդենն Քի. ճառել
յարմարիմ... էջ 21Է:

ԼԶ. — Խօսք Պրակչի Մպիսկապոսի Կա-
տանդնաւոյսի ի մտնելմ նետարի ի մեծ ե-
կեղեցւոյմ Կատանդնաւոյսի, քէ Ածածիմ
է սր. Կոյնմ Մարիամ եւ ծննալմ ի մամեմ
նչ մերկ Ած. եւ ոչ սակ մարդ, այլ Էմմա-
նուէլ, այս է Ած. եւ մարդ յերկուց բնու-
թեանց միացեալ, առանց խառնակութեանց
Եւ փոփոխմանց եւ ասի Ած. Ծա. Քա. Տէր.
— Կուսական է սունա այսոր եղբար, ըզ-
լեղուս ի բարբարանութիւն կոչէ... էջ 21Գ:

ԼԸ. — Երամնիւյմ Տիմոթէի Քանա-
նայի Ագեփանդր աշակերտի Աքամասի որ
զինի մորա զաքօս ժառանգեաց, սացեալ
ի սր. Կոյնմ եւ յաղչմն նիկապէթի մօրմ
Յովիամնու. — Մի արդեօք վայրապ[ար]
ինչ մայր ինքեան մարմանեալ կամելով
կոչեաց զՄարիամ զաղբասն, այլ եւ զհա-
տաարիմն, զայն որ դրաստ ոչ ունէր... էջ
21Ը: — Հմմտ. Ակիսեան, Տիմոթէոս Կուղ.
էջ 64-65:

ԼԹ. — Ս. Աքրաեանու Եփեսոսի Արք-
եպիսկոպոսի մերտնեմ ի Մնումդ Փրկչիմ
մերայ Յի. Քի. — Բաղում փոյթ եղեւ
աստուածաշունչ չարցն, Աթանասի ասեմ
եւ Բարսղի եւ Գրիգորեանցն եւ Յոհաննու
Ոսկերեանի, Կիւրղի եւ Պրոկղի, եւ
(յ)նման նոցա խորհողացն, գրով տալ զառ
ի մեկ եղկոց զանպատում մարդասիրու-
թիւն... էջ 21Ը: — Հմմտ. Թրգմ. Նախ-
նեաղ, էջ 274:

ԼՐ. — Վեցերորդ տաւրմ: Երամնիւյմ
Հիպոլիտա Բոստրաքայ Մպիսկապոսի ի
Մնկմութեմն Գոհմնու Աւետարանչիմ եւ
յարութիւն Ղազարու. — Զոր օրինակ մայր
որդեաէր տուեալ զստիկնն ցմանուկն, չան-
դերձ խնդալով մանկանն, եւ ձգելով զկա-
կուղ կերակուրն: Իսկ յորժամ ոյրուունք
կաթինն պանրացեալք խնուցուի զցօղ ար-
եանն, յայնժամ եւ մանուկն իսկ լայ գո-
մարութիւն կերակրոցն ասարձեալ ունե-
րով... էջ 24Գ:

Խ. — Սեւերիանոսի Երիցու ասացեալ
Ղուկասու Աւետարանիմ Մնկմութեմն որ
ասէ Հուր եկի արկանի յերկիր, եւ ոչ խա-
ղաղութիւն այլ սուր: — Տըղոցն մանգասէր
մարքն ցորճան առ ի մեծադոյն Հասակ
եւ զօրաւոր մանգունքն անեն զկաթնաշոյց
ւարդիւր ասեանքն զօրացուցանելով, դա-
ռանք աշխատութեան զկերակուր կաթինն
կառկառելով զնոսա ողբեան... էջ 24Գ:

ՄԱՆՈՒ. — Այս ճառը այլուր վերա-
դրուած է Յ. Ոսկերեանի: Հմմտ. ՆՃԲ.
Վեաթնաշոյց բառին տակ:

ԽԱ. — Երամնիւյմ Ս. Կիւրղի Մպի-
կապոսաւոյսի Ագեփանդրացո խօսք ի սր.
Ածածիմն որ տառացմ յմիկեսոսի ժառնվա-
մն. — Պայծառ է մեղ բանս եւ շնորհօք
լիցեալ, վասնդի պայծառ է եւ սրբոյ Հա-
րանցա Հաւաքումն: Եւ քանդի ի յոյժ տրտ-
մութեան էի վասն անօրէն Հայհոյութեան
Նետարի... էջ 24Ը:

ՄԱՆՈՒ. — Ասոր նման խորագիր եւ
սկզբնաւորութիւն ունէր Թ. Իի. ճառը, որ
է սիւնակէն քիչ աւելի է, մինչդեռ այս կր
զբաւէ ութեակէս սիւնակ, Ըստ երեւոյթին,
առաջինը կրճատեալ խմբագրութիւն մըն է:

ԽԲ. — Երամնիւյմ Թէնփիլեայ ասաց-
եալ ի Յայտնութիւն ՏՈ. Եւ ի սր. եւ ի յու-
սաւոր Մկրտութիւն. — Պայծառացեալ սո-
չիւն երէկի պայծառապէս յուսաւորեցաք
... էջ 24Գ:

ԽԳ. — Ի վարդապետութեմ Ս. Գրի-
գորի Հայաց Լուսաւորչի. — Եւ յղացեալ
այնուհետեւ շնորհագլուս կուսին ի Հոգ-
ւոյն Սրբոյ յանապատ յանապական ար-
դանդին զորդին Աստուծոյ... էջ 22Գ:

ԽԴ. — Երամնիւյմ Եւսեփի Եմեսու Ե-
պիսկոպոսի ի Մնումդ Փրկչիմ. — Վասն
այսորիկ ոչ այլ ուստեք առ իւր մարմին,
եւ ոչ այլ ուստեք զգեցաւ պատմութեան, ոչ
Համարեցաւ թշնամանք լինել զանկուածոյն
Աղամայ... էջ 22Զ:

ԽԵ. — Ս. Գիւնմեսիոսի Ագեփանդրու
Հայրապետիմ ի Հակաճառում Պօղոսի Սա-
մոստացոյ. — Գրեալ է թէ այնպէս սիր-
ւաց Ած. զաշխարհ, զի զորդին իւր միաժին
ստաճեաց: Բանդի եղեւ մեղ Ած. Ծա. Քա.
այն որ յամ. ժամ է Քա. եւ Տէր... էջ 22Է:
ԽԶ. — Գրիգորի Ածաքանի ՅԱ Որս
Գրոց ի ճեռնադարութեմն երաժարելոյ Բա-

ՈՒՆ.— Ձայս մեղ դատարարակնն օրէնքն, դայս ի մէջ Գի. եւ օրինաց մարդարէնքն... էջ 22Ը:

ԽԻ.— Գրիգորի Սփանջեղաբոյ.— Բանն Ած. մարմնացեալ, յերկրի երեւցաւ. և ընդ մարդկան չըլեցաւ... էջ 22Թ:

ԽԼ.— Ս. Աթանասի Ազեմամդրու Հայրապետի.— Արդ եղեալ ի վեցերորդ դարուն կուսական ծնունդն... էջ 22Է:

ԽԹ.— Ածաբի յորումն Թեոդորոսի Կրօնաւորի եւ Խաչակրօմ միայնակեցի վիմարմակ եւ չորամաշակ ներքաղեամ ասացեալ յաւետարեթ օր ծնունդեան Ած(ա) րամի Գի. Գի. եւ ի միշտ սբ. Կոյսմ Մարիամ Ածածինն յորուստ.— Տես, Յուզակ Զեռ. Ս. Յակոբեանց, Բ. Հատոր, 1953, էջ 24-28:

Ծ.— Եւթմբարդ ատուրմ: Եպիփանու Ալեքսիսկոպոսի Կիպրացու Հայրապետի ի սբ. Ածածին եւ միշտ կոյսմ Մարիամ.— Չլախոսեալ եւ զայժմոսացեալ ճառագոյցս աստուածային... էջ 22Ը:

ԾԱ.— Երանելոյն ՏՈ. Յոնանու Ոսկերեանի Կոստանդնուպոլսի Եպիսկոպոսապետի ներքաղեամ ի սբ. Ածածինն.— Ամենայն տօնախմբութիւնք վկայից Հրաշակէ են, որք մասնին պայծառութեան աստուղաց յիշատակօք... էջ ՄԲ:

ԾԲ.— ՏՈ. Յոնանու Ոսկերեանին ի Մեկնութենէ Մարգարէին Եսայեայ որ աւէ: Տէր Բ՝ Հաւատայ ի լուր մեր եւ բաւական ՏՈ. ում յայտնեցաւ. զի զարգացաւ իրրեկ զմանուկ առաջի նորա, իրրեկ զարմատ յերկրի Ժարաւուստ... էջ ՄԴ:

ԾԳ.— Երանելոյն Կիրակի Եմի. Հայրապետի ասացեալ.— Արմատ եւ առանց աղօտեցութենէ ծնունդն... էջ ՄԵ 2-ՄԶ 1: Փոքր Հատուած մըն է միայն:

ԾԴ.— Գրիգորի Ածաբանին Նազիազու Եպիսկոպոսի ասացեալ.— Ած. մարդ լինի եւ որ նստին յերկինս երկնից ընդ յաւելոյս... էջ ՄԶ: Փոքր Հատուած մըն է այս ալ:

ԾԵ.— Երանելոյն Ս. Ամբիպատրոսի Եպիսկոպոսի Բոստանցու ի Ծնունդ Գրկէլիմ մերոյ Յի. Գի. ասացեալ.— Եկի բերել ձեզ ով սիրելիք զտօնիս խորհուրդ: Մանուկ՝ բայց երիցադոյն քան դամ. յաւետեանս. տղայ՝ բայց արարել ծնողին... էջ ՄԶ:

ԾԶ.— Ս. Աթանասի Ազեմամդրու Հայրապետի ներքաղեամ ի սբ. Ածածինն եւ միշտ կոյսմ Մարիամ.— Անճառ խորհուրդ՝ որ ի ձեռն ամենասուրբ կուսին երեւցաւ աղղի մարդկան. անճնելի, անհաս, անհետադոտելի մարդկայնոց... էջ ՄԼ:

ԾԷ.— Ս. Պետրոսի Սիւմեաց Եպիսկոպոսի ներքաղեամ ի սբ. Ածածինն եւ միշտ կոյս Մարիամ.— Բաղմութիւնք Քրիստոսասէր ժողովրդոց, արարէք զօրս դայս տօն եւ բերկրեցարուք ի ամա նորահրաշ ցնծութեամբ... էջ ՄԹ.— Հմմտ. Հրատ. Գ. Տ. Մկրտիչեանի, էջ 11:

ԾԸ.— Ս. Կիրակի Եպիսկոպոսի Ազեմամդրու յԱւետարանին Մեկնութենէ որ ըստ Դանկատու.— Եւ եղեւ ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ եւ Հրաման յՈրոստոս կախերէ աշխարհադիր առեւել ընդ ամ. տիեզերս: Երանելի մարդարէն Եսայի Հոգւոյն ծաղմամբ պայծառացեալ, եւ մեծ խորհրդոյ միաձնին ոչ եղեալ անդէտ, եւ դիւրատ մարմնոյ տնտեսութեան՝ ամ. ոքան չէլեաց արժանի Համարեալ, վերադոյնաց սո Հայրն եւ Ածն. որ յերկինս... էջ ՄԺԱ:

ԾԹ.— Երանելոյն Պրեզպի Եպիսկոպոսի Կոստանդնուպոլսի յԱւետիս եւ ի Երանու Մարիամու Ածածինն.— Երազեաւ այսօր արեւական արդարութեան, եւ զյառաջածագեալս ծածկեաց. փրկեցայ ի խաւարէ, ոչ բանմ ճառադայթիցն, Մենալ դարձեալ լոյս, եւ շնամ յերկրէդէն. ընդ ծնունդն ցնծամ, եւ ընդ օրինակն վրդովիմ... էջ ՄԺԳ:

ԾԽԱԹ.— Այս ճառը Համեմատելի է Թիւ ԻԸ ճառին Հետ, որ տարբեր Թարգմանութեան մը կը ներկայացնէ:

Կ.— Ս. Աթանասի Ազեմամդրու Հայրապետի ներքաղեամ ի սբ. Ածածինն եւ ի միշտ կոյսմ Մարիամ.— Աստածօր զմտաւածելով իմ զխորհուրդն մեծ, զխորհուրդ մարդանալոյ Բանին Այ.— էջ ՄԺԵ:

ԿԱ.— Կիրակի Եմի. Հայրապետի ի Մեկնութենէ Մարգարէին Եսայեայ.— Տես, Յուզակ Զեռ. Ս. Յակոբեանց, Բ. Հատոր, 1953, էջ 29: Հմմտ. Կոյնում Ընծայութեան, էջ 228:

ԿԲ.— Ութ(Ո)եր(Ր)որդ ատուրմ: Ի վարդապետութենէ Ս. Գրիգորի Հայոց

լաւատարիւն — Իբրեւ լցան աւուրք ութ եւկին թլփատել զնա, կոչեցաւ անուն նորա Յո. որ կոչեցեալն էր ի Հրեշտակէն, մինչև իւր յղացեալ էր զնա յորովայնի... էջ ՄԻԱ. ԿԳ. — Ս. Անիստակիսի Հայոց վարդապետի վասն ուրօրեայ մաւանկանայն որ գնին Ածայայտմութեան կատարի. — Որք ստուեր Հանդերձեցոցն ունէին օրէնքն, յորժամ յանձնանելիսն մերձեցուցանէին յարժանին քահանայութեան, նախ ջրացաւորութեամբ ջուրոցն մաքրէին, եւ ապա վահանակիւր պատմունհանաւն զարդարէին, եւ զկնի անորիկ՝ օծմամբ իւրոյ գգութեան պատկէին... էջ ՄԻԴ.

ԿԴ. — Ս. Գրիգորի Սմանկեալգործի Նեանկեալարու Եղիսկեալգործի Ներքաղեմի ի օր. Կոյմ. — Անքն(ն)ին ի մարդկանէ անհատելի բան անհասանելի բնութիւն... էջ ՄԻԸ.

ԿԵ. — Երամելոյն Յռեմմու Ոսկերբեւանի Կոստանդնուպոլսի Եղիսկեալգործապետի ի Մկրտաւթիւն ՏՈ. — Եւ եթէ բնդէ՞ր երեսնամեայ մկրտեցաւ Քո. եւ ոչ ըստ աթմա ի նա Հաւատացեալք, վասնզի եւ թլփատութիւն ի տղայակն Հասակի՞ ըստ Հին օրինացն, Կատարեաց... էջ ՄԼ.

ԿԶ. — Ս. Կիրարի Եղիսկեալգործապետի ի Մեկնութեմէ Աւետարանի որ ըստ Ղուկասու. — Եւ իբրեւ լցան աւուրք ութ եկին թլփատել զնա, կոչեցաւ անուն նորա Յո. որ կոչեցեալն էր ի Հրեշտակէն: Յոյժ բարւոյժ է ժողովս եւ յօժարունս եւ խորհրդածու... էջ ՄԼ. Եւսերի կեանքու յեկեղեցեկան Պատմութեմէ. — Եւ եկին Նուա ի Նալարեթէ, եւ ի քովբափ դիւղից յուղայականից... էջ ՄԼԲ. Երամելոյն Ս. Բարսեղի կեանքու ասացեալ. — Եթէ գտանեմք, զի խառնակեալ են ազգն Յուդա... էջ ՄԼԳ. Ս. Եղիսկեալ կիտրացոյ ասացեալ. — Դարձեալ ասէ Շալայ՝ ուր վարեցեն ատան լուծէ եզանց, եղիցի անախ սափոր մի զինու... էջ ՄԼԶ. Նորմի Յաւանագործեմէ Էրէից Մեկնութիւն վասն Ծննդեմ Գի. — Ծնեալ լինի ի Բեթղէմէ յօրէ անախ. անեալ լինի յԵմ. եւ թլփատեալ լինէր ութօրեալ... էջ ՄԼԴ. Հիպոդիտա Բուստրացոյ ի Մեմնիք Գի. Այ. Մերայ. — Ըստ աւանդ. Հրեշտակին Ս. ամեայ ծնաւ եւ Լ. ամեայ մկրտեցաւ ի նմին աւուր՝ ըստ Ղու-

կաս Աւետարանին... էջ ՄԼԴ. Նեփտաթոսի Հայրապետի ասացեալ. — Յաւագլուհի Հրամանն Հաստատեալ եւ ըստ նորին ընգայաք եւ աւանդեմք եկեղեցոյ Գի... էջ ՄԼԴ. Մեղիտամ Եղիսկեալգործի քուրք առ Նուրիպիտմ. էջ ՄԼԴ.

Աքամաթի Եղիսկեալգործի վասն Տնօրեւանութեան Գի. — Արդ եկայք ի բանն Նալայեւ ընթացուր... էջ ՄԼԴ. Սեղիստրոսի Եղիսկեալգործապետի ի բանն Պոզոսի որ ասէ ընդ մեզ խօսեցաւ Ած. որդավ. — Ո՞ճԵՐ գթոյս եւ աւանոր խնամակալութեան... էջ ՄԼԵ. Գրիգորի Նիսացոյ Բան Խոստովանութեմ Հաւատայ. — Որ ոչ խոստովանի զՔո. իննամեա ծնեալ ի կուսէ... էջ ՄԼԵ. Նեփտաթոսի Եղիսկեալգործապետի. — Տօնեմք ըստ աւետեացն զծնունդն. — էջ ՄԼԵ. Յովնանու Ոսկերբեւանի. — Եղիսկեալ ի պար առնուր զանդիման աւուրքն... էջ ՄԼԵ. Գրիգորի Ածաբանի Նազիպա. — Անեմ քեզ զԹլփատութիւն Գի. որ վասն մեր. էջ ՄԼԵ. Գեորգա Ամկիւրեա Եղիսկեալգործի. — Որպէսզի մի ոք ի պատուական ականց զոր բաղումք գիտեմք... էջ ՄԼԶ. Յռեմմու Եմացոյ Եղիսկեալգործի. — Թլփատի Յո. զի ծայրակտուր լիցի քողառուղեալ մասն յարութեան... էջ ՄԼԶ. Մթէ ճշմարտագէտ մտրմացեալ որդիւն Այ. Կի ոչ է պարս վասն քրիստոսութեանն եւ կերակոցն եւ չարաշարմացն ապականացու տալ. — Թլփատի Յո. զի ծայրակտուր լիցի մեզ քողառուղեալ մասն չարութեան... էջ ՄԼԵ.

ԿԸ. — Երամելոյն Յռեմմու Ոսկերբեւանի Կոստանդնուպոլսի Եղիսկեալգործապետի Մտաքէի Աւետարանի մեկնութեմ. — Յայնժամ վարեցաւ Յո. անապատ ի Հոգւոյն փորձեալ ի սասանայէ... էջ ՄԼԹ. ԿԼ. — Երամելոյն Յ. Ոսկերբեւանի Կ. Եղիսկեալգործապետի ի Մտաքէոսի Աւետարանի մեկնութեմ. — Յայնժամ դայ Յո. ի Դաւիթէ ի կողման Յորդանան գետայ... էջ ՄԼԳ.

ԿԹ. — ՏՈ. Զաթարիայի Հայոց Կաթողիկոսի ասացեալ [ի] Մկրտաւթիւն ՏՈ. — Մակաղքէ Մեծն Ղուկաս ի Հինգետասաներորդի մօր աղբուրեան Տէրերեայ կայսեր Հոռոմայ, եւ ի քահանայութեան Պոռտուգալ Գրիգորոսի Հրեշտակին... էջ ՄԼԶ.

ԾԱՆՈԹ.— Ստալանեան իր Յուդա-կին մէջ հետեւեալ տեղեկութիւնը կու տայ լուսանցքի վրայ. «Օրինակս մինչեւ ցայս ղյ. լուսնէր եղեալ թուահամար, զոր մեք յաւելաք. այլ ի հետագայ ղլխոյ սկսանի զնել, զոր առ ի որոշել, եղաք Նաբազիր» էջ 110:

Ա.— Երանելոյն Պրեպիսկոպոսի կոստանդնուպոլսի ասացեալ ի պատուական յատուածաշմոքի եւ ի սբ. ծնունդ երից երջանիկ եւ յառաջընթաց կարագեւսին Յովնանու ձեռնադրոյի ՏՅ. մերայ Յի. Գի.— Այսօր ծաղկեալ ուրախութիւն նախաստեղծին Աղամս, Այսօր ազատութիւն պարգեւեալ նախամօրի Եւայի... էջ ՄԾԵ:

Բ.— Ի յիշատակի Ս. Պետրոսի եւ Աբիսղոսայ Երանելոյն Եւսեբի Եպիսկոպոսի յնկեղեցական Պատմութեան.— Ժամանակ իսկ, իբրեւ եկաք Փեղքս յնկեղեցալ Հոռոմայեցաց զհինգ ամ, կալաւ զհին Նորա Աւարկանոս... էջ ՄԿԳ:

Գ.— Վկայութիւն Պետրոսի Աղեքսանդրու Հայրապետի, այլ պատմագրի գոր ի դէպ համարեցայ գրել.— Կարի բարեբաղդին աստուածեղէն դէրք զարդարոց յիշատակս Հրամայեմ մեղ առնել, զի ի ձեռն յիշատակաց Նոյա նախնաւորս լիցուք սրբութեանց Նոյի... էջ ՄԿԹ:

Դ.— Ի յիշատակի Ս. Անտոնի Ամապտակամի, Երանելոյն Յռնամնու Ոսկեբերանի ի Տիմոթէի քաթայն Մեկնութեան.— Եթէ զհիւրս ընկալեալ իցէ, եթէ արքոց զոտս լուացեալ իցէ... էջ ՄՀԱ:

Ե.— Պատմութիւն վարուց Ս. Անտոնի Ամապտակամի եւ Միայնակեցի Եգիպտացոյ աստուածաբնի — Բարեւ է նախնաւ զնել ընդ ձիայնակեաց Եգիպտոսի, հաստարել կամ առականլու գնաք, կամեցեալ ըստ առաքինութեան վարուց Նոյա... էջ ՄՀԳ:

Զ.— Ի մոյմ գրոց վասն մեռեալն Երանելոյն Ամոնի.— Զօրապարի ուրումն, աղաչէր զնա, սակաւ մի յամել առ Նոսա, հ. նա ասէր՝ եթէ ոչ կարեմ յերկարել առ ձեռ... էջ ՄՀԸ:

Է.— Ի յիշատակի սբ. Թագաւորի թէպոսի ի Սեկրատայ Պատմութեան.— Իսկ Թագաւորն Գրատիանոս՝ տեսեալ աը-

կարացեալ զհոռոմայեցաց պետութիւնս... էջ ՄԶԲ:

Ը.— Պատմութիւն Թէպոսի Թագաւորի ի Կայսերական Գրոց.— Թէպոս մեծ՝ որդի Գրատիանոսի՝ ամս թղ. ի սորա ասուրս՝ ի Նորորդ ամին, եղեւ թողովն որ ի Կոստանդնուպոլսի, ճՄ եպիսկոպոսացն վասն Մակեդոնի հայրոյն եւ հոգեմարտի... էջ ՄԶԳ: — Հմմտ. Անանու Ժամանակագրութիւն, Վենետիկ, 1904 էջ 55-63:

Թ.— Յագագ Թագաւորութեան Թէպոսի թէ արպէս եղեւ.— Վաղէս Կայր ըստ արժանի խորհրդոյն զյաւիտենական զեհնոյն աստէն թերելով զօրինակ, հրկէզ լինելով՝ յԱրիանուպոլսի աստակեցաւ. եւ առնու զթագն Թէպոս(ի) մեծ: ...Եւ ժողովեալ սբ. հարքն ի Թագաւորեալ քաղաքն Բիւզանդիոն՝ որ կոչեցաւ Կոստանդնուպոլս: Դամատոս՝ Հոռոմայ: Նեքստոլոս՝ Կոստանդնուպոլսի: Տիմոթէոս՝ Աղեքսանդրի: Մեկիսոս՝ Անտիոքա: Կիւրեղ՝ Եմացի: Մեծն Ներսէս՝ Հայոց Մեծադ, Բարեւ՝ Կեսարու: Գրիգոր՝ Նիսեայ: Գրիգոր՝ Անձիանու: Ամփիլոքոս՝ յԿոնստնտին. եւ այլ եպիսկոպոսք՝ ճՄ. ըստ ըսալ սբ. հարք, որք նորովեալ մերժեցին զՄակեդոնս... էջ ՄԶԷ:

ԾԱՆՈԹ.— Այս հասուածը Մ. Խորեհացիի Պատմութեանէն առնուած է, Գ. ԼԳ: Մեքն ձեռագրէն արտագրեցինք այն մասերը միայն ուր ուշագրաւ տարբերութիւններ աւելի կը զարնեն:

Ժ.— Ի տօմի Սբ. Թագաւորի թէպոսի ի Սիւմնադոսեմ.— Նեստորիոս ամն եղեալ մեծաւորն ի քաղաքն Կոստանդնուպոլսի, ի ժամանակս Եմարիտ ուղղափառ Թագաւորն Թէպոսի, զոր սնուցանէր եկեղեցի՝ եւ մեծապէս փառօք Հոյակեալ ընդ ամ. այսարս առնուանի գործէր... էջ ՄԶԷ:

ՃԱ.— Ս. Կիրիլի՝ Խոստովանութիւն Երկոստեմ Գրալս.— Ա.— Որ ոչ ասէ՝ այլ զախտակրեալն, եւ այլ զոչ ախտակրեալն՝ եւ ոչ խոստովանի զանախտակրն Ած. մարմնով ախտակրեալ որպէս եւ գորեալ է, նորովեալ եղիցի... էջ ՄԶԵ:

ՃԲ.— Ս. Գուլեայ Հայրապետին ընդմիջումայ Քաղեկագումի.— Տես,

Յուզակ Զեռ. Ս. Յակոբեանց, Բ. Հատոր, 1953, էջ 31-32: Հմտ. Տիմ. Կուղ, էջ 8-9, յ. 49. — Ս. Աթամասի Ազեմանդրու ընդդէմ երկարամեկ խնամարարութեամբ. —

Եւ դոլ զնոյն Ած. եւ որդի Այ. ըստ Հոգւոյն. ոչ երկու բնութիւն զմի որդի, ոչ ժին՝ երկրպագական, եւ զմիւս՝ անեղկրպագական, մի բնութիւն բանին մարմնացելոյ, եւ երկրպագեալ Հանդերձ մարմնով իւրով, միով երկրպագութեամբ: Այլ եւ ոչ երկու որդի, զայլ ոմն՝ Ած. ճշմարտ երկրպագեալ, իսկ զայլ ոմն՝ ի Մարիամայ՝ մարդ եւ ոչ երկրպագելի. այլ ըստ չնորՀի եղեալ որդի Այ. որդէս զմարդիկ, այլ զԱյն. եւ Ած. զնոյն, եւ ոչ այլ նմա փառք յաւիտեանս ամէն: էջ ՄՂԷ:

ԺԴ. — ՏՈ. Արքանաւու Հայոց Կաթողիկոսի խոստովանութիւն. — Տեա, Յուզակ Զեռ. Ս. Յակոբեանց, Բ. Հատոր, 1953, էջ 32-33:

ԺԵ. — Վկայութիւն Եր. Մանկեցմը Երբ յնիստոս Թեոփան թագաւորի. — Ամենհեղու Տէրն եւ արարիչն՝ որ դիտէ զվերջին եւ դառաթինս... էջ ՄՂԸ:

ԺԶ. — Վկայաբանութիւն Ս. Կիրակոսի մօր մօրա Յուզիտու. Պատմութիւն Թեոդորոսի Նիսիսկոյութի տա մեծ Նիսիսկոյութեան Զոսիմոս ի Տէր խնդալ. — Սոփորութիւն է յար թշնամոյն մարդկան ընդ բարի սերման ցորենոյ սերմանէլ որոմն... էջ 6Ը:

ԺԷ. — Վեանա Գոգթմեց Պատմութիւն մոցիցմ մոցիցոց Խորաւային յագգեմ ի վերայ Հայոց երկիզութեամբ ի Նախնուամի, Գրեալ ողորդակմ բանիւ: Եւ վկայութիւն Ս. Վեանա որդա Խորաւայ Գոգթմ, որ վկայեաց յաբանու եւ վեց քաւակամիս Հայոց Մեծաց. — ԱՀմ մերկացաւ փաղակաւոր Եւրոն ի պատենից, զոր տեսանողն յառաջագոյն գուշակեալ ողբայր դարակութիւն Տն. ի վերայ իլի... էջ 6ԺԱ:

ԺԸ. — Վարք եւ քաղաքավարութիւն Ս. Աթամասի Հայրապետի Ազեմանդրու. — ի ժամանակ բարեպաշտ Թագաւորին Մեծիկ Կոստանդինոսի... էջ 6ԻԱ:

ԺԹ. — Վարք եւ քաղաքավարութիւն Ս. Կիրակի Ազեմանդրու Հայրապետի. —

Երանելին Կիրողոս էր ի ժամանակ բարեպաշտ արքային Թէոփան փոքու... էջ 6ԼԴ:

Ի. — Վարք եւ քաղաքավարութիւն Ս. Հսրմ մերայ Գրիգորի Նաղիագու Նիսիսկոյութի, որ քրեց քանանայն Կեսարու Կապադովկացոց Նիկեացոյն եւ համանուն մարիւն, որ քարգամեաց ի յաւակամէմ Սրբաբան կաթողիկոսն Հայոց Մեծաց Գրիգորիս Վկայաւերմ, Յունկարի ի. — Արդ որդեմեցից զորութիւն եւ զսքանչելիս զոր զորեաց Նոքա Ած.ային Բիւղանդիս, եւ յայլ բաղում քաղաքս... էջ 6ԼԵ:

ԻԱ. — Վարք եւ սքանչելիք Ս. Տրիփոնի մանգութեամբ եւ քաղաքավարութեամբ եւ մանանկութեամբ, ի գեղմ Սամատու, յամանմ փետրվարի. — էր Տրիփոն Հատապետ Տոր եւ մօր որդի... էջ 6ԽԷ:

ԻԲ. — Վկայութիւն Ս. Գեանաւայապետի Վլասայ Սերաստաց Նիսիսկոյութի. — էջ 6ԽԹ:

ԻԳ. — Յայն Եւրոպ վկայութիւն Ոմնիսիւն շալկարիս Պոգոսի. — էջ 6ԽԺ:

ԻԴ. — Պատմ. վարաց Ս. Սեդեաւորոսի Հոսմ Հայրապետի. — էջ 6ԽԳ:

ԻԵ. — Վկայութիւն Եր. մոցմագեաց վկային Բի. Գորդիսի որ վկայեաց ի Կեսարի կապադովկացոց քաղաքի. — էջ 6ԿԶ:

ԻԶ. — Վկայաբանութիւն Ս. Եւգենիս կուսիմ եւ Խոր մօրա փիլիպոսի եւ մօր մօրա, եւ Խորապետ, եւ որք ընդ մօտ կատարեցմ ի Գո. Յունկար ԺԶ. — ի Թագաւորութեան մեծ քաղաքին Հոսմագեաց ինքնակալ Կոնիդեա, առաջեաց իւրեան Կորդի իւրում Հիւսպատութեան զմեծն եւ զվախիւն փիլիպոս... էջ ԼԲ:

ԻԷ. — Վկայաբանութիւն յաղագս Պոգիկարպոսի Հայրապետի յնիկեցեակմ Պատմութեմ ի յորորդ դարութեմ. — էջ ԼԺԳ:

ԻԸ. — Թէ որպէս վկայեաց Պոգիկարպոս յամա վերանա հանդերձ այլովք Զիւլումիայ. — էջ ԼԺԴ:

ԻԹ. — Պատմ. Խոգեմար վարաց Ս. Մարութա Նիսիսկոյութի քաղաքին Նիսիսկոյութի որ քարգամին Մարտիրոսաց քաղաք. — էջ ԼԺԵ:

դ զսփրկո թղն եռողջն զդ զվկտմտագրո
 չնա վեղոթ՝ աստուծոյ մսկ զդ ողտնողտն զվկ
 ռս Լուծթողնան իս՝ զծիողեռտ թոյմտո
 առ զժղոմ վսփրկո կսկ — լրմ ռչրլս
 իւր տն մն ծսկ, ծսղոն վ լրմտլ — Թ

Լաժմա Լաժձգը վ լաժ ձգըձնն ծա մա՛կըձնն
 — աժա՛կ ճնոճըձնի ' Լոճիճողըձն մճճ ճոճ իճիճ
 — ճոճ մաճաճոց — ճըճոճ ճըճոճսոճ ' Լաճնճըճ
 — աճ ճըճնճնճնճոճ ճըճ-ճաճըճիճոճ վ ճնճնըճոճ
 — ճըճըճ վնճնճնճնճնճ վնճնճիճ Ո — ճճ

հանդուրժելով զնորոգման մեջ ի տղան ի սահման
 ի զվիշտ և զսուրբ զատակ մեջ զվիշտ մեծի
 — և նորոգման ի մեծի մեջ ի մեծի մեջ
 և ի մեծի մեջ ի մեծի մեջ ի մեծի մեջ
 — և ի մեծի մեջ ի մեծի մեջ ի մեծի մեջ
 — և ի մեծի մեջ ի մեծի մեջ ի մեծի մեջ

բանկն եւ յադամինն.— *Զամենայն ասեալ խըմբութիւնս պարտ է մեզ կատարել սաղմոսիւք եւ օրհնութեամբ... էջ ՆՄԲ:*

ԽԳ.— Առաջաւորի Բարեկեցումին կիրակին, Յիշատակարամք որ եղին վասն Քի. առաջի Պանոս(դ)ացո Պիղատոսի իշխանին Հրէատետին.— *Յամն ութուստանն բորդի ի իսկանութեանն կայսեր Թաղաւորին Ռուսաց... էջ ՆԿԱ:—* Հմտ. *Անկանոն Գիրք Նոր Կտակարանաց, Վնեստիկ, 1808 էջ 313:*

ԽԴ.— Առաջի աւոր ի պահաց երկուշաբարիմ վարդապետութիւն կատարել Ս. Տէր ամենադուստն պահաց երանելոյն Ս. Գրիգորի Հայոց Լուստարչի.— *Եւ քանզի ամ. կարգաց չափ եղեալ յամենակալ Տեառնէն եւ յարարէն... էջ ՆՀԳ:*

ԽԵ.— Երեմէշաբթի Երանելոյն Յռնամու Ոսկեբերամի Կոստանդնուպոլսի Եպիսկոպոսի յազագս չգտալոյ զվախմանալոյն, մնամումն որք ի տալայկամ հասակի փոխեցամ ի Քս.— *Բեր այսուհետեւ մանապէս զի յառաջագոնէն վարդապետութեամբ մտցուց ի ներքս... էջ ՆՀԹ:*

ԽԶ.— Նորին Յռնամու Ոսկեբերամի վասն միջիքարութեամբ սգաւարաց.— *Քս. Հատ երկրպագեցուց ստեղծողին, վերստին ասեղծ. մի տրտմեցուց, ստեղծողն՝ լոյստեղծուածն. խնդրեաց, մի խռովեցուց... էջ ՆՁԲ:*

ԽԷ.— Նորին ՏՈ. Յռնամու Ոսկեբերամի վասն տղայոց հանգուցելոց.— *Այսոցիկ չուգ տանել կարեւոր է զայս խորհել ի արուիջեան. եւ ի գիշեր]ի բարիութե... էջ ՆՁԳ:*

ԽԸ.— Ս. Եպիփանու կիպրացոյ վառն յարութեամբ մեռելոց ասացեալ ի Պալսմեկաց Գրոց.— *Եւ արդ զանշարժ խոստովանութիւնն որ յօրինաց եւ ի մարգարէից եւ յաւետարանաց եւ յառաքելոցն մինչեւ ի մեր ժամանակ ի տիեզերական եկեղեցւոյն անապականութեամբ պահեալ... էջ ՆՁԶ:*

ԽԹ.— Զորեմէշաբթի պահաց: Երանելոյն Յռնամու Ոսկեբերամի, ի Թեառնդնկիցոյն Իրքոյն Մեկնութեմէ վասն մեջեջելոցն [ի] Քս.— *Ոչ կամիմ տղէտն լինել (դ)ձեզ եղբարք վառն ննջեցելոցն՝ զի մի*

սրտմեռչիք որպէս եւ ալլէն՝ որք ոչ ունին յայտ... էջ ՆՁԹ:

Մ.— Ս. Յռնամու Ոսկեբերամի Կոստանդնուպոլսի Եպիսկոպոսի ի Գաղատացւոց Բար. Մեկնութեմէ Է.— *Զայս ասեմք ձեզ Տն. բանիւ, զ[Բ] մեք՝ որ կենդանիք մնացեալք՝ ի դալտեանն Տն. ոչ ժամանեմք ննջեցելոցն... էջ ՆՂԱ:*

ՄԱ.— Ի վարդապետութեմէ Ս. Գրիգորի Հայոց Լուստարչի.— *Եղեն փողք առաքեալն, ժամատուք տիեզերաց, զի դիպեն ի սիրտս ամ. երկրի՝ ակնկալութեմ ժամանակակալութեան սպասեմ տեսնալ զայուստ փողոյն... էջ ՆՂԲ:*

ՄԲ.— Երանելոյն կիրակի Եմի. Եպիսկոպոսապետին ի Յարութիւն մեռելոց.— *Արմատք ամ. բարեդործութեան՝ յոյս կենաց ի յոյս յարութեան, զի ակնկալութիւն է վարձուցն հատուցման... էջ ՆՂԵ:*

ՄԳ.— Յովնամու Ոսկեբերամի Կոստանդնուպոլսի Եպիսկոպոս(յ)պետի ի Գաղատացւոց Բարքն Մեկնութեմէ.— *Այլ զբարին գործել մի ձանձրացուցուց, զի ի ժամանակի իւրում հնձեցուց առանց լքանելոյ... էջ ՆՂԸ:*

ՄԴ.— Խոսք Երանելոյն Եպիսկոպոս Լուստարչի ի Նիսիւս.— *Ահա հրաման ասէ ամ մարդարէն Յռնան՝ քարոզել ի Նիսիւս... էջ ՆՂԹ:*

ՄԵ.— Երանելոյն Ամամիայի Հայոց վարդապետի ի Խորհուրդ Յովնամու Մարտարի.— *Յազգոյ Յովնանու՝ հակիրճ եւ համառօտ բանիւ անց]ուք բացալայտեալ յովսեփեալ խորհուրդն որ ի նմա... էջ ՆԷ:*

ՄԶ.— Թուրք տա ի Ներսիսէ Եպիսկոպոս յեղբորէ ՏՈ. Գրիգորիսի Կաթողիկոսի Հայոց: Պատասխանի քաղցոյն Գեարգեայ Եպիսկոպոսի Առաջնորդի սր. ուխտի շաղքատայ, Յազգոյ հետազօտելոյ տա ի ստուգել զՊատմութիւն Երանելոյն մեռեալին Ս. Սարգսի գորավարի եւ որդւոյն Մարտիրոսի.— *Տես Յուլիոյ Ձեռ. Ս. Յուլիոսեանց Բ. Հատոր, 1953, էջ 37-38, Հմտ. Սոփիք, ԶԶ. էջ 5:*

ՄԷ.— Վկայութիւն Ս. Սարգսի Զօրավարին և որդւոյն Ռարին որոյ տնուն Մար-

ի իստ, որ քաղաքի վկայ, և այլոց զիմարաց որք ընդ մոտ վկայեցին, յաւուրս լապարիշու քաղաքացեանցն Յունաց եւ Պարսից Յուդիանսի եւ Շապուղ.— ի ժամանակս Թաղաւորութեան Հռոմայեցոց Մեծին Կոստանդինոսի... էջ ՇԺԶ:

ՄԸ.— Յաղագս Գի. մարմնոյ մեծութիւն ի յայնի եւ ջրոյն ի կողմէն եւ վառ մկրտաւորեան յարմէ մաքրին հաւատով և սիրով գործողքն.— Զխորհուրդ խային եւ ըզմահն Գի. մարմնոյն զմտաւ ամելով անհարին ըմբռնէ զիս սքանչելոյն հրաշք... էջ ՇԺԷ:

ՄԹ.— Երկուշաբթի Առաւմտաց: Վըկայութիւն Սքրոյն Առաւմ եւ որչափ իւրով եւ վարսաւորի եւ Ներսեհի եւ ընդեսացն մար.— Արք եղբարք եւ հարք լուսորդք ինձ: Ժողովուրդք Քրիստոսաւորք, որք երկնաշէն Այ. ժողովեալ էք... էջ ՇԺԸ:

Կ.— Երեքշաբթի Սուփաւանց: Վկայաբանութիւն սրբոց Սուփաւանց[ն], որք վկայեցին ի Հայս ի Բագրեւանդ գաւառի ի Մուրկաւ Ներին.— Նահատակք որք զհացին յԱւանաց դրանէ զ(Ի) Հետ Սաթնեկա տիկնոջ ի Հայս... էջ ՇԺԹ: Տեսիլ Կոստանդինանոսի Թագաւորին.— Տեսանէր ի անսրլեան զհրեշտակ Այ. զի ասէր... էջ ՇԺԺ:

ԿԱ.— Զորեքշաբթի Յոռաւմու Ոսկերւորանի, եւ Կոստանդնուպոլսի Եպիսկոպոսապետի ասացեալ, յեպիսկիլի Մարգարէի Մեկնութենէ, Յաղագս համգուցելոցն ի Գո.— Այլ Թերեւս ոք առ լուծեան եւ քակտեալ մարդինն Հայեցի... էջ ՇԺԻ:

ԿԲ.— Ս. Հօրն Եփրեմի Յաղագս Յարութեան Մեռելոց.— Մի ոք անհաւատացի յաղագս յաւիտեանական կենացն... էջ ՇԺԷ:

ԿԳ.— Հինգշաբթի Վկայաբանութիւն Սրբոց Ոսկեանց.— Գրի միւս եւս այլ պատմութիւն ի կողման Յունաց... էջ ՇԺԸ:

ԿԴ.— Ուրբաթի աւուր, Ս. Եփրեմի հերին Ասորայ Թեսաղոնիկեցոց Թաթոյն Մեկնութենէ վառ մեկնելոց.— Մի տղէս լինիցիք վառ ննջեցելոցն եւ մի տրոսմիցիք իւրեւ զայլ էւթանոսք... էջ ՇԺԹ:

ԿԵ.— Թուրք Աքամասի Եպիսկոպոսի առ Աւգոստինէ յԱփրիկէ.— Ես այսպէս կարծէի՝ քէ աղանդն Եկկեսացոց ի վաղուց Հնաէ շինեալ խափանեցան... էջ ՇԺԳ:

ԿԶ.— Ս. Կիւրղի եւ Վ. Հայրապետին.— Քանզի յորժամ պատարադ մատուցանեմք, յայնժամ իշխեմք ի Քո. զննջեցեալսն... էջ ՇԺԳ:

ԿԷ.— Բարոզի Կեսարաւ առ Տրեմտիոս Ստրատելատ վառ մեռն զստեղաց.— Եւ որք առ ճեղ են բանքս իմ, ով քաջդ առաքելի Նահատակք... էջ ՇԺԴ:

ԿԸ.— Գրիգորի Աստուածաբանի առ Կեսարաւ վառ մարին խորհուրդ.— Հաւանիմ իմաստնոցն բանից եթէ Հոգի ամենաբարի եւ աստուածասէր... էջ ՇԺԵ:

ԿԹ.— Նարին ի մեռն Մաթիւսիմանսի ուսումնակցի իւրայ.— Ո՛վ բարեմիտ սիրիլի, եւ մերձաւոր Հոգւոյ իմոյ, երկրորդ Յովնաթան՝ կապեալ ի սէր Դաւթայ... էջ ՇԺԵ:

Հ.— Յոռաւմու Ոսկերեւանի ի Կորնթացոց քաթոյն Մեկնութենէ.— Արդ ասա ինձ ով կին դու, զի ճշեմ եւ ողորմեմ վասորն մահուան առն քո... էջ ՇԺԵ:

ՀԱ.— Երաբ օր. Յաղագս Ս. Ստեփան վարքերի եւ Հայոց Սեծաց Կաթողիկոսի ասացեալ.— Երանելի սր. Եպիսկոպոսապետն Հայոց աշխարհի, եւ յաւէտ խնամով Հովին բանաւոր Հօտի... էջ ՇԺԶ:

ՀԲ.— Տեսիլ Ս. Ստեփան վարքերի զոր ետես ի վաղարշապատ ճաղաքի ի սր. Եկեղեցւոյն ի մեծի հինգշաբթին, մեծի էին ի հեկման գիշերին.— Արդ ունկնդիր լերուք ինձ մտադիւրութեամբ եւ պատմեցից ճեղ ամ. բազմութեան ժողովրդոց: Յառաջ քան զամս բաղումս խորհուրդք անմխիթարք նեղէին զիս, անդուդար զմտաւ ամելով եւ աղաչելով զբարձրեալն շնորհելով ինձ արու որդի... էջ ՇԺԸ.— Հմմտ. Ղ. Փառլոցի, Հատուած ԺԷ:

ՀԳ.— Կիրակի աւուր: Միաբանութեան եկեղեցի Յունաց եւ Հռոմայեցոց եւ որպէս եւ որ ամէկ ըմբալաւ եկեղեցի Հռոմա գտում ի խորհուրդ սր. արեան Գի. Տաւուր Մարտինոսի Հռոմա Հայրապետին եւ Պալազի Յունաց արքային.— ի ժամանակս բարեպաշտ Թաղաւորին յունաց, որում անուն կոչիր Պալազ, որ կամեցաւ առնել խաղաղութիւն եւ միաբանութիւն ընդ Հռոմայեցիս... էջ ՇԺԷ: — Տես Ա.

Հատոր, վեներտիկ, էջ 11: Հմմտ. առա, էջ 6.

ՀԴ.— Երկուշաբթի: Վկայություն Ս. Պիոնի Գանամայի Զմեռացույ — Յիշատակն որոց Հաւատարեւ, առաքեալն Գոգոս խրատ առաւ... էջ ԵԿԹ:

ՀԵ.— Երեքշաբթի Սրբոց Ղեւոնդեանց: Սրբոց Ստեփան, Յովսէփա, Ղեւոնդի, Մուշայի, Արսէնի եւ այլ ամ. սրբոցն — Արդ ի վեշտասաներորդի ամի տէրութեան նորին Թագաւորին... էջ ԵՀԶ:

ՀԶ.— Զորեքշաբթի: Երամնայում Եփրեմի վասն Ոմբեցեոյց — Մի՛ առաքէ՛ք ըջյաւահատութիւն մեր առ դատաւորն որ զդնացեալսն արտաճեցուցանէ եւ զմեզ չար յարէ... էջ ԵՂԶ:

ՀԷ.— Նորին Եփրեմի — Արդ՝ մեր մեղարութեւ առ իս եղարք... էջ ԵՂԶ:

ՀԸ.— Արքաեամու Մամիկոնեից Եպիսկոպոսի առ Վաչագամ Ազուռնից արքայ, վասն սոցիստութեան —

Միտ դիր՝ ով սիրելի, զի թէ ազիտութիւն անգիտութեան ասիցէ ոք ինչ առ բան. ո՛վ ոք այնպէս տխմար, թէ ոչ Հանդուցեալն, այլ Ած ընդունիլ է պատարադաս եւ կատարիլ ուխտից. լսէ լազօթից կենդանացն՝ եւ թնթեւեցուցին ուղտն մեռելոց յուսով ննջեցելոցն: Զի ուսուցանեն մեզ դիրք սուրբք, որպէս Նիդիսէոս՝ ոչ մանկան մեռելոյ, այլ մօրն աղաւանացն լրսելոյ, կենդանացոյց եւ աւանդեաց մօրն. եւ Տէրն Աստուած մեր՝ զթալով ի կիճն աշխի, եւ յարուցանէր զմիամօր որդի Նորա: Այլ եւ յառաքելոցն, յայրեաց արտասուեւ եւ ի կառուչ Հայելով, յարուցին զՏարիթթան եւ աւանդեցին Արդ եթէ կենդանեաց աղօթք ի մեռելութեան ի գիտութիւն գիտեն անել, ապա աստուածայն զօրութիւնն՝ կարի յոյժ: Եւ մեղաց թողութիւն Հաւատասցուք առնուլ յուսով ննջեցելոցն, որք ի կենդանաց յաղազս նորա խնդրեն յԱստուծոյ — էջ ԵՂԷ: — Հմմտ. Մ. Կաղանկատացի, Ա. 25:

ՀԹ.— Ս. Բարսղի Կեաթու Արքեպիսկոպոսի ի վեցուարց Գրոց — Բխեցէ ստէ երկիր զբանջար խոտոյ, սերմանեօք Հանդեր... էջ ԵՂԷ:

Ձ.— Նորին ի Առն Գրոց, վասն Ոմբեցեոյց — ԶԻ՛նչ է Հոգի առ մարմին, որպէս

զայս օրս՝ պատճառք որ մղին առ մեղ... էջ ԵՂԹ:

ՁԱ.— Հիմցաբարքի. Սրբոց Վարդանանցն, Երեմ եղբարցն Հմանկի, Վանանա եւ. միանգամայն Հապոս եւ երեսուն վըկայիցն եւ այլոցն որ կատարեցան ի մեծ պատերազմին ի Յազկերտէ ամօրինէ եւ որք յայլ տեղիս մաքրատուցեալ պատկեցան ի Բէ. — Մեծ է սէրն Այ. քան դամ. մեծութիւն երկարութիւն, եւ այնպէս անկրկել առնէ զմարդիկ... էջ ԵՂԹ:

ՁԲ.— Ուրբաթ աւուր. Յռեռնու Ոսկեքերտան Կատանդիմուպօլսի Եպիսկոպոսի ի Յռեռնու Աւետարանին Մեկնութեանէ — Սարսելի է մահ, եւ լի բազում երկիւղիւ, այլ ոչ առ այնտեղ՝ որ զվերին իմաստութիւնն ծանեան... էջ ՈՒԹ:

ՁԳ.— Ս. Թադէոսի Առաքելոյ, վասն Յարութեան Մեռելոց —

Արդ Հոգի ամենայն մարդկան որ ելանէ ի մարմնոյ աստի, է՛ նոցա օթեմէնք եւ բնակութիւն ի Հանդասեան: Բանդի ոչ Իսպանին միտք եւ ուշ ուղտն: Վասնդի նկարագիր անմահին Աստուծոյ նկարագրեալ է ի նոսա: Զի ոչ է իրեւ դարմին անզգայ որ ոչ իմանալ զապականութիւն տղեղութեան որ զնովա անկեղծի, Բայց վարձ Հատուցման ոչ կարէ ընդունիլ աւանց նորա: Վասնդի ոչ եթէ Հոգւոյն միայն է վատարկն այլ եւ մարմնոյն որ բնակեալ է ի նմայ, Բայց վասնդի եկ Տէր մեր յաշխարհ, զի ուսուցանիցէ եւ յայտնեցէ մեղ, եթէ կատարած աշխարհի լիւնի՝ եւ յարութիւն մեռելոց մարդկան եւ յայնմ աւուր նկարին վարք իւրեանց, եւ լինին մարմինք նոցա որպէս մագաղաթ՝ լի զբով ճշմարտութեան՝ եւ ոչ ոք է որ ոչ զիտէ զպարտութիւն: Բան զի ամենայն ոք ընթեռնու զգիր զպարտութեան իւրոյ. եւ զհամար գործոց իւրոց՝ ի մատուռն ձեռաց իւրոց ունիցի: Որպէսդի տղէտք եւ տխմարք եւ գիտունք՝ անդեղեղ լինիւն զպարտութեան նորա: Յորում ոչ որ ասիցէ ցրեկեր իւր՝ Թէ եկ ընթերցիր ինձ զայս: Վասնդի մի վարդապետութիւն, եւ մի ուսումն Թաղաւորէ ի վերայ ամենայն մարդկան: Բանդի այժմ խորհրդովք մեռովք պատճառէք զանգիտութիւն, բայց ի ճշմարտութեան ոչ կարէք պատճառել:

յասել մարգարէին. եթէ եղիցին ամենեւեւ
հաւ ուսեալց յԱստուծոյ, էջ ՈժԳ. —
Հմտ. Անկանս Գիրք Առաքելականք, էջ
463:

27.— Շարք օրն Բարեկենդանին.
Սբ. Հարցն Աթմասի, Բարազի, Գրիգորի
Աստուածաբանի, Գրիգորի Նիսացոյ,
Տառնման Ոսկեքերտանի, Կիրզի, Պրոկպի,
Նրամասի, Նպիսիման, Նփրեմի, Մելիտո-
սի, Ներսիսի, եւ այլոցն:

Թախա Ստեփանոսի Սիւնաց Նպիս-
կազանի եւ իմաստասիրի: Պատասխանի
Բաթում Գերմանոսի Կոստանդնուպոլսի
Նպիսկազանի, գրի իմք իսկ երեք:

Յաճախեալի. հոյակապ փառաւո-
րութեան, յառաջնակամը ժամանակ,
ծայրագոյն մայրաքաղաքեանմբ Թէր Գեր-
մանոս, վերատեսուէչ հոգոց մեծանուն եւ
խաղաղութեան քաղաքի Կոստանդնու-
սոյսի եւ տիեզերական Հայր[ա]պետի —

Ջրհաստի խաղաղութեան առաջ-
բերով մեզ օրինակ բարեպաշտութեան եւ
առ միմեան կապակցութեան Հոգեւոր
Իրոյ եւ միաբանութեան Հասառոյ: Ներ-
դարար քաղաքայտութեամբ ի մերմէդ
բնկալաք մեծանունութեւ... էջ ՈժԳ. —
Հմտ. Գիրք Թղթոց, էջ 373:

28.— Ի սկիզբն Պառնոց Ազնւեացիցն
Բուն Բարեկենդանին Կիրակէի ՏՈ. Յա-
հաննա ասացեալ, ի Մեկնութեան Ստայ-
եայ Մարգարէի. — Գոչեա զօրութեամբ
եւ մի խնայեալ... էջ ՈժԳ:

29.— Ս. Բարազի Նպիսկազանա-
պետի կեանքու ասացեալ Յաղագս Պառնոց.
— Փոքեցէք ասէ ինորում ամենաւ փող...
էջ ՈՒԱ:

30.— ՏՈ. Բարազի Յաղագս Պառնոց
եւ ի Բարեկենդանոյ. — Միեթարեցէք. —
սէ, քառանկ, զգորդուորդ... էջ ՈՒԼ:

31.— Նրամելայ Նպիշայի Հայոց
վարդապետի եւ Աջապ. Փիլիսոփայի,
Յազօթն քաղաք, Հայր մեր քաղաքին,
սբ. — է պարզ բնութեամբ, եւ առաւել
ունի զբարձրութեան բանից ի վեր Հայոց-
ոց, եւ զԱժ. Հայր ուսոյց, ամենեցուն
որոց առ Հայր կարգալ, զի անեւել զը-
թոյն ստեղծ գնեսա... էջ ՈՒԲ. — Հմտ.
Մասնադրութեւք Նշէլէի Վարդապե-
տի, Վեհապի, 1839, էջ 199:

Յիշատակագրութիւնք Գրչի կողմէ
բազմաթիւ են, կ'օրինակենք անոնք միայն
որ նոր տեղեկութեան մը կը պարանակեն
անձին կամ զործին ժամին:

1.— էջ 24-Տ, վարի լուսնեցիքի վը-
րայ, ինչպէս եւ յաջորդներն ալ — Գրե-
ցու ճառս մեռամբ Նշէա Արեղէ, ի պատ-
րիարքութեան Գրիգորի եւ Յովաննու
վարդապետաց եւ ամենայն միաբանից
Թվին ՌՃՁԶ ամեն:

2.— էջ ձժժ-ձժԸ — Գրեցաւ սբ.
ճառընտիրս սբ. Նշմ. քաղաքն մեռամբ
Նշէայ Վարդապետի ի զուան սրբոյ Յա-
կոբայ մեծի առաքելոյն:

3.— էջ ձժԹ-ձԼ — Գրեցաւ սբ.
ճառընտիրս ի վայելումն Նշէա Վարդա-
պետի մեռամբ Թվին ՌՃՁԶին:

4.— էջ ՆԷԴ-ՆԷԶ — Սբ. Յակոբայ
Ստայալէի ՄԻ. Յովնէփի սրբի Նշէա
վարդապետս մեռամբ զբնից եւ այս ճա-
ռերս յիշատակ Հոգոյ իմոյ Թվին ՌՃՁԶին
յիշատակ սրբոյն Յակոբայ:

154 Բ

Նախորդին Բ. Հատորն է:

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ Նոյն, էջք. ՈՒԳ-ՌՃԼԴ. Հան-
դամանք լաւ: Նիւթ, Գրութեւ, Գրե-
կաղմ, Նոյն: Գրիչ, Ճաղկող, ստացող
Նոյն, Լուսնեցազարդեր կան լաւ մը զը-
լուխներու կէց: Փոքր խորանազարդեր
երկու Հառ միայն, էջ ՊՈԼ եւ ՌՃԶ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

28.— Պատմ. Ս. Թեոդորոսի Նր-
լընդեանն եւ ՍՈՆդեանն եւ գեղեցիկ բա-
զաժպարութեան. — Ի ժամանակին յա-
րում Մակեդոնացիք Աղեքսանդր... էջ
ՈՒԷ:

2.— Վկայութիւն Ս. Թեոդորոսի
Ջօրավարի — Մաքսիմիանոս եւ Մաքսի-
մո Քաղապարք առաքելոն... էջ ՈՒԷ:

2Ա.— Ս. Նեփտառայ Նպիսկազանի
Կ. Պօլսի, Յաղագս տունի Ս. եւ Ջրգ-
նազգեաց վկային գր, յառաջում շարա-
քու քառանկարացն սունն ամ. հաւա-

տացեալք։— Յառաջում ամին Յուլիանոսի... էլ ՈՄԳ։

ՂԲ.— Երկրորդ կիրակէին, Երանելւոյն Սեւերիանոսի, Ղուկասու Աւետարանին Մեկնութեմը։— Այր մի իշանէք յերուսաղէմէ յերէզով... էլ ՈՄԶ։

ՂԳ.— Երանելւոյն Ս. Յովնանու Ոսկեբերանի Կ. Պօլսի Եպիսկոպոսացեալի Յաղագս Ապաշխարութեան։— Տեսէք տաջնումն Կիրակէի դպաստերոցմ եւ դադարութիւն... էլ ՈՄԷ։

ՂԴ.— Երանելւոյն Յաննանու Ոսկեբերանի Կ. Պօլսի Եպիսկոպոսացեալի Յաղագս Քառասներորդ Պանոսի ի ժողովրդաց Գրաց։— Հեռաւոր է հաւաքարաց դարուն, ախորժելի է եւ երկարդորձաց... էլ ՈՅԱ։

ՂԵ.— Հարցումն Քեղադրոսի Քառասնորդաց Պանոսի Պատեմն։— Եթէ Մովսէս Քառասնորդ օր պահեաց եւ Եղիսէ Տէրն Տէր... էլ ՈԿԴ։

ՂԶ.— Երրորդ շաբաթն օրն վաշտութիւն Ս. Կիրակի Եւրի Եպիսկոպոսի եւ Եւրոն Առաջ Ամսայի եւ Ագամայ։— Միաձինն եւ Հօր ընդաբոյն եւ ի սկզբանէ Ած. բան... էլ ՈԿԵ։

ՂԷ.— Վարդ Ս. Կիրակի Եւրի. Հայրապետի եւ վաշտութիւն Առաջ։— Ի ժամանակ Քաղաքաւոր... էլ ՈԿԱ։

ՂԸ.— Երրորդ կիրակէն. Երանելւոյն ՏՏ. Յաննանու Ոսկեբերանի ի կին մեղաւոր ար ամ գ[Տ]էրն իւզով։— Սովորութիւն է աշխարհական երաժշտութեանց փողովք եւ քնարիւք եւ նոյն նշանիւք զըւարճացուցանել զերդարանքաց զմարդկան միտս... էլ ՈԿԶ։

ՂԹ.— Երանելւոյն Իգմատիոսի տիեզերայոյն վարդապետի տաացեալ Յաղագս Անապատի։— Արդարեւ մեծ են գործքք Տէր... էլ ՈԿԷ։

Ձ.— Երանելւոյն Տիտոսի Կրիստոսուց։— Եպիսկոպոսի Յաղագս դրամին եւ կրտսեր որդւոյն։— Որք առական լսողք են, յայտ է թէ եւ մեկնութեանց փափաքին... էլ ՈԿԸ։

ՁԱ.— Ս. Ներսիսի Եպիսկոպոսի Տարանի՛ Յաղագս Տէրանի։— Եւ ասէ ասն միով էին երկու որդիք... էլ Ձ։

ՁԲ.— Ի չորրորդում շաբաթում ի

յիշատակի Ս. Յաննանու Երուսաղիմացւոյ, Երանելւոյն Եւսեբի ժամանակագրի զեկեղեցական պատմութեմն, յերրորդ դարութեմն։— Եկեղեցւոք աշուհեանէ յայտ, եթէ՛ յետ վիշապեան Յակոբու... էլ ՁԳ։ Ի մայն գրաց թէ արդէս վկայեաց Եւսեբի յետ... էլ ՁԴԱ։

ՁԴ.— Ի մայն գրաց ի չորրորդ դարութեմն։— Իսկ եպիսկոպոսացն որ եղին յետ... էլ ՁԴԱ։

ՁԵ.— Ի մայն գրաց ի երկուցեր(ը)որդ դարութեմն։— Ընդ ժամանակս յայտնի էր եպս. յեկեղեցւոյն Եմի. Նարեկոս... էլ ՁԵԲ։

ՁԶ.— Ի մայն գրաց. Յաղագս տառնիւն Նարեկեայի ի վեցերորդ դարութեմն։— Այլ սղանչելիս բազում իբրեւ ի տեսութեան... էլ ՁԶԳ։

ՁԷ.— Ի մայն գրաց, ի չորրորդ դարութեմն։— Իսկ ի վերայ Եկեղեցւոյն Հոռոմայեցւոյ... էլ ՁԷԲ։

ՁԸ.— Ի յիշատակ Յաննանու Եւրի. Հայրապետի, ի պատմութեմն Եպիսկոպոսի։— Եւ եղեւ երբեմն... էլ ՁԸԲ։

ՁԹ.— Պատմ. Ստանիւնաց Այ. առ հայ ազգս եղեալ։— Տես, Յուլի Զեռ. Ս. Յակոբեանց, Բ. Հատոր, 1953, էջ 42։

ՁԲ.— Պատմութիւն այլ ուստե՛։— Հրեշտակապետն ձայնէ աւագին... եւ յայտ վկայ պատմեմ ձեզ, զոր լուսն ի Գառնեցի Միայնակեցէն Յոռնանիսէն. թէ Թուին Հայոց ՈԿԱ կայի եւ ի սբն. Եմ. եւ զնացեալ էաք ի Յորդանան ի ամեն յայտնութեան Տն. ... Յիշեցուք բան մի այլ ի սղանչելի Հօրէն ի Յովհաննիսէն, ի Թուին Հայոց ՈԿԲ, ասէ էաք մեք նոյնպէս յետ. եւ կայր փակեալ ար. եկեղեցւոյն Յակոբայ Պողոս անուն... էլ ՁԹԷ։

ՁԳ.— Զորդարդ Կիրակիին։ Յաննանու Ոսկեբերանի ի Մեծատունն եւ յլազար։ Յղուկասու Աւետարանին Մեկնութեմը։— Տեսիւք զԱյ. զօրութիւն... էլ ՁԳԲ։

ՁԴԱ.— Երանելւոյն Իգմատիոսի Հայոց Վարդապետի տաացեալ Յղուկասու Աւետարանին Մեկնութեմը։— Եւ ասէր աս աշուհեան... էլ ՁԴԲ։

ՁԴԲ.— Ներսիսի Տարանի Եպիսկոպոսի ի Բան Տնտեսին։— Եւ ասէր աս աշուհեան... էլ ՁԴԳ։

սակերտան. այդ մի էր մեծատուն... էջ 25Ա.

ձժԳ.— Երանելւոյն Թ. Ոսկերե-
րանի Կ. Պօլսի Եպիսկոպոսի՝ Յապշխա-
րաւքիւն կոչել.— Հաղիւ ուրեմն վասն
Որիայ Հատաք անցաք զանդնդալից ծո-
վուն զպնութիւն... էջ 25Թ.

ձժԳ.— Երանելոյն Սիսիմոսի եւ-
սացեալ ի սբ. Բառասուն վկայսն յամե-
նաժողով սօնի ի միմի իսկ ի Սեբաստաց-
ւոց՝ Բաղաթիւն եւ ի խորհուրդ Ս. Բա-
ռասմեքորդաց աղուեացիցն.— 25ԵՑ զԲ-
րութիւն Այ. եւ զմարդասիրութիւն... էջ
25Գ.

ԵԱՆՕԹ.— 25ԵԱԳԻՆ մէջ ձժԳ Թի-
ւր Երկիցս գործածուած է, զոր վոխել
անպատէճ նկատեցինք:

ձժԴ.— Ս. Բառասմից, Երանելոյն
Ջեմորայ, ի Յիշատակ սբ. Մարտիրոսա-
ցրմ ասացեալ.— Աւր է յիշատակի մար-
տիրոսաց եւ խոստովանողաց՝ Նոքա որ
արեան սպանմամբն իւրեանց գրոշմեալ են
յիշատակէ նոցա. եւ սրտի՞ն՝ որ առին ի
սարանոցն իւրեանց, փայլեն առաքինու-
թիւնք նոցա, եւ Հրով այրման նոցա, նը-
կարեալ են սոսակք նոցա... էջ 25Ժ.

ձժԵ.— Վկայութիւն ս. Բառասմի-
ցրմ որք ի Սեբաստիայ կատարեցան.—
Ընդ ժամանակս Լիկիանեայ Թաղաւորի
էր Հայածուան մեծ քրիստոնէից... էջ
25Ա.

ձժԶ.— Ս. Բարսղի Եպիսկոպոսի
կետարու ասացեալ ի սբ. Խ.— Մարտիրո-
սաց յիշատակ. զիս՞րդ արդեւք յաղուրդ
լիցի մարտիրոսասիրին... էջ 25Զ.

ձժԷ.— Հիմգերորդ Կիրակին: Երա-
նելոյն իգնատիոսի Հայոց Վարդապետի
ասացեալ յԱւետարանին Մեկնութենէ.— էջ
25Բ.

ձժԸ.— Երանելոյն Թ. Ոսկերեքանի
ի փարիսեցիմ եւ ի Մաքսաւորն.— էջ 25Դ.

ձժԹ.— Նորին ի մոյմ խորհուրդ.—
Երբորդ եւս աշտիճան խոնարհութեան...
էջ 25Ե.

ձԻ.— Նորին ՏՈ. Թ. Ոսկերեքանի ա-
սացեալ ի Սերաբէւն, եւ վասն Ապաշխա-
րութեան.— էջ 25Է.

ձԻԱ.— Երանելոյն Եփեսմի Խորին
Առարւայ ի Հիմգերորդ Թաղամանութե-

նէն.— Թորթա՛մ երիտասարդն էիր, պարտ է
քիզ զաներեւոյթսն խորհել զկատարածի՞ն
ք... էջ 25Բ.

ձԻԲ.— Ս. Թ. Ոսկերեքանի ի կիմն
Գանամացի՝ Յաւետարանին Մեկնութենէ.—
էջ 25Դ.

ձԻԳ.— Շաքաք աւուր: Երանելոյն
Թ. Ոսկերեքանի Կ. Պօլսի Եպիսկոպոսա-
պետի Ներքողեան ասացեալ յաղագս վա-
րուց եւ մանաստութեան Ս. Գրիգորի Հա-
յոց Մեծաց Հայրապետի եւ Լուսաւորչի ի
Լիկիոն Հայոց՝ մինչ յաքսորմ էր, ի
Խմորայ Խայկազմայն ունեմն Եպիսկոպոսի
եւ Վարդապետի համագլույ մորին Դիսա-
կորոս ամուսն կոչեցեալ, եւ այլեւս յոգնա-
խումբ բազմութեան, որք ժողովեալ էին
յաւուր յիշատակի մեծանշան սօնի մո-
րում սբ. Լուսաւորչին արեւելեան աշխար-
հին.— Հրաշալի է մեզ սօնս այսոր եւ պայ-
ծառադոյն քան զսովորական շարադրու-
թիւնս... էջ 25Ը.

ձԻԴ.— Եր. Թ. Ոսկերեքանի վեցե-
րորդ կիրակէին ի Ջակֆէտ Մաքսաւորն ա-
սացեալ Յաւետարանին Մեկնութենէ.— էջ
ՊԻ.

ձԻԵ.— Եր. Թ. Ոսկերեքանի Յաղագս
Ապաշխարութեան.— Բազում ինչ է որ
կրէ զքրիստոնէութիւն... էջ ՊԻԳ.

ձԻԶ.— Եր. Եփեսմի Խորին Առարւայ
վասն Գնայ եւ Արքմութեան.— Մի տայք
Իխանութիւն զնոյ Թաղաւորի յանդամ
ձեր... էջ ՊԻԵ.

ձԻԷ.— Նորին սբ. Հօրն ի մոյմ գրոց
վասն Հսկողաց.— Ժուժեցայք փոքր մի ա-
ռաքինիք բառնայ զծանրութիւն խաւարի
... էջ ՊԻԶ.

ձԻԸ.— Եր Հիւպղիստայ Եպիսկո-
պոսի եւ վկայի վասն կատարածի աշխարհի
եւ վասն Նեոնիմ եւ յերկրորդ Գալուստ ՏՈ.
մերայ ՅԻ. ՔԻ.— Քանդի երանելի մարդա-
լէ՛քն աչք մեր եղեն, եւ զղաղտնիս ան-
յայտնութեան մեզ յաշտեցին... էջ ՊԻԸ.

ձԻԹ.— Եր. Թ. Ոսկերեքանի Կ. Պօլսի
Եպիսկոպոսապետի ի Թեսաղոնիկեցոց
Թղթոյն Մեկնութենէ եւ Յաղագս Նեոնիմ եւ
ի Գալուստ Փրկչին մերայ ՅԻ. ՔԻ.— Եւ
այժմ զոր ունին՝ գիտէք առ ի յայտնել
նմա յիւրում ժամանակին... էջ ՊԻԹ.

ձԼ.— Տեսիլ Դանիէլի եւ Մեկնութիւն

Հիպոդիոսայ Բաւտրոսցոյ վասն Գալուսեան Նեոքէն եւ կատարածի Աշխարհի — Եւ ահա զպապան լորրորդ, ահա եւ զարժանաւի, եւ հզօր առաւել, եւ ժանիք յոր երկաթիք... էլ Պէճ:

ՃԼԱ — Ետքաք: Եր. Յակոբայ Սըրենայ Սեդիկազատի առացեալ ի Գալուստ փրկչին ի Բերամիայ եւ ի Յարուխի: ԸՈՂ Ղազարաւ — Բաց զըրթուս իմ խորի վարի զո, որդի Աստուծոյ... էլ Պէճ:

ՃԼԲ — Ի մեծի ամուր Գալուստեան ՏՅ. ի Բերամիայ, Երամիւլոյն Մամբրէի վերածնալի առացեալ ի Յարուխիմ Ղազարաւ, Յանանաւ Աւստարանիմ Մեկնութեան — Ամենայն աստուածային շնորհք ՏՅ. մերոյ ՅԻ. ԴԻ. — էլ ՊԵՂ:

ՃԼԳ — Եր. Յ. Ոսկերեանի Կ. Պօլսի Սեդիկազատացեալի ի Մեկնութեան Աւստարանիմ Յակնանաւ — Էր ոմն Հրահայացեալ Ղազարոս՝ ի Բեթանիա... էլ ՊԵՂ:

ՃԼԴ — Եր. Թեոփիլայ առացեալ ի Յարուխիմ Ղազարաւ չարեօրենայ եւ ի Ժորսն ի Մարիամ եւ ի Մարքա եւ ի Գալուստ արդւոյն Այ. ՏՅ. մերայ ՅԻ. ԴԻ. — Մեկդին Հաստարմութեան եւ արմատ Հաստարկաց ի մեծելոյ յարութեանն աւսօր եղև ի գերեզմանի անի... էլ ՊԵՂ:

ՃԼԵ — Մեծի ամուր Գալուստեան ՏՅ. մերայ ՅԻ. ԴԻ. յազգաւէն Որ Է օր [փառաբանութեան Երամիւլոյն] Սփրիւսի Խորիմ Ասորոց վարդապետի առացեալ ի Գալուստ փրկչին յմ. յարմանանաց օրն — Ի տան ամից ի շնորհութեամբ ի Հարուխիմ էք եղարք սիրելիք, մասնուցէ զարդիւն զօրութեանդ... էլ ՊԵՂ:

ՃԼԶ — Ի մեծի ամուր Գալուստեան ՏՅ. մերայ ՅԻ. ԴԻ. Մամբրէի վերածնալի առացեալ — Լախանեանդ եւ ժանիքնաւոր աստուածային զթութեամբն Հասեալ յամենեաց յարմարանութեան օրն... էլ ՊԵՂ:

ՃԼԷ — Լորիմ Մամբրէի վերածնալի Յազագ սկստրութեան փրկչին յմ. — Ջրազուս Բողոյս իմանելի զգանչիւղործութեան, յերկնեան եւ ի սերկեան փութացուց բացայայտութեան Հրաւից, ... էլ ՊԵՂ:

ՃԼԸ — Ս. Կիրակի Սմի. Սեդիկազատի ի Գալուստ փրկչին յմ. — էլ ՊԵՂ:

ՃԼԹ — Եր. Կիրակի Սեդիկազատի Աղիթառայ ի Մեկնութեան Մարգարէիմ Զաքարիայ — էլ ՊԵՂ:

ՃԽ — Ս. Յ. Ոսկերեանի ի Գալուստ փրկչին — էլ Ջ:

ՃԽԱ — Եր. Դիմեոսիոսի Սեդիկազատի Աղիթառայ —

Ի վերայ յաւանակի Նասա Տէրն եւ փրկչին մեր Յ. Գ. եւ մասնայ յերուստղէմ զըրդեցու քաղաքն ամենայն: Եւ զայն Զաքարիա յաւանակայն առաց. մի՛ երկնէր զուսար Սիւնի, զի ահա Բազաւոր զա զայն չեղ հեղ, եւ արդարեւ փրկչի Հեծեալ ի վերայ յաւանակի իւրոյ, ի արարուսն շնորհքի եւ սերորդիք՝ ահա եւ զըրդութեամբ ընդունին զեա, եւ առա՛ յերկրի, յաւանակ մի առանց երկնէր ընդունին զեա: Ի վեր՝ զեա Հրեզն անշաննն առաջի նորա, եւ յերկր՝ մանկուսի աղաղակչին, օրհնեալ որ եկեր տնուամբ Տեառն, օրհնութիւն ի բարձունս: Եւ զայն յառաջագոյն մարգարէացաւ Դաւիթ երանելի. Թէ ի բերանդ մանկանց աղաղոց Հաստարեղբ զօրհնութեան: Եւ մեք ընդ նոսին օրհնեցուք զըրկնով՝ զուսարսփելի եւ զաւաւոր բարեխանութիւն Յիսուսի Դիմեոսի Տեառն մերոյ, զի նմա վայել են փառք իշխանութիւն եւ պատիւ յաւանանս յաւանելոց ամեն — էլ Ջ:

ՃԽԲ — Եր. Սփրիւսի Խորիմ Ասորոյ ի Գալուստ փրկչին — էլ Ջ:

ՃԽԳ — ՏՅ. Զաքարեայ Հայոց Կաթողիկոսի առացեալ Յօր Արմանանացն եւ ի Գալուստ ՏՅ. մերայ յմ. — Եւ յեւանելն նորա յերեզմէ... էլ Ջ:

ՃԽԴ — Ս. Սահակայ Կաթողիկոսի Հայոց առացեալ Յարմանանացն Օր, Որ Է Ղոգմեմն — Աւստարեւ եւ արեգդարեան տան... էլ ՋԺԱ:

ՃԽԵ — Ի մեծի ամուր Սրկուշաբաքիմ Երամիւլոյն Սեդիկազատի Սեդիկազատի Կիպրացոյ Սաղմոսացն Մեկնութեան — Երկնէք պատմի զփառս Աստուծոյ... էլ ՋԺԶ:

ՃԽԶ — Եր. Յ. Ոսկերեանի Կ. Պօլսի Սեդիկազատացեալի վասն վեցօրեայ ամուրքն — էլ ՋԺԷ:

ՃԽԷ — Եր. Յ. Ոսկերեանի ի Մատրեոսի Աւստարանիմ Մեկնութեան — Եւ իրբւն այդ տէ... էլ ՋԻԳ:

ՃԽԸ — Եր. Թեոփիլայ առացեալ ի

մեծի Երկուշաբաթին ի քզնմին եւ յԱղաւ
մբկնութիւն Յաղագս անիծից քզնմայն՝
եւ վասն Ապաշխարութեան... Զծառն ծաղ-
կաղարդ տեսեալ աստուածային լապէս՝
ակն այն մարմնական՝ որ ոչ ննջէ, եւ է
աննկատելի ի բաղմանայ որբէիցն... էջ
ՋԻԴ:

ՃԻԹ.— Յ. Ոսկեքերամի ի Մայր որդ-
ւոցն Զերդեայ.— Եւ մինչդեռ երանէր Յս.
կրուսաղէս... էջ ՋԼԵ:

ՃԻՄ.— Ս. Բարսեղի Արքեպիսկոպոսի
Կեաւորւ ի վեցօրեայ Գրոց.— էջ ՋԽ:

ՃԻԱ.— Եր. Սեւերիմոսի Եպիսկո-
պոսի ի քզնմին ցամաքեցաւ... էջ ՋԽԲ:

ՃԻԲ.— ՏՈ. Զաւարիայ Հայոց Կաթ-
ղիկոսի առացեալ Մեծի Երկուշաբաթւոյ ա-
ւուրն արտայայտութիւն.— Սրբոց եւ մաք-
րեցելոց աւուրցն... էջ ՋԽԵ:

ՃԻԳ.— Մեծի Երեքշաբաթին ՏՈ.
Զաւարիա Հայոց Կաթաղիկոսի առացեալ ի
Մատթէոսի Աւետարանի Մեկնութեմէ.—
Յայնժամ ասէ, մատենացոյն զձեղ յատ-
հանս... էջ ՋԻԴ:

ՃԻԴ.— Դրիգոր Եպիսկոպոսի Նիւ-
սացոց, Յորդորումն Մանկանց ի Կուսու-
թեան Գրոց.— Մտաւոր եւ բանական կեն-
դանի այս մարդ. աստուածային եւ անա-
բատ բնութեան գործ եւ նմանութիւն եղեւ
... էջ ՋԿԲ:

ՃԻԵ.— Եր. Յ. Ոսկեքերամի Կ. Պօլսի
Եպիսկոպոսապետին ի Մատթէոսի Աւետա-
րանին Մեկնութեմէ.— Յայնժամ նմանեցի
որթալուծիւն երկնից... էջ ՋԿԴ:

ՃԻԶ.— Նորին Յ. Ոսկեքերամի ի Ոռն
Իորիմուրդ.— Յորժամ դայցէ Որդի Մար-
դոյ... էջ ՋԿԶ:

ՃԻԷ.— Նորին Յ. Ոսկեքերամի ի
Հինգ Կուսումն.— Յորժամ զմտաւ ածեմ
զդիրածախումն կենդադոյս... էջ ՋԿԹ:

ՃԻԸ.— Ի մեծի աւուր Զորեքշաբա-
թին Մատնութեան ՏՈ. Երամելայն Զա-
ւարիայ Հայոց ի Մատթէոսի Աւետարանին
Մեկնութեմէ.— Եւ եղեւ իբրեւ կատար-
եաց Յս. ... էջ ՋԼԲ:

ՃԻԹ.— Եր. Յ. Ոսկեքերամի Կ. Պօլսի
Եպիսկոպոսապետին ի Մատթէոսի Աւետա-
րանին Մեկնութեմէ.— էջ ՋԼԸ:

ՃԿ.— Ս. Կիրակի Եմի. Հայրապետին.
Մատենէր զնա Յուդա... էջ ՋԼԱ:

ՃԿԱ.— Եր. Եւսեբի Եպիսկոպոսի ի
Ոռն խորհուրդ.— Փռթացուք ի խաչն
Գի. ոչ զի ի խաչ ելանիցեմք, այլ զի եր-
կիր պաղանիցեմք: Եկեացէ եւ Յուդա ի
մէջ՝ զաղաքային ձերոյ զաղաքեալ, ապա-
տաւորն երախտեաց, զորն յամենայնի...
էջ ՋԼԲ:

ՃԿԲ.— Ս. Կիրակի Եպիսկոպոսի Ա-
ղիստանդու ի Զաւարիայ Մարգարէին
Մեկնութեմէ.— Եւ ծանիցեն քանանացիքն
յորխարս պահեալս... էջ ՋԼԳ:

ՃԿԳ.— Եր. Զեմնայ Եպիսկոպոսի ի
Ոռն խորհուրդ.— Մինչդեռ անդէն իսկ ի
խորհրդիէն էին քանանապետեալն, եթէ
զի՞նչ պատճառ դադրեն՝ որով կարասցեն
սպանանն, զԹիսուս... էջ ՋԼԵ:

ՃԿԴ.— Ի մեծի Հինգշաբաթին որ է
եիմ գատիկն ընդ առաջնոցն, Երամելայն
Յ. Ոսկեքերամի Կ. Պօլսի Եպիսկոպոսա-
պետի ի Մատթէոսի Աւետարանին Մեկնու-
րեմէ ի Փարիսեցոց Գրոց,— Յառաջնում
աւուր բաղարջակերացն... էջ ՋԼԶ:

ՃԿԵ.— Նորին Յ. Ոսկեքերամի ի լը-
ուսցումն ռոնից Աշակերտացն.— էջ ՋԼԷ:

ՃԿԶ.— Եր. Զեմնայ Եպիսկոպոսի ի
Ոռն խորհուրդ.— Յետ խօսելոյն Յուդայի
ընդ քանանապետսն, եւ դալ միւս անդամ
առ աշակերտսն, յես այնր ամ. չարացն
զոր դործեաց, տես զինչ արար Տէրն...
էջ ՋԼԸ:

ՃԿԷ.— Եր. Յ. Ոսկեքերամի Կ. Պօլսի
Հայրապետի ի Մատթէոսի Աւետարանին
Մեկնութեմէ.— Մինչդեռ ուսէին նոքա...
էջ ՋԼԹ:

ՃԿԸ.— Նր. Յ. Ոսկեքերամի Կ. Պօլսի
ի Յեռնանումն Աւետարանին Մեկնութեմէ.—
Շառաղաղոյն քան դոսն դատիկն... էջ ՋԼԺ:

ՃԿԹ.— Ի մեծի աւուր Ուրբաթին,
եր. Յ. Ոսկեքերամի Կ. Պօլսի Հայրապետի
ի Յեռնանումն Աւետարանին Մեկնութեմէ.—
Սմէն ամէն ասեմ ձեզ, ոչ է ծառայ մեծ քան
դայն որ առաքեացն զնա... էջ ՈԻ:

ՃԼ.— Երամելայն Եմիստա Եպիսկո-
պոսի ի չարշաբանում Գի.— Իսկ զչարշա-
բանցն Գի. լուի՞ ոչ պարտիմք. քանից
առնու յանձն եւ տեղիս, թէ վառն մեր մե-
ռաւ, մեք զչարշաբանն ո՞չ պատմիցեմք,
այլ ի բազում փութով զարդեցուցուք... էջ

ԻՐ.— Հմտ. Մատ. Հայկ. Թարգմանութեան, Վենետիկ, 1889, էջ 685:

ՀՀԱ.— Եր. Յ. Ոսկերեքումի Կ. Պօլսի Եպիսկոպոսապետի ի Մատթեոսի Աւետարանին Մեկնութենէ.— Յայնժամ զայն Յա. Ընդ Նոսա... էջ ԲԶ:

ՀՀԲ.— Եր. Յ. Ոսկերեքումի Կ. Պօլսի Եպիսկոպոսապետի ի քանն որ ասէ Հայր՝ եթէ կարողութիւն իցէ անցանի բաժակեալ.— Բայց այժմ եկայք եղբարք իմ... էջ ԲԺԲ:

ՀՀԳ.— ՏՏ. Զաքարիայ Հայոց Կաթողիկոսի ասացեալ ի Յարչարանն ՏՏ. մերոյ Յի. Քի.— Երէկ զմեծի եւ զհրաշափառ Հինգշաբթուն զհոգեւոյ եւ զհարկոյ ծառայեալ օր ասնախմբել արժանաւորեցաք... էջ ԲԺԶ:

ՀՀԴ.— Եր. Ս. Յակոբայ Սրնոյ Եպիսկոպոսի ասացեալ ի Յօր Մեծի Ուրբախին Յարչարանաց ՏՏ. մերոյ Յի. Քի.— յնմանքով ժամումն Այլիս յԱպագան որ հրաւիրեցաւ ի դրախտն, եւ ի Քերօքն՝ որ պահէր գծառայն կնիաց ճանապարհ.— Անձանօթ ծնունդ ծոցոյ Հօր քոյ ժիւծին զարթն զճարս իմ, եւ փարթմանցո՞ր ի պատմել զմեծ իրկութիւն քո... էջ ԲԻԸ:

ՀՀԵ.— Ի մեծի տաւր շաբաթում քաղւմն ՏՏ. մերոյ Յի. Քի., ՏՏ. Զաքարիայ Հայոց Կաթողիկոսի ասացեալ.— Օրիկեան ի զնացելուն ժամու... էջ ԲԻԹ:

ՀՀԶ.— Եր. Կիւրղի Եպիսկոպոսի Երուսաղիմացոյ.— Եկն Քա. երարձ զմեզս մեր եւ եղ ի վերայ խաչին... էջ ԲԻՄ:

ՀՀԷ.— Եր. Յ. Ոսկերեքումի Կ. Պօլսի Եպիսկոպոսի ի Մատթեոսի Աւետարանի Մեկնութենէ.— Զոր օրինակ՝ ասէ, էր Ոսկեան ի փոր ձկանն... էջ ԲԻԾ:

ՀՀԸ.— Նարին Յ. Ոսկերեքումի.— Եւ ժառուցեալ ասէ Յովնէփ՝ խնդրեաց զմարմինն Յի... էջ ԲԻԾ:

ՀՀԹ.— Եր. Եպիփանու Կիպրացոյ ի Սաղմուաց Մեկնութենէ.— Բայց սակայն Ած. փշեացէ զզուլուս թշնամեաց մերոց... էջ ԲԵԵ:

ՀՀ.— ՏՏ. Զաքարիայի ի Նոյն հարհուր.— Տէրն մեր եւ արարիչն դաւաղակն ժառանգաւոր արար դրախտին կնիաց... էջ ԲԵԶ:

ՀՀԱ.— Ս. Նիքիտի Հայոց Վարդա-

պետի ի քաղւմն ՏՏ. մերոյ Յի. Քի.— Եկն ասէ Յովնէփ յարեմաթացի, Համարձակեցաւ, եմուտ առ դառաւորն եւ խնդրեաց զմարմինն Յի... էջ ԲԵԹ:

ՀՀԲ.— Եր. Ներսիս ասացեալ ի քաղւմն ՏՏ.— Իրբեւ երեկոյ եղեւ եկն այրումն մեծառուն... էջ ԲԿԴ:

ՀՀԳ.— Եր. Գրիգորի Նիսացոյ Եպիսկոպոսի ասացեալ ի Թաղւմն ՏՏ. Յի. Քի., եւ ի Յովնէփ Արեւմաթացին.— Գովնի է ինձ եւ այս եկեղեցական օրէնք... էջ ԲԿԷ:

ՀՀԴ.— Եր. Ս. Եպիփանու Կիպրացոյն ասացեալ դարձեալ ի ք. Թաղւմն Քի.— եւ ի Յովնէփ Արեւմաթացին.— ԶԻ՛նչ այս՝ այսօր լուսթիւն բաղում յերկրի... էջ ԲԿԸ:

ՀՀԵ.— Ի մեծի տաւր Յարչարանն ՏՏ. մերոյ Յի. Քի.— Երանելոյն Յ. Ոսկերեքումի Կ. Պօլսի Եպիսկոպոսապետին ի Մատթեոսի Աւետարանի Մեկնութենէ.— Եւ երեկոյի շաբթուն՝ յորում լուսանար միաշաբթին... էջ ԲԵԶ:

ՀՀԶ.— Եր. Գրիգորի Ածաբանի Նազիաւ Եպիսկոպոսի ի Պատփայ ի ի Հեղաւթիւն.— Յարութեան օր, եւ սկիզբն աշոգակ. պայծառացուք ամենաւ, եւ միմեանց դիրկս արկցուք, ասացուք եղբարք... էջ ԲԶԷ:

ՀՀԷ.— Նարին Գրիգորի Ածաբանի ի Ս. Պատփայ.— Ի պահու իմում կացի՝ ասէ սքանչելի Ամբակում... էջ ԲԶԸ:

ՄԱՆՈԹ.— Այս ճառի վերջաւորութեան դրիչը երեք տեղ 2-3ական առող բաց թողուցած է, ըստ երեւութին իր առիւծի օրինակին թերութեան պատճառով:

ՀՀԸ.— Նիքիտի վարդապետի ասացեալ ի Յարւթիւն Տեառն.— Արդ յոյժ սիրեմ զտեղին, եւ ոչ կամիմ հեռանալ ի դրաց զերեզմանին... էջ ԲԶԸ:

ՀՀԹ.— Եր. Յակոբայ Սրնոյ Եպիսկոպոսի ասացեալ ի ք. Յարւթիւն ՏՏ. Յի. Քի.— եւ ի զինուարն որք պահէին գոյնեմն մարա.— Յարութիւն քո Քա. զարհուցանէ զիս ճառել զինքնէ... էջ ԲԺԲ:

ՀՀ.— Զառ մայնոյ Յակոբայ Սրնոյ Եպիսկոպոսի.— Ներքալեմ ասացեալ դարձեալ ի ք. Զատինն Քի.— Այսօր ուրախութիւն մեծ լի ընտրութեամբք՝ զարհուրե-

ցուցանէ զիս պատմել զբան մարդարէին որ առէ... էջ ՌՃԺԲ:

ՃՂԱ.— Երկուշաբթի: Եր. Եղիփամու լիպիկագոսի կիպրացոյ առացեալ Յազգոս Յարութեան եւ վասն մեռելոցն որք յարեան ի ժամ խաչելութեան, քէ ուստի ինմ եւ ոյք եւ քանիք:— Ածային առաքեալն Պօղոս առ Կորնթացիսն զբէ ասելով... էջ ՌՃԺԷ:

ՃՂԲ.— Երեքշաբթի: Եր. Մարութայի Արքեպիսկոպոսին Թագրիգայ, որ կոչի Նփրկերստ, որ է Մարտիրոսաց քաղաք. ասացեալ մտառ ի սբ. Յարութիւնմ Քի.— Յոյք անպատմելի եւ անհասանելի ին տնօրինական գործքն Քի. ով եղբարք, եւ վերացեալ եւ բարձրացեալ քան զամ... էջ ՌՃԺԸ:

ՃՂԳ.— Զորեքշաբթի Յարութեանմ ՏՏ. մերոյ Յի. Քի., երանելոյն Ս. Յռեանու Ոսկերեանմին ասացեալ ի քառակն եւ ի Յարութիւնմ Քի. Այ. մերոյ.— Այսօր է զոր արար Տէր, ազադակէ բարձրածայն բարբառով ընդհանիւր ազգ մարդկան... էջ ՌՃԺԴ:

ՃՂԴ.— Հինգշաբթի Եւսր մարին Ս. Յ. Ոսկերեանմին, Անտարանի Մեկնութեմէ որ ըստ Յոռնանու.— Զողան դարձեալ առ իմանան աշակերտքն... էջ ՌՃԺԵ:

ՃՂԵ.— Ուրբաթ Եւսրմ, Երանելոյն ի խիփամու Եղիկոպոսի ասացեալ յազգոս Յարութեան Քի. ասացեալ ի Մատթէոս ի Մարկոս Դուկաս Յոռնանէս.— Ամենափրկադործ տնօրէնութեան Քի. խորհուրդք յեմ. կատարեցան... էջ ՌՃԺԶ:

ՃՂԶ.— Մարկոսի Ս. Անտարանցի.— Եւ ընդ առաւօտս միաշաբթին... էջ ՌՃԺԷ:

ՃՂԷ.— Դուկասու Անտարանցի.— Իսայ ի միաշաբթոյն... էջ ՌՃԺԸ:

ՃՂԸ.— Շաբաթ Եւսր Երանելոյն Աքա Սփրեմի Խորին Աստույ Ներքաղեմ պատմագրաբար ասացեալ ի Գլխատումն Ս. Յովնանմու Մկրտչին Քի. եւ ի կառաւումն Զերոյիտայ.— Հրաւիրելով կոչեցաւ ընդու իմ յուրախարար եւ ի կենաբեր բարիս... էջ ՌՃԺԹ:

ՃՂԹ.— Եր. Նորին Ս. Յովնայ Սրմոյ Եղիկոպոսի ի Նոր կիրակէն եւ ի սբ. Առաքելոյն Քի. Քուստ.— Երբեմն

յարեաւ Հովին Գալ ի մեռելոց, մեծաւ զօրութեամբ եւ սքանչելի նշանօք, այց արար առաքելոցն Հաստատել զոռնա... էջ ՌՃԺԺ:

Մ.— Եր. Ոսկերեանմին ի Յովնանմու Անտարանի Մեկնութեմէ.— Իսկ Թովմաս մի յերկոտասանիցն... էջ ՌՃԺԳ:

ՄԱ.— Ի մեծի Երանելոյն Գրիգորի Ամարանի.— Նաւակատիք պատուեցին Հին օրէնքն, եւ գեղեցկապէս կոչեալք... էջ ՌՃԺԴ:

ՄԲ.— Եր. Յ. Ոսկերեանի Կ. Պօլսի Եղիկոպոսացեալի ի քերականաւորութիւն Քուստայի.— Ահա դարձեալ տօն, ահա դարձեալ փրկութիւն ողոց վայելեալքս... էջ ՌՃԺԵ:

ՄԳ.— Եր. ՏՏ. Եղիփամու Յազգոս վերստին կոչման Քովմայի եւ Խաստատում առնել զյարութիւն Քսի.— Եւ յետ ուժ սուր դարձեալ էին ի Ներքս առաքեալքն... էջ ՌՃԺԶ:

ՄԴ.— Արեգի իԹ. եւ Ապրիլ է. Տօմ է Անտանաց ամենասրբաւիտ Ածածմին Մարիամու գոր Խո մմա Գաբրիէլ Եր[ե]ւստեպետն եւ յաղատ գրամն Ած.— Ամենասրբութիւն Մարիամ, Մայր ՏՆ. դուստր էր Յովակիմայ արդարոյ, եւ Աննայի սրբութեամբ... էջ ՌՃԺԷ:

ՄԵ.— ՏՏ. Զաքարիա Հայոց Կաթողիկոսի ասացեալ յԱնտիոս սբ. Ածածմին.— Եւ յարուցեալ Մարիամ յաւուրս յայտնութիւն... էջ ՌՃԺԸ:

ՄԶ.— Եր. Իգնատիոսի ս. Վարդապետին ի յԱնտարանի Մեկնութեմէ ըստ Դուկասու.— Եւ յամենան վեցերորդի... էջ ՌՃԺԹ:

ՄԷ.— Հոռի ա. Աշխարհամատարմ է. Եր. սբ. Հօրմ մերոյ Վարդամայ Վարդապետին քան զպատկան խօսեցեալ մերքայեկան Խանդիւրի ի խորհուրդ Երաշայի Եւսրս որ կոչի Աշխարհամատարմ, Այսինքն Կաթողիկէ Եղեղեցի Խանդակմ որ եւ Որ Սիմ Խարմ լուսեղմ եւ զշտոյն գերաշխարհիկ.— Ածային եւ երկնաւոր է տօնս, Հրաշափառ եւ Հոգեւորական է առաւան, առաքելական եւ մարդարէական է Հանդիմանոր ժողովմ, եւ սերովբէից սրբասացութեան օրինակ է երգ փառաբանութեան, եւ Հոգեղէն դաւառին կենդանաց պատկեր է մամանակս դարնաւային: Որ

բաղդարանից ուղով հալեաց գիստութիւն հիւսիսական ռառիցն, եւ հովիտք աշխարհի անուշահոտ եւ լուսեանք ծաղիւք դարձաւ իցանք... էջ ԹՃԶԷ:

Յիշատակագրութիւմ՝ դրէին կողմէ՝ ամէն ճառի վախճանին: Ոմանց մէջ կը թուէ իր ազգականներու անունները միտմի, Բաւական կը սկսենք յառաջ բերել մէկ օրինակ, էջ ԶԶԱ.— Տէր Աստուած քոյ քր. քառասնից բարեխօսութեամբն դու ողորմես օտաղողի դոռոյս Կեսարացի տէր իղիա Վարդապետին, եւ ծնողաց իւրոց Յովսէփին եւ Ուստիանին, եւ եղբայրն Դրիգորին, Մուրատին, Նաղյուին, Յոհաննէօն, Թադուհին, Կուլին, Նուրին, Ուլիսին, Միքայէլին, Մարիամին, եւ ամենայն դարմիցն կենդանեացն եւ ննջեցելոց որ բաղում աշխատասիրութեամբ եւ ջանիւ մանաւանդ իւրով՝ ձեռագորութեամբ օտաջաւ դաստաւածային մտեանս ի յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ իւրոց արեանկցացն, ուրեմն ընթերցողդդ եւ ունկդդիդդ արեանկցացն որ ողորմի ասէք Աստուած ձեզի ողորմեսցի:

154 Գ

Նախորդին երրորդ հատորը

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ նոյն, էջ ԹՃՂԵ-ԹՊԺԼ: Հանգամանք լաւ: Նիւթ, Գրութիւն եւլն. նոյն: Լուսանցադարձեր գծուած են շատ մը դրլուխներու մօտ: Կան երկու փոքր խորանազարդեր միայն, էջ ԹԹԱ եւ ԹՊԺԷ:

ԲՈՎԱՆԻԿԱՅՈՒԹԻՒՆ —

ՄԸ.— Եր. Եփրեմի Խորիմ Աստուայ ի Յարութիւն Փրկչին.— Յաւուր յորում յարեաւ ԳՏ... էջ ԹՃՂԵ:

ՄԹ.— Նարիմ Ս. Յ. Ոսկեքերամին Աւետարանին Մեկնութեմէ ըստ Յռեմիայ.— էջ ԹՃՂԶ:

ՄԺ.— Եր. Յ. Ոսկեքերամին Կ. Պօլսի Եպիսկոպոսացիներին ի քր. գատիկն.— Պայծառ է դատկիս ժողովս... էջ ԹՄԴ:

ՄԺԱ.— Եր. Դիմանեղոսի Եպիսկոպոսացիների Ազեմամարտ ի Յարութիւն Փրկչի:

Հիմ մերոյ.— Յարեաւ այսօր ի մեռելոց ԳՏ. կենդանին յաւիտեանց, եւ տեսեալ կառնեցն դարութիւն նորա ընթացեալ պատմէին առաքելոցն. դայս Եռայի յառաջագոյն ասաց. եթէ կանախ՝ որ դիմեալ դայք ի ճանդիսէ՝ յառաջ մատիք. քանդի ձեւք լիցի կեանք աշխարհի: Զի ուր առաւել եղեն մեղքն, առաւել եղիցին շնորհքն... էջ ԹՄԶ:

ՄԺԲ.— Ս. Կիրակի Ազեմամարտ շարապետի.— Արդ պահելով դորս յորում մասնեցաւ... էջ ԹՄԸ:

ՄԺԳ.— Եր. Հիպոպիսեայ Բուստաղացայ Եպիսկոպոսի Յերգ Երգոց Մեկնութեմէ.— Ի դիւրեբի խնդրեցի զոր սերեաց անձն իմ, խնդրեցի զնա եւ ոչ դսի, դսին զիս պահապանքն որ պահէին զքաղաքն. միւրէ՛ զոր խնդրեաց անձն իմ՝ տեսէ՛ք... Արդ եղելոցս այսոցիկ՝ ո՛վ սիրելիք, այսուհետեւ՝ արդ ահա լրո՞ւեալ?՝ դարձաբեցուցանէ զՀէթիցն ժողովարանս, եւ զեկեղեցի զնոր ժողովարանս՝ փառաւորէ խորհուրդ յարութեան.— էջ ԹՄԹ-ԹՄԺ:

ՄԺԴ.— Ս. Կիրակի Եմի. Հայրապետի ի քր. Յարութիւն.— Ուրախ լեր Երուսաղէմ... էջ ԹՄԺ:

ՄԺԵ.— Ի Վարդապետութեմէ Ս. Գրիգորի Հայոց Լուստարչի.— Յաղագս թաղմանն իւրոյ եւ յարութեան ինքն իսկ ԳՏ. կանխաւ դուշակեաց... էջ ԹՄԺԲ:

ՄԺԶ.— Եր. Գրիգորի Սքմնելագործի Նիայ Կետարեայ ի Յարութիւն Փրկչին.— Լուստարեա Եմ. զի հասեալ է լոյս քո... էջ ԹՄԺԴ:

ՄԺԷ.— Ս. Կիրակի Ազեմամարտ շարապետի Յեռայեայ Մարգարէի Մեկնութեմէ.— Եւ ես ածից զսաղաղութիւն ի վերայ ի յիշանաց նոցա... էջ ԹՄԺԹ:

ՄԺԸ.— Եր. Յ. Ոսկեքերամի Կ. Պօլսի Հայրապետի ի Մատթէոսի Աւետարանին Մեկնութեմէ.— Իսկ մեռածան աշակերտք, ասէ, զնացին ի Գալիլեա... էջ ԹՄԻ:

ՄԺԹ.— Եր. Երեմիայի Հետեւողի Աւետարան.— Աւրէնք եւ մարգարէք եւ Աւետարանք քարոզեցին զԳՏ. ծնեալ ի Կուսէն, եւ չարարեալ ի խաչի, եւ յարուցեալ ի մեռելոց, եւ վերացեալ յերկինս, եւ փառաւորեալ եւ թաղաւորեալ յաւիտեանս:

Ջի սաէ՛ կատարեալ միտք Այ. բանն, որ
Նախ վաղադոյն՝ զդեցիկ ծնիցեալ ստեղծիչ
մարդոյն, ընդ ամենայնիւ մ. ի Հայրապետ-
արն, Հայրապետ. յօրէնն, օրէնք. ի քա-
հանայ, քահանայ. ի Թաղաւորո՞ իշխան
առաջնորդական. ի մարդարէն, մարդարէ.
ի Հրեշտական, Հրեշտակ. ի մարդկան,
մարդ. ի Հայր, որդի. է Ածուան՝ Ած. յա-
ւիտեանս, ապրայ:

Սա ինքն նոյն ուղղեաց ի Նաւի. ընդ
Յովսեփայ՝ վաճառեցաւ, ընդ Աբրահամոս՝
ստաջնորդեաց. ընդ Սահակայ՝ կապեցաւ.
ընդ Յուդիայ՝ աւտարակենցաղեաց. ընդ
Մովսէսայ՝ զօրավարեաց. ընդ Ժողովորդեա-
նէն, օրինադրեաց. ի մարդարէն, քարոդ-
եաց. ի Կուսէն՝ մարմնացեալ. ի Բեթղե-
հէմ, ծնեալ. ի Յովհաննէս՝ ընկալեալ. եւ ի
Սարգիսնան՝ մկրտեալ. յանապատի՝ փորձ-
եալ. եւ Տէր դոտեալ. դառաքեալոյն Հաւաքե-
լով, եւ դարձալուծիւն երկնից քարոզելով.
ընկոյրո՞ լուսաւորելով. դմեռալո՞ յարու-
ցանելով. ի տաճարին՝ երեւեալ. ի Ժողո-
վորդենէն՝ անՀաւատացեալ. ի քահանայի-
ցոն՝ ըմբռնեալ. եւ առաջի Հերովդի՝ յա-
ռաջ ածեալ. առաջի Փիղատոսի՝ դատեղ-
եալ. ի մարմնի երեւեալ. ի փայտի՝ կախ-
եալ. եւ ի մեռելոց՝ յարուցեալ. առաքելո-
ցոն՝ երեւեալ. եւ յերկինս՝ Համբարձեալ.
եւ ընդ ամէն Հօր՝ նստեալ. եւ ի նմանէ՝
փառաւորեալ. որպէս յարուծիւն մեռելոց.
եւ փրկութիւն կորուսելոց, լուսաւորութիւն
խաւարելոց, եւ փրկանք բացածնելոց. Հո-
վիւ ապրելոց՝ եւ փեսայ Եկեղեցւոյ, երա-
տանալով զերովբէից, եւ զօր ող Հրեշտակ.
Ած. Աստուծոց, Յս. Քս. Փրկիչ մեր.— էջ
ՌՄԻԱ.— չմտ. Կնիք Հաւատայ, Ս. էջ
միածին, 1914, էջ 101: Նաեւ Տիմ. Կուղ,
էջ 250:

ՄԻ.— Եր. Յ. Ոսկեքերամի յԱւետա-
րամիմ Մեկնութեմէ.— Եւ իբրեւ դնացին
հոգա անտի... էջ ՌՄԻԲ:

ՄԻԱ.— Եր. Եպիփանու Եպիսկոպոսի
Կիպրացոյ Յարութիւն Փրկչին.— Այսօր
Հրէայն յեմ. արկին ձեռս ի վերայ Փրկչ-
ին... էջ ՌՄԻԳ:

ՄԻԲ.— Յ. Ոսկեքերամի Կ. Պօսի Ե-
պիսկոպոսապետի յԱմբաստանայ Մարգա-
րէիմ Մեկնութեմէ.— Տէր զլուր քո լուայ եւ
երկեայ... էջ ՌՄԻԵ:

ՄԻԳ.— Յ. Ոսկեքերամի ի Յարութիւն
Գի.— Յորժամ զտիրական միմեռնն դար-
նանային ժամանակին փոխանորդեացէ...
էջ ՌՄԻԶ:

ՄԻԴ.— Մայիսի է. Տօմ է Երեւմամ
Խաչին Գի.— ի ժամանակս արքային Կոս-
տանդին որդոյ արքոյն Կոստանդինոսի
մեծի... էջ ՌՄԻԱ:

ՄԻԵ.— Ս. Գրիգորի Սարկաւացի Ե-
րուսաղէմացոյ Գովեստ ի Եր. Խաչմ Գի.
Այ. մերոյ.— Աւերենցուք եղբարք զՀրա-
շագործ տնօրէնութիւն... էջ ՌՄԻԱ:

ՄԱՆՕԹ.— Ստորին լուսանդէին վրայ
հոր դրով ծանօթագրուած է. «Կիրոյի Ա-
ղէքսանդրացւոյ է» չմտ. Մատ. Հայկ-
Թարգմանութեանց, էջ 523:

ՄԻԶ.— Եր. Յակոբայ Սրմնցում Ե-
պ. ի ասացեալ ի Համբարձումն ՏՃ. մերոյ
Յի. Գի.— Զարթիր քնար իմ եւ երգես օր-
հուծիւն միածնին... էջ ՌՄԻԱ:

ՄԻԷ.— Ի մեծի տուր Համբարձումն
ՏՃ. մերոյ Յի. Գի. յերկնս ի վարդապե-
տաւքեմէ Ս. Գրիգորի Հայոց Լուսաւո-
րչի.— Եւ իբրեւ կատարեաց զուխտագրու-
թիւն Այ. վասն Հրէական աղղիւն... էջ
ՌՄԵԱ:

ՄԻԸ.— Ս. Կիրաքի Եմ. ի Հայրապետի
Համբարձումն ՏՃ.— Արդ զընթացս ուրա-
խութեան կատարեաց Տէր մեր Օս. Քս.
... էջ ՌՄԵԲ:

ՄԻԹ.— Ս. Կիրաքի Եպիսկոպոսա-
պետի Աղեքսանդրու Յերրայեցոց Թղթոյ
Մեկնութեմէ.— Ջի ոչ ամ. դորութեանց
Երկնաւորաց յայտնի է... էջ ՌՄԵԳ:

ՄԻ.— Եր. Դիմնիսիոսի Եպիսկոպոսի
ստացեալ.— ԵՀան Յս. Գաղակեղոսն միշէեւ
ի Բեթանիա... էջ ՌՄԵԴ.— չմտ. Թրդմ.
Նախնեաց, էջ 380:

ՄԻԱ.— Եր. Եպիփանու Կիպրացոյ Ե-
պիսկոպոսի ի Սպամոսոց Մեկնութեմէ.—
Արդ միաշարժն ցուցանէ զօր տէրուա-
կան յարութեան յամ. տիեզերս... էջ
ՌՄԵԵ:

ՄԻԲ.— Նորիմ Եպիփանու Առյմ գրաց.
— Համբարձաւ Ած. օրհնութեամբ, այսինքն
յաղթարկաւ եղանակաւ... էջ ՌՄԵԶ:

ՄԻԳ.— Ս. Ներսիսի Տարսմոնի Եպիս-
կոպոսի ասացեալ քաղերամութիւն Յերրո-
զակամ գովութեամբ ի Համբարձումն ՏՃ.

մերայ Յի. Գի. յերկինս.— *Յնձան այսօր
հարն ողջախոհ եկեղեցի հեթանոսաց...*
էջ ՌՄԾԸ:

ՄԼԴ.— Երկրորդ Ծաղկազարդ, որ
յառաջ էամ գՊնետակաստէ. ՏՈ. Ջափարիա
Հայոց Կարադիկասի.— *Եւ յելանէն նորա
յերիքովէ եւ աւա գնացին զհետ նորա ժո-
ղովորդէ բազումք. եւ աւա կոյրէ երկու...*
էջ ՌՄԿԹ:

ՄԼԵ.— Երանելոյն Աբբայ Լմբմի
հարիմ Ասորայ ի Գայուստ Փրկչիմ
յերուսաղէմ եւ ի ասորք Տօնն Բա-
րնաւմութեան.— *ի տօնս տօնից լի ընտրու-
թեամբ, հրաւիրեալ էք եղբարք իմ սիրե-
լիք, մատուցէք զարդիւնս զովութեանց...*
էջ ՌՄԼԴ: Տես նոյնը Թ. ՃԼԵ:

ՄԼԶ.— Եր. Յակոբայ Սրմեցոյ ա-
ռացեալ Յաղագս եին խորհրդաց եւ օրինա-
կաց ՏՈ. մերայ, որ ի մարգարէն եւ ի մա-
հապետս գուշակեցաւ Հագուվն Սրբով.—
*ի ծով խորհրդոց քոց աւա իջանեմ ի վաճառ
որդի Այ... էջ ՌՄԶԴ:*

ՄԼԷ.— Իմեծի տաւր Պնտեկոստէին,
Գրիգորի Ամաբանի, Յաղագս Հագուվն Սըր-
բով.— *Յաղագս տօնիս զուղեմքեայ իմա-
տասիքեցոյք... էջ ՌՄԼԱ:*

ՄԼԸ.— Ս. Կիրղի Եմի. Հայրապետի
ի Հագին Սուրբ.— *Շնորհք հողեւորք՝ ճըշ-
մարտիւ պիտոյ են... էջ ՌՄԼԵ:*

ՄԼԹ.— Ս. Կիրղի Եպիսկոպոսի Ա-
ղեքսանդրու ի Մեկնութենէ Մարգարէին
Յովկիւյ.— *Եւ եղիցի յետ այսորիկ հեղից
յողւն ի խոյ ի վերայ ամ. մարմնոյ... էջ
ՌՄԼԶ:*

ՄԼԻ.— Ի վարդապետութենէ Ս. Գրի-
գորի Հայոց Լուսաւորչի.— *Եւ ի կատարել
աւուրցն Պնտակոստէին... էջ ՌԵ:*

ՄԼԻ.— Եր. Եւսեբի Կեսարու Եպիս-
կոպոսի ի Հագին Սուրբ.— *Աւա հաստարի
իմն թուէր քարոզութիւն ար. առաքելոցն
առ յօղան... էջ ՌԵԲ:*

ՄԼԲ.— Եր. Յ. Ոսկեբերամի ի Յա-
եամնու Աւետարանին Մեկնութենէ.— *էջ
ՌԵԲ:*

ՄԼԳ.— Գրիգորի Նիսացոց Եպիս-
կոպոսի Յերցո Երցոց Գրաց.— *էջ ՌԵԳ:*

ՄԼԴ.— Ս. Ներսիսի Տարսմի Եպիս-
կոպոսի առացեալ Գովեստ Ներքազակամ քա-

ցառացութեամբ ի Յմարիտ Ած. Հագին Սր.
եւ յիջամել մարտ ի դասս առաքելոցն Յօրմ
Պնտակոստէին.— *Ստեպիմ ի սիրոյ սիր-
տիս բաղձանաց... էջ ՌԵԶ:*

ՄԼԵ.— Շարաք աւուր ի Յիշատակի
օր. մարգարէիցն Եղիա(ա)յի Երեմիայի եւ
Նաբամայ, ի Պետրոսի Թղթայն Մեկնութե-
նէ.— *Գիտէ Տէր զաստուածապաշտօնս փր-
կել ի փորձութենէ, եւ զանիբաւս պահել ի
տանջանս յաւուրն դասաւորանի... էջ
ՌԵԺ:*

ՄԼԶ.— Մահ Երեմիայ Մարգարէի.—
էջ ՌԵԺԹ:

ՄԼԷ.— Մահ Նաբամայ Մարգարէի.
— *էջ ՌԵԻ:*

ՄԼԸ.— Յաղագս Եղիայ Մարգարէի.
— *էջ ՌԵԻ,* Վասն Եղիայի քէ յարմէ ցեղէ
էր.— *էջ ՌԵԻԳ:*

ՄԼԹ.— Եր. Եփրեմիմ Խորիմ Ասորայ
Յաղագս Համդերմայ Գատաստմին եւ Ա-
պաշխարութեան.— *էջ ՌԵԻԴ:*

ՄԵ.— Երկուշաբթի տաւր. Վկայա-
բանութիւն Ս. Հռիփսիմեանց.— *էջ ՌԵԻԹ:*

ՄԵԱ.— Երեքշաբթի տաւր. Վկայա-
բանութիւն Ս. Գայիանայ եւ ընկերաց մա-
րա.— *էջ ՌԵԼԸ:*

ՄԵԲ.— Վասն ձեռնադրութեան Ս.
Գրիգորի.— *էջ ՌԵԵ:*

ՄԵԳ.— Պատմէն Հրովարտակին.—
էջ ՌԵԵԱ:

ՄԵԴ.— Պատմէն Թղթիմ պատախա-
նի.— *էջ ՌԵԵԵ:*

ՄԵԵ.— Զարեշաբթի. ի մնացորդաց
պատմութենէն ար. Լուսաւորչին.— *էջ
ՌԵԵԹ:*

ՄԵԶ.— Ս. Յովսէփ Կարապետին եւ
Աթանասին Եպիսկոպոսիմ Պատմութիւն
եւ քէ վասն էր ի միտսն կատարի յիշա-
տակ մնաց.— *էջ ՌԵՄԸ:*

ՄԵԷ.— Ուրբաթի տաւր. Ս. Գրի-
գորի Հայոց Լուսաւորչի վարդապետութե-
նէ.— *էջ ՌԵԵԱ:*

ՄԵԸ.— Ի վարդապետութենէ Ս. Գր-
իգորի Հայոց Լուսաւորչին ի Չարչարամ-
սըմ Գի.— *էջ ՌԵԵԳ:*

ՄԱՆԹԹ.— Վերոգրեալ երկու ընթեր-
ցուածները քիչ կը տարբերին իրարմէ: Ա-
ռաջիւր նման է մեր Թ. 1 շառնտիքին

պարունակածին (Հմտ. առա, էջ 15, ճԿ)։ Վերցուած է Աղաթանդեղոսէն, հաստատած ԾԳ-ՄԵն։

ՄԾԹ.— Եր. Եպիպանու Կիպրացոց եպիսկոպոսի ի Սազմոսաց Մեկնութեմէ։— Սձ. Աժ. Նախաց առ իս, ընդէր Թողեր դիւ։ Տեսանեա՞ զՀմարտութիւն բարբառոյն.. էջ ՌՅԿն։

ՄԿ.— Ի յիշատակի Ս. Գրիգորի։ Վրկայաբանութիւն Ս. Գրիգորի ելմ ի վիրապէն. Յառաջին ամին Տրդատայ աղբայութեան Հայոց մեծաց.. էջ ՌՅԿԶ։

ՄԿԱ.— Ծաբաբաւոր. Սրբոյմ Գրիգորի ելմ ի վիրապէն, Յայտնութեամբ հրքշտակիւն ի ձեռն հաւորավիշտոյ։— Արդ աուրս լից ի խոր տխրութեան եւ յանճարին արտաութեան [եղ]եալ Թաղաւորն Տըրդատ.. էջ ՌՅՀն։

ՄԿԲ.— Կիրակէ։ Յաղագս Նաւակտեաց եկեղեցոյ, յեկեղեցական Պատմութեմէ։— Այլ շնորհն Այ. ի վերայ անպատու[ւ] պարզեաց նորա.. էջ ՌՅԶ։

ՄԿԳ.— Եր. Յ. Յովսէփեքամի ի Մեկնութեմէ Մարգարէիմ Եսայայ։— Եւ եղիցի յաուրս յետին յայտնի իրան։ Տեսանես զոտուղութիւն մարդաբէին.. էջ ՌՅՁԱ։

ՄԿԴ.— Երկաւաբքի։ Երանելոյմ Յակսայ Մծրմայ Եպիսկոպոսի տացեալ Յաղագս աստեղմ եւ մագուցմ եւ Մամկանցմ Դնքեցեմէսի։— Մարտան մեծ՝ որ լցեր յաշխարհս ի ճառագայթից քոց, ծաղեալ զնշոյլս քո իվերայ խորհրդոց իմոց զի երկեցից քեզ.. էջ ՌՅԶԳ։

ՄԿԵ.— Երեմիաբք։ Պատմ. Սրբոյ Կնոքն Նայմէ Վրաց Աղայմարդ։— Կին ոմն Նուեն անուն յեկեղեցաց սրբոցն փախոստաւոր հասեալ յաշխարհն Վրաց.. էջ ՌՆԶ։

ՄԿԶ.— Վամն Կնոքն Մամնայ։— Էջ ՌՆԷ։— Տես Հատոր Ա. Վնեւտիկ, էջ 23։

ՄԿԷ.— Ծաբաբ օր, Վկայաբանութիւն Մովկիմայ Գեանեայիմ։— Յամին չորսորդի յանթիպատութեանն Լաւորեա.. էջ ՌՆԸ։

ՄԿԸ.— Կիրակի աւուր տացեալ Երանելոյմ Մար(ք)ուբայի Եպիսկոպոսի։— Յարժամ զօրսն որ կոչեցեալ տօնեմք մեք ով եղարբ, յիշեմք առ մին եւ զվերնա-

սունն խորհրդոյ, որ աշակերտքն ժողովեալ էին.. էջ ՌՆԺԳ։

ՄԿԹ.— Երեմիաբքի. Յիշատակ եր. քաղաւորն Կոստանդիանոսի, ի Սուկրատ Պատմութեմէ։— Յայնմ ժամանակի լինէր մարտ պատերազմի առ Բելաշաղացիսն.. էջ ՌՆԻ։

ՄՀ.— Եր. Եւսեբեայ յեկեղեցական Պատմութեմէն ի չորրորդ դարութեմէ Յաղագս Կոստանդիանոսի Թաղաւորի։— Այսպէս իբրեւ եկաց Կոստանդիանոսն այն, որ առաջագ զմանէ.. էջ ՌՆԻԵ։— ՅԱգաբանգեայ Պատմութեմէն Վամն Կոստանդիանոսի։— Ընդ ժամանակս ընդ այնոսիկ Թաղաւորեաց Կոստանդիանոս որդի Կոստայ արգայի.. էջ ՌՆԻԶ։

ՄՀԱ.— Ի Սուկրատայ Յաղագս Մանուամն Ս. Կոստանդիանոսի։— Իսկ Թաղաւորն առաւել եւս յաւելոյր ի հաւատս.. էջ ՌՆԻԹ։

ՄՀԲ.— Ծաբաբ աւուր. Պատմութիւն Հաղագս Գիւտի Նշխարաց Ս. Գրիգորի Հայոց Լուստարչի ի մեծի քաղաքիմ Կ. Պօլսի։—

Ի ժամանակին յորում Հայոց ձեռն էր, առաքեալ լինէր Ներքինի ոմն՝ անուն Նորա Նիկիտ՝ ի Վասիէ Կայսերէ Յունաց, Հրեշտակութեամբ առ Աշոտ Իշխանաց Իշխանն յաշխարհն Հայոց... — Տես Յուդակ Զեռ. Ս. Յակոբեանց, Բ. Հատոր, 1953, էջ 51-53։ Հմտ. Նաեւ Ալիշան, Հայապատմ, էջ 263։

ՄՀԳ.— Պատմ. Գիւտ Նշխարաց սրբոյմ Գրիգորի ծննդեան եւ սննդեան եւ կատարման ևճոյ։— Արդ ի դայն Անակայ ի Պարթեւից ի Հայս.. էջ ՌՆԼԳ։

ՄՀԴ.— Կիրակի աւուր։ Եր. Յ. Ոսկերեքամի Կ. Պօլսի Եպիսկոպոսի տացեալ ի սր. Լուստարչի Հայաստանեայց ի մեծ Գրիգորիմ։— Աստուածադարձից արանց զովսասանութիւն բաղում եւ դանադան է... էջ ՌՆԼԵ։

ՄՀԵ.— Երկաւաբքի։ Պատմ. Ս. Նիքոնի Հայրապետիմ եւ Խաղայ Եպիսկոպոսի։— Յերրորդ ամի Թաղաւորութեան Արշակայ եկաց Եպիսկոպոսապետ Հայոց Մեծն Ներսէս, որդի Յուսեփն, որդւոյ Վրդանայ սրբոյն Գրիգորի... էջ ՌՆԼԶ։

ՄՀԶ — Պատմ. Յաղագս Ս. Ներսէսի
Հայոց Հայրապետին վասն վարաց եւ մահ-
ումն մարտ — **Յուլիանի** ի աստի մէջ **Տըր-**
զաւայ ի նաւա յաթոս որոյ աստիկոյն
Թադէոսի, **Լուսաորէն** Հայոց սքն. Գրե-
դորոս... էլ **Ռննէ**:

ՄՀԷ — Երեմիայի: Դանիէլի եւ Ե-
րեք Մանկանցն — Եւ սոք **Դանիէլ Ած. ճեմ**
եղոյ որ ինչ լիկեղոցն է առ յապա... էլ
Ռննէ:

ՄՀԸ — Գիւտ Նշարաց տրաց երեք
մանկանցն Ոմանիանցն — **Յամա Վառա**,
պարսկաց տրաց... էլ **Ռննէ**:

ՄՀԹ — Հիմզաբքի: Պատմ. Թարգ-
մանութեան Սրբայ Սահակայ եւ Մեսրոպ-
այ եւ այլոց քարգմանչացն եւ գիւտ Գր-
բացն քե արգէտ եղի — Իբրեւ տիրեաց
Քառով Հայոց, եւ ի վախճանէ կղերկողո-
սին **Վասպուրականի**, յայորդէ սուրբ **Սա-**
հակ ի Հայրապետութեւն... էլ **Ռննէ**:

ԵԱՆՕԹ — Սահակ Պարթևի նա-
խորդը մեր պատմիչներէն կոչուած է **Աս-**
պուրակէս, որ Հոս դարձեր է **Վասպուրա-**
կան:

ՄԶ — Վասն Ոշմանգրութեան հայե-
րեմ գրոց ի քաղաքութեան Վառապա-
կայ ի ձեռն խնդրայ Սահակայ եւ Մեսրոպ-
այ — Իսկ յետ ժամանակի ինչ տնայնելոյ
բերեալ **ասիւրի** նախարարացն Հա-
յոց... էլ **Ռննէ**:

ՄԶԱ — Յայ պատմութեան վասն Ս.
Սահակայ Հայրապետի — Իսկ **Մահմա**
դարձեալ ի միւսում մէջ **ժողովեալ** զորս
բազումս... էլ **Ռննէ**. — Հմտ. Թի. 173,
յոդ. ԿԿԵ:

ՄԶԲ — Ծարաք անուր. ի յիշատակ
սր. Մարգարէին Ջափարիայ, Ս. Կիրոյի Ե-
պիսկոպոսագետին ի Մեկնութեան մարին
մարգարէին Ջափարիայ — **Յուլիանորդում**
ամենան, յամի երկրորդի առ **Դարեհեւ**...
էլ **Ռննէ**, Մահ Ջափարիայ Մարգարէի —

Սնանմէ սր. Մարգարէիցն քե ուստի
էին եւ արգէտ վախճանեցան եւ ուր քաղե-
ցան: Եպիսկոպոս կիպրացայ ասացեալ: Ով-
սէն Մարգարէ — Սա էր ի **Բեթլեհեմ**
թայ... էլ **Ռննէ**. — Հմտ. **Անիան** Գրեք
Հին Կապարանաց, **Վենետիկ**, 1896, էլ
208:

ԵԱՆՕԹ — Ովսէէ մարգարէն վերջ
կան յաղագրար Միքիէ, Յովել, Արդիու,
Յովման, Նաուս, Սարակուս, Սափմիտ,
Անգեա, Զափարիա, Մաղաթիա — էլ
Ռննէ — **Ռննէ**:

ՄԶԳ — Հիմզաբքի Կիրակէի տուր.
Վարէ եւ Պատմ. Ոմանիանցի սր. երեք: Ի
Կիրակէ օր կարգայ — **Պատմաց** սքն.
Պատմութեան... էլ **Ռննէ**:

ՄԶԴ — Երկուշաբթի. Տրգատայ եւ
Աշխն Տիկմոյ եւ Խորապիկոսայ. Նախ-
ապարիւն Տրգատայ ի քաղաքութեան
յուսաց էմն գիւտաւայ — էլ **Ռննէ**:

ՄԶԵ — Նախապարիւն Տրգատայ
ի պատերազմին յԱրամա յարում մի-
րակոսուր արար գիւտաց քաղաքում — էլ
Ռննէ:

ՄԶԶ — Յաղագս վախճանին մեծի
քաղաքին Տրգատայ ընդ արում եւ ող-
բերգականութիւն մեղադրանաց — էլ
Ռննէ:

ՄԶԷ — Երեմիայի: Դաւաւտ գա-
վաւի պատմագրարար ի սքն. Ասիւտա-
կէս եւ ի Վրդմէս եւ ի Մանիկմ եւ ի Գրի-
գորիս եւ ի Դանիէլ — **Յաղագս** սքն. ի
Դարգար ի **անարժանութեան** իմ **Նախնայ**
Կասեղացանէ ի յօժարութեան. յոյսն ըս-
տիպէ եւ սէր սրբոցն **Կաթարացանէ**, եւ
Կաթարութեան անձին իմայ ոչ տայ թոյլ Հա-
մարձակել. **Վարանեալ** զոմ յերկրոցն եւ
սարակաւսիմ ի **մէջ** **Եփրատ** եւ **Եփրատ** ի
մեծութեան իբրեւ... էլ **Ռննէ**. — Հմտ. Թ.
ՕԴ, էլ ԵԿԴ:

ՄԶԸ — Ի մնացեալ ճառէ Զարեմ-
աբքի օր կարգայ. յորտքն եմ [Յ]ուսիանմ
առ քաղաքում — **Զի Թէ** ի **Վարանեալ** ան-
դիս **Կուս** պաշտելն **Կուսում** է անձին տպ-
զմը **Ներսէս** **Թողութեան** ունիցի որ առ
անգանդի Այ. զպատկերս դիւաց դիցէ...
էլ **Ռննէ**:

ՄԶԹ — Հիմզաբքի. Ի յիշատակի Ս.
Մարգարէին Եղիսի ի յարարաք քաղա-
քութեան — Եւ սոք **Տէր Եղիս**... էլ
Ռննէ. Մահ Եղիսի Մարգարէի —

ՄՂ — Եղիսի Մարգարէ — Սա էր
Երկրէն Սարգայ ի **Հաւանայից**... էլ
Ռննէ. Հմտ. **Անի**. Գրեք **Հ. Կապարանաց**,
էլ 224:

ՄՂԱ— Դամիէլ Մարգարէ— Սա էր
ի ցեղէն Յուդայ ի Բագաւարական սպասա-
ւորութեան... էջ **ՌԵԹ**, Հմմտ. Նոյն, էջ
218:

ՄՂԲ— Ծարաք աւուր. վկայարա-
նութիւն Սրբայն Արդիսեհի որ քարժամի
ծառայ Բոսի— էջ **ՌԵԼ**:

ՄՂԴ— Կիրակէ աւուր կարգայ,
Պատմ. կամուոր ազատի որում ամուսն
լիսիսմոս— էջ **ՌԵԽԲ**:

ՄՂԵ— Ծարաք աւուր: Յազագս Ս.
Տաղամակիւ Այ. որ ի Կարիաքարիւս— էջ
ՌԵԽԵ:

ՄՂԶ— Ի մոյն Գրաց— Եւ ասէ Տէր
մայէ Աւարան... էջ **ՌԵԽԲ**:

ՄՂԸ— Յետաւյ Որդւոյ Նաւեայ—
Եւ կանխեաց Ոսոռ... Ընդ առաւան... էջ
ՌԵԽԲ:

ՄՂԹ— Յետաւյն թագաւորութեան.
— Եւ եղև ընդ աւուրան ընդ աշխարհի, Ժա-
ղովքիս յայլղիք... էջ **ՌԵՄ**:

ՄՂԺ— Ի Մնացորդաց Գրաց— Եւ
Հրաման եւ Դաւիթ ժողովի զամ. աղղո
Իյի. յիմ... էջ **ՌԵՄԲ**:

ՄՂԸ— Զոռո մոյն Յակարայ Սրնեց-
ւոյ ասացեալ ի Խորհուրդ Տաղամակիւս—
Ոյ ամենակարգ Տէր իմ Յս. Ած. Իսրայէլի
Հոյնի եւ Նորայ, աւուր էն խաբի զգարմա-
նայիս զո... էջ **ՌԵՄԲ**:

Յ— Ի մեծի աւուր, Երամնելոյն Ար-
բայ Նիքիսի Խուրի Ասորայ ասացեալ, Յայ-
լակերպութիւն ՏՅ— **Յերկրէ Հուճեք եւ ու-**
րախութիւն, յայլղայ պատուք անթիւք, Ի
զորոյ վարդապետութիւնք կենաց... էջ
ՌԵԿԱ:

ՅԱ— Ի մեծի վարդապետին Երամն-
ելոյն Յ. Ոսկերքումի Կ. Պօլսի Նիկիկապա-
ստղետի ի Մատրէնոսի Աւետարանին Մեկ-
նութեմէ— էջ **ՌԵԿԵ**:

ՅԲ— Երամնելոյն Սր. Հօրն մերայ
Մսկսիսի Քերթազանք Յազագս վարդա-
պետի Խորհրդայ— **Լուսաւոր եւ պայծառ**
են իրք մերձաւոր ասեմս, եւ զորեղերական
ցնծութիւն ասեմս Հնչէ ընդ երկնաւ... էջ
ՌԵԼԱ, Հմմտ. **Մասնաւորութիւնք Ս. Խո-**
րեանցոյ, Վենետիկ, 1808, էջ 320:

ՅԴ— Հիմզաքթի. Ի յիշատակի Սր.
Մարգարէին Նաւեայ, Սրբայն Կիրակի Ա-

զեմանգ[ր]ու Նիկիկապոսի Յնայեայ
Նենկնութեան— էջ **ՌԵԼԸ**:

ՅԴ— Ամսվա Մարգարէ— Սա էր ի
Թեկուայ... էջ **ՌԵԶԵ**, Հմմտ. Անկ. Գիրք
Հ. Կաւկասեանց, էջ 209, օր. 2:

ՅԵ— Նաւի Մարգարէ— Սա էր
որդի Ամսվայ ի Թեկուայ... էջ **ՌԵԶԵ**,
Հմմտ. Նոյն, էջ 207:

ՅԶ— Ծարաք աւուր. վկայարա-
նութիւն Սր. Առաքելոյն թաքեռոսի—
Բազմադիմն են ճանապարհք երկնաւոր եւ
լուսնեղն վաւկաց... էջ **ՌԵԶԵ**:

ՅԸ— Վկայարանութիւն Ս. Սամգրի-
տայ զստեր Սամատրիայ քաղաքին—
Սուրբ Սահակոս էր զուար Սամատրիայ
Բարաւորի շաւոյ... էջ **ՌԵԶԸ**:

ՅԸ— Դիւտ Նշտարաց Ս. Առաքել-
ոյն թաքեռոսի եւ Սամգրիտայ եւ Իլի. եւ
այլ Սրբայն որ քաղաւ ժամանակս կա-
յին ի ծածակս եւ յայտնեցան ասմ միայ Յըդ-
նաւորի Կիրակոս ասեմս— **Արդ սկսեալ**
Նորո պատմիւ եւ ասէ. եւ Կիրակոս աշա-
կերտեալ Դաւթի միայնակեցի քանկէի ի
սնար լերինն որ կոչի Սանարուկ... էջ **ՌԸ**:

ՅԹ— Յերեշաքթի օր, Երկնասան
Մարգարէիցն, Մարգարէութիւն Ովսէ
Մարգարէ— **Բան Տեանն որ եղև առ**
Ովսէ... էջ **ՌԸԳ**, Ման Ովսէի Մարգա-
րէի— **Ովսէ էր ի Բեղմոթայ, ի ցեղէ Իսա-**
բաւ... էջ **ՌԸԳ**:

ՄԱՆՈՐ— Թարգարտար կուդան
Մարգարէութիւն Ամսվայ, Միքեայ, Յո-
վելայ, Աքիոն, Նաւամայ, Ամարկոնայ,
Սափմիտ, Անգի, Զափարտ, Մաղափա.
... էջ **ՌԸԴ-ՌԸԵ**:

ՅԺ— Զօրոտղայն Երկուշաքթի. Ի
յիշատակի Ս. Մակարայեցոյն, Երամն-
ելոյն Երիւսի ասացեալ վասն կերպրաց
որ ուտեն հաւտացեալք առաջ սնոջ—
Աւուր Ած. զերկնիս եւ զերկրի եւ զամ. որ է
ի Նոսա, եւ աւա զորի են յոյժ... էջ **ՌԸԶ**:

ՅԺԱ— Գրիգորի Ածարանի ի Մակա-
րայեցի վկայան— **ԶԲՆՆ են Մակարայե-**
ցիք, վասնզի սոցա է մերձաւոր ասեմ...
էջ **ՌԸԸ**:

ՅԺԲ— Հիմզաքթի. վկայարա-
նութիւն Ս. Քրիստափորի եւ Երկու կա-
մաց վկայից— **Յամա Թաղաւորութեանն**

ճուրհանոսի, եւ դատաւարութեան Դեկա-
տի... էջ ՌՈՒԶՁ:

ՄԱՆՈՅ.— Եթէ. Թուականաբար մոռ-
ցրած է գրչէն:

Եթէ.— Ի շարաքի օր. Յաղագս ժո-
ղովոյմ ար յնիւնառ եղի, յաւուրս Թե-
զաւի փռաւ վառ մարաբշտիմ Նեստորի.—
Ընդ աւուրսն ընդ աշխարհիկ եկաց յաթոռ եւ
սխալակոյսութեան Բիւզանդացոց, անադ-
մանն Նեստոր... էջ ՌՈՒԴ:

Եթէ.— Եր. Կիւրդի Ազեմաղըրու
Հայրապետի կարգեալ նգովք ար ոչ խստա-
վածիմ գՏէր Յո. մի որդի, միով բնու-
րեալս, եւ Ածածիմ գոր. Կոյսմ Մարիամ.—
Տես, Յուդակ Ձեռ. Ս. Յակոբեանց, Գ. Հա-
տոր, 1953, էջ 55-56: Հիմա. Գրիգ Թղթոց,
էջ 404-6:

Դիմնեոսի տպիսկագրոսի.—

Ձարչարեցաւ Աստուծոյ Բանն, եւ ըզ-
րնութիւն աստուածութեան պահէր առանց
լարչարանացն, ի չարչարեցն, վշտանալ
մարմինն, ստոյգ մեռեալ եւ ճշարտապէս
կենդանի, անփոփոխ մեռեալսն.— էջ ՌՈՒԶ:

Եթէ.— Երանելոյմ Ձեմորայ տպիսկա-
ցոսիմ.—

Մեզ ոչ ասեմք դմաւն մարմնոյն մե-
այն, որպէս եւ ոչ զկեանս բանին միայն:
Եթէ կեանք բանին եւ մարմնոյն, եթէ յա-
ւէթ կենդանութիւն մշտնջենական բանին եւ
մարմնոյն, եւ եթէ անարդաւք բանին եւ
մարմնոյն: Այս խոստովանութիւն փոք-
րնչ ասացաւ, ի Ժողովն Եփեսոսի. զայն
ուսցին ի նոցունց իսկ գրոց, որ քարոզեցին
գմի Տէր Յո. Գո. միով բնութեամբ երկր-
պագեալ, այժմ եւ յաւիտեանս յաւիտենից,
ամէն.— էջ ՌՈՒԶ:

Եթէ.— Պատմ. վառմ Սր. Ժողովոյմ
Եփեսոսիմ, ար եղի ի ժամանակս Թեոդոսի
փռաւ յաղագս մարաբշտիմ Նեստորի.—
Այս ինչ է զոր Հանգերձեալս եմ պատմել...
էջ ՌՈՒԶ:

Եթէ.— Երկուշարքի: Վարք Եր. Ամ-
սիգմենա եւ գուգմիսի Ուրայ Սպարաբես
եւ դստեր Ուրա Սպարաբէմ.— Յաւուրս Ժո-
մանակաց բարեպաշտ Թագաւորին Թէոդոսի
արքայի արդարոյ... էջ ՌՈՒԱ:

Եթէ.— Երաբ: Տեսիլ Ս. Գրիգորի
գոր Խոսե ի հիմնաբնութեամ Կաթողիկէ
եկեղեցոյ.— Արդ ի լուս վաթառնեք-

(ը)որդն վեցերորդ աւուրն, ընդ այդուն ա-
ւաւոտանալն... էջ ՌՈՒԵ:

Եթէ.— Բամ Գովեստի Պատմագրա-
բար Յաղագս Եմնդեմ եւ Սմնդեմ եւ Բա-
ղաւալարութեամ եւ Վերափոխմամ Ամենա-
սրբաւիտ փառաւորեալ եւ միշտ Կուսի
Մարիամու Ածածիմ, ասացեալ ի Ուրիմ
ծառայէ եւ մաղքամաց հայցողէ յոգմամեղ
մնմաւոր Գրիգորի.— Ըստ բարուց բու-
սոց բնաւորեալ անձն բանական իսկապէս
ունակութեամբ ըստ իմանալի, դիման առ
ազգակիցն, մղիլ տեսութիւն եւ բաղ-
ման... էջ ՌՈՒԱ:

ՄԱՆՈՅ.— Նման խորագրով գրուած-
քի մը յիշատակութիւնք տես Հ. Գարեգին
Ջարբակէլեանի մօտ. Պատմ. Հայ Հին
Դպրութեան, էջ ԵԵ:— Հմտ. Զեռն աստ,
էջ 241: «Մենաւոր Գրիգորը Համանուն
Սկեւագրին է:

Եթէ.— Ս. Յակոբայ Սրմեցոյ ասաց-
եալ Ներագրեմ ի Նմուշմ որբուիտ լծ-
ածիմ.— Որդի Այ. որ սիրով ըզի խոնար-
հեցար եւ ինքն իրկիր, ... էջ ՌԶԵ:

Եթէ.— ՅՕգոստոս Ամայ ի ին փա-
ռաւորեալ եւ երաշտփառ Ոմբում Ամենա-
սրբաւիտ Ածածիմ Մարիամայ: Երանե-
լոյմ Դիմնեոսի Արիպագացոյ, Աւայիմ
Տպիսկագոսի Աթեմացոց Բաղաժի եւ Ու-
խաշար Վարդապետի, գոր գրեաց պատա-
խամի Թղթոյմ Տիտոսի Տպիսկագոսիմ Կրե-
ստացոց, Յաղագս Նմուշմ Սրբաւիտ եւ
միշտ Կուսիմ Մարիամու Ածածիմ.— էջ
ՌԶԴ:

Եթէ.— Երանելոյմ Նիկողիմոսի ա-
սացեալ ի Համգտեմ Տօմի Սր. Կուսիմ
Մարիամու Ածածիմ, Մօր ՏՈ. Մերայ եւ
Փրկչիմ Եթ. Գի.— էջ ՌԶԵԲ: Հմտ. Անկ.
Գրիգ. Ե. Կապարաւանց, էջ 451, Բ. օրե-
նակ:

Եթէ.— Եր. Յ. Ոսկերեքեանի Կ. Պօլսի
Տպիսկագոսի Ներագրեմ Ամենօրեմեալ Սր.
Կոյսմ.— Ամ. տօնախմբութիւնք վկայից՝
Հրաշալիք են... էջ ՌԶԻԱ:

Եթէ.— Ս. Տպիփանն Կիրպացոյ Ե-
սիսկագոսի Ներագրեմ ի Եր. Ածածիմ եւ
ի միշտ Կոյսմ Մարիամ.— Ջփայլեալ ճա-
ռագալթա Ածածին. դահագին եւ զանա-
սանելի գորութիւն... էջ ՌԶԻԴ:

Եթէ.— ՏՈ. Ջափարիայ Հայց կաթ-

դիկսութի ի Նոյնմամ Ածածմին.— *Հինդեռա-
տաներորդ մայաց էր ամենաներջանիկն Մա-
րիամ, յորժամ ծնաւ զմարմնացեալ Բանն
Ած... էջ Բ2ԻԹ:*

ԹԻԷ.— Ներքաղեամ ի Վերափոխու-
մբն Ամենօրեմեալ Ածածմին ասացեալ ի
Ներսէսէ ծնողաց խոստմամբ Ոմին ըմծայ-
եալ ծառայէ.— *Պարտական դատիմ կուտա-
կան աւարտ ասեմք... էջ Բ2ԼԻ:*

ԹԻԸ.— Ի յիշատակի Սբ. Առաքելոյն
Թուվայի, երամելոյն Սեփիմանու Կիպ-
րացոյն ի Սաղմոսաց Մեկնութեմէ.— *Ած.
ընդ Եւանջ. ընդ առաջի ժողովրդեան ըս...
էջ Բ2ԾԱ:*

ԹԻԹ.— Պրաֆ Սրբոյ Առաքելոյն Թով-
մայի եւ Վկայութիւն Ոտրին.— *էջ Բ2ԾԴ:
Հմտ. Անկանոն Գիրք Առաքելականք, Վե-
նետիկ, 1904, էջ 369-400, Ա. օրինակ:*

ՅԼ.— Երկուշաբթի, Տեսութիւն քանի
պատմագրութար ի Սրմ. Ստեան եւ ի Մե-
րոպ եւ ի քարգմտիչն ամենայն.— *Ետ
սո՛ւսց Հնդից վախճանի Հայրապետն մեծ
Ապոլոնական, եւ յաջորդէ զաթուր պատ-
րիարքաթեան Սրն. Սահակ... էջ Բ2ԿԼ:*

ՅԼԱ.— Երեքշաբթի. Սեփիմիկի, Եզրի
եւ Զափարիայի: Մահ Սեփիմիկի Մարգա-
րէի.— *էջ Բ2ԶԱ, Հմտ. Անկ. Գիրք Հ.
Կապկարանայ, էջ 224, ԺԸ. օրինակ:*

ՅԼԲ.— Վասն Եզրի Բաեանայի.— *Եզր
քանանայ եւ մարգարէ մեծադոյն շնորհաց
արժանի եզրե ի հոգւոյն Այ. լան զամ.
մարգարէ: Քանդի ի դաշն Նարուղարդանայ
դորագլխին Նարուղոդոնոսորայ Թաղաւորին
Առորոց յեմ. յորում հրկէզ արարեալ ըզ-
առճարն, եւ սպաս տաճարին առեալ տա-
բան ի Բաբելոն... էջ Բ2ԶԱ:*

ՅԼԳ.— Մահ Զափարիա Մարգարէի
եօրն Յովնանու.— *Չաքարիա էր ի դառ-
ուէ Աբխալ՝ որդի Աղուրա յեմ... էջ
Բ2ԶԲ:*

ՅԼԴ.— Յայտնութիւն Նշխարաց Զա-
փարիայի եօրն Յ. Մկրտչի եւ Երամելոյն
Տանդալեանի որ վկայեաց ի Նիկմիդայ քա-
ղաքի գոր տարեալ էր մամկանն Գրիգո-
րէի յաշխարհն ձգրաց.— *Բաղուս Եւանք
եւ արուեստք լինէին ի քաղաքին Յրի... էջ
Բ2ԶԳ:*

ՅԼԵ.— Հիմզշաբթի. Յոեանու Կա-
րապետին եւ Մկրտչին, Սրբոյն Կիրակի

Եմի. Հայրապետի.— *Արդ լինէր Հնոց օրե-
նացն կատարումն, եւ նորոց սկիզբն մկր-
տութիւնս... էջ Բ2ԶԶ:*

ՅԼԶ.— Եր. Յ. Ոսկեբերամի ի Մառ-
թեան Աւետարանի Մեկնութեմէ.— *Յայնմ
ժամանակի լուաւ Հերոդէս չորրորդապետն
զուրն Յի... էջ Բ2ԶԷ:*

ՅԼԷ.— Ս. Բարսեղի Արքեպիսկոպոսի
կիսառու Կապադովկեցոյ ասացեալ ի Սբ.
Մկրտիչն եւ ի Կարապետն Յովնանու.—
*Որպէս ոք անապատաւէր, յանտառախիտ
տեղով ուրեք ընդ ծառով Հովնանացեալ...
էջ Բ2ԶԸ:*

ՅԼԸ.— Հրատից ի հիմզն, Տոմ է Եր-
մեդեան Յ. Մկրտչի.— *Մեծ քաճանայ Զա-
րարիայ ի տօնի Քաւութեան՝ առ աւետիս ի
Գարրիէլ Հրեշտակապետն... էջ Բ2ԶԹ:*

ՅԼԹ.— Եր. Սբ. Վարդապետին իգնա-
սիւսի տասցեալ յԱւետարանի Մեկնութե-
մէն որ ըստ Ղուկասու.— *Եղեւ քանանայ ա-
նուն Զաքարիայ ի դատակարգէ Աբխալ...
էջ Բ2ԶԴ:*

ՅԼԺ.— Ի Շաբաթի օր Նիկիայ Սբ. Ժա-
ղսպոյն: Յաղագս Ժողովոյն որ եղեւ ի Նիկի-
այի Բիւքանցոյց երեք հարիւր ին ժԸ
Հայրապետացն.— *էջ ԲԳԳ, Խոստովանու-
քիւն Հաւատոյ ասացեալ Ս. Գրիգորի Ածա-
րանի.— էջ ԲԳԴ:*

ՅԼԱ.— Սահմամբ Հաւատոյ Հայա-
տանայց եկեղեցոյ գրեալ ՏՈ. Ներսէսի
Հայոց Կաթողիկոսի ի խնդրոյ քրիստոսա-
սէր քաղաքին Հոսմոյց Խմտմունչի.— *էջ
ԲԳԵ, Հմտ. Ընդհանրական Թուղթք, Ե-
րուսաղէմ, 1871, էջ 120:*

ՅԼԲ.— ՏՈ. Ներսէսի ասացեալ Սահ-
մամ Հաւատոյ Ածարանութիւն.— *Որպէս
եւ Գրիգոր Նիս[ե]յ[ւ] ի Բնութեան
Դիրք... էջ ԲԳԸ, Հմտ. Նոյն էջ 125, որ
չորունակութիւնն է Սահմանքին:*

ՅԼԳ.— ՏՈ. Եփրեմի Խորին Առողաց
ասացեալ Յաղագս Խանդեբանայ դատաստա-
միւն եւ ասպշխարութեմ ի Կիրակի.— *էջ
ԲԳԾԱ:*

ՅԼԴ.— Նորին Եփրեմի Կցուդ Օրե-
նութեան.— *Եւ արդ, իբրեւ եկեղ Տէր մեզ
եւ արբ որ յաւելան զի՞ արար դարն ... էջ
ԲԳԺԵ:*

ՅԼԵ.— Ի Ուսակատիս Սբ. Կաթու-
ղիկէ եկեղեցոյն որ կատարի յԵմ. ի Սբ.

Տեղիում Գի. Սրբոյն Կիրաղի Եմի. Հայրապետի.— Յաղագս Սր. Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ մարթ եւ պատշաճ էր բաղում ինչ առնել, բայց փոքր ի շատէ եւ կարճ ի կարճոյ տասացուք, Կաթողիկէ անուանեալ է, զի բնդ ամ. տիեզերոս, ի ծաղաց ժինչեւ ի ծագս Երկրի է... էջ ՌՊԺԷ:

Յիշատակագրութիւնք գրչին կողմէ կցուած են ամէն դուռի լեզբը, Յառաջ կը բերենք երկու հատ միայն:

էջ ՌՄԹ.— Ձեռքիս սուվաճի առնալս եւ դժնողն մեր յիշեցէք ի մեղաց թողութիւն, եւ Աստուած զձեղ յիշեցէ, ամէն:

էջ ՌՄՀԴ.— Տէր Աստուած քոյ ոգ. Գալսեան շնորհին ողորմես ոտացող գրող գրոյս նախաշ Նշիւա Վարդապետին եւ ծնողացն եւ ամենայն աղակականցն կարողացողաց եւ յողացող առհասարակ ծերոց եւ տղալոց ասացէք Աստուած ողորմի եւ ճնդ ողորմի:

154 Դ.

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Նախորդին Զորորդը Հատորը:

Մաւալ նոյն էջք ՌՊԺԹ—ՄՆԺԵ+51, Հանգամանք լաւ: Նիւթ, Գրութիւն, եւն. նոյն: Փոքր խորանագարդ մը ունի էջ ՄՄԶԲ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Յեձ.— Եր. Եւսեբայ Եպիսկոպոսի Կեսարու յնկեղեցական Պատմութեմէ ի Տառնբարդ Դպրութեմէն.— Ուլ քահանայք Այ. որ զդեղեալ էք զհանդերձ փրկութեան... էջ ՌՊԺԹ:

Յեձ.— Եր. Եպիսկոպոս Եպիսկոպոսի Կիրարացուց ի Սաղմասաց Մեկնութեմէ.— Երանի դոր ընտրեցեր եւ ընկալար... էջ ՌՊԻԲ:

Յեձ.— Եր. Յ. Ոսկերեանի ի Մեկնութեմէ Մարգարէիմ Յտայեայ.— Ձի եղիցի յաւուրս յետինս յայտնի լեռան... էջ ՌՊԻԵ:

Յեձ.— Ս. Սահակայ Հայոց Կաթողիկոսի քէ որպէս հաստատեցաւ Կարգ Եկեղեցւոյ եւ որոշումն Վառաց.— Հաւատք Եկեղեցականք զարթուցանեն զմիտ երկիւս

շածաց Գի. ի դիտութիւն ճշմարտութեան պատուիրանացն Այ. ... էջ ՌՊԻԷ:

ՅԵ.— Ի մեծի երկարորում տուր խաչվերացեմ, Դաւթի ԱՍյաղք Փիլիստաւայի Ներգիմացույ Ներբաղեմ ի Սր. Խաչըն Աստուածընկալ.— Բարձրացուցէք զՏէր Ան. մեր... էջ ՌՊԻԹ:

ՅԵԱ.— Եր. Եպիսկոպոս Եպիսկոպոսի Կիրարացույ տացեալ Գովեստ Սր. Խաչիմ.— էջ ՌՊԼԸ:

ՅԵԲ.— Նարին Եպիսկոպոս Կիրարացույ Եպիսկոպոսի տացեալ ի Տօմ Կեմեսաբեր Խաչավերացեմ.— Շարեացուք իրբեւ զբարագարան այսօր սիրելիք զլեզուս մեր... էջ ՌՊԽԴ:

ՅԵԳ.— Երբորդ Աւուրմ: Ս. Կիրաղի Եմի. Հայրապետի ի Խաչմ Սր. եւ Ածընկալ.— էջ ՌՊԽԸ:

ՅԵԴ.— Եր. Յ. Ոսկերեանի Կ. Պօլսի Իգիսկոպոսապետի ի Խաչմ Փրկչական.— էջ ՌՊԵ:

ՅԵԵ.— ՏՈ. Զաքարիայ Հայոց Կաթողիկոսի յԱծընկալ Սր. Խաչմ.— էջ ՌՊԵԳ:

ՅԵԶ.— Զորորդ տուրմ: Եր. Զեմեայ Եպիսկոպոսի ի Բառամերարդ չորորդ Սաղմսեմ.— էջ ՌՊԵ:

ՅԵԷ.— Վերլուծութիւն Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ եւ որ ի մեա յօրինեալ կարգ.— էջ ՌՊԿԲ:

ՅԵԸ.— Ս. Հօրմ մերոյ Գրիգորի Նաբեկացույ Դրուատ Գովեստի տացեալ ի Սր. Եկեղեցւոյ.— Դաւանեմք ի Հաւատ ուղիղ եւ անխտորնակ... էջ ՌՊԿԶ: Հմտ. Նարեկ, ՀԵ. Թ.:

ՅԵԹ.— Հիմեբարդ տուրմ. ՏՈ. Զաքարիայ Հայոց Կաթողիկոսի ի Սր. Եկեղեցւոյ.— Այսօր սրբոյ Կուսի Հարանադեալ Սր. Եկեղեցւոյ, կոչեալ յորջորջի անուն Կաթողիկէ եւ սին եւ դշտոյ... էջ ՌՊԶԷ: Հմտ. Ա. Հատոր, Վեներիկ, էջ 31 Թ. 217:

ՅԵ.— Վեցերորդ տուրմ: Եր. Թէագորսի ճգնուոր միայնակցի եւ վարդապետի Ներբաղեմ ի Սր. Խաչմ Ածընկալ եւ ի Տնօրէնութիւն ՏՈ. մերոյ եւ Փրկչիմ Յի. Գի.— էջ ՌՊՀԷ:

ՅԵԱ.— Եր. Յ. Ոսկերեանի ի Սր. Խաչմ ի Ժողովոց Գրաց.— էջ ՌՊԶԵ:

ՅԵԲ.— Երբորդ տուրմ: Եր. Կիրաղի Եպիսկոպոսի ի Սր. Խաչմ Ածըն-

կալ.— Երբեք *ի զանազան թատերա մուր-րուքներն* ... էջ **ՌՊԶԷ**։

ԵԿԳ.— Գրիգորի Ածարամին Ներքոզ-եամ ի Սբ. Խաչմ Ածրնկալ.— էջ **ՌՊԶԹ**։

ԵԿԴ.— Ուրեքորդ առուրմ։ Նր. Մի-սայելի Հայոց Եղիսկազուսի Մեծի Կոզմոմ-ցըն եւ Բոստրիսառնեայ մահամզի, ի Սբ. Լույմ Ածրնկալ.— *Ած.այլն Նշանն երկնա-տուր արքային մերոյ մարդադեւոյ, որ յեր-կինս ծագելոց է...* էջ **ՌՊՂԴ**.— Հմտ. Բաղժավէպ, 1011, էջ 253։

ԵԿԵ.— Երեքշաքի. վարք եւ վկա-յաբանութիւն Ս. Կուսիմ եւ մեծի վկայիմ Երամելայն Գեփրոնեա եւ արք ընդ մեա կեմ-ցաղավարեցամ ի կեանս, Թումնս Ին.— էջ **ՌՋԲ**։

ԵԿԶ.— Վկայաբանութիւն Ս. Մար-իամէ Կուսիմ որ մահատակեցաւ վառն առ-ուանմ Գի.։ Փերբոնեա Կուսիմ եւ Մարիա-մէի ի միում առուր է ապա գմնացեալն ի փերբոնեա ճառէն.— *Սուրբն Մարիանէ էր դուստր մեծառան...* էջ **ՌՋԺԸ**։

ԵԿԸ.— Շաքաք առուր։ Վկայաբանու-թիւն Ս. Գեորգայ Ջօրայ(յ)վարիմ.— էջ **ՌՋԻԵ**։

ԵԿԼ.— Վկայութիւն Ս. Գեորգայ Ա-կանցայ եւ Ս. Խոսրովայ որ ի Գաբեղեան տրեմէն, որք մահատակեցամ յաշխարհիս Հայոց ի ձեռաց ամօրէն իշխանիմ Խամայե-լացոց որաւմ Բուայն կոչէին.— էջ **ՌՋԼԳ**։

ԵԿԹ.— Սքանչիլիք որ եղնի ի ձեռն Սրբայ եւ մեծ վկայնմ Գի. Գեորգէայ դր սրարեալ է պատմանայ Գեորգէայ գերե-ցել(ւ)ոյն յազգէն Գրաց.— *Որք պարզեա-ցրն Այ. արժանի լինն փափաղէք, գլխա-աակ եւ զոտն սրբոցն անյերկուսանի չա-ւատով եւ բարոյս գթով տոնել մի ձանձ-րացուք...* էջ **ՌՋԼԷ**, Հմտ. աստ, էջ 39։

ԵԶ.— Կիրակի. Տօմ է Ամէնածաղով եւ սքանչելի Երեմիամ փրկակամ Սբ. Խա-չիմ Գի. ի Լեռն վարացայ.— էջ **ՌՋԽԵ**։

ԵՂԱ.— Յաղագս Երեմիամ Ս. Խաչիմ ի վարաց.— *Ընդ ժամանակս Հայրապետու-թեան Ներսիսի, եւ Վարդանայ ըռուշտուն-եաց Պատրկի...* էջ **ՌՋԽԷ**։

ԵՂԲ.— Պատմ. Ս. Նշանիմ Նումէի վրաց տուն առաջնորդի.— էջ **ՌՋԽԹ**։

ՏԵԱ Ա. Հատոր, *Վեհերակ, էջ 33*։ Նոյնպէս Գաբեղնի Ա. **ԿԹԴ**. Երկու. *Ջննդարաց, Հա-տոր Ա. Անթրիսա, 1951, էջ 9*։

ԵՂԵ.— Ս. Անգրէատու Առացեալ.— էջ **ՌՋԶ**, Հմտ. *Նախորդներ*։

ԵՂԴ.— Բամ Գովեստի տացեալ ի Սբ. Խաչմ.— էջ **ՌՋԶԳ**։

ԵՂԵ.— Շաքաք օր։ Գովեստ Բամի Ներքոզեան Խանդիսի տացեալ վարդամ վարդապետի ի Սբ. Առաքեալմ Գի. Յակո-բու եւ Եղայր մորիմ Յաննուն եւ յայլ Ա-ռաքեալսն Երկստաւանմ եւ յօքամատում-ուերկու Առաքեալսն եւ յամ. սքս. արք սի-րեցիմ գՏԵր յամ. յամնն իւրեանց.— էջ **ՌՋԶԵ**։

ԵՂԶ.— Կիրակի օր. Երամոսի հետե-ւողի Առաքելոցն է.— *Սքանչելի էր յայնմ ժամանակի Երեմիոս Երանելի ըստ անուան իւրում աշակերտեալ Պողիկարպոսի...* էջ **ՌՋԿԲ**։

ԵՂԷ.— Երեքշաքի։ Պատմ. եւ վկա-յաբանութիւն Ս. Թեկկի աշակերտի տա-մելոյն Պօզոսի եւ վառվառեա.— *Իրբեւ Էր-Լալ Երթայր Պօզոս ի յիկոնիոն լաղաք...* էջ **ՌՋԿԵ**։

ԵՂԸ.— Պատմ. Սբ. Կուսմանց վառ-վառեա եւ Յովիմեան որ (որ) վկայեցիմ յամս Մաքսիմիանոսի Թագաւորի յարեա-կըմ քաղաք կոչեցեալ որ է [Ի]լուպոյիս.— *Ընդ այնոսիկ ժամանակս Թաղաւորեց ա-նօրէնն Մաքսիմիանոս...* էջ **ՌՋԶԴ**։

ԵՂԹ.— Երկուշաքի։ Յաղագս Գրի-գորիոն վաղմանիմ, եւ Գիւտ Նշխարացն.— *Այլ վառն Գրիգորիսի Աղուանից Կաթողի-կոսի որդոյ Վրթանա եղբօր Յուսկանն, որ կաթողիկոս էր կողմանցն Վրաց եւ Աղաւ-նեայ...* էջ **ՌՋԶ**։

ԵՂ.— Գիւտ Նշխարաց Ս. Գրիգորիսի Աղուանից Կաթողիկոսի որ վկայ(յ)եաց ի Սաղգուք ի ձեռաց Սանեա.— էջ **ՌՋԶԱ**։

ԵՂԱ.— Եր. Յոք մգմաւորի Խաւատա-ցուցանել գմեծազոյն Արցախա գտառմ Պարզկանց.— *Յոր ոմն այր ճշնաւոր եւ յոյժ առաքելի վարիւք կեցեալ յաշխարհի, ունէր եւ առաքելական շնորհ որ բաղմալան աշ-խատութեամբն իւրով Հաւատով եւ սիրովն Գի. գմեծագոյն Արժանա աշխարհ մի,*

Պարզկանք կոչեցեալ, դարձուցեալ է ժողար
ւանապարհէն ... էջ ԲՋԶԵ:

ԵԶԲ. — Ի նոյն խորհուրդ՝ տեսիլ մի
եւ իսմկարիկ պռնկորդիմ, վազմայ տը-
քայի, որ էր կարգեալ կոչմնապաե Պատմե
աբքայի. — Այլն այն ինճկորիկ անուն որոյ
ի Զրի յայտնեցան սուրբքն Զաքարիա եւ
Պանդակէն, կայր ի Հասարակ աւուր ի
քուն ... էջ ԲՋԶԶ:

ԵԶԴ. — Երեքշաբթի. Գործք Սբ. Ա-
ռաքելոյն Ամանիա Դամասկացոյ եւ վկա-
յութիւն Արիմ — Յետ Համբառնալոյն Տն.
Ճերոյ ԵՒ. ԲԻ. յերկէն ... էջ ԲՋԶԲ:

ԵԶԵ. — Զարեշաբթի աւուր: Պատմ.
Ի. սեմնչիպագործութիւն Ս. Մարիամնու
Մագդալենացոյն. — Եւ յետ Համբառնալոյ
Տն. Ճերոյ ԵՒ. ԲԻ. ... էջ ԲՋԶԴ:

ԵԶԵ. — Վարժ Եր. Մարիամայ, որ
Մարիմնու կոչեցաւ. — Այր մի աշխարհական
ճեմատուն եւ բարեհաճոյ վարուք ... էջ
ԲՋԶԵ:

ԵԶԶ. — Հիմզաբաթի: Պատմ. Յա-
ղագս կեանաց Դիմանտիսի Եպիսկոպոսի որ
էր որդի Սակրատա գլխաւորին Աքեմա-
ւոց քաղաքին. Հոկտեմբերի Գ. — Պատմեց
յողագս անձին իւրոյ երանելին Դիմանտիս
եւ ասէ ... էջ ԲՋԶԶ:

ԵԱՆԹ. — Այս դրութեան վերջը կայ
առ յիշատակարանը. — «Այս պատմութիւն
որոյն Դիմանտիսի է Սբ. քաղաքն Եմի.
Բարքմանեալ էր յունականին: Իսկ ի մերս
Խարքմանեաց Յովանէն բժիշկ, յերեք Հա-
րիւր քսան եւ ութ Թուականութեան Հա-
յոց» — էջ ՄԳ:

ԵԶԵ. — Վկայաբանութիւն Սբ. Առա-
քելոյն Տիմոթէոսի, Աշակերտին Պօղոսի Ա-
ռաքելոյն. — էջ ՄԴ:

ԵԶԶ. — Վարժ եւ Մեմնչիպագործու-
թիւնք եւ Համգիստ Սբ. Առաքելոյն Տիմո-
սի, Աշակերտին Պօղոսի, որո ճանադրեաց
եպիսկոպոս Քորտիմայ քաղաքին ի կրիստէ
կոչոց — էջ ՄԴ:

ԵԶԶ. — Ուրբաթ աւուր. Վարժ ա-
ղաքնայ ԲԻ. Երանելի Սբ. Կուսիմ Եփրե-
սիմեայ. — Եղև ալր ոմն ճեմատուն յԱղեք-
սանդրեան քաղաքին որում անուն էր Պափ-
նոսիոս ... էջ ՄԵ:

ԵԶ. — Վարժ աղաքնայն Այ. Երանելի-

լայն Թեոդորայ. — Յաւուր Զենոնի արքա-
յին ... էջ ՄԺԳ:

ԵԶԱ. — Շաբաթ աւուր: Վկայաբա-
նութիւն Մատթէոսի Առաքելոյն եւ Աւետա-
րանի. — էջ ՄԺԲ:

ԵԶԲ. — Վկայաբանութիւն Սբ. Առա-
քելոյն Մարկոսի Աւետարանի. — էջ ՄԺԳ:

ԵԶԳ. — Համգիստ Սբ. Առաքելոյն
Ղուկասն Աւետարանի, ի Հոկտեմբերի աւ-
սոյ որ օր ժէ. — էջ ՄԺԴ:

ԵԶԴ. — Կիրակի աւուր: Ամանիայի
Շիրակացոյ ասացեալ Յաղագս Զգրմում Ար-
տասացոյ ի իմդրոյ Գրիգորի Միանցի. —
Ասէր ով ԱՅ. ասէր եղբար ինդրոյ զերոյն
Այ. դրանն որ աղայեղբ ին յաղաքս զըդ-
ման եւ արտասուաց եւ ես ասկաւուք պատ-
ճառս տամ ղում աստուածաբնութեանդ
յորդորբնով դարբնուք յօճարութիւնդ ղստ
իմում աղբատ Դոսոյս ասկաւ ինչ Հնտա-
մուտ եղեալ ի դրոց որոց եւ օրինակաց
տարբերս, զի աներևութքն որ արդանոյ-
քս իճաղեայ տեսնելն որպէս ասէ առաք-
եալ: ... էջ ՄԺԵ:

ԵԶԵ. — Երկուշաբթի. Վկայաբանու-
թիւն Ս. Ղուկիանոսի Հարիւրապետի որ
հաւատաց ի իսկելութիւնն ԲԻ. — էջ ՄԺԵ:

ԵԶԶ. — Շաբաթ օր. Վկայաբանու-
թիւն մեծի եւ փառաւորեալ վկային ԲԻ.
Դիմետրիոսի, Հոկտեմբերի իձ. — էջ ՄԺԶ:

ԵԶԶ. — Պատմ. սեմնչիպացն որ եղին
ի ճեմ Սբ. Վկային Դիմետրիոսի եւ յետ ար-
պէս եղև իմդիր Ոշխարաց Արտ յետ քա-
ղում ժամանակաց յաւարտ Յուստինանոսի
եւ Մօսիկոսի թագաւորացն Յունաց. — էջ
ՄԺԱ:

ԵԶԶ. — Յաղագս Մարիմոսի Եպար-
ֆոսի քէ որպէս բժշկեցաւ յախտե անդամա-
լուծութեան ի ճեմ սեմնչիլի վկային Դե-
մետրիոսի. — էջ ՄԺԲ:

ԵԶԶ. — Թէ որպէս փրկեցաւ քաղաքս
Թեսաղոնիկեաց ի պաշարմանէ բարարո-
սացն ի ի վտանգե տվայն ի ճեմ սեմնչի-
լագործ վկային ԲԻ. Դիմետրիոսի. — էջ
ՄԺԵ:

Ն. — Կիրակի, Մարերի Ժ. Գիւտ իա-
լին յնմ. ի վարդապետութենէ Թաղեոսի
Կր. Առաքելոյն, Պատմ. որ յաղագս ասացի
Գիւտի սբ. իալին, որ յաւարտ Առաքելոյն

Յակարայ եղբորն ՏՈ. ի ձեռն թագաւանդմ
Պատրոնիկեայ որ էր կին կողոյտյ կայսեր
Հոռմայ։ — էջ ՍՅԹ:

ԱԱ. — Տեսիլ կոստանդիանոսի թագա-
ւորի վասն Գիւտի Ս. Խաչին ԳԻ. Այն. մե-
րայ — Յամի յեւթն եւ ասաներորդի թա-
գաւորութեան կոստանդիանոսի ձեռն թա-
գաւորին, յամանան Արաց՝ ժողովեցան
բազմութիւն խոստադուք աղգաց ի վերայ
դեռոյն Դանուբայ որք խնդրէին անցանել
աւերել զամ. աղեւելոյ... էջ ՄԾԳ:

ԵԲ. — Գիւտ Սր. Խաչին ի ձեռն Հե-
ղինեայ Տիկնոյն։ — էջ ՄԾԴ:

ԵԴ. — Գիւտ Բեւեռաց Ս. Խաչին։ —
էջ ՄԾԵ:

ԵԶ. — Մովսիսի Հայոց Պատմագրի
վասն Գիւտ Սր. Խաչին։ — Եւ եղև իբրեւ
վախճանեցաւ թաղաւորն Հոռմոց կոստա-
սիոսանորդ նմա առաջէ Դիոկղետիանոս ըզ-
նորին որդի, եւ զիւր որդիացեալն զկոս-
տանդիանոս... էջ ՄԾԸ, Հմմտ. Մ. Խորե-
նացի, Պատմ. Հայոց, Բ. Ժգ:

ԵՇ. — Երկուշաբթի. վկայաբանու-
թիւն Ս. Ստեփանոսի Հոռմայ Հայրապե-
տին եւ որք ընդ մեզ վկայեցին ի Հոկտեմ-
բեր ամսոյ իԹ. — էջ ՄԾԹ:

ԵՁ. — Հինգշաբթի, վարք եւ քաղա-
քավարութիւն Սր. Հայրապետացն Կ. Պօլսի
Մետրոպիանոսի, Աղեքսանդրի եւ վկայու-
թիւն Պօզոսի Խոստովանողի, որ վկայեաց
յարիւանսացն վասն արգալիառ հաւատոյ
յամսեանն Նոյեմբերի զմ. — էջ ՄԿԸ:

ԵԻ. — վկայութիւն Ս. Նուարացն,
ոչ քարքմանին Դպիրք, Մարկիանոսի եւ
Մարտիրոսի ի մոյն օր Նոյեմբերի վեցն կա-
տարումն։ — էջ ՄԶԳ:

ԵԼ. — Շաբաթ ատուր. Պանդալեոնի
վասն մեծի Հրեշտակապետին Միքայելի։ —
Յաւուրս անաստուածութեան... էջ ՄԶԶ:

ԵԼ. — ՏՈ. Ներսիսի Հայոց Կաթողի-
կոսի Գովստ քանի մերթադակմի քացատ-
րութեամբ Յաղագս Տօմի գերագանիցն էւ-
քեանց Հրեշտակապետացն Ս. Գորքիէլի
եւ Միքայելի եւ ամ. երկնային զօրութեան-
ցուն, զոր տօմէ Եկեղեցի ԳԻ. ընդ տիեզերս
համայնութեամբ ուրախութեամբ Նոյեմբե-
րի Ը. — էջ ՄԶԹ:

ԵԼ. — Ներսիսի Կաթողիկոսի ասաց-

եալ քան մաղբանաց առ Սր. Հրեշտակա
ստանաւոր չափով։ —

Այլ պաղատիք առ Հոգեղէնադ,
Սրք տկարքս եւ Հո[ղէ]ղէնքս,
Որք մերձաւորք էք Աստուծոյ,
Մաղուր բնութեամբ եւ կայանիւ...
էջ ՄԶԲ:

ԵԼ. — Երեքշաբթի: վասն վա-
րաց Եր. Յ. Ոսկեքերանի՝ ի Սոկրատայ
Պատմութեանն։ — էջ ՄԶԱ:

ԵԼ. — Շաբաթ ատուր: վկայու-
թիւն Սր. Առաքելոյն փիլիպոսի, որ վկայ-
եաց Յեփէրտ Գաղափի։ — էջ ՄԶԺԳ:

ԵԼ. — Յեկեղեցեակմ Պատմութեանն
վասն փիլիպոսի Առաքելոյ։ — էջ ՄԶԺԲ:

ԵԼ. — Եր. Յ. Ոսկեքերանի ի Մատ-
քեոսի Անտարանին Մեկնութեանն։ — Եւ
կոչեաց ասէ Յա. զերկոստասան աշակերտ-
սին, եւ նոցա իշխանութիւն Հանել զայս
պիղծս... էջ ՄԶԻԱ:

ԵԼ. — Շաբաթ ատուր: Եր. Գրի-
գորի Նիւսացոյ ի վարս եւ ի սեմնչիւն մե-
ծին Գրիգորի սեմնչիւղագործի ի Նոյեմբերի
ծի։ — էջ ՄԶԻԳ:

ԵԼ. — Պատմ. առաջին սեմնչիւնե-
ցուն։ — էջ ՄԶԻԵ:

ԵԼ. — Երեքշաբթի. վկայաբանու-
թիւն Յակոբու Առաքելոյն եւ Շմառնի։ —
էջ ՄԶԼԶ:

ԵԼ. — Հինգշաբթի: Պատմ. վարուց
Եր. Գրիգորի Ակապկոնդացոյ։ — էջ ՄԶԼԶ:

ԵԼ. — Շաբաթ ատուր: Անդրէի Ա-
ռաքելոյն եւ Ոտինն սեմնչիւնացն զոր Տէր ա-
րար ի ձեռն մօրս եւ Մատրէի ի մարդակե-
րաց աշխարհին։ — էջ ՄԶԻԴ:

ԵԼ. — վկայութիւն Ս. Անդրէի Առա-
քելոյն որ չարչարեցաւ ի Սպատարառ որ է
մայրաքաղաքաց Ելլեդացոց յառաջ քան
զոյնն կապանդաց. Դեկտեմբերի ամսոյ։ —
էջ ՄԶԻԴ:

ԵԼ. — Երկուշաբթի, վկայաբանու-
թիւն ճգնազգեսց վկային ԳԻ. Մեղեղեոս-
սի. վկայեաց յամսեանն Նոյեմբերի իԶ. —
Ի ժամանակս թաղաւորութեան Դեկտեմբրի
Հոռմ քաղաք... էջ ՄԶԿԲ:

ԵԼ. — Հինգշաբթի. վարք եւ քաղա-
քավարութիւն Պօզոսի Անտարանակմի։ — էջ
ՄԶԿԸ:

ՆիԳ.— Վարժ եւ կատարումն Պօղ-
կայ ճգնաւորի աշակերտի Ամսոմի.— **էջ ՍՃՀԴ.**

ՆիԴ.— Վարժ Երանելոյն մեծ ճգնա-
ւորի եւ առաքինոյ Եւագրեայ.— **էջ ՍՃՀԶ.**

ՆիԵ.— Շարաք աւուր: Պատմ. Ս.
Նիկիզայոսի Երմանեանն եւ Սմանեանն վա-
րուց եւ Սքանչելեացն եւ կատարումն մեծ
քանակաւ աշակերտիմ Բի. Արքեպիսկոպոսիմ
Միւստացոց մեծամագիմ.— **էջ ՍՃՀԹ.**

ՆիԶ.— Ի Սքանչելեաց Նիկիզայոսի
Հայրապետի.— **էջ ՍՃՀՁ.**

ՆիԻ.— Ի մնացեալ մասէն Նիկիզա-
յոսի ճգնաւորաց Սքանչելեացն Սք. Հայ-
րապետիմ.— **էջ ՍՃՀԷ.**

ՆիԼ.— Երկուշաբթի. վկայաբանու-
քիւմ Ս. Միմասայ եւ Երմանեանի եւ Գրա-
բոսի ի Դիկստեմբերի Ժ.— **էջ ՍՄԺ.**

ՆիԲ.— Յաղագս Սքանչելեացն որ Ե-
ղեմ ի ճեմն Ս. Միմասիմ.— **էջ ՍՄԺԵ.**

ՆԼ.— Երեքշաբթի. ի Յիշատակի Սք.
Բարքաղիմէոսի եւ վկայաբանիմ Առքիմ Ե-
րանելոյ.— **Գլխաւորը սրբոց առաքելոցն
ընտրեալ երկոտասան աշակերտք ... էջ
ՍՄԻ.** Գիւտ Նշխարաց Ս. Առաքելոյն Բար-
քաղիմէոսի.— **էջ ՍՄԻԷ.**

ՆԼԱ.— Վարժ Եր. Յոնանիմի կամա-
ւոր ազատացելոյն վամս Գի.— **էջ ՍՄԻԸ.**

ՆԼԲ.— Շարաք աւուր: Պատմ. Յա-
կարայ Սքանչելեաց Հայրապետիմ գոր գրեաց
Մաղաքիէ աշակերտ Սքանչելեաց Մարուգէիմ
Սիւնայեակցի.— **էջ ՍՄԼԵ.**

ՆԼԴ.— Ի Երանայ Յակարայ Պատմու-
քեմն.— **էջ ՍՄԽԴ.**

ՆԼԴ.— Երկուշաբթի. վկայաբանու-
քիւմ Ս. Իգնատիոսի Ածագեայ Եպիսկո-
պոսիմ Ամսիտայ մեծի քաղաքի Ասորաց.—
էջ ՍՄԵ.

ՆԼԵ.— Հիմզշաբթի. Ադդէի Հայրա-
պետի Թուղք Արգարու Թագաւորիմ Եղե-
նայ քաղաքի, որ քարվանդի յառաջի լեզու
Ուրեայ, որոյն Մամուլայ.— **Յամիս երեք-
Հարիւրերորդի քաղաքներորդ երրորդի Թա-
ղաւորութեան Յունաց, ... էջ ՍՄԿ.**

ՆԼԶ.— Տն. Յոնանիմ առաքել ի վի-
րուտ իջեալ պատմութեանն Տն. եւ Պատմ.
Դագաւորիմ Հայոց Մեծաց Արգարու.— **էջ
ՍՄՀԹ.**

ՆԼԷ.— Իսկ ի Դիկստեմբերի ամսոյ ԻԵ.
Տոմ է Դուքի Մարգարէի եւ Յակարայ Ա-
ռաքելոյ Եղբոր Տն.— **էջ ՍՄԶԲ.**

ՆԼԸ.— Ի Յիշատակի Սք. Մարգա-
րէիմ Դուքի եւ Առաքելոյն Յակարայ Եղ-
բոր Տն. յառաջիմ Թագաւորութեմն.— **էջ
ՍՄԶԳ.**

ՆԼԹ.— Ի Զարարդ Թագաւորութե-
մն.— **էջ ՍՄՂ.**

ՆԽ.— Եր. Եւսեբի Ժամամակագրի ա-
ռաքելոյ վամս Յակարու որ ամուսնացաւ Եղ-
բայր Տն. յնիկեղեցական Պատմութեմն.—
**Իսկ Հրեայքն ի Ժամանակին Իրերի կալա-
Պօղոս ... էջ ՍՄՂԲ.**

ՆԽԱ.— Ի Դիկստեմբերի ամսոյ ԻԵ.
Տոմ է Ս. Ստեփանոսի Նախավկայի, Առա-
ջին Մարտիրոս, Երանելոյն Աքամասի ա-
ռաքելոյ Ներքաղեմ ի Սքմ. Ստեփանոս Նա-
խավկայն Գի. Սարկաւագ եւ առաջին.—
էջ ՍՄՂԵ.

ՆԽԲ.— Եր. Բարսեղի Եպիսկոպոսա-
պետի կեանքու կապաղովկեցոց Ներքաղ-
եմն ի Սք. վկայն Գի. Ստեփանոս.— **Ամե-
նէքեան որք Երեւնացն ճաշ յորինեն ըզ-
պատրաստութիւն դանաղան խորտկաց պատ-
րաստեցեն խումբ, ոչ ժիւսն դտե-
սակս Հրաշայիս արտակերտելով Բրիտա-
կանս եւ Զաղկերտանկս (արարկանս եւ Զաղ-
կերտանկս) արարկերպս, այլ առաւել զՀա-
մեղութիւն խոկալով սպասաւորեն ... էջ
ՍՄԱ.**

ՆԽԴ.— Դրուստ ի Սք. Ստեփանոս
Նախավկայն Գի.— **Մեծ է օր յիշատակի
վկայիս ... էջ ՍՄԴ.**

ՆԽԴ.— Գիւտ Նշխարաց Ս. Ստեփան-
ոսի Նախավկային եւ որք ընդ մայն էին.
— **Որոց աստ քաղաքաց եւ դաւառաց սրբ-
ոց եւ Ածագաւառից եւ որք յառաքելու-
թեան եպիսկոպոսաց եւ երկնացն, Ժիւսնգա-
մայն ամ. Հաւատադէպոց ... էջ ՍՄԵ.**

ՆԽԵ.— Ի Դիկստեմբերի ամսոյ ԻԸ.
Տոմ է Սք. Գլխաւոր Առաքելոյն Պետրոսի
եւ Պօղոսի. Գործք Պետրոսի եւ Պօղոսի քէ
որպէս ի Հռոմ կատարեցան ի փառս Այ.—
էջ ՍՄԶ.

ՆԽԶ.— Վկայաբանիմ Սք. Առաքելոյն
Պետրոսի.— **էջ ՍՄԸԱ.**

ՆԽԷ. — Վկայութիւն Ս. Պօղոսի Առաքելոյ. — էջ ՍՅԻԴ:

ՆԽԸ. — Ի մոյմ խորհուրդ. — Առ Ներոնի Կայսեր Հռոմայեցեաց վկայեաց անդ Պօղոս Առաքել. ... էջ ՍՅԻԴ:

ՆԽԹ. — Համառոտ Պատմ. Նշխարաց Ար. Առաքելոյն Պետրոսի սակաւ համեայ ի բազմաց Սեդր Վարդապետի գոր արարեալ էր Պատմալիւնովմ Երիցաւ. — Քահանայ ռմ աբժանաւոր եւ դարդարեալ ամ. առաքելութեամբ եւ սրբութեամբ յԱսպաղնոսեաց դաւառէն, որ կոչի Կողովիտ, ի դեղն որ Գնրայրի դոմն անուանէր. էջ ի նմա բնակեալ այր մի պատուական ի տանուտրական տանէ. ... — Տես, Յուլիոս Զեռ. Ս. Յակոբեան, Բ. Հատոր, 1953, էջ 63-64: Հմտ. նաեւ Յիշտ. Զեռադարաց, Ա. Հատոր, էջ 551:

ՆԾ. — Ի Յիշտատկի Ս. Առաքելոյն Յոնանու եւ Յակոբայ. Երանելոյն Եւսեբի յնկեղեցական Պատմութեմն. — Յամա Կղզիեայ Կայսեր ձեռնամուխ եղև Հերովդէս յարչարել զոմանս յնկեղեցւոյն... էջ ՍՅԷԱ:

ՆԾԱ. — Այլ Պատմ. Ար. Առաքելոյն Եակոբայ քէ որպէս գնաց ի Սպամիայ եւ դարձեալ Եկմ յնմ. Ի գլխատնցաւ եւ մեռեալ մարմնով գնաց դարձեալ ի Սպամիայ. Ճառագայթ արփիհարաչ եւ անպարագրելի ... էջ ՍՅԷԴ:

ՆԾԲ. — Ի Դեկտեմբերի ամսոյ իԹ. Զեմ է Ս. Առաքելոյն Որդւոցն Որոտման Յոնանու եւ Յակոբայ, բայց է մնջում Յոնանու Աւետարանչիմ ի Սեպտեմբերի իԶ. լսկ գլխատումն Յակոբայ ի Փետրուարի ի ԻԱ. է. —

Վարք Յրբութեան յատուածակամ Ժառանգութիւնն հաղորդ եւ Ժառանգակց տանել զմարդիկ, ամենագովայն Ս. Առաքել(ւ)ոյն Յոնանու, Աստուածորանի եւ Աւետարանչի եղբոր Տեսում. վասն որոյ ատց իւրտ ամենատուրք բերանովմ տարածմամբ ի վերայ խաչիմ ցամեմատուրք եւ փաւաւորեալ ծնողն իւր եւ տիրուհիմ մեր Աստուածածինն, Խբէ անաւաթիկ արդի քո եւ դարձեալ ցնովեանմէ Խբէ անաւ մայր քո. քանզի յազագս տյմարիկ անուամի Յոնանմէ Աստուածեղբայր, եւ արգ սկիզբն ա-

րասցում պատմել: — Եւս աբառանալոյն Տես. մերոյ Յի. Քի. յերկինս... էջ ՍՅԷԱ, Հմտ. Անկանոն Գիրք Առաքելականք, էջ 190: Նաեւ Մատենադարան Հայկական Խարդմանութեանց, Վննետիկ, 1889, էջ 660:

ՆԾԳ. — Յաղագս տգարմաց ամենագովիկ տր. առաքելոյն Յոնանու. — (Եւ) Իսկ ի միտմ աւուր երեւեալ նմա ամենաւէրն ի տեւելանն, ասելով ցնա ... էջ ՍՅԾԵ, Հմտ. Անկ. Գիրք Առաքելականք, էջ 222:

ՆԾԴ. — Յաղագս Միւռոսի եւ եղելոց ի ձեռն Յովեանմն. եւ ամ. տանմ մորա. — Քանզի էր այր մի ի ճաղաքին յայնմիկ անուանելոյ Ջահաւոր որոյ անուն Միւռոսն, եւ անուն կնոջն նորա Փոնիա ... էջ ՍՅԾԹ, Հմտ. նոյն, էջ 230:

ՆԾԵ. — Յաղագս Վասիլի եւ կնոջ մորա քէ որպէս լուսաւորեցան ի Յովեանմն. — Քանզի էր այր ոմն մեծատուն ի ճաղաքին յայնմիկ որոյ անուն Վասիլ եւ անուն կնոջն նորա Ծնորէ... էջ ՍՅԿԵ, Հմտ. նոյն, էջ 241:

ՆԾԶ. — Յաղագս Խոռոսի եւ կնոջ մորա եւ որդւոց մորա, քէ որպէս լուսաւորեցան ի Յովեանմն. — Քանզի էր այր ոմն ի ճաղաքին յայնմիկ որոյ անուն Խոռոսն, եւ անուն կնոջն նորա Լուսին ... էջ ՍՅԶԴ, Հմտ. նոյն, էջ 244:

ՆԾԷ. — Յաղագս Կիմոպատս եւ չարաւորեստ կախարդութեան մորա, գոր արար տանջի Յովեանմն. եւ ձեռն չարածմադ տարակմ. — Քանզի էր այր ոմն ի Բաստիկ կղզոյն կախարդ, որոյ անուն Կիմոպատս... էջ ՍՅԷ, Հմտ. նոյն, էջ 251:

ՆԾԸ. — Յաղագս Դիւիմ, որ զկերպարանս գայլոյ ունէր, եւ էր ի բազմիմ յայմ միկ. — Եւ ի մտանելն մեր անդ ոչ ոք ճանչէր զմեզ ի բնակչաց ճաղաքին... էջ ՍՅԸ, Հմտ. նոյն, էջ 266:

ՆԾԹ. — Յաղագս Նատիմանսի եւ ամ. տանմ մորա գոր արար առ մոսա Յովեանմն. — Քանզի էր այր ոմն ի ճաղաքին Զմոնիա որում անուն Նատիմանս, եւ կնոջն նորա Փուրա, եւ ունէին երկու որդիս, անուն միոյն Ռոգս եւ միոյն Պողիկարպոս: Եւ էր Նատիմանս Հմտ. կախարդական արուեստից,

ոնեկով գրով պատմութեամբ զգիշն ազանդ արուեստի դիւական վարդապետութեան. էջ ՍՅԶԱ, Հմմտ. նոյն, էջ 273:

ՄԱՆՕԹ. — Ձեռագրին մէջ ՆՄԸ Թիւը կրկնուած է, կը պահենք նոյն ձեւով:

ՆԺԹ. — Յաղագս Ստեփանուրսի եւ մօր Ուրա Պրակչիանէ. — Յանկանի դատաւորին ի Պատմոս կղզոյն, եկաց փոխանակ նորա անթիպատրոս ոմն որոյ անուն Մակոնոս. էջ ՍՅԶԳ, Հմմտ. նոյն, էջ 277:

ՆԿ. — Յաղագս Յանմանու Աւետարան- (շ)ին քէ արպէս պատմեալի ի Յովնանովէ, եւ կամ յարււմ տեղաց ընկալաւ[ն] հաւատացեալ գաղարգեւ գայս ի Տեառնէ Փրկչէ մերմէ Յս. է. Գւ. է. — Յետ Հաւատարկութ. կղզոյն Բատմայի եւ վախճանի[ոյ] Բաղաւորին Դէմէտիւանոսի... էջ ՍՅԶԶ, Հմմտ. նոյն, էջ 288:

ՆԿԱ. — Պատմ. Յաղագս Տեղեանով Աստուածային եւ Յայնուրեանով որ ցուցաւ Յանմանու ի Հոգւոյ Սրբոյ եւ Հանգիստ Նորին. — Եւ յետ ժամանակի ինչ առեալ ղիս Յովհաննէս Եղաբ(ա) արտաքս ի քաղաքէն... էջ ՍՅԶԸ, Հմմտ. նոյն, էջ 290:

ՆԿԲ. — Եր. Պողիկարպոսի Եպիսկոպոսի Ներբողեան ի Սբ. Առաքեալսն Յակոբսն եւ Յովնանովս յոյրքին յորտման. — Մտեալ շնորհօք Գի. ի դովութին երկոցոնց եղբարցն Որդոց Որոտման, Յակոբու [եւ] Յովհաննէս յարարեալ բան դուզեալ, որ ի դովութին աւանդի նոցին շնորհեալ բանիւ... էջ ՍՅՂԱ:

ՄԱՆՕԹ. — Սաւայանեանի Յուցակին մէջ կը կարդանք. «Պողիկարպոս այլ ոք բան զոր. Հայրապետն Ջիւռնուոյ, եւ յետոյ ժամանակաւ» (էջ 139): Ասողիկ կը յիշէ Կամբլճաթրի առաջնորդ Էւս Հաւատիկ կրօնիցն պահապան՝ այրն Աստուծոյ Պողիկարպոս (Գ. Է.): Նոյն Ժ. դարուն կար ուրիշ Պողիկարպոս մըն Իսլ՝ վանահայր Սահակի (Յիշտ. Ձեռ. Ա., էջ 126):

ՆԿԳ. — Ծառք տուր: Պատմ. վարուց եւ ձգնութեան եւ սքանչելագործութեանց Սբ. եւ փառաւորեալ Հայրապետին Բարսղի Արքեպիսկոպոսագետինով կետարու Կապադովկացոց ի Յունուարի Ա. — էջ ՍՅՂԳ:

ՆԿԴ. — Վասն ստակաման Յալիաւաթի. — էջ ՍՅՂԲ:

ՆԿԵ. — Վասն երիտասարդին մարտեւոյ, աւրացողի գրք. — էջ ՍՆԲ:

ՆԿԶ. — Վասն Ամաստսայ Դանանայի. — Եւ այլ միւս եւս սքանչելիս պատմեմ ձեզ եղբարք, զոր արար Ած. ի ձեռն ար. Հայրապետին Բարսղի... էջ ՍՆԶ:

ՆԿԷ. — Վասն Եփրեմի Ասորոյ տր. ձգնութեան եւ մեծի վարդապետի. — էջ ՍՆԸ:

ՆԿԸ. — Յաղագս կնքման մեղաւորի որ քանցաւ աղօթիւս. — էջ ՍՆԹ:

ՆԿԹ. — Վասն արիւմտացման որ յաղաքեալեանց ի տր. հայրապետին Բարսղի. — էջ ՍՇԱ:

ՆԺ. — Վասն Յովսեփայ Բժշկի որ հաւատայ ի Տէր. — էջ ՍՇԲ:

Էջ 1. — Յիշատակարան գծողի մտնունք: Տես վարդ:

Էջ 4ա. — Յիշատակարանութեանք 1835-ի թուականի: Տես վարդ:

Էջ 5ա. — Ցանկ եւ ցուցակ գլխաւոր բնօրինակ յաղագրէն զորոյս ըստ տառիցման մեղաց դատարարութեանց:

Էջ 12. — Պատմութիւն սքանչելի առն Գրիգորի Հռոմայ Պապին. — Այլ ոմն կոմս էր ի Վրէժէի քաղաքին, եւ անուն կոմսին Վէճէի, Ֆոնանի աղա...:

Էջ 18բ. — Պատմութիւն յաղագս Ժրապետի. — Դարձեալ ի յաւերս եւ ի ժամանակս այս Գրիգոր կոչեցեալ Հայրապետիս, ի Թվին Հայոց ՌՁԳ, պատահեալ եղեւ ծոպաւորիկ աղգին յունաց...:

Էջ 21. — Յիշատակարան գրոցս եւ մտաւորութեան տր. եկեղեցւոյ վերնատան, քէ ի՞նչ գրարի գործս գայս գործեաց, եւ զինչ եղիւ պատմեալ. —

Ջրտապող տր. զորոց զերանեալ եւ զերկանիկ Հայոց մեր զՏէր Մարտիրոս դատաւարանի եւ դարձի եպիսկոպոսն Եմ. որ. քաղաքիս յիշեցէ ի բարին... Եւ զորձեցաւ բարի դործս այս ի թուին Հայոց ՊՁԸ ի փառս Գի. Այ. մերոյ որ է օրհնեալ յաւերանս յաւերանից ամէն:

ՄԱՆՕԹ. — Լուսանցի վրայ նոր գիրով կայ Հետեւեալ տողը. «Անուած է Թ. 75, նոր Թիւ 400, Յայրապետեանքէն»: Տես առաջ, էջ 261:

էջ 24.— Մարգար 1. եւ Յալիսի գ. վկայաբանութիւն Սրբոյն Սրապիմոնի եւ Օռք վկային Գի. սրբոյն Պաւտայի քաղ Ուստաւային:—

ԾԱՆՈԹ.— Խորագիրս սկիզբի մասը սուրած է, ընթերցումը վերակազմեցինք Հետեւելով յայտրդ յանկին (էջ 40): Սուրբ Սրապիմոնի նահատակութեան մասին դժուար միայն եօթ տող է: Այս կուգայ Պաւտայի վկայաբանութիւնը:

Յայտաւար վկայաբանութիւն սրբոյն Պաւտայի նոր վկային Գի. եւ այսպէս բարի խոստովանութեան կատարեցաւ ի Բ. սբն. Պաւտայ ի Թվականին Հայոց Զ եւ ՀԳ, ի փառս Գի. Այ. մերոյ ամէն:

էջ 29ա.— Յամկ եւ ցուցակ գլխաւար բամից բովմդակ գրեյոս ըստ տառիցմ մերոց դասաւորութեամբ:

էջ 40բ.— Յիշատակարամ մը:

ԾԱՆՈԹ.— Լուսանցիք վրայ նոր գիրով կայ Հետեւելով. ՁԹի 1540 Աւետարանի յիստակարանէն առնուած:— Բլկիր.— Ի մեծ Թուականին Հայոց Ռ եւ Ճն ամին, ի սբ. քաղաքս եմք. ընդ Հովանեաւ սբ. Յակոբայ առաքելոյ:—

էջ 41բ.— Յաղագս մեծի քշուակիր պատահմանց որ ի ՌՃՀԻ Իվիմ ի խորմամնկ ազգէմ յումաց մեզ պատեհեցաւ դաւազորութիւն վառն սրբոյ Աթոռոյ մեծի վառն երից ազգաց մերոց ետմախից, եւ վասն երեկոյեան Մեծի շարքաւ յուսանմութեան, զի կամէին գտնութիւն իւրեանց իրաւացուցանել ի դիւանիմ արհամանկամ, եւ գտեզ ի քաց համել եւ իմեանմ տիրապետել:

էջ 47ա.— Կայ երեք տուն ոտանաւոր յունաց վրայ: Յաջորդ երկու Թերթերը դասարկ են:

Յիշատակագրութիւնմ դրէին կողմէ կը Հետեւին իւրաքանչիւր գլուխի, կ'առնենք մէկ Հատ միայն, էջ ՄԺԹ.— Մաղթանօք բարեխոսութեամբ սրբոցս կուսանացն Մարինոսի Թէոդորայ ստացողի սբ. դրոցս սբ. Յակոբայ միաբան Նախաշ կամ Թէ Սուվայճի Եղիա Վարդապետին եւ ձնօղացն եւ ամենայն դարմիցն առաջէ Աստուած ողորմի, եւ ձեզ ողորմի ամէն:

Բուն յիշատակարամ (էջ 1-4բ.) — Փառք պատիւ եւ երկրպագութիւն երբեան անձնաւորութեան եւ միաբան տէրութեան Հօր եւ որդւոյ եւ Հորդոյն սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն: Որ Լուսարդութիւն ամենանուստ եւ մեղամած անձինս, զկանել ի դրնի դըք. դիւքս ի ՌՃԶԶ Թվին, Յունիսի ամսոյ իԱ, յաւուրն երեքշաբթի, որ էր ձայնն ամ, եւ սոն Կոստանդինոսի Թագաւորին, եւ աւարդոյ ի ՌՃԶԸ Թուին յուլիսի երեք, յաւուրն ուրբաթու, յաւուրս երկուց սրբազան վեհից զխապետաց սրբոյ Աթոռոյս Երուսաղէմի, եւ Կոստանդնուպոլսոյ, Տեառն Գրիգորի Աստուածաբան եւ սրովրէակենցաղ Հայրապետի, եւ Տեառն Յօհաննէս Աստուածաբան վարդապետի:

Իայց արդ գիտելի է, զի որովհետեւ ըստ առաքելոյ սրբազանին Պօղոսի, ոչ ոք կարէ ասել Տէր զԵրուսա, եթէ ոչ Հողոյն Սրբով, ուրեմն այսու պարտիմք իմանալ թէ արարածք ամենայն նովա կեայ, է՛, եւ շարժի, որպէս առէ ինքն մարդարէին թէ առանց իմ ոչ ինչ կարէք առնել, վասն որոյ ամենայն կարողութիւն եւ զօրութիւն ի վերուստ ինկալ դոյ իմանամք, ըստ առաքելոյ Յակոբայ եղբոր Տեառն դոր առէ, Ամենայն տուրք բարիք եւ ամենայն պարգէւք կատարեալք ի վերուստ են ինչաւ առ ի Հօրէն լուսոյ, որում չիք վտիտխում եւ կամ չըջելոյ ստուեր, վասն որոյ եւ մեք դոր ինչ դործեմք պարտիմք դրակսում եւ կատարումն լամենայնի դործառութիւնս մերոյ տալ ամենակարողին Աստուծոյ, որ զտկարութիւնս մեր կարողացուցանէ եւ բոս տէրունական խրատուն ասել, ծառայք անպիտանք էաք, դոր պարտն էր մեզ առնել արարք, եւ ոչ զայնաստութիւնս մեր բրբուր կարողութեան մերմէ իմանալ, եւ առնանացուցանել ի դրի, առ ի քարողել ըդմեզ յատապալիցն իրբուս դոմն եւ դըք, այլ յարութիւն տեսուն քարողել թէ զօրութիւնք նորին ի տկարութեան կատարին, որովհետեւ նա որ բաժանէ դրամին նորահայ իւրաքանչիւր անձին՝ ըստ ընդունակութեանց իւրեանց, եւ տալ առատապէս եւ ոչ նախատէ, ըստ առաքելոյն դոր առէ. Իայց իւրաքանչիւր ումեք տունալ է յայտ-

նութիւն հոգւոյն առ իւրաքանչիւր օգուտ . ու մեծն տուեալ է բան իմաստութեան, ... այլում Թարգմանութիւն լեզուաց, բայց զոր տայն, յամենայն խնդրէ զպտուղ կիրարկման, եւ ոչ ծուլանալ ըստ պղծիւր ծառային՝ առ ի շահել զքանքար տեսնել իւրոյ՝ եւ առ ի տալ զհատուղ զոչ իմն պատճառ դտանել, եւ դաժանաբար բաջաղել ընդ դէմ Հնդդաւատ Համարատուին, եւ Հրամայիլ արկանիլ ի դեհնան Հրոյն՝ եւ մամբ ի իւսարն արտաքին եւ անխծանիլ ըստ Թղեմոյ՝ եւ ոչ տայիմ զպտուղ զործոց բարեաց անխծեցեալ իսկոյն ցամաքեցաւ եւ ըստ ծառոյն զոր Հրամայեցաւ կարիլ ի յաղէթ Թէ ընդէր անպտղաբեր զերկիրդ խափանէ, ուստի եւ նուաստութիւնն առ ի խուսափեցուցանել այսցանէլ զբիւր քանքարոյ պարտաւոր անձն իմ անարժան, դարձս կեանքուսն, ծնեալս ի Կոտառնդնուպոյս, եւ վարժեալս եւ սնեալս առ զբան մեծի դերաղաղ Աթոռոյս, եւ երկնանման տաճարայն ուխտար Սրբոց Եակոբեանից առաքելոց Տեսաւեղորոք եւ որդւոյն Զբեթեայ, անուամբ եւեթ եղիս Վարդապետս, որ ահա իկ ամ, եւ այլ աւելի փանաքի միաբան դուով ի սր. տունն, որքան նուաստ կարողութիւնն իմ բանց՝ ի կարող տուչութիւնն Աստուծոյ, դարհետոն իմ սուլամուսթեան եւ նախաշուքեան ոչ երբեք արդիւի յառաջացուցանելոյ, որքան պատահեցաւ ի սր. տունն մեծ գործ, եւ յարտառոյ տանս վախճ եղեալ մշեբրաց սբլ. տանն, եւ որքան պարապէի ի մարմնատր դործոց, ձեռնարկեցի զձեռն իմ անարժան եւ անարհեստ ի դործ դրադրութեան, որպէս տեսանի ահա զիրքս՝ որ կուչի ձառնութիւր, Պատմութիւնք եւ Ներբողեանք Սրբոց, եւ տէրութեան տօնից, եւ զայնս զբնանս զոր զբեցի իմովս անարժան ձեռամբ եղի, ի յիշատակ առ զբան սրբոյ մենաստանիւր, վասն մեղսամած հոգւոյ իմոյ՝ եւ ծնողացս եւ Համայն զարմից իմոց կենդանեացս եւ ննջեցելոցս, եւ զբնանքն են այսոքիկ:

Նախ երեք զիրք Աստուածաբանութեան սրբոյն Դիոնեսիոսի Սրբապաշտցւոյն, մէկ Կաթուղիկէից մեկնութիւն, մեկնեցեալ ի սեւա Սարգսէ Հայոց սբ. Վարդապետէ, որ ասի Սարգիս զիրք. մէկ Յունանու Ա-

ւստարանչի Գլխոյն Մեկնութիւն, մեկնեցեալ ի Նանայէ Ասորոյ. մէկ եղեկիկէլ մարդարէութեան Մեկնութիւն, երկու Հատոր՝ Կարողադիրք, մամուսն՝ եւ մեմբան, սղորայն Գրիգորի Տաղեանցւոյն. ա. դիրք Գանձարան. ա. Խաղի տեսոր. մէկ Ժամագիրք. ա. Տօնացոյց. ա. Մաշտոց. եւ այլ գրեանք նշանաւորք եւ անշանք, եւ որքան առ մարմնատր արհեստս սուսմուսթեան, յոմանս տեղիս զխաւորս ընդ այլովք ընկեցեալ եւ յոմանս տեղիս զխաւորս՝ եւ մասնատրս, յատուկ անձամբս իմով միայն. նախ յորժամ ի ՌՃԿԹ, Թվին եւ Հրաման Թագաւորն Համայն աղանց քրիստոնէից ի սբ. յարութեան ընդհանրահռչակ տաճարն, զբամիս տեղիքն զվերնատունն որ անուանելու կուչի Սրկորոց Գողգոթայ, զԼուսաւորչի զմբէթաշէն եկեղեցին, յմատարանն Հանդերձ բաժանման, զխորանն սրբոց իւղաբեր կանանցն Հրապարակի առաստաղովն եւ բոլոր սրմովքն. զասորոց եւ զղրպտոց եկեղեցիքն, եւ զայլս բաժնի տեղիս նոցին յրկսեալ աւուրն մինչ ցրվախճան նոցին աշխատեալ եւ զոր Տէր ի փառս իւրում Համարեցի:

Իսկ յորժամ եւ ի Թվին ՌՃԶԶ, եկն Հրաման ծեփելոյ զսբ. Եակոբայ երկնանման տաճարն յսկսեալ օրէ մինչ զվախճան զործոյն, Թէ ի սբ. Եակոբայ ծեփմանս Թէ սբ. Էլմիսանի Թէ սբ. Ստեփաննոսի աւանդատան եկեղեցւոյն անձամբս Աստուծոյ սմենակարօղ զօրութեամբն աշխատաւորեալ եմ. զսբ. Գլխադիրն, զսբ. Մակարայ Հայրապետի մատարանն, եւ զսբ. Սարգիս եկեղեցին, որ է պահարանն եւ դանձատունն սրբոյ աթոռոյս ծեփելով եւ չինի յառելով զորմունս նոցին աշխատաւորեալ եմ. Արդ սրովհետեւ յաւուրս սրբաղան պատրիարքացս որք ըստ շինարար բարուցն իւրեանց ոչ երբեք պարապ կացին զմեր բաժնի տեղիս նորապէս շինելով, եւ զի նախնեաց շինեալսն վերանորոգելով, զոր Համարձակիմ առել Թէ ոչ մնաց Թիղ մի տեղի որ ոչ մկրճեցաւ ձեռք եւ մատունք շինողաց ճարտարաց եւ ծեփողաց հնարակերտից՝ Թէ ի մէջ սրբոյ աթոռոյս եւ Թէ յարտաքին վանորայս մերս՝ եւ ի վախճ միւլքերս զորս նորապէս գնեալն եւ զի նախնեացն որպէս ասացաք վերանորոգելով եւ մեք ըստ նո-

ցին կամացն հնազանդ զոլով ամենայնի որքան կարողութիւն մեր էր աշխատեցաք անտրտունջ, մանաւանդ թորով ուրախութեամբ եւ յօտար սրտի ղի թերեւս ընկալցի տէր ի փառս իւր, եւ այց արասցէ մեղսանիւրկ հողւոյ իմոյ, եւ ծնողացս եւ համայն դարմից իմոց կենդանեաց եւ ննկեցեալոցս ամէն:

Այլեւ արտաքոյ սոցին, զսբ. Խաչն, դերկոտասան առաքելոց եկեղեցին, զսբ. Հոգի եկեղեցին յինեցի եւ ծնփեցի, եւ ի սբ. Թորոս եկեղեցւոյ շինութեան աշխատեցայ բաղում. սեղանատուն նորապէս ծնկելով ներքսպէս եւ արտաքապէս. կարմիր դեղով նկարակերտութեամբ, եւ շինելով, զտնտեստունն բոլոր զղիննտունն, եւ ի մէջ սրբոյ տանս վերոգրեցելովք Հանդերձ, ԲՃԿ. խուց եւս նմ ծնփեթ՝ թող պայտ զյիսաւորս եւ զմասնաւորս, զնշանաւորս եւ զաննշան տեղին, նա եւս արտաքոյ սրբոյ վանացս սբ. Հրեշտակապետ եկեղեցւոյ բոլոր ծնկին եւ յինիքն. սբ. Փրկչայ վանինց ծնկին նորապէս, ասորոց վանեց սբ. Առտունձածին եկեղեցին, ի սբ. Ծնունդն մեր բաժին տեղեաց վերին սբ. Աստուածածնին եկեղեցին, եւ ներքի սբ. Նորոգդութեան եկեղեցին, սեղանատունն, նոր շինեալ մեծ օտայն, անարժան ձեռամբս եւ նուաստս աշխատասիրեալ ծնկելի. եւ եւս ի քաղաքն եղեալ նորապէս շինեցեալ Մելտոն աղայն բալին, Թէրդի վարդանննց բնակեցեալ տունն, Խաչեր Դայֆայի տունն, Պատկերահան Յակոբի տունն, ընդ ամէնն յառասուն տուն, յոմանս ի սոսին ընկերօք եւ յոմանս յատուկ անձամբս մշակօք ծնփեալ նմ ի փառս Աստուծոյ, եւ ի շինութիւն սրբոյ աթոռոյս, այլ ղի զերեցեալսց ոչ լիցին ինձ պարծանք, եւ փառամոլութիւնք, այլ ծանուցցին աշխատանք եւ շինադարութիւնք սրբազան վեհից մերոց, որ զայնքան յուսակուտակ պարտս սրբոյ տանս ողջ անարժանապէս դիտօղք բարդեալք էին զայնս բոլոր հատուցին, եւ բեղմնաւորեցին զարդոս ոսկեղէնս, արծաթեղէնս, եւ զոսկեհուռ զիպակեղէնս, զակուռն պատուականս եւ զմարդարիտս անդինս, որ ընդ զոլով արկանելն է անհնարին, եւ զկնի սոցա ԺԸ. բակ յարտաքուստ ի քաղաքի Թաղին ի վանքս

ներկակեալ՝ ամուր պարտաւս ամբացուցին ոյ նախապէս ոչ ունելով պարիսպ ոչ էր աղատ երբեմն ի գողոց կողոպտողաց կողպտիլ ինչք ուխտաւորաց, եւ սրբոյ վանից յարտաքին կարասից, ուստի այսքան պատճառ բարեաց սրբազան վեհիցս բարեգործութեանց՝ եւ մեք պարապեալ յայսպիսի դրծոս հոգեւորս, ոչ երբեք դարբնեալք ի դրծոց, եւ դարբնիմք, այլ մանաւանդ պարտաստ եմք առ ապա ի դրծոյ յօժարապէս, զոր տէր Յիսուս զսրբազան ծնրունի Հայրապետ սրբոյ աթոռոյս Նրուսաղեմի զՏէր Գրիգոր՝ անուամբ արթուն եւ գործովք զուարթուն ի մարմնի հրեշտակայ հայրս մեր ընդ երկայն աւուրս արասցէ կենօք անդրդուելօք, ի վերայ սրբոյ Աթոռոյն հաստատ, եւ ի վերայ դաւաղանի իշխանութեան ծաղկեցեալ եւ փթթեալ հողեւոր ծննդօք առկաջուսցէ ամէն:

Եւ սրբազան պատրիարքն Կոստանդնուպոլսոյ որ յանցեալ ամին հանգեաւ ի Քրիստոս եւ ամփոփեցաւ սրբասնեալ մարմին նորին ի քաղաքն Դայաթիս յեկեղեցւոյն սրբոյ յուսաւորին, որոյ հոգեւորս զորմեսցի Քս. Ած., եւ զհոգին դասեցէ ընդ երանեալ սրբոց Հայրապետաց ի խոռանոյ յուսոյ, եւ ի դասս հրեղէն զուարթնոց:

Արդ եւ ես յետնեալս ամենայնն եւ մեղասանք անարժան թիրաղացան՝ ազօրս ի հեղութենէ վերոյ դրեկեալ Նելլա անուամբ եւեթ մարդապետս՝ դժօղ սրբազան գրբոյս ստաթուր անկեալ փռեմ աղբսնմ եւ ուրտասուագին հեծեծանօք պաղատիմ առ աննախանձ բնթերցողացդ զյիսասուկս զայս՝ Հարցդ, Ներարցդ եւ առհասարակ տմենեցոցդ զի յորժամ հանդիպի բնթիւնուլ ձեզ զայսոսիկ, մի լիցի զանց առնել, յիշմամբ զմեղսալիւր հոգեւոյք իմով եւ սղչչուով ծնողաց իմոյ՝ հօրն իմոյ օտապաշի որբոյ տանս մահտեսի Յովսէփին եւ մօրս Ուստիանին, եւ ծնողաց ծնողացս իմոյ Գրիգորին մահտեսի Մարիամին եւ ալլոց մերձաւորացն իմոց Նելլային, Կիլառէնկին եւ հղբարցս տողամայճի մահտեսի Մուրասին, տողամայճի եւ մահտեսի տիրաղու Քրիստոսին, որ է եւ նա միաբան սրբոյ տանս ի պաշտօն Սարկաւազն կարդին, եւ Աւետիքին, ու եւ յիւտղդ յիշեալ լիլիք յառաջի ահեղ բեմբին եւ արդարակալիւ դատողութեան տ-

մենողորմ փրկչին Համայնից Յիսուսի Դր-
րիստոսի որդւոյն Աստուծոյ որում վայելէ
փառք պատիւ եւ երկրպագութիւն այժմ եւ
միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն :

Հայր մեր որ յերկինս սբ. եղիցի ա-
նուհետ : Ի Հայրապետութեան Տեառն Ղա-
ղարու Չաւկցի Կաթողիկոսի ամենայն Հա-
յոց :

Ասոր կը յաջորդէ, տարբեր գրով,
յետմագոյն յիշատակագրութիւն մը, էջ 4ր.
— այսպէս —

ՌՄՁԴ, Հայոց: 1835 Փրկչին, նորոգ
կանգնեցաւ վերնատուն մեծ եւ վայելչա-
կերտ եօթն պատուհանօք ի վերայ զաւթի
մեծի տաճարի սրբոյն Յակոբայ, եւ ի թը-
րին ՌՄՁԵ = 1836, ծեփեցաւ զեղեցկանկար
վայելչութեամբ յաւելլով ի վերայ զմբէ-
թին մեծի՝ դիւրօր զմբէթն ուր կանթեղօք
յիսնեղումք լուսամուտ էր յառաջ ուղղա-
լարեալ: Նոյնպէս մեծացան լայնութեամբ
վեցեքին պատուհանքն նոյնպէս եւ բարձ-
րութեամբ, մեծացան նաեւ. երեքին պա-
տուհանքն, որք Հային ի Հարաւ սրբոյ Տա-
ճարին, բարձրացաւ կամարն ամպինին
րոտ մեծութեանց սանդուղցն իւրոց: Բա-
ցաւ մեծ դուռն Հանդէպ արտաքին դրան

Հրեշտակապետին: Որպէս եւ չորս ամ յա-
ռաջ բակն սրբոյ Յակոբայ քարայտակ
չինեցաւ, եւ ի սբ. Մնունդն ամենայն սե-
նկաց բացան պատուհանք, եւ յետոյ նո-
րապէս կերտեցան երեք սենեակ նորոգու-
թեամբ ծեփոյց եւ շինութեամբ որմոց, որք
ի շարժէն քայքայեցան յայն թիւ: Մեծա-
ցան ընդ ծեփոյց դուռն աւաղ՝ եւ ք. պա-
տուհանք ընդ վերին պատուհանաց սբ.
Հրեշտակապետին ի թիւ Փրկչին 1835,
Նոյնպէս եւ սենեակ մի բարձրակերտ ընդ
արեւմուտս տաճարին վասն ըէիդաց :

Յաւուրս Թաղաւորութեան Սուլթան
Մահմուտին որ ետրած դենիչերին, եւ Հա-
տատեաց զնիդամի ճէտութիւն, եւ յիշխո-
ղութեան տեղւոյ մեծագոր բղբնին եւ
գիւպտոսի եւ որդւոյ Իպրահիմ փաշային, որ
երկիցս Հաղթեաց ի Համուս եւ ի Ղօնեայ,
եւ Հնազանդեցոյց զպատմաբ արաբացիս
պատերազմաւ բաղմաւ մինչեւ զնայ ի Քէ-
րէկ եւ ի Սայթ, 1833: Եւ ի պատրիարքու-
թեան Տեառն Գարրիէլի՝ եւ Պօյոյ Տեառն
Ստեփանոսի, ի ծայրադոյն կառավարու-
թեան Տեառն Պօղոսի սրբազան Արքեպիս-
կոպոսի նախկին Պատրիարքի Պօյոյ, որ
սլարտաղերծ արար ըղբք. տունն ի վեց
Հազար քառկաց :

155

ՄԵԿՆ. ՂԵԽՏԱՑԻՈՑ, ԹՈՒՈՑ, Բ. ՕՐԻՆԱՑ. — 4

ԿՈՒՈՆԵԼԻՈՍ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մուտք 31 x 23 x 5, էջք Դ + 350, +
Ա + 320, + Բ + 252: Հունգարոսք լուս:
էջ 1-2 կտրուած մեծցուած է: Թուղթ:
Դրութիւն գլխադիրները կարմիր, մնաց-
նալը սեւ մելանով, երկուսն, 37 տող, Նոս-
րագիր: Պատուագրութիւն սովորական:
Ոսկեղոծ կաշեկազմ տախտակեայ: Կնիք
մը, զբքին սկիզբը, էջ 3, վերի լուսանցքին
մէջտեղը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Ա. — Մեկնութիւն ՂԵՍՏԱՑՈՑ: էջ ա-դ.
Առաքելութիւն: էջ 3, Մարդ սբ ընծա-
յիցէ) այսինքն կամաւ...:

Բ. — Մեկնութիւն Թուոց: էջ ա, Առաք-
ելութիւն: էջ 1. Գլուխ ա, Հմբ. 1:

Գ. — Մեկնութիւն Երկրորդ Օրինաց: էջ ա-
բ. Առաքելութիւն: էջ 1, Գլուխ ա,
Հմբ. 1:

156

ՄԵԿՆ. ԵԶԵԿԻԷԼԻ ԵՒ ԴԱՆԻԷԼԻ. — 1

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ ԱԼԱՓԻՏԷ

Համոռոսով՝ ՊՕՂՈՍ ՎՐԴ. ԱԴԻԲԱՆՈՒՊՈԼՍԵՑԻ

Մամիսայ

1808

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւաւ 31 x 21 x 2: էջք 247+120, ապա 12 թերթ դատարկ: Հանդամանք լաւ: Բուղթ Եղեկէլէյինը ամբողջ իսկ Դանիէլի սկիզբի մասը, մինչեւ էջ 40, կապտորակ, մնացեալը ճերմակ: Գրիչ Յակոբ Արղ. Մահլուճցի: Գրութիւն՝ բնաբանները կարմիր, մնացեալը սեւ մելանով, միասին, 83 տող: Նստադիր: Համառոտադրութիւնք յսճախակի: Թռչնադիր սկզբնատառք՝ ա՝ մէջ դուռի սկիզբը: Գունաւոր դրսադարձք էջ 4, 6 եւ 1: Կաշկաղմ:

Գրքին ցակատը՝ գունաւոր դարձաւորջնաներու մէջ — Մեկնութիւն Եղեկէլի եւ Դանիէլի, Ջոր արարեայ է Կուռնիիոսի Ալափիտայ քաջ մեկնչի Աստուածաշունչ Գրոց: Յորոյ լայնածաւալ մեկնութենէ Համառոտեալ ի ձեռն Պօղոս Վաքապետի Ալիքիմալուպուցեայ ի Միաբանութենէ աստուածադիր Աթոռոյն Երուսաղէմի ամենայն Հայոց: Եւ այժմ օրինակեալ ձեռամբ աշակերտի Նորին Մաիլումցի Յակոբ Արեղայի: Յամի շնորհաց 1808: Ի յունիս 1: Ի Մանիսայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Ա.— Մեկնութիւն Եղեկէլի, էջ 4-247:

Բ.— Մեկնութիւն Դանիէլի, էջ 1-119:

Թիշատակարամ, էջ 120.— Փառք անճառելի միոյ եւ անքնելի Երրորդութեան Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, որպէս էրն ի սկզբանէ, նոյնպէս եւ է միշտ ելոց, որ ըստ իւրոյ անբաւ կարողութեան նպատու ի ձեռնտու եղեւ ինձ անկարիս, որ ի կատարն Հասեալ աւարտեցի զհոգելից մատնանս զայս, որ կոչի Մեկնութիւն Եղեկէլի եւ Դանիէլի, զոր արարեալ է Կուռնիիոսի Ալափիտայ քաջ մեկնչի Աստուածաշունչ Սբ. Գրոց. վասն որոյ խնդրի ի բարեսէր ընթերցողաց յիշման արժանի առնել զանիմաստ զբիշս անուամբ եւեթ Մահլուճցի Յակոբ Թարմատար արեղայս, որ մեծաւ տաժանմամբ հաղիւ կարացի աւարտել զայս երկու մեկնութիւնս աստուածային սբ. Գրոց: Նաեւ զհոգւոյն Հայրս Անդրիանուպոլսեցի մեծիմաստ եւ լիաշնորհ Պօղոս զխոնական Վարդապետս իմ որոյ ձեռամբ Համառոտեցաւ զայս մատնանս առանց այլայլելոյ բնաւ դժիտ բնադրին. եւ յիշողքէ յիշեալ լիջիք ի Տեառնէ մերմէ Յիսուսէ Քրիստոսէ Ամէն:

157

Ա. — ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ. — 1

ՓԻՆՈՆ ԵՐԱՍԵՑԻ

Բ. — ԿԱՆՈՆԱԳԻՐՔ. — 1

Գ. — ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐՔ. — 1

Երուսաղէմ

1758

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 31 x 23 x 6: Էջ 432 + 447.

ԾԱՆՈԹ. — Առաջին մասը կանխա-
քննող մը թուագրած է թղթաւարով,
խակ Բ. մասը ուրիշ մը սիւնակներով, ըստ
տպման պիտի նշանակենք տեղերը ստորեւ:

Հանդամանք լաւ: Թուղթ, առաջին
մասը դեղնորակ, վերջինը ճերմակ, Կաշե-
կաղմ: Ստացող Սիմէոն Վրդ. (Եպս.) Նջե-
ցի, որուն անունը խոշոր երկաթադրով կը
կարդադուի գրքի կտրծքին վրայ:

ԾԱՆՈԹ. — Այս ձեռագրի մասին,
Մխիթար Գօլի վերաբերեալ ալ ձեռագիր-
ներու կարգին, Համառոտ տեղեկութիւններ
Հրատարակած է Բարգէն Եպիսկոպոս, Հան-
դէս Ամսորեայ ուսումնաթերթին մէջ (1920
էջ 137-147):

Ա.

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՓԻՆՈՆԻ
ԵՐԱՍԵՑԻՈՑ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Գրիչ Սարգիս Երուսաղէմացի, Գրու-
թիւն՝ խորադիրները կարմիր, մնացեալը
սև ձեւանով, երկսիւն, 44 տող, Նոսրադիր
աղուոր: Պատուադրութիւն յաճախակի:
Գունաւոր կիսախորանք եւ գլխազարդք,
Բղթ. 2ա, 186բ, 202ա:

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՒԹԻՒՆ —

Ա. — Փիլովմի այնպիսի որ ի լինելու-
քեան խնդրոց եւ լուծմանց: Բղթ. 2-75բ:

Բ. — Փիլովմի այնպիսի որ յիսմ խըմ-
դրոց եւ լուծմանց: Բղթ. 75բ 2-94:

Գ. — Յաղագս քահանայիցն: Բղթ.
95-99ա:

Դ. — Փիլովմի յաղագս Բագմիմ իրաց,
Բղթ. 99բ-103:

Ե. — Փիլովմի յաղագս տառն քանիցն,
Բղթ. 103ա 2-113:

Զ. — Ոչ շնայցես: Բղթ. 113բ-117:

Է. — Առանց պատրաստութեան ի
Մամփաովն: Բղթ. 117ա2-123:

Ը. — Փիլովմի յաղագս Յովնանու,
Բղթ. 123բ2-131:

Թ. — Փիլովմի յաղագս գլծ. ի քարե-
զարծութեան հուր ծախօղ ամուսնի: Բղթ.
131բ2-133:

Ճ. — Փիլովմի Յաղագս Յառաջախմա-
մութեան առ Արքեպանդրոս: Բան Առաջին,
Բղթ. 133ա2-143:

ՃԱ. — Փիլովմի Յաղագս Նախախմա-
մութեան: Բան Երկրորդ: Բղթ. 143ա1-157:

ՃԲ. — Փիլովմի յաղագս քան ունի եւ
ամուսն կենդանեաց: Բղթ. 157բ2-169:

ՃԳ. — Մեծիմաստ Փիլովմ՝ Իսրայել-
յացի գովով...: Մէկ սիւնակէն պակաս:
Բղթ. 169ա1:

ՃԴ. — Լինելութենէ խնդրոց եւ լուծ-
մանց: Բղթ. 169ա2-բ:

ՃԵ. — Փիլովմի կեանք իմաստունաց,
Բղթ. 170-186:

ՃԶ. — Փիլովմի Աստուածային օրիմա-
ցքն այլաբանութենէ: Բղթ. 186բ1-202:

ՃԷ. — Յաղագս կենաց վարուց տես-
կանին: Բղթ. 202ա2-208:

Ապա կը յաջորդէ անմիջապէս — Յով-
հաննա քահանայի յաղագս Անկիւմաւոր
քուրց — Հինգ աղիւսակներով, Բղթ. 208

բ2-212ա: — Հմմտ. Ա. Աբրահամեան, Օռլ՝. իմաստաբէր, էջ 148-157:

Յետոյ կը դռնուի Վաիրամ Սարկաւազի յիշատկարածը **Ձնի թուականէն**, որ աւանաւիկ:

Փառք անհասան[ել]ի անխմանալի անպատմելի անպարտեալի անվարափակ միարան զօրութեան չօր եւ որդւոյ եւ քր. Հոգւոյն յաւիտեանս յաւիտեանք ամէն:

Ակսայ մարդասիրութեամբն Աստուծոյ եւ կատարեցի նորին ողորմութեամբն դաստուածադարդ եւ ղլուսաւոր տառս զերիցս կրանեալ աստուածախօս եւ աստուածատես մարդաբէին Մովսիսի, զգժուարեմաց եւ զթանձրախիտ տեսութիւնսն, զոր ոմանք ի թանձրամտաց թեթեւաբար այլ իմն կարծէին եւ բաշղէին: Զոր քաջ հմուտն օրինաց, ճոխն իմաստութեամբ, եւ փարթամն դիտութեամբ մեծն եւ երանելին Փիլոն, տեսեալ զայս եւ վարդապետօրէն յեղանակաւ մեկնողաբար յօրինամբ պաշտօն եւ լուսաւոր բանիւք եւ բալիւք, ըստ ճառին եւ ըստ այլարանութեան, աստուածային հոգւոյն փոռեկեաց եւ ուղղիւոյ ճանապարհ մեկնողութեան մտից յաստուածային դիրս, իրր զկարապետ եւ զնախընթաց ամենեցուն որք միեցան ի դոբժ մեկնութեան: Այլ եւ զհնոց կարծեցեալ իմաստասիրաց, որք զանձինս առ իմաստունս ունէին, ասել՝ ո՛չ դոյ նախախնամութիւն, ի դերեւս ճանէ պնտցա զանհմտութեան կարծիքն: Նաեւ զհնոց ոմանց զառաքինութիւնս պատմէ մանրամասնաբար մի ըստ միովէ, ի նախանձ չարեւոյ զմեղ եւ յուսումն յանձնառութեան որում հիւսեցա յորդողին: Միւս եւս այլ զիրս պատմէ որում Կեանք իմաստնոց ասի: Ունակացեալ զպրութեամբ, մանրամատոյց մասամբ ջամբեցուցանէ երջանկալիկ մանկանց, որք բազմախօյ տննանօք տուտանան յամպարտալլ յարփաղարդ ճեմարանին: Զոր կամեցալ յօրինի իսպիսակահոյիտ հիւթս՝ սեւաթիւր թեւով, ներարճնտիւ չարամանեալ, ի յուսաւորութիւն մտաղ եւ ի վարժումն մանկանց առաքաստի վերինն Նրուեաղեմի, ըստ զանաղան զտարու զորդարեալ, որ է բուրաստան անմահութեան, եւ բուրէ չոտ կնանց յուսումնոսիրացդ անձինս: Որում խանդակաթ փափաքանօք իբրեւ տեսի, անյապաղ փութով

լուծափութեամբ խոշոր գրով աւարտեցի զյանկալի տառս եւ Վահրամ սուտանուն Սարկաւազս, ի վայելումն ինձ եւ ի միւր թարութիւն հողւոյ եւ մարմնոյ, ինքնագիր երկօք, ի ծոցն սնուցի իմոյ աստուածաբնակ տաճարին Աստուածածնի եւ սգ. Փրկչի, Անապատիս Արմէնի եւ թէպէտ եւ սկարս եւ էի ի դիւոյ՝ մինչ գրեթէ յողիս անպատան եղեալ եւ յոռնեալ: Սակայն ամենակալ ձեռամբն Աստուծոյ օժանդակալ, Հաղիւ Հաղ տաղնապաւ իմն, Հասի յաւարտ ողորմելովն տեառն, որոյ ի մեղուցեալ անձնէս բերապատիկ դուռութիւն եւ երկրպարութիւն:

Եւ վասն ժամանակիս անհանդուրժել վրդովմանցս եւ խուճապ տաղնապիս զոր եւսս ի վերայ մեր յաղէն իսմայելացւոց եւ յափշտակեաց զյուրթի եւ զպարտար մասին երկրիս մերոյ ի թուականիս Հայոց Ձնի, որում եղեւ զրաւ դրոցս. եւ բաղումք անկան ի սուր սուսերի, եւ ի դերութիւն, վասն խրատելոյ զմեղ տեսուն, եւ մեք ոչ խրատեալք: Այլ Հաւատք պալատեալք, եւ ամբարշտութիւն զօրագեալ: Արդարութիւն Հեռապաշտ, եւ անօրէնութիւն բալտարեալ: Մէր եղեւ, եւ անդթութիւն ծաղկեալ: Բարիք դոսաղեալ եւ շար արժատաղեալ: Աստուած վաճառեալ՝ եւ աղահուրթիւ թագաւորեալ: Եկեղեցիք փակեալք, եւ քահանայք խողխողեալք: Վանորայք ապականալք, եւ միանձնեք ջրուեալք: Մանկունք դերեալք, եւ աղջկունք վաճառեալք ի ձեռաց անօրինաց:

Արդ զորպիսի՞ չարաշուկ եւ բազմօրդով ծանր աղետի աւուրս. եւ ունաբնացեալ եւ յօթ խաւարմատանդս եւ պարպեղեալս մեղօք Վահրամ Սարկաւազս, մարթաքից ճառել զթշուառութիւնս զոր տէր Յիսուս ընդարձակումն արասցէ: Նաեւ առ ապագայսդ Հանդիպօցս եւ ընթերցօցս, կամ դաղապարօց մարթանք բարւոյ իշման արժամաւորքի զժողեւոր Հայրն իմ եւ զուսուցիչ, որ իբրեւ զհուր մաքրէ դիմ զմարմնական ախորժակս՝ յաստուածալիւնն յորդորելով՝ Հանապաղ աննախնամաբար, զվտեմաննոս Գոյներ երիցանց: Եւս եւ բոծնօղան իմ աղաչեմ արտասուելից Հառաչմամբ յիշել ի մաքրափալ յաղօթս ձեր: Վասնդի սովոր է ամենողորմ Աստուած

այլում աղաչանօք այլում ողորմել, զի վասն յիշման աշխատեցայ ի սա: Եւ որ յիշէ ողորմելով՝ յիշեալ լիցի յաներեկ աւուրն, առաջի Գրիստոսի ուր բանք սպառին եւ դործք թագաւորեն: Ամէն: Թղթ. 212թ-213ա:

Աղաչեալ յիշել ղմեղոսմած յԵրուսաղիմացի Սարգիս Գրիշ մեղապարտ եւ անաթան ծառան ձեր միով Հայր մեղալիւ աւելն, Թվին հայոց ՌՄԻԻն: Թղթ. 213ա:

Երեք դատարկ թերթերէ վերջ կուգայ հատորին Բ. մասը որ է ընդարձակ Կանոնագրեր մը, ինչպէս վերեւ ըսինք թըւալրեալ ըստ սինակաց:

Բ.

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐՔ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Գրիշ: Գրութիւն* խորագրենքը, վերնագրենքը, սկզբնատառեր եւ երբեմն թուահամարներ կարծիք, միւսները սեւ մեյանով, երկօլն, 42 տող, Նոսրադիր լաւ: Պատուադրութիւն յառաջակի: Գունաւոր պլաշտարդ* սինակ 29:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

Սինակ 1.— Ցանկ է միաեամուտ կառնմի: Ցուցակի մէջ նշանակուած է, կանոններու յաջորդական թիւերով, թէ աշինչ խնդրի մասին ո՞ր կանոններն են որ կը խօսին:

Ս. 22.— Եարադրութիւն կամումաց ելեալ եւ այս կարգ եւ չափ գլխում:

Ս. 24.— Սեմումի եւ կամումի գր եղիմ աշակերտմ Գի. եկեղեցւոյ սրբոյ յետ վերամալոյ ՏՈ.— Վարդապետութիւն առաքելոցն զկնի վերանալոյն Գի. առ Հայր իւր, յաղաքս որպէս շնորհեաց նոցա առնել ղժկութիւնս եւ նշանս...:

Ա.— Գլուխքի եւ թիւի համարէն կառնումիմ տացումած առաջիկայն կամումիմ, Գլուխքի ԼԴ.— Ս. 27: Կարգեցին սր. Սոաքեայքն եւ երկն հաստատութեամբ... Ս. 29: Կամումոքիւ Ա-ԼԴ. Եւ ձեռնադրութիւն քահանայութեան զոր ընկալան առաքելաւն Տնէ. բաղարարոյն եւ լցին կամ. աշխարհ... Ս. 43: Թ.— ընկալաւ

ձեռնադրութիւն քահանայութեան առաքելոցն Ուրհայ եւ ամ. քաղաքն որ շուրջ զնովաւ, Մծրին եւ Արաբիայ եւ սահմանակիցք Միջագետաց Հայք եւ ամ. Հիւսիսի եւ հարաւ, ի Թաթղէ Առաքելոյ, որ է մի երկոտառան առաքելոց, շինեաց անդ եկել. զէջի եւ աշակերտեաց զամ. կողմանս զարնոսիկ, կարդեաց ի նոսա քահանայս եւ պաշտօնեայս, Ս. 45: Հմտ. Հ. Յ. Վ. Տալան, Վարդ. Առաքելոց եւայն, Վիեննա, 1896, էջ 350-351:

Բ.— Կամումի երկրորդ տառքիւ կամ ի ձեռն կգիմայ, Գլուխքի ՁԵ.— Վասն ձեռնադրութեան եպիսկոպոսաց... Ս. 47, Սեմումի եւ կամումի սր. Առաքելոցն ի ձեռն կգիմայ առաքելալ հեքամումաց.— Եպս. ձեռնադրեցի եպիսկոպոսաց յերկուց եւ կամ յերեց: Երէջ կամ օտրկաւագ եւ կամ ալլէ ի ժառանգաւորաց ի միողէ եպիսկոպոսէ յինն... Ս. 50: Կամ. ԼԵ-ՃԺԺ:

Գ.— Կամումի յետ տառքիւց Հարամց Հետմաղաց, Գլուխքի ԻԵ.— Վասն հեղձույտնելոյ ղմանկունս կամաւ... Ս. 63: Կամումի Հարամց Հետմաղաց.— Եթէ ոչ հեղձուցանէ զտղա իբրեւ զիեղ, կամ ի շնութեան զայն կամաւ արարեալ, փոխանակ մեռողի... Ս. 64, Կամ. ՃԻ-ՃԽԶ:

ԵԱՆՈՐ.— Կանոններուն թիւը գլխաւ կարգութեան խորագրին մէջ նշանակուած է ին. ղլխակարգութեան ընթացքին եղած է իՉ., իսկ կանոններուն կից դարձած է իԷ. եւ այս վերջին հաշուին համաձայն բարդուած շարունակուող կանոնաթիւին վրայ:

Մեր այս Կանոնագրքին մէջ կանոններու դասաւորումը տարբեր է ուրիշ կանոնագրքերէ. Հմտ. զոր օր. Հ. Յ. Վ. Տալանի Ցուցակին մէջ Թ. 58 եւ 250: Հարցն Հետեւողաց կանոնը իր մօտ Հինդերորդ տողը կը գրաւէ, յաջորդելով Թաղէոս եւ Փրիլպպոս Առաքեալներու կանոններուն (էջ 260):

Դ.— Կամումի Նիկիայ Մեծ ժողովոյն. Գլուխքի Ի.— Վասն որք կամաւ կարեցին զերկաւորիս... Ս. 68: Կամումի Նիկիայ Սր. ժողովոյն.— Սահմանք եւ կանոնք որ ելան ի սր. կաթողիկէ եկեղեցւոյ, ի մեծ ժողովն Նիկիայ, ուր էին գումարեալ միա-

ժողով... Ս. 69: Կամ. ձեռն-ձեռն: Կոռնան-
դիանոսի Թագաւորի առ եպիսկոպոսն եւ առ
ժողովորդս... Ս. 76: Հմմտ. Տաշեան էջ
269 է:

ԾԱՆՈԹ. — Նիկիոյ կանոններուն կըց-
ուած է եպիսկոպոսներու անուանացանկը,
բաժնուած ըստ երկիրներու Ս. 78-84:

Ե. — Կամում ԼՍԿիրիայ, Գլուխ Ի. —
Վասն քահանայից որ ի բունութենէ ղոհե-
ցին... Ս. 84: Կամում ԼՍԿիրիայ. — Այս
կանոնից նախ են[քան] որ կարգեցան ի
Նիկիայ, այլ քանդի որ ի Նիկիայն կարգե-
ցան յառաջագոյն զրեցան, վասն սաստիկ
և մեծ եւ սբ. ժողովոյն, որ ժողովեցան ի
Նիկիա քաղաք. քանիք ուստեք ժողովե-
ցան ի ժողովոյ Անկիւրիայ, Նոդիք անուանեք
զրեայ են ի զրի աստ... Ս. 85: Կամ. ձեռն-
ձեռն. — Հմմտ. Տաշեան, էջ 269 գ:

Զ. — Կամում, Գլուխ Ժ, որք ժողով-
եալ ի կեսարիայն. — Վասն կանանց որ ընդ
տարմբ են եւ շնան... Ս. 92: Կամում Կե-
սարիայ. — Որք ժողովեալ ի կեսարիայ ե-
պիսկոպոսք Ի, վասն ինչ անօրէնութեանց
կանանց, օսւմանցին կանոնադրուիս տա-
ւըն: Ա. — Վասն կանանց որ ընդ տարմբ են
եւ շնան, Թէ Թողցեն ի քաց զպղծութիւն, եւ
սպալխարութիւն եկեղեցին, Եւ առ զբանն
րոգ ձեռնար կացեցին... Ս. 93: Կամ. ձեռն-
ձեռն. — Հմմտ. Տաշեան էջ 270 Ժ:

Ը. — Կամում Նիւյ կեսարիայ, Գլուխ Ի:
Վասն քահանայից ամուսնացելոյ կամ
որ շնան... Ս. 97: Այս կամումն Նիւյ կե-
սարիայ. — Այս կանոնք խոյն եղան քան
որ լՍԿիրիայ կամ ի Կեսարիայն, բայց
քան ղՆիկիայն յառաջագոյն, քանդի ժո-
ղովեալ ի Նիոյ Կեսարիայ ժող. եպիսկոպո-
սաց... Ս. 97: Կամ. ձեռն-ձեռն. — Հմմտ.,
Տաշեան էջ 270 Ի:

Ը. — Կամում Գամ[գ]րիայ, Գլուխ Ի:
Վասն որ դամուսկոսիւն զարդ Հա-
մարին... Ս. 102: Կամում Գամգրիայ. —
Այս կանոնք յետ Նիկիայ ժողովոյն եղաւ,
իսկ յետ դեկիոյ զկանոնս եւ կարգելոյ եւ
ծաւալելոյ յընթանարական յեկեղեցիս եւ
ուրախ եղեալ ամենեցուն տային օրհնու-
թիւն ի բարձունս... Ս. 103: Կամ. ձեռն-
ձեռն. — Հմմտ. Տաշեան էջ 271 Իա:

Թ. — Կամում ԼՍԿիրիայ, Գլուխ ԻԵ.

— Վասն ամենասբ. տօնից... Ս. 109: Կ-
մում ԼՍԿիրիայ. — Յետ բաղում ժամանա-
կաց անցանելոյ, դարձեալ բորբոքեցաւ
աղանդն Արտեմիդեայ վասն ամենասբ.
տօնից, այլափոխումն առնել եւ յաւելուածս
սրտաբոյ կանոնեալ սբ. ընթերցուածոց,
որ ի սբ. տաղերոցն աւանդեցաւ... Ս.
110: Կամ. ՄԻԱ-ՄԿԵ, Հմմտ. Տաշեան, էջ
271 Իբ:

Ժ. — Կամում Լաւդիկիայ, Գլուխ Ի
ԵԵ. — Վասն երկեկայ... Ս. 120: Կ. Լաւ-
դիկիայ. — Յետ այսորիկ զօրանայր[Նաւա?]
տացւոյ Հերձուածն որ չորեքտասաներոց
կոչին... Ս. 121: Կամ. ՄԿԶ-ԵԻ, Հմմտ.
Տաշեան, էջ 271 Իգ:

ԺԱ. — Կամում Ս. Գրիգորի, Գլուխ Ի
ԵԵԵԵ. — Վասն քահանայից որ մեղան-
ցին... Ս. 128: Կ. Ս. Գրիգորի. — Քահա-
նայ որ ի մեղս զառածեալ է, ծամ ապաշ-
խարեսցէ... Ս. 129: Կամ. ՅԻԱ-ԵԵ. — Հմմտ.
Տաշեան էջ 270 Թ:

ԺԲ. — Կամում Սարգիսիայ, [Գլուխ Ի
ԵԱ]. — Եպիսկոպոսի որ յիւր յիճակէ ալ
յիճակ փոխի... Ս. 131: Կ. Սարգիսիայ.
— Պիտո եպս. ասաց, ոչ է այսքան յե-
տին սովորութիւն, որքան վնասակար...
Ս. 132: Կամ. ՅԵԱ-ԵՀԱ, Հմմտ. Տաշեան,
էջ 271 Իդ:

ԺԳ. — Կամում Կոստանդիանոսի Պօսի
Ժողովայն, Գլուխ Գ. — Յաղագս ղՆիկիա-
կան Հաւատոն Հաստատուն պահելոյ. — Ս.
143: Կ. Կոստանդիանոսի. — Յետ բա-
ղում աւուրք Թագաւորելո մեծին Թէոդոսի
աստուածասէր Թագաւորի երեւեցաւ ալ
մի Մակեդոն անուն, որ Հայոցէր ղեղոյն
Սբ. եւ ոչ ի Հօր եւ Որդւոյ էութենէ ասէր,
այլ յատար եղութենէ... Ս. 143: Կամ. ԵՀԲ-
ԵՀԴ, Հմմտ. Տաշեան, էջ 270 Ժբ:

ԺԴ. — Կամում Եփեսոսի Ժողովայն,
Գլուխ Զ. — Յաղագս յուժանելոյ զեպս.
որ ընդդիմացի ժողովոյն, եւ Կէրիստիա-
նոսի... Ս. 145: Կ. Եփեսոսի Ժողովայն. —
Իսկ յաւուրս փոքու Թ[է]ոդոսի, այր յի-
շապարդութի երեւեցաւ Նեստոր անուն...
Ս. 145: Կան. ԵՀԵ-ԵՀԶ, Հմմտ. Տաշեան
էջ 271 Իէ:

ԺԵ. — Կամում Արամեոսի, Գլուխ ԶԸ.
— Վասն որք յերախայութեան ոք Հաղոր-

դեպի... Ս. 147: Կամոմէ Աքամասի Հարցմունք. — Ի ժամանակի յայնմիկ երեւեցաւ այր մի Գորդիանոս անուն արիւնոս ի Կապադովկիայ եւ Հասեալ յԱղեքաանդիայ, չիոթէր եւ շարժէր դարդաքն... Ս. 150: Կամ. ՅԱՆՆԻԿԸ, ՀԱՄԱՆ. Տաշեան էջ 270 ժ:

ԺԶ. — Կամոմէ Բարսեղի, Գլուխք ԾԱ. — Թէ արտաք[ա]նալէն յկեղեցւոյ յգլխաժանին... Ս. 168: Գիր Կամոմակամ մեծի եւ գլխաւորի եպիսկոպոսապետի Բարսեղի առ սբմ. Ակիւղիքոս, Լիկամացոց եպո. րամմ, Ծա. — Արտաքսեալ[է]ն [յ]նկեղեցոյ (յ)ամ. Հերձուածողը ասին, այլ զկէս Հերձուածողս կոչեցին միայն, եւ դայս (եւ դայս) ասանձին ժողովարարս. յասնդի աղանդաւորը ասնքիկ ասին, որ ամենեւին ի բաց որոյնալը են... Ս. 170: Կամ. ՆԻԹ-ՇԺԸ, ՀԱՄԱՆ. Տաշեան էջ 270 ժ: Նաեւ, Մատ. Հայկ. Թրգմ. էջ 339, 498: Գիր Կամոմակամ սրբայմ Բարսեղի առ քահանայ մեծ Թէոդորոս յԱմսոխփայ, վասն ամենեւին հեռանալոյն ի գազգային կիմ առնելոյ, Ա. Ռամ. — Յայս իմն ասաւել Հարկ է մարդ Իթէ Կոստէ յորինաց ինչ որ ըստ կամաց Հեռուութեան լինի, ընդ լծով Ժառապութեան յորինաց անկանի... Ս. 183: Կամ. ՇԺԹ, ՀԱՄԱՆ. Տաշեան էջ 270 ժ: Նաեւ, Մատ. Հայկ. Թրգմ. էջ 330:

ԺԷ. — Կամոմէ Ս. Սեփակայ Հայրապետին, Գլուխք ԾԵ. — Վասն զուսումնասէրս ձեռնարքի յորեպս... Ս. 184: Սրբայմ Սեփակայ Հայրապետին յաղագս քորեպիսկոպոսաց Թէ որպէս պարտ է գկամուսկամ կարգմ հաստատումս պտեկի ի սբ. Եկեղեցիս, Գլուխք ԾԵ. — Զի սրբոց բարեպաշտից եւ ասաքիտութեան պայծառացելոց պարտ է Հաւատալ զպատիւն կարգի պաշտամանս այսորիկ, վերադոյն ճառեցաւ ի մէնջ... Ս. 186: Կամ. ՇԻ-ՇԶԴ, ՀԱՄԱՆ. Տաշեան, էջ 271 իթ. ի. լա. լբ:

ԺԸ. — Կամոմէ Մեծապիվամի Հայոց, Գլուխք Ի. — Եպս. որ ի պղծութեան դրամանի... Ս. 214: Եղեպմ միաքանութիւն Աւագ Հայոց եօթմերորդ ամի վախճանելոյն սրբայմ Սեփակայ կարգեցամ կամոմս այս. Սեփակայ եւ կամոմէ կարգի Այ. Սրբայ Եկեղեցւոյ զոր եղին վարդապետք Հայոց ի լուսինն առաքելակամ եւ իկիւն:

Կամ կամովմաց հաստատութիւն — Պարտ եւ պատշաճ է նաւաւորին Հոգալ դարուեռտադրութիւն նաւին... Ս. 215: Կամ. ՇԶԵ-ՇԶԴ, ՀԱՄԱՆ. Տաշեան էջ 272 լդ:

ԺԹ. — Կամոմէ Սեփակայ, Գլուխք ԺԻ. — Վասն սպանողի... Ս. 236: Ի քղաքի եւ աստ աղաշխարհութեան դամբ, ԺԻ. — Սեփակայ Եպս. որ էք յԱյ. ի Քէ. և ի Հոգայն Սրբոյ քահանայից ի Տէ. ողլ(ւ)ոյն: ՄԺԻ Կաթողիկոս ժողովեցաք եւ քննեցաք որպէս եւ դառաք ի դրոց որոց զուգանեմք ձեզ... Ս. 236: Կամ. ՇԶԵ-ՈՒԸ, ՀԱՄԱՆ. Տաշեան, էջ 272 լե:

Ի. — Կամոմէ Ներսէսի Կաթողիկոսի եւ Ներշապեայ Մամիկոմից Եպիսկոպոսի, Գլուխք ԼԵ. — Վասն եկեղեցի առնելի զեկղանս, եւ ոչ ի տուն երիցուհադ... Ս. 239: Այս կամոմէ եղամ յաւարս Ներսէսի Կաթողիկոսի, եւ Ներշապեայ Մամիկոմից Եպիսկոպոսի, Տամբ լե. — Զի ոչ է պարտ բաժանել զժողովուրդ վասն պտղոց եւ մտից սրբոյ եկեղեցւոյ... Ս. 241: Կամ. ՈԹ-ՈՒԵ, ՀԱՄԱՆ. Տաշեան էջ 270 ժր:

ԻԱ. — Կամոմէ Յոնանու Մամիկոմոյ Հայոց Կաթողիկոսի. — Զմեծ եւ դանաւ, դարբերար եւ դարբառէր Տեառնէն յարտիմք զժանայ Հանապադ... Ս. 248: Կամ. ՈՒԶ-ՈՒԵ, ՀԱՄԱՆ. Տաշեան էջ 272 լե: ԵԱՆՈԹ. — Մեր ձեռարքին մէջ այս ժ կանոններու գլխակարգութիւնը կը պակսի:

ԻԲ. — Կամոմէ Արքեպիսկոպոս Մամիկոմից Եպիսկոպոսի առ Վաչագամ Ազուանից արքայմ. — Եթէ ոչ են Հոգիք Ներկեցուցըն ի դիտութիւն աստի իրազս... Ս. 252: Կ. Սրբ. Մամիկոմից Եպիսկոպոսի. — Միտ դիր ով սիրելութիւն զի եթէ դիտութիւն աստի դիտութիւն, յաղաղոս ձեռնդեցելոցն աստիցէ որ ինչ բանս, ով ոչ այնպէս տիմար Լթէ ոչ Հանգուցեալքն, այլ ԱԶ. բնորոնչ է պատարագացն եւ կատարիչ ուխտից. յսէ ողոթից կենդանեաց եւ Թեթեալագանէ ուղեցն մեռելոց յուսով Ներկեցելոցն: Ուսուցանեն մեղ եւ դայս սբ. Գիրք, որպէս Եղիսէոս ոչ մանկանն մեռելոյ լուսով, այլ մօրն աղաշանայ, կենդանացոյց զմանուկն եւ աւանդեաց մօրն... Ս. 253: Կամ. ՈՒԶ-ՈՒԸ, ՀԱՄԱՆ. Տաշեան էջ 272 լթ:

ԻԳ. — Կամոմէ վերջոյ Սեփակայ Կա-

բուրիկների, Գլուխ՝ ԺԵ.— *Եղիսկոպոսի ոչ ղղեմուլ երկաթ...* Ս. 254: Հարցումն է կամոմք Յանաճու Սիւմակեցոյն քաղաքացի եւ ազգընթերս դրեալ պատասխանիք մը: Իմ Սանեպայ Հայոց Կարադիկասի եւ Անլիլիքի աքաղաղից)աց եպիսկոպոսաց բազմաց: Գլուխ՝ [ԺԵ]: Հարցումն.— *Եթէ պարսկացիք եպիսկոպոսին միջոցով լսեն ղղեմուլ իւրում իցէ, եւ ի դարձ եպիսկոպոսին թեան, երկաթս առնու, յանձն իւր եւ այնու վարդի գտեալութիւն: ՊԵ. 255: Կամ, ղի կեղեմաւորութեան եւ մարդաւանութեան կարեւոր տալ ժողովրդեան...* Ս. 256: Կամ. ՈՒԹ—ՈՂԳ. Հմտ. Տաշեան էջ 272 խ:

ԻԴ.— Կամոմք Յանաճ Յանաճու Խմաստասիրի Հայոց Կարադիկասի. Գլուխ իԴ.— *Եղս. Կամ էրէց Կամ սարկաւաղ որ արքեան...* Ս. 258: Կամոմք Յանաճու Խմաստասիրի.— *Աղս. Կամ քանանայ Կամ սարկաւաղ Կամ ուլ եւ իցէ յաւատէ եկեղեցւոյն, արքեպիսկոպոսի գտեալ, մի իշխանից պաշտօնի ղկարդէ...* Ս. 259: Կամ. ՈՂԳ—ՁԵ. Հմտ. Տաշեան էջ 272 խ:

ԾԱՆՈԹ.— Գլխակարգութեանց խորագրին մէջ կանոններու թիւը յայտնապէս ախալումը ԺԵ նշանակուած էր, մենք ուղղելով բրիքի ԼԲ:

ԻԵ.— Կամոմք Սիւմակի Հայոց Կարադիկասի, Գլուխ ԻԴ.— *Որք պատմող առատաշնային արեւադրութեան եղեն այսպէս, առաքեալք ի Տեառնէ եւ ընթերցուողք ընդ արեւելքս աւետարանել առին Հրամանն դրանն կենաց...* Ս. 260: Կամ. ՁԶ—ՁԻԼ. Հմտ. Տաշեան էջ 272 խ:

ԾԱՆՈԹ.— Մեր ձեռագրին մէջ գրք խակարգութիւն չկայ. իսկ կանոններուն կից ընդհանուր կանոնաթիւի համարներն են միայն նշանակուած սեւագիւղով:

ԻԶ.— Սանեպմէ կամեաց տր. առաքելոյն Թադէոսի ի քաղաքին յԱրեւա ի լուստարի գմբա.— *Յորժամ յաւատարեցաւ քաղաքն մկրտութեամբ, մեծադիցիքն եւ պիսկոպոսն...* Ս. 270: Կամ. ՁԻԹ—ՁԿԱ. Հմտ. Տաշեան էջ 269 գ:

ԾԱՆՈԹ.— Գլխակարգութիւն չկայ: Կանոններու թիւը կամարդեղով նշանակուած է լա: Սեւագիւղ ՁԾԱԿն ներքեւ կար-

մարդեղ չէ նշանակուած. իսկ սեւագիւղ ՁԾԼ կը պակսէ, այս պատճառով երկու համարաթիւերու անհամաձայնութիւն մը յառաջ եկած է:

ԻԿ.— Կամոմք Տեառն Փիլիպպոսի Առաքելոյն.— *Յաղաթ քառասուն ունեւոյ՝ երես միանգամ արժան է...* Ս. 284: Նախմ կամոմք Գլուխ Ը.— *Կին եթէ ամուլ ղիպեցիք, անդիտարար ամուսնանալով, անեղց են, մի որդեկդին ի միմեանց...* Ս. 285: Կամ. ՁԿԲ—ՁԿԹ. Հմտ. Տաշեան, էջ 269 դ:

ԻԼ.— Կամոմք Երկրորդ Ամտիոքայ.— *Որպէս անէ երկուց եւ երեք Հաստատեցի (յ)ամ. բան...* Ս. 286: Կամ. ՁԼ—ՁԼԸ. Հմտ. Տաշեան էջ 272 լդ:

ԻԹ.— Կամոմք ՏԱ. Եփրեմի արդիւնականաբար կրօնաւորի, գոր մատուցմէ (յ)աւագտան, ի կուսութեամ ճառէ.— *Քանա նայ Կամ կրօնաւոր Կամ սարկաւաղ որ կամակոր մտօք ինքեան ընկենուն պատիւն Կամ դրեմն վասն ծանադութեան կամ վասն ծառայութեան, ...* Ս. 290: Կամ. ՁԼԹ—ՁԼԺ. Հմտ. Տաշեան էջ 270 մէ:

Լ.— Կամոմք Կիրակի Ազեմաճարացւոյ, Գլուխ Ե.— *Քանանա որ կոյս իցէ Կամ ալորի եւ աշխարհի քանանայութեան ստեղծ, նաեւ ժողովուրդի եւ ընդունողքն նորա...* Ս. 292: Կամ. ՁԼԻ—ՁԼԱ. Հմտ. Տաշեան էջ 271 իը:

ԼԱ.— Կամոմակամ Գիր Տեառնէ Եղիսկոպոսի առաքել, Գլուխ Ե.— *Եղս. Կամ էրէց Կամ սարկաւաղ որ ամուսնակին ունեցին նզովեալ եղիցի...* Ս. 293: Կամ. ՁԼԲ—ՁԼԳ. Հմտ. Տաշեան էջ 271 ին:

ԼԲ.— Կամոմք Եղիշէի Վարդապետի, Գլուխ ա.— *Եթէ որ Կերակէի Կամ տանի Կամ երեսելի աւուր ամուսնանայ ընդ կնոջ իւրում, Ը. աւուր ապաշխարեցէ, եւ ապա հաղորդեցի...* Ս. 294: Կան. ՁԼԴ. Հմտ. Տաշեան էջ 271 իզ:

ԼԳ.— Կամոմք Եւ Խմատուցմաւորի իրորոյ ժողովոյն Ամտիոքայ.— *Յոստոյսն իմ որպէս ուսուցին ղիքք սուրբք եւ վարդապետք ճշմարեալք, ԹԺԸ ն որ ի Նէկիայ, եւ ԵՄ. որ ի Կոստանդնուպոլսի, եւ Մ. ն որ Եփեսոս...* Ս. 294: Կամ. ՁԼԸ. Հմտ. Տաշեան էջ 271 իթ:

ԼԴ.— Կամոմէ Երկարդ Նիկիակամմ
գոր եղիմ ՅԺԸ եղիակապստում կրկնաբա-
նելով կարմ ի կարմոյ, Գլուխ չժԴ.— Ոչ
է պարտ զկրճատեալսն եւ Ներքինիս արա-
նայ զինքեանս վիճակ քահանայութեանն
յառաջ անեալ... Ս. 208: Կամ. ԶԴԹ-
ՁԺԳ, Հմմտ. Տաշեան էջ 269ր:

ԼԵ.— Ստեմամադրութիւն Կամոմի
վաչագամ Ազուամից արգայի եղեալ ի ժա-
ղովմ որ յԱզուամն եղեա, Գլուխ Ի.— Յամ
Վարչադանա Աղուանից արքայի(ց) բաղում
Հակառակութիւնք լինէին ի մէջ աշխարհա-
կանաց եւ եպիսկոպոսաց... Ս. 307: Կամ.
ՁԺԳ-ԱԼԲ, Հմմտ. Տաշեան էջ 272 խգ:

ԼԶ.— Կամոմէ Բաքալի վամն պէտ-
պէտ եւ բիրապատիկ անտից, Գլուխ ՄՀԲ
— Եթէ ապականէ զէդ յանկարծօրեայ
րոնարարոյ, ժահապարտութեան դատա-
տան ընկալցի... Ս. 311: Կամ. ՋԼԳ-ՌՄԴ,
Հմմտ. Տաշեան էջ 270 ժգ:

ԼԷ.— Ստեմամէ կամոմադրութեան Ե-
լամնելոյ Դրիգորի Աստուածաբանի Նագ-
իմքում Եղիակապստում, Յաղագս ուղղափա-
ռութեան հետեւոյ ի աղաշխարհութեան
յամցաւորաց, Գլուխ Ը.— Աշակերտեալն
սրբութեան Հաւատոյ, դաւանողք սրբոյ
ուխտիս, քարոզիչք ճշմարտութեան... Ս.
354: Կամ. ՌՄԵ-ՌՄԼԴ, Հմմտ. Տաշեան
էջ 270 ժգ:

ՄԱՆՕԹ.— Կանոնադրեալ սկիզբը դըր-
ուած ցանկին մէջ կը պակսի Գր. Աստուա-
ծաբանի անունը: Կանոններուն թիւը խո-
բարբին մէջ նշանակուած է Գլուխ Ը, Թե-
րեւս պիտի ըլլայ Լ, քանի որ կանոններուն
կից կամրադեղով թուադրուած է ա-լ:

ԼԸ.— Կամոմէ Դրւնի սր. Ժողովոյն,
գոր յամի չորրորդի Աստուանիմանի կայ-
անք, բարեպաշտ քաղաւորի Հոռամոց, այո
գիր ի հետադադրութիւն գրեցաւ ուղիղ կար-
գի եւ կամոմաց սրբոյն եկեղեցւոյ, եւ ռազ-
մաբաց եւ ժողովագաւորաց, երաւմամա Ե-
րանելոյն Կաթողիկոսի Հայոց, Ներսէսի
Շիմոնի եւ այլոց եղիակապստաց, որոց ամ-
ուամմն դրոշմեալ կամ գրով ի կատար-
մամ կամոմացոյ, Գլուխ Ժր.— Վասն առաջ-
նորդաց... Ս. 362: Կամոմէ Դրմի.— Առաջ-
նորդաց սրբոյն Եկեղեցւոյ, այս ինքն է Ե-
պիսկոպոսաց, ըստ կանոնի սրբոյն Հարցն է

զնալ արման, սրբութեամբ եւ արդարու-
թեամբ յամ. ճանապարհս արդարու-
թեան... Ս. 363: Կամ. ՌՄԼԵ-ՌՄԽԶ,
Հմմտ. Տաշեան էջ 272 խդ:

ՄԱՆՕԹ.— Ներսէս Կաթողիկոսէն յի-
տոյ ստորադրող եպիսկոպոսներն են. Տէր
Յովաննէս Ոստան եւ Մարգարետական Եպս.

Տէր Ներսէս Հարթայ Եպս.

Տէր Գրիգորիստուր Բաւնոյն Եպս.

Տէր Իսրայէլ Տայոց Եպս.

Տէր Յովաննէս Մարդաղոյ Եպս.

Տէր Յովանն Բոնոնեաց Եպս.

Տէր Գրիգոր Արշունեաց Եպս.

Տէր Սեբէոս Բաղաստունեաց Եպս.

Տէր Դրիգոր Ռոնխոռունեաց Եպս.

Տէր Սիմէոն Հոգեւորականեաց Եպս.

Տէր Իսրայէլ Վանսեայ Եպս.

Տէր Թէոփիլոս Ամունեաց Եպս.

Տէր Առայէլ Ամատունեաց Եպս.

Տէր Գրիգոր Անճաւացեաց Եպս.

Տէր Թէոդորոս Գնունեաց Եպս.

Տէր Յակոբոս Պայունեաց Եպս.

Տէր Սամուէլ Մեհնունեաց Եպս.

Հմմտ. Օրմ., Աղապատում, էջ 712:

ԼԹ.— Երանելոյն Մակարայ սրբ-
բոյ Բաղաքիմ Եպի. Հայրապետի Կամոմա-
կամ Բաղաք ի Հայոց վամն Կամոմադրու-
թեան Կաթողիկէ եկեղեցւոյ կարգաց, գոր
չէ արժան ընդ ստեմամ եւ ընդ հրամամ ամ-
ցումելի, Գլուխ Իժմ.— ԱՀայ վանն ահի եւ
երկրւոյն Այ. եւ ի վապագ սերոյ բարե-
պաշտութեան ձերոյ... Ս. 370: Կամ.
ՌՄԽԷ-ՌՄԾԵ, Հմմտ. Տաշեան էջ 270 Ժա,
էջ 651 Ժա: Նաեւ Գիրք Թղթոց էջ 407:

Խ.— Ս. Ստեմակայ Հայոց Կաթողի-
կոսի Գիրք Երանելութեան, յաղագս կաղի
սղաւատարաց սրբոյն եկեղեցւոյ եւ պաղա-
ցմ ժողովադակամաց ըմտայնոց ի տունմ
Այ.— Քանդի Լուսաւորոյն Հայոց Մեծն
Գրիգորիոս, Ժննալ վիթոսին զՀայաստան-
նաց աշխարհս, աւաղանին Ժննդեամբ, եւ
ընծայեալ յորդէգրութիւն Հօրն երկնաւո-
րի... Ս. 377: Կամ. ՌՄԾԶ, Հմմտ. Տաշ-
եան, էջ 271 Խգ:

ԽԱ.— Կամոմէ Յոռամմու Մամդակու-
մոյ Հայոց Կաթողիկոսի եւ քաղաքամնի ա-
շակերտ եղի(ւ)ոյ սրբոյն Ստեմակայ Մեծի
Հայրապետին Կաթողիկոսի Ռամ Կամոմա-
կամ, Գլուխ ա.— Աղդ եւ դայս ըստ իմում

գիտելոց ասեմ... Ս. 381: Կամ. ՌՄԾԻ, Հմտ. Տաշեան էջ 272 լը:

ՈՒ.— Կամոնք որ ժողովեցամ սք. ժողովոյն ի Թեոլոյաւոյիս, որ այժմ կոչի կարմնի արդաւ.— Սուրբ եւ աստուածասէր ժողովն որ ժողովեցան յամ. քաղաքացի եւ աշխարհաց յունաց եւ ի հոռոմոց, եւ ի մէջն Հռովմայ, Հրամանաւ մեծի Թադաւորին Յուստինեան, որ նախանձալոյց եղեալ օրինացն Այ. եւ սրբոց առաքելոցն քարոզութեան, ժողով Հրամայեաց լինել ի միջասանման աշխարհին Հայոց, Վրաց եւ Աղուանից, որ ժողովեցան բաղում եւ պիտոյոսք յամ. քաղաքացի հանդերձ կաթողիկոսի Հայոց Սահակաւ եւ Հրամանաւ նորին Թադաւորին... Ս. 383: Կամոնք սուրբ ժողովոյն կարմոյ.— Վասն մեծի Յայտնութեան, զոր կարդեցին առաքելաբն ի Հոգւոյն Սրբոյ, ի Յունկարի գն կատարեմեմաւ առաւելութեամբ ի փառս Այ. ... Ս. 384: Կամ. ՌՄԾԻ—ՌՄԿԶ, Հմտ. Տաշեան էջ 274, 11: Նաեւ Օրմանեան, Աղդայ. Բօր. 510:

ՈՒ.— Սաեմամք եւ կամոնք կարգի եւ կեդեցոյ, արքայն Ներսէսի Հայոց Հայրապետիմ, Գլուխք իւզ.— Վասն անդեցիկ ոյք յին արժանի հաղորդութեան, յետին տամուս առցն հիւանդէն, եւ եթէ ողբացին զկարդն կատարեցոցն ըստ մեղացն, ըստ Հրամանի կանոնացն... Ս. 391: Կամ. ՌՄԿԶ—ՌԹԹ, Հմտ. Տաշեան էջ 273:

ՈՒ.— Կամոնք Յոնանու Մամուկու—նոյ Հայոց կարմուկիտոնի, Գլուխք Խօրմ.— Քահանայ կ. ամեայ ի պատարադէն լռեացէ, ապա եթէ առողջ իցէ, անյիշատակաց կատարեցալի, եւ մի վարձեցի... Ս. 394: Կամ. ՌԹԹ—ՌԹԶ, Հմտ. Տաշեան էջ 273 8:

ՈՒ.— Սրբոյն Դիմիթի Աթեմացոյ եւ պիտեպոսի Բամ ա.— Համակարգ[ւ]ն ոչ կարեն դիմեանս յառաջ անել, եթէ յանդգնին կրկին նորոգեցոցն. վերինքն ըզներեցոցն ունին, իսկ ներքինքն զվերնոցն ոչ ունին. Ս. 396: Կամ. ՌԹԶ.— Հմտ. Տաշեան էջ 274 դ:

ՈՒ.— Կամոնք երամելոյն Եպիփանու կիարացոյն Եպիսկոպոսի մեծի եւ առաքիմոյ, մարգարէի եւ Ոչամագործի, Գր-

լուխ Գ.— ի վերայ բաղում նշխարացն եւ ժարդարէութեանցն եւ այս շնորհալ երանելոյն Եպիփանու... Ս. 396: Կամ. ՌԹԶ.— ՌԹԶ, Աղաքումն Թեոդոսի Բաեմուայի եւ կեդեցոյն կեանքաւ, առ երամելոյն Եպիփանի կիարաց... Պատմապետիմ եւ երամելոյն Եպիփանի եւ առ.— Մովսէս սահանաց յիս. տիւ եւ ղիս. գիշեր... Ս. 401: Կամ. ՌԹԶ.— Հմտ. Տաշեան էջ 273, 10:

ՈՒ.— Կամոնք Յոնանու յեւեղոյ եւ պիտեպոսի, Գլուխ ա.— Կանոնք եւ սահմանք զոր ընդունին եկեղեցի ի սոս Ծերդեան եւ Յայտնութեան Տն. մերոյ, եւ փրկչին Յի. Քի. ... Ս. 403: Կամ. ՌԹԶ.— Հմտ. Տաշեան էջ 655:

ՈՒ.— Կամոնք Հիպաղիտոսի սրբոյ բամ ի Եմուդիմ եւ ի Մկրտումքի Տն. Գր.— լուխ ա.— Ըստ աւետեաց յիշատակին Թ. ամեայ ծնեալ տէրն իմ, եւ յ. ամեա մկրտեցաւ ի նմին աւուր ըստ Ղուկասոյ. Աւետարանչին... Ս. 404: Կամ. ՌԹԶ.— Հմտ. Տաշեան, էջ 274:

ՈՒ.— Կամոնք Նեփտոնեա Հոսովմա եւ պիտեպոսի, Գլուխ ա.— Սահմանք եւ ուղղահարութիւնք զոր վայելէ եկեղեցոյ առաքելոցն Հրամանաց Հաստատեալ... Ս. 404: Կամ. ՌԹԶ.— Հմտ. Տաշեան էջ 655, 10:

Ս.— Կամոնք Միկիտոսի Եպիսկոպոսի առ Տիրիպիս, Գլուխ ա.— Այս գրեցաւ լաւըն միանալոյ բանին Այ. ընդ մեղ ծերդեանք ի արքայ Կուսէն մի յերկուց միադեալ... Ս. 405: Կամ. ՌԹԶ.— Հմտ. Տաշ. էջ 274:

ՍԼ.— Կամոնք Ս. Աթմասի մեծի, Բամ ա.— Արդ եկայք ի բանն Եսայեա ընթացող, ահա կոյս յղացի ղեմամուսէն. եւ Պօղոս յայտնութեամբ խօսի, թէ ամենեւին եղբարց նմանեալ, եւ դարձեալ յառաջին Ադամ եւ երկրորդ, եւ թէ առաջին Ադամ նման ամ մարդ եւ երկրորդն— Ս. 406: Կամ. ՌԹԶ.—

ՍԲ.— Կամոնք Սեբերիմանի, ի Ղուկասու Աւետարանիմ Մեկնութեմ.— Թէ ոչ առաւելուցու արդարութիւն ձեռ աւելի քան զպարանցն եւ դիպրիւնեցոցն... Ս. 406: Կամ. ՌԹԶ.—

ՍԳ.— Կամոնք Սոկրատայ, Բամ ա.— Հանդէս ԵԹԼիցն յաւուրս մեծին Կոստան

գիտնութի ժողովին, Հաստատեցին մի սահման հաւատոյ... Ս. 407: Կամ. ՌՅԻԷ-ՌՅԻԸ, Հմմտ. Տաշեան, էջ 274:

ԵԴ.— Կամոմէ Ս. Դիմոնէի Արիստագրայ, յաղագս Ամածմիմ.— Ձի արժանացաւ ղԱԺ. Բանն Հօր յառաջ քան դժամանակն ծնեալ, եւ ժամտեակաւ ծնեալը կանան աշխարհի ընծայի, ... Ս. 408: Կամ. ՌՅԻԹ, Հմմտ. Տաշեան, էջ 274:

ԵԵ.— Կամոմէ Մամուլի, Բամ Կ.— Ի ձեռն Կոստանդիանոսի մեծի Հաստատեցաւ տոնախմբութիւն սրբոյ խաչին, ըստ Հռոմաց տոմարին ի սեպտեմբերի ժդ. ոչ ի նմին աւուր կատարել դտոնախմբութիւն, զի Հանապաղ ի նոյն յարութեան չքնաղ եղանակաւոր պատուին տօնք տէրունական խաչին. վասն որոյ Հարկեցաք ոչ յալլ օր տունել, այլ ընդ Քրիստոսի յարութեան՝ զիրկաղործ տոնախմբութիւն տէրունական խաչին.— Ս. 408: Կամ. ՌՅԼ. Հմմտ. Տաշեան, էջ 274:

ԵԶ.— Կամոմէ Կոնստանդիանոսի Կաթողիկոսի.— Սահմանք եւ Հաստատութիւնք եկեղեցւոյ քրիստոսական խաչն, եւ սրբասացութիւն զոր Հանապաղ կատարեմք յաղօթս մեր այսպէս. սբ. ԱԺ. սբ. եւ Հօր, սբ. եւ անմահ, որ խաչեցար վասն մեր, ողորմեալ մեղ... Ս. 409: Կամ. ՌՅԼԱ, Հմմտ. Տաշեան, էջ 274:

ԵԸ.— Կոնստանդիանոսի Ապաշխարութեամբ, զոր ասացեալ է Տետմ Յովնանու Մամուլայ. Կամոմէ Հայոց Կաթողիկոսի.— Երթալ, ահա Հանայն մեղուցելովն ի դուռն եկեղեցւոյն եւ ասէ սպա՛մոս առ յեղ Տէր... Ս. 409, Կամ. ՌՅԼԲ, Հմմտ. Տաշեան էջ 273:

ՄԱՆՕԹ.— Ընդհանուր կանոնաթիւր Հոս կանգ կ'առնէ. յաջորդ կտորները միայն մասնաւոր թուականաւոր ունին, նշանակուած սեւակեղերով. Կ'արժէ դիտել տալ որ կանոնադրելս սկիզբը դրուած դիտակարգութիւնն այլ կը վերջնայ Մանդակունիի սոյն դրութեան յիշատակութեամբ. Հետագայ Համարաթիւերը մեր կողմէ են:

ՄԸ.— Կամոմէ Նորիմ Երբարդ Բարեղի Կնեարու Հայրապետիմ տարաւոր, Գըլուխէ ԶԴ.— Ա.— Պարտ է զուրադողն Հաւատացեալուն առանց վտանգի Հրաժարեալս յամ. իրաց աշխարհիս Գ. ամ ար-

տառուօք եւ մտերմութեամբ եւ ճշնութեամբ ապաշխարել եւ այսպէս աղից Հաղորդել... Ս. 414: Հէ.— Մի իշխեալէ խոստովանաւոր ոք վասն բարեկամութեան ումէք ումէք, եւ կամ վասն ակնաւորութեան մեծագոյն յերեսաց, եւ կամ վասն ինչս շուքալոյ, անապաշխար արձակել զոք ընթերցուակ աննիւով, եւ ոչ բառնալով դարձան որով քաւի յանցանք իւր. Որում վալիէ փառք Հօր եւ Որդւոյ եւ Սբ. Հոգւոյն յաւիտեանս ամէն. Ս. 423:

ՄԱՆՕԹ.— Խորագրին մէջ նշանակուած է Գլուխէ ՀԳ, մինչդեռ կանոններուն կից մի առ մի թուագրուած է Ա-ՀԷ: Այս կանոնախմբը չի պատկանիր Ս. Բարեղի Կիսարացիին, այլ յետնադրն խմբագրութիւն ժրէ, ինչպէս կը յայտնուի օրինակի Համար լԷ. կանոնէն, ուր կը յիշուի Վահան [Գողթնացի], կամ Ծ կանոնէն, ուր Հռոմոք, Ստորին եւ Վրացին Հերձուածող Համարուած են, եւայլն:

ՄԹ.— Յեռանմու Ոսկեքերամի, յաղագս Սեմեմի Կամոմաց Կարգաւորաց, որ ուր գամ ի խոստովանութիւն, Գլուխ ձգ.— Ա.— Եթէ ոք աղեցեղութեամբ ստատնայի անկանիցի արուագիտութիւն առջէ ի խոստովանաւորէն իւրմէ կարդ, Ե ամ սղրապաւօք, եւ յաւուրն ծուր ձ եւ Մ, որ է կարգաւորաբանական կանոնացն ի յայս մեղոք, Ե եւ ամ. իսկ Յոհան վասն օղտի դարձողացն կարճեաց զի մի յուսահատեցին անհատատեցն եւ ծոյլն, այլ այսու Հանգաւ շահի ղնոսել որ դարձ ասպաշխարութեան... ԿԱ.— Որ արեղայ է եւ անէ կռիւ, եւ յառաջ մինն մեռանի եւ սէր չեղել, որ այրի վերկուցն կարդն. զայս սահմանեաց Յոհան Ոսկեքերան, զուրբ Հարցն, եւ սբ. առաքելոցն վասն անբաւ մարդասիրութեան Այ... ՅԴ.— Որ ջուր խառնէ ի դինին եւ վաճառէ, ունի կարդ ու օր ծուր Հարիւր: Ս. 423-431:

Կ.— Յաղագս Պետիկ Ամուսնացելոյ, վարի յուսանցքին վրայ, նոյն դիրով կր կարդացուի, Կամոմէ Յաղագս Ղրիմեցւոյ.— Գիտելի է զի կանոն է ախոյեղի որք սրբութեամբ սնանին եւ լինին Ժն տարոյ... Ս. 431: Հմմտ. Տաշեան էջ 246:

Ս. 458.— Ուտամուր ի Կարապետ Վարդապետէ, Ասացեալ Նոյն Որդոցմ քա-

ծին աշխարհացն վերայ, այս բաժին Գա-
մայ, վասն Բաղաբացն ամուսնմբ:

Նախ սկիզբն աննեմք չորսս,
որ է քաղաքն Հիւսիս(ւ)սական,
որ Բուխար ասեն նմայ,
Եւանէ սամուր աննեման...
Ս. 459.—

Վնարեցաւ աշխարհն Գա-
մայ: Յայսմեանն վիճակն է Սեմայ: Օրե-
նեալ է Ած.—

Անկղ անկիղր Աստուած,
որ միշտ է ինքն անսահման,
եւ բաժանէ Սեմա աղղին,
ըզիրեանն Փրանկաստան...
Ս. 461.—

Այս գլուխ բոլորովին ազգ
են եւ ազգիք, լեզուք եւ գաւառք քաղա-
ւորք եւ իշխանք գոր եւ յայտնի եղեւ ի Սե-
մա անեցեայք հաւատալ Քրիստոնեայք.
այսՊարս միջին է Թաքարիստան եւ մեծ-
մետակամ: Յայսմեանն է վերայ [Յ]Արե-
յայ վիճակն է այս.

Նրկնէ եւ երկրի բառեղեղ,
մարդաւոր Աստուած ինքնակն,
Արեթա շնորհեաց վիճակ,
մէջօրեայ աշխարհս ամենայն:
...
Փառք քեզ թաղաւոր իսրայիլ,
որ քննող եւ քաղաքեաց մարդկան,
ուս(ւ)եայ եւ իմաստութիւն
եւ քննեա ղէակս ամենայն: — Ս. 464:

Մէկ թերթ դատարկ:

Գ.

ԴԱՏԱՍԱՆԱԳԻՐՔ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ըստ նախորդին,
Գաւառոր զխաղարդեր, սինակ 485, 518.
664:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ—

Ս. 465.— Լեւոն եւ Կոստանդիանոս
բարեպաշտ քաղաքացաց Բաղաբակամ օրի-
նադարաւանս.— Տէրն եւ արարիչն Աստ-
ուան մեր որ ստեղծ զմարդն ի պատիւ
աննիշխանութեան, օրէնս եւ նմա յոգնա-
կանութիւն... Ի բաց կացէք արեւթայ ար-
դարոյն յի ի պատանհին նոցա մի արուսնջ
իւցի որպէս այնք որ յանցաւոր պատարանա-
ցրն Այ. եղեն: Ս. 468:

Ս. 469.— Յամգ մայնադրութեամ գը-
րաց դատատետմի.— ա.— ընդդէմամբ
աւտթիւն բաժապառողացն եթէ ոչ է դատա-
տան ի Հայք...
Գիր Դատատետմի ըստ ակմարկեյս

կամաց ՏԸ. Յոսի Բոսի Նախադրութեամ Դը-
րոց Դատատետմի, յորում ընդդիմադէր
բամգառաց եւ եթէ ոչ են դատատետմի.—
Հանդերձեալ եմք որքի զԳիրս Դատատետ-
նաց նախ զընդդէմաւտթիւն դիցուք պար-
սաւորաց զօրէնս Տն. ... Ս. 503: Հմտ.
Վահան Մ. Վըշ. Բաստամեանց, Միւրթա-
րայ Գօշի Դատատետնադիրք Հայոց, Վա-
ղարչապատ, 1880, էջ 5:

Ս. 504.— Յամկ Դատատետմի Գրոց.
— ա.— Վասն որ մեռանի եւ ոչ որէ կտակ
եւ ունի ուստերս եւ դատերս... Ս. 511:

Ս. 511.— Յաղագս օրէմք Թագաւորաց
քրիստոնէից Կոստանդիանոսի եւ Թէոդոսի
եւ Լեւոնի քաղաքացաց Հռովմայեաց.—
Ջօրէնս րարի եւ ղեշմարիտ Տէր Ած. ի սկըղ-
րանէ ետ մարդոյն... Ս. 513:

Ս. 513.— Կամոն վասն ժառանգաւ-
քեան.— Ա.— Յորդիս արու եւ էդ միապէս
Ժառանգեն.. Ս. 551:

Ս. 552.— Յամկ Դատատետմի Գրաց.
Գլուխք 25.— ա.— Դատաւորաց եւ իշխողի
քաղաքի... Ս. 554:

Ս. 554.— Համառոտ ժողովումն Օրի-
նաց վերստին.— Ա.— Իւրո դատաւորին եւ
իշխողի քաղաքին չէ պարտ դնալ արտաքս
յայլ աշխարհ իրաւունս խնդրել... Ս. 561:

Ս. 561.— Ամենիմաստ քաղաքացա-
ցն ընդ ընդմայեացն Օրինադրութիւն, Տիւ-
րս ա. գլուխք 4.— Ա.— Վասն Հաստատու-
թեան ամուսնացելոց եւ արձակման... Ս.
565:

Ս. 366.— Ըմտրութիւն համառոտ յօ-
րինաց Բաղաբակամաց Լեւոնի եւ Կո-
ստանդիանոսի իմաստան եւ քաղաքայտ քաղա-
ւարաց, գոր եւ մեծն Յուստիանոս մոռագ-
եաց զկարգ մարդեայ ի քաղաքայտութիւն.
Տիւրս առաջին, գլուխք 4, վասն հաստա-
տութեան ամուսնութեան եւ արձակման մե-
րին.— Ա.— Դատաւորացի ամուսնութիւն
քրիստոնէից յայտելի. եթէ ի սղաղան Հա-
սակին կամին առաջ արձակել ծնողքն, է.
ամսոյ ժամանակաց... Ս. 600:

Ս. 600.— Յանգ Դատաստամի, գլուխ իր.— Ա.— Վասն բաժանելոյ դատար իշխանի եւ զորացն... Ս. 601:

Ս. 601.— Տիտլոն Ժք. վասն բաժանելոյ գլուխ իշխանիմ եւ զորացն.— Ա.— Այնպէս որ զնա եւ Վերայ Քշեմանցն ի մարտ պահանջեն զինքնան յամ. չար բանից եւ ի դործոց եւ կայցեն առ Ած. յատակ մասը յաղախան եւ առ Ած. յուսալին ելցեն ի պատերազմ... Ս. 614:

Ս. 615.— Յանգ զիմուարաց սանիմադարեքեան, գլուխ Ծէ.— Ա.— Վասն դինուարաց յանդրանքեան ի վերայ իշխանաց իւրեանց... Ս. 617:

Ս.— 617.— Ոսանմաք զիմուարաւքեան հաստատութեան եւ անարկութեան ի քաղաքեան օրինացն կարգէ.— Ա.— Ջինուար ոք թէ համարմակի վասն իւրո իշխանին դիմել եւ իցէ պատահաւ առաջի ալ մեծապատիւ իշխանի դատաստան ըմբռնել զիշխանոյ պատահաւ որպէս եւ կամի... Ս. 624:

Ս. 625.— Յաղագս աստիճանաց եղգանմութեան, յերկրորդ գրացն, Տիտլոն երրորդ.— Աղգանակութիւն շնորակաւուքեան անուն է եւ բաժանի յերկարաց... Ս. 630:

Ս. 631.— Յանգ Մովսէսադիր օրինացն, գլուխ Զը.— Ա.— Վասն համարաւոյ ասոց... Ս. 633:

Ս. 633.— Գլուխ ըմբռնութեան ի Մովսէսեան Օրինացն վասն իրաւանց եւ արդարութեան.— Ա.— Ջամբաւ առաւ մի ընդունելոյ եւ մի հասանելոյքն ընդ անիւրախ լինելով վկա անիրաւ, եւ մի յաժարեացի ընդ բազումս ի չարիս...:

ԵԱՆՕԹ.— Իւրաքանչիւր յորումք կից կամ վերեւ նշանակուած է թէ Հնգամասեանի որ զբէն առնուած է. այսպէս, յէլից, Ղեւտալոց, յերկրորդ օրինացն, յէլից, ... ի ԹՎոյ, ... Ղեւտ., յեր. ... Ս. 636:

Ս. 635.— Սկիզբն ամենայնի Ած, ըզմայն եւ կատարած ամենայնի Ած: Առաջ սկիզբն դատաստամի գրաց ըստկա եւ քիւրաց ի կարգի.— Ա.— Յաղագս սկզբն դատաստանի եւ վիճակի... Մեծ.— Յաղագս այստարաց անասնոց... Ս. 663:

Ս. 664.— Սկիզբն դատաստամաց ի կամս Հօր եւ Որդւն Արար Յա. Քա.ի, զօրաւրեանքն Հոգւոյն Սրբոյ եւ յաղագս վիճակի դատաստարաց.— Ա.— Եկեացուք այժմ իսկ ի զօրք դատաստանի, դիմելով զի բառ քաղաքաց զաղաքաց դատաւարս հրամայէ լինել Մովսէս, եւ Նոյունց զպիւրս. յորոց յայտ է զի ոչ զամենայն դորդ ասանդեաց Մովսէս գիրս դատաստանի... Հմմտ. Բառաստանից էջ 91 ա. Ս. 800.— Բ.— զի եղաք զվիճակ Թաղաւարաց եւ զդատաստան Նոյս զի առաջին է պատիւ Նոյս եւ Հարկաւոր, իսկ երկրորդ դիցուք զդատաստան դատաւարաց... Հմմտ. Բառ. էջ 260 Ա. Ս. 674.— Գ.— Կարդ ողոյ դատաստանաց եւ հրահանք բարեաց ի օրոյնց, յաւանականալոյս եղարց եւ Նոյունց Հարց, եղիւ ի Բարեպէտ փառաւորապէս եւ մանրատեսակ օրինաց դատաստանի... Հմմտ. Բառ. էջ 85 Բ.:

ԵԱՆՕԹ.— Բառաստանեցի բնագրին առաջին եւ երկրորդ մասերը մեր սոյն մեծագրին մէջ միադուած են իրարու, յորումսն են անկանոն խառնումով մը: Տես, Օւլցակ Զեռ. Ս. Յակոբեանց, Բ. Հատոր, 1953, էջ 81:

Ապա կուլան զանազան դրուածքներ. Միւնակ 820.—

Ամէն օրնեայ արուհի,
Դուստր Դաւթի արգայի
.....
Քառակերպեան աթոռին,
Բաղման ի բարձր դահին,
Եւ մէջ անկէն քո Հրեմուին,
Ամբարմեց զազըն վերին—

Ս. 832:

Ս. 833.— Այս եմ ամուսնի քաղաքաց, Եկեղեցաց դաւանն որ է Երզնկան. Դարանալեաց կամախ.

Տիգրանակերտ, Համիթ.
Ասիա Թուրքիւրան է:

Ս. 835.— Թէ շատ կա՞նք չափեա ի մախ— ընդամենը 13 սող, որուն կը յաջորդէ

Աշխարհագրութիւն [վարդման], սակոսանքով— Նախ քան զամենայն խնդրեացուք եղեալքն զէն եւ ապա զի ի նմանէ

հղեալք... վասն որոյ ոչ կամեցայ գրել գրայս բաւական է մեղ եւ Գրեալսոց մարդասիրին փառք յաւիտեանս Ամէն, Սիւնակ 850:

Ս. 850.— Սրբոյ եղիշայի կամօմք, վասն ղիւսեալաց, երբ պարտ իցէ օրէմս ստայ, կամ քէ երախայից կօմի միմչդեա դելմ ի մտայ է:

Ս. 864, Դժոխոց:

Ս. 865, Նորիմ վասն ուրաքողացմ, Նորիմ վասն երախայից: Յոռեմնու կտաւադմուպօյսի Հայրապետին:

Ս. 860, Նորիմ բամք:

Ս. 867, Մեծի Ագաթանգեղոսի բամէմ որ գկայեմէ:

Ս. 868, Երամելոյմ Մեքսովայ Հայրապետի:

Ս. 869, եզմկայ Կողբացոյ Հայրապետի: Նորիմ եզմկայ բամ երկրորդ, Գլուխ գ:

Ս. 870, Յաղագս Ոկարեալ պատկերաց:

Ս. 871, վասն Քառամայագործութեան կարգաց պարտատուքեմ:

Ս. 872, Քառամայապետ Հայրապետ Մեծաց: Բնա մատենի ժամանակագրութեան թաղաւորաց տէրանց աշխարհիս...:

— Ս. Գրեղոր Հուսաւորէլէն սկսելով կը ըսէ: Հայոց Հայրապետները մինչեւ Տէր Սարգիս Հայրապետ. զոր է Հայ թմականն Նիւշ — 992:

Ս. 877.— Եպիսկոպոս վամառական ճամ.— ի Սրբոյն Գրեղորէ Բագրեւանդ եւ Արարուհիք մի եպիսկոպոսի վիճակ կարգիայ էին...:

ՍԱՆՕԹ.— Այս Հատուածը բոլորովին նոյն է Ս. Աթուռոյ Թ. 840 մեռադրի պարունակածին հետ, որ Հրատարակուած է Դարեգին Կաթողիկոսի կողմէ (Յիշտ. Ջեռ. Ա. էջ 61): Տես նոյն Գաւաղանք, զանազան տարբերութիւններով. Այլեւ, Այրարատ, էջ 67: Հանդ. Ամսորեայ, 1024, էջ 20: Տաւան, Յուլիան, էջ 630:

Ի վերջոյ կը կարգացուի սա կարճ յիշատակագրութիւնը, Սիւնակ 878 — ճեշտակ է զիրքս Սասրեցի ի գիւղէն Նշեցի Սիմէոն Եպիսկոպոսին, ի Սր. Եպիսկոպոս Դրքատունն որ յէմ. եւ ըստ իւրոյ կապկէն յունի ճիշտանութիւն Հանելոյ զսա ի որբոյ Աթուռոյ. վայելողք եւ օրինակողք ասացէք Ած. ողորմի, ի ՌՄԺԻ Թմին Հայրաց:

Դատարկ Թուրքեր՝ Հինդ Թերթ:

158

ՕՐԻՆԱԿ ԿՈՆԴԱԿԱՑ ԵՒ ԲԱՐԵՒԱԳՐԱՑ. — 1

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԱՐՔԵՍԻՍԿՈՍ (1771)

Երուսաղէմ

1812

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մուշ 31 x 22 x 4: էջք 24 + 496 + 4 (209-212) + 36: Հանդամանք լաւ: Թուղթ, Գրիշ Մեհրոպ Վրդ. Պօլսեցի: Գրութիւն սեւ մելանով, բացի վերնագրերէն եւ դրժադրերէն, որոնք կարմիրով են գրուած, մեռսին, 40 տող, յաճախ նուազ: Նորագիր: Պատուագրութիւն առատ: Բղթականով: Սապաղ Սողմանցի Կիրակոս

Արեղայ:

Բունդագրութիւն — էջք 1-24: Երկսին:

1 — Գրագ յաղագս սրբոյն Ստիտմոսի մեծի մախովկային, էջ 1-7ա:

2 — Գրագ սրբոց երկուց երամկաց, այսինքն, Դուքի մարգարէիս եւ Յակոբայ Տեառնեղոյ Առաքելոյն, էջ 7ա-10ա:

3 — Գրագ տա սր. երամիկ տառք-

եալսմ Պետրոս եւ Պօղոս, էջ 10—15:

4.—Քարոզ վասմ սրբոց որդւոցմ Ուսումնաց, էջ 15—22:

Մէկ թերթ պարպ:

Հոս թուղթին տեսակը կը փոխուի, դարձեալ մէկ թերթ պարպ, ապա բուն դրժին նուկատը. էջ 1—

Օրինակ կամդակաց եւ Բարեւագրաց, Պարագրեցեալ ի տէր Մարտիրոս Արքի-
եպիսկոպոսէ, (որ երբեմն միաբան սրբոյ
դասին էմբածնի եւ նուիրակ ի Հնդկս, եւ
այսպէս միաբան դերագրած սրբոյ Աթոռոյս
սրբոց Յակոբեանց երջանիկ առաքելոցն որ
ի Սաղիմ) դրեալ ի դանադան ժամանակս
առ դանապան անձինս, յայլոց եւ յիւրմէ:
Իւ յինքնէն իսկ հաւաքեալ ի մի, ի դիւրու-
թիւն համբակաց. ի թուականութեանս Հա-
յոյ ՈՒԻ: Ի վեհափառ Հայրապետութեան
տեսան թէոգորոսի դերերջանիկ եւ աս-
տուածարեալ Պատրիարքի քրիստոսադրի եւ
տիեզերահռչակ սրբոյ աթոռոյս Սաղիմայ
բաղմաւ աշխատութեամբ ի բուն իսկ օրի-
նակէն, Գրեցեալ ի պօրնեցի ուսումնասեռն
Սեօրոպ վարդապետէ ի սուրբ երկնանման
Աթոռոս սրբոց Յակոբեանց: Ի վայելումս
սաղիմացի հեղահամարոյր Կիրակոս արեղա-
յիւ: Իսկ յետ անցմանն իւրոյ՝ յիշատակ
Իրկնաքատակ սրբոյ Աթոռոյս. վայելօղբ
միով Հայր մերիւ յինչեղջ զհանդուցեալ
ծնօղս եւ զԳէորդ վարդապետ դեղբայր նո-
րին ի տէր: Յամի մարդեղութեան փրկչին
1512, եւ Հայոց Ռմկա, ի Մայրաքաղաքս
սուրբ Երուսաղէմ:

ԵԱՆՈԹ.— Բուն դիրքը կազմող այս
միասին հաւաքածոյին մէջ կան բաղմա-
թիւ դատարկ էջեր այսպէս, 157, 160, 270-
274, 319-324, 333-334, 340-344, 351-356,
367-384, 386, 390, 420, 430 եւ 496, որ
վերջին էջն է:

Ապա կը յաջորդէ երկսին կարճ գրու-
թիւն մը, որ կը կրէ տարբեր գրով 209 Ի-
ջոթիւր եւ վերնագիր ունի ՃԱՆ Գ. Սակս
ո՞ր պատճառի հռչակի պատարադն երեք
լիւղօք: Կ'աւարտի էջ 212: Դարձեալ 6
թերթ դատարկ, առանց իջահամարի:

Յետոյ տարբեր գրչով՝ նորէն երկսին
հետեւեալները.

1.—Քարոզ Ա:— Յաղագս յղութեամ

եռանցեալ կուսիմ Մարիամու.— էջ 1-5:

2.—Քարոզ Բ:— Դարձեալ յաղագս
յղութեամ երանցեալ կուսիմ Մարիամու,
ի նոյն բնագրամ.— էջ 6-10:

3.—Քարոզ Գ:— Յաղագս ծննդեանմ
Սր. Աստուածածնի ի յԱՅՄԱՅԷ.— էջ 11-14:

Դատարկ էջ 15-20: Ապա կը յաջորդէ.
— Հայոց եւ պատասխանատրութեամ քամբ
պիտումի ժողովեալ ի սր. գրաց աստ գրեցի
եւ Միտրոպ արեղայն Իսկիւտարցի.— էջ
21-36:

ԵԱՆՈԹ.— Վերոգրեալ Զեոագրիս մէջ
ուշագրաւ գրութիւն մըն է «Գիր ազեղա-
նաց գրեալ առ տէր Եղիազար Կարապիկո-
սըմ ի միաբանիցմ սրբոյ էմբածնի ի սր. Ե-
րուսաղէմ», էջ 267-8: Այս վաւերագրերը,
հաւանաբար տարբեր ձեռագրէ մը առնե-
լով, հրատարակած է Ռոզնէ Վրդ. Միխ-
իլարեան, 1867ին, իր Երուսաղէմի Համա-
նոս Պատմութեան մէջ, էջ 107-111, զոր
օգտաւորած է Օրմանեան, Ղիտել տալով
թէ «նամակին ներքեւ յատուկ անունով ան-
ձեր յիշուած չեն» (Աղղպ. էջ 2634): Սոյն
Զեոագրի մէջ կան ստորագրողներուն ա-
նունները մասամբ. այսպէս, աղջն ձախ եւ
վերէն դէպի վար յառաջանալով.

Ես Բարսեղ Վղպս. Հաղրատացի:
Ես Սահակ Վղպս. Մակունցի:
Ես Պետրոս Վղպս. Աղունցի:
Ես Ստեփաննոս Վղպս. Լեւացի:
Ես Լուսարար Դաւիթ Վղպս:
Ես Մովսէս Վղպս. Բջնցի:
Ես Յովհաննէս Վղպս. Տաթեւացի:
Ես Երեմիա Վղպս. Մեղրեցի:
Ես Պետրոս Վղպս. Մեմեմցի:
Ես Մինաս Վղպս. Որտոնցի:
Ես Դաւիթ Վղպս. Վիրապցի:
Ես Դաւիթ Վղպս. Մուղնցի:
Ես Մկրտիչ Վղպս. Աշտարակեցի:
Ես Թէոգորոս Վղպս. Լեւացի:
Ես Սարգիս Վղպս. Հաղրատացի:
Ես Մեմրոպ Վղպս. Նախըւանցի:
Ես Յովսէփ Վղպս. Զուղայեցի:
Ես Միքայէլ Վղպս. Աստաղատացի:

«Իւ այլ վարդապետք եւ եպիսկոպոսք եւ
տօլմաթաւորք բաղումք, որք ոչ դրեցաք
յայսմ թղթի, եւ վասն ձանձրութեան, է եւ
այլ բազումք անուանք եւ կնիք մալիքնե-

բայ եւ տանուէրաց եւ արանց երեւելաց յազմացն:

Ասոր անմիջապէս կը յաջորդէ դերի մը պատճենը, զի յնդիպար կարգիկն ունէր ինչպէս առ կոստանդնուպօլսեցիս» (էջ 268-0): Աւելի ընդարձակ քան Միւրթարեանի հրատարակածը, (անդ էջ 103-100), թերի

սակայն իր կարգին. վառելի ընդորինակողը տեղ մը փակադէրի մէջ կը յայտնէ թէ «թէպէտ երկար դրեալ էր դերս այս, բայց ես Մեարոպ Վալս». յորեքի դամէն, միայն այսքանս թէ: Եւ յորդ էջերը ինչպէս վերը նշանակեցինք, թողո՞ւսն են դատարկ:

159

ԾԱՂԱԳՍ ԵՕԹՆ ԽՈՐՀՐԴՈՑ.— 3

ՅԱԿՈՐ ՊԱՅՐԻԱՐԻ ՆԱԼԵՆ (1754)

Տեղի

1798

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաււ 30 x 23 x 7: էջ 803: Հանգստեք շատ լաւ: Թուղթ՝ Հաստ, աղուար: Գրիչ Յարութիւն Գարաուղար՝ որդի Նիւթաճղառացայ: Գրութիւն՝ վերնագրերները եւ զլուսագրերը կարճեր, մնացեալը սեն մկննդի, երկսին, 40 տող: Նոտարգիր կանոնաւոր եւ յստակ: Կայեկոյմ, մութ կարճեր եւ ոսկեղծ: Ստացող Յակոբ Վարդապետ: Գաղափար՝ Հեղինակին բնագիրը:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1 — Կրթութիւն աստուածաբանական գիտելիքացմ եկեղեցւոյ: — Յազագս ասեմանի խորհրդաց:

էջ 20 — Յազագս խորհրդայ Մկրտաւրեան:

էջ 68 — Յազագս խորհրդայ Դրաւմիմ:

էջ 83 — Յազագս խորհրդայ Պատարագիմ:

էջ 231 — Յազագս խորհրդայ Աղաթաւարութեան:

էջ 610 — Յազագս խորհրդայ Վերջիմ Օսման:

էջ 630 — Յազագս խորհրդայ Կարգիմ:

էջ 607 — Յազագս խորհրդայ Պատկիմ:

Յիշատակարան՝ Հեղինակիմ — էջ 803բ.

Փառք քեզ Աստուած յազագս ամենայնի: Որ ի Ժալաւանդոյն ողորմութիւնէ յամմէ կաթիլ մի շնորհաց ներկեղեալ ի միտ վերջնոյն Գալոյ Ժառայի Հասուցեր յաւարտ եւ զայս մի Ժողիկ ի քաղմաց տեւրեւոյ, ի փառս անուան թոյ եւանջելոյ տէրութեանդ, եւ անբաժանելի միասնական աստուածութեանդ, եւ ի պատիւ սրբուհւոյ ամենաօրհնեալ Աստուածածնի իմոյ պաշտպանի. վերստին փառք քեզ:

Աւարտեցաւ դիրքս է. Խորհրդայ՝ յամմէ Տեսան 1754, եւ Հայոց ՌԻԴ. Յունիսի Ժ: Սերգիորդի ամի պատրիարքութեան մերում մեծի մայրաքաղաքիս Կոստանդնուպօլսոյ, յերբորդ ամին նոր սկսեցելոյ: Յակոբ անաթան Ժառայ, Պատրիարք մեծին Բիւզանդեայ:

Յիշատակարան Գրիմ — էջ 803բ.

Եւ դրեցեալ եղև ի դադարէ նոյնոյ Հեղինակի դրքոյս ձեռամբ Յարութիւն Գարաուղարի որդւոյ Նիւթայի Բաճղառացայ, ի վայելումն Յակոբ զերիմաստ շնորհաբար Վարդապետի, ի թուի Հայոց, ՌԻԽէ, եւ յամի մարդեղութեան Փրկչին 1708, եւ սեպտեմբերի 24:

160

ԱՆՏԱՌ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՄՏԱԾՄԱՆՑ. — 3

ԱՂԵՔԱՆԻԳ ԳԱՂԱՄԱԹՈՍ

ԹՐԴՄ. ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԴ. ԵԱՐԻՆԻԴՑԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 31x21x3: էջք 2+323, ի-
ջահամարը անկանոն: Հանդամանք բաւա-
կան լաւ: Թուղթ դեղնորակ, Գրութիւն,
վերնագիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մե-
լանով, միասին, 33 տող: Նոտրագիր,
Համառօտագրութիւնք շատ առատ: Կաշե-
կազմ պարզ: Ստացող՝ Երուսաղէմի Պատ-
րիարք Կարապետ Գանձակեցի: Կնիք՝ էջ
1՝ եւն: Յիշատակագիրք, 1.— Պետրոս
Վրդ. Թոխաթցի: 2.— Գրիգոր Վրդ. Գա-
լատացի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1-277.— Երեւոն եւ եօթ քարոզ-
ներ:

էջ 278.— Դատարկ:

էջ 279.— Յովն Գրգռոյ, իւրաքան-
չիւր գլխոց:

էջ 280.— Յովն գլխաւոր իրաց, այ-
բարէնի շարակարգեցեալ. — Երկսին: էջ
283ա:

էջ 284-316.— Հինգ քարոզներ:

էջ 317-325.— Դատարկ:

Ծիշատակարանք. —

1.— էջ 283ա.— Ջստացող գրքոյս,

գրքոյ Աթոռոյ երուսաղէմի Պատրիարք
զԳանձակեցի Կարապետ քարունապետն յի-
շեցէ ի Գա., որ ի կենդանութեան իւրոյ
կտակ առնելով ետ ինձ Թոխաթցի Պետ-
րոս Վարդապետին յիշատակ, որ եմ վերոյ
գրեցելոյ Արշոյն ձեռնասուն աշակերտ, և.
Կո որքան մնայցեմ կենդանի վայելեցից
և: Ղալապէս զԱստուած ողորմին ասացել,
եւ զկնի իմոյս վախճանի, որոյ Աթոռոյ
Երուսաղէմի է, եւ ի սրբոց Յակոբեանց
գրքատունն մշտնջենաւոր յիշատակ, և.
Կունի ոք իշխանութիւն վաճառել եւ կամ
իւրն սեփականել, վասն որոյ ընթերցողը
կամ օրինակողը առաջին զԱստուած ո-
ղորմին. եղեւ այս ի թուին ՌՄԺԷ Յուն-
վարի ժե:

2.— էջ 283ա.— Ռմիւզ ամի, Գաղա-
տացի Գրիգոր վարդապետս եղէ ես: Վե-
րոյնիշալ Պետրոս երջանկի Հրամանան,
որ էր ինքն Պատրիարք սրբոյ Երուսաղէմի,
եւ զայս գիրս առ մեղ պարզեւեաց եւ մեք
սոժամայն ընծայեցաք սիրելոյն իմոյ իղ-
նիմիթցի Գարբէլ ընթերցասէր Վարդապե-
տին. վայելեացէ մինչեւ ի մահ, եւ զկնի
մահունն գրքատունն մնացէ յիշատակ
զեկեալ վարդապետաց իւր պատրաստի Հո-
պեւոր կերակուր:

161

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՀԻՆԳ ԳՐՈՑՆ ՄՈՎՍԷՍԻ. — 5

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ

Համառօտող՝ ՊՕՂՈՍ ՊԱՏՐ. ԱԴԻՐԱՆՈՒՊՈԼՍԵՑԻ

Տեղի

1822

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասաւ 31×24×3: էջք ԺԲ+378: Հան-
գամանք, սկիզբի էջերը ա-ԺԲ+1-10 վնաս-
ած, մնացեալը լաւ: Թուղթ, Գրիչք, Մար-
տիրոս Շէքէրճիեան, էջ 1-224, եւ Կեսա-
րացի Յակոբ Սարկաւազ Մէրտինեան էջ
225-368: Գրութիւն՝ վերնադիրները եւ բը-
նարանները կարմիր, մնացեալը սեւ մելա-
նով, երկսիւն, 47 տող: Նոտրադիր: Համա-
ռօտադրութիւն յաճախակի: Կաշեկաղժ
պարզ:

Ճախտ. — Գրքին ճակատը չարաչար
փճացած է, այժմ կը մնան հետեւեալները.
— Գիրք Մեկնութեամբ եիմզ[Գ]րացմ Մովսէ-
սի: ... Համառօտեալ ի Պօղոս Վարդապետէ
Աղբիւնուպոլսեցւոյ ի միաբանութենէ սըր-
բոյ Աթոռոյն Երուսաղէմի, ի պէտս միա-
բան եղբարց: Յիշատակ է սըրբոյ Աթոռոյս
Երուսաղէմի, եւ մի ոք արտաքս հանցէ դո-
ղութեամբ. եւ մտցէ ընդ ահեղ դատապար-
տութեամբ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ է. — Յառաջաբանութիւն:

էջ 1. — Գիրք ՄԱՌԳՐ:

էջ 105. — Գիրք Ելից:

էջ 203. — Մեկն. Ղեւտացում:

էջ 263բ. — Գիրք Թուաց:

էջ 313. — Նրկարդ Օրէմի:

Յիշատակաբանք. —

էջ 102. — Մենդոց Գրքի վերջը, սե-
ւադրոյն դարձանկարէ մը յետոյ. — «Շէ-
քէրճիեան նուաստ ծառայ Մարտիրոս: —
Աւարդ թերթը դատարկ է:

էջ 199. — Ելից Գրքի վերջը. — «Թուին
Հայոց Ռմէա, եւ Նոյեմբերի դ. կատարե-
ցաւ: Գրեցաւ ձեռամբ անպիտան Մարտի-
րոսին որ է որդի Շէքէրճիյի» — Յաջորդ
երեք էջերը դատարկ են:

էջ 368. — Կարմիր մելանով, նախ բո-
ւրդիր, ապա նոսր. — «Վերջ Մեկնու-
թեան Հինգ Գրոցն Մովսէսի օգնութեամբն
Աստուծոյ: Եւ դրադիր մեղաւոր եւ ա-
նա[ր]ման ծառայ Կեսարիացի Մէրտինեան
Յակոբ իբր սարկաւազ: Ի թուին Ռմէա,
սեպտեմբերի ին, աւարտեցաւ: Որ եւ յի-
շցէք ի տէր» — Յաջորդ Հինգ թերթերը
կը մնան դատարկ:

162

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑՆ. — 3

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասալ 31×23×8: էջ 888: Հանդա-
մանք՝ լուս. Թուղթ: Գրութիւն՝ վերնա-
գիրները եւ բնարանները կարմիր, մնաց-
եալը սեւ միւսնով, երկուսն, 37-40 տող:
Նոսրագիր: Պատուագրութիւն առատ: Կա-
շեկազմ: Ստացող՝ Երուսաղէմի Պատրիարք
Պօղոս Վրդ. Վանեցի:

Յիշատակագրութիւն. —

էջ 888թ. — Եւ շուստ ծառայ Աս-
տուծոյ, Սրբոյ Աթոռոյ Երուսաղէմի Պատ-
րիարք Վանեցի Պօղոս Վարդապետ, ըս-
տացեալ զգիրքս եղի յիշատակի դրե-
տունն սրբոյ Յակոբեանց, վասն հոգւոյ
իմոյ, եւ վասն հոգեւոր եւ մարմնաւոր ծը-
նողացս. որք վայելէք եւ օրինակէք Աս-
տուած ողորմի ասացէք. եւ շունի ոք իշկա-
նութիւն հանելոյ դառ ի սրբոյ Աթոռոյ.
եղեւ ի Ռոմէ [1768]:

163

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿԵԱՅՑ. — 5

ՍԱՐԳԻՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ (1150)

Ս f a n a (Կեսարիա)

1725

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մասալ 31×23×8: էջ 1087: Պը-
լակէ խղ. Հանդամանք լուս ընդհանրապէս:
Թերոյթք կան մի քանի տեղ էջ 152թ-153ա,
614ա-615բ, 820թ-821, 830: Կը պակօի
Յովհ. Բ. Թուղթին յորդորակին վերջին
մասը, Կ. Պոլսոյ 1826ի տպագրութեան
611 էջ, Բ. սիւնակի Տրդ. տողէն սկսեալ.
մեր Ձեռ. էջ 1080ա: Յաջորդ 3 թերթերը
մկրատով կտրուած հանուած են որով կը
սյակօի նաեւ Յովհ. Գ. Թուղթին սկիզբը,
սինչեւ յիշեալ տպագրութեան էջ 614 բ
սիւնակ տող 10: Մեր Ձեռագիրը ունի Գ.
Խուլթէն միայն 3 ու կէս սիւնակ եւ կը
մնայ պակասաւոր: Իսկ յաջորդող 4 թեր-
թերը դարձեալ մկրատով կտրուած առ-
նուած են: Այս աւերածութեան մէջէն աւ-

կայն Բ. գրին արժէքաւոր յիշատակա-
րանը պրծած է անվնաս: Գրիչք Պօղոս Դր-
պիր, որդի Սրապիոն Քահանայի Յովսե-
կիմ ճոտար, որդի Յովհաննէս Քահանայի,
Գրութիւն՝ բնաբանները կարմիր, մեկնա-
բանութիւնները սեւ միւսնով, երկուսն, 23
տող: Բոլորգիր: — Մեկնաբանուած թուղ-
թերուն դուռներն ու համարները սիւնակ-
ներուն վրայ յետադրոյն դրչով նշանակուած
են: — Կրճատմունք չափազանց չառ: Կեն-
դանագիր սկզբնատուք եւ դունաւոր լու-
սանցազարդք ամէն հատուածի սկիզբը, մօտ
40 հատ: Խորանագրաբէք էջ 5ա, 267ա,
327ա, 710ա, 807ա, 1001ա: Կաշեկազմ
փայտեայ, կողքին աս. երեսը վնասուած 3
կտոր եղած: Ստացող Յակոբ Վրդ. Ղրի-
մեցի: Յիշատակագիրք երկու գրիչներ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ Ի.— Յառաջաբանութիւն ասացեալ յազատ սուրբ Վարդապետիմ Սարգսի.— Ամ. որ որ զդիրս Ած.ային...

էջ 1բ.— Յառաջաբանութիւն հեղի-Ոակիմ:

էջ 5.— Թուղթ Յակովբայ:

էջ 267.— Նարիմ Սարգսի սրբայ վարդապետի Մեկնութիւն Թղթայմ Յուպայի եղբորմ Յակովբայ:

էջ 327.— Սարգսի սրբայ վարդապետի Մեկնութիւն Կաթաղիկէից առաջիմ Թղթայմ Պետրոսի առաքելոյ:

էջ 710.— Նարիմ Սարգսի սրբայ վարդապետի Մեկնութիւն երկրորդ Թղթայմ Պետրոսի, առաքելոյ:

էջ 807.— Մեկնութիւն Նարիմ Սարգսի Կրտսերայ, առաջիմ Թղթայմ Յովնանմու Աւետարանչի:

էջ 1061.— Նարիմ Սարգսի սրբայ վարդապետի Մեկնութիւն երկրորդ Թղթայմ Յովնանմու Աւետարանչի:

էջ 1082.— Նրբորդ Թուղթ Յովնանմու.— Հատուած:

Յիշատակարանք.—

Ա. Պօղոս Գարի.

1.— էջ 266բ.— Տէր Ած. անդակալ, ի միւսանդամ դայտեան թո, յորժամ Նորոգեմ զտիեղեքս Նորահետուր զարդարեալ զստացող սորա զՅակոբ ըստունապետն եւ զձնողոն եւ զամենայն աղգայինսն ամէն: Եւ Նորին ողորմեա զկծագորդ Պօղոս զբարիս եւ զձնողն իմ զՍրապիոն Քահանայն եւ զՄարիամն եւ զԵրեմարոս որդիքս իմ զՄարտիրոս Քահանայն եւ զԵրիկինն եւ ամենայն արեան մերձաւորսն իմ, Ամէն: Արդ աղայն եւ պաղատիմ դասք վարդապետադր եւ այս գրկուկս ընթեռնույք կամ օրինակէք յիշեսլիք հայր մեղայիս զստացողս եւ ըզդոնք ամէն:

2.— էջ 313բ.— Ըստացողի եւ աշխատողի ողորմեա Տէր Աստուած, եւ ծնողազ մերոց, եւ զԱծ. ողորմի ասաղգաղ, ամէն: Հայր մեր որ յերկինս սբ. եղիցի:

Բ.— Յովակիմ Նաւարի.

1.— էջ 591բ.— Ստացողի Գրոցս Յակոբ Վարդապետին, եւ գծողիս եւ ամենայն

հաւատացեացող ողորմեա տէր Ած. Յս. Քս. ամէն.— ԻձՀԳ:

2.— էջ 634ա.— Տէր Ած. անդակալ, եւ անյիշալար ի միւսանդամ դայտեանն չոյ, յորժամ Նորոգեմ զտիեղեքս, Նորահետուր զարդարեալ զստացող զորոս զՅակոբ ըստունապետն եւ զձնողոն եւ զամենայն աղգայինսն Նորին ամէն: Եւ առաւել զգծագորդ զբոլոս անարժան մեղապարտ Յովակիմ Նաւարս, եւ զձնողոն իմ Յովհաննէս Քահանայն եւ զՍուրբանն եւ զամենայն աղգայինսն իմ զկենդանին եւ զհանգուղեալս, ամէն:

3.— էջ 683բ.— Բարեխօսութեամբ Պետրոսի առաքելոյն ողորմեալ Քս. Ած. ստացողի զորոս Յակոբ ըստունապետն, եւ զԵրիկս եւ որք զմեղ յիշեն, ամէն:

4.— էջ 742բ.— Ե.— էջ 839բ.— Ե.— էջ 866բ.— 7.— էջ 910ա.— 8.— էջ 926ա.— 9.— էջ 953բ.— 10.— էջ 975բ.— 11.— էջ 1024: Փոքր յիշատակադրութիւններ են առանց նորութեան:

12.— էջ 1045ա.— Տէր Ած. ողորմեա ստացողի մատենիս Յակոբ ըստունապետին, եւ զորդիս անարժան Յովակիմ զպրի, եւ որք զամէնս ասեն:

13.— էջ 1080բ.— Փառք Ամենասուրբ Երրորդութեան Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյ Սրբոյ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւետենից ամէն:

Արդ գրեցաւ աստուածային ժառանգ ի յերկիրս Կեսարիայ, ի դիւղն Եւբատայ, ընդ հովանեաւ սբ. Աստուածածնի, սր. Կարապետի եւ սորոյն Ստեփաննոսի Նաւարակայի եւ այլ ըաղմահող սրբոց որ աստ, ձեռամբ մեղապարտ եւ անցաւոր անարժան Յովակիմ Դպրի, Բայց զբաւ սորա եղեւ ի թվականիս հայոց ԻձՀԳ ամին, եւ ի յամուսնին Յունիոյի մի: Արդ՝ զիրքս այս նաղիւթի կոչի Սարգիս Գիրք, որ է Մեկնութիւն Կաթողիկէից եւթանց թղթոցն: Զոր զտեալ Ղրիմեցի Յակոբ Վարդապետն զմիւս օրինակացն զբոլոս որ ի վաղուց ժամանակազ մնացեալ էր ի սբ. Կարապետ Վանքս, եւ էր Հնացեալ իսկ եւ բնաւին ջալքայեալ: Եւ հատեալ զսաղմոս ի թղթոցն, զոր ողորմեալ եղիտ ի յայլ ջաղաքաց զպակասն եւ բերեալ միացոյց ընդ Հնոյն, եւ վերստին

նորոգեաց զհինն, եւ կամեցաւ օրինակել տալ զայս նորոգ եւ վայելուչ ծաղկավայլ հոգեւոր բուբոստանս, որպէս եւ տեսանէք իսկ: Եւ բազում ըղձակավաճ եւ ջերմեռանդ սիրով ետուր սկիզբն առնել Քէթհիդատէ տիրացու Պօղոսին, եւ նա գրեալ էր մինչեւ ի իշխ տետրն, եւ աւարտ եղեւ կենաց նորա. եւ յետ այնորիկ զմնացեալն ետուր ինձ անարժանիս Յովակիմ Դսլրի Կծաղբել, զոր եւ ձեռն արկի ողորմութեամբն Աստուծոյ եւ օժանդակութեամբ Հոգւոյն սրբոյ Հասի յաւարտ:

Արդ աղաչեմ եւ պաղատեմ Հանդիսոյ-

ղացդ այսմիկ աստուածայնոյ Հոգելից մատենիս, յիշեցիք ի մաքրավայլ յաղօթմէր զՆրիմեցի Յակոբ Վարդապետն եւ ողծնօղն նորին ղնաշատուրն եւ Ղլմբղն, եւ զամենայն աղոյշյունն նորին, որ ստացաւ զսա ի վայելումն անձին իւրոյ: Արդ որք Հանդիպիք սմա Ած. ողորմի ասացէք եւ մեղաց թողութիւն խնդրեցէք: Նաեւ ղիս անարժան Յովակիմ Դսլրս Հանդերձ ծնողօք իմովք յիշատակել մի խնայէք. եւ այն որ առատն է ի տուրս պարզեաց ձեզ եւ մեղ առ Հասարակ ողորմեցի իւր միւտանդամ զայտեսնեն. Ամէն Հա՛մբ:

164

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻԻՆ ՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ. — 1

Հմա. ՊՕՂՈՍ ՎՐԴ. ԱԴԻՒՆՈՒՊՈԼԱՅԻՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 31×22×1: Էջք 184: Հանգամանք լաւ: Թուղթ կապտորակ, Գրութիւն՝ սեւ մելանով, միասին, 36 տող: Նոսր շեղագիր, Համառօտադրութիւնք լաւ: Թղթակազմ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Կուռնելիոսի Մեկնութիւնը, Յովհաննու Յայտնութեան, Համառօտուած Պօղոս Վրդ. Արքիմանդակոյսցիէ: Հմմտ. Թիւ 382:

165

ԼՈՒՍԱՇԱԻԻՂ, ՈՐ Է ԲԱՅԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՆ. — 1

ԳՐԻԴՈՐ ՓԵՇՏԻՄԱԼՃԵԱՆ

Տիգի

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 31×22×1: Էջք 178: Հանգամանք ոչ վատ: Թուղթ ստորին: Գրիչ ՍաՀակ Վրդ. Վանեցի, Մ. Ս. Յ.: Գրութիւն սեւ մելանով, միասին, 34 տող: Շեղագիր անարժան: Համառօտադրութիւնք սովորական: Թղթակազմ թոյլ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Բացատրութիւն Հանգանակի: Տպուած է ի Կ. Պոլիս, 1848:

ԺԹ. դար

Յիշատակագրութիւնք:

1.— Էջ 178, լուսանցքին եղերքը — Յիշեցէք զԴժօղն սորին զՎանեցի Սահակ:

2.— Էջ 178, վարի լուսանցքին վրայ. — Յիշատակ եդի ի Հրաշակաւոյց Աթոռն որբոյն Յակոբայ յԵրուսաղէմ, յիշեցէք աղաչեմ ի կեանս եւ յետ մահու զՇշուառ Երեմիա Աբեղայ ղյետին միաբանս սոյնոյ Աթոռոյ ուխտեալն ի մանկութենէ եւ վարձալ յոռս արքայան Հօր իմոյ տեսնոն Պողոսի Աբեղակոկոսի նախկին պատրիարկի Պօլոսոյ:

Ի վերջիս Գողթանիս
 Եւ ի վերջիս Եւրոպայիս
 Եւ ի վերջիս Եւրասիայիս
 Եւ ի վերջիս Եւրոպայիս
 Եւ ի վերջիս Եւրասիայիս

[illegible]

1820

դվանի

(1771) ԳՆԴՈՂԱՎԱՐՆԵՐՆԵՐ - ՈՒՆՆԱԿԱՆ ՄԱՍԻՆ

8-၁၂၄၆၅၀၂၇၁

167

Եւ զայն զազգայնականութեան հարմար լազ
 անոյ՝ վերջնականապէս զգնեալով զանոս
 ինքնակալութեան հարմարութեան զանոս
 Եւ զայն զազգայնականութեան հարմար լազ
 անոյ՝ վերջնականապէս զգնեալով զանոս
 ինքնակալութեան հարմարութեան զանոս

[illegible][illegible][illegible]

ጥራትና ጥንቃቄ

Ի — (վարդ) ՏՈՂԱՏՈՂԱՅ ԶԿԿՅԱՍՅԱՆ

991

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

1 — Կը պարունակէ Հեղինակին 31 բարոյները, այլեւայլ նիւթերու վրայ, շատ անհաւասար ընդարձակութեամբ, էջ 3-352:

2 — Տաղ մը. — Նորիմ շարագրողի գրոյն է ասացեալ առ Հագիմ Սուրբ յաւուր ցայտեան մօրա, ի գոյմ մօրաստեղծեալի է Երգելի:

«Պետք Համայնից Հողի անհուն»

Վեց տուն է: Տնասկիզրի տառերը Կը յորեն Հեղինակին անունը՝ Պետրոս — էջ 353-4:

3 — Յաղագս Երեւմամ Սրբայ Խաչիմ, որ ի Մայիսի Եօքմ: — էջ 354-357:

4 — Յաղագս սրբայոյն իւզոյմ Մեռոմի, Եւ աստուածագործ սրբաբոյնի շը-նօրի մօրա. — էջ 357-361:

Յիշատակագրութիւնք —

Ա. — էջ 361, ստորոտը, 3 տող. — «Յամի տեառն ի 1820, Յունիս 22, ի վալիւմն Կիրակոս Աստուածաբնայ Արքեպիսկոպոսի Երուսաղեմացւոյ, իմ Հողեկցի՝ Կրեալ ի Կարին քաղաքի, աւարտեղաւ գիրքս ի դժագրօղ Յօհաննէս Արեղայէ Եւլոկիացւոյն»:

Բ. — 1. — էջ 79, ստորին լուսանջքին վրայ շեղագիր. — «Յիշատակ է Հանգուղեալ Արքահամ Եպիսկոպոսին Բիւրականցւոյ, ի սր. Երուսաղէմ, ի դուռն սրբոյ Յակովրեանց, որ էր ալականտ եւ Հողեծին ողորի ուսող լուսաբար Մկրտիչ արքեպիսկոպոսին, որ Հանդեաւ ի Տէր 1835 Նոյեմ. 25 յաւուր շարաթու ուսաթիւն շարաթի յիւնակին. Կրեցաւ ձեռամբ իւր Հողեծին դասակի Մկրտիչ Վարդապետին Տէր Մարտիրոսեան Բաղիշեցւոյն»:

2. — էջ 302. — Արքահամ Եպիսկոպոս Բիւրականցի

Արդարեւ աղագ Հողեղինի, տուն է ցաւոց յայտ աշխարհի, ոչ ոք Հմուտ թէ երբ իցէ թէեւ իցէ՝ տէրն դիտէ յորս շրջի տանս պաշտաման վերմ աշխարհին ի Հեղկաստան արտս անծանօթ՝ շնարգելման յանկարծ եղեւ ի լրմբունման, Ձեղեւ Հնար դեղ փրկութեան, իրբեւ դամբս Հեղեւտասան, Համբերաբար տարեալ կրեցի, ցայդ եւ դերեկ կսկծալի, որպէս պսակ՝ ձեր երկնային, արժան վարկայ, իմոյս անձին, որով Ելի յայտմ կենաց, աւաղելի, դաւովք վըշտաց, Եմ Հողեծին ժառանգ ողորի, աւագագոյն լուսաբարի, Տեառն Մկրտիչ՝ Հօր երջանկի, Եպիսկոպոս արհույ մեծի, Մաղթեմ, Ժտեմ, որք Հանդիպիք, յիշել զիս տէր՝ մի՛ դանդաղիք, յիշեցէ՛ զձեզ յիւր գալստեան, ըստ իւր մեծի ողորմութեան, Թուին 1835 յամի տեառն Նոյեմբերի քսան Երեքին:

Գրեցաւ ձեռամբ Մկրտիչ Վարդապետի Տէր Մարտիրոսեան Բաղիշեցւոյ, Հողեծին դաւակի Նորին եւ քաղմաշխատ աշակերտի:

Վերստին յիշատակեցաւ ի դուռն սրբոյ Յակոբեանց Աթոռոյն ձեռամբ վերոյ յիշելոյն. — Հմմտ. Աղաւնունի, Միաբանք, էջ 7-8:

168

Բ Ժ Շ Կ Ա Ր Ա Ն — 1

Տեղի

1782

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 31×22×2: Էջ 56+242: Հանգամանք՝ ընդհանրապէս լաւ: Թուղթ: Գրութիւն՝ գլխադիրները կարմիր, մնացեալը սև մելանով, միասին, 31-40 տող: Նստորագիր: Պատուագրութիւն չափաւոր: Ուղղաւորութիւն շատ տկար: Կաշեկաղձ, էջ 224էն անդին քակուած: Ստացող՝ Հէքիմ Մարտիրոս 1782:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 3.— Յաղագս կազմութեամ Մարդոյ եւ Բժշկարանիս:— Դուռն յառաջին՝ զար յիշէ ուսումն բժշկութեամ:— Ըստուդիա՝ ճշմարիտ մտօք դիտացեալ, եւ դրեալ իմաստասիրաց եւ բժշկապետ վարդապետաց, Հելենացւոյ, գիտացեալ եւ իմացեալ դրեութիւն մարդոյն եւ զստեղծումն...— Հմմտ. Տալ. 8. Թիւ 17, էջ 125:

Էջ 5.— Նախ ստեղծումն գլխում:

Էջ 6.— Վասն աշաց:

Էջ 7.— Երբորդ վասն ակնմայաց:

Էջ 8.— Զորբորդ վասն բրթիմ:

Էջ 9.— Հիմգերորդ՝ վասն ստեղծումն քերամայն:

» — Վեցերորդ անասցում վասն բնութեամ:

Էջ 11.— Եօթներորդ՝ վասն ստեղծման Է. գլխաւոր անդամոյն:

» — Ութերորդ՝ եւ արար Ած. խոյակն:

Էջ 13.— Իմներորդ՝ վասն բնութեան մարդոյն:

Էջ 15.— Տասներորդ՝ վասն մարդոյ Ուսմութեամ:

Էջ 2.— Ժա.— վասն ստեղծման յաղացն:

» — Ժբ.— վասն ստեղծման վարարչութիւն:

Էջ 23.— Ժգ.— վասն ստեղծման աշացն:

Էջ 24.— Ժդ.— վասն ստեղծման ծրծերոյ:

» — Ժե.— վասն ստեղծման ձրւերոյն:

Էջ 25.— Ժզ.— վասն ըստեղծման երանգին:

» — Ժէ.— վասն ըստեղծման վարչանտնեւոյն:

» — Ժը.— վասն ըստեղծման երակացն:

» — Ժթ.— Այլ վասն ամենայն քաղաքաց յիշեմք զեւթմիմ:

Էջ 26.— Ի.— Այլ եւ յիշեմք զօգն ամենայն քաղաքաց:

Էջ 27.— Իա.— Այլ խօսք Համարմակ եւ պիտանի...:

Էջ 30.— վասն Թապտիր յաղաքս երակ ճանաչելոյ...:

Էջ 33.— վասն գաղի:— վասն կարուրայի պիտուրուր...— Հայտատա Թուրթերէն է:

Էջ 37.— Այլ խօսք պահարանին եւ քրտանցն...:

Էջ 42.— վասն նշանաց կենաց եւ մահու հիւանդին...:

Էջ 48.— Թապտիր յաղաքս ամուսնութեան. Ասաց Մասուրուճանն...:

Էջ 49.— Այլ Թապտիր յուծման դեղ անեւոյ. Ասաց Գեղիանոս...:

Էջ 50.— Այլ Թապտիր վասն երակ առնելոյ. Ասաց Պուրդատն Թէ...:

Էջ 51.— Այլ Թապտիր Հաճամաթ առնելոյ. Ասաց Սապիթ Կուռանն Թէ...:

» — Այլ Թապտիր զանձն աճուել տալոյ. Ասաց Սահակ Բժիշէն...:

» — Այլ Թապտիր վասն աշխատելոյ. Ասաց Մահամատ Զաքարի որդին Թէ...:

Էջ 52.— Այլ Թապտիր վասն տղրդուկ ղնելոյ. Ասաց Մասուրուճանն Թէ...:

Էջ 53.— Այլ Թապտիր որ մարդուն

բնութիւն կակուղ լինի. Ասաց Մատանին
բժիշկն թէ...:

Էջ 53.— Այլ թէպէտ յաղազս բաղա-
նիս վազվելոյն. Ասաց Գեղիանոս թէ...:

» » — Այլ թէպէտ յաղազս դիմի
խմելոյ...:

Էջ 54.— Այլ թէպէտ յաղազս քուն
լինելոյ եւ արթնութեան. Ասէ Գուրգասն
թէ...:

Էջ 55.— Վասն երակ առնալու հա-
մար...:

Էջ 56.— Այլ խօսք Համարձակ եւ պի-
տանի...:

ԵԱՆՕԹ.— Այս էջին բովանդակու-
թիւնը դրեթէ բառ առ բառ նոյն է վերեւ
յիշուած էջ 27, իս Հատուածին առաջին
յորս պարբերութեանց հետ:

Էջ 1.— Յաղագս բժշկութեան:

» » Ա.— Վասն գլխացաւի մեծ կամ
փոքր...:

Էջ 3.— Բ.— Յաղագս մուղայի, գա-
նաղան դեղերով:

Էջ 5.— Գ.— Յաղագս աչաց:— Ա-
յսց տոմանի կամ ճերմակն տանելոյ որ
այս դեպս Հէքիմ օղլի Ալի փաշան կու բա-
նեցնէր...:

ԵԱՆՕԹ.— Հատորին այս երկրորդ
մասին մէջ, այս էջին սկսեալ, լուսանդե-
ներու վրայ գրուած տողեր կը յաճախեն,
Հայերէն կամ Թուրքերէն, բժշկական դի-
տելիքներ, նիւթին առնչակից:

Էջ 15.— Դ.— Վասն լակամի:

Էջ 18.— Ե.— Վասն բրբի, տրեան,
եւ այլում մարդի:

Էջ 20.— Զ.— Յաղագս բերանայ ցա-
ւի, եւ ատամաց ցաւի, եւ խոշակի, եւ հա-
զի:

Էջ 23.— Է.— Յաղագս որովայն:

» » Ը.— Յաղագս հագի, եւ
քիմեֆտի, եւ սիլի, եւ արիւմ քիմօզի,
քոքաց ցաւի եւ կրծոց ցաւերու...:

Էջ 33.— Թ.— Յաղագս խափազանի:

Էջ 35.— Ժ.— Յաղագս գաթըմէւի,
եւ գաթըրեփայի:

Էջ 38.— Ժա.— Յաղագս իսքիսղայի,
եւ ուռեցքի, եւ վարամի:

Էջ 43.— Ժբ.— Յաղագս զերմի, ա-

ռուցում ժգ ցեղ զերմում:— Ապուհարեհն
ասէ թէ, բժշկներուն մէջն զերման հաւա-
ռալ չկայ...:

Էջ 47.— Ժդ.— Յաղագս դեղմութեան:

Էջ 51.— Ժդ.— Յաղագս ճիկար հա-
րարաքի, եւ արաշի փարսի ֆոսի:

Էջ 57.— Ժե.— Յաղագս մաղձերու,
սափրայի, սէկտայի, պալլամի:

Էջ 63.— Ժդ.— Յաղագս միտիլ, որ
է լուծող մէմուսիմ:

Էջ 69.— Ժէ.— Յաղագս մղաւի մէ-
մուներում, գրեցում:

Էջ 83.— Ժը.— Յաղագս, աստացում
ըտ կարգի, վասն մուկարիշներում:

Էջ 87.— Ժթ.— Յաղագս մայեատու-
լիմիփի աստացում կարգով, կարողութեան-
քյում Աստուծոյ:

Էջ 101.— Ի.— Յաղագս, Պէլտու-
իի, եւ գոգ կապի, Ղաւմի, եւ ֆորի, եւ
իւրիմի, եւ ամեմայն ցեղ ջրի մամապահում-
քյում, աստացում:

Էջ 117.— Իա.— Յաղագս կմոց հա-
յիգի, տեմալայ, եւ ո՛չ տեմալու, եւ գա-
ւսկի պահելոյ եւ ոչ պահելոյ, եւ ֆէպայի,
եւ գաւակասում վար գալու, աստացում
Աստուծով, կամ գաւակն դժար լինելու:

Էջ 129.— Իբ.— Յաղագս Ֆաքի
ֆամու որ մարդոյ յարմար վար գայ, կամ
ֆամու ունեմայ, վէ տէպայի, կամ թէ կը-
նոց գաւակայտում վար գալու:

Էջ 135.— Իդ.— Յաղագս Բէլեմուհի,
ոյ ամեմայն ամդամֆն չորամայ, եւ ֆաշվի
ցգեր, եւ ֆալիմի, լակվայի, եւ մուսամի.
եւ միկրիսի:

Էջ 144.— Իդ.— Յաղագս ֆամուկէհ-
մէքի, տուգու պալլամի, եւ տէմալուի,
գամագամ Բէրֆիպներով, քըցուիմներով
եւ եղներով:

Էջ 159.— Իե.— Վասն ֆամու, եւ
սրգուի, հաղներում եւ եպիսուներում:

Էջ 168.— Իզ.— Յաղագս ֆամուկ-
գեմաքար մեմուսներով կամ զաւուի մէմու-
սներում եւ սուրի եւ ֆամու հըմար հապերում
գամագամ քարֆիպներով:

Էջ 176.— Իէ.— Յաղագս տամլայի եւ
հումայներում եւ արաշուկի հըմար եւ գա-
նագամ դեղերով:

Էջ 179.— Իը.— Յաղագս սոզուլ-

նամի եւ քալի եւ պողազրմ տրգուկ որ վաւակար լինի, եւ գամագամ քարքիպ-նիրով գրեցի:

էջ 181.— *Իթ*.— Յաղագս հաղքերու որ է տարամն, կամ Ղուդիեայ կամ հագի եւ քամու եւ գամագամ քարքիպներով գր-վեցաւ:

էջ 187.— *Լ*.— Յաղագս շարպա-ններու եւ սրժուփներու եւ գամագամ շեղե-րով եւ Ղապիգ քամալու հրմար գրվեցաւ:

էջ 188.— *Լա*.— Յաղագս հիւայի եւ աշրում գմալու եւ վերաքերութիւն ամե-յայ եւ գամագամ քարքիպներով գրեցամք:

էջ 189.— *Լբ*.— Յաղագս տունցքի:
էջ 190.— *Լգ*.— Յաղագս մուղայի, եւ պալի եւարայներու եւ պալատի եւ չի-սլամներու:

էջ 191.— *Լդ*.— Յաղագս մեխլամ-ներոյն:

էջ 195.— *Լդ*.— *Կրկնուած է*.— Յա-ղագս շարաղմներոյն:

էջ 203.— *ԾԱՆՕԹ*.— Այս էջէն սկսեալ, *Կարմիրի փոխարէն կապոյտ մեղան կը դործածէ զընէր*:

» » *Լե*.— Յաղագս մէքերու:

էջ 209.— *Լդ*.— Յաղագս էլիիկ մա-րսգներու եւ խիարձուղի եւ ամնուի:

էջ 210.— *Լէ*.— Յաղագս սիմամէ-քամ գորութիւնը յայտ ամնու Աստուծով:

էջ 211.— *Լը*.— Յաղագս հագի վէ իրխմոփասի վէ պէլսովուղի վէ սուգա-նակի:

էջ 214.— *Լթ*.— Յաղագս խոտե-րոյն աղմ համելու վէ փէլիմ գորութեամ գրվեցաւ:

էջ 215.— *Խ*.— Յաղագս ստածմամ եւ փալիմի լակվայի եւ սաքքայի եւ սով-տայի:

էջ 223.— [*Խա*].— Յաղագս սրժուփ-ներու հրմար գրվեցաւ գամագամ քարքիպ-ներով, Աստուծով:

էջ 226.— [*Խբ*].— Յաղագս որ է ճիմ քնագի կամ ճատվարի հիմնոյն:

ԾԱՆՕԹ.— Հոս երկու թերթ — էջ 227—230 — *փրթած են եւ կորուսած*:

էջ 231.— ?.— Յաղագս դիվաեա-րի***:

էջ 232.— *ԾԱՆՕԹ*.— *Էջին վերը ութ տող միասին ըստ առաջոյն, ապա բաժ-նուած է 2 տեւակի եւ այդպէս շարունակ-ուած յաջորդ էջին ալ վրայ*: Կը սարու-նակէ դեղադործական Հրահանգներ, Թրք-հերէն լեզուով:

էջ 234.— Յամլ տմնմայն ցաւոց եւ քղքաեամարից, յարայ քիւէ կարես գտա-նել գդեղմն. — *Կիսատ մնացած է, Հասած բլլայով մինչեւ էջ 43 միայն*:

էջ 234—էջ 239 — *Դատարկ*:

էջ 240.— *Դեղադործական դիտելիք-ներ*:

էջ 241.— Բառարամ խրքի բառից. — *Ութ բառ միայն դրուած է, էջին մնա-ցեալ մասը դատարկ*:

էջ 242.— *Միասին*.— *Նոտարգիր, թրքերէն տաղ մը*.

Շնաղոյ, տիպար կէյինմիշ լընմիշ
[*սէյրանայ...*]

Ղարայճոյան Հապիսինտան տարտու-
[*տուր...*]:

— Ատոր ներքեւ ուրիշ մը, ութ տող, չեղագիր, նոր մեյանով:

«Հալաքի չէմէյէն պիմէղ նէտէն պու-տիւր սէվտայր...»:

Յիշատակագրութիւնք.—

Առաջին կողքին ներքին երեսը.— Առեւտրական եւ դրամական մանր դործառ-նութիւններ, զանազան բարեւներ եւայլն: Իբրեւ օպտակար ծանօթութիւններ Հատորիս ոտացողին մասին կ'ընտրենք Հետեւեալ տո-ղերը:

1.— *Թիւին 1232*—ին Դեկտրներին իդ ին տիպրիկի խանըն յօտայ բռնեցի օրն մէկ փարայն:

2.— *Թիւին 1444* մէկին յօսնիտի մե ին խէրքերդ մըտայ օտայ բռնեցի օրն յարաթը:

3.— *Թիւին 1444* մէկին յօգոտուսի իդ ին բալու մըտէ Իսկանտար պալէն, խա-նըն յօտայ բռնեցի, ամիսն կ'փարայ Ած. ա-մթօք չաեհն:

Վերջին կողքին ներքին երեսը, երկու

սող.— Անպատահի Պաքտաշ աղային խանն
յոտայ բռնեցի մայրիս ին ին, ամիսն լ փա-
րայ Ած. ամօթօջ ոչ արասէ՛ս։
Նոյն տեղ, աշակողմեան վարի անկիւ-

նը, չորս կարճուկ տողեր, առաջին գիրը
խոշոր թռչնագիր, սեւ մեղանով.— «Եւ դի-
չ գէրս զայս Բժշկարան, վաշելումն հէք՝
Սարտիրոս, թվին Ռմլա»։

169

Ա. — ԺԱՍԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. — 2

ՄԻՆԱՅԵՒ, ԱՍՈՐԻ

Բ. — ԺԱՍԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. — 2

ԱՍՐՈՒԷԼ ԱՆՅԻ

Տեղի

1756

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 30 X 22 X 4: էջք 412: Հանդա-
մանը լաւ: Թուղթ, Գրիչ Բաղտասար Քա-
հանայ, որդի Մելքոն Քահնի, Գրութիւն
վերնագիրները եւ գլխագիրները կարծիք,
մնացեալը սեւ մեղանով, երկսիւն, 35-45
տող: Նոտրագիր անաբուխտ: Պատուա-
դրութիւն սովորական, ուղղագրութիւն՝
յափաւոր: Կաշեկաղմ փայտեայ: Ստաղդ
կարապետ Գանձակեցի Պատր. Երուսաղէ-
մի:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

1.— Տետմ Մուխայելի Պատրիարքի
Ասորաց համառօտ ժամանակաց գրայք,
քաղաւածու արարեալ ի յաշվից ի պատ-
մագրաց, ի վարժաւորաց սղաւմանակ տե-
ղեկութեամբ, յԱրամայ հետ մինչեւ ի յե-
տին աւուրս մեր քվեցեալ: — էջ 1-176: —
Հմտ. Տպ. Երուսաղէմ, 1870:

2.— Նորին տետմ Մուխայելի յա-
ղագս քաղաւայեղեմ կարգացմ քէ ուստի
սառն սկիզբմ.— էջ 177-192:

3.— Դաւանութիւն սր. պատրիարքիմ
Միքայելի.— էջ 193-4: — Դատարկ մէկ
թերթ:

4.— Յուզակ Պատրիարքայ եւ Կաթո-
ղիկոսայ, անվերնագիր.— էջ 197-207ա:
— Դատարկ էջ 207բ-212բ:

5.— Յաւարաց գրաց վս. քժմ. մաշա-

պետացմ.— էջ 213: — Դատարկ, էջ 214:

6.— Վտմ քաղաւարացմ Հայոց զարս
կարգեաց Մովսէս Խորենացիմ.— էջ 215-
221բ:

7.— Յաղագս աստիճանաց եկեղեց-
այ զար քեցոյք Քս.— էջ 221բ-222ա:

8.— Ժամանակագրութիւն տէր Սա-
մուէլի պատմագրի.— էջ 222բ-340բ:

9.— Պատմութիւն հայրապետաց քէ
արքան քիւ հմ. Հռոմայեցոց, յերուսաղե-
մայեցոց, Ազեբամդարացոց, Ամդիաբացոց,
Խ քաղաւարացմ քէ արքան հմ. Հռոմայե-
ցոց, Հրէից, Պարսից եւ Հայոց. եւ ի Քրիս-
տոսէ սկսեալմ եւ կթկս. Հայոց, եւ զհայ
քաւակամմ, միաշահուտ ի մի համարի քա-
ցայայտեալ ստուգեցաք եւ գրեցաք. առ-
լլապազ կարգայ եւ գրքիս Ած. ռզարմի ա-
սայ: — էջ 340բ-348ա:

10.— Մաշք, ալլաղան Հատուածք.—
էջ 348ա-350:

11.— Դաւակարգութիւն վերին գո-
րացմ եւ փառարանութիւն մեցտ քէ արդէս
է.— էջ 351ա-բ:

12.— Եպիփանեայ եպիսկոպոսիմ Կա-
ւանդեայ քաղաքի տացեալ վս. քժմմ. ա-
կանց ար էր ընդեղագեալ ի պատմութեամմ Ա-
հարանի: — էջ 351ն-357:

13.— Այս է մզովմ յառաջիմ ժողո-
վայմ Մամանկերտի.— էջ 358ա-բ:

14.— Թուխ Սիրոյ եւ Միաբանութեան Մեծի Կայսերն Կոստանդնուսի եւ սր. Պապոյն Սեդրակաբոսի, եւ Տրդատայ Հայոց Արքային, եւ Սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչին, եւ սր. Հայրապետին որ ի վազարապատ սր. էյմիւթիօն: — էջ 368-300ր:

15.— Յիշատակ է շնորհաց տէր Ներսէսն Կայսերոյն: — Շնորհազարդ եւ Հոգեի այլ Ներսէս... — էջ 308-300ա:

16.— Դաւանութիւն սր. եւ ուղղափառութեան սր. հաստատոյն հասմեակն սր. Եկեղեցոյն: — էջ 307ա-բ:

17.— Թուղթ տետն Գրիգորիսի Կաթողիկոսին Հայոց գրեալ եղբոր մօրին Ներսէսի Եղիսեպոսի հրամանաւ Յոգոյն ի Միջագետս Առաջոյ յԱմայք Կոչեցեալն անագին [= Նահանգին] յազաջ որ տեղ մերոյ սպգի քանանայից հակառակարմեալ տմիստարար ընդ միմեանս... ի խոյրոյ ումնմն աստուածատիրի Ասիւծ Կոչեցելոյ իշխանի Թաւկաբանն աւանի: — էջ 307-300:

18.— Թուղթ խոստովանութեան հաւատոյ դարձեալ Յոյն իմքն Հայաստանեաց եկեղեցոյ գրեալ տետն Ներսէսի Հայոց Կաթողիկոսի գոր խնդրեալ ի մեռնել սիրով քաղաւորն յունաց Մամիլ, հանգերն Պատրիարքոյն եւ բոլոր պազատան իբր առ վկայութիւն եւ հաստատութիւն վերստին առայիմ քաղոյն առ մօտ հասելոյ: — էջ 301-403ա:

19.— Թուղթ անայիմ քաղաւորին Հոռոմոյ Մամուլէի առ Ներսէս Կաթողիկոսն Հայոց յազաջ խնդրոյ գմիաբանութիւն երկուամիսի: — էջ 403-404ա:

20.— Պատասխանի քաղոյն մեծ քաղաւորին Հռոմոց Մամուլէի գրեալ Ներսէսի Կաթողիկոսի Հայոց վս. Յշմարիտ դաւանութեան հաւատոյ Հայաստանեաց եկեղեցոյ: — էջ 404ա-408ա:

21.— Յիշատակ է Կատարեղոցն ի տանկաց յունաց չքիտանէից: — Ի ժամանակս յորում էր Թուակառն Հայոց մկ, առաքեաց Սկուսայէր սուլթանն տանկաց ղեպառն... — էջ 408ա-409բ:

22.— Վասն անբման յԱմրայ քաղաքին: — Թագաւորն Պարսից Կոստան անուն

ղնաց... — էջ 400բ-411ա:

23.— Յիշատակ է քանդապետ արքային յունաց Մամուլէի: — էջ 411ա-բ:

24.— Այս է պատմութիւն Փարէզ քաղաքին որ ի Փառնկաց յայտարեմ կայ: — էջ 411բ-412ա:

Յիշատակարանք —

1.— էջ 98 ր. սիւնակի Ներսէս. մէկ տող — Քժիկն ՌՄՆԵ. Մարտի Ժն:

2.— էջ 102ա — Քժ. Ած. ողորմեամ. Հաւատացելոց քոյ, ժամանակդ դառնանալ ի մեղս Բաղասաւոր լոկ անուն քանանայի եւ ծնողացն իմոյ տէր Միքէլն Հանգուցեալ քանանային եւ Մարգարէին, եւ որդւոյն իմոյ տիրացու Մարտիրոսին, եւ որ յիշէ յիշեալ լիւի տառքի Գրիգորի մէկն:

Արդ եղև զերջ Մուխայէլ Պատմադրին, ի ժամանակս նորընծայ Կաթողիկոսին տէր Իսահակայ Կեղեցոյ որ մականուամբ Ահագին կոչի, որ դիւ եւս ի մեծն Պայիս է զոր տէր Յա. ընդ երկայն ատարաւ արաւոյ եւ բարեաւ եւ խաղաղութեամբ եկեալ զընտաց ի սր. յաթոն իւր ի սուրբն էջմիաշին, մէկն: Թժիկն ՌՄՆ Մարտի ամսոյ իրս:

ԵԱՆՈՅ — Ասոր Ներսէս. տարբեր գորով աւելցուած է հետեւեալը: — «Վերայ գրեցեալ Սահակ Վարդապետն ոչ զնաղ ի որ. աթոն եւ ոչ օծեցաւ Կթղոյ. վասնորոյ դիւակոր Կաթողիկոսն բնաբեցին ի աղի Նորին»:

3.— էջ 221բ — «Երեսփէզ զգծող գորոյս զիւրզաւասար ռուս անուն երէցս եւ զծնողն իմ զտէր Միքէլն քանանն եւ զՄարգարէին, եւ զուր եղիցի օրհնեալ յԱ. բարբերելուն, մէկն»:

4.— էջ 412ա — «Փառք փրկչին, եւ յիշատակ գրչին, օրհնութիւն արարին, որ Հասող զիրս զերջին»:

Աղաւոր նաւարդոյ:

էջ 412բ — «Ջառագող գորոյս, զորոյս Աթոռոյս Երուսաղէմի Պատրիարք Պանծակեցի Կարապետ Վարդապետն յիւնդէր ի Տէր, որ եւ զղիբքս յիշատակ ի զբաւաննն սրբոց Յակոբեանցս եւ ըստ իւրոյ կտակին յունի որ իշխանութիւն Հանելոյ դաւ ի սրբոյս Աթոռոյս, ի Թուին իմէն»:

170

ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ. — 9

ՅԱՅՈՐ ՎՈՌԱՃԻՆԷ

Իրուսաղէմ

1791—2

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 31×20×3: էջք 294: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ: Գրիչ Կարապետ Արդ.
Եւդոկիացի, Միաբան Մշոյ Ս. Կարապետի:
Գրութիւն լոկ սեւ մկանով ամբողջովին,
երկուին, 37 տող: Նոտրագիր կանոնաւոր:
Համառոտադրութիւնք առատ: Կաշեկադմ:

Ճակատ. — էջ 1:

Բանք Ոսկիականք ի վերա Գառասմոր-
դականաց. — Ի դերադանց վարդապետէ Յա-
կոր Կրօնաւորէ շարադրեցեալ, որ մա-
կանուամբ կոչի տէվօռաճիւնէ, ի կարգէն
Գարոդդաց, որ առ ժամանակ ինչ եղեւ
Եպիսկոպոս Ծանուէնիս քաղաքին: Առա-
ւել զդուշութեամբ եւ մեծահոգեակու-
թեամբ սրբադրեալք: Ի վեհետիկ ի տպա-
րանի Յօհաննու Մկրտչի Սամաքի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

Ինչոսուն եւ ութ հակիրճ ճառեր, էջ
1-279:

էջ 281. — Խմորի ցամկն կամ տախտա-
կըմ Գառասմորդական քանից եւ համայն

մատից մեծառչակ վարդապետի Յակօր
Կրօնաւորի ի կարգէ Գարոդդաց, Արեւի Ե-
պիսկոպոսի ձէմուվէմօ քաղաքի: — էջ 283:

Յիշատակարամ, Գրչի. — էջ 284: —
Ի փառս Ամենասուրբ Երրորդութեան եւ
միոյ Աստուածութեան, Հօր եւ Որդւոյ եւ
Հոգւոյ Սրբոյ, եւ յաղաքս Հոգւոյ եւ մտադ
ընթերցողաց, եղեւ սկսումն օրինակադրու-
թեան Մոխրոց կոչեցեալ Գրքոյս, ի Սր.
Երուսաղէմ, ի յաթոռ Սրբոյն Յակօրայ,
յամի Տեառն 1791, եւ յունիս ամսոյ 10ին,
եւ Հասումն յաւարտ եղեւ յամի Տեառն
1792ին, եւ ի մերս Թուոց Ռախա. ին, ի
Մարտի 26ին: Մշոյ սրբոյ Կարապետի միա-
բան Եւդոկիացի Կարապետ քաբեղայէ. որ
խնդրեմ ի բանասէր ընթերցողացդ յիշել
լիս ղանսիրտանս ի մաքուր մաղթանս ա-
ղօթից, եւ ներս օղալադրութեանս, որ ի
տեղիս տեղիս ի մէջ սոյն դրքոյս տառ եւ
կամ բառ ինչ սխալեալ, կամ մոռացեալ,
եւ կամ եղծեալ գտանին, այնք ամենայն
եղեն ի տկարութենէս:

էջ 285-294 Դատարակ:

171

Ա. — ԿԱՆՈՆԱԳԻՐՔ (ՅԱԵԼՈՒԱՃԵՐՈՒ) . — 2

Բ. — ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐՔ. — 2

ՄԵԻԹԱՐ ԳՈՇ

Ստամպոլ

1722

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 30×23×6: էջք 612: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ սոկուն: Գրիչ Յարու-
թիւն Ղըրմէի նստար: Գրութիւն՝ գր-

խաղիւնները կարմիր, մնացեալը սեւ մկա-
նով, երկուին, 33 տող: Նոտրագիր: Պատ-
ուադրութիւնք սովորական: Ուղղադրու-
թիւն՝ սխալաշատ: Չարադիրք եւ լուսան-

ցադարդի ամէն դուռի սկիզբը: Կաշեկադմ, չաղանակադոյն, ոսկեղեմ: Գաղափար 'Արիստակէս երկուս օրինակն:

Հակատ. — էջ 1. — Խորանաղարդի մը դրդը:

Գիրք Կանոնաց, Առաքելոց օրոց Հարց Հայրապետաց — Եւ Ընդհանրական Տիառն Ներմէսի, եւ Դատաստանադիրք: Հաւաքեցեալ ի յայտ զոր օրինակեցրամբ: Երբեքսկեցի, բոսամպոյ, նոր խանն, ճառաչ թւոյն, ԺԺ. մառտի ամսոյն ամիս, Արիստաքէս էրկուս դիրքէն, եւ մեղաւոր Դրոմիի ձեռն ոտաց հող անպէտ Յարուցին որ եւ փրկչի թւոյն, Ռէձձէն, մառտի ամսոյն ամիս սկիսն արարաւ, ով որ ամէն է եւ կամ բնթեռնու, սխալանացն չի մեղաւոր բարով վայելէ տէր Ած. խորին ձեռնութեան Հառուցէ, մին Հայր մերեւ դիւ յիշեցէ:

Ա. — ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԳ

Ա. — էջ 3. — Առաջաբանութիւն միւս տննիւն. — Վարդապետութիւն առաքելոցն, յիշն վերանալոյն Գ. ի առ Հայր ի յերկնս, որպէս եւ շնորհաց նոցա անէն զնախն, եւ դրժկութիւնս...

» էջ 7. — Կանոնի եւ Սահմամի. եւ տննամի գոր Եթիմ Աշակերտմ Գոս. ի սր. յեկեղեցի. Յետ վերամայոյն տմ. ժողովեցի ի վերմատումն, այտոյնի եմ, կարգաւ. — Կարգեցին առաքեալն եւ երկն Հաստատութեամբ... Կանոնաթիւ Ա. 17:

Բ. — էջ 20. — Կանոնի եւ սահմամի սր. Առաքելոցն ի ձեռն կոմայ, առաքեալ ինքնամաս: Կանոնի երկրորդ Առաքելութեամբ. Գլուխ 22: — Եպս. ձեռնադրեցի... Կոմ. 12-ձԺԺ:

Գ. — էջ 29. — Սահմամի կանոնաց Սրբոյն Թաղէտի ի քաղաքն Ուռնայի լուսաւորի գնոսա: — Յորժամ... Կոմ. 21-ձԺԺ. — Հմմտ. Տաշեան, Տուշակ, էջ 269:

Դ. — էջ 34. — Կանոնի փոխադարձ յատմելոյն. Յազաթ Բաղամօրեայ: — Յաղագս քառասուն ամիս... Կոմ. 22-ձԺԺ:

Ե. — էջ 35. — Կանոնի սուրբ Հարամյն յետ Առաքելոցն: — Եթէ հեղձուցանէ ոք

զտղայ... Կոմ. 24-ձԺԺ. — Հմմտ Տաշ. Բ. 256:

Ձ. — էջ 38. — Կանոնի այտոյնի, կարգեցին միւս քան զմիկայն — Կանոն Արկուրոյ, — Կոմ. 22-ձԺԺ:

Ի. — էջ 42. — Կանոնի Նիկիոյ սուրբ ժողովոյն երեք հարիւր տում եւ ուր հայրապետացն: Կոմ. 22-ձԺԺ:

Լ. — էջ 48. — Կանոնի երկրորդ ճիշտակամբ, գոր եղիմ ՅԺԼ եպիսկոպոսումն Նիկիոյն եպիսկոպոսի կարմն: Կոմ. 22-ձԺԺ:

Թ. — էջ 53. — Կանոնի Սուրբ Գրիգորի Հայոց Առաքելոյ: Կոմ. 22-ձԺԺ:

Ճ. ՃԱ. — էջ 55. — Կանոնի Նորմելի Ս. Հայրապետի Արամասի: Կոմ. 22-ձԺԺ:

ԵԱՆԸԹ. — Վերջին ինք կանոններ տակայն կը վերաբերին Երուսաղէմի Մակար Հայրապետին Կանոնական Թուղթին եւ կը կրեն միայն ընդհանուր կանոնաթիւ 17-ձԺԺ. 2-ձԺԺ: Հմմտ. Աստ. Բ. 157, Բ. 17:

Ժ. — էջ 70. — Կանոնի Կոստանդնուպոլսոյ Ս. ժողովոյն հարիւր յիսուս Հայրապետաց: — Կոմ. 24-ձԺԺ:

Ճ. — էջ 71. — Սահմամի կանոնագրութեան Երանելոյն Գրիգորի Աստուածութեան Ամմոնման Եպիսկոպոսի. Յաղագս ուղղափառ հաւատոյ: — Կոմ. 24-ձԺԺ:

Ժ. — էջ 70. — Կանոնի Մեծի եւ Բայրիսկայնի Նորմելոյն Պարսեղի Եպիսկոպոսի դամ առ Սրմ. Ալեքիսոս: — Կոմ. 24-ձԺԺ:

Ճ. — էջ 84. — Դարձեալ Կանոնի Սրբոյն Բարսեղի գիր կանոնակամ առ քառամայն Դիոստորոս յԱմսիոյն վասն հետմայն յազգակցութեան: — Կանոնաթիւ 21-ձԺԺ:

Ճ. — էջ 85. — Բարսեղի գիր կանոնակամ վասն պէտպէս եւ փոխադարձ յախից: — Կոմ. 24-ձԺԺ:

Ճ. — էջ 111. — Կանոնի տնտն Եթիմ արքիմանկատար կրօնատրի գոր սրբաւորեալ տնտեսումն, ի կուսութեան մտնէն, տնտէսը: — Կոմ. 24-ձԺԺ:

Ճ. — էջ 112. — Կանոնի սրբոյն Ներսէսի Կաթողիկոսի եւ Ներսէսայն Մամիկանից Եպիսկոպոսին. Փառս Աստուծոյ

հարիւր հազար անգամ: — Կամ. **ՊԻՔ-ՊԵՆ**.
ԺԲ. — էջ 117. — Կամոմէ Սր[բ]ոյցմ
 Գառաւտում էին, որք ժողովեցամ ի կե-
 սարիեայ, վասն իմէ ամօրէնութեանցմ կա-
 մանց, եւ սահմանեցին կամոմս **բասն**: Կամ.
ՊԵՆ-ՊԵՆ:

Ի. — էջ 120. — Այս կամոմսն յետոյ ե-
 դամ քամ յԱմկիւրիայմ, քայց զի քամ ըզ-
 Նիկիայմ յառաջագոյմ, քամզի ժողովեալ ի
 Նիոյ կեսարիեայ, ժգ. եպիսկոպոսումք վա-
 սրմ պառնկան աղանդիցմ, որ քոյլ տային
 քահանայից վասն պղծութեամ գործոց, որք
 ժողովեալ սահմանեցին կամոմս քամ գըլ-
 իով: — Կամ. **ՊԵՆ-ՊԵՆ**:

Իա. — էջ 123. — Կամոմէ, հաստատե-
 ցին ի Գամգըրեայ, տասն եւ վեց եպիսկո-
 պոսումք: — **Իսկ զՆիւոյ զկանոնս եւ կար-**
գելոյ...

— էջ 124. — Կամոմէ սրբոց հմկե-
 տասն եպիսկոպոսոց որք հաստատեցին ի
 Կամգրեայ քամ եւ չորս գլխով: Կամ. **ՊԵՆ**
-ՋԺԺ:

Իբ. — էջ 127. — Եւեբրիսի քամ, Յետ
 քաղով ժամանակոց անցանիւոյ դարձեալ
 բարբառեցաւ աղանդն Արտսմոնի, վասն յա-
 մնալմ սուրբ ալ փոխումն առնել, եւ ա-
 ւելյուածս արտաքն կամանեալ սր. ընթեր-
 ծուածոց որ ի սր. առաքելոց աւանդեցաւ
 յեկեղեցոյ, վասն որոյ ժողովեալք Ամսիոք
 եպիսկոպոսումք յա սահմանեցին կամոմս
 գայս **իւ**: — Կամ. **ՋԺԺ-ՋԺԴ**:

— էջ 134. — Կամոմէ եւ խոստո-
 վանութիւն սուրբ ժողովւոյն երեսուն եւ
 մէկ եպիսկոպոսաց որք ժողովեցամ Ամ-
 սիոք: — **ինաստիպանիմք որպէս ուսուցին**
զիրք սուրբք... Կամ. **ՋԺԴ**:

Իդ. — էջ 136. — Կամոմսն այս լաւ-
 դիկեայ գլուխ յիսուն եւ հինգ եւայլմ: —
 Կամ. **ՋԺԵ-ՋԺԹ**:

Իե. — էջ 141. — Այս կամոմսն Սար-
 թիկեայ: — Կամ. **Ռ-Ռի**:

Իե. — էջ 148. — Կամոմական գիր տմ.
 Եպիթամու ասացեալ: — Կամ. **ՌիԱ-ՌիԵ**:

Իզ. — էջ 149ա Եպիդայի: — **Կարճ ժէկ**
կանոն: **ՌիԶ**:

Իէ. — էջ 149բ. — Կամոմէ սրբոց եր-
 կու հարիւր եպիսկոպոսոց որք ժողովե-
 ցամ յԵրեստս քաղաքմ: — **Իսկ յաւուրն**

Փոքու թէոդոսի, այր վիշապադուրս երե-
 ւեցաւ Նեստոր առնոն... Կամ. **ՌիԵ-ՌԼԲ**:

Իը. — էջ 151. — Կամոմէ Սրբոյն կիւր-
 դի Ազիւսամուրացոյն է ասացեալ: — **Դա-**
հանայ որ կոչոյ իյէ, կամ այրի... Կամ.
ՌԼԴ-ՌԼԵ:

ԻԲ. — էջ 162. — Սրբոյն Սահակայ
 Հայոց Հայրապետի, Յաղագս քարեպիսկո-
 պոսաց քէ որպէս զկարգմ հաստատեցմ
 պահել յեկեղեցիս: — Կամ. **ՌԼԸ-ՌԿԹ**:

Լ. — էջ 158. — Կամոմէ Ոսրին Սրբոյն
 Սահակայ քէ որպէս սահմանեցաւ կարգ եւ
 ուխտ, եւ որոշումն վամաց, քամ երկրորդ:
 — Կամ. **ՌԶ-ՌԶԹ**:

Լա. — էջ 163. — Նորին քէ որպէս
 սարստ է եպիսկոպոսաց ումի գըմտամիս
 տրոյն եկեղեցոյ: — Կամ. **ՌԶ-ՌԶԴ**:

Լբ. — էջ 166. — Նորին քէ որպէս
 պարտ է եպիսկոպոսոց պահել գգամձրս յե-
 կեղեցոյ, եւ կամ որպէս մատաղ արարի:
 — Կամ. **ՌԶԵ-ՌԶԸ**:

Լդ. — էջ 169. — Նորին Սրբոյն Սա-
 հակայ Հայոց Հայրապետին Գիր աւանդու-
 քեանց յաղագս սպասարարաց յեկեղեցոյ:
 եւ պոսոց ժողովրդականաց ընծայեցեալ
 ի ստմ Աստուծոյ: — Կամ. **ՌԶԸ**:

Լե. — էջ 172. — Կամոմէ Հայոց ժո-
 քովոյն որ յետ է ամին վախճանեալմ Սա-
 հակայ, միաբանութեամբ աւագացմ կար-
 գեցին կամոմս քառասուն եպիսկոպոսք եւ
 այլք ուխտականք: — **Կանոնք Շահապիվանի**
ժողովոյն: — Կամ. **ՌԶԴ-ՌԶԺԴ**:

Լե. — էջ 185. — Կամոմէ Սրբոց, Սե-
 ւանդիտ երկու հարիւր տասն եւ երկու ե-
 պիսկոպոսաց, եւ քուլա եպիսկոպոսաց,
 եւ քամ տասնեւերեք եւս կմեցինք: — **Սե-**
ւանդիտ եպիսկոպոսն որ էք յԱյ. ի Բաէ.
եւ ի Հողտոյն սրբ. քահանայից ի տիստնէ
ւղղոյն. երկու Հարիւր տասն եւ երկու ե-
պիսկոպոսք ժողովեցաք. եւ ճննեցաք, որ-
պէս եւ դատաք ի գրող սրբոց ցուցանեմք ձեզ
 — Կամ. **ՌԶԺԵ-ՌԶԻԸ**:

Լդ. — էջ 188. — Կամոմէ երկրորդ Ամ-
 տիոքայ, տասն եւ երկու եպիսկոպոսաց,
 — Կամ. **ՌԶԻԹ-ՌԶԼԵ**:

Լէ. — էջ 191. — Կամոմէ Յովնանուն
 Մանդակունոյ Հայոց Կաթողիկոսի է: —
 Կամ. **ՌԶԼԶ-ՌԶԻԴ**:

ԼԸ.— Էջ 193.— Նորին կամոմք Յովհաննու Հայոց կաթողիկոսի Թարգմանչի աշակերտելոյ մեծիմ, սրբոյմ Սահակայ ըամ կամոմակամ: — **Արդ ես զայս...** կամ. **ԲժՆԵ:**

ԼԹ.— Էջ 194.— կամոմք Արքանաւու Մտփկոմէից Եպիսկոպոսիմ առն Վաքաւան Աղուանից արքեպիսկոպոսիմ, որ սահմանելիս: — կամ. **ԲժՆԵ—ԲժՆԸ:**

Խ.— Էջ 196.— կամոմակամք Յօհաննու Սիւմականի քաղաքաց, եւ աւարնքեր եղեալ պատասխանիմ մեծիմ Սահակայ Հայոց կաթողիկոսի, եւ Աորիմ արքառակցաց բազմաց: զուլս ժեմ. հարցումն հարցողի: — կամ. **ԲժՆԹ—ԲժՆԳ:**

Խա.— Էջ 198.— կամոմք Տեառն Յօհաննուի իմաստասիրի Հայոց կաթողիկոսի, որ ետուր գտահման կամոմաց, զմամտօրհնա աստուածապաշտութեամ: — կամ. **ԲժՆԳ—ԲժՆԵ:**

ԵԱՆՕԹ.— Վերի լուսնեղին յրայ «**տակն դրուած է Վանոնք ՅՀՆԵՍԻ Մեղկոյն, եօթն անգամ, իսկ յերջաւորութեան ալ կան սա տողերը.** — **ՎՄալէս Հրաժայեցին յօհաննու մանդակունի Հայոց կաթողիկոսն, եւ սահմանելին եւ Եթէն եւնք բուսմիկ Հայոց ժողովրդեանն:**

ԽԲ.— Էջ 205.— կամոմք Սիովմի Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ: — կամ. **ԲժՂԶ—ԲԻԹԷ:**

ԽԴ.— Էջ 209.— Սահմանադրութիւն կամոմի, Վաքաւայ Աղուանից արքայի եղեալ ի ժողովմ որ յԱղուան ժողով եղեալ: — կամ. **ԲԻԹԸ—ԲԻՄԸ:**

ԵԱՆՕԹ.— Լուսնեղի վերեւ կը կարդանք: — **Վանոնք Վաղարայ Հայոց կթողիկոս:**

ԽԴ.— Էջ 212.— կամոմք Դուռն ժողովում գոր աւի չորրորդ կոստանդնուսի Եպիսկոպոս Բարեպաշտութեամ հռոմոսց, Այս գլխի հաստատութեամ գրեցաւ յուղիզ կարգի եւ կամոմաց սրբոյ եկեղեցւոյ եւ առաքնորդաց երամանկ. երամիւն կաթողիկոսիմ Հայոց Ներսէսի Շիմոպիմ եւ այլաց Եպիսկոպոսաց որոց ամուսնմն դրոշմեալ կամ գրով: — կամ. **ԲԻՄԸ—ԲԻՄԹ:**

ԽԵ.— Էջ 217.— Գոյուլ վառն դիւահարաց, քէ պարտ իցէ օրէնս տալ, եւ քէ ե-

րախայ իցէ կնիք տալ, միմչ դեռ դեմն ի Արմայ իցէ: — **Բաղուս ախտք Լն ի մարդն վասըն դի ունին մարմին չարչարելի...** — կամ. **ԲԻՄԸ:** — Նորին վառն Ուրացողաց առն: — **Ապա Թէ ոք որ հաւատայ կամօք եւ դարձեալ ուրանայցէ, ինքն ի բաց կայ ի կեանացն...** — կամ. **ԲԻՄԹ:** — **Իսկ արդ վասն սննդի երախայից...** — կամ. **ԲԻՄԹ:**

ԽԶ.— Էջ 221.— կոստանդնուսեան Յօհաննու հայրապետիմ ասացեալ: — կամ. **ԲԻՄԹ—ԲԻՄԵ:**

ԽԷ.— Էջ 222ա.— Մեծի Ագաթանգեղոսի ի բունն որ գկայեմէ: — կամ. **ԲԻՄԶ:**

ԽԸ.— Էջ 222բ.— Նրամելոյմ Մեթոփ Վարդապետի: — կամ. **ԲԻՄԵ:**

ԽԹ.— Էջ 223.— կամոմք եւ Սահման կորգի եկեղեցւոյ Սրբոյմ Ներսէսի Հայոց Հայրապետիմ ասացեալ: — **Վասն այնորիկ որք չեն արժանի Հաղորդութեան յետի ժամայն առջևն (առջևն) Հրաւանդն, եւ Եթէ յղջացին զկարգն կատարեալն զմեղանքս Հրաւանի կանոնացն:** — կամ. **ԲԻՄԸ—ԲԻՄԸ:**

Ե.— Էջ 225.— կամոմք Յօհաննու Մամդակունոյ Հայոց կաթողիկոսի: — կամ. **ԲԶ—ԲԶԶ:**

Եա.— Էջ 226.— Նորին Յօհաննու Մամդակունոյ կոչումն Ապաշտարութեամ: — կամ. **ԲԶԷ—ԲԶԸ:**

Եբ.— Էջ 229.— կամոմք Նրամելոյմ Եպիսկոպոս Կիրակոս Եպիսկոպոսի, Մեծի եւ առաքիմայ, մարգարէի եւ Ուսմադարձի: — **Ի վերայ բաղում նշանադն, եւ մարգարէութեան...** — կամ. **ԲԶԹ—ԲԶԹ:**

Եգ.— Էջ 232բ.— **Ի Հարամց կամոմաց է:** — կամ. **ԲԶԺԱ:**

Եդ.— Էջ 233ա.— կեմայ Հնուայ Վարդապետիմ: **ԲԶԺԲ:**

Եե.— Էջ 233ա.— Սրբոյմ Դիմնեսիոսի Արեւմացւոյ Եպիսկոպոսի բանախոյ: **ԲԶԺԳ:**

Եզ.— Էջ 233ա.— Սրբոյմ Դիմնեսիոսի Արեւագացւոյմ, Յաղագ Աստուածածնիմ բանի. երրդ: **ԲԶԺԴ:**

Եէ.— Էջ 233բ.— կամոմ սրբոյն ժողովում որ Թեոդոսայիս որ այժմ կոչի կորմոյ քաղաք: **ԲԶԺԵ—ԲԶԺԶ:**

Եը.— Էջ 238բ.— Հիպոգիտայ սրբոյ

բամի վասն ծննդեան եւ մկրտութեան,
ՌՅԻԵ :

Եթ. — էջ 239ա. — Մեկիտաոսի եպիս-
կոպոսի քաւստ առ սոյ [այսպէս] եպիսկո-
պոսին: *ՌՅԻԶ* :

Կ. — էջ 239բ. — Մամուէլի: *ՌՅԻԷ* :

Կա. — էջ 239բ. — Ի Սակրատայ,
ՌՅԻԸ, ՌՅԻԹ :

Կբ. — էջ 240բ. — Կամոմք տետոմ
Սիււէնոմի Ազուամից Կաթալիկոսի, յետ
կործանման Ներսէսի Ազուամից Կաթալի-
կոսի որ վասն Գաղկեղոսի խորհելոյ զԱզ-
ուամք մերժեցաւ ձախամօք ընդ ձեռն եզ-
իայի Հայոց Կաթալիկոսի եւ ժողովոյն Ազ-
ուամից: — Կամ. *ՌՅԻԹ—ՌՅԼԱ* :

Կդ. — էջ 242. — Կամոմք եղեալ յառա-
ջին տարբ հարցն վասն ժամադրաց: — *Եթէ*
ոբ դրան մոռանայ... Կամ. *ՌՅԼԲ—ՌՅԵԲ* :

Կդ. — էջ 244. — Գառնամայապետք Հա-
յոց Մեծաց: *ՌՅԵԳ—ՌՅԵԵ* :

Կե. — էջ 247ա. — Եպիսկոպոս[ք] Կամ-
սարակամ տամ:

Կզ. — էջ 247բ. — Կամոմք Սրբոց
Հարց, վասն Պատահմանց: —

Ռյծդ. — Դարձեալ վասն մկանն...
— Հմմտ. Դաւիթ Գանձակեցի, Կանոն ծգ.

Ռյծէ. — *Եթէ* ի կարաս գիշիով լուր,
անցանիցէ... — Հմմտ. Դ. Գանձ. Զեռ.
Մ. Թ. Թ. 2481, էջ 258:

ԵԱԸՕԹ. — Այս ձեռագիրը փոքրագիր
Քաղդէր, Կանոնագիրք մըն է, բոլորագիր,
1300ին գրուած:

Ռյծբ. — Հայ կին *Եթէ* լինի առն քուրտ
գոյովը զբխտածեայ, եւ ոչ մեկնեացի ի նը-
մանէ ի պատճառս զբխտունէութեան մի ոք
հաղորդեացի ի նմայ, եւ քահանայից կամ
յաշխարհականաց, եւ քահանայ մի՛ առցէ
դիտտումանութիւն նորա... — Հմմտ. Դ.
Գանձակեցի, Կանոն ծբ., Զեռ. Մ. Թ. Թ.
2481, էջ 251: Կանոն ծգ. Զեռ. Մ. Թ. Թ.
182, էջ 127:

Ռյծթ. — Վասն կնոյ որ քուրտ կա-
ցաւ իցէ *Եթէ* մահուամբ, եւ *Եթէ* կնոջ
զԵՄացեալ ի բաց կացցէ, եւ հայու կին լիցի
թէ յառաջագոյն օրինաւորի որում լիցի
կացեալ կին, եւ *Եթէ* միում կացեալ էր
այն ի պոռնկութիւն ոչ է համարեալ յեա
այնորիկ. եւ դարձեալ *Եթէ* ի սրբութիւն

վութեացէ արժան է դեռ կին առնել, եւ
մի խոտեցնէ վասն առաջին անսուրբ կե-
նացն որով վարեցաւ այլադէպն. այսքան:
էջ 248:

ՌյԸ. — Ընդ զբոլ շնա կին սողոմա-
կանաւն Հանդերձ, *Եթէ* յօժարութեամբ
կրկին ապաշխարեացէ դշնութիւն, եւ դոռ-
դոմայականն, այստ թէ անայցելու, դուեալ,
եւ երկդումբք չարութն բռնադատեալ...:

ՌյԿա. — Այլ են ոմանք ի ջրիտունէից
որք կամաւ իւրեանց զդուտոր իւրեանց
կին տան այլազգեաց ի պատճառս մարմնա-
ւոր կենաց, նոյնպէս եւ դմանկունս իւրեանց
ծախեն անհաւատութեան եւ ապականու-
թեան, այնպէսիք ծողվեացիք ի կենան եւ
ի մահ, եւ յետին թշուկէն զրկեալին:

ՌյԿբ. — Դարձեալ չար սովորութիւն
նոյն քահանայից զի այլ աղղաց ծնունդս
ի մկրտութիւն առնուին... — Հմմտ. Դ.
Գանձ. Կանոն հե: Նաեւ Զեռ. Թ. 182, Կա-
նոն իա:

ՌյԿդ. — Այլ *Եթէ* ի նստածէ մարդոյ,
կամ յայլ կենդանեաց... էջ 240: Հմմտ.
Զեռ. Թ. 182, Կանոն լգ:

ՌյԿզ. — Իսկ սբ. կենդանոյ միդէ,
կամ... Հմմտ. Զեռ. Թ. 182, Կանոն լէ:

ՌյԿե. — Այլ քահանայ վանական կամ
աշխարհական, որք դմանկունս ի վարձու-
առնեն յուսում... — Հմմտ. Զեռ. Թ. 182,
Կանոն լը:

ՌյԿզ. — Եւ ի բաց տար դայդ ի քումմէ
կարճատութիւնէ...:

ՌյԿէ. — Աբդ մի ոք դիմեացէ այնպիսի
կարճատութիւն — էջ 230:

ՌյԿբ. — Այլ վասն անսուրբ կենդան-
եաց զենման հարցեալ ասէ ցնոսա...:

ՌյԿթ. — Այլ թէ մարդոյ լինի լոբի
խեռ, կամ ձի կիցքնկեցս...:

ՌյԸ. — Այլ զմարդ ի ճանապարհ ու-
ղարկել ումեք բաղում օրինակէ ուստնի
ի հարցմունս խղճի եւ անխղճի... էջ 231:

ՄյԿա. — Այլ անկնունք մանկանն մե-
ռելոյ հարցմանցն ասէր, *Եթէ* պէս եւ անկա-
տար մեռանի...:

ՌյԸբ. — Այլ վասն սղորմութեան էիբ
հարցեալ *Եթէ* որ հարկաւոր է, աղքատին
թէ դերոյն... էջ 252:

ՌյԸդ. — Այլ թէ այր ամուսնանայ,
կամ...:

Ռյչդ.— Այլ շնացեալք ի բողոստոսն կրկին կրեացնն զկարդ ապաշխարութեան...:

Ռյչհ.— Այլ են ոմանք արք անօրէնք... էջ 253:

Ռյչդ.— Այլ վասն ալրեցողաց եթէ Համբարոց միայն եղիր կրակ միանկամ...:

Ռյչհ.— Այլ որ Հայրն է խոտոյա-նութեամբ ոչ Հրամայեն զիրք զմեզս Հրապարակել...:

Ռյչդ.— Այլ զնային ի խառնակումն անասնոց Հրաժարեցուցանեն կանոնք քրթոցն, դայրս, եւ զկանայս, եւ զմանկտիս... էջ 254:

Ռյչթ.— Այլ վասն աղահուսթեան...:

Ռյժ.— Դարձեալ յաղտոս ապահարկից այտոյէս իմացիր...: Հմմտ. Դ. Գանձ., Կանոն եգ:

Ռյժա.— Այլ են ոմանք ի տղծաւից եւ ախտաւոր կանանց... էջ 256: — Հմմտ. — Դ. Գանձ., Կանոն ձգ:

Ռյժդ.— Այլ են ոմանք ի կանանց ամուլ դոյով զպատճառն յայրն Հանեն...:

Ռյժդ.— Այլ են ոմանք որ անկարգս յաւածանեն... էջ 257:

Ռյժդ.— Այլ կանայք որ ի ծնունդս մեղանին մի զրկեցին ի Հողորդութենէ...:

Ռյժն.— Այլ որ ի սրբութիւնս Այ. ձևոն արկանեն, նոքա սեղանակապուտք են...:

Ռյժդ.— Այլ որ դեանայս անարկէ, եւ թշնամանէ կամ դակէ, այնպիսիքն ընդ խաչանառնան են...:

Ռյժէ.— Այսպէս իմացիր, զի սակաւ ժամանակեայ էր անդ ստեղծիչն թուով... էջ 259:

Ռյժդ.— Այլ ոք յուխտէ Այ. Եկեղեցւոյ եւ աղբատաւ[ց] տուրս տալ եւ շահաւորեալ սրտէ դԱժ. զլաւայ այնպիսին... էջ 260:

Ռյժթ.— Այլ պտուղն զոր առցեն ոչ մարդոյ, դրի, այլ Այ. ...:

Ռյդ.— Այլ տօնի կամ Կիրակէի, կամ առուր շաբաթու, եթէ ոք ի քրիստոնէից յեկեղեցին ոչ երթայ եւ զմայն Աւետարանին ոչ լսէ, ընդ խաչանառնան է...:

Ռյդա.— Նաւակատեաց տօն դոր կատարէ Էկեղեցի բարձրագոյն անասնի քան

զամ. տօնս, եւ աստուածատեոսադոյն... էջ 261:

Ռյդբ.— Այլ որ ոք խոտացաւ առաջի բահանայից եւ եկեղեցւոյ արեղայութիւն, կամ կուռութիւն, եւ ետոյ կին արար, ընդ ուրացողացն է... էջ 262:

Ռյդդ.— Եւ այլ չար սովորութիւն շար ուսոյց սատանայ, որովք օտարացուցանեն զմարդիկ ի ճշմարիտ դիտութենէ, եւ է առաջի կախարդութիւն եւ Հմայութիւն, որ են աղղայինք մանիքեցւոցն եւ վարդենտի-նոցեոց, եւ չար աղղացոց նոցա պատօն-նայք եւ աշակերտք, եւ են նոքայ սատա-նայի խօսք եւ դիւակոչք, եւ աղղի աղղի անուանս եղեալ դիւայն, եւ տեսեալ դիւա-ցրն զյերութիւն մտաց նոցա ի ցոյց եւ ի տեմիլը դան, նաեւ օղնականութիւն խոտ-տանան, եւ զօրութիւն Այ. կարծեցուցանեն զանձինս թէ իցեն իսկ ի Հոգոյն շնորհադի մերկացեալ մարդիկ ուսանին ի սատա-նայէ որպէս զօրութիւն Այ. եւ յարանեալս նորայ որ եւ դեւք յուսան որպէս ի սր-Հրեշտակս Այ. քանզի եւ խաւարին դեւք կերպարանին ի Հրեշտակս եւ ցնորեցուցա-նեն անմիտս. այլ եւ օտար եւ աղղի ան-ուանս յօղեն միմեանց, կոչն յանուանէ իշ-կանք ինքեանց եւ պէտք Գաբրիէլի եւ Մի-ղայէի կանուանք, որպէս թէ սէտք, եւ ամ. իշխանք եւ ամ. Հրեշտակաց դոյով, եւ ան-միտ մարդիկ Հաւանեալ Հաւատան սատա-նայի իբրեւ սատանայի չայ. [= յաստու-ծոյ] եւ դիւացն իբրեւ Հրեշտակք Այ. եւ անուանց որ կոչն որպէս Հրեշտակաց ան-ուանց, եւ այսպէս չարամիտ մարդիկք բն-աւրութիւն դիւաց ի նոցայ յարեցան, եւ խաւարային խորհուրդս նոցայ ուսան ի կորուստ անձանց եւ ամենեցուն որք լսեն նոցա խաբէութեան, եւ բաղմաց ուսուցանեն զյար ուսումն զոր ուսան ի տանէ եւ ի սա-տանայէ, եւ աշակերտացն նոցա եւ եղեն նոքա իբրեւ զնոսա մերկացեալք ի մկրտու-թեան շնորհացն, եւ եղեն անմկրտելի բնու-թիւն դիւաց, եւ ուսեալ զյար աղուստն սրբանեկութեան սատանայի, եւ վարդա-պետութեամբ դիւաց զրեն զանուանս զայ-նօտիկ եւ ի ներքս խառնեն զՀրեշտակաց ան-ուանս եւ զօրոց Այ. դառաբելոց եւ զմար-գարէից եւ այլ բաղմով եւ ողէկորուստ եւ

օտարացուցիչ Սյ. բան յօդեն եւ դրեն ի քարտիղի, եւ խառնեն ընդ անուանս, եւ բանաբաղը լինին յԱւետարանէն Գ. ի եւ ի նորքս խառնեն դրով, զի կենաց բանին ըդ մահացու բանն յօժարութեամբ առնուցուն հաւանականք. եւ զայսոսիկ դրեալ լի քարտիսի ծախեալ կնքեն տէրուականս խաչին, զի զայն յԱյ. կարծ(եցուցան)իցեն տղէտ մարդիկը հեշտաւէրք եւ առեալ դնեն ի Թափութ(թ)ի. այլ եւ կապեն դնոսա ի բազուակ եւ ի պարանոցս մանկանց իւրեանց, եւ անասնոց, ձիոց, եւ եղանց, եւ ոչխարաց, եւ պահպանակ(ան)ս կոչեն [ղ]այս:

Այլ եւ ձեռնածութիւնս առնեն մանկանց տղայոց իւրեանց. առնն ոչ լինել չար ի մարմինս նոցա. այլ եւ Թջաւ բերանոյ իւրեանց ձեռաւ մարմնէն զայնոսիկ, եւ ասեն թէ յաշաղկոտէ Հիւանդացեալ, եւ մի օրոցէ դարձեալ յաշաղումն. այլ եւ պառաւունք անօրէնք յօրանջնն, եւ ցկոտումն առնեն զՀիւանդացեալ մանկամբն, այլ եւ ընկննուլ, ի կրակ, ի ջուր, եւ արբուցանեն մանկանց, եւ յայլոց Հիւանդաց, վասն զի թէ ակն առած է, կամ թէ ոչ առնու այլ. եւ հայեն կապար, եւ արկանեն ցուրն ամանու, եւ դնեն ի վերայ կրծից մարդկան, եւ ասեն թէ դեղ է որտաթարի, եւ եւ ջերմնոտի, եւ ատամնացաւի. ի բացուստ արմատս բուսոյ Հատաննն, եւ լիցս կապեն ի ծառս տանձոյ, այլ եւ ի Թուխո որ լինի շուրջ զսննեկան, եւ ասեն թէ ջերմնոտի դեղ է.— Հմմտ. Դ. Գանձ., Կանոն ձդ, Նահե. Ձեռ. Թ. 182, էջ 142, Կանոն մ:

Այլ եւ ծննդեամբ բաղում հմայութիւնս առնեն, Նահե յորժամ հանն դմեռեալս ի տանէն, այլ եւ ի Հարսանիսն բաղում հմայք վասն ճանապարհի. եւ յորժամ աւաղաց անձառել, եւ ի գնել, Նահե ի հանդերձի, եւ ի հնձանս, եւ ի կտրասի, այլ եւ ի վայուչն, այլ եւ յիւղարկութիւն, եւ ի հանելոյ յամենին, Նահե ի վերայ որոտց, այլ եւ ի նաբոսաներկութեան եւ յոսապանակութիւնս, այլ եւ ամենայն օրինակս արհեստից, եւ ինդրելն ումեք ջուր ի գ[իշ]երի անցուցանեն ընդ նա դանակ երեք բեւեռի, եւ աշնպէս տան ըմպել. այլ եւ արգելուեն ընդ երակս տալ մաղ խնդրողաց Նահե կրակ:

Նոյնպէս եւ յաւաւրս յաւելեացն ի Ե.

օր արգելուեն տալ բան խնդրողացն, այլ եւ ի դալ նոյն տարոյ նորուն ընկննուն երկաթ ի կոյժ, եւ քարչն միւր զերդ բնակողն, եւ առաւօտն առաքեն զաղջկունսն շրջել քարինս ի բացեալ, եւ հայել ի ներքոյ նորայ թէ դտանի մաղ սպիտակ, ասեն թէ բախտ է դտանի մաղո, եւ ասեն թէ բախտի հասաւ հա[ր]սնացուցանել դնա առն աւետարի. Եւ թէ երրորդն երկտաւարդի. նա եւ առ երեակս թէ աքաղաղ խօտի հմայեն, եւ թէ ի մայրեաց ամիցէ մայն աքաղաղի հատաննն զդուրսն:

Այլ եւ ամ. արուեստաւորք ի մուսոս ի [տ]արին, յարհեստս իւրեանց հմայեն, զարբինն կուսաւ մի հարկանէ դալն առանց երկաթոյ, ոստանանկ թել մի քարչն կըկոցէ, եւ բիճաւ ներիս [== բիճաւ երիս] հարկանէ մանոցն թել մի ձգէ, եւ տալ զայն յիկաւ:

Նահե տարեկանաւս եւ եկեղեցական նիբրս խառնեն բաղում հմայութիւնս. այլ եւ հարկանել մամահարին դամամանակն հմայեն, եւ ի մտանելն, եւ յեւանելն իւրեանց. կամ օտարաց ի դուրս տանն հմայեն, այլ եւ լուանալ զհանդերձս, կամ ըդ զլուխս արանց, կամ կանանց հ(րա)մայն խորդն ապականութիւն յաղրմնաքարչն, եւ որ դուրս դիւթութեանցս այսոցիկ է հատաննն հմայութիւն:

Արդ այս ամ. չարին է խորհուրդ, եւ պարտականք [պատրանք], եւ աստանայական ապականածութիւնք [ապականադործութիւնք] զհոգիս մարդկան կորուսանեն. եւ յաւանդութիւնէն աստուածութեան ուրաւութիւնն, եւ ի ճշմարիտ դիտութիւնէն նորա օտարութիւն: Արդ եթէ ոք յայպիսի չար սովորութիւնք հաւանեցաւ, եւ ուսաւ ընչմարիտ աւանդութիւն եւ ընտանեցաւ աստանայի: Արդ քրիստոնեայ անուն յարանց, կամ ի կանանց, զայսպիսի չար սովորութիւնս մի՛ իշխեսցան առնուլ, եւ որք առնուեն եւ որք առնեն յայլաղիւսաց ի քրիստոնէից մի՛ իշխեսցեն երթալ եւ հարցանել ի նոցանէ ի դիւթութիւնս [դիւթան], կամ ի կախարչան, եւ ի ջրուութիւն ի ջարդիկցան, եւ յայլ հմայսն, վասն պիտոյից իւրաց որ կարծեցուցանեն առ ալօք. թէ դոյ ի նոսա դիտութիւնս զոր ոչ սնին եւ ոչ օգնեն,

ԵԱՆՈՑ.— Այս վերջին յօդուածը կը ներկայացնէ նախադրութեան Ժ. Գլուխը (Բաժն. էջ 64), չափազանց համառօտաբար ձեռնող, եւ զաղապար մը կուտայ Կերկայ օրինակի խմբագրութեան վերաբերմամբ:

էջ 476.— Վերը կիսախորանի մը պարզ ուրուադիծը, ապա նոսր, եւ կարծիք մեղմով ճիւղատարածացիր: Ընդհանուր կանոնները կը շարունակուի դարձեալ:

— ԵՎԵ[Ս]ՑՈՒՔ այժմ ի դորձ դատաստանի դիտելով զի ըստ քաղաքաց դատարան հրամայեաց Մովսէս եւ նոցունց զպիւր... — ՌԵՆԶ.— Հմմտ. Բաժն. էջ 81:

էջ 478.— Վասն Թագաւորաց Դառնութեան եւ արդ ընդ ձեռամբ մնցա եմ հրաւայեմք.— Նախ զի եղբայր զլինձակ եւ ըլլողատաստանն եպիսկոպոսաց զի առաջինն է պատիւն նոցա եւ հարկաւոր: Իսկ երկրորդ զիցուց դատաստան Թագաւորաց... — ՌԵՆԶ.— Հմմտ. Բաժն. էջ 299:

էջ 483.— Վասն Հարանց Ամառացի.— Կարգ ողոց դատաստանաց եւ հրահանդարանաց հարանց եւ եղբայրն ի օրոյն առաջակայ եւ ի օրոյն Բարոնդէ եղեալ են... — ՌԵՆԶ.— Հմմտ. Բաժն. էջ 85:

ԵԱՆՈՑ.— Ձեռագրիս մէջ Դատաստանագրքի երկու մասերը միացուած են իրարու յօդուածներու խառն դասաւորութեամբ (Տես Տույակ Ձեռ. Ս. Յակոբեանց. Բ. Հատոր 1953, էջ 81), եւ համառօտեալ բոլորանդակութեամբ:

էջ 582ա.— Վասն սեռամանց այստառար ամսամնց.— Այստառար յանառանս պտեալ ոչ ինքեանց լինի աղագաւ, զի ոչ ինչ յանրանն մեղան բնականութիւնք... — ՌԵՂԳ.— Հմմտ. Բաժն. էջ 283:

էջ 582բ.— Վասն գամկատարմ ընդ Լարօսիւն զուգիւ ամսամնութեամբ.— Կանոնական հրամանաւ է տղայոց պսակ ոչ օրհնել մինչեւ դիտել զկարիս բնութեան... — ՌԵՂԳ.— Հմմտ. Բաժն. էջ 285 յօդ. 60բ:

էջ 583.— Վասն ուխտից.— Տեղիք ուխտից եթէ վկայարանք իցեն... — ՌԵՂԳ.— Հմմտ. Բաժն. էջ 286 յօդ. 61:

էջ 584.— Վասն որ յաւարէ վնասց.— Եւ վաճառեալ եւ գնեալ դատար ոչ դարձցի

անդրէն իրբեւ զգողացեալն... — ՌԵՂԵ.— Հմմտ. Բաժն. էջ 442 յօդ. 61:

էջ 585ա.— Ցամկ գրեմյա.— Այստառար բնի կարգաւ:

էջ 587ա.— Նոր շարադրեալ ցանկս ի Մատթէոս Գրագրէ.— Այստառար կարգաւ, ընդարձակ.— էջ 605բ:

էջ 606-612 դատարկ:

Յիշատակարանք.—

1.— էջ 459ա.— Արդ որք ընթերուն ուլ ոք սիրով արտի յիման արէք զիս արտանի. նախ ձԼԱ տարի յառաջ դրեալ էր, ապա անպէտ ոտաց հող Ղըմցի Թարութիւն նօտարեաց, իվէտի Լատամայոյ նոր իննն թվին ճանաչ, եւ թթ. նոյնմօտերի ամօտյն ա. որ եւ զկարողաց Ած. ողորմի:

2.— էջ 584ա.— Աստուած դրոյս Թուին Հայոց ՌԲՃԻԱ. ին նոյնմօտերի թեին Լատամայոյ նոր իննն ձեռամբ իրըմցի անպէտ Թարութիւնն նօտարացեալն: Վերջ, 584բ.— Ուլ ոք ընթերուն եւ կամ դորձ ամէ սխալանն չի սեղագրէ. Ած. իւր լանն առաջնորդէ, դատաստանն ըզրոր ամէ. հրամանն օտուր Հարանց է. եւ մեծ ամէնքս միարան դնալոց եմք ի դատաստան, ուղիղ դատէ զոր ինչ եւ կան, թէ յոտան առնուա ական, յարժեամ լինիս դու մահապան:

3.— էջ 586բ.— Ուրեմն ուլ ընթերցողք Կանոնքս որք առաքեալք եւ հայրապետք օսեմանցին այս Կանոնքս որ ամենայն Հատաստացեալք այս օսեմանաւ վարին եւ այս դատաստանն որ ի միջուան գրեալ կան անշարժ եւ հատաստուն եւ սիրով կացցին եւ ոչ վրկպեցին թէ սորին ճանապարհան վարին օրհնեալ լինին ի Քրիստոսէ եւ ամենայն արդոց, եւ թէ ոչ նոցին առաքեալն լինին, եւ դանարժան ձեռ ոտաց հող Թարութիւնս միով հայր մերիւս ինչէն, եւ զիմ ճանաչուցեալ ծնողքս, եւ անխտաղ կողակիցս իմ եւ դաւակն իմ եւ դուրեանց հողոյն Ած. ողորմի: Սորին դաղապարն գրեալ էր Պալատու ար. Հրեշտակապետին եկղեղուն ի նման օրհնակեղաք եւ դրեւն, թվին ՌԲՃԻԱ. ին եւ նոյնմօտերի թե. իվէտի գրելով Լատամայոյ, նոր մեծ իննն օրդաւորան, առէք Ած. ողորմի իւրեան եւ ծնողացն եւ զարմիցն, եւ այլ ասացողացն ամէն: Վերջ,

Որ եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Գաւէ եւ ամ. սրբոց նորայ ամէն:

4.— Էջ 605բ.— Աւարտեցաւ այս քր. կանոնադիրքս, Ըստամպօյ մեծ նոր Խանն ձեռամբ ձեր ոտաց Հող անպէս — Մահտեսի — Յարութիւնս նստարացեալ, որդի Խալատուրի, եւ է ինքն Ղըմցի, եւ ոյ ոք դիւայի, կամ ընթեռնու, միով Հայր մերիւ յիշացի. եւ իւր ծնողացն Ած. ողորմի, ճանաչ թուոյն, եւ ժթ.ին Նոյեմբերի, քսան օրն Գլբթի:

5.— Նախորդին ներքեւ տարբեր միւսնով եւ գրիչով — Վերջապէս է Կանոնագիրքս ի սր. քաղաքն յՆէմ. եւ անդ փառա-

ւոր եւ զերաւոյն եւ աստուածապաշտ լանքին Հայոց ի դուռն Սրբոյն Մեծին Յակոբայ Առաքելոյն զեղեցկալէն երկնանման սրբոյ տաճարին եւ եղիցի բարեխօս մեղսամած եւ զծագող դրբոյն Ղըմցի մահտեսիի Յարութիւնս, եւ զԿանոնացեալ ծնողքն իմ Խալատուրին եւ զԿանոնացեալ որդւոյ իմոյ տիրացու Կարապետին եւ այլ աղապանաց իմոց: Եւ աղաչեմ զի օղնեցէք եւ միղձ սլաքաւոր եւ երկնաթուիչ աղօթիւք ձերովք խնդրեցէք զԹողութիւն մեղաց մերոց: Ամէն:

Վի թուականին Հայոց ՌՄԻԷ.ին Օգոստոսի ժր.ինն:

172

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ

Երուսաղէմ

1756 կամ 1759

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 31×22×5: Էջ 752: Հանգամանք շատ լաւ: Թուղթ. Գրիչ Սարգիս Երուսաղէմացի: Գրութիւն, խորագրերներ եւ գլխագրերներ կարմիր, մնացեալը սև մեկնեով. էջ 1-171 երկսիւն, մնացեալը միասիւն, 46 տող: Նոտարդիր կանոնաւոր: Համառոտագրութիւնք յաճախակի: Գունաւոր խորանազարդ մէկ հատ միայն, էջ 1ա: Կաշիկազմ: Ստացող Սիմէոն Վրդ. Նիւցի, որուն անունը խոշոր տառերով դրոշմուած է զբեր կուրծքին:

Ա.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐԱԳՈՍԻ,

ԲԱՐՍԵՂ ՎՐԴ.— 3

Էջ 1.— Երկրորդ Հատը, Մեկնութիւն Սր. Աւետարանի Մարկոսի, ասացածն Բարսղի աստուածաբանութեամբ վարդապետի.— Հարցին ցնա եւ ասեն, զի՞նչ է այն զոր զղիբքն ասեն... Վերջ, էջ 171ա: Էջ 171ա.— Ասեն թէ Մեկնիչն դայո Բարսեղ վարդապետ է արարեալ որ մականուամբ ձոն ասի. որոյ Հոգին ընդ Հրեշտակաց դասի: Ամէն:

Դատարկ 171բ-176:

Բ.— ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ ԳԻՈՂԵՍԻՈՍԻ,

ԴԱԻԹ ԵՒ ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԴԱՊԵՏՔ.— 1

Էջ 177.— Լուծմանմ Դիմնեիտի, ի Պաթէ եւ Յաղարայ, յիմաստում վարդապետաց.— Ամ. տուրք բարեք: ԼՍ. սկիզբն զառաքելական դէէ իւրոց բանիցն, թէպէս յի էր իմաստութեամբ հնոց, եւ Հոգւոյն, որպէս բաղումք ի վարդապետաց...:

ԾԱՆՕԹ.— Կը բաղկանայ տասնեւհինգ համառոտ ճառերէ:

Էջ 191.— Վասն եկեղեցական Քառասնայութեանց. հոռ մէկ.— ի զերաղարդէց ԼՍ. ցուցանէ զպատշաճ համարիմ դմեր քահանայապետական սրբադան խորհրդազգծութեան զգիտումսն... Վերջ, էջ 202:

ԾԱՆՕԹ.— Սամուէլ Անցիլի շարուհակողը ՌՄԿԹ (ՁԺՁ) Թուականով կը գրէ. «Տէր Յակոբ ամս ի. Այս տէր Յակոբ այր տուր եւ առաքիչի եւ յոյժ դիւանական որ արար զլուծմանն նուր գրեանցն դժուարալոյժ բանիցն» (էջ 151): Հմտ. Զարբ., Հայկ. Հին Դպրութիւն, 1932, էջ 781: Այս Յակոբը Կալայեցի է որ կաթողիկոսական

պաշտօն վարած է 1268—1286 (Աղղպ. էջ 1674) :

Գ.— ԼՈՒԽՄՈՒՆԻՔ ՀԱՐՑՈՂԱՑ ԳՐՈՑՆ.— 1

էջ 263.— Ջրուչական կենցաղս, ԼԾ. զբոխտոնէից կենցաղս ասէ, զի օտար ի հեթանոսաց, նեղ եւ նուրբ եւ զոռոյ յամենայնի... վերջ, էջ 314: Կը պարունակէ 34 յօդուածներ:

ԾԱՆՈԹ.— Հարցողաց Գրոց Լուծմունք մը կը դառնուի Երեւանի Մատենադարանը, արարեալ ճարտր եւ ընտրեալ վարդապետին տեառն Յակոբայ, օրինակուած 1303ին (Հմմտ. Լ. Ս. Խաչիկեան, ԺԳ. դարի Հայ Ձեռ. Յիշատակարաններ, էջ 17) :

Դ.— ՊՏՏՃԱՌ ԵՒ ԼՈՒԽՄՈՒՆԻՔ ՊԱՀՈՑ ԲԱՐՍՂԻ.— 1

Ա.— Մենն Բասիլիոս ծնեալ էր ի Հօրէ Պոնտացի եւ ի մօրէ Կապադովկեցի, ոչ յաննչանից ոմանց այլ ի մեծաց եւ յերեւելեաց եւ ճմարտութեանն Հաւատաւ պայծառ... էջ 314:

Բ.— Այս ճառս մխթարեցէքս եւ դառալինն ի միում օր ասացեալ... էջ 317:

Գ.— Ջայս ճառս զկնի պաշտոնց ասացեալ է... էջ 320:

Դ.— Հայեաց ի քեզ.— Ջոր օրինակ բժիշկ զպատս բունել ի մարմնի ի մեռն ւտողոց ծաղկաց եւ արմատոց եւ այսպիսեաց թառամեցուցանեն... էջ 323:

Ե.— Պատմառ անգրիմ քաղմասիմ.— Ած. բարերար, դատաւանութիւն մարդկան ուղղել կամելով, ետ զիկուս Կտակարանս ի խրատ ոգոց... էջ 325:

Զ.— Ի Բանկեցից գշտնաւարմա.— Ըստ սահմանի ամ. կենդանեաց եւ մարդկային բնութիւնս մերկ ի ստեղծմանն Այ. յորդանեցէ մարդն դամբ յերկր... էջ 328:

Է.— Առ քննչով.— Երանելի վարդապետս զանաղան վարդապետութեամբ խրատէր զիր Հաւատացեալ Հօռն ի Հնոց եւ ի նորոց Կտակարանաց... էջ 330:

Ը.— Պատմառմ որ անէ եկմ յիս Պատկեր իմ.— Պայծառարանութիւն իմաստուն վարդապետիս ցանկայի է ամ. աշխարհի, մանաւանդ եկեղեցոյն Կեսարու... էջ 333:

Թ.— Ի ԿԱ քաղմասն որ անէ յաղագս

Խղիքումա.— Ոմանք այսպէս ասեն թէ զայս յաւուրս տօնի վկայիցն է ասացեալ... էջ 335:

Ժ.— Պատմառ Հաւատացի գոր իս խօսեցաւ.— Ջայս սաղմոս ոմանք ասեն թէ յաւուրս տօնի վկայիցն է ասացեալ, ի պատիւ վկայիցն, բայց ոչ այսպէս, այլ ըստ կարգի մեկնութեան Սաղմոսին բովանդակ... էջ 336:

ԺԱ.— Պատմառ Գս.ի Եմբընեամն.— Մեն վարդապետս Բասիլիոս, միշտ եւ Հաւապաղ խօսէր առ ժողովուրդն մխթարելով զնոսա... էջ 338:

ԺԲ.— Պատմառ Բքքոյմ որ առ Սեբիոս.— Եւսեբիոս արհեսպէս. էր Կեսարու Կապադիկեցոյ, եւ Բասիլիոս Սարկաւաղոսիս եկեղեցւոյն... էջ 340:

ԺԳ.— Բարսղի առ Դեղաբոս Անտիօքացի.— Այրս այս երկիւղած գուրով, եւ բարեպաշտօն... էջ 342:

ԺԴ.— Պատմառ Սիրեցի գի լուիցէ Տէր.— Ճմարտութեան քարոզ, եւ քաջ Հովիւն Հողայր միշտ զՀաւատացեալ իւր Հօռն... էջ 344:

ԺԵ.— Պատմառ վաշխաղաց.— Ըստ լիտուրգից ժամանակին խօսէր երանելիս րորանն... էջ 345:

ԺԶ.— Վստմ Մախամաց.— Ախտս ամ. Իթէ մեծամեծք եւ եթէ փոքունք, սատակիչք են ոգոյն... էջ 347:

ԺԷ.— Պատմառ. ի սկզբանէ էր Բառն — Ջայս որպէս ասեն թէ դամ. Աստուռ.— Ճաշունչ զիրս մեկնեալ է... էջ 348:

ԺԸ.— Այլ բամ պիտամի.— Որդէս ամ. վարդապետք փութ եւ յօժարութիւն անէին զառաքինութիւն ուսուցանել ժողովրդեան... էջ 350:

ԺԹ.— Պատմառ Խ. իցմ.— Ի ժողովանակս մենն Կոստանդինոսի, Լիկիոնէս փեայ նորին, որ ի Հաւատալն Կոստանդինոսի Հաւատաց եւ նա ի Քս. եւ յետոյ ուրացաւ եւ աղքատամբեաց ի Կոստանդեայ... էջ 351:

Ի.— Պատմառ ի Գորդիոս վկայ — Սա էր ի քաղաքէն Կեսարու, նահատակի ի Լիկիանոսէ ամբարշտէ... էջ 353:

ԻԱ.— Ընդդէմ բարկացողացմ.— ԸՋ

մարդն ի հոգոյ իմանալոյ եւ ի մարմնոյ
գեղեցիկ կազմեաց արարիչն ... էջ 353:

ԻԲ. — Պատմաւ ՅԱԳԱՐԻՄԱՆ ԵՊԻՍԿՈՍ:
Սա այր առաքինի էր, եւ ունէր
դժոգաբարձութիւն եկեղեցւոյ ուսման որ
ընդ հոգաբարձութեամբ մեծին Բարդի էր
... էջ 355:

ԻԳ. — Պատմաւ Աղաշխարհաբանն. —
Ի Սաղմոսն որ ասէ, լէ՛ չէ այն ի Սաղմոսն,
այլ այսպէս է՝ Բարդի ի Նաւասիրանոսն,
յաղաղա աղաշխարհութեան, զի նոքա բառ-
նազ զաղաշխարհութիւն եւ ասեմ թէ զկնի
մկրտութեան թէ ոչ մեղանչէ թողութիւն ոյ
բնդունի... էջ 357:

ԻԴ. — Պատմաւ Թղթոյն Բարդի ան
Գրիգոր Աստուածաբանն. — Ամբիւն ճշմար-
տութեան սբ. Բարսեղ եւ Գրիգորիոս՝ ի
մանկական տիեզ ուսումնակիցք դուով մի-
մեանց, եւ միշտ Հաճոյ թուէր նոցա վարք
սնապատի... էջ 358:

ԻԵ. — Երկրորդ Թղթին — Որպէս ա-
մենեցուն յայտնի է զի ուսումնակիցք էին
միմեանց Սբն. Գրիգոր եւ Մեծն Բարսեղ
... էջ 360:

ԻԶ. — Պատմաւ ի Յուդիտայ. — Երա-
նէլիս որպէս առաքինութեամբ զարդարեալ
էր, եւս առաւել եւ վկայասիրութեամբ
պատուէր զտօն վկայիցն... էջ 364:

ԻԸ. — Պատմաւ ի մկրտութիւնն. — Ի-
մաստուն վարդապետս, որպէս վասն ամ.
բարեաց, այսպէս եւ վասն մկրտութեան
բարողէր ժողովորդեանն... էջ 368:

ԻԹ. — Պատմաւ քէ չէ՛ չար. — Իմա-
տուն Բասիլոս, տեղեակ էր Հին եւ Նոր
Կտակարանաց... էջ 370:

ԻԲ. — Ի Սուրբն Ստեփաննոս Նախա-
վկայն. — Սա. Բասիլոսն վկայասէր էր՝
պատուէր զտօն վկայիցն ներբողական ճա-
ռիւք... էջ 373:

Լ. — Պատմաւ վասն Գալլստեան Տեա-
որն ի Տամարն. — Լուսաւորիչն Բասիլոսն,
որպէս վկայիցն տօնից սբրով խօսէր բանս
ներբողականս ի պատիւ վկայիցն... էջ 375:

ԼԱ. — Ի Մայր Որդոցն Ձերեղեա. —
Հանգերձեալ էր Երս. եւ տիեզերալոյս վար-
դապետս խօսել ի մայր որդոցն Ձերեղեա
... էջ 376:

ԼԲ. — Բարապի եւ Աղաղիմարի. — Սր.

Վարդապետացն բանք, է՛ր որ վասն Հա-
ւատոյ, եւ է՛ր որ վասն վարուց առաքինու-
թեան խօսէին առ ժողովուրդքն... էջ 377:

ԼԳ. — Բարապի եւ Գրիգորի. — Ասին
զնա... էջ 379:

ԼԴ. — Յազագս Ոգորմածութեամ. —
Գիտալի իսկ յառաջողոյն, լՄ. Յառաջ խը-
րատ տուեալ էր նոցա ողորմութիւն ասնել
... էջ 381:

ԼԵ. — Վասն Դաւթի Մարգարէին. —
Եւ ընդ բաղմութիւն երբայեցոցն վի-
ճէր, լՄ. Դանիէլ վասն Շուշանայ... էջ
382:

Ե. — ՊԱՏՃԱՌ ՎԵՅՈՐԵԱՅ ԳՐՈՑ ՍՐԲՈՑԻ
ԲԱՐՍՂԻ. — 1

Ա. — Տեսցուք վասն վարուց Եբանի-
լոյն Բարդի. Բարեբաշտ եւ մեծատուն
ծնողաց զաւակ դուով, Եօթնամեայ տուա-
լի զպարոց եւ Հինդ ամ վարժեցաւ յԱստուա-
ծային դիրս անդէն յիւրում ճաղաքին...
էջ 382:

Բ. — Ճառ Երկրորդ. — Սրբութիւն
սրբութեանց. լՄ. դրանն որ ի Հետ առաջ-
նոյն կայ ասէ... էջ 384:

Գ. — Ճառ Երրորդ. — Բայց զայն դի-
տաջիք ոչ ի զօրութենէ այն որ պատճառէ
զպատճառն. լՄ. Դուք իմացիք զայս դի որ
զմեկնութիւն ճառիցն ասնէ ոչ ի զօրութենէ
նորա է այլ շնորհաց տուողին... էջ 384:

Դ. — Ճառ Զորրորդ. — Եւ իրք առա-
կանց եւ անդ որոց առ առջի ամ. մարդ. լՄ.
եւ թէ կանաչ լինին զուսանքն որ ա-
ռաջի մարդկան զննն զառականս խրեանց,
եւ այն ծանակութիւն է... էջ 385:

Ե. — Ճառ Հիմքերորդ. — Յետ Հանդ-
չելոյ երկրի ի ծանրութենէ ցուրց. լՄ.
Երկու իրս բարեգործեաց արարիչն ի բա-
ժանելն զլուրն, մինն զի երկիր թեթեա-
ցաւ ի բռնէն զոր ունէր, եւ երկրորդ որ
զայն ջուրն ընդդէմ երկնից՝ Հրեղէն, որ
չիկորդր զաշխարհ ջերմութեամբ Եղիշէ ա-
սէ... էջ 385:

Զ. — Ճառ Վեցերորդ. — Որ երթեալ
նստիցեն լինել տեսող մարտին. լՄ. ԸՁ-
յաղթութիւն Դումպիական խաղուն որ յամ.
չորս ամի լինէր... էջ 386:

է— շատ Եօթներորդ.— Վտար ե-
ռամ ջոկ երամ դնան.. էջ 386:

Ը.— շատ Ութներորդ.— Ծպտել կա-
յին, մի կարծեք թէ դուռն սերմանցն ե-
րևէր, կամ ծառողն: Մաքարուք. ԼԾ. չե-
րեկադին է որ ինքն աղաւան է... էջ 386:

Թ.— շատ Իններորդ.— Սեղան որ
ստափի ձեք. ԼԾ. Չհողեւոր սեղանն որ ա-
ռափի եղաք ձեզ.. էջ 387:

Ժ.— Պատմառ Քս. ծննալ Յառիմ —
Յաւուրս տօնից տէրունականաց Հրաւիրեալ
յինէին իմաստունք եւ վարդապետք եկե-
ղեցոյ ի Հոգոյն Այ. ... էջ 387:

Զ.— ՄԵԿՆԸԹԻԻՆ ԳՐՈՑՆ ԲՆՈՒԹԵԱՆ.— 1

Աստուածաւանդոյ եւ երանելի վարդա-
պետն Գրիգորիոս, այնքան ուսնացեալ ի-
մաստութեամբն եւ հանճարով ուսմանն մինչ
դի ընաւիցս էր սիրելի եւ հաճելի, ոչ իի-
ալն մերովքս, այլ եւ արտաքնովքն. ող-
ւիշս ոչ այլ ոգ, մինչ բազումք յորդորէին
դիս զրել վրանս ամ. իրաց, որպէս եւ սքն.
Բարսեղ եղբայր շորին եւ Գրիգոր Աստու-
ծաբանն, Այսպէս եւ միւս եղբայրն Պաւ-
րոս. դի ի նորա խնդրոյն արարեալ է զյուս
գիրքս, որպէս զհաղմութեան, զերկոյ իւր-
պոյն, եւ զկուսութեան եւ այլ բայս մ'իյրս,
զոր զեռ եւս ոչ է փոխանցեալ ի մերս լե-
զու... էջ 391: Յաղագս Մալմւայ, էջ 413:
Յաղագս Տաքերացս, էջ 414: Ուղագս Երե-
ւանց, այսօրմն Այացս, էջ 420: Յաղագս Եօ-
շափեցաց, էջ 423: Յաղագս Զաշուկելու-
ցոմ ... Յաղագս Լսելեաց ... Յաղագս Հու-
ստսելեաց ... Յաղագս Իմացսլաւիմի էջ
424: Յաղագս Յիշողակամիմ, էջ 425: Յա-
ղագս Ներարտադրելի, էջ 426: Յաղագս Ըմ-
բռնիմ մասիմ Ամօրմ կամ Տնուկի. էջ 427:
Յաղագս Յանկեմիմ այժմ ասե եւ յեւղամէ

... Յաղագս Հեշտութեամ, էջ 430: Յա-
ղագս Տրտմութեամ, էջ 431: Յաղագս
Սխտակեմիմ, էջ 435: Յաղագս Երկիւղի
... Յաղագս Ամբռնիմ ... Յաղագս Կեպեկ-
լակեմիմ, էջ 436: Յաղագս Շնչերուկացմ,
էջ 437: Յաղագս Եմնդակեմիմ, էջ 438: Ու-
ղագս Շնչոյ, էջ 439: Յաղագս Կամաւորիմ
եւ ակամայիմ, էջ 441: Յաղագս Ակամայիմ,
էջ 442: Յաղագս Կամաւորի, էջ 444: Յա-

ղագս Յօժարակամիմ, էջ 445: Յաղագս Զա-
կատագրիմ, էջ 448: Յաղագս Աստեղաց մա-
կատագրիմ, էջ 449: Յաղագս որ ասնմ զյօ-
ժարութիմ ի գործացմ ի մեզ գալ, էջ 450:
Յաղագս զիմ ասե Պատմոմ գեակատագիր,
էջ 451: Յաղագս զի ի մեզ է ասնիմ ամօրմ-
լեմ կամք, էջ 453: Յաղագս Թէ եմ իմչ որ
ի մեզմ է ասնիմ, էջ 454: Յաղագս Թէ զիմչ
պատմառի եղաք ամօրմ շտամ, էջ 455: Յա-
ղագս Նախախմաւութեամ, էջ 457: Յա-
ղագս Թէ այց եւ Նախախմաւութիմ, էջ 459:

Է.— ՊԱՏՃԱՐԻ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ԳՐՈՑ.— 1

Յետ բանին Այ. մարդեւութեան, կա-
մաւոր չարչարանացն եւ Հարբարմանն
յերկինս, ի նմանէ ընտրեալ եւ ուսեալ ա-
ռաքեալք զԱւետարանն փրկութեան ընդ
ամ. աշխարհ սերմանեցին... էջ 464:

Ը.— ԼՈՒԻՄՈՒՆԻՔ ԻՆՆ ԵՐԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ԳՐՈՑ.— 1

1.— Ոմանք ասեն զե գիրքն ի խնդրոյ
Աստուածաբանի դրեաց որ է մինն ի նոցա-
նէ ինն երանութիւնն. եւ այլքն ասեն թէ
ինքն յինքնէ չարթեցաւ դրել եւ սկիզբն
զայս ասնն իւրոյ վարդապետութեանն, դի
խօսեցաւ առաջի Ժողովրդեանն եւ ընդու-
նելի եղեւ. ապա եւ այլոցն հոգք եղեւ դրել
եւ ասել... էջ 493:— Հմմտ.— Հայկ.
Թրդմ. Նախնեաց, էջ 362:

2.— Բամ ԺԴ.— Այս ճառս ոչ է ի Հա-
մար եւ ի Թիւ յառաջ ասացեալ դրոցս,
որ կոչի Հայր մեր որ յերկինս, քանզի ոչ
մեկնութիւն ընտրանից, այլ վարդապե-
տութիւն միայն, եւ խօսք ընդդէմ Մակե-
դոնի եւ աշակերտացն իւր, եւ խօսեցեալ է
զսա ի Ժողովն Կոստանդնուպոլսի, առաջի
ձԾ Հայրապետացն զոր արար մենն Թէո-
դոս: Ընկեւ եւ ի մեզ: ԼԾ. սովոր են մդ.
որ կարգաւ դժմեանս պատուէն յիւրաքան-
չիւր լընչից իւրոց... էջ 499:

3.— Յորդորումն Մամկամց ի Կուռու-
լիւն.— Բարսեղ եւ Աստուածաբան պատ-
շաճ Համարանս զովիւ զկուսութիւն, բայց
ինքեանք ոչ ձեռնմուսի եղեն յիւսն, դի
մի Թուսեցի թէ վասն ինքեանց բարգաւա-
ճութեան հաճոյ Թուսեցաւ մեծարել ըդ-
կուսութիւն: Աղաչեցին զԳրիգոր Նիսապի

դի խօսեալ[ս]ցի ճառս կուտութեան եւ մեծ
ցաւցանել ղերան եւ սեփական Այ. եւ արդ
տեսն թէ ինքն յինքնէ շարժեալ գրեաց
ղայն որ Այ. առանձինն իմանի բնութեան
Հնար է եւ մարդկան անձամբ հաղորդա լի-
նել... էջ 500: — Հմմտ. Հայկ. Թրդմ.
Նախնեաց, էջ 306:

4. — Գրիգորի Նիսացոյ Բամբ Ժողո-
վազի. — Ասացեալ է ստուգապէս, եթէ Նի-
սացոյ է բանս, դի յառաջագոյն ամօքն հա-
ւատոյ, Գրիգոր Աստուածաբան եւ Բարսեղ
խորհեցան գրել ղճառս, զոր եւ Աստուածա-
բան գրեաց, եւ դժուարին էր Հասկանալոյ,
հարկեցին զԴրիգոր Նիսացին իւր օգտակար
րանին գրել... էջ 503:

5. — Յաղագս Նրգս Նրգոցիմ — Ըջ-
դիրքս առնն ղրեաց Գրիգոր ի խնդրոյ Թէո-
դոս Թաղաւորին, դի յորժամ առնէր խրա-
թութիւն թաղաւորն երգիչք եւ քնարա-
հարք ընդ երգոյ ցանկականին խառնէին եւ
դրանս Նրգոց Նրգոյս, վասնորոյ յուսւ Գր-
իգորն եւ առաքեաց առ Նա Թուխթ եւ ա-
սաց. մի տար արհամարհել ղժողին սր. եւ
սպա (եւ ասպ) խառնեաց եւ կոչեաց ղնա,
եւ խնդրեաց մեկնել ղգիրքս եւ երկորո-
սնդամ ի ձեռն թղթոյ փութագոյց. եւ այլ
տեսն թէ արդուական ոմն միակեցեալ գրուի
ստեռն Պողոս, խնդրեաց ղգիրքս մեկնել ղժ-
մնդ ղէմ, եւ այլ փութագոյց թղթով, վա-
սնդի անապատաւորքն ոչ ընդունէին դրանս
գրոցս աստուածաշունչ, այլ երգ մարմնա-
էջ 505: — Հմմտ. Հայկ. Թրդմ. Նախնեաց,
էջ 309:

Բ. — ԵՒԱԳՐԻԵԱՅ ՆԵԱՆԱԿ ՅԵԶԵԿԻԵԼԻ. — 2

Նախերդան ղվարն արա ղամ. սկսեալ
թէ ի բաղամ իւր յոյժ ղարմատալի եւ Հրո-
յակաւոր. յորժամ Բաաիլիոս վախճանեցաւ,
ղնաց Եւաղր բնակեցաւ առ Աստուածաբանն
... էջ 513: Նորին Եւաղրեայ. Յառաջի կա-
նադիս խօսի խրատ վասն բանադաւի...
Հաւատք որ ի Նիկիայ ... Առ Մարտիրոսս
... վասն Յարութեամ ... Եւաղրեայ վասն
օգտաւորութեամբ տր. Հարցմ ... էջ 516: Ը.
Խարիւղոց. — Տրամատեաց ի ը մասուն
հորադոյն խորհուրդս որ ի մեղ արկանէ
Բնամիւն, եւ էջոյց թէ ոչք են Նոքա, եւ
գինչ առնեն ի մերձենալն ի մեղ. առաջինն

աստանդացաւութիւն... էջ 518: Բամ Ե-
րանելոյն Եւաղրեայ, իրատ կրօնաւորաց. —
Ի՛նչ որպէս պարտ է ի Հանդէս եւ ի պատե-
ւաղմ մտանել ընդ Բնամիւն կենաց մերոց
... էջ 525: Վասն ընդունելութեամ. — Եթէ
կամիցիս արդար խօսել իբրու սէր ոչ դու-
ցէ. ԼՍ. Թէպէտ եւ յարդար լինիս յասնին
թէ ոչ սիրեցին եւ Հիւրընկալեցին... էջ
529: Վասն պաշտման. — Տիրապէս պաշ-
տեն եւ Հարկաւոր որ ի մարդկանէ առ Ած.
է առնել... էջ 531: Եւաղրեայ Բամ իրատաւ.
— Բան Եւաղրեայ Հօրն երանելոյն խրատ
կրօնաւորաց, թէ որպէս ի ձեռն արդիւնա-
կան վարուցն առցեն ղԱստուածալին դի-
տութիւն... էջ 533: Աստից ի հետ երա-
լայեաց ճառէմ. — Մառայէն էամ. ԼՍ. որ
դանդաղկոտն է եւ ծոյլ եւ Հեղդ... էջ 537:
Որ ընդ Բամ ցմարք երազոց անցանն ընդ
մեղ. — Յորժամ ընդ քուն ցնորք երազոյ
դիպին, եւ մեք ի ցանկութիւն շարժիմք...
էջ 539: Վասն հատատաւորութեամ որ մերձ է
յամախտութիւն. — Որ Հողին Հաստատի եւ
տնխով լինի յաշխարհական պատրանաց
... էջ 539: Վասն Ոշանաց անցաւորու-
թեամ. — Գոն ցաւք մարմնոյ, դոն եւ Հող-
ւոյ եւ դժնեալք Հողոյն քան ղմարմնոյն...
էջ 540: Գիտման եւ արդիւնաւոր. — Երկ-
րորդ մշակք յետ աշխատութեանս սերմանա-
կացն ընդունին ուրախութիւն ժողովմամ
օրայիցն... էջ 541: Ընդդէմ Պատառխանի.
— Սուրբ Հայրն մեր եւ Երիցս երանելին Ե-
ւաղրիսն էրարք ղիսան Գաի. ... էջ 545:
Երկրորդ Պառնկութեամ. — Երեւցեցա-
նէն կթել. ԼՍ. թէ ղպատկերն որ յառաջ
տեսեալ է դայն արկանեն ի միտն եւ յաշխ-
մանէ դիտորհուրդսն կթեն... էջ 547: Ար-
ծաքսիւրութեամ է. — Զոր օրինակ որք ի
պարու ղձեռանէ միմեանց ունին, կամ որ-
պէս ղԳրքս առ միմեանս յեռեալ, տայպէս
եւ խորհուրդք քո ըստ կարգի միմեանց պան
... էջ 548: Տրտմութեամ է. — Առ այն անձն
որ ի արտաութեան դիւին վարանեալ է եւ
դուամբաւ... էջ 549: Սրտմութեամ է. —
Սրտութիւն Հնացեալ ոխակալութիւն լի-
նի, եւ ընծայէն ղայն իշխուցանեն... էջ
550: Զամճութեամ է. — Զանճութիւն քան
ղամ. ախտ է Զանճարդոյն... էջ 551: Նորա-
փառ եւ ամբարեաւազմ մի եմ. — Այս ախտ

ոչ հետեւի ըստ կարգի այլոց ախտիցն որ քան զսա էին, այլ որոյն ի նոցանէ առ զնի... էջ 552: Ամբարտաւանութիւն եւ հպարտութիւն մի եմ.— Եկն էհաս ի դուռն չարսխտաւայ, եւ դղադաթն եւ զծայր, տմ. չարութեանց ժամանեալ կայա... էջ 553: Ճշտ Քրստեայ.— Հրեայ ոմն խնդրեալ ի նմանէ ճառս: Զինչ է փոքր յաշխարհի. լծ. զոր օրինակ որ ինչ աշխարհի եղեալ իրք կայ... էջ 555:

Ժ.— ՊԱՏՃԱՌ ՍԱՀՄԱՆԱՅ ԳՐՈՑՆ.— 1

Ած. անպատում եւ անպարագրելի է դոյով բնութիւն յամի. եղեալ. անհաս եղա-կանաց յաղադս անեղ եւ անսկիզբն դոյոյ նորին... էջ 556:

ԺԱ.— ՏՆԱՌՆ ՆԵՐՄԵՍԻ

Ամենայն չար տանջելի եւ արդ խնդ [բ]ելի է նախ, թէ է՞ր աղադաւ այսոքիկ բանք յիմաստասիրէս ասացեալ եղեն, յաղադս բարոյ եւ չարի... էջ 573:

ԺԲ.— ԼՈՒԽՄՈՒՆԻՔ ՆԱԽԱՆԱՍՄՈՒԹԵՈՒՆ ՓԻԼՈՒՆ.— 1

Յորժամ դադադս նախախնամութեան բանդ. լծ. այս է զի բազումք ի հեթոնոսաց իմաստնոց ոչ խոստովանէին նախախնամութիւն դոյ եւ բազումս հաւանցուցանէին... էջ 576: Փիլոմի աս լուսիմս-հոս յաղադս քամ ումելոյն եւ ամատում կնի-դամեացմ.— Յիշես զերկեան բանն. լծ. ոչ թէ վասն նախախնամութեան բանին առէ, զի զայն յայլում ժամանակի խօսեցան... էջ 615: Երեւեալ Ած. Աքրաւամու.— Ե. Բայց ծառս միայն ալլաբանեալ է. լծ. զժառն զկաղնին միայն ալլաբանելի է, ծառ ըստ Հերակլիտոս, առէ բնութիւնս մեր է... էջ 629: Վերջ. Մե. Անորդեցայց. լծ. ի միմեանց մեռանին... էջ 668: Փիլոմի յաղադս Ելից Գրոցմ.— Գիրքս այս քան դամ. մատեանն երբայցեւոց պատուելի դատաւ առ նոս... էջ 669: Փիլոմի յաղադս Խնդրոյ Եւ լուծմամ.— Որք ի բնութիւն ձեռնարկեն. լծ. չէ պարտ լրբիլ եւ ի բնութենէ իրք հա-տանել, որպէս այն որ ներքինացուցանեն

... էջ 671: Յաղադս Քառանայից.— Պատիւ քաջ արութեանց. լծ. քաջ եւ արիւթեան ստաբիլութիւն աղբիւն նո Ած. վարձ դըս-հանայութիւն ի ժամանակին յորժամ սե-ղաւ այլ ժողովուրդն, եւ դնաց զհետ տե-վորութեան եղիպտացւոց... էջ 673: Յաղադս Բագմիմ.— Վայելչապէս կարծեմ. լծ. վայելուչ եւ արժանապէս այս որ հա-նապաղ ի վերայ բաղնին հուր այրէր... էջ 674: Վասմ Ժ. Բամիցմ.— Այս որիւ զիրք է, ի յԱղէքսանդր քաղաքին քաղաքայեալ դրին զսա երբայցեւոցն, յետոյ յորժամ ե-լաւ ասաց զայս... էջ 675: Առանց Պատրաստութեան ի Ստմում.— Մին որ ալ չարք է ի սկսանելի ճառն եւ ք. զի չէր յառաջ խոր-հել... էջ 678: Յաղադս Յովնամու.— Ար-նոցիկ որ զմարդարէս ընթեռնուն. լծ. մարդիկ որ կարդան զմարդարէսն ընդ այն դարձան... էջ 680: Ած. մեր հուր ծա-լիչ ի տեսիլ երից մամկանց.— Քանդի այն որ համեմատեալ է ընդ Այն. իմանալուն... էջ 680: Լուծմումք Նախապետաց Գրոցմ.— Տէրունեան օրինացն. լծ. Աստուածային օրինացն, զհինդ դերն Մովսէսի օրէնք կոչէ Աստուածային... էջ 681: Յաղադս Հե-սեաց Գրոց.— Հեռեանցն սակս. լծ. ոմանք Հեղեանցն ասեն, զի հեղք էին, այլ կրօնաւո-րականացն սակս, զի Հեռեանց կրօնաւորք առէ... էջ 690: Լուծմումք Ալլաբամու-քեամ Գրոց.— Զօրս զայս ի վեր անդ դիր ասաց. լծ. զոր աստ օր առէ ի վեր դիր ասաց, այս դիր լինելութեան, որ եւ միեւ-նոյն է... էջ 696: Լուծմումք Եմընդոց Գր-լոց.— ք. Զանմարմին դոնեակն. լծ. յաղադս նոցա այս է... էջ 710: Վերջ. կա. Հանդերձեալ է Հարիւրեակ. լծ. Ղ. եւ Թ. Թիւն Հանդերձեալ է մերձեալ է լինել չե եակ, կամ թէ մօտ է ի չե եակն... էջ 746:

Յիշատեկորամբ.—

1.— էջ 390.— Աղաչեմ առ Հայրք իմ եւ կղբայրք իմ, յիշեցէք միով Հայր մեղայիւ եւ կամ առ երկնաթիւն եւ մաքրափալլ աղօթմ ձեր, զիդնուկ եւ աստապեալ մեղա-մած, Յերուսաղեմցի Սարգիս Գրիչս, Որ եւ դուք յիշեալ լիլքք, փա՛ռք յաւիտեանս յա-ւիտենից ամէն.— Զախ ու աջ կարմրագիր գրուած է.— ԹՎԻՆ ՌԲՃԼ.ին:

2.— Էջ 763.— Յիշատակ է գիրքս Սուսունցի ի դիւղէն Նշեցի Սիմէոն Վարդապետին ի Սր. Յակոբայ զբաժանունն, որ յեմ եւ ըստ իւրոյ կտակին չունի ոք ինքանուն թիւն հանելոյ զսա ի սրբոյ Աթոռոյս. վա-

յելողդը եւ օրինակողդը ասացէք Ած. ուղորմի. ի ՌՄԵ Թուին:

Ժիւս.— Վերոյիշեալ երկու Թուականն հիւսն մէջ երեք տարուան անհամաձայնութիւն կայ: Հմտ. Ձեռ. Թիւ 157:

Դատարկ էջ 747-752:

173

ՃԱՌԸՆՏԻՐ.— 7

Արջըրայ գիւղ

1512

ՆԿԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մտաւ 31×23×14, էջք Ժ+1084+ԺԱ-ԺԶ, Հանդամանք՝ մասամբ ցեցակեր, Բուղթ, դոր կոկած է Տէր Մկրտիչ, Գրիչք՝ Աւետիս, Ստեփանոս: Գրութիւն՝ վերնադիրները կարմիր մնացեալը սեւ մեկնոյով, երկսիւն, 34 սող: Բոլորդէր կանոնաւոր եւ յատկ: Պատուադրութիւն սովորական: Ուղղադրութիւն ոչ անթերի: Կաշեկազմ հրնատրիւ: Ստացող Մկրտիչ Արղ. եւ այլք, բաղումք:

Յիշատակագիրք.— 1. Աւետիս Գրիչ: — 2. Ստեփանոս Գրիչ: — 3. Վերջին ստացող Խոնայ Յովակիմ (1682 թ.):

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Ցանկ պատուական սր. Գրացս.— էջ ուր, Թիւ ա-ճճէ:

ՄԱՆՈՑ.— Այս ցանկը դրուած է բնագրի Թուղթէն տարբեր, աւելի ուխտակ Թուղթի վրայ, եւ Խի դուրիսէն կը ցատկէ ծենի, դուրս Թողոյվ ԽԳ-ԾԴ գլուխները, որոնք վաղուց փրթած կորած պէտք է ըլլան:

Էջ Թ-Ժ, դատարկ Թերթ մը, դժմեալ:

Ա.— էջ 1.— Նոյեմբեր ամսայ ի. Ը. սօմ է սրբաջ Հրեշտակապետացմ Միքայէլի եւ Գաբրիէլի եւ ամ. երկնային զօրացմ.— Յաւուրս անաստուածութեան... — էջ 6.— Պատմաւք յապագս երկնայնացմ դատուց, եւ Խթ յարիսիք հմ փառաբանութիւնք մո-

ցա, եւ այժ ատցիցմ, եւ այժ միջինք եւ վերջինք.— Իսկական էութիւն...:

Բ.— էջ 7.— Պատմութիւն եւ վկայաբանութիւն Փիլիպպոսի եւ Բարդուղիմէոսի Առաքելացմ եւ Մ[ար]ի[իա]մաւ.— Յամա ամբարիշտ արքային Տրայիանոսի...:

Գ.— էջ 12.— Պատմութիւն Ս. Գրիստփարի շամգլխոյ եւ արյունքմ ընդ մատ.— Յամա Թաղաւորութեան Յուլիանոսի...:

Դ.— էջ 17.— Ներշնչաբարքի. վկայաբանութիւն Սր. Կուստանցմ Թեկդի, եւ Մարիամաւ եւ մարքայի.— Ի Ժամանակս Տոմշագոյ...:

Ե.— էջ 20.— Նրանելոյմ Սարգսի Շրմարեալից Վարդապետի ասացեալ բամ վասն Ապաշխարութեան.— Եւ արդ զայսոսիկ լսելով սիրելիք...:

Զ.— էջ 24.— Պատմութիւն Թումայի Առաքելոյմ որ վաճառեցաւ ի Հրեղիկս.— Ձկնի Համարձման Քրիստոսի...:

Է.— էջ 30.— Նրանելոյմ Սարգսի Շրմարեալից Վարդապետի ասացեալ վասն բարկացողաց.— Եւ արդ սիրելիք, զայս ամենայն դիտելով...:

Ը.— էջ 41.— Պատմութիւն վարուց Ս. Գրիգոր Մեծնի յազարծիմ, Կեսարու Կաթակոպոլիս, Ասացեալ Գր[ի]գորի Նիսու.— Սքանչեւադործն Գրիգոր էր ի Նէու քաղաքէն Կեսարու...:

Թ.— էջ 45.— Նրանելոյմ Թեոփի-

յութի ասացեալ վասն Թաղման եւ Յարութեան Գիր։— *Ով ոք ոչ հիանայ...*

Ժ.— էջ 52.— Երկուշաբթի։ Վկայաբանութիւն Սր. Տիկմոյն Փեղրամայ կուսիւն։— *Եւ եղեւ ի ժամանակս Դիոկղետիանոսի կայսեր...*

Ժա.— էջ 53.— Երեքշաբթի։ Վկայաբանութիւն Մատթէոսի Անտարանչիմ Գիր։— *Եւ ի ինչդեռ Առաքեալն Գիր...*

Ժբ.— էջ 63.— Չորեքշաբթի։ Եղիշէի Հայոց Վարդապետի Ասացեալ, քան շաւուսէտ ամբարդկամ։— *Ով եղբարք իմ սիրելիք, մի ոք մատնացի...*— Հմտութեամբ։— *Ճիւղ...*

Ժդ.— էջ 71.— Հինգշաբթի։ Կոնմայ Հայրապետիմ եւ Բագարատայ Եղիսեղոսիւն։— *Սուրբ Հայրապետն Կոնմէս...*

Ժդ.— էջ 80.— Երեքշաբթի։ Առաքելայ Ստաւֆելայ ի Մատթէոսի, քէ որպէս գմայիւն, յաշխարհս մարդակերաց։— *Յողմամբ տունն հրաման ի Տեառնէ Յիսուսէ...*

Ժե.— էջ 90բ.— Կիրակէի։ Պատմութիւն չարչարանաց Տեառն, զոր վկայեաց օտաջի Պիղատոսի։— *Յամի ութնասուն տարեկան, արքայութեան Տիբերեայ կայսեր...*

ԵԱՆՈՐ.— *Տաս տող դրուած է, ապա լուսանցքի վրայ կայ սա ծանօթութիւնը։ Ով եղբարք այս ճառս դրած էր յետ Ջատիկն դիտ եւ աստ յայս Կիրակէին կարգայ։*

Ժդ.— էջ 91.— Երկուշաբթի։ Մեակերիտի Նախավկայ Զարավարիմ։— *Սայ էր յարեւելից կողմանէ, աղղաւ Սկուբացի սր աօի Թուրքման, որդի Գորդիանոսի բարեպաշտի...*

Ժէ.— էջ 96.— Երեքշաբթի։ Վկայաբանութիւն Յակոբայ Բագարատայի, որ վկայեաց գամագմ տանգմով, Բիլուստ Բագարատ, յագգմ Պարսից։— *Յերկրորդումն ամի Թագաւորութեան Վառայ...*

Ժբ.— էջ 104.— Երանկայ Սարգսի Վարդապետի Ասացեալ Վասն Ողորմութեան։— *Եւ արդ զի Թէ այսպիսի յայս կայ մեր աստ՞ի...*

Ժթ.— էջ 109.— Հինգշաբթի։ Չգմաւորացն Պաղատի, Ամուռնի եւ այլոց։— *Պաղատն անպատարճ էր ի Թեբայիդոյ...*

Ի.— էջ 116.— Պատմութիւն եւ Վկա-

յաբանութիւն սր. Առաքելայ Բարդաղիմէոսի։— *Գրուին ամենեցուն Գա. Յա. Ընտրութեամբ...*

Իա.— էջ 126.— Պատմութիւն Վարդայ Սր. Հայրապետիմ Նիկողայոսի Զարանայ։— *Մեծ եւ արեւելի Հայրապետն Նիկողայոս...*

Իբ.— էջ 130.— Երեքշաբթի։ Միմասայ, Երանգիմայ եւ Գրարոսի որք կատարեցան։— *Ի ժամանակս Մաքսիմիանոսի...*

Իդ.— էջ 145.— Վկայաբանութիւն Ս. Բարդաղիմէոսի եւ Յուդայի առաքելայն Գիր։— *Գրուին ամենեցուն Գա. Աստուածն մէք...*

Իդ.— էջ 152.— Պատմ. Նախապետութեան Ս. Վկայից Եւստորատիոսեանց։— *Ի ժամանակս Լիկիանոսի անաւրէն Թագաւորին...*

Իե.— էջ 157.— Պատմութիւն Սպերիդոնի Եղիսեղոսի։— *Սուրբ Եպիս. ըմպերիդոն էր ի Կիպրոս կղզոյն...*

Իդ.— էջ 162.— Պատմութիւն Վարդայ եւ Երանգիմայ Ս. Յակոբայ ՄԺՌմայ Հայրապետիմ եւ Մարութի ճգմաւորիմ։— *Ս. Հայրապետն Յակոբ հարաքեռ որդի էր Ս. Գրիգորի։— Ս. Յակոբի պատմութիւնը կը վերջանայ էջ 194 բ. սիւնակի դրութիւն, ապա կուսայ մէկ էջ դատարկ, որուն կը յաջորդէ,*

Իէ.— էջ 196.— Ս. Գրիգորի Նիստացոյ ասացեալ ի Թաղման եւ Յարութիւն Գիր։— *Գրուի ի ինձ այս եկեղեցական աւրէն...*

Իբ.— էջ 200.— Վկայաբանութիւն Ս. Իգնատիոսի Հայրապետիմ։— *Այն ինչ զի խանութիւն Հոռոմայեցոց աղդի Տիրանու կայսեր...*

Իթ.— էջ 207.— Վկայաբանութիւն Ս. Բիւղայմայոսի Եղիսեղոսիմ եւ Թեովմոսի խոյնարդիմ։— *Յամս իմ. եւ. Ժ. երրորդի Թագաւորութեան Դիոկղետիանոսի կայսեր...*

Լ.— էջ 211.— Երանկայն Եղիսեղոսի Խուրիմ Առարայ ասացեալ վասն չուտիւն զԵրեքշաբթի եւ զուրբարք եւ վասն ուրացողաց եւ յիշմնմատարաց եւ քարկացողաց։— *Արդ որք լուծանեն զԵրեքշաբթի եւ կամ զուրբարք...*

ԵՄԱՐՔ.— Կը վերջնայ էջ 215 ր. սխալակի կիսուն: Այս ճառը ետքէն դժ-
մըծուած է, մանաւանդ խորադիրը, որ
դժուարաւ կը կարդացուի: **էջ 215** վերի
լուսանցքին վրայ նոտարգիր կը տեսնուի
սա տողը. «Վե. այն եղծցի, ղի ոչ էր դըր-
եալ, ած. առանից»:

Լա.— էջ 215.— Վկայաբանութիւն
Ս. Թադէսի առաքելոյն եւ որոց ընդ մնայ.
— Առաքեալն Գի. սքն. Թադէոս, նշքայր
էր երկուորեակ Թումայի առաքելոյն...:

Լր.— էջ 221.— Գիւտ Ոշխարաց Թա-
դէսի առաքելոյն, եւ Սանդիտայ կուսիմ.—
Արեղայ մի աստուածահաճոյ վարիւք, Կի-
րակոս անուն, աշակերտ Դաթի...:

Լդ.— էջ 224.— Երանելոյն Յոնանու
Ոսկեքերտմի առաքել, Ղուկասու Աւետա-
րամէն, յայրիմ եւ ի մեռեալ արդիմ իւր.—
Ընր աշուհեանս սիրելի դայս առաջի դի-
ցաւդ դպտմութիւն...:

Լը.— էջ 228.— Յիշատակ Մարգա-
լէիմ Դաւթի, յառայիմ քաղաքութեան-
ցում.— Եւ զղջացաւ Տէր ղի Թաղաւորեցոյց
գՄաւուղ ի վերայ Իսրայելի...:

Լե.— էջ 233.— Յայտնաւոր յիշա-
տակ է եւ սրբոյն Յակոբայ Առաքելոյն.—
Ս. Յակոբոս որդի էր Յովսեփայ...:

Լզ.— էջ 235.— Երանելոյն Գրիգորի
Նիսացոյն առաքել Յարութիւն Գի. Այ.
մերոյ.— Եւ յերեկոյն շաբաթուն...:

Լէ.— էջ 239.— Պատմութիւն Ս. Ստե-
փանմասի Նախավկայիմ.— Նախավկայն
Գի. սքն. Ստեփաննոս...: **էջ 240**ր.— Ե-
րանելոյն Եփրեմի Խուրիմ Առարոյն, առա-
քել մերաքեան ի սքն. Ստեփաննոս Նա-
խավկայն.— Անդրանիկն մարտիրոսաց սք.
Ստեփաննոս կոչեաց զիս այսօր...:

Լը.— էջ 245.— Գործք Սրբոց Առա-
քելոց Պետրոսի եւ Պաւլոսի, եւ քէ դիարդ
կատարեցան ի Հռոմ.— Այն ինչ իբրեւ յը-
ուան զընայն Պաւլոսի ի Հռոմ...:

Լթ.— էջ 253.— Պատմութիւն վառմ
հաղաքիմ Ամսիաքայն.— Լուսով քո բանին,
դամ առ քեզ որդի Այ. ...:

Խ.— էջ 262.— Պատմ. Ս. Առաքելո-
ցն Գի. Յակոբայ եւ Յոնանու.— Միրեի
աշակերտքն Յի. ...:

Պա.— էջ 265.— Վառմ Աւետարանիմ

քէ որպէս գրեցաւ.— Յեա Հաւատալոյն
ամ. կղզոյն Պատմութիւն...:

Քր.— էջ 268.— Պատմութիւն Մար-
տա, եւ Կոստանայ վաճառակամաց.— Այր
մի անուն Մարկայն, ի յերկրէն Սըսա...:

ԵՄԱՐՔ.— Կը շարունակուի մինչեւ էջ
272 ր. սխալակին ներքեւ ուր կը մնայ Թե-
րի: Յաջորդ էջին վրայ դարձեալ Նիւթերու
ցանկ մը կայ, որուն առաջին մասը կը պակ-
սի: Կը սկսի ծն Թիւով, որ է «Աւետեաց
Աստուածանին եւ ձրադալուցին»: Ճանկը
կը շարունակուի յաջորդ երկու էջերուն վը-
րայ եւս, մինչեւ մի, բայց վերջին 5 Թիւե-
րուն առջեւը բաց մնացած է. մկն, «Հրատ
է Հոգիէնդ, ումեք որ միտս ունիցի»: Յա-
ջորդ էջը, 276, դատարկ թողուած է, որուն
ս. սխալակը օղտադործած է յիշատակագիր
մի: Երկու վաճառականաց պատմութեան
վերջին էջը, վերջին էջն է միանգամայն
մա տետրին: Յաջորդ ճառը կը կրէ ծն Թի-
ւը, եւ ստորին լուսանցքին վրայ ունի ա դի-
րը, որ կը նշանակէ առաջին տետրակը՝ Հա-
ւանաբար Բ. Հատորի: Ուրեմն կը պակսին
խց-ծոյ, ընդամէնը 12 ճառեր կամ պատ-
մութիւններ:

Եե.— էջ 277.— Երանելոյն Յոնանու
Ոսկեքերտմի, առաքել, Յաւստիս Ամնու-
սրբուհոյ Աստուածածնիմ.— Աւրհնեալ է
Սծ. որ զծածկեալ խորհուրդն ի Հրեշտակայ
յայտեաց աղղի մարդկան...:

էջ 284.— Պատմառ ձրադալուցիմ,
Եմնդեան, եւ Յայտնութեանմ.— Խոր-
հուրդ, աւուր ձրադալուցիս, յոյժ դեղեղիկ
է իմանայ...:

Եզ.— էջ 286.— Քաղցի իմ. եւ
Յանուարի ի վեցմ Եմնուդ է եւ յայտնու-
թիւմ ՏՍ. Այ. մերոյ, ի սք. կուսէմ Մարիա-
նայ: Յաղաւթայ միմի ի Եմնուդ Գի. Ե. ռ.
ու. մ. զը. ամ է.— ի Թաղաւորութեանն
Հռոմայեցոց, Աւդոսոս կայսեր, խց. եւ
Արքարու Հայոց եւ Ասորոց ի, ա, եւ Հե-
րովդէի Հրէից արքայի լը...:

Եէ.— էջ 293.— Պատմառ առաջիմ ա-
ւուր Եմնդեանմ եւ Յայտնութեան Գի.—
Այսաւր տաւն ծննդեան եւ յայտնութեան
Տն. մերոյ Յի. Քի. կատարի յունուարի
ամսոյ ի, գ...:

էջ 296.— Երանելոյն Եփրեմի Խորիմ

Ասորայ ասացեալ ի Ծնունդն Քրի. Այ. մերայ. — Սքանչելի է ծնունդը քո որդի Աստուծոյ. . . .

Եւ. — էջ 315. — Անդ յերկրորդումն աւուր արարչութեան եղև Հաստատութիւն, անջրպետել զվերին ջուրսն, որ ի ներքոյ աստի. . . .

էջ 317. — Տեսնում Յոնանում Ոսկիաբանի ասացեալ ի ծնունդն Քրի. — Դարձեալ ինդուլթեան աւետիք. . . .

Եւ. — էջ 325. — Ճառ երրորդ ատուրն ծննդեան Քրի. Այ. մերայ. — Որպէս յեղորդումն աւուր արար Ած. զհաստատութիւն. . . .

էջ 328. — Ս. Ամբիպատրասի Ռոստրացոց եպիսկոպոսի ասացեալ ի ծնունդն եւ ի Մկրտութիւն Քրի. Հրաշափառ է տառախորութիւնս, մանաւանդ յոյս եւ սքանչուն տառիս. Վասն որոյ ելի ի բնագաւառարդոյնս ինչ ասել ձեզ այսաւ. . . . — Հմտ. Չարք. Թրդ. էջ 305:

Կ. — էջ 332. — Պատմառ չորրորդ ատուրն. — Արդ ի չորրորդումն աւետիք. . . .

էջ 335. — Երանկայն Նիքիտանու եպիսկոպոսացեալն կիպրացոյ, ասացեալ Ընթրողեան ի Ծնունդն Քրի. Այ. մերայ, եւ ի սբ. Աստուածածիւն Մարիամ. — Փայլեալ էստաղոյթս աստուածային. . . .

Կա. — էջ 344. — Պատմառ հիմնաբարդ ատուրն Ծննդեան Քրի. — Յաւուրն Հինդերորդի արարչութեան. . . .

էջ 346. — Խաւսք Պրակրի եպիսկոպոսին Կոստանդնուպոլսի եքէ Աստուածածիւն է սբ. Կոյսն Մարիամ, եւ ծննդն ի մըւտն Ած. եւ վարդ, յերկուց բնութեանց առանց խառնացութեանց մի Ած. Յս. Քս. — Կոստանուսն է տուն եղբայրք, այսաւր եւ զիդուս ի բարեբանութիւն կոչ. . . .

Կր. — էջ 352. — Պատմառ վեցերորդ ատուրն. — Արդ յաւուրն վեցերորդի ասաց Ած. . . .

էջ 353. — Պատմութիւն յաղագս Կոստանու մանկանցն Բեթլեհեմի, զոր կոտորեաց ամարիւն Հերոդէս. — Յայնմ ժամանակի իբրեւ լուսն Հերոդէս. . . .

էջ 357. — Պատմութիւն յաղագս փախըտեանն Տճ. յեգիպտոս. — Եւ երեւցաւ

Հրեշտակ Տն. Յովսեփայ եւ ասէ. . . . — Հմտ. Լնկ. Գիրք Ն. Կտ. էջ 137:

Կր. — էջ 364. — Պատմառ եօթներորդ ատուրն ծննդեանն Քրի. Այ. — Որպէս վեց աւուրցն պատիւ արար Ած. . . .

էջ 367. — Ս. Աբբայ Նիքիմի Խորիմ Ասորայ, ասացեալ, բաւ ասեղ եւ զարմաւայի, ի տոմ Յայտնութեան ուր ատուրն եւ Մկրտութեան Քրի. — Որք պայծառացաւ ասորին տառիւն. . . .

Կր. — էջ 385. — Պատմառ ուր ատուրն. — Խորհուրդ ութերորդս ի յարութիւն կատարի. . . .

Կե. — էջ 387. — Խաւսք երանկայն Նիքիմի, մերթնեան պատմագրարայ, ասացեալ ի սբն. Յովաննէ Կարապետն Քրի. եւ ի կախաւսն Հերոդիադայ. — Հրաւերելով կոչեցաւ ինչու իմ յուրախարար Կենսարի բարիս. . . . — Հմտ. Չարք. Թրդ. էջ 459:

Եւ. — էջ 390. — Այս ճառի վերջաւորութեան կ'ստուի. զեւ վախճողի ներքողինն Տեսնոն Գրիգորիոսի Վկայսերի Թարգմանողի տառիւն. . . .

Կր. — էջ 399. — Վկայաբանութիւն Ս. Պետրոսի Հայրապետին եւ Արիստոմայ տարկաւագին. — Ի Թաղաւորութեան Դիոկիտիանոսի. . . .

Կե. — էջ 407. — Վարք եւ քաղաքաւորութիւն մեծի Ամոնի ամապատեանի ղեկավարի. — Մեծն Անտոնիոս եղիպտացի էր. . . .

Կր. — էջ 412. — Յաղագս քաղաքաւորութեան Թէոդոսի քէ արպէս եղիւ. — Վաղէս կայսր բոս արժանի խորհրդոյն զյաւառեանսն զհենիկ աստէն բերելով զաւորնակ, Հրէզ ինչույ յԱնդրիանուպոլս սատակեցաւ. . . .

Կթ. — էջ 415. — Պատմութիւն սբ. մամկիւնացն Նիքիտոսի, որք յաղագս խառն Ողբեցին. — Ամենեցուն Տէրն եւ Արարիչն. . . .

Հ. — էջ 422. — Վկայաբանութիւն Ս. Կիրակոսի եւ մար Թադիստայ, ի Թէոտոսի եպիսկոպոսէ, առ մեծ եպիսկոպոսն Ջոսիմոս ի Տէր խնայ. — Սոյորոսիւն է շար Թշնամոյն ընդ բարի սերման ցորենոյն որոնն սերմանել. . . .

Հա. — էջ 427. — Վկայաբանութիւն Ս.

Արդըլմսեհի, որ քարգամի ծառայ Գսի.
— Այր մի էր Հրեայ մեծատուն յոյժ ի Շի-
րար քաղաքէ, անուն նորա Ղեւի...:

Հր.— էջ 441.— Վկայաբանութիւն
Իւգիմնա կուսին, եւ հաւր մարտ Փիլիպոսի
եւ եղբարց իւրաց.— Ի Թաղաւորութեան
մեծի քաղաքին Հոռմայ ինքնակալ կայսր
կոմիդիեայ...:

Հր.— էջ 448.— Վկայաբանութիւն
ս. կուսեանց, Պիսիդեա, Ագապիա, որ
քարգամի Հաւատ, Յոյս, Սեր, եւ մար-
նոցա Սոփիա, այսինքն էր իմաստութիւն...:

Հր.— էջ 456.— Վկայաբանութիւն Ս.
Վեանայ, որդւոյն խոտրովս Տեառն
Գոգքեան.— Ի ժամանակս բռնակալութեան
տաճկաց...:

Հե.— էջ 459.— Պատմութիւն երա-
նելոյն Մարութայի եղիսկոպոսին, եւ որ
լինչ ի ձեռն մարտ եցոյց Տէր սփանջելիս —
Ո՛վ չարութեւ եւ եղբարք լըւարութեւ...:

Հր.— էջ 473.— Պատմութիւն սր.
գեցեալորին Պարտումայի, որ քարգամի
որդի պահեց.— Սուրբ Պարտաւ առորի էր,
ի Միջպետաց...:

Հէ.— էջ 481.— Պատմութիւն եւ վը-
կայաբանութիւն Ս. Պաղիկարպոսի Հայ-
րապետին.— Յաւուրս սր. առաքելոյն...:

Հր.— էջ 486.— Մեհեկի ք. եւ Փետր-
ուարի ժղ. տառն է ամենակեցոյց Դալքստ-
եանն Գի. քառասմարտիս եւ տաճարն Սոգո-
ւանի.— Իբրեւ լցաւ քառասուն աւր...:

էջ 487.— Երանելոյն եփրեմի, խո-
րին Ասորոյ, ասացեալ ի գալուստն ՏՈ.
Աստուածորդոյն, քառասմարտայ ի տաճա-
րն.— Որ անբեկորն եւ յէութեան...:

Հթ.— էջ 496.— Պատմաւ վառն Ա-
ռաքաւորաց Պեռնցն, արարեալ վառնակն
Վարդապետի, վառն հեկառակացն, եւ այ-
պսմոլացն գտ. պահեմ.— Յուլիք եւ բանք,
վասն պաշտոնս առաջաւորաց...:

Ձ.— էջ 500.— Երեմիայի, Առա-
ջաւորաց Պեռնցն, Յանմու Ոսկեքերանի
ստացեալ.— Արդ կամիցին ուսանել, թէ
որպիսի դարդ եւ մարդկան պաշտ...:

Ձա.— էջ 508.— Նորին Յանմու Ոս-
կեքերանին ասացեալ վառն Բարդուքեան

Յանմու ի քաղաքն Նինւէ.— Տեաք զԱյ.
պարութիւն...:

Ձբ.— էջ 514.— Պատմաւ Առաջա-
ւորաց Պեռնցն, ասացեալ սր. եւ ուղղա-
պառ վարդապետաց.— Արդ առի պաշտ-
առաջաւորաց...:

Ձգ.— էջ 519.— Երանելոյն եփրեմի
խորին Ասորոյ ասացեալ ի քարգամիւն
Յանմու եւ ի դարձն Նինւէացոց ապաշ-
խարութեամբ.— Ահեղ եւսաւ Հրաման ի
Տեառնէ առ մարդարէն Յունան...:

Ձդ.— էջ 532.— Վկայաբանութիւն Ս.
Սարգսի գարաւպարին եւ որդւոյ մարտ Մար-
տիրոսին.— Ի ժամանակս Թաղաւորութեան
Հոռմայեցոց մեծին կոստանդիանոսի...:
Թարմանեցաւ ճառս յառորոց ի մերս, ձե-
ռամար Միխայիլ որումն իրօնաւորի, եւ
յարմարեցաւ ըստ կարի մերոյս լըղաւ եւ
չարագորութեամբ ի Ներսեսէ եղիսկոպոսէ,
յեղարէ կաթողիկոսի Հայոց Տն. Գրիգորի-
սիսի փոքր Վկայաբարի, ի Թվիս Հայոց, Ո.
եւ է. ի փառս Գի. Այ...:

Հե.— էջ 542.— Ս. Եղիշէի Հայոց
վարդապետի ասացեալ վառն Յարութեան
Գի. Այ. մերոյ.— Արդ յոյժ սիրեմ դոե-
ղին, եւ ոչ կամիմ Հեռանալ ի դրաց դերեդ-
մանին...: Հմտ. Եղիշէ, Մատենագրու-
թիւնք, Վենետիկ, 1859, էջ 300:

Ձզ.— էջ 546.— Վկայաբանութիւն եւ
սյաւմութիւն Ս. Առամեանցն եւ Մամա-
նիդեանցն.— Ի ժամանակս Յաղկերտի
պարսից արքայի...:

էջ 551.— Պատմութիւն Ս. Գաւշիցն
Սուրբասանցն որք մզմութեամբ մահատա-
կեցան ի լիւծոն Սուլեյման.— Նախասակ
ոմանք որ եկեալ էին յԱլեքանց ի Հայս...:

Ձէ.— էջ 557.— Ս. Յանմու Մամ-
դաւնիցոյն ասացեալ ի միտիքարութիւն
սգաւորաց.— Հայեաց ի յոյս վերին...:

Ձբ.— էջ 563.— Պատմութիւն Ս. Ոս-
կեանցն, աշակերտացն Թաղեանի Առաքե-
լուն.— Գտի միւս եւս պատմադիր ի կող-
ման Յունաց. Այր մի ընթերցաւէր Տառ-
խանոս անուն, որ լեւ է յամս Վաղենախ-
նոսի կայսեր...:

Ձթ.— էջ 568.— Երանելոյն Յանմ-
ու Ոսկեքերանին ասացեալ վառն մեջեջե-
լոց, եւ միտիքարութիւն սգաւորաց.— Գս.

Հաս երկրպագեացուք, ստեղծէ՛ք վերստին
ստեղծանէ՛, մի՛ տղամեացուք...

Դ.— էջ 673.— Պատմ. վարուց Ս.
Հայրապետիմ իտեանկայ.— Յաւուրս Սր.
Հայրապետին իտեանկայ...

Դա.— էջ 679.— Վասն մեծամեծ և
յարութեամ մարդկամ, ասացեալ ումմմ
վարդապետի.— Վայ և եղուկ անմասու-
թեանս մարդկան աղդի...

Դր.— էջ 686.— Վկայաբանութիւն Ս.
Պիոնի Բանամայիմ.— Ի մամանայ Դեկտե-
սմարտիստ արքային...

Դդ.— էջ 691.— Պատմութիւն Ս.
Վարդամեմնցն գարեկամացն ի մեծ պատե-
րադիմ.— Մեծ է սէրն Այ. քան դամ. մե-
ծութիւն երկրաւոր... — Հմմտ. Նիդիէ,
Մասենադրութիւնք, 1860, էջ 70:

Դդ.— էջ 693.— Յանձնու Ոսկերեբա-
րիմ ասացեալ, վասն տղայոց վախճանելոց
ի Բս.— Այսմիկ Հոդ տանել կարելոր է...

Դե.— էջ 699.— Պատմ. և վկայա-
բանութիւն Ս. Ղեւոնդեանց Բանամայիցն.
— Աղդ ի վերջ տասաներորդի ամին տէրու-
թեան Յաղկեաթի... — Հմմտ. Նիդիէ,
Մասենադրութիւնք, էջ 110:

Դդ.— էջ 631.— Երանելոյն Յանձն-
մու Ոսկերեբանիմ ասացեալ ի միտքաբա-
րիւմն սցաւսարաց.— Բեր առ իս գմես ճո
Երարք...

ԵԱՆՕԹ.— Այս ճառը կը շարունակուի
մինչև էջ 624 և կը մնայ թերի, վասնդի
յաջորդ Ե Թերթերը կտրուած Հանուած են,
Փրցուած էջերը կը պարունակէին զէ ևւզը
ճառերը ԵՄարաթի Աւարն և երդդմ Բադ-
կեղոնես ինչպէս նշանակուած է ցանկին
մէջ (էջ 260. 273): Այսմ զը ճառին վերջին
սխանար միայն մնացած է այն ալ գծմով-
ուած են ճերուած, բայց դեռ կը կարգա-
դին սա տողերը— Ե... նշան մեծ արա-
րս. Հայոց աղդին առաջի կայսերն, յոյս
փայտակեալ ի վերայ չըոյն ուր զաստ-
ուածային մեռոնն արկանէր կաթողիկոսն
մեր տէր Պետրոս և զանն անդրէն ի յաս
դարձաւ և արգելաւ աւղուտ մամ մի:
Ուստի դարձացեալ ճրիտաստապետ թագա-
ւորն Վասիլ, և խոնարհեցոյց զգլուխն ի
ներքոյ մեռաց Հայրապետին մերոյ, արկա-
նէլ ջուր ի վերայ գլխոյ կայսերն. և ամե-

նայն բարի թագաւորք պատուեալ են և
մեծարեալ, բայց պիղծ և մանջ թագաւորք
և մոլեռանդ? Ինչանք մամանակիս թողեալ
դպտերադմէն ընդ թշնամեաց խալին
Բի. և ընդ մեղ մարտնչին, որպէս չարա-
բարոյ չունք որ զգայսն թողեալ զմարդիկք
խանաւան:

Դթ.— էջ 625.— Բում քաղկեմնց.
Կիրակիմ Ս. Բարոսի Կետարացոյ ասացեալ
վասն պահաց.— Փողեցէք ի նոր ամսեանս
փողովք ի բարեկան յաւուր տանիս մե-
րոյ...

Ժ.— էջ 631.— Երանելոյն Եփրեմի
Իորիմ Ատուրայ ասացեալ վասն պահաց
և ոգորմութեամ արժատաց.— Ի յաւեղս փա-
ռաց քոց ընթանան միեւ իմ որդի Այ. ...

Ժա.— էջ 637.— Նորիմ Արքայ Եփ-
րեմի Խորիմ Ատուրայ ասացեալ վասն Պա-
հաց և ոգորմութեամ.— Ոսկի որչափ ի տան
իցէ՝ աւ և երկիւղ է ի դողոց և յաւաղա-
կաց...

Ժբ.— էջ 643.— Պատմա չորեքշաբ-
րի տղուիացիցն, քէ արգիսի խոքոնեղոգ
յայտմէ ըմբերցումեմ ի գորացն Եիք. Ա-
սացեալ Ս. վարդապետացն մերոց.— Ի յո-
րեքշաբթու աղուհաղիցս պահոց...

Ժթ.— էջ 644.— Երանելոյն Եփրեմի Խո-
րիմ ասորոյ, ասացեալ վասն պահացն սրբ-
բութեամ.— Պահք յայտնիք, ծածուկ պա-
հուք յաւանդակին...

Ղդ.— էջ 619.— Վասն պահացս Ժու-
ստանդրաց, ասացեալ ի Ս. վարդապետա-
ցն.— Վասն քառասներորդոցս պահոց բար-
մաց յառաջագոյն ասացեալ է...

Ժլ.— էջ 651.— Վասն երախայիցն.— Իրա-
խայից ընծայութեան ընթերցումեմ Ժթ.
կարեալ են ի Կերդէ, որ. Հայրապետէն
Եմի. ...

Ղդ.— էջ 655.— Պատմա ըմբերց-
ումեմ առաջիմ ուրբաբում Բառանորդա-
ցն պահաց.— Եւ արդ դիտելի է զի յուր-
բաթու քառասներորդաց պահոցս Եղեալ են
ընթերցումեմ վասն նախահարն Այա-
մայ...

Ժլ.— էջ 656.— Երանելոյն Ռանմմու Ռո-
կերեբանիմ ասացեալ վասն պտուց և վա-
րաց առաջիմութեամ տրիմուց.— Ի սրբոց
արամց.— Պահն ի սր. սրաէ և յանկեղծ

Հատուտը. պատեալ պահէ զամենայն վարուց առաքինութիւն...:

ՃԵ.— Էջ 661.— Պատմութիւն Ս. Թեոդորոսի ծննդեանն եւ ընդնդեանն Օստիակութեանն եւ վկայութեանն եւ սիւն-չարեաց մօրին.— Ի ժամանակ անաստուած թաղաւորացն կուսպաշտից...:

ՃԶ.— Էջ 666.— Երկրորդ կիրակէին Երանկելոյն Յռնամնու Ոսկեքերամին ասացեալ ի սկնորսութիւն Պետրոսի Առաքելոյն.— Յորժամ վարդապետն բարեկառ* յայնժամ աշակերտն դիւրահաւան...:

ՃԷ.— Էջ 672.— Պատմառ քէ որպէս երկրորդ շաբաթու հինգ ւարն հաւատար ու Ոհմ գրքեցեցումսն եւ գտալմասն, գտալայցն, առ եօթմերորդ շաբաթու հայելով.— Արդ երկրորդս շաբաթ յորում ծնունդն Սամուէլի պատմի յաւքինակ ծննդեանն ԳԻ. ...:

Էջ 674.— Ս. Վարդապետաց ասացեալ վասն պսակոյ.— Այլ եւ ոմանք որ զպահա շարասնորդացս ապաղաս անուանեն, Եւ այս է ապաղասն, որ ասեն իթէ արուարձանէ Է. ԶԷսն ի շաբաթուցն կարեւոր ունին եւ պնդին արութեամբ, եւ զայն ասպաղաս իմն անուանեն, թույլացեն զպնդութիւն պահողն անհա եւ անվախ, եւ համարութ ճաշակեն ի փափուկ կերակրոց...: — Տես ՆՃԲ, Ապաղաս:

ՃԸ.— Էջ 679.— Պատմառ երեքշաբթի ընթերցումսն եւ Սաղմոսին.— Եւ այս եւս ի յարութեան կատարի կանոն նովիրք խորհրդով...:

Էջ 680.— Երանկելոյն Յռնամնու Ոսկեքերամին ասացեալ վասն խոստովանութեանն եւ աղաշխարհութեան.— Տեսէք յառաջումն կիրակէին զպատեհարդմն եւ զյաղթութիւն...:

ՃԹ.— Էջ 685.— Զորեքշաբթի ընթերցումսն համառատ ւնկնութիւն.— Այս արուար կանոն կատարի ի ար. Սիոն, վասն զի սղաւորին օրոնի ամսաբարոգէ Լին մարդարէն...:

Էջ 686.— Երանկելոյն Յռնամնու Ոսկեքերամին ասացեալ վասն խոստովանութեանն եւ աղաշխարհութեան.— Կայ եւ այլ եւս ճանաչար⁴ ապաշխարութեան...:

ՃԺ.— Էջ 691.— Մեկնութիւն ընթեր-

ցումսն Էնիմզաբարի ասում.— Եւ այս եւս կանոն ի յարութեան կատարի ըստ ասացելոյ պատճառին...:

Էջ 693.— Երանկելոյն Յռնամնու Մամդակունցոյ ասացեալ վասն երգմանց որ ի չարէն.— Կարի շար են ամենայն սովորութիւնք շարին, այլ առաւել շար է արտերգմանցն սովորութեան...:

ՃԺԱ.— Էջ 698.— Մեկն. ընթերցումսն Ուրբաթ ասում.— Եւ աստի յուրաբար արուար կանոն ի սուրբըն Սիոն կատարի...:

Էջ 700.— Երանկելոյն Յռնամնու Մամդակունցոյ ասացեալ վասն ունդունելի եւ անընդունելի եղբարսութեան.— Բաղուժ զաղտածէք նետիւք վիրաւորեաց զմարդիկէ...:

ՃԺԲ.— Էջ 706.— Վկայաբանութիւն Ս. Կիրիլի Եպիսկոպոսին, եւ մար մորաւնայի.— Միածին որդին Այ. եւ բանն ԱՅ. ...:

ՃԺԳ.— Էջ 712.— Երրորդ կիրակէին, Երանկելոյն Յռնամնու Ոսկեքերամին ասացեալ վասն ամառակին.— Հանապաղ զմարդասիրութիւն պարտիւք քարոզել...:

ՃԺԴ.— Էջ 720.— Մեկն. Անտարա-Յիմ վասն ամառակ որդոյն.— Առն միող էին երկու որդիս...:

ՃԺԵ.— Էջ 727.— Ս. Յռնամնու Մամդակունցոյ ասացեալ վասն տեսչութեան քահանայից.— Արդ եւս ի ամենայն յանձնաւք...:

ՃԺԶ.— Էջ 734.— Երրորդ շաբաթու չորեքշաբթ ասում ւնկնութիւն ընթերցումսն.— Ամենայն չորեքշաբթ արուար ւղուհացիցս...:

Էջ 736.— Երանկելոյն Յռնամնու Մամդակունցոյ ասացեալ վասն քահանայից.— Եւ արդ մեծի զգաստութեան պէտք են ճահանայից...:

ՃԺԷ.— Էջ 740.— Ս. Յռնամնու Մամդակունցոյ ասացեալ վասն ոչ բամբասելոյ գեղեցեանց եւ զվարդապետս.— Մթերք սպոյ եւ աղմոսող տրամութեան դիզեալ ի վերայ իմ կուտին Հանապաղ...:

ՃԺԸ.— Էջ 747.— Պատմառ ընթերցումսն երրորդ շաբաթի Ուրբաթին.— Աստուծոյն զգաստութիւն զղուհացեանց զհարայլ եւ զմ. աղոս...:

էջ 749.— Ս. Յոնաննու Մամդակունւոյ կաթողիկոսի Հայոց ասացեալ վասմ մխիթարութեամ արգատաց.— *Ձիւնէ ասաւ զից եւ զիւնէ խօսեցայց, զո՞ր թողից, եւ կամ զո՞րս պատմեցից...*

Ճիթ.— էջ 755.— Պատմ. վարուց Ս. Յոնաննու Ոսկեքերամին.— Ս. Յովհաննէս վարդապետն աստուածաբան եւ հայրապետն Ոսկերեբան էր ի մեծ քաղաքէն Անտիոքայ, աղբաւ Ասորի...:

Ճի.— էջ 762.— Չորրորդ կիրակին Երանելւոյն Յոնաննու Ոսկեքերամին ասացեալ ի մեծատունն եւ յաղատն Ղազարոս.— էր ոմն մեծատուն, եւ հանապաղ ծիրանիս արանէր...:

Ճիս.— էջ 769.— Ս. Նիզարի Հայոց վարդապետի ասացեալ բամ շահաւէտ եւ աւգտակար յաւգուտ համալմից.— Ո՞ր կղբարք իմ սիրելիք մի՞ ոք վհատեցի...: — Վմտմ. վերեւ ժիւ:

Ճիր.— էջ 775.— Վասմ բամիցմ Յորայ, գոր խաւսեցաւ Ած. ընդ Յոբայ եւ ասացաւ յոյց.— Վասն զի մարդն առաջին ոչ դուաւ արժանի խաւսիցն Այ. ...:

էջ 778.— Նորին այլաբանութեամբ ի մոյն.— Վէ՛մ անկան դորդոյ ասէ...:

Ճիր.— էջ 782.— Մեկն. ըմբերցուածոց՝ չորրորդ չորեքշաբթին.— Արդ երթեալ ժողովեցեն զամենայն ծերակոյտ...:

էջ 783.— Ս. Թէոփիլոսի շմարեալից վարդապետի ասացեալ յաղագս միջնոց քառասորդաց պահցմ.— *Ընդմիջեցաք ըդ ձոյ պահոցս այլ քառասորդաց...*

Ճիր.— էջ 790.— Հիմզշաբթի միջնոց Ազուխացիցմ երանելւոյն Թէոփիլոսի աստուածաբան վարդապետի ասացեալ.— *Սովորութիւն է վաճառականաց զի ի մի աւղւոյ կուտեալ ժողովին...*

Ճիր.— էջ 797.— Մեկն. ըմբերցուածոց՝ չորրորդ շաբթի ուրբաթին.— *Եւ եղև յետ քառասուն տրւելն ծնան եւ քառասուն զիւնբոյ...*

էջ 799.— Ս. Թէոփիլոսի ասացեալ ի սր. քառասունմ, եւ ի խորհուրդ պահցս քառասորդաց.— *Բուրաստան ծաղկաղարդ քառասունթիւ. ծաղիւք դարդարեալ...*

Ճիր.— էջ 804.— Ս. Թէոփիլոսի ասացեալ ի սր. քառասուն մանկունմ.—

Արդ եկալք հաւատացեալք ամենասուրբ երարորութեան, որ տարփայք ի սէր սրբոցն Այ. ...:

Ճիէ.— էջ 808.— Վկայաբանութիւն Սրբոց Խ. մանկունմ, որք ի Սերաստիւ կատարեցան.— *Ի ժամանակս Լիկիանոսի Թաղաւորի, էր հալածումն ջրիստոնէից...*

Ճիր.— էջ 814.— Հիմզերորդ կիրակին Երանելւոյն Յոնաննու Ոսկեքերամին ասացեալ ի մեծատունն եւ ի փարիսեցիմ.— *Գոյ եւ երրորդ ճ[ա]ն[ա]լ[ար] հալալ խաւութեան, զի յաճախութենէ ճ[անա]լ[ար] հանց դիւրաւ լիցի քեզ փրկութիւն պտանել...*

էջ 817.— Նորին Յոնաննու Ոսկեքերամին ասացեալ յառակաւոր բամ տէրունի, գոր ասաց Տէրմ մեր Գս. ի Դատաւորն եւ յայրին.— *Դատաւոր մի էր ի քաղաքի ուրեմն...*

Ճիթ.— էջ 821.— Երանելւոյն Յոնաննու Մամդակունւոյ ասացեալ վասմ գզմամ, խոստովանութեամ եւ ապաշխարութեամ.— *Որք սր. հողոյն են ցանկացեալք...*

Ճի.— էջ 828.— Խրատ հոգեշահ եւ աւգտակար ասացեալ հոգելի եւ բամիքում վարդապետին Յոնաննու Ներմկացույ, մականուն Պելուզ կոչեցելոյ.— *Աբար Ած. ըդ մարդն հողի եւ մարմին եւ միտք...*

էջ 832.— Յայրուտ.— *Որդեակ, ընդ անդէտ մարդուն ամենեւին մի՛ խաւիր, զի մի ծաղր լինցիք...*

Ճիս.— էջ 834.— Մեկն. ըմբերցուածոց հիմզերորդ շաբթու չորեքշաբթ աւարմ.— *Ըստ կարգի աւուր յելցն ընթերցուածոց...*

էջ 835.— Երանելւոյն Յոնաննու Ոսկեքերամին ասացեալ ի Ղուկասու Աւետարանին Մեկնութեմէ.— *Թրդենի ոմն տնկալ ի յայտնի լուրում...*

Ճիր.— էջ 842.— Պատմ. վասմ ամբուն որդումցմ վարդամ վարդապետի ասացեալ վասմ խոստութեամ մոցա.— *Ոյ սր. մանկունք եկեղեցւոյ, եւ հաւատացեալ եղբարք իմ ի Գս. ...:*

Ճիւ.— էջ 848.— Մեկն. ըմբերցուածոց Ուրբաթու, հիմզերորդ շաբթու քառասորդացմ.— *Ի ժամանակին յորում աղաթս մատոյց Մովսէս վասն Ահարոնի...*

էջ 850.— Սրբոյն Եփրեմի հօրին Աստուծոյ՝ ասացեալ խրատ.— *[Ո]վ մարդ, յորժամ, երկտասարդն էիր...*

Ճիշդ.— էջ 854.— Պատմութիւն Ս. Գրիգորի ծննդեանն եւ սննդեանն, եւ չարչարանացն, եւ մահատակութեան, մահուանն եւ գիտի մշխարացն ի փառս Գի. Այ. վերոյ.— *Յետ մահուան Աղեկսանդրի Մակողմացոյ, Արշակն Գագ, յաղգէն Պարթեւաց, յինքն դրանաց դամ. արեւելս...*

Ճիշդ.— էջ 864.— Վեցերորդ կիրակեմնի բառասնորաց պահոց ազուհացիցն, երանելոյն Գոհամնու Ոսկեքերամին ասացեալ ի բանն տէրումեակն, որ ասէ. Արթուր կացէ.— *Արդ արթուն կացէ՞ դի ոչ դիտէ՞ երբ տէր տանն դայցէ...*

Ճիշդ.— էջ 870.— վասն Դալստեան Նեպիմն եւ կատարածի աշխարհի.— *Յետին եւ դառն ժամանակին թաղաւորէ ման Կոստանդի տնուն...*

ԵԱՆՈԹ.— Գրիգոր սխալմամբ յաջորդ ճառք թուարարած ի ձիւ, մենք կ'աղղենք ձիւ եւ այսպէս կը շարունակենք զվերջ։

Ճիշդ էջ 878.— Ս. Գոհամնու Մանգալունցեայն Հայոց Կաթողիկոսի ասացեալ վասն ապշախարսեանն եւ պահոց եւ ազարից.— *Արմատք դեղոց Բեքլակց դցաւ, մարմնոց առողջողունքն...*

Ճիշդ.— էջ 885.— Մեկնութիւն ընթերցուածոց, վեցերորդ չորեքշաբթի ատուրմ.— *Եւ ասէ Տէր ԳՄովսէս, յերթայդ քուս եւ ի դառնալդ յեղիպտոս...*

էջ 887.— Երանելոյն Գոհամնու Ոսկեքերամին ասացեալ, վասն ազարմութեանն եւ ազատսիրութեան.— *Փառաւորեցողք դամենակայն Ան. զղորմածն, գյաճախադուքն...*

Ճիշդ.— էջ 891.— Տեառն Գոհամնու Մանգալունցեայն ասացեալ վասն պահոց.— *Աղղոյ եւ ազատակար եւ կարեւոր են պահոցն պնդութիւն եւ յորկորստանցն ժուսկալութիւն...*

Ճիշդ.— էջ 896.— Մեկն. ընթերցուածոյ. վեցերորդ շաբթիքն ուրբաթիքն.— *Բանդի երկիրն յոր մտանելոց էք ժառանգել զնա ոչ է իբրեւ դերկիրն եզրապացուց...*

Ճիշդ.— էջ 903.— Ս. Յակոբայն Սրբոյն Եփրեմի ասացեալ ի յարութիւն

Ղազարու՝ սիրելոյն Գի.— *Բաց զըրթունս իմ խաւսել վասն ճո որդի Այ. զի ճեւ բարբառին ամ. բանաւորք...*

Ճիշդ.— էջ 912.— Տեառն Զաքարիայի Հայոց Կաթողիկոսի ասացեալ ի գալուստն Գի. յաւանակաւ յեմ.— *Եւ յեյանեն Գի. յերեքովէ դնացին զհետ նորա ժողովուրդք բաղում...*

էջ 917ա.— ԵԱՆՈԹ.— Այս ճառին վերջաւորութեան կայ դանձակերս զրուքիւն մը, անշուշտ յետնադոյն թուականէ, թերեւս զրէն, որուն սկզբնաւորութիւնն է. (վասնդի) է սկիզբն աշխարհի,

Կատարած վերջի, աւրս այս կիրակի...

Ե ինձ անարժանի,

եւ փրճուն դրէի,

անդիւրս յարեւստի։

Ճիշդ.— էջ 918.— Երանելոյն Գոհամնու Ոսկեքերամին ասացեալ յաճառումն Աստուծոյ ի դրախտում.— *Եւ արդ մի ոչ մի ոչ մեղադիր լինիցի ստեղծաւորոցն Այ.*

Ճիշդ.— էջ 925.— Երանելոյն Գոհամնու Ոսկեքերամին ասացեալ վասն իմաստուն կուսեմ[ա]ցն եւ յիմարացն.— *Յորժամ դատու անեմ զդիւրաճախ կենցաղոյ յրջանակ...*

Ճիշդ.— էջ 930.— Երանելոյն Թեոփիլոսի Աստուծաբանն եւ բանիքուն վարդապետի ասացեալ յաւտարամեակն պատմութեմէ, ի կիմն պոռնիկ, որ տրդարացաւ Եւրոպայ իւզ(ւ)ոյն.— *Բազում եւ անբաւ է մարդասիրութիւն Այ.*

Ճիշդ.— էջ 945.— Տեառն Զաքարիայի Հայոց Կաթողիկոսի ասացեալ ի յարաւորք տագ ինձաշաբթաւուրմ.— *Յառաջնումն աւուր բաղարջակերացն մատանն ալակերտքն առ Գո. եւ ասեն...*

ԵԱՆՈԹ.— Այս ճառին վերջն ալ դանձակերս տողեր կան, այսպէս.— էջ 951ա.—

Ձատիկն Հնոյ՝

սբ. զատիկս նորոյ՝

զմեղ աղաթնոյ։

զառն մի տարոյ՝

զառնն որդոյ,

ընդ երեկս դեւոյ, Հմմա.

էջ 917ա։

Ճիշդ.— էջ 951.— Տեառն Զաքարիայի

Հայոց Կաթուղիկոսի տաացեալ վասն մատնութեան տեսում Յի. աւագ ուրբաքում.— Դիւնէր եւ Յուդայ դսեղնի դի առկոր էր Տէրն մեկուսանալ յամբոխէն...

Ճիւղ.— էջ 960.— Տեսում Զաքարիայի Հայոց Կաթուղիկոսի տաացեալ ի քաջումն Տեսում եւ ի տագնապն Սատանայի.— Տեսեալ Սատանայի դԱծ. ըն բանն ի մարմնի եւ ոչ ծանեաւ զնա...

Ճիւթ.— էջ 968.— Նորին Տեսում Զաքարիայի՝ մերոյ Կաթուղիկոսի տաացեալ ի պատիւ մեծի աւարմ յարութեամ Գի. Այ. մերոյ.— Անժամանակ որդին Այ. որ է լոյս փառոյ...

Ճծ.— էջ 976.— Մեծի եւ կնետներ յարութեամ Գի. Այ. մերոյ, նրանելոյն Թեոփիլոսի տաացեալ ի գերեզմանն տառաւորմկալ.— Նոր երկինք աշաւար յերկրի Հաստատեցաւ դերեզման փրկչին մերոյ...

Ճծա.— էջ 982.— Նրանելոյն Թեոփիլոսի տաացեալ ի քաջումն եւ յարութիւնմ Գի. Այ. մերոյ.— Ով ոք ոչ Հիանայ ընդ արարչութիւնն Հրաշափառ...

Ճծբ.— էջ 988.— Նորին Թեոփիլոսի Ստրկաւագի՝ աշակերտի Ս. Յաննու Ոսկերիւնին, տաացեալ ի քաջումն եւ յարութիւնմ Գի. Այ. մերոյ.— Ած. բանն Հաւր եւ Համադոյակիցն Հոգոյն սրբոյ խոնարհեցաւ ի Հայրական ծոցոյ...

Ճծդ.— էջ 995.— Պատմ. չարչարաց Տեսում մերոյ եւ վկայութեամ գոր վրկայեաց առաջի Պիղատոսի.— Յամա ութուստաներորդի արքայութեան Տիբերեայ Կարսեր, Աննա եւ Կայափա, Սիմոն եւ Դովդաս, Գամաղիէլ, եւ այլք ի Հրէիցն առաջնորդաց, եկին առաջի Պիղատոսի...

Ճծդ.— էջ 1002.— Պատմ. վասն քաղվամ ի յարութեամ.— Եւ իբրեւ երեկոյ եղև եկն ալր մի մեծատուն...

Ճծե.— էջ 1007.— Նրանելոյն Նիքիւնի հորինմ Ասորոյ տաացեալ Սեբրոզեան տառաւորաբար ի սբ. Կարապետն Յովաննէ Մկրտիչմ Գի. Այ.— Հրաւիրելով կոչեցաւ լեզու իմ յուրախարար բարի կենսաբեր բանիս... — Հմտ. էջ 2եռ. 387:

Ճծդ.— էջ 1016.— Ս. Յակոբայ Սըրժոյ Նիքիւնապոսին տաացեալ Սեբրոզեան

Նոր կիրակէմ ի քերեաւատութիւն Թումայի առաքելոյն.— Յորժամ յարեաւ ի մեռելոց հովիւն զաջ մեծաւ զօրութեամբ...

Ճծէ.— էջ 1028.— Մեծին Նստերնայ պատմագրի տաացեալ ի Համբարձումն Գի. Այ. մերոյ.— Վայելուչ է մեղ փոքր ինչ վասն վերանալոյն Տեսան մերոյ՝ բանն առ ի մէջը պատմել...

Ճծբ.— էջ 1033.— Պատմ. Նրեմիայ Մարգարէին եւ աշակերտաց իւրոյ, Բարուբայ եւ Արիմնիսիայ.— Յորժամ Հանդերձեալ էին քաղղեացիքն դալ պաշարել զնէմ. խաւեցաւ Տէր ընդ Նրեմիայի եւ առ...

Ճծթ.— էջ 1038.— Նրանելոյն Նիքիւնի հորինմ Ասորոյ տաացեալ՝ Յայլակերպութիւն Գի. Այ. մերոյ.— Յերկիւր Հուճք եւ յալլիդեաց պտուղք, ուրախութիւնք անթիւք ըստ մարմնոյ...

Ճկ.— էջ 1044.— Նրանելոյն Յակոբայ Սրմոյ Նիքիւնապոսին տաացեալ ի փոխումն Ստառածածկմ Կուսին Մարիամաւ.— Որդի Այ. Ած. ճմարիտ որ սիրով քո խոնարհեցար եւ իջեր յերկիր...

Ճկա.— էջ 1050.— Պատմ. Գիւտի սբ. Խաչին ի ձեռն Պատրմիկեայ քաջուհոյն կաշտերն կաղաղիայ.— Եւ արդ պատմեցուք վրան դիւտի սուրբ խաչին. կիսն կղաւղիայ կայսեր՝ Թադուհին Պատրնիկեա ի Հոռմ Հաւատայ ի Քո. ...:

Ճկբ.— էջ 1060.— Վասն քեւեռ(ե)ացնմ Գի. խաչին, քէ որպէս գտաւ ի ձեռն Յուդայի.— Իսկ երանելի Թադուհին Հեղինէ, մարն Կոստանդիանոսի...

Ճկդ.— էջ 1061.— Պատմ. Սբ. Խաչին քէ որպէս գնաց գերի ի Պարս եւ քէ որպէս դարձաւ ի Պարսից խաչն տառաւորմկալ.— Եւ եղև յետ Թադուհիոյն Մաւրկայ արքային Հոռոմոց, քանզի առեալ էր նա, կին զՊաֆրիան քոյր Պոստոլու արքային պարոնից...

Ճկդ.— էջ 1066.— Պատմ. Սբ. Խաչին քէ որպէս դարձաւ ի Թաւրիգայ, եւ քեւալ յԱզորումն Կալ[ոմ] քաղմ Թեոփիլոսի.— Իսկ արքայն Հերակլ, որ ժ. բիւր զաւրօք եմուտ ի Թալրէղ՝ եապան գիտալ[ոմ] Թադուհին...

Ճկե.— էջ 1069.— Պատմ. Նրանելոյն Մանուստայ ի Հայս, եւ գնալոյն ընդ...

Ստեփանէ շայրապետիմ — Իսկ Մուհամմատ ի զալ (տար) տարւոյն ժողովեաց զօրս բաղում... — Հմմտ. Թիւ 154 Գ. յօդ. ՄՁԱ:

ՄԱՆՕԹ. — Վերջին լծ պրակի Թեոթեբը պիտի փակցուած են: Ինչամարի Թեաբը նշանակած ենք յաջորդաբար, եղածին պէս, իսկ վարի լուսնային վրայ զոնաւոր մատուցող գրած ենք ուրիշ Թեաբ, որոնք յոյց կուտան ուղիղ յաջորդութիւնը:

ՃԿԸ. — էջ 1077. — Պատմ. Գեաղարգի Սք. Ոշտնիմ եւ Եփանիւեաց Ուրիմ. — Մայրն ինչնակալ կայսերն, Կոստանդիանոսի...:

էջ 1080. — Ամամիայի հոգեղի վարդապետի եւ Նարեկայ վամաց Աստղմարդի ասացեալ խրատ հոգեշատ ամ. ումեք քրմիտն ումիցի. — Արդ զու ու մարդ եթէ կամիս որ յաղթես աշխարհի...:

էջ 1084. — Կը վերջնայ ալապէս — «եւ որ զաղքատ» — շարունակութիւնը չըկայ: Յաջորդ Թեոթեբու Թուղթը կը տարբերի բացայայտօրէն:

Յիշատակարամք. — Կը զտնուին ամէն դուռի վերջը եւ շատ յաճախ վարի լուսնայիններու վրայ: Կ'առնենք անոնք որ կը պարունակեն նոր տարրեր:

էջ 7. — Որոյ մաղթանաւն ողորմեա Գ. ստացողի ար. զրոյս, Մկրտիչ արքակրան արեղային, եւ ծնաւդացն, Ստեփանոս Գահանային, եւ Գուլիդարին, եւ եղբայրն Յովանիսին, եւ Մեղեոնին, Տէր Կարապետին, եւ Միրաբին, եւ ամ. արեան մերձաւորացն նոցին, կարգացողացդ եւ լաւացդ ամէն:

էջ 12. — Որոյ աղաթիւքն ողորմեադի մարդասէրն Ած. ստացողի զրոյս, Տէր Կարապետին եւ Մեղեոնին, Խոջամիթին եւ Սաֆարին, եւ ծնաւդացն նոցին, Բապանին եւ Բեկիթիսանին, Տէր Մկրտչին եւ Միրաբին ամէն:

էջ 17. — Որոյ բարեխաւուքեամբ ողորմի ստացողի զրոյս Հաւատարիմ եղբայրն Միրաբին եւ Ամիրխանին եւ ծնաւդացն նոցին, Խաւամիթին եւ Շախպալին, եւ Հորեղբարս որդոցն, Տէր Մկրտչին, Տէր Կարապետին, Մեղեոնին եւ Յովանիսին, եւ նախնեացն նոցին. ամէն:

էջ 20. — Որ ողորմի ստացողի զրոյս, Մկրտիչ Կրանաւորին, եւ Յովանիսին, եւ ծնաւդացն, Ստեփանոս Գահանային, եւ Գուլիդարին, Տէր Կարապետին, Մեղեոնին, եւ Միրաբին, ամէն:

էջ 36. — Ողորմեայ ստացողի զրոյս, Միրաբին եւ Ամիրխանին, Մեղեոնին, Տէր Կարապետին, եւ Տէր Մկրտչին, եւ Աւետիս գրչի ամէն: — Եամօր. — Աւետիս գրչի պարզ յիշատակութիւններ կան նաեւ 80, 90 եւ 108 էջերուն վրայ:

էջ 52. — Որ աղատէ ի դառն դժոխոյց զստացող զրոյս զՄիրաբն եւ զԱմիրխանն եւ զԾնաւդս իւրեանց, զԽոջամիթին եւ ըղձախպալէն եւ զամ. աղբակնա նոցին, եւ զՏէր Մկրտիչ կալազ քղքիմ ամէն:

էջ 126. — Որոյ մաղթանաւն ողորմի Գ. ստացողի զրոյս, Մկրտիչ արեղային, եւ եղբայրն Յովանիսին, եւ ծնաւդացն, Ստեփանոս Գահանային եւ Գուլիդարին, եւ ամ. նախնայն նոցին, եւ ինձ մեղապարտ գրչի, որ զրիցի զայսքան ճառս յատուածալէն դիւղս Արքրայ, ի բաղի ժամանակիս, որ կու նորոգեն զտաճար կենաւորս. Աստուածածնին եւ այսօր աւրենեղինք զհրկոսին խորանան. Դանիէլի եւ երից մանկանց տօնին:

էջ 194. — Ողորմեայ ստացողի ար. զրոյս, Խոջայ Օվակիմին եւ ամ. արեան մերձաւորացն, ամէն: — Եամօր. — Միւնակիտ մնացեալ մասին վրայ զրափորներ, յաջորդ զատարկ էջին վրայ յիշատակագրութիւնք, զորս յետոյ պիտի տանք, եւ մի քանի գրափորներ զարձեալ:

էջ 239. — Որ ողորմի ստացողի զրոյս, Միրաբին, եւ իւր կողակցուն, Աղայեկոնին, Բարեղիցին, Գուլիւկուն, եւ ամ. արեան մերձաւորացն որ առ Գ. փոխմամբ ամէն:

էջ 245. — Որ ողորմի ստացողի զրոյս, Տէր Կարապետին, եւ Մեղեոնին, Խոջամիթին, Սաֆարին, Գուլանիսին, Մամարխաթիմ եւ Ատոմ Գահանային, Խէլուսին, ամէն:

էջ 262. — Որոյ աղաթիւքն ողորմի Գ. ստացողի զրոյս, Կարապետ Գահանային եւ Ուր. կողակցին, եւ Ուր որդոյն, Ամիրմուլիին, եւ եղբայրն Մեղեոնին, Խոջամիթին, Սաֆարին, իւրեանց կողակցաց, ամէն:

Ե՛ք 268.— Որ ողորմի ստացողի գրոցս, Լճիքիտեան, Միքայէի, Բարսեղի, և իւրեանց կողակցայն, Սաւրանդադի, Աղայրեկոյն, Դուրեկոյն, ամէն:

Ե՛ք 270.— Ջվերքի ստացող գրոցս ըդ Կուլանիալէս և ծնողն իմ Մամայիսթանս որ ստացաք դառ ժամն Հոգոյ փրկութեան և յիշատակ Հոգոյս մերոյ և ծրնողացն իմոյ Հաւրն իմոյ Կողիքն և մօրն Մամայիսթանին, և եղբարցն իմոյ Պարոնիարդին, Եղիմիքին, և քիւրցն իմոյ Կուլայադիքին Կուլուլային և Կենակցին իմ Դուրեկոյնի և որդոցն իմ Յուլուսպէկին Բարսեղ Քանահային, Ասոմ Քանահային, Միքայէի, Սարահային Գէշիքին Տիմանպէկին Թուսանպէկին զոր վայել ապգէ Տէր Ան. միշն և խորին ծերութեան և նշնեցեալսցն յարգալուծիւն պարգեւեցէ ամէն:— Եմաօք.— Այս չիքն մեացեալ մառք, մէկ ու կէս սեւեռն, կը մնայ պարապ:

Ե՛ք 293.— Ողորմեա Տէր Աս. ստացողի գրոցս, բարեպալտ և Հաւատարմ եղբարցն Ստեփանոս Քանահային, և Խաւթայիքին, և Խաւթա Ասպանեանին:

Ե՛ք 315.— Ողորմեա՛ ստացողի գրոցս, բարեպալտ, և Հաւատարմ Խաւթայիքին, և Ասպանեանին, Մկրային, և Հանդուդեալ Նշնեցեալոցն, ամէն: Եւ Ջվերքի ստացողի գրոցս խնյ. Օվակիմի ողորմեա՛ Ք. Ան. միշն:

Ե՛ք 387.— Որ և զմեզ փրկեցէ և բըժըկեցէ, զխոր փրաւորեալս և զընդունիստանայէ, մանաւանդ զՍտեփանոս ամուսնորդիս, և զստացող յուսողարդ Կոստէն:

Ե՛ք 390.— Անբա՛տեանի որ. երբորդութիւն, պարգեւեալ՝ զողորմութիւն և ըդ-թողութիւն մեղաց, ստացողաց և յողաց ճառիս: Եւ փափացողի ներթափանիս Տն. Դրիգորիսի վկայաւորի թարգմանողի տառիս: Եւ և ստացողի գրոցս բարեպալտ աստուարիս, Խաւթա աս[պ]անեանին, և զուսկացն Մկրային և Բարսեղին: Եւ Ստեփանոս մեղապարտ գնողի, և ծնողաց իմոց և ամ. արեան մերձաւորաց ամէն:

Ե՛ք 390, վարի լուսանցքին վրայ մէկ տող.— Որ ողորմի ստացող[ի] զրոյս Կուլանիային և Մամայիսթանին:

Ե՛ք 407.— Որ ողորմի ստացողի գրոցս բարեպալտ Մամայիսթանին Կուլանիային Կուլուլային:

Ե՛ք. Օվակիմի և որդոյն տիրացու Աւետիքին և ծնողացն Աւետիքին և Եմաղուքին և ամ. արեան մերձաւորաց:

Եւ եղկէկի զմողիս, և ծնողաց իմոց ամէն:

Ե՛ք 635.— Ողորմեա ստացողաց գրոցս Տէր Ստեփանոսին, և Խաւթայիքին և Խաւթայի Ասպանեանին, և զաւակաց սոցին Զանադրեքին, Միքայէի, և Բարսեղին, Միքայիտեան, Կուլանիային:

Ե՛ք 691.— Ջստացող գրոցս զՍտեփանոս Քանահայն, և զԽաւթայիքին, և զԽաւթայ Սպանեանեան, և զաւակ սոցին, զՅովսէփն, զՄկրայիս տարեկաւոյն, զԲարսեղի, զՄիքայիտեան, և զԶանադրեքն, զՄամէն ըդ Կուլանիային:

Ե՛ք 891, վարի լուսանցքին վրայ.— Որ ողորմի ստացողի գրոցս խնյ. Օվակիմի և որդոյն Աւետիքին:

Ե՛ք 995, վարի լուսանցքին վրայ.— Մանաւանդ զստացող գրոցս՝ խնյ. Օվակիմի՝ և որդոյն տիրացու Աւետիքին:

Ե՛ք Ժա.— Փառք ամենաք. Երբորդութեան Հօր և Որդոյ և Հոգւոյն սրբոյ ամէն: Արդ զՋվերքիմ ստացող որ. գրոցս զաստուանաւոր և զարեւմտ և զհաւատարմ զմիւր. Յովակիմիս յիշեցէ ի Ք. Ա. զԿենակցին իւր, և զընծայն զԱւետիքին, և զԵմաղուքին՝ և զորդին զտիրացու Աւետիքին և զամ. արեան մերձաւորն, որ ստացաւ դառ ի Հայոյ արդեանց իւրոց՝ և եղ. յիշատակ յաւիտեանակա՛ն, բարեմիտ ընթերցողաց, և Հաւատարմ յողաց. և մեղաց Թողութիւն շնորհեցէ Ք. Ան. մեր ամէն: Արդ ստացեալ եղև որ. Գիրքս թիկն Հայոց, ԻճԼԱ ամին, զոր Տէր Ան. բարոյ վայել: Եւ ամէն:— Եմաօք.— Վերջին եւիս զաստարկ թերթերը խառն ի խառն գծածուսած:

Յիշատեալագրութիւնք.—

Ե՛ք 850.— Վարի լուսանցքին վրայ.— Թ. ԶԵԱ.— Անեղաղբ իւրուք, վառն այն սխալեցայ՝ զի կարմիրգուլուն, զԲարսեղիս իւրոյն էաւ, ի թվ. 94ա. ամին.— Եմաօք.— Այս յիշատեալագրութիւնք ըստ երեւոյ

թին կը պատկանէր գրչին, որով ձեռագրին գրչութեան թուականը յայտնուած կ'ըլլայ:

Էջ 882, վարի լուսանցքին վրայ.— Ո՛հ թէ քանի ամա դառնացաւ, Բլաւ Ռադէշ և ի տեղս եկաւ, ասա թանկութիւն յոյժ սաստկացաւ, եւ նեղութեամբ մեր տեղոյցաւ:— Մամօք.— Այս քառեանկն ալ գրչին կը պատկանէր եւ կապ ունէր նախորդին մէջ յիշուած դէպքին հետ:

Էջ 195. Դատարկ էջին վրայ՝ նոտրապէր.—

ՌձԾԷ.— Յզըն. տղ. եղալ. Թվ. ՌձԾԷ, Մայ. Բ. օրն, Գ. շրթի:

ՌձԿԴ.— Առատտուրն տղայ եղալ, Թվ. ՌձԿԴին Օգոստոսի Ժ. օրն, շրթի:

ՌձԿԷ.— Թվ. ՌձԿԷ.— Թվ. ՌձԿԷ Օգոստոսի ամսոյն առաւ Նէմցան, զՊէլիկրատ, եւ ՂՏԻժնիվար:

Ի սոյն ամի, Էրդրում շարժ եղեւ եւ րազում վնասս արաւ դիւղորէից:

174

ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ — 2

Տեղի

1638

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 31 x 21 x 6: Էջ 342: Հանդամանք բաւական լաւ: Թուղթ, Գրիչ Գալուստ: Գրութիւն խորագիրները եւ ղլխատառերը կարճիր, մնացեալը սեւ մելանով, երկսիւն, 27 տող, Բոլորգիր մեծ եւ կանոնաւոր: Պատուադրութիւն սովորական: Դոմանուր օկղբնատառեր, լուսանցադրոյն եւ կիսախորաններ ամէն գլուխի սկիզբը: Փայտեայ կաշեկաղժ մի քիչ կոշտ: Ստացող Մինաս Քաւանայ Երզնկացի: Յիշատակադրք. 1.— Գրիչը.— 2.— Մարգար Երէջ Երզնկացի, 1674:

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1-4.— Դատարկ:

Էջ 5ա.— Այս է ուղղափառ դաւանութեան հաւատոյ, զոր սարտ է ամենայն քրիստոնէից յամ. Ժամ ի սրտի եւ ի լեզուի պահել: Զի սրտիւ հաւատալ զարդարութիւն գործէ եւ բերանով խոստովանել՝ զփրկութիւն գործէ, ասէ առաքեալն: Սա՛ է հիմն եւ ի վերայ սորա պարտ է շինել մեղ: Սա՛ է վէճն անշարժելի՝ ի վերայ սորա պարտ է յարիլ եւ հաստատիլ մեղ: Սա՛ է ճրագ ի խաւարի կենցաղոյս, պարտ է միշտ ի մեռին պահել եւ սովաւ լուսաւորիլ: Սա՛ է

ճանապարհ, եւ սովաւ ընթացող յաւիտենից կենանը՝ Քա. Յա. ի Տէրդ մեր, որ հաւաքնեալ ընդ հաւր եւ սբ. Հոգւոյդ, արք.

Էջ 5ա.— Հրաժարմէ ի սատանայէ:

Էջ 5բ.— Խոտտոյանմէ և հաւատամբ:

Էջ 7բ.— Մեղայ ամենասուրբ երրորդ դութեան:

Էջ 10.— Արձակումն մեղաց.— Ողորմեացի:

Էջ 11.— Դատարկ:

Էջ 12.— Այլ ես ծառայ քո եմ: Փառք Հօր.— Խաղերով:

Էջ 13.— Սրգ Տեառն Ներօգի ասացալ:— Յիշեսցուք:

Էջ 15.— Կց.— Անաժառանգի:

Էջ 16ա.— Կց.— Զարթիր ընդէ՞ր ննջես յանձն իմ: Վառեա զլապտերս քո, պատրուարտ ունիւնով, զի յորժամ դայցէ փեսայն գտանիցիս յարթուն: Եւ յամենայն ժամ դոյնա յաւելով, Առաւրած փառքք քեզ:

ԵԱՆՕԹ.— ձօն կերպով խաղադրուած արք. կցուրդը չկայ Ժամագրքի մէջ:

Էջ 16բ.— Աշխարհ ամենայն:

Էջ 19.— Առաւաւտ լուսոյ:

էջ 21.— Աստուածածին մայր Գրիտա՝

էջ 24.— Նրամելւոյն Եղիփանու, Եւսիսկազատապետին Սիդորոսի ասացեալ Պատմառ Երզնց Սաղմոսարանին: — Զամենայ ինչ զոր ասաց Հայրն ժեթ...:

էջ 20.— Գովասանութիւն Սաղմոսի սասցեալ ի սրբոց վարդապետաց: — Աստուածային այս բուրաստան, ռազարթադարդ Սաղմոսարան, տունկ ի Հոգւոյն է պրազայի, անուշահամ եւ հրաշայի: Յոգնապատու թիւրաբանութեամբ բեղնաւորեալ...:

էջ 31.— Այլ գովասանութիւն Սաղմոսիս: —

Իմանալի այս բուրաստան,
Երգս ի Հոգւոյն աստուածական,
որով Դաւիթ էր հնթակայն,
գրիչ Հոգւոյն իմաստութեան...:

ԾԱՆՈԹ.— Երեսուն Հինգ տունեքէ բաղկացած տաղ մըն է առ, որուն տնասկիզբի տառերը կը յօդեն — Ի վարդապետեմ Առաքել վասն Գէորգ Քառամայի:

էջ 34.— Նորին ասացեալ: —
Բանք սաղմոսիս է պատուական,
լրցեալ Հոգւոյն աստուածական,
եւ որք ի յանդէ յաւատարման,
արքայութեան արժանան[ան]: —

Ութ տուն բեղամէնք: — Օսլորդ էջը դասարկ:

էջ 37.— Սաղմոս ի Դաւիթ — Երանեալ է այր...:

ԾԱՆՈԹ.— Ունի ռազմոսներուն յարակից մարդարէական օրհնութիւնները, քարոզները եւայլն:

էջ 281.— Խոստովանութիւն Մանասէր րազմարմին: — Տէր ամենակալ...:

էջ 284.— Արիմուքիւն երից մանկամեքն:

էջ 288.— Արիմուքիւն Մարիամու ևնտուածածնին:

էջ 289.— Արիմուքիւն Զաքարիայի Հաւրմ Յովաննու:

էջ 290.— Արիմուքիւն Միսէրիկի ծեքանակով:

էջ 290.— Ալեւութա Ամգեա եւ Զաքարիա: — Աւրհնեցէ ըջՏէր յերկնից...:

էջ 201.— Ալեւութա Ամգեա եւ Զա

քարիա: — Աւրհնեցէ զաէր յաւրհնութիւն ի նոր...:

էջ 292.— Ալեւութա Ամգեա եւ Զաքարիա: — Աւրհնեցէ Ած. ի սրբութեան նորա...:

էջ 203.— Նախադրութիւնք երատուկամք Յաղագս աղաւթից գոր արարեալ Է Տեսան Ներսէսի Սրբազան եւ երլամիկ Կալուսիկսին Հայոց...:

էջ 205.— Առ սր. երարդութիւն — Հաւատով խոստովանեմ...:

էջ 301.— Նարեկացիի աղթարգրէն փերցուած Հաւատանքն: — Տէր իմ աէր տունի պարզեաց...:

էջ 306.— Եւ արդ ես երկրածինս մարդ...:

էջ 310.— Իսկ արդ դինչ բարեւոյ դոյ առ աշխ...:

էջ 313.— Եւ զի մի՛ ըզփրկութեան վտանգութիւն իսպառ կարեցից...:

էջ 317.— Արդ աշխիւմ դիւնամուկալ...:

էջ 320.— Եւ արդ որո՞ց ինչորոց արմանաւոր փարկանելով դիւ...:

էջ 324.— Եւ արդ զո՞րս յայնեցից...:

էջ 327.— Եւ արդ՝ դու միայն սկիզբն բարեաց...:

էջ 333.— Մաղթամք գարեւորք վասն արեւուիրաց գիշերի: — Ընկալ քաղցրութեամբ...:

էջ 333.— Աղաւթ եւ մաղթամք: — Որդիք. կենդանայ, աւրհնայ յամենայնի...:

Յիշատակարանք —

էջ 334.— Փառք ղեզ անուհման եւ անդուգանի անուն, ...: Առաջնուր յանդէ կեալ կատարեցաւ: Հոգիադուրեմ երգս Դաւիթ մարգարէին՝ որ առի Սաղմոսարան, ի լաւ եւ յընտր աւրինակէ: Ի թվականիս Հայոց՝ ՌՁԷ մօին, ձեռամբ Թարմատար եւ բազմամեզ ոնրադորմ Գալուստի Գրիկ:

Ընդ որս փափ[աջ]աւք եղեալ այսմ սր. տառիք, Երզնկացի Միքայի Քառանայն, եւ տառաւ դոս ի յարդար գոյից իւրոց, յիշատակ Հոգւոյ իւրոյ, եւ ծնաւալաց իւրոց Աթանասին եւ Հայոցին, այլ եւ կողակցին

Մինային, եւ ամ. առու արեան մերձաւորացն, եւ եղ յիշատակ իմք. քաղաքն Երուսաղէմ, ի դուռն սբ. Յակոբայ, Հետեւող Լոյսով բանին՝ **Եթէ**, երանելի՛ որ ունիցի դաւակ ի Սինոն, եւ ընտանեակ յեմ.։ Արդ՝ աղայեմ դձեղ որք Հանդիպիք ամա կարդալով կամ օրինակելով, յիշեցէք յերկնաթռիչ յաղօթն ձեր, զվերոյ առաջեալ առաջող սորա զՄինաս Քաշանայ, եւ զամ. արեան մերձաւորսն, եւ որք յիշէք՝ յիշեալ լինիք

ի միասնեալսմ դաւառեանն Քի. Այ. մերոյ,։

Էջ 335բ. — **Խառն՝** բոլոր եւ նոտր դիր.

Երդնկայի մեղաւոր Մարգարէ Հրէցս յիշման արժան առնէք մէկ Հայր մեր առաջէք, Ած. ըղձեղ բարին յիշէ. **Տօլվաթ** իրից-կինս յիշեցէք որ դերմիայ կապան ետ շապիէ յիշատակ յերուսաղեմայ ի դուռն սբ. Յարկայ. ով որ ողորմի Ած. ասէ՛ Այ. ողորմութիւն գտցէ. **Թվ. ՌձիԳ** [= 1674].

175

ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐՔ. — 2

Ս. Յակոբ, Երուսաղէմ

1610

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 31×20×10: Էջք 976: Հանդաժանք՝ ընդհանրապէս լաւ, լուսանցքները տեղ տեղ ցեցակեր: Թուշթ, զոր կոկած է Մարդարայ Սարկաւադ, Գրիչ Պարոն Մահաաի ճղնաւոր: Գրութիւն սեւ մեկնով առ Հասարակ, բայց բաղմաթիւ բառեր եւ գրութադիրներ նարնջադոյն. երկուսն, 37 տող, Բոլորդիր, յաճախ սուր անկիւնով տեղ տեղ նոտրադիր անարհեստ: Պատուագրութիւն սովորական: Ուղղագրութիւն բաւական թերի: Զարդանկարք, նարնջադոյն եւ սեւ մկնով ամէն գլուխի սկիզբը, նախնական եւ սյարդ, Կաշկաղմ:

Յիշատակագիրք. — 1. Գրիչ Պարոն Մահաաի միակեց: 2. Գրիգոր Վրդ. Դաւանադեցի:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1-2. — Գծածուած, դատարկ:

Էջ 3. — Յտաքաբանութիւն գրաց վարուց սրբոց հարանց, եւ քաղաքապետութիւն մոցա — Որ էն ի սկզբանէ... Հմմտ. Տա.եան, Թ. 66:

Էջ 17. — Խրատմ գեղեցկայարմար, սք. եւ երանելի հարցմ մերոց կրօնաւորաց,

յաղագս կատարեալ առաքինութեամ: Գրելիս երկրորդ: — Եւհարց ցհայրն Անտոնիոս եւ ասէ՛ զինչ պահեցից զի Հաճոյ եղէց Այ. ...:

Էջ 133. — Երանելի հօրն, Յոհաննու առտուածաբանիմ վասն երկուսարդաց եղբարց. — Այս են վարք սիրելեացն զի մի լիցի Հայել նոցա աստ կամ անդ...:

Էջ 135. — Կարապետի մեծի վարդապետի առաջեալ խրատս պիտամիս մամկանց եկեղեցոյ ստամարտ տառիւք. — Ամենայնի բակիղն եւ եմ...:

Էջ 140. — Գլուխ երբորդ: — Խրատմ հոգեւորք սք. հարցմ մերոց եթէ տարտ է մեզ հետեւել համաբարութեամ, միայնակեցութեամ. — Նստէր երբեմն Հայրն Անտոնիոս...:

Էջ 162. — Գլուխ չորրորդ: — Բամ սք. Հարցմ Յաղագս Զգնութեամ եւ քաղցր արտառաց. — Ասաց Հայրն Անտոն...:

Էջ 207. — Գլուխ հիմնեբարդ: — Վասն սյտեց. — Ելին երբեմն...:

Էջ 241. — Գլուխ վեցերորդ: — Բամք խրատուց սք. հարցմ ամենեցուն վասն ըզ, հաւանաւոր մոռոգի ի պատերազմաց պոռնկութեամ. — Ասաց Հայր Անտոնիոս...:

Էջ 288. — Գլուխ եօթմերորդ, վասն ա-

ընդունւածն եւ ոչ ագահելոյ ստացուածոց, եւ վասն այլոց առաքինութեանց իւրաքանչիւր խրատօք սրբոց հարցմ:

Էջ 306.— Գլուխ ուրերորդ:— Բամբ սր. հարցն ամենից որ յարուցանեն զմեզ ի քաջութիւն յարիւրութիւն կրօնաւորական — Գնացին երբեմն եղբարք...:

Էջ 353.— Կիրակէիմ ի տառնեբորդ ժամն ժողովիմ ի սր. յետն ձիւքնեաց, Սաղ. եւ ընթերց. Նոյն է: Աւետ. Յոհ. ճիւղ. բայց յորժամ եկ: Վջ. պատմեացէ ձեզ, Արձակման Սաղ. Ահ. զԱծ. ի սրբ.: Աւետ. Յոհ. ճիւղ. եթէ սիրէ: Վջ. Առաք. հաշն զիս: Քաջող խնդրեցողք: Աղաւթք Հանդ: Յոհաննու Ոսկեբերտիի ասացեալ ի սր. երբորդուքեան — Ամենակալ անարատ Ած. անսկիորն Հայր, անտեսանելի, անբաժնի...:

Էջ 359.— Գլուխ իմնեբորդ:— Խրատօք եւ բամբ սր. եւ երանելի հարցն ամենեցուն, ոչ առնել ինչ ի ցոյցս մարդկամ — Մանուկ ոմն կրանաւոր...:

Էջ 379.— Գլուխ տառնեբորդ:— Թէ պարտ է զգուշանալ մեզ յամ. գարութեանէ մերմէ ի դատելոյ եւ բամբասելոյ զեղբայրւոյն — Պատահեաց երբեմն...:

Էջ 400.— Ե տող զըրեթիւն, մնաց-հայր զատարկ. վարր, երեք տեղ Նշանակուած ժէ: Արձառէն կտրուած Հանուած եթթ թերթ, էջ 401ի Ներքեւ Նշանակուած երիցս ժը:

Էջ 405.— Գլուխ մետառնեբորդ — Վասն աստուածային դատաստանաց, եւ ըմտրելոյ գրարիմ ի չարէմ, եւ ակնառնութեամբ ինչ չառնել — Ասաց Հայրն...:

Էջ 465.— Գլուխ երկուտառնեբորդ, — Իրբեւ թէ պարտ է մեզ մշտ արթուն եւ զգաստ լինել:

Էջ 473.— Դատարկ մէկ էջ:

Էջ 483.— Գլուխ չորստառնեբորդ եթէ տարտ է մեզ օտարաւոր լինել եւ ոգորմութիւն առնել խնդութեամբ եւ լոյմտութեամբ — Ասաց Հայրն Ապրողն...:

Էջ 505ա.— Գնէն ի վար զատարկ, Նոյնպէս յաջորդ 506 էջը: Ապա Ե թերթ արմատէն կտրուած Հանուած:

Էջ 507.— Ներքեւը երիցս Նշանակուած ի:

Էջ 508.— Գլուխ տառնեբորդնի ասացեալ ի հոգին սր. Ած. Սրբայն Ներսէսի Լաւրբանցոյ Արքեպիսկոպոսի Տարանի Կլիկեցեալ — Սախլիմ ի սիրոյ սրտեալ թաղձանաց...:

Էջ 528.— Գլուխ վեցտառնեբորդ — Վասն բարբ խնդրեբորդ եւ որք մեզօք լուսաւորեալիմ եմ:

Էջ 594.— Գլուխ եօթն եւ տառնեբորդ:— Վասն անյիշաչառութեան որ է նմանութիւն յԱյլ — Ասաց Հայրն...:

Էջ 603.— Գլուխ ուրեւտառնեբորդ — Վասն սիրելոյ զԱծ. եւ զընկերմ — Ասաց Հայրն Անտոնիոս...:

Էջ 619.— Գլուխ իմնեւտառնեբորդ:— Վասն հոգեւտես հարցն եւ աստուածայատ մտաց մտցա:

Էջ 661.— Գլուխ ի. երբորդ:— Վասն նշանագգեաց եւ սեմն[չ]իլագործ հարցն — Առէն զասն Հօրն Ամոնայի...:

Էջ 681.— Գլուխ քամ եւ մին երբորդ, Վասն քաղաքավարութեան մեցին որ գամ. վարս ուղղեցին առաքինութեամբ — Աղաւթէր երբեմն Հայրն Անտոնիոս...:

Էջ 717.— Գլուխ քամ եւ երկու — Խոսք եւ մտածութիւն եւ խորհարդք երկուտառն միայնակեցաց:

Էջ 720.— Գլուխ ի. եւ երեք — Վասն քաղաքավարութեան առաքինութեամբ գորդարելոյն — Խորհեալ ուխտեցին...:

Էջ 725.— Գլուխ քամ եւ չորս երդն, — Բամբ հոգեւտես սր. հարցն որք ի ճգնութիւն ծերանելոյ էին համառու պատմութիւն ցուցումն առաքինութեան:

Էջ 727.— Գլուխ քամ եւ հինգ: Բամբ խրատոյ հարց համառու առ սրմ. Մակարիոս:

Էջ 732.— Գլուխ քամ եւ վեցեբորդ, Պատմութիւն վասն Պօղոսի Լուսորացոյ,

Էջ 734.— Վարք երանելոյն եւ երգումնիկ հօրն Աղաւթարց:

Էջ 743.— Վարք երանուելի կուսիմ Մարիամա որ Մարիմոս տնտնացեալ:

Էջ 749.— Պատմ. վարուցն Յոհաննու Գրմեցելոյ:

Էջ 757.— Պատմ. երանելի սր. հօրն Մակարայ ամապատկանիմ — Սկիզբն արացողք պատմութեան...:

էջ 765.— Վասն որք գորախտին զեւազն զտին, եւ զստարտին հասնալ տեսին:

էջ 766.— Երամնելոյն Մակարիոսի որ ի. մղումաւ մերձ դրախտին բնակէր գրեաց զպատմութիւն Թէփիլոս կրօնաւորն.— Ի վասնն տն. Առեկպիոսի...:

էջ 773.— Վարք Սրապիոնի ծերոյն.— Սրապիոն այր երկուդած...:

էջ 776.— Վարք սրբոյ Մարկոսի միայնակեցի, որ բնակէր ի լեռնմ Թարմակիայ, զոր ասացեալ է Սրապիոնի սր. հաւրն.— Պատմեաց երանելին Սրապիոն...:

էջ 789.— Վարք Պոզեայ միայնակեցի.— Պոզ էր այր Հոգադործ...:

էջ 793.— Վարք Պաւլոսի ամապատկանի.— Առ ըսողումա...:

էջ 802.— Վարք երամնելոյն Մարտիանոսի կրօնաւորի:

էջ 808.— Վարք երամնելոյն Սիւլեանի Սիւնակեցի:

էջ 810.— Վարք երամնելոյն Իլարիոնի կրօնաւորի:

էջ 813.— Վարք ազախնոյն Քի. Եփրատնայ:

էջ 822.— Վարք ազախնոյն Այ. Թէոդորայ:

էջ 829.— Վարք երամնելոյն Մարիամու եղիպտացոյն:

էջ 842.— Աբրայ Երբմ հարին Ասորոյ ասացեալ յազագո գղջման.— Հոգեւորապէս նորոգեացուք...:

էջ 852.— Սուրբ Հօրմ Նեղոսի խրատախտանի.— Լաւ է յատակ խորհրդով ննջել, քան պիղծ խորհրդով աղօթի մատուցանել եւ վարձս ոչ առնուլ:

էջ 858.— Խրատք սր. հարցմ.— Ո ոք կամեցի Քի. Այ. Հաճոյ լինել...:

էջ 860.— Վարք երամնելոյն Մարկոսի Սալոմի որ է յիմար.— Սովորութիւն էր Սկիւթայ լերին...:

էջ 862.— Վարք երամնելոյն Սիւլեանի որ վասն Քի. ազաւաշտալոյ ի Յոնանմու ամապատկանի:

էջ 868.— Բամբ հօրմ Յոնանմու աստուածաբանի ասացեաց ազգամար սր. Հոգւոյն ի խնդրոյ միանձամբ եւ ամապատկանաց.— Թողութիւն չնորհեալ...:

էջ 870.— Դաւանութիւն պատուական

եւ ցանկալի յայժ, հաւաքեալ ի մի ի բազմաց ասացեալ վարդապետաց.— խոստովանի՛մ եւ Հաւատամ զղուգարհաւ միութիւնն...:

էջ 877.— Սրբոյն Աբամասի եւ Ե. Աբրայ Եփրեմի ասացեալ խոստովանութիւն.— Եւ արդ Հրաժարելով ի սատանայէ եւ յամ. խաբէութենէ նորա...:

էջ 881.— Սրբոյն Գրիգորի Նարեկացոյ բամբ պիտանիք հաշտեցուցիչ ընդ Այ. խոստովանութեմ.— Այլ ես որքան բան զօրէ պարտաւալու...:

էջ 882.— Ի մարին Ս. Նարեկացոյն ասացեալ ըստգտմանց, հաւաքեալ խոստովանութիւն.— Եւ ահա Հրաժարեալ ի սատանայէ...:

էջ 884.— Հաւաքեալ խոստովանութիւն ի Ս. Եւագրեայ բանից.— Հրաժարելով ի դործոց եւ ի խաբէութենէ սատանայի:

էջ 889.— Պատմ. որդւոյ քաղաւորին Հոռմայ որոյ ամուսն էր Ներսէս, որ քաղաւոր գամ. կրօնաւորեցաւ ի վանս սր. հաւրմ Ամստին.— Պատմել ճեղ զվարս...:

էջ 896.— Պատմ. եւ վարք երամնելի կամաւոր ազգատացելոյն վասն Քի. որդւոյ քաղաւորին Հոռմայ.— Արք եղբարք եւ Հայր լուսարուք զպատմութիւն առն Այ. որդւոյ Թագաւորին Հոռմոց...:

էջ 915.— Ներսէսի մուկր մագրեմանց մերչափական տաղիւ տըւողըն բանից, գարնացեցն մըսոք ի քումբարթեմէ կորից, Յիշատակաւ ամցելումն իրի, մերկայի եւ աւագայի, Յոգրումն հեծուքեմն արդի. Խօսք ընդ Այ.— Յօ. որդի Հօր միածին...:

էջ 966.— Յիշատակ բանի գրողիս մագրեման: Ի վից հարիւր Հայոց քովական, եւ յառաջին սկսեալ մար ամ:... Բանքս գրեցաւ աղաթական...:

էջ 969.— Պատմ. Սր. հօրմ երիցս եւ րամնելոյն Պարոմ միակեցին, ի քով. ուղ.— Էր այր մի Պարոն անուն ի խորձոնեաց դաւառէն ի դեղջն սր. տիկնայ...:

ԵԱՆՈՒ.— Այս հետաքրքրանքս պատմութիւնը Հրատարակած է Մ. Վ. Նշանեան, Դարանաղաւթ ժամանակագրութեան իրրեւ յաւելուած, էջ 591, Թուականը կարգաւոր ի եւ Գ. Կոնստանդ Եղբի:

էջ 973—4 վերի կէտը մնացած .— 973բ
— 975 դատարկ :

Յիշատակարարք .—

էջ 140ա .— Քս. Ած. քո սբ. ճշնաւորացն ըստ իմաստութեամբ ողորմեայ եղկելի գրչիս եւ ծնողաց իմոց, եւ կոկող թիթիս, եւ որք դամէնն աստացեն, ամէն :

էջ 241ա .— Ի սբ. քաղաքս Նմ. :

էջ 343, տետր ժեւ, վարի լուսանցքին վրայ, նարնջադոյն դրով .— Այս տետրս խալատ ատ կայ :

ԾԱՆՈԹ .— Երկու փոքր յիշատակարաններ եւ ունի գրիչը, էջ 162ա եւ 288ա, ոչոնք վերը դրուածին գրեթէ կրկնութիւնն են. այդ պատճառաւ դանց ըրինք դանոնք :

էջ 913 .— Փառք ամենասուրբ երբորդութեան Հօր եւ որդոյ եւ Հոգոյն սրբոյ յուխտեան ամէն : Որ ետ կարողութիւն տկարիմաց մտացս Հասանել ի յաւարտ սբ. դրոցս որ կոչի Հարանց Վարք, որ ունի յինքն զպատմութիւն սբ. Հարանցն : Արդ զրեցաւ սա ի սբ. քաղաքս Նմ. ընդ հոմանեաւ սբ. Յակոբայ առաքելական աթոռոյն որդոցն Ձերեղեայ : Ի Հայրապետութեան Սրսայ Տէր Յովանէս Կաթողիկոսին, ի յառաջնորդութեան Տէր Դաւիթ արհեպիսկոպոսին, եւ վերակացութեան սբ. Եմմայ. Գրիգոր Հէրպետին. ի յայս ամի, աղատեցաւ սբ. աթոռն Հայոց ի պարտուց ի թվականին Հայոց ի եւ ԾԹ : Արդ աղայեմ զամենեանս որք Հանդիպէ մեա կարդալով, եւ կամ տեսանելով անմե[ղա]ղիբ լերուք օխականաց գրչիս, զի անհմուտ եմ ար-

ուեստիս այլ փափաք եւ յօժարութիւնս կտրց. այլ միով Ած. դորմոյ արժան առնէք զՊարոն Մահաթի գրիչս, եւ զծնողքն իմ, նայեւ զհոգեւոր որդին իմ զՄարգարայ սարկաւադն որ բաղում աշխատութեամբ զթուղթս կոկեաց, եւ Ած. ձեզ եւ մեզ, եւ ամ. Հաւատացելոցն ողորմեացի, ամէն :

էջ 973ա .— Եւ արդ եղև զբաւ զրոցս եւ վերափոխումն իւր ի միում ամի, թվին Ո եւ ԾԹ, եւ զբեալ են այլ ոք զորպիսուսութիւն ժամանակին եւ զաղերս մաղթանացն եւ զՀայցումն թողութեան, անմեղադիր լինել, անարհեստ զըլութեան, մի ըստ միովէ դամ. զբեալ են, լէ. Համարս տետրից [= էջ 913], անդ դացես եւ ընթեռնուցուք, եւ ընդ ամին յիշատակի, եւ զբաղմամեղ Գրիգորս տրուպս ամի. արասիք յիշման արժանի ի Քս. եւ Հայցեցէք թողութիւն ամ. աղականացն մերոց որ եւ ձերն թողցի յամենառատ շնորհողէն Քի. Այ. մերոյ որ է արհնեալ յաւիտեանս ամէն :

էջ 97Ը .— Թվ. Ռճա, այս է դաւթար Ծնընդեան պղղընձէ աման[ն]երո[ւ]ն : Ժդ առի թափսի. Ժ. տր. վարպետի թափսի մէջ միմեանց, Իր նալպարէ? : Ժդ ոռքով թափսի. Ե. անոռք. Ժդ. փարխած, մանր ու խոշոր : Գ. խորի. Ա. Հարամ դրսի խորին. Դ. լազան. Բ. օինի. Զ. թանճարայ. Բ. այլ փոքր : Գ. թաւան. Դ. աս. Դ. շեբի. Գ. պոչաւ քաւկիր : Ա. անպոչ. Է. իանճարի կափախ. Դ. մեծ պղղինձ. Դ. փոքր պղղինձ : Ա. պուտուկ. Բ. քորհնեաց յազան. Բ. լվացուց յազան :

176

ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ ՍՈՒՐԲ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ. — 4

ՊՅՂՈՍ ԱՐԲ. ԱԴԻԲԱՆՈՒՊՈՒՍԵՑԻ

Խրոստաղէմ

1839

ԼԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասւոյ 31 x 21 x 3: էջք 21-190, Հանգամանք ընդհանրապէս լաւ: Թուղթ կտրուողով: Գրիչ Դաւիթ Վրդ.: Գրութիւն սեւ մելանով, միասին, 35 տող: Հոսքադիր: Պատուադրութիւն սովորական: Լաթակաղձ, խաւաքարտեայ: առաջին կողքին բառարդջ միայն մնացած:

Էջ Ե — Զաւատ — Բաւրաստամ Սր. Նյազմի, յորինեալ ի պատիւ երկրպագելի տնօրինական մարմնադիր սր. տեղեացն Գի. Այ. մերոյ ի Տէր Պօղոս Սրբ. Արքեպս. է Ադրիանուպօլսեցոյ եւ ի Նախկին Պատրիարքէ կոստանդնուպօլսոյ, որ կայ այժմ Նախագրոյն խորհրդական կառավարիչ Սրբ. Աթոռոյ Ներզէի. ի պաշտօնութիւն Նո. որում Տէր ասցէ կարողութիւն եւ պահեցէ յընդ երկայն առաջն բարեաց:

Յիսկ Բուն դադափարէն յերուսաղէմ օրինակեաց յայժի տեառն 1830, Մայիսի 12:

Ի վայելս անձին իմոյ, եւ եղբայրասէր միաբանից Սրբ. Աթոռոյն Երուսաղէմի սրբոց Յակոբեանց:

Մասոյ Դաւիթ վրդպ. միտ. սր. էջմի.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Էջ 1. — Յառաջաբանութիւն հեղինակի: — Ո՛ր տարբ. աւետիս...:

Էջ 6. — Գլուխ Առաջիմ — Յաղապ. թէ Սր. Երուսաղէմ է Նախնական եւ վախճանական բնակութիւն մարդոյ:

Էջ 10. — Գլուխ Նրկորդ. — Յաղապ. թէ Սր. քաղաքն Երուսաղէմ նման է երկնից:

Էջ 23. — Գլուխ Նրբադ. — Յաղապ. թէ Երուսաղէմ նմանի աստղային երկնից:

Էջ 34. — Գլուխ Նորբադ. — Յաղապ.

թէ Սր. տեղեքն Գի. նմանին երկոտասան կենդանակերպէց:

Էջ 30. — Գլուխ հիմգերորդ. — Յաղապ. թէ Երուսաղէմ է քաղաք Այ. եւ նորմանի աթոռոյ Աստուածութեան:

Էջ 51. — Գլուխ վեցերորդ. — Յաղապ. թէ Երուսաղէմ է լեռնն որում Երուսաղէմ:

Էջ 58. — Գլուխ հօրմերորդ. — Յաղապ. թէ Սր. քաղաքն Երուսաղէմ է լեռնաձորն զանձուց աստուածայնոց:

Էջ 66. — Գլուխ ուրերորդ. — Յաղապ. թէ պարիսպ Երուսաղէմի յակնից պատուապանց:

Էջ 76. — Գլուխ իմներորդ. — Յաղապ. թէ Երուսաղէմ է երկին Նոր եւ երկր Նոր Գր. ետեւ Յունանէս ի յայտնութեան:

Էջ 81. — Գլուխ տասներորդ. — Յաղապ. թէ Սր. Տեղեքն նմանին երկոտասան ակնից Հիման Նոր Երուսաղէմի:

Էջ 105. — Գլուխ մետասաներորդ. — Յաղապ. թէ ով իցէ Թաղատուն Երուսաղէմի, եւ որքան ցանկալի է Այ. եւ սրբոց Նորա:

Էջ 110. — Գլուխ երկուստասներորդ. — Յաղապ. թէ Երուսաղէմ է յատուկ տեղի աստուածայնութեան:

Էջ 132. — Գլուխ երեքտասներորդ. — Յաղապ. թէ Երուսաղէմ է լեռնային եւ զաշտային:

Էջ 139. — Գլուխ չորեքտասներորդ. — Յաղապ. թէ Երուսաղէմ յեկնեց զմայ գիւր եւ է երկրն ցորենոյ, դինւոյ եւ ձիւրոյ:

Էջ 155. — Գլուխ հիմքտասներորդ. — Յաղապ. թէ Երուսաղէմ յողիթ մեղր եւ կաթն:

Էջ 163. — Գլուխ վեցտասներորդ. — Յաղապ. թէ Երուսաղէմ է տուն զատառտանի:

Էջ 187-190. — Դասարկ:

177

ԱՍՏՈՒԱԾԱՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ. — 1

ԳԵՏՐՈՍ ՎՐԴ. ԱՂԱՄԱԼԱՆ (1769)

Ս. Յակոբ, Երուսաղէմ

1812

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 31 x 21 x 1: էջ 76: Հանդա-
ժանք լաւ: Թուղթ: Գրիչ Մեսրոպ Վրդ.
Կոստանդնուպոլսեցի: Գրութիւն երկնիւն,
խորագիրները եւ ղրխատուերը կաշմէր,
մնացեալը սեւ մերանով, 39-40 տող: Նոս-
րուղիւր հասարակ: Համառոտագրութիւն սո-
փորական: Թղթակաղմ: Ստացող՝ Կերակոս
Վրդ. Երուսաղէմացի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ — Ժապատ —

էջ 1. — Գիրք որ կոչի Աստուածամա-
մուրիւմ, արարեալ ի Պետրոս Վարդապետէ
Նախիջևանցւոյ Աղամալեան, ի փառս Այ.
Ի յողոստ մանկանց եկեղեցւոյ: Իսկ այժմ
գերասին օրինակեցաւ մեռածը Մեսրոպ
մեղսածան սեւակրիս Կոստանդնուպոլսեց-
ւոյ ի սր. քաղաքն Նիմ, եւ ի հրաշայի Ա-
թոռ Սրբոց Յակոբեանց: Ի Թուին Հայոց
ՌՄԿԱ, ի վայելումն սր. Երուսաղէմացի
Կերակոս Վաղդապետէն:

Յառաջաբանուրիւմ. — Արարեալստ-
առում մարդոցն Մովսէս...:

էջ 2. — Գլուխ Ունիկիւմ. — Յաղագս
թէ որքան մեծ իցէ ճանաչելն զԱստուած:

էջ 53. — Հատոր երկրորդ. Գլուխ ա-
ռացիւմ. — Յաղագս ճմանութեան, որ ա-
ռահանք ի սր. Երբորդութիւնն, բաժանեալ

ի չորս պրակս: Պրակ Ա. — Յաղագս ճմա-
նութեան որ արտահանք ի ճանապարհէն
սրբոյ Երբորդութեան:

էջ 76. — Ի քաւկամիս Հայոց.
Ջկենդանկերպս երկոստասն,
Ճէլս պատկեա զիր եւ յըսան,
ի քանէն զերկուսն հան,
դաշնս զթիւ դրքոյս շարժան: [1769]:
— Աղերսաց. — Պայծառ արիւի աշ-
դարութեան...:

— Առ ընթերցողս. — Մաղթեմ զեղ-
բարոց զհրապանն...:

— Գովեստ Աստուածաբանութեամբ —
Ունեալսանք խոր էութիւն...:

— «Այս Աղամալեան Պետրոս Վրդա-
սյլ եւս ունի բաղում զընանս շարագրեալ.
Գարողագիրք, Կէլո Արդարութեան, Յա-
պաշխարհն, Աղբիւր բացեալ՝ աւետար-
նական Առակացն, Յս. փեսայն, Մեկնու-
թիւն Նիսեսացոց Թղթոյն, եւ այլ գրեանս
աստուածաբանից յօրինեալն:

էջ 76. — Դատարկ:

ԾԱՆՈԹ — Հստ Սաւայանեանի «Յո-
րինեալ է դործն ի թիւ ՌՃԺԸ (1700), խո-
րին հմտութեամբ եւ փելխոփայական ու-
նով այլ նուազ Հայկաբանութեամբ (էջ
188): Տպուած է ի Կալիսթա 1827ին:

178

Ա. — ՄԵԿՆ. ՄԱՐԳԱՐԵՈՒԹԵԱՆ ՅՕՆԱՆՈՒ. — 1

ԵՓՐԵՄ ՎՐԻ. ՍՈՍԻՍ

Բ. — ՄԵԿՆ. ՄԱՐԳԱՐԵՈՒԹԵԱՆ ՅՕՆԱՆՈՒ. — 1

ՆԵՐՍԷՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՅԻ

Կիլիկիա

1785

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 31 x 21: Էջ 24: Հանգամանք լաւ, Թուղթ տոկուն, Բնագիրները եւ գրութիւնները կարմիր մելանով բոլորգիր, մեկնութիւնք սեւ մելանով մանր նոտրագիր, միասին, 60 տող, Համառոտագրութիւն սովորական, Կողք խաւաքարեայ:

Ա. — ՄԵԿՆ. ՅՕՆԱՆՈՒ

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ. —

Էջ 1. — Մեկնութիւն Մարգարէաբեամ Յովնան, արարեալ Տեսն Սիրեմա վարդապետի Սրեցոյ, յաշակերտէ եւ յէպորթոսի Տեսն Գարիէի գերեմեմեայ Խաչապետի ի իմարտութեան վարդապետի Սեւցոյ, ի թուիմ հայոց ՌՄԺԸիմ:

Յոռապատմութիւն Մատնիս. — Եւ արդ զի աստուածայինն առաքեալ առ Հոգեծին դաւակն իւր, եւ առ մտերմ աշակերտն Տիմոթէոս...:

Էջ 20. — Ընծայակամ. — Արդ ընկալ զայս դուշաքեայ աշխատութիւն մեր եղբար Թէոդորոս, եւ այցելու մեծին Անտիոքայ, որ ի յիշէ բաղանջաց զոց շարժեալ հոռապատմութեան Յովնան, որ եւ ողն առեալ յԱստուծոյ կարողացաք հառուցանել յանկ, Բայց մինչ իբր ի նաւահանգիստ հասեալ կամէաք զուրախականն արձակել զհոռացան, անդէն աղտ իմն անհնարին հասին ի վերայ մեր, յար եւ նման աղէտից որդուին Ամաթեայ: Զի զոր օրինակ իցա՝ մաքիլ զդմենայն քաղէին ոգիք մարգա-

րէին, եւ լաւ զմեռանիլն վարկանէր քան անդուլ աշխատութեամբ զբանդադուլին կողմումամբ. ոչ ընդհատ ինչ եւ մեր դիպումա՝ յառքերեալ օրինակէս: Զի զկնի բոսորաներկ մարմնով յեթեր կոյս թեւածելոյ եւամեծին Հայրապետին եւ Հորեղբոր իմոյ ըստ մարմնոյ Տեսն Գարիէի աստուածաբեալ Կաթողիկոսին ամ. Հայոց, մամանցին ի վերայ դիպումա՝ քանդականք, հէնք եւ առաքալութիւնք ի քառից կուսիր ողորկեալ զմեզ: Քանզի յորժամ հաստաւ մահուամբ զեղողէջ ծառս այս բարբեհողն տապար առ արմին եղեալ յանորի-ն[աց] անտի առ այս նոմիկոսս օրինաց, որ յաստուածային բանն յօթնէր միշտ բանական հօտին, անդէն անդ անկալ զոյսում մեր արեւ կիդանօղ, եւ քաղէին ոգիք մեր ի տառապանաց անտի, եւ լաւ զմեռանիլն համարէաք: Վասնզի կարի տաղնապէր զմեզ հողմ բբարեր ի հիւսիսոյ իբրու առհնչեալ, եւ որպէս դուրեւ տարաբեր զմեզ անդուլ խոշտանակամբ: Յորժամ լինէր տիւ զգարգ խնդրէաք անորժանօք, եւ յորժամ յայն ժամանէաք՝ զտիւ ունիլ կարի լաղձայաք: Քանզի յէր տեղի ինչ ի տունջեան ուր զօղէաք, եւ ոչ դիշեր ինչ՝ որում ննջիլ կարիցէաք: Զի մի քան զմի յառաջ ճեպել փութային նեղաւորթ զիպուածք, եւ ոչ րաստեալ մնային իբրեաց հոյլք վշտաց: Զէր պահ որ ոչ բախէր զմեզ հողմ, եւ ոչ ժամ՝ զոր ոչ ճնշէր զմեզ խորշակ տապախանն: Ուր ի Երեմիայ, զի երկարածիքս յօրինեացէ ի վերայ մեր ողբս արտասուաց: Եւ Եսայի զի նստեալ լայցէ զմեզ եւ աշխարհացէ: Վասնզի մարդաղէմ զազանքն այնորէի՝

յևտ ըմբռնելոյ դերկըրորդն Արէլ, եւ ի դաշտի անդ սպանանելոյ զվկայն խաչակիր ի պահոց սր. խաչին, ի հաղորդ երկու հարիւր իննեւտասն թուին հայոց ի տասներորդումն սեպտեմբերի, յաւուր ուրբաթու, հանդոյն կենարարին մերոյ հանդիպելով նմա նահատակութեան հանդէս, ի վաղիւն յորժամ զարաթացեալն ի կենաց հանդուցաք ի դիր հանդատեան յաւուր շարաթու, դարձ առին նոյն արեանառուշտ գաղանձն խիղախելով ի վերայ մեր, եւ զորն ողջուն խոշտանկելով դմեղ դայա ինչ պահանջելով, կամ զայն ինչ դի ի բազասեւն մեր, սլստմատ յօղելով նիւթեցնեն մեղ զլարես:

Եւ մինչ յայս վտանգ կայաք տապնապեալ եւ կոշիւոճեալ ոչ պակաս քան դաւուրս տասն, մահու ակնկալեալ քան կենաց, տնդէն կրկին Հէք եւ ասպա[տա]կմունք, ունդր առաւել քան դնախորդ պաշտպանն շուքս աւելի քան զքառերիւր արս արիկայս եւ արիւնածաբաւս: Եւ առ այս ի ծուփս միծ անկեալ, այնուհետեւ ի դերեղման վարկէաք դմեղ, Քանդի ոչ զիս եւեթ, այլ աղղատ առնել զմեղ խորհէին: Եւ մինչ այսպէս սպառեցան առ ի մէջ՞ կարիքն, եւ հատու աղատութեան վատահութիւն, յայնժամ զղարմաշայիւն ներդրոճեալ: Վարդի սոյոր է նա յանկելալ ժամու ներդրոճի զհարաշայիս, եւ դարձուցանել յաւոյ զստուերս մահու, որպէս եւ աստ շրջեալ զիրտս նոցա ի քաղցրութիւն, եւ զխորհուրդս նոցա շար՝ ի բարի, ոչ բոլորքն միանդամայն, այլ երեւելիք ի նոցանէ: Իւսպայս ժամ դտեալ մեր հանդերձ հաղթ իմով ըստ մարմնոյ՝ Մարկոս անուն Աջապահ քահանայիւն, որ է նորայս եւամեծի Հայրապետին, անցաք ի ճանապարհ որ առաջնորդեալ բերէր դմեղ յառտուածապահ քաղաքն Ատանայ: Բայց մնաց ի Սիս հարադատն իմ ըստ մարմնոյ Գրիգոր անուն զպիր հանդերձ ետեակ ստեղծաբքն իւր: Եւս եւ բոլոր աթոռայինքն մեադին անդ ի սր. աթոռն, իրբեւ որդիք զրկեալք ի հօն տեսութենէ: Իսկ յորժամ Տեառն շնորհու հաաք ժամանեցաք եւ իջւօթս կայաք յառտուածապահ քաղաքն Ատանայ, արդէն իրր շունչ առեալ հանդարտեցաք ի անորտոբի լինելոյ: Եւ արք տեղւոյն մեծապէս մօրմոքէին ի վերայ խղճալի կերպարանաց մերոց:

Եւ յաղագս աղետայեղձ դիպուածոյն շնորհէին ոչ սակաւ մխիթարութիւն սիրելիքն մեր աստուածաբարացն դասքս փարատելով զայն ինչ զանփարատելի տրտմութիւնս սրտից մերոց:

Եւ ստիպեցին մեղ լինել ժառանգ Հայրապետական աթոռոյն, որ եւ փութացուցին զնախախընցեալ ծերունի քահանայն զհարադատն երկից վեհապետաց եւ զնոցն իմ ըստ մարմնոյ՝ ի Կոստանդնուպօլս, որ է քաղաքամայր արքայանիստ առ ի հրաման հանել յինքնակալէն սարակինացուց ըստ բնաւորեալ ծիսի:

Եւ յայսպիսի դատն եւ ի բազմամբողով ժամանակի եղեւ աւարտումն սորա: Որոյ զոկիրքն եղաք ի Բերիայ, եւ հասուցաք յանկ ի Հայրենի դաւառ մեր ի Սիս, ի մէջ ողիւնասարա դերամբիծ սրբոյ դահին Կիւրիկոյ: Ուստի աղաչեմ զմեղ սիրելիքդ իմ, լինկարարն իմով զաշխատութիւնս մեր, իրր ի տատանէ թուղ եւ կամ ի մողեւելոյ խաղող քաղելով: Եւ հայց[եց]էք ի Քրիստոս յառնել անտես դերկս վատակող իմոց: Եւ արժանադուցէ՞ դմեղ անդադրում եւ յարադուարձ ընդհանուր փառաւորել զամենասուրբ անունն, որ է օրհնեալ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

ԾԱՆՈԹ.— Այս ընծայական յիշատակարանը քանիցս հրատարակուած է այլեւայլ ձեւերով. աստուց ցանկը կարելի է տեսնել Կիւլէէէրեանի մօտ (Պատմ. Կաթ. Կիրիկոյ, էջ 500):

Յիշատակարան.— (էջ 20).— Արդ որովհետեւ ի ընտրութեամբ բարեւոյ պարտեալ եւ ի մարդկային աղ իրեք օժիտքս յարաքիկ Հոգւոյ այսինքն բան, ցատումն ու ցտնկութիւն, քանդի ցտնկութիւն պարգեւեալ, յատուծոյ առ ի ցանկայ ի բարին, եւ ոյթլ առ յաղ. ապա ուրեմն ցանկանալով իմ ի նոյն բարութեան Հետեւումն, յորժամ տեսանէի զգիրքս այս ցանկայի, որ է Մեկնութիւն Օսմանու որդւոյն Ամաթեայ՝ արարեալ ի յուսահողի ծիրեմ հանգուղեայ վիհէն, որոյ Տէր յուսաւորեցէ՞ զհողին, դուռելոյ ի կաճառս Հայրապետական դատուց, ուստի ի պաղուց իսկ Հետէ կամ էր ինձ յօրինակել, բայց ոչ առնուի յանձնս վասն աստանդական կենացս: Զի ոչ ունե-

յով անսպաղ կեանք ասին սակի եղև թոյ-
լաորեցեալ և Բայց ասկայն յորժամ խաղա-
ցեալ լու արար սրբաղան վեհն մեր Տէր
Թեոդորոս դերժնորի եւ երեցեբանեալ Կա-
թողիկոսն Հանդերձ սիրազուն միաբանիւք
սխտի ի միաբանութեանցն Կիլիկիոյ ի
Բերդն Լէօնի Մեծի, որ է Ղաւա Տէրէսի՝
սոի զբանուլ յեղանակի ամառան:

Յայնժամ Հրապուրմամբ ստիպեցին
յարդելի եւ պատուական եղբարքն իմ, մա-
նաւանդ քաղաքակիցն իմ անձկայն եղ-
բայրն իմ ըստ աննիւթ Տէր Կարապետ շը-
նորհապերձ եւ գերարդոյ վարդապետն, որ
եւ եպիսկոպոս մեծին Առանայոյ, եւ ի դոր-
ձակալութիւն Սրբոյ Աթոռոյն շնորհատուի,
ի ձեռնարկութիւն այսորիկ ցանկայի զբրու-
կին առ ի դադափարել: Որ եւ ոչ Հանդուր-
ժեալ իմ ստիպմանց նաղելի եղբարքն իմոց
մեծաւ սիրով ձեռն արկի ի դրել, սկսեալ
ի 1234 թուին արամեանն շառաւելի, եւ ի
յեթններորդ աւուրն յուլիսի մեծաւ տառա-
ւանօք, աւարտեցի զսա յուլիսի երեսնե-
րորդ աւուր: Եւ ապա ողջ Հանդիպիք ալո-
միկ ցանկայի զբրուկին առ ի զբանուլ բն-
թերցամար՝ կերկերեալ սրտիւ մտի կարի

Թախանձանօն ի Հանդիպողացդ անմեղա-
դէր լինիլ սխալանաց զրադրին մեղսոսա-
ծի, վասնից ըստ առիցն զմն դիտնոց
ճիշտք մարդկային դուրով տկար սղալի,
առանց սըման մինն միայն դառանի,
որում փառք յաւիտեան յաւիտենից ամէն:

Բ.— Մեկն. ՅՈՒՅԱՆՈՒ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Էջ 21.— Գրեմկա որ կոչի Մեկնու-
քիւմ Մարգարէութեամ Յովնան, զոր ա-
րարեալ ի յագմիւստ եւ չմագամիտ զե-
րզգոմ Տեառն Ներսիսի Լամբրոնացցոյ,
որ եւ Տարածի կիլիկիացոյ Արքեպիսկոպո-
սի, ի փառս Աստուծոյ եւ յօգուտ մանկանց
Սիւմի:

Յիշատակագրութիւնք (չեղագիր).—

Էջ 1.— Յիշատակ է ի դուռն Սր. Յա-
կովբայ որ յերուսաղէմ 1829 Սեպ. 13:

Էջ 20.— Յիշատակ է ի դուռն Սրբոյ
Աթոռոյ Սրբոց Յակովբանց յերուսաղէմ
ի դրեանցն Եւդոկիայի Յովհաննէս Վարդա-
սիստին, որ վախճանեցաւ ի Դամասկոս՝
կացեալ ինչ սակաւ ամիս առաջնորդ:

179

ՄԵԿՆ. ԳՈՐԾՈՑ ԱՌԱՔԵԼՈՑ. — 2

ԴԻՈՐԴ (ԼԱՄԲՐՈՆԱՅԻ) ՍԿԵՒՈՒԱՅԻ

Տեղի

1788

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 31×20×3: Էջք է+ 206, Պրակք
ք: Հանդամանք լաւ: Թուղթ: Գրիչ Մա-
նուկ: Գրութիւն՝ էջ 2-8 միասին, մնաց-
եալը երկսիւն, 51 տող, դիւղադրենբը կար-
միր, այլ մասերը սեւ միանոյ: Նոտարգիր
վարձ: Համառօտագրութիւն սովորական:
Կաշկակալ: Ստորոգ նախ Անդրիաս Վարդ-
գուպետ, ապա Յովհաննէս Վարդապետ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Էջ 1.— Դիւրբիւմք բարոյակամաց

Համառօտ Մեկնութեամ Պործոց առաքե-
լաց. — Ա. — Թէ ոչ է պարտ յապաղել ի
մկրտութիւն: ... ՄԵ.— Վասն Պողոսի ա-
ռաքելոյ:

Էջ 2.— Առ խմբողմ համառօտի Տէր
Յովհաննէս Արքայեղբայր Սպիսկոպոս մա-
հանգաց աստուածապաի դպեկիմ Մօլիւսի,
ի մասիմ իմչ Բարձրբերդոյ, եւ մոյմ տե-
սալի հաշակելի ք. ռիսիմ Գառնբերդ, եւ
սա համդիպեալմ մատնիւս: — ԱՀա ով
արտուածասէր Հայր իմ եւ Տէր, Հարկեցու-
ցի: Խնդրեմ քո եւ պատկառելի շուք երե-

սացող դարձեալ դրուեաց զիս անիւ, մինչ զի մոռացաւ զիմ խաժութիւն ախմարսն թանկ, եւ ընկենալ զիս ի դռն ուր առաւել ծանր է յան զիս... :

— Վասն վերնագրաւքեամ Գործոց Առաքելոցն։— Արդ ներկային Աստուծոյ անուշութիւնը զիմ անդրադարձնալն։

Էջ 4։— Ի Գործոց Առաքելոցն, քուն էւ ընդարձակ Լեւիմուքեանց Սրբոցն Տեառն հիփրիմի եւ երանելոյն Յովնանու Ոսկերիքեանին այս համարուող շարահիւսեցեալ, որպէս եւ տեսցես առնքիք քանիցն յառնուող սուրբաց զորոյն զանազան Գործոցն՝ հրամարմնաւ Տեառն Ռեաւմոսիս աստուածապահ ուխտին Գառնիքայ առաջնորդին։— Գործոցն Առաքելոց մատենադիր է Լուկաս Աւետարանիս... :

Էջ 8։— Գլուխ Ա. — Զբանն առաջին զոր արարի մասն ամենայնի։ Առաջին բան զԱւետարանն ասէ... :

Էջ 200։— Ազնիւ Արքայ ստացողի եւ աշխատասիրաբար Արքայոցի քուն Լեւիմուքեանն յարմէ այս համարուեցեալ։— Օսմի վեշտապարտորդի Հինդարիւհերորդի եւ Իսահիրորդի արարածոց աշխարհի, եւ ի հաղաթերորդի եւ եօթնասուներորդի եօթներորդի Կենարարին մերոյ դոյստեանն առաջին, եւ ըստ խորոյմային թուոյ Հայկազնեայն Հինդարիւհերորդի քանիքորդի Հինդերորդի, ի թաղաւորութեան Միքայէլի որդեայ Գուկնին, եւ ի պատրիարքութեան Կողմայի երկնակի, եւ Գրիգորիս որդի Գրիգորի Պաշտաւանայ, ողորմութեամբն մեծին Առաքելոյ, արժանացեալ աթոռոյ Հասոյն իմոյ Սրբոյն Գրիգորի եւ ըստ յառաջատեսչեան Սորոյն Իսահակայ ի սասակացեալ սրոյ Սկիւթացոցն, Հայքեանոց Հասի ի պայծառալէն կայանա սրբոյն Կոստանդինոսի, եւ մեծաւ ըզմամբ Հայեցեալ դոմի զանայնայն յոյունց զղերբաբար ՄԼԿԻՆՍԹԻՆ Գործոց Առաքելոցն Մեծին Յովնանու Ոսկերիքեանին յուսաւոր եւ ողորմ զարգացեալութեամբն Եւ Հանդիպեալ Հմտապուն Հեռառորին Կիրակոսի յուսական եւ Հայկական ուսմամբն պերեցեալ, եւ առաւածեալն արդասեօք ետուլ Քարգմանի սենյալիս Հոգւոյ իմոյ։ Եւ ընկալեալ սրբապալի ուրախութեամբ, իբրեւ զառաքալան նախամարդարէին, եւ մեծաւ աստեանմար

նախալ զհամատարածն Լիբիայ եւ ասիական ծոցոյն, ինծեօք Հոգւոյն Հասի ի բաւմին Սեմայ ի ստորաւոյ Տորոսի, ի Հրէաստակարան կայարան սրբոցն։ Եւ դոմ անդ զհաղեւնոր Հիւսնականն Կիրակոս, որդի իմ ըստ Հոգւոյ, եւ աշակերտ մեծ զիտանականին Գէորգայ փոխանորդին մեր։ Եւ սորա յոժարական մօք աշխատութիւն զանաւոր առեալ, ըստ առաւատաւոր Հոգւոյն պարգեացն, վերստին արծարծեալ զիւրբ Բընացեալ բանն Հեռառորին, յեղանակելով ի դիւրաւորս եւ յարմարական մերոյն սողիին։

Արդ մաղթմն զամենեանս, որք Հանդիպիք այսմ Հոգեբուղիս պատգամաց, յիշել զիմ կաղկաղութիւնս ի Տէր սրտի մարտի, ընդ նմին եւ զաշխատաւորս ի սմա, եւ զբն զիտոց յիշատակարանն ընդ սմին զրոց յորմա՞մ դրեալիք, եւ մի՛ պակասեցուցանէք, զի եւ զմեղ նորոգեաց Տէր ի զիրն կենաց յաշխարհին կենդանեաց, որ է եւ Լուկայի օրհնեալ յախտեան։

ՄԼԽԹ. — Հմտ. Յիշտ. Զնապարտ Ս. էջ 200, որ Հնապոյն փոփոխակ մը կը ներկայացնէ. փոքրիկ տարբերութիւններով. Նմանապէս Վենետիկի 1839ի ապագորութեան, էջ 487։

Մեր Զնապարտն մէջ վերորդեային անմիջապէս կը յաղորդէ Հեռակալը, միեւնոյն զրով։

Ընդ որոյ աղերս խառնեցիք զիմ աշակերտ, զո՞ք մատենին մեղաների գրաւոր Մտնկիս, առ փայլումն Հեղաւորի Անդրիաս բարբառեալ Հարազատ սրդի չնորեօք՝ աղագաւոր եւ աստուածաբան Տեառն Զաքարիա Պատրիարքի մեծի Պաշտոյս, ի թուականի Հայոց ՌՄԼՀ փա. Ժ.։

Ապա տարբեր գրչով՝

Նաեւ զայս զիբք Գործոց Առաքելոցն Մեկնութեան զընցուցեալ մասն իմ եւ Լեւորիտա Վարդապետ աշակերտ Սրբազան Պատրիարքի, յետոյ իմով ըզմի եւ յոժարութեամբ՝ առեալ իման իմ զրաւոյ միայն, ետուլ մէջիկ Յովնանու վարդապետ եղբօր մերոյ ընծայելով նմա զԹուղթ եւ զԵնդագործ տանգուրն, ըստ որում սիրելի

իմ է, վասն որոյ ուրախութեամբ վայելեացէ, ամէն:

Յետոյ ինը թերթ դատարկ:

Յիշատակագրութիւն.— էջ Է.— Ռիւստաի է գիրքս երուսաղէմի միաբան Անդրիանուպօլսեցի նախկին Պատրիարք մե-

ծին Պօլսոյ առ[աջնորդ] Պօղոս Սրբապետ Արքեպսի ձեռնասուն աշակերտ Զօրլուցի Տէր Կարապետեան նուիրակ Հանդուցեալ Երեմիա շնորհադարձ վրդպին, ի դուռն Սրոյ Յակոբեանց Մայր Աթոռոյն ամ. Հայոց, Թ. յին 1838 յեպ. 6:

180

ՅԱՆԱԳԱ ԵՕԹՆ ԽՈՐՀՐԴՈՑ.— 4

ՅԱԿՈՐ ՊԱՏՐԻԱՐԿ ՆԱԼԵԱՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 31×22×4. էջք 658: Հանդամանք լաւ: Թուղթ: Գրութիւն երկախն, 40 տող, խորագրերն բոլոր կարմիր, մնացեալը սև միւրհիւս: Նորագիր վարժ: Համառոտագրութիւնը շատ առատ: Կաշեկաւորմ. Ստացող երուսաղէմի Պատրիարք Պօղոս Կանեցի:

ՃԱԿԱՏ.— Գիրք Մեկնութեամ Եօթի հորհրդաց Սրբայ եկեղեցւոյ, շարադրեցեալ է: մեկնեալ ի Յակոբայ Արքիապետն Եպիսկոպոսէ եւ Աստուածաբան Պատրիարք Լուստանդիմուպօլսայ, յամի կեցեալն մեծոյն է: Փրկչիմ 1754, ի քվեկամիս Հայոց ՌՄԳիմ, յունիսի 4, ի Կոստանդինուպօլիս արձայագարք քաղաքի, յերկրորդ պատրիարքութեամ իւրում:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Կրթութիւն աստուածաբանական զխորհրդացմ եկեղեցւոյ:

էջ 648.— Մամկ եւ ցաւցակ հորհրդաց Գրքոյս վասն գլխաց եւ պրակացմ որք ի սմա առ ի դիւրագոյն գտամիլ իւրաքանչիւրեցմ որք խնդրիմ ի բամասէր ընթերցողաց, թուով եւ համարովմ իւրեանց:

Յիշատակագրութիւն.—

էջ 647.— Ես նուազ ծառայս Աստուծոյ, Սրբոյ Աթոռոյս երուսաղէմի Պատրիարք, Վանեցի Պօղոս Վարդապետոս, ոտացեալ զգիրքս եղի յիշատակ ի գրքատունն Սրբոց Յակոբեանց, վասն հոգւոյ իմոյ եւ վասն հոգեւոր եւ մարմնաւոր ծնողացս. որք վայելէ եւ օրինակէ, ԱՅ. ոգորմի առացէ: Եւ չունի ոք իշխանութիւն Հանելոյ դստ ի Սրբոյ Աթոռոյս: Եղեւ ի ՌՄԺԻ Թուին:

էջ 656.— Հաւաքեցեալ եւ գրեցեալ եղեւ Յանկ գրքոյս ի Սարգիս սեւաւորէ Եւզոկեցւոյ եւ Տէրմանեան կոչեցելոյ, ի փառս ՏՆ. Աստուծոյ:

181

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԾՆՆԴՈՑ ԵՒ ԵԼԻՑ. — 6

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ

ՆԿԱՐԱԴՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 31×23×8: Էջ 760+600: Հանգամանք շատ լաւ: Թուղթ տոկուն: Դիւտդիւրները կարմիր, մնացեալը սեւ մեկանով, երկուսն, 37 տող: Նորարդեր պարզ: Համառոտագրութիւնք առատ: Կաշեկաղժ ոսկեղօծ: Կնիք երկու հատ, Ա. մաս, 553 էջ, ա սիւնակին վարի կողմը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1.— Առաջաբանութիւն, եւ գովասանութիւն տր. Գրոց:

էջ 68.— Մեկնութիւն հիմք գրեանցմ Մովսիսի:

էջ 73.— Այսոքիկ եմ ժամանակագրութիւնք աշխարհի կամ բոլոր կտակարանի յԱդամայ միջին առ Ռոս.: — Մանրատառ աղիւսակ մըն է:

էջ 75-76.— Մէկ թերթ, որ սկզբնաւորութիւնն է եղած Ծննդոց գրքի մէկնու-

թեան, կտրուած հանուած է:

էջ 77.— Մեկնութիւն Ծննդոց, Գլուխ Ա.:

էջ 752.— Փառք Այ. ստեղծողին, յաբարածոց ծննդոց:

էջ 756.— Վերջ Մեկնութեան Ծննդոց գրոցմ. Արարեցեալ ծայրագոյն մեկնչին մեծին Կուռնելիոսի, որ է լայնատարածագունեղարար:

էջ 757-760.— Դատարկ:

Մէկ թերթ առանց իջաթիւի.— Առաջաբանութիւն. Մեկնութիւն Ելից, Գլուխ Առաջին:

էջ 1.— Գլուխ Ա, Համար 1:

էջ 604.— Փառաբանութիւն ամենափրկչին: Սակա դործոցն եւ Համառոտութեանցն Ելից:

ԾԱՆՈԹ.— Այս հատորը առաջին մասն է Նախապէս ցուցակադրուած թ. 155 Զեռարին:

182

Ա. — ԿԱՆՈՆԱԳԻՐՔ. — 3

Բ. — ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐՔ. — 3

Կ. ՊԱՆԻՍ

1790

ՆԿԱՐԱԴՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 30×20×4: Էջ 350: Հանդամանք շատ լաւ: Թուղթ, Գրիչ Կեսարադի Պատրիս վրդ. Աստուածատրեանց: Գրութիւն խորագրերները կարմիր, մնացեալը սեւ մեկանով, երկուսն, 47 տող: Նորոշանքներ: Համառոտագրութիւնք զրեթէ սոսիւրական: Կաշեկաղժ տախտակեայ: Կնիք

առաջին եւ վերջին էջերուն վրայ, Կալադիր, Վ. Մ. Պատրիս Վարդապետ, 1232:

Ա. — ԿԱՆՈՆԱԳԻՐՔ

էջ 1ա.— Ցամկ բոլոր կանոնաց ամեն յոյսի եւ կարգ զլիսոց, եւ այս ցանկով հեշտ դասնեալ զոր խնդրեալ:

էջ 1թ.— Սկիզբն առաջնական կանոնիս:

[Ա.—] Կանոնք եւ Սահմանք, գոր եղիմ աշակերտում Բոսի ի քր. յեկեղեցիս յետ վերամաւոյ ՏՈ. ժողովեալք ի վերնատունն... Գլխ. ԼԳ.: էջ 2: Կանոնադրի Ա-ԼԴ:

[Բ.—] Սահմանք եւ Կանոնք Սք. Առաքելոցն, ի ձեռն կրեալա՝ առաքեալ հեթաւսաց: Կանոնք երկրորդ առաքելականք. Գլխ. Ձե: էջ 9: Կան. ԼԵ-ՃԺԲ:

Գ.— Սահմանք Կանոնաց Սրբոյն Թաւադոսի, ի քաղաքն Ուռնայի, ի լուստարեյն զճոսս: Գլխ. ԼԳ: էջ 13: Կան. ՃԻ-ՃՄԲ:

Դ.— Կանոնք Տան. Փիլիպպոսի Առաքելոյն: Գլխ. Դ: էջ 16: Կան. ՃՄԳ-ՃԿ:

Ե.— Կանոնք Սք. Հարմանն Հեռեռեւաց, յետ առաքելոց: Գլխ. ռմի իդ: էջ 17: Կան. ՃԿԱ-ՃԶԴ:

Զ.— Այս Կանոնքն մայն եմ քան որ կորցեցան ի Նիկիայ: Ամկիւրիայ Կանոնիս Ի. Գլխ. էջ 19: Կան. ՃԶԵ-ՄԴ:

Է.— Դմի Կանոն Նիկիական, Ի Գլխ. էջ 21: Կան. ՄԵ-ՄԻԴ:

Ը.— Կանոնք երկրորդ Նիկիականք, գոր եղիմ Յովն Կարմալ. Կրկնաբանեալ կարմ ի Կարմայ: Գլխ. ՃԺԳ: էջ 24: Կան. ՄԻԵ-ՈՂԷ:

Թ.— Կանոնք Սրբոյն Գրիգորի Առաքելոյ Հայոց: Գլխ. Լ: էջ 27: Կան. ՈՂԹ-ԳԿԸ:

ԾԱՆՈԹ.— Ընդհանուր Կանոնաթիւի ՈՂԸ Համարը դատարանէ:

Ժ.— Կանոնք Աթոռատի: Գլխ. Ձր: էջ 28: Կան. ԵԿԹ-ԵԿԶ:

ԾԱՆՈԹ.— Աթոռատեան այն Կանոններու լուսանցքին վրայ, ընդհանուր Կանոնաթիւերուն ներքեւ, կարմրագիր թուանշաններով կը կարդալու ձեւով 89, ապա կը շարունակուի ընդհ. Կանոնաթիւի միայն:

Ժա.— Կ. Պօլսոյ ժողովան եւ կանոնիս: Գլխ. Գ: էջ 37: Կան. ԵԿԵ-ԵԿԻ:

ԾԱՆՈԹ.— ԵԿԵ եւ ԵԿԶ թիւերը կրկնուած են:

Ժբ.— Սահմանք եւ Կանոնադրութիւնք Սրբանայն Գրիգորի Ամբասանի, Ամբասանուի Սպի, յապաքա ուղղափառ հուստայ: Գլխ. Լ: էջ 37: Կան. ԵԿԹ-ԵԿԻ:

ԾԱՆՈԹ.— Կանոններու թիւը կարմրագիրով նշանակուած է լուսանցքի վրայ 1-29: Հմտ. Նաեւ աստ Թ. 157, ԼԷ եւ ԺաԹ.:

Ժդ.— Գիր կանոնական մեծի եւ քաղ գլխականի Սրանայն Բարսեղի Սյուսեանի, քան առ Սուրբն Ակակիոս: Գլխ. Ծ: էջ 40: Կան. ԵԼԸ-ՇՈԷ:

Ժդ.— Դարձեալ Սրբոյն Բարսեղի Գիր կանոնական առ քահանայ մեծ Թեոդորոս յԱմսիոյն, վրան հետամալոյ ազգակցութեանց: Գլխ. Ա: էջ 44: Կան. ՇՈԸ:

Ժե.— Բարսեղի Գիր կանոնական վարն Եղեղէս եւ Քիւրապատիկ Եստից: Գլխ. ՄԸԲ: էջ 45: Կան. ՇՈԹ-ՊԻ:

Ժդ.— Կանոնականք ՏՈ. Սփրեմի արդիւնականութիւն կրեմալոյ, գոր սնուցանէր յամապատն. ի Կատարեան ձառէն: Գլխ. Ը: էջ 50: Կան. ՊԻԱ-ՊԻԸ:

Ժէ.— Այս Կանոնք եղան յաւուրս Ներսիսի Կարաղիկոսի և Ներշապուհոյ Մօսկիականից Սպի: Գլխ. ԼԷ: էջ 50: Կան. ՊԻԹ-ՊԵԵ:

ԾԱՆՈԹ.— Կանոններուն թիւը կարմրագիրով նշանակուած է 1-30. Իսկ սեւագիրով գրուած ընդհ. Կանոնաթիւին մէջ ոչ ոք մը կատարուած է դատարանով ՊԻԸ Համարին վրայէն:

Ժբ.— Որք ժողովեալ ի Կեսարիա եւսոք. Ի վրան իմ յամօրէնութեանց կանոնց, սահմանեցին կանոնս: Գլխ. Ժ: էջ 62: Կան. ՊԵԶ-ՊԶԵ:

Ժթ.— Նիայ Կեսարիա կանոնիս, Գլխ. Ի: Այս Կանոնքն յետոյ եղան քան յԱմկիւրիոյ, Կամ ի Կեսարիայն, քայց զի քան զՆիկիայն յառաջագոյն քանզի ժողովեալ ի Կեսարիայ ժՁ եղաց վրան պոռնկական աղանդիցն, որ թոյլ տային քահանայից վարն պղծութեան գործոց, յոր ժողովեալ սահմանեցին, Գլխ. Ի: էջ 63: Կան. ՊԶԷ-ՊԶԸ, Հմտ. աստ Թ. 157 է:

ԾԱՆՈԹ.— Ընդհ. Կանոնաթիւի ՊԶԷն զատուած է ՊԶԷԻ:

Ի.— Կանոնք Գեմարեայ, Գլխ. Իդ: էջ 65: Կան. ՊԶԸ-ՁԻ:

Իա.— Ամսիոյն Կանոնիս Գլխ. ԻԿ. Յետ քաղաւ ժամանակաց անցանայոյ, դարձեալ բարբառեցաւ աղանդն Արտեմիանայ

վասն ամենառարբ տոմից այլափոխումն առնել, եւ յաւելաւած արտաւոյն կամոնեալ ըմբերցուածոց որ ի սբ. առաքելացմ աւուրնցեալ եկեղեցւոյ. վասն որոյ ժողովիս յիւնտիօք եղաւ. լԱ, սահմանեցին զկամոնու գայտ ի՞ր բանս: էջ 67: Կամ. **ՁԻԱ-ՁԽԵ:**

ԵԱՆՈՑ.— **ՎԵՐԵԻՆ Կանոնաթիւի ԶԻԿ** իր ներքեւ կարմրագեղով Թուանշան չուսի, իր.— Խոստովանութիւն ժողովոյն Անտիոքայ.— **Խոստովանութիւն որպէս ուսուցիչն Գիրք Սուրբ եւ վարդապետք ճշմարտութե ԵԺԸ, որ ի Նիկիայ, եւ ճՄ, որ ի Կոստանդինուպոլիս, Մ. որ յԵփեսոս, որ Հաստատեցին զՀաւատաւ սուրբ...** էջ 71, Կամ. **ԶԽԶ, Հմմտ. աստ Թ. 157 ԼԳ:**

ԻԿ.— Լաւորդիկեայ Կամոնից Գլխ. ԻԽ.— Եկաւ աշտորիկ զօրանայ Բոստաղեոց Հերձուածն Դժանբորդ կոչին... էջ 72, Կամ. **ԶԽԷ-ԲԻԱ, Հմմտ. աստ Թ. 157 Ժ:**

ԻԿ.— Կամոնիք Սարդիկեայ, որք ժողով ժողովեցան, Գլխ. իա.— **Ուրիտ Եւայն. ասաց ոչ այլքան յետին սուրբութիւն որքան վնասակար...** էջ 74: Կամ. **ԲԻ-ԲԻԲ:**

ԻԽ.— Կամոնեակամ Գիր Տոմ Եղիպատու ասացեալ: Գլխ. Զ: էջ 78: Կամ **ԻԻԳ-ԲԻԸ:**

ԻԿ.— Կամոնիք ժողովոյն որ յԵփեսոս, Գլխ. Զ: էջ 78: Կամ. **ԲԻԹ-ԲԼԴ:**

ԻԽ.— Կամոնիք Կիրդի Աղեքստղորացւոյն: Գլխ. Ե: էջ 79: Կամ. **ԲԻԸ-ԲԻԹ:**

ԻԿ.— Սրբոյն Սահակայ Հայրապետի. Յաղագս Բորեղիսկապոսաց, քէ որպէս պարտ է զկամոնակամ կարգմ հաստատում տալիս յեկեղեցիս: Գլխ. Ե: էջ 79: Կամ. **ԲԽ-ԲՂԵ:**

ԵԱՆՈՑ.— Այս կանոնախոսմար կարմրագեղով Թուարդուած է 1-56:

ԻԹ.— Հայոց Կամոնիք եղեայ միարեանութեամբ Հայոցս Աւագաց յեթմերորդի ամի վախճանելոյն Սրբոյն Սահակայ կարգեցան կամոնեա այս: Գլխ. ի: էջ 89: Կամ. **ԲՂԶ-ԲՃԺԵ:**

Լ.— Թուրք Սեւանդեայ Եպսի. ի քղքի աստ ապաշխարութեամբ բանի ԺԴ.— **Սեւանդիոս Եպս. որք էջ լԱ ի ԳԷ եւ ի Հոլւոյն Սրբոյ քահանայից ի Տեառնէ ողոյն. ՄԺԻ եպսք ժողովեցաք եւ քննեցաք**

որպէս եւ դատաք ի շրոց սրբոց ցուցանեմք ձեզ... էջ 95: Կամ. **ԲՃԺԶ-ԲՃԻԹ:**

Լա.— Թուրք Երկրորդ Անտիոքայ Կամոնաց Գլխ. Թ: էջ 96: Կամ. **ԲՃԼ-ԲՃԼ:**

ԼԲ.— Յոնանմու Մամղակումու Հայոց կարողիկոսի. Զմեծ եւ զամբաւ որարեբար եւ զմարդասէր Տեառնէմ... Գլխ. Թ: էջ 98: Կամ, **ԲՃԼԹ-ԲՃԽԷ:**

ԼԴ.— Արքահաւու Մամիկոնեից Եւսի. առ Վաչագամ Աղուանից Արեւսում. Գլխ. Գ: **ԵԹԷ ոչ Հողիք Ննիկեղեցին ի ուսութե. աստի իրաց...** էջ 99: Կամ. **ԲՃԽԸ-ԲՃԿԴ:**

ԼԴ.— Կամոնիք վերջոյ Սահակայ Հայոց Կրդիսի. Հաղոմումի Կամոնեակամ Բոհամու Սիմակամի քաղաքաց եւ տարմոքեալ պատասխանիւմ. Մի՞նձ Սահակայ Հայոց Կրդիսի. Եւ Ոսրիմ արքաակցաց քաղաքաց: Գլխ. ԺԽ: էջ 100: Կամ. **ԲՃԽԸ-ԲՃԿԳ:**

ԵԱՆՈՑ.— **ԸնդՀ. Կանոնաթիւի կարգին ԲՃԵԲ եւ ԲՃԵԴ սխալմամբ կրկնուած է:**

ԼԽ.— Կամոնիք Տոմ. Յոհաննէսի Խմատաւորի Հայոց Կրդիսի. Գլխ. ԼԲ: էջ 101: Կամ. **ԲՃԿԴ-ԲՃԼԵ:**

ԼԴ.— Կամոնիք Սիւրմի Հայոց Կրդիսի. Գլխ. ԽԶ. էջ 104: Կամ. **ԲՃԼԶ-ԲՄԺԸ:**

ԵԱՆՈՑ.— **Կանոններուն կից կարմրագեղով Թուարդուած է 1-23:**

ԼԷ.— Սահմանադրութիւն կամոնի վուստուս Աղուանից Արեւայի. եղեալ ի ժողովն որ յԱղուանս եղեւ. Գլխ. իԱ: էջ 106: Կամ. **ԲՄԺԹ-ԲՄԼԸ:**

ԵԱՆՈՑ.— **ԸնդՀ. Կանոնաթիւի կարգին ԲՄԺԸ կրկնուած է:**

ԼԲ.— Կամոնիք Դումայ Սբ. ժողովոյն, զոր յամի չորրորդի Կոստանդիանոս Կայսեր բարեպաշտ քաղաւորին Հռոմոս... Գլխ. ԺԲ: էջ 107: Կամ. **ԲՄԼԹ-ԲՄԵ:**

ԼԹ.— Սրբոյն Եղիշի ի Կամոնաց Գլխ. իԲ: Կամ. էջ 110: Կամ. **ԲՄԵԸ:**

Խ.— Յոհաննու Կոստանդինուպոլոյ Հայրապետին.— **Քանդի ոչ ԵԹԷ ընդ վար յիշեմք...** էջ 112: Կամ. **ԲՄԵԲ:**

Խա.— Մեծի Ագաթանգեղոսի ի բանէմ

որ գկայեմէ.— Արդ աստեանօր զտէրուն-
նանն զաղարեցուցուք զաստանութիւն, և
մէջ զեղբայրադաւին շարանարեցուք
զգրուցադրութիւն... էջ 112: Կամ. ՌՄԾԳ,
Հմմտ. Տաւան, Յուշակ, էջ 273:

Խր.— Երամկայմ Մերավայ շայն
վարդապետ[ի]մ:— Իարուք ողբայր ոմն ի
որբոց գիտացէք.— էջ 112: Կամ. ՌՄԾԳ,

Խր.— Ստեմամարութիւն եւ Կամմա
Կարգի Եկեղեցւոյ Սրբայմ Ներսէսի շայն
վարդապետիմ: Գլխ. Խա.— Վասն անոցիկ
որ չեն արժանի Հաղորդութեան յետին ժա-
մուն ասցեն Հիւանդքն... էջ 113: Կամ.
ՌՄԾԵ-ՌՄՂԵ:

ԽԳ.— Կամմա Յոնամնու Մամդա-
կունայ շայն Կրկնի. Գլխ. Է.— Քաւա-
նայ Կ ամեայ ի պատարագէ լոնցէ... էջ
114: Կամ. ՌՄՂԶ-ՌՌԲ, Նորիմ Յոնամնու
Մամդ. կոչումն ապաշխարութեամ: Կամ.
ՌԹԳ: Խոստովանութիւն Քեանմայի: էջ
115: Կամ. ՌԹԳ:

ՄԱՆՕԹ.— Գլխակարգութեանց Թիւր
Հոս կանէ կ'անէ, իսկ յաջորդ դշխոսով ալ
վերջ կը դառնէ ընդհանուր Համարաթիւր:

էջ 115.— Երամկայմ Եպիփանու կիպ-
րացաւ Եպի. մեծի եւ առաքինայ,
մարգարէի եւ Օշմազգործի, Կամմոց Գլխ.
Գ:— Ի վերայ բարոն Յէլանց եւ մար-
դարէութեանց... Կամ. ՌԹԵ-ՌԹԵ:

ՄԱՆՕԹ.— Այս Հատուածին վերջը,
էջ 117 ա սինակին տակ Գրէչը կը ծանու-
ցանէ. «յետ այսորիկ դրեալքս յայլ օրի-
նակէ առեալ եդի ասս որպէս ի վերջարա-
նութեան յիշելոցս եւս բաւէ»:

էջ 117բ.— Ի Հարանց Կամմոցն է.—
Որ զհետ միմեանց մեռանին մինչեւ յերբորդ
կին... Կոխայ Հաւմայ Եպիսկոպոսիմ.—
Սահմանք և Հատաստութիւն եկեղեցւոյ...
Ս Դիմնեփա Արքեմացւոյ Եպի. Բամ և—
Համակարգքն ոչ կարեն... Ս. Դիմնեփա-
սի Արիստագացայ, յապագս Ածածնի բամի
երարդ.— Ձի արժանացաւ զԱծ. բանն Հօր
... Կամմ Սր. Ժողովոյմ որ Թեպաւոյ-
թս որ այժմ կոչի Կարմոյ քաղաք.— Սր. եւ
աստուածաւոր ժողովոյն...:

էջ 120.— Հիպագիտա Սրբայ Բամ ի
Ծնունդն եւ ի Մկրտութիւն ՏՅ. Գլխ. ա.—
Հոս աւետեաց յիշատակի... Մեղիտոսի

Եպ. ի քուպ աստայ Եպ. ի Գլխ. ա.— Այս
դրեցաւ վասն միանալոյ Բանին Աստուծոյ
... Մամուլի Գլխ. Ա.— Ի ձեռն Կոս-
տանդինոսի մեծի... Խակրատայ Գլխ. Ա.
— Հանդէս յերեք Հարիւր տասն եւ ութիցն
... Նորիմ մմամ.— Եւ որ առաքելակն
սահման կանոնայ... Կամմ ՏՄ. Սիւմ-
լոնի Ազուամից Կրկնի. յետ կործանմամ
Ներսէսի Ազուամից Կրկնի. որ վասն Քաղ-
կեդոն խորհելոյ եւ շփոթելոյ գԱզուամի
մերժեցաւ ձաղամօք ընդ ձեռն Եպիսկոպ
շայն Կրկնի. եւ Ժողովոյմ Ազուամից: Գլխ.
Է.— Այս կանոնադրութիւն եղաւ ի Սիմէօնէ
Աղուանից Կարգիկոսէ...:

էջ 121.— Կամմա Եղեալ յառաջիմ սր.
հարցմ վասն ժամարարաց.— Եթէ ոք ըլ-
րանն մոռնայ ի որ. խորհրդին կրկնեացէ
դայն տեղին գ անդաւ...:

էջ 122.— Քեանմայապետա շայն Մե-
ծաց.— Յետ մատենի ժամանակագրու-
թեան...:

էջ 123.— Եպ. Կամարալամ տամ.—
Ի որբոյ Գրիգորէ...:

էջ 124.— Հարցումն պետեալ խոստու-
վանութեամ բամից եւ պատեմանց եկեղաց
ի գգուշութիւն, գոր հարցեալ համարկ քա-
կանայ ոմն որոյ ամուսն Արքայութիւն կոչի
գիտելիքս ոմն քանմայ գիտ(ա)մակամ յայժ,
Հարցումն Եթէ զինչ է որ յարարածս ոմմա
սր. կոչեցամ եւ ոմմա ամուսիրք: Պատաս-
խամի մարիմ.— Քանդի Ած. բարի է եւ ամ.
բարի սուրբ եւ ամ. պարզեւք կատարեալք
ի բարեբար Հօրէն իջեալ...:

ՄԱՆՕԹ.— Կը բաղկանայ 101 կանոն-
ներէ, լուսանցքի վրայ Թուագրուած ա-
մա: Հմմտ. աստ Թ. 171 Կանոնագիրք,
Հատուած Կգ:

էջ 143.— Ստեմամք եւ Կամմա Սըր-
բայմ Եպիսկոպի տա ի խրատ.— Օռայանք է զի
դոն դիւանարք ոմանք ի Ծածուկ եւ ոմանք
յայտնի...:

էջ 145.— Կամմա եւ բամք գեղեցիկ
եւ յայժ պիտամիք վասն Աթոռայմ Աթա-
մարայ որ է ի մերձայ բամադրամաց, ի Սըր-
բայմ Գրիգորի Տաքեւացւոյմ առաքելաշը-
նորի վարդապետէ ասացեալ վասն այնոցիկ
որք հոկառակ եմ Սրբայ Աթոռայմ Էջմիած-
նիմ, եւ իմքմէ Կրդ. Կուլիմիմ.— Դարձեալ

յարձայց առ ձեզ բանիւ եւ թղթով եւ դանցս աղէտից ո՞վ ընդհանուր հայկադնեայ սեռից զդեցիկ ըստ եռայեայ ասելով...:

ԾԱՆՈԹ.— Գր. Տաթևացոյ այս գիրը հրատարակուած է, սոյն Ձեռագրէն իսկ ատենելով, Բ. Ա. Կ. Կիւլէնէրեանի Կիւլ. Կթղ. Պատմութեան մէջ, իբրեւ Յաւերուած, Տես էջ 1370-1401:

էջ 152.— Կիրակոս ծառայ ծառայիցդ Այ. անուամբ անեղին Այ. Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, ողորմութեամբ եւ շնորհօք Կաթողիկոս...:

ԾԱՆՈԹ.— Այս Կոնդակն ալ հրատարակուած է ընդ վերջոյն, Տես էջ 1403-1418:

էջ 157.— Տեսիլ Սրբոյն Իստեակայ ի վաղարշապատ քաղաքի.— Ժողովեցան միարան նախարարքն Հայոց առ Երանելին Սուրբն Թաւանի, եւ բռնեւ հարկանէին դռնից նորա...:

էջ 159.— Թուղթ Ներսիսի Կթղկսի. րոնդեամբակամ առ ամ. Հայոց սեռագինո, որոց տեսչութիւն հաւատացաւ մմա ի հետմէ.— Ներսէս ծառայ Քս. Յի. եւ ողորմութեամբ նորին Կթղկս. Հայոց...:

էջ 185.— Թուղթ ՏՈ. Գրիգորիին Հայոց Կթղկսի. գրեալ եղբոր մօրին Ներսէսի եպսի. հրամամաւ մօրին ի Միջագետս Ասորւոց, յաղագս մերոյ ազգիս քանակայից...:

էջ 198.— Նուաւտ վրդպ. Յով. եզմ: հրատ հերկց. Քրիստոնէից Քննից ի ժաւովոյեան ի կամոնակամ տեւմտաց առաքիլոց սրբոց, եւ հայրապետաց եւ վարդապետաց, եւ սրբոյ Հօրմ մերոյ վարդապետ վարդապետի, յոր յամեմայնի ժողովեցի եւ գրեցի.— Ամենագոր թաղաւորին մերոյ Քս. ի եւ բարերար Փրկչին հաւատարիմ ծառայք, գնեալք եւ աղատեալք ամբիւ եւ առաքաւ արեամբ նորա փրկականս...: Հմմտ. Տաշ. Թ. 4:

էջ 220.— Կիրակոս վարդապետի ասացեալ.— **ՅԱՌՈՒՆԺՈՅ** ամենակալէն օրհնութիւն եւ պահպանութիւն, եւ ի նուաւս վարդապետի աղօթքն եւ օրհնութիւն ընդհանուր ամ. հաւատացելոցդ ի Քս. —

ԾԱՆՈԹ.— Վերի լուսնեցիին վրայ Կրկարդացուի. Եւ Կիրակոս վարդպէ կանոնա-

կան գիրք: Իսկ էջ 223, բնագրին մէջ Կրտեանուի. Եայս գիր ի ձեռին իմոյ ի նուաւս Կիրակոս վարդպէ ընդկացաւ մայրաքաղաքս Հայոց լուսաւորիչ դաւաւորի գրեցաւ առ Ած. աղագ ժողովուրդդ ուր եւ հաստնիւ:

էջ 234.— Բամ վասն հաւատոյ եւ ռբմաց պարզմ. պարզ եւ համառօտ ի Ռօհ. վրդպէ.— Բարի է Ած., եւ ամ. բարեաց արարիչ...:

էջ 235.— Սրբոյն Ներսէսի պատասխամի քուղթս Յակոբայ վս. Ասորւոց Միլիտմայ մայրաքաղաքի Հայոց.— Հարցումքն դու քո առ իս, ԼԹէ ասեցէք ընդ ձեզ լուծումն յապականութիւն...: Հմմտ. Ընդհամրակամ. Երուսաղէմ, 1871, էջ 230:

էջ 237.— Կիրակոս վրդպի յաղագս Ը. Խարիդոցմ.— Զարմանային քննութեամբ անօթն ընտրութեան Պօղոս...:

էջ 247.— Ի խնդրայ Թովայի վրդպտի. հրեշտակաբանկ սք. ասխտիմ Մեծոփա վանից, եւ ծառայաբար կտրել. Յակոբ վրդպի. Ղրիմեցոյ աշակերտի Գեորգայ վրդպի. Եզրմկայ: Յաղագս ազգակամութեամբ թաւմ(մ)մամ.— Գիտելի է աղապանութիւն տարրորշեալ անձանցն եւ ոչ հատին...:

էջ 252-262.— Դատարկ:

Բ.— ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐՔ

էջ 263.— Նախագրութիւն Գրոյ Դատատանի: ...: Երանելոյ վարդապետին Մխիթարայ արարեալ գրիւս Դատատանի ի ինգրոյ Տեառն Ստեփաննօրի Աղուանից Կթղկսի: Պատասխանի այնոցիկ որ բանասէն զմեզ չուեկ զատատան: — Հմմտ. Բատատանց, էջ 5:

էջ 273ա.— Յիշատակարոմ սակաւութիւն յարեալ եւ թէ յարում ժամանակի եւ հայրապետութեան, ԺԱ.— Հմմտ. Բատատ. էջ 69:

էջ 273բ.— Սկիզբն Դատատանի, եւ ռիւ գրոց ըստ կարգի, ԺԲ Գլխ: Յաղագս դատաւարաց որ ըստ քաղաքաց եւ վիճակի, — Եկեցուք այժմ ի դուք դատատանի գերելով զի ըստ քաղաքաց դատաւորս հրամայէ ինեկ Մովսէս...: Հմմտ. Բատատ. էջ 81:

էջ 274ա.— Վասն քաղաքաց քա-

տատարման, եւ որոց ընդ ձեռամբ մնաց եմ.—
Նախ զի եղբայր զվիճակս եւ զդատաւարանս
եպոսաց. զի առաջինն է պատիւ նոցա եւ հար-
կաւոր: Իսկ երկրորդը դիցուել զդատաւարանս
Քաղաւորաց...: Հմմտ. Բաստ էջ 299:

էջ 276թ.— Վառն Հարամի վամից եւ
ամալաւարի.— Կարգ ուղտը դատաւարանաց
եւ հրահանդ բարեաց հարանց եւ եղբարց ի
Սրբոյն Սահակայ...: Հմմտ. Բաստ. էջ 85:

էջ 319.— Վառն աւարի վամաւաց.—
Վաճառեցեալ եւ զնեալ զաւար ոչ դարձցի
անդրէն...:

ԵԱՆՈՐ.— Այս ձեռագրին մէջ ալ Դա-
տաւարանագրքի երկու մասերը միացուած
են իրարու յօդուածներու խառն դասաւո-
րութեամբ եւ համառոտեալ բովանդակու-
թեամբ: Հմմտ. աստ Թ. 171:

էջ 320ա.— Օրէմք յաղքոյք քաղաւ-
րացմ կոստամդիւմնոսի, Թէոդոսի եւ Լե-
ւոնի.— Ջօրէնս բարի եւ զգնմարիս Տէր
Ած. ի սկզբանէ ետ մարդոյն...:

էջ 320բ.— Վառն ժառանգութեամ.—
Ա.— Այր ոք եթէ մեռանի եւ ոչ զրէ կտակ
թողու որդին արու եւ էջ միաւղէն ժառան-
դեն...:

էջ 332ա.— ՃԵԱ.— Իսկ եթէ թողու
մարդ զդրաստն իւր ի պանդոկէն, ալ ինքն
ի հողեւորունն եւ յաւանդէ յոք ի սպասաւո-
րաց, թէ պատահի կորուստ, չվղէնկի ինչ,
պանդոկապանն, բայց երդնուն, զի չեն
դիտող, եւ ոչ պաճօղ իրացն:

էջ 332ա.— Համառօտ ժողովութեմ օրի
մեցմ վերստին.— Իւրոյ դատաւարին եւ իշ-
խողի քաղաքին չէ պարտ գնալ արտա-
քայ...:

էջ 332բ.— Ընտրութիւն հաւատոյ օ-
րինացմ բազմակամաց, Լեւոնի եւ կոս-
տամդեայ բարեպաշտ քաղաւորացմ, գոյ
Լ. Վեծմ Յուստիմիանոս մարգարեաց, Նաթ
կամն հաւատաւորութեմ ամուսնութեմ եւ
արձակամ.— Հաստատեցի ամուսնութիւն
բրիստոնէից ալապէս...:

էջ 350ա.— Իսկ այժմ գրեմք գրիւս
վկայութեամ համաքարաւորաց, քէ ո՞ր եւ
սո՞ք գուցիմ քմոյ միմեանս (միտ բամիմ) եւ
վկայութիւնքմ:

ԵԱՆՈՐ.— Կանոններու յօդոված նիւ-
թերուն աւուրեանական կարգով ցանկն է.

որ կը դրաւէ եօթ էջ. վերելը կայ սա ըս-
տադրութիւնը. «Ջայս ցանկս առնալ ի բաւն
օրինակէն, օրինակելով դրեցի աստ վասն
(յառաջ քան զԴատաւարանագրքն զրեալ)
Կանոն գրեցին, որ ի սկիզբն է դրքայս: Սա-
կայն նկատելով իմ թէ մի՞ զուցէ խառնակ
հիւսեացի ալապ մերոց (զի փորձակս տեսի)
փոխանակ զնեւոյ թուագիր, որ է այսպիսի
(ա. ք. դ.) յօժարեցայ զնեւ թուագիր,
ալապն բախաւ (թէ էր դրեալն ի լուսանցն
մեկանաւ նոյնպունակ) որ է ալապէս (1. 2.
3): Ապա պարտիս յորոնելոյ յայտմ կանո-
նան դրքոյս, ալապէս նկատել եւ պատանել
մկրանաւ դրեալն հայելով, բառ որում այս
կերպ յօժարելով դրեցի: Եւ եւս եթէ յու-
ման կանոնն ոչ կարեն ինքեղեալ բանդ
գտանել, պարտիս (ներելով զմեզ) յառաջ-
կոյս եւ յետկոյս ընթեռնելով զկուշարս
հայել՝ զի ի դրեւով յօրինակելն իմ պոտ-
նիկն, ի յօրինակոյն կայլ եւ ալ կէրպիւղ-
եալ, եւ մեք ըստ դրեաց մերոց ի սկիզբն
կայեալ դաւեղ մինչ ի հասանել իմերջն ըս-
տին, որ եղեւ ՌՅԷ, իբր ուղղելով զկուշար,
եւ ցանկս այս որպէս դրեալն իցէր նոյնն
զրեցաք: Վասն որոյ նշմարելն աստ այս-
քան ի դէպ համարելով, մաղթեմ յրեթեւուն
եւ յօրինակելն ներելով աղայանաց յիշեցէք
դիտաւստ սեւակիր Պետրոս անուն առկայոյս
կեսարացի»:

Յիշատակարանք.—

էջ 349.— Ով հարեւ եւ եղբարք յորժամ
րեթեւունք կամ օրինակէք զմեղաւմած դր-
ձագրոց Պետրոս Վարդապետ անուն յիշե-
ցէք, եւ օրինակիւ եւս դժագրողն, զի ինքն
Լեւ խնդրանք դրեալ է: ՌՄԼԹ, եւ ի Մա-
խիթ ԺԶ ի Պատրիարքարանն Ամ. Հայոց ի
Մեծն Պօլիս մայրաքաղաքի զճաղարեցաւ ի
յօրինակէն յայնմանէ, որ էր Գրիգոր եւ
Յահաննէս Ած. արան եւ լիաշնորհ Պա-
տրիարքայ Երուսաղէմայ եւ Կոստանդնու-
պօլսոյ:

էջ 350.— Մեծի կոստանդնուպօլսոյ,
Տեառն Ջաքարիայ աղայաէր եւ բարեկարգ
Պատրիարքին ձեռնասուն աշակերտ եւ յէ-
ջիլ Կեսարացի ի Վանք գիւղէ, եւ յԱծ. ա-
տրեանց զարմէ, Պետրոս եւեթ եպոս. ձե-
ռամք իմով դրելով, ի Պօլիս Պատրիարքա-

րունն եղեալ յորինակէն, որ է գրեալ՝ Տոն. Գրիգորի Սրբոյ Սաղիմայ, եւ Տոն. Յոհաննու Սրբաղան Պատրիարքաց Հրամանաւն զրեալ ի վայելումն ինձ, եւ յիշատակ ապա- ղայ եղբարդդ. եւ աղաչեմ աղերսանօք, ի վայելելն միով Հայր մերիւ յիշեալիք ի Տէր զիս, եւ դամ. Հոգեւոր եւ մարմնաւոր իմաց- յինս։ Որ եւ յիշողդ լերսուք յիշեալք յԱյ.

աստ եւ ի հանդերձեայն, ամէն։ Գրի յիշա- տակարանս ՌՄՆԴ յԱպ. ԻՅ ի Պատրիար- յարանս Ամ. Հայոց ի Մեծն Պօլիս։

ԾԱՆՈԹ.— Այս Զեռադրի համառօտ նկարագրութիւնը եւ յիշատակարանները հրատարակուած են Հանդ. Ամսօրեայի մէջ (1926 էջ 138-140)։

183

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ԾԽԱԱԿԱՆ ԳՐՈՑ

Տեղի

ՌԻԲ = 1610

Ժողովածուս կը պարունակէ զլիսուորաբար Մառոց, Պատարագամայոյց, Տօնացոյց, եւ Պարզութեամբ։

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 30 × 20 × 3: Էջք 362 նոր գրք- ուած։ Պրակք կէ, որ կը վերջնայ էջ 10ով —կք, էջ 306. ուրեմն կը պակսի Զեռադրիս տապիւն մասո, Թերթ ա—պծա, եւ կը մնայ Բերթ պծք—ջկք, որուն կցուած են 28 նոր Թերթեր։ Հանդամանք յաւ, լուսանդէնդը տեղտիկ որդնակեղ։ Թուղթ, Գրիչ Թորոս կրօնաւոր որդի Թաթուլի Յաւելուածական էջեր Օվանէս Կոկչայ Տիրացուէն, ի Եաչ, Ռճիւն Թուին, Խորադէրները եւ գլխադիր- ները կարմիր մնաղեայր սեւ մելանով, երկ- սին, 41 տող։ Մանր բոլորգիր, նուրբ նստրադիր, ինքնուրոյն ձեւերով տ, է, եւ, տառերու։ Համառօտագրութիւն առատ։ Գունաւոր լուսանդադրդ. եւ գլխադարդ՝ էջք 7, 45, 203, 249: Կաշիկադմ տախտակ- հայ։ Ստաղդդ նոյնինքն գրիչք՝ Թորոս Կրօ- նաւոր։

ՐՈՎԱԿԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 3.— Կամոմ ջարթ օրհմելոյ գման ի ջուրն։ Սղւ. ԻԸ. մատուցեմ, կց. հայո ՏՈ. ընդերմուած յնից լե գիւտ եւ կարգաւ.— եւ խաղաղոյց Մովսէս զորդիւն իյի. ի Կար-

միր Ծովէ անտի եւ ած ղնոտա յանապատն ի Սուր...։

ԾԱՆՈԹ.— Այս մէկ Թերթը բուն գրք- քին չի պատկանիր, աւելի նոր գրչութիւն է։ Յաջորդ Թերթը դատարկ, Հեռեւեալը բուն ձեռագրին (ՃԱՇՈՑ) ծէ գլուխն է ըստ լուսանդքի Թուհամարին։

Ժէ.— Աղաւթէ արեւմուտքեմ ջրոյ գոր ասսցեալ է Սրբոյն Բարսղի եպիսկո- պոսի Կետարու Կապագիկեցոց.— Աւրհնեալ, եւ Տէր Ած. ամենակալ յամենայնի Հօր եւ սրանչկադրդ... էջ 7 = պծք։

Ժբ.— Աղաւթմ վարդապետի աստց- հալ Քարոզ Պատուիրամի գոր քառեմայն զնկուցամէ ժողովրդեանմ Մեծի Հիմգրա- յաւի՝ Ոսի քամ զսիկարմ խորհրդոյն։ Առ- իալ գար. Աւետարանմ ի գիրկս իւր եւ կար- կառեալ գծեալ իւր եւ ասէ.— Հուարուք ինձ որդեակք իմ եւ ղերկիւղ Տն. ուսուցանեմ ձեզ աննախանձարար, իբրեւ սիրելի որդ- ոց... էջ 11։

Ժթ.— Կամոմ Ոսմալուային Մեծի Հիմգրաւարքիմ ... էջ 13։

Ժ.— Թուղթ Կիրքի եպիսկոպոսի Ե- լուսաղէմի առ Կոստանդինուոս քգր. վառմ

երեսելոյ մշամի սրբոյ խաչին յերկմից.—
Թաղաւորի Ած.ասիրի եւ բարեպաշտի...
էջ 19:

Իս.— Պեմտակոստէին առաւօտ... Ա-
ռօքք.— Ամենակալ անբարտոյ Ած. անբ-
կիղբն Հայր ... էջ 21:

Իր.— Երանելոյն Ներսիսի Արքեպիս-
կապոսի Լամբրոն. Ասացեալ ի Գալուստ
Հոգւոյն Սրբոյ ի վերմատումն ի Ար. Ասա-
նայում.— Ստիպիմ ի սիրոյ սրտից բազմա-
նայ ... էջ 25:

Իդ.— Ի մեծի աւուր տօնի Այլակեր-
պութեան ՏՈ. մերոյ Յի. Բի. ... Ազօքք.—
Աւրհնեալ եւ Տէր Ած. ամենակալ, որդի եւ
բանդ Ած., էակից եւ արարչակից Հօր ...
էջ 35:

էջ 43 — Կլ.— Զորբորդ Յանգ. Յով-
հաննու Մամդակումեցոյ Հայոց Կթգկսի ա-
լարեալ որ է Մաշքոց: Ա.— Նախ եւ ա-
ռաւիքն Հիմնարկութիւն Սրբոյ Եկեղեցոյ: էջ
44, Եզ.— Կանոն յորժամ ուխտաւոր կամ
աշխարհական կրօնաւոր վախճանի: Կատա-
րեցաւ Զորբորդ Յանգ: Եւ զմնացեալն զըս-
ցեա ի Հինգերորդ Յանդն, եւ եզկելի զա-
խատողս յէջնոցս ի Բռ.:

Ա.— ՄԱՇՏՏՈՑ — 1

Ա.— Յովհաննու Մամդակումեցոյ Հա-
յոց Կթգկսի. Հիմնարկութիւն Սրբոյ Եկե-
ղեցոյ: էջ 45:

Բ.— Ի մատակատիս Եկեղեցոյ: էջ 46,
Գ.— Կանոն աւագան աւրեմելոյ: էջ
50:

Դ.— Կանոն գնկարեալ Եկեղեցի օրհ.,
էջ 51:

Ե.— Կանոն մոր Դուռն Եկեղեցոյ դը-
մելոյ: էջ 51:

Զ.— Կանոն պգծեալ տաճարի: էջ 52,
Ը.— Կանոն սկի եւ մազմա օրհմելոյ,
էջ 55:

Ը.— Կանոն ժամանար աւրեմելոյ: էջ
55:

Թ.— Կանոն մարակերտ Գրոց: էջ 56,
Ժ.— Կանոն խաչ աւրեմելոյ: էջ 58:

Ժա.— Կանոն մկրտութեան.— Յոր-
ժամ քրիստոնէայ առնեն, նախ չէ պարտ լե-
կեղեցին թողուլ ... էջ 63:

Ժր.— Կանոն յորժամ քառասորեայ
քերեմ Եկեղեցիցն գտալան ... էջ 67:

Ժզ.— Կանոն պսակ դմելոյ: էջ 68:

Ժդ.— Եւ յաւուրն ութերորդի Վերա-
ցուցանէ քահանայն զթագն ... էջ 70:

Ժե.— Կանոն հաւորեմ գամեմայն մըմ-
ջեցեալն յուզարկելի առ Բռ. ... էջ 71:

Ժզ.— Իսկ ի միւսում աւուր առաւ-
տին գամ ի գերեզման ... էջ 76:

Ժր.— Կանոն է աւուրն, եւ ժե եայն,
եւ աւուրն, եւ տարեկացան ... էջ 78:

Ժթ.— Կանոն յորժամ տղայ վազմա-
նի: էջ 79:

Ի.— Կանոն յերկրորդ աւուրն: էջ 83:

Իա.— Կանոն Ոգեհանգիտս առնելոյ,
էջ 84:

Իբ.— Կանոն հատի պատարագի օրհ-
մելոյ: էջ 85:

Իդ.— Աւրեմութիւն Աղի: էջ 86:

Իե.— Կանոն գամ աւրեմելոյ: էջ 87:

Իզ.— Կանոն Տեառնական օրհմելոյ,
էջ 87:

Իդ.— Կանոն Աւրեմութեան Սեզամոյ
Տեառնականի եւ Պատարագի: էջ 89:

Իե.— Կանոն գնդխարս մարտիրոսաց
ի համգիտս փոխելոյ: էջ 89:

Իր.— Կանոն Հատ Մարտիրոսաց օրհ-
մել համապագ: էջ 90:

Իթ.— Կանոն խաչու առնել: էջ 90:

Լ.— Աւրեմութիւն խաղողոյ: էջ 91:

Լա.— Կանոն գամեմայն արմտիս
աւրեմելոյ: էջ 92:

Լբ.— Կանոն երդմտեալաց: էջ 92:

Լդ.— Կանոն որ պիգծ կերեալ է: էջ
92:

Լդ.— Կանոն որ ի կերակրոյ պգծե-
ցաւ: էջ 93:

Լե.— Կանոն վառն երաշտութեան
ամճրեաց: էջ 93:

Լզ.— Կանոն համդերձեղէմ օրհմելոյ
Վարդուր, գոռնոց, դաստարակ, էջ 93:

Լէ.— Կանոն համդերձեղէմ օրհմելոյ,
այսինքն է, սաղաւարտի, վարչամակի,
հանդերձի, որ է շապիկ, դոստի, բաղպաշ-
տի, ուրարի եւ շուրջառի: էջ 93:

Լր.— Աւրեմութիւն համդերձի, որ է
շապիկ.— Տէր Ած. ամենակալ Թաղաւոր
ժեծ եւ յաղթող ... էջ 94:

1.թ — Արեւմտաբիւծ դատոյ. — Ամենա-
կայ, յաւիտենական ողորմած Ած. . . 42 ԳԷ,

Ն — Արեւմուտքիւմ բազաւանդի եւ բազ-
լիւրբարի. — Տէր Ած. դօրութեանց, առաքի,
տեւանեկեաց ... էջ 96:

Կա — Արեւմտաբիւծ քաղաքի — Տէր
Ո՛ճ. որ ա՛մ. քաղաքացիք աւխտեցեր շնորհ
ունէ, ... էջ 24:

Եր — Արեւմտեփիւմ շուրջառի — Տէր
ԱՃ. աղբիւր դիմաւեան եւ արդարութեան
եւ իրաւանդ ... է ՕՏ:

Եղ — Արեւմտօրիւմ օմօփօրոմի քա-
համայնապետականի զգեստի. օմօփօրօնէ ու-
սայ զդեստ Թարգմանի. օմօն ուսան է. ե.
Քօրօնէ՝ զդեստ, եւ է Նշանակ խաչի Քի. ե.
առաքական զբարոքուի — Տէր Ած. ա-
րարի թուրքից ամենական ամենադօր. . էջ
96 :

Եղ. — Ի՞նչ եմ արհեստագործական սկզբնական դասընթացի: Ե՞նչ ԴԵ:

Ի՞նչ — Կանոն աւրինուրիսի գործը-
րոյի եւ դատարակաց սր. սեղանի եւ
խորհրդամեջաց եւ ամ. զարդոցն. — Տէր
Ան. ամենակալ Հայր, որ ետուր ի սկզբանէ
ի պէտս կարտուրթեան մարդկան... էջ 97.

Այ — Կանոն արհմուքեան զորքորա-
յի, որ է սիւյ ժածկաց.— Գթած Տէր, որոյ
չորսութիւնը անպատմելի է ... էջ 97:

■ — Կամոնի խումկի ամբաստան: Էջ 98:

Խր.— Կամո՞ւ վասն ծիբոյ, որ առնու-
ի կանթեղէն եւ օծանէն զհիւանդն — Տէր
ուղորմութեամբ եւ զթաթեամբդ քո բժշկեա
լիսմ. բեկումն Հոգւոյ եւ մարմնոյ մերոյ
... էջ 28:

ԽԲ.— Կոմիտե արհմեկ հաւուց ազաւ-
Ռեհաց: ԽԲ 28:

Ե.— Կամո՞ւ ժամատու՞մ արե՞նք։—
Ուրհնայ, է ամենատուր Երբորդութիւնն է
Երբորդուն ... էջ 98:

Ծա. — Կանոն պատկեր առնելու, էջ 101:

Ծր — Կառնոն ի վերա ջրհորոյ, յոր-
ման հեղձենու ինչ ի նալ: Էջ 102:

Ծղ — Կանոն եղբայրակցութեան: Էջ
102:

Ծ. — Կանոն ապաշխարող արհեսելի,
Լ. 103:

ՆԲ — Կանոն Մեծի եղի զապուշխոս-
րոզսն արձակելոյ: ՀՁ 105:

Եղ.— Կանոն յորժամ ուխտաւոր կ'ստանա իրենց հարկերը քան ի վերջինս: Ե՞լ 110, Ե՞լ 114.— Հիմքերոյ ճանաչող յայտնաբերելու արարելով մեծ վարձու-
այտնի Գրիգորի:

ԼՔ 116. — Սահմանադրութիւն դաս-
տիարակութեան մարտնչիւց մանկանց որք
իրաւիքիւց իցնմ յատիկոմ հահանալա-
րեան: Կարաւ Եարկաւորք եւ գլխաւոր թ-
րաբաւ Կնե Վարձապետն Գրիգորի Հոն-
տորի: — Աղբ քաւ Կարգի Ժամանակն վա-
ղի զմանկունե ի սնունդ արուքեան եւ ի
մասնաւորեան յեղիւն Այ. . . .

էջ 119.— Յետ այսօրիկ մատիցէ յա-
ռաջ Առաջնորդ սուրբ ուխտին՝ կայով ա-
ռաջի եպս.ին եւ տէր բարձր ձայնիւ, Հայր
սբ. խնդրէ ի քէն մայրս մեր սբ. եկեղեցի,
սբ. Ած.ածին, զի ձեռնադրեցես...

Ա.— Սկիզբն աստիճանաց կղերիկոսաց որք են սազմասերգու եւ աւելածու եւ յայն ըստ իւրաքանչիւր կարգին: Էջ 124:

Բ.— Երկրորդ կարգ ընթերցողութեան: Էջ 123:

Գ.— Երրորդ կարգ երդմեացուցաց.
էջ 126:

Դ. — Չորրորդ կարգ աստիճանի զա-
հրմկալուր քան: Էջ 126:

Ի — Հիմնադրուդ կարգ կէս սարկաւա-
հաց, որ է դաիր: Էջ 127:

Զ — Կամոմ յորժամ սարկաւագ ձեռ-
մադրեն: Եջ 129:

Է.— Կամոն ձեռնագրության քառասունյոթ: Ե 134:

Ը — Յետ այսորիկ զազորս զայս ի վերայ իշխանաց կարդայ. — Ած. յաւիտեան կատարեալ իսկութեամբ ի փրտութիւն յաւանս ... էջ 143:

Թ — Ազօրամատոյց բովանդակի գի-
շերի եւ ի տաւրմշեսմ. — *Ջարթուցեալ թա-
ւահնէքեան ի հանդոտեանէ թնոյ ... էջ 140.*

Ժ. — Սկիզբն երեկոյին ժամու. — Իսկ
ԱՅ. Կարդացի ... էջ 160:

Բ. — ՊԱՏԱՐԱԳՈՐԾՆՈՐԱԾՆԵՐ. — 3

Ժ. — Արեւմտ արկանելոյ սպաս եկե-
ղեցոյ յորժամ կամեսցի քահանայն խորհրդ-

դարար գգեստաւորիլ, մտամեմ հսմղեմքմ
սարկաւագօգմ յաւանդատուոմ ... էջ 165:

էջ 174-5.— Եւ սարկ. գայ յաջակագմ
սեղամոյմ գղէմն աւղեթալ ի պատարագմ եւ
ստէ իւրմարարաբաւ:

Առաքելոց սրբոյ, Պետրոսի եւ Պողոսի,
Անդրէի եւ Յակոբու, Յովնանու եւ
Թովմայի, Յակոբու եւ Փիլիպպոսի, Բար-
թուղիմէոսի եւ Մատթէոսի, Ծմաւոնի եւ
Թադէոսի, եղիցի յիշատակ օր. պարզ.:

Նախահարց սրբոյ, մարդաբէից, մար-
տիրոսաց եւ ամ. հարապետաց սրբոյ, ա-
ռաքելադոբ՝ եպիսկոպոսաց, երիցանց,
ուղղափառ սարկաւագաց եւ ամ. սրբոյ ե-
ղիցի:

Սբ. եւ փառաւորեալ եւ երիցն երան-
եալ սրբոյ զորոյ այսօր զյիշատակն կա-
տաղեղ եկեղեցի, եղիցի յիշ.:

Առաջնորդացն մերոց եւ առաջին յու-
սաւորդացն սրբոց Թադէոսի առաքելոյն,
Գրիգորի Լուսաւորչին, Առիստակիսի,
Վրթանիսի, Յուսկանն, Գրիգորիսի, Սահա-
կայ, Դանիէլի, սրբոց Ներսիսեանց եւ ամ.
սբ. յուսաւորդացն Հայաստանեայց, եղիցի
յիշատակ:

Միանձնացելոց սրբոյ առաքինասէր
կրօնաւորացն, Պողոսի, Անտոնի, Պաւղեայ,
Մակարայ, Մեսրոպայ Վարդապետին, Գը-
րիգորի Նարեկացոյն, Ոնոֆրիոսի, եւ ամ.
սրբոց հարց եւ աշակերտելոց նոցին ընդ
տիեզերս, եղիցի յիշատակ:

Թաղաւորաց հաւատացելոց սրբոյն
Արդառու, Կոստանդիանոսի, Տրդատայ,
Թէոդոսիոյն, եւ ամ. սբ. Թաղաւորացն եւ
ստորումասէր իշխանացն եղիցի:

Ընդհանուր ամ. հաւատացելոց, ա-
րանց եւ կանանց, ծերոց եւ տղայոց եւ ամ.
չարիւս հասակի հաւատով ի Քս. կատարե-
լոյն, եղիցի:

էջ 175.— Եւ սարկաւագմ գայ ի ձա-
խակագմ սեղամոյմ եւ ստէ ի ձայն.—

Գոհութիւն եւ փառաբանութիւն մա-
տուացուց Տն. Այ. մերոյ, վասն սբ. եւ ան-
մահ պատարագիս որ ի վերայ սրբոյ սե-
ղանոյս: Զի զսա մեղ ի սրբութիւն կեն-
դանութեան պարզեւեացէ: Սովաւ շնոր-
հնացէ զսէր, զհաստատութիւն եւ զըզձախ
յիսադաղութիւն ամ. աշխարհի: Սրբոյ ե-

կեղեցւոյ եւ ամ. ուղղափառ եպիսկոպո-
սաց, եպիսկոպոսապետին մերոյ եւ պատ-
ուական Հայրապետին Հայոց Տն. ... եւ
քահանայիս որ զպատարագս մատուցանէ:
Եւ վասն զօրութեանն յաղթութեանն Թաղա-
ւորաց քրիստոնէից, Բարեպաշտ Թաղաւ-
րին մերոյ... եւ զինուորեալ մանկանց նո-
րաւ: Եւ աստուածասէր իշխանին: Աղա-
չեացուք եւ խնդրեսցուք եւ վասն հոգւո-
ցն հանդուցելոց: Եւս առաւել հանդուցեալ,
Թաղաւորացն մերոց, Լեւոնեանց եւ Հե-
թրմեանց, Աւշին, եւ Նախնեաց նոցին ըմ-
բիւնեանց: Եւ ի Քս. հանդուցեալ իշխանին
... Աղատութիւն եղբարց մերոց գեղեցի-
կ, շնորհ առաջիկա ժողովրդեանս: Հաւ-
դիստ հաւատով ի Քս. ննջեցեոյն:

ԾԱՆՕԹ.— Այս հետաքրքրական փո-
փոխակը ամբողջովին արտագրեցինք, ի-
շտակելի անուաներուն տեղ զրուած կրթ-
նատման նշաններուն փոխարէն դետեղելով
կախման կէտեր:

Ժ.— Քառամայաբաղ: Կամոմ յոր-
մամ Հայրապետ կամ եպիս. կամ քահանայ
կոտարի մահաւամբ ի Քս.: էջ 181:

էջ 201.— Կամոմ ուրեքորդ ւուրմ:

Գ.— ՏՕՆԱՑՈՑԵ.— ?

Ժդ.— Տօնացոյց եւ Աւետարանացոյց
եւ կարգաւորութիւնք եւ երանամք տէրու-
նական տօնից, զոր եղեալ եւ սահմանաւ է
սյարմ Սահակայ Հայոց Հայրապետին,
Զսր ընկալեալ ի մեամէ հաւուցիմ ստ միգ
նոթմիքմ մեր: էջ 203:

Ժդ.— Երաւմ իւզաբերից արեւտառա-
մաց, արգէտ կարգիմ: ... Մեսեղի ՆՅԸդ-
եամ: ... Զայ սղմս. տմեր պտեղոց: ... Ա-
լլումք գիշերի յարութեան, Եւսայն: էջ 238:

Ժե.— Կարգաւորութիւն լրումմ աւուրք
սարմնի, եւ սկիզբն է Պարգումարիմ, զոր
կարգեալ է հայոց իմաստուն վառժապե-
տաց.— Յառաջաւորէն մինչ ի Բուն րադե-
կնդանն իա օր է: Ի րարեկնդանէն մինչեւ,
ի Զատիկն խր օր է ... էջ 241:

Ժդ.— Հինգհարիւրեակի ուղիւսակ, էջ
245-6: Յարորդ թերթը դատարկ:

Դ.— ՊԱՐԶԱՏՈՄԱՐ.— ?

Ժէ.— Պարգաւորմար յոմտիք եւ ստաց

սորիմակէ անոց եւ յաւիտեմակամ: էջ 249:

ԺԸ.— Հրամամք Գեորգ վարդապետի եւ ծառայաբար կառարարմն Յակոբ աշակերտի.— Զհրաման հարկի բարունոյդ իմոյ եւ վարդապետաց պետի, քաջ վաղեհոսի Դէորդ վարժապետի թորդոմեանս տոհմի, եւ հայրադան սեռի, ընկալայ Հնազանդ ծառայս քո եւ աշակերտ՝ Յակոբս Ղրիմեցի ... էջ 260:

ԺԹ.— Լուսնադուց, էջ 276:

Ի.— Տօնադուց Յունաց, էջ 285:

էջ 301.— Կանոն Ունայուայ առնելոյ:

ԾԱՆԾԹ.— Այս վեոջին էջեր, 371-374, կը պարունակեն Մաշտոցի այլ եւ այլ մատեր, մէկէ աւելի զրիւններէ, անարուեստ նորագործոյ:

էջ 355-362 դատարի:

Յիշատակագրութիւնք բուն զրոյն:

էջ 11.— Անհատիկի բանք Ած., լազալս որ ի յերկրի երեւեցար եւ ընդ մարդկոն շրջեցար, թողութիւն շնորհեալ ինձ մեղաւոր թորոս կրօնաւորի, ստաղդի տառիս, եւ քեզ փառք յաւիտեանս, ամէն:

էջ 145.— Արդ յերես անկեալ աղաւանդ զհանգիստդ ալսմ բուրաստանիս, յիւնցէք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր՝ դմեղաւոր թորոս կրօնաւոր զրիւն եւ զձնողան իմ, զհայրն իմ ըղիթթուն, եւ դմայրն իմ զԱննա, եւ զկենակիցն իմ զԱննա խաթունն, զիտխեցեալսն առ Քս. եւ դամ. արեան մերձաւորս իմ, եւ Ած. զձեզ յիւն իւր միւսանդամ դալուստին, ամէն: Թվ. ՌԾԹ, Ապրիլ Եզ:

ԾԱՆԾԹ.— Ուրիշ փոքր յիշատակաւորներ կը գտնուին 18, 25, 35, 42, 62, 246 եւ 283 էջերուն վրայ, առանց յաւերուածական տեղեկութեանց. այդ պատճառով զանց ըրինք զանոնք:

Յիշատակագրութիւն յետին գրչի:

էջ 312, վաղի լուսնեղբին վրայ.— Գրեգաւ Թվ. ՌՃԽԷ, ձեռամբ Տիրաշու Օւմանէսին, մականուամբս Կոկիայ. Հոկ. ի: Ի Եանն:

էջ 202.— Տարբեր գրով.— Յիշատակ է Մաշտոցս եւ Տօնադուցս յեմ. ի դուռն սր. Յակոբայ Գրիստոսանկար Աթոռիս, ամէն:

184

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 30×21×3: էջք ԻԴ+134+Մ+69+36+82, Հոնդամաթ լաւ, Խոնդմ, ինորադիրները եւ յաճախ գլխադիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մեկանով, երկսիւն, 33-34 տող: Նորագիր: Համառոտագրութիւնք առատ: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Էջա.— Կամոմք Ծմնդոց Աստուածաշունչ գրոց ի Մեկնութիւնէ Կումնիխսի լոյսլածաւալ մեկնչի լատիմացեաց.— Մինչ ԼԴովսէս դայս պատմութիւն աշխարհի գրէ, թէ պատմութիւն նորա ոչ առնշանական, եւ ոչ այլաբանական, եւ ոչ խորհրդական, այլ պատմական ... ալսպիսի էր կատարած

այաւարման Երուսաղէմ քաղաքին: էջ ԻԴ:

էջ 1.— Յեղիստատմ փոքր մարգարէս Մեկնութիւն—Առաջաբանութիւն.— Աստղակաւ առաջաբանութիւնս արկանեմ, դիզորս մեծադոյն մարդարէից նախաեղծեցի, նոյնքն փոքրագունից ծառայեն ... վասն աշխորիկ յաւուրն դատաւարանի տեսանէք թէ զի՞նչ տարբերութիւն ի մէջ արդարոյն եւ ամբարշտին, ի մէջ ծառայողի Այ. եւ ոչ ծառայողի նմա. բաւ: էջ 134:

էջա.— Մեկնութիւն գլխաւոր մարգարէից. Առաջաբանութիւն ի վերայ մարգարէից.— Զկնի Հինդ մատենից, որք գրեալ եղեն ի Մօսիսէ, հաճոյ է ինձ զսկիդոն կաշնուլ ... եւ ընկալնուցուս ի նոցանէ դայս լուսաւորութիւնս: էջ Մ:

էջ 1.— Առաջարկութիւն Մեկնութեան Երգաց Երգչոյն — *Երբայեցեալն զԻրգս այս զԻր Սիրահարիմ . . տեսանելով զինքն անհասարար այնքան արագութեան, ապէ՛, քարշա դնող։* էջ 67:

էջ 1.— Յազագս մշտանց եւ սքանչելեաց որք եղեմ յառաջ քան զանկարսն Երասաղէմի — *Արդ ժողովուրդն այն ողորմելի խարբայիցն այնոյիկ . . .*

էջ 2.— Ի եօքմերորդ դպրութենէն Յովսեփոսի, Գլխ․ ԺԲ։ Ի վեցերորդ դպրութենէն պատմութեանց Յովսեփոսի, Գլխ․ Զ։ Բացայայտութիւն եւ եմքադրութիւն Երասաղէմայ քաղաքին — *Արդ քաղաքն Երուսաղէմ երկւք պարսպօք էր շրջապատեալ . . .*

էջ 6.— Յովսեփոսի պատմութեանց Ի վեցերորդ դպրութենէն, Գլխ․ Է։ Բացայայտութիւն Տաճարին Երուսաղէմացոց — *Տաճարն որպէս ասացի էր շինեալ ի վերայ Հաստակառոյց բլրին . . .*

էջ 10.— Յազագս ամբարշտութեան շուրջ գտնաբարսն եւ վսմն քուռ վնեղացն եւ սովու — *Իսկ Յովհաննէն, իբրեւ յափշտակութիւնք ի ժողովուրդնէն սպառեցան, դարձաւ ի տաճարակողորպտութիւն . . .*

էջ 11.— Արտաեանցեալ ի Յովսեփոս պատմագրի քարգմանութեամբ եւ համառօտեցմամբ Թէլէմէնկ քարքառէ ի հայկական լեզու Զմիւռնացի Ապոնեան Պետրոս Դպրէ — *Յամի աշխարհի 3890 Յուլիոս ծնաւ եւ եղև սկիզբն կայսերաց, իշխանաց ամս Գ . . .*

էջ 20.— Յազագս քաղաքութեան եւ քառանկյալեանութեան Հրէից ի ժամանակն Մակարայեցոց — *Յամի աշխարհի 3783 Յուդայ Մակարէյոս թագաւորէ, եւ 3791 քահանայպետէ, եւ 3793 մեռանի, որ իշխեաց ընդամէնն ժ տարի . . .*

էջ 21.— Ամբ եւ ամուսնի մայիսեանքն կարգաւ։

էջ 22.— Այտուհետեւ ի կարգ քաղաքացն դառնամբ — *Որոյց առաջինն Սասուր, յաղգէն Բինիսինի . . .*

էջ 28.— Վսմն մայրագանութեան Հրեամայ — *Փափիտեալք ասեն թէ սնն. Պետրոս 24 տարի եւ 5 ամիս եւ 10 օր ի Հրոմ որպարութիւն արար . . .*

էջ 30.— Պատմութիւն եւ կարգ յայտնութեան — *Որպէս մարդաբէն զանազանս, եւ զնոյնոյ իրէ ի զանազան ժամանակս ունեցան զյայտնութիւնս . . .*

էջ 1ա.— Զորորդ Մասի, երկրորդ լմնեանաց, գլխի վերջ — *Յազագս մարտնչողաց եւ ընդդէմամարտողաց եկեղեցւոյն Աստուծոյն . . .*

էջ 1բ.— Յազագս հերետիկոսութեան եւ վարդապետաց առաջնոյ դարուն։

էջ 2.— Յազագս հերետիկոսութեանց եւ վարդապետաց յերկրորդի դարուն։

էջ 3.— Յազագս հերետիկոսութեանց եւ վարդապետաց երրորդի դարուն։

էջ 5.— Յազագս հերետիկոսաց եւ վարդապետաց չորրորդի դարուն։

էջ 7.— Յազագս հերետիկոսութեանց եւ վարդապետաց հիմգերորդ դարուն։

էջ 9.— Յազագս հերետիկոսաց եւ վարդապետաց վեցերորդ դարուն։

էջ 10.— Յազագս հերետիկոսաց եւ զյազագ եօքմերորդ դարուն։

էջ 11.— Յազագս հերետիկոսութեանց եւ գրողաց ուրբերորդ դարուն։

էջ 12.— Յազագս հերետիկոսաց եւ վարդապետաց իմն դարուն։

էջ 14ա.— Յազագս հերետիկոսութեանց եւ գրողաց տասներորդում դարուն։

էջ 14բ.— Յազագս հերետիկոսութեանց եւ գրողաց մետասներորդի դարուն։

էջ 15.— Յազագս հերետիկոսութեանց եւ գրողաց երկուստասներորդի դարուն։

էջ 17.— Յազագս հերետիկոսութեանց եւ վարդապետաց երեքտասներորդի դարուն։

էջ 19.— Յազագս հերետիկոսութեանց եւ վարդապետաց չորեքտասներորդի դարուն։

էջ 20.— Յազագս հերետիկոսութեանց եւ վարդապետաց հինգտասներորդի դարուն։

էջ 21.— Յազագս հերետիկոսաց եւ վարդապետաց վեցտասներորդի դարուն։

էջ 29.— Գլխի Բ։ Զայնց որ պատկանում առ բնութիւն քաժամումն, եւ թէ որք օրինաւոր ժաշկոյնց մեկնեցա՞մ ի մոյսոնց—

եալ վիճարանութեամ իր ինչ մեզ վերամայ ասել զժողովոցն ի մասնաւորի, ոչ աշխմմն գամեմից, զի այս յերկար տարածագիր, այլ միայն զընդհանրականացն, եւ այս լինի ի ներկայ գլխոց, երբ մայիս յառաջարանցիմք զժողովոցն Առաքելոց.— Առաքելոքն զկնի Համբարձման Դար. դրամ ժողովս արարին...

Էջ 49.— Դիւիս իրորորդ: Յաղագս մասնաւոր ժողովոց.— Զուգամիտ պատշաճաւորութիւն է զի յընդհանրական ժողովոցն առ մասնաւորսն իջանիցեմք...

Էջ 59.— Դիւիս չորրորդ: Որ պարաւ-

մակէ գեամառոտ ծայրագոյն քանամայապետական ժամանկագրութիւն:

ՄԱՆՈՔ.— Յանկը հասած է մինչեւ Կղեմէս տասներորդ պապը (1670-1676), «որ այսօր երջանկապէս թաղաւորէ» (էջ 82):

Յիշատակագրութիւն.— Հատորիս ըսկիցը, ա էջի ստորին լուսանցքին վրայ. մէկ տող միայն, բնադրէն տարբեր նոտր դրով.— Յիշատակ է Յովհաննէս Վարդապետին ի զուռն սգ. Յակոբայ:

185

ՔԱՐՈՋԱԳԻՐՔ.— 3

ԳԼՈՐԴ ԵՊՍ. ԶՄԻՒՆՈՒՄԻ

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւայ 30×20×3: Էջ 379: Հանդամանք լաւ: Թուղթ, Գրութիւն սեւ մելանով, միասին, 30 տող: Նոտրագիր մաքուր: Համառոտագրութիւնք առատ: Կաղմ կիսակտի, խաւաքարտեայ, ներքեւի կողմէն վրնաստան:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 5.— Յառաջարանքիւն: Դիտումն իմ յայս դործ չէ վասն քաջուշիմ քարոյչապն աղղիւ բանն սեղանաւորել, այլ միայն զքարոզեալսն իմ ի դէր արժանացուցանել ի հաւատարիմ վկայութիւն առաջի Այ. Բէ դոյս ամ. եւ դայլ եւս բազումս ի տեսչութեան իմում Հեղեալ եմ ի լսելիս ժողո-

վըրդեանն իմոյ ի վրկութիւն հողուց նորին. եւ սովին իցէ թէ Տէր ի քննութեան աւուրն զիս անդատապարտ արասցէ ի բանից անտի որ միշտ յականջ իմ Հնչէ. Թէ որդի մարդոյ զէտ կացուցի եւայլն...

Ապաքէն սովին աշխատանօք մերովք թէ կարացին նորակիրթ քարոզիչք զմի ոք դարձուցանել ի մեղաց, յայնժամ ի նոցունց ոչ դայլ ինչ խնդրեմ, բայց միայն դոյս ի մաքուր մաղթանս իւրեանց յիշատակել զիս Գիէորդ նուաստ եպոս Եւդոկիոյ, որ քաղաքաւ Զմիւռնացի:

ՄԱՆՈՔ.— Հատորս կը պարունակէ մօտ Հարիւրեակ մը համառոտ քարոզեմբ, այլադան նիւթերու շուրջ:

186

ՆԱՄԱԿԱՆԻ. — 1

(ԺԷ — ԺԸ դարու)

ՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 30×20×2: Թերթք 114: Հան-
գամանք ոչ բոլորովին լաւ, վասնդի ան-
կողման վարի անկիւնը վնասուած է խո-
նաւութենէ, իսկ կողմն ալ մասամբ քայ-
քայուած է: Թուղթ հասարակ, կրկնատե-
սակ, Գրութիւն սեւ մելանով, միասին:
Տող 33-45: Նոտարդիւր այլադան՝ բաղ-
մաթիւ դրիշներէ, որոնցմէ մին է Երեմիա
Չէյէպի: Ուղղագրութիւն սխալաշատ: Կա-
շկաղմ խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ. —

Թուղթ 2. — Ընդեամբալիւ մուրա-
կութեամբ կօմդակի մեծ մուտատամ է. —
ի սր. եւ փառաւորեալ Ածաղարդ եւ մեծա-
պաշտ. . . . Եւ ի սրդին սպասաւորէ Տէ՛ր
Եղիաղար կաթողիկոսէ ամ. Հայոց, եւ ի
սպտորիարդէ սր. Երուսաղիմայ. . . .

Թ. 7. — ԲԺ. գլխով ստեմամադրու-
քիւմ է. — Շնորհօք եւ ողորմութեամբ բա-
րերարին Այ. դրեցաւ դիրս սահմանադրու-
թեան եւ ուխտադրութեան զգուշական եւ
կանոնական համայն աղղիւս արամեան հա-
ւանմամբ երկուց երեւելի աթոռատիրաց:
Աստուծոյն ամենակալի մարմնառիկ տեղ-
եաց եւ արարչին մերոյ զմեզ ի լոյս կոչե-
լոյ, Յակոբայ եւ Եղիաղարու ըստ նարդե-
նիս բարեպէր կաթողիկոսաց. . . .

ՄԱՆՈԹ. — Այս գիրը հրատարակած է
Մ. Եսայ. Նշանեան, Սիւնի մէջ: Տես 1940,
էջ 153: Յայտարարեալն շատերը եւս հրատա-
րակուած են իր կողմէ գիւրան Մ. Յակո-
բայ ընդհանուր խորագրին ներքեւ, որոնց
էջերը կը նշանակենք ըստ կարգին:

Թ. 8. — Յաւելոյ կաթողիկոսի սիրտ
գիր առ եղիաղար կաթողիկոս. — Տես Սիրոն
1941, էջ 157:

Թ. 9. — Պատասխանի եղիաղարու. —
Մատայ եւ սպասաւոր Եղիաղար կթղկս. եւ

պատրիարկ Երուսաղէմի. . . . Տես Սիրոն
1941, էջ 200:

Թ. 10. — Գերախառ եւ հրաշաղարդ
. . . Տեառնդ մերոյ Եղիաղար սրբ. կթղկսի.
վերատեսուէլ եւ առաջնորդ սրբ. Եմյ. մեր
Հայոց աղղի, նուաստ ծառայ Անդրիանո՛ւ
Յոհանն եպիսկոպոսէ: Տես Սիրոն 1941, էջ
308:

Թ. 10բ. — Գերաղոյն դովեալդ ի հա-
մայնից . . . Տեառնդ Տէր Եղիաղար կթղկս.
Հայոց եւ պատրիարդ սր. յմէմյ., նուաստ
ծառայ Յոհանն եպիսկոպոսէ. . . . Տես Սիրոն
1933, էջ 283:

Թ. — 11բ. — Պերճապատիւ եւ դերա-
մեծար, կորովաբան եւ յոգնահանճար . . .
Հօր մերոյ Տէր Եղիաղար քաջ կթղկսի. . . .
Տես Սիրոն 1941, էջ 310:

Թ. 12ա. — Գերապատիւ եւ դերաղար
. . . Եղիաղար կթղկս. Հայոց, եւ սպա-
րիարդ սր. յմէմյ.: Յորմէ հասցէ նուաստ
եւ յեանեայ Յոհանն եպիսկոպոսէ. . . . Տես
Սիրոն 1940, էջ 156:

Թ. 12բ. — Եւ ընդ օրհնութեանս բոնի
անդրադարձութիւն պատասխանեաց մերոյ
. . . . Տես Սիրոն 1940, էջ 316:

Թ. 14ա. — Պատճառ դրոյս այս է. որ
ի թուականութեանս հայկազեան տոմարի,
հաղար հարիւր եւ յերեքտասան ամի, յա-
մրեանն հոկտեմբերի, ի տիրալէն? մալ-
րութեալքն յերեւան մեծահանդէս տոլոյ
եպեւ երջանկաւոր վարդապետաց եւ ար-
հիստապետի եպիսկոպոսաց, որ են այսոքիկ
. . . . Տես Սիրոն 1933, էջ 151:

Թ. 15բ. — Գերբնականագոյն եւ յոյժ
սպաշտապաշտոյն . . . Տն. Եղիաղարու . . . նը-
ւաստ ծառայ Քի. Յովհաննէս՝ անուամբ
եւեթ պաշտօնեայ բանի. . . . Տես Սիրոն 1933,
էջ 119:

Թ. 10բ. — Սրբանուէր եւ երջանկա-
պատիւ . . . Եղիաղար վարդապետիդ, նը-

առաւ եւ տարապետ: Եղեանէն ըստի ուս-
ուսանալոք... Տես Սիրն 1933, էջ 121:

Բ. 17ա. — Ենդեղադարդ եւ եղջանկա-
փառ ... Տես մերոյ սրբազան Հայրապետի
... յետեւայ եւ տարանջատեալ ծառայե-
լով մէջ Սահակէ, սպասաւոր բանին... Տես
Սիրն 1933, էջ 162:

Բ. 18ա. — Ենդեղադարդ եւ եղջանկա-
փառ ... Հայրապետի ամ. Հայոց Ներսիս
կթղկուի ... ծառայեց ծառայէ Սահակէ...
Տես Սիրն 1910, էջ 201:

Բ. 18բ. — Գանձարի եւ բաղձարի դա-
հանայապետից ... Տես Ներսիս Ներսիս
կթղկուի ... սրբի քո կրտսերադուռն խոնա
Պաղտատար... Տես Սիրն 1940, էջ 302:

Բ. 19ա. — Ենդեղադարդ եւ եղջանկա-
փառ, մարտիպալ եւ սրբանունը ... Հայ-
րապետի ամ. Հայոց Ներսիս կթղկուի...
... ծառայեց ծառայէ մահտեակ խոնա Բո-
հրանէն եւ խոնա Պաղտատար... Տես
Սիրն 1910, էջ 282:

Բ. 20ա. — Փառք անկիրքն անդա-
կրդրականին անսկզբունց... Տես Սիրն
1933, էջ 160:

Բ. 20բ. — Ամատուր վարդապետի
կրթարարական ծնունդներն է եւ զվեհա առաջ-
նորդ Խատաւանդ: — Տես Ուղղակ Զեռ.
Ս. Յակոբեանց, Բ. Հատար, 1933, էջ 160:

Բ. 21բ. — Պատմութի Տէր Մարտիրոսի
գիրն է յղեալ վասն Երեմիայի իւրոյ — Գե-
րարիի եւ պայծառ ջահիւր ... Տես Ներ-
սիս կթղկուի Ամատուր Հայրապետի ... Բոյին
նմեզ եւ սկստեմքերի ծգ... Տես Սիրն,
1932, էջ 278:

Բ. 22բ. — Ղազար Ղլմպիկի կոմս
գիրն է աղերսանաց — Վհադոյն աղա-
յապահի ... Տես Ներսիս իմոյ Ներսիս, սրբ-
րադան բարունապետ Հայոց Մեծաց Նոր
Խորանայի, ... ծառայեց ծառայոյ, եւ ու-
շակերտաց Տես. Փիլիպպոս կթղկուի. Ղա-
զարոս անառակ սրբի ... Գրեցաւ Բոյին
նմ, փետրուարի իզ. Ի քաղաքն իստամ-
պոյ Ի դուռն սրբոյն Զերեապետեանին:

Բ. 23ա. — Յակոբ Լազար Տէրմ գրք-
եալ յԱմրա քաղաքն վասն վեհին Խորե-
լոյ եւ խաղաղութեան: — Տես Ուղղակ Զեռ.
Ս. Յակոբեանց, Բ. Հատար, 1933, էջ 163:

Բ. 24ա. — Արքայապետ Սարգիս վար-

դապետի քեմետիկի ուսույ գիրն է յղեալ
Եւս. ընդ Սիմոն եպիսկոպոսին:

Բ. 24ա. — Օնանիէ վարդապետին
Թոթաքեցի գրեալ վեհին: Տես Սիրն, 1910,
էջ 283:

Բ. 25ա. — Արքայի Օնան վարդապետի
գիրն է — Օնանադոյն իմն փառոց դառ-
դաւանալ ... Տէր Ներսիս Ներսիս խոնա
... Տես Սիրն, 1940, էջ 155:

Բ. 25ա. — Օնան կրթիս. գիրն է Ա-
մատուր գրեալ առ վեհն ընդ Սարգիս վար-
դապետին: Տես Սիրն, 1931, էջ 124:

Բ. 25բ. — Վաղեմի Ներսիս վարդա-
պետի գիրն է առ վեհն: Տես Սիրն, 1932,
էջ 182:

Բ. 26ա. — Ներսիս եպիսկոպոսի գիրն
է այս: — Գերաւանայի եւ տեղեկութեան
Տէր Ներսիս Հայրապետ, ... ոտեղ կո-
խան ծառայէ ծոմէ Ներսիս ... Գրեցաւ.
նմեզ յունուար ք:

Բ. 26ա. — Ոնան վարդապետի գիրն է.
— Հանդիսադոյն իմն տարաւեք աղա-
փալեալ ... Տէր Ներսիս Ամատուր-
Բեան վարդապետ... Գրեցաւ Բոյին Նմբ.
յարդատուի ծգ. պատկեր օրն երեքշաբ-
թի...

Բ. 26բ. — Ոնան վարդապետի գիրն է
Որդոյն. — Ենդեղադարդ եւ եղջանկի
Տես Ներսիս մեծի կպիսկոպոսապետի Հայոց
... Գրեցաւ Բոյին Հայրապետ ծգ. Հոկ-
տեմբեր ամսոյ ծն:

Բ. 27ա. — Սարգիս վարդապետի գիրն
է. — Ներսիսի եւ կրանաւորն սուրբ Հայ-
րապետի Կանուր ամ. Հայոց դարձի ...
Տես Ներսիս Տէր Ներսիս վարդապետի ...
Սարգիս ուսման բանասիրէ... Տես Սիրն,
1933, էջ 23:

Բ. 27բ. — Սարգիս վարդապետի գիրն
է. — Ենդեղադարդ եւ պատուական ...
Տես Ներսիս Տէր Ներսիս Հայրապետի եւ սրբ-
րադան կթղկուի. ամ. Հայոց Տանն Կիլի-
կիոյ, Նրատա սրբիկէ ծոմէ Սարգիս
վարդապետէ եւ Պաղտատարէ] Կոստանդ-
նուպոլիս... Տես Սիրն, 1934, էջ 124:

Բ. 28ա. — Սարգիս վարդապետն Բե-
փեյ գրեալ գայս վեհին. — Գրեցաւ եկե-
ղեցեաց եւ պեռք պատուական ... Նախ
Տես Ներսիս իմոյ Տէր Ամատուր վարդապետի

մեծի ... եւ երկրորդ հայրեցելոյս իմոյ Տէր-
նդիազար վարդապետի: Նուառստ Սարգիս
Մոնոպոնէ ... Գրեցաւ Թվին ռմք մարտի
իբ. օրն դէրժի. ...:

Թ. 29ա. — Մարտիրոս վարդապետին
պատրիարք ի Բէմ(?) գրեալ վեհին. — Ար-
դոյազահի եւ վերնադահ բարունեոյ մեծի
բարերարիդ իմոյ...: Տես Սիրն, 1932, էջ
252:

Թ. 29բ. — Կոլագօզ Ղազարի գիրն է ի
Լափսէն գրեալ. — Այնմ եւէթ պարապումն
...: Տես Սիրն, 1932, էջ 122:

Թ. 30ա. — Եւյ. միաբանից գիրն է ար
եկն ի Տիւրիս. — Սրբազան Հօրդ միւրում
եւ յուսաւորչածին երամոցս վեհիդ՝ տանն
սրբոյ միաբան ծառայք...: Տես Սիրն,
1941, էջ 41:

Թ. 30բ. — Եղիյա եպիսկոպոսի գիրն
է առ վեհս ի Տիւրիս. — Շնորհազարդ Հօր
մերում Տեսնորդ վեհի ծառայք...: Նը-
աստ եղիա...: Տես Սիրն, 1941, էջ 83:

Թ. 31ա. — Իււմայ. միաբանից գիրն է
յետ ելամելոյմ մեր ի կիպրոսէ ի Հալապ,
վասն խղճի իւրեանց — Պատուականագոյն
Հաբց եւ սրբազան Հայրապետաց...: Տես
Սիրն, 1941, էջ 84:

Թ. 31բ. — Եւմայ. միաբանից գիրն
է. — Պաղապանծ եւ վեհապետ երջանկա-
պատեւ...: Տես Սիրն, 1941, էջ 201:

Թ. 32ա. — Մարտիրոս վարդապետի
գիրն է. — Պանտաղոյոյ? մեծի սակս ընթ-
հանուր մերոյս աղեան ... Տէր Եղիազար
ստփեռտոյդ Հրաշալւոյ...: Տես Սիրն,
1930, էջ 384:

Թ. 32բ. — Մարտիրոս վարդապետի
գիրն է. — Գերապատեւ եւ տիեզերաբազմ
բազմբնակի եւ ամենագոյլ տեսնող Է-
ղիազար սրբազան վեհի...: Տես Սիրն,
1932, էջ 252:

Թ. 33բ. — Մարտիրոս վարդապետի
գիրն է. — Տրտմաղղեաց եւ յոքնաթախիծ
ստղտի միջկոտոր...: Տես Սիրն, 1932,
էջ 121:

Թ. 34ա. — Մարտիրոս վարդապետի
գիրն է. — Բանի գերապանծ եւ արդեամբ
ամբարդատ ... Տէր Եղիազար...: Տես
Սիրն, 1930, էջ 385:

Թ. 35ա. — Մարտիրոս վարդապետի

գիրն է. — Յանէից էիցս հացուցէն մա-
րազարդեալ եւ յօրինեալ ... Տէր Եղիազար
...: Տես Սիրն, 1930, էջ 350:

Թ. 35բ. — Ամասուր. վարդապետի
մեռագիրն է. — Պատեառ մեռագրիս այս է,
իւ Ամասուր վրդպ. առաջնորդ սբ.
յիւէյա. ...: Տես Սիրն, 1930, էջ 351:

Թ. 36ա. — Մարտիրոս վարդապետին
գիրն է. — Պարմադուռոյ ի պարս պուս-
տիկոնից...: Տես Սիրն, 1931, էջ 146:

Թ. 36բ. — Կլէմքոս պապ եօթներորդ
գոր յղեաց առ Խում վասն երկրին Լեւիս
ծնումը վարդապետին Ոհսմնու Արզնեցոյ
— Պատուելի երթորդ ողջոյն եւ առաքելա-
կան օրհնութիւն...: Գրեցաւ մեծն ի Հոռոմ
սա սրբուհի Մարիամ կոյնեցեալ մեծագոյն
ընդ մատանեաւ ձկան որսողին: Օգոստոս
ե. յամի Տն. ռակէ. Հայրապետութեան մե-
րոյս առաջին ամին:

Թ. 37ա. — Այս գիր ի կարտիմալագն
եկեալ առ կթղկոմ. Էյմիածնի ընդ գրոյ վե-
րագրեալ պապին Հռոմայ. — Գերապաշտ
եւ պատուականագոյն Տէր. Յայնպիսի Բա-
մանակին եհաս առ քաղաքն ընդ Նամակ
տէրութեանց յո տրեւ արհեսպիսկոպոսն Մի-
նաղեստաց...: Մեծի ի Հոռոմ օգոստոս իւ.
Իվին ռակէ. իրրեւ Հոգորդմ. եղարք, կար-
տինալ Պարզէրինէ:

Թ. 37բ. — Մարտիրոսի գիրն է յղեալ
Ի յԱրիք առ Կարկուտն վաղահալ վասն
վասնելոյ գվեհն դեփին. — Յի. Զի ծառայ
Մարտիրոս վրդպ. որ եւ շնորհօք նորին Ա-
ռաջնորդ եւ վերաառնուչ մայրաքաղաքին
Եհմայ...: Թվին ռմժէ ղեկտեմբեր ամսոյ
ի. Բարսեղ վրդպն. առ մեզ գոյով ղոճալիք
սիրով զալ զո Համարեքէ:

Թ. 38ա. — Մարտիրոս վարդապե-
տին գրեալ ի Հալապոյ գգիրս Իմիւրպայի
վասն հաշտութեան խրատոյմ. — Դարսնալ
պայս գիտաթիւք խօհա իմբիղա եւ պարոն
Խոսրով...: Տես Սիրն, 1941, էջ 85:

Թ. 38բ. — Այս գիրն է գոր Հրէից խա-
վեփայն առաքեաց Մարա Խոստմալոյ առ
Հնէայն եւ յետոյ եկեալ իմքն քուրպացաւ.
— Միածին որդի եւ անդրանիկ Այ. Եօսաթ
Բէհէվի Մեախա փրկիչ Իլի. Ի Առ Համայն
որդոցս Իլի, սիրելեացաւ Այ. խաղաղու-

թիւն... Թիլին ռեժե-ն դայս Թարգմանե-
ղին և. օրինակն անկաւ ի ձեռս մեր:

Թ. 39ա.— Խստմովօցն ի սախզ եկեալ.— Տէր մեր Տէր և. ալլ զովսասանք ա-
ւախ եղիադար կթղկս. ի նուաստ ի քո հը-
նադանդեալ ծառայիցէ, տէր Միմոնէս, տէր
Յակոբէս, մհ. Մինասէս, հաճի Կոստիկէս,
խճ. Վարդանէս, Սահակ Ձէլէպէս, ...
Գրեցաւ. յունիսի իզ ի դուռն սր. Գէորգայ,
բն զիւ. և. ըն և. ժը:

ԾԱՆՈԹ.— Հոս միայնք և. գիրը փոխ-
ուած են: Ըստ Մ. Ե. Նշանեանի ծանո-
թագրութեան, շրջաօրինակուած է Երեմիա
Ձէլէպիի ձեռագրով (էջ 247 իր 260. տետ-
րակին): Երեմիայի գրչով օրինակուած են
քանի մը գրքեր և.ս մինչև Թ. 45ր:

Թ. 39բ.— Մարտիրոս վարդապետն ի
Սախրզ.— Յաւատարագ շնորհու առ-
յցալ ամենեքանեան երթանկութեամբ պար-
պաւանաւ... Գրեցաւ ռն և. ժը Թուակա-
նիս մերոյ, յունիսի իր:

Թ. 40ա.— Սր. Նրուսաղէմայ ի Սա-
խրզ եկած քուղքն է.— Ճառագայթ փառաց
և. լոյս դերապանց...

Թ. 40բ.— Ձեռագիր ուխտի ընդ Մար-
տիրոս վարդապետիմ որ ի Հայապ.— Դան-
դի ըստ աղբեցութեան ճմարտութեան հոգ-
ւոյն... Տես Սիոն, 1941, էջ 126:

Թ. 40բ.— Գիր սիրոյ և. ձեռագիր
ուխտի այս Մարտիրոս վարդապետիմ է.—
Բարեաց ամի. պատճառ Ած. տեսանի...
Տես Սիոն, 1941, էջ 127:

Թ. 41ա.— ՅըՍտմովու եկած Մար-
տիրոս վարդապետէ գիր, առ Նդիագար
կթղկս.— Մեծի և. տիեզերաբաղձ հեղինա-
կի սրբոյ Տեառն Նդիագարու...

Թ. 41բ.— Յի. Բի. Ժառայ Յակոբ
կթղկս. ամ. Հայոց և. պատրիարք Վաղար-
շապատու ... սիրելի եղբորդ իմոյ Ած. ա-
տուր վարդապետիդ... Գրեցաւ ռնժը
յունուարի իզ. ի սր. Ած. ամին եկեղեցին:

Թ. 41բ.— Ընդ միմն և. խոճա Խոս-
րովիմ՝ յղեալ յմ.— Յայտնի լիցի հրամա-
նուցն սր. Հօրս մերս, իմիրդէն և. Օնոֆ-
րիոս վարդապետն... Գրեցաւ յունվարի
ին. թվ. ռնժը յըՍտմովու, Ժառայ Խոս-
րովս:

Թ. 42բ.— Նդիագար կթղկսի. գիրն

առ յարեւելեան տանն Հայոց վարդապե-
տաց և. եղիսկնպատագն.— Մեծի և. տիեզե-
րալոյս Նախարար Հայրապետական աթոռոյ
և. միանանէլ ամէնօրէնեալ սր. տեղեա-
ցն...

Թ. 43ա.— Նդիագար կթղկսի. գիրն
գոր յղեաց իրգում առ Մարտիրոս վարդա-
պետն.— Ըստ քեզ և. ըստ ուղղութեան սր-
տի քո...

Թ. 44 և. 45ա.— Դատարկ:

Թ. 45բ.— Բի. Ժառայ Յակոբ կթղկս.
ամ. Հայոց ... սիրելի եղբորդ մերոյ և. ա-
յացն լոյս Նդիագար Հոգեւոր Տիրիդ...
Գրեցաւ Թուղթս սիրարկական ռնժէ թվ. և.
յամսեան օրոստոսի և. իր ընդ հովանեան
բրոյն Գէորգայ:

Թ. 45բ.— Խաչատուր արեղայի շըր-
կած քուղքն է Եմվ.— Իսկապէս զլուսն և.
կեղեցոյ ապաւանդեան սեռի ի վերուստ սե-
փականեալ տէրդ մեր...

Թ. 40ա.— Ապրու Ձէլէպի զրկած գի-
լրն է.— Հայր սր. կոխած հոգիդ աչքս ե-
րեսս քնելով արդ անեմ առաջի մեծիդ, ող-
բան դայս յառաջ չի գրելոյս սապապն, Մա-
թուսի կու հայէի...

Թ. 40բ.— Ապրու.— Իմ աչաց լոյս
հոգւոյս հոգի Սուրբառ Հայրապետին աչի
կու համբուրեմ...

Թ. 46բ.— Խոճայ Խոսրովի գիրն է,
որ զրկեր է Եմվ. առ Մարտիրոս վարդա-
պետն.— Յայտնի լիցի հրամանացն սր.
հաւրդ մերոյ, իմիրդէն և. Օնոֆրիոս վար-
դապետն իս օր եղև զնազին յէնկի չէհրն...
Գրեցաւ յունուար ին. թվին ռնժը, ըստամ-
պաւլ, Ժառայ Խոսրով:

ԾԱՆՈԹ.— Այս գիրը մէկ անգամ ըն-
դօրինակուած տեսանք վերև, Թ. 41բ:
Տարբեր գրիչ մը հոս երկրորդ անգամ օրի-
նակած է դայս:

Թ. 47ա.— Գիտութիւն լիցի Սրբազմ
սր. Խորն մերոյ Նդիագար կաթուղիկոսիմ,
Կիլիմանդա որ գնացիր, լսող ժողովուրդն
դիւստարեցան, որ ամենեքեան տկն ու-
նկին խաղաղութեան: Յետ աւուրց խոճա
Ատում ու Ապրու չէլէպիմ Բէհիեան կոմսեց.
Խորեանց մէջ Խաղար խաւսօ ամցեր, որն ա-
սին, որն չասին, յետև եկան մէկ քանի բը-
րիտանէի հետն Յանթ կաթուղիկոսիմ Բա-

այս Աղամ Զէլչպուն, Թվին ռմծէ ի քա-
ղաքն ըստամայր վէճիկ եղէ... Տես Սիոն,
1941, էջ 40:

Թ. 48ա. — Ապրո Ձէլչպի. — Հասցէ
Իրկրպպուծիւն դարչապարին սք. եղիա-
դար կթղկսին. ամ. Հայոց... Տես Սիոն,
1941, էջ 40:

Թ. 48բ. — Զայս քուղքն է զրկեր Ապ-
րոն Սուփիա վարդապետին խոտուքեամբ.
— Տես Սիոն, 1941, էջ 126:

Թ. 48բ. — Ապրո Ձէլչպի. — Պէշնոմ
էֆէնտոմ սուլթանոմ... Տես Սիոն, 1941,
էջ 126:

Թ. 49ա. — Յակոբ կթղկսի. զրկած
քուղքն է որ վսամ խաղաղութեամ կող
մանէ զրկեր է. —

Յիսուսի Քրիստոսի մուստ ծառայ
Յակոբ կարեւորիկոս ամ. Հայոց՝ առ սիրն-
լիդ իմ Նդիագար կարեւորիկոսոց ոգոյն
յայտ տացի: Քանզի ամենայն քաղամբ քա-
սկալէ, խնդրէ եւ կարօտեայ առնուլ զրու-
մքն մտնի, զի է բնական քարոզական ունե-
կութիւն, որում հետեւեցուցանել տնձինք
և՛եր արժան է եւ հարկ իսկ, զի Ածուկան. է
ուսումն եւ հարկեցուցիչ հրաման, ուր որ
ստիտեցայ առանելապէս եւ արշիտաիւ՝ հու
հասանել սմին կարօտութեան: Առ այս եւ
հեղ հրաւիրեմ հարկեցուցիչ պայմանաւ.
յորոյ պատճառէ առաքեցեամ արդէ ուղո-
րիկ պատուելիք, այսինմ կարգաւորք եւ
իշխանք քարեգարդք ըստ բնութեան քաղա-
րացեալք, համդերն երկառումք գլխաւորք
ծնորդութիւն խոհեմագունեղիւք այսինմ
Քիսմ եպիսկոպոսի եւ Կիրակոսի վար-
դապետաւ իրրեւ գլուխ մոցին պարու,
յստ խնդրոյ գրէրէ ամենայն ամսանց քա-
ղաքի եւ այլոց քաղաքաց աստուծոյ պա-
տուհեցելոց, առ ի մարդումն եւ ի երաւի-
րումն գեղի ի խաղաղութիւն: Ուստի պարտ
է որոց լսել քեզ խոհեմութեամբ վսամ Այ.,
ուր ի բառաւորք գայարակութիւնս և գլու-
սքս: Ընդ որս եւ հս տառաւորեամք ասեմ,
զի եքէ ազաչանօք խնդրես, անա՛ եւ համ-
դերն ամենայն ժողովրդականօք քաղաքիս
եւ այլոց եւս ամանց: Եւ եքէ յաղաքս
սղերաքին կամ պարտուցն եւ կամ այլոց
լնչ ասես, եւ յայնց եղեց օգնական Աստա-
ծով, որպէս եւ կամիցիս, ըստ խմում կար-

գութեամբ: Եւ եքէ կերպիւ ինչ ամբաստա-
նութիւն պահանջեցես, եւ գայմ եւս արա-
րից վսամ յաղաղութեանց: Եւ արտաքայն աչ-
սոցիկ բամբ եւ գրայգէ ինչ հարկաւորա-
գայնք ի Յոհան պարունտիւրէն եւ ի Կիրակոս
վարդապետէն իմացես, քաղաք գաղկանս
յիւնէն լրացուցանել, միայն քէ փութա՛
գալ ըստ բամի խնդրադացս եւ ի համագո-
ղացդ գառաջակայ գխորհարդ եւ գործո՛
ւսանց այլ իմ մտածութեանց: Ողջ լե՛ր,
Գրեցաւ ի քվակաւնութեամս հայոց ունի.
Էրբարդումն եւ ամսեամն ի յուլիսի ի չոր-
րորդումն ամսայն ամուր, ընդ հովանաւ
Ելրանէ Ածածնի. եկեղեցոյ, որ ի մայրա-
քաղաքի Կոստանդնուպոլիս:

Թ. 49ա. — Հանի Կոստիկ. — Պէշնոմ
սուլթանոմ Հայր Հոդեւոր...:

Թ. 49ա. — Ապրո Ձէլչպուն գիրն է որ
եկեալ ի Սուփիա վարդապետին. — Պէշնոմ
ճան աղղըրդ կողում նուրի...:

Թ. 49բ. — Ապրո Ձէլչպուն քուղքն է,
կտրամայ զրկեր է առ Հոգեւոր Տիրոջ. —
Երկրպաղուծիւն սք. աջիւր...:

Թ. 49բ. — Մարտա աղայի քուղքն է
որ զրկեր է Սուփիա վարդապետին. — Պէ-
շնոմ իղէթիկ սուլթանոմ...:

Թ. 50ա. — Յի. Քի. Ժառայ Մարտի-
րոս վրդպ. եւ ողորմութեամբ նորին աղ-
բիկս. սրբոյ զաղաքին եմյ. ... Գրեցաւ
ի Թվականիս մերոյ ռ եւ Հարիւր քսանի,
եւ ի Քսէ. ռ. զն. հա. Թուի յապրիլի ին. ի
սք. զաղաքս յնմ. ի վսան սրբոյն Յակո-
բայ, որ է Աթոռ Հայոց Աղղիւն:

Թ. 51ա. — Յակոբ կթղկսի. ընդեան-
րական կամեակն է ... Գրեցաւ օրհնութեան
եւ նուիրարումար նամակս ի Թուականու-
թեանս ոմիս? յամսեանն նոյեմբերի որ որ
Էրեք էր ամսոյն, ի նաւասարդի քսանե-
րորդի եօթներորդի:

Թ. 53բ. — Պետի գիրն է որ գրեր է իդ-
միր Ռսկան վարդապետի եղբոր որդւն Սա-
ղմոնին եւ Աւետիքին. — Ի տէր Գրիգոր
վարդապետէ զաղում օրհնութեամբ եւ ող-
ջուհիս... Գրեցաւ ոմիս Թուին եւ յունիսի
իդ. ի մայրաքաղաքն ի Լստամպուլ:

Թ. 54ա. — Յի. Քի. Ժառայ Յակոբ
կթղկէ. մեղադրանք ծանիր խարդախ եւ
նենդաւոր Նիկողայոս մեք զմեղ աղղիւս

լրդիտէաք... Գրեցաւ Թմին ամօք յու-
նիս ամսոյ քսան եւ ութ ի դուռն Հրեշտա-
կապետ եկեղեցւոյ:

Թ. 54ա.— Պատուականադոյն պեր-
նութեամբ եւ արգոյ փառազարդութեամբ
պատուեալ տիրանուէր քահանայից ... մայ-
րաքաղաքիդ յԱթայ...:

Թ. 54բ.— Աւրհուրեմամբ ծանիք Տէր
եղիայ Պարոնտէր եւ մահտեսի Վարդան...:
Տես Սիոն, 1941, էջ 308:

Թ. 54բ.— Ի վշտակէր եւ ի տատամ-
սաթալ ի հալածական եւ տարագրական Ե-
ղիազար կթղկուէ. առ ձեզ որք ի մայրաքա-
ղաքդ կոստանդինուպոլիս...:

ԵԱՆՈՒԹ.— Եօթ տող միայն գրուած,
յաջորդ էջը դատարկ:

Թ. 55բ.— Մարտիրոս վրդպի. Վառ-
մայու զրկած քաղաքմ է առ Հոգեւոր Տէրմ.
— Երջանկապատու սրբոյ Հօրդ իմոյ եր-
կրպագութեամբ Հանդերձ լիցի յայտա-
բարութիւն...:

ԵԱՆՈՒԹ.— Նամակիս վերջին բառին
մէջ — առաճի — Մ. Ե. Նշանեան նշարած
է գրութեան թուականը $1 + 10 + 1 + 100 + 20 = 1122 + 551 = 1673$ (նմա. էջ 303 իր
Ձեռ. տնորակին):

Թ. 56ա.— Տեառնդ իմոյ եւ Հոգեւոր
Հօրդ դիտութիւն լիցի, զի զկիւն զնալոյն
Ներսէս Պալուն առաքեցաք առ ձեզ զԻր Թէ
Մարտիրոս վարդապետն դայ Թէքրիտաղին
եւ զնայ իղմիր, առն չեւա...: Ճանրմ Հո-
պեւոր տէր էհմալ յանես, շուքով զիր տ-
ռաքես եւ դու ողջ կացիր. Խաչատուր Հա-
րեդաս զգարչապարզ կու Համբուրեմ:

Թ. 56բ.— Գիր Հոգեւոր Տիրի առ
Մարտիրոս? վարդապետմ.— Եւ մինչ տա-
կաւին թալկացեալ սպառնաք լրոյ ինչ,
յողջունէ քումէ տէր Խաչատուր...:

Թ. 57ա.— Գիր ի Հոգեւոր Տիրէ առ
Խաճայ Խոսրովմ վասն սիրոյ եւ միաբնու-
թեան Գրեցաւ ի յեմ.— Տես Յուլիան Ձեռ.
Ս. Յակոբեանց Բ. Հատոր, 1953, էջ 160:

Թ. 58ա.— Դատարկ:

Թ. 58բ.— Գիր մխիթարութեամ ի հո-
գեւոր Տիրէ առ Աղայ Զէլեպու արդւոցմ,
գրեցաւ յեմ.— Եւ ընդ սիրոյ օրհնութեանս
ծանիք, սիրեիք... — Տես Յուլիան Ձեռ.

Ս. Յակոբեանց, Բ. Հատոր, 1953, էջ
161-2:

Թ. 59ա.— Յայս գիրս Տեսնմ Յակոբ
կաթաղիկոսի առ յեղիազար կաթաղիկոսմ.
— Յիսուսի Գրիստոսի ծառայ Յակոբ կա-
թաղիկոսէ եկեղեցւոյ ամենայն Հայոց... —
Տես Յուլիան Ձեռ. Ս. Յակոբեանց Բ. Հա-
տոր, 1953, էջ 162:

Թ. 59ա.— Այս գիրս յաղագս Յակոբ
կաթաղիկոսիմ առ Ած. փոխելոյն աստեալ
եղիւ առ եղիազար կաթաղիկոսմ.— ՄԼՆԻ
եւ տիեզերափառ երջանիկ Հայրապետի
Տեսնմ եղիազարու կաթաղիկոսի ամենայն
Հայոց երկրպագութիւն մատուցի նուաստ
ծառայից: — Տես Յուլիան Ձեռ. Ս. Յա-
կոբեանց, Բ. Հատոր, 1953, էջ 163:

Թ. 60ա.— Այս գիրս Տեսնմ եղիազար
կաթաղիկոսմ, յաղագս հրաւիրելոյ յԱթոն
էմիածնա.— Ած. պետականին բանական
տնդատանացս քրտնաջան մշակիդ, Որդ-
ւոյն Միածնի ծնիցելոյն անճառն սրեւմար
զեկոցս քիւրեղափայլ պրակիր, յուրույն
ճշմարտի նմին փառակցի վերստին յոսա-
ւորելոցս արթնակամբ դիտողիդ, եւ Սրբոյ
Երրորդութեան Հասցին Համայնից կան-
խաղոյն բնորեալ Հոգեւոր Հովուիդ...:
Այս գրիս կայր Հեռ լգ մօզր դուռն մտո-
րապետաց, եւ յայն իշխանաց մօզրոյ ի
Թմին Հայոց ռՊ. շին եկն յեմ.— Հմմտ.
Համառոտ Պատմ. Երուսաղէմի, Խորէն
վրդ. Մխիթարեան, Երուսաղէմ, 1867, էջ
107: Նաեւ աստ Թիւ 158:

Թ. 60բ.— Թօխարու է այս գիրս, ա-
զտյամք առ եղիազար Հոգեւոր Տէրմ. յու-
ղագս էմիածնոյն Աթոնոյն.— Գրուի Հա-
մայնից, Հիմն եւ պարիսպ Հայկազեան սե-
ւից եւ վրան Հովանաւոր մերս տոհմից...:
— Տես Յուլիան Ձեռ. Ս. Յակոբեանց, Բ.
Հատոր, 1953, էջ 165:

Թ. 60բ.— Այս գիրս էմիածնոյն Թէո-
դորոս վարդապետէ.— Սրբազան Հայրա-
պետի մերում Տեսնմ եղիազարու վերա-
դիտողի ամենայն Հայոց եւ առաքելական
Աթոնոյ ի Վաղարշապատ Պատրիարքի եր-
կրամած դիմօք երկրպագութեամբ Հան-
դերձ Համբոյց ար. ուսացի եւ խնդալ: ...
Տես Յուլիան Ձեռ. Ս. Յակոբեանց, Բ. Հա-
տոր, 1953, էջ 166:

Բ. 61ր.— Դատարիկ:

Բ. 62ր.— Հովուական ընտրեալ: Հո-
ւրի Բի. արքեպիսկոպոս ար. Առաքելոյն Բա-
խչեանի ... Տեսած Աղեքսանդրոս Կթղիսե-
ան. Հայոց... Գրեցաւ արքա եւ աղաղակի
դիրքի ի թվաւաշարի տուածարիս Հայոց
ՊՈԾ Ժարտ ամսա ա ի ար. քաղաք- Եմ. առ
գրեմ եւ ընդ Հովանեան ար. Յակոբայ որ
երբեմն ամենապատեալ եւ արդ ամենախիշ-
տարածաղղկաց Աթոռիս ամ. Հայոց:

Բ. 64ր.— Գի. Բի. Ժառայ Աղեք-
սանդր Կթղիս. ամ. Հայոց ... անարինա-
կանաց տեղեանք Բի. եւ արքայն Յակոբայ
սպասաւորացդ ... Գրեցաւ ռժիշ Թուին Ե-
զոստասի ամսոյ ծէ, ի դրանէ յուսադարդ
ար. Աթոռոյս էմբիածնի:

Բ. 63ր.— Շնորհաղարդ եւ վեհապետ
... Տեսած Յովաննիսի մեծի արհի եպիս-
կոպոսի եւ ար. Աթոռոյս Բի. երանեալ Հա-
րապետի...:

Բ. 65.— Երկրորդ գիր աղաջումաց
առ Աղէֆոմոդր Կաթողիկոսն.— Եւստա-
րակն Հոդեստոր շամակ արքեպիսկոպոս եւս-
յԱթոռոս ար. եւ մեղ ծառայիցս ձեռամբ
մահուեմ Միխայիլն...:

Բ. 66ա.— Երրորդ գիր աղեքսոմոց
առ Աղէֆաւոդր Կաթողիկոսն ռժիշ Դեկ-
սեմբերի ին.— Զարթիք, դարթիք, ընդ
խոնարհական եւ ծնորդական ողջունիւ
... Գրեցաւ աղապակադոչ, աղեքսալիք,
կեկեաղարդ, ժողովական կոնդակ, դիրք եւ
տեղեկակիծ արդար, ի թուաւաշարիս Հա-
յոց տաճարիս ռժիշ եւ ի դեկտեմբեր ամսու
ին. առ դրան արքայն Յակոբայ Տեսունեղ-
բոր...:

Բ. 69ա.— Երեսուի Քրիստոսի ծա-
ռայ Նահապետ Կաթողիկոսն՝ արքիւս Երեւոյ
Հոդեստ. եւ Ամ-այիւն օրհնալ թեմամբ ի ըմ-
սամայրու կղեւոյ տառնորդաց, մարդոս-
պետաց, եպիսկոպոսաց, վեց եկեղեցւոյ
աւագործիցանց, երեսուիստեանց եւ տո Հո-
ստակ սուրբաւորաց, եւ իմ միաբանոնքս
յրեմ պատասխանեմ ձեր դրին... Տես Ու-
ստի Ձեռ. Ս. Յակոբեանց, Բ. Հատար,
1953, էջ 168:

Բ. 70ր.— Դատարիկ:

Բ. 71ա.— Սըտայ Սիմէոն Կրդկսն.
չմէ Եւ փիլիպոս Կրդկոն. էջմիածնի.—

Առ ի վերապա պատուեալ եւ ի դերադոյ
է էն բարդաւանեալ... — Հմմտ. Կիւլէ-
սերեան, Գատմ. Կթղ. Կիլիկիոյ, էջ 314:

ՍԱՆՔԹ.— Աւելորդ չնէր Նկատեմ Հոս
դնել եպիսկոպոսական ձեռնադրութեանց
վերաբերող Հատուածը, որ տարբերութիւն
ներ կր Ներկայացնէ, ինչպէս Ժառնապարհ
է Կիւլէսերեան, անդ էջ 326:

— Եւ ձեռնադրեալքն այսօրիկ են:
Նախ Խայտառը Կաթողիկոսն ձեռնադրեաց
Ակեայ Մկրտիչ եպիսկոպոսն:

Տիրատուր որ Կաթողիկոս անուանե-
ցաւ Անկիրիոյ եպիսկոպոսն ձեռնադրեաց,
Սարգիս Կայս. Կոստանդնուպոլսի պատ-
րիարքն ձեռնադրեաց:

Եւ յետ այսօրիկ Ալաբա Կաթողիկոսն
ձեռնադրեաց Միքայ Գորդապետն Արքու-
մայ, Զէյթունոյ Յակոբն, Թեաղու զԼա-
սիլ եպիսկոպոսն, Ամասիոյ դիպաւտոր Ե-
պիսկոպոսն, Մարդուանոյ միա իշապետոր
Կաթողիկոսն, Ղաֆայու զՊԼԻՍԻՆ Գորդա-
պետն, Խարբերդու միա Մկրտիչ Ներկայն,
Բաղէշու, Պողոս Գորդապետն Մշոյ:

Եւ յետ Նորա Յովաննէս Կաթողիկոսն
գլխաւորաւ կայս. Մէրտինոյ, Միքայ Գոր-
դապետն Ներդիկոյ, զԱլէքս[ի]անոս եպիս-
կոպոսն Մարդուանոս, զԲ Յակոբն Անկիւ-
րիոյ, Գրիգոր Գորդապետն Կեսարայի՝ ի
մերայ Սոսամարդու պատրիարք, Որոյս.թ
մրդոյ. Անդրեանու, Ղազար մրդոյն. Պուդ-
տանու, Մեարայ մրդոյն. Լէւոյ, Թուսն
Ղաֆայու, Ղուկաս Կայս. Ղոնիւս, Դուսիթ
Կայս. Կեսարայ, որ այժմ առաջնորդ է:

Եւ յետ Նորա Պետրոս Կաթողիկոսն
Գլխաւորաւ կայս. Մարտիրոս մրդոյն. Շեմ-
բուշայ, Կրիկն միա մրդոյն. Մարտիրոս
Գորդապետն Մշոյ, Մաղաբա մրդոյն. Թա-
խապու:

Եւ յետ Նորա Միքայ Գորդոյն. եւ
Կթղիկոսն. Գլխաւորաւ կայս. Մէրտինոյ, Ղու-
կաս Կայս. Երդիկոյ, զՆերսէս մրդոյն. Սե-
րապետիւ, Մարդար Կայս. Թախապու, Գրե-
նիլ Կայս. Սուրբ. Մանասարոյ, Աւա Երեւոյ
մեղ յայտնի են զոր եւ ականատես եղաք
(էջ 72ր):

Բ. 76ա.— Ընդ դոսին ընկալ իրեմ
դպերի եւ դերատէր չլիս յայտնաց պարսնա-
ցոյ՝ Եւ ի դուսին...:

Թ. 75բ.— 114ա.— Դատարի:

Թ. 114բ.— Շեղագիր վեց տողեր կան.
— «Կաֆացի Մարտիրոս վրդպն. որ երբեմն
Հակառակ եղիարարող Կաթողիկոսի եւ Պատ-
րիարքի սրբոյ Նրուանդէմի, եւ այլա սիրե-

լի, եւ յիշեալ Մարտիրոս վրդպ. Պատրիարք
եւս նստի յնէմ. եւ յետոյ յեղիպտոս վախ-
ւառի, զսորա յեղիպտոս վախճանելոյն զըս-
տուղութիւն զտաք ի տէֆտէր նամեքայից ի
ԺԶ Թուղքն, եւ թիւ ի նմա ՌՂԵ»:

187

ՄԵԿՆ. ԱՌԵՏԱՐԱՆԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ. — 1

ՆԻՆՈՂԱՅՈՍ ԼԻՒՐԱՅՈՒ

Կ. Պալիս

1755-6

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 30×20×5: Էջ 548: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ: Գրութիւն՝ ղլխադիր-
նէրը կարմիր, մնացեալը սեւ մեյանով,
երկսին, 33 տող: Նոտրագիր շատ կանո-
նաւոր: Համառօտադրութիւնք առատ: Գու-
նաւոր կիսախորան եւ լուսանցաղաղ, էջ
57: Նկար Յովհ. Աւետարանի, էջ 36, դու-
նաւոր, այլ ոչ նուրբ արուեստով: Կաշե-
կաղմ տախտակեայ: Ստացող Կարապետ-
Վրդ. [Գանձակեցի]: Կնիք կարմրագործ՝
Կարապետ Պատրիարք Նրուանդէմի էջ
540ա:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Նախադրութիւն մեկնութեան
Սրբոյ Աւետարանին որ ըստ Յովնանմու, ի
խնդրոյ եւ ի հարկեցոցի իրաւամէ արե-
նական գլխոյն եւ մեծ դիտապետին տէր Զա-
փարիայի, սպասաւորին սուրբ Առաքելոյն
Թադէսի, քարգմանեալ ի լատին գրոց ի
մերս քարառ:

Էջ 21.— Նախքադրութիւն վարդապե-
տին Յովնանմու Բագեցւոյն: Ի կարգէ սըր-
բայն Ֆրանչիսկոսի:

Էջ 31.— Նախադրութիւն Սրբոյ Աւե-
տարանին որ ըստ Յովնանմու, արարեալ
մեծ վարդապետին Նիկողայոսի Լիւրացոյ,
որ ի կարգէ արքայն Ֆրանչիսկոսի:

Էջ 39.— Մեկն. Սրբոյ Աւետարանին

որ ըստ Յովնանմու, արարեալ մեծի: ԻՍ-
ԿԼԶԲԱՆԻ ԷՐ ԲԱՆՆ...:

Էջ 533.— Այբուբենական ցանկ նիւ-
թոց:

Յիշատակարան ստացողի.—

Էջ 540ա.— Շնորհօք ամենազօրին Այ.
ի ռքմէ ամին, յետեալ ծառայս սրբոյն
Սաղիմայ Կարապետ իւր վարդապետ, ա-
շակերտ Տեառն Թէոդորոսի Սրբազան Պատ-
րիարքի Սրբոյն Սաղիմայ, մինչ էի ի մեծն
Պալիս ի վերայ դործոց Քսեայն դահին,
անդ տեսեալ իմո՞ դայս ուսանածորան բու-
րաստան, Ածային ղմայլեցուցիչ ծաղկանց,
այսինքն Մեկնութիւն Սրբոյ Աւետարանին
Քի. որ ըստ արաթիւն արծւոյ մարդարտա-
յւն կամար օրինեալ ի վերայ կրծոցն Քոփ.
սրբոյ Աւետարանչին Յոհաննու, վառեալ
ի իղճ նոյն օրինակել իմով արդեամբ, ի
վայելումն՝ անձինս մեղսակիր, եւ յետոյ
յիշատակ հոգւոյս ողորմելոյն եւ տկար
մտօքն ընթերցեալ, զմանկն գլխաւոր րա-
նից հաւաքեցի ի ներքոյ այբուբենական
տառից. որ թիւն մերձ տողից ցուցանէ ու-
րանեալ րանն, եւ որ զկնի միշտ գրի 1 եւ 2
ցուցանէ էջն թղթոյն առ որս զտանի պի-
տոյացեալ րանքն: Վառն որոյ խնդրի ի
րանասէր եղբարցդ որք հանդիպից այս
Ածային դանձարանին ընթերցելով, կամ օ-
րինակելով օգտիք ինչ, միով Ած. ողորմեա-

յիւ. եւ յիշելիք վերոյ յիշեալ հողերն
 ձեռոյ իմ, ընդ նմին եւ մարմնաւոր ծնողքն
 իմ, Հուսկ յետոյ թէ որ խղճալոյս այցե-
 լութիւն խնդրէք ի Տեառնէ այցելոյն հա-
 սայնից, եւ ձեզ այլ լիցի վերջնումն կիտող:
 Եղև աւարտ դրոյս ի ռմն մայիսի իյր ի սր-
 րոզաքն յերուսաղէմ, առ դրան սրբոյն
 Յակոբայ Մեծի Առաքելոյն, եղբարն սոյն
 Աւետարանչին: Բաւէ, ամէն:

Ի 540թ.— Ջստացող դրոյս զՍրբոյ
 Աթոռոյս Եէմի. Պատրիարկ Գանձակեցի
 Կրպ. Վարդապետն յիշեցէք ի Տէր, որ ետ
 զդիրքս յիշատակ ի դրճատունն Սրբոյ Յա-
 կոբեանցս. եւ ըստ իւրոյ կտակին չունի ոք
 Իշխանութիւն հանելոյ զսա ի Սրբոյ Աթո-
 ռոյս, ի Թուին ամէլ:

Էջ 541-548.— Դատարկ:

188

ԳԻՐԲ ՕՐԻՆԱԿԱՑ ԵՒ ՆՄԱՆՈՒԹԵԱՆՑ.— 2

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ՝ ՍԱՆՃԷՄԻՆԵՑԻ

Քրգմ. ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԴ. ԽԱՐԲՈՐԴՑԻ (1718)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 29 x 20 x 12: Էջք 1710: Հան-
 դամանք լաւ: Թուղթ՝ Գրութիւն՝ խորա-
 դիրները եւ գլխադիրները կարմիր, մնաց-
 եալը սև մեկանոյլ, միասին, 33 տող: Հա-
 մառտադրութիւնք սովորական: Զարդա-
 րուն սկզբնատառերը կը մնան լոկ թեթևակի
 սևրուակծեալ, իսկ կիսախորաններու տե-
 դերը՝ բաց: Կաշկաղմ փայտեայ, առջևի
 կողքը կտրուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 5.— Ցամկ եւ Ցուցակ գլխաց Մա-
 սեմիս:

Էջ 73.— Գիրք կամ Գործք Յահմմոյ
 ի տաճմէն Տէ Սանճէմիմիանո ի կարգէն քա-
 ռազոզաց պայծառագունի Ածարաւուքեամ
 վարդապետի, յարում ընձեռի գորիմակաց և
 զնմանութեանց իրաց:

Էջ 1708.— Գլխովին պատճառ քր-
 դրոյս թարգմանութեան Յոհաննէս քա-
 նասէր պատրիարկ Պօյսոյ մեծի:

Թարգմանեցեալ ի Ղուկասու վարդա-
 պետէ Խարբերթացոյ, ի լատինականէ լեզ-
 րէ ի հայկական բարբառ, ի Վնէժում քա-
 դաքի, յամի Տեառն 1718 ի փառս տմենո-
 մեծին Այ.— Հմմտ. Տպ. ի Վնէժտիկ,
 1750:

189

ՔԱՐՈԶԱԳԻՐԲ (ԱՄԱՐԱՆ ՀԱՏՈՐ).— 2

ԳՐ. ՏԱԹԵԻԱՑԻ (1407)

Երուսաղէմ

ՌՃԼԳ = 1684

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 29 x 21 x 9: Էջք Ը 1740: Հան-
 դամանք լաւ, բայց տեղ տեղ թերթիքներով:
 Թուղթ հաստ եւ տոկուն: Գրիչ Երեմիա

Երէց: Գրութիւն խորադիրները եւ գլխա-
 դիրները կարմիր, մնացեալը սև մեկանոյլ,
 Լրկսին, 43 տող: Նոտրադիրը՝ Համառ-
 տադրութիւնք առատ: Կարմրազոյն խոշոր

«կղերականութիւնը իւրաքանչիւր քաղաքի սկիզբէն, ոմանք լոկ ուրուադժեալ վիճակով, երբեմն թռչնադիր: Կաշեկադժ տախտակեայ: Ստաղոյ Բաղուէրի կուսակրօն Տէր Թոմայ, Նուիրոյ Յովհաննէս Վրդ. Եւդոնիայի Աղուաշ: Յիշատակադիրք 1.— Հեղինակը, 2.— Գրիշը, 3.— Յովհաննէս Եւդոնիայի, 1690:

ԲՈՎԱՆԴԱՆԻԹԻԻՆ.—

էջ Ա—Ը եւ 1-2.— Դատարկ:

էջ 3.— Ցամգն է Երկրորդ Հատարիս.
— Ա.— Առաջին մայրագաբար վասն օրինաց...

էջ 7.— ՂԱ.— [Իմ] Նստւում եւ մի. Գայլմէ քարոյ վասն խոտորանութեան...

էջ 8-12.— Դատարկ:

էջ 13.— Գրիգորի եռամեծի բանիքում վարդապետի, քաջ հետաքրի, եւ մշտնադատէր իմաստասիրի, մգնագգեաց անմիւս, եւ տնայադր փիլիսոփայի, աշակերտի Յսեանմու Որոտմեցո...

Երկրորդ Հատոր Քարոյդրոց...

էջ 274-275.— Դատարկ:

էջ 353-366.— Դատարկ:

էջ 367.— Ցամգն Երկրորդ Հատարիս.— ՂԲ.— Նստւում եւ ք. Նարին առաջին քարոյ վասն Աղօթից:

էջ 371-382.— Եւ պատճառք յղուեցեան Յովհաննու Կաղապետին:

էջ 372-382.— Դատարկ:

էջ 383.— ՂԲ.— Նարին առաջին քարոյ վասն Աղօթից...

էջ 414-415.— Դատարկ:

էջ 473-474.— Դատարկ:

էջ 653.— Դատարկ:

էջ 717-718.— Գիշատակարան Հեղինակի.— Հմմտ. Տպ. էջ 720-1:

էջ 720.— Մեծի Ասագ Ուրբաթի տաւրմ ոգր ի վերայ իսպիւնութեամ Բի., ի բանմ կտակ յետ մեծաւ հաստատում.— Սոփոքութիւն է մարդկան, յորժամ մեծանի ոք ի յայլ տեղիս... Որ եւ զմեզ մաքրեացէ Գ. Ած. յամ. մեղաց մերոց: Նա' եւ զԻրիմեցի Յակոբ վարդապետն, որ բաղուժ աշխատութիւն կրեաց ի շինումն ողբիս:

Այլ եւ գտացող սբ. գրոցս քարոյդրոցիս գրաւվեցի կուսակրօն Տէր Թոմայմ եւ զձեռն իւր, եւ զմեղապարտ դժոցս զԵրմիա երեցս, եւ զձեռն իւր, ի իւրեցէ ի մաքրափայլ յարթս ձեր ով սբ. ընթերցողք, որ դրեցաւ ի սբ. յԱծ. ակոս քաղաքն յեմ. Թվ. ՌձԼԳ.— էջ 720:

էջ 727.— Կարգ եւ կանոն աղօթից, գոր իմարեալ է հոգեկիր արամց յամեմն միայնացեալ Արքայն ամուսն եւ զուարթում խաղաշ, Գրիգորայ Նարեկացայ: Որ եւ ցուցանէ մայրաքաղաքի մանիս, քէ ոչ հաւարի գամմ արժամի այսպիսի իրի: Վասն այնորիկ գառափելոյն ի մէջ առեալ, շմէ սկիզբն կանոնիս՝ պատմութեան եւ հոգեշահ խրատու.— Ած. ալին առաջեայն Պոգոս անօթն ընտրութեան, եւ բնակարան ամենատուր Հոգւոյն...

էջ 728.— Խրատ Ժամակարգոյն յեռանց աղօթից, եւ ծնողութեանց հաստատակաց եւ առամմութեան, ի սբ. Գրիգորէ վարդապետէ.— Նախ պարտ է Ած. անհրաշ օտանալ հաստա ուղիղ, որ ի սբ. դիրս վրեալ կայ սբ. հարցն...

էջ 738-746 դատարկ:

Յիշատակարամբ.— Գրչի.—

էջ 437.— Ով սբ. հանդիպողք, յորժամ ընթերցուք, աղաչեմ, արտի մտօք ի լին ի Գ. զդժող սբ. զրոցս զմեղաամած Երմիա երեցս, եւ Ած. զմեզ յիշէ յանապառ բարիսն. ի Թվ. հայոյ ՌձԼԳ, ի սբ. քաղաքն յեմ. ընդ հովանեաւ Ած. ընկալ անօրինականացն Գի.:

էջ 535.— Ով եղբայր, հաւակտուսաց քարոյդ պակաս կար ի յօրինակն, վասն այն եւ զտեղն թողի զի զտեղն եւ զբեցեա. եւ զեղեկի զձօղս զԵրմիա երեցս ի Գ. ի իւրեցեան, որ զբեցաւ ի սբ. յեմ. Թվ. ՌձԼԳ:

ԵԱՆՈԹ.— Այս կարմրագիր յիշատակարանութեան ներքեւ տարբեր գրիչ մը սեռաղեղով աւելցուցած է. ճայս քարոյդ յառաջ կա գրած: Այս էջին մեծադուր մասը եւ յաջորդ էջը կը մնան դատարկ: Գրչին Երբորդ յիշատակարանը զբիւրք կանխաւ վերը, տես էջ 726:

Յիշատակարան մտիրձդի.— էջ 716:
 Ի թուականի Հայոց Մեծի,
 Ռ. Ճ. Լ. Բ. Բ.
 Ես Ովանէս սպասաւոր բռնի.
 որ եմ տեղեւորս Գոկիեայի.
 որ մականունն Աղուաշ կոչի.
 զԱմբաս Հառորդը Գորսիւի.

յիշատակ եղի սուրբ ճաղաքի,
 Երուսաղէմ Պաղեստինի,
 ընդ Հովանեաւ սուրբ Յակոբի,
 եւ զլիւարդի դամբարանի,
 որ է Աթոռ Հայոց Ազգի:
 Որք Հանդիպիք տայք ողորմի,
 աշխատողայ եւ պատճառի:

190

ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ.— 3

Մարաշ

ՌՅՁՁ = 1737

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 20×23×4: էջք 232: Հանգա-
 մանք լաւ: Թուղթ տեղուն: Գրել Յովհան-
 նէս Երէց: Գրուիւն՝ խորագիրները և զը-
 խագիրները կարմիր, մնացեալը սև և մկա-
 նով, երկսիւն, 27 տող: Բուրդիք յառակ-
 կարմրադոյն յուսանցադարձք և զարդու-
 լուն սկզբնատառք, յաճախ թռչնագիր, եւ-
 րաքանչիւր գուրդայի սկիզբը: Գունաւոր
 կիտախորան, էջ 3: Կաշեկաղմ փայտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱՌՈՒԹԻՒՆ —

էջ 3.— Երամեալ է այր.— Մէկ տո-
 լոյնայիք:

էջ 13.— ԺԱ.— Տօմէ Ը. Ի կտտարած
 ի վերայ ուրբորդիմ Սաղմոս ի Դաւիթ,
 (նորմա փախուցեալ եկաց ամ մի առ
 Անքուս արքայ փշտացոյց: Եւ Անքուս ի
 պատերազմ ընդ Սաւաղայ: Եւ Դաւիթ
 զկնի. ոչ ետուն թոյլ նախարարն, այլ
 եւս թարկոծ առնէին, սաղմոսէր Դաւիթ և
 տանը.— Ապրեցոյ զիս Տէր զի նուազեաց
 սուրբ...:

ԾԱՆՈԹ.— Այսպիսի պատմական կամ
 մեկնողական բացատրութիւններ կան դրեթէ
 խորանչիւր Սաղմոսի սկիզբը:

էջ 23.— Քարոզ Երամեալ կամօմիմ,
 եւ իրրի զի Բա... Արարեալ տրոյմ Աս-
 հակայ Հայրագետիմ եւ Մետրեցայ Վար-
 դագետիմ.— Վասն ի մերուստ խաղաղու-
 թեան...:

էջ 200.— Նախարդութիւնք խրատա-
 կամք յազագս Ազօրիցմ, զոր արարեալ է
 ՏՃ. Ներսէսի եղբոր Գրիգորիսի Հայոց վե-
 յագիտագի.— Աղօթք Հասարակաց զրիստո-
 նէից մեծամեծաց եւ փոքունց...:

էջ 215.— Ազօրք Սրբոյմ Գրիգորի
 Նարեկացոյ.— Որդի Աստուծոյ կենդան-
 ւոյ...:

էջ 216.— Երգ ՏՃ. Ներսէսի Հայոց
 Կաթողիկոսի յազագս եսկմամ.— Օհշե-
 ցուք ի դիւերի դանուն քո Տէր... — Խա-
 յադրեալ:

էջ 218.— Երգ զգրեթական արարեալ
 ՏՃ. Ներսէսի Կրդիսի. վամ գիշեր պաշտ-
 մամ.— Աշխարհ ամենախ...:

էջ 220.— Ներիմ ՏՃ. Ներսէսի ասա-
 ցեալ, ի միսիրարուրիմ մտաց եզացեաց.—
 Սոսուստ յուսոյ...:

էջ 222.— Ազերս դեւ սբ. Ածածմիմ.
 —Ածածմիւն մայր Գրիստոսի...:

էջ 224.— Արթունք եղեբուք, ար-
 քունք և պատրաստք, աւա դայ Գրիստոս,
 Բանին դրունք երկից, բարբառուն Հրե-
 տակք, բորբոքի զհեան.— Տէր...:...: Փա-
 ուրք քեզ Գրիստոս, փառաց Թաղաւոր,
 փրկիչ բուրբոյ: Քեզ մատուցանեմք Գրի-
 ստոս զաղբերանս, քաւեա զիս փրկիչ: Տէր
 ողորմեա...:

էջ 226.— Կամօմեցիլիսեր կարգաւ.—
 Դատեա Տէր զայնոսիկ...:

էջ 229-232.— Դատարկ:

Յիշատակարամ — էջ 228 —

Փառք Ամենասուրբ Երրորդութեան եւ սի Ածուածեան Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ ամէն: Ենորհին Այ. Հօր ամենակալի եւ ողորմութեամբ միածնի Որդւոյ օծելոյ նորա Յի. Գի. եւ օգնականութեամբ ընորհարալիս Հոգւոյն Սրբոյ յանկ եւեալ կատարեցաւ Սաղմոսարանս Հոգւից մարգարէին Դաւթի, որ ունի յինքն զբոլոր անօրէնութիւնն Գի.:

Գրեցաւ երգարանս ձեռամբ մեղաւոր եւ անարժան Յովանէս Երէց. եւ ուսուցիչս ի. դՏէր Սարգիս Քաւանայն ի յերկին Լիարաշ, ի դուռն սբ. Կարապետին, ի Հայր յապետութեան Տն. Դուկաս Կաթողիկոսին Կիլիկիայ, ի առաջնորդութեան երկրին մե-

լ. մ Տէր Կարապետին եւ Տէր Եփրեմին. ի Թվին Հայոց ՌՃՁԶ. Դարձեալ առադէք Ած. ողորմի մատենի Փանոսին եւ իւր ծնողացն Տիրացու Գասպարին եւ կողակցոյն Խամամին եւ որդոյն Գասպարին, եւ Մարիամին, եւ եղբօն Տէր Կիրակոսին, եւ եղ յիշատակ ի Քրիստոսանիստ յԱթոռն Սրբոյն Ճակոբայ, ի ձեռն սբ. Հայրապետին մերոյ Գրիգոր զխտապետին եւ ըստացաւ իւր Հաւալ արդևանցն. եւ որ Հանդիպի սմա, Ած. ողորմի առասցէ եւ Հայր մեղայ, եւ Ած. ձեղ ողորմեսդ լամէն:

ԾԱՆՈԹ. — Յիշատակարանիս երկրորդ սլարբերութիւնը տարբեր մելանով եւ անվարժ ձեռքով դրուած է, ըստ երևութիւն զրէն տարբեր անձի մը կողմէ:

191

ՔԱՐՈՋԱԳԻՐՔ — 10

ՅԱԿՈԲ ՊԱՏՐԻԱՐԻՔ ՆԱԼԵԱՆ (1758)

Կ. Պալիս

ՌՄԸ = 1759

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 30 x 20 x 2: էջք 286: Պրակք Ա-ԺԻ: Հանդամանք բաւական լաւ: Թուղթ Կառարակ: Գրիչ՝ Նօտար Յակոբ Դպիր: Գրութիւն՝ խորագիրները, բնաբանները եւ մասամբ դիւխադիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մելանով, երկսիւն, 41 տող: Աստուածաշնչական բնաբանները բոլորգիր, այլք Նոտարդիր: Համառօտագրութիւնք առատ: Կաշեկազմ խաւաքարեայ անարուեստ:

191 Ա.

էջ 1. — Քաղաք ի Մեծի աւուրմ Պեմ-տեկատէիմ:

էջ 286. — Քաղաք իԸ. — Չարրուդ կի-րակէի գկմի սբ. խաչի վերացմամ:

ԾԱՆՈԹ. — Կողքերուն ներսի կողմերը ինչպէս նաեւ պահպանակ թերթերուն վրայ դրուած են այլազան բաներ, մեծ մասով

ղեղադրածական հրահանգներ, որոնցմէ մէկ-կէ մէջ յիշուած է Գասպար ԼԺԻԶԻ մը: Նոյնպիսի դրուածքներ կան յաջորդ Հոտորներուն ալ համապատասխան թերթերուն վրայ:

191 Բ.

Նախորդին Բ. Հատորն է:

Մաւալ եւայլն նոյն նախընթացին Հատ: էջք 272, պրակք ԺԳ-ԻԴ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Յանդգմակամ Խարցումն դրպ-րաց եւ փարիսեցոց վառն գերագանց իշ-խամութեամ Գի.:

էջ 272. — Աշխարհ ենդի՝ Է՝ բնու-րիւնս մարդկային:

191 Գ.

Նախորդին երբորդ հասարը:

Մասայ եւայն ըստ նախընթացին: էջք
210, պրակք ԻՍ-ԼԴ: Կաղմ մասամբ ըստ
յայտանք:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 4.— Առնուլմ գրեցաւորութիւն է
տիրելիմ հաւատով ի վերայ հերոսացաց.
իսկ բազմացիքմ զմա անցողքմ եւ հըր-
եայթ:

էջ 213.— Քարոզ, Երկրորդ Կիրակիի
վկնի Առաքաւորաց:

191 Ե.

Նախորդին հինգերորդ հասարը է:

Մասայ եւայն ըստ նախընթացին: էջք
212, պրակք ԽԲ-Ե:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1.— Ջիարսմարամէ երկնից արքա-
յութեամ:

էջ 203բ.— Յիշատակարամ Հեղինակի.

— Ի պարզեւայ Հողայն Սրբոյ աւարեցաւ
Բարողադիւրքս յամի ՏԵ. 1758 եւ Հայոց
ԲՄԵ...:

էջ 204-212.— Դատարկ:

ԵԱՆՈԹ.— Հինգ հատորներու բաժնը-
ւած Քարողազրէին չորրորդ հատորը կը
պակտի, որ պիտի պարունակէր ԼԵ-ԽԱ պր-
ակեկերը:

Յիշատակարամ Գրչի.— էջ 203ա, Հե-
ղինակի յիշատակարանէն անմիջապէս յե-
տայ.— Գրեցաւ որոյ եւ արդեամբք Թ-
լամիցի Յակոբ Ածարան վարդապետի եւ
ժիջնորդութեամբ Բարսեղ վարդապետի: Ի
Բուին Հայոց ԲՄԸ եւ ամենանն սնպտեմ-
րերի ժն: Ձեռամբ անարժան Հող եւ մոխիր
նոստր Յակոբ զարբէ ի Կոստանդնուպոլս.
Վերջ:

192

Ա.— ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՀՆԳԱՄԱՏԵՆԻ.— 1

ՎԱՐԻԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ (1261)

Բ.— ՅԱՂԱԳՍ ՎԵՏՕՐԵԱՅ ԱՐԱՐՁԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ.— 1

ՄԱՅԹԼՈՍ ՎՐԴ. (1335)

Ի. Պոլիս

1789

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 31 x 21 x 3: էջք 308: Հանգա-
մանք չաւ յաւ: Թուղիք Գրիչ՝ Նաւար Մա-
նուկ: Գրութիւն՝ առաջին մասին զլիւսագիր-
ները, իսկ երկրորդ մասին վերնագիրներն
և. զլիւսագիրները կարմիր, մնացեալը սև:
մէյանով, երկաթեւ, 46-48 տող: Նոստրապիթ
վարժ: Համառոտագրութիւնք առատ. Դու-
նաւոր զլիւսագրող մը, էջ 227ա: Կիւնկաղմ
վարտեայ ղեղեղիկ: Ստացող Պետրոս Երս.

Սծ. աւարեանց: Կնիք՝ Ստացողի էջ Բ և 304:
Յիշատակագիրք, հեղինակը՝ Վարդան
վրդ., Գրիչը՝ Մանուկ Նոստր եւ Ստացողը՝
Պետրոս Երս.:

Ա.— ՄԵԿՆ. ՀՆԳԱՄԱՏԵՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 2ա.— Բամ առ Գրիգոր եւ Համա-
զաւազ վարդապետաց, առ խնդրողմ մտտն.
Ոլիւ. ի վարդամայ վարդապետէ.— Բարք

է քնաւորեալ առ մարդն ի բնութեանս մէ-
բում... :

Էջ 2թ.— Նախերգանք արարեալ վար-
դամայ վարդապետի սակս Մեկնութեամ Ս-
քարածոց.— Հաւատարիմ գանձուցն Աս-
տուծոյ... :

Էջ 6.— Մեկն. Արարածոց այս է Ե
գլոցն Մովսէսի, հաւաքումն ի ձեռն սրբոց
վարդապետաց եկեղեցւոյ, վարդամայ
վարդապետի համառուեալ եւ ի լոյս ած-
եալ ի խնդրոյ ՏՆ. Համագտալ եւ Գրիգոր
վարդապետաց, ի փառս մեծին Այ. եւ ի
յօգուտ մամկանցն Սիւմնի: Օգնես սք. Հո-
գի.— Բաղմադիմի յի առնու յեղբանդ... :

Էջ 119.— Յառաջարարութիւն առ տէր
Համագտալ եւ տէր Գրիգոր ի սարդաղէ հե-
զիմեայի մեկնութեամ.— Անմիջոց բարե-
կամս... :

Էջ 120.— Մեկնութիւն Ելից Դպրու-
քեան:

Էջ 169.— Երբորդի մատենի մովսիսա-
կան գրոցն Ղեւտակամ դպրութեան Յառա-
ջարարութիւն.— Երբորդական մատեն
մովսիսական գրոց... :

Էջ 170.— Մեկնութիւն Ղեւտակամ
Դպրութեան:

Էջ 182.— Զարբորդ մատենի մովսիսա-
կան գրոցն դպրութեան Յառաջարարութե-
ան:

Էջ 183.— Մեկնութիւն Թուոց Դպրու-
քեան:

Էջ 193.— Հիմգերարդ մատենի մովսի-
սական գրոցն Երկրորդ Օրինաց դպրու-
քեան Յառաջարարութիւն:

Էջ 194.— Մեկնութիւն Երկրորդ Օրի-
նաց:

Էջ 221-224.— Դատարկ:

Բ.— ԳԻՐԳ ՎԵՑՈՐԷԻՑ

ՃԱԿԱՍ.—

Էջ 225.— ԳԻՐԳ ՎԵՑՈՐԷԻՑ, Մատ-
քեանի Հայոց վարդապետի Հաւաքեցեալ եւ
Հարադրեցեալ ի բանից որոց Հարանց, առ
դրան սք. Խառքելոյն Ստէքի. յամի Կե-
նտարին մերոյ ՌՅՂԵ եւ Հայոց ԸՃԽԴ Թը-
ւականի: Եւ գաղափարեցաւ ի հոյն վանքն
Սք. Առաքելոյն Ստաքէի ի Թուականու-

թեան Հայոց ԸՃԿԲ, յորմէ ընդ օրինակի-
ցաւ առ ի Կոստանդնուպոլիս, յամի Կեն-
տարին մերոյ ՌՅԻ եւ Հայոց ՌՃԿԹ, եւ եւս
զրադիր մեղսակիր Մանուկս Հարց իմա-
տիցն տնչացեալ զամս. ի բաց Թողեայ
(Դնդ որովս էր եւ այլ երկու վեցօրէից,
այսինքն Բարդղի եւ Բարդղիմեայ) զսա-
միայն գծեալ ի փառս Այ. եւ ի գովեստ ա-
մենեանեցեալ Կուսին, եւ ի յօգուտ վար-
դապետաց եկեղեցւոյ ի քարոզութիւն: Յա-
մի Կենտարարին ՌՃՂԹ, եւ ի Հայոց Թը-
ւականիս ՌՄԼԸ, յուլիսի մէկն յեկղըն գը-
րեցման սորին եղեւ:

Դիւ.— Վերին երկու Թուականներուն
միջեւ — ՌՃՂԹ = 1790 եւ ՌՄԼԸ + 551 =
1789 — տաս տարուան անհամաձայնու-
թիւն մը կայ:

Էջ 226.— Նախերգանք Հեզիմակին.—
Սքանչելի են գործք յո Տէր... :

Էջ 227.— Մատքեան վարդապետին,
սուշկերտ հաւանքին Գրիգորի, աշխատա-
սիրեալ առ ի հաւաքումն բանից որ հայի
առ վեցաւոր գործն Այ. ի խնդրոյ Սար-
գրսի Կրօնաւորի ի բանն Առաքմանի որ ա-
սէ, Ամենեցունց մարտարապետն ուսոյց
յնմ համատարութիւն:

Յաղագս առաջին աւուր ստեղծագոր-
ծութեանն Այ.— Ի սկզբանէ արար Ած. գեը-
կին եւ զերկիր... :

Էջ 245.— Յաղագս երկրորդի աւուրն,
Յաղագս երկրորդի աւուր արարչութեան ի
բնարանն Դաւթի մարգարէին քէ՛ր ո՛ք զայս
աւնեւոյն ձեռն իմ արար.— Ի վարժաման
ուսանողաց մտեալ ոք տեսանէ անդ դա-
նազան եւ պէսպէս ուսմունս բանից իմառու-
նոց... :

Էջ 251.— Յաղագս երրորդի աւուր.—
Աներեւոյթքն Այ. երեսելի արարածովքս ի-
մացեալ տեսանի, առէ Ավ. գորացեայն
Պողոս... :

Էջ 266.— Յաղագս չորրորդի աւուր
արարչութեան Այ. ի բանն՝ մայեցայ ի գոր-
ծոս քո եւ գերեւորեցայ.— Եւ գեղեցի է
զարմազումն ի վերայ բաղմաղ լինի... :

Էջ 280.— Յաղագս հինգեր(ր)որդի ա-
ւուրն, առէ մարգարէն. Խորեցայ յամե-
նայն ի գործս քո եւ ի ձեռագործս քո խոր-
եցայ.— Դործոց մարմնականի բազում

ինչ պիտոյանայ որով դործն ի կատարումն ելցէ...:

Էջ 288.— Յաղագս վեցերորդ ամուր տարչութեամբ.— Բանական հոգիք կրկին ուրախութիւն ունին, մինն ի ծածուկ եւ միւսն յայտնի...:

Էջ 305-308.— Դատարկ:

Թիշատակարամբ.—

Էջ 221բ.— Յիշատակարամ վարդա-
մայ վարդապետի արարեալ.— Ամենողորմ Ած. անոխակալ անյիշալար քաղցր եւ երկայնամիտ...:

Էջ 221ա.— Յիշատակարամ Գրչի.— Կատարեցաւ Հինդ դիրքն Մովսիսի, շնորհօքն Այ. որ ունի յինքեան ժամանակս յերեց հաղարաց եօթն հարիւր եւ ութից ամացն ըստ հեղինակին, իսկ ի յերկրորդ օրինակի էր թիւն փրկչական ՌԶԹ: Զեռամբ մեղսաներկ նստար Մանուկ իբր դպրիս ի վայելումն խոհեմափայլ Պետրոս բարբուռոյ, հարազատ որդի ըստ հոգւոյ եւ աշակերտ մայրաքաղաքիս Կոստանդնուպոլսոյ Տն. Զաքարիա աղագաւթր եւ աստուածաբան Պատրիարքի Արքեպիսկոպոսի, որոյ կեանն

երկարս յաջող ժամանակաւ պարգեւելոյ Տն. մաղթեմք: Արդ որք հանդիպիք որ դրոցս ի լընթերցման ժամու թէ դասնիշխին սխալմունք լծորդատարից, բառից եւ բանից, աղայեմ ներեցէք, եւ այն կարի սակաւ, զի կամ դրչին սպրդամբ է կամ օրինակն էր այնպէս, բայց յուսամ յԱծ. զԿուշարար զծեցաւ յոյժ սակաւ է սխալն:

Էջ Ծ.— Յիշատակարամ ստացողի.— Մեծի Կոստանդնուպոլսոյ Տն. Զաքարիայ աղագաւթր եւ բարեկարգ Պատրիարքին ձեռնասուն աշակերտ եւ վէթիլ՝ Կեսարացի, ի վանք դիւղէ եւ յԱծ. ատրեանց դարմէ՝ խանճի Պուտախի որդի Պետրոս եւեթ եպոս. զրեալ տալով ասացայ զայն դիրքս ի վայելումն ինձ, եւ յիշատակ ապագայ վայելիող եղբարք բարեմարից: Արդ խնդրեմ աղերսանօք միով Հայր մերիւ յիշել ի Տէր դիւ, իւղամ. հոգեւոր եւ մարմնաւոր իմայինս, որ եւ յիշողք՝ լերո՛ւք յիշեալք յԱյ. աստ եւ ի հանդերձեմայն: Գրի յիշատակարանս ՌՄԽԹ յունլ. ԺԹ ի մեծն Օօլիւս եւ ի պատրիարդարանն ամ. հայոց:

193

Ա.— ՍԷՐ ԱՍՏՈՒԾՈՑ.— 4

ԱՆԵՔՍԱՆԴԻ ԳԱԼՍՏԹՈՍ

Բ.— ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ.— 10

ԹԱՎՈՐ ՑԷՎՈՒԱԶԻՆԷ

Տեղի

ՌՄԼ = 1781?

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասւոյ 30 x 21 x 5: Էջք ԻԸ + 655, Հանդամանք լաւ: Թուղթ ոչ միատեսակ: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ զխաղգիրները կտրմիւր, մնացեալը սեւ մելանով, երկսիւն, 45 տող: Նտորագիր: Համառոտագրութիւնք առատ: Կաշեկազմ փայտեայ: Ստացող վանքի Սիմէոն վարդապետ:

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՒԹԻՒՆ —

Էջ Բ.— Ցամկն միւթերու, այբուբենական կարգով.— Ազահուրթիւն...:

Էջ Ժգ.— Գիրք որ կոչի Սէր Աստուծոյ.— Նիւթերու ցանկն է:

Ա.— ՍԷՐ ԱՍՏՈՒԾՈՑ

Էջ 1.— Գիրք որ կոչի Սէր Աստուծոյ:

Յաղագս մեծի սիրամ, գար Տէր Աստուած
մեր ունեցաւ դէպ առ մարդն:

Էջ 94 եւ յաջորդ **ԹԻՐԹԸ** դատարկ:

Բ.— ԲԱՆԵՐ ՈՍԿԻԱԿԱՆԲ

Էջ 95.— Գիրք որ կաշի Մոխրոց:

Էջ 223.— Գիրք որ կաշի Բամբ Ոսկիա-
կումբ, Սրբոց Հատար:

Էջ 350.— Գիրք որ կաշի Բամբ Ոսկիա-
կումբ, Կիրակէից Հատար:

Յիշատակագրութիւնք.—

Էջ 1ա.— Վարի լուսանցքին վրայ,
բնագրէն տարբեր նոտր դրով.— «Թուին
ՌԻՄԼին ի վայելումն Վանցի Սիմէոն վար-
դապետին»:

Էջ 1բ.— Դարձեալ վարի լուսանցքին
վրայ ուրիշ դրով.— «Յիշատակ Սրբոց
Շակոբեանց Առաքելական Աթոռոյն Սր. Է-
րուսաղէմին»:

194

ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՅԱՃԱՆԱՊԱՏՈՒՄ ԳՐՈՑ.— 1

ԵՐԵՄԻԱ ՎՐԴ. ԶՕՐԼՈՒՑԻ (1820)

Երուսաղէմ

1830

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 30 x 21 x 1: Էջ 126: Հանգա-
մանք բաւական լաւ: Թուղթ: Գրութիւն
եւ մեկնում, միասին, 20-26 տող: Նոտ-
րագիր: Համառոտագրութիւնք սովորական:
Թղթակազմ վատողակ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 2.— Ազգ.— Թէպէտ մեծ ինչ է
ինչ եւ պատկառելի՝ յայտ ձեռնարկ՝ առա-
ւանդութեամբ իմն բերել ի քննութիւն բա-
ցատրութեան սրբոյ մատենիս, այլ ան-
հրաժեշտ պարտ՝ Հնադանդութեան կա-
պովք՝ դիմս դարանեալ? զնուաստութիւն՝
վասն վեհափառ Հրամանի՝ սրբազան Հոգե-
որ ծնողին իմոյ, Տն. եւ Տն. Պօղոսի Արշի-
պիսկոպոսին՝ Նախկին վերառեսչի Կոս-
տանդնուպոլսոյ, եւ զարդին ծալադոյն
կոռալարչի եւ այցելուի սրբոյ Աթոռոյն
Ֆէմիս, խոստովանիմ զանձն իմ յաւէտ՝ ե-
րանտաղէտ մտօք պատկառ կայ յարդու-
թեան եւ մեծարանաց Նորին Սրբազնու-
թեան:

Ազգ զայս իմ նուաստախոհ բանասե-
լութիւն դրչիս ի վերայ բանից ինչ պառ-
դութեան եւ լուծման սորա, մաղթեմ ըն-

կալնուլ բարեհաճ կամօք զոր եւ բնծայեմ
սիրողաբար Հայաստանեայց սր. Եկեղեց-
ւոյ, երկիւղեւ չափ զդուլութեան՝ յերկա-
րութենէ բանից աղօտս արկելոյ, եւ ի մը-
թութենէ կարճութեան՝ ծածկելոյ իմաս-
ալից, զոր ուսուցանէ մեղ՝ Յաւախապատում
մատեան վարդապետութեան՝ Հաւատոյ եւ
ուղիղ վարուց՝ աստուածայնոյ Գրիգորի
Լուսաւորչին մերոյ՝ իրբեւ զլուս եւ դասա-
պետ ամ. Հոգեբուղիս մատենից սրբոյ
Հաջ մերոյ:

1830, յերուսաղէմ: Նուաստ ծառայ ի
Միաբանութենէ սր. Եէմի. Երեմիա Վար-
դապետ:

Էջ 3.— Յառաջաբան.— Թէպէտ մեծ
ինչ է եւ պատկառելի իմոցս թերակիրթ
մտաց ինեւ խորհրդածու եւ ելանել ի խըն-
դիւր կենցաղօդուտ ոսկւոյ Յաճախապատում
վարդապետութեան սրբոյ մատենիս բազ-
մերանեան Հօր մերոյ սր. Լուսաւորչին...

Սա էր Հնձանն այն արդիւնաւոր անա-
պակ ողկուղոյ արեւնալաստակ սր. Հօրս
մերոյ յորս ճմխալ ինչքն՝ մեք արբաք ըդ-
դինին՝ դրաժակն ուրախութեան, ցնծադաք
եւ ցնծամք Հոգեղուարճ Հանդիսիւք յայս

ասպարէզ մշակեալ ձեռամբ անեղին:

Ընդ որս եւ ես ցնծամ, ի շնորհս Տէրութեան քո, օրհնութեանդ միշտ լեալ ապաստան, Երեմիա նուաաստ Սարկ., աշակերտեալ քում սրբութեան: — Էջ 6:

Էջ 7-8. — Դատարկ:

Էջ 9. — Բացատրութիւն Յամախապատում Մատեմիս սք. Լուսաւորչիմ մերոյ: Ճատ Ա.: Գ. — «Մի է բնութիւն եւ դոյութիւն Ամենասուրբ Երրորդութեան, եւ իւր է ինքնութիւն, եւ յիւրմէ դոյութենէ»: —

Բացայայտութիւն. — Միութիւն բնութեան Ամենասուրբ Երրորդութեան, ո՛չ է միութիւն բարոյական, որպէս միութիւն աղղի: —

Էջ 110. — Ծածկադիր երկու տող, որ կը կարդացուի. «Ենթմիայ նուաստ սարկաւորէ Պօղոս Պատրիարքի բացայայտեցաւ»: 1820: — Ապա սեւադրոյձ կնիք՝ Երմիա:

Էջ 117-126. — Դատարկ:

195

ԲԱՆՔ ՈՍԿԱԿԱՆՔ. — 11

ՅԱԿՈՐ ՏԷՎՈՌԱՃԻՆԷ

ՆԿԱՐԱԳՈՐԴԻԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 31 x 21 x 5: Էջք 21+ ՈԺԹ: Հանդամանք լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրութիւն՝ գլխադիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մեկնոյթ, երկսիւն, 40 տող: Կաշեկաղմ: Ստացող Յովակիմ Արեղոյ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՐԻԹԻՒՆ. —

Էջ 7. — Յամգ գրչոյս գլխաւոր իրաց. — Ազաւ բնդէր ո՛չ յաղի, մզդ: Էջ 15. — Քո. ուր կարեմք դռանել, ծա:

Էջ 10-20. — Դատարկ:

Էջ 21. — Գիրք որ կոչի Բամբ Ոսկիալամբ եւ գեղեցկագոյնմ գամագամ սք. գրաց վարդապետութեամբն արարեալ եւ ժողովուրդեալ:

Էջ 2. — Յամգ սք. մատեմիս. — Ա. — Պատգամաւորացն դորս այսօր առաքէ եկեղեցին մեզ զՔսէ. դայստենէ՝ Հոգունակապէս դուշակողաց:

Էջ 2Է. — ՃԾԹ. — Յորում ցուցանիքէ աշխարհի ոչինչ յագումն լինի, դժուին մշտնջենաւոր սով, եւ ի յերկինս լի յագումն ուսանց տաղտկութեան:

Էջ որ-ոժժ. — Դատարկ:

Յիշատակագրութիւն. —

Էջ 21բ. — Վարի լուսանցքին վրայ, բնադրին տարբեր յետնադոյն նտարադրով. «Եւ վայելումն Յովակիմ արեղայիս. յետ մահուանս յիշատակ սք. Յակոբայ որ Երէմ.»: — Ներքեւը բուրբի սեւադրոյձ կը նիք:

196

ՄԵԿԼՈՒԹԻՒՆ ՅՈՐԱՅ.— 1

ՊԵՏՐՈՍ ԱՐԹ. ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ (1776)

ԶԻՒՆԻՄ

1817—8

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 30x20x3: Թւերք Գ+138: Հանդամանք լաւ: Թուղթ, Գրիչ Յոհան Դաննայ Զմիւռնիացի: Գրութիւն՝ բնարանները կարմիր, մնացեալը սև մելանով, երկսին, 30-31 տող: Բնարանները բոլորդիր, մեկնութիւնները նոսրագիր վարժ: Համառոտագրութիւնք առատ: Նկար մը՝ մարգարէն Յօր (Գ 2), մութ կարմիր եւ սև պծագրութեամբ: Կաշեկազմ խաւաքարտեայ: Ստացող՝ ինքը Գրիչը:

ԲՈՎԱԼԵԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Գ. 1.— Զաւիտ.—

ԻԻՐԹ. Մեկնութիւն Յովբայ, Արարեալ ուսան Պետրոսի Աղամական Նախիջևանեցոյ, միարանի Սրբոյ Մայր Աթոռոյ մօ. Հայոց՝ Կաթողիկէ զահէն Էմիլիանի: Աւարտեալ յամի Տեառն 1776 ի սկզբանն յունիսի: Իսկ ի յամի Տեառն 1817, Մարտի 1, նորոգ ընդօրինակեալ ի ձեռն իմ յօգնամեղ Տէր Յօհան մեղսամած ապարդիւն քաւանայիս որ եմ անարժան սպասաւոր եւ աւելածու: Երբոյ Ստեփաննոս եկեղեցւոյ իգմիտնոյ ի վայելս անձին իմոյ եւ իմայնոցն:

Թղ. 1ա.— Մեկնութիւն Գրոցմ Յովբայ, Գրիչ Առաջին.— Այր ոմն էր յօստերաչխարհի եւայլն:

Թղ. 138ա.— Աղօթք առ Տէր եւ շնորհակալութիւն.— Փառք պատեւ եւ երկըրպաշտութիւն ամենասուրբ, ամենազօր, ամենիմաստ եւ ամենաբարբ եռանձնեայ եւ միաբան Սրբորդութեանդ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հօգւոյն Սրբոյ, որ եւսուր կարողութիւն տխեղծ մատին իմոյ նուազել ծառայի զո, պիտակ Պետրոսի եպօի եւ Սրբոյ Աթոռոյն Էմիլիանի նուիրակի որդւոյ Ալպէրթոսի որդւոյ Աղամայի Նախիջևանեցոյ պարա-

պիլ յնւղտկիս քաղաքի առ լուծումն գրոց մեծի ծառայի զո արքայն Յովբայ: Արդ խնդրեմ ի բարեգթութենէդ, զի որպէս աղօթիւք արքայն Յովբայ ներումն շնորհեցեր երեցունք բարեկամաց նորին, նոյնպէս եւ մեզ, եթէ յրեթացս լուծման սորին մարդկօրէն ինչ գթեալ իցեմք, կամ վրիպեալ ի հարազատ իմացուածոց խորին բանիցս, բարեխօսութեամբ սորին ներեցես: Նաեւ ընթերցողաց սորին բացցես զմիտս քաջ իմանալ զգորութիւն բանիցն, որպէսզի տեսական բանիցն ուսմամբ շարժիցին ի գործնական առաքինութիւն՝ առ Հանդանայ քեզ եւ Հասանի վրկութեան: Նաեւ զի քեզ հանգուցեալ Հայրն իմ Ալպէրթոս եւ զերբարսն իմ զՊօղոս եւ զՄկրտում արժանի սրաացես ողորմութեամբ քաւութեան եւ թողութեան մեղաց, պարգեւելով նոցա ըրհանգիստն յաւիտենից: Այլ եւ ինձ Հիբոյս՝ որ իբրեւ զնա տատանեալ կամ ի ծով աշխարհիս, լեր դեկալար, փրկեալ ի Ժփանաց մեղաց, եւ առաջնորդեալ ի նաւահանգիստն իաղադութեան տալով զբարեպաշտ կեան, եւ զերջանիկ վախճան, որպէսզի արժանի եղէց զքեզ ընդ Յովբայ եւ ընդ սուրբս զփառաւորն ի յաւիտեանս, ամէն:

Թղ. 138բ.—

Հայցեմ ի քէն մի տար զանձն իմ ի փորձութիւն. եւ թէ տացես՝ ոտուր ըստ Յովբայ ըրհամբերութիւն: Տուր ինձ առ բանս քոյինաշունչս ըրտնէլ եւ ջան, եւ զոր սկըսայց՝ Հանգոյն Յովբայ տծ ի վախճան: Ի թիւ ազատութեան քսան եւ յորս եւ կէս,

Տէր կոտարեաց ձեռամբ տրպիտ լուծ-
մանս հանդէս :
ի յունիսի «կղբան զիպեցաւ սորին
վախճան :

Յդ. 139ա.— Փառք պատիւ եւ եր-
կրրպագութիւն եռանձնեայ Տէրութեան եւ
միառնական ամենասուրբ Երրորդութեան
Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, որոյ նա-
խախնամութեամբն զաղափարեցաւ լաւա-
րան եւ Հոգեկեցոյց գիրքս, Մեկնութիւն
Սրբոյն Երրորդ, յամի փրկութեան մերոյ
1818, ապրիլ ամսոյ աւարտեցաւ, ձեռամբ
Յոհաննիս անուամբ եւեթ մեղսամած ու-
պարդիւն քաւանայի սր. ԲՍտեփաննոս ե-
կեղեցւոյ որ է Իղմիւռնիայ, Վասնորոյ,
յերեսս անկեալ մաղթեմք ի վայելողաց,
յիշել արժանաւոր Հայցուածքով, Յիշեալ
յիջիք ի բարեխնամ մերս փրկողի երջանիկ
ձառնէ կոյման արգելք, որում փառք
յանդրաս յաւիտեանս, ամէն :

Իսկ արդ՝ որք օգտիք ի ամանէ, կտր-
դալով. կամ օրինակելով, իսանդաղաթ
դիմօր երեսս ի Հոգ եղեալ աղայեմ ի ձէն
ամենկողմի յինչ ինձ, նուաստիս, թէ վա-
սըն սխալանացն եւ թէ խոշորութեան եւ
մանրութեան դրոյն, եւ թէ ի կողմանէ չեչ-

տին, բութին, ստորակէտին, վերջակէտին
եւ ենթամնային, եւ այլոց բոլոր պակասու-
թիւննդն : Վասնզի անտեղեակ գոյլոյ Կ
արհեստի քերականութեան, եւ այլոց սրբ-
րոց գիտութեանց :

Այլ եւ զհոգեւոր եւ զմարմնաւոր հա-
րազատքն մեր, տէր Յովաննու Միրկայիսն
Վանանդեցւոյ վարժապետին Զմիւռնիայ,
նաեւ Հանգուցեալ տէր Գալուստ քաւանա-
յին որ էր վարժապետին իմոյ Իղմիւռնիայ,
զի տեղեակ գոյլոյս արհեստի քերականու-
թեան, եւ այլոց սրբոց գիտութեանց : Իւ
իմ Հօրեղբայր տէր Եղիայ քաւանային, եւ
համայն իմայնոցն ննջեցելոցն Տէր յուսա-
ւորեսցէ զհոգիսն, ի լոյս երեսաց քոց Հան-
դուցէ : Յիշեմք եւ Հայրն իմ Օնօփրիոս,
եւ կողակից իմոյ Տիրուհի Երիցագին, եւ
որդիքն իմ Յովհաննէս, Գրիգոր, եւ
ղուստոս իմոյ Սրբուհի, ի Տէր զի ողորմեա-
ցի ըստ մեծի ողորմութեան իւրում :

Աղայեմ յիշել ի Տէր, եւ միով բանի
ասել Քս. Ած. արձակեցես զնոսս ի մեղաց
կապանաց եւ ի բանադրութենէ մեղանչա-
կան բնութեանց եւ ի յանիծից դատապար-
տութեանց, եւ Քս. Ած. զմեզ արձակեցէ
յոսմ. Հոգեկան եւ մարմնական մեղացն, ա-
մէն :

197

ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ — 12

ՅԱԿՈԲ ՏԵՎՈՒԱՃԻՆԷ

Երրօսագէմ

197 Ա.

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 30 x 21 x 3 : Էջ ԺԴ + 446 : Հան-
դամանք յա : Թուղթ : Կաշեկրագ խաւա-
քարտեայ :

Էջ ԺԴ.— Զնալատ.— Ստորոտը կան
Հատեւալ սողերը. «Վերստին օրինակեցաւ
աշխատութեամբ ումեմն սարկաւաղի յա-
շակերտաց Տեառն Պողոսի իմաստնափայլ

ՌԻՄՍԻ = 1812

Վարդապետի, որ ի միաբանութենէ դեռա-
զաւ Աթոռոյն Սրբոց Յակոբեանց Երջանիկ
Առաքելոց, ի սուրբ քաղաքն Երրօսագէմ,
ի թուին ՌԻՄԻ, եւ Փեա[ր]վարի գինն :

197 Բ.

Նախորդին երկրորդ Հատորն է :

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ ըստ նախընթացին : Էջ Դ +

330: Հանգամանք լաւ: Գրիշ՝ Յովհաննէս Սրբ. Եւդոկիացի: Կաշկեղզմ խաւաքաքաւայ:

Էջ Գ.— Զակաւտ.— Ստորոտը կը զլաւնէին Հետեւեալ տողերը— «Յամի Տեառն 1813, ի Սր. Յարութեան Տաճարի, մեծաւ զղուշութեամբ եղև օրինակեալ ի Յօհաննէս Արեղայէ Եւդոկիացւոյ ի միարանութենէ Սրբոյ Հրաշափառ Աթոռոյն Երուսաղէմի ամենայն Հայոց, եւ յաշակեալութենէ Աթոռակալի նոյն Սրբոյ Աթոռոյն Սահականոս Եպս. Եւդոկիացւոյ: Յաւուր բէկդութեան իւրում Սրբոյ Յարութեան Տաճարին. ի վայելումն անմին իւրոյ, մինչ ի կեանս էրոտ բաղմամբսմ գթութեան Այ. որում փառք եւ պատիւ ալմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս, ամէն»:

Յիշատակագրութիւն.— էջ 1, վերի լուսանցքին վրայ 3 տող, չեղադիր.— «Եհնատակ է գիրքս ի դուռն սբ. Յակոբայ՝ որ յեմ. Եւդոկիացի Յովհաննէս Վաղագոթեան՝ որ ի Դամասկոս վախճանեցաւ 1820, Սեպ. 133:

Յիշատակարան Գրչի, էջ 324.— Զայս Բանք Ոսկիական անուանեալ գիրքս որոց երկրորդ Հատոր կոչեցաւ ի Սր. Յարութեան երկրպաշէյի տաճարի Տեառն մերոյ, յաւուր ռէկդականն պաշտօնատարութեան մերում յամի Փրկչին 1813, յամոյն յուշիս, որպէս թէ սկիզբն, սկսեալ իմ յըն-

տիր զաղարարէ օրինակել, ըստ իւրն անգրի առանց ալալիւնոյ՝ ըստ մերս Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ սոնախմբի Սրբոց զգարոցս ի սմա մողովեալ, թէ զմիտսն եւ թէ զարարութիւնսն. եւ թողլով ըստ լաւ օրինական Եկեղեցւոյ տօնելի Սրբոց զբարոքս՝ ի վերոյիշեալ ամի՝ ամսոյն նոյնմբերի 12, Հասուցաք յաւարտ. ի վայելումն անմին մերում, եւ զկնի վճարման մերոյ ըդկեանս մեր ըստ վճռոյ Բարձրելոյն՝ արարեալ եմք յիշատակ րոյոր ընթերցասէր եւ իմաստութեան ջուրք բողմաւոր սբ. Հարց եւ եղբայր միարանութեան Սրբոց Յակոռեանց երջնակափառ Առաքելոց Աթոռոյն Եմի. յորց կալեա մաղարդական բանի յնդրեմ զաշխատութիւնս մեր արդիւնատրեցուցեն զմեզ ընդ մերայնօքս ի արբաւալ Հայցութեա յողթից յիշելով, որոցն յիշատակութիւն ի զղութեան կենալ լիցի յրեցեալ, ըստ առտուածային բաղմամբսմ պարդեալատուութեան: Որ կարողացոյցն զմեզ յայս գործ եւ մանաւանդ յամ. գործս մեր, որում ամենապօր Տէրութեան Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ եւ միասնական Ած.ութեան փառք եւ պատիւ ալմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս, ամէն:

Սրբոյ Հրաշափառ Աթոռոյն Եմի յետին աւելածու, եւ սպասաւոր՝ Յարգամեծար Աթոռակալ Եւթոկիացի Ած.աշնորՀ Ստեփանոս Եպս. Եօհաննէս Արեղայ Եւթոկիացի, Մարտիրոսեան: Ի Սր. Յարութեան Տաճարի:

198

ՊԱՏԱՐԱԳԱՄԱՏՈՅՑ.— 4

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ—

Մասայ 30x20x1: էջք 54: Հանգամանք լաւ: Թուղթ: Գրութիւն սեւ, կարմիր եւ կապուտ միանաներով, երկաթեւ, 31 տող: Բոյրդիր յստակ: Զարդարուն սկզբնատարք բաղմամբիւ, գունաւոր: Լուսանցաղարդք՝ բաղմաւոր, էջ 9, 12, 13, 17, 21, 23, 24, 27, 29, 31, 32, 34, 37, 39: Կիսա-

խորանք, էջ 9, 21: Նկարք, բաղմաւոր, բաւական յաշող, էջ 8, 12ա, 17ա, 18բ, 19 լւ., 21բ, 24բ, 27ա, 29ա, 31ա, 31ա, 35 լւ., 39 լւ., 42 լւ.: Լաթակաղմ խաւախարտեայ, մալան:

ԲՈՎԱՆԵՂԱԿՈՒԹԻՒՆ—

էջ 5.— Արեւել եւ իրատ պատարագ

մատուցանելոյ: ... Գահանայք քո ղդեց-
ցին...:

Էջ 9.— Որ ղդեցեալ ես ղլոյս...:

Էջ 12.— Ամենակալ Ած. բարերար
մարդասէր...:

Էջ 15, վարի յուսանցքին վրայ.— Հո-
գիմ օր. եկեացէ ի քեզ եւ գորուքիւմ քարծ-
րելոյն հովանի յիցի ի վերայ քո. Գ. կրկնէ:

Էջ 31.— Հայր մեր որ յերկնումս ես...:

Էջ 35.— Յօհաննու Ոսկեքերանի ասա-
ցեալ գԱղաւթս.— Գոհանամ եւ մեծաշու-
ղանեմ եւ փառաւորեմ ղքեղ...:

Էջ 38.— Եւ մտեալ ի սարկաւազա-
ւագարանն մերկամայ ի զգեստուցմ գայ ա-
ռացի սեղանոյն երկրպագէ երիցս եւ եր-
ջայ խաղաղութեամբ:

Էջ 39ա.— Այլ Ազօբք որ առի մախ
քան զճաշակելմ խորհրդոյն, ի բամից Թու-
մայի Առաքելոյն.— Մարմին քո անապական
յիցի ինձ ի կենսո...:

Էջ 39բ.— Տեառն Ներսէսի Լամբրո-
նացոյ խրատք եւ ստեմամ վերայգրեալ գոր-
ծոյ.— Գանդի բաղում ինչ եցոյց բանս
Հրահանդութեան գործ սարկաւազայն առ-
տիճանի...:

Էջ 42.— Եռամեծի քաջ վարդապետի
Սիիքարայ Գոշի խրատակում ճգնաւորի եւ
բամիքում հռետորի ասացեալ գԱզօբս ի
ծամ Սր. Պատարագին.— Տէր Ած. իմ Յօ.
Գ. Բան Հօր եւ կերպարան...:

Էջ 48-54 դատարկ:

199

ՄԵԿՆ. ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՅՆ.— 1

ԲՆԻՆԱՐԴՈՍ

Քրդմ. ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԴ. ԽԱՐԵՐԴՑԻ (1748)

Կ. Պոլիս

1749

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 30×22×6: Էջք 540: Հանդա-
մանք յաւ: Թուղթ սպիտակ տոկուն: Գրիչ
Յովհաննէս դպիր Պոյսեցի: Գրութիւն՝ խո-
րագիրները, բնարանները եւ դիտագիրները
մասամբ կարմիր, մնացեալը սեւ մելանով,
երկսին, 31 տող: Նոտրադիր վարժ: Կա-
շեկադմ դարդատիպ փայտեայ, քիչ մը
թուլցած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Ճակատ.— Մեկնութիւն Երզոց Եր-
զոյն, արտադրեցեալ ի արդոյն Բեռնարդոսէ
Դյարաթայիճնիոյ աբրայէ, Թարգմանեց-
եալ ի յատինական լարարառոյ ի Հայկական
լարարառ ի Ղուկասու Վարդապետէ Խարբեր-
թացոյ ի դուարճութիւն եւ ի պայծառու-
թիւն Հայկազնեան, ըստ խնդրոյ Ղուկասու
որդի տիրացու Ստեփաննոսի Կոստանդնու-

պօլսեցւոյ, ի յիշատակ իւրն, եւ ծնողացն,
ի փառս ամենամեծին Աստուծոյ:

Էջ 1.— Մեկնութիւն Բեռնարդոսի ի
վերայ Երզոց, Բամ. 1:

Էջ 534.— Յամկ Դրժոյս:

Էջ 539.— Յիշատակարամ Դրժոյս.—
Մեկնութիւնս այս ող է ի վերայ Երզոց Եր-
զոյն Սողոմոնի, մեկնեալ ի արդոյն Բեռ-
նարդոսէ դերազանց վարդապետէ, եւ սյան-
ծալի եպիսկոպոսէ ի յատինական բարբառ,
եւ ի յատինականէ Թարգմանեցեալ եղեւ ի
Հայկական բարբառ ի Ղուկասու Վարդա-
պետէ Խարբերթացոյ արդեամբ եւ գոյիւք
սիրացու Ստեփաննոսի Նոտարի Կոստանդ-
նուպօլսեցւոյ, յամի Տեառն 1748ին, եւ ի
Հայոց Թուին ՌՃՂԷին, ի նոյեմբերի ամսոյ
3ին, ի փառս ամենամեծին Աստուծոյ, եւ
ի պատիւ ամենեանեցեալ միշտ Կուօմէ

Մարիամու, ի վայելումն ազգիս Հայոց, եւ ի յօգուտ բանասիրաց. որք ընթեռնուք եւ թէ յօրինակէք յիշեցնիք զվերոյ գրեալ թարգմանողս, եւ զտիրով սրտի խնդրողն զրգոյս, եւ որք յիշէք յիշեալ լիջիք ի միւսանգամ գայտեան Փրկչին, ամէն:

Եւ վերստին զաղափարեցեալ էղև. Յուսաբ անպիտան եւ մեղսամած Յօհաննէս շնչին դպրէ Կոստանդնուպօլսեցւոյ, յամի Տեառն 1749, ի մայիսի ամսոյ 8ին: Մահ-թեմ յիշել միով Հայր մերիւ, որ եւ յիշողդ յիշեալ լիջիք ի Բրիտանոսէ, ամէն:

200

ՔԱՐՈՋԳԻՐՔ — 1

ՄԿՏԷԳ ՎՐԴ. ԱՐԾՐՈՒՆԵԱՐ.

Երուսաղէմ

1853

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 30 x 20 x 1: էջք 214: Հանգս-մանք լաւ: Թուղթ, Գրութիւն սեւ մելա-նով, միասին, 33 տող: Կազմ կիսակաշի խաւաքարտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. — Կը պարու-նակէ երկու տասնեակ քարոզներ զանազան նիւթերու շուրջ:

ՄԱՆՈԹ — Առաջին կողքին ներսի կողմը գրուած է հետեւեալը. «1853. Ժողովեալ յընտիր օրինակաց, եւ ինչ ինչ յաւելեալ ի վերայ, եւ բացատրեալ աշխատութիւնութեամբ Մկրտչի Վարդապետի Արք-րոնեան ի միաբանութենէ Սրբոյ Երուսաղէմի Աթոռոյն, ի վայելումն նորին նուս-տութեան»:

201

ՇԱՐԱԿԱՆ — 1

Լիդոկիա

1693-1696

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 29 x 21 x 8: էջք 28 + ՈՄԸ + 659: 682: Հանգստանք լաւ ընդհանրապէս: Թուղթ տոկուն: Գրիչ Միքայէլ՝ որդի Տէր Իւրզամ Գրչի, Գրութիւն՝ խորագիրներու սկզբնաւորութիւնները եւ իւրաքանչիւր պատկերի սկզբնատառերը կարծիք կրտնայր սեւ մելանով, միասին, 22-23 տող: Բոլորգիր գեղեցիկ, ուղղագրութիւն եւ խո-

ւագրութիւն յալոյ: Գունաւոր սկզբնա-տառք եւ լուսանցադարձք իւրաքանչիւր կանոնի սկիզբը, Կիտախորանք էջ ա եւ մէջ Կաշկեկազմ փայտեայ: Ստացող Իզնատիոս Վրդ. Թոխաթցի, մականուն Ճինակենց:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 2-3: Իւղարերից Աւետարանին յաջորդող երգի վերջին տունը, ութ փոփո-խակներ տօնին համաձայն. — «Դասք լու-

«եղէն», «Լուսապայծառ» եւ այլն:

Էջ 5.— Քաղաքածք օրհնութեանց տօնից տէրութեամբսց եւ ամ. սրբոց, ըստ իւրաքանչիւրոց պատշաճից:

Էջ ա.— Կամոմ մեծի եւ իրապաւն ծննդեան Տիրուհոյ Խուսիմ ի Յովակիմայ եւ յԱՌՈՅայէ:— *Երգեցէք որդիք Սիրովն*...

Էջ մեծ.— Այսօր յարեաւ ի մեռեալսն...:

Էջ 659.— Տարբեր թուղթի վրայ, յեանապոյն գրէ, Նորարդեր.— Թագաւոր Ուպաշխարութեամբ.— *Լուր մեղ Աստուած*...:

Էջ 663.— Թագաւոր մարտիրոսաց:

Էջ 666.— Ալիւսիւք Ծննդեան...:

Էջ 671.— Ալիւսիւք Խաչի:

Էջ 680.— Ալիւսիւք ճաշու Ծննդեան:

Յիշատակագրութիւն Քրիստոս

1.— Էջ 28.— *Ջրասացող զրոյս, զիդնատիտս Վրդն. Թոխաթցի, յիւնցէք զորթիւք ի Քս. Ես. համայն աղեւօքն, եւ զուր յիւնք յիւնայր ի Քէ. Ընդ որս եւ զՄիւրաշիլ զծօղս, եւ զծնողսն իմ զաւր Բարդամ Բրեխն, եւ զՄայրամե: Գրեցաւ Շարակնոցս ի թուին Հայոց Ռէննի Երրորդի ամին:*

2.— Էջ ա.— *Շնորհաբաշխ Հոգի Սր. զորդեմ զյործս մեռաց մեղաւորիս:*

3.— Էջ Ծր.— *Գրեցաւ մեռամբ Միւրաշիլ զրչի, որդւոյ Բարդամ զրչի: Թուին ՌՅՐ թմիք ամի, սեպտեմբերի իս:*

4.— Էջ մէ.— *Գրեցաւ Շարակնոցս ի Թոխաթ թաղաքի, ի դուռն ար. Սարգիս Եկեղեցւոյն, ի խնդրայ Թոխաթցի Իդնատիտս աստուածաբանութեան վարդապետի, մականուամբ Ծինակնեց կոյնցեայ, ի յիշատակ հոգւոյ իւրոյ, եւ ծնողացն մահուայ իւրոյն եւ Մարիամին, եւ եղբորն մահուակի Կիրեղին, եւ յերջն մահուակի Հեղինայն եւ Լուսինին. եւ եղ յիշատակ ի սուրբն Յակոբ ի թաղաքն Ենձ. Եւ աղայէ Իրախանձամբ՝ զյապայեկեալսդ, զի մի՛ ոք Հանել ի դրանէ սրբոյն Յակոբայ, եւ ոչ մի ինչ պատճառօք: Լսօքք աղայանցս օրհնին յԱՄՈՒՆՈՅՈՅ. ամէն. Հայր մեր ար.:*

5.— Էջ մծա.— *Գրեցաւ գիրս՝ մեռամբ Միւրաշիլ զրչի, որդւոյ Բարդամ զրչի: Թուին ՌՅՐ, Դեկտեմբ. Ծց:*

6.— Էջ մծղ.— *Գրեցաւ գիրս՝ մեռամբ Միւրաշիլ անարժանի, որդւոյ Բարդամ զրչի: Ի Թուին ՌՅՐ յն. դ. ի Թոխաթ:*

7.— Էջ միք.— *Գրեցաւ Շարակնոցս ի Թուին ՌՅՐ ամին, ի թաղաքն Թոխաթ: Ջնոմար անարժան Միւրաշիլ զրչի. յուլիսի ամ:*

8.— Էջ միք.— *Գրեցաւ Շարակնոցս ի թաղաքն Թոխաթ, մեռամբ յաճմանդ Միւրաշիլ զրչի, ի Թուականն Հայոց ՌՅՐ ամին, զաստի իրին, ի յիշատակ Թոխաթցի Իդնատիտս վարդապետին, եւ եղաւ ի յնձ. ի ար. Յակոբ Եկեղեցին յաւիտեանական եւ անժնջին:*

9.— Էջ շլգ.— *Ջրասացող ար. զրոյս զիդնատիտս վարդապետն Եւդոկիացի, ոյ աղայս: Ծինակնեց կոյնն, յիւնցէք մարտիրոսիւք ի մեղաց թողութեան, որ ըստացաւ զսա ի յիշատակ հոգւոյ իւրոյ, եւ ծնողացն իւրոց մահուակի Աւ. ասորին եւ Մարիամին, եւ ես յիշատակ ի ար. Յակոբ Եկեղեցին ի թաղաքն Ենձ. եւ մի՛ ի յիւնցէք ոք Հանել զսա աստի, գրաւ զեկուլ կամ վաճառեալով:*

10.— Էջ ոճէ.— *Յիշատակարան Քրոցր.— Փառք փառաւորեալ անձանցն, եւ զհոգեթիւն գոհարանեալ իսկութեանցն, եւ օրհնութիւն օրհնեալ եւ բարեբանեալ Համազոյ եւ միառնական ասննասուրբ Սրբորդութեանն, Հոր անեղբրեանակի, անձամականի եւ անաւձանի. Եւ Որդւոյ միածնի, անեղի եւ անմահի. եւ Հոգւոյն Սրբոյ անբաղաւոր, անհասի եւ կենդանատուի, երկրպագութեան եւ պատիւ տալի եւ միւր եւ յաւիտեան յաւիտեանից, ամէն:*

Որ իւրով անյապ զթութեանն եւ արդումութեանն եւ չնորհին աշուղեալ րուրծս մեր եւ ես բարոյութիւն Հասանել յաւաք զրոյս՝ որ կոչի Շարակնոց, Իւ պեռ ի ծրագրել եւ զիշատակս բարեգործի աստուածաբնոյ անձին եւ յաստուածաբնս յորախուսելոյ՝ Իդնատիտս աստուածաբանութեան վարդապետի եւ ճշմարտաբանութեան բարոյողի, որ բարեւել կամօք ըղձացեալ եւ յօժարութեամբ սրտին թաղմացեալ, եւ ստացաւ զար. գիրս զայս Իդնատիտս վարդապետս Եւդոկիացի, ի յիշատակ

Հողւոյ իւրոյ, եւ ծնողացն իւրոց մահտեւի Ածաարին, եւ Մարիամին, եւ հղբօրն մահտեւի Կիւրեղին, եւ քերցն մահտեւի Հեղինէ, եւ Լուսնէ: Եւ եւս յիշատակ ի սրբազաւքն Եւթ. արքայ եկեղեցւոյն գլխադրին Յակոբայ Տն. հղբօրն, ի վայելումն եւ ի զուարճութիւն մանկանց նորոյս Սիոնի, ի ժամանակս ատաշնորդութեան մեծն զազաքիս Երուսաղեմայ, Մինասայ Ամթեցւոյ աստուածաբանութեան վարդապետի, յաւջորդութեան նահանգիս Նէոկեսարիոյ նուսայ տեսուն Մինասայ Ամթեցւոյ արքեպիսկոպոսի եւրոկիանկերոսի, Հովանեաւ սրեկեղեցեաց սրբոյն Սարգսի, եւ արքայն Սաւփաննոսի ի քաղաքն Քոնսթ:

Ի յամի թըսականութեանս Հայոց Թճեմ երորդի, յամսնան ղեկակներէ:

Աղբ յերես անկեալ եւ յողոք ղեղերեալ աղաչեմ ղճեղ որք Հանդիպէք սմա զրօսնլով կամ Հարեանցի տեսանելով, խնդրեցէք մաքուր աղօթիւք՝ թողութիւն պաշտեաց Իգնատիոս վարդապետին Համայն ազնեօք՝ բարեկամօք եւ թշնամեօք: Եւս եւ զնորդս Միքայիլ անարժանիս, որդւոյ Յաղաժ գրչի: Եւ ատառապարդեան Ած. վարժաբանաց տացէ, նախ ճեղ արժանաւորացդ անձանց, եւ ձեր միջնորդելովն, մեղ եւ մեւրոց նախնաց, եւ այնոցիկ որք արտի մաօք ասիցեն, ամէն: Հայր մեր:

Էջ 682, Յետիմ գրչէ, նորադէր, մէկ տող — Գրեցաւ Ռէնգի Թուին, յուլիսի, ա, ի փառս Քի. Այ. մերոյ: Ի սր. Յակոբ:

202

Ա. — ՄԵԿՆ. ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ. — 2

ՆԻՍՐԼԱՅՈՍ ԼԻՌԱՅԻ

Բ. — ՄԵԿՆ. ԵՐԵՄԻԱՅ ՄԱՐԳԱՐԷԻ. — 1

[ՊՈՒՈՆԵԼԻՈՍ]

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 30 x 20 x 5: Էջք 124 + 518 + 473: Հանդամանք լաւ: Թուղթ բարակ յղկուն: Գրութիւն Ա. Գլխադիրները կարծիք, մասցեալը սեւ մեկնաւով. Բ. Բնարանները եւս կարծիք. նախադրութիւնները քանի որ թուղթ միասին, մնացեալը երկուսն, 36 տող: Նորադէր վարժ մանր: Համառօտագրութիւնք առատ: Գունասօր կիսախորան, էջ 1, Յովհ. Մեկնութեան սկիզբը. էջ 13, Արեւիայի Մեկնութեան սկիզբը: Կաշեկազմ Խաւարաւան պարզ:

Ա.

ՄԵԿՆ. ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Էջ 1 — Նախադրութիւն Մեկնութեան

որքայ Աւետարանիմ որ ըստ Յովնանմու, ի խնդրոյ եւ ի հարկեցեցիցի երամամէ արիւնակամ գլխոյն եւ մեծ դիտապետիմ Տէր Զատարիայի, սպասաւորի Ս. Առաքելոյն Թագեցի, բարգմանեալ ի լատին գրոց ի մի րա բարաւ:

Էջ 1ր — Նախերգութիւն վարդապետիմ Յովնանմու Բաւիցոյն ի Կայսէ: Սյրբայն Յրամչիսկեօք:

Էջ 1ա. — Նախադրութիւն սորոյն Աւետարանիմ որ ըստ Յովնանմու արարեալ մեծ վարդապետիմ Նիկողոսեօք Լիւրայոյ, որ ի կարգէ տրոյն Յրամչիսկեօք:

Էջ 1 — Մեկն. որքայ Աւետարանիմ որ ըստ Յովնանմու, արարեալ մեծի:

Էջ 502. — Կատարեցաւ մեկնութիւն որ րոտ Աւետարանին Յօհաննու ի վերայ բը-

նաբանին շնորհօքն Այ. եւ ողորմութեամբ
Ար. Ած. անհինչ Վերջ:

էջ 503-518, դատարկ:

Բ.

ՄԵԿԵ. ՅԵՐԵՄԻԱ ՄԱՐԳԱՐԷՆ

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 1. — Առաքելութիւն. — Երեմիա.
ասէ աւուրքն Հերոնիմոս ի դլխ. 1, ասու ի
հասանիլ եւ ի մերձեանայ դերութեան, ո-
ղորմութեամբ եւ դժութեամբ Այ. առաքի
առ ժողովուրդն, զի զնա զարթուցանիցէր

սու ապաշխարութիւն. . . .

էջ 13. — Մեկն. յերեմիայ Մարգարէն,
Գլուխ Առաջին: Եթր Գլխոց. — Այս գլուխս
է յառաջարանութիւն բոլոր զրդոյն, քանզի
ուսուցանէ երեմիաս, թէ որպէս յԱյ. առ
պաշտօն մարգարէութեան սահմանեալ իցէ
ի յարդանդէ. . . .

էջ 473. — Զյաւիտենականութենէ խոր-
հեաց, ալֆայ, եւ օմեկա: Զյաւիտենական-
սրն կուտակեաց, զյաւիտենականն շինեա,
որքան անձուկ ճանապարհ, որ տանի առ
կեանս. որքան սակաւք դտանն զնա: Վերջ:

203

ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ԵԱՐԱՎԱՆԱՑ (ԹԵՐԻ). — 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծաւալ 30 x 18 x 8: էջք 704: Հանդա-
մանք բաւարար: Թուղթ: Գրութիւն նոր
սեւորակ մելանով, միասիւն, 22 տող: Ծեղ
անկանն նոտրադիր: Համառոտագրու-
թիւնք շատ առատ: Կաղմ՝ հաստ տախտակ
յաթապատ անառուեստ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ. —

էջ 3. — Լուծումով Մեկնակամք Եա-
րակամի երգարամին: Օղնեա Հողի Սր. Ած.
Գլուխ Առաջին: Վասն ծննդեան երանուհի
Կուսին ի Յովակիմայ եւ յԱննայէ. — Բն.
ճերդեցէք որդիք Սիօնի երդ նոր ի Ծնըն-
դեան մօր Տեառն: ԼԾ. Երդն է առակ ինչ
ձայնաւոր կամ պատմութիւն եղանակաւ
որ յաղաղս անցեալ իրաց կամ ներկայից եւ
կամ ապագայից հանդերձ բանաստեղծական

ղովութեամբ կամ ապաղովութեամբ յար-
մարական բանիւք ծանուցանելով դարբիս
եւ դարբան. . . .

էջ 692. — Բն. «Անճառելի բնութիւն
եւ բան Հօր, առաքեցար ի հայրական ծոցոյ
եւ առեր դմարմին ի սրբոյ Կուսին. սբ. Ած.
հարցն մերոց»: ԳԿ: — ԼԾ. Բանն Ած. ի
յանմարմնութեան դուով ի միոյ բնութեան
Հօր եւ Հոգւոյն Սրբոյ՝ ոչ էր կարելի ցու-
ցանիլ զդայութեանց եւ ոչ իմացման. . . .

էջ 693-704, դատարկ:

ԾԱՆՈԹ. — Առաջին էջին վրայ բնա-
դրէն բոլորովին տարբեր նոտր գրով եւ սեւ
մելանով չեղակի գրուած կան սա երկու
տողերը, յուսանցքի կողմէն մի քիչ կտրո-
րուած. — «Հասցէ գիրս ի յԱծ. ապահ մեծն
Պօյիս, ի Սր. Ե[ւսայ]՝ վէքիլ՝ Տն. Պօղոս
բանաղետ վրդպ. »:

204

ԾԱՆՈԹ. — Այս թիւը կրող ձեռագիրը
այժմ կը պակսի: Ըստ Սաւալանեանի Յու-
ցակին սյոյ ձեռագիրն էր. «Պատճէնք նա-
մակացն Սարգիս վարդ. Կիպրացւոյ Հընդ-
կաց Նուիրակի դրեալ յԵՃՄ. ի Պոլիս, եւ
առ գործակալս, եւ առաւել ի Հնդկիս անդ
սու զանազան անձինս գրեալ, յամի 1800

եւ 1801» (էջ 168): Սոյն ձեռագրին անհե-
տացումը տեղի ունեցած է Մեարդպ Վ.
Նչանեանի տեսչութենէն առաջ, ինչպէս
կը հասկցուի Արժանագրութեան Տօմարէն,
ըստ որում 1906 սեպտեմբեր 1ին, Մատե-
նադարանի յանձնման գործողութեան ատեն
Բ. 204 կը պակսէր իր շարքէն (էջ 1):

էջ 893 — Վարժ և յիշատակ մեծ վար-
դապետիմ մերայ Գրիգորի Յաքեւացում —
Ար. և Երջանիկ և անճառելի շնորհաց Հո-
յայն Այ. յցեալ վարդապետ Գրիգոր-
իստ . . . :

որ եղև մեր ժամանակի,
Որ ըստ Հայկազան տումարին,
Հազար տախտան անրեց թվին . . .
էջ 890-903 — Դատարիկ:

61 — Բաթելոնի Աշտարակը, Թ. 305, էջ 379

էջ 895 — Աւտամուռ վառմ ծռագաւ-
կիմ, որ եղև ի մէջ Հայոց և Յունաց —
Արիստակէս Խնդրող բանի,
օտանաւոր շարագրեցի,
վառն ծռագաւակի յունի,

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՔ —

Ա — Հեղինակի:

էջ 873 — Յիշատակարամ Գրոցս —
Արդ և վերջին տնունդս եկեղեցոյ և ար-
բուլոս բանասիրաց, Գրիգոր պիտակ անուն

խնդրող բանի, բացայայտեցի զբանս Հարցմանց...

անմեղադիր լինուց, ամէն: Եւ որքո՞ն յեւեփ վարձս բազում տոնուց ի Քրիստոսէ Ա, ամէն:

Բ — Գրչի (տարբեր) —

էջ 743 — Ով իմ սուրբ, հարգ, յորժամ

Գ — Նկարչի —

62 — Համդերձեալ կեանք, Թ. 205, էջ 745

ընթեանաւ որ. Գիրգո զոյս, յիւնցէք ըտմեղօք իիւ եւ անպիտան, զԹ. Հատարիս զզրլիս զնորսէս զպիրս եւ զծնողսն իմ զԳոսպարէրէցս եւ ժայրի ի[ժ] Սոխարեթ զբորքն իմ, եւ զհղարարքս. սակաւ զրչիս

էջ 211 — Կիսախորանի նկարի լրջմանակն վրայ, երկաթադիր — Նկարեցաւ Սր. Գիրգո ձեռամբ Գարբիէլ զպրի ի վանիլումն Շմաւոն Սարկաւադիկն:

Դ.— Ստացադի (բուն).—

1.— էջ 165.— Փառք եռահիսակ անձնա՝ որով թխան և եղակի բնութեան Հրաչապան բանիս. քանդի անջատեալ դիմօք և հաւաքեալ էութեան ոչ սկիզբն որոց սկրսւնայ ճառեցի և ոչ վաղճան որով եղերիս: Այլ զոր ասեմք բնա. մէկուսանամք մտնաւանդ թէ Հետեանամք. անորակ և անքանակ Համազասկ և Համալիստ տէրութեան. շոր և Որդոյ և Հոգւոյ Սրբոյ այժմ և իշխո և յախտեանս յախտենից ամէն:

63.— Գևորգ Վլդ. Թ. 205, էջ 875

Արդ մի տուրք և անիմանալի զեղանիս: (մէկ ու կէս ժեմանկ):

Քանդի եղի ի մտի. ելայ ի յաւթեանի Հայրենի աշխարհէն, Գողթն գաւառէ և ի նոյն յաղույիս Հանդիսաւոր և ի ցանկայի պիղաքաղաքէ ետպարծ և շուտակաւն Շմաւոն և տիեզծ սարկաւադս որ առաջի անունս է իմ Շահնազար. և ևս բազում իյս

և փափակ ունէի վաղ յետէ ի մանկութենէ իմէ մինչև ցայժմ, ըստանայ ինձ բազում պիղք և մատեանս աստուածակի՜ն տուրք ըստ յափայ և ըստ բաւականի խնդրոյ: Զորս ևս ըստ յաւթարութեանս ետ ինձ Տէր ըստ տրիտուր պարգեւացն զոր ունէի առ արարածս անարդ զեղծունս, անտես յինեւով ընդ իմ մեղանաց անչափութեան:

Վասն որոյ ընկալայ և ըստացայ նորդեանս այժման և ըստ իւրաքանչիւր պատահման ժամու որք են այսուցիկ. Սաղմոսարան մի լաւ ընտիր աւրինակէ խաթթով բոլոր դիրք. ժամադիրք. Բ. Մեկն. պատմայ և մէկն բոլորադիր. Սրբոյն եփրեմի Աղօթքն ընդ իւր, Բասմայ, Յս. Որդի մի. զոսկեղաւծ Շարակնոց մի գեղեցկապարդ ի վերայ մաղաղաթի. Տոնացոյց մի և նոյն գոսկեղաւծ. Հարցմանց Բ. մէկն այս մէկն այլ ի վերայ խաժ թիւտայ որ է յէհուպիր, ետու յիշատակ Սր. Խաչի Վանդոն, ինձ Շահնազարիս և իմ ծնողացն: Այլ և ուրիմ կիւրդի Պարապմանց մի, բոլորապատ ի վերայ պատուական թղթով. Կանոնաւոր մի մաղաղաթեալ բոլորադիր. Աւետարան մի զոսկեղաւծ բոլորադիր ի վերայ մատապարթի. լաւ պատուական իմաստասիրաց, և Աշխարհացոյց, և այլ ժողովեալ Առաւիտէ Գիրք մի, Մաշտոց մի և ևս բոլորապար

կէս սիւնակ պարտաւ, տալս կր շարունակութի.

Եւ զայն զոր ունիմ ի մտիս եղեալ, յաղարկ ինչպիսի ամենահզաւոր դուրսիս բարեբարս և մարգաւէրն Ած. որ պիտակն է ամ. զաղտենաց: Եւ եղի յիշատակ ի ծնողայ իմոց և միայնդամայն աղակցալ իմոց: Ի վայելումն Հարազատին և ցանկութի որդոյս իմ Գուրգի սիրելոյ իմոյ: Եւ սատուոր յույ տուից զմտաց զխոնակաւան յաղարկունից, զոնկաւանաւորութիւն իմոյ կրիսս մտաց, թերեւս զսայն տնորստութի իմոց վայրատութեանց. քան զի և զոտուեբազաւանութիւն յաճախի ճառաբանութեանցս յաւելոյ ի Հարկէ սաղակութեան յարանաց: Որ և յիշումս աստէն, ըստ պատմութեան անունս, անձանձիր յինեւ ժողմ ձեզ յաղագս սէր և մեղ տնձկողորանս յինեւ նորէ:

Զի և ընդ իս յիշատակումն և նորս-

նկաց իմոց, Մաթուսաղային, Մուլքիշա-
նանին, եւ պապուն իմ Գրիգորին, եւ հա-
նիկին իմ Շահգասին, եւ ծնողացն իմ Հա-
րսպետին եւ Խանաղին, եւ հօրեքուսրն իմ
Գատուրին, եւ կողակցուն Մարիամին, եւ
կուսակացն Գրիգորին եւ Հռիփսիմին, եւ
հարգեալն իմոյ Մարգարտին, եւ զաւակացն
Ոսկանին, Փիրայնին, Թորոսին եւ Գուր-
գիսին, եւ եղբարցն իմ պարոն Հաննա-
գարին եւ կողակցին Մարթային եւ զաւա-
կացն Հայրապետին եւ յԱննային, եւ Գէոր-
դին եւ այլ զաւակացն. եւ փեսային իմոյ
յարոն Ջազարային, եւ զեռն իմոյ Բէկա-
դին եւ դստերն Մարիամին: Եւ իմ Հիքոյո
Շահնապարին, եւ կողակցն իմ զՆաղուին, եւ
հարապատ որդոն իմ Դանիթին: Նաեւ
զմիտ ըսողայի որդոն իմոյ Ջաւաբաւո-
յին, որ Լուսի քառից եւ երկից ամաց դրա-
ցու ի իննաց, եւ սյացաւ ի կանառս աշ-
մարմնոց ուր երամքն են արքոց: Եւ մայ-
րենի յապուն եւ հանիկին իմոյ Բարդամին
եւ Նիսիյոզին, եւ որդոն Փանոսին, եւ կո-
ղակցին Միսիսաթունին, եւ որդոցն Թու-
մային եւ Գայանին, Նաղուին. եւ միւս
շեռին իմոյ Շահնումին եւ որդոն Վարդա-
նին, եւ կրտսր զեռն իմոյ Յակոբին եւ որ-
դոն Անդրիասին: Անեք եւ զղաւնչին իմոյ.
որ ուռ Դո. Հանգուցեայ են, Տէր Ովան-
նէսին եւ Գուլրազչին:

Այլ եւ զհոյկուսր ուսուցչաց եւ վար-
տպետացն իմոց տէր Մարտիրոսին, տէր
Գոսպարին, եւ Սինեցի տէր Պօղոսին, եւ
մահուտին տէր Ալէքսիանոսին, որոյ անձաւ
Էրախտունցն Տէր արասցէ Հատուղուն.
քանզի նա վարժեաց զիս զսաղմոսն եւ զա-
րականն խամ, եւ այլ ըսողայի յարաճու-
թիւն զոր կրեաց վասն իմ: Այլ եւ զհոգեւոր
Կորայրն իմ, Գրիգորի որդի Խօնայ Խոս-
րովն:

Այլ եւ հայրապետութիւն Սբ. Էջմիած-
նայ Ջուղայեցի արքայան Յակոբ Կաթողի-
կոսին, եւ Թաղաւորութիւն Իսմայելյացոց
եւ Հաքարուցոց Յունաց եւ Հայոց եւ այլ
ըսողուն աղբաց Դրիստունէից, Հրէից եւ
այլանոսից, սուրբան Մէհէմէտին որդի
Ուլուսան Իսլամահիմին:

Եւ Թաղաւորութիւն Պարսից Շահ Սէ-
փուն արդի Շահ Ապասին, ոչ մեծին այլ

փոքուն, որ այս ամի փոխանակ հօրն Շահ
Ապասին նստաւ, եւ ընտակալութիւն Երե-
ւանայ Սէֆի Դուլի Խանին:

Նաեւ վերադիտողի մերում նահանկի,
Տէր Թումայի Առաքելոյ Աթոռոյն, Տնառն
Խաչատրոյ Սրբազան Արքեպիսկոպոսի, վե-
րադրելոյ առ Դո. եւ ի նորին ալորդ եղ-
բարեկողին իւր Տնառն Գնորոսի քաջ վար-
ժապետի Այլ եւ ընտկչաց Սբ. Ուխտին
Մոյսէս վարդապետին, եւ կուսակոսն տէր
Սարգսին, տէր Հայրապետին, տէր Մար-
կոսին, եւ տէր Մանկասարին, տէր Խաչա-
տրին եւ տէր Մանուէլին:

Այլ եւ զսբ. Խաչի Վանուց դիտին, տէր
Թովմայ վանի, եւ համարնակցի նորին տէր
Նիկողայ(ի)ոսի Կուսակոսնի, Այլ եւ պաշ-
տօնէից եկեղեցւոյ մերոյ: (Ոնդրեմ որ
ցտնկին թուղթն չըլէք, զպակասութիւն
յիշատակացն լցուցանէք եւ ինձ անարժան
Շահնաղարս յիշէք):

Այլ եւ պաշտօնէից եւ քահանայից եւ-
կեղեցւոյ մերում, տէր Ագարիայի որդի ա-
մուլ մահուտին տէր Ալեքսիանոսն, որ է
վարժապետն իմ, այլ եւ տէր Գրիգորն, տէր
Մոյսէսն, եւ տէր Խաչատրոն, եւ կրտսր
տէր Ալէքսանն, եւ այլ ընտեկն յիշման ար-
ժանաւորաց:

Այլ եւ կրկին աղիւս մաղթանաց ու-
նիմ արքոց զի ընդ այս սրտայղիւր լինել,
կրկնարանութեանս յորում զտից շնորհ
որպէս վիպասանութիւն եւ ճառարանութիւն
իւր ինչ առից թեթեւութիւն մտաց, զի զո-
րակումն մի թուեսցի ըստ համպակաղունի,
Յորդէ արտակացեալ եմ, ի վանաց Թաթաւ-
նացեալ, տարակցութեան կայի յարամիշտ:

Եւ ընդ այս անժառեայ մայրն իմ եւ
մուծ զիս ի կարգ աշխարհի հարկիւ եւ բը-
նամբ, թուլացուցանելով զիս ի կամաց ի-
մոց: Ուստի ծնա ուստեքս եւ դստեքս, որ-
պէս ի վերոյ ճառեցաւ: Եւ յետ անցից ժա-
մանակաց առդ ինչ ամիսն զիս ի հարկի յա-
թոռ Սրբոյն Թովմայի ուր վարժարան էր
իմ ստալին, եւ անդ ետ ինձ աստիճան աւալ
սարկաւագութեան արժեպիսկոպոսն տէր
Խաչատրոն, վասն որոյ յորընդեաց Շահ-
նուդար: Եւ անտանօր կամեցան մուծանել
զիս ի կարգ քահանայութեան, ըստ խնդրոյ

Հայրապետին մեծին, և այլ սմանք բարեկամաց իմոց ևս աստարաց ոչ կամեցան ի դարձն այն դիւ մուծանել, վասն նախաձուռն և հակառակութեան, որ և անդէն յոյժ վշտացայ ըստ ընտելեան կրիցն, և մնացի յաւնայն ի դործոյ քահանայութեան, և դի թէպէտ տարմինացն? մեծադոյնին սակա նախանձու առին զայն դործ, բայց յոյժ բարեբոգ եղև ինձ վերջն, զի դերծայ անտանելի լծոյն. և արդ միշտ ի վարանս իմ ընդ այսքան աստիճանի զոր ընկայայ, զի ընդ վա[տ]թարութիւնս իմ ճեմիմ. զորդիւս ևուսկ զորով ընտան եղեռագործաց, իսկ և մաղթեմ զի հողիք արանցն տառացիկ հանդուսէ Տէր Աձ. ի դոզն Աբրահամու. զի և յիտ քան յորովակի չըջալասութեանս պատահեցա ի ծովապահ արքայարանս, ի Կոստանդինուպոլիս, ի թմակաշուքեանս Հայկական սեռից քսան և երկ յորեկանի, ետակ քառակ, և ետակի, ամէն [1666]:

2.— Էջ 227, Կիսախորանի խորշին մէջ.— Եւ ի Հայոց մեծաց թմին հաղար ճ տաս և վեցին, զիբքս ըստացուած աշուիցի Հայրապետի որդի Շահնաղարին ի վայելուած հարապատ որդից իւրոյ Դաւթին. բարով վայելէ, ամէն:

3.— Էջ 632բ.— Ու Դաւիթ իմ սիրելի և հարապատ առաք որդի, ցուպ ծերութեանս իմ յուսալի. զիբքս յիշատ ևս ինձ թողի, ի վայելումն քեզ յիցի: Սայ զարդարած ոսկով իյի, և գոյնզոյն ծաղկով յցի: Խնդրեմ աղատ պահել յամենայն, ի դրակ, և զմանուկ, ի հրոյ, և ի ջրի, և ամենայն յորողայթէ. որպէս զբերբ. ազէ. և աստուէլ զյոյս միջէ: Որ անցանէ զյանկ Հուրկնի, զնայ խածէ աւճն յանապատի, որպէս աւճ մեծն Յնայայի:

4.— Էջ 693ա, Երկաթապի դոյնզոյն.— Յիշատակ է Հարցմունքս Աքուլեցի Հայրապետի որդի Շահնաղարին, ի վայելումն հարապատ որդոյն իւրոյ Դաւթին, թմին և հարկեր թձ:

ՄԱՆՈԹ.— Առաջին ստացող Շահնա-

պարբ ունի ուրիշ մանր յիշատակագրութիւններ ևս, էջ 605, 664, և 798, առանց նորութեան:

Է.— Ստացող Շահնաղարի որդի Դաւթի.—

Էջ 904ա.— Եւ Ապուլեցի Շահնաղարի որդի Դաւութն իմ անձնիշխանութեամբն և կամա գիտելոյս այս սբ. զիբս ծովեցի Ապուլեցի Նիկողոսի որդի Կարապետին, փողն առի, որ ինձ Դաւութն խառա, և ներքոյ գրեալ ջումիաթիս վկայութեամբն, որ այլ մարդ յետոյ քրքի չի անի մասն զրբիս խամար, որ կամա յոճարութեամբս իմ ծախեցի և գինն առի, այլ ով խոսելու լինի Յուդայի մասնակից եղիցի, ամէն. իմ մոհրս է:

Կիրակոսի որդի Սահակ վկ.

Այդենի որդի Աղամիրզայ վկ.

Մոսի որդի Ովան վկ.

Եւ Յովսէփի որդի Բիշեաթս վկ.

ՄԱՆՈԹ.— Իւրաքանչիւրին կնիք որոշմունք է իւր անուան կից:

2.— Էջ 3բ, տարբեր գրչով, նոտրապիր.— Յիշատակ է այս Տաթևոս Հարցմունքն ի մայրաքաղաք Թբիլիզի տէր Վարդանից տէր Դաւթի որդի տէր Սափեսոս: Առայ հալայ հրնչից իմոց և դառն աշխատանաց իմոց, Յիշատակ հոգւոյ իմոյ և իմ առաք որդոյս Դաւթին և այլ փոքր որդոյս իմոյ Գրիգորին, ամէն:

Է.— Վերջիմ մուրաբերողի, Թկ. 1774.

Էջ 898ա, նոտրապիր.— Եւ Ղօղանեաց Մկրտումի որդի Եսէփոս և իմ կողակից Խանումն մեր կամա ևս օտարութեամբն զորոյն Տաթևացոյ Հարցմունք մայապարձ ձեռագիր գրեք, որ է ոսկեգոծ և պատկերիւք օրհնեալ, տուաք մեր հոգոյն յիշատակ ի սբ. Աթոռն Երուսաղէմ, ի դուռն սրբոյն մեծի Առաքելոյն Յակոբայ Աթոռայն Հայոց, ուղիղ սրտով ևս կոյս մտաք. ի թմին ոմիւք ի հողեմարեբի իյ ի մայրաքաղաքի Թբիլիս:

206

ՄԵԿՆ. ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ — 1

Յ. ՈՍԿԵՐԵՐԱՆ

Նոր փաղափ (Սեբաստիա)

1682-1683

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 29×20×5: էջք 582: Հանդիմանք շատ լաւ: Թուղթ լաւ մոմած: Դրիչ Միքայէլ որդի Բարդամ գրչի: Գրութիւն՝ հասունածներու սկիզբները եւ երբեմն զբոսադիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մեկանով, երկսիւն, 35 տող: Նոտագիր վարժ: Նորագիւղ լուսանցազարդք կարմիր կապուտ գոյներով, և դարձարուն գլխատուք, խորքանշիւր հասունածի սկիզբը, Թիւով ՁԸ: Կիտախորան մը, էջ 11: Կաշեկազմ փայտեալ: Մաղաղաթեայ պահպանակք սկիզբի և վերջի երկուական թերթ, էջ 1-4 և 579-582, լուսարէն դրութեամբ: Ստաւգոգ Եղովկացի մահտեսի Ղազար:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ —

էջ 11.— Սրբայմ Յովհաննու Ոսկեքե-
րանի կոստանդուպոլիս ձայնապետի Մեկ-
նուրիւմ Աւետարանին աջ [ըստ] Յովհան-
նու: — Ի հանդիսի աստ արտաքին աշխար-
հականք...

էջ 299.— Սրբայ ձօրն մերայ Յովհան-
նու Ոսկեքեքեանի Գիրք Ներկառք: Մեկնու-
րիւմ Յովհաննու Սր. Աւետարանին: Ասէ
ցնոսա Յս. ամէն ամէն ասեմ ձեզ եթէ ոչ
կերիջիք դարմին Որդոյ Մարդոյ եւ ար-
քիք գարիւն չորա, ո՛չ ունիք կեանս յան-
ձինս...

էջ 551.— Յիշատակարամ:

էջ 559.— Սուրբ ձօրն մերայ Գրիգորի
Է ասացեալ մատո Յիշատակագրութիւմ
Պատմաբանութեան ամենագոր մշտնի տես-
ուածեան խաչիւմ, որ ի վերուստ ամենա-
հայեաց մախտանմ ակմարկութեմն ի տա-
րին կազմանց կայից աշխարհի յազգացն
յումաց բերեալ համգոյցու ի տեմամն վայ-
րից գաւառին Մովսէս ի շինուած բնակու-
քեան ուխտին սրբութեան որ կոչն Ազա-

րամբ: — Ընդ աւուրս ժամանակաց բազմա-
վորդով սասանութեանց...

Յիշատակարամբ:—

էջ 138բ.— Ձտառապեալ Միքայի,
որդի Բարդամ գրչի, յիշեցէ ի Քս. Թուին
ՌՃԼԱ ամին:

էջ 163ա.— Ձստացող ար. տառիս
գմահտեսի Ղազարն Եղովկացի, յիշեցէ
ի Քս.:

էջ 297.— Արդ որք ընթեռնոյք կամ
դաղափար դնելով փարթամանայք ի ճոխ
յանպատում մեծութեանց յԱՅ. ալիքն դի-
րունակ իմաստոյցս, յիշեցէ ի Քս. Բս.
գաշխատողք ար. կտակոս. նախ զՍրբազան
Կիրակոս վարդապետն, որ բազում աշխա-
տութեամբ եւ ըղձափափաց տենչմամբ. ի
յունականէն, քերթողական արուեստիւ
թարգմանեալ ի Հայ բարբառ եւ ի գիր:

* * Ընդ նմին յիշեցէ գմեղապետու
և զանարժոն Միքայիլ գծող՝ որդի Բար-
դամ գրչի, եւ զուսուցիչքս իմ, զտէր Ասի-
տիք տուժարակիրք, եւ զտէր Մկրտիչ զր-
բիչ. եւ զծնողսն իմ զտէր Բարդամ և զՄա-
րամ, եւ զԳորգոս պատանին իմ, եւ զհամայն
կրթախաւարդսն իմ: Եւ զտաղով մասնելու
գմահտեսի Ղազարն Եղովկացի, ծնողք եւ
ամ. դարմիւքն, եւ ողորմեսցի Քս. ԱՅ. յի-
շողացդ գմեղ:

էջ 413ա. բոլորդիր.— Աղայանօք Հայ-
ցեմ ի ձէնջ ար. Հարք իմ եւ եղբարք, մաղ-
թանօք խնդրել ի Քէ. զթողութիւն մեղաց
բոտացողի ար. գորոցս, մահտեսի Ղազարին
եւ ծնողացն, Իւգէնտէրին եւ Մայրամին, եւ
կիսակցացն Խանութին եւ Եղալութին, եւ եղ-
բարցն Պայլարին եւ Գրիգորին: Եւ տրոււ
ծրողի՝ Միքայիլի, որդւոյ Բարդամ գրչի,
Թուին ՌՃԼԱ:

էջ 493.— Ձեղտամած գծողս զՄի-

յայիլ զորդի Բարդամ զրէի յիշեցէք վասն իրօնութեան մեղաց :

Էջ 550թ.— Կատարեցաւ Մեկնութիւնս ի Թրքին ՌՃԼԲ ամին, յունվար ամսոյ ի յարան :

Էջ 551ա.— Յիշատակարան Թարգմանիչ կիրակոս վարդապետի.— «Փառք առնեցի... Յիշատակարան գրացս քստ պստոյսն յանգմամբ : Ձատուած պետական լուրս զոյնութիւն...» :

ՄԱՆՈԹ.— Այս ընդարձակ յիշակարանի չորստարակած է Յովսէփեան, առնելով Ս. Էջմիածնի ձեռագիրներէն : Տես Յիշտ. Ձեռ. Ա. էջ 309 : Մեր այս ձեռագրին մէջ Թարգմանչի յիշատակարանին կը յաջորդէ զրչին երկար յիշատակարանը որ տաւանակ :

Էջ 555թ.— Ըստ պատմի յիշատակարանացո, եւ քստ պահանջելոյ Հարկի ստորութեան սահմանի, պարտ վարկաք յարարելի եւ զանաբաժանութեան մերոյ յիշատակս ի քարտիսի այսր. ընդ մշտնջենստութեան կտակիս աստուածայնոյ, յարակայեայ եւ մերս յիշում քստ ամին ի յուրայ ժամանակս յոքունս, ունելով մեր սկիւնկայութիւն յիշման, սրբադանից ընթերցողաց զսոյն տառ. որք ոտոզեայ ի բանից ցոյցոյ շնորհաց սորային անձրեւաց որոտունդտա տեղացմանէ, եւ պտղաբերեն տառքինութիւնս աստուածահաճոյս : Որոգ վերամարտը երկնութիւն սրբնթաց պաշտամբ բարձրացեայ աստուածամերձ եղևս, մաղթանացն աղբերանօք. շնորհացն ողորմութիւն բարերարին Ա. ցոյցեցէ ի Հոյիս Թափուր եւ ի Հոյացեայ մարմինս մեր ի պտնտիւրիս յիշմի պտհարանի, եւ զժոխսմասն եղելոց՝ պարտականաց թիւրոց քանբարաց : Եւ եթէ որք ի շնորհագործելոց պատկեցելով մեզ ողորմարար, ի խորոց միտէ Հոռոյնարողոք յիշմամբ յագոց հանիցէ, եւ զիկնայ առ մեզ ջերմագոյն կամօք յարտառուս Հարեայ ընդ միք՝ խնդրելով ի Քէ. զթողութիւն մեղաց, ազոթարան Հորդմամբ, քստ տառքելոյ բանի, չորստակն բաւականացեայ զօրէ, ողնարարձ յեռանք մերոց մեղանայ ձեռնդեցելոց թեթեւութեան, Ղազարի ստացողի, եւ Միքայիլ զրչի, տաժանելոցս սակաւ աշխատու-

թեամբ ի մատենան աստուածարան : Եւ շորիտուր յիշողացդ զմեզ, Քս. Հատուացէ, Եւ արդ՝ տառապեայն նուառ ողորմեղանած թշուառացեայ ապջանն որորտամ յամ. գործս բարեբաստութեան, յեռնեայ զոյն ի շնորհաց քաղցրութեան ամենասուրբ Հոյուրն, տարակայեայ եւ անարման ելով՝ յատուտղեղուն բարութեանէ ամենատուր պարզեւաց նորա, եւ ոչ միոյ իրիք պստութեանց յաւագունի զոյնով արժանի, եւ կամ ակն ունել իրաց շնորհի, Բայց քստ յուտղորութեան քանիւ Յի. որ ասէ վասն Հօրն երկնաւորի, Թէ քաղցր է ի վերայ յարաց եւ ապաշնոյրաց. տայ արեւ եւ տեղայ անձրեւ արդարոց եւ մեղաւորաց : Քս. ջարխս ստեայ Թարմատար եւ անպիտան եւ վատ ծառայս Միքայիլ զծոյ՝ որդի Բարդամ զրչի, եւ տղաւինեայ յողորմութիւն ամենատուրբ Հոյուրն զթածի, Եւ սկստ ի ծրարել զմատենան աստուածաշունչ, զոր եւ ոչ արար անտես դրագմանեղ եղկելիս. եւ քստ տեաշութեան ամենատուր բարերար զթութեան իւրում նկատելոյն, եւ ընդ Հովանաւորութեամբ ամենաբաւական թեւոյ Ած.ութեան իւրոյ խնամածելոյն, եւ օժանդակութեամբ աշողելոյն : Եւ Հասի յուտարտոփերիս Մեկնութեան Սք. Անտարանիս Էնահանու՝ զմեկնեայն Յոհաննու յովկերեթանէ :

Ի խնդրոյ Հոգիասէր մահտասի Ղազարի Եղովկացւոյ, ի յիշատակ Հոյուրն իւրոյ եւ ձեռողացն իւրոց Խաչնտէրին եւ Մարտամին, եւ եղարցն Պայարին եւ Գրիգորին, եւ կենակցի(ն)ացն Խոնտմին եւ Եւդոքիին, եւ ամ. արեան մերձաւորացն :

Ի ժամանակս Կաթողիկոսութեանն Էստան Եղովկաւորս երջանիկ, եւ յուրիւրպետութեան տեսան Մարտիրոսի Էրուսաղեմոյ մեծի քաղաքի տէրունեան զուհի, ընդ Հովանեաս. որ. Նշան եկեղեցեղորս՝ ի զուտուր Սերաստիոյ ի յաւանն նոր քաղաք :

Ի Թուարբութեան Հայոց, զորոտ սեպական յիշատակարանի զհայ թիւն կրկնեայ. զի ի սկսմանէ Թուականիս Հայոց՝ մինչ ցորբին յայն Թուական, եղևոյ է թիւն քստ պրեցնումն, եւ յետ յայնրեւոյ, մինչ ի զիւր նտարապիծ զորոտ այս, Հասեայ Եղեւ Թիւն նոյնչափ զոր եւ գրեայն է, ԵՃՁ

ամսոյ յունվարի յաւաք վերտառանի յաւարտ սոփերին:

Իսկ բարեմիտն Ղազար, լուեալ զբանն Տեառն որ առէ. Ոչ թէ հացիւ միայն կեցցէ մարդ, ալ ամբարնիւ որ ելանէ Այ. եւ թէ նման է արքայութիւն երկնից դանձի ծածկելոյ յազարակի: Եւ զիսեալ տեսութեամբ հոգւոյն ակամբ նկատման, զազարակ դանձին ծածկելոյ՝ զայս մատենան ծանուցեալ, եւ զբանն բերանոյ Այ. որ է ի սմա, կեցուցանող մարդկան համարեալ, եւ հրահանգ եւ ատաղնորդ ճանապարհին կեցաց եւ վերածող յարքայութիւն Այ. զանձին ծածկելոյ վերծանեալ: Վաշտորոյ ցանկացող եղեալ հրաշապատում քաղցրալուր բարբառ՝ եւ յոքնապտուղ համեղաճաշակ կտակիս, եւ ետ զբեկ ի ծախուց ընչից յարդար վաստակող իւրոց, զանձեալ զինչս յերկինս, աննենգ յամ. կերպաց եւ ի վատնողաց, ի լուսատուութիւն հոգւոյ իւրոյ եւ ամ. զարմիցն. եւ ընթերցողացն յոգտտոս հոգեւորականս՝ ի գիտութիւնս երկնաւորականս. եւ ետ ի ձեռն Յովաննիս կրօնաւոր քահանայի, եղբորդ պատճառ յորդորմամբ, աստուածապատում ճառի կտակիս գծման. որոյ ողորմացի Քո. Ած. ի կրկնակի իւրոյ զալտեսան:

Արդ՝ յերես անկեալ եւ յողոք դեզերեալ աղայեմ զբարեմիտ հարգող իմ եւ զեղբարդդ, ողորմելով մեղ հիգեացելոցս՝ եւ խնդրել մաքուր աղօթիւք, թողութիւն պարտեաց յանցանաց վերոյ գրեալ մահտեսի Ղազարին համայն ազնեօք, եւ Միքայիլ գծողի ամբ. զարմիւք: Եւ որք յիշէք զմեզ, լուեալ պաղատանաց մերոց, յիշեալ լիցիք եւ դուք ի Գէ. ողորմութեամբս յաւուրն մեծի մեծի առնելն, ամէն:

Այլ եւս խնդրեմ ի ձեռն, Միքայիլ հողս, զիջանել ըստ իս՝ եւ անպարտաւորապատանաց թողուլ, եւ ներել անճատութեան եւ անտարր գծոցս, զի կարի տաղնապալտապ եղեւ գրեալ, եւ թէպէտ, իմ, քան ըստ կարի առեալ ի ձեռն կամացս,

պարզազրուութեան եւ արոհման տառից եւ բանից, ասկայն շտապանեղութիւն ընդմէջ մտեալ, արգել, Այլ եւ ոչ ունելով ձեռնառու զվերծանութիւն քերթութեան. վասն որոյ ոչ եղեւ ըստ կամաց իմոց ընտրութիւն սորին, եւ գտկարութեանս որչափութիւն լռեցից:

Եւ էր զիր օրինակիս պարզաւորեակ եւ կատորոշ, բայց ոչ զատուցեալ ըստ տեղւոյն գլխոց եւ բանագլխոց: Եւ զի հուպ գլխով գրէին սորա թարգմանութեան ժամանակին, եւ ոչ ի բացորոշ ի միմեանց, բանքն եւ մեկնեալքն, ճաշխիւք եւ ճաշապալտութեան քերթութեամբ կարգաւորաբար, ըստ առից կիւրակոս վարդապետի. ի վերոյ գրեալն յիշատակի, ասկո աղայաւորելոյն նախնականի: Եւ թէ ոչ էր հանդիպեալ յառաջագոյն ոմն վարժ, եւ անվատեալ զրանոն նշանակաւ իմն ասկառու, եւ շեւտիւ եւ պարուկաւ զամ. կարի իմն դանդաղէի զհատակտոր բանն տրոհել ի մեկնութենէն, եւ կամ աղաւաղելու ի լիւպմանէ, որ եւ յայտ իսկ ի բացորոշ տեղիս ի զբաժացդ: Որոյ, ըստ աշխատանաց նորա, վարժս բարեաց հատուցէ Քո. Ած. եւ ամի. եւ ինքն օրհնեալ եղիցի, ի յաւիտեանս ժամանակաց, ամէն:

Յետմագոյն յիշատակագրութիւնԸ.—

Իլ 458թ, նոսր շեղադիր — Յիւստակ է Ածարանութեան դիրքս Սրբոյ քաղաքին Եմյ., առ դրան Սրբոյն Յակոբայ Միքոռիւմ. Հայոց. ով որ զողանայ կամ հանդէպս ի Սր. Դոնէս, պատժեցի ի Տեառնէ հոգւով եւ մարմնով:

Իլ 571.— Բաճ հեկիթն ի խորհուրդ խաչելութեամ Քսի. արարեալ Տ. Հ. Թ. Ստվալմանեմ զաստուռ ն խորհրդակամ Ժարտուղար Սրբազամ պատրիարքի.— Մեծ եւ գերազանց է մտաց մարդկան խորհուրդ մարդեղութեան բանին Այ. ... Գրեալ ի Թիւ Փրկչին 1855:

Իլ 572-578, դատարկ:

207

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ՄԵՎՆՈՒԹԵԱՆՑ

Տիգրանակերտ

1704—1706

ԿԿՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 29 x 21 x 7: էջ 692: Հանդա-
մանք շատ լաւ: Թուղթ տոկուն: Գրիչ Պո-
ղոս Քաւանայ: Գրութիւն՝ խորագիրները
և դիտողիւնները կարծիք, մնացեալը սեւ
մելանով, երկսիւն, 35 տող, Նոտարդի
վարժ, Գունաւոր կիսախորաններ և լու-
սանցազարդեր, էջ 1, 159, 815 և 447. Կա-
շեկազմ դարդատիպ վայտեայ: Պաշտօնակ
մաղաղաթեայ երկուական թերթ սկիզբը և
վերջը, վրացական տառերով: Մտացող Ռ-
սանակ Արքեպս. Արղնայ:

Ա.

ՄԵՎՆ. ԵՐԵՄԻԱՅ ՄԱՐԳԱՐԷԻ.— 1

Միխայիլ Գռ.— 1887

էջ 1ա — Համառօտ Մարգարէութիւն
Երեմիայի և Նախագործութիւն Նորին.—
Հարանց Հոգեւորաց և եղբայրք ըստ վարժից
Հարազատութեան, որոց այժմ և որոց
զկէի զմաղթանս զիմոյ մատուցանեմ Նը-
ւատաւութեան, կալ մնալ ի մեզ անզայթա-
կըղ, և չհամարել յանդգնութիւն զայս
մեռնարկութիւն, և ի վեր քան զկար մեր.
քանզի ոչ անձամբ, և առանց Հարկի ի յայս
դիմեալ եկաք, այլ յեղբայրք որք այժմ ընդ
մեզ աղաչեցեալ՝ յօժարեցաք: Զի թէպէտ
և ք. Հօրն Յոնանու Ոսկեբերանի առ մե-
ռն կար Մեկնութիւն այսմ մարդայնու-
թեան, սակայն յօրինակէ և ի գորովէ ապա-
կանեալ, և հատակտոր լեալ ի բազում
սեղիս: Ուստի և յաճախութիւն բանին
սրբոյն, տաղտկալի և չաղփաղփ եղեալ, ի
զղուանս դայր ընթերցողաց, և դժուար
առնի վարդապետաց: Յաղադս որոյ չա-
փաւորել և յղկել ախորժեցաք, և եթէ ա-
յսմ պատահեալ սակաւ մեր աշխատութեան
օգտիք, Տն. շնորհ, միայն անպարտաւ զմեզ
թողէք. և եթէ ոչ՝ առ մեզ և առաջի մեր

կալ ընդարձակն և լուսաւորն դիրք օըր-
րոյն, զայդ բաւական համարեցաք ճողպա-
րի ի լամբասանաց:...

էջ 1բ.— Յոնանու Ոսկեբերանի.—
Պարտ էր ժամանակաւ զերիցագոյնն մեզ
սկսանիլ:...

էջ 141.— Բարութ.— Յայնմ ժամա-
նակի յորում քարկոծ զմարգարէսն արա-
րին:...

էջ 149.— Ոգբ Երեմիայի.— Նման
իմն առնէ մարդարէս այնոցիկ՝ որք հիւան-
դաց հնարին դառողջութիւն ղեղօք:...

էջ 157.— Ագօք Երեմիայ Մարգա-
րէի.— Յիշեա Տէր որ ինչ անցէ անցին ընդ
մեզ:...

էջ 158բ.— Կատարեցաւ մարդարէու-
թիւն Երեմիայի մարգարէի, և Մեկնու-
թիւնս Յոնանու Նորին բանից՝ զոր արար-
եալ կրկին աշխատութեամբ Գռ Վարդապե-
տին Միխայիլայ, և զթերի և զանյալս
բանս ի գիւտ և ի յայտ ամենալ, ստղ ի
սատար մեկնութեամբ՝ առ ի պէտս ուսում-
նախրաց, որոյ ողորմեացի Տէր, ընդ նմին
և տառապեալ ողբոյս:

Բ.

ՄԵՎՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՐԱՅ.— 2

Վամեկամ Վարդապետ

էջ 159.— Մեկնութիւն Համառօտ Յո-
րայ, Հատեմալ ձեռամբ Վամեկամ Վար-
դապետի.— Ներգործական իմն զօրութիւն
կատարուեալութեան բնութեալ ունի ռէր՝
սեռն և անապակ, ...:

Գ.

ՄԵՎՆՈՒԹԻՒՆ ԳԱՆԻԷԼԻ.— 1

Վարդամ Վարդապետ.— 1268

էջ 315.— Աղոյիմաւոր և սր. վար-

մասց մերոց, ևս կշիռ առ բանին եղեալ դմեկնութիւնն, ի զաւատաւ Հոլախուր Արապաց կոչեցեալ, ի վիճակ որ. առաքելոյն Քաղկոսի, ընդ հովանեաւ Սր. Ած. ամենա Նործորու կոչեցեալ, ձեռամբ նպաստ ուղտաւորի Ռոնանիոսի նշկակայեցոյ, ի ԽժՊ-ոյ կորսոք մերոյ բանի աշակերտելոյ վարդան կոչեցեալ վարդապետին, և յիշատակ ինձ անարժանին հոգւոյ և մարմնոյ, Այլ ևս, ձեզ մասն եղիցի ընդ յիշման յիշեցելոյս. յաժմոսաց յիշումն Արարչին, որում փառք յաւիտեանս, ամէն:

Ի.

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՃԵԿԻԼԻ— 3

Եսայի վրդ. Նշեցի— 1303

Էջ 447.— Ի խնդրոյ Տն. Ստեփաննոսի Միւնեաց նահանգին վերադիտողի, արարեալ Հասարակ մեկնութեան աստուածաբան մարդարէին նշեցիցի. երջանիկ վարդապետին Եսայեայ Հայկազան ասէ՛ք.— Բանն առեալ ընկալոյ զայս հրաման...

ԵՒՆԸՍ.— Այս Ընծայականը փոքր ատրերութիւններ միայն ունի Համեմատելով Բ. 162 մետրերն հետ: Տես աստ էջ 426:

Էջ 448.— Բառադարմ վերլուծութիւն մարդաբանութեան զննելիչի.— Ած. ուրիշ արարչագործ բանին կրկին էութեամբ Հաստալ զոյացան եղականքս ամ. ...

Էջ 450.— ԵՆ Եղեւ. յամին երևանութիւն, յամեանն յարբորդի, որ օր Հինգ էք ամսոյն...:

Յիշատակագրութիւն Քրիշի.—

1.— Էջ 168.— Գրեցաւ մեկնիչ զերբ ի Քուին ՌՃՄԳ, Օգոստոսի Բ, ի խնդրոյ հողեւոր ձօքն մերոյ, ևս երջանակապառն Դիտապետին, Տեսուն Իսահակայ Ած. արան վարդապետին, ևս արհիւպետկոպտին Միւղաղապ, որ իբրեւ զհաւ յուստափայլ պայծառացոյց զերկիրս ևս միշտ կամի յոյսցանի զպակասութիւն եկեղեցեաց ևս վանորէից, թէ մատենօք սրբոյք ևս թէ այլ արդեամբ, այսինքն, խաչիւք, սկիհիւք, ևս պէտքէս զգետաւք, ևս կահիւք եկեղեցապա-

նաք: Զի կարէ գրասէր ևս ընթերցաւոր զայլ, միշտ տայ դիւ ինձ պղերգագոյնիս, զգրեանս սրբաբանս ևս վանկայարմարս: Արդ՝ որք Հանդիպէք վարդապետի Քուղապետին, ևս օգուտք ի Հոգեղոսարձ մատենէս, յիշեալէք զատաղոյ սորին զվերայդեալ հովապետն մեր, ևս զանարժան ծառայ յորին՝ ՎՊօղոս զրչակո, զապիկարս ի ճահնապա:

2.— Էջ 314.— Յանկ ելեալ ասարակեալ: զրո՛թիւնս՝ մարդարէական զրոց՝ մեկնիչս Սորայ նահապետին արդարոյ, ի Քուին ՌՃՄԳ սեպտեմբերի ամսոյ ի ԺԸ, արդեամբք ևս զոյիւք քաջ ևս արք Հովապետին մերոյ Տն. Իսահակայ սրբաղան վարդապետին, որ է վերադիտող Արդիւոյ Բարձրահայեաց ձեռնաստանն, Սրբուհոյ Ած. ամեն յուստեկար տաճարին, ևս Ստաշ-Նորոյ Տիրապետեկարու մեծի մայրաքաղաքիս: Այլ ևս զործակալ ևս մասակարար Հասարակ, ևս խնամածու ևս արդիւնարար յուրեքակ երկուց զիսուր Աթոռոցն, ասինքն Սրբոյ ՄԺ. ևս Սրբոյ Էջմիածնին Որմըտարարող վարդապետութեամբն իւրով Հանապաղ ջանայ ևս Հոգարարն: Ինձ ցատակցարար՝ երկուց նախասացեալ զերաստեկան Աթոռոցն: Եւ ևս եկեղեցեացն մերոց՝ թէ քաղաքիս՝ ևս թէ չրկակայ երկրիս կարի պայծառացուցանող և կարողադրի: Զի յասուր սորս անտանեք այօք մերոյք զհաւաքումն ևս զհամադումարումն արդեանք ևս կահիւք եկեղեցեականց՝ սպառից ևս զգետաւք՝ ևս այլ ամ. պիտոյից: Եւ քաղաքարարս քարոզութեան ևս ամենահաստատ մամակարարութեան ևս կանոնական սահմանագրութեան, կարի քաղաքան ևս ջառագոյ. որ ոչ ընդ զրոյ արկանի: Լի ևս փարթմ ուղղափառութեամբ ևս յաղթող անոյնան ընդդէմ ստահակաց ևս Հերետիկոսաց ևս կարիչի Հրեմածողաց: Արդ՝ որք ընթերցոյք ևս զուստեանայ ևս օգուտք ի յուստաղաղ մատենէս, յիշեալէք ծափսիւրով զմեծահրաման աւեր իմ զնախապրեալ, ևս զիս զմատայ նորին, ՎՊօղոս զրիչ, գլխաին ի կարդաւորաց:

3.— Էջ 388.— Ի Քուին ՌՃՄԳ ի Հոգեւորներ իՅ ասարա եղեւ զրոյս մեկնութեան Դանիէլի մարդարէի: Բայց կողողազին զիմօք խնդրեմ ի ընթերցաւոր

չխնայեալաց, զի լիով որոշու յիշեմէք
զաստուածաւանդոյ եւ զարեւական պատե-
րաբունաց, զմեծաւորաւ տէրն իմ, բո-
ւէր յաւանկ աստուածաբանութեան վար-
դապետն, զբաղմանստ մշակն Քի. որ
ինմ ապերախութե թաղումսն սէր եւ մեծիթա-
ւութիւնս ցուցանելով, եւ պէտպէս երախ-
ախ եւ մեծարանս առնելով, կերակրօր եւ
լծպեօք, միշտ տայ զբեւ զգրեանս առ-
տուածադարձոյ: Եւ յար օգնական եւ նպաստ
զոլով անարժանիս ի Հոգեւորս եւ ի մարմ-
նաւորս, ուսուցանելով եւ կառավարելով
զյոյժնալիքս Հէքս, եւ զամենաթշուառս:
Վասն որոյ Հայցեմ ի բաղմադութ Արարչն
մերմէ Յէ. զի աղօթիւք զերագունեաց,
ապցէ նմա փոխարէն զկեանս անդորրա-
կանս, միշտ եւ յաւէտ ի պարծեանս մեր, եւ
յիս վճարման կենցաղոյս՝ ընդ երջանկա-
փառ Հայրապետացն եւ վարդապետացն
դասեցցէ, ամէն:

6.— Էջ 448ր.— Արդ ստացող հղե-
այմ չորից մարգարէականաց մեկնութեան
զլրաց՝ երանաշնորհ եւ գերեւոյակ մեծ
վարդապետն՝ տէր Խաւակ, աշակերտ զհ-
րափառ եւ տիեզերաւորաւ բարունակե-
ախն մեծի, առանձն Յունանու Արդեւոյ,
Եւ եղ ի մի առաքի զչորսսն մեկնութիւնսն՝
մարգարէիցս, այսինքն զԵրեմիային, զՈր-
բայն, զԴանիէլին կրկնակի մեկնութեամբ,
եւ զԴեկէիէլին կից ընդ նմին՝ Որ եւ եւ
ամենանուստս եւ մեղօք զառանեայս՝ Թր-
խանոս եւ վատարախս՝ Եւրայգոյնս ի
զրչաց՝ Պաղոս անուամբ եւեթ քանանայս՝
եւ ոչ զարեմով, յուշ(լ)ացեալ աղալ մինչեւ,
յերեք ամի ապա աւարեանց զլուսարբոյրք
զիրքս մեկնութեանց, զի ի ՌՃԾԳ Թու-
կանիս սկսայ, եւ այժմ որ է Թիւն ՌՃԾԼ,
յամենանն աղբիւն տառներորդի Հասի աստ՝
ի վարձան մարգարէութեան Դանիէլի որ-
առանադի: Արդ՝ աշակիւ ըզմեղ ո՛վ յու-
սերամ զոսք վարդապետաց՝ որք ընթեռ-
նոյք եւ վայելյալայք ի յոգիարուղի փա-
կացս՝ եւ ի յաղիւիցս մարգարէականաց,
միով Հայր մերիւ յիշեմէք զարժանապա-
տիւ եւ զմեծաբոյս տէրն իմ զմերոյդեան
զարժանին յիշման: Եւ զիս զամենապարտս
եւ զմիշտ փառալուրիս՝ յիշման արժանի
առնել մի խնայէք, զի մերովք աղօթից նը-

պաստութեամբն լինիցիմ փրկեալ ի դե-
րողն, եւ կցորդեալ ի զասն փրկելոցն: Ի-
վասն անյարժար գրոյս խաչորութեան եւ
սղալութեան թողութիւն շնորհել Հայցեմ
ի ճշմարտասիրացդ՝ զի կար իմ այսքան էր:

Ե.— Էջ 690ր.—

Աստուծոցաւ զէր մեկնութեանս կտակին
Հինոյ,
մարգարէիս Եղեկիէլի յոյժ մեծաբոյս,
Երեմիոս կայ նախազերեալ յառաջագոյ,
արդարն Յոր ընդ նա յեղեալ զերաւանդոյ,
Այր ցանկալին մեծն Դանիէլ կցորդի յի-

մեկնելոյ,
Մեծն Վարդան նախամամն զտաւ
մեկնելոյ,
Քաջն Յովնանն Երեմիային տախտե-

լոյ,
Արդ վարդապետն մեր ընտրեալ տեսո-

նաւանոյ,
Տէր Խաւակ վերամայեալ յոյժ զերար-

դոյ,
Վերադիտող մենաստանին բարձրապա-

տոյ,
Մարիամս Աստուածածնին մեծ Սրբ-

բունւոյ,
Եւ առաջնորդ մեծ յապարիս Տիգրան-

կերտոյ,
Խաւար զբեւ ինմ Պաղոսն Հեղադարունոյ,
Եթէ կամիս զթիւն իմեալ այսրմ տար-

ւոյ,
Հաշուեալ (ինչեւ) ի քոյ կարենացի կոմ

ր(է)ր(ւ)նոյ,
ԵԱՆՈՅ.— Իմչեւ իտուով ծածկարա՛ն,
առած թուակեանն է 20 + 400 + 700 + 5 + 30 =

1155 + 551 = 1706,

Ոյշատակագրութիւն յեախն, նորա չե-
ղադրով, էջ 1, վարի լուսանցքին.— Գե-
լասակ արքայ Երուսաղէմի արքոյ Յակար-
եանց Առաքելական նախադարձ Սր. Աթո-
ռոյն ամենայն Հայոց, Ընթերցողդ յիշե-
ցէք — Տէր զնախկին ստացող զգրոյս
Վերան. Բարձրաւորաց զերաւելակ ու-
սին առաջնորդ՝ զՏէր Խաւակն բարունին,
եւ զգրողն սարս Տէր Պաղոս քանանայն,
զորոց զհոգիս Տէր յուսաւորեցէ:

208

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՆԱՄԱՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւայ 30×20×2: էջ 272: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ կրկնատեսակ, էջ 3-
186 կապտորակ տոկուն, էջ 187-272, ճե-
մակ, եւ վերջին 20 թերթերու վարի լու-
սանցքէն որդնակեր: Գրութիւն՝ էջ 3-186,
ամբողջովին սեւ մելանով, միասին, 32
տող. էջ 188-244, սեւ մելանով, երկսիւն,
32 տող: Նոտրադիր վարժ, երկու գրիչնե-
րէ: Համառոտագրութիւնք առատ: Կիսա-
խորան մը էջ 187: Կաշեկազմ խաւաքար-
տեայ: Կնիք փակադիր, էջ 3 եւ 233ա: «Մ
Ծ. Մեկերիսեղէն վարդապետ, 1241»?: Ըստ
այսմ մեղադրիս քուակամը կրնայ ըլլալ
ԺԸ: դարու վերջերք:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

Ա.— էջ 3.— Միանգամայն զի մար-
դարէն երկիցէ եւ մի իշխանցէ Հակառակէ
ի դրծն սպասաւորութեան...:

ԾԱՆՈԹ.— Նախորդ էջին վրայ Տ.
Սաւալանեանի դրծով կայ ռա ծանօթարա-
նութիւնք. «Մեկնութիւն Եղեկիւնի յիշայ-
եայ Վարդապետէն Նշեցոյ, զորոյ դատա-
ջարանն եւ զսկիզբն մեկնութեան զտցես ի
Համարիս զհետ մեկնութեան դրոցն Դիո-
նէսիոսիս: Իսկ իր Յուցակին մէջ ալ կը տե-
ղեկացնէ. «...ի սկզբան պակասեն չորս
թուղթք, զոր զտցես ի սմին Համարի զհետ
մեկնութեան դրոցն Դիոնէսիոսի, քերի է եւ
ի վերջ կուտէ» (էջ 170):

Բ.— էջ 60.— ՍՐԱՌՑՆ ԿԻՒՐՂԻ Ե-
ՊԵՍՎՈՐՈՍԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹԻՒՆ ԿՍՄ ՄԵԿ-
ՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐԳԱՐԻՒՆ ԵՃԱԿԻԷԼԻ.— Օգ-
նեա Հոգիդ Սբ. Ած.: — Ոմանց մարմնաւոր
ուճօք ձեւոց եւ գունից ստեղծան, դատողք
եւ ընտիրք իցեն, յորժամ ուղեղք եւ մանա-
ւոնդ արդարադոյնք, Իսկ տկարութեամբ
դիմեալ մեղանչեն իրարաւոցոյն, եւ յորժամ
յարդարաբաւոնէն սխալեն, Է զի ամենեւին ոչ
տեսանեն, եւ է զի այլընդայլոյ տեսանեն,

ոչ ստուգեն արդարապէս զերեւեկեաց
գրութիւն...:

Մամօք.— Այս մեկնութիւնը հրատա-
րակած է Migne, 1864ին (Patr. Gr. Հատոր
81, էջ 807) Թէոդորեոս Եպս. Կիւրացիի ա-
նունով:

էջ 106-114.— Դատարկ:

Գ.— էջ 115.— Ի Սոկրատայ Պատմու-
քեանց վասն դաւանութեան Աքամասի,
Բամ, քիւ վաթսում: Նրամնիմ Աքամաս,
որ զմոյմ ասէր առ մերձաւորս հաւատոյ
բամ ըստ սբ. Ժողովոյն Նիկիոյ...:

Անսկիզբն Հայր ամենակալ եւ ճշտըն-
ջինադով, արարիչ երկին եւ երկրի եւ որ ի
նոսա արարածք...:

Դ.— էջ 117.— Թուղթ Կիւրգի առ
Նեստոր.—

Ե.— էջ 130.— Ի Առյժ Սոկրատայ
Պատմութեան, որ ասէ վասն Յօնաննու Ու-
կեքեքամիմ: ... Այսքանս եւ ի Սոկրատայ
սլաւմութեանէն ի Բ եւ Զա թոյ Հանեալ:

Զ.— էջ 131.— Ի Մեկնութեան Կոն-
նիլոսի, Միքիայ, Ե գլուխ, 4 համար:

Է.— էջ 139.— Ի Մեկնութեան Օհան-
նու, զոր արարեալ է Նիկադայոս Լիւրա-
ցիմ, յաթիմակամ վարդապետմ. 13 գլուխ,
ի վերջը:

Ը.— էջ 158.— Լուծումով օրբոյն
Դիոնէսիոսի շարադրեցեալ յամենմէ...:

Թ.— էջ 178.— Ի խնդրոյ սեռոմ Ստե-
փանոսի Սիւնեաց մահամգիմ վերադիտողի,
սրարեալ հաւաքումն մեկնութեան, Ածա-
րամ մարգարէութեան Եղեկիւնի, երջանիկ
վարդապետիմ Յայեայն հայկազամ տոհմի:

ԾԱՆՈԹ.— էջ 178-186, Եղեկիւնի մեկ-
նութեան առաջին մասն է, որուն շարունա-
կութիւնը կը կազմէ էջ 3-59 եւ կը Հասնի
մինչեւ Դ. գլուխ. 6 Համարին վերջը:

Ճ.— էջ 187.— Մեծի հեռեւորիմ Տի-
րատրոյ տեղութիւն ի բամ սբ. Անետար-
նիմ որ ասէ. «Մինչդեռ նա զայն խօսէր ահա

ուսույ մի յուսաստոր հովանի եղև ի վերայ նոցա...» :

Ժ... — էջ 201 — Նարին ի բամ հրկւտակիմ որ ասէ. «*Ջեռորհուրդս արքային ծածկել բարոք է. իսկ զգործս Այ. յոս... նէն փառօք էն*» :

Ժ... — էջ 210 — Նայնայ Տիրասրէ. «*Ամէն ասեմ ձեզ, զոր ասեմ ձեզ, զոր կուսկոցէք յերկրի...»* :

Ժ... — էջ 219 — Նարին ի սք. Աւետարանին. «*Քանն մարմին եղեւ եւ ընակեաց ի մեզ»* :

Ժ... — էջ 227 — Նարին տիրասրտը

վարդապետին. «*Տէր ի տաճար սր. ի... բաժ...»* :

Ժ... — էջ 233 — Նարին (Յարին) Յախերգաձք. — *Սէր է Ան. եւ սիրոյ աղբիւր...* :

Ժ... — էջ 239 — ի փոխումն Տիրասր. սրբոց վարդապետաց տապեալ. — *Ըստ յարսոյն ըուտոց բնաւորեալ անձն բանական...* :

ԾԱՆՈԹ. — Ըստ Սաւադանեանի, «այն է Ներրոյեան ճառ պատմագրաբար յորինեալ ի Գր. Սկեւոցւոյն, թերի» (Յուդակ էջ 170) :

էջ 245—272, բոլորովին դատարկ :

209

ՄԵԿՆ. ՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ. — 1

ԱՆԻՐԷԱՍ ԵՊՈ. ԿԱՌԱՐԻՄ

Կարին

1825

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Ծառայ 30 x 21 x 1: էջք 140: Հանգստման լայն: Բուդթ: Գրիչ: Յովհաննէս Մ. վրդ. Եւդոկիացի, Մ. Ս. Յ. Գրութիւնսն, մեկանով, միասին, 34 տող, Կաշկալով իստաքարտեայ, Գաղափար՝ Յովհ. Երզնկացիի ձեռագիրը, Յիշատակագիրք. — 1. — Ն. Լամբրոնացի, 1179: 2. — Յովհ. Երզնկացի, 1306: 3. — Գրիչը, 1825: Տպարած է յերուսաղէմ, 1854 թուին :

ԲՈՎԱՆԻՒՄՈՒԹԻՒՆ. —

Իջ 1. Ճակատ. — Գիրք որ կոչի Մեկնութիւն Յայտնութեան Յօհաննէս Անարատի վեհապետի, որ գրեաց Անարատի խաչարտագիրքին, որ Գաւորս կղզին :

Արդ՝ այժմ արինակի սկսաւ ի յԱնարատի քաղաքին Կարնոյ, յաւուր նուիրակութեան իմում՝ սոյն ցանկայի գիրքս, որում ցանկայի ամ. տեղեւոր բերել ի ձեռս իմ գրում :

Բամի Տեառն ի 1825, յունիս 20, սկրսումն եղեւ արար :

Սեւոմար ի միաբանութենէ Սրբոյ Աթոռոյն Եէ՛քի Եւդոկիացի յետեալ Յօհաննէս Մարագոյն վարդապետի :

ԾԱՆՈԹ. — Այս ձեռագիրը իրբեւ տալին արինակ՝ առաջնորդ առնուած է երուսաղէմեան Հրատարակութեան, Տես Գաւորարան :

էջ 3. — ի տիեզերական ժողովոյն կամս՝ որ եղեւ յԱնարատի քաղաքն Կոտայնի յերուսաղէմ, Գալստիութիւն Յովհաննէս Երզնկացի եղեւ : — Տես Տպ. էջ 1 :

էջ 5. — Գալստի Գալստիութեան՝ զոր ետես ի Պատմա կղզին Անտոնոսին Յովհաննէս : — Տես Տպ. էջ 6 :

էջ 7. — ի Գալստիութեան Յովհաննէս՝ սք. Խոր մեքայ Անդրէի երանելի եպս. իմ կետարու Կաղաղեկեցւոյ, Կաղաղեկութիւն. ընդ Յովհ. եւ Արեւա եպս. Ուրիմ Բաղաթի : — Հմտ. Տպ. էջ 11 :

էջ 23. — Գալստիութեան Սրբոյ Յովհաննէս Անտոնի : — Տես Տպ. էջ 23 :

էջ 124. — Յիշատակ տալիս գրողի տնուն Ներսիս գերանդակ վարդապետի,

դրոյ Կոնեալ Ի Մեծո Ամստրամ գրեաց զգա Ի
լուսաւարութիւն ինգլեց. — Էս Լեւրէս Զր-
ուստ Ի Ք. Եւ աստուած յուսմանս
սիրաց. . . — Հմմտ. Տղ. էջ 321 :

Ի՞նչ 126. — Դարձեալ յիշեցիք ի Ք. Ն. զիս զտարժանեալ ժեղանիկ ողիս զԵ. աստ Բռնեմ եղբկայեցի սպասուոր բռնի... Եւ ճնս Տոյ. ի Օտաւջարան, աստեղ թջի:

Էջ 125. — Արդ՝ այժմ դարձեալ օրի-
նակեցաւ ցանկայի դիրքս՝ մեռածք կար-
տաւարի ստրաւ, բնախր յարինակ զաղափարէ

արդարեւ, ի կարգին զազաթի Աժ.պահանգի իմոյ, եւ յաւարտ ժամանեցաւ ի 1628 յամի Տն. եւ ի հոկտեմբերի 20: Ի վախճանին իմոյ, Սրբոյ Աթոռոյն նշմարեցաւ իմոյն իսկ իմոյն իսպիկացի Ռոհմ-ճէս վարդապետ:

էջ 128-140 — Դասարկ :

ՅԵՆՈՒՄ ԲԻՉԱՄԱԿԱԳՐԱՔԻՄ, էջ 3.
 «ԲԻ ԵՐԱՆՏԵՔԻՆ, ԶԵՂԱԳԻՐ — ՅԷՄԱԿ Ե
 Ի ՂՈՒՆ ՍՐՐՈՅԻ ԲԱԿՈՎՅԱ, ԴԵՋ. 1829.
 ՍԵՂԱ. 18:

210

Ա. — ՄԵԿՆ. ԵՐԵՄԻԱՅ ՄԱՐԳԱՐԷԻՆ. — 2

Բ. — ՄԵԿՆ. ՈՂԲՈՑՆ ԵՐԵՄԻԱՅ. — 1

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծառայ 30x21x4: էջը Ժ 1734: Հանգամանք յայ: Թուղթ բարեկ յղելուն: Գրութիւն՝ քննարանները կարժիր: Մնացեալը սեն մկանունով, երկուին, 30 ասղ: Բաղդադի կուրիկէշչանաւորացիութիւնը բաւական ասուում: Եւնէ ակըքանաւորացի մնացած են մասնաւոր Էւրոպացիներով վիճակի մէջ: Կաշնկազմ փոխառնացի:

U.

ՄԵԿՆ. ԵՐԵՄԻԱՅ ՄԱՐԳԱՐԷԻ

[illegible]

ԾԱՆՈԹ — Ըստ Ստեփանեանի
«Բարբառանայի լատին լեզուէ աշուփ եւ
նիւթական ոճով» (Ցուցակ, էջ 171) :

Էջ 78. — ... Նաեւ գրեցին ի բոլոր
Երեմիայ, Թէոդորոս, Ռապիւթոս, արեւ.

Թոմաս Հուկոն, Լիբրայցին, Դիոնիսիոս,
Վաթաղլոս, Անդրեաս, Առաքիլ: Եսևի:
Հուակ յետոյ ևւ յաճարապէս Քրիստոսֆո-
րոս ի Քասարոյ Եռանանէ Մաշտաճախոս, և
Երեսուցոյ Սանգէջ, և այսոցիկս ի կարգին
սկսեալ Յիսուսեան: և

Էջ 8.— Ժամանակա(ր)զրաւքիւն Պատ-
լաւազ կամ կարգ զլիւսոց, եւ զորոնցն նրե-
միայն.— Զի կարգ զլիւսոց եւ, պատու զսուսոց
սուսուսեւ, յիւրեմս, է...

Ի՞նչ 17-... Գլուխ Առաջին, Երբ Գլխոց.
-- Այս դուրսն յառաջաբանութիւն բոլոր
գրգռիչ, բանդի ուսուցանել երեմիա, քի
ոգչէս յԱյ. առ պաշտօն մարգարէութեան
սահմանեցեալ ինչ ի յարգանդէ...:

էր ԲՅՈՒՄ — Զյաւահանակամոսթէնի
խորհեաց ալֆայ եւ օմէկայ, Զյաւահանա-
կաման կոստանց, դյաւահանակաման շինես,
սքանան անձուկ ճամապարհ որ տանի ու
կենան, որքան ուսկուք դուստն ղեմս: Վերը,
ԷՐ ԵՏԻՆ, դասուք զպատմութեան:

R.

ՄԵԿՆ. ՈՂԲՈՑՆ ԵՐԵՄԻԱՑ

Էջ 509.— Հարաբերումն գլխոց եւ բաւ-

Ոյց Ոգրացն Երեմիայ: Ոգրաց եւ քաղաքա-
քանցն եւ առիցն Երեմիայ հաւաքումն: Հա-
ւաքումն զվստց եւ ոգրաց: — Հուր Երեմ-
էայ, լուր քահանայ, լուր մարգարէ Տեա-
ռն, նախ քան զքեզ կաղմիցէի ի յարպանդի
ձանեայ զքեզ, եւ նախ քան երսնիցէիր ի
յարգանդէ սրբացուցի զքեզ, եւ մարդարէ
պղծաց ետու զքեզ...:

Էջ 573.— Մեկնութիւն Ոգրացն Երե-
միայ եւ տրումքանաց: Առաջաբանութիւն —

Ոգրքն մանաւանդականպէս ցաւակցական
եւ աղէտական բոլոր սր. Գրոց են մասն...:

Էջ 687.— ... այս իմացումն եւս յար-
մարագոյն է եւ պտտեալաճաղոյն:

Էջ 688—734.— Դատարկ:

Յիշատակագրութիւն յետիւն.— էջ 3,
վերի յուսանցքին, շեղակերպ գրով.— Յի-
շատակ է ի դուռն Սրբոյն Յակոբայ:

211

ՔԱՐՈՋԱԳԻՐՔ ԿԻՒՐԱԿԵԻՑ — 11

ՅԱԿՈԲ ՊԱՏՐ. ՆԱԼԵԱՆ

Կ. Պոլիս

ՌԻՄԺԵ = 1766

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասուլ 30×19×6: Էջք 691+423: Հան-
գամանք՝ քիչ վնասուած: Թուղթ բարակ,
աչ լաւորակ: Գրիչ՝ Նիկողայոս Դպիր: Գր-
ութիւն՝ Երկսին, 33 տող: Նոտրագիր
վարժ: Կաշեկազմ վաւարեայ: Դատարկ էջ
689—691:

Թուին հայոց ռմծն, եւ սկստեմքերի ամսոյ
եօթին, ձեռամբ տիրացու Նիկողայոս եւեթ
դպրի, որ եմ նոտար ի պատրիարքարանն
ամ. Հայոց՝ որ ի Կոստանդնուպոլիս. ի
վառս միոյն Առտուծոյ եւ ամենայն սրբոց
նորա, ամէն:

Յիշատակաբան Գրչի.— էջ 689ա.—
Գրեցաւ այս մարդարտաշար եւ գեղեցկա-
յարժար Բարողագիրքս հանդուցեալ Յակոբ
ՈՅ. արան Պատրիարք Վարդապետին՝ ի

Յիշատակագրութիւն յետիւն, էջ 1,
վարի յուսանցքին, նոտար շեղագիր.— շեղիւ
կպիսկոպոս ետու Յակոբ Վարդապետ աշա-
կերտին իմոյն:

212

ԾԱՆՈՒՑԱՄՈՒՆՔ ՍՐԲԱՏԵՂԵԱՑ

ՄԿՐՏԻՑ ՎՐԴ. ԱՐԾՐՈՒՆԵԱՆ

Երուսաղէմ

1860

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասուլ 30×20×1: Էջք 54: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ: Գրութիւն միասին,
30 տող: Շեղագիր: Կազմ խաւաքարեայ:

ԲՈՎԱԼԵԴԱՎՈՒԹԻՒՆ —

Էջ 1.— Ճակատ — Համառօտ Գարոյ
եւ Մանուգումն հաւաքեալ ի սր. Կրոց հո-
գեկիր վարդապետաց յաղապ Սուրբ Գրչ-

Իւողրի Յակոբայ Մեծի Առաքելոյն, նաեւ
 Ի Սուրբ Յարութեան երկնաւանդէտ Աւ-
 իարամատրան Տաճարն, Ի սարսափելի
 Սուրբ Գողգոթայ, Ի Փռւլ Պսակն, Ի Գիւտ
 Իւայն, Ի Հանդերձ Բաժանումն, Ի խորանն
 Ղուկիանոսի Հարիւրապետին, Ի Սուրբ
 Իսնոն, Ի Դուռն կենսատու Սրբոյ Գերեղ-
 ժանին Քրիստոսի, եւ յայլ երկրպագելի
 Սրբազան Տեղիսն:

Աշխատասիրեալ Ի Մկրտիչ վարդապե-
 տէ Աթորունան, Ի Միաբանութենէ Առա-
 չելական Աթոռոյս Երուսաղէմի:

Ի պատրիարքութեան Առաքելական
 Սրբոյ Աթոռոյս Երուսաղէմի Տն. Յովհան-
 նոս Սրբազան Արքեպիսկոպոսի Զմիւռնա-
 յայ:

Յամի Տեառն 1860. յսկիզբն հոկտեմ-
 բերի:

Էջ 2.— Յառաջարան:

Էջ 3.— Ի Սր. Գլխադիրն, Ա: ... ԺԺ.

էջ 31:

Էջ 35.— Ի Սր. Գողգոթայ, Ա: ... Դ,

էջ 41:

Էջ 42.— Ի Դ. Բամսմ Գրիստոսի:

Էջ 43.— Ի Սր. Ղուսկիսանոսի Խորանն,

Էջ 44.— Ի Փռւլ Պսակն Գրիստոսի,

Էջ 45.— Ի Համդերձ Բաժանումն:

Էջ 46.— Ի Դուռն Սր. Գերեղամին,

Էջ 48.— Ի Դուռն Սրբոյ Գերեղամին

Քրիստոսի:

Էջ 51.— Ի Սր. Գերեղամն Քսի:

Էջ 54.— Ի Սր. Յարութեան Տաճարն,

Դատարկ 15 Թերթ:

213

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՄԻՐՏԵՅ ՎՐԴ. ԱՐՄԵՐԻՆԵԱՆ

Երոյս սաղեմ

1860

Եկեղեցիական Երոյս Նախընթաց-
 ցին: Էջ 80+ 22:

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1.— Տարեգրութիւն.—

1567.— Մովսէս Յնանի — 1447, մե-
 ոանի 120 ամաց: ...

Էջ 21.— 1780, Գիւտ օգնապարկ վըն-
 ուոյ Ի Մոնկոլֆեայ Գողգոթայ:

Էջ 3.— 1651, Ժողով որ եղեւ յնէմ:

Էջ 24.— Յաղաղ Բնդհանուր Ժողո-
 վոց:

Էջ 53.— Զանազան Հարցմունք եւ գի-
 տելիք:

Էջ 66-80.— Դատարկ:

Էջ 1.— Օրագրութիւն.— Յաղաղ գը-
 նաւոյ մեր Ի Պոլիս եւ Ի Դէրջան. ամ. անցը
 որք անցին ընդ մեղ անդ Ի յառաջնորդու-
 թեան. շինութիւն սր. Դաւթի վանացն, եւ
 վերադառնալն մեր Ի քր. Երուսաղէմ:

1849 ամի, Ի 13 ապրիլի ամսոյ ելեալ
 Ի Վերտոնէ նաւեցաք Ի Զմիւռնիա, ուր
 միտասան օր պահեցաք քարանթիւնայ...

Էջ 20.— Յամի Տն. 1860, Ի 21 Մա-
 յիսի, սաղուկեցի բնակիչք Լիբանանու որ
 կոչին աբւղիք...

Դատարկ 17 Թերթ:

214

ՔԱՐՈՋԳԻՐՔ

II. Յակոբ, Երուսաղէմ

ԻՄԻՒՋ Ը 1777

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 20 X 21 X 4: էջք 543: Հանդիսանալ լաւ, լուսանցքները որդեակեր տեղ տեղ, Թուղթ, Գրիչ՝ Մովսէս Վրդ. Հալաթիանցի, որդի Կոստանդի, Գրութիւն՝ Խորագիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մէլանով, երկուսն, 40 տող, Նոտրադիր, բացի էջ 470—517էն, որ բոլորդէր է: Համառոտագրութիւնք առատ, Կիրարկուած են նաեւ, Նշանդիրներ, Ուղղագրութիւն բաւական թւեր: Գունազարդ թղթադրեր իւրաքանչիւր բարդի սկիզբը: Գունաւոր կիսախորան էջ 1ա: Միագոյն գլխազարդ էջ 428ա: Կապակազմ տախտակեայ:

Ա.

ՀԱՒԱՔՈՒՄՆ ՔԱՐՈՋԱՅ

ԲՈՒՂԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

Ա.— էջ 1.— Տէր Առաքելի Սինեազ՝ Լեպիսպոսի եւ հոգեմարդ վարդապետի քաղաք տարեմսին ի բանն որ ասէ. «Օրհնեցէ՛ գՏէր օրհնութիւն ի մեր, զի եմնչիսիս աւարա»: Օգնեալ Յս.— Մթանչիկ է Ած. եւ արանչիկ են ամ. գործք յորա...:

Բ.— էջ 3.— Նարին Տեառն Առաքելի քաղաք յմնդեան ի բանն որ ասէ. «Սիրելիմ ի սեմնակ մեր, երգեսցամ գաւթ»:— Ասէ ուրեմն հոգեբուղին եւ մեծն յիմաստուն տրբայաճիւնն Սողոմոն...:

Գ.— էջ 9.— Նարին առ մոյմ, Գարդ յմնդեան ի բանն Սաղոմոնի, որ ասէ յերգամ ի դէմն Աստուածածին Կոսիմ. «Սրտուցոյցնր գմեզ»:— Խանդավառմունք սիրոյ երկնային բազմանացն...:

Դ.— էջ 19.— Նարին առ մոյմ, Գարդ յմնդեան ՏՅ. ի Կոսիմ, ի բան Սողոմոնի որ ասէ. «Նս ծաղիկ դաշտաց»:— Ասէ ուրեմն յերգոյ Երգոյն անեղական բնութիւնն ինքն վասն իւր...:

Ե.— էջ 31.— Նարին Տէր Առաքելոյ

ի մայմ բանն Սաղոմոնի որ ասէ. «Գեղեցիկս մերձաւոր իմ»:— Անեղական բնութիւնն ի սնճառից թագաւորն...:

Զ.— էջ 43.— Նարին Գարդ յմնդեան ՏՅ. ի Կոսիմ, ի բանն Եսայիայ մարտարէ որ ասէ, «Եւ յաւել Տէր խօսել»:— Ահա մեծ եւ անճառելի քաղցրութիւն...:

Է.— էջ 51.— Նարին Գարդ յմնդեան ՏՅ. ի Կոսիմ ի բանն որ ասէ. «Գրտեալ գեղ արտաւաջ համարեցից»:— Զրազճումն անճառարար սիրոյն զոր առ ի նստախոյսէն...:

Ը.— էջ 61.— Գարդ ի բանն. «Ուրախ եղիցիմ երկիմք ի վերուստ եւ ամպ ցոյցեսցնմ զարդարութիւն»:— Արդ որպիսի զալ մեծի եւ տիեզերակալ թագաւորի...:

Թ.— էջ 74.— Գարդ յմնդեան ՏՅ. ի Կոսիմ, ի բանն որ ասէ. «Բանն մարմին եղի եւ բնակեաց ի մեզ»:— Արդ ի չորից Աւետարանացն պատուականագոյն զտանի ճշահանէն...:

Ժ.— էջ 86.— Տիրատուր Վարդապետի արարեալ քաղաք յաղագս յմնդեան ՏՅ. մերոն փրկչիմ Յի. Քի.— Բայց աստուծոյ պարտ վարկանիմ...:

Ժա.— էջ 92.— Դարձեալ քաղաք ի բանն. «Է սկզբամն էր Բանն եւ Բանն էր.»:— Արդ ասասցուք թէ զինչ է սկիզբն...:

Ժբ.— էջ 96.— Գարդ մեծի...? ի բանն. «Զի ես քնկալայ ի Տեառնէ եւ ծիղ ուրանցեցի»:— Գերագոյն շնորհաց վիճակայն...:

ԻԱՆՈԹ.— էջ 106ի եւ 107ի միջեւ յրժան դատարկ թերթ մը կայ, առանց իջաթիւ. պրութիւնը առանց ընդհատի չարտահանուած է սակայն:

Ժդ.— էջ 108.— Նարին Մտորէտս վարդապետի քաղաք ի բանն. «Տէր սիրեցի զվոյնչիւր իմն տամ քո եւ գտեցի յարկիլի փառաց քոց»:— Ով Որդի եւ Բան...:

Ժդ.— էջ 121.— Նարին Մտորէտս

վարդապետի փարոզ Սր. Առաքելոցն. «Դուք էք լայն աշխարհի»։ — Ի վերա բանիս աշխարհի բազում ինչ հանդիսանելի է...

ԺԼ. — էջ 129. — Նորիմ Մատթեոս վարդապետի փարոզ մահաւ. «Իմատուութիւն յելս»։ — Նազ դիմատուութիւն գիտապարտ...

ԺԿ. — էջ 135. — Քարոզ Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչի, ի բանն Դաւթի մարգարէին որ ասէ. «Տէր մ'վ կացցէ ի խորամի բուն, կամ մ'վ քմակեցցէ»։ Օգնեա Յս. ամգորիս։ — Ի մարդոյն առաջնոյն Աղասայ...

ԺԶ. — էջ 143. — Քարոզ Սրբոյն Լուսաւորչին, ի բանն Սողոմոնի որ ասէ. «Յայնժամ կացցէ արդար[ը]ն բազում համարակութեամբ ի դէմն մեղաց իւրաց»։ — Արդ գիտելի է նախ զի որպէս ընդհանուր[ը] է որակութիւն...

ԺԷ. — էջ 148. — Յովնանմէ վարդապետի Աշակերտի Մեծի Գրիգորի հոգեպէտ տեսութիւն եւ փարոզ ի չարչարանքն Սր. Լուսաւորչին. — Եւ ապա սկսանի թաղաւորն զանազան տանջանք չարչարել զուրբն...

ԺԸ. — էջ 156. — Նորին փարոզ Յովնանմէ վարդապետի վասն աղօթից, ի բանն որ ասէ Տէրն մեր. «Հոգի է Ած. եւ երկրպագ»։ — Եւ Համեմատութիւն Հոգոյ եւ նմանութիւն է...

Ի. — էջ 159. — Նորին Յովնանմէ վարդապետի փարոզ յիշուցնատուաց ի բանն. «Որ արեամարիէ զեղիք»։ — Գիտելի է զի որք յիշոց տան բազումս մեղանշնէ...

ԻԱ. — էջ 163. — Նորին Մատթեոս վարդապետի վասն աղօթի մութիւն փարոզ ի բանն. «Պատուեա զՏէր ի»։ — Նախ գիտելի է թէ վասն էր...

ԻԲ. — էջ 171. — Քարոզ վարդապետին. Օսիսեգաթաթ. — Եւ երեւի արեգակն ի ծաղիկն իւրում եւ ոչ գոք թողու անլայ...

ԻԿ. — էջ 173. — Քարոզ վարդապետին, ի բանն մարգարէին որ ասէ. «Քոյն եմ երկինք եւ քոյն է երկիր»։ — Առէ ընդանի աստուածային եւ քնարն Հոգոյն սրբոյ...

ԻԶ. — էջ 176. — Պատմառք վարդապետին. — Եւ մեծ է պատիւ աւուրս, եւ վերադոյն եւ բարձրագոյն յոյժ...

ԻԼ. — էջ 179. — Տեսութիւն վարդապետին ի բանն Մատթեոսի Աւետարանին. — Եւ յետ գ աւուր առնու Յս. զՊետրոս եւ զՍկարոս եւ զՅովհաննէս...

ԻՂ. — էջ 183. — Նորին Մատթեոս վարդապետի փարոզ ի բանն. «Յարիցնն տուտ մարգարէք եւ տացնն ճշման»։ — Գիտելի է զի ստույթիւն Հոմանուն...

ԻՃ. — էջ 186. — Նորին Մատթեոս վարդապետի փարոզ վասն Շողակաթին, ի բանն. «Ած. հիմունս էարկ»։ — Գիտելի է զի ամ. որ չի նուաճս առնէ բազում ինչ զմտաւածել արժան է...

ԻԸ. — էջ 191. — Քարոզ վերափոխման Աստուածածնին ի բանն որ ասէ...? «Բազում զոտեք ըստացան զմեծութիւն»։ — Նախ տեսութիւն աստուածապապ արքային Սողոմոնի...

ԻԹ. — էջ 196. — Քարոզ Սր. Խաչին ի բանն որ. «Փայտ կենցէ տմննցուն»։ — Գիտելի է զի կենք վայտին...

Լ. — էջ 200. — Քարոզ վասն Յարութեան. «Զի իմգին Տէր երամանու ի ծայն երեշտակապետի»։ — Աստ գիտելի է զի գիրս ցուցանէ մեզ Պողոս աշու բանի...

ԼԱ. — էջ 208. — Նորին Մատթեոս վարդապետի փարոզ երկրորդ ցատկեանն ի բանն. «Եղիցին գոտիք ձեր անդալ ընդ մէջ»։ — Աւուրս այս կոչի երկրորդ գալուստ...

ԼԲ. — էջ 211. — Նորին Մատթեոս վարդապետի փարոզ խաչի ի բանն որ ասէ. «Նարձր արարէք զՏէր Աստուած մեր»։ — Ի վերայ այս բանի տեսանելի է...

ԼԿ. — էջ 216. — Նորին Մատթեոս վարդապետի փարոզ ի բանն. «Ես եմ հովիւ»։ — Բարձրագոյն բարուն գ են յաստութիւնք...

ԼԶ. — էջ 221. — Նորին Մատթեոս վարդապետի փարոզ հաւատոյ յաղկութեանց ի բանն. «Նման է ասն իմա»։ — Գիտելի է զի Տէր մեր զհաւատքն ի մէջ իրս նմանեցուցանէ, այսինքն, նախ չի նուաճոյ, երկրորդ՝ դիւնոյ, երրորդ՝ հանդերձի, չորրորդ՝ Հոգոյ, չինգերորդ՝ սերմանց, վեցերորդ՝ հատոյ մանանխոյ, եւ թներորդ՝ խրմորոյ, ութերորդ՝ արծաթի, իններորդ՝ արքայութեան, տասներորդ՝ քաջաբի, մետաստեհ(ր)որդ՝ տնկոյ, երկուստաստեհ-

հոռ — Եկեղեցի որ պատկեր է աստուածային փառացն...

Եղ — էջ 310 — Քարոզ վերափոխում Աստուածածնի, ի բամ Սողոմոնի որ ասէ. «Սրտացուցե՛ր զԻնչ թաղ իմ հարսն» — Ասէ իմաստընացեալն յԱյ. Սողոմոն փառալուսեան զիմօք եւ հաւայական ժոյնի, խառնդալատեալ սիրով...

Եղ — էջ 317 — Գեորգայ վարդապետի քարոզ խաչի, ի բամ. «Փայտ կենաց է ամենեցուն որ պտտեցարին»։ Ազնկացոյ է։ — Ասէ ուրեմն նախնի տեսողն եւ պատժողն ինկուսթեան արարածոցս...

Եղ — էջ 323 — Նորին Գեորգեայ քարոզ խաչի, ի բամ. «Ջի որպէս փայլակն, այլ ելամէ յարեւելից եւ»։ — Վասն այն ասէ որպէս փայլակն, զի բարոյս յատկութիւնս ունի փայլակն...

Եղ — էջ 326 — Նորին Գեորգայ վարդապետի քարոզ խաչի, ի բամ որ ասէ. «Էլ տայ երեսնացի ճշման»։ — Նախ տեսցուք իշտան, Գիտելի է զի նշանն հոմանունն է...

Եղ — էջ 330 — Նորին Գեորգ վարդապետի քարոզ Գիւտ խաչին. «Նշանեցաւ տո մեզ յայտ»։ — Ամոթանինն ժայն եւ Ածարան մարդարէն Յեաշատ...

Եղ — էջ 335 — Տէր Առաքելի հոգեւորոգ հայրապետի, ի բամ Մովսէսի մարգարէին որ ասէ. «Մարգարէ յարուցէ»։ — Հարցումն, ասէ Մովսէս. Մարգարէ յարուցէ մեզ Տէր Ած. մեր...

Եղ — էջ 332 — Տէր Առաքելի հոգեւորոգ հայրապետի եւ քաղ թարգմանի ի բամ որ ասէ. «Էլ վեցից վշտաց փրկեցին զԻնչ»։ — Հարցումն. Ջի՞նչ է որ ասէ ի վեցից վշտաց...

Կ — էջ 383 — Տէր Առաքելի հոգեւորոգ վարդապետի քարոզ ի բամ մարգարէին Գամիւղի. «Որ ետ ճշմն լերամցն»։ — Հարցումն. Ջի՞նչ է նշանն լերանցն որ ի վերայ Բարեխնի...

Կ — էջ 387 — Քարոզ վասն տեսաւ տեսին ի բամ Աւետարանին որ ասէ. «Մեր. մեցաւ ի համդերմս մարտ փրկ.» — Ասէ Տէրն. յո՞ւ մերմեցաւ ին...

Կր — էջ 389 — Ի Տէր Առաքել Սիւնեաց եպիսկոպոսէ վասն Քաթանացի կնոջն, ի բամ որ ասէ. «Ով կին դու մեծ եմ եա-

ւառի՞ քո»։ — Եւ պարտ է զիտել, ո՞վ հրաւիրեաց զսա ապաքեի զովութեան արժանի լինել...

Կր — էջ 394 — Ի Տէր Առաքել Սիւնեաց եպիսկոպոսէ ի բամ մարգարէին որ ասէ. «Ած. մտին ենթանմոս ի ժառանգութիւն, պղծեցին զդաս»։ — Վասեաց նախանմոսն Այ. ոչ հանդարտէ...

Կր — էջ 400 — Նորին քարոզ ի բամ որ ասէ. «Սիրեցէ՛ք զըշմանս մեր, քարի տարբէ՛ր ատելեաց մերոց»։ — Որպէս դամ. ինչ ի հակառակաց կազմեաց Ած. ...:

Կ — էջ 404 — Նորին քարոզ ի բամ որ ասէ. «Անա մեղաւոր կորիցն այլ թըշմամի՛ ի փառաւորն...»։ — Բազմադան ի խորհուրդ Ամաշունչ դրոց...

Կր — Նորին քարոզ յարութեան ի բաւերն Աւետարանին որ ասէ. «Անա շարժումս մեծ եղաւ, զի երեշտակ ՏՈ. իրեալ յերկմից ի բաց»։ — Հիացեալ ընդ անհասութեան զաստատացն Այ. ...:

էջ 414 — Յանկ Քարոզից:

էջ 420-423, զատարկ:

ԾԱՆՈԹ — Աւելորդ չինք համարք Սաւալանեանի Օուցակն արտադրել հետեւեալ հաստատներ. «Քարոզք Առաքել Իրար ի Սիւնեաց, Տէրաւոր վար. Բուհ. վար. աչ. Գր. Տաթեացոյ, Մատթ. վար. Գեորգայ Երզնկացոյ, ընդ ամ. 67 քարոզք, գրեթէ միեւնոյն ոճով՝ զովով հեղեցունց եւս ժամանակակիցք եւ գրեթէ ուսեալք եւ վարժեալք ի մի եւ ի նոյն վարդապետանոցի, այն է Բուհ. վարդապետի Որոտնեացոյ, է տեսանել յամ. ի զորմս սոցա՝ թէ ի քարոզք եւ թէ ի մեկնողական գիրս՝ հետեւութիւն լատին կարգաւորաց ունիթոսոյ յուն եւ ի կարդաւորութիւնս բունից, դրախտարարէս ի բաժանմունսն (է 171-2):

Բ.

էջ 426 — ԲԱՆԻ ՈՍԿԻԱԿԱՆԻ եւ զեղեցկագոյնի՞ զամագամ Սր. Գրոց վարդապետութեամբ յարդարեալ եւ ճոխողոցիսպ... եղաւոր Յանգէ վոսանիոյ...

էջ 428 — ՄԵԿՈԻ յառաջարկութիւն, — Ա. — Առաքին Լիւթակէի Գալստեան ՏՈ. ...:

էջ 462.— ԺԱ.— Բամ երկրորդ զնոյ-
նոյ որպէս Յոսիմանէ վասն երկեց առաքե-
ցաւ...:

ՄԱՆՈՔ.— Յ. Վոսմանիյի կիսաւարտ
այ օրինակութեան թուղթն ու գրիչը կը
տարբերին նախորդէն:

էջ 466-469, Դատարկ:

Գ.

ՄԵԿՆ. ԵՐԳՈՑ ԵՐԳՈՑԸ

Գր. Նարեկացի

էջ 470.— Մեկնութիւն Երգ Երգոց ի
կազմելու իմաստաւորութեամբ առն Սողոմոն-
նի արքայի Խորայեղի. գոր առաջեալ է ՏՅ.
Գրիգորի ներանձնաւոր քաջանայի եւ Հո-
ւելնորս վարդապետի, որդոյ ՏՅ. Խորո-
վայ, սակա իւրոյ աստուածային երկիւղա-
տութեան եւ ընթերցանէր գոյով ցանկացեալ
այսմ տառի մեծաւ աղաչանաւք եւ խրն-
դրութեամբ ետ մեկնել զառակս փեսայի եւ
Հարթին...:

ՄԱՆՈՔ.— Այս Մեկնութիւնն ալ որ
տարբեր թուղթի վրայ եւ բոլորգործ օրի-
նակութեամբ է, կը մնայ թերի. Վերջին տո-
ղթին են. «Տրուպ եմ ամ. առաքելոցն, նա եւ
յայտնողսկ ամ.».— Հմմտ. Տպ. Վենետիկ,
1840, էջ 352:

էջ 518.— ՍԷՐ ԱՅ. ՂԵՊ առ մարդն.—
Սր. Հոգի Ած. օգնեալ իմն:— Յաղագս մե-
ծի սիրոյն գոր Տէր Ած. մեր միշտ ռմեցաւ
սա մարդն:— Ամենակարողն Ած. ի խա-
տենից կամեցեալ...:

ՄԱՆՈՔ.— Այս Հատուածը նորագործ
է եւ թղթով ու գրիչով կը տարբերի նա-
խորդներէն:

էջ 531-543, Դատարկ:

էջ 419.— Յիշատակարան Գրչի. Ա.
Մաթիւ.—

Կարողութեամբ ՏՅ. Այ. եւ ամենա-
նուառ ծառայ ծառայիցն Այ. ի նաշան-
գէն նախնեան, ի կիւղէն Երջուեցի, Կո-
տանի որդի, Հաշտարիան ծնեալ Մո-
սէս Վարդապետ, Սրբոյն Յակոբայ զերա-
ղի Աթոռոյն անարժան ժամասաց կոչեց-
եալս, զիտեղով թէ Արարիչն Ած. ընթու-
նայն իր ոչ է արարչագործեալ* այլ զերա-
քանչիւրսն առ վաղճանին սահմանաւորու-
թիւն, Ուստի եւ յիւրաքանչիւրոցն պա-
հանջէ զպտուղ վաղճանին, որպէս յստաց-
ուածոց զտառանորդս ըստըներոյն, եւ ի րա-
նաւոր կենդանեացս զպտուղ առաքինու-
թեան, եւ յիւրաքանչիւր տվեցելոց մեղ չը-
նորՀաց շնորհական պտուղ: Վասն որոյ եւ
նուաստս ամենայնի զայստեիկ մտածելով,
զի մի ըստ քանքարաթագոյց պղերք ծառա-
յին յանդիմանեցայց յանազառ ատենին,
փութացայ զըրեք իմովն անարհեստ զրի
եւ անյարմար զծագրութեամբ զԳարդղի-
րոյ ի վայելումն ինձ: Ուստի զկնի իմ որք
ընթերցելով օգտիցիք ի յամանէ եւ կամ օրի-
նակելով, զվերոյ զրեալ նուաստս իմ Հան-
դերք իմոյն ծնողքս եւ նշնեցելովք յիշեա-
լիք ի խնկեալ մաքուր աղօթս ձեր, որ եւ
յիշողքդ յիշեալ յերուք առաջի անմահ Որդ-
ոյն Այ. իսկ սիրով ի Սր. Աթոռս վայե-
լողքդ յերուք օրհնեալք ի Հօրէ եւ յՈրդւոյ
եւ ի Սրբոյ Հօգւոյն, ամէն:

Արդ եղեւ զրումն սորին ի թվին Հա-
յոց ՌՄԻՋ ամին, Մաթիւ ժե ի Սր. յԱ-
թոռս Մեծ, բաւ է:

215

ՆԱՄԱԿԱՆԻ

(ժ.թ. Դար)

Երուսաղէմ, Ս. Յակոբ

1856

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 29×20×1: էջք 168: Հանդու-
ժանք լաւ: Թուղթ: Գրիչ՝ Սուքիաս Արղ.
Գրիգորեան, Վանեցի: Գրութիւն՝ սեւ մե-
յանով, միասիւն, 27 տող: Նոտք շեղադիր:
Կոպժ կիսակաշի խաւաքարտեան:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1.— Ճակատ.— Ի պատրիարդու-
թեան Սրբոյ Աթոռոյ Տ. եւ Տ. Յովհաննէս
Սրբադան Արքեպիսկոպոսի, բաղում աշ-
խատութեամբ աստի եւ անտի ժողովեալ
նամակամտոյց գիրքս օրինակեցի, ի
փառս Այ. 1856 Մայիս 1: Վանեցի Սուքիաս
արքեպիսկոպոսի, եւ միաբան ամենա-

ղանկալի Մայր Աթոռոյ Սբ. Յակոբայ, որ
յերուսաղէմ:

ԵԱՆՈԹ.— Վերողբեալին կից Սաւա-
յանեանի գրով կը կարդացուի. «Յօրինեալ
են նամակս ի Տ. Հ. Թ. Սաւալանեանց
վարժապետէ եւ քարտուղարէ Սրբոյ Աթո-
ռոյ Եէմի», Իսկ իր Յուցակին մէջ ալ սա-
պէս ներկայացուած է. «Նամականիք դըր-
եալք Տիգրան Հ. Թ. Սաւալանեանցի ի
կողմանէ Ս. Աթոռոյն, ի պատրիարքու-
թեան Կիրակոսի, յամէ 1850-1851, ամփոփ-
եալ ի միում Հատորի, ձեւ[աւմբ] Սուքիաս
վար. Վանեցույ» (էջ 172):

216

ՀԱՐՑԱՆՑ ԳԻՐԲ.— 2

ԴՐ. ՏԱԹԵՒԱՅԻ

Կ. Պոլիս

1666

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 30×22×5: էջք 870, Պրակք
ԼԶ: Հանդամանք բաւական լաւ: Թուղթ:
Գրիչ Երեմիա: Գրութիւն՝ խորադիրները
եւ զլիսադիրները կարմիր, մնացեալը սեւ
մեյանով, երկսիւն, 35 տող: Նոտքադիր
լաւ: Գունաւոր սկզբնատառք եւ լուսան-
ցադարդք թուով տւելի քան քառասուն:
Բաղձագոյն խորանդարդք էջ 17 եւ 515:
Գունադեղ նկարք, էջ 435, խորան վկա-
յութեան յանապատին Սինայ. 514, երկըր-
պագութիւն մոգուց, եւ 730, վերջին դա-

տաստան: Կոպժ՝ կիսակաշի խաւաքարտ-
եայ: Ստացող Խոճայ Պարոն Կարապետ,
Ակնցի. ապա այլք: Յիշատակագիրք.— Ա.
— Հեղինակը, 1397: Բ.— Գրիչը? 1666:
Գ.— Ստացող մը, 1718: Դ.— Նուիրատուն,
1747:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-8.— Դատարկ:
էջ 9.— Այս ինչ է գլխաւոր բանս քո-
յար գրոյս:
էջ 10.— Յառաջագին գրոյս:

էջ 17.— Որպէս ասնն հերժուածողք...:

էջ 36.— Հնդդէմ կուրացեալ այլագ-
գաց...:

էջ 79.— Հնդդէմ Հրէից:

էջ 83.— Որք զաշտ իմաստից...:

էջ 280.— Սկիզբն եիմգերորդ Գրոց
Հարցմանցս. Յազագս լիմեյութեան մար-
դայն:

էջ 515.— Ջանսկիզբն սկզբան ի սկզբ-
բանէ դոյին...:

էջ 592.— Դարձեալ վասն օրինաց եւ

64.— Հանդերձեալ կեանքը, Թ. 216, էջ 730

էջ 155.— Յազագս աստուածաբանու-
րեան ի Սրբայն Դիմնէսիսի.— Պարտէ
զիտել...:

էջ 218.— Յազագս արարչութեան Այ.
եւ վեցօրէից:

եկեղեցոյ զամգամապէս երց.:

էջ 848.— Հարցմանք Գեորգ վարդա-
պետի եւ լուծմանք Գրիգորի մարիմ հարա-
գասի:

էջ 887.— Վարք եւ յիշատակ մեծ

վարդապետիմ մերոյ Գրիգորի ճարեւանսւմ: Ամէն:— Սր. եւ երջանիկ եւ անճանիկ շնորհօք հոգոյն Այ. . . .:

Յիշատակարամբ:—

Ա — Հեղիմակի:

Էջ 847.— Յիշատակարամ Գրոցս: — Աբղ եւ վերջին ծնունդս եկեղեցւոյ եւ արքայս բանասիրաց: . . .:

Բ — Գլխաւոր (Երէջ):

Էջ 808.— Յիշատակարամ — Փառք

եւ դուռնութիւն տնեկաց բարեբարի Զօր տնկերեակաւի, Որդոյ սկզբնակցի, Հոգոյ դոյակցի, աղենեկաց արարչի, ամենից փրկչի, բոլորից աղատչի, Զօր ամենակալի? յաւիտեանս եւ անդր ցան զամ. յաւիտեանս, ամէն:

Քրիստոսահիմն սուրբ յարկիս, Ախտակերտ անաղանիս, Աստուածաղարդ բուրաստանիս, լուսատարաղ անդաստանիս, Գերաժեմար մեծ խորհրդիս, պարզեւատու ար. աղբրիս, Շնորհածաւայ հոգոյն վտակիս, եւ մշտարուիցս առաւ դետիս, Լայնասարած մեծ ծովակիս, աշխարհափութա ոսկոյ վճառիս, Աստուածածոյ գանձարանիս, ամենունակ շտեմարանիս, Աւ համափութ սրբոյ ծաղկիս, գունաղղեղեալ շուշան վարդիս, Զուարթաղի դուռն ակիս, արպաղ, յակիթ, կարկեհանիս, Ունկերոյս յեւթապիս, մարդարտածին հրմաղ ծովիս, Աստուածաբաւ սրբոյ տառիս, աստուածարան սուրբ կրտսկիս, Գրքաժողով օրինակիս, մատենախումբ այս մատենիս, Արէնաստուոյ վարժարանիս, կանոնադիր մեծ հրահանդիս, Խնամութեան յարկեցողիս, ներմատութեան յորդորդիս, Եւ արհեստից թելադրողիս, մակացութեան զարդարողիս, Տառից հարցմանցս հարցմանցիս, պատասխանեաց պատասխանիս, Գրաւորական ընդ նորոյ ուխտիս, որ արամատեալ ծ հաստորիս, Զոր ժողովեալ եւ գլխաւորեալ ոմն ի հարանցն հոգեւոյց, Անուանակիրն Լուսաւորչի Սուրբ Գրիգոր Տօրեւաղիս: Բանասիրաց ընծայելով, որ ի մարմին եւ ի հոգիս, Ուղղաքարող ճշմարտաղէտ վճիտ եւ սուրբ լոյս հաւատիս, Ըստ հարց սրբոց դաւանութեան եւ նախնական հայոց զարմիս, Որք բարութիւն. աշակերտեալք զայս ընկալան յեկեղեցիս, Զոր ընթերցմամբ եւ չափով յանձնական այս սուրբ յրթիս, Բմանց ճաշակ եւ սուրբ բաժակ ըղբացելոցն ըղձալլոյց: Հաւերկելոցն առ ի լուծումն որ ի յատուած վարժարանից, Ոմանց հարցմանց եւ դարձնութոց հակակայից պատասխանիս: Պայծառ հանդէս սոյն զօրութեան հեթանոսաց տաճկաց հրէից, Քաղմաւարակ տաեան յաղթող հերձաւորաց աղթարմայից: Ուղղապարտաց պնդեալ զհասառ զդաւանութիւնն ճշմարտից, Հաստատապէս զմերս զարդարեալ Հիմն ի վերայ Հիման շինիս: Որոյ շինող ճարտարապետ Սուրբն է հանդեալ սրբոցն հոյիս, Որ է Հիմնիս եւ խաբարիս սոսաքեւօք ընդ մարդարէից: Աւ զարդարեալ վարդապետօք ճգնաւորօք կուսան խմբից, Նախատեւօք մարտիրոսօք երանգացեալ արեամբն հոյից: Հաւան պետացն մօքսուր պորտուց օրինակացն ի հանդիսից, Որ ունի պերքս այս ամբարնայ զնորոցն յարմար բանցն ի կարգիս, Որպէս ոմն որ ակունս յարդիլ ընդեկուղեալ շրջան թաւից, Ըստ երանդացն եւ լուս գունոցն փայլմամբ պէսպէս պրօպղղուից:

Որպէս զղբախտ դարձանայնոյ որ ի ծաղկանցն զարդարալից,
 Որպէս զկրպակըս բըժըլիաց, համայն դեղոցըն պատրաստից,
 Որպէս երկինք լուսաւորօք պէսպէս փայլմամբ աստեղալից,
 Որպէս եւ յարկս թաղաւորաց լցեալ պէսպէս յաղնիւ. զոյլից,
 Որպէս մեղուօք ծաղկահաւաք մեղեր կաղմեալ տունս հըրաւից,
 Մուրըն Գրիգոր Տաթեւացի զդիքս յօրինէր զուարթալից,
 Մուհիպ ետրան համայնց մարդկան, հէմտէրտ հէմփա Լուսնակից,
 Ուսումնակցաց եւ դասակցաց, որք զայս խնդրեն դոյ ջնծակից,
 Սոյմ սուրբ գրոցըս փափաքեալ, փափաքողաց մինն ի խմբից,
 Էօթարական քան եւ վաստակ յորդեալ սիրով եւ ըղձալից,
 Այլն բարի եւ պատուական եւ երկիւղած երանալից,
 Խօճայ պարոնս կարապետ որ ի յականն էր բընակիչ,
 Եւ այժմ կարնոյ քաղաք երթեալ որ Թէոդուպօլիս յասից,
 Թոյական Հայոց Ռճ, այլ եւ մասանց տասն եւ հնդից.
 Գրբիլ ետուր յարքայադահն կոչեալն Կոստանդնուպօլիս,
 Ի սեպտեմբերն հասարակորդ տօն Վերացման Սրբոյ Ռաչիս,
 Ստացաւ զսա հալալ յարդեանց յաշխատանաց հողոյն քանից,
 Ի վայելումն անձին իւրոյ, եւ իւրայնոցն ի սոյն ցանկիս,
 Մեծ յիշատակ անջնջելի, իւր եւ որդոցն պալաղատից,
 Որք վայելին եւ յիշեցնեն եւ ըղկրին ապաղալից,
 Տէրըն Գրիստոս յերկար ամօք զնոսա պահեալ անփորձ յաստիս,
 Եւ յետ աստեաց ծնողօք հանդերձ ի լուսնդէն խորանն երկնից,
 Ոյ որ կարդայ Լօրինակէ սրտի մըտօք տալ զողորմիս,
 Եւ կամ օրտեալ շահեալ յուրով ի Ժողովեալ զորոցս բանից,
 Զվերոյ յիշեալ այլն պատուական պարոն խօճայ կարապետիս,
 Աղօթս յիշել ձերդ սուրբ հայցմամբ, նորա եւ իւրըն եւ ամենից,
 Սակա թողութեան մեղաց հայեւ վերնոյն փառաց դոյ արժանիս,
 Իարի ծնօղացն երանելիաց եւ իւր նախնեացն համայնից.
 Հօրըն մահտեսի Սարգիսի եւ մահտեսի փէրվաղ ծնօղին,
 Արեանառու մերձաւորաց եղբայրց քվերց համայն զարմից,
 Լրուկ տացէ զճայնն օրհնութեան, եկայք օրհնեալք ի փառս երկնից,
 Յարքայութիւն անմահական անեղբայրական ուրախալից,
 Եւ քարոզյաց զսոյն շահողաց, ընթերցողաց եւ լրսողաց,
 Ըստացողաց և աշխատողաց եւ ողորմի ասացողաց,
 Մասն եւ բաժին Գրիստոս Աստուած, ընդ սուրբս համայն դոյ արժանիս,
 Հօր եւ Որդւոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն փառք եւ պատիւ յաւարտ բանիս,
 Եւ այն արժանն գովեստի, Բոտեալ սոյն ճառ հակիրճ բանիս,
 Էր եւ խնդիր եւ զիմս յայտնել, Մատանցս աղեղ խուռ ընծայիս

ԵԱՆՈՒԹ.— Վերջին ԼԶ պրակէն երկու
 թերթ կրնայ ինկած ըլլալ։ Այս տաղա-
 յափեալ յիշատակարանին հեղինակը կրնայ
 ըլլալ Ժէ դարբու համբաւաւոր եւ բաղմա-
 վաստակ քերթող Երեմիա Զէլչպին։

Գ.— Ստացաղի (Բ). Նուբարտու։

Էլ 207ր.— Յիշատակ է Հարցմանց
 Գիրքս խօճայ Մուրատեանին, եղբօրն Սար-

զիւթին, հօրն խօճայ Կարապետի, որդոյն
 Մկրտիչին, եւ իւրեանց նախնեացն կենդանեացն
 եւ ննջեցելոց եւ եղ իւր հողոյն հողե-
 րաժին եւ քառասնիցն ի դուռն Սր. Լուսա-
 ւորչին. եւ որք կատարեն եւ յիշատակեն
 յիշեալ ինքնն առաջի Գա.ի եւ որ չի կատա-
 րեն պարտական ինքնն ահեղ առնին. եւ
 եթէ ոք ի յաղջականաց եւ ի նախնեաց
 մերոց զայս գիրքս տուի անէ, ի Սր. Լու-

ուսուրդի զրանէն հանէ եւ հեռացնէ մասն
Յուդայի եւ պատիժն կայնի առցէ. եւ որ
խրնամով պահէ զայս դիրքս եւ զըստադող
ուրին յիշատակէ հանապաղ. վարձս ի Գնէ.
յնկայցիւ Գրեցաւ ՌձԿէ Թօն. Մաւի
սմտոյ էրն:

Գ.— Ստացողի(Գ.): Նուիրատու վեր-
ջին:

1.— Էջ 154ր.— Դարձեալ յիշեցէք ի
Քս. զբարեմիտ եւ զհաւատարիմ, օրհնեալ
պարոն Մկրտիչն, զի վաղ ժամանակաց
ուխտ եղեալ էր անձին իւրոյ բոցուրբ
տառս տալ յիշատակ, ի դուռն Սրբոյն Յա-
կոբայ Գլխադրին, յենժ. քաղաքին, յիշա-
տակ հոգւոյ իւրոյ եւ նախնի ծնողացն իւ-
րաց, եւ այժմ ԱՅ. կատարեաց զինդիրն բոս
ս. յնժ որ ասէ. Ուխտս դիք եւ կատարեցէք:
Վասն որոյ կրկին աղաչեմ, եւ ժտելով հա-
ցւմ, ի սրբակրօն աստուածարան վարդա-
պետացդ եւ մանկանց եկեղեցւոյ, զի մի
մոտանայցէք զվերոյ զբեալք նախնիքս,
ի մաքուր եւ արժանաւոր յաղօթից, եւ դուք
յիշեալ լիջիք հանապաղ առաջի Քսի. Այ
մերոյ, ամէն:

2.— Էջ 431ր.— Դարձեալ յիշեցէք ի
Քս. զմեղապարտ եւ անարժան Մկրտիչս,
եւ զհամայն նախնիքս, զկենդանիքս եւ բո-
հանդուցեալս, եւ դուք յիշեալ լիջիք ա-
ռաջի Քսի. Այ. մերոյ, Նայ եւ հայցեմ ի
սրբաւէր ընթերցողաց հարցդ իմոց եւ եղ-

բարցդ՝ զի ներումն առնիցէք մեզ մեղու-
ցելոցս, եւ եւս մեղօք զառածեալ անձն իմ
սնհանճար, եւ յետեալ ծառայ ամենից
կարգաւորաց իւր Բարդամ իրեցուիս Բաղ-
չիցի, ժտելով հայցեմ զի յիշող լիջիք ի
ժամ սրբանէր եւ մաքուր յաղօթս մեր,
եւ դուք կրկին յիշեալ լիջիք:

3.— Էջ 591ր.— Դարձեալ կրկին յի-
շեցէք ի Քս. զՊարոն Մկրտիչն, եւ զհան-
դուցեալ ծնողքն եւ զնախնիքն, զկողակիցն
եւ զորդիքն համայնդամայն, որք ետուն
զսբ. դիրքս զայս յիշատակ հոգւոցն իւր-
եանց, ի Սբ. Քաղաքն յենժ. ի դուռն Սըր-
բոյն Յակոբայ Վանից, Արդ որք հանդի-
պիք մատենիս այսմիկ, եւ օգտիք ի սմանէ
ընթեռնով կամ լսելով, յիշեալիք ի մա-
քուր յաղօթս մեր, զՊարոն Մկրտիչն եւ
օրհնեալ նախնիքն նորին, զկենդանիքն եւ
զհանդուցեալքն, եւ դուք յիշեալ լիջիք ա-
ռաջի անեղ առնելն Քսի. Այ. մերոյ, Այս
եղև թօնն ՌձԿՁ, մայիսի Էրն, ձեռամբ
մեր սիրելի Յակոբ Նուիրակ աստուածարան
վարդապետիւն:

4.— Էջ 729.— Դարձեալ յիշեցէք ի
Քս. զմեղապարտ Մկրտիչս եւ զկողակիցս,
եւ ամ. արեան առու մերձաւորքս իմ ըղ-
կնդանիքս եւ զհանդուցեալքս, եւ դուք
յիշեալ լիջիք առաջի Այ. ի դուռն Սրբոյն
Յակոբայ Առաքելոյն եղաւ ի սբ. քաղաքն
յենժ.:

217

Ա.— ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ.— 13

ԹԱԿՈՐ ՏԷՎՈՒԱԶԻՆԵ

Բ.— ՀԱԻԱՔՈՒՄՆ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆՑ

ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ

ՀԱՄԱՐՈՑՈՂ՝ ՄԱՄՈՒԷԼ ՎԱՐԳԱՅՏ

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մուրալ 20 x 23 x 5: Էջք 758: Հանդա-
մանք՝ յուսական միաստեած: Թուղթ՝ Գրու-
թիւն խորագիրները եւ բնութանները կուր-

միր, ինացեալը սեւ մեկնումը, երկուսն, 41
տող՝ Նոտրադիր՝ երկու տարբեր զրիշներէ:
Հումուռոտադրութիւնք առատ: Գունաւոր
լիւսպալդ էջ 5ա: Մեծկակ կարճապիծ

«Կրթն... առե՛ր՝ իւրաքանչիւր գլուխին՝ կա-
շեկազմ խառաքարեայ, քայքայուած: Տէր
ևւ նուիրատու Սիմէոն Եպս. Նընցի:

Ա.

ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ

էջ 5.— Բամ տառքին աւար մայ-
րոց...:

էջ 287.— Խնդրի ծանկն, կամ ստուգ-
ման քառասունըակամ քանից եւ հառից...:

էջ 289.— Ցանկ գրքոյս այբուբենա-
կամ:

էջ 297-302, դատարկ:

Բ.

ՀԱՒՔՈՒՄՆ ՄՆԿՆՈՒԹԵԱՆՑ

էջ 303.— Մեկնութիւն ուղղագիտա ըմ-
բիքցուածոցմ:

1.— էջ 306.— Մեկնութիւն Կաթու-
ղիկէից Յակոբայ Առաքելայն, արարեալ
Կառնելիոսի գերագանց աստուածաբան
վարդապետի, եւ համառոտապէս հաւաքեալ
Սամուէլ ամիմաստ Արեղայէ Եկեղեցաց գա-
ւառի:

2.— էջ 381.— Մեկնութիւն Առաքելայն
Սոգոմանի, արարեալ Կառնելիոսի գերա-
գանց աստուածաբան վարդապետի, եւ հա-
մառոտապէս հաւաքեալ Սամուէլ ամիմաստ
Արեղայէ Եկեղեցաց գաւառի:

3.— էջ 514.— Մեկնութիւն Յովսեփայ
մարգարէին, արարեալ Կառնելիոսի գերա-
գանց աստուածաբան վարդապետի, եւ հա-
մառոտապէս հաւաքեալ Սամուէլ ամիմաստ
Արեղայէ Եկեղեցաց գաւառի:

4.— էջ 520.— Մեկնութիւն Յովսեփ-
այ մարգարէին, արարեալ Կառնելիոսի
գերագանց Ածաբան վրդ.ի, եւ համառոտա-
պէս հաւաքեալ Սամուէլ ամիմաստ Արե-
ղայէ Եկեղեցաց գաւառի:

5.— էջ 523.— Մեկն. Սովմոնիայ
Մարգարէին, արարեալ Կառնելիոսի գերա-
գանց Ածաբան վրդ.ի, եւ համառոտապէս
հաւաքեալ Սամուէլ ամիմաստ Արեղայէ Ե-
կեղեցաց գաւառի:

6.— էջ 524.— Մեկն. Անգեայ Մար-
գարէին, արարեալ Կառնելիոսի... եւ հա-

մառոտապէս հաւաքեալ Սամուէլ ամիմաստ
Արեղայէ...:

7.— էջ 525.— Մեկն. Զաքարիայ
Մարգարէին, արարեալ Կառնելիոսի...
եւ համառոտապէս հաւաքեալ Սամուէլ ամի-
մաստ Արեղայէ...:

18.— էջ 526.— Մեկն. Մաղափայ
Մարգարէին, արարեալ Կառնելիոսի... եւ
համառոտապէս հաւաքեալ Սամուէլ ամի-
մաստ Արեղայէ...:

9.— էջ 532.— Մեկն. Ժողովոց Մար-
գարէին, արարեալ Կառնելիոսի... եւ հա-
մառոտապէս հաւաքեալ Սամուէլ ամիմաստ
Արեղայէ...: Գլուխ Առաջին — Ամ.
գետք մտանէն ի ծովն, եւ ոչ աւելանայ
ծովն:

10.— էջ 535.— Մեկն. Երեմիայի
Մարգարէին, արարեալ Կառնելիոսի... եւ
համառոտապէս հաւաքեալ Սամուէլ ամի-
մաստ Արեղայէ...:

11.— էջ 545.— Մեկն. Եզեկիէի
Մարգարէին, արարեալ Կառնելիոսի... եւ
համառոտապէս հաւաքեալ Սամուէլ ամի-
մաստ Արեղայէ...:

12.— էջ 561.— Մեկն. Իմաստու-
թեան Սոգոմանի, արարեալ Կառնելիոսի...
եւ համառոտապէս հաւաքեալ Սամուէլ ամի-
մաստ Արեղայէ...:

13.— էջ 568.— Մեկն. Ա. Կորնթու-
ցոց:

14.— էջ 578.— Մեկն. Բ. Կորնթու-
ցոց:

15.— էջ 584.— Մեկն. Գաղատաց-
ոց:

16.— էջ 590.— Մեկն. Եփեսացոց,
Կառնելիոսի... վրդ.ի, եւ համառոտապէս
հաւաքեալ Սամուէլ ամիմաստ Արեղայէ...:

17.— էջ 615.— Մեկն. ընթերցու-
ածն Պողոսի, արարեալ Կառնելիոսի... եւ
համառոտապէս հաւաքեալ Սամուէլ ամի-
մաստ Արեղայէ...: Վերի լուսանցքին
դրուած է. Մեկն. առ Փիլիպեցիս:

18.— էջ 648.— Մեկն. ընթերցու-
ածն Պողոսի, արարեալ Կառնելիոսի... եւ
համառոտապէս հաւաքեալ Սամուէլ ամի-
մաստ Արեղայէ...: Թաջորդ էջի վերի
լուսանցքին նշանակուած է. Առ Կողոսսա-
ցիս:

19.— էջ 658.— Դազմած Մեկնու-
քեան ըմբերցումնոցն Առաքելոյն, եւ Յաի-
վեան Սրբոյն Յիմարէաթի աշակերտին, առ-
որ գրեացն, եւ թէ մ'վ աք իցէր Յա, իբր-
պատմութիւն աստ գրի:

20.— էջ 702.— Մեկն. ըմբերցումա-
ծոց Սրբոյն Պօղոսի առ Տիտոս:

21.— էջ 714.— Մեկն. ըմբերցումա-
ծոյն Պօղոսի, որ առ Փիլիմոն գրեաց:

22.— էջ 717.— Մեկն. ըմբերցումած-
ցն առ Ներայեցիս, Սրբոյն Պօղոսի:

էջ 762ա.— Դիւնի եօթներորդ: — Թե-
րի մնացած է: *Յաջորդ երեք թերթերը՝
դատարկ:*

Յիշատակագրութիւն — Նաբարդէր.
Զման առնոց որ կը առնուին Սիմէոն Եպո-
նիկեցիի միւս զբօհրուն մէջ:

էջ 296բ.— Յիշատակ է Մոխրոց կա-
նցեալ Դարազդերքս. եւ ի Կուռնիլիոսի
Մեկնութենէն Համառոտեալ, որ ի վերայ
Սողոմոնի զրոցն, ի վերայ փոքր մարդա-
րէիցն, եւ Երեմիայի, եւ Պօղոսի Բղթոցն,
եւ Յակոբայ Կաթողիկեանց զերբ. Սա-
սնցի ի դիւղէն Նիկիի Սիմէոն Եպիսկոպո-
սին, ի Սր. Յակոբայ Գրգաստունն որ յէմ,
եւ ըստ իւրոյ կտակին յունի ոչ իշխանու-
թիւն Հանիւյոյ զսա ի Սրբոյն Աթոռոյս Վա-
սիլօղդի եւ յորինազողդ ասացէք Ան. ո-
ղորմի. ի ՌՄԺԷ Թվին Հայոց:

218

ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ — 1

ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ (1265)

ՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 30 x 21 x 3: էջ 308: Հանդա-
մանք յաւ. այդի կը դարենն սակայնմեն թի-
ւով բառերու բաց մղուած տեղերը: Թուղթ
կրկնատեսակ: Գրիչ՝ Ռարութիւն դպիր.
որդի Փանոսի. Գրութիւն՝ ղլխադիրները
մասամբ կարմիր, մնացեալը սև: միւսմով,
երկարն, 50 սող: էջ 3-32 սպիտակ թուղթի
վրայ նոտարդիր: էջ 33-246 բարդգիր: էջ
247-267 դարձեալ նոտարդիր: Համառո-
տագրութիւնք շատ առատ: Կաշեկաղմ խա-
ւաքարեան: Ստացող Նասյի վրդ., որդի
Տէր Արարամի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 3.— Աշխարհալուր եւ տիեզերա-
լոյս վարդապետին վարդամայ պարզ եւ
լուսաւոր խորին խորհրդով եւ դժուարա-
գիւտ լուծմամբ եւ բամբի, Մեկնութիւն ա-
րարեալ Սագմսոսի շարժում յիմի ի Հոգ-
ւայն Սրբոյ, եւ արհիպեանէն Հաղբատայ,
եւ յաշկերտաց իւրոց յոյժ աշխատեալ մը-
տաքան եղեալ գոր ցուցմէն առաքիկայ ամ-

բարեալս ի վարժ մանկանց Սիոնի. Յայ եւ
զարբոցն ամ. ի մի հաւաքեալ ձեռնադառ տի-
րոզացն գոր եւ իմքմ հասցէ իւրանքօք երկ-
նից արքայաւթեան, ամէն:

Մի է Ան. եւ մի միջնորդն Այ. եւ
մարդկան մարդն Յա. Դա. առէ Դա.իւ կեն-
դանին Պօղոս... — Հմմտ. Տպ. Աժդար-
խան, 1797, էջ 3:

էջ 13.— Եկեղեցւոք այսուհետեւ սկիզ-
բրի Սողոմոսիս որ առէ. Վերանալ է այր ոչ
վնաց ի խորհուրդոք:

ՄԱՆՕԹ.— Լուսանցքի վրայ Հնարդ-
հատէ նշանակուած են. Եպ., Բրա., Դան.,
Աթ., Եփր.:

էջ 32ա.— Վեղեւ Տէր ապաւենն, ի
լրման ժամանակի առաքեալ Ան. զորդին
իւնիլ ապաւենն առնակին Արամայ:

ՄԱՆՕԹ.— Ասկէ կը սկսի բարդորդ
օրինակուած մասը: Լուսանցքի վրայ նշա-
նակուած կը առնենք ԲԱ.— բնագիր, եւ
Հնարհատէ մկղմ — Մեկնութիւն, Դանիէլ.
Վկաք = Մեկնութիւն, Աթանաս. մկեպ.,
եւայլն:

էջ 35.— Ի կատ. ող. ի ԴԹ. Եր-
թամ փախուցեալ էր ի Սաւուղայ, եւ հեղ-
նէին զնա, թէ չըջի ի լերինս որպէս ճըն-
ճողուկ։ Այլ երբայցիքն եւ ասորիք ասեն,
թէ յորժամ էր առ Անքուս, եւ ի զնայն Ան-
քուսայ ի վերայ Իսրայելի, եւ ի տանէն
զԴաւիթ զկնի գերեցին ամաղեկացիքն ըզ-
կանայս յոցա, եւ խնամոցն Այ. ոչ կամե-
ցին իշխանքն, զի մի ասիցեն թէ Դաւիթ
ոպան զՍաւուղ, եւ զի թալիս զգերեալսն,
որպէս Լոհեն. յայնժամ երգեաց զայս շնորհ
կալ Այ. եւ ասէ.— «Ի Տէր յուսացայ...»։

էջ 46.— Տիեզերալոյս վարդապետիմ
վարդամայ Մեկնութիւն Սազմոսիմ։ Եւր-
ծիալ ի Հագոյմ Սրբայ եւ յարեիականէն
Հագրատայ ի վարժա մեկնամց Սիովմի։

էջ 268-308, դատարկ։

Յիշատակագրութիւնք։— Մեծ թիւով

մանր եւ միօրինակ յիշատակագրութեանց
մէջէն կ'առնենք երկու հատ միայն։

էջ 45.— Ուլ քահանայք եւ սարկաւա-
դունք եկեղեցոյ, զղրող ար. զըզիս Արթիւն
զպրիս, զհայրն իմ փանոս եւ մայրն իմ
Մարգրիտ եւ զննջեցեալ իմ [յ]իւնցեք ի
Գս. եւ Տէր մեր Յս. Գս. աւուրն ահեղին
բարեխառութեամբ ար. Ած. ած[ն]ին զմեր
մեղքն թողցէ, ամէն։

էջ 93.— Որ ողորմի ստացող դրոյս
Եսայի վարդապետին եւ ծնողաց Տէր Ար-
բաւամին, Սուլթանին եւ նախնեաց նորին,
յԱրսենին, նորին որդի թումային, նորին
որդի յԱրդումանին եւ նորին որդի Պաղ-
միին եւ նորին որդի Տէր Արբաւամին, նո-
րին Եսայի վարդապետին եւ աշակերտին
Սարգիս Եպսկ. ին, եւ զղողս սուտ յանուն
զրդի Արութիւնն յիշել եւ Ած. ողորմի ասել
աղայեմք ի Տէր, եւ Տէրն ձեզ ողորմի ա-
սէք, ամէն։

219

ԱՆՏԱՌ ԼՈՐԱԳՈՅՆ ՄՏԱԾՄԱՆՑ.— 1

ԱՂԵՔԱՆԵՐԻ ԳԱԼԱՄԱՌՈՍ

Թրգմ. ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԻ. ԽԱՐԲԵՐԴԵՐ (1741)

Հմտ. ՊՕՂՈՍ ՊՏՐ. ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՈԼՍՈՅԻ (1806)

Կ. Պոլիս

1831

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մասալ 26×20×2, էջք 24218։ Հան-
դամանք լաւ, Թուղթ, Գրիլ Պրուսացի Կա-
րապետ Տէր Կարապետեան, Գրութիւն՝ «Եւ
մեկնով, միասին, 83 տող։ Նոտարդիր,
Համառատագրութիւնք առատ, Կաշեկազմ
խաւաքարտեայ, Ստացող Տիւրիկցի Աստ-
ուածատուր Վրդ. Մեղքնեան, Մ. Ս. Յ. Կնիք
Ստացողի՝ փակադիր, Ած. աստուր
վարդապետ, 1818, էջ 1։

էջ Ե.— ձեկատ.—

Գիրք ար կոչի Սէր Աստուծոյ կամ

Փոքր Անտառ, նորագոյն հիմնեալ ի հեղի-
նակութեան Սր. Գրոց ի Սր. Հարց եւ յայ-
լոց ծայրադոյն վարդապետաց, Յարմարե-
ցուցանելի ամ. ից լուր աւուրց քառասնոր-
դաց կիւրակէից ի մէջ տարւոյն եւ հաստ-
րակ տօնից, ի յարեղիք տեսուն Աղեքսանդր
Դալամօթօ կոչեցելոյ մեախնացւոյ, ի Փատ-
ուայ, Թարգմանեցեալ յիտալականի լուր
ի հայկական բարբառ ի Ղուկաս վարդա-
պետէ իմարերթացւոյ, Յամի Տոն. 1741,
յապրիլի Ե։

Իսկ ի Միաբանութենէ Ած. աղիր Աթո-
ռոյն ամ. Հայոց Սրբոյ Ենթի, Անդրիանոս—

այդպէս ի երանանքնոր՝ Պօղոս գերիմաստ վարդապետի ձեռամբն վերստին, առանց այլայլելոյ զընադիրն, (ի յամի Տոն. 1806, սկստեմերկոյ 22) ի Համառօտեցեալն դադարեալ, որ ի Կոստանդնուպոլիս, օրինակեցաւ դարձեալ այս գիրքս առ ի վայելել Սրբոյ դերասպանն Աթոռոյն Եէմի. միաբան Տեւրեկցի շնորհաւիայ Ած. ատուր վարդապետի արդար արդեանքն, ի վայելումն ինքեան, զինի անցմանն իւր յիշատակ Սրբոց Կաթողիկոսնց դերափառ Աթոռոյն Եէմի.:

Ի Կոստանդնուպոլիս, զրեցաւ մատնան ձեռամբ Կարապետի Պրուսացոյ Տէր Կարապետեան, ի թիւ Փրկչին 1831, եւ յունիսի 3, սկիզբն եղեւ:

ԸՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ—

Էջ 1— Գլուխ Առաջին— Յաղագս սիրոյն Այ. դէմ առ մարդն.— Նախ քան զստեղծանեն Այ. դաշխարհ. . . :

Էջ 193.— Գլուխ վաքսում եւ եօթմերորդ.— Յաղագս հատանիլոյ զեքս կրօնաւորութեաց, զոր թէ կամիս՝ տես յընդարմակիլ:

Էջ 193.— Գլուխ վաքսում եւ իմներորդ.— Յաղագս փառացն Արքայութեան,

Էջ 199.— Ցամկ Սր. Մատնիս:

ԵԱՆԹ.— Էջ 201–208 կան այլադան դրերոյ մամանակադարական տեղեկութիւններ Երուսաղէմի պատրիարքներու եւ դառադան Եղիսիբեանց վերաբերեալ. կ'առնենք ընտրանք քանի մը Հատուած:

Էջ 201ա.— Այսպիկ եմ քիւ Պատրիարքաց Սրբոյ Աթոռոյս, որ ի զաղափարէ միոյ Քարողդըզէ առաք, որ էր ի Պատրիարքարանն:

ԶԿէ.— Նառա Պատրիարդ Տէր Դաւիթ ամս յէ:

Էջ 205բ.— Ի ՌՄԶԳ յօդոս. 19 եկն ի Զմիւռնիոյ վերոյդիչեալ Սրբազան Հայր մեր [Գարրիէի Պար.], այլեւ եկաց յաթոռ Հայրապետութեան զամս, եւ ի ռմծք, յապրիլ 25 յուրս Հինգշաբթի կնքեաց զկեանս իւր յուրեակալ Տերամբ առ Սրբազան Հայրապետս, ի Հասակի եօթանասուն եւ վեց ամաց: Սա ի ՌՄԿԸ, յօդոս. 2. նստաւ ի Պատրիարք, յոր տեւեսաց ամս ի, եւ ամիսս

ը. եւ աւուրս Ժ. եւ է: Թաղեցաւ փառաւոր Հանդիսիւ ի սր. Փրկիչ ի շարս նախնի Սրբաբան Պատրիարքաց:

Ի Դաւթէ մինչ ցԳարրիէլ Սրբազան Պատրիարքն ի ռուն զաղափարէ զիսկն առեալ, առտ զընցուցի Համչիբակի իմոյ և սպասաւոր Գրիգոր Դպրի, 1841, յունիս 28: Ծառայ ծառայից Տեւրեկցի դարպասն Ած. ատուր Ար.:

Էջ 207ա.— 1842 յունիւր. 22, Բերդացի Իսահակն, Տիգրանակերտցի Յակոբն, Կիրակոս Եպս. Գարրիէյն, Պոլսեցի Գրիգորն, Վանեցի Եղիայն սարկաւարդ, եւ ի 1843 Նոյ. 7 Հրեշտակապետի Կիւրակէ Մրչեցի Միխիթար եւ, Իսահակն Երեմիայ, Գրիգորն Գրիգորիս անուամբ վրդպ. ձեռնադրեցան:

Մայիս 10, Ենկիւրեցի Իսահակ վրդպ. ծայրագոյն աստիճան ընկալեալ եւ 12րն յնաց ի Հնդկիկ նուիրակ:

Յունիս 21, Ենկեղեցոյ Տօնի Մարդկանցի Յարութիւն, Նախիջնանցի Գէորդն Վարդան փոխարկեալ, Տիգրանակերտցի Կարապետն Ստեփաննոս փիս., Բայուցի Կարապետն Ղուկաս փիս., վրդպ. ձեռնադրեցան:

1843 յունիս 10, Սր. Կարապետի Տօնի, Պօլսեցի Պենեաթեան Յարութիւն սպասաւոր մեր չորս աստիճան ընկալաւ: Եւ ի 12 Լուսաւորչի Տօնի, Կէլիպօլսեցի Յակոբն Յակոբոս փոխարկեալ, Մարաշի Յադութիւն, Էտրիւնցի Ստեփանն, Մշեցի Թաղէոսն, Բառնեցի Մարտիրոսն, Ամասիացի Կարապետն, կէս, եւ ի յուլիսի 18 Պայծառակերպութեան տօնի աւագ սարկաւարդ ձեռնադրեցան:

Ի 1847 մայիս 25, Երուսաղիմացի Կիրակոս Սրբազան Պատրիարքն ձեռնադրեց զերիս սարկաւարդն ի վարդապետութիւն, որք են Կէլիպօլսեցի կոչեցեալ Յակոբոսն, Խորիքեցի Ստեփանն, եւ Մարդուանցի Կարապետն:

Էջ 208ա.— 1854 Հկտ. 10, Նախիջնանցի մեր Վարդան Վարդապետն առ Ած. փոխեցաւ եւ ի Նոյն աւուր Թաղեցաւ:

Էջ 208բ.— 218, դռտարկ:

Յիշատակագրութիւնք։—

էջ 3.— Վարի լուսանցքին, չեղադիր.
— Ի զրոյց Տէվրէկցի միաբան Սն. աստոր
վարդապետի Մելքոնեան, յիշատակ Սրբոյ

Աթոռոյս եէմի. ի կենդանութեան, 1859,
էջ 197.— Աւարտեցաւ սր. մատենան
այս յամի Տոն. 1831. եւ յուլիսի 25 ի միծի
Պօլիս։

220

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. — 1

ԱԼՓՈՆՍՈՍ Մ. ԼԻԳՈՒՈՐԵԱՆ

Թրգմ. Տ. ՂԵՒՈՆԻ ԵՒ ԵՈՒԵՈՒՈՒՆԻ ԲՐԴՆԻԿՑԻ

Վեռիտում = Պէյրութ

1849

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 29×20×3: էջ 422: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ: Գրէի՝ Մկրտիչ Վրդ.
Արծրունեան: Գրութիւն՝ սեւ մեյանով,
միասին, 31 տող: Նոտրագիր չեղակերպ:
Կաղմ կիսակաշի խաւաքարտեայ:

Ճակատ.—

էջ 1.— Համառոտութիւն բարոյական
Ամ. արանութեան Ալփոնսոսի Մարիմայ
Լիզուրեան: — Ի կարեւոր միութիւն,
յերկրայական աղատութիւն, յամ. ի սէր.
— Թարգմանեալ ի լատին բարբառոյ ի
մերս, աշխատասիրութեամբ Տ. Ղեւոնդեայ
Խոռխոռունոյ Բրդնիկցոյ, ի Վեռիտոն: Ըն-
դօրինակեցաւ յառաջին զաղափարէն ի ձեռն

Մկրտիչ Վրդպ. ի Արծրունեան, յամի Տոն.
1849, ի 5 Մարտի:

էջ 410.— Վախճան Առաջին Հատորին,
ՄԱՆՕԹ.— Ըստ Տ. Սաւալանեանի
Բարդմանուած է ձեռամբ «Ղեւոնդայ Խո-
խոռունոյ Բրդնիկցոյ ի միաբանից Լիբա-
նոսնու, սլարդ եւ ուրեք անհարթ ոճով: Օ-
րինակեալ է... ի ձեռն Մկրտիչ Վար. Ար-
ծրունեան յամի 1849, ի միաբանութեան
իւրում անդ ի վանս Լիբանանու Հոռմէա-
կան Հայոց» (էջ 174):

Յաջորդ դատարկ թերթերուն մէջ տեղ
տեղ մանր հատուածներ կան, ինչպէս էջ
413, 420 եւ 422, որոնք անկարեւոր բա-
նք են:

221

ԿԵՐԱԿՈՒՐ ՔԱՆԱՆԱՅԻՑ. — 1

Թրգմ. ՎԱՐԴԱՆ ԱՐԵՂԱՅ

ԵԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. —

Մաւալ 30×18: էջ 42: Հանդամանք
լաւ: Թուղթ: Գրութիւն՝ սեւ մեյանով,
միասին, 44 տող: Նոտրագիր: Կաղմ կիսա-
կաշի խաւաքարտեայ:

Ճակատ.—

էջ 1.— Կերակուր Քահառայից,
Թարգմանեալ յառաջագոյն ի լատին լեզու
ի Հայ բարբառ ի ձեռն Վարդանայ ուսման
կրօնաւորի: Եւ ապա Հրամանաւ Տոն. Տոն.

Ստեփաննոսի առաքելապատկ արքեպս-ի
Ջմիւռնոյոյ նոր շարադրեալ ըստ հայկարա-
նութեան կարգի, յաւելմամբ ի նոյն եւ յա-
յկաւ վկայութեանց եւ բացատրութեանց, ի
ձեռն Միքղայեան Տէր Թօհան Վանանդեցի
գրեալ Քահանայի Ջմիւռնոյ Սր. Ստե-

փաննոս եկեղեցւոյ, ի հողեւորապէս ճա-
շակումն դասուց Քահանայից, Յամի Տոն.
1822, ի յունիսի 18:

ԾԱՆՈԹ.— Տպուած է ի Ս. էջմիածին,
1841ին: Հմմտ. Հայկ. Մատենադիտութիւն,
Վննետիկ, 1883, էջ 299:

222

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՄԿԻՏԻՅ ՎՐԻ. ԱՐԽՐՈՒՆԻԱՆ

Երուսաղէմ

1859

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 29×20: էջք 2+50: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ: Գրել՝ Մկրտիչ Վրդ.
Արծրունեան, Մ. Ս. Թ.: Գրութիւն՝ սեւ
մէկնոյ, միասիւն, 26 տող: Նոտրակերպ
չհղաւոր: Կաղմ կիսակաշի խաւաքարտեայ:

ձեկատ.—

էջ 5.— Հաւաքեալ ի Սր. զրոյց մար-
դապետաց ի ընական, բարոյական եւ յա-
յարանական միտս: Աշխատասիրեալ ի Մը-
կրտիչ Վարդապետէ Արծրունեան ի միա-
րանութենէ Սրբոյ Եէմի. Առաքելական Ա-
թոռոյն: Ի պատրիարքութեան Սրբոյ Եէմի.
Աթոռոյն Տ. Տ. Թովհաննոս Սրբազան Ար-
քեպս-ի Ջմիւռնացւոյ, Յամի 1859, յըս-
կիրն յունիսի:

էջ 1.— Յաղագս բնական եւ բարոյա-
կան ծերութեան մարդկան:

էջ 11.— Յաղագս նիւթական եւ բա-

րոյական հիւանդութեան:

էջ 15.— Յաղագս նիւթական եւ բա-
րոյական դւայութեանց մարդոյ:

էջ 22.— Այլարանութեամբ: Յաղագս
Ած.ային դւայութեանց:

էջ 30.— Յաղագս խողման եւ յա-
պաւման ճերացն:

էջ 41.— Ճառ Տեառնըմդառացի, Գրի-
գորի Արծրունեաց եպս. ի քուղք, յեմէ.
ի Հայո, յաղագս Տեառնըմդառացիմ.— Ի
Ժամանակս Յուստինոսի Կայսեր...—

էջ 45.— Ի Սր. Յարութեամ Ջատկի
ճրագալուցի շաքաթ օրմ.— Նախ յոյն
պատրաստէ...:

էջ 47.— Օրինակ գրոցմ դռ գրեաց
Պոգոս Արքեպս. առ Բիշմիշեամ Միքայէլ
սոստոածաւոր. ամիրայմ ի Կոստանդինու-
պոլիս, 1839, ի 29 Օգոստ.: — Յայտարա-
րութիւն հակառակասիրութեան հռոյմէ-
կան կրօնաւարաց...:

223

ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱԲՆԱԲԱՆԱԿԱՆ.— 1

ԱՆԴՈՆԻՈՍ ԿՈՌԻՅԻՆ

Թրղւմ. ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԴ. ԵԱՐԵՐԻՅԻ (1741)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 29×20×2: էջք 308: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ: Գրութիւն՝ խորագիր—

նբը եւ գլխադիրները կարմիր, մնացեալը
սեւ մեկնով, երկսիւն, 35 տող: Նոտրու-
ղիր: Համոտօտագրութիւնք չափապահ

տառաւ: Կաշեկազմ տախտակեայ, ներքե-
լինը կոտորած եւ մասամբ քակուած:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 3.— Փիլիսոփայութիւն, ըստ ան-
խախտ, եւ հաւաստի վարդապետութեանն
սրբոյն Թովայի Ազուկնացոյ: ՉՏրամաբա-
նութիւն, Ձինականութիւն, Ձիարոյականն,
եւ Ձէմարնարանութիւն ի չորս հատորս
պարունակելով, հեղինակութեամբ, Հօր
Անդոնիոսի Կոստին կոչեցելոյ, Լէմօվի-
չկնացի ի կարգէն քարոզողաց սրբազան
Ածարանութեան վարդապետէ, ուսուցիչ
փիլիսոփայութեան ի համալսարանի սըր-
բոյն Թովայի, ի գերապայծառ Տօմինիկոս
սեփանէ Մարինեան ի նոյնոյ կարգէ, Այ-
վէնիէնիոյ արհիեպօ. ի նոյնում քաղաքի
հանդիսապէս կառուցեալ, Հատոր Զոր-
յորդ, Ձիարոյականն, եւ Ձէմարնարա-
նութիւն պարունակելով ի վերջում առն-
թիւն Տօմինիկոսի Լօվէգիոյ, Հրամանաւ
մեծաւորաց:

Զորյորդ Մասն Համաքմարանակմի
Փիլիսոփայութեամ: Յառաջաքմանութիւն.
— Հետեւելով կարգին եւ սկզբան ի սրբոյն

Թովայէ եւ յԱրիստոտելէ մեկնեալ, դայս
մասն փիլիսոփայութեան ի վերջում տեղ-
ով աւանդելի պահեցաք. . . .

Էջ 5.— Խմղիր Առաքիմ: Զեակէ ըստ
Ինքեան.— Շուրջ զէակեւ ի հասարակի
կարէ նկատիլ. նախ զԴՆԷ, եւ որքան
իցէ. . . .

Էջ 305.— Յամկ Մակագրից Զորյորդ
Հատորոյ, երրորդի մասին համարնաբա-
կանի փիլիսոփայութեան յառաջարանու-
թիւն:

Եիշատակարան.— Էջ 308թ.— Թարգ-
մանեցեալ ի լատինական լեզուէ ի հայկա-
կան բարբառ ըստ խնդրոյ եւ օմանդակու-
թեան Յովհաննէս Ածարան վարդապետի
Բաղիշեցոյ արհի եւ պանծայի եպօ. պա-
արիարգի Հայոց Կոստանդինուպոլսոյ: Իւ-
սա կրկնաբար թարգմանեցեալ եղեւ ի Ղու-
կասու վարդապետէ Պարբերացոյ, ի
փոսա ամենամեծին Այ. եւ ի պատիւ ամէն
օրհնեցեալ Սր. Կուսի Մօրն Այ., եւ ի
յոգուտ հայկազեան ազգին, ամէն. յամին
Գ. ի 1741:

224

ՇԱՐԱԿԱՆ. — 2

Խառնայ (Կեսաքիա)

ՌՃԽԲ = 1693

Մասաւ 30×21×8: Էջ 656: Հանգստ-
մանք լաւ. ընդհանրապէս, ենթարկուած է
նորոգման: Թուղթ հասա տոկուն: Գրի:
ճարութիւն Դպիր Եւքառացի: Գրութիւն՝
խորադիրները եւ մասամբ դիւտդիրները
կարմիր, մնացեալը սեւ մեկանով, միասին,
2½ տող: Բոլորդիր մեծ եւ յոտակ: Իւրա-
քանիւր Կանոնի սկիզբը զարդարուն գըր-
խառատ եւ գունաւոր լուսանցազարդ: Գու-
նաւոր խորանք, էջ 5 եւ 253: Կաշեկազմ
մաշտեայ: Մէկ թերթ մուգաղաթեայ պահ-
պանակ հատորին վերջը, երկաթադիր ա-
ւետարանի մաս: Մտացող՝ Հայէպցի Ղա-
յէմքեար Յովաննէս Գարնաէր:

ԲՈՎԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 1-4, դատարկ:

Էջ 5.— Կամովն մեծի եւ հրաշափառ
նրբնդեան Տիրուհւոյ կուսիմ ի Յովակի-
մայ եւ յԱմնայէ.— Երգեցէ՞ք որդիք
Սիրմիւն. . . .

Էջ 10.— Կամովն Մնրնդեան Սրբոյ
Ածածնիմ ի ծնողաց իւրաց ի Յովակիմայ եւ
յԱմնայէ.— Որ նախիմաց իմաստու-
թեամբ. . . .

Էջ 253.— Այսուր յարեալ ի մեռե-
լոց. . . .

Էջ 420.— Ի Կիրակոս վարդապետ:

կրգմկացո ասացեալ է.— Արեւելք դերաբ-
փին...:

ՄԱՆՈՔ.— Ձեռեղուած է Վերափոխ-
ման Գ. օրուան կանոնին վերջը:

Էջ 518.— Սրգ Արեւագային՝ Ձկնի «Ն-
դիցի» ամուռ ՏՈ՝ Ստղմսնին.— Յարեւելից
ժին է մուտս...:

ՄԱՆՈՔ.— Արեւագայի երգերը իրենց
կից ունին նաեւ իրենց յորդորակները: «Ճա-
նապարհ բարի» յորդորակէն յետոյ կան հե-
տեւանքներ:

Էջ 521.— Բշ.— Իմնեակ դասք հագե-
ղիմաց գորաց, բարեխօս լերաւ աս Տէր մեզ
մեղաւորաց:

Հայլ մամարմակեմ սեռից գորք բա-
րումակամ, բարեխօս լերաւ աս Տէր վա-
սըմ ազգի մարդկամ:

Գաբրիէլ եւ Միքայէլ սուրբ երեշտա-
կապետք, ի հազելարին ժամում լերաւ բա-
րեխօս:

ԳՇ.— Ամնա խորհրդոցսմ յայտնագ՛
նվ սուրբ տեսնողք, գմարմարամ Բամին
պատմողք մարգարէլ յաղթողք:

Առաստ խաղաղարար Քրիստոս բա-
րերար, հայցմամբ սուրբ մարգարէիցն ի
մեզ սգարմայ:

Ի յամագատէ քարագ, մաքուր աղաւ-
նի, կարապետ Բամին կեմաց, տատարակրդ
վայրի:

ԳՇ.— Ի Է՛մ աղբսիւ հայցեմք Սուրբ
Աստուածածին, անդադար բարեխօսեա
որդւոյդ միածնին:

Սափար սկեղէմ լըցեալ, լի մամամա-
յիւ, ծրմար ծագածին արդի գԱստուած կեմ-
դամի:

Տիրամայր Աստուածածին գ՛եզ խոս-
տավանիմք, անդադար բարեխօսեա յաւա-
րն հեղին:

ԵՇ.— Ի Հոգւոյն Սրբայ ըմտրեալք նվ
սուրբ առաքեալք, ըզրիոյ գրածակն արք-
եալք սիրով վրկայեալք:

Աշակերտք Քրիստոսի արդւոյն միած-
նի, բարեխօս լերաւ աս Տէր օրն անբեկին:
Առաքեալք եւ մարգարէք եւ սուրբ
հայրապետք, բարեխօս լերաւ աս Տէր վա-
սըմ եկեղեցւոյ:

Ուրբ.— Ամկեալ երկիր պագմեմք
աստուական խաչիդ, ամբարտա բարե-
խօսեա խաչեալ արքային:

Ով քաղաքեւեմն մըշմն պարծեմք
Պօղոսեմն, անկամիմք առաջի քն, լեր մեզ
պահապամ:

Պատուական փայտ փըրկութեմ
փրկչին գ՛մարամ, դու լեր բարեխօս վասն
իմ յաւալ գալըստեմն:

Պարծեմք Պօղոսի յայտնեալ միջնորդ
հաշտութեմն, ամբարտա բարեխօսեա առ
ամմահ արքայն:

Առաջնորդ կեմաց մարդկան եւ յոյս
յարութեմն, ըզմեցեցեալսմ մեր համգոյ ի
կեանս անվախեմն:

Որ աւագակն բացեր գդուռն եղեմա-
կամ, բաց եւ մեզ մեղաւորաց գդուռն ա-
ռարմութեմն:

Արեւմեցեալք մեք միաբան ըզՀայր եւ
ղրդի, եւ գամեմաւորք Հոգին յաւիտ-
եմն ամէն:

ՄԱՆՈՔ.— ԲՇ եւ ԳՇ օրերու երգե-
րուն մէկ տարբեր փոփոխակը կայ այս ձե-
ռագրի 652 էջին վրայ, նոտագրի: Ըն-
թերցուածի քանի մը տարբերութիւններ
տես վարք:

Էջ 650.— Շարակեմ Աբգարու թագա-
ւորին Հայոց.— Աբգար Հայոց թագաւոր,
իմաստութեամբ խորհրդաւոր...:

Էջ 651.— Մեծացուցէ Ասազ Ուրբա-
քին.— Յանգ առւ[ւ]րն ուրբաթու մաշ-
ուամբ մեծի կուտորդւոյն...:

Համարածի Սրբայն Միմաստ.— Պրակ
եւ փառք պարծանաց, եկեղեցւոյ Քրիս-
տոսի...:

Էջ 652.— ԲՇ — Իննեակ դասք հո-
ղեղինաց...:— Հմմտ. նախորդ սիւնակը:

Գշ.— Աննա խորհրդոցն յայտ-
նողք...:— Հայցմամբ սր. մարդարէից
զԹայ տիրարար: ... տատարակ վայրենի:—
Նոյնպէս:

Էջ 653.— Կարգ մեծացուցեցից րոս
աւարց շարաքաւ, արարեալ Յոնաննու
Մամդակունցւոյ:

ՄԱՆՈՔ.— Մանգակունցւոյ անուր
հիշդ չի կրնար բլլայ, քանի որ ցանկին մէջ
սեղ գտած են յետին դարերուն յօրինուած
շարականներ:

Յիշատակագրութիւնք.—

1.— Էջ 204, բուրգիդ.— Ձեմոգ տա-

ռապելայն եւ զհոգւով վշտացեալս զգրող սորա յիշեալիք ի Տէր աղաչեմ :

2.— Էջ 252, նոտագիր.— Թվին Ռձեռ գրեցաւ Շարակնոցս ի մայրաքաղաքն Դէստերի, ի դեօղն որ կոչի Եւքառա, ի հայրապետութեան Սր. էլմիսանյայն Եղիազար Կաթողիկոսի, եւ փոխանորդ Նորին, Նահապետ Կաթողիկոսի, եւ առաջնորդութեան Սր. Եմյ. Յոհաննէս վարդապետի, եւ Ածաւառն Մինաս բարունապետի: Աւարտեցաւ տառս Եր., ձեռամբ Եւքառացի Յարութիւն դարի, ի վայելումն Հայէպցի Ղալէմքեար Յովաննէս Պարոնտէրի, որչափ որ ի մարմնի է, եւ յետ աստեացս ելանելոյն մնասդէ Շարակնոցս ի դուռն Սր. Յակոբիս, յիշաւակ իւր բարի, եւ ծնողաց իւրոց շօրն էմի խօճային եւ մօրն մահտեսի Կուլիստանին, եւ զքրերն իւր զՄահտեսի Մարիամն, եւ զԹաքուհին, եւ զմիւս Մարիամն, եւ զեղբայրն իւր զմահտեսի Պարսումն, եւ զգլխաւորն իւր զմահտեսի Պարսումն, եւ զմահտեսի Յօհանն, եւ զԵկորբան Ձէյէպին. եւ զքամբիւն իւր Այմաս խաթունին, եւ զամ. արեանառու մերձաւորն իւր: Եւ զարձեալ խնդրեմք ի ձեղնէ ով ժամասաց եղբայրք որք Հանդիպիք յայսմ Շարունուլիս, յիշեալիք ի Եր. աղօթս ձեր զվերդարեայքս միով Հայր մեղայն եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Բէ. եւ յԱստուծո մերո, ամէն, Հայր մեր:

Էջ 528, բալագիր.— Եւ զեղեկի եւ

զԹաւառացեայն մեղօք զԵարութիւն զպիրս գծող սորա յիշեալիք յաղօթս ձեր վասն Թողութեան մեղաց:

Էջ 649, բալագիր.— Փառք ամենաւսուրբ Երրորդութեան Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ յաւիտեանս ամէն: Արդ գրեցաւ Շարակնոցս օղնականութեամբն Այ. ի Կեսարիա ի դիւղն որ կոչի Հեւքառայ, ձեռամբ յոգնամեղ Յարութիւն անարմոյն զպրի, Թվին Ռձեռ, Կալ[ր]ի, Ժն: Աղաչեմ զձեղ որք Հանդիպիք ողորմի ասաղէք եւ մեղաց Թողութիւն խնդրեցէ ի Բէ. եւ ինքն Ած. ողորմեցի ձեզ, ամէն, Հայր:

Էջ 650, նոտագիր.— Եւ զարձեալ կրկին անգամ աղաչեմ զձեղ օրիւրիք որք Հանդիպիք այսմ բուրաստանիս երդեւում քաղցրանուագ բարառով, յիշեալիք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զՀէյէպցի Ղաւումքեար Յովհաննէս Պարոնտէրն, զհայրն իւր Խմիրխօճան, եւ զծնողն զմահտեսի Կիւլիստանն եւ զամբիւն Այմաստ խաթունն. եւ զեղբարքն իւր զմահտեսի Պարսումն, եւ զմահտեսի Յօհանն, եւ զԵկորբան Ձէյէպին, եւ զքրերքն իւր զմահտեսի Մարիամն, եւ զԹաքուհին, եւ զմիւս Մարիամն, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Բս. Եւ Աստուծո մերձէ, որ ամէ. Եկալք առ իս ամ. վաստակեալք եւ բեռնաւորք եւ ես Հանդիպից զձեզ. եւ այն ըստ կարգին:

225

ՄԵԿՆ. ԺԲ- ՄԱՐԳԱՐԷԻՑ (Քիրի)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Մաւալ 30×21×2: Էջք 222: Հանդսմանք լաւ: Թուղթ կապտորակ: Գրութիւն սև մեկնով, միասին, 33 տող: Նոտագիր լեղւ: Համառօտագրութիւնք առատ: Կաւեկաղմ Հառաբակ:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ.—

Էջ 3.— Յառաջաբան Երկնոսուսան Մարգարէից առ վերծառնով.— Երբորդու-

թիւն անտեղծ է հուրիւն Այ. Հայր Որդի Հօրի. երեք անձինք մի բնութիւն եւ մի Աստուածութիւն...

Էջ 4.— Համառօտ Միկնութիւն Մարգարէին Յովնայ.— Մամօքուքիւն Առաջին Դիւղայ.— Հրամայի Ուլեայ անել զպոռնիկ կին, եւ ի նմանէ յարուցանել...

Էջ 58.— Մամօքուքիւն մարգարէական բանից Յովնայ:

ԵԱՆՈՐ.— Այստեղ մեծ Բերոյթ յը

կայ. Յովել Բ. 25 Համարէն ցփերջ, Ամուս, Երզրիւ, և Եովնան ամբողջովին, իսկ Մ/— քիան մինչև Ե. 5 Համարը կը պակսին, մէկ կամ աւելի պարկներ կորուսած ըլլալով: Գիտելի է նաև որ էջ 62է 63 գէրը և ևս յանր որոշապէս կը փոխուին:

էջ 63.— «Եւ Հովուեսցես զԱսորես— տան սրով» — Միքիէ, Ե. 6:

էջ 73.— Մարգարէութիւն Նաուամայ. — Գլուխ Առաջին:

էջ 84.— Ամբակում — Գլուխ առաջին. — Տրտնջայ Ամբակում զԹիւրութենէ Հրէից...

էջ 114.— Սոփոնիա — Գլուխ առաջին. — Նախ ասէ Ած. զաւերմանէ Երուսա— զէմի...

էջ 123.— Մարգարէութիւն Անգեայ, որ էր յառաջ քան գԳՍ. 518 ամաց յառաջ, Գլուխ առաջին. — Թանգիմանէ զՀրէայ— սրն...

էջ 133.— Մեկնութիւն Զաքարիայ որ մարգարէացաւ յնզմ:

էջ 198.— Ակիգրն Մազաբիայ Մարգարէին:

էջ 217.— ... զի անդ յերկինս լիցիս Երանեալ. զի Սքն. Գրիգոր ասէ. Ճշմարիտ Երանութիւն է, արհամարհել զԵրանութիւն կենցաղոյս, և զանց առնել զԵրկրաւորաց, և բորբոքիլ սիրով առ աստուածայինսն, եւայն:

էջ 218-222, դատարկ:

226

Ա. — ՄԵԿՆ. ԺԲ. ՄԱՐԳԱՐԷԻՑ. — 2

Ն. ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻ

Բ. — ՎԷՄ ԳԱՅԹԱԿՂՈՒԹԵԱՆ. — 1

ԻԼԻԱ ԵՊԱ. ՄԻՆԵՎԻԻ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասայ 20×10×2: էջք 192: Հանգա— մանք յաւ: Թուրք Հաստիկէ: Գրութիւն՝ իտաղիւրները և ղլխաղիւրները կարմիր, մնացեալը սև. մեկնով, երկրին, 48-50 տող, Նոտարաղիւր մանք: Համառուտագրու— թիւնք առատ: Կիսախորանք սև ու կարմիր դծերով, ճարտարապետական յորինուածք, մարդտէրին մանրանկարով, էջ 42, 58, 69, 76, 82, 84, 89, 100, 105, 111: էջ 5 երկու նկարներ, մին սևէ՝ միւր գունաւոր, փակ— ցուած: Կաշեկաղմ ոսկեգոծ, փայտեայ:

Ա.

ՄԵԿՆ. ԺԲ. ՄԱՐԳԱՐԷԻՑ

էջ 3.— Սրբոյ Խորն մերոյ Տոմ. Ներ— սէսի Արքեպիսկոպոսի Տարածի, Մեկնու— րիւն Երկտաւսամ Մարգարէիցն, գոր ի քն—

լտըռութեմէ Աքառ Եփրեմի և Կիրոզի և յիւրոց յաւելուածոց մտաց գեղեցկայար— մար յեռեալ իբր ասկի ընդ սարդիւն: — Հմտ. Տպ. էջ 6:

էջ 5.— Սկիզբն բանից Տեառն առ Ու— սէէ...

էջ 42.— Մարգարէութիւն Ամուլայ, Ամուլն ի Շամրին մարգարէացաւ յաւուրս Ողիայ:

էջ 58.— Մարգարէութիւն Միքիայ, Միքիայ և Ովսէ և Ամուլ յաւուրս Յովս— րամու և Աճազու և Եզեկիայ Եւսագաւ— րոց Հրէաստամի մարգարէացան:

էջ 69.— Մարգարէութիւն Յովկայ, Եովկ յաւուրս Եզեկիայ մարգարէացաւ:

էջ 76.— Մարգարէութիւն Յովմամու, Յովմամ յաւուրս Աճազու մարգարէացաւ:

էջ 82.— Մարգարէութիւն Արդիու:

Արգիստ մարգարեացաւ յառաջ քամ զեղս տարեհասնումը:

Էջ 84.— Մարգարեութիւն Նաւումայ: Նաւում վասն սատակման Նիմուէտցուց մարգարեացաւ:

Էջ 89.— Ամբաստան վասն Բաբելոնացւոյն, որ գերեաց զՆիմուէ, մարգարեացաւ: — Սողոմոն թիւն էր ի ժողովրդեան հրէից առ դուռն նստել մարգարէիցն...:

Էջ 100.— Մարգարեութիւն Սափան: Իսկ: Գլուխ Ա.— Բանն որ եղեւ առ Սոփանիս...:

Էջ 105.— Ամգէ, Զաքարիայի համդերմ, յետ ելիցն, յամին երկրորդի Դարեհի արքայի մարգարեացաւ: — Յետ դարձին ի զերուսթէնէ անտի Բաբելոնացւոյն...:

Էջ 111.— Յամոնամ ուրեքարդի, Զաքարիա, յետ ելիցն, մարգարեացաւ: յսմի երկրորդի Դարեհի արքային:

Էջ 143.— Մաղաքիա քարծնայ յետ քարծնի մարգարեացաւ: Մարգարեութիւն Մաղաքիայի:

Էջ 152, — Դատարկ:

Բ.

ՎԵՄ ԳԱՅԹԱՎՈՒԹԵԱՆ

Էջ 153.— Գրեցեալս ի ներքոյ կոչի վէժ Գայթակղութեան, շարադրեցեալ յիշիայ Մինեագիս եպիսկոպոսէ Քեանէիի եւ Գալվէրիդան վիճակի, ի խնդրոյ ուրումն իշխանի: Եւ Թարգմանեցեալ ի յունացն ի Հայո, յամի Տոն. 1707, եւ Հայոց ՌՄԺԶ. իսկ յունվարի լա:

ՎԵՄ Գայթակղութեան, այսինքն ըսկիգրն եւ պատճառ պատառման երկուց եկեղեցեացն Արեւիկայումի եւ Արեւմտայումի:

Ա.— Խնդրեցեր յինէն ով իշխան փառաւորագոյն եւ ամենաբարեպաշտ՝ առ ի յուսանիլ մանրամասնաբար, թէ զինչ է այն որ բաժանէ զերկուս եկեղեցիսն, այսինքն զարեւելականն ասեմ եւ զարեւմտականն...:

Էջ 170ա.— Ե՛հ.— Իսկ վերջին իրաւութիւնն որ վասն միութեան եկեղեցեաց եղեւ ի Յունանէս Բալթալօղոսի որդու Մա-

նուէլի, ի յայնպիսի ժամանակի միում, որ ի բոլոր Թաղաւորութենէն ոչ այլ ինչ մնաց, բայց միայն Գոստանդինուպոլիսն...:

ԵԱՆՈՅ.— Ըստ Տ. Սաւաւանեանի, թարգմանութիւնն է բառական եւ անհարթ, եւ Թարգմանիչն կարծի լինել Միխայիլ Ժողովուն (Յուլյակ, էջ 176):

Էջ 176բ.— Պապ, զի՞նչ է: Թարգմանեցեալ եւ տպեցեալ ՌէճձԲ Բուրի: Առ վերջնաւուն.— Գաւառն Պապին ի Վիէննա է մի յառաւել հրաշակաւ պատահմանց անտի ոչ միայն այսմ դարու, այլ եւ անցեկոցն...:

Էջ 185.— Համաշխարհային Պատմութիւն Տիեզերաց. որ պարունակէ դամ. Թաղաւորութիւնս ի յառաջակայ ժամանակին ըստ իւրաքանչիւրոցն կացութեանց, այսինքն ամ. ուսմէ զվիճակս, ըզգաղաքս, զվարս, զօրէնս, զվաճառս, զարուեստս, զիրօնս, զլեզուս, եւ եթէ զայլ ինչ հետաքրքրելի եւ արժանաբան, որպէս ի տախտակոյն երեւի, հանդերձ երկրագրական խարդախիւն:

Բայց այժմուս նախ հաւաքեալ ի յատուկագոյն պատմողաց, անկիկալօրտալաց եւ ի լոյս ածեալ ի յունաց պարզ լեզուն ի Գէորգէոսէ Քոնսդանդիանոսէ Եանաւացւոյն, եւ երկրւղիս նուիրեալ պայծառագունի, աղնուագունի եւ հուլակաւորի իշխանի տեառն տեառն Քոնսդանդիանոսի, Օսկանգովանոսի, հատոր առաջին, որ պարունակէ թարգմանութիւն մեծին Ռուսիայի, այսինքն Մոսքովիայի, Իսկ այժմոյս եւ Թարգմանեցեալ ի յունացն առ Հայո, խնդրանօք եւ ծախիւք Իրեքէի Խոնայ իշխանի որդի Պարոն Միջայէլին, յամի Տոն. 1709, եւ յունիսի 13 սկսեալ, եւ յօդոստոսի յառաջին օրն աւարտեալ:

Յառաջարկութիւն համաշխարհային սլաւոնութեամբ:

Երկրային բոլորակն տիեզերաց ըստ հասարակ մտաց ընախօսից եւ երկրագրաց՝ գտանի բաղադրեալ ի ցաւաք երկրէ, ի կղզեաց, ի միջերկրեայ ծովուց, ի յովիտանոսէ, եւ ի գետոց...:

Էջ 187բ.— Պարագիր քաղաւորութեան:

քեան մեծին Ռուսիայի, այսինքն Մոսկով-
իայի: Գլուխ Ա.: Երկայնութիւն, լայնու-
թիւն և մեծութիւն քաղաքութեան Ռուս-
իայի:

էջ 188ա—192ա, դատարկ:

էջ 192բ.— Գրեցաւ ի Ստեփաննոս
վարդապետէ:

ԾԱՆՈԹ.— Ըստ երեւոյթին կը վերա-
բերի Ս. Ստեփաննոսի մասին ներքեւը գրը-
ւած 9 տող զովեանոին:

227

ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ (ԹԵՐԻ). — 14

ԹԱԿՈՐ ՏԷՎՈՒԱՃԻՆԷ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 29×21×4: Էջ 466, ըստ նոր
իջաւամարի, Հանդամանք լաւ, բայց ըս-
կիղրը և վերջը բերի: Թուղթ՝ էջ 3—162
կապտորակ, էջ 163—466 ճերմակ: Գրու-
թիւն՝ խորագիրները և ղլխագիրները կար-
միր, մնացեալը սեւ մելանով, երկսիւն, 37
տող: Նոտրադիր: Համառօտագրութիւնք ա-
ռտո: Կաշեկազմ հասարակ, փայտեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1—2, դատարկ, պահպանակ:

էջ 3.— Գ. պրակն է, ուրեմն կը պակ-
սին Ա-Գ. պրակները, 46 էջ՝ նախկին իջա-
ւամարով:

էջ 4.— Ճառ Բ.: Թէ որպէս մտանե-
ցուցանի երանելին Ամբրոսիոս մեղուի, ա-
ռիւծու եւ մեղեր:

էջ 154—162, դատարկ:

էջ 163.— Յաջագոս Աւետման Սր. Աս-
տուածածնին:

ԾԱՆՈԹ.— Նախապէս ունեցած է ա-
ռանձին իջաւամար և պրակաթիւ, ըստ ո-
րում ա պրակին առաջին էջն է սա:

էջ 371.— Ճառ[է] գեղեցիկ արտա-
համեայք ի գանագան բանից սր. գրոց յա-
ղագոս սրբոց որք ընդ բովանդակ տարին պա-
սանին: Արաքեալ ի յարգելի յառնէ Յակո-
բայ վարակեան, ի կարգէ քարոզաց, եր-
քեմն Արքեպս.է յամուացոց որք եւ սկսա-
նին երջանկորէն: Յաջագոս Սրբոյն Ամդրէի
Սոաքելոյն:

ԾԱՆՈԹ.— Նախապէս ունեցած է ա-
ռանձին իջաւամար, 1—64: Վերջին երկու
պրակներու իջաթիւները նոր դրուեցան:

էջ 465.— Ճառ Գ.: Յաղագոս չորից
կացութեանց երանելոյն Սեղաբստրոսի, և
քէ որպէս յամենեւին ի մասսա հաճոյ եղի
Այ.:

228

ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐՔ.— 3

Երուսաղէմ

1651

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 28×21×7: Թերթք 405: Հան-
դամանք լաւ: Թուղթ լաւ: Գրիչ Յովհան-
նէս Քհն. Մովսէսի, որդի տէր Մելքիսեթի:
Գրութիւն՝ խորագիրները ամբողջ, իսկ

չխորագիրները և ահուհները մասամբ կար-
միր, մնացեալը սեւ մելանով, երկսիւն, 39
տող: Բոլորովոր միջակ: Ծաղկող և կալիող
Յովհաննէս խղանցի: Գումաւոր սկզբնա-
ւորաք, յուսանցադարձք և գլխադարձք 26

Հաս. Իւրացանիւր զլուխի կէտը. հո-
րանազարդ ժը. թշ. 5ա. Մամրանկարժ.
թշ. 6բ. 3 Հաս. 6ա. 4 Հաս. 6բ. 2 Հաս.
9բ. և 10ա. ժէկ ժէկ. 10բ. 3. 11ա. 1.
12բ. 2. 13բ. 1. 14բ. 1. 15բ. 1. 285ա. 2.
286ա. 2. 309ա. 1. ր. 3. 310ա. 1. 339ա.
2. Նկարք, թշ. 4բ. 200ա. 2, 226բ. 227ա.
259ա. 2, 290ա. 229բ. 290ա. ր. 299ա.
308ա 1, 312ա 1, 314բ 1, 318բ. 322բ. 323ա
2, 326բ 2, 328բ. 335ա 1, 337ա 1, 2, 341բ
2, 344բ 2, 346ա 1, 351ա 1, 355ա 1, 357բ
1, 362ա 1, 367ա 2, 371բ 1, 372բ 2, 376բ 1.
382բ 1, 384բ 1, 386բ 1, 398բ 2, ընդհանրա-
պէս միեկ արուեստով. Կաշեկազմ փա-
ռահայ խալաթով. Պանպանակ սկիւրը ժէկ
թերթ մազադաթ. վրան ալեւալլ դրա-
փորներ. Մէկ թերթ Թուրք. Զարագոյն յի-
տապագրութիւններով. ան ապա. վերջը
դարձեալ ժէկ թերթ մազադաթ, ալազան
գրութիւններով. Ստացող Յովհաննէս Արդ.
Մոկացի. որդի Բալարաթի. Գրիկի Հօրեզ-
բարը:

ԲՈՎԱՆԵՆԱՌԻԹԻՆ —

Թշ. 1ա, — Յառաջաբանութիւն գրաց
վարուց Սրբաց Հարանց և Զապաշվարու-
թիւնէ Աղտա. — Որ էրն ի սկզբանէ առ Առ-
աւան...

Թշ. 5ա — Երաւէ գնդեցեկայարմար
Սր. և երանիյի իարց մերաց կրօնաւորաց.
յապագս կատարեալ առաքիմութեան: Գր-
ւալի երկրորդ — Եւարց ցհարն Անտոնիոս.
առէ. զիւն պահեցից զի Հանոյ եղէց Այ....:

Թշ. 27բ 2 — Գիր երանիյայն (երանե-
յայն) իլիժօհաննէի նպա-իմ զոր գրեաց վա-
սըմ սկիզբն առնիւյա իւրանիւյա յաշխարհէս
յայտամանէ. — Բանդի տեսի գհոգի քո որդի
անդրանիկհոգոյ իմոյ....:

Թշ. 37ա 2 — Երանիյի իօրն Յօհան-
նու Աստուածաբանի վասն երկրաբարդաց
եղբարցն:

Թշ. 38ա 1 — Կաթապետի մեծի վար-
դապետի տացեալ խրատ[ս] պիտմանիս....:

Թշ. 39բ. 1 — Գլուխ երբորդ: Երաւէ
եզեկորթ տր. հարցն մերաց....:

Թշ. 45բ 2 — Գլուխ(է) չորբորդ.
Բանէ տր. հարցն յապագս զգուշեան....:

Թշ. 64ա 2 — Գլուխ երկգերորդ. վա-
սըն պանաց:

Թշ. 78ա 1 — Գլուխ(է) վեցերորդ.
Բանէ խրատա: տր. հարցն ամենեցուն. վա-
սըն զգուշամտոյ մեզ ի պատերազմաց պա-
րմնկութեան:

Թշ. 93բ 1 — Գլուխ(է) եօրներորդ.
Վասն անմիջութեան....:

Թշ. 100ա 2 — Գլուխ(է) ուրբերորդ.
Բանէ տր. հարցն ամենից. որ յարուցանէ
զմեզ ի Զաքարիան, յարիւրիւն և ի հոմա-
րիւրիւն և ի զգաւորութիւնս կրօնա-
ւորակեան:

Թշ. 120ա 2 — Գլուխ իմներորդ. եր-
րաւէ և բոնէ տր. և երանիյի հարցն ա-
մենեցուն:

Թշ. 127ա 1 — Գլուխ տասներորդ.
Թէ պարտ է զգուշամտոյ մեզ յամ. գորա-
րեան մերմէ....:

Թշ. 133բ 1 — Նեղոսի տր. Հօրն վա-
սըն հպարտութեան և ամբարտաւանու-
րեան — Հպարտութիւն է ախա զայրաց-
եալ, և ուսուցեալ քրդի և ուր Հասանէ
պաշիէ և ասնէ վրա մահահաւա-
թեմք....:

ՄԱՆՈՑ — Հոս Կաթապետի լիյա տեղ
Համաձայն է Նախնեց թարգմանութեան
և կ'ամբողջանէ վեհապետի, Հատոր
Բ. 658-63 (Զեռ. Յուլի, էջ 369):

Թշ. 135ա 1 — Գլուխ(է) մետատուն.
վասն աստուածային դատաստումոց և քնա-
րիւյ գրարին ի չարն. և ոչ անմասու-
րեամբ ինչ առնել:

Թշ. 162ա 1 — Գլուխ երկուստասնե-
րորդ: Երրև քէ պարտ է մեզ....:

Թշ. 174ա 1 — Գլուխ(է) երեքտասն.
Երէ պարտ է մեզ անդադար և արքուն
ազաւք յամենայնի և յամենայն ժամ — Եզ-
րայր ոմն հհարց ցհարն Անտոն....:

Թշ. 177բ 1 — Գլուխ չորեքտասնե-
րորդ: Երէ պարտ է մեզ արգաքատէրո լի-
նի....:

Թշ. 200բ 1 — Պատմութիւն վարուց
առն Այ. կտաւար ազատացեալ վասն Քի.
որայ տնուն էր Ալէքսանդր. և մարտ ժէ —
Այր ոմն էր ի Հոսմա քաղաքի մեծաւան
յոյք....:

Այս ըստ համայնեցումն է յառաջաբան,

Թղ. 328բ. — Վարք Աբրա Մարկիս-
սի...:

Թղ. 335ա 1. — Վարք Պողայ միայն...
կեցի:

Թղ. 337ա 2. — Վարք Պաւղոսի և նա-
սկանային:

Թղ. 341բ 2. — Վարք երանելոյն Մար-
տիրոսի կրտսերացի:

Թղ. 344բ 2. — Վարք երանելոյն Սի-
մեոնի Սիմոնեցոյն:

66. — Հարանց Վարքէն, Թ. 228, Թղ. 227ա

Թղ. 346ա 1. — Վարք երանելոյն Էլ-
լիոնի կրտսերին:

ԾԱՆՈԹ. — Թղ. 346էն յետոյ — արդի
թղթաճամբէն առաջ — մէկ թերթ կտրու-
ած հանուած է, որ է ի՞նչ տետրին վեր-
ջին թուղթը: Կորսուած թերթին վրայ
պիտի գտնուէին սկզբնաւորութիւնը եւ
բաժնեայ կուսին վարուց, եւ շատ հաւա-
նաբար նաեւ սրբուհիին նկարը:

Թղ. 351ա 1. — Վարք աղայնոյն Այ.
Թէոփորայ:

Թղ. 355ա 1. — Վարք երամ[ել]ոյն
Մարիամու եղբայրացոյն:

Թղ. 357բ 1. — Վարք Պողոսի Աղէլ-
սանդրացոյ: — Ասաց ծերուն — Գնացաք եւ
եւ իմաստասէրն Սփրոնէոս երբեմն յԱղէլ-
սանդրիս, առ Աբրայն Պողոս...:

Թղ. 362ա 1. — Աբրա եփրեմի հորին
Առաքյ առացեալ յաղակս գրչմամ:

Թղ. 367ա 2. — Սբ. Հօրն Նիգոսի խր-
բատ պիտանի. — Լաւ է յատակ խորհրդով
նշել, քան պիղծ խորհրդով աղօթս մատու-
ցանել եւ վարձս ոչ առնուլ:

Թղ. 370բ 1. — Խրատք Սբ. Հարց. —
Որ ոք կամի Քի. Այ. Հաճոյ լինել առա-
ջնութեամբ...:

Թղ. 371բ 1. — Վարք երանելոյն Մար-
կիսի Սալմի...:

Թղ. 372բ 2. — Վարք երանելոյն Սի-
մեոնի որ վասն Քի. աղուշանայր եւ Յո-
հաննու ամապատականի...:

Թղ. 376բ 1. — Բաճք հօրն Յոհաննոս
սատուածաբանի...:

Թղ. 378ա 1. — Դաւանութիւն պատ-
ուակամ եւ ցանկալի յոյժ...:

Թղ. 382բ 1. — Ս. Աբամասի եւ Ս. Աբ-
բա եփրեմի առացեալ խոստովանութիւն:

Թղ. 384ա 2. — Արձակմամ ազօրք ա-
բաբեալ մեծի րաբունայտին Գրիգորի. —
Ողորմեացի քեզ Ած. մարգասէրն, եւ թո-
ղութիւն շնորհեացէ...:

Թղ. 384բ 1. — Ս. Գրիգորի Նարեկա-
ցոյ բամբ պիտանիք... — Այլ եւ անպի-
տանս յամի. եւ որքան բան դօրէ պարտա-
ւառ...:

Թղ. 386բ 1. — Հաւաքեալ խոստովա-
նութիւն ի Ս. Եւագրեայ ի բանից:

Թղ. 390ա 1. — Պատմ. որդւոյ քաղս-
տրին Հռոմայ...: Պատմել մեզ զյարս րա-
բկաչալիցն...: Եւ Հայ Գաղիկ թար-
մանեցի զպատմութիւն զայս զորդոյ թա-
ղաւորաց երկոցունց յասորոց ի մերս, եւ
աւանդեցի ուխտի իմոյ եւ ժողովրդեանս...:

Թղ. 393բ 1:

ԾԱՆՈԹ. — Վերի պատմութիւնը վեր-
ջացած է 393րդ թերթով, Յաջորդ պատ-
մութեան սկիզբը կը պակսի, դարձեալ

խերթ կտրուած բլլալով արդի թղթահա-
մարէն առաջ։ Թղ. 395, վարի լուսանդ-
րին վրայ տրուած է նիւթը. պատմ. առ-
նանուն կամուսր ազգաւորն, արդւոյ թա-
ղաւորին։

Յիշատակարամ Ար. Գրոցաւ.— Թղ.
402.

Փառք ամենասուրբ Երրորդութեան եւ
մի Ան-ութեան Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն
Սրբոյ, անկեղ գոյնի եւ միայն բարոյն եւ դո-
ւինց Հաստողին. որ շնորհեաց ինձ անսխառն
եւ անարժան եւ անխմատ եւ բազմամեղ ճա-
նալեւ մեղացամեծ գրչի Մովսեցոյ Հասանի,
ի յաւարտ եւ ի կատարումն շնորհալարոյ
որ. դրոցաւ, որ ասի Հարունց Վարդ. Զոր
ի Հերոն Հնտի եւ Յովմեռ արեղայ. ցոն-
կացեալ կատարանայի տեւեմամբ մեծու. դր-
բիլ ժողովել ամբարեւ, գերանեյեացն եւ.
յամէնէրմանկացն վարս ար. եւ դերուդուր-
հիկ ամծարմեոց նման։ Եւ դրան յուսա-
ւարտ Հոյեւորակոն խրատուց շուցաւ, որ
դրոցը ի ի քիմ արիւր յուշկողացն դնու աս-
տուել լան դմեղու խորիւս եւ դոտաի. Եւ
դրով յաստարեւ շնորհել եւ կենսարթեւ.
Եւ դի անսխառն եւս է եւ կշամարիլ, Եւ
յալտեմիլ անուղղայ զնացեոց։

Արդ իսկելով ի գործս քնայոյ շուր-
ջելու, եւ անխմատ շուրջաց մտկոյս եւ
անտէրունք ընթացելոյս, ըզմամբ մեծու
փախուցեաց դրել եւ արձանացուցանել, Եւ
ստ իս պահել, եւ ունիլ յար եւ Հանդուդ
ինձ կշամարիլ եւ յանդիմանիլ եւ յալտեմի
խորհրդոյս, մարտի կարծեցելոյս։ Եւ զյար-
եալ արիւրիլ եւ միտթարիլ եւ տաճիլ, ան-
մարաղեալ յիմարացելոյս։ Եւ ինձ Հար
խնամակալ եւ դուր ծնողականի եւ խրատ
անխարստիս դաս վարկանելով արեւելի, զբ-
րայով ի վերայ տրաւ։ Զի դոնձ միայն ի
յուր տառաւածադարդ բանից խրատուց ար-
հարցն, եւ երկնանման կրօնից դրժուց նո-
ցին դիտութիւն, դիմ անդէպ եւ կարծելի
միայն պնացեալս ամաչեցուցեալ, զլիսո-
կորեալ, զվրիս յերկիր Հայեցուցն։

Եւ արդ այսպէս սկսայ դաս քիմե-
ռանդի սիրով եւ յուսով առ այն որ տուց
ամենայն արատապէս եւ ոչ նախապէս Հա-
սուցանել յաւարտ։ Այլ յոյժ տառաւածադ

եւ աշխատութեամբ, քանից զորինուայ
դասադոյն ընտրելով եւ զճարտարայնն
խուզելով, եւ զՀամառատան թողեալ դե-
տարեալ պատմութեան Հետեւելով ժողո-
վեցի բաղդեցի արքիմեղք ոչ սակաւ, որ-
յապի մեռնչաւ եղէ դտանել։ Եւ թէ ի մինն
սխալ դտանիւր ի դրաց կամ անքինակաց
եւ կամ Համառոտեալ դեա իմանալի, նա
դիւրաքանչիւր արքիմեղքն արքեպիսկո-
փելով դտանելի զնոյն բան ոչ վկայելով
միմեանց, այլ ի նոցանէ խնդրեալ ընտրե-
լագոյնս, եւ զՀանելին ի նոցունց առեալ
դրէի յարմարեալ եւ կատարեալ բուն գեղ-
դրտագոյնս շարագրելով։

Այլ ի Հասանի պատմութեան կամա-
ւոր աղբատին սրբոյն Ալէքսիանոսի, տարա-
կուսեալ արքեպիս, քանից այլեւայ պատ-
մէին արքիմեղքն զնմանն։ Ոմանք ի Կո-
ստանդնուպոլիս լեալ ասէին, եւ ոմանք ի
Հրոտմն, եւ այլն երկուստասն ամ ի դոտն
ծնողաց ասէին, կէսքն քման ար, եւ ասլն
է ամ։ Եւ այլք զԵմէ. տեսեալ ասէին դեա,
եւ կէսք յճեախայ միայն, այլ ոչ ուրեք
զնացեալ։ Այսպէս ամ. պատմութիւն այլ
եւ այլ էին դրեալ։ Մինչ Հարկ եղև ի յու-
նաց բերել արքիմեղք ի մեռն բարեկամաց եւ
ոչ շատանալ միով այլ մինչ վկայեցան եւ
նոքս միմեանց, եւ այսպիսի սիրով աշխա-
տեալ զսի դայն որ միմեանց վկայեցին եւ
զրեցի զճարտարադոն, դրան եւ դանա-
խաի, այսպէս եւ դամ. արարի, այլ ոչ որ-
պէս արդեալ Ալէքսիանոսին աշխատեցայ։

Եւ բաղում վարք եւ բան ասելի եղի
ի ամս, դայն որ ոչ դոյր ի մեծ արքիմեղքն։

Արդ յամ. զիսոյն վերջի որ կարմիր
յի խաչադուրիս կայ, ի յուսանցքն ներքին,
այն յայլ զորոց արքիմեղքն է. իսկ ի կող-
ման յուսանցին, կարմիր նշան եւ թու-
կոտադուր խաղ բաղման այն սխառնի եւ
աւղտակար նշանաւոր բանք են, եւ եղի նո-
շան առ ի փոյթ դտանել զայնդիսի արտ-
ժողոյնան։ Եւ ի վճար մեծ արքիմեղքն յի-
շտատարարան եղեալ, սկսաւ եւ դայն որ ոչ
զոյն ի մեծ արքիմեղքն։ Եւ սրբով կարող
եղէ Հասաքեցի եւ դայնութիլ. նմանապէս
աշխատելով զընտիրան եւ զճարտարադոն
խնդրելով դրել։

Եւ արդ եւ Բովմեռ Արեղայս Մսկա-

ցի ցանկացայ այս աստուածային որ. գրոցս որ կոչի Հարանց Վարք, եւ ետու գրել եւ ծաղիկել զսա ոսկով, եւ բազում երանգօք, յիշատակ հոգոյ իմոյ եւ ծնողացն Բաշարթին եւ Ինսիփաշին, եւ Հարապատ եղբարցն տէր Մելքիսեթին եւ կնոջն Գուլաղին եւ որդայն տէր Յոհանիսին եւ կողակցուն փաշին եւ դստերն Գուլաղին, եւ միւս եղբորն Շէրբէկին, եւ քուերցն Ջանաղին եւ Գոգային եւ փաշին, եւ մեծ պապուն Մինաբարիմին եւ մեծ մամուն Ինսիփաշին, եւ որ մեզ ողորմի ասէ Ած. իւրն ողորմեացի յիւր միւսանկամ զայլոստեանն ամէն :

Դարձեալ յիշեմք ի մաքրափայլ յագօթս մեր զանաբժանս եւ զանխառստս եւ զվերացեալս ամ. մեղաւք որ չեմ արժանի զանունս յիշելոյ, այլ յուսալով ի մարդաբերութիւն Այ. որ ասէ. որ Հայնք գտանէ, եւ ով բարխէ բացցի նմա. եւ եւ թչուսառական եւ անկեալս ամ. մեղօք Յովանէս Արեղայս Մովսէսի, որ ի տարի փակակալ էի սր. Փրկչին, բազում չարչարանս եւ նեղութիւնս կրեցի յայլաղճեաց, եւ մարդասիրութեամբ Այ. եւ ողորմութեամբն քրիստոնէից ստացալ զսր. զիբքս որ է Հարանց Վարք, իբրեւ զդրախտ եղեմայ, որ լի է ամ. մրգօք եւ անուշահոտ ծաղկօք. ով ընթեռնու ոչ յաղի ի վաղահաս պտոց, և անուշահոտ ծաղկանց, որպէս եւ նոքա նեղութեամբ եւ չարչարանօք արժանացան, ըստց եւ ծարաւ կենալով, մերկ եւ բոկ չըրջելով, արթուն եւ զգաստ սղօթելով, արժանացան անմահական դրախտին: Նոյնպէս եւ մեք կարդալով եւ միտ ընելով եւ Հասանչիլով եւ արտասուս Հանելով արժանացուք նոցին վարուցն: Որպէս է վրկայած աստուածաբան վարդապետացն

Թէ տոնաւերն չէ զրկած ի պսակաց մարտիրոսաց, այլ է հաղորդ նոցին փառաց, առանց զանից եւ տանջալնաց.

նոյնպէս եւ մեք սառեալս ամ. մեղօք զնոցայ տոն կատարելով, զնոցա պատմութեան միտ ընելով, խունկ ծխելով, մոմ վառելով, նոցին փառացն արժանաւորելով:

Եւ ես ոչ անյոյս լինելով, այլ ստացալ զսր. անուշահոտ բուրաստանս, որ է Վարք Սր. Հարանց, եւ գրի յիշատակ ի սր. տոնրինական տեղիքս: Նախ եւ առաջին ի Սր. Մնունդն, եւ ի Սր. Յարութիւն, ի Սր. Փրկչին, եւ Սր. Հրեշտակապետն, եւ Տեսոն եղբոր Սր. Յակոբին, եւ առաջին աթոռակային, եւ Ջերեթայ որդոյն Սր. Յակոբին, եւ Դիւխադի որմարբանին: Ի թուարբութիւն Հայկազանիս, ի՞նչ երորդ ամի: Ի Հայրապետութեան Սր. Ուխտիս Տէր Ած. ատուր Սր. րաբունիս. հեղ եւ խոնարհ Հնազանդ, եւ ժողովող ամենայնի. ոչ վերջնայ վարդապետացն, երկոտասան նահատակացն: Այլ ըստացող նոցին վարուցն, եւ փափաքող փառաց նոցին:

Իս Բովամնու հմ Մովսէսի, զանունս ունիմ արեղայի, դործս չար է եւ ատելի, իսկի չունիմ հանդիստ տեղի: Ով որ ասէ ինձ ողորմի, Աստուած գիր մեղքն չյիշի, հօրն իմոյ Բաշարթի, եւ մօր իմոյ Ինսիփաշի. եղբօրս տէր Մելքիսեթի, եւ իւր որդոյն տէր Յոհանիսի, եւ մեծ եղբօրս Շէրբէկի, եւ մեծ քորոջս Ջանաղի. Գուգալ փաշիկն Հետ կարդի:

Տէր տայ արքայութիւն, տէր Ած. ատուր Հեռուտոր, որ մեռնէ էարկ ի շինութիւն եկեղեցեացն ամենայնի: Նախ եւ առաջին Հրեշտակապետն որ Հնացեալ էր յամանակին, զնեանս եւ զդուրս նորոգեց, եւ զ տուն այլ աւելի. յետեւ զնաց ի Սր. Փրկչի, որ կափարիչ վէմն է միջի, լինեաց զպարիսպն շրջապատ, զմէջ ծեփեց զարմանալի: Սետոյ եկաւ ի Սր. Յակոբ, որ աւթեան է Հայ աղդին, մեծ Աթոռ Հայրապետաց Տեսոնեղբոր Սր. Յակոբին: Ուխտաւորք շատ են եկեր, Ըձ այլ աւելի, մեծ կաթողիկոսն էջմիածնայ, Փիլիպոս հեղահոգի,

ևւ պատրիարք կիլիկեցոց, ներսէս անուն քաջ եւ արի:
 Վարդապետք շատ են եկեր, որ համարով ի տաք,
 և քահանայք ամէն դեհաց, որ չէր եկեր իսկի տարի:
 Միաբանութեամբ ամենեցուն ի բոկոյն արարին սբ. տաճարին
 զհին քարեր քակեցին զամէն ի դուռս կրել տուին,
 և նոր քարեր բերել տուին, սեւ եւ կարմիր եւ ճերմակին,
 դոյն զգոյնով յօրինեցին, զամենեան զարմացուցին:
 Եւ զմեծ խորան բարձրացուն, ոսկով դինքրն ձիւփեցին,
 մեծ բարկենդանին սկիզբն արին, նոր կիրակին աւարտեցին,
 միարանութեամբ նոր աւրչնեցին, ուրախութեամբ թողին զնացին:
 Երբ յունաց ազգն եկան տեսան, խոր խոցեցան թողին զնացին:
 Դեռ ծոաղատկի նախանձն ունէին, թօնքն յայտ տեղս թափեցին:
 Ձկնաչն իւրանց կոնակ արին, իւրեանքն իւրեանց բան շինեցին:
 Երթանք Ծնունդ դաւի աննք, ք աւտէն ու զկէս բաղչին:
 Ստին զէջնն ու զսուպաշին, զաղու մարդիքն այլ չետ էին.
 Վարդապետին խաբար բերին, թէ ահա յունք գնացին.
 Վարդապետ խոնարհութեամբ առաւ զՏօնիկն ու զնացին.
 Կէր վարպետն ու Գրիգոր թարճիման Աղուպն այլ չետ էին:
 Երբոր հասան ի Սբ. Ծնունդ դեղի շնչեր զէմ եկին,
 Տաւնիկն ասաց վարդապետին թէ խաւքն այսոնց է գինյ որ ասեն.
 յառաջ զայսոնց բերան բռնենք, այլ իսկի չըրուցին.
 Ներքեւ ձեռաց զայնոնք տեսան զամենեցուն խաթար արին:
 Երբոր ժողովն ամէն մէկ տեղ, զգեղի շնչերն յառաջ բերին,
 թէ դուք գիտէք հայրենական յայտ հոռմին թէ հայ աղդին:
 Ծնչերն ասեն մեք կու դիտեմք ժամանակեց է հայ աղգին:
 Երբոր զայս խաւք լսեցին, սճիկ արին մեր հայ աղգին:
 Տաւնիկն ասաց ներքեւ ձեռաց՝ նշան արէք զպատ շարեն,
 Զաղու մարդն յառաջ զնաց քնչէն հետն ու սուպաշին.
 Իւրեանց ձեռքն լափեցին, նշան արին զհիմ դրին,
 ք կանդուն լայնութիւն, լ կանդուն բարձրացուցին.
 Գլարպետ յաւն յաղբէն, երկուս հայ, երկուս հոռմին:
 Սկսան զհիմն կու փորեն, գեղի մարդիկ քար կու կրեն,
 զԳրիգոր վերայ դրին, իւրեանք զարձան քաղաքն եկին:
 Յունք առիւծու պէս գնացին, իբրեւ զաղուէս զարձան եկին,
 նանրի ծաղկի պէս պէս ծաղկեցան, եւ թափեցան յին ժամին:
 Տէր ասալ արքայութիւն յայտ մնացած միաբանին,
 Նախ եւ յառաջ վարդապետին, լէհու եկած Յովանէսին,
 զխոնարհութիւն յանձն առեր, եւ ժամարար չետ իւր կարգին:
 Եւ զտէր Թորոս եպկս. որ չէ եղեր նմին,
 զղաստ եւ արթուն մէջ գիշերին, յոտն է կանգնած մէջ տաճարին,
 ժամարար եւ ժամասող ոչ վերջնայ յիւր կարգին:
 Աւնոփրիոս եպկս. իմաստունն ու առաքինին,
 և նուիրակ առաքեցին, չէ չտաց ամենեւին:
 Եւ զտէր վարպետն Մշեցին, ժամանակեց է յայտ տեղին,
 արթուն եւ զղաստ դիշերային եւ ժամասաց մէջ տաճարին:
 Եւ զՄանուկն Բաղէշեցին, հայրպետ եղեւ միաբանին,
 հեղ եւ խոնարհ եւ հնաղանդ, եւ խնամող զամենեւին.
 ոչ եթող կարօտութիւն միաբանացն ամենեւին,
 զինչ էմիչ որ յառաջ զայր, զնէր բերէր ի սեղանին:

Զտէր Յովանէս Վանեցին եւ զտէր Բաղդասար Յղուեցին,
 խոստովանաւոր ժամանակեց, ժողովրդական,
 եւ զտէր Մինաս ծերունին, սպասաւոր Սր. Հրեշտակապետին,
 ցտախտերն ածէն նոր սալարսեց, ոչ վերջանայ յիւր բանէն:
 Տէր Դաւիթ Մովսեցին, որ նուիրակ առաքելին,
 խոնարհութեամբ յանձն էառ, չէ շատաց ամենեւին:
 Տէր Լուկաս քաջ եւ արին, կանդնած յառջեւ մեծաւորին,
 ջուռայ կուտայ ամենեցուն, ոչ վախենայ ամենեւին:
 Զտէր Նիկաւղոս երիտասարդ, Հասակաւ երեսնամին,
 փակակալ եկեղեցոյն եւ սպասաւոր մէջ տաճարին:
 Իւ զԱւետիս Մշեցին, սպասաւոր յառջեւ նորին,
 ղկանթեղներ կու վառէ, ոչ վերջանայ ամենեւին:
 Տէր Կիրակոս քաջ եւ արին, տէր Սամուէլ Բելուեցին,
 տէր Յոնանէս նորընծայ՝ աշակերտ վարդապետին:
 Տէր Յովնան Մովսեցի, իմ հարազատ եղբոր որդին,
 զգիրքս գրեց եւ աւարտեց, որ չէր եղեր նման նմին:
 Տէր Յովնան Խիզըմցի, Հեղ եւ խոնարհ է առանձին,
 գրազիր եւ ծաղկարար յայսմ վերջին ժամանակին:
 ԶՀարամց Վարքս ռոկնվ ծաղկեց, զոյն ըղզունով Երանդ զեղին,
 կազմեց գինգն եւ նորոգեց, երեւ յառջեւ մեծաւորին:
 Տէր Մարտիրոս ժամարար եւ աշակերտ վարդապետին:
 Տէր Ստրդիս գրազիր եւ ծաղկարար է առանձին:
 Տէր Սիմոն նոր եկած եւ ժամարար է Հետ կարգին:
 Ոռքա զ են ժամարար եւ աշակերտ վարդապետին:
 Իւ զՄինասն երիտասարդ Հասակաւ Ի մահն,
 Հեղ եւ խոնարհ եւ Հնաղանդ, եւ սպասաւոր վարդապետին:
 Տէր Սիմէոն ծերունի՝ միարան է Սր. Փրկչին:
 Տէր Ռաչատուր Սր. Ծննդեան, տէր Ածատուր Հետ նորին:
 Իւ զտիրացու Գաղպար անուն սպասաւոր է Հետ նոցին:
 Մահտասի Մարկոս ծերունին, ժամանակեղ է յայտ տեղին,
 սպասաւոր Սր. Թարութեան զ քահանայ այլ Հետ նորին:
 Բ Սարգիս Ըստրմբոյցի, եւ Գրիգոր Տաթևալցի,
 Լիլիքսան Հետ նոցին, ղ են դպիր սր. սեղանին:
 Իւ զԳրիգոր զայդայ մահտասին, ժամանակեղ է ծերունին,
 որ նուիրակ առաքելին, չէ շատաց ամենեւին:
 Իւ Սարգիս Յալալցի, ժամանակեղ է յայտ տեղին,
 թարգման է եւ սպասաւոր, զինչ քան յինի կու կոտարի:
 Իւ Ստեփանոս Մովսեցին, որ Հնաղանդ յամէն տեղին,
 ոչ վերջանայ յիւր բանէն, զինչ որ ասեն կու կոտարի:
 Տէր տայ արքայութիւն, տէր Ածատուր Վարդապետին:
 Միարանք խիստ շատ են, երբոր թունեք նա կ են,
 իղ քահանայ, լղ աշխատողք են,
 մասն ունին ամենեւեան, ինչ պատարաւ որ մատուցին:
 Իւ յետ աստեաց Ելանելոյն, Հանդիչին ի դասս յաջակողմին,
 եւ արեղայոյ եմ Մովսեցի, զայս քանի բանքս յարմարեցի,
 զործու շար խիստ ատելի, իսկի չունիմ Հանդիստ տեղի:
 Ոյ որ կարգայ տայ ողորմի, վերայ դրեալքս ի քարտիտի,
 կարգացողաց եւ յողաց եւ Հաւասար ամենայնի:
 Լիւնէն, Հայր մեր որ յեր...

Եւ խոշորութեան դիրս եւ սխալանաց անձեղադիր յերուր զի կար մեր այս էր: Եւ Քիւ. փառք յախտեանս, ամէն:

ՄԱՆՈՅ.— Այս լահեկան յիշատակաբանին վերջին մասը հրատարակած է Մ. Ի. Աղաւառնի (սեւ Միաբանք, էջ 349-51), որ ապարտում է սակայն զանազան վրիպակներով: Իսկ առաջին մասին համար էմամ. ԺԵ. Դարի էիշատակաբաններ. Ա. Սահն, էջ 399-401:

Մամբ Յիշատակարանը Գրչին.—

1.— Թղ. 211ա 1.— Բարեխառութեամբ եւ աղաւթիւք սրբոյն Ալէքսանդրի մարդոյն Այ. եւ ծնողաց նորին ողորմութիւն եւ մեղաց թողութիւն շնորհեա Քս. Ած. սաացողի որ. զորոց տէր Յովանէս կրօնաւորին եւ եղբորն տէր Մելքեանէթին եւ Շէրէրէկին, եւ ծնողացն Բաշարթիին եւ Ինախալչին, եւ ինձ անարժան եւ մեղսամած Բոհանէս զրիւս, ամէն:

2.— Թղ. 254բ 3.— Քս. Ած. 30 անձառ խոնարհութեամբ որ խոնարհեցար ի յոսոս առաքելոց եւ լուսցեր զոսոս նոցա, եւ մարքեցեր զոսոս ի մեղաց, նոյն ողորմութեամբ մարքեա եւ սրբեա ի մեղաց զսասացող որ. զորոց զՈւսմանէն կր[օն]աւորն եւ եւ զԵնոզան իւր զԲաշարթի եւ զԻնախալչին, եւ զեղբարն զտէր Մելքեանէթին, եւ զՇէրէրէկին, եւ զգուսերն զՋանաղէն եւ ըդփալչն եւ զԳուսալչին: Եւ զանպիտան զԵնանէնս զրիւս եւ զԵնոզան իմ զԳուսալչին, եւ զկողակիցն իմ զՓաւլին, եւ զդուստր իմ զԳուսալչին, եւ իմ. արեան մերձաւորացն ողորմեցի Յս. Ժիւնիին ամէն:

3.— Թղ. 337ա 1.— Աղաւթիւք եւ բարեխառութեամբ սրբոյն Պօղա պարգաւտի ողորմեա Քս. Ած. սաացողի զորոց Հեղաւուրի եւ մարմամբ տէր Յովանէ[ն]ին, եւ եղբորն տէր Մելքեանէթին, եւ ինձ մեղոց յցեալ Ենանէսին, որ բաղում աշխատանքս եւ տառապեալ կենօք զբեցի:

4.— Թղ. 345բ 2.— Տէր Ած. բարեբար ողորմեա եւ մեղաց թողութիւն շնորհեա սաացողի որ. զորոց տէր Յովանէս կրօնաւորին եւ ծնողացն Բաշարթիին եւ Ինախալչին եւ եղբարն տէր Մելքեանէթին

եւ Շէրէրէկին, եւ ինձ Ենանէս մեղապարտ զրիւս եւ կողակցուն իմոյ Փաւլին եւ զսուրբ Գուսալչին եւ մեր ամ. արեան մերձաւորացն ողորմեցի Յս. Ժիւնիին ամէն:

ՄԱՆՈՅ.— Նմանօրինակ ուրիշ մանր յիշատակագրութիւնք կը գտնուին նաեւ Թղ. 220բ 1, 245ա 1, 299բ 2, 300բ 1, 303բ 2, 304բ 2, 311բ 2, 318բ, 322բ 1, 326բ 1, 325ա 2, 331բ 2, 341բ 1, 344բ 1, 350ա 2, 354բ 2, 367ա 2, 387ա 1, 376ա 2, 392ա 2, 396ա 2, 389բ 1, եւ 393բ 2, որոնք նորութիւն չը լին ընծայեր եւ այդ պատճառաւ լանց կ'ընենք զանոնք:

Յետմագոյն Յիշատակագրութիւնք.—

Ա.— Թղ. 405բ, նախադիր.— Եւ ար ի Թաւաքեռութեանս Հայկազեան տաճարի ՌՃԱՅի վերստին նորոգեցաւ վանքն որ քանան Սր. Փրկչին յարջըլէի. որ կոչ արտաւոյ Սր. Եմյ. քաղաքին, ի յառաջնորդութեան Ենանէնս Արեւպոյ. որ էր աւաւրտան. Ած. աւարոյ Սր. Եմյ. Հայրապետի. եւ զի յաւուրս նորս ի թիւին ՌՂ եւ Դին, պատրիպ Սր. Փրկչին եւ Հրեշտակապետին նորոգեալ եղեւ, իսկ յետոյ ՌՃԱՅի, զոգոյ եւ աւաղակք աղղէն արարացոյ ի զիւնրի վաւոյ եւ սանդուխտ) բերելով, եւ ելանելով ի վեր բաղում վնաս դորենելով զվանքն եւ զեկեղեցին կողոպտելով եւ զմի ի պահապանացն սպանանելով, որպէս յառաջագոյն քանիցս անգամ ի զիւնրի կոխելով զՓրկչի վանքն եւ վնաս առնելով վնաս այնձ, զի պարիսպն ցած զուով. զոր զթացեալ բարեբարն Ած. քաղցրացոյն զօրտ դատաւորին եւ զվալալին զթացեալ ողորմեան աղղի մերում եւ ետուն հրաման որ ի վերայ Հին պարսպին դ կանդուն այլ բարձրացուցանել, եւ զեկեղեցին հանդերձ խցերովն նոր նորոգել, եւ այս եղեւ ի խնամոցն Այ. բոս այնմ թէ՛ անհնարեմք ի մարդկան Հնարաւորքն Այ. եւ մեծ ուրախութիւն եղեւ աղղիս մալում. եւ որք բնթեանոյք զդիրս առաջէք Ած. ողորմի պատճառ եղելոցն եւ ողորմութիւն արեւոյնցն ի նորոգումն Սր. Փրկչին, Նաեւ Ենանէնս Արեւպոյ. Սր. Եմյ. առաջնորդի. եւ ծնողացն տէր Անդրեանին, եւ մահատեալ Օղիտանին, եւ Տէր մեղ ող.:

Բ.— Մաղաղաթեալ վերջին պահպան

հոսկին վրայ, բոլորգիր — Եւ նուազեա եւ անարժան իգնատիոս երէջ եկի Սր. յեմ. Բովին Ռէնէ, Սր. Սարգիսայ կերակի օրն մտաք յեմ. ժարտի ամսուն լ օրն չորեք շաբթի եկի ի Սր. Մնունդ Տն. մերոյ Յի. Գի. եւ կեցայ զօր, եւ լցաք յերկային ուրախութեամբ, եւ աւրչնեցաք զԱՅ. միթէ կու խնդրեմք ի նոր ծնեալ մանկանէն Այ. որ զմեզ եւ մեզ միւռանդամ դալստեանն ձեզ եւ մեզ արժանի արասցէ, Հայր մե. :

Գ. — Անդ, շեղադիր — ի ՌՄԿԻ Սր. Մնունդ առինք սկսեցինք միշտ անխափան ամէն օր պատարադ մատուցանել :

Դ. — Սկիզբի թղթէ պահպանակին վրայ, նոտր շեղադիր — ի ՌՄԿԻ Թուին, ի ուշիղութեան Գրիգոր եպիսկոպոսին, յաւաքանն յուլիսի մէկին, եկի Սր. Մնունդ միեարան երկու ամսով, յետին միեարանս Պօյսեցի Պօղոս Արեղայս, ձեռնասուն Հանդուցեալ Յօհաննէս պատրիարքին Պօյսեցու... :

Ջայս օր. մատենան օր կոչի Հարանց վարք էր Սր. Մննդեան վանուցն, որ եկեալ միեարան հղարքն ընթեռնուն մտադիրութեամբ եւ սիրով, եւ զգծօղ զղրոյս յիշեցնն միեւրով Հայր մերիւ :

Ահա երկու ամիս իմ մօտս մնալով ընթեռնելով ընդ Թօխատցի Աւետիս վարդապետի յետն, ի միւռն սենեկի սիրով, եւ զայս զրեցի, Պօղոս Արեղայս :

Ի ՌՄԿԻ, օգոստոսի մէկին, եյաւ ուշիղութենէ, երեք ամիս արաւ. վերջն Հրաժարեցաւ. եղեւ ընէյիղ րոմափայլ յստղապան :

Ե. — Թ. 405ր, եւ պահպանակ, նոտրադիր — ի Թովին ՌՄԿԻ, օգոստոսի ինտուն. Թէոդորոս ի Սր. Երուսաղէմայ րազմաշխատ պատրիարքն խաղաւ առ ԱՅ. փոխիւնցաւ, որդ որ խանդիւրէք ասցէք ԱՅ. ուրբմի. շատ ձեռացել էր, ծը տարի Աթոռ նստաւ :

Յաւուրս կենաց օտրա եղեւ ընդ Յուսոց վէճն այն մեծ եւ. մուրաֆայս ի Պօլիս վասն Սրբոյ Աթոռոյն մերոյ Սրբոց Յակորեանց առ վէճիւրութեամբն Անդրիանուպոլ-

սեցի Տն. Պօղոս վարդապետի, որ եկաց ախոյեան եւ քալ լրէժխնդիր Սրբոյ Տանն երեք ամաց միջոցաւ, որ և յետոյ եղեւ պատրիարք, որոյ փութոյ քաղութեամբ դամ. օր Սր. Պատարադ մատուցանել սահմանեցաւ ի Սր. Մնունդ եւ ի Սր. Գերեղմանն Տիրաժօրն, եւ փակեցաւ դուռն արքունական ճրարամանաւ լատինաց օր ընդ մէջ եկեղեցոյ մեր անցս ունէր ի Սր. Մնունդ ի Հիւսիսա-կողմն, Մեծ գումար դրամոց ծախեցաւ ի փակումն այսր դրան ի փաշայութեան Սալահ Բեշիւի Դամասկոսի, 1819 :

Ի Թիւ Փրկչին 1821, ի վեր ել պատեւրազմն եւ պատմաբնութիւն Յունաց ի Պլիդոպոնիս (ի Մոռա), եւ բաղումք ի Պօլիս արեամբ եւ ալ ուր վճարեցին զկեսնս մինչեւ պատրիարքի յունաց կախիլ շուանս ի սր. Ջատիկին, եւ շուանաւ յոտս ի Հրէից բարչեցաւ ի ծով, եւ ի յԱղրիանուպոլիս եօթն մետրապօլիտից կախիլ ընդ մեծամեծս Համախոհութեան յանցանօք ընդ մօրացիս, եւ կայր քաղաքն մեծ ի մեծ վտանդի ըսպատապուր սրազործութեան, եւ էր պատրիարքն մեր վերոյիշեալ Պօղոս Սրբազան Արքեպս. ն որ եւ կոչեցաւ ի Դուռն արքունի վասն վկայութիւն տալոյ ազդին Հոյոց եթէ Հնազանդ են եւ ոչ ապստամբ. որ եւ վկայեաց եթէ ոչ միայն երաշխաւոր եմ ազդին արդէն կատարելոց Հոսուկաւ, ալ եւ մանկանց օրորոցի եւայլն :

Յայտցանէ յառաջացան պարտք վասն փակման ճանապարհաց ուխտաւորաց յառաջին անդ պատրիարքութեան եկմի. Տն. Գարրիէիլ Արքեպսի. մինչեւ զիլտնալ ցմեց Հաղար քաակաց, ոյր վասն կոչեկցաւ ի Պօլիս նոյն սրբազանն, եւ Պօղոս սրբապան պատրիարքն առաքեցաւ յետ Եյանիոյ ի ստորիարքութենէ յեմ. 1824, յայցելութիւն սրբոյ Տանն, որ եւ կրկին դիմեաւ ի Պօլիս՝ կապեաց թապսիրտի վճարել, որ եւ եկեալ կրկին յեմ. օսկաւուք ողորմութեամբ ազդին, սկսաւ բաղում տառապանօք եւ Հալմամբ արծաթեղէն տնօրոց բոլարստ տալ :

1829. ողորմութեամբ Տն. ստոգաթ զՍր. Գերեղմանի պատարազն ի Սր. Յաւուրութիւն :

1831. անցաւ քաղաքիս տիրապետու-

ի՛նչ յիշխանութիւն եղիպտոսի հօր բղէ-
խութեան, որ պատերազմու մեծաւ բնոյ
Սալթան Սահմուտին զնաց մինչեւ ի Քէո-
թահայ. որ եւ զպատմարութիւն Ֆէյլա-
հից խոնարհեցոյց յէջմ. մինչեւ զնայ ի
Սալթ եւ ի Քէրէկ, Շինեցան յաւուրս սորա
1833, սենեակք նոր ի Սր. Ծնունդ, վասն
յորթի եղևոյ յայն ամ:

1834. կանդնեցաւ վերնատունն նոր եւ
վերայ դաւթի Սրբոյն Յակոբայ հանդերձ
կրկնալմբութիւ եւ յանցուցմամբ պատու-
հանաց, Ծնվեցաւ. 1835 եւ բոլոր տաճարն:

1836. պարզեցեցաւ մեղ նորոգ հրամա-
նադրով արքունի՝ պատարագ մատուցանել
նորոգ շինուածովք ի Սր. Համբարձումն:

1836. ի նոյն ամ. լատինք բացին ըր-
դուռն Ծննդեան, զառաջին փակեալն միւր.
ոչ հրամանաւ տէրութեան, այլ գլուխ փո-
խարքային մէջթուպի սամիով ի զադտնի
եւ յանձնարարութեամբ եղիպտոսի բղէխի
Ոհէհմէտ Ալիյին:

Եւ ի յամի 1837 ի վերայ հոգետան
Սրբոյ Աթոռոյն մերոյ շինեցան ծա սենեակ:

229

ԲԱՌԳԻՐՔ ԳՈՅԱԿԱՆ ԱՆՈՒԱՆՑ.— 1

ԳԼՈՐԳ ԵՊՍ. ՌՈՄԱՆՑԻ († 1861)

Երուսաղէմ

ԺԹ. դար

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 29×20×5: Էջք 880: Հանդու-
մանք շատ լաւ: Թուղթ, Գրութիւն դոյա-
կանները կարմիր, մակդիրները սեւ մելա-
նով, քառասուն, 25 տող, Նոտրագիր շե-
ղակերպ, Կաշեկաղժ մուր կանաչ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1-6.— Դատարկ:

էջ 7-ԱԲ.— Արեղայ, մոլեղնոտ, շա-
ւաղկեր, որկորաղաւ, փառամուր:

էջ 205.— Դ.— Դաքիբ, ահադնահայ-
ւաց, արապիկի:

էջ 721.— Ս.— Սաք, թխտիպ, կա-
պուտակ:

էջ 879.— ՕՐ.— Օրինուքիւմ, օրինե-
րուքիւմ, բարեաց, երդոց, նախաստեղծից,
օրհնութեանց, եւայլն:

Առանց իջաթիւի 35 թերթ դատարկ:

ԾԱՆՈԹ.— Սաւալանեան ունի սապէս.

«Բառգիրք դոյական անուանց, հանդերձ
մակդրօքն պատշաճելովք ինքեանց, աշ-
խատասիրեալ ի Գէորգ եպիսկոպոսէ Րո-
մանցոյ՝ յաւադ լուսարարէ Ս. Աթոռոյն»
(էջ 176):

230

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳՐՈՑ

Ս. Փրկիչ (Երուսաղէմ)

1678-1679

Ժողովածուս կը պարունակէ գլխաւորաբար Ազաթանգիւս,
Մովսէս Խոհնացի, Փաւստոս Բիւզանդ, եւ Եւսեբիոս:

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Եաւալ 28×20×4: էջք 546: Հանգա-
մանէ գրեթէ լաւ: Թուղթ, Գրիչ Սարգիս
նպս. Եւդոկիացի, Գրութիւն՝ խորագիր-
ները կարծիք, մնացեալը սեւ մեկանով,
երկաւն, 42 տող, Նոտրագիր, Համառո-
տագրութիւնք շատ առատ, Կարծիք սիւնա-
կադուխք եւ լուսանցադարձք, էջ 3ա, 4,
219, 261 եւ 383: Կիսախորան մը էջ 140:
Կաշեկազմ փայտեայ, կոնակէն ճեղքուած:

Ա. — ԱԳԱՅԱՆԳԵՂՈՍ — 1

էջ 3ա. — Ազաթանգեղ. օգնեալ Յս.
Քո. Աժ. իմ եւ Տէր. — Իղճք բաղձայեացք
ցանկայեացն զկամս նաւելոցն ի նաւաւան-
դիտն Հասանել խնդութիւն է խաղաղու-
թեամբ. վասն զի [ի] մէջ ոստուցեալ այեա-
ցրն որ ընդդէմ դառնան մորակոծին օդովքն
ի մարտ պատրաստին ընչաքաղցիցն եւ օկ-
տածարաւեացն, ժամ եղեալ բաղձաց միա-
բան սանձեալ թի[ա]կօքն զերիվարս տախ-
տակագործացն բեւեռակապ երկաթագոր-
ծացն դիմեանալ քաջ[ա]յեքելով կասկած
երկրիդ սրտիւք ի կապոյտ դաշտին ձիար-
ձակ լինէին, անքայլ զնաղիւք եւ անըն-
թաց ոտիւքն թռուցեալ...: Հմմտ. Աղաթ.
Տփղիս, 1909, էջ 1:

ԵԱՆՈԹ. — Վերոյիշեալ քննական Հր-
յատարակութեան մէջ կը դռնուի Համառոտ
տեղեկութիւն մը սոյն ձեռագրի մասին (էջ
իւն):

էջ 4ա. — Պատմութիւն յաղագս ծմրմո-
եան եւ անմոլեան եւ վարուց եւ վարդապե-
տութեան Սրբայմ Գրիգորի մեր Լուսաւոր-
չիմ: ՅԱզաթանգեղոսէ. — Ընդ նուաղե(ա)յ
ժամանակաց թագաւորութեան Պարթեւաց,

ի բառեալ տէրութեան յԱրտեւանայ որդւոյ
Վաղարշու, ի սպաննել զնա Արտաւրի
որդւոյ Սասանայ, որ էր նախարար ոմն ի
Ստահր գաւառէ... — Հմմտ. Աղաթ.
Տփղիս, էջ 15:

էջ 31բ. — ... Նա եւ ըստ նմանու-
թեան Նարուզդոնոտորայ արքային Բարե-
լացւոց, ելեալ ըստ մարդկային բնութիւն
արաքս ի նմանութիւն վայրենի խողաց,
իբրեւ զնոսա ընդ նոսա ի մէջ նոցա երթեալ
բնակէր:

ԵԱՆՈԹ. — Հոս կէս էջ պարապ թող-
ուած է նկարի Համար, ինչպէս կը Հաս-
կըցուի վարի լուսանցքին դրուած Հետեւեալ
ոտանաւոր Հրահանգէն.

Նախալ ճարտար ամենեւին
կաղմեա դու շամբ եղեգային,
զոյով տեղի թագաւորին,
Տրդատ շայոց մեծ արքային.
չինեա խողանս ի մէջ շամբին,
զՏրդատ անեղ կնիթային,
եւ այլ զաղանս ի մէջ շամբին,
արջ եւ առիւծ ընկեր նորին:

Հմմտ. Աղաթ., Տփղիս, էջ 1:

էջ 37բ. — ... Արդ սկսցորք չորհօքն
Դի. պատմել ձեզ մի բոտ միողէ մանրա-
պատում նշանօք, եւ դուք ունկնդիր լիջի
եւ արտի մտօք լուիջիք:

ԵԱՆՈԹ. — Դարձեալ կէս էջ պարապ
թողուած է եւ վարի լուսանցքին դրուած
Հետեւեալ Հրահանգը. «Հանս աստ զուորքն
Գրիգոր գաւաղանաւ, եւ զՏրդատ խող ան-
կեալ առաջի նորա, եւ զամենայն նախա-
րարն խառնիմաղանձ մարդկային կերպի,
յաւց այլադէմ, ի լսել զվարդապետութիւն
նորա»: Հմմտ. Տփղիս, էջ 3բ.:

էջ 338-ը. — վարդապետութիւն Սրբ-
այի Գրիգորի Առն Աստուծոյ. — Տէր Ած
որ իս յիշատակ ինքնութեամբ եւ յառաջ թա-
ղան յիս յայ աշխարհի մահի. որ երեւի
եւ որ ոչ երեւի. Զմտ. Աղաթ., Տրե-
դիս, էջ 134:

ՄԱՆՈԹ. — վարի յաւանքսի կը
զանոսին ըստանդակութեան յաշտարար րա-
շտարութիւններ, որոնցմէ կ'անոնեք թաշի
մի, հաս, յաջորդարար. — էջ 30ա, վասն
ամենիշխանութեամբ մարդոյն: 39ր, վասն ա-
րաքաւքեան Այ.: 41ա, պարտիւ Աղամայ
41ր, փաշէյն եւ րաքէյն: 42ա, Ահա Աղաւ
եղեւ իբրեւ զմի ի մէջ: 42ր, Արտաշոյ որ-
րութիւն ընտելեցաւ, եւ այլն:

էջ 104ա. կատարեցաւ վարդա-
պետութիւն Սրբայն Գրիգորի Հայոց Լուսա-
ւորչին ի փառս Քի. որ է տարեմեայ յաշիւ-
հանս, ամէն:

Արդ եկաք եղբորք՝ զգաւան ման
Հասարակաց շինութեան փութացուք. . .
— Զմտ. Աղաթ., Տփղիս, էջ 372-3:

էջ 119ա. — Եւ Հասարակաց կայ-
նէք վկայութիւն ի մէջ երկուցունց կող-
մանց, զի պարզեալարշխութիւն նորոգեալ
յաւանալարեանութեանդ ձերոյ նաւանդի-
սո ի մէջ՝ կայցէ աշխարհ յեկեղեցւոյն
կոտորս, ուստի եւ Հանդերձեցաւ ձեզ
պատրաստութիւն շինութեան մեծադուր-
բեանդ. Զմտ. Աղաթ., էջ 431:

էջ 128ա. — Թովհեթ ՍԻՐՈՅ ԵՒ ՄԻԱ-
ՌԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵԾԻ իտայեքն կոտսմողի-
մով, եւ սք. պապաւ Սեղբեստ[ր]ոսի. եւ
Տրդատայ Հայոց Արքայի, եւ Սք. Լուսա-
ւորչին Գրիգորի. — Կաթօք եւ կարողու-
թեամբ Համադոյն Սք. Սրբորդութեան Զօր
եւ Որդոյն եւ Հողոյն Սրբոյ.

էջ 136ա. — Պատմութիւն Յաղագր
Դիտի յիշատակ Սրբայն Գրիգորի Հայոց
Լուսաւորչի, ի մեծի բազմաքին Կոտսմողի-
մովորչի. — ի մամանակին յորում Հայոց
Ղեկն էր, տառեալ յինկը Ներքինի ոմն, ա-
նուն նորա Նիկիտ, ի վասի կայսերէ յու-
նաց, Հրեշտակութեամբ առ Աղաւ իշխանաց
իշխան, յաշխարհն Հայոց. Տեա Գուրաւ
Զեռ. Ս. Յակոբեանց, Բ. Հատար, 1953, էջ
62: Զմտ. հաս. Արիւսն, Հայապատում էջ

203: Ներկայ ընտղիբը կրնայ լրացնել նա-
խորդին մէջ պակասող մի ճանի ստղծերը:
Դիտ. — Մեր զոյգ ընտղիբներուն մէջ տեա-
նուող ձեռն թուակներ՝ Հասարարար նա-
խապէս եղած է ԳՂԻՆ: 325. ինչպէս ունի
Հայապատումը, եւ ինչպէս կը պահանջի
յիշատակումն անձերու մամանակաշրջանը:

Բ. — ԶՈՐՈՐ ՊԵՏՐՈՒԹԻՒՆ. — 1

Մովսէս Խորենացի

էջ 130ա. — Ա. — Յունկ Անագիւն Հա-
տորին. — Սկիզբն Հասարգ պատմութեան
Բղթոյն Սահակայ եւ խոյսմն կատարել
զհայոցուսն նորա. — Զմտ. Մ. Խորենա-
ւոյ Պատմ. Հայոց, Աշխ. Մ. Արեղեան եւ
Ս. Յարութիւնեան, Տփղիս, 1913 էջ 1:

ԺԺ. — Որ իմյ զկմի մահուամբ Շումի-
րամայ եւ համեմատութիւն ծնողաբանու-
թեամբ ազգի մերոյ ընդ երրուցեցոցն, սին-
չեւ զՍարգամապալսոս որ իոչի թովմոս կոմ-
լիտիոս: Զմտ. նոյն էջ 3:

Ի. — Վասն Արայեան Արայի եւ րէ-
տրոյ որդի Անուշաւամ Սոս ամուսն էր:
Զմտ. նոյն, անդ:

էջ 180բ. — Կատարեցաւ ցումն դպրու-
թեամբ ծնողաբանութեամբ Հայոց մեծադ. . .
Ստարագրութիւն որ իմյ վասն Բիրտոսիս
հասարակի:

Հայոց Պատմութիւն երիտ հասարակ
աւանդեալ Մովսիսի Խորենացւոյ, ի խորոյ
Սահակալ Ռազմատմույն: — Զմտ. նոյն,
էջ 4:

ՄԱՆՈԹ. — Այս Առաջին Գրոց Թանկի
բարդատութեամբ կը տեսնուի որ ներկայ
մեծադիբը մերձաւոր ազգակից է վերսին-
եայ Հրատարակութեան մէջ օ դրով ցու-
ցանչուսն որինսկին Հեռ. որ գրուած է
1699ին, այսինքն մերինքն 21 տարի յետոյ
— Տեա անդ, էջ Ժ2:

Սոյն մեծադիբը Հրատարակիչներուն
կողմէ չէ յիշուած Երեսագլէմի մեծապի-
ններուն կողմին: Զմտ. անդ էջ ԽԲ-ԽԳ:

էջ 140, խորամագրոյ խորչին մէջ. —
Մովսէսի Խորենացւոյ Յաղագր մերոյն Յիս-
կիզմունք Յայոյմ Բառիցս, Սահակայ Ռա-
զմատմույն խմբայ. — Զանդուրտ խաղաղ-
մունս աստուածայնոցն ի թոյլ շնորհացն. . .
Զմտ. նոյն, էջ 6:

էջ 145.— Զ.— Յազագս քէ է՛ իմն որ հաւատար, եւ է՛ որ օտար ի Մովսիսէ պատմեմն այլքն հմայթօք. եւ յազագս Ողմպիդարայ փիլիսոփայի ամգիր գրուցացն: — Հմտտ. նոյն, էջ 22:

էջ 159.— Յազագս դատաւորացն եւ կտրգ ժամանակաց մոցա, Հարցմանց Գրոցրն ի Տաքեւացոյն. է. Հատարն Ե. համարն է.— Եւ յետ Յեւուլա դատաւորք դատեցան առաջնորդութեամբ զիտարէլ... եւ յետ գերութեան քահանայք իշխեցին ժողովորդեանն:

էջ 159.— ԻԱ.— Վառն Արայեան Արայի. եւ քէ ոտայ որդի Ամուշաւամն որ Աստ ամուռնիր: — Հմտտ. Խոր., Տփղիս, էջ 63:

էջ 161ա, կարմիր չրջագիծի մէջ.— Պարոյր ... Տիգրան:

Քանդի եւ վերջին երուանդա, եւ Տիգրան ի սոցանէ ըստ յուսոյ կոչեցեալ ասեմ արդեօք ոչ կարի Հեռադոյն զոյլով ժամահակին յիշեցուք զանուանա զայսոսիկ: Հրչեալ աւ կոյի, վասն առաւել պայծառութեւ, եւ բոցակնագոյն իմն լինելոյ...: Հմտտ. նոյն, էջ 69 եւ 68:

էջ 165ա.— Ա.— Յազագս քէ է՛ր արագաւ յարկեաց...: Հմտտ. նոյն, էջ 82:

էջ 167ա.— ԼԴ.— Ի Պարսից Առասպելեաց, Յազագս Բիւրասպի Ամդահակայ.— Բայց զինչ տարփանք քեզ...: — Հմտտ. նոյն, էջ 89:

էջ 167ա.— ԼԵ.— Ստորագրութիւն որ ինչ սակս Բիւրասպեայ հաւատարն:

էջ 168ա.— ... եւ ընկենուն ի վիհ մեծ ծրծրմոյ: [Կ]ատարեցաւ Առաջին Հատարն:

էջ 168ա.— Յանկ Երկրորդ Հատարին Մովսէսի հարեմացոյ հաւաքեալ: Ա.— Յազագս Միլակ Պատմութեան Հայոց:

էջ 168ա.— Ը.— Յազագս մերոյ Արշակայ Առաջինի և մերին գործոց: — Հմտտ. նոյն, էջ 93 Բ.— Այս վերջինին Ը. Գլուխը կր պակսի մեր Հեռագրի ցանկին մէջ, — Հմտտ. նոյն, էջ Թ:

էջ 169ա.— ԻԹ.— Առաջումն իշխաւացն Արգարու առ Մառնիմոս...: — Հմտտ.

նոյն, էջ 95: Այս վերջինին ԼԱ եւ ԼԲ գրութիւններուն տեղ մերկենը ունի աստղանշաններ:

էջ 169ա.— Լ.— Քարագութիւն յնդեւսիա Առաջինոյն Թաղէտի...: — Հմտտ. նոյն, էջ 96, ԼԳ:

էջ 170բ.— ԶԹ.— Յազագս վախճանին Տրդատայ քաղաւորն...: — Հմտտ. նոյն, էջ 100, ՂԲ:

էջ 170բ.— Մովսէսի հարեմացոյ Բան Միլակ Պատմութեան մերոցն մախնեացն, Գիրք Երկրորդ.— Ա.— Գրեմ քեզ այժմ որ ինչ առանձինն մերոյ աշխարհիս գործք...: — Հմտտ. նոյն, էջ 101:

էջ 190ա.— ՄԹ.— Որ ինչ վառն Տիրանայ, գործք և այլ ինչ.— Թագաւորէ Հայոց Տիրան որդի Արտաշէսի, յերկրորդ ամի Պերոդի առաջնոյ...: — Հմտտ. նոյն, էջ 193, ԿԲ:

էջ 216բ.— Բավմադեկեցան Գիրք Երկրորդ Յաղագրամութիւն Հայոց Մեծաց.— Հմտտ. նոյն, էջ 250:

էջ 217ա.— Յանկ Երկրորդ Հատարն: Բ.— Արարտումն Հայոց Պատմութեան, — Հմտտ. նոյն, էջ 251:

218բ.— ՄԺ.— Շիմուած կարմայ Բուսաքին որ կոչի Թեղոսապոյիս, որ է Արգարում.— Հմտտ. նոյն, էջ 255:

էջ 219ա.— Մովսէսի հարեմացոյ. Արարտամութիւն մերոց հայրենեաց. Հատուած Երրորդ: Ոգնեալ Սք. Հոգի ԱԺ.— Ա.— Ոչ Հնախօսութիւնք...: — Հմտտ. նոյն, էջ 257:

էջ 243բ.— Թուրք Արշակաւ առ Վոռնաւառն.— Մագդեղանց [բաղ] Արարտիկ արքայից արքայ, առ հղարար Վոռնաւառն Թագաւոր Հայոց...: — Հմտտ. նոյն, էջ 323:

էջ 256ա.— ԿԸ.— Ողբ վառն քառուայոյ քաղաւորութեան Հայոց յագգէն Արշակունեաց, եւ եպիսկոպոսապետութեանն ի տանէ Սրբոյն Գրիգորի.— Հմտտ. նոյն, էջ 358:

էջ 258բ.— Արարտեցան Գիրք Երրորդ յանկ ելամելոյ Պատմութեան Հայոց Մեծաց.— Հմտտ. նոյն, էջ 366:

էջ 259-260, դասարկ:

Գ.— ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԼԱՅՈՑ.— 1

Փաստոս Բիզանդ

Էջ 261ա.— Բիզանդարան պատմա-
րի մէջ, խառնաբառերով մախազիտելի.
— Է այս ինչ ի դպրութիւն երրորդ պատ-
մութեանց ժամանակադիր կանոնք մատե-
նից... — Լմմտ. Փաստոս, Վենետիկ,
1614, էջ 13:

Էջ 262ա.— Երրորդ Դպրութիւն
Սկիզբն է.— Լմմտ. նոյն, էջ 17:

Էջ 262բ.— Ա.— Յազգա ար իմէ յետ
բարեգութեան Թաղէտի Առաքելոյ յերկի-
րն Հայաստան աշխարհիմ, կամմոմ Ժամա-
նակադիր մատենմից.— Ի քարոզութենէ
Թաղէտի Առաքելոյն և նորուն յեկեց...
Եւն. Ս.— Երկիր և աշխարհ բառե-
րուն տեղ զործածուած են նշանադրենք:

Էջ 281բ.— Բայց յայնմ ամի Թաղաւ-
րութեան ժամանակի... — Լմմտ. նոյն,
էջ 67:

Էջ 287բ.— Չորրորդ Դպրութիւն Բի-
զանդն:

Էջ 343ա.— Դպրութիւն Հիմկերորդ
Բիզանդիայ: Հիմկերորդ խառնաբառու-
րիւմ, զոր ասելոցն եմ... — Լմմտ. նոյն,
էջ 231:

Էջ 377ա.— Բիզանդիայ վեցերորդ
խառնաբառութիւն...:

Էջ 382ա.— ... և սբոյն Տրդատայ
կայանք ընակութեան էր ի գաւառն Տար-
նոյ շինեալ զիւր եզր.— Լմմտ. նոյն, էջ
342:

Եւն. Ս.— Ձեռագիրս մէջ վերջին
բառը այսպէս կիտառ մնացած է, յայտնի
նշան մը թէ յարունակութիւնը կորսուած
է նախապէս: Էջ 382 կը մնայ դատարկ, ի
բաց տունելով զրգին յիշատակարանիկը:

Դ.— ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ.— 1

Եւեբիստ կեսարացի

Էջ 383ա.— Դպրութիւն տաղքիմ պատ-
մութեանց եկեղեցւոյ: Ա.— Առաջիմ քե-
ղիմ ի սլաւոնական սկիզբն տալիս: — Լմմտ.
այ. ի Վենետիկ, 1877 էջ 1:

Էջ 383բ.— Առաջիմ քեղիմ ի պատ-
մաւ տալիս:

Էջ 387ա.— ... զի արժանի եղեն ա-
ռանն: — Լմմտ. նոյն, էջ 30:

Եւն. Ս.— Գրիշը էջին մնացեալ մասը
պարապ ձգած է, լուսանցքի վրայ գրելով.
«Գորինակն [այ] [պէ]ս պակաս էր անմե-
ղադիր լեռուց»:

Էջ 406ա.— ԺԴ.— Վասն քարոզու-
թեան Պետրոսի եւ Պոզոսի Առաքելոց ի Հը-
ռում.— Լմմտ. նոյն, էջ 103:

Էջ 413բ.— Դարձեալ ցամկ գրաց դրպ-
րութեան երրորդ պատմութեանց եկեղեց-
ւոյ: — Լմմտ. նոյն, էջ 141:

Էջ 470բ.— ... արժան է երկրորդի
դնա.— Լմմտ. նոյն, էջ 390:

Եւն. Ս.— Գրիշը այստեղ ալ երկու
սիւնակ ըսց թողած է, լուսանցքի վրայ
ձեռնադրելով. «Է յորինակն այլ [այ]ս-
[պէ]ս էր, որ յատկին օրինակն այլ թուղթ
անկեալ է եղեր, և զորքանն չգիտեմք»:

«Բայց Նախորդ ցանկադիր լուսաւորի
Ստաւրանք տառնց աղբիւրը յոյց տալու ամ-
բողջացուցիւ է. մաս մի ալ իս դուխէն
զրած է» ըստ Ստաւրանքի (Ցուցակ, էջ
375): Ընտանախկ ճատուած մը.

«Եւ ունի այսպէս. Երզմենցուցանեմ
դեզ ի Տէր մեր Յս. Քս. և ի փառս դա-
րստեան նորա՝ զհաւատարն դրել այսմ,
և ըստ օրինակին յորմէ առեալ դրեցի, ի
բազմատութիւն մատուցեալ ի վրիպանադն
սրբել: Դի գայս երդումն դստն ձեւ և օրի-
նակի դրել ի նմին և ի կարգ բանին յա-
րել...»:

Էջ 471ա.— ԻԱ.— Թէ որպէս վկայ-
ուց Ապոլոնիոս ի Հռոմ քաղաքի.— Չա-
նու ժամտնուած, Կոմեդիայ կայեալ ող-
ջոմայեցւոց պետութիւնն, ի մեծի Հան-
դարտութեան էին իրք մեր...:

Էջ 545բ.— ... զարտմտութիւն բար-
կութեան զլրիմունն Հատուցման.— Լմմտ.
այ. էջ 728:

Եւն. Ս.— Հոս ալ մանր չեղարկով
իրը շարունակութիւն աւելցուած է 17 տող,
այսպէս. «Ճանչունչ քարինսն թափէ, յա-
ղթարանացն ի վէմ և ի շինութեանցն ա-
տաղձ»՝ յորս ոչ գոյ զղաղութիւն, զպաղա-
նական կատաղութիւնն դարձուցանէ, և
գեկեղեցին որպէս ինքն կարծէր՝ յաւէս
յոնապատ դարձուցանէ...»:

Էջ 546, դատարկ:

Յիշատակագրութիւնք Գրիշի.—

1.— Էջ 135.— Զմեղապարտ գրիշս զԵղդկիացի Սարգիս եպիսկոպոս, որ անուամբ միայն եմ եւ ոչ զործով, յիշեալք ի Քս. դիս եւ զծնօղքն իմ, որք հանդիպիք սմա եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քէ. Այ. մերոյ ամէն, իւրդ եղև զրաւ սորա ի Սր. եւ լիծ.ակոխ մայրաքաղաքն Եէմ. ի դուռն Սր. փրկչի Անապատիս, եւ ընդ Հովանեալ Տն. արկեալ րանտին, եւ կափարիչ վիմին. ի Հայրապետութեան Տն. Եղիազար կաթողիկոսի եւ վերստեալու Տնեան Մարտիրոս վարդապետի, թվին ՌՃԻԷ փետրուարի ԺԶ, ի

վայելոյմն անմին իմոյ, ի փառս Քրի. Այ. մերոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս ամէն:

2.— Էջ 258թ.— Զամենամեղ գրիշս զԵղդկիացի Սարգիս եպիսկոպոս անուամբ միայն եւ ոչ զործով յիշել ի Տէր աղաչեմ. եւ ձեզ լիցի մասն բարի ի Քէ. Այ. մերոյ, Բայց գրեցաւ թվին ՌՃԻԸ Ապրիլի ԻԹ եղև աւարտ Մովսիսի, ի վանքն Սր. Փրկչի, Եէմի.:

ԾԱՆՈԹ.— Գրիշը ուրիշ մանր յիշատակագրութիւններ ալ զետեղած է էջ 158, 216, 414, 499 եւ 519, որոնք պատմական նոր տեղեկութիւններ չեն բովանդակեր:

231

ԳԱՆՁԳԻՐՔ + ՏԱՂԱՐԱՆ

Երուսաղէմ ?

(1471-1411)

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մտալ 28 x 19 x 10: Թերթք 541: Հանդամանք յաւ. Թուղթ դամպակեայ, Գրիշք լկ. մասին Յակոբ Գրիշ, Բ. մասին Լեւոն զպիր: Գրութիւն՝ խորագիրները եւ տընտակիրը զխաղդները կարմիր, մնացեալը սեւ մեյանով, միասին, 19 տող, Բոյորդիր մեծ եւ յստակ, խաղաւորեալ ըստ սլաւոնացի: Լուսանցադարձք իւրաքանչիւր Գանձի սկիզբը, Կիսախորան մը, թղ. 5ա: Կաշեկազմ փայտեայ, Ստացող Սարգիս Էպոս Երուսաղէմի (1394-1415):

Ա.— ԳԱՆՁԱՐԱՆ.— 2

Թղ. 1-2.— Դատարկ:

Թղ. 3-4, տարբեր տեսակի.— Յամգ Սիրոց Գամնից: — Նտարադիր:

Ա.— Թղ. 5ա.— Քարոց Ծմնդեամ.— Անապական տաճար եւ առաջառտ բանին լկ. Սր. Ած.ածին...:

Բ.— Թղ. 5բ.— Քարոց Ծմնդեամ ՏՈ.— Կրչս անապական եւ առաջառտ փետայացեալ րանին Սր. Ած.ածին...:

Գ.— Թղ. 11ա.— Քարոց Ծմնդեամ

ՏԼ.— Մայր Սր. անճառ մարմնացելոյ Բաշին...:

Դ.— Թղ. 13ա.— Քարոց ի Մկրտումքիւմ ՏՈ.— Յաւերժական ժայնի յոյնակի զոչմամբ... — Յ ա կ ո փ ա :

ԾԱՆՈԹ.— Տնասկիզրի տատերով յուռող անունները կամ բառերը տպագրութեամբ են այսպէս բաց շարուածքով:

Ե.— Թղ. 15բ.— Քարոց Ծմնդեամ.— Մաքուր եւ ամբիւ կոյս լիծ.ածին... — Մ կ ը տ ի չ :

Զ.— Թղ. 18բ.— Այլ Քարոց Ծմնդի վեցերորդ Աւար.

Գանձ անապական ծածկեալ մեծութիւն, ահաւոր անխմանալի խորհուրդ Սուրբ Աստուածածին Երեւեալ յերկրի... — Տես ճուցակ 2եւ. Ս. Յակոբեանց, Բ. Հատոր, 1953, էջ 242:

ԾԱՆՈԹ.— Տնասկիզրի զիրերը կը յղեն Գրքգէրի երգ, որ հաւանաբար աղոթադուած է Գրիգորի երգ ուղիղ ձեւէն, ինչպէս կը տեսնենք Ս. Գր. Նարեկացիի ծաւթ յանձնըուն վրայ:

Զ.— Թղ. 22բ.— Քարոց Ծմնդի երրոսուրմ ի խմբայն Յովնանու եկեղեցացա-

Ելի.— Գերափայլ ճառագայթ և ջան ան-
չիջանելի... — Գ է ռ ք ք ե ւ ր ւ մ :

Ը.— Թղ. 26բ.— Ութերորդ Աւուրմ,
ի խնդրոյ մարիմ Յովնանմու եկեղեցեացանի.
— Գերադոյն բնաւից անճառ էութիւն...
— Գ է ռ ք ք ե ւ ր ւ մ :

Թ.— Թղ. 30բ.— Քարոզ Տեառնընդ-
առաջի, և օրեայ գալ.— Միասնական Սր-
երրորդութիւն... — Մ կ ր տ ի չ :

Ճ.— Թղ. 33բ.— Քարոզ Ազուհացից
Կիրակէիցմ, Տէր Միխրարայ ասացեալ.—
Երդ յաւերժական, երգեմք բանական...
— Խ ր դ լ ւ ւ մ ե ց ի :

ՃԱ.— Թղ. 39ա.— Քարոզ Սրբոյ
Թեոդորոսի Զարավարիմ, Գէորգ Վարդա-
պետի.— Գեղեցիկ վրկայ զինուոր սրան-
չելի... — Գ է ռ ք ք ե ւ ր ւ մ :

ՃԲ.— Թղ. 43բ.— Քարոզ Սրբոյ
Սարգսի Զարավարիմ եւ օրդույ մարա
Մարտիրոսի.— Մեծապայծառ փառաք
դարդարեայ... — Մ կ ր տ ի չ :

ՃԳ.— Թղ. 47ա.— Քարոզ Ազուհա-
ցից Սրբորդ Կիրակէիմ.— Մեծ եւ աւեղ
խորհուրդ տիրական, անճառ անքրնին.—
Մ կ ր տ ի չ :

ՃԴ.— Թղ. 48բ.— Զորբորդ Կիրա-
կէիմ Ազուհացից.— Մեծ եւ աւեղ խոր-
հուրդ տիրական, որ նորոգեաց... —
Մ կ ր տ ի չ :

ՃԵ.— Թղ. 52ա.— Սրբոյ Քառաս-
նիցմ.— Մեծ եւ հզաւր անմահից արքա...
— Մ կ ր տ ի չ :

ՃԶ.— Թղ. 54բ.— Ազուհացից Հինկ
Կիրակէիմ.— Մեծ եւ աւեղ խորհուրդ ա-
նեղին, որ զթացաւ... — Մ կ ր տ ի չ :

ՃԷ.— Թղ. 57ա.— Քարոզ Սրբոյմ Գր-
իզօրի Լուսաւորչիմ.— Մեծ եւ հզաւր
թաղաւոր անմահ... — Մ կ ր տ ի չ :

ՃԸ.— Թղ. 60բ.— Քարոզ Ղազա-
րու.— Ղեկավար Հրամանաւ ի քէն զոյս-
ցիկոց... — Ղ ւ զ ւ ւ ր ւ ի :

ՃԹ.— Թղ. 65ա.— Քարոզ Գալստեան
ՏՈ. մերոյ Յի. Գի. յմբ. յաւանակաւ, Խա-
յատուր վրդ.ի ասացեալ.— Խնդա Միտն խո-
րան խորհրդի... — Խ ւ չ ւ ւ ւ ւ ռ լ ր :

ԾԱՆՈՅ.— Խաչատուր վրդ.ի քա-
րակիրան վրայ յանաւորաբար փոփո-
խութիւններ կատարուած են, տարբեր գի-

րով, չափի եւ յանդի պատշաճեցումներ ի-
րադրածելու ճիշդով :

Ի.— Թղ. 68բ.— Քարոզ Երկրորդ
Մաղկաբարդ. Տէր Միխրարայ.— Համա-
գրական Հաւր օաւման եւ բան... —
Հ ւ չ յ յ ր տ ի կ ւ Վ :

ԻԱ.— Թղ. 73ա.— Քարոզ Աւագ Բշ.
Դշ. Դշ. ասայ. Մկրտչի ասացեալ.— Մեծ
եւ աւեղ խորհուրդ անեղին որ կայր ծած-
կեայ... — Մ կ ր տ ի չ :

ԻԲ.— Թղ. 75բ.— Քարոզ Մեծի Հինկ-
չաքաթիմ, ասացեալ Մկրտչի վարդապե-
տի.— Մեծ եւ աւեղ խորհուրդ աւագին...
— Մ կ ր տ ի չ :

ԻԳ.— Թղ. 77բ.— Քարոզ Մեծի Ուր-
աքաթիմ, Խաչա[տուր] վրդ.ի.— Խորհուրդն
որ ծածկեայ էր յազգաց... — Խ ւ չ ւ ւ ւ
տ ո լ ր :

ԾԱՆՈՅ.— Կարմելու ժամանակ չորս
Թուրք սխալ դրուած է, ուղիղ յաջորդու-
թիւնը պիտի ըլլայ Թղ. 78էն յետոյ 82, 81,
80, 79, եւ ապա Թղ. 83 հետոյն :

ԻԴ.— Թղ. 79բ.— Մեծի Շաքաթիմ,
Տէր Միխրարայ.— Տէր տէրունական, տը-
ւաւղ տիրական... — Տ Ե ր ո լ ւ ւ ւ
կ ւ մ :

ԻԵ.— Թղ. 87բ.— Քարոզ Զատկաց,
ասացեալ Սրբոյմ Բարսի կեսարու կապա-
ղովկեցայ.— Ժողովկալքս ի տաճար փա-
ռաց... :

ԻԶ.— Թղ. 91ա.— Քարոզ Յարու-
թեան ՏՈ. մերոյ, վարդան վրդ.ի.— Վեհա-
յան խորհուրդ տիրական... — Վ ւ ր-
դ ո մ ւ յ յ :

ԻԷ.— Թղ. 93բ.— Քարոզ Յարու-
թեան Եւ Նոր Կիրակէիմ.— Վեհաւոր ժեճու-
թիւն անճառ էութիւն... — Ա ւ ւ ւ ւ ւ ւ ւ
Գ ւ ր դ ւ մ ւ :

ԻԸ.— Թղ. 99բ.— Յարութեան, Մի-
խրարայ.— Յերկինց խոնարհեայ, բանդ
յերկիր... — Յ ւ ր ո լ ւ ւ ւ ւ ւ ւ ւ :

ԻԹ.— Թղ. 103բ.— Քարոզ Յարու-
թեան Գի. Այ. մերոյ.— Յանճառելի Հաւր
չէութիւնէ... — Յ ւ կ ւ չ (բ) :

Լ.— Թղ. 107ա.— Քարոզ Յարու-
թեան ՏՈ. մերոյ, Մկրտչի վրդ.ի.— Մեծա-
պայծառ ձայնի յազգայի... — Մ կ ր տ
տ ի չ :

ԱԱ. — Թղ. 110ա. — Քարոզ Մեծի Յարութեամբ Քի. Այ. մերայ. — Մարդասիրութեամբ Որդիդ Միածին... — Մ կ ր տ ի չ:

ԱԲ. — Թղ. 112բ. — Քարոզ Մեծի Յարութեամբ ՏՏ. մերայ Յի. Քի. — Խորհուրդ Հրաւիրման կամաւ արարչին... — Խ ա տ ու ի բ:

ԱԳ. — Թղ. 116ա. — Քարոզ Մեծի Յարութեամբ ՏՏ. մերայ Յի. Քի. — Խնամ խորհրդոյ գութ արարչական... — Խ ա չ ա տ ու ի չ:

ԱԴ. — Թղ. 120ա. — Քարոզ Յարութեամբ ՏՏ. մերայ Յի. Քի. — Միածին Որդի Այ. Տէր Եւ. Քս... — Մ ա վ ս է ս ի ե բ ր գ:

ԱԵ. — Թղ. 125բ. — Քարոզ Յարութեամբ Սարգիս վրդ. ի. — Սրբէական ձայնիւ Նրազեմք... — Ս ա ր գ ս ի: — Տես Սիոն, 1950, էջ 186:

ԱԶ. — Թղ. 132ա. — Քարոզ Գլխատումն Յովաննու, Խաչատուր վրդ. ի. — Խորհուրդի քեզ Հաւր սահման եւ բան... — Խ ա չ ա տ ու ի բ:

ԱԶ. — Թղ. 135բ. — Քարոզ Յովաննու Մկրտչին — Մեծապաշտաւ փառաք պանծալի... — Մ կ ր տ ի չ:

ԱԸ. — Թղ. 138ա. — Քարոզ Ծնունդեւ Որմ Յովաննու — Նորահրաշ Հրճուանուք իրերեալ մանկունք Սիոնի... —

ԱԹ. — Թղ. 142ա. — Քարոզ Աւետեաց Աւ. Թովմիմ. Խաչատուր վրդ. ի. — Խնդուքեան բարբառ աւետեաց... — Խ ա չ ա տ ու ի բ:

Խ. — Թղ. 146ա. — Քարոզ Աշխարհաւարանիմ. — Ուրախ լիւ Հարսնացեալոյ յԱյ. կաթողիկէ ձայն Սիոն... —

ԽԱ. — Թղ. 148ա. — Քարոզ Համբարձման ՏՏ. — Սրբութիւն արութեանց Ած. անսկզբն... — Ս ա ր գ ս ի: — Տես Սիոն, 1950, էջ 144:

ԽԲ. — Թղ. 154ա. — Քարոզ Համբարձման ՏՏ. — Մեծապաշտաւ տաւնիւ աւագին... — Մ կ ր տ ի չ:

ԽԳ. — Թղ. 157բ. — Քարոզ Գրիգորի Նարեկացւոյ, ասացեալ ի Հոգիմ Աբ. — Գանձ լուսոյ փառակից Որդոյ... — Գ ր ի-

գ ո ռ ի երգ: — Հմմտ. տպ. ի Վեներիկ, 1840. Մատենադրութիւնք, էջ 455:

ԽԴ. — Թղ. 162ա. — Քարոզ Գալստեան Աբ. Հոգնոյմ. — Մեծ եւ Հգաւր Հոգի Այ... — Մ կ ր տ ի չ:

ԽԵ. — Թղ. 166ա. — Քարոզ Եկեղեցւոյ, Գրիգորի Նարեկացւոյ. — Գանձ բարձալի բարութեան մեծի... — Գ ր ի-գ ո ռ ի ե բ ր գ: — Հմմտ. տպ. Վեներիկ, էջ 458:

ԽԶ. — Թղ. 170բ. — Քարոզ Եկեղեցւոյ, Մկրտչի վրդ. ի. — Մաքրափայլ տաճար տիրական... — Մ կ ր տ ի չ:

ԽԷ. — Թղ. 174ա. — Քարոզ Լուսաւորչիմ, ասացեալ Ուրիկ — Գերաւհաշ, ցնծութեամբ բերկրեալ մանկունք Սիոնի... — Գ ր ի գ ո ռ ի գ ա ռ ձ:

ԽԸ. — Թղ. 179բ. — Քարոզ Սրբոյմ Գրիգորի. — Քս. անմահ փառաց թաղաւոր... —

ԽԹ. — Թղ. 182ա. — Քարոզ Քաջիմ Դրբաւտայ քաղաւորիմ. — Մեծադաւր թագաւոր Տէր Եւ. Քս. ... — Մ ա վ ս է ս ի. Ծ. — Թղ. 186բ. — Քարոզ Սրբոց Հրդիսիմեանցիմ. — Ի սկզբսն էիդ, իսկական բանիդ, ի լուսոյ լուսիդ... ի փ ա տ ու ղ ե ա չ ե ա չ ն:

ԾԱՆՈԹ. — Վեցերորդ տան առաջին բարդ Զի մայ, Թերեւս նախապէս էր Տի մայ. իսկ իններորդ տան առաջին բարդ Հագարի զրուած պիտի ըլլար Ռ Թուառուտով. որով տնայկիցրի զիրերը պիտի կալմէին Տեառն:

ԾԱ. — Թղ. 192ա. — Քարոզ Սրբոյմ Ներսիսի. — Մերոյ զրոհի պարծանք պանծալի... — Մ ա վ ս է ս ի:

ԾԲ. — Թղ. 194բ. — Քարոզ Որդոց եւ Թոռանց Սրբոյ Լուսաւորչիմ. — Մարդասէր Տէր եւ արարիչ բոլորից... — Մ ա վ ս է ս ի:

ԾԳ. — Թղ. 198բ. — Քարոզ Սրբոց Թարգմանացիմ, Գեորգեայ վարդապետի. — Գեառոցն Այ. ճոխ ի քեզ գնացիւ աւա խրախանաս տունը Թարգման. — Գ է ո ռ գ ե ա ղ:

ԾԴ. — Թղ. 202բ. — Քարոզ Սրբոյ Տապաւակիմ որ ի Կարիաքարիմ. — Մաքրա-

փայլ տեսութիւն մեծապայծառ սուրբութեան... — Մ Կ Ե Ս Ի Ե Ր Ղ:

Եւ.— ԲՊ. 207թ.— Քարոզ Այլախերպոյ լինում.— Զերդարձկան դասութիւն ահեղ բնութիւն... — Ն Ե Ր Ե Ս Ի Ե Ր Ղ:

ԵԶ.— ԲՊ. 312ա.— Քարոզ վարդապետիմ.

Գաւեմ անապատում եւ անճանաչի, անպարտդրելի միասնական սուրբ Երբորդութիւն... — Տեա Դուցակ 26ա. Ս. Յակոբեանց, Ռ. Հատար, 1953, էջ 246:

ԵԱՆՍԹ.— Տեսակիւրի դիւրբեր կը յադէն Գրիգորի ե ղ զ:

ԵԼ.— ԲՊ. 216թ.— Քարոզ վարդապետիմ.— Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ մեղ յայտնեալ... — Մ Կ Ե Ս Ի Ե Ր Ղ:

ԵԴ.— ԲՊ. 219ա.— Քարոզ Փայսմամ Աւ. ամօթիմ.— Նորաշրջան անանիւս կոնսական... — Ն Ե Ր Ե Ս Ի Ե Ր Ղ:

ԵԸ.— ԲՊ. 224ա.— Քարոզ Փոխմամ Աւ. ամօթիմ, երկրորդ աւ.— Փառաւորեալ եւ երկրպագեալ ամէնաբնեւոյ Սր. Ած. անիւն... — Փ Ի Ե Ս Ե Ս Ի Ե Ր Ղ:

Կ.— ԲՊ. 229ա.— Քարոզ Փոխմամ Աւ. ամօթիմ, երրորդ աւար.— Մեծապայծառ Հրակերպ լուսադիւն... — Մ Կ Ե Ս Ի Ե Ր Ղ:

ԿԱ.— ԲՊ. 234ա.— Քարոզ Ս. Խաչիմ, օսուցեալ Սրբոյն Գրիգորի Նարեկացոյն.— Գաւեմ անբռնելի ծածկեալ մեծութիւն... — Գ ր Ի զ ռ Ի Ե Ր Ղ: — Հովսոս տղ. Վիկտորիկ, էջ 461:

ԿԲ.— ԲՊ. 236թ.— Քարոզ Խաչի Երկրորդ Աւուր.— Հրաշապարծ դասութիւն Համապարտ ի սկստան... — Հ Ե Մ Ե Ս Ե Ս Ի Ե Ր Ղ:

ԿԳ.— ԲՊ. 239ա.— Քարոզ Ս. Խաչի, երրորդ աւ.— Փայտ կենաց փրկութեան եւ դասութիւն մեծ... —

ԿԴ.— ԲՊ. 243թ.— Քարոզ Խաչի չորրորդ աւուր.— Պարակ կենդեցոյ Ներկեալ արեամբ արարչին... — Պ ա ռ զ Ե Ս Ի Ե Ր Ղ: — Տեա Սիմ, 1950, էջ 118:

ԿԵ.— ԲՊ. 245թ.— Քարոզ Ս. Խաչիմ, Հիմն աւուր.— Սուրբ խաչ դասութիւն անապատելի... — Ս տ ե Վ Ե Մ Ե Ս Ի Ե Ր Ղ: — Տեա Սիմ, 1953, էջ 276:

ԿԶ.— ԲՊ. 249ա.— Քարոզ Ս. Խաչիմ,

երկրորդ աւ.— Մեծապայծառ անկն պատուական... — Մ Կ Ե Ս Ի Ե Ր Ղ:

ԿԷ.— ԲՊ. 252ա.— Քարոզ Սրբոց Հրեշտակապետաց.— Ած. անեղ անճամառ նակ անբռնելի անեղ եւ անկատարած... — Ա մ մ ա ի Ե Ր Ղ:

ԿԸ.— ԲՊ. 261ա.— Քարոզ Պետրոսի եւ Պաղոսի Առաքելաց.— Դերագործ թան ընդհանուր անճամ. Թա... — Գ Ե Ր Ի Ս Ե Ր Ղ:

ԿԹ.— ԲՊ. 263ա.— Քարոզ Սր. Առաքելաց Թաղեալի, Բարդա, Յուդայի եւ աւարաց. Ի Խաչատուր վրդէ.— Խորհուրդ Հաւատարմ անյարժ յարժողիչ... — Խ ա չ ա տ ա լ Ե Ր Ղ:

Հ.— ԲՊ. 269ա.— Քարոզ Խամսաբեմ առաքելաց.— Արհնաթ ըզրեղ անբռնելի Սաւառած... —

ՀԱ.— ԲՊ. 272թ.— Քարոզ միտոս մուս մարգարից.— Խորհուրդ անբռնելի, խորթ սր չեղելի... — Խ Ե Ր Ի Ե Ր Ղ ռ Ե Ր Ղ:

ՀԲ.— ԲՊ. 277ա.— Քարոզ Մարդոս ըրեց.— Մեծ եւ ահեղ անուն Հրաշալի... — Մ Կ Ե Ս Ի Ե Ր Ղ:

ՀԳ.— ԲՊ. 279թ.— Քարոզ Սրբոց Մարտիրոսաց.— Խոնարհեալ թանին Այ. Թանաթ Գաւեմ խորհրդ... — Խ ա չ ա տ ա լ Ե Ր Ղ:

ՀԴ.— ԲՊ. 283թ.— Քարոզ Սր. Մարտիրոսաց.— Մեծապայծառ փառաւոր դարձեալ... — Մ Կ Ե Ս Ի Ե Ր Ղ:

ՀԵ.— ԲՊ. 285ա.— Քարոզ Խամսաբեմ մարտիրոսաց.— Բանաւոր փառաւ եւ նախ թան դամենայ յաւիտեան... — Յ Ե Ս Ի Ս Ե Ր Ղ:

ՀԶ.— ԲՊ. 287ա.— Քարոզ երեմիայ.— Հայրապետաց.— Ած. կենդանի, անիմանալի, անհասանելի... — Ա յ Ե Ր Ի Վ ա մ Ե Ր Ղ:

ՀԷ.— ԲՊ. 291թ.— Քարոզ Հայրապետաց Համաբեմ.— Խորհուրդ դասութեան Հաւառ անեղութեան... — Խ ա չ ա տ ա լ Ե Ր Ղ:

ՀԸ.— ԲՊ. 294թ.— Քարոզ Հայրապետաց. Միտիրոսաց.— Վառչէլ թալիւն, յաւիտեան, վառեալ աթոռին... — Վ Ե Ր Ս տ ա մ Ե Ր Ղ:

ՀԹ. — Թղ. 299բ. — Գամն Անտանի Ա-
հապատանկամի. — *Խրատ մարդասերին ա-
րարչագործին*... — Խ ա չ ա տ ա լ ր :

Ձ. — Թղ. 303բ. — Քարոզ ձգմաա-
րաց, Մխիթարայ. — *Բարձեալ ահաւոր,
բան Հաւր դիմաւոր, բազմեալ հրաշա-
ւոր*... — Բ ա յ ի լ ե ր գ ե լ :

ՁԱ. — Թղ. 308ա. — Քարոզ Սբ. ձըգ-
մաւորաց. — *Ճրգնաւոր քննորեալ, ճը-
մարտագործեալ, զմարմին ձեր ճընեալ*... —
ձ գ մ ա լ ա ռ ք :

ՁԲ. — Թղ. 311ա. — Քարոզ Վարագա
հաչիմ, Գեորգա. — *Գաւազան ուժոյ եւ
ցուպ գաւաթեան*... — Գ ե ո թ գ ե ա
ր ա մ :

ՁԳ. — Թղ. 314բ. — Քարոզ Սրբոց Ա-
ւետարանչացմ. — *Գեղապանձ զարդիւք պա-
հուճեալ*... — Գ է ո թ գ ե ա :

ՁԴ. — Թղ. 317ա. — Քարոզ Դաւթի
մար[գարեիմ] եւ Յակոբա Առա[քեւ]յան. —
Դասուց անմարմնոց ցուցար վեհագոյն... —
Դ ա լ թ Ե ա ի ր :

ՁԵ. — Թղ. 322բ. — Քարոզ Սրբոյն
Ստեփաննոսի. — *Մեծ եւ հաւր անմահ Թա-
ղաւոր*... — Մ կ ր տ ի չ :

ՁԶ. — Թղ. 326ա. — Քարոզ Պետրոսի
եւ Պաւղոսի. — *Մեծ եւ ահեղ խորհր[բ]դոյ
Փրկչին*... — Մ կ ր տ ի չ :

ՁԷ. — Թղ. 329ա. — Քարոզ Որդոցմ
Որոտմամ Յոնամմու եւ Յակոբայ. — *Խորք
աւրնին անճառ անհասի*... — Խ ա չ ա
տ ա լ ր :

ՁԸ. — Թղ. 331բ. — Քարոզի կետարու
Հայրապետիմ. — *Քաջարած տէր եւ պեա
ցանկայի*... — Խ ա չ ա տ ա լ ր :

ՁԹ. — Թղ. 334. — Քարոզ Նիկադա-
յասի Ս. Հայրապետիմ. — *Մեծաքանչ սի-
րոյ սողովեալ ալաւր*... — Մ ո վ ա է-
ս ի :

Ղ. — Թղ. 338ա. — Քարոզ Յովհան-
նու Ոսկեքերամի, ասացեալ Գեորգ վրդ.ի,
ի խնդրոյ Հեթմոյ Արքայի Հայոց. — *Գոյոյ
որանչիւր յոյս քուճ հանճարոյ*... — Գ ե-
ն թ գ ե ա ռ ա մ :

ՂԱ. — Թղ. 342ա. — Քարոզ Սրբոց
Վկայիցմ Միմաստ, Երմագիմա եպիսկոպո-
սի, ե Նեգրափոսի դպրի. — *Մշտապայծառ
փայլեալ ճառագայթ քրիստի*... —
Մ ո վ ա է ս ի :

ՂԲ. — Թղ. 345բ. — Քարոզ Սրբոյն
Յակոբայ Մծբմա Հայրապետիմ. — *Մեծա-
հռչակ անուն զովելի տէր Սբ. Յակոբ*... —
Մ կ ր տ ի չ :

ՂԳ. — Թղ. 349ա. — Քարոզ Կոմիտ-
րեմ Թագաւորաց. — *Մերային կերպի,
յերկրի երեւեալ Տէր Յս. Քս.*... —
Մ ո վ ա է ս ի :

ՂԴ. — Թղ. 352բ. — Քարոզ Սրբոց
Վարդամանց Հայոց. — *Մեծաքանչ ճոխու-
թեամբ ճշմարիտ սիրով դաւարացեալ*... —
Մ ո վ ա է ս ի : — Տէս Սիմն, 1951, էջ
76 :

ՂԵ. — Թղ. 356ա. — Քարոզ Գեորգես
Ջարապարիմ. — *Խնդայհրաւէրք մանկունք
Սրնի, ձեզ աւետիս*... — Խ ա չ ա
տ ա լ ր :

Բ. — ՏԱՂԱՐԱՆ. — 1

Բղ. 359բ. — Յանկ Տաղերոյն : — Ա.
Տաղ Աւետեաց :... Բղ. 361բ. — ՀԶ. —
Գրիգորի Լուսաւորչիմ :

Բղ. 361բ. — Տաղ Դաւթի մարգարեիմ
եւ Յակոբայ. — *Յս. Քս. Հաւր Միածին*... —
Փ. — *Դաւիթ արժան ձեռի շնորհին*...

1. — Ա. — Բղ. 363ա. — Տաղ Աւետե-
աց. — Աւր է աւետեաց, որախոթեան
հնչումն... փ. — *Իմանայի սերովրէ*... —
Ի խ մ դ ր ո մ մ ծ թ ո թ ո-
ս ի է :

ՄԱՆՈԹ. — Չորրորդ տան սկիզբն է.
«Մայր կենդանեացն հոգւոց», որուն կից
յուսանցքին վրայ նշանակուած է, «այլ ե-
ղանակ» :

2. — Բ. — Բղ. 365ա. — Տաղ Ածա-
յայտմութեամ առաքիմ աւուրմ. — Այսաւր
երեւի անհասն ի բարձանց... — Ա. Գ-Ձ.
Բ-Բ. Ի-Բ. — փ. — Դու չուան ծագիկ ա-
նապական ծընար...

3. — Գ. — Բղ. 367բ. — Տաղ երկրորդ
աւուրմ. — Այսաւր աւետեաց Գարբիէի... —
փ. — *Երգ նոր աւետեաց բարբառ*... —
Ե ր գ Ն ե ր ս ի ս ի ա յ ա է :

4. — Դ. — Բղ. 369. — Տաղ երրորդ
աւուրմ. — *Ողջոյն սիրայիւր բերկրեալ*... —
փ. — *Դոր ծագիկ բղիճ ալաւր* — Ն ե ր-
ս է ս ի է ա յ ա է ք գ ս :

5. — Բղ. 371բ. — Տաղ յարեմիլ զը-

րոյն ասի. — Աւետիս մեծ խորհրդոյ...
 փ — Սրովրէանման, Բորովրէան...
 փ — Բողոքնախտ, խտասաղարթ...
 փ — Եղբայրացի, Հոյն վտակացի...
 փ — Լերնաթիւն, խոր վեհ ի վեր...
 6. — Թղ. 374ա. — Տաղ Մկրտութեան
 Բի. Այ. մերոյ. — Քս. բանդ, Հաւր ծը-
 նունդ անժամանակ... :

7. — Թղ. 375բ. — Տաղ Մկրտութեան
 Բի. Այ. մերոյ. — Սկզբնադարդ դուրս ըս-
 տեղծողն... փ — Մկրտիչն Յի. մեծ կո-
 րսպետն Յովանէս... :

8. — Թղ. 377բ. — Տաղ Ջորորդ Ա-
 ուրմ. — Այսաւր ի սկզբն բանն որ ընդ
 Հաւր... փ — Իսկ զու ես խոսիմալ նրու-
 սաղէմ... :

9. — Թղ. 379ա. — Տաղ Հիմեցերոյ
 Աւուրմ. — Անճառ է խորհուրդ սրբոյ Յայտ-
 նութեան... — Ա-Ք. — փ — Յրնծա դո-
 շույն ծաղիկ... — Գովետտ բերկրանաց
 Հրրճուողական Հրնշմամբ... — Գ ո վ ե ու
 տ ի ս :

ՄԱՆՈՅ. — Թղ. 381բ-382ա, վարի
 յոսանցքին, անվարձ գրով. —

Գանձ եմ Համեղ եւ Համաւոր,
 ով որ ասէ սրտով բոլոր,
 ի Աստուծոյ ունի ... ւոր.
 ով որ չասէ ու տրտնջայ,
 բերան չորեայ, աչքն կուրջայ,
 յետ ասելոյն էր տրտնջայ.
 ով ձայն ունի, թող յառաջ դայ,
 ով ձայն չունի, թող յետ յերթայ,
 խրչակ սրբէ չի կշկշայ,
 ժողովն ամէն ի վերայ ծղծայ :

10. — Թղ. 382ա. — Տաղ Վեցերոյ
 Աւուրմ. — Հրրճութեք այսաւր մեք Հոգե-
 պէս... :

11. — Թղ. 383բ. — Տաղ Եօքմերոյ
 Աւուրմ. — Տիրուհի սբ. Կոյս, մայր մար-
 մնացելոյ Բանին... — Տ-Ք. — փ —
 Անճառ Բանին բարձրելոյն... :

12. — Թղ. 385ա. — Տաղ Ութերոյ
 օ. — Նոր եղեմ բանաւոր տրնկոյն... —
 Ն ե ռ ս է ս ի ե ռ գ. — Տեա Սիմո, 1919,
 էջ 63. — փ — Մայր Այ. Մարիամ, դուս-
 տրը Դաւթեան թաղապարմ... :

13. — Թղ. 387ա. — Տաղ Եմընդեան

ՏԵ. — Կոյսն ի յայրն ի Բեղդէմ մանուկ
 ծրնանէր... — Կ ո ս տ ա մ ո ղ ի մ :

14. — Թղ. 387բ. — Տաղ Եմընդեան ՏԵ.
 մերոյ Յի. Բի. — Փողեւով փողէր սրովբէն
 եւ ասէր... փ ա կ փ. — փ — Տաղ Եմընդեան
 ՏԵ. — Այսաւր ցրնծութիւն Հոգեղիտաց...
 — Ա ս է գ ա յ ս բ ա մ :

15. — Գ. — Թղ. 388բ. — Տաղ Քա-
 ռասմարեայ Գալլեստեան ՏԵ. — Այսաւր
 ցրնծայ էմ. եւ զուարճացեալ պայծառա-
 նայ... փ — Քս. փառաց թաղաւորն... :

16. — Գ. — Թղ. 391ա. — Տաղ Սըր-
 բայն Ամտոնի շգմարեան. — Անտոն ոստ ա-
 նսպատի... — (Տեա Հասկ, 1953, էջ 324) :
 — փ — Անձամբ խոնարհիմ ի ճղնութիւնս
 ք... :

17. — Ե. — Թղ. 392ա. — Տաղեր Ս.
 Եռվամու կարապետի Մկրտչին. — Անձամբ
 մնցն Հրեղինաց մարմնով Հաղորդ Սր
 Բովանէս... — Ա-Ք. — փ — Ջինչ ար. ի.
 նատիպ վայելչատիպ կային... :

18. — Թղ. 395ա. — Տաղ Յովամու
 Մկրտչին, ի Կոստամուղու ոգեալ Սրիկ եղիս-
 կապետէ Կիրիկեցոյ. — Եմանէս մեծ մար-
 դարէ... փ — Ամառատ տաճարին ձայն
 է փռիս. — Դու յորովայնէ երկրորդայոյ
 Ժրկչին... :

19. — Զ. — Թղ. 398ա. — Տաղ Ս.
 Սարգսի Զաւրաւարի. — Յառաջ տեսող
 յանմահին բանէն... — Յ ա կ ո բ ա յ
 է ե ռ գ. — փ — Երջանիկ մեծ դաւա-
 կան... — Եւ Գ [ռ] վ ե ս տ բ ա մ ի.
 ց ը ա ա յ ս մ ե ծ ի վ կ ա յ ի ս :

20. — Է. — Թղ. 402ա. — Տաղ Մար-
 տիրոսաց. — Արեղակն արդար ըզուր սիրո
 ծագեալ... — Ա-Ք. — փ — Բանիւ աւե-
 տաւոր բարառնարար բարբառեցոր... :
 Բ ա մ ի վ կ ա յ յ ա մ ի Ն ե ռ ս ի ս է :

29. — Ը. — Թղ. 407ա. — Տաղ Սաւ-
 փառամն. — Հրաշայի խորհուրդ բուշի-
 ցին... :

22. — Բ. — Թղ. 408բ. — Տաղ Սրբոյ
 Վարդամաց գնդին Հայոց. — ի յարեւելից
 ծագեալ յոյս առաւատու այսաւր... :

23. — Ժ. — Թղ. 412ա. — Տաղ Սր.
 Գառնայիցն Ղեւոնդեանց. — Ի Հանդէ-
 տաւնի ձեր խրախացեալ ցրնծամք... փ —

Բարձրեալ թաղաւորն անձա՛հ երրորդու-
թիւն... — Բ ո կ ա յ [== Յակոբ] :

24. — ԺԱ. — Թղ. 413բ. — Տաղ Ս.
Գեարգեա Ջաւրապարհիմ, Կոստանդին Սըր-
կայ, երգ. — Ի Հանդիսական տաւնիս երգե-
լով... — Ի կ ո ս տ ո մ դ ե ա յ է : —
Փ. — Սրբորոյն սրբութիւն շատացու...
— Ս. Գ է ո գ ե ա յ ա :

25. — ԺԲ. — Թղ. 415բ. — Տաղ Ս.
Հայրապետացմ. — Այսաւր մայր սիրովն ցըն-
ծա տաւնելով... Ա-Ք. — Փ. — Նոր գի-
նոյն իմաստութեան... — Ն ե ր ս է ս Ի
Ե ր գ :

26. — ԺԳ. — Թղ. 417բ. — Տաղ Ներ-
սէսի Հայրապետիմ. Սրկ սյ երգ. — Հր-
ամբ, ձայնիւ բերկրանաց...

27. — ԺԴ. — Թղ. 418ա. — Տաղ Ս.
Քառատուն վկայիցմ որք ի Սեբաստիա կա-
տարեցան. երգ Նարեկ. — Գունդգ ռուր
գրկայիցն... — Գ ր ի գ ո ւ ր ի ե ր գ ս
ա յ ս : — Փ. — Գո. փառաց թաղաւոր,
փառաւորեալս ի գոարթնոց... — Ք ա.
ո ա ս ու ճ ո մ :

28. — Թղ. 420ա. — Այլ տաղ Քառատ.
Ուրցմ. — Միածին Որդին Որ էն...

29. — ԺԵ. — Թղ. 421բ. — Տաղ Սր.
Գրիգորի Լուսաւորչիմ. — Գրիգորիոս ա-
ռաքինի Հրակող... : Փ. — Բարձրացիր փա-
ռաք յաւրս յիշատակի... — Տես Սիմն,
1949, էջ 236 :

30. — ԺԶ. — Թղ. 425ա. — Տաղ Ղա-
զարու. — Աւետիս մատուցանեմք, նոյն եւ
Մարթայի... : Փ. — Ձայնն որ դաշխարհու
էտեցծ... :

31. — ԺԷ. — Թղ. 428բ. — Տաղ Գա-
լիստեան ՏՈ. յիմ. յաւանկաւ իշով. — Այ-
սաւր գալստեամբ Ած. որդւոյն յիմ... :
Փ. — Այսաւր գալստեամբ քո Տէր ցնծուաւ
երկիր... :

32. — Թղ. 430բ. — Այլ Տաղ Գալիս-
տեան ՏՈ. յիմ. — Խորհուրդ Հայրենի ա-
ւանդ... : Փ. — Բայն նոր աւետիս ա-
ւուրս... : Փ. — Այսաւր ցընծան առ-
րածք... :

33. — ԺԸ. — Թղ. 433ա. — Տաղ Մեծի
Երկուշաբթիմ. — Անգ ի մէջ դրախտին Լ-
րեք անձինք էին... — Մեղեդի Բ. շո

բաթի. — Յանեղաշէն դրախտի առաւածա-
յին անկոյն... :

34. — ԺԹ. — Թղ. 435բ. — Տաղ Մեծի
Երեքշաբթիմ. — Որք ընկալալք ի դործ զդ-
բանքար տէրունական... : Փ. — Քեզ ոյ Տէր
Յա. ձայնեմ... :

35. — Ի. — Թղ. 439ա. — Տաղ Մեծի
Երեքշաբթիմ ւաւորմ. — Հիանան աշաւա-
րդաւք Հրեշտակաց... : Փ. — Որ վասն մեր
յիւրկնից յերկիր խոնարհեցար... : Փ. — Գա-
որն անարատ պատարագ... :

36. — ԻԱ. — Թղ. 442բ. — Տաղ Մեծի
Հիմզաբարթիմ. — Սկիզբն Համայնից տաւ.
բաժոց գոյից... : Փ. — Լրքեալ լուծանէր
մինն ի յընտրեալ դասուցն... :

37. — Թղ. 445բ. — Այլ տաղ Աւագ
Հիմզաբ. — Հոսեալ Հրեղինացրն Հաւաք-
եալ կային... — Հ կ Ե Խ Լ Ի Ժ Թ Ը Ի Զ
Ե Դ Գ Բ Ա Ա : — Փ. — Ընդ երեկոյս Հառ-
եալ ժամու... :

38. — ԻԲ. — Թղ. 448ա. — Տաղ Մեծի
Ուրբաթիմ. — Անկ որդին Հաւր միտնէ.
... : Ա-Ք. — Տես Սիմն, 1949, էջ 63 : Փ. —
Գո. փառաց թաղաւոր, Լկիր ի խաչ կա-
նել... :

39. — Թղ. 452ա. — Տաղ եւ Ոգր լա-
լագիմ, Աւագ Ուրբաթիմ, որ Ածածիմ լայր
գիրդիցիմ. — Ածածին կոյսըն Մարիամ կաց-
եալ առ խաչն իւր Միածինն... : Փ. — Մա-
րաւեցաւ Տէրն ի խաչին... :

40. — ԻԴ. — Թղ. 455բ. — Տաղ Շա-
բաթմ ւաւորմ թաղմանն ՏՈ. — Այսաւր է
շարաթ եւ լրուութեան Հանդիստ երկրի... :
Փ. — Աշակերտ Տն. Յովսէփ Հատառա-
րիմ... :

41. — ԻԵ. — Թղ. 459ա. — Տաղեր Յա-
րութեամ Սրբայ Զատիկիմ, զկմի եղաբերիցմ
Աւետ. Մարգարէ : ՏՈ. Ներսէսի երգ. — Այ-
սաւր յոյս ծագեաց յաւուրս առաջին... :
Փ. — Լրան զաւետեաց ձայն ուրախու-
թեան... — Տես Սիմն, 1949, էջ 93 : Նոյն-
պէս Թ. 42-44 տաղերի :

42. — Թղ. 459բ. — Ըստ Մարկոսիմ է
Տաղս — Այսաւր ընդ ծագելն արեւուն... :
Փ. — Ածածէր եւ որ. կանաչք... :

43. — Թղ. 460բ. — Ղուկասու. — Ճրն-
ծան աշաւաւ երկինք... : Փ. — Կոստա

կանայքն ողբային... — Ն ե ր ս է ս ի ե ր գ :

44. — Թղ. 461բ. — Ըստ Յովհաննու է Տաղս. — Նոր ձայն աւետեաց... — Ն ե ր ս է ս ի է : փ. — Կանայքն արտասուար յայն... — Կ ա ք ա դ ի կ ն ս ի Հ ա յ ո ց :

45. — Թղ. 464ա. — Այլ տաղ Յարուբեամ, քաղցր եղամակաւ. — Աւետիս միշտ աւետեաց Հնչումն... փ. — Ով կանայք զարթիք տեսէք...

46. — Թղ. 465ա. — Այլ Տաղ Յարուբեամ. — Արմատ տնմահոթեան որ տնկեցաւ ի մէջ երկրի... Ա-Ք. — փ. — Անուն տնտանեայ ձայնէր ով Մարիամ...

47. — Թղ. 467ա. — Տաղ Յարուբեամ. — Կանանցն կանխեայ կկին ի դերեղմանն... — Կ ն ս տ ա մ դ ի ն Ք. — փ. — Նոր ծաղիկ պայծառ ցուցաւ... — Ն ե ր ս է ս ի է : փ. — Գարեաւ խաչեայլն Տէր Բն... :

48. — Թղ. 469ա. — Տաղ Յար. Դադումբն փառաց էին միայն Միածին Որդին... փ. — Արդ եկայք ումնեքեան պայծառացեալք...

49. — ԻԵ. — Թղ. 470ա. — Տաղ Նոր կիրակ. — Ով քաղցրաձայնեայ քաղցրախաւէր երգով... փ. — Հաւր կամաւ իմ. Խոյ Որդին մարմին դեցաւ... — Հ ա յ ո ց Կ ա ք ա դ ի կ ն ս ի ն :

50. — ԻԶ. — Թղ. 472բ. — Տաղ Համբարձեամ Քի. Այ. — Այսաւր խորհուրդ մարդեղութեան... Ո-Ք. — փ. — Քո. փառաց թաղաւոր, որ ետ ընդ Հաւր յեութեան...

51. — Թղ. 474բ. — Այլ Տաղ Համբարձեամ ՏԱ. — Մերձեայ ժամանակ վերանայլոյ տու Հայր... — Մ ա ի ք ա մ ա ց ի Հ ա մ բ ր ժ ա ռ ա մ Տ ե ա [ն] մ մ ե ր յ : փ. — Ես խաւարի զարդարութիւն... փ. — Վեհից թաղաւորն այսաւր առ Հայր մրտանէ... Վ ա ր դ ա տ Ե ս ի :

52. — ԻԷ. — Թղ. 478բ. — Տաղ Հագւոյն Սրբոյ Գայտեանմ — Զայնի ցնծութեամբ քաղցրանուագ Հրնձամբ... փ. — Գրնծալով տաւնէ եկեղեցի ընտրեայլ... :

53. — Թղ. 480ա. — Այլ տաղ Հագւոյն

Սրբոյ. — փ. — Մեծապայծառ ձայնի դուլն եկեղեցիք ուղղափառաց... Մ ե ղ ա տ ր տ ի : փ. — Նորդաւդ տեղիւրաց Հոգիդ Ած. ... — Ն ու տ ս տ ի ե ր գ ա :

54. — ԻԸ. — Թղ. 481բ. — Տաղ Վարդապետի. — Ներսարունակեայ խորհուրդ յուսոյն... — Ն ե ր ս է ս ի ե ր գ : փ. — Ընդ որս եւ մանկունք նորդո զստերք Միովնի...

55. — Թղ. 483ա. — Տաղ Վարդապետի երկրորդ տուր. — Նոր իմն աւետիք նորաշաւիղ խորհուրդ... (Տես Միոն, 1963, էջ 177) — փ. — Լեաւորն ցրնծա դու թարովի...

56. — ԻԹ. — Թղ. 486բ. — Տաղ երրորդ տուրմ. — Տէր փառաց այսաւր ի թափաւր... — Տ ր. Ն ե ր ս է ս ի է : փ. — Հայր վրեպելով յամպ(ւ)ոյն, դաւ է հո Որդի...

57. — Լ. — Թղ. 487բ. — Տաղ Տաւառակիմ ՏԱ. — խորհուրդ զայստեան Բանին... փ. — Այսաւր զտապանակրն սուրբ...

58. — ԼԱ. — Թղ. 488բ. — Տաղ Սրբոց Հոփապիմեանց. — Երբանիկ Հոգիահրաշ Լուսնայի սբ. Հոփապիմեանք... փ. — Աւաւաւ տ լուսոյ արեւեկեան աղանջ... Ա ն Հ ո ի ք ս ի մ է կ ն յ ա մ է :

59. — ԼԲ. — Թղ. 492ա. — Դովեոտ ի Սուրբմ Գրիգոր Լուսաւորիչն, ՏԱ. Ներսէսի կաթողիկոսի. — Սրովբէից ձայնիւն Եղանակեմբ այսաւր... — Մ ր բ ո յ յ Գ ր ի դ ա ր ի Ն ք գ ի Ն ե ր ս ի ս ծ ա ն ա յ ե : — Տես Միոն, 1949, էջ 132, փ. — Ի յես արեւու արեւ ծագեցաւ ի յաբեմտից...

60. — ԼԳ. — Թղ. 496ա. — Տաղ Մեծի Ներսիսէ, ի Ներսէսէ. — Նոր եւ առաջին յոյս ծագեալ... — Ն ե ր ս : փ. — Գովեմ տոյաւր զՀայրն րարո... — Գ ն վ ե ս Մ Ե ծ ի ն Ե ն մ ա մ վ ա մ Ո մ մ ի ն , — Տես Միոն, 1949, էջ 175 :

61. — ԼԴ. — Թղ. 497բ. — Մեղեդի եկեղեցւոյ. — Քրիստոս եկեալ քանանայաւոր սուրբ...

62. — ԼԵ. — Թղ. 498ա. — Տաղ փոխմամ Ածածնիմ. — Այսաւր Գարբէլ Հրեշ-

տակապետն եկեալ... փ.— Անարատ տա-
ճար եւ առաքաւոր լուսոյ... :

63.— Թղ. 500բ.— Տաղ երկրորդ տ-
ուրքն.— Մեծացիր այսաւր Սբ. Ածածին
... փ.— Յայտ մեծ աւետեաց աւուրս... :

64.— Թղ. 502ա.— Տաղ երրորդ տ-
ուրքն.— Ահայ աւարտեալ Մարիամու զհան-
դէս... փ.— Ահայ երանի է ինձ Յս. որդե-
կեալ... :

65.— ԼԶ.— Թղ. 504բ.— Տաղեր Սբ.
Խաչիմ. ՏՅ. Ներսէս կարգիկոսի երգ.—
Նոր դրախտին եկեղեցւոյ, ծառ կենաց... :
Ն եր ս ի ս ի է: — Տէս Սիմն, 1949, էջ
176: փ.— կենաց փայտ տնկեալ զքեզ... :
Կ ա ք ա զ ի կ ո ս ի:

66.— Թղ. 506ա.— Տաղ Սրբայ Խա-
չիմ.— Նոր խորհուրդ կենաց բերումն... :
փ.— Ես խաչ կանգրնել կամիմ աննը-
ման... :

67.— Թղ. 507բ.— Տաղ Խաչի.— Վ-
հաւոր խորհուրդ անեղ... փ.— Սկսեա-
կան սիւն պատուական... :

68.— Թղ. 509ա.— Տաղ Սբ. Խաչիմ.—
Էս ձայն գառիւծուն ասեմ... փ.— Այսաւր
ցրեմն նըշան յաղթող... :

69.— ԼԷ.— Թղ. 511ա.— Տաղ Նի-
կուլայոսի Հայրապետիմ.— Հանդէս դու-
մարեալ եկեղեցւոյ ժողով... փ.— Մա-
փրս հարէք խնդութեամբ... :

70.— ԼԸ.— Թղ. 513ա.— Տաղ Յո-
հովնու Ոսկերքեանիմ.— Այսաւր ի թո փոստ
պարծի եկեղեցի... փ.— Ի յորովայնի
ընտրեալ... :

71.— ԼԹ.— Թղ. 515բ.— Տաղ Սրբոց
Հրեշտակապետաց.— Առաջին ը լոյս երբ-
եակ մ ժի Ածութիւնն... Ա-Ք: — փ.—
Ձեկ ձայնակից զրաւթեանք... :

72.— Խ.— Թղ. 518ա.— Տաղ Եւթա-
մատիմ Առաքել.— Առաքեալք Ածորդւոյն,
ի ծոցոյ Հաւր առաքելոյն... Ա-Ք: փ.—
Եկայք զուարճացեալ պայծառացուք... :
Երգ ս այս ե Ն եր ս ի ս ի:

73.— ԽԱ.— Թղ. 520բ.— Տաղ Սրբ-
ոց Մարգարէից.— Ածային խորոցն ան-
ճառ խորհրդակից Սբ. մարգարէքն... :
Ա-Ք: — փ.— Նորահրաշ տաւնիւ տեսանո-
ղացրն... : Ն եր ս ի ս ի է Երգ:

74.— ԽԲ.— Թղ. 523ա.— Տաղ Դաւթի-

Մարգարէի եւ Յակոբայ Առաքելոյ.— Յս.
լոյս ծագեալ յաշխարհս... — Յս. Եւթա-
մէս ծառա Աստուծոն: — փ.—
Յակոբոս ընտրեալ վրկայ որդի Յովսեփոս
... Յս. Եւթամէս ի:

75.— ԽԳ.— Թղ. 525ա.— Տաղ Սրբ-
ոց Առաքելոցմ Յովնանու եւ Յակոբայ.—
Որդիքն Որոտման որք ի վերուստ որոտա-
ցին... փ.— Նոր լոյս յարիկեցոյն առ... :
... Ն եր ս ի ս ի է Երգ:

76.— ԽԴ.— Թղ. 527բ.— Տաղ Սբ.
Ստեփաննոսի Նախավկայիմ.— Նոր ծառոյն
կենաց Ածատունիկ դրախտին... : Ն տ-
խ ա վ կ ա յ ա յ յ մ է: — փ.— Ի գաւա-
զանէն Յեսեայ ստեղծեալ Ստեփաննոս... :
Ի Ն եր ս ի ս ի է Կ ա ք ա զ ի կ ո ս ի: —
փ.— Նախասարկաւազ եւ առաջին վրկա... :

77.— ԽԵ.— Թղ. 530բ.— Տաղ Սբ. Ա-
ռաքելոցմ Պետրոսի եւ Պաւլոսի.— Այսաւր
ծաղկեցայք ծառք կենաց... : Ա-Ք: —
փ.— Պետրոս եւ Պաւլոս քրիստոնէից պար-
ծանք... :

ՄԱՆՈԹ.— Յաջորդ Թերթեր, 533-
540, Նախորդներէն տարբեր բոլորգրով են
գրուած:

Թղ. 533ա.— Քարագ Ս. Ստեփաննոսի
Նախավկայիմ.— Քարոց կենդանի եւ ձայն
բանաւոր... : Ք ս տ տ ճ ր:

Թղ. 537ա.— Գամմ Սբ. Առաքելոցմ
Պետրոսի եւ Պաւլոսի.— Պաւլոս փառաց
դէպ յարիկեցաւ... : Պ ե տ ը ս:

ՄԱՆՈԹ.— Վերջին տան մէջ կր գրու-
նուին սա յիշատակութիւնները... : Դա-
թուակալ ստեղծեալ հայկազան, ըղգայրապե-
տըն մեր զՏէր Յակոբ, միանալով միշտ ի
Սբ. Հորդի. զմեր զիտապետն դարձին պան-
ձալի, ըզՏէր Պետրոս անապիստանի, վար-
դապետաւք եւ քահանայիւք... : (Թղ.
540ա):

Թղ. 540բ. դասարկ — 541, պահպա-
նակ:

Յիշատակագրութիւնք Գրչաց.

Ա.— Յակոբ Գրչի.

1.— Թղ. 131բ.— Այս քր. Յարու-
թիւնս ի ձեզ բարեխաւս քարոզարարաւ
եղարարք, աղաչեմ զձեզ յալապին դիմա ք

յիշել ղՏէր Սարգիսս որ ետ զբն զսա ի
զարդ եւ ի պայծառութիւն որ. նկնկնցոյ
եւ մանկանց Սրոնի: Եւ զօխտացանց Յա-
կոբ զփոշուն զրէն որ սեւերեա եմ ի Քէ.
միայ Տէր ողորմախի յիշել ի որ. շրթունա
մէր. եւ ըրիտպատիկ զուգ յիշեալ լի[խք]
ի Քէ. Այ. մերմէ ամէն:

2.— Թղ. 233ր.— Տէր Ած. վասն ըս-
թանկելի սիրոյն քո, որ խոնարհեցոյց զբեզ
յաւանդումն ողոյ ծնողի քո, այն սէրն եւ
փոխումն մաւր քո ի բեզ բարեխաւս, ու
զորմեայ տէր Սարգիսս ստացողի եւ Յակոբի
զրբի սեւերեալ: Տիրամայր Ած. ամէն Գի-
յուկ Չրբիսն ի բեզ յանձնի:

3ր.— Թղ. 200ր.— Ով զասք անմար-
մնոց անմարմին զըւարթնոց սրբոց Հրեշ-
տակաց եւ աննախանձ բարեկամաց մարդ-
կայինս աղղի, որ. սէրն եւ անխղիւի որ
ունիք առ Սր. Երբորգութիւնն եւ ի նմանէ
զարմեայ առ մարդիկ, ի մեղ բարեխաւս,
որ քաղցրութեամբ երեւիք ի յաւր ողե-
վարի ստացողաց զրոցս եւ զրողի, եւ բա-
րեխաւս յերուք ի յաւուրն աներեւելի, եւ Քի.
փոխոյ:

4.— Թղ. 331ր.— Տէր Ած. բարեխաւ-
սութեամբ եւթնեքին Հոյակաւոր սրբոցս ու
զորմեա Տէր Սարգիսն եւ Գիշուկ Չրքին,
եւ Յակոբու զրչիս, եւ որ զամմէնն ասէ յի-
շեաց եւ նա յառաա ողորմութիւն Տն. ամ-
մէն:

5.— Թղ. 380ա.— Արդ սկսաք ի սեպ-
տեմբերի ք. յաւուր Հինկչարաթոջ, եւ կա-
սարեցաք Ստուծով ի յաւուարի իէ Հինկ-
չարաթոջ, եւ Քի. փառք:

ԵՄԼՈԹ.— Յակոբ Գրիշ անն երկու
մանք յիշատակարարութիւն եւս, Թղ. 207ա
եւ 341ր:

Բ.— Լեւոմ Գպրի.—

1.— Թղ. 365ա.— Ղըրողս եւ զծնող
իմ յիշեցէք եւ Ած. ողորմի առայ:

2.— Թղ. 367ր.— Սիշեա զգրոցս ըզ-
Լեւոն:

ԵՄԼՈԹ.— Անուշ զրուած է փառք—
զեր:

3.— Թղ. 501ր.— Քս. Ած. բարեխաւ-
սութեամբ ծնողի քո ողորմեա ստացողի
ստրա, Տէր Սարգիս եմայ. եղկի. եւ ծնող-
նորայ, եւ մեղաւոր զրողիս Լեւոն Դուրի
Սացոյ եւ ծն. իմաց եւ ամն. Ն[ն]ջեցեց ի.
եւ եղբարն իմ Գրիգորի, եւ որ զմեղ յիշէ
ինքն յիշեալ յիցի, եւ այլապէ էր կարս մեր:

4.— Թղ. 500ա.— ՂԼեւոն Դուրի.
զծն. իմ յիշեց:

5.— Թղ. 527ր.— ՂԼեւոն յիշեա է
Տէր:

ԵՄԼՈԹ.— Զանց կ'ընենք Լեւոն Դուրի
երեք փոքրեկ յիշատակարարութիւններս, ու-
րոնք կր զանուին Թղ. 444ա, 472ա, 507ր:

Այլ յիշատակարարութիւնք.

Թղ. 303ր, վարի յուսանցքին, նոսա-
րադիր.— Գանձին զրողի եւ փոխարկողի,
անմիտ եւ յիմար Ստեփանոսի:

Թղ. 328ր, ասորոսը, բուրդիք փոքր.
— մեղ ասելով եկ նաւայ բարի. զանձին
զրողի եւ ըստացողի Ստեփանոսի եւ իւր
ծրնողի:

ԵՄԼՈԹ.— Զնորդիս զըութեան Բը-

ւականը չէ տրուած յիշատակարաններուն
մէջ, բայց յիշուած է ստացողը՝ Սարգի-
կայ. Երուսաղէմի, եւ անոր Հեա միասին
Դիւուկ Չրքին. այս վերջինը, Յովհաննէս
Արեղայ, աբիշ մեղադրի մը մէջ Սարգիս
Եպիսկոպոսի կողմէ յիշատակուած է իւրեւ-
իւր շերտակից եղբայրը, եւ այդ մասնա-
նակ, 1399ին, եղած է ափակալ Ս. Աթո-
ռոյ Սաւորոյն (Տեա, աստ, էջ 63, 253): Եւ
տեսարար ներկայ մեղադրին ստացողն է ե-
ղած Երուսաղէմի Սարգիս Բ. պատրիարքը
(1394-1415): Բայց ասոր, նկատել աննկոյ
որ Սրբոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի դանձին մէջ
կայ յիշատակութիւնը Տէր Յակոբ Հայրա-
պետին (տես աստ էջ 636) Սեւոնի եր-
թուի ըլլալ, մեղադրիս զըութեան թուա-
կանը կարելի է զննլ այս վերջինին կաթո-
ղիկոսութեան շրջանին, այսինքն 1404-
1411 տարիներուն միջեւ:

232

ԺԱՄԱԳԻՐՔ + ՍԱՂՄՈՍ + ՏՕՆԱՅՈՅՑ

Ս. Յակոբ, Երուսաղէմ

1659

ՆՆՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Երաւայ 27×20×9: էջ 690: Հանդա-
մանք բաւական լաւ. գործածութեամբ աղ-
տատուած եւ մալած, եւ նորոգութիւն
կրած: Թուղթ, Գրիչ Թումայ ՔՀՆ. Բաղի-
շէցի, որդի Գարիմի: Գրութիւն՝ գլխագիր-
ները կարմիր կամ կապույտ, մնացեալը սեւ
մելանով, երկսիւն, 23 տող: Բոլորգիր մեծ
եւ յստակ: Գունաւոր գլխատառք եւ լու-
սանցազարդք, էջ 311-588, 60 հատ, սաղ-
մոսի գուրդաներուն սկիզբը: Գունաւոր
գլխազարդք էջ 83ա, 144բ, 159ա, 108ա,
176բ, 206ա, 595բ, 610, 630, 642, 653,
659, 665: Բազմադէպ խորանշարդք էջ
11 եւ 293: Նկարք էջ 10 եւ 292: Կանկաղմ
փայտեայ: Պնդրող՝ Տէր Նիկողոս ՔՀՆ.,
փակակալ Ս. Յակոբայ:

Ա. — ԺԱՄԱԳԻՐՔ. — 2

- էջ 1-8, դատարկ:
էջ 4. — Հրաժարիմք ի սատանայէ...
էջ 11. — Տէր եթէ զլըթունս իմ բա-
նաս...
էջ 83. — Լցաք առուստու ողորմու-
թեամբ թող...
էջ 144բ. — Եղիցի անուն Տն. աւեր-
նեայ...
էջ 159ա. — Աւրհնեայ Հոգիդ Սր. Ած.
ճամբիտ...
էջ 206. — Իս առ Ած. կարդացի...
էջ 235. — Կարգաւորութիւն հետարա-
կաց աղօթից խաղաղակամ ժամում...
էջ 207. — Կարգաւորութիւն Հատարա-
կաց Աղօթից Համգտեան ժամում...
էջ 290-291, դատարկ:

Բ. — ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ. — 4

- էջ 293. — Երանեալ է այր...
էջ 591բ. — Փոքր էի յեղբարս իմ եւ
կրտսեր ի տան հօր իմոյ... — Նաւարգիր:

Գ. ՏՕՆԱՅՈՅՑ. — 3

էջ 592ա. — Քաղոց մասոց Հայոց, իմ,
բաղան երբայցեաց իզ, և ղեկեմքեր հռո-
մայեցեաց Ք, աւետիք է Աննայի եւ Յովա-
կիմայ...:

էջ 595ա. — Անտարամացոյց եւ Տա-
մացոյց...:

էջ 688-9, դատարկ:

էջ 690. — Անանուն՝ կարճ յիշատակա-
գրութիւն մր. շԹՎ. ռճԺԹ. եւ ճիւղմի
որդի...», անվարճ գրող:

Յիշատակարան Գրչի.

էջ 680ա. — Փառք ամենատուրը Կր-
րորդութեան միապոյ յատկադէմ եւ զուդա-
պատիւ երեց անձանց, եւ միոյ բնութեան
եւ Ած.ութեան, Հօր Այ. անհատին, եւ Որդ-
ւոյն Միածնի, եւ Սր. Հոգւոյն ճշմարտի,
*յախտեանս յաւիտեանց ամէն:

Որ ետ կարողութիւն անպիտան եւ տը-
կար ոգոյ եւ մեղսամած մատին իմոյ՝ Հա-
սանել ի յաւարտ այս սր. տառիս որ կոչի
Աղմոսարան, Աղօթամատոյց եւ Տոնա-
ցոյց, ի յաւ եւ յրնտիր յըստոյց յօրինակէ,
ի խնդրոյ սրբաւէր եւ մաքրամիտ ջրտնա-
ջան եւ աշխատաւոր առն Այ. Տէր Նիկողո-
սին, որ է փակակալ եւ ազատաւոր Յակոբայ,
Տեառնեղբոր սր. տաճարիս, եւ Յակոբայ,
գլխադիր սր. դամբարանին: Զոր եռափա-
սազ կարօտիւ եւ քերթեալ սիրոյ և ու
գրել զսա յիշատակ Հոգւոյ իւրոյ եւ ծն-դա-
իւրոց, հօրն Ղազարին եւ մօրն Մարիամին,
եւ մեծ մօրն Ղիմաթին, եւ կողակցին իւրոյ
Այթունին որ աղա Հասակաւ փոխեցաւ առ
Քո., եւ զաւակաց նոցին եւ ամ. արեւմտա-
ռու մերձաւորացն կենդանեաց եւ Հանրու-
ցեալոցն: Քո. Ած.ն մեր յորժամ գայցէ ի
դատաստան անպիտան զօրօք եւ Հայրենի
փառօք առ ի դատել զերկիր, ի յայնմ ա-
ւար աւեղին եւ ի սոսկալի տիեզերահարաչ:

ստեղծել թողզել գյանջանա տէր Նիկողայոս-
բաւանային եւ դարձեց շորին ամէն:

Դարձեալ կրկին անգամ յիշեցէք Ի Բս-
և ի մաքրափայլ յազօթ մէք ի Ժամ աս-
պատարարդին դտէր Նիկողայոսն որ ստաւա-
դաս յիշատակ յեկեղեցի վասն փրկութեան
Հոգոյ իւրոյ: Ընդ ամա եւ յիշել աղայեմ
դժոգեւոր ծնողն զՇահումն որ իբրեւ զհա-
րադատ որդի կու խնամէ Ած. դիւր Բիւ-
թոցու ամէն: Զի թէ միով ողորմայի յի-
շէք դուք դոստա ողորմութեան եւ արքա-
յութեան արժանի լինիք ամէն:

Իւ արդ գրեցաւ աս ի մայրաքաղաքս
ի սր. Եմ., ընդ Հովանեալ Յակոբայ Տեառ-
նոցոր երկնանման Սր. Աթոռին, եւ Յա-
կոբայ Առաքելոյ գլխադէր ք. դամբարա-
նին, որ ցանկայի է Հրեշտակաց եւ բարե-
խոս վասն Հայկադան սեփի, եւս առաւել
վասն ստացողի տորին, եւ այլ սր. եւ աս-
տուածաճոտ տնօրինականացն Քի. Այն մե-
րոյ: Զնամբ սեւերեւ եւ մեղապարտ մեղո-
հարաւանցալ եւ յառաքինութեանց աղքա-
տացեալ թումայ երկցոյ Բաղէշադոց, ոս
դոտունս միայն ունիւր եւ զդործա ոչ:

Արդ գրեցաւ աս յամի Հաղարբորդի
ընդ նմին զձ որդի միակ յորեկինի եւ Թ-
նմին յաւելորդի դայտեան կենարարին մե-
րոյ, եւ ըստ խոսքովային թըւոյ Հայկա-
դանցա քաներորդ. եւ երկրորդ յորեկինի,
եւ ի նմա զ երրորդ աւելորդի, ի Հայրապե-
տութեան ամ. Հայոց որ ի Սր. Էլմիածին
տեառն Յակոբայ Զուղայեցոյ, եւ տանն
Կիլիկիացոց տեառն Թորոսի, եւ ի Թաղաու-
րութեան Իսմայելացոց Սուլտան Մէհմէ-
տին, եւ յառաջնորդութեան Սր. Ուխտի-
րարձրագոյն Աթոռոյ մի. տեառն Ած. ա-
տորոյ խոստակոն Հայրապետի, յորում Ժա-
մանակի առաւել զօրացան չարաճճիկ ազգն
յունաց ի վերայ անմեղ ազգին Հայոց, եւ
աղդ եւ աղդ խորհուրդ չարութեան ի մէջ
տաին եւ արեամբք եւ ի դուրս հանին, կար-
ծելով թէ ոչ դոյ Ած. ի մէջ մեր. քայց նա
որ յամենայնի կարողն է եւ Տէր. ոչ իսկաւ
Թողացոյց կոխան առնել զմեղ Թնամեաց
մերոց, թէպէտ եւս առ Ժամանակ մի զկծե-
ցոյց զմեղ, իայց զկծեցուցանողոյն դա-
նոսիկ էարկ ի ներքոյ յաւիտեական ամ-
թոյ, զոր փոքր ի շատէ ճառեցիք զվտանյ

աղետի մերոյ ի ձեռաց չար ազգին, որ ոչ
թէ այլազգաբար դրամի եւ փողի Հակառա-
կեն, այլ Հանգրիս կոապալտից Հաս-
թնմի եղեալ զմեր Հոգոյ տուն կամեցան
յափշտակել ի մէջը, զի ունէին զմեղիհի,
խորհուրդս իւրեանց ծածկեալ յառաջե-
ղոյն Ժամանակաց. եւ յանցեալ ամիս փոքր
ինչ յայտնեցին, ի Ժամ լիման սր. լուսոյն,
զայով ամբոխեալ մտօք, եւ վրդովումն ա-
րարեալ ի մէջ խառնիճաղանճին, որ եւ զծե-
րունի երկից երանեալ Հայրապետս մեր առ
ոտին ձգեալ քայքայեցին, եւ զթագն ի գր-
խոյն փայտիւ ընկեցին, եւ կայեալ ի վար-
սիցն երես ի քարշ կոփանօք տանջեցին, եւ
նա ամենայնի երանելով վասն Այ. ոչ եղև
վրէժնդերի եւ ոչ եթող այլոց լինել, Վա-
նորոյ եւ կայն պատրիկն Հոռոմոց, որ ա-
ռիթ էր այս չարեացս, տեսեալ զմիամտու-
թիւն ազգիս անտէր եւ ամայի կարծի-
սէսաւ փոքր առ փոքր ձեռն արկանել ի Ռ-
նակն Հայոց: Եւ այսպիսի չար ամօք երկու
գնաց ի Կոստանդնուպոլիս եւ գտեալ, զՀո-
մանիս չարութեան իւրոյ, եւ նոքօք դաժու-
թաղաւորին աղճատելով, սուտ խէթիչերիմի
մի յայտնեալ, յորում միին զիւրեանդ ձուռն
լեալ լղվանք եւ զլիճակեց մեր, եւ զՀաւա-
պգին, զամ. գրեալ էին ըստ իւրեանց յոս
մտացն, ոչ ոք ի Թաղաւորական գրանցն
դիտելով զայն, Եւ եկեալ առտ սուտ Հրա-
մանաւն յափշտակեաց զլիճակն Հաւապ-
ցոն, եւ ձեռն արկեալ ի վիճակն Հայոց:

Նախ զՍր. Յակոբ կամեցաւ յափշտա-
կի. վանորոյ եւ ծերունի սր. Հայրապետն
միւր սթափեալ ի տկարութենէ եւ յոյի կի-
եալ իմացաւ զի վճարեալ էր չարութիւն
նոցա առ մեղ: Եւ նորին աղադաս ելեալ
ի Սր. Աթոռոյ եւ դրանէ ի դուռն չրմելով
Ժանուցանէր ամենեցուն զաղէտ վտանդի
աղղիս մերոյ, զի զրկելոց էին ի փառա-
ւորապոյն Աթոռոյս: Եւ այնպէս աղապա-
կելով եւսա ի մեծահանգեւ քաղաքն յԼու-
տամպոյ: Իւ անտանօր գտեալ դերամս քր-
տիտոնէից զմերս Հայոց, եւ Ժանուց ամե-
նեցուն զեկեալ փորձութիւնսն Որով րո-
կրսան երկնեքեան Հոգալ եւ ցաւել եւ ոչ
զիտէին թէ զի՛նչ արացեցին:

Ապա ի նմամբ Այ. աղղեցութենէն,
սեկաւ ի սիրտ նոցա վասն երկցո երանիս:

առն Այ. Տէր Եղիազար վարդապետին, որ էր այդ խորհրդական, եւ Հանճարեղ, գաւառաւոր Հոռովկայեցի, վարժեալ առ ոտն տետն Յովանէսի Ծնըռնեցւոյ, վարժապետի որբանեայ Հայրապետին մերոյ տեսնել Ածաւորոյ, ի միտմ Հրահանգի տեսել Համէրակ աշակերտը, եւ աւ կայեալ դաթոսակալութիւն Տեառնեղորն, եւ նա ուսմանորդ եղեալ Արդնոյ Բարձրահայեաց Սր. Ածառնին յորջորջեալ տեղեացն, եւ աւագ վառն նորին պակասութեան զնացեալ կատանդիստայօլիս, եւ Հողացեալ գամ. Հողաց իւր դառնալոց էր անդրէն:

Իսայ վասն վերոյ գրեալ փորձութեանցն, վերոյհասեցեաց Սր. Աթոռոյ, աւ. աղիս միաբանութեամբ եւ կամօք Ածաւորոյ, սոյն Աթոռիս առաջնորդի, ի մէջ ընդեալ զվերոյսացեալ Եղիազար վարդապետն, եւ ոչ իւր կամաւ այլ ի Հարկէ յանձնեցին ի նա զգործ վէճիլութեան Սր. Աթոռոյ, զի թերեւ վասն փորձութեանն եւս Հողացեղ փրկութեանս Որ եւ իսկապէս բոլորապէս եւ զօտէպնդեալ, ի ժամանակս տասնեկի ամսոց եւ յաւուրս Ե եւ զվարդարաց. եւ ի դէպս բռնաւորաց ճակատ տու ճակատ ընդ յունաց աղիլն խաղճ արարեալ եւ ընդդիմարմնէր ընդդէմ յեղուտարութեանն նոցին: Եւ իրեւ յաճախեալ ժամանակն զիւր ազադակի առաքեաց առ Հայաց աղիս որ յԱմիթ եւ յԱրդրում, եւ յայլ քաղաքս, զի թէ դուցէ ուրուք օգնութիւն եւ ձեռնարկութիւն ինչ, Հասուցեմ ինքեան:

Վասնորոյ ամենեքեան քերամքիւրմ սիրով փութացան յոյնութիւն. ամանը ամուսնութիւնն զնացին, որպէս վանեցի խոճայ Բոհնանն, եւ ոմանք զՀայրենական զանձն րացեալ գտին զի վաղեմի թաւաւորաց տունայ Հրամանն առ մեզ, զի սեպհակիան յիջին վիճակաց մերս Զոր աշնոյ յոյճ զորացեալ սր. Հայրն մեր Տէր Եղիազար վարդապետն, եւ րացեալ զայնոսին ի դիւտան բռնաւորացն եւ կարկեցոյց այնու րորիւրանս դատախաղիցն աղիլն յունար, եւ ամենեքեան Հանձեալ ընդ Հնոյ Թաղաւորաց Հրամանս, եւ տարեալ ցուցին այժմու ամենակառակ Թաղաւորին մերոյ Սուրբ Մանուկին: Եւ նա տեսեալ զգիր Հրամանի նախնեաց իւրոց, եւ ինքն եւս երկիրորդ-

եալ Հաստատեաց զվիճակէն մեր ի ձեռն մեր. ոչ թէ յորոց այժմ ջանալին զրկել զմեզ, այլ ի ժամանակէ Հարց մերոց յաւիճակեալ զվիճակն մեր, ընդ բռնաւոր ամեալ տիրեցաք ամենայնի. զոր կարի վաճառէ է գրել զամ. թէ ոչք են վիճակել զորս առաք. այսինքն զդերասպետի եւ զհրահայտու Ծնողան Սր. Այրն եւ զՄսուրն Սր. առ ի մատուցանել զփրկական օր. պատարադն: Եւ անդանօք կախեցաք իմ կանթեղս եւ րացաք զվարդուց Հնոյ փակեալ դուռն աղիլս մերոյ: Եւ ի վերայ Գերեղ մանին Գի. Ե կանթեղս, եւ ի պատանատեղի Գի. եղաք Ք աշտանակս մոմոյ, եւ կանթեղ մի եւ ի մէջ Սր. Յարութեան լեւ, ջրհորն մեզ սեպհականեցաք. նա եւս աղիլ. վիճակն Հարաշ աղիլն, զոր դիւրն տաղտկութիւն ընդ յաղացն: Եւ այս ամ. յաջողութեմ ի շնորհացն Այ. պատահեցաւ մեզ, որ զօրացոյց զվերոյգրեալ Հայրս մեր զՏէր Եղիազար Ածաւորան վարդապետն ի դորմոյս յայս զժողարին: Վասնորոյ եւ Համայն աւագէս սիրեցեալ եղեւ եւ ի Հարկէ եղին զինքն տեղապահ եւ փոխանորդ տեսնել Ածաւորոյ Սր. Եմ. Հայրապետի, եւ իւրն Համէրտկի, զորն մեք ինքդիմէր ի Գէ. Այ. մերոյ զի զինքն ընդ երկայն սուրբն արտօցէ վասն մեզ ուղիղ վարդապետութեամբ, եւ զՍր. Աթոռոս րարով վայելիլ տացէ ինքեան ուսմէն:

Եւ արդ ես անարդօ եւ անպիտանս եւ մարդկանէ, ունայնս եւ թափուրս ի լամ. րարեղծութեանց, ծոյս եւ պղերդս ի յոգօթից եւ ի փառարարութիւնն Այ. եւ աւ. մեղօք յեցալ Թումայ առաւ եւ ոչինչ անուն երէց Բաղէշացի, շնորհիւ Տն. սկսաւ զոր. զիրքս եւ ողորմութեամբ նորին կատարելի մեղսամեծ ձեռք իմովք:

Եւ աղայեմ գամենեւեանդ զամուսնունս. եւ եկեղեցւոյ, որք Հանդիպիք ամուսնոր յայտով կամ օրինակելով, միով ողորմալիս սրբան առնէք զմեղսաւոր զրիցս Հանուրձնողօք իմով մօրս Եթարին եւ Հօրս Բարին: Նսեւ զժողեւոր ծնողն իմ եւ դուստրս ցիւն, գտէք Սահակ քաջ քարտուղարն, որ Հանդիպեալ է ի Գե.

Դարձեալ աղայեմ զՀանդիպոյ սորին որ յի սրբաւ եւ լոյր Հաւատով յիման ար-

ման առնէք դժիարան Սր. ուխտին գէշը— տակադուժար երամ միարան Սր. Աթոռին, թէ եպիսկոպոս, թէ վրդպ. թէ քչյ. թէ մշակ եւ թէ այլ ինչ զործաւոր որ աստ կան հաւաքեալ, զի մի ամ բոլոր նստա առ ի զդել զդիրն եւ սոքա ոչ ձանձրացան ի մէնջ այլ իրրեւ զհայր եւ զեղբայր խնամ ասանէին ի վերայ անարժանիս. խնդրեմ ի Քէ. որ

ինչպէս մեք առաւ հանդաք ի աղալի Սր. Քաղաքս նա իւրեանքն ընդ սրբոցն Այ. ի մե-րինն նմ. հանգիցեն ի փառս փրկողին:

Եւ աղաչեմ վասն խոշորութեան եւ սիրայնաց զրիս անմեղադիր լինել զի կար մեր այս էր: Եւ զուգ բնկալիք վարձս ի Քէ. Այ. ն մերմէ որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. Ամէն:

233

ՄՍՇՏՈՑ + ՊԱՏԱՐԱԳԱՄԱՏՈՅՑ

Երբ սաղեմ ?

ՌՂԸ = 1649

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—

Ծաւալ 28×20×3: էջք 280: Պրա՛լք իկլ—, Հանդամանք լաւ: Թուղթ: Գրու-թիւն՝ խորագիրները եւ գլխագիրները ընդ-հանրապէս կարմիր, — գլխագիրները եր-րեմն կապոյտ, եւ րոպմիցս մոռցուած — մնացեալը սեւ մեյանով, երկուսն, 39 տող: Բոլորգիր: Մեծ սկզբնատառեր եւ լուսան-ցադարդեր, իւրաքանչիւր կանոնի, տաղի եւ դանձի սկիզբը: Կաշեկաղմ փայտեայ: Ստացող եւ նուիրատու Մահտեսի Մարիամ:

ԾԱՆՈԹ.— Հատորին առաջին մասը էջ 1-56 կը տարբերի մնացեալէն թղթով եւ դրով: Էջ 57-60, երկու թերթ, մնա-ցորդն է բուն մատենանին իմ պրակին, ո-րուն կը յաջորդէ իք պրակը, բաղկացած 12 թերթերէ, եւ այսպէս կը շարունակուի մինչեւ պրակ 1, էջ 272:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.—

էջ 1-8.— Դատարկ:

էջ 9.— Ստղմոս ի Դաւիթ.— Երկինք պատմեն գիտոս Այ. ...:

էջ 26.— Ազաւթք Եգեկիտ Արքայի.— Եւ ասացի ի վերանալ յինէն...:

էջ 28.— Շարտկամ.— Ի վերանալ յի-նէն աւուրց իմոց Տէր...:

էջ 30.— Եւ ազաւ տսեմ զԱմբիծոմ.

Ալեղուիա.— Երանեալ են անբիծք ի ճա-նապարհէ...:

էջ 40.— Կամովմ յարժամ տղա վաղիս-մամի.— ... Շարտկամ այս է.— Որ ըս-տեղծմամբ բոս պատկերի քո Տէր...:

էջ 45.— Կամովմ Ոգեհամգիստ Առնե-լայ.— ... Սաղմոս ի Դաւիթ.— Մի նա-խանձիր ընդ չարս...:

էջ 54.— Շարտկամ Դկ.— Եւ ասացի Տէր ողորմեա...:

էջ 55.— Դատարկ:

էջ 56.— Այս իմչ կայ ամբարեալ ի գիրքս: — Ա.— Հիմարկուրիւմ եկեղեցոյ, ... Ե.— Ժամանար տարեմեյոյ: — Գամձ գիշեր պաշտմամ:

Ա.— ՄՍՇՏՈՑ.— 2

էջ 57.— Ա.— [8]ռեհմնու Հայոց կա-թողիկոսի հիմարկուրիւմ Սրբոյ եկե-ղեցոյ...:

էջ 63.— Բ.— Իսկ մատեկատիս եկե-ղեցոյմ:

էջ 78.— Գ.— [կ]ամնմ Մկրտութեան, էջ 85.— Դ.— [կ]ամնմ Քառասնմար-եայ Տղայի:

էջ 86.— [ե].— Կամնմ պոսակ ոս-նիւյոյ:

էջ 90ա.— Զ.— Կամնմ պոսակ վերա-ցմեյոյ:

էջ 90բ. — է. — Կամոն Հաղորդ տալոյ :
 էջ 93. — [Ը] — [Կ]ամոն յորժամ տր
 դայ վաղխմանի :

էջ 100. — [Թ] — Այգոյն երբ-ամ ի գե
 րեգումն : Կամոն Այգուպցին Տալայի :

էջ 102. — [Ժ] — Կամոն գամ. վաղի
 ճանեալս յուղարկելոյ առ Քո. :

էջ 112. — ԺԱ. — Կամոն Այգուպցին :

էջ 115. — Գամն Աշխաթաղի եւ Ուր-
 բաթու ասի, ով եղբաւ. — Մինչ ի յէջն Բանդ
 ի սկզբանէ... — Մ ա մ վ ի ն ւ :

էջ 117. — Ոգր ի յառաքիլ վարդապե-
 տէ ասացեալ. — Ի յիս առէգ զողբոս բա-
 նիս... — Ի յ Ա ա ա ք ի ի [հ] մ
 դ ր ե ա ց [Ա] տ ե փ ա մ ն ո մ :

էջ 119. — Գամն Աշխաթաթաղի եւ
 Համգոսեան. — Այսաւր եհաս Հրաման ա-
 բարէնէ... — Ա ա ա ք ի վ ա ր դ ա-
 պ ե տ ի :

էջ 120. — Ոգր ի վերայ մմբեցելոց. —
 Լուսորուք դարբարու բերանոյս... :

էջ 121. — Այլ ոգր մմբեցելոց. — է մաւ
 ղան ոգեղ յիշեմ... :

էջ 122ա. — Գամոն մորաեաս մամկանդ
 ասոյ ով եղ. — Այ բարեգութ Տէր երկա-
 նամիւ... :

էջ 122բ. — Ոգր մամկանց տղայոց. —
 Ած. քարողեաց եւ խորատ ետուր... :

էջ 123. — Ոգր եւ Տաղ մամուկ մեռե-
 լոց. — Արարիչն արարածոց մեզ բարկա-
 ցաւ... :

էջ 124. — Տաղ վամ մեռելի. — Ես
 դիտէի զաշխարհս ինձ մուլէ էր առած... :

էջ 125. — Տաղ վամ մեռելի ասոյ ով
 եղբաւ. — Երէկ հողվերաւքն անցայ... :

էջ 127. — Ոգր ի վերայ զարիպ մմբե-
 ցելոց. — Ղարիպին կեանքն է լալի... :

էջ 128. — Տաղ ի վերայ մմբեցելոց առ
 հեռաւորս. — Ինձ ումէտ կայր եւ կուսան
 ի թո զալուս... :

էջ 129. — Հասարակաց Գամն եսկ-
 [վ]ամ գիշերոյ վս. — Անտանելիք երկնի եւ
 երկրի... — Ա ա ա ք ի ի :

էջ 130. — Ոգր ազմի որ ասի գերեզ-
 ման. — Եկայք այսաւր եղբարս մէջն...
 — Ե ր գ Ա ր ի ե տ ա կ է ե ի :

էջ 131. — Գամն Քանաճայաթաղի ա-

սայ ով եղբայր եւ զմեզ. — Մեծ եւ հցաւ
 անուն Հրաշայի... — Մ ա մ վ ի ի ի :

էջ 135. — Գամն Քանաճայաթաղի է
 — Այսաւր եհաս ինձ օր վախճանի... : Ա
 ա ա ք ի վ ա ր դ ա պ ե տ ի ե ր գ ո
 — Որդիք յուսոյ, Հաւքն մեծի :

էջ 138. — ԺԲ. — Կամովն Ոգեհան-
 գիստ առնելոյ :

էջ 141ա. — ԺԳ. — Կամոն Ազ տրի-
 մելոյ :

էջ 141ա. — ԺԴ. — Արեմութիւն հա-
 տի մեռելոց. — Գոհանաճք եւ փառաւորեմ
 զբեզ Տէր Ած. մեր... :

էջ 142բ. — ԺԵ. — Կամոն խաչալուայ
 առնել որ է խաչմար (լս. Խաչմայր) :

էջ 144ա. — ԺԶ. — Վասն երաշտու-
 քեան Աղօքք առ Տէր. — Տէր Ած. մեր որ
 յաղաղա յախանձուն Եղիայի... :

էջ 144բ. — ԺԷ. — Վասն որ պիղծ
 ինչ կերեալ իցէ, Աղաւթք :

էջ 145ա. — ԺԸ. — Վասն երգմանա-
 րաց Աղաւթք :

էջ 145ա. — ԺԹ. — Կամոն Սկիհ եւ
 Մազգմայ տրիմելոյ :

էջ 145բ. — Ի. — Կամոն մոր գիրք
 աւրեմելոյ :

էջ 146ա. — ԻԱ. — Կամոն մոր դուռն
 դնել եկեղեցոյ :

էջ 146բ. — ԻԲ. — Կամոն զմկարեալ
 եկեղեցի արեմել :

էջ 147ա. — ԻԳ. — Կամոն Գառն տրի-
 մելոյ :

էջ 147բ. — ԻԴ. — Կամոն խաղող տրի-
 մելոյ, գոր տարեալ է ՏՈ. Ներսէսի Հա-
 յոց կարաւղկոսի :

էջ 150բ. — ԻԵ. — Կամոն զմշխար Սըր-
 բոց ի համգիստ փոխի :

էջ 151. — ԻԶ. — Կամոն պղծեալ ջըր-
 հարի :

էջ 152ա. — ԻԷ. — Կամոն խոունկ տրի-
 մելոյ :

էջ 152բ. — ԻԸ. — Կարգաւորութիւն
 եղբայրակցութեան :

էջ 154ա. — ԻԹ. — Կամոն Տմտն տրի-
 մել. :

էջ 154բ. — Լ. — Կամոն մամագն հեր-
 կտրութեան (լս. Մոնողոն Աբրահեմի) :

էջ 159ա. — ԼԱ. — Կամոն Ձեռնադրու-

քեան Ստրկատագաց կամանց, որ եմ Ստրկատագուհիք:

Էջ 159ա.— ԼԲ.— Կաման Թաղաւոյ Ստրկատագաց: Եւս լուսնան սարկաւադանք, եւ ազուցանեն սպտա սարկաւադաթեան, եւ ուսանաց զահեակ ուսուցն, եւ խունկ ի մեռան, եւ գնեն ի գաւիթ եկեղեցոյն:

Էջ 160.— ԼԳ.— Աղաւթք ի վերա երամիցաց, Զեքմանսի:

Էջ 170ա.— ԼԴ.— Աղաւթք ի վերա Սյասահարի կարդայ զվ եզր:

ԾԱՆՈԹ.— Սոյն սինակի ստորոր կայ գրչի չեռեւեւոյ Զանթագրութիւնը. «Ո՛վ եղբայր, ԼԵ ԼԶ Գանձերուն Համարքն է. Գանձերն ի յԱխարահաթադին դերժքն է»:

Էջ 170բ.— ԼԵ.— Կաման Յաւակաւանց եկեղեցւոյ պղծելոյ ամատրիմաց, եւ գրարձեալ սեղանն վերստին հաստատել:

Էջ 177.— ԼԶ.— Կաման Թագամ տարիներն:

Էջ 180.— ԼԸ.— Կաման համդերձեղէն տարիներն:

Էջ 181ա.— Խ.— Արեւմտաւորն սեղանոյ տեղանակումն:

Էջ 181ա.— ԽԱ.— Կաման տեղանակամ տարիներն:

Էջ 185.— ԽԲ.— Կաման եւոյ տարիներն:

Էջ 195.— ԽԳ.— Կաման զար տարիներն:

Էջ 202.— ԽԴ.— Կաման Ոսմուլայիմ. ըստ որում ասաց Ռ.— Թէ օրինակ մի եւս մեզ. արարեալ Սրբոյն Եփրեմէ, զոր Թարգմանեաց Սր.— Հայրապետ Հայոց Գրիգորիոս Վկայաւորն:

Էջ 210.— ԽԵ.— Կաման աղաշիտաբաղ աման:

Էջ 215.— ԽԶ.— Կաման մեծի հիմնաշարքին զկնի առատաւտաւ ժաման, զժամատաւ տարիներն եւ զժողովարդն: — ԱւրՀեալ է Սահմանորք Երբորդութիւնն ի բարձունս...:

Էջ 220.— ԽԷ.— Կաման մեծի հիմնաշարքին, յերաբա ժամն յաղաշիտարդ տարեկնի:

Էջ 228.— ԽԸ.— Կաման Բարազ Կաւոտիրանիմ:

Էջ 231.— ԽԹ.— Կաման սերմ եւ հրմ.— ձան տարիներն:

Էջ 233.— Ծ.— Կաման ժամահար տարիներն:

Էջ 234.— Կարգաւորութիւն հասարակաց աղաւթից եկեղեցեաց Հայաստանեայց, որ կատարի ի մէջ գիշերի ի գէս Հաւր Այ.— Արարեալ Հաւատարչին Գրիգորի, եւ Սահակոյ Հայրապետին, եւ Մեղրապետայ վարդապետին, եւ Գրաւայ, եւ Յովհաննու Մանգակունայ, եւ այլոց Հայրապետաց եւ վարդապետաց ի մահու Այ.— Հաւր:

ԾԱՆՈԹ.— «Զգէն զահմանքն աղաւթի տաւրին մասին վերջաւորութեան ժողովորդը կընէ, Ամէն, ապա քանան» Խ.— զարդութիւն ամենեցուն. զգիրն՝ Եւ ընդ Հողաւոր քամ. սարկաւադն՝ Այ.— երկրպագեցուք. զպիրն՝ Առաջի քո տէր, Ապա քանան կը շարունակէ աղթքը, շնորհաց Տէր բարեբար...»:

Էջ 258բ.— Կարգաւորութիւն հասարակաց աղաւթից Հանգստեան ժաման:

ԾԱՆՈԹ.— Ինչեակ ժամերգութեանց Համառոտութիւնը կամ կամեքք միայն ներկայացուած է:

Բ.— ՊԱՏՄԱՐԱԿԱՆՍՈՑԸ.— Ե

Էջ 260ա.— Յորժամ կամեցի քանանայն պատարագ մատուցանել, եւս պարտ է խոտովանել զձեզ իւր մի ըստ միով, եւ ապա տառա զսարկաւադն եւ երթայ տաւաղատունն ուր զգեստն է պատարագին եւ ասէ...:

Էջ 271բ.— Յիշատակարան.

Փառք անրաժանելի եւ միանակուն Սր.— Երբորդութեան, երից անձնաւորութեան, եւ միայ Առնութեան, Հաւր եւ Որդոյն եւ Հողաւոր Սրբոյ, Ամէն:

Այս սր. դիրքս որ է Մաշոց եւ Աղաւթամատոյց, որ ըստացաւ զայն ժամատակ Մարեան, ի Հայոյ ինչից իւրոց եւ յիւ յիշատակ ի սր.— քաղաքս յիմ. ի գլուխ Սր.—

Հրեշտակապետին. եւ որք Հանդիպէր սմալ
սասցէք Ած. ողորմի Հոգոյն եւ իւր քրո-
նաւորին, ամէն:

Թըւականութեան հայոց Ռ եւ ՂԸին,
ի ժամանակին յայնմիկ էր լուսարար Սր.
Հրեշտակապետին Մինաս երէց Երզրակա-
յին, մեղաւք լցեալ խեղճ ու լալին, որ բա-

ղում աշխատանք կրեաց վառն նորոգու-
թեան սր. տաճարին ի ներսէ եւ ի դրսէն:

Դ. տարի լուսարար կացի ի դուռն Սր.
Հրեշտակապետին, իբրեւ զմի ի ծաղկոյ
Հանապազ կու սպասաւորէի, միթէ Հոռոյն,
մէկ ճար լինի: Ամէն եւ եղիցի:

Էջ 272-280, դատարկ:

234

ՄԵԿՆ. ԺԴ. ԹԼԹՈՑՆ ՊՕՂՈՍԻ — 1

ԱՆԱՆԻԱ ՎՐԻ. (ՍԱՆԱՀՆԵՑԻ). — 1055

հիգամ

1603

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մաւալ 28x20x6: Էջ 588: Հանգա-
մանք լաւ: Թուղթ, Գրիչք Սարգիս վար-
պետ Մոկացի, Բարսեղ բարձրապետ, եւ
Դիլաք Սարկաւազ: Գրութիւն՝ երկսիւն,
33 տող: Բոլորդիր: Համառոտագրութիւնք
բաւական առատ: Մաղկոզ՝ Տէր Գրիգորիս
վարպետ: Գունաւոր լուսանցազարդք իւ-
րաբանչիւր Թուղթի սկիզբը: Խորանագարոյ
մը, էջ 17, կարմիր եւ կապոյտ գոյներով
դժուած: Կաշեկաղմ փայտեայ: Մազու-
ղութեայ սկզպանակէ էջ 1-4 եւ 585-588,
Նւստարանի երկու մեծադիր թերթ, մեա-
րոպան Հին եւ բնութի երկաթազրով: Ստա-
ցող՝ Բարսեղ վարդապետ: Կնիք փակադիր,
ԷՔ. Ծ. Յովսէփ վարդապետ, 1232, էջ
17, ասորին լուսանցքին:

ՐՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ —

Էջ 5-6, դատարկ:

Էջ 7-ա. — Երամնիւյմ Թեանմու Ոսկե-
բիրտիմ Կոստանդնուպոլսի եպիսկոպոսի,
եւ Սր. Խոր Եփրեմի. Համառոտ մեկնութիւն
Թղթայմ Առաքելոյ, Զորեփտասան ամն գըլ-
իւցն. Հաւաքեալ Ամանիայ Հայոց վարդա-
պետի: — Արդ այսպէս իմանայի է մեղ վա-
սն զի աշակերտք Փրկչին մերոյ ոչ առին
Հրաման, գրով աւանդել ումէք զբան վար-
դապետութեան, այլ միայն բանի քարո-

ղիւ, որպէս Հրամայեցաւ նոցա ի Տեառ-
նէ...:

Էջ 13. — Պատմաւ Թղթայմ Հասմայեց-
ւոց. — Բաղումք Հաւատացին ի Քա. ի
Հրէից եւ ի Հեթանոսաց, եւ էր աղմուկ Կ
մէջ նոցա... — Հմմտ. Տաշեան, Յուդակ,
Թ. 42:

Էջ 14. — Երամնիւյմ Թեանմու Ոսկե-
բիրտի, Պատմաւ Թղթայմ Հասմայեցւոց. —
Յանկ եւ Հանապազ ընթեռնելով զգիրս Թրդ-
թոց երանելոյն Պօղոսի, եւ ըստ իւրաբա-
նչիւր շարաթուց, իցէ զի երկեցս եւ երեցս
եւ յորեցս, մանաւանդ յորժամ յիշատակս
մարտիրոսաց կատարեմք. սակայն եւ եւ
ուրախ լինիմ...:

Էջ 17. — Երջամիկ եւ երամաշնորհ Ա-
մանիայ սր. վարդապետի, եւ ամյադք փի-
լիսոփայի, հաւաքեալ մեկնութեանէ գրա-
ցնմ Պօղոսի Առաքելոյ, գրամնմ Եփրեմի,
եւ Յովհաննու Ոսկեբիրտի, եւ Կիրոսի Կ
այլ սրբոցն, տարեալ համառոտ, վա-
սնմ զիւրեանաւորեան ընթերցողաց: Հրա-
մանմ Պետրոսի կարգադիւտի, ի Շ եւ Դ
ք վակամին հայոց. — «Պաւլոս ծառայ Յե.
Քր. Կոչեցեալ Առաքեալ: Մովսէս եւ Կիր-
դրեաց եւ ոչ ուրեք զանունն իւր եղ եւ ոչ որ
յկտ նորա զիւրեանցն եղին... — Հմմտ.
Տաշեան, Թիւ 42:

Էջ 31. — Աղայս եթէ դու Հրեայ աւ-

ուանեալ եւ, եւ յեցեալ եւ յօրէնսն, եւ պարծիս յլծ. — Ասաց թէ ոչ ինչ պակասէ Հեթանոսին. եթէ զօրինացն զորք զօրծիցէ. դէն եւ զհրէիցն պարծանա, որով մեծամեծին ի վերայ նոցա. ասէ, դու ուսեալ եւ եւ մեծարեալ յլլ. . . . — Հմմտ. Յ. Ոսկերեանի Մեկն. Թղթոցն Պօղոսի, Հատոր Բ., Վենետիկ, 1862, էջ 8:

Էջ 95ա. — Պատմառք կորնքացուց Առաջին Թխքայն: Եփրեմի Սբ. Հօրմ. — !/ո Կորնթացիսն իբրեւ եհաս Աւետարանն ի ձեռքն Պօղոսի եւ ընկալան զհոգին, տիրեաց նոցա անբարտաւանութիւն, ի ձեռն պարզեաց չորեւց Հոգւոյն. . . .

Էջ 95բ. — Յոհաննան Ոսկերեանովմ. — Կորնթոս քաղաք է Նյուդալուց առաջին, եւ յոյով իւիք ի Հինն կենցաղական առատութեամբ առատաւնայր եւ զուարճանայր. . . .

Էջ 183. — Պատմառք Երկրորդ Թխքայն կորնքացուց, Սբ. Հօրմ Եփրեմի. — ՀայաԺումն մեծ եւ անհնարին յարեալ ի վերայ Աւետարանին եւ նեղեցան Կորնթացիքն. . . .

Էջ 184ա. — Ոսկերեանովմ Յոհաննան. — Պարս եւ պատշաճ է ի քն(ն)ին մտանել նոյր, թէ ընդէ՞ր դնա երկ[ր]որդ Թուիթ զի՞ն առաջնայն. . . .

Էջ 242. — Սբ. Հօրմ Եփրեմի Պատմառք Երկրորդ Թխքայն կորնքացուց. — Կորնթացիքն յետ միարանկոյն իւրեանց ի ձեռն Թիթոց Առաքելոյն ի Հերձուածոց անտի որ անդէն եւ անդ յինքեանց ի վերայ իւրեանց ծնան. . . .

Էջ 247բ. — Սբ. Հօրմ Եփրեմի Պատմառք Թխքայն Գաղատացուց. — Գաղատացիքն աշակերտեցան ի Պօղոսէ, ոչ ի պաՀէ, դպակալանութիւն օրինացն, որ խալիսանցսն ի ձեռն յարչարանաց խաչին. . . .

Էջ 247բ. — Ոսկերեանովմ. — Բաղուս ցումամբ յի է սկիզբն ճառիս, եւ մեծալ իմաստութեամբ. ոչ սկիզբն միայն, այլ զըէթէ ամբ. Թուղթ. . . .

Էջ 285. — Սբ. Հօրմ Եփրեմի Պատմառք Թխքայն Եփեսացուց. — Եփեսացիքն աշակերտեալք էին յԱւետարանէն անտի: Եւ քաղկի Լստե նա զերկան ընկերոն իւր. . . .

Էջ 285բ. — Ոսկերեանովմ. — Եփեսոս

մայրաքաղաք է Ասիացուց, պատշաճ: Հարկատու էր Արտեմեա դիցն, եւ քան ուրիշք առաջն ահլ պաշտէին զայն դիսն. . . . Էջ 923. — Սբ. Հօրմ Եփրեմի Պատմառք Բիլիզացուց Թխքայն. — ՀայաԺոսք մեծ յարեան ի վերայ Պօղոսի ի քաղաքի ընդ Փիլիպեցուց. . . .

Էջ 357. — Սրբայն Եփրեմի Պատմառք Թխքայն կորնքացուց. — Կողոսացիք աշակերտեալ էին Եպափրեայ, այն որ ի նոյնս! իսկ էր. . . .

Էջ 384. — Սբ. Հօրմ Եփրեմի Պատմառք Թեսաղոնիկեցուց Առաջին Թխքին. — Պատշաճ իբրեւ ՀայաԺեցալ է քաղաքէ անտի Փիլիպեցուցն, եկն նա ի քաղաքն Թեսաղոնիկեցուց. . . .

Էջ 408. — Սրբայն Եփրեմի Պատմառք Երկրորդ Թխքայն Թեսաղոնիկեցուց. — Իբրեւ ընկալան Թեսաղոնիկեցիքն զկնի ալար դժուղթն առաջին. . . .

Էջ 420. — Երթաղեայ Պատմառք Հերրալեցուց Թխքայն. — Երրայեցուց Թուղթութիւն թէ յիցէ Պօղոսի վասն նկարարին, եւ վասն ոչ ի գլուխն կարգելոյ զանունն իւր որպէս եւ յայլ Թուղթն, եւ վասն ասելոյն թէ մեք զհարդ զերծցուց Հեղաղաւոյս: յայնպիսի փկրութենէ որ սկիզբն առ հոսեւոյն ի Տեսուէ: Փոխելոյ նկարագրի Թղթիս յայտնի է պատճառն. զի առ երրայեցիսն նոցին բարրառոյն գրեաց, յետոյ Թարմանեցաւ որպէս ասեն, ոճանք եթէ ի Ղուկա. եւ ոճանք Լթէ ի Կղեմայ, զորոյ եւ զնկարագրին ի թղթի ոտտ, պատճառքն ի դէպ եւ. . . . — Հմմտ. Հ. Ա. Վարդանեան, Կոստանդուպոլիսէ Եւթաղի, Վիեննա, 1930 էջ 144:

Էջ 426բ. — Եփրեմի Սուրբ Հօրմ. — Ի սկիզբն իսկ Թղթիս Ծուփ եւ խնդիր անկաւ. . . .

Էջ 429բ. — Կիւրդի է. — Եւ ի վերայ յիւրին բարձու աւետարանիչ Սիոնի. . . .

Էջ 431բ. — Որագինեայ յեկեղեցեակամ պատմութեամբն, այլ պատմառք Թղթին երրա. — Բայց ասաց նա զարձեալ վասն Թղթոյն Հեթալեցուց, յորժամ Թարմանէր նա, եւ իթէ տիպք բանի Թղթոյն Հերրա. ոչ տղէտ մեկնութիւն նորա, որպէս

Դարձեալ ազալեմ յիշել սրաի մօռջ
զնազելի եւ զպատուական հոգեւոր հայրն ի/
զտէր Մարտիրոս ցալ ցարտուղարն, եւ
զորդին իւր զտէր Կրիզոստոմ վարպետն ուր
աշխատեցաւ ի ծաղկել եւ ի կապել զբոյսն
եւ զեղբայրն իւր զՊնտաքիոն:

Մամբ յիշատակագրութիւնք —
էջ 188ր. — Զառացոյ առաջ զԲարսեղ
վարպետան յշ. Գօ. Ած.:
էջ 339, վարի լուսանցքին, կարճաւ.
զեղով երկաթագիր եւ հակադիր ՅԱՄՍԵՂ,
էջ 609. — Զանարտան զեղաւ, զԴի-
լաջ առքիւնագաւ, յիշեցէք ի Քրիստոս:

235

ԱՆՏԱՌԻ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՄՏԱԾՄԱՆՑ. — 5

ԱՂԻՔԱՄԱՆԴԻ ԳԱԼԱՄԱՐՈՒ

Սրուսազեմ?

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասւոյ 20 x 21 x 3: էջք 360: Հանգա-
մանք բաւարար: Թուղթ երեք տեսակ: Գր-
բութիւն՝ փոփոխական: Նտարագիր: Կապ
խաւարարանայ, աստ հիշեցան:

ԲՈՒԱՆԴԱՅՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1ա — Սերմ Այ. դէպ առ մարգմ.
ՄԱՆՈԹ — էջ 1-24, երկուսն է, 32.
33 տող, նտարագիր ոչ մաքուր, ամբողջ-
ովն սեւ մկանով:

էջ 25. — Յազագաւ հարկաւարութեամ
զոր ունիւմ է յապաշխարարեմէ, ուստի ոչ
ի պարտ յապաղել:

ՄԱՆՈԹ — էջ 25-214 միասին է, 36.
37 տող, նտարագիր ոչ մաքուր, ամբող-
ջովն սեւ մկանով:

էջ 215. — Յազագաւ զօրութեամ զոր
սրբազան Հազարդուրիւն տայ...:

ՄԱՆՈԹ — էջ 215-312 միասին է,
41 տող, նտարագիր վարժ, խորագրերն երբ
եւ զխորագրերն կարճեր, մնացեալը սեւ
մկանով. իւրաքանչիւր ցարդի սկիզբը
թույնագիր գլխատառեր:

էջ 313. — Զերկնայմեց մօտիւրու-
քեանց եւ զհոգեւոր փաշակմանը...:

ՄԱՆՈԹ — էջ 313-356, միասին է,
29 տող, նտարագիր մեծկապ:

ՅԱՆԿԵՐ — էջ 236. — Յամգ սք. զը-

ԺԸ. դար

բայս այս է. — Ա. — Սէրն Այ. դէպ առ
մարդին, 1Է. — Յազագաւ պահպանութեան
սրբոց հրեշտակաց...:

էջ 367. — Յամգ գլխոց — 1. — Բա-
ղագա մեծի սիրոյն, զոր Տէր Ած. ն մեր մէջ
ունեցաւ դէպ առ մարդին: 36. — Յազագաւ
փառացն աքաբաւութեան, եւ միջնորդին առ
ի բռնանալ զնա:

էջ 368ա. — Ազերս առ Սք. Կոյսմ Մտ-
րիամ, ասացեալ ի Պաղտատար դարէ — Իս-
կապէս մայր Տեսան Մարիամ Սք Կոյս զճը-
խայ պանծալի... — Ի Պ ա դ ու տ ւ ւ ւ
ր է:

էջ 368բ-360. — Դատարկ:

ՅԻՇԱՏՈՒԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

էջ 356. — Ի փայլունմ Թօխաթգ Ես-
կար վարպետեաի որ զնաց ի Թիֆլիս
ՌԻԼԳԻՆ:

էջ 356. — Էկարապետ եպիսկոպոսառ
Լառն յիշատակ Տիրականի Աթոռոյն Սրբոց
Բաղարեանց ամ. Հայոց՝ որ ի Սք. Նրուսա-
զէմ. յամի Տն. 1812, ի մարտի է:

ՄԱՆՈԹ — Զակերտեալ երկու բառեր
կը ներկայացնեն կնիքին փակագիր ընթեր-
ցումը, դրոշմուած սեւադեղնով: Նայն կնիք
եւ յիշատակագրութիւնը կը դառնան նաեւ
առաջին էջի վարի լուսանցքին, մասամբ
ցնցակեր եւ պատռուած: Կնիքին թուա-
կանն է 1260:

236

ՔԱՐՈՋԱԳԻՐՔ ԿԻՐԱԿԵԻՑ. — 12

Կ. ՊԱՏՐ. ՆԱԼԵԱՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասալ 29 x 21 x 0: էջք 672: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ կրկնատեսակ, խոռո-
Գրութիւն՝ միասին, 37 տող: Նոսրաւիւն:
Կազմ տախտակեայ կարմրակաշի: Նոսի-
րատու՝ Վէթի Գարբիէլ վարդապետ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1. — Քարոզ ԽԴ: Երկրորդ կիրա-
կէի ԵՐՈՂԵԱՅ Յիսմակաց:

էջ 658. — Յամկ Գլխաւոր Բամից. —
Ա. — Երկրորդ կէտակէի ծննդեան խնա-
կաց. առէ մի ի ժողովրդեանէն: ... ԼԸ. —

Երրորդ կիրակիի զինի վերախոսմանն.

Յիշատակագրութիւնք. — Շեղագիր.

էջ 1, վարի լուսանցքին. — Յիշատակ
է վէթի Գարբիէլ վարդապետին, ի գրա-
տուն Սրբոյն Յակոբայ որ յերուսաղէմ:

էջ 129, ստորոտը. — Յիշատակ է վե-
թի Գարբիէլ վարդապետին, ի դրժատուն
Սրբոյն Յակոբայ որ յերուսաղէմ. ով որ
ընթեռնուն Ած. ողորմի ասացան:

էջ 657, ստորոտը. — Յիշատակ է Որ-
Յակոբայ որ յերուսաղէմ:

237

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ. — 1

ԼՈՒԿԱՎԻԿՈՍ ՆԱՐԵԿԻ

Թրգլ. Զ. ՆԵՐՍԷՍ ՔԱՋԱՆՃԵԱՆ, (1828)

Տիղի

1849

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Մասալ 29 x 20 x 1: էջք 240: Հանդա-
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն՝
միասին, 31 տող: Նոսր շեղագիր: Կազմ
կրակակաշի խաւաքարեայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1. — Ճակատ. — Ած. արքանուէրին
վարդապետական եւ բարոյական, արարեայ
տեսուն Լուդովիկեայ Հաբերտի սորոհման
Ած. արքան վարդապետի վարիդեան համա-
լսարանի: Թարգմանեալ ի լատին լեզուէ ի
հայ բարբառ, աշխատասիրութեամբ տեսաւ
Ներսէսի Քաջանճեան Բերիացոյ ի փառս

Այ. եւ յօդուտ արամեան աղին: Յամի
փրկութեան մերոյ 1828: Հայոց ՌԻՔԷԼ:
Հատոր Առաջին: — 1849, Մ. Վ. Արծրուն-
եան:

էջ 3. — Ճառ Յաղագս Եմարեացմ Փսի.
— Արդ այնպիսի կապակցութիւն ունի ընդ
նախ[ը]նթացին մինչ զի պատշաճապաշտ
ընդ մի եւ նոյն մակադրաւ յաղագս մար-
դեղութեան եւ շնորհացն խօսիլ...

ՄԱՆՈԹ. — Սաւալանեանի Յուշակին
համաձայն մեր այս ձեռագիրը օրինակուած
է Վի խնդրոյ ՄԿր. վար. Արծրունեան, որ
եւ դադարաւորն ստացեալ է ի վանացն Լի-
բանաւուն (էջ 178):

238

ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ — 15

Յ. ՏԵՎՈՒԱՃԻՆԷ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 29×20×3: էջք 476: Հանգու
մանք լաւ: Թուղթ հասարակ: Գրութիւն
երկախն, 40 տող: Նոտք շեղադիր: Կաշի-
կաղմ խաւաքարտեայ: Տէր՝ Կիրակոս Աւ
նրուսողէմացի: Կնիք. էջ 1. «Կիրակոս»
դարդասպետ, 1256»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ 1.— Ճակատ.— Յարդէի հօր և
ևղբոր Յակոբայ Վարակեան Արքեպիսկոպոս-
ութեանուացոյ, ի կարդէ քարոզչաց...

Ճառք Ոսկեղէնք, յաղագս երեւելի տօնից
արքոց...

Ի վայելումն Կիրակոս նուաստ աւե-
ղայիս Սաղիմացւոյ, ի ՌՄԾԵ, ապրիլի 26:

էջ 2.— Յաղագս Սրբայն Անդրէի Առա-
քելոյն:

էջ 458ա.— Յանկ մշամաւոր բանից
լոտ այբուքեմից:

էջ 468ա.— Յանկ մատից արքեպիսկոպոս
Յակիմ յայտմ հաստիք յաղագս տրբոյ ըմդ
շրջամտ տարւոյն:

239

Ա.— ԲԱՆՔ ՈՍԿԻԱԿԱՆՔ — 16

Յ. ՏԵՎՈՒԱՃԻՆԷ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ծաւալ 29×20×3: էջք Ը 376: Հա-
ղամանք լաւ ընդհանրապէս. տարիքն լու-
սանցքէն ցեցակեր: Թուղթ, Գրութիւն՝ խո-
րադիրները կարմիր, մնացեալը սեւ մեյա-
նով, երկախն, 41 տող: Նոտքադիր մանրը-
կեկի: Համառոտագրութիւնք շատ աւատ:
Կաշեկաղմ խաւաքարտեայ: Կնիք կրկնա-
տեսակ էջ 1 եւ 370:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

էջ Ա. 1.— Յանկ Առաքին Հատարի ա-
ռաքին մասին այբուքեմակամ:

էջ 1ա.— Բանկ Ոսկեակամք եւ գեղեց-
կագոյնք...

էջ 1բ.— Առաքին Կիրակէի Գալստեան
ՏՅ.:

էջ 371ա.— Յանկ Գրեմոյ:

240

ԱՆՏԱՌ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՄՏԱԽՄԱՆՑ. — 2

ԱՂ. ԴԱԼԱՄԱՐՍ

ՀԱՅՏ. Գ. ՎՐԴ. ԱԴԻՆԱՆՈՒՊԱԼԻՍԵՏԻ

Կ. ՊՈԼԻՍ

1812

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԻՆ —

Ծաւալ 29x20x2: էջք 216: Հանգ—
մանք լաւ: Թուղթ կապաւորակ: Գրութիւն՝
խորագրերէր կարծիք, մանցելու ան մե-
յանով, միասին, 32 առջ: Նորագիր
մանր: Համառոտագրութիւնք առատ: Կա-
լիկազմ խաւաքարանայ: Սաացող Ստե-
փանն Արք. Եղանկացի, Մ. Ս. Գ.:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՆ —

Ճակատ: Գիրք որ կուի Սէր Այ. կամ
Փոքր Անտառ ... ի յորդելի տեսան Ազէք.
Գալմաթա կուցելոյ մէտնացոյ ի Փառ-
սայ: Թարգմանեցեալ յիտալկանէ յեղով
ի հայկական բարբառ ի Ղուկաս վարդա-
պետի Խարրերդացոյ, յամի Տեառն 1741,
յապրիլի 21:

Իսկ ի Որտանութենէ Ան.ադիր Աթո-
սոյն ԱՄ. Հայոց Ս. Երուսաղէմի, Անդրիա-
նապոյսեցի եւ երանաշնորհ Պաղոս գրէր:

մասն վարդապետի մեռածին վերադիւն, —
ունց այլայլելոյ զընդդիւն (ի յամի Տե.
1806, անգամբերի 23) ի համառոտեցեալն
զազափարէ, որ ի Կոստանդնուպոլիս, Ե-
րինակեցաւ զարմեալ դիրքս առ ի վա-
յելիլ Ս. Կերապանէ Աթոսոյն Երուսաղէմի
միարան Եղանկացի Ստեփաննոս Հաղկապետ
Արքեպիսկոպոսի, յիշատակ դէնի անցմանն
իւր Սրբոց Յակոբեանց զերափառ Աթոսոյն
Երուսաղէմի, — ի Կոստանդնուպոլիս, ի
թիւ Փրկչին 1812, ապրիլի 21:

էջ 1 — Դուլիս Առաջին: Յաղագս ան-
բայն Այ. դէմ առ մարգմ. — Նախ քան զըս-
տեղծանելն Այ. զաշխարհ, եւ անհուն ի-
մաստութեամբ իւրով — նախատեսայ զան-
կուն մարդոյ...:

էջ 207 — Դուլիս վարդապետի մեռելոց,
Բաղագս փառացն Արքայաւթեան:

էջ 213 — Յամկ Սր. Մատենիս:

Բ Ն Ա Գ Ի Ր Ն Ե Ր

	Է•
1.— Գէորգա Անկիւրեա Եպս.ի՝ Բզ. Թլփառութեան Գրիստոսի	8
2.— Վասն Ս. Սահակայ Հայրապետի	17
3.— Մահ Զաքարիայ Մարգարէին	18
4.— Շարական Հայր Բովսեփա	67
5.— Վասն անցից եղելոց ի մեր ժամանակս	101
6.— Տապանագիր Աբրահամու Աստապատոցայ	107
7.— Ամիսք Հայոց կարգեալ ռոմի	168
8.— Ուսանաւոր ի վերայ եօթանց խորհրդոց, Եւայի Գեմ.	190
9.— Երգ պատարագի	205
10.— Էրմէնի Սիւլէյման Փաշա	272
11.— Ներբողեան Յակոբ Պատրիարքի, Եւայի Ռոտար	314
12.— Տաղ առ Մովսէսի Պօղոս Վրդ., Մեսրոպ Վրդ.	365
13.— Տաղ Ս. Աստուածածնի.— Գր. Վրդ. Ոստանցի	377
14.— Տաղ՝ կենեւում.— Գր. Վրդ. Նարեկացի	378
15.— Մեղեդի Յարութեան	381
16.— » Ս. Մանկանցն Բեք-ճեհէմի	394
17.— Ս. Աբանասի Ազեմանդրու ընդդէմ երկարմակ խոստովանութեան	435
18.— Եր. Տիմոթեայ Ազեմանդրու Եպիսկոպոսի [ի Տօմ Տննդատաւի]	437
19.— Ս. Բարդի Եպիսկոպոսու Կապադովկեցոց [ի Տօմ Տննդատաւի]	437
20.— Աբրահամու Մամիկոնէից Եպիսկոպոսի առ Վաչագան Ազուանից արքայ, վասն ոգիտութեան	440
21.— Ս. Թադէոսի Առաքելոյ, Վասն Յարութեան Մեռելոց	440
22.— Եր. Դիմէստիոսի Եպիսկոպոսի Ազեմանդրու [ի Գալուստ Փրկչին յնմ.]	444
23.— Եր. Երանոսի Հետեռդի Առաքելոցն [Յազագոս Գրիստոսի]	444
24.— Դիմոնեսիոսի Եպիսկոպոսի [Զչարչարանացն Գրիստոսի]	454
25.— Եր. Զննոբայ Եպիսկոպոսի [Խոստովանութիւն]	454
26.— Կանոնական Խոստածներ, Դաւիթ Գանձակեցի	499
27.— Եփրեմ Վրդ.ի Սեցւոյ ընծայական Մեկնութեանն Յովնանու	530
28.— Գարոգ պատարագի՝ Առաքելոց Սրբոց	544
29.— Գարոգ պատարագի՝ Դոնութիւն եւ Փառաբանութիւն	544
30.— Թուղթ առ Եղիազար Կաթողիկոս	551
31.— Թուղթ առ Եղիազար Կաթողիկոս	552
32.— Թուղթ առ Եղ. Կթղ. յԱղբո Զէլէպիէ	552
33.— Թուղթ Յակոբայ Կթղ.ի առ Եղիազար Կթղ.	553
34.— Արեւազալի յաւելուածական երգեր	609

Ն Կ Ա Ր Ն Ե Ր

1.— Ստրգիս Վարդապետ — Առաքել Սրկ .	43
2.— Վարդան Երեց	44
3.— Խորանագարդ	50
4.— »	54
5.— »	58
6.— » — Տաւնական Կրօնաւոր	62
7.— Մովսէս Վրդ. Երզնկացի	78
8.— Թագու՛մ Տեառն .— Յռհան Հիգանցի	97
9.— Խորանագարդ — Առաքել Երեց	113
10.— Պափնուտիոս եւ Որոփրիոս .— Վարդան	117
11.— Ս. Թեոդորոս .— »	118
12.— Դաւիթ Մարգարէ	149
13.— Յայտնութիւն Յովհաննու	154
14.— Խորանագարդ	165
15.— »	166
16.— »	168
17.— »	169
18.— »	171
19.— »	172
20.— »	173
21.— »	176
22.— Լուսաւորիչ եւ Տրդատ	209
23.— Խորանագարդ	210
24.— Մնունդ Քրիստոսի	211
25.— Խորանագարդ	212
26.— Յարութիւն Քրիստոսի	213
27.— Խորանագարդ	214
28.— Նշանագիրք	230
29.— »	231
30.— »	232
31.— »	233
32.— Նշանագիրք	234
33.— Խորանագարդ .—	Թորոս [Տարօնցի]
34.— Ս. Ստեփանոս .—	»
35.— Յովհաննէս Մկրտիչ .—	»
36.— Լուսանցագարդ .—	»
37.— Ս. Սարգիս .—	»

38.— Լուսանցազարդ .—	Բարոս [Տարածեցի]	295
39.— Օրինաց Տախտակներ .—	» »	296
40.— Քառասուն Մանկունք .—	» »	297
41.— Դանիել Մարգարէ .—	» »	298
42.— Խորանազարդ .—	» »	299
43.— » .—	» »	300
44.— Գլխազարդ		330
45.— Զարդագիր		340
46.— »		341
47.— »		342
48.— »		343
49.— »		344
50.— »		345
51.— Քրիստոս Տէր Զօրութեանց .—	Մարտիրոս	373
52.— Մաղկազարդ	»	384
53.— Իմաստուն Կուսումք	»	385
54.— Խաչելութիւն Քրիստոսի	»	386
55.— Աւետումն Գաբրիէլի	»	387
56.— Յարութիւն Քրիստոսի	»	388
57.— Խոր սնուցալիլ	»	390
58.— Համբարձումն Քրիստոսի	»	393
59.— Պաշտօնակերպութիւն Քրիստոսի	»	395
60.— Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի	»	397
61.— Բաբելոնի Աշտարակը .—	Գաբրիէլ	575
62.— Հանդերձակ Կեանք .—	»	576
63.— Գէորգ Վրդ. երգնկացի .—	»	577
64.— Հանդերձակ Կեանքը		598
65.— Թէոփիլոս Նալ. և Հայր Պարոյ .—	Յովհ. Խիզանցի	615
66.— Հարումը Վարդէն .—	» »	616

ՀԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

Ը. Դար

781 — էջ 334

Թ. Դար

811 — էջ 493

876 — 625

879 — 30, 303

Ժ. Դար

977 — էջ 176

992 — 479

ԺԱ. Դար

1021 — էջ 79

1029 — 79

1055 — 644

1077 — 274

1092 — 31

1100 — 268

ԺԲ. Դար

1101 — էջ 256

1110 — 615

1137 — 30

1141 — 251, 256

1177 — 418

1187 — 351, 583

1190 — 351

1191 — 351

1192 — 338, 350

1193 — 417

ԺԳ. Դար

1215 — էջ 288

1268 — 583, 584

1269 — 260

1271 — 146

1273 — 144, 280, 282

1283 — 306

1286 — 220

1298 — 469

ԺԴ. Դար

1303 — էջ 585

1313 — 200

1316 — 584

1318 — 255, 257, 351

1321 — 241, 246

1328 — 302, 307

1331 — 289, 294

1338 — 42, 45

1350 — 112, 114

1358 — 411

1365 — 356

1367 — 352, 355

1369 — 356

1377 — 87, 89, 90, 141

1386 — 283

1393 — 90

1394 — 637

1398 — 249, 252

1399 — 61

ԺԵ. Դար

1404 — էջ 628

1411 — 637

1417 — 1

1418 — 11, 24, 391

1419 — 34, 40

1424 — 216, 217

1427 — 422

1431 — 128

1435 — 127, 131

1439 — 259, 263, 276

1453 — Մայիս 22 — 232

1461.— 91
1473.— 134, 135

1512.— ԵՅ 510, 521
1524.— 463
1551.— 417
1575.— 372, 400
1584.— 526
1596.— 200

Ժ.Զ. ԴԱՐ

1482.— 580
1484.— 557, 558
1486.— 237
1492.— 521
1493.— 570, 608, 610

ԺԼ. ԴԱՐ

1703.— ԵՅ 58
1704.— 583, 586
1706.— 586
1708.— 522
1709.— 535
1710.— 555
1711.— 322
1718.— 522, 601
1720.— 404
1723.— 404
1725.— 484
1726.— 148, 408
1727.— 323, 324, 404
1730.— 224, 238, 239
1731.— 247, 273
1733.— 284, 205
1735.— 210, 223
1737.— 429, 559, 560
1739.— 463
1740.— 49, 270
1741.— 133, 330, 608
1745.— 182
1746.— 163, 406
1747.— 801
1748.— 239
1749.— 569
1760.— 311
1766.— 10, 362, 492, 504, 558
1768.— 110, 468
1769.— 560
1769.— 267, 363, 365
1762.— 104, 176, 424
1764.— 317
1765.— 93, 94, 270
1766.— 690
1767.— 332
1768.— 809. 25 — 312, 482
— Սրբո. 6 — 179, 263
— 178, 181, 248, 367, 404, 481.
493, 534, 557, 603

ԺԼ. ԴԱՐ

1643.— ԵՅ 644, 646
1610.— 283, 524, 527, 641
1612.— 206
1615.— 207
1610.— 201, 207
1626.— 116, 120
1626.— 368
1631.— 142
1633.— 208, 215
1634.— 77, 85, 110, 122, 276
1635.— 220
1636.— 220
1638.— 522
1641.— 253
1646.— 96
1649.— 641, 644
1651.— 613, 618
1664.— 272
1666.— 180, 276
1667.— 66
1669.— 638
1690.— 549, 550
1691.— 540
1694.— 321, 548, 549
1696.— 180, 551, 578, 597
1697.— 550, 574
1698.— 550, 552
1699.— 551
1670.— 53, 554
1671.— 553
1672.— 553
1677.— 336
1678.— 624, 628
1680.— 41, 335
1681.— 210

1769.— էջ 284
1770.— 48, 301
1771.— 159
1772.— 52, 189
1773.— 125, 153, 156
1774.— 192, 193, 279, 280, 310, 317, 579
1775.— 143
1777.— 592, 596
1778.— 504
1781.— 107, 503, 504
1782.— 104, 489
1783.— 158, 163
1785.— 273, 530
1788.— 532
1789.— 501, 503
1790.— 535
1791.— 151, 155, 494
1792.— 192
1794.— 104
1795.— 482
1797.— 371
1798.— 275, 329, 481
1799.— 104, 105
1800.— 503

ԺԹ. Դար

1802.— էջ 268
1805.— 159, 285
1806.— 649, 650
1807.— 160, 277
1808.— 106, 425
— ՅՈՒ. 1.— 467
— Սպտ. 30.— 101
1809.— 41
1810.— 106
1811.— 325, 407, 408
1812.— 106, 328, 479, 529, 647, 650
1813.— ՅՈՒ. 2.— 330
— — 13.— 276
— Մրտ. 10.— 408
— Հկտ. 23.— 405
— 504, 505
1814.— 420
1815.— 57, 101
1817.— 506

1818.— Օգտ. 20.— 622
1820.— 312, 313, 487, 622
1821.— 101, 186, 272, 421, 423, 622
1822.— 368, 369, 483, 607
1823.— 314, 319, 329
1824.— 622
1825.— 101, 588
1826.— 160
1827.— 57
1828.— 102
1829.— 622
1829.— ՅՈՒ. 19.— 157
— Սպտ. 3.— 102
— — 13.— 508, 589
1830.— 102, 504
1831.— 76, 102, 309, 604, 606, 622
1832.— 103, 404
1833.— 76, 103, 466, 623
1834.— Ապր.— 327
— 605, 623
1835.— 76, 103, 466, 623
— Նյմ. 23.— 488
1836.— 76, 103, 623
1837.— 103, 623
1838.— 103
— Սպտ. 6.— 179, 268, 273, 275, 521
1839.— 528, 607
1840.— Ապր. 25.— 487
1842.— 605
1843.— 605
1844.— 319
1847.— 605
1848.— 254
1849.— 194, 199, 600, 648
1853.— 570
1854.— 605
1855.— 419
1856.— 254, 597
1858.— 368
1859.— 607
1860.— 590, 591
1861.— ՅՈՒ. 7.— 198

Ի. Դար

1906.— Սպտ. 1.— էջ 573
1910.— Փտր. 16.— 77

ՅԱՆԿ ՅԱՏՈՒԿ ԱՆՈՒԱՆՑ

Ա.

Աբգար Թագաւոր, էջ, 37, 209, 460
 Աբգարոս Դպիր, 259
 Աբէլ Վրդ. Մխիթարեանց 196
 Աբուդաքիւր պէգ 143
 Աբրահամ Կթգ. *Աղբաթանեցի* 4, 436
 » Վրդ. Ամբասիցի (1680) 337
 » Եպս. Բիւրակեանցի 488
 » Վրդ. Աստաղտացի 107
 » » Դեքմանիկեցի (1764) 191
 » Պտր. Երուսաղէմի (1445) 132
 » Արք. Եփեսոսի 432
 » Վրդ. Կ. Պալսեցի 148
 » Գեմ. ռդդի Կուլէմիրի 201, 207
 » Վրդ. Կրետացի (1719) 124
 » Հռամատիկեան 251
 » Եպս. Մամիկոնէից 7, 440
 » Արք. Պատրարյաւ 321
 » Պարոմտր 85, 80
 » Սարգսեան հիւսնապետ 178
 » Սրկ. Ստամպուլի (1722) 124
 » Վրդ. (1815) 191, 319
 Ագաթանգեղոս 1, 5, 9, 13-16, 20, 22, 281, 304, 430, 451, 624, 625
 Ագուլիս 577
 Ադրիանուպոլիս 277, 622
 Ագալս 46
 Ագարիա Կթգ. 555
 Ագմաւուր 75
 Աթանաս Պտր. Աղեքսանդրիոյ 1-6, 38, 79, 81, 242, 249, 251, 256, 429, 433-439, 460
 Աթանաս Դպիր 128
 » Եպս. Հռոմկլայի (1780) 328
 » Վրդ. (1740) 330
 Ալամամ 351
 Ալեքսանդր Գալամարոս 301, 330, 482, 563, 604, 647, 650
 Ալեքսանդր Ս. 617
 » Եպս. Մարգուսան 555
 Ալիմժազ Գեռ 321
 Ալիքսանդր Երէց Գրիչ 285, 286

Ալմայ Խաթուն 68
 Ալիսնաս Լիզուրեան 606
 Ակակիս Պտր. 321
 Ականց Անապատ, Ակնեռոյ Վամբ 144, 147, 200, 280, 282, 288
 Ակեղղամայ 321
 Ակիկ 416
 Աեռամ Իպմի Աեռ 321
 » Կախարդ 321
 » Վանանդեցի 28
 Աեմէտ աւլթամ (1727) 325
 Ալամիր 77
 Ալայրեկ 520, 521
 Ալամազիր 232
 Աղեքսանդր Կթգ. (1709) 555
 Աղեքսանդր Մակեդոնացի 94
 Աղեքսանդրիա 355, 356
 Աղեքսանդրոս Քանկիլորիս 332
 Աղթամար 538
 Աղջոյ Վամբ 583
 Աղաբեր 76
 Ամասիա 182, 549
 Ամերիկա 93-95
 Ամիր 493, 549, 554, 640
 Ամիրխան Մահսեհի 258, 521
 Ամիրաւի 520
 Ամիրսէթ Սրկ. 98
 Ամիրվաչ 401
 Ամադիմ Պր. 67
 Ամադէրտամ 322
 Այբուրեան 232
 Անաթովթ 348
 Անանիա Դամասկացի 458
 Անանիա Վրդ. 5, 28, 82, 303, 411, 418, 438
 Անանիա Նարեկացի 520
 » Շիրակունի 219, 458
 » Սանահնեցի 644
 Անարգարա 30
 Անդրէաս Առք. 36
 » Պտր. Երուսաղէմի 375, 401, 402, 417, 419

Անդրեաս Եպս. Կեսարիայ 588

» Վրդ. Տաղատաց 393

» » (1788) 533

Ամբաս 319, 320

Ամբիպատրոս Բատրացի 1, 431, 433, 513

Անկանոն Գիրք Առաքելական 240

Անպետ 90

Անտոն ամապատնեմ 3, 435

Անտոնիոս Կոստին 697

Անտոնինոս Ջադրայ 361

Անփիլոֆիոս Եպս. Իկոնիայ 259, 435

Աշակերտարան 88, 346

Աշխարհամատուռ 354

Աշխարհամատուռն Կիրակի 12

Աշտո Իշխանաց Իշխան 625

Աշտարիան 164, 168, 177

Ապառնանի 289, 295

Ապարաներ 321

Ապուլֆարած (Մար Գրիգոր) 321

Ապուլուշ 102

Ապուլարախ 275, 276

Ապուստիկ Սուրբամ (811) 493

Ապոյ Զեղեպի 406, 551-554

Ապտուլգարիպ 47

Աջ Ս. Լուսաւորչի 142

Առաջաւորի Պառ 71

Առաքել Վրդ. Բաղիշեցի 60, 127-9, 375-

399, 642

Առաքել Վրդ. Էտրեմեցի 336

» » Համբեցի 336

» Դպիր որդի Մկրտչի 358

» Մաղկոյ (1338, 1350) 42, 46, 112,

115

Առաքել Եպս. Սիւնեաց 399, 592, 595

Ասլան Մահտեսի 238

Ասայել Եպս. Ամատունեաց 474

Ասխալան 351

Աստախանշահ 520, 521

Ասպիսակոն Գիւղ 422

Աստղաբաշխութիւն 230

Աստուածատուր Երեց (1727, 1735) 223, 325

» Պար. Տարունեցի (1646.

1670) 53, 56, 58, 98, 276, 549-551, 640

Աստուածատուր Մաղիկ 159

» Կրօնաւոր (1463) 136

» Վրդ. Միլֆունեան (1831.

604-606

Աստուածատուր Արդ. Մերտնցի (1523) 91

Պար. (1551) 418

Աստուածատուր Երեց որդի Մկրտչի 58

» Եպս. Մշեցի (1583) 137

» Երեց որդի Յովհաննէսի

(1657) 66, 67

Աստ Գիւղ 198

Ատանա 323, 324, 531, 532

Ատամ Արդ. (1575) 402

» Երեց 373, 389, 397

» Խոնա 551

Արարֆ Գիւղաբաղաբ 124

Արգելանայ Վան 77, 86

Արեքաս Եպս. 236

Արեւ Միայնակեաց 253

Արեւշահ Խոջաղաւ 127

Արիստակէտ Ս. 19

» Գրիշ 221, 273, 274

» Վրդ. (1426) 218

» » (1634) 575

» Տաղատաց 392, 399, 642

Արիստո 183

Արիստոտէլ 163, 176, 219, 314

Արծկէ 67

Արծրունի 28

Արզո 132, 585

Արմաշ 188, 189

Արմէնի Ամապատ 469

Արջորայ Գիւղ 510, 520

Արտեման 471, 496

Արցախ 303

Արֆակային 280, 281

Արֆայութիւն Քեմ. 538

Աւագ Ամապատ 147

Աւագ Խոնա 552

Աւանց Գիւղ 87

Աւետարներ Կուսակոմ Քեմ. (1367, 1377)

142, 356

Աւետարանի Խորան 236

Աւետարանիչ 236

Աւետիս Գրիշ (1512) 510, 520

» Երեց Գրիշ որդի Մարտտի (1632.

208, 213

Աւետիս Վրդ. (1358) 415

» Վրդ. (1770) 301

» » Նուրիկացի (1820) 76, 622

» » Կ. Պալտեցի (1833) 271

Ավիսագ 30

Ավանց Եպս. 28

Բ .

Բաբգէն Եպս. Կթդ. Կիւլէսերեան 468, 501.
 531, 539, 555
 Բաքերդ 198
 Բագարատ Մահտեսի 187
 Բազուս Աթդ. 128
 Բագրեւանդ Ը, 304
 Բալու 491
 Բաղասար Բեմ. շրդի Մելէմ Գահանայի
 (1756) 492, 493
 Բաղէշ 129, 521, 522
 Բարափառ 76
 Բարրադիմէոս Առք. 36
 » Եպս. Մարադուշ 167, 420
 Բարիագին Գիւղ 156
 Բարիորդար 85
 Բարօրահայեաց Ս. Աստուածածին Արդույ
 640
 Բարօրերդ 532
 Բարդամ Գրիշ 572
 Բարունակ Սրկ. Մաշգէթեւ 201, 206
 Բարունախոս 84
 Բարուք 519
 Բարսեղ Վրդ. (1273) 145
 » Կեսարացի 2-8, 38, 55, 73, 81, 89.
 198, 220, 242, 243, 285, 286. 292.
 334, 352, 354, 429, 434-445, 455, 460.
 462, 505, 515, 541, 629
 Բարսեղ Վրդ. Հաղթասացի 480
 » Վրդ. Մաշկեւորցի, 361, 367, 504
 » Բաբունապետ (1603) 644-647
 Բերդեհեւ 96, 103, 348, 349, 430
 Բերփազէ 349
 Բեկտար Եպս. Հոռմաշ 411
 Բեռնարդոս 509
 Բերամ 400. 401
 Բերիա 531
 Բերկրի 86
 Բէկիսխան 520
 Բիմեաթ շրդի Յովսէփի 579
 Բիզանդիա 311
 Բիւրիտոն 83
 Բոյսոմ Գիւղ 403
 Բուխարի Քաղաք 219

Գ .

Գաբրիէլ Աթդ. Գաբրեմացի (1695) 123
 » Դպիր (1667) 574, 576
 » Աթդ. (1773) 156
 » Արքեպս. (1774) 192, 193
 » Կթդ. Կիլիկիայ (1769) 530
 » Պտր. Նրուսադէի 57, 101, 102.
 482. 487. 605, 622
 Գաբրիէլ Վրդ. (1850) 139
 » » Այվազովսքի 419
 Գագիկ Թարգմանիչ 4, 616
 Գալուստ Գրիշ (1688) 522, 523
 Գալուստ Սրկ. Զուգայեցի 164-177
 » » Ստամբուլցի 143
 » Աթդ. (1777) 65
 » Եպս. Մէրտիմոշ 555
 » Աթք. Եւթակիոշ 60
 Գալուստ Բեմ. 369
 Գաղիանոս Նախարարիշ 30, 303
 Գամճակ 366
 Գառնուլ Միայնակեաց 253
 Գառնուկ 415
 Գասպար Երէց Անցի 214. 215
 » Բժիշկ 560
 » Վրդ. Մեքումցի 336
 » Երէց Զուգայեցի (1607) 403
 » Սամբէց 589
 Գարեգին Վ. Զարեանէլեան 228
 » Կթդ. Յովսէփեան 198
 Գաւազմագիր 233
 Գեղարդ Ս. 220
 Գեղարգել Ս. Նշմո 69, 79, 520
 Գերեգման Ս. 622, 640
 Գերմանոս Պտր. Կ. Պոլսոյ 7
 Գէորգ Ս. 28, 457
 » Ակայեցի 28
 » Եպս. Անկիւիթոյ 3, 434
 » Երէց Գրիշ (1435) 130
 » Վրդ. Երզնկացի 303, 545, 594, 595
 » Եպս. Զմիւռնացի 152, 160, 547
 » Աթդ. Էտրէնեցի (1791) 177
 » Վրդ. Լոռեցի (1076) 533
 » Եպս. Հաղթասոյ 256
 » Միլլայիմօղլու 612
 » Վրդ. Ռոմանցի 277, 623
 Գէորգ Վրդ. Սկեւոսցի (1283) 228, 236.
 273, 306, 487, 532, 629-632
 Գէորգ Վրդ. 68, 79

Դեռագետ Ֆաճեայ 360
 Գինեպետ Միակեաց 23, 32, 33
 Դիշուկ Զրքին Յովհ. Արզ. 637
 Դիւտ Կթղ. 643
 Դոդգոթա Ս. 261. 347. 355, 356
 Դոդթն 123, 403
 Դոճէլի 188
 Դորգ Պր. 421
 Դորգի Մելիք 423
 Դուրգեն Արծրունի (873) 70
 Դուրիաս Ս. 34
 Դուռնո 274. 532
 Դրիգոր Արզ. (1443) 115
 » Վրդ. Ակնցի 247
 » Ազայ Ազատեան 159, 285
 » Եպս. Անճաւացեաց 474
 » Եպս. Արծրունեաց 5, 242, 437, 607
 » » Արշունեաց 474
 » » (1820) 622
 » Արզ. Բաքերդցի 308
 » Վրդ. Բալուեցի 209
 » » Գաղատացի 482
 » Դրիշ (1273) 144-147
 » » (1313) 200
 » » (1338) 42
 » Դրիգոր Վրդ. Իսրամաղեցի 215, 524, 527
 Դրիգոր Երզնկացի (1781) 137
 » Սրկ. Երուսղէմացի 13, 449
 » Եւֆատացի 158, 103
 » Էլմելիքեց, Դրիշ Եւ Մաղկոռ 259, 260
 Դրիգոր Լուսաւորիչ 1, 5, 15, 16, 79-81, 224, 280, 288, 305, 429, 432, 433, 438, 443, 448-451, 454, 593, 625
 Դրիգոր Խալաբեանց 19
 » Եպս. Խոնխոռունեաց 474
 » Կթղ. Խամճոզատ 40
 » » Հայոց (1110) 615
 » Վրդ. Խալաբեցի. Երեւնց, 68, 127, 129, 136, 205, 374-384, 391-401
 Դրիգոր Վրդ. 80
 » » Կեսարացի 555
 » » Հայկացի (1680) 336
 » Դպիր Մատնցի (1741) 330
 » Միակեաց 458
 » Քհն. Դրիշ, որդի Յովնատի (1634) 77

Դրիգոր Նազիմցացի Աստուածաբան 1-6, 11, 12, 21, 25, 27, 242, 244, 333, 364, 430-436, 439, 446, 447, 450, 453, 455, 457, 506
 Դրիգոր Արզ. Նախատակ (1367) 355, 356
 » Նաքեկացի 27, 174, 377, 378, 400, 456, 558, 559, 580, 596, 630-634
 Դրիգոր Նիսացի 2, 15, 35, 430, 434-437, 445, 446, 450, 459, 507-512
 Դրիգոր Պրդ. Շղթալի 247, 308, 314
 » Վրդ. Ոստանցի 377
 » Պրդ. Պարոնտէր 97, 121, 142, 215, 254, 283
 Դրիգոր Ազայ Սազայեան (1813, 1821) 101, 179
 Դրիգոր Վրդ. Սկեռուցի 200, 227, 241, 454, 588
 Դրիգոր Սփանչելիսցարծ 13, 251, 257, 430-434, 448
 Դրիգոր Կրդ. Վաղարշապատեցի (1575) 400
 » Վրդ. (1709) 87
 » » (1747) 137
 » Վկայատէր 4, 12, 22, 27, 39, 256, 268, 274, 281, 291, 353, 513, 521, 529
 Դրիգոր Վրդ. Տաղատաց 68
 » » Տաքեւացի 164, 172-174, 201, 224, 238, 239, 323, 364, 408, 538, 543, 557, 574, 597-599
 » Կթղ. Տղայ (1192) 351
 » Վրծ. Փէշտիմլունեան 278, 309
 Դրիգորիս Կթղ. Ազուանից 19, 457
 » » Ազարտարցի (1603) 646
 » Վրդ. 266
 » Մաղկոզ (1603) 644, 647
 » Փակակալ (1424) 218

Դ.

Դամասկոս 132, 210, 427
 Դանիէլ Քհն. Ասորի 228
 » Եպս. Սուլումանաստրոյ 555
 » Մարգարէ 298
 » Վրդ. Մեծօրիցի 128
 Դանուր 459
 Դարամ 75
 Դարվիշ 76
 Դաւիթ Ամյազր Ներգիմացի 26, 219, 337, 456

[illegible]

Իսահակ Եմեսացի 432, 445

» Կեսարացի 2, 8, 16, 26, 37, 38,
75, 84, 134, 302, 429, 434-436, 442,
450, 451, 456, 460, 461, 519, 527, 616

Կփեսոս 21

Կփեսոսի Ժողով 431, 432

Կփրեմ Խուրի 1, 5-14, 21, 25, 31, 69-78,
81, 82, 116, 185, 199, 200, 204, 209,
243, 250, 256, 333, 430, 437-449, 450,
453, 455, 511-515, 518, 519, 526, 613

Կփրեմ Կրդ. Սոսյ 106, 107, 530

» Վրդ. (1849) 138

Եւբառայ 485, 608, 610

Եօլմէլի 47

Եսասմ Բեռէվի 550

Զ.

Զաթոյ Պր. 46

Զուլլուն դուստր Լեւոն Թագաւորի (132,
245, 246

Զարդար 216

Զափար ուսուցիչ Գր. Գրչի 85

» Դաստակեցի 78

Զափարիա Նպս. Արեւելցի 151

» Կրդ. 1, 9-14, 20, 27, 244, 250,
413, 430, 434, 444-447, 450, 454, 430,
518, 519

Զափարիա Նպս. Մործարեցի 573

» Պտր. Կ. Պոլսոյ (1798) 161, 532,
540

Զափարիա Վրդ. Կողբացի (1829) 102

» Մարգարէ 18, 349

Զեքեղէա 506

Զեմար Նպս. 9, 10, 27, 34, 244, 443, 445,
454, 456

Զմիւռնիա 107, 188, 312, 365, 368, 406,
419, 421, 424, 506, 501

Զոսիմոս Նպս. 4, 513

Զօրաբաբէլ 578

Է.

Էրարփաշա 75

Էլիկոս Էօղմացի 143

Էմիր Խոնա 510

Էմկի Շէր 551

Էրմիածին 101, 167, 170, 197, 188, 194-

201, 250, 368, 419, 480, 501, 538, 539,

554, 555, 583, 607

Էտրեմէ 272, 330, 553

Էրզրում 111, 272, 322, 531, 640

Էտեմիշ 186, 187

Ը.

Ընկիւղ 351

Ըրզումեյիք 91

Ըսթէք. Մայր Մարտիրոս Արքեպիսկոպոս
264

Թ.

Թաթար Լեւ 112, 292

Թագաւորի Զիրմի Թոփուլեան 319

Թաղէա Աս. 20, 81, 440, 512, 535

» Արդ. (1827) 57, Վրդ. (1837) Կե-
սարացի 138

Թաղէա Հայր Աւագ Ամպլատի 147

» Նպս. Հիմնադիր Արմաշի Վանույ
188

Թաթալ Ս. 30

Թաւաթիմ 215

Թամամ 560

Թամիսու 93

Թավրիք 90

Թաւրիզ 519

Թեքայիղ 279, 280

Թեքեմիք 205

Թեղաւայ Վանք 372, 400

Թեմա 40

Թեղդորես Նպս. Կիրացի 587

Թեղդորոս Ս. Զօրավար 3, 349

» Նպս. Անկիրեայ 421

» » Գնունեաց 474

» Պտր. Նրուսդէմի. Խարեմադի,
133, 311, 362, 424

Թեղդորոս Վրդ. Լեւացի 480

» Կրդ. 90

» Մապուխտացի 321

» Ռշտունի 17, 50

» Վրդ. Սեցի (1769) 530

» Պտր. Վանեցի 152, 267, 269,
276, 276, 622

Թեղդորոս ԴՊԷԼԱՄԱՐ 27, 433, 450

Թեփիլոս 69, 74, 75, 79, 83, 280, 412,
432, 444, 517-519

Թեփիլոս Նպս. Արմուհեաց 474

Թեոփիստե 269, 281
 Թեֆիստադ 552, 554
 Թիֆլիզ 579, 647
 Թլրբամո Դիւզ 335
 Թլկուրամ 200, 478, 493, 502
 Թղթոց Դիրք 8, 441
 Թոխաք 159, 285, 554
 Թոնրակ 289, 295
 Թումայ (1596) 200
 Թովմաս Առֆ. 25
 Թովմայի Առաքելոյ Աքռո 578
 Թովմա Ազուինացի 109, 608
 » Արծրունի 28, 421
 Թումայ Վրդ. Բալուեցի 336, 558
 » Գեմ. Բաղիշեցի որդի Քարիսի (1659) 638, 639
 Թովմա Մեծոփեցի 422, 423
 Թորոս Վանահայր Ակնեղոյ 288
 » Գրիշ որդի Թաքուլի (1610) 541, 545
 Թորոս Ի Մաշկեւոր (1192) 351
 » Եպս. (1651) 619
 » Կրդ. Կրիկիւն 639
 » Եպս. Ղափայա 555
 » Շորպան 336
 » Սրկ. Մ. Ս. Զ. (1813) 404
 » Մաղկոզ [Տարօնեցի] (1331) 289, 297
 Թորոս Գորեպիսկոպոս 282
 Թուրքիկ 76
 Թուխման 336
 Թումանգալէկ 521
 Թումանգան հոգա Բաղիշեցի 299

Ի.

Իզմասիոս Վրդ. Թոխաքցի 336, 570
 » » Մեկնիշ 112, 243, 313, 422, 443, 447, 455
 Իզմիր 102, 553, 554
 Իզմիկմիտ 189
 Իլիա Եպս. Միոնադիս 611, 612
 Իլով 46
 Իմիրգա հոռա 550, 551
 Իմախփաշա 618, 621
 Իշխան հոռա 612
 Իպրահիմ Միւքեֆաղղա 94
 » Փաշա (1831) 102, 466
 Իջաւամֆ Գիւզ 28

Իսահակ Վրդ. Անկիւրեցի (1842) 605
 » Արք. Արզնոյ (1704) 583, 585
 » Վրդ. Փառակեցի 182
 Իսմայել Գափու Աղասի 272
 Իսրայել Եպս. Վանանդա 474
 » » Տալոց 474
 Իտալիա 38
 Իսափուսար 273

Լ.

Լալ 46, 416
 Լաչին Օզլի 552
 Լառոդիկէ 471
 Լեհէ 47, 550
 Լեռնակոզմ 283
 Լեռն Պատրոն (1192) 351
 » Թագաւոր (1271) 6, 199
 » » (1331) 246, 295
 » » Հռովմայեցոց 477
 » Ս. հաշիկեան 505
 » Դպիր Սսեցի (2. 1404) 628, 637
 Լիբանան 591, 606, 648
 Լիբիա 303
 Լիկիանոս 505
 Լիմ Անաստ 240, 241
 Լուդովիկոս Հաքերդ 648
 Լիւսիմաքոս 509
 Լուսաքեր 229
 Լուսաւորչի Ս. Վանք 270
 Լուսնրազ 229
 Լոնտրայ 182

Խ.

Խալաթիա 47
 Խալասխարուն 415
 Խալիֆէ Զէլէպի 33, 94
 Խաղաղութիւն 44
 Խայիֆ Դիւզ 44
 Խանուֆ 580
 Խաչատուր Եպս. Ամասիոյ 555
 » Վրդ. Բերիացի, Հալէպցի, (1670. 1680) 56, 336
 Խաչատուր Արք. Թումայ Առֆ. Աքռոյն 578
 » հոռա 552
 » Վրդ. Կեչառեցի 376, 400, 629, 632

Խաչատուր Եղո- Մարգարամայ 555
 » Միակեանց 11
 » Կյոզ- Սոռ 555
 Խաչափայտ Ս. 31, 89, 349, 360
 Խաչի վանք 578
 Խաբքերդ 210, 401
 Խելեկ 70
 Խելում 520, 521
 Խըպար Ստ 272
 Խիզան 644, 646
 Խիկար Խմաստան 121
 Խյղաք Ջաղաղցան 330
 Խոնկորիկ 303, 459
 Խոմարե Խաբում 187
 Խոշղատամ = Արեւած, 131, 133
 Խոշյամիր 520
 Խոտրով Աճեւացի 221 222
 » Խոծա 531, 554
 » Դաքեղեան 28
 » Դոզքմացի 514
 Խոտրովիդուխտ 305
 Խորամի Աւետարանի 222, 413
 Խորէն Խոտրովանոզ 19
 » Վրդ. Միսիքաբեան 480, 554
 Խործունեաց Դաւառ 520
 Խուրան 135, 137
 Խուրլումիլի 128
 Խուժաստան 303
 Խուժիկ 7
 Խուտադար 401
 Խոռու 461
 Խիքիք 279

Մ.

Մածկազիրք 232-234,
 Մասուր 578
 Միրամուր Ս. Աստուածածին 36
 Մնումդ Ս., Վանք 57, 76, 94, 126, 142,
 276, 463, 527, 622, 623, 640
 Մոագատիկ 122, 276, 429, 462, 576

Կ.

Կալիլեոս 184
 Կալիստրատոս Ս. 20
 Կալկարա 529

Կակոյ Գիմեղետ 336
 Կամաթ 216, 220, 478
 Կամարական Տուն 479, 499, 538
 Կամրյամար 463
 Կայանբակամ Գիրք 435
 Կամմադիրք 253
 Կամչի Դեղեակ 24, 303
 Կասր Գիւղ Մակագ 142
 Կատարիմէ Ս. 128
 Կարապետ Խոծա Անցի (1666) 597, 600
 » Սրէգ. Գրիչ, որդի Աստուա-
 ծատրայ (1838) 411-415
 » Սոլո. Ասամայի 535
 » Բաղիշեցի, Փերկարեմց. 350,
 383, 386, 396
 Կարապետ Պտր. Երուսաղէմի (1463) 136
 » » » (1737-1762) 94,
 150, 311, 312, 425, 482, 493, 566
 Կարապետ Արդ. Նազակիացի (1791, 1800)
 23, 42, 494
 Կարապետ Եղո. Թոթաքցի (1801, 1833)
 179, 271
 Կարապետ Կրդ. (1808) 65, 253
 » Պտր. Կ. Պոլսոյ 101
 » Քեմ. որդի Մարազէի 330
 » Շահվէլիեան 186
 » Սոզծի Գրիչ (1875) 372, 400,
 403
 Կարապետ Սրէգ Վանցի Գծող (1435) 127,
 130
 Կարապետ Վրդ. 116, 476
 » » (1690) 200
 » Տէր Կարապետեան (1831) 604
 Կարիալարիմ 349
 Կարին 31, 266, 270, 361, 476, 487, 588,
 589, 600
 Կարսիք Մով 93
 » Կիրակի 391
 Կափայ 90, 189
 Կեղեւտինոս Հայրապետ Հոսմայ 53
 Կեօտարա 210, 224, 238, 264, 273, 486
 Կիլիկիա 258, 260, 530-532
 Կիպրոս 41, 145, 550
 Կիրակոս Վրդ. (1076) 533
 Կիրակոս Վրդ. Արեւիցի, Դամասկեցի,
 146, 259, 260

Կիրակոս Վրդ. Դերմանեցի 284
 » » Նրզնկացի 370, 371, 501,
 502, 539
 Կիրակոս Արդ.— Պտր. Նրուսազեմացի
 (1812-1835) 137, 139, 186, 188, 251,
 277, 312-314, 426, 479, 487, 529, 597,
 605, 649
 Կիրակոս Հոսեոս 533
 Կիրակոս Աբդ. Նահատակ (1807) 356
 Կիւմիւշեանացի 105
 Կիրեզ Աբդ. (1719) 218
 Կիրեզ Աղեքսանդրացի 2-4, 13, 20, 21,
 52, 243, 431-437, 444-454
 Կիրեզ Նրուսազեմացի 2, 5-9, 13, 26, 72,
 241-244, 250, 251, 257, 334, 433-439,
 442-450, 453, 456, 541
 Կիրեզ Վրդ. (1854) 139
 Կղեմէս Նպս. Հռոմայ 476
 » Պապ Հռոմայ (1676) 547, 550
 ԿՈԻՔ Հաւատոյ 3, 13, 449
 Կոզմովիտ 25, 303
 Կոզչայ 521
 Կոկիթոմ 24, 251, 256
 Կոստանդ. Դիմ. (1273) 144, 147
 Կոստանդին Առաջնորդ Դրագարիկ (1318)
 258
 Կոստանդին Թգր. (1360) 350
 » Կրդ. Կեսարացի (1318) 257
 » » (1377) 142
 » Սրիկ 96, 370, 633-635
 Կոստանդնուպոլիս 48, 104, 148, 153, 156,
 160, 192, 201, 207, 208, 316, 317,
 329-333, 428, 535, 540, 553-561, 569,
 573, 579, 590, 597, 604, 622, 650
 Կորնքացի 645
 Կուլանփաշայ 521
 Կուլիէլմոս Փէփիմեան 314, 316
 Կուկուլ 521
 Կուռնիլիոս Ալափիտէ 100, 123, 153, 155,
 160, 162, 179, 191, 192, 266, 279,
 284, 310, 311, 314, 315, 326, 359,
 362, 363, 371, 409, 424, 466, 483,
 484, 535, 545, 572, 601-603
 Կրետէ 93, 189

Հ.

Հալապ 116, 550, 551

Համագառաք Արծրանի 28
 » Դամասկոս 631
 Համիք 157
 Համուս 460
 Հայաստան 140, 321
 Հայոց 523
 Հայրապետ Սրկ. Տէր Դրիգորեան 157
 Հայք 321
 Համէտ հաղեղացի 92
 Համճէ Վրդ. Նրուսազեմացի 347, 420
 Հազիպմիլիք 135
 Հասկ Ամասքերք 220, 633
 Հարկաւոր 415
 Հացունեաց հայ 80, 241
 Հեքում Պարոմ (1280) 220
 » Սեւաստոս (1177) 418
 » Տաղաւոց 393
 Հեսեայք 509
 Հերոնիմոս 573, 589
 Հերոնիմոս Լաուրէր 48, 104
 Հէրիքմազ 187
 Հիլալ 415, 416
 Հիպոդիտոս Նպս. Բաստրացի 3, 13, 84,
 432, 434, 443, 444, 448
 Հոդիկք 327, 510, 573, 605
 Հոդիկստան 279, 489
 Հոմաց Աշխարհ 90
 Հոսի Դիւղ Կեսարիայ 238
 Հովումոց 37, 96, 112, 289, 352
 Հոռմ 34, 180, 400, 550
 Հռոմկլայ 260, 328
 Հրաչեայ Ամասեան 239
 Հրատ 229
 Հրեշտակապետ Ս. Նկդ. Պալարոս 503
 Հրեշտակապետ Ս. Վանք. Նրուսազեմ.
 276, 352, 644

Ձ.

Զիքեմեաց Լեռ 338, 346, 348, 354, 355,
 412

Ղ.

Ղազար Գրիկ (1273) 280, 282
 » Մահտեսի, Նոյեմբացի (1682) 580
 » Վրդ. Նոյեմբացի (1733) 65
 » Վրդ. Կեսարացի (1750) 365

Ղազար Կլմազ, Ղլմպիկ 549, 550

» Եզս. Պոստոսի 109, 326

» Եզս. Պուզտամու 555

» Կրդ. Զանկեցի 466

» Փարպեցի 439

Ղազարիում 88, 338, 346, 353

Ղազարոս 518

Ղազարու վամբ 129

Ղազէ 356

Ղալա Տէրէտի 532

Ղալաքիա 465

Ղատախտաւրի 76

Ղարակոզ 120

Ղարաճոզլան 491

Ղեւոնդ վրդ. Խոխոռումի (1849) 606

Ղեւոնդ վրդ. (1355) 46

Ղեւոնդեանմբ Ս. 515

Ղլաք 400

Ղուկիկազայ 521

Ղուկաս Աւետարանիչ 399

» վրդ. Բալուցի (1842) 605

» Եզս. Երզնկայ 555

» վրդ. Խարբերդցի 48, 104, 106,

109, 125, 126, 133, 143, 153, 161,

162, 192, 277, 284, 301, 314, 316

326, 331, 428, 482, 557, 569, 604-605,

650

Ղուկաս Կրդ. Կիլիկիոյ (1737) 560

» Եզս. Ղոնիու 555

Ղուկիանոս Հարիւրապետ 591

Ղպտիք 337

Ղրիմ 141, 142, 356, 411

» Պր. 47

Ղոնիա 466, 555

Ղոյհիսար 335

Հ.

Համիպէկ Ղան 115

Հեմաց Աշխարհ 80

Հէլալիք 188

Հոբաց Աշխարհ 25

Հրազդայոյց 512

Մ.

Մարուսազայ 578

Մալադիա 272

Մալիման Խոռա Համբեցի 552

Մակար Եզս. Երուսաղէմի 474

Մակտեպուրկ 320

Մահմէտ Սուլքամ (1648-80) 336, 640

Մահմուտ Սուլքամ 276, 466

Մազաֆիա Դպիր Կ. Պոլսեցի (1725) 316

428

» Եզս. Թոխատու 555

» Արք. Օրմանեան 474, 475, 480

Մամայ Խաբուն 521

Մամայ Ղան 141

Մամաս Ս. 27

Մամատիկիմ 416

Մամբրէ վերծանող 444

Մանազկերտի ժողով 492

Մանիսայ 467

Մանկասար 578

Մանու 37

Մանուէլ Բշմեցի Գամատսոց 399, 642

» Արք. (1417-1419) 1, 10, 24, 33,

39, 41

Մանուէլ Երամիշտ (1273) 282

» Կազմող (1273) 280, 283

» Քառանայ (+ 1379) 87, 90

Մանուկ Դպիր (1798) 329, 532, 533, 561,

563

Մանուշակ 127

Մեշկեւոր վամբ 338, 351

Մատթէոս վրդ. Ակնցի 155

» Աւետարանիչ 399

» Գամատարեցի 375, 381, 392,

393, 400

Մատթէոս Դրազիր (1770) 301, 503

» Արք. Դրիշ (1551) 417, 419

» Դարամաղցի (1318) 351

» Եզս. (1100) 269

» վրդ. (1395) 561, 592-595

» Բարտուղար 316, 317

Մարաշ 559

Մարգար Տէր Գերբեան 359

» Երեց Երզնկացի (1674) 522, 524

» Եզս. Թոխատու 555

Մարգարէ Արք. Գրիշ արդի Ներսէսի (1463)

134

Մարգարայ Սրկ. (1610) 524, 527

Մարիամ Աստուածածին 12, 24, 80, 81

» Մագդաղեմացի 458

Մարիանոս Մոռոմ 315, 428

Մարկոս Քիմ. Աշտուսի 531

- Մարկոս եպս. Արեբուսեայ 26
 » Վրդ. Բոքիշանցի (1813) 93, 330
 » Դարամաղեցի 208, 215
 Մարութայ եպս. 12, 15, 447, 451
 Մարտիրոս Հայրապետ Հռոմայ 439
 » Պէֆ 330
 Մարտիրոս Աբդ. (1575) 372, 400-402
 » Արֆ. (1771-1774) 279, 479
 » Վրդ. Բաղիշեցի 381
 » Արֆ. Երեսաղէմի (1417-1439) 10, 40, 259, 261, 264
 Մարտիրոս Ծաղկաղ (1575) 372, 402
 » Վրդ. Կափացի, Ղրիմեցի 56. 336, 550-556
 Մարտիրոս Թումանեան Կեսարացի 138
 » Հէֆիմ (1782) 489, 492
 » եպս. Մշոյ 555
 » Շէֆերմիեան 483
 » եպս. Շէնֆուշայ 555
 » Պատկերասեան (1850) 139
 » եպս. Պուրացի, Ծաղկող (1463) 134, 136
 Մարտիրոս Բարուիւնայեան Վարազայ (1034) 86
 Մարտիրոս Վրդ. (1744) 110, 111
 » Փակակալ 247, 252, 253
 » Բեն. Բամուրեհի 549
 Մաքսեմեաց Ուխտ 205
 Մելիք Աշրաֆ Սուլտան 262
 Մելիտիոն 31
 Մելիտոն եպս. 2, 434
 Մելիքսաւ 42
 Մելիքիւշ Վրդ. Երզնկացի (1675) 337
 » Պալաքցի (1767) 331, 360
 » Ծ. Վրդ. 587
 » Վրդ. (1424) 218
 Մելիքսեդեկ Բեն. (1358) 416
 Մելիքն Բեն. 270
 Մեծխարուն 115
 Մեծփայ Վանֆ 423
 Մեհմեմետ Ալի Փաշա 102, 275, 623
 Մեհրիշ 401
 Մեղր Վրդ. 35, 303, 461
 Մեսրոպ եպս. Առաքնորդ Ամրապու (1844) 319
 Մեսրոպ Վրդ. Գամակեցի (1750) 363-366
 » եպս. Լեհաց 555
 » Կրդ. (1369) 336
 » Վրդ. Կեսարացի (1798) 329
 » Կ. Պոլսեցի (1812) 479, 529
 » Նախընթացի 480
 » Նշանեան 526, 548, 551
 554, 573
 Մեքլէր 415
 Մէրուֆ 76
 Մէրտաթիկ 76
 Մթալ Հաւատուոր 355
 Միախաթուն 578
 Միասար Խոնա 552
 Միխայէլ Ասորի 144-147, 492
 Միմադոր 127
 Միմաս Վրդ. Ամբեցի (1696) 572
 » Միմաս եպս. Արքումայ 555
 » Գրիշ 47
 » եպս. Երզնկայ 555
 » Բեն. Երզնկացի (1638) 522, 523. 644
 Միմաս Պար. Երեսաղէմի 60
 » Կրդ. Կիլիկիոյ 555
 » Վրդ. Ղարախիսաքցի 337
 » Որատնեցի 480
 » Գպիք որդի Սուլքամշահի (1425, 127, 129
 Միմաս Կրդ. Բացախ 120
 Միմասքի 415, 416
 Միջագիւղ 309
 Միսայէլ եպս. Մեծիկոզմանց 27, 457
 Միսաֆ Ամիրայ 138
 Միսիս 101
 Միրաֆ 520, 521
 Միրատ Սուլթան 272
 Միֆայէլ Ամիրայ Բիշմիշեան 607
 Միֆայէլ Արֆ. Ադրիանուպոլսեցի 277
 » Վրդ. Ատապատցի 480
 » Ֆեպուռոս 331
 » Գրիշ որդի Բարգամի (1682, 1693, 570, 580
 Միսիքար Այրիվանեցի 194, 195, 199, 374, 376, 381, 396, 400, 629, 631
 Միսիքար Գոշ 220, 228, 468, 477, 494, 539, 569
 Միսիքար Վրդ. Սանեցի 128, 308, 309, 426
 Մծքիմ 1
 Մկրտիշ եպս. Ակնայ 555
 » Վրդ. Արծրունեան 570, 590, 591. 606, 607, 648

Մկրտիչ Վրդ. Աւգերեան 313
 Մկրտիչ Վրդ. Գամառասց 372-383, 389.
 392, 393, 398, 400, 629-632
 Մկրտիչ Աբգ. (1512) 510
 » Վրդ. Աշտարակեցի 480
 » Եպս. Երուսաղիմայ (1367) 350
 » Թղթակոկ (1417) 1, 10, 11
 » Լեւեցի Գրիչ 116, 119
 » Եպս. Խարբերդու 555
 » » Ղափաշու 555
 « Պր. (1747) 601
 » Վրդ. Նազաշ 392, 400
 » » (1801) 317
 » » Տէր Մարտիրոսեան (1820)
 487, 488
 Մկրտիչ Քեն. 335
 Մնացական Զուգայեցի 277
 Մնացորդաց Դիրք 19, 20
 Մոլեմոնի Դղեակ 532
 Մոմեղէն 416
 Մովսէս Արծկեցի Տաղասաց 399, 630, 632
 » Վրդ. Բշեցի 480
 » » Երզնկացի 77, 78, 221, 222
 » Խորենացի Քերթողահայր 16, 18
 20, 134, 208, 221, 435, 453, 459, 492,
 625
 Մովսէս Կաղանկատուացի 25, 29, 440
 » Վրդ. Հաշտարիւսանցի (1777) 592,
 596
 Մովսէս Մարգարէ 225
 Մովսիսեան 578
 Մուշ 494
 Մուսուրկու Վանք 365
 Մուրատ Փատշահ (1575) 400
 » Խոնա 552
 Մուրթազայ Ազայ Ղօթամօզլու 148
 Մուխայէլ Եպս. 258
 Մարր 262, 356, 530
 Մօռա 273
 Մօսգով 273

Յ.

Յակոբ Ս. Վանք, Տառար, 53, 76, 101,
 103, 276, 464, 460

Յակոբ Աբգ. Եպս. Ազրիամուպօսեցի
 (1797) 159, 192, 283, 372
 Յակոբ Եպս. Անկիւրիայ 535
 » » Արծկեցի 383, 398, 628, 634
 » Գրիչ (1404) 628, 636
 » Դպիր (1398) 233
 » » (1759) 52, 53, 403, 404,
 560, 561
 Յակոբ Եպս. Երեւանցի (1599) 132
 » Երուսաղիմացի Պատկերահան 405
 » Առք. Զերեդեան 38, 63
 » Եպս. Զէյթունոյ 555
 » Արք. Լմայ (1748) 240
 » Վրդ. Թոթաքցի (1759) 561, 647
 » Կէտիկեան Գրիչ 319
 » Կթղ. Կլայեցի 199, 504
 » » (1331) 295
 » Կրօնաւոր (1463) 136
 » Վրդ. Ղրիմեցի (1416) 219, 476,
 502, 530, 545, 558
 Յակոբ Վրդ. Ղրիմեցի (1725) 484-486
 » Ճամնոց (1745) 182, 183
 » Աբգ. Մաշկունցի (1808) 328, 467
 » Մարկանտիոս 312, 313
 » Սկ. Մէրտիմեան 483
 » Հայրապետ Մմբմայ 36, 250, 451
 » Յ. Մուրաթեան 138
 » Պտր. Նալեան, 92, 110, 126, 139,
 140, 151, 158, 159, 182, 183, 189,
 208, 267, 270, 284, 317, 318, 322,
 407, 410, 426, 481, 534, 560, 590, 648
 Յակոբ Եպս. Պալուռնեաց 474
 » Սրկ. Գրիչ որդի Պաղտասարի
 (1657) 66
 Յակոբ Պայաքմի 148
 » Կթղ. Զուգայեցի 548-554
 » Երէց Սսեցի 220
 » Սրապիմեան Գոմոն (1858) 139
 368
 Յակոբ Եպս. Սրմայ 12, 13, 20, 35, 60, 74
 75, 82, 83, 129, 243, 444-454, 518,
 519
 Յակոբ Դպիր որդի Վախրատի (1633) 208
 » Վրդ. (1798) 481
 » Վիլլուտ 267
 » Վոռմիոյ 133, 152, 156, 179, 181
 277, 327, 425, 494, 563-567, 595, 601,
 613, 649

- Բակբա Վրդ. Տաղասաց 380
 » Տնառնեղբայր 37
 » Տրովադայի (1779) 125
 Բակբաբան Զելեյի 610
 Բակվիկի Ա. 36
 Բանաստեղծական 5, 14
 Բարութիւն Ա. Տանար 57, 94, 276, 337.
 355, 356
 Բարութիւն Արդ. (1696) 123
 » Դպիր Ատանացի որդի Խաչիկի
 (1726-1732) 219, 222, 224, 237, 264, 265.
 273, 323, 324, 408
 Բարութիւն Ազայ Արզումանեան 139
 » Եղիար (1746) 120
 » Դպիր Եւթառացի (1693) 608.
 610
 Բարութիւն Եղիար. (1785) 239-241
 » Գարտաղար որդի Եղիար Թամ.
 գառացայ (1708) 481
 Բարութիւն Արդ. Թեփրտաղցի (1793) 158.
 163
 Բարութիւն Արդ. Իկոնիացի 309
 » Նոտար Արզնիցի որդի Խաչա-
 տուրի (1722, 1772) 494, 503
 Բարութիւն Սատանցի 125
 » Վրդ. Դրիշ (1741) 133
 » Դպիր որդի Փանոսի 603
 Բաւեղահ 415
 Բեսու որդի Նաւայ 225
 Բիգտիբուգտ Վկայ 19
 Բոքմաղ 210
 Բապալե 102, 275, 276
 Բովակիւմ Արդ. 505
 » Արդ. 51, 155, 193
 » Դպիր 92
 » Խոնա (1682) 510, 520, 521
 » Նոտար որդի Բովի. Բանանայի
 (1725) 484-486
 Բովակիւմ Եղիար. Սիւնեաց 107
 » Վրդ. (1750) 124
 » Բեմ. 215
 Բովէտ Բեմ. 140, 178
 Բովիաննէտ Եղիար. Աղրիանուպուրտ 548
 » Վրդ. Ամառնացի, Թովալ
 (1680) 335, 336
 Բովիաննէտ Կրդ. Ամբէկցի 555
 » Եղիար. Արզնու 132
 » Դպիր Արթուրեղբայր 274, 303.
 532
- Բովիաննէտ Աւետարանիչ 38, 461, 462
 » Բալէօլեան 612
 » Բալլեցի 572
 » Պար. Բաղիշեցի 48, 49, 104.
 160, 193, 314, 315
 Բովիաննէտ Եղիար. Բոնուհեաց 474
 » Բժիշկ (879) 30, 303, 458
 » Արդ. Բեմեցի 9
 » Վրդ. Գառնեցի 81, 83, 442
 » Գամառաց 631, 636
 » Բեմ. Դրիշ (1273) 146, 147
 » Արդ. » (1424) 216
 » Երեց » (1737) 559, 560
 » Եղիարացի, Սանաթ-ճի 181
 » Եղիարեղբայր 628, 629
 » Արդ. Երզնկացի Դրիշ (1417-
 1419) 1, 11, 22, 24, 32, 40
 Բովիաննէտ Երզնկացի, Պարդ 77, 82, 226.
 399, 430, 501, 517, 539
 Բովիաննէտ Եղիար. Երուսաղէմացի 3, 434.
 442
 Բովիաննէտ Պար. Երուսաղէմի, Կ. Պոլսեցի
 (1684, 1685) 142, 416, 619
 Բովիաննէտ Վրդ. Երզնկացի. Աղուար
 (1690) 558, 559
 Բովիաննէտ Արդ. Երզնկացի (1813-1825)
 426, 427, 487, 532, 568, 588, 589
 Բովիաննէտ Պար. Զմիւռնացի 125, 138.
 254, 419
 Բովիաննէտ Բեմ. Զմիւռնացի որդի Օնոփ-
 րիտի (1821) 369, 423, 506
 Բովիաննէտ Բեմ. Եփեսոսի (1821) 186
 » Թիւրքմենցի 378, 381. 291
 398
 Եովիաննէտ Վրդ. Թոխաթցի 336, 549
 » Թոխաթցի Պափազադի 150
 » Սրկ. Մաղկոյ (1435) 127, 132
 » Եովիաննէտ Վրդ. Մարմարիցի.
 584, 586, 588
 » Կազմաղ (1591) 46
 » Վրդ. Կարկաղացի 336
 » Կեսարացի (1753) 93 95
 » Կոկչայ (1698) 541, 545
 » Վրդ. Կոզեմ 69, 79
 » Զալեղացի (1680) 336.
 608, 610
 Բովիաննէտ Զալեղացի (1747) 137
 » Զիգանցի Դրիշ և Նկարի.
 (1646) 96, 613, 620

Յովհաննէս Աբգ. *Զբիւնացի* (1377) 141
 » *Մայրաքաղաքի* 27
 « *Մամդակումի* 72-74, 514-518.
 542

Յովհաննէս Եղս. *Մարդաբոյ* 474
 » *Դպիր Մարգարեանցի* 152, 160
 Յովհաննէս Մկրտիչ 292
 » Աբգ. *Մովսէսի որդի Բաշա-*
րաթի (1641, 1651) 253, 614, 617, 618

Յովհաննէս Աբգ. *Մովսէսի* (1680) 337
 » *Քեմ. Մովսէսի որդի տէր Մէլ-*
ֆիսեթի (1651), 613, 617, 620, 621

Յովհաննէս Մաշտակաբար, *Նոր Մարտի-*
րոս (1681) 210

Յովհաննէս Շամայեցի 253
 » *Շնքուշեցի* 640
 » *Ոսկերերամ* 1-15, 20, 26, 27.
 70-74, 79-83, 186, 195, 206, 236, 241-
 244, 250, 251, 255, 256, 268, 333, 351
 354, 414, 430-455, 459, 512-518. 580,
 581

Յովհաննէս Եղս. *Ոստան* 474
 » Աբգ. *Որոտնցի* 128, 324, 370
 » Աբգ. *Գիշուկ Զբիւն* (1399) 63,
 65, 253

Յովհաննէս Դպիր *Պոլսեցի* (1749) 569, 570
 » *Սամեւիանցի* 144, 557
 » *Գրիչ որդի Սարգսի* (1328) 300,
 307

Յովհաննէս Կթգ. *Սահի* (1215) 288
 » Յ. Սեփոտեր 322
 » Վրժ. Քեմ. *Միրզայեան վա-*
նաճեցի 312, 369, 424 567, 607
 » *Վանցի* (1779) 65
 » Վրդ. *Աշակերտ Տաթեւացու*
 593, 595

Յովհաննէս Տաթեւացի 480
 » Եղս. *Տալիլ* (1463) 136
 » Քեմ. *Գրիչ որդի Տիրացու*
Քառանայի (1331) 289, 294

Յովհաննէս Փակակալ (1398) 252, 253
 » Քեմ. = *Սարկաւագ Վրդ.* 468
 » *Քերթեմցի* 398
 » Վրդ. *Քեփէցի* 336
 » Ս. *Քիւրթեանօֆ* 104, 105

» Կթգ. *Օսմեցի* 80, 221, 339
 » Եղս. *Արպելի* 226
 Յովհանն *Բրուտ* 317
 Յովսէփ Ս. 67

» *Դպիր Ադրիանուպոլսեցի* 151
 » Վրդ. *Աստապատցի* 305
 » *Դըմեցի* 260
 » *Թավուխի* 336
 » *Խոնա* 552
 » *Յրդի Մկրտումի* (1774) 579
 » Վրդ. *Զուլայեցի* 480

Յովսիս 30
 Յուլիոս *Հայրապետ Հոռմայ* 435
 Յուստիանոս *Թգր.* 477, 540

Ն.

Նախիջեւան 321
Նախագետ Վրդ. Կթգ. Ուռեայեցի 60, 336.
 555

Նամա Ասորի 221, 251, 430

Նատեր Գրիչ 90

Նարեկայ Վանք 520

Նեղոս Ճգնաւոր 526

Նեմեռոս Երեց Կորմքոսի 88

Նեմեց 273, 320, 522

Նեոն 84, 518

Ներշապուհ Եղս. Մամիկոնէից 536

Ներսէս Կթգ. Ազուամից (2. 1749) 363

» Վրդ. *Ամկեցի* 220

» Աբգ. (1784) 189

» *Գրիչ որդի Աստուածատուր Քառա-*
նայի 67, 70

Ներսէս Վ. Գազանեան, Բերիացի 648

» *Դպիր, որդի Գասպար Երիցու*
 (1667) 574, 576

Ներսէս Լամբրոմացի 14, 24, 89, 100, 148,
 165, 170-172, 195, 196, 221, 244, 286,
 417, 442, 449, 450, 455, 501, 525 530,
 542, 569, 588, 611

Ներսէս Եղս. Հարթայ 474

» Վրդ. *Մովսէսի* 396

» *Կթգ.* 474

» *Շնորհալի* 5, 25, 30, 34, 71, 78,
 205, 206, 242, 250, 251, 256, 259, 260,
 280, 282, 305, 372, 374, 376-384, 389,
 390, 394-398, 400, 438, 455, 459, 493,
 495, 514, 526, 539, 559, 631-636

Ներսէս Կրդ. Կիլիկիայ (1651) 619

Ներսէս Եպս. Սեբաստիայ 555

» Վրդ. 225

» Քհն. (1205) 418

» Վրդ. Դաջխուկ 549

Նեստոմ 183

Նեփտառիս Հայրապետ 2, 411, 434, 435, 441

Ներկիզգատէ 552

Նիկապոլիս 20

Նիկիտ Ներքիմի 451

Նիկողիմոս 24, 250, 256, 454

Նիկողայոս Զմիւռնացի 26

» Արք. Թորոսեմց (1630) 47

» Նոտար (1770) 48, 52, 153, 192, 193, 590

Նիկողայոս Լիւրացի 556, 572, 587

Նիկողոս Քհն. Փակակալ Ս. Յակոբայ (1659) 638, 639

Նիկամիդիա 188

Նիւշապոտի 7

Նշամագիրք 219, 224

Նշրում 50

Նունէ Ս. 15, 28, 451, 457

Նուրիյան Մելիք 86

Շ.

Շախվաշայ 520

Շահապիվան 472, 496

Շահգառ 578

Շահում 578, 639

Շահմելիք հաքում 120

Շաղբէկ 75

Շաղուկ 337

Շամշայ հաքում 47

Շամս 202

Շամրին 611

Շապուհ Բագրատունի պատմիչ 18

Շատարեւ 148

Շեխ Սուլտան (1419) 40

Շէխիջան հոջա 299

Շէրքէկ 618, 621

Շմաւոմ Առք. 459, 544

» Վրդ. Շամբեցի (1703) 124

» Ֆահրապետեցի (1655) 65

» Սրկ. Ափուլեցի (1667) 574-577

Շմոքիք՝ Կին Վասիլ 250, 461

Շոգակաք 593

Շուէտ 183

Շուշանիկ Ս. 20

Ո.

Ոմարիիս Եպս. (1646) 98

Ոսիս Եպս. 471

Ոսկան Վրդ. 553

» 578

Ոսկեամբ Ս. 514

Ոսկեգունդ 90

Ոսկեհատ 135

Ովսէէ Մարգարէ 610

Որոգայր Վրդ. 555

Որոգիմէս 176, 645

Ումրիման 92

Ուռումէլի 188

Ուրիէլ Ագոստայ 321

Ուրեայ 470, 473

Ուրմիա 198

Չ.

Չարխափան Ս. Աստուածածնի վանք 188

Պ.

Պալալազ Արքայ 6, 302, 306, 439

Պալիմաս 229

Պալիխասարցի (1721) 124

Պալլար 580

Պաղտասար Եպս. Կարմոյ 270

» Խոնա 549

» Դպիր 647

Պառլախոյ վանք 269

Պասիկրատէս 211

Պատրոնիկէ Թագունի 31, 519

Պարգէրիմէ Կարտիմայ 550

Պարխալ Սուլտան (1398) 253

Պարոմ Միակեց 526, 527

Պարոմոյս 115

Պարոմվարդ 521

Պարսամ Արդ. (1626) 358

Պարսկաստան 366

Պետրիմ Ափեմոս (Տգա Պարոմ) 6

Պետրոս Առաքեալ 38, 255

» Վրդ. Ագուլեցի 480

» Եպս. Աղեֆամարացի 3

» Արք. 636

» Եպս. Բերդումեան 157, 186, 188,

325, 368, 369, 487, 529, 566

- Պետրոս Կրդ. Գետադարձ 196, 197, 515
 » Արդ. Դռարմացի (1715) 403
 » Գրիշ (1215) 288
 » Սրկ. Գրիշ (1619) 201, 207
 » Երեց Գրիշ (1747) 239
 » Դպիր (1746) 406, 540
 » Արք. Նրուսազէմի (1461-1476) 91.
 136
 Պետրոս Եղեմիացի Պտր. Նրուսազէմի
 (1797) 275, 371
 Պետրոս Վրդ. Թիֆլիզցի 330
 » » Թախաբցի 312, 482
 » Կրդ. Կարկառնի 555
 » Եպս. Աստուածատրեանց, Կեսա-
 րացի (1790, 1811) 100, 407, 408, 535,
 540, 561, 563
 Պետրոս Վրդ. Հայեացի 336
 » » Հռովկայեցի 167
 » Մեծ 332
 » Վրդ. Շամբեցի 480
 » Խոզա Զուլայեցի 76
 » Եպս. Սիւնեաց 1, 259, 431, 433
 » » Վիրիացի 145
 » Բարունապետ 200
 » Օթաջօմեան 193
 » Չերա 180
 Պետրոսի վամբ 141
 Պէլիկրոս 522
 Պէդոպոմիա 622
 Պէճէլէ Գիւզ 103
 Պէյրուք 606
 Պէրիարմէմիաս Գիրք 170
 Պրոի վամբեր 136
 Պրիլատոս Պոմտացի 5, 83, 438, 449, 511,
 Պուլարիս Եպս. 16, 302
 Պոզսւան 47
 Պուսայիտ Սուլթան (1338) 45
 Պրոկ Եպս. Կիզիկոյ 185
 » » Կ. Պոլսոյ 1, 3, 255, 431-435
 513
 Պօլօմիա 321
 Պօղիկարպոս Եպս. 462
 Պօղոս Արդ. (1805) 159
 » Արք. Արքիմուսալոսեցի 48, 51, 58,
 101, 151, 153, 276, 407, 467, 483,
 486, 528, 604, 622, 650
 Պօղոս Արդ. Անձղմապատեցի 244, 247
 » Վրդ. Բաղէշցի 337

- Պօղոս Գանձասաց (ՏՃ)
 » Պտր. Նրուսազէմի (1417-1419) 1
 10, 11, 22, 23, 33, 40
 Պօղոս Կոմնաուր Գրիշ (1273) 280, 281
 » Պէկ Խառփեան 102
 » Ղափանցի (1697) 123
 » Վրդ. Մեքիկիոյ 328
 » Եպս. Մշոյ 555
 » Վրդ. Մոկացի 365
 » » Պետրոսեան 194-201, 309,
 310
 Պօղոս Դպիր որդի Սրապիմ Բահսմայի
 (1725) 484, 485
 Պօղոս Պտր. Վանցի (1768-9) 95, 178-181,
 268, 284, 363-367, 404, 484, 534
 Պօղոս Վրդ. (1813) 179
 » Ալայ Տատեան 419
 » Բեմ. Գրիշ (1704) 583, 585

Ջ.

- Ջահաուր Գաղաֆ 38, 249, 256, 461
 Ջանալայ 253, 258, 618, 621
 Ջանադրեր 521
 Ջանգիր Մելիք 86
 Ջվանիկ 76

Թ.

- Թափայէլ Վրդ. Բաղիշեցի (1815) 57, 622
 Թեմիլ 94, 123-125, 138
 Թըստակէս Արդ. Շամբեցի 283
 Թըստամ Խան 86
 Թոգս 461
 Թուպերբոս 589
 Թուրէմ Վրժ. Գափաղեան 254, 419
 Թուրքինեան 544
 Թուսիա 32, 612, 613
 Թուտովոնս Կիտլոս 180, 425

Ս.

- Սաղազ Ոստանցի 376
 Սալք 103, 623
 Սախզ 551
 Սահակ Եպս. Ամասիացի (1680) 335-337
 Սահակ Առաքմոռոյ (1338) 45
 » Արծրունի 28
 » Գրիշ 421
 » Կրդ. Խալայեան 77, 614, 627

- Սահակ Խոնա 552
- » Կեղեցի, Անագիճ 493
 - » Կրդ. *Զորավորեցի* 17, 444
 - » Արդ. Ղրիմցի Գրիչ (1398) 65, 249
- 253
- Սահակ Վրդ. Մակունցի 480
- » Զալապի (1634) 120
 - » Զելեպի (1669) 551
 - » Պարբու 6, 25, 72, 231, 304, 305, 439, 452, 455, 456, 539, 544
- Սահակ Եսս. Ջերմկոյ 132
- » » Վանեցի 486
- Սաղաթտին Խոջայ 75
- Սաղմոսարան 202-204
- Սամուէլ Անեցի 220, 237, 492, 504
- » Խոնա 552
 - » Եսս. Մեհնունեաց 474
 - » Վրդ. Եկեղեցացի 601, 602
 - » Վրդ. Պուլսեցի (1806, 1834) 110, 326, 327
- Սամուստիա 282
- Սամախիճ 462
- Սամդուխտ Ա. 21, 304
- Սամիսան 303
- Սամոս Զալապի 116
- Սարգիս Ա. 5, 294
- » » Վամբ 238
 - » Դիրբ 16, 16
 - » Վրդ. Արգրումցի 549
 - » Գրիչ Գանձասաց 376, 630
 - » » (1439) 259, 263
 - » » Երուսաղէմացի (1758) 468, 470, 504, 509
- Սարգիս Արք. Երուսաղէմի (1393-9) 61, 90, 253, 628, 637
- Սարգիս Վրդ. Եղեղիկացի (1820) 52, 76
- » Կրդ. (992) 479
 - » Վրդ. Կարնեցի (1762) 164, 176
 - » » Կիպրացի (1800) 573
 - » Պար. Կ. Պալսոյ 549, 555
 - » Վրդ. (Կուստ) 421, 422
 - » » Հաղթատացի 480
 - » » Համբնցի 157
 - » Դիւի սրդի Մարտիրոս Քախանայի
- 99
- Սարգիս Վրդ. *Մէկնիչ* (1154) 42, 61, 80-84, 216, 249, 255, 264, 266, 484, 510, 511
- Սարգիս Եսս. Մերտինոյ 555
- » Վրդ. Մուկացի (1603) 644, 646
 - » Եսս. Թոխաբցի, Պարոնտեր (1680) 41, 336, 37, 624, 628
- Սարգիս Եսս. Եղեղիկացի, Ֆերմանեան (1773) 125, 126, 534
- » Վրդ. Աշակերտ Եսայի Վրդ.ի 264, 265, 604
- Սարգիս Վրդ. Փայասցի 336
- Սարկաւագ 46
- » Վրդ. 411
- Սարիատ 521
- Սափար 520
- Սեաւ Լեռ 269
- Սեբաստիա 32, 272, 443, 580, 581
- Սեբէոս Եսս. Բագրատունեաց 474
- Սեբեր 416
- Սեբերիանոս Իմեսացի 242, 420
- Սեդրեստրոս Եսս. Հոռմայ 2, 4, 79, 434
- Սեմուպ 303
- Սերաբէ Պետրոսեան 198, 200
- Սեւան 194, 197, 198
- Սեւերիանոս 2, 8, 431, 432, 442, 445
- Սէթիքան 37
- Սէֆի Դուլի Խան (1667) 578
- Սիլիսթրէ 272
- Սիմէոն Եսս. (+ 1634) 86
- » Վրդ. Երեսնցի 319
 - » Կեսարացի 24
 - » Արք. Մելտնցի Մաղկոզ (1424) 216, 218
- Սիմէոն Վրդ. Նշեցի 109, 248, 359, 468, 479, 504, 510, 602, 603
- Սիմէոն Եսս. Ռշտունեաց 474
- Սիմէոն Կրդ. Սառ 555
- » Վրդ. Վանեցի (1809) 23, 563
 - » » Աշկ. Տաքեւադոյ 363
 - » Տաղասաց 380
- Սիրոն Եսս. Տարօնցի Մշեցի (1655, 1680) 65, 336
- Սինան 202
- Սինէական Անարպատ 136

Սիմոն Աստուրի 26, 548, 631, 634

» Կրդ. 373

» Քեն. (1273) 147

Սիսիլիանո 200

Սիս 142, 148, 220, 260, 351, 531

Սիսիանոս Սեբաստացի 9, 343

Սիրա Խաբաւ 20

Սիրմայ Մայրապետ 130

Սիւլէյման Բաշա Էրմէնի (1054) 372

Սիւնազիւր 238

Սիւնիք 226

Սկեւոյա 302, 307

Սկիւրացի 511, 533

Սկորբոս 108, 248

Սեկրատ Պատմիչ 3, 16, 34, 433, 451, 459
587

Սեղամ Դիւզ 273, 400

Սողոմոն Ստացոյ (1648) 47

Սեպեմեւ Կրօնատու Դրիչ (1347) 112, 113

Սուլթանապէշ 223, 265

Սուրբաթ, Սուլթաթ, 37, 90, 112, 115

Սուրաթ 416

Սուրբոս Վրդ. 236, 553

» Աթ. Դրիգորեան, Վանցի (1830);
597

Սուրմիա 38, 63, 230, 300

Ստամպոլ 66, 232, 493, 503, 540-551, 553,
639

Ստեփանոս Ս. Նախավկայ 291, 460

» Հայր Ականց Ամաստտի (1273)
144-147, 280, 282

Ստեփանոս Կրդ. Աղուանից 502, 539

» Սրկ. Ամբեցի (1721) 124

» Կրօնատու Երզնի Աստիճի (1331);
293

Ստեփանոս Վրդ. Բաղիշեցի (1435) 130

» Դամոստաց 596, 631

» Դոյնեհեհիցեանց 469

» Դրիչ (1512) 510

» Սրբ. Ննովիչեան (1821) 180
308

Ստեփանոս Սրկայն, Դրիչ 240, 268, 253,
257

» Շաք. Թոխազի (1815) 101,
568, 650

Ստեփանոս Վրդ. Լեհացի 163, 224, 480

» Կազմոյ յերուսաղէմ 234

» Եզո. Հաշտարխանի 177

» » Ղրիմի (1358) 415

» Մաղղեպան 281

» Դին. Մակացի 142

» Դրիչ Երզնի Նաւորի (1377) 87

» Վրդ. Ջաւայեցի (1758) 57

» Շաք. Սիւնեաց 7, 221, 228,
113, 441

Ստեփանոս Տաղատաց 353

» Վրդ. Տիգրանակերտցի (1812);
605

Ստեփանոս Օրբելեան 426

Սեմանտար Զայազի 116

Սուլթանգաստ 521

Վ.

Վարան Դպիր (1688) 100

Վահան Մ. Վ. Բաւոստեանց 477, 478, 502,
503, 530

Վահան Դոդրեանցի 4, 304

» Քեն. Դրիչ (1321) 241, 245, 240

» Մամիկոնեան 21

Վահրամ Սրկ. Դրիչ (1298) 469

» Վրդ. 225

Վահրամշահ Սրբիսցի 300

Վահրատ 215

Վաղարշապատ 0, 100, 530, 551

Վան 30, 230, 240

Վանական Վրդ. 71, 221, 414, 514, 553

Վանք Դիւզ Կեօտրիոյ 223, 238

Վառնա 554

Վասակ Միայնակեաց 245

Վասիլ Շաք. Թոխաբաւ 555

Վարազ 15, 28, 437

Վարդ Ռշտունի 28

Վարդան Աթ. 606

Վարդան Գալակալ Ակնեան (1273) 144-
147, 282

Վարդուն Վրդ. Այդեկցի 69, 79-82, 517

» » Արեւիցի 12, 28, 63, 146,

219, 306 370, 404, 417, 457, 478, 561

583, 603

Վարդան Արդ. Եպս. Բաբերդցի Դրիշ (1367.
1377) 141, 142, 352-357
Վարդան Բալուեցի 92
» Վրդ. Բաղիշեցի 314
» » Դանձառաց 629
» Կրօնաւոր Դրիշ (1192) 338, 351
» Երէց Լորեցի (1338) 42-46, 115,
416
Վարդան Յունանեան 237
» Նկարող (1625) 116, 119
» Վրդ. Նախիջեւանցի (1842) 605
Վարդապետ 46
Վարդեգոյն 416
Վարքեր 187
Վեմետիկ 557
Վերնատուն 39
Վիզանդիս 127
Վիէննա 612
Վիրապ Ս. 583
Վլաս Խոյս. Սեբաստացի 4
Վոսմշապուի Թգր. 16, 452
Վրաստան 178
Վրայր 313

Տ.

Տաբարիս 34
Տաքիւ 563, 562
Տաշնէլտիւսն 60
Տատիանոս 71, 304
Տատիկ 39
Տեու Դիդաֆազաֆ 123
Տէր 44
Տիգրան Սաւաւանեան 93, 108, 125, 147,
150, 170, 194, 208, 226, 247, 254, 278.
301, 308, 315, 337, 358, 360, 366,
371, 409, 419, 435, 462, 529, 573,
582, 587-589, 595, 597, 606, 612, 623,
648
Տիգրանակերտ 583
Տիմիաք 550
Տիմիշվար 522
Տիմոթէոս Քհն. Աղեֆաւնդրացի 432
» Եպս. Աղեֆաւնդրիոյ 437
» Կուր 3, 449

Տիվանպէկ 521
Տիսաս Եպս. Կրիտացուց 442
Տիրամայր 30, 91
Տիրասուր Կթդ. Սառ 555
» Վրդ. 167, 170, 587, 588, 592,
594
Տիրացու Քհն. 297
Տզայ Պարոն 307
Տոմշապուի 68
Տօրոս Լեռ 351, 533
Տուրայ Պր. 115
Տրդատ Թգր. 452, 493, 624, 625
Տօմէնիկոս Ճակեցի 178
Տաւնալ Տիկին 46
Տաւնական Կրօնաւոր, Ծաղկող (1399) 61
» » (1463) 136
Տօմիկ 619

Բ.

Բօհիման Խոնա. Վանեցի 549, 640

Ե.

Եաղմնայ Դաւառ 128

Փ.

Փայլածու 229
Փաշամելիֆ Եզնկայեցի 91
Փարիզ 419, 493
Փաւստոս Պատմիչ 16, 627
Փէրվազ Մահտեսի 600
Փիլիմովն 38
Փիլիպպոս Ասֆ. 35
» Դրիշ որդի Աստուածատրոյ 284
» Կթդ. 555, 618
» Երէց Վանեցի (1687) 403
Փիլոն Երրայեցի 468, 469, 509
Փիրայն 578
Փոքրտիկին 114
Փրկիչ Ս. Վանֆ 136, 137, 276

Ք.

Քաղկեդոնի ժողով 321, 368
Քաջբերունիֆ 423
Քարիմատին Խոնա 32
Քարտէսիոն 184
Քարտիզկնոց 200

Քաճուր 401
 Քեանգրէ 272
 Քերովքէ Քեմ. (1273) 280, 283
 Քէպլէր 184
 Քէրէկ 102, 103, 466, 623
 Քէօքսահիա 623
 Քէօփրիւլի Օզլու 189
 Քէփէ 549
 Քոյրխաթուն 46
 Քուրտ 498
 Քոմայ 421
 Քրիստափոր Դուլուն 95
 » Շամազլուխ 68, 510
 Քրիստոսաւոր Սպս. Բասեմայ 474
 Քրիստոփորոս 589

Օ.
 Օքմանքէկ համ 131
 Օհամ Վրդ. Արզնցի 549, 550
 Օնփրիոս 369, 424
 Օնփրիոս Վրդ. (1069) 551, Սպս. (1051) 619
 Օշիմ Թաղաւոր (1318) 257
 Օպոանգովանոս 612
 Օսմանցիք 272
 Օրխան Սուլթան (1316) 272
 Օ.
 Ֆիլէմենկ 322, 406, 540
 Ֆիլոմ 407
 Ֆոանկ 34, 103, 462, 493
 Ֆոանկստան 477
 Ֆոանչիսկոս 428, 556, 572

ՈՒՂՂԵԼԻՔ ԵՒ ՑԱԻԵԼԼԻՔ

ԼՁ	ՍԻՆԱԿ	ՏՈՂ	ՍԽԱԼ	ՈՒՂՂ
42	ա	—	—	Տեղի [Ղրիմ]
107	ա	վերեն 4	հոկիւր	հոգիկիւր
249	բ	» 8	Պաւ-	Պաւլոսի
382	ա	» 21	Սրիզուր	Գրիզուր
568	ա	» 23	138	13»
610	բ	» 21	զամբիւն	զգամբիւն
659	ա	» 18	Բարձրբերդ	Բարձրբերդ
»	բ	վարեն 12	Անկիւրիոյ	Անկիւրիոյ
660	ա	վերեն 12	Դաւեն	Դաւեն
669	ա	» 3	Տրովսկայի	Տրովսկայի
672	ա	վարեն 14	Պոլաբիոս	Պոլաբիոս

quu 4ndoupe

FL0

(3n)

ՀԱՅԿ
A 3292